
37
45 E
14

QVÆSTIONES REGVLARES, ET CANONICÆ.

IN QVIBVS VTRIVSQVE IVRIS, ET Priuilegiorum regularium & Apostolicarum Constitutionum nouæ & veteres difficultates dispersæ, & confusæ, miro ordine scholastico per quæstiones & articulos elucidantur, Prælatis Ecclesiasticis, & Regularibus, nec non Iudicibus cuiuscumque tribunalis, & vtriusque Iuris peritis, & quibuscumque Ecclesiasticis regularibus maximè necessariæ.

AVTORE P.F. EMANVELE RODERICO Lusitano, sacræ Theologiæ Lectore, Prouinciæ Sancti Iacobi Regularis obseruantiæ D. P. N. Francisci Diffinitore.

TOMVS TERTIVS.

NVNC DE NOVO PER PRÆFATVM Autorem recognitus, correctus, & additus.

HIS ACCESSERVNT INDICES TRES. QVORVM PRIMVS decreta Concilij Tridentini declarata proponit. Secundus articulos & dubia Quæstionum ostendit. Tertius rerum notabilium sententias insinuat.

TVRNONI,
Sumptibus Horatij Cardon.

M. DCIX.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

CENSVRA.

NVnc Tertium Canonicarum & Regularium Quæstionum Tomum Doctissimi P. F. Emanuelis Roderici ex commissione claustri Salmanticensis Academiæ, cui Regius Senatus examinandum tradiderat, iam priùs in lucem editum non inuitus euolui, diligenter perpendi, accuratéque ponderaui. Absit in eo quidquam sinceritati fidei extraneum, morum probitati dissentaneum, aut rectæ rationi disparatum posse reperiri. Verùm acutissimum prodit ingenium. Pontificum priuilegia partim confusa atque dispersa, partim ætate, & temporum iniuria ferinè dilapsa, suis distincta locis curiosè proponit: articulatim quæque redigit, & quæ in eis suboriuntur difficultates apertè subtiliterque definit, sacræ paginæ & vtriusque Iuris non minimam eructans cognitionem. Vnde cùm in eo non duntaxat vtilia, verùm etiam ad regularem disciplinam & quorumcumque tribunalium regimen exactè subeundum præstet necessaria adeo vt nihil desiderari possit, Typis censeo excudendum. Dat. Salmanticæ. Anno Domini M D C I I.

Doctor IOANNES YVAÑES
à Frechilla.

CENSVRA.

TErtivm hoc Canonicarum & Regularium Quæstionum volumen ab eruditissimo P. F. Emanuele Roderico editum, à multis desideratum huius almæ Salmanticensis Academiæ, cui examinandum supremus commisit Senatus, lubens vidi, lubens legi, libentiùs accuratè introspectum summa cum voluptate ac vtilitate iterum iterùmque relegi. In quo reconditi indultorum Thesauri ponuntur in propatulo, Romanorum Pontificum speciales Regularibus concessæ gratiæ accuratè restituuntur, necnon cuiuscumque ecclesiasticæ dignitatis munus & officium ponderatur. Quapropter cùm nihil in eo à Sacræ Romanæ Ecclesiæ decretis aut vitæ probitate alienum reperio, & variarum materiarum veluti florilegio vernet, sententiis scateat innumeris, omnibúsque Canonicarum institutionum præceptis superabundet, si prælo mandetur, Reipub. in vniuersum Christianæ plurimum emolumenti euenturum promitto. Dat. Salmanticæ, in Conuentu D. Augustini. Anno M D C I I.

Fr. FRANCISCVS à Cornejo.

CENSVRA.

TOmvm tertium *Quæstionum Regularium* R. P. F. Emanuelis Roderici de Sacræ Theologiæ, & vtroque Iure meritissimi, atque eruditissimi, de mandato Reuerendissimi P. N. F. Matthæi de Burgos nunc Episcopi Pampil. dignissimi, tunc verò nostri Seraphici ordinis Commissarij Generalis, euolui sedulo, accuratéque perlegi. In eo autem non solùm nihil Catholicæ veritati aduersum, aut dissentaneum comperio: quin immò vberem eruditionem, præclaram doctrinam, atque perspicuam methodum intueor. Et vt planè quod sentio, proferam, præter paucas, quas alij vel summis labiis attigerunt, quæstiones, quas ipse exornat, & auget, plærasque ab aliis hucusque minimè agitatas è latebris excitat, in artem redigit, luculenter amplificat, ac definit, meritò & inuentoris & autoris laude dignus. Quamobrem opus illud tanto ingenio, & industria elaboratum, numeris absolutum, si prodeat in publicum, cunctis qui vsi fuerint gratissimum atque vtilissimum fore. Dat. in insigni hoc Salmanticensi S. F. Conuentu, Kalendis Maij M D C I I.

Frater ANDREAS DE AVILA.

Licentia Generalis.

RATER Franciſcus de Soſa totius Ordinis Seraphici Patris noſtri Franciſci Generalis miniſter, ac ſeruus, Doctiſſimo Patri Fr. Emanueli Rodriguez, ſacræ Theologiæ Lectori; & noſtræ Sancti Iacobi prouinciæ Definitori ſalutem in Domino ſempiternam. Commodum & vtilitatem ex libris iampridem typis mandatis conſecutam videntes, & conſecuturam ex mandandis, præuidentes, Quæſtionum Regularium, tomum tertium, quem tam doctè, quàm accuratè cernimus elaboratum, à doctiſſimis præſertim, cenſoria (vt aiunt) trutina penſitatum, & examinatum, Regalíque præſentatum, & approbatum Conſilio, typis excudi libenter concedimus, immò & mandamus, Chriſtianæ Reipublicæ non mediocre emolumentum arbitrantes, vt quamcitiſſimè volumen hoc in lucem proferatur, ne deinceps lumen hoc tam diu abſconditum quàm deſideratum (præſertim omni literatorum Concilio acclamante) lateat. Vale. Dat. in noſtro Conuentu Salmanticenſi, Kalendis Aprilis. Anno 1602.

Fr. FRANCISCVS à SOSA,
Miniſter Generalis.

SVMMA PRIVILEGII A CHRIſtianiſſimo Galliarum Rege obtenti.

ENRICI IIII. Galliæ & Nauarræ Regis recenti diplomate pro cauſis in originali contentis cautum eſt, ne quis in ſuo regno, aliíſve locis ditioni ſuæ ſubpoſitis, intra proximos annos decem à die conceſsionis præſentium inchoandos, excudat, vendat, excudendum, vendendúmve quouis modo ac ratione conetur, librum, qui inſcribitur, *Quæſtiones regulares, & canonicæ in tres Tomos diuiſæ, in quibus vtriuſque Iuris, & priuilegiorum Regularium & Apoſtolicarum Conſtitutionum nouæ & veteres difficultates diſperſæ, & confuſæ, miro ordine ſcholaſtico per quæſtiones & articulos elucidantur, &c.* Vno HORATIO CARDON Bibliopola Lugdunenſi excepto, cuíve ipſe conceſſerit. Sub pœnis originali diplomate contra delinquentes expreſsis. Datum Lutetiæ, die Februarij vigeſima tertia. Anno milleſimo ſexcenteſimo nono.

Sic ſignatum,

De mandato Regis.

BRVLART.

REVERENDISSIMO, AC SAPIENTISSIMO PATRI FRATRI FRANCISCO A SOSA TOTIUS

ordinis Minorum regularis Obseruantiæ Ministro Generali, frater Emanuel Rodericus eiusdem ordinis alumnus Salutem dicit.

MOS est etenim iam vsque ab heroicis ductus temporibus (Reuerendißime Pater, & familia, nobilitate & virtutibus lucidißime) vt qui opus aliquod in manus hominum dare, & in medium quasi totius orbis theatrum ablegare architectantur, in quo diligentißimè laborarint condendo, Mecænatem, seu adprimum sibi adquirant, qui sit gestis gloriosus, meritis inclytus, apud principes validus, literis nitidus, sapientia fulgidus, cuius tutamine & ductu aduersus maleuolorum & obtrectantium morsus sua existimationis, & autoritatis valeant opinatum protegere, ac præcipites furibundus deliros inimicorum impetus, & audaciam contundere. Nam cùm nihil sit tam sanctum, nihil tam sincerum, aut omnibus vndique partibus absolutum, quod non mordacium hominum dentibus impetatur, & in quod non soleant maledici sacrilego & infecto ore debacchari nisi se firmißimis excellentium virorum præsidiis solidassent, omnis eorum dignitas turpißimis verbis, contumeliis, probris paßim deformaretur: hac ratione philosophorum princeps Aristoteles, scilicet, plus operum suorum potentißimo Alexandro direxit, Seneca autem Neroni, Titus verò Liuius Octauiano, Plutarchúsque Traiano, & cæteri omnes veteres autores in principum, ac Regum manus suum opus fuerunt moliti transmittere. Si isti sapientißimi viri Historiographique præstantißimi à maioribus exoptarunt protegi, vt à minoribus fuissent suscepti: Quanto magis ego sum flagitando deuinctus fauorem, téque (sapientißime pater) contendendo fautorem, ac denique hunc libellum regularium canonicarúmque quæstionum offerendo? vt præsens tractatus sub alarum tuarum opacitate sit omnibus acceptabilis, ad quod comparandum nullus sese mihi dignior offerri potuit, cui hos ingenij nostri litterarios fœtus dedicandos putarem, quàm tu ipse, qui tantis nobilitatis insignibus, tot eruditionis ornamentis, tot excellentißimarum virtutum luminibus, tot postremo iustitia, ac prudentia virtutibus illustratus, & non solùm hoc fui coactus, verùm etiam nimia nostra erga te charitate, quæ vllis verbis significari minimè potest, quantáque erga nos dederis, quàm rara quámque inusitata humanitatis & clementiæ documenta, quanto nos affectu, studio, beneuolentia, charitate complexus fueris: quantis postremò beneficiis, quanta præmiorum & mercedum amplitudine nostram diligentiam remuneraris, quibus nisi aliqua grati animi significatione responderemus, aut rustici, aut parum officiosi iudicaremur. Quòd si hoc ad præsens opus præstandum intellectum nostrum non impulisset, illa tamen satis magna videretur esse causa, quòd in te solo tot tantáque cælestia patriæ, nationis, originis,

¶ 3 *stemma*

stemmatis, sobolis, propaginis ornamenta nitiscant, quòd omnibus naturæ & fortunæ dotibus abundes, quòd litterarum nitore & velocitate cæteris omnibus, qui vna tecum in eodem litterato puluere & sapientiæ curriculo desudarunt, propudium & tenebras, ac crepusculum effuderis, quod tam sis morum dulcedine, vitæ religione, præclarissimarum virtutum elegantia & pulchritudine decoratus, vt dura etiam atque elaborata ingenia ad tui ipsius dilectionem mirabiliter elicias & attrahas, & eos, qui nec te vnquam conuixerunt, aut fuerunt allocuti, ac denique viderunt, ad te diligendum, colendum, suscipiendum inuitos etiam & calcitrantes pertraxeru. Quid referam de prudentia, sine qua nec vlla quidem virtus intelligi potest, quam tibi ipsi (dignissime pater) in negotiis omnibus decernendis copulasti? quæ tua omnium calculis consentientibus dicitur esse propria, qua sapientissimè Religionem istam magnificam moderaris, & veluti validissimus auctor hoc fortissimum subsidium Christi ducem sectans, Christianorum potentissimum ducémque fidei firmissimum, & præcipuè tu inter seraphici huius Ordinis fratres quasi pretiosissima gemma præstantissimum lincurium præclarissimaque cautes elucescis, prouinciámque istam te filium habentem coruscare facis, & nos denique, quod fratres & socij tui simus in Christi militiæ exordio in studiis literarum felicissimi putamur. Quid dicam de ciuitate, quæ tibi in Hispania contigit Toletana, tam rerum diuersitate florentissima, tam varia ac multiplici laudationis materia celebris antiquitate, aeris salubritate, soli feracitate, agrorum fertilitate, siue religionis studio ciuium nobilissimorum frequentia, Hispaniaq́; Ecclesia apprimè decorata? Quid terram illam fertilem? neque aliunde tanta illi fœlicitas prouenire potuit, quod clarissimi Tagi muros alluentis irrigationibus fecundior efficiatur. Quid nobilissimarum hominum familias? inter quas semper tua fulgentissima in omnibus extitit. Quid virtutem & religionem tuam? quapropter supremum, ac magnum gradum ascendisti (aio magnum) siquidem præter summum Pontificem nullus te reperiri potest ductor maior, à quo in Ecclesia Dei ductus maior dicatur: siquidem præter Pontificem maximum & te nullus est, qui maiori subsidio, vel phalangis, vel turmæ aduersus Christi aduersarios signa conferat, aut congrediatur, & hoc meritis profectò tuis. Quæ vt laudibus afficerem & in altum tollerem maximo opere gauderem, ve copiam haberem. Sed ea duplici prætermitto ratione. Prima ne alterum condam codicem. Secunda quia licet à te cognoscentibus tuique notionem habentibus non Rhetoristes, sed dialecticus, non palpo, sed curtus ac pusillanimis iudicabor: tamen desidiorum linguas exhorrescens, silesco, quia iuxta Apostolum, sapientibus, & insipientibus debitores sumus.

Accipies inquam, fronte serena ac vultu suaui hoc munusculum minimum, non ab exigua nostra erga te pietate ac beneuolentia profectum, quod tua gratia ac patrocinio non indignum iudicabis.

Vale totius huius Ordinis lumen & ornamentum, ac te Deus Optimus Maximus iuuandis bonis omnibus, & litterarum studiis prouehendis diu seruet incolumem.

AD

AD LECTOREM.

ILLE inquam doctissimus, ac perfectissimus vir Philosophiæ & Logicæ princeps pater & inuentor, Aristoteles scilicet (non inuentor inquio, quia lux Philosophiæ & Logicæ à primo parente, vsque nunc non est totaliter extincta: ipse enim primus parens, vt perfectæ gubernationis officium posset exercere, in quo fuit positus à Deo, ab eo etiam fuit omni scientia præditus, in cuius probationem omnibus statim rebus nomina imposuit, & ipse parens suos filios docuit, & ita ad alios vsque nunc est deriuata) sed reformator, perfectam volens diffinitionem hominis designare, quoniam eius Platonis magistri alumnitatis eius in oculis videbatur inualida, videlicet, homo est animal bipes, sine pennis, plurimum laboris & operæ posuit, omnésque ætatis ingenij, & industriæ neruos contendit & constituit in diffinitione: homo est animal bipes, pulchrum, magni cerebri: quæ fuit bona & hominis recta diffinitio, quoniam ipsæ particulæ per se sumptæ in quocumque reperiuntur animali; bipes est gallina, aquila est pulchra, & magni cerebri equus, sed iunctæ in nullo istorum reperiuntur, nec reperiuntur nisi in homine. Sed quoniam diffinitio debet esse breuis, & quo est breuior est aptior, & quia Aristotelici ingenij subtilitas erat maxima, & ad prima non requieuit, quoad vsque ad exitum perfectissimè exinit, sed antea diligentiùs, & multo accuratiùs laborauit, vt quod semel inceperat, semel & consummaret: quapropter perfectissimam & immaculatam, quæ ad hucusque manet, eam adinuenit, scilicet, homo est animal rationale: profectò, etsi gentilis & cæcus ariolari fuit visus illud, quod Christus per Lucam 14. cap. ait: Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, nónne sedens priùs, computat sumptus, qui necessarij sunt, si habeat ad perficiẽdum, ne postquàm posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei, dicentes: quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare? Quod omnes perpendentes, quod cæperunt ad extremum perduxerunt. Quos ego etsi in ipsorum contentione minimus, profectò sectans triplicem tomum, quem fui adorsus volui perficere, & ad extremum perducere. Quocirca nihil sese mihi vtilius, atque commodius offerri potuit, quàm iste regularium canonicarúmque quæstionũ tractatus, (quo quidem perfectio & tomorum diffinitio est clarior, vt latius tomi clarescant) quem fui perpolire aggressus, quoniam intellexi in omnium maximam vtilitatem hominum redundare posse; qui mihi sanè vtilis, ac necessarius videtur ad quælibet canonica regularíaque discernenda & latius intelligenda. In quo condendo non oscitanter, sed diligentissimè laboraui propter materiæ difficultatem, adminiculum parum nostri, & ingenij fragilitatem, salutis inualiditatem, ac tempus denique minimum, in cuius tantùm acceptilatione flagitare cogitaui, vt eum veluti propriũ habeas, à deliris maleuolis defendas, ad quod si altera non esset causa, illa tamen satis videretur magna, quòd in eo sit plurimum laboris positum, quod non magis te decere posse non video, quàm vt hominem tuum proximum ames, eum, & eius opera tuearis. Accipe inquam hoc donum, quamuis in tua præsentia tenue & indignum sentias, vt aperto propensè voluntas excipiatur: tum quòd sit vtile, tum quòd ab eo sit missum, qui sese iam pridem in tuam addixit vtilitatem, in quo profectò veterum Athenìensium consuetudinem in sacrificiis, iam acceptam adimpleo, id erat vires & ingenium in proximi eruditionem propagare, ignorantes erudire, & latiorẽ viam facere, nolentes carpere & detestari, quod naturæ maximè congruum erat: quod enim animo lustrantes & sequentes secundum suam scripserunt laborantes & auxerunt scientiam, & hac ratione quotidie ad maiorem est perfectionem perducta. Sed vt ad propositum redeam, quò finem imponam, testor me nihil ardentiùs cupisse, quàm tibi omnibúsque inseruire. Quod si vt speramus præstiteris, & expectationem, quam de tua probitate concitasti sustinebis, & ad plura alia scripta, quæ in nostris scriniis delitescunt, maiores nobis animos & multo alacriores efficies.

INDVL

INDVLGENTIA CONCEDIDA EN FAVOR DE LAS ANIMAS DE LOS FRAYLES, DE SVS PADRES, Y de los hermanos que los recogen en sus casas.

CLEMENS PAPA VIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

DE omnium salute paterna charitate soliciti, spiritualia de Thesauro Ecclesiæ, libenter erogamus, per quæ animæ fidelium defunctorum (præsertim religiosorum) Domini nostri Iesu Christi, & gloriosissimæ eius Genitricis Mariæ, ac Sanctorum omnium suffragia meritorum consequi, & illis adiutæ, ex purgatorij pœnis ad æternitatis gloriam fæliciter valeant peruenire. Supplicationibus igitur pro parte dilectorum filiorum ministri Prouincialis, & fratrum prouinciæ Sancti Gabrielis Hispaniarum, ordinis Sancti Francisci, discalciatorum nuncupatorum, nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, ac de omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius authoritate confisi, concedimus, vt decedente aliquo dicti Ordinis religioso, vel alicuius religiosi parẽtibus, vel altero ipsorum, aut persona, quam ipsi religiosi fratrem appellant, & in quolibet loco dictæ Prouinciæ ad eorum receptaculum & subuentionem paratam habent, ab aliquo seu aliquibus eius conuentus, in quo religiosi parentes, vel alter ipsorum decesserit, vel persona præfata in fratrem descripta fuerit, missam defunctorum pro anima ipsius defuncti, quæ Deo in charitate coniuncta, ab hac luce migrauerit, celebrante, seu celebrantibus anima ipsa de Thesauro Ecclesiæ indulgentiam consequatur, ita vt Domini nostri Iesu Christi, ac Beatissimæ Virginis Mariæ, & Sanctorum omnium meritis sibi suffragantibus à purgatorij pœnis liberetor, in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctnm Marcum sub annulo piscatoris, die xx. Iunij. M. D. XCVI. Pontificatus nostri anno quinto.

M^r. Vestrius Barbianus.

Notese, que qualquiera sacerdote religioso de las ordenes mendicantes del conuento donde muriere algun frayle de las dichas ordenes, que dixere missa de diffunctos, por el anima del dicho frayle, gana indulgencia para la dicha anima, y *per modum suffragij* la saca de purgatorio, y la misma indulgencia se gana diziendo missa de diffunctos los dichos religiosos por la anima de qualquiera de los padres de los dichos frayles, y lo mismo es, diziendo vna Missa de diffunctos por entrambos à dos, y la misma indulgencia se gana, diziendo los dichos frayles la dicha Missa de diffunctos, por los hermanos y hermanas que los recogen en sus casas, y tienen carta de hermandad del prelado del conuento, en cuyo districto està, y dõde moran los religiosos que han de dezir la Missa. Y esto, attẽto vn priuilegio de Leon X. por virtud del qual lo concedido à vna casa particular ò à vna prouincia particular de las dichas ordenes mendicantes, se communica à todos los mendicantes, como lo prueuo en el Tercero Tomo de las Questiones Regulares, citando el breue de Leon X. Y aduierta se, que tambien gozan las otras Religiones no mendicantes deste indulto, si tienen de la Sede Apostolica concedida comunicacion de los priuilegios concedidos y por conceder à las ordenes mendicantes.

3. tom. quæst. 10. art. 1. pag. 34.

QVÆST

QVÆSTIONES CANONICÆ ET REGVLARES, AVTHORE F. EMANVELE RODERICO SACRÆ THEOLOGIÆ LECTORE, ET PROVINCIÆ SANCTI IACOBI REGVLARIS obſeruantiæ Patris Noſtri Franciſci Definitore.

TOMVS TERTIVS.

QVÆSTIO PRIMA.

De Matrimonio in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *VTrum religioſi poſſint ducere vxorem & qua pœna puniantur matrimonium contrahentes.*
2 *Vtrum matrimonium contractum cum aliquo religioſo ſit nullum.*
3 *Vtrum per ingreſſum religionis ſoluantur ſponſalia de futuro & de præſenti.*
4 *Quo iure matrimonium ratum per ingreſſum religionis diſſoluatur.*
5 *Vtrum Papa poſſit diſpenſare in voto ſolemni religionis & caſtitatis, ita quod monachus profeſſus de licentia Summi Pontificis poſſit exire à monaſterio vt vxorem ducat.*
6 *Vtrum religioſi ſocietatis Ieſu poſſint contrahere matrimonium.*
7 *Vtrum per profeſsionem in religionibus militaribus emiſſam ſoluatur matrimonium ratum.*
8 *Vtrum oblati religionum poſſint contrahere matrimonium.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum religioſi poßint ducere vxorem, & qua pœna puniantur matrimonium contrahentes.

RESpondeo dicendo, quod Græcis ſolis licuit vti coniugio contracto ante ſacrum ſuſceptum ordinem non autem poſt ſacrum Ordinem contrahere, vt ex ſacris [a] Canonibus euidenter colligitur, & tradit Ioannes Maior, in ſacri enim ordinis ſuſceptione adeſt votum ſolemne implicitum caſtitatis, cui repugnat vxorum vſus, quod eleganter probat noſter Michael à Medina in libro, quem edidit de ſacrorum hominum continentia, & Petrus à Soto [b] multa circa hunc articulum adducentes. Neque hoc mirum eſt, cum apud barbaros, legibus, & moribus id ipſum ſit receptum in regione quadam palmaria in nouo Orbe inuenta & detecta ſacerdotes viuunt cælibes, & in corrupti, vt teſtatur Petrus [c] Martyr, & idem refert apud Eſſæos. Nec nubebant Veſtales apud Æthnicos, niſi cum Religioni erant inutiles, ſicut commemorat Prudentius. [d] Neque his mores, vel corruptelæ aliquarum nationum, vt Moſcouitarum, & Græcorum refragatur, vt docet eleganter Sigiſmundus Varro.[e]

De Monachis vero illud prætereundum non eſt, quod in Concilio [f] Turonenſi ſecundo ſub Pelagio primo Pontifice Maximo eo tempore celebrato, quo licebat Clericis iuxta vſum Orientalis Eccleſiæ vxores habere, ita decretum eſt. Si qui in Monaſterio conuerſi ſunt, nullatenus exinde habeant licentiam euagandi, neque (quod abſit) nullus eorum coniugem ducere, aut extranearum mulierem familiaritatem habere. Nam ſi vxorem duxerit, excommunicetur, & de vxore male ſociata conſortio etiam iudicis auxilio ſeparetur, & in fœlix monachus coniunctione fœdatus ab Eccleſia ſegregetur, donec reuertatur ad ſepta Monaſterij, & in dicta ab Abbate, quandiu præceptum fuerit, agat pœnitentiam. Hæc dictum Concilium. Et certe de monacho illo, qui poſt ſolemnem religionis profeſſionem contrahit matrimonium, hac diſtinctione iuris periti communiter vti ſolent, ſi publice facinus hoc perpetrauit eo caſum magis ſuſpectus de hæreſi eſt, & ipſo facto malè ſentiens de votis Monaſticis reputatur, videtur enim aſſerere id ſibi licere, quod palam committere non erubeſcit. Aliud eſſe aiunt cum occultè monachus duxit vxorem, quia tunc magis præſumitur dolo peccaſſe quam intellectus errore. Quamobrem priori caſu procedere poſſunt contra eum Inquiſitores, poſteriori vero non, argumento cuiuſdam legis,[g] & eorum, quæ tradunt Iacobus Buttius, Baldus, Abbas Felinus, Ioannes de Anaoia, Franciſcus de Squila, Matthæus de Afflictis & alij, quos refert Simancas ab hac opinione merito diſcedens tenens indiſtincte, quod ſiue occulte, ſiue publice contrahat monachus matrimonium, poſſunt Domini Inquiſitores contra eum procedere, cuius fundamentum eſt, nam & ſi impudicitius ille faciat, qui palam has nuptias celebrat, non tamen ſuſpicione magna carebit, qui eaſdem occulte contraxerit, quinimo plerumque fit, vt vehementer ſuſpicione laboret, qui clanculum talia commiſit, nam, qui malè agit, odit lucem, ne redarguantur opera eius, & (vt ait Ariſtoteles) [h] magis iniuſti ſunt hi, qui magis occultè procedunt, & ſicut Socrates [i] inquit, ea, quæ occultè geruntur, improbitatis ſuſpicione pleniſſima ſunt. Quod multis

[a] c. cum olim de cleric. coniug. c. nyra. 18. diſt. Maior in 4. d. 24. qu. 2. & d. 27. q. 1.
[b] Sot. de inſt. ſacer. de magno lect. 6.
[c] Pet. Mar. in lib. de nouo orbe inſul. ... 8. de preparat. E. ... 4.
[d] Prud. l. 1. contra Simo.
[e] Varro li. commen. de reb. Moſcou.
[f] Conc. Tur. cap. 18.
[g] Ex § pen ff. de ve. bon. raf. Butr. & Bal. in l. nemo C. de ſum. Trinit. Abbas in c. de hom. de reli. in ff. ... conſ. 64 l. 3. Fel. in c. cum quidd. de iure iur. & in ea ad abolendam de ha... vbi Anan. Eſq. de ... Cath. 2 13. Afflic. in conſ. ... 51 col. tit. 1. q. 7. Sim. ... cat. inſt. tit. 4. de mat. n. 8. & 9.
[h] Ariſt. 7. Ethic.
[i] Socra. ...

exemplis a confirmare possem, quæ alij ante nos retulerunt, præcipuè doctissimus Tiraquellus.[b] Cum igitur crimen in vtroque casu idem prorsus sit, nec differentia punatur, nisi qualitate ambigua, nó video cur tam diuersa cognitionis causa constituenda sit, & sic concludit Simancas[c] quod cognoscere quoque poterunt Inquisitores de crimine monachi occultè matrimonium contrahentis, præsertim in his temporibus, in quibus impiissimus Lutherus palam nocere non erubuit licere monachis omnibus, etiam cum virginibus Deo dicatis liberè matrimonium contrahere. Quæ hæresis iam olim condemnata est. Vnde Inquisitores ieiunia, & orationes iniungere solent cum detrusione perpetua in aliquod monasterium religiosis matrimonium occultè contrahentibus argumento eorum, quæ ex variis Consiliis[d] & sacris Canonibus colligunt Doctores, & tradit Nicephorus[e] & Simancas ait idem dicendum in matrimoniis factis à sacerdotibus diaconis, & subdiaconis de quo in secundo tomo satis dictum est.

[a] Isan. 3 A rist 7. Ethic. c. 6 Soto iusto trepar l. 5. c. 34 l vna c. de rapt nupt l nō consistomo ff de administr c. vlt ea instituti. de haret.
[b] Tiraq. in præfat. de retracta. Conno. ca. 13. & li. de pœnis c. 57.
[c] Siman. vbi sup nu. 10.
[d] Con. 2. Tur. Can. 11. c. impudicos ca si quis sacro. cap. monachos c. quia 27. q.
[e] Niceph. l. 2. c. 15. cum seq. & l. 6. ca. 30. Simand. vbi su.

ARTICVLVS II.

Vtrum matrimonium contractum cum aliquo religioso sit nullum.

REspondeo dicendo, quod priscis illis primitiuæ Ecclesiæ temporibus non tanta inerat Monasticis votis authoritas, ac hæc, quam nostri Theologi, & iurisperiti appellant, solemnitas, imo etiam nec expresse vt verisimilius est, ac publicè vota religionis emittebantur, sed ea professio ex generali omnium sensu, & consensu, ita erat religioso statuit annexa, vt etiam si voce facta non esset promissio: tamen intelligeretur cum statu suscepta eius professionis obligatio modo, quo nunc castitatis votum in sacris Ordinibus accipiendis includitur, idque es quodam loco Basilij[f] intelligi potest, vbi ait, eos, qui se ad monachorum Ordinem adiicerent, cœlibatum emittere censuisse. Itaque hoc etiam tandiu seruatum est, quandiu prisca illa pietas, & verecundia satis fuit ad homines in officio continendos, postea tamen commodius visum est, quod etiam Basilius ibidem decernit expressam castitatis promissionem adiicere. Et primum quidem adhuc eo modo, vt siquis rupto voto matrimonium iniret, peccaret quidem, sed tamen matrimonium ratum, validúmque esset, declarant hoc veterum patrum sententiæ Cyprianus,[g] in epistola ad Pomponium, & Hieronymus[h] ad Demetriadem, vbi ita de monialibus loquuntur, vt si se continere non possent, quod professæ erant, eas potius ad nubendum hortentur, quod iam nec peccatum quidem fecissent accedente legitima Episcopi dispensatione id quidem ab Epiphanio[i] quoque consuli videmus. Augustinus[k] etiam insuper quasdam apertè confutat, qui harum coniugium esse negabát. Quod si Innocentius[l] primus Pontifex, qui horum ætate vixit, & concilia etiam quædam huiusmodi coniugia dirimi iubent, id pœnæ cuiusdam loco constituunt, quod sine dubio poterant, vt torus separetur: nó quia ipsum cónubij vinculum non valuisset, id enim nusquam dicit. Atque hanc ipsam pœnam constat illo quidem tempore non ab Ecclesia generaliter receptá esse. Ita Leo Primus[m] qui post Innocentium fuit annis paulo plus, quam viginti etiam si peccatum id esse doceat, non tamen de nuptiis rescindendis mentionem vllam fecit, & Gelasius[n] qui anno quadringentesimo nonagesimo secundo, eandem sedem tenuit: has quidem Moniales ad propositum vnde exciderunt, adhortatur, non tamen compellit, neque matrimonium infirmat, quia Gregorius ipse, quo nullus ante Pontifex seuerior in hoc genere fuerat cum crebris[o] decretis, & epistolis eos, qui coniugium contraxissent seiungi, & in monasterium retrudi iubebat: nihil tamen dicit, quod coniugium non valuisse intelligatur, imò verò quod valuisse existimauerit, ex eo etiam intelligitur, quod in Homilia[p] quadam narrat de Guardiana amita, quæ se post quam vna cum duabus sororibus dedicasset, mortuis illis oblita pudoris, ac reuerentiæ, oblita consecrationis maritum acceperat, & cum eo deinceps vixerat. Quare primus omnium, quod literis extet, Innocentius secundus cum Romana Synodo Generali anno nimirū humanæ salutis millesimo cẽtesimo trigesimo nono hoc constituit, vt religiosis omnino matrimonium interdiceret, idque ita vt si contraherent, nullam vim haberet, & Bonifacius[q] Octauus declarauit illud solum votum debere dici solemne quantum ad post contractum matrimonium dirimendum, quod solemnizatum fuerit per susceptionem sacri Ordinis aut per professionem expressam, vel tacitam factam alicui de religionibus per Sedem Apostolicam approbatis super cuius decretalẽ glossa[r] ait, quod professio tacita potest contingere in eo, qui maior annis sponte & sciens assumpsit habitum, qui solet dari professis, & perseuerauit in delatione habitus ipsius per triduum, vt dicitur in alia Decretali[s] quod ego intelligo, quando tales habitus assumpti essent ab habente potestatem recipiendi, & incorporandi religioni, vt asserunt Archidiaconus[t] Lappus, & Francus; nam licet alia vota, quibus quis solum Deo obligatur, & quæ pendet à sola voluntate vouentis non exigant personam recipientem; tamen in professione, vbi contrahitur reciproca obligatio, secundum quam conuersus obligatur monasterio, & monasterium conuerso ad eum alendum opus est, quod recipiatur professio ab Abbate, vel ab alio superiore loco Abbatis, vt Innocentius,[u] Panormitanus annotauerunt. Vnde si habitus religionis recipiatur, aut propria authoritate, aut ab alio non habente potestatem valet interim matrimonium antequam talis professio ratificetur à potestatem habente, & ita tenet Ioannes Brunelus,[x] quod matrimonium tale sic medio tempore contractum, cum tenuerit, non infirmabitur per rationem illam superuenientem. Vnde siquis profitetur religionem approbatam in manibus prælati qui non erat illius religionis, matrimonium per eum contractum non infirmabitur, prout tenet Imola.[y]

[f] Basi 5 Epist. 2. ad Amad. Cano 14.
[g] Cyp in epist ad Póp. epi. 1.
[h] Hiero. epist. 8.
[i] Epiph. hæresi. 61. contra Apol.
[k] Aug de bono viduitatis
[l] Conc Tol. 27 q. 1 c viduas. c. de filia
[m] Epist. 5. ca 34.
[n] 27. q 1 c de viduas.
[o] Referuntur 27. q. 1.
[p] Hom. 38 in Euangel.
[q] ca. vnico de voto l. 6.
[r] Gl. in verb.
[s] ca. constitutionem de reg. l. 6 Andr. in d c. cū speculat. eodem ti. §. 1. v placet.
[t] c. 1 in fin. el. reg l. 6. ca. vni eodem titulo.
[u] Archidia. Lappus Domi. & Francus in d. c. 1.
[x] Inno. & Pa. in ca. porrectũ de regula.
[y] Brunel. de sponf. & mat conc. 30. nu. 6. num. 1.

ARTICVLVS III.

Vtrum per ingressum religionis soluantur sponsalia de futuro, & de præsenti.

REspondeo dicendo, quod per ingressum religionis non soluuntur sponsalia de futuro, nisi secuta professione, esset enim in potestate sic contrahẽsium ea pro arbitrio dissoluere ingrediendo, & sumendo habitum Nonitiorum, & postea relinquendo illum habitum eludi ipsam sponsam, vt contra aliquos aduertit Ioannes Brunelus.[a] Quod insuper probatur, nam matrimonium ratum non soluitur per ingressum religionis, sed per ingressum cum effectu secuta professione, vt notat Glossa[a] quam ibi sequuntur communiter Doctores. Neque obstat, quod per expectationem professionis illi, qui remanet in

sæculo,

[z] Imol. in d. c. Imola vnico.
[a] Brunel. de sponf & mat. concl. 8. in pr.
[b] Gl in d. ca. ex publico de conuers. coniug. vbi DD.

sæculo, est periculum de lapsu carnis: nam respondetur, quod in coniugio multi casus occurrunt, in quibus coniuges sine culpa, sed non sine causa continere coguntur, prout ait Innocentius [a] III. Papa, & sic videmus, quod plus est, quod maritum cruce signatum tenetur mulier expectare quantiscunque annis vt patet ex cure, [b] ergo multo fortius tenetur expectare per annum ingredientem religionem, & ita hanc opinionem tenet etiā Couarruuias, [c] qui addit, quod tutius erit prius contrahere adimplendo fidem, qua promisit se ducturum eam, verbi gratia in vxorem, præcipuè si fidem iuramento firmauit, & ante consummationem matrimonij contracti religionem ingreditur, sic intelligens quandam Decretalem. [d]

[a] c. Quoniam frequenter. § fin autem in fi. vt lit. non contest.
[b] c. in præsentia de sponsa c. ex multa de voto.
[c] Cou. de sponsa. 1. p. c. 3. n. 11.
[d] c. commissa de spons.

ARTICVLVS IIII.

Quo iure matrimonium ratum per ingressum religionis dissoluitur.

Respondeo dicendo, certum esse in iure, [e] matrimonium ratum per professionem religionis in aliqua religione approbata dissolui, & licet aliqui dubitauerint, an quo ad vinculum dissoluatur, vt constat ex traditis à Michaele de Medina: [f] nunc vero iam huiusmodi dubitatio sublata est à Concilio Tridentino g his verbis, siquis dixerit matrimonium ratum non consummatum per solemnem professionem religionis alterius coniugis non dirimi, anathema sit. Nunc verò quo iure, qua vè ratione dirimatur explorare oportet, in qua parte variæ sunt Scholasticorum authorū (quemadmodum & in reliquis omnibus, quæ fides religioque non præscribit) sententiæ: & inter eas duas tātum feseram, quæ communiter circunferuntur. Prima est, quæ ipso iure naturali matrimonia rata non consummata adueniente religionis euanescere docet. Est autem huius opinionis ratio, non imperfectio formalis, aut essentialis matrimonialis contractus nondum consummati, vt Gratianus docebat, sed imperfectio obiectiua, quoniam scilicet religio sit multò excellentior, & sublimior, à minus autem perfecto statu, rationeque viuendi ad magis perfectum, prestertim vbi nulla intercedit coniugis alterius iniuria, licet ascendere, status autem religionis vt Diuus Paulus, h docet perfectior est statu coniugali, id autem, quod perfectius est, non debet impediri per minus perfectum, ergo vtrumque coniugum, si citra alterius iniuriam fieri potest, integrum est ad religionem se conferre. Quod verò ante copulam relicto coniuge non fiat tam atrox iniuria, quæ bono religionis non compensetur, hac ratione persuadeo, non enim aut illa iniuria irrogatetur fini matrimonij, qui est prolis procreatio, aut desertæ sponsæ, non proli, quia nulla adhuc est, eum nondum præcesserit coniugalis congressus neque vero sponsæ, quia eum maneat integra, nihil decoris, aut honoris amisit, quominus possit alteri nubere. Ita tenent aliqui [i] cum Durando, & docet Soto.

[e] c. ex publico de conuer. coniug.
[f] Med li. 3. de sac. hom. contin. c 37.
g Trid. sess. 24. Can. 9.
h 1. Cor. 7.
[i] Aliqui apud Durand. in 4. d 27. Soto in 4. sent d. 27. q 1. ar 3.
[k] Duran. vbi supra. q. 2.

At contra hanc sententiam optimè insurgit Dorandus, [k] quod scilicet prædicta ratio non minus matrimonia rata non consummata quàm ipsa consummata per coitum dissoluenda suadeat. Quemadmodum enim matrimonium ratum tantummodo religionis statu minus bonum est: ita matrimonium consummatum, & actionibus iam coniugalibus implicatum perfectione Christianæ vitæ ab eodem exceditur: ratio verò illa, quæ abalterius partis iniuria desumitur, ex eo confunditur, quod solet frequentissimè accidere oscula, & tactus impudicos præcessisse inter sponsos per verba de præsenti, per quæ profecto non nihil, imò multum honoris nupturis decendit: præcipuè cum ex his fama coitus licet falsa resultet, per quam ad aliud matrimonium ineundum inepta fiat sponsa.

Secunda opinio est Scoti [l] putantis ex sola diuina institutione per professionem religionis matrimonium opere carnali non consummatum dissolui. Quam opinionem probat primò ex natura Christiani matrimonij, quæ est indissolubilitas ex instituto diuino iuxta illud, Quod Deus coniunxit, homo non separet, nam in hoc casu cum non dissoluatur per mortem naturalem alicuius ex contrahentibus necessum est, vt per eum, qui talem instituit indissolubilitatem soluatur. Secunda ratio est à Sanctorum exemplis, nam, vt ferunt, Ioannes Euangelista à nuptiis à Christo ad Apostolatum vocatus est, & de Alexio Theone, quodam Machatio Romano, & aliis nonnullis Ecclesiasticæ historiæ memorant relictis sponsis ad monachatum se contulisse. Et hanc sententiam ante Scotum tenuit Diuus Bonauentura, m sed Michael de Medina ab ea recedit. Primò quia recurrere ad diuinum ius in hoc casu est sine solido fundamento. Nam Diuus Paulus [n] cum multa de coniugali tum infidelium, tum verò fidelium coniugum diuortio partim propria, partim Domini authoritate tradiderit, nihil de diuortio religionis memorauit, sed post quam generali sententia ex diuino mandato decreuisset vxorem à viro non recedere, quod si discesserit, manere innuptam, aut virò suo reconciliari, solum Christianæ religionis gratia, non item instituti peculiaris à consorte recedendi facultatem indulget dicens, Quod si infidelis (inquit) discedit, discedat, non enim seruituti subiectus est frater, aut soror in eius modi, in pace autem vocauit nos Deus, atque id quidem quando alter coniugum infidelis non consentit habitare cum fideli, quanquam id secundum non ex diuina, sed ex propria duntaxat authoritate deriuatum ingenue fateatur, cæteris, (inquit,) id est, fidelibus, ego dico, non Dominus siquis frater habet vxorem infidelem, & hæc consentit habitare cum illo. non dimittat eam, &c. Argumentum verò, quod ab exemplis Sanctorum ducebatur, quantum ad eos attinet, qui post Christum ad monachatum, aut vitam eremiticam desertis sponsis diuerterunt, nihil persuadet, hoc enim Ecclesiasticorum Canonum authoritate sunt fecisse putandi. Quantum verò ad Ioannem Euangelistam pertinet, ait Michael de Medina, [o] quod nunquam ea historia sibi persuaderi potuit, quanquam illius assertor non semel Hieronymus videatur. Primo quidem quod inter Ecclesiasticos authores, qui vitas Apostolorum memoriæ prodiderunt, Eusebium dico, Abdiam, Nicephorum, Dorothæum Tyrum, &c. nihil de hoc coniugio legerat.

Secundo, quoniam nuptiæ illæ celebratæ sunt in Chana Galilææ, vt idem Ioannes inquit, Ioannes vero non ex Chana, vt aliqui affirmant, erat, illud autem est prorsus intolerabile, quod quidam scribunt, Magdalenam Lazari Sororem in illis nuptiis sponsam fuisse, cum hæc Hierosolymitana, ille Galilæus, hæc nobilissima, ac ditissima, ille contra ex medioeri plebe, ac demum piscator. Et certum argumentum, quod à Sanctorum gestis desumitur, non conuincit. Nam cùm hi non ad religionem ab Ecclesia Romana approbatam, cuius duntaxat professionem matrimonium ratum dirimere canones docent, sed vel ad vitam eremiticam, & singularem, vel ad aliam similem diuerterint, quo pacto huic Eccle-

[l] Scot. in 4. d. 31.
m Bonau. in 4. d. 27. ar. 2.
[n] 1. Cor. 7.
[o] Medi de sacr. homi. continl. 3. n. 40.

siasticae doctrinae, quae docet ingressu religionis cōiugia rata duntaxat dissolui, sussi agati poterūt? Enim vero nunc Alexij vita quantumcunque sanctissima matrimonium ratum non dirimeret: etsi horum sanctorum conuetsiones aliquid suadent profecto coniugia per quamcunque rationem religiosis dissolui, quod nunc Theologi non concedunt, qui ad solas religiones ab Ecclesia Romana approbatas reduxerunt.

Quare concludit Michael de Medina, quod matrimonium ratum, & non consummatum, licet sit verum, & perfectum matrimonium, iure tantum Ecclesiastico per ingressum religionis dissoluitur, cum secundum ipsius, & doctissimorum sententiam Pontifex in matrimonio rato non consummato possit dispensare, nimirum si possit generalem condere legem, qua omnibus sponsis per verba etiam de praesenti diuertendi ad religionem facultatem tribuit, atque ea lex illa est, qua ante duos menses post celebratas per verba de praesenti nuptias, contractumque matrimonium sponsi, aut coniugis conuenire verantur, daturque illis diuertendi ad religionem tempus.

ARTICVLVS V.

a Cou. in c. 2. de testa. n. 11. Nau. in c. Nō dicatis. n. 49. Mandos. de signat. grat. v. voti commutatio vers. an Papa possit. Menoch. l. 2. praesum. 16 ex n. 258. Cordo. li. 5 qq. qu. 84. Gamba de off. & potest. leg. ...

Vtrum Papa possit dispensare in voto solemni religionis, & castitatis, ita quod monacho professo de licentia Summi Pontificis liceat exire à monasterio, vt vxorem ducat.

RESpondeo dicendo, quod de articuli huius quaestione agunt Couartuuias, a Nauarrus, Mandosius, Menochius, Cordubа, Andraeas, Gambarus, Stephanus de Caieta, & Soto. Et pro quaestionis principalis resolutione, si credimus veriori Doctorum opinioni dicendum videtur dispensatum fuisse cum Ramiro Rege Aragonum, vt relicta religione, & Episcopatu Regnum susciperet, & vxorem, vt post Raphael Volaterranum, b & alias supra citatos refert diligentissimus historicus Hieroнymus Blanques in inscriptione Regum Aragoniae, & in Aragonensium commentariis rerum. Et idem pariter obseruauit Celestinus III. Pontifex Maximus, qui dispensauit cum Constantia filia Rogerij Regis, vt Religione deserta nuberet Henrico Sexto. Federici imperatoris filio, vt memoriae proditum est à Platina c & à Guillermo Benedicto, & à Rodulpho Copers, & à Ioanne Baptista à Sancto Seueriano. Scribit etiam Arnaldus d Albertinus Alexandrum Sextum Summum Pontificem dispensasse cum Caesare Diacono Cardinali, vt vxorem duceret cum filia Ducis Valentiniani Galli.

b Vola l. 2. de Geogra. c. vlt. Blanq. in inscript. Reg. de vago fo. 45. & in Arag. rerū comm. pag. 141
c Plati. in vita Cel. III. Benedict. in c. Raynum ... verb. que cum alia matrimonium contraheret n. 28 Rodol. in c. oper. tebat 29 d §. artemia n. 25. pag. 266 Seuer. de pensioni q. 1 q. n. 6
d Arnald. de agnoscēdis assert. Cath. qu. 27. nu. 14.

Sed videamus, quibus rationibus haec opinio fulciatur, pro cuius resolutione certa ab incertis segregare operae pretium esse duxi. Et primo certum est, quod si loquamur de voto solemni continentiae sacerdotalis, constat secundum communiter Doctores, quod ex sola Ecclesiastica institutione consona iuri diuino, & naturali annexum est ordini sacerdotali, ac proinde per Papam potest dispensari, quod idem dicendum est de voto continentiae ex institutione tantum Ecclesiae aliis religionibus annexo, quales sunt Ordines militares, possunt per Papam dispensari. Haec certa sunt. Quod autem in dubio versatur, est vtrum loquendo de religione perfecta, & Euangelica, cuius essentia ex institutione diuina constat ex tribus votis essentialibus, quorum altero ablato auferetur & ipsius substantia religionis. Vtrum, scilicet in hoc voto possit Papa dispensare, ita vt sic religiosus factus religione deserta possit ducere vxorem, duae opiniones circunferuntur.

Prima opinio est D. Thomae, quam sequitur Soto, e quod Papa non possit in hoc casu dispensare.

e Soto vbi su.

Secunda opinio communis est, quam tenent Scotus, f & Richardus, quod Papa potest in voto solemni continentiae monachali, vel religionis dispensare, quam opinionem tenent communiter Doctores, & multi etiam Thomistae, vt Caietanus g Ambrosius Catherinus, & Turrecremata, qui refert Diuum Thomam, & multos alios id tenuisse quod scilicet ex magna causa communi puta, pro Regni conuersione, vel pace, quae non aliter speraretur tam commodè fieri, licita esset Papae dispensatio, vt religiosus exiēs à religione vxorem duceret. Cuius grauissimae opinionis fundamentum potissimum est, quia qua ratione potest Papa dispensare in voto simplici, potest etiam in solemni. Nam in simplici tripliciter dispensat secundum modum triplicem loquendi Doctorum. Primo quia ex causa dispensat in iure diuino, vel naturali tollendo, vel relaxando eius obligationem de implendo vota, vel promissa Deo, & hominibus, aut secundo quia vt tenet D. Thomas, tem itrit, vel tollit materiam id est votum, vel promissionem, & eius obligationem humanam iam Deo quaesitam, & hoc secundum est materia prioris obligationis diuinae, & naturalis de adimplendo vota, atque promissa: aut tertio quia declarat tam hoc, quàm illud ius, aut votum ex causa legitima non tenere, neque obligare, sed quocumque modo istorum potest similiter Papa facere aut dispensare in voto solemni, in quo est etiam ipsum votū, quod est materia prioris iuris diuini, & naturalis quia tandem habet potestatem dispensatiuam, relaxatiuam, & declaratiuam ad hoc, & ad illud ex causa legitima. Sed huic argumento respondent aduersarij negando minorem dicendo non esse simile, quia in voto solemni vltra promissionem, quae sola est in voto simplici, est datio vel exhibitio actualis Deo, vel Ecclesiae in nomine Dei, ratione cuius est iam ius Deo, & Ecclesiae acquisitum super hominem ad tales actus, quod quidem ius sicut neque alienum tollere, neque contra ius diuinum agere Papa derogare non potest, vt ait Soto h

f Scot. & Richard. in 4. d. 38.
g Caietan in 2. 2. q. 88. ar. 11. Turrecr. ... Tho. in 4. d. 38.

h Soto l. 8. de iust. q. 4. ar. 5. & q. 4. ar. 5. & q. 3. ar. 5.

At contra replicatur, quia qua ratione Papa potest ex causa reuocare, tollere, & inualidare vota sua simplicis obligationem humanam iam Deo acquisitam, vel ipsam promissionem, quae est materia iuris diuini, & naturalis de implendo vota sua, eadem ratione potest iam datam Deo rem, vel obligationem hominis, & status religionis assumptionem, quae fit in voto solemni reuocare, vel tollere, & ex consequenti materiam iuris diuini de implendo votum solemne. Praeterea potest esse votum solemne, sine datione, vel sine status assūptione, vt si Ecclesia statuat, quod votum continentiae, vel religionis emissum coram tribus, vel quatuor testibus sit solemne dirimens matrimonium, iam in illo voto solemni potest Papa dispensare, sicut dispensat in sacerdotali, ergo solemnitas non stat in datione, & status mutatione, & dato, quod solemnitas voti stet in datione, & status mutatione actuali, hoc tamen nō impedit, quin Papa possit dispensare, quia sicut Papa potest dispensare in paupertate, & obedientia relinquendo monachum sub habitu suo, vel clericali, vt sunt fratres sancti Spiritus, & sub obedientia Episcopi, vel alterius Praelati, vel ipsius Papae immediate, & in concedendo licentiam vt faciat de rebus ad libitum disponendum

do in vita, & in morte, vt facit cum monachis Episcopis, vel cum aliis de monachato ad clericatum transeuntibus. ita ergo similiter in voto solemni continentiæ potest dispensare, & soluere hominem ab obligatione, qua se religioni obligauit per simplex, & solemne votum, & de religioso facere non religiosum quamuis non possit facere, quod maneat vera, & perfecta religio, & perfectus religiosus Euangelicus sine tribus votis, nec statum Euangelicæ religionis dissoluere possit, vt bene in iure [a] habetur, nec illud faciendo dispensat in iure diuino de adimplendo votum, sed in materia eius, vt dictum est.

[a] c. cum ad monasterium de reg. li. 6.

Neque obstat, quod ex datione, & status assumptione consurgat etiam obligatio diuina, contra quam Papa non potest, in quo stat tota difficultas. Nam ad probandum id esse falsum nota, quod vltra communem obligationem iuris diuini, & naturalis de implendo votum, tam simplex, quàm solemne, in voto solemni religionis sunt quatuor. Primum est promissio actuum religionis. Secundum datio personæ Deo vel Ecclesiæ nomine Dei ad dictos actus implendos. Tertium assumptio status religionis, per quam fit illa traditio, & acceptio in professione. Quartum est, ipsa religio perfecta, & status Euangelicus constans ex tribus votis essentialibus religioni ipsi. Et hoc quartum est de iure diuino, ita quod ex institutione diuina de essentia religionis perfectæ Euangelicæ sunt illa tria vota, & de hoc hic non agimus, vtrum esse possit perfecta religio, perfectusque religiosus Euangelicus sine tribus illis votis essentialibus cum duobus tantummodo, vel non. De tribus autem prioribus, quæ constituunt votum solemne huius religionis, constat, quod sunt actiones humanæ, & illæ tres obligationes ex tribus illis actionibus consurgentes Deo acquisitæ constat etiam, quod sunt solum humanæ, scilicet obligatio ex promissione, ex datione, & ex professione, vel status illius assumptione suntque materia generalis obligationis, vel iuris diuini, & naturalis de adimplendo votum omne tam simplex, quam solemne, & ita patet, quod ipsum votum solemne, vt tale, nihil iuris diuini habet admixtum, sicut neque votum simplex religionis, aut continentiæ, alioquin eadem ratione votum simplex religionis haberet ius diuinum admixtum, & esset indispensabile; quia est de eadem religione, vel continentia, quæ secundum contrariam opinionem est de iure diuino sicut & adimpletio voti cuiuscunque de iure diuino est & naturali. Vnde cum Papa possit ex causa omnem obligationem humanam dissoluere & in ea dispensare consequitur quod potest omnes tres illas priores obligationes dispensando dissoluere, & maximè illam tertiam, ne sit iam homo religiosus, nec obligatus alicui religioni aut voto, sed quod sit vxoratus, quamuis non possit facere quod manens religiosus perfectus sit vxoratus aut proprium habens quia id euangelicæ religioni repugnat stante lege posita, ita docet Cordubæ [b]

[b] Cord. vbi sup. pa. 215 col. 2.

Ad argumenta.

EX his quæ dicta sunt aliqua argumenta quæ contra supra positam sententiam adducuntur soluta manent, nunc autem pro maiori claritate duo tantum proponam.

Primum argumentum est, quia qui non potest in minus, non potest in maius ei subordinatum, vel eiusdem generis, aut rationis. sed Papa non potest dispensare in matrimonio tantum rato, & non con-

summato, quod est minus vinculum, minusque perfectos status, quam vinculum, & status religionis, cum per ingressum religionis vinculum matrimonij rati dissoluatur, ergo à fortiori non poterit dispensare in vinculo voti solemnis religionis. Respondetur, quod Papa potest ex causa dispensare in matrimonio rato, & non consummato, vt contra Theologos defendit Caietanus [c] quem sequitur Nauarrus dicens, *quod hæc opinio adeo seruatur, quod etiam, ut fertur, non quater ad petitionem consilio suo congregato in vrbem remisset, ablatas Italicas recordationes Paulus III. & Pius IIII. per suas dispensationes dissoluerunt quædam matrimonia omnino clandestina, nondum consummata in remedium animarum aliasque probabiliter periturarum, quod tamen Valrellus, ad quos secutus Soto* [d] *contra Caietanum illum scrupulum ingerat eis, qui eiusmodi sanctissima gratia fruuntur vel post hac fruentur, nam & post eum Michael à Medina Franciscanus, vir eruditissimus, & alias parum Theologus libro quinto de sacrorum hominum continentia Caietanum, & communem est sequutus.* Hæc Nauarrus.

[c] Caiet. in opus. 1. tomo tract. 28. Nauar. in man. c. 22 n. 21.

[d] Soto l. 7. de iustitia.

Secundum argumentum desumitur ex quadam decretali, [e] definiente, quod paupertas adeò est annexa Ordini Monachali, quod in ea, sicut in continentia nec summus Pontifex possit dispensare. Respondetur, quod in hoc casu solum prætendit Papa, quod cum Monacho Papa non possit dispensare, vt maneat Monachus perfectus in perfecta, & Euangelica religione, quam professus est, & quod simul habeat proprium, aut vxorem, quia hæc omnia tria vota sunt de substantia religionis Euangelicæ, adeò quod altero ablato iam ipsa religio dissoluitur, & ipse iam religiosus illius desinit esse, cum quo stat quod ex causa rationabili ille de religioso per dispensationem potest fieri non religiosus, aut in toto aut in parte ab obligatione illius religionis dissolui, & illa in voto solemni ex supradictis dispensare potest.

[e] ca. cum ad monasterium de stat. reg. l. 6.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Religiosi societatis Iesu possint contrahere matrimonium.

REspondeo dicendo, quod omnes, qui in societatem admissi biennio probationis à quolibet eorum peracto tria vota essentialia, tametsi simplicia, emiserint, emittentve in futurum inhabiles esse, antequam à societate dimittantur, ad matrimonium contrahendum, contractósque huiusmodi nullos, & irritos decreuit Gregorius XIII. prout iam in primo tomo [f] est relatum, in quo aliqua diximus de huius constitutionis intelligentia, nunc autem operæ pretium esse duxi aliqua vltra adiicere, vt huius rei definitio magis illucescat.

[f] 1 tomo. q. 1.

Et prima facie videtur, quod Papa hoc determinare minimè potuit, cum hi fratres sint adhuc sæculares, si quidem possunt habere proprium. quod repugnat statui religioso iuxta superius dicta; & propterea videtur, quod non possunt simpliciter inhabilitari ad matrimonium, nam vt colligitur ex Syluestro [g] post Panormitanum, quamuis summus Pontifex possit inhabilitare sæculares, ne contrahant in tali gradu consanguinitatis non tamen potest inhabilitare simpliciter ad hoc vt nullibi possint contrahere, quia hoc est contra Euangelium concedens cuilibet sæculari Laico posse nubere. Hæc ratio, vt audiui, multorum torsit ingenia, at meum ingeniolum procul dubio nunquam torsit. Procedit enim ea in sæcularibus absolute, qui nullum votum castitatis, & continentiæ emiserunt, in

[g] Syl. v. obedientia. § 1. Pan. in c. cum de cler. coniu.

aliqua congregatione à Papa approbata, non auté in illis, qui dum sunt sub obedientia Regulari promissa publicè in aliqua religione approbata, cuiusmodi est societas Iesu, hi enim licet postquã dimissi sunt à societate sunt verè sæculares, antequam tamen dimittantur, religiosi sunt, reuocabiliter tamẽ, & cum sint religiosi, inhabilitantur ad matrimonium contrahẽdum, & matrimoniũ ab his contractum ipso iure irritatur, cũ status religionis, pœnitentiæ, cuiusmodi est religio societatis, repugnet cum statu hominis coniugati, de intrinseca enim veræ religionis monachalis & pœnitẽtiæ est mors ciuilis & sic ipsius professores mortui Mundo iudicantur, & in eodem statu permanentes cum sint verè religiosi, proprium habere non possunt. Vnde iure optimo Summus Pontifex potuit definire, & de facto definiuit, ne ipsi in statu religionis perseuerantes contrahere possint, & eorum matrimonium iure optimo irritauit, non enim conueniẽt, & in vna sede morantur, quam esse religiosum, & monachum, & priuilegiis religionis gaudere, & esse vxoratum, & rei vxoriæ indulgere: & ita Gregorius Decimus tertius, in eadem constitutione hos, qui peractis duobus annis probationis tria vota simplicia paupertatis, castitatis, & obedientiæ emiserunt, vocat, & definit esse verè religiosos. Quod certe ex opinione Scoti [a] maximè confirmatur, cum teneat per votum simplex religionis fieri traditionem respectu Dei, sicut fit per votum solemne respecto Dei, & hominum, & à fortiori hoc erit asserendum in voto simplici publicè emisso in hac sacra religione approbata, in qua promittitur obedientia perpetua puplicè, irreuocabiliter ex parte promittentis, licet sit reuocabilis ex parte admitentis ipsam obedientiam, & sic potest dici, quòd in his religiosis societatis, cum tria vota simplicia emittant, contingit inueniri quodammodo traditionem respectu Dei, & hominum, sicut inuenitur in voto solemni respectu Dei, quia ipsi se, & sua illi per votum tradiderunt respectu hominum, quia ipsis publicè obedientiam promiserunt: ita quod summi Pontifices definiunt eos in apostasiæ crimen, & excommunicationem ipso facto incurrere, si à societate decederent, aditúmque illis ad professionem in ordinibus etiam mendicantibus denegarunt, irritámque, & nullam esse, ita definiuit Gregorius Decimus tertius, Kalendis Februarij anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo secundo. Motu Proprio, & ex certa scientia, qui inter alia definiuit ipsos esse verè, & propriè religiosos, & octauo Kalendas Iunij anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quarto id ipsum iterum definiuit, vt ex diplomatibus eadem die relatis, ac publicatis constat, & supra latè in primo [h] tomo dictum est.

[a] Scot. in 4. d. 31. q. unic.

[h] 1. Tom. q. 1.

ARTICVLVS VII.

Vtrum per professionem in religionibus militaribus emissam soluatur matrimonium ratum.

RESpondeo dicendo, quod loquendo de Clericis professis in religionibus, Militaribus non est dubitandum ipsos esse verè, & propriè professos, & ideò omnia iura, quæ loquuntur de Regularibus licet non comprehendant milites, siue Equites Commendatarios, comprehendunt tamen ipsos Clericos professos Crucem portantes, atque ideo quando Alexander Sextus in Bulla Confirmationis, quæ habetur in regula Sancti Iacobi decreuit, vt imponentes manus violentas in Fratres, & Sorores, ordinis Sancti Iacobi, incidunt in pœnam Canonis, *Si quis suadente.* Aliqui viri docti intelligunt hoc procedere de ipsis Clericis, & monialibus, quia vtrique sunt verè religiosi, & non de Commendatarij, qui falluntur, vt constat ex Bulla Alexandri Tertij. Confirmatoria huius sacræ religionis, cuius tenorem refert Licentiatus Didacus [b] de la Mota religionis Sancti Iacobi alumnus, in libro, quem de hac religione nouissimè edidit. Vnde ad quæstionem propositã redeuntes dico, quod professio Clericorum huius ordinis dirimit sine dubio matrimonium ratum & non consummatum cum per professionem in religione approbata dirimatur. At vtrum per professionem militum in religione Sancti Ioannis Baptistæ dirimatur matrimonium ratum inter Doctores, maximè ventilatur, adeo quod licet doctissimus Soto, olim dixerit esse vere religiosos, tamen idem auctor alibi [c] asseruit non esse inter veros religiosos connumerandos, & propterea per ingressum, & professionem huius ordinis non dissolui matrimonium ratum non consummatum, quam opinionem, ego minimè tenere auderem, licet enim Papa cum ipsis possit dispensare, vt habeant vxores, sicut de facto dispensauit cum professoribus in aliis militiis, hactenus tamen cum his non dispensauit, & sic hi promittunt solenniter obedientiam, paupertatem, & absolutè castitatem, & non castitatem coniugalem, quam aliorum ordinum militarium, Equites profitentur. Ita tenet Nauarrus, [d] & per consequens eorum professio dirimit matrimonium ratum, non cõsummatum, vt tenet Corduba. [e] De cæteris autem militibus Ordinum D. Iacobi Alcantaræ, & Calatrauæ, nullo modo potest dubitari eorum professionem non dirimere matrimonium ratum, cum non promittant castitatem absolutè, sed castitatem coniugalem, quod nihil aliud est, quàm quod non debent cognoscere alias fœminas præter suas proprias, & legitimas vxores. Et quod eorum professio non dirimat matrimonium ratum, tenent Aragon [f] Ouãdro, Petrus de Ledesma, & Henriquez.

[b] Dido de la Mota li. 1. pa. 74. n. 70

[c] So. in 4. d. 27. q. 1. ar. 4.

[d] Nau. de red. dit. Eccl. in fi.

[e] Cord. de casib. cõscient. qu. 184.

[f] Ara. 2. 2. q. 88. art. 11. p. 1027. colu. 2. Ouan. in 4. d. 78 propo. 30. in vlti. verb. Led. in additi. ad. 3. p. q. 61. ar. 2. d. 4. pa. 593. Henr. de sacram. l. 11. c. 8. § 6.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum oblati Religionum possint contrahere matrimonium.

RESpondeo dicendo quod oblati sunt hi, qui absque religionis professione se ipsos perpetuo Monasterio obtulerunt sicut tradunt Cardinalis, [g] & Abbas, & sentit Lappus, est enim necessaria perpetua oblatio, vt constat ex iure [h] & tradunt communiter Doctores, qui vero mutatio habitu non manent in sæculo, sunt propriè personæ Ecclesiasticæ, qui autem in sæculo manent, non propriè, sed largè personæ Ecclesiasticæ nuncupantur, vt tradit quædam Glossa [i] vbi Cardinalis, Abbas, & Doctores Capella Tolosana, vbi Aufrerius, & Panormitanus, & Soccinus tractant; an obligatus sit exemptus à iurisdictione Iudicis sæcularis, & quod oblatus, qui habitum non mutauerit, possit matrimonium contrahere, eadem Capella [k] Tolosana asserit, cui sententiæ libenter assentitur doctissimus Couarruuias [l] opinans id ipsum in quocumque oblato, qui votum castitatis non emiserit, tacitè vel expressè, etiamsi habitum sæcularem mutauerit, non enim est aliquid, quod in hac specie matrimonij vinculum impediat.

[g] Car. in Cle. 1. de decim. co. pru. Abbas in c. non est de re. Lappus alle. 119.

[h] c. per extrem. presonem de pre. l. 6 c. cum plantare. §. vlt c. tuarum & vbi abbas de priuil.

[i] Gl. v. mutatis habitu Car. Abb. & Doct. in c. vi pri. l. 6 ca. pen. de priu. Tolos. 8. vbi. Aufrer. Pan. & Soc. in c. 2. de for. com.

[k] Cap. 8. Tolos. 8. n. 59.

[l] Cou. in c. alma mater 2. p §. 2. n. 8.

* * *

QVÆSTIO II.

De matrimonio quo ad eius ministrum, & dispensationem in gradibus prohibitis in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum religiosi excommunicentur ministrantes Sacramentum matrimonij, sine licentia parrochi.*

2 *Vtrum prælati regulares possint dispensare in aliquibus impedimentis matrimonij dirimentibus.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Religiosi excommunicentur ministrantes sacramentum matrimonij sine licentia Parrochi.

REspondeo dicendo, quod in quadam Clementina [a] definitur, quod religiosi, qui matrimonium solemnizare præsumpserunt non habita super his Parrochi licentia speciali excommunicationis sententiam incurrunt ipso facto per sedem duntaxat Apostolicam absoluendi. Quod intelligitur quando solemnizant matrimonia benedictione nuptiali. Aduertendum tamen, quod Glossa [b] ait, quod sufficit ad excusationem Religiosi, si aliquis Parochianus dicat se habere licentiam à proprio sacerdote. Quod punctum satis disputat Glossa, & intendit distinguere inter forum contentiosum & forum Pœnitentiale, vt in foro contentioso non credatur dicent se habere talem licentiam, in foro autem pœnitentiali credatur, quia non est præsumendus quis immemor suæ salutis. Et licet Ioannes de Lignano, pro vt refert Ioannes à Capistrano [c] dicat, quod Stephanus concordat cum dicta Glossa, Ioannes tamen da Imola [d] dicit se habere Epistolam Schephani tenentis contra dictã Glossam, pro vt refert idem Capistranus, & respondet ad contraria, quod loquuntur de Sacramento Pœnitentiæ, & confessionis, quod datur in occulto, Sacramentum autem matrimonij datur in publico, & ideo probationes requiruntur, pro iustificatione autem huius differentiæ adducitur simile ex eo, quod habetur in quadam decretali [e] vbi Clericus peregrinus admittitur in occulto, sed non in publico sine literis dimissoriis celebrare. Et ideo Capistranus, ait quod in simili religiosus non debet esse nimis credulus argumento quarundam legum [f] & ait, quod semper consuluit religiosis, ne facile credant dicentibus se habere licentiam, nisi eis constet per legitima documẽta, ne se illa queant excommunicatione prædicta, nã si in criminalibus causis requiruntur probationes luce meridiana clariores, iuxta quandam legem [g] multo magis debet requiri maior cautela ad euitandum hoc periculum maius: qui Capistranus ait contra Glossam, [h] quod licet, non sufficiat licentia generalis data parochiano, vt à quocunque possit recipere sacramenta, sed est necessaria specialis, vt religiosus administret hoc Sacramentum matrimonij, sufficit tamen in licentia generali, vt fiat mentio huius sacramenti conferendi, licet in ea non fiat mentio de religiosis.

[a] Cle. reli. de priuil.
[b] Gloss. in d. Clem.
[c] Capist. in tract. de excō. qui habetur tom. 14. tract.
[d] Imol. ibid.
[e] c. vna de cle ri pereg.
[f] L. 2. ff de fal. cuto. cum l. 1 ff. de eo quod factum erit l. cu tor. in prin ff de minoribus.
[g] L. fin C. de probat.
[h] Gl. in d. Cl. v. speciali.

ARTICVLVS II.

Vtrum possint Regulares Prælati dispensare in impedimentis matrimonij.

REspondeo dicendo, quod Episcopi, & per consequens à fortiori Prælati Religionum prohibentur dispensare in gradibus prohibitis, tam consanguinitatis, quàm affinitatis vt notat Syluester [i] verum est tamen, quod refert Roffensis [k] in libello de causa matrimonij Regis Angliæ, quod Leo. X. fratribus Augustini Ordinis concessit per totum orbẽ Christianum, quemadmodum in eius Bulla palam continetur, quod cum his, qui in primo gradu affinitatis scienter, aut ignoranter contraxerunt modo notorium id non fuerit, neque in Iudicium productum dispensare valeant, & de nouo contrahant, & in eodem item matrimonio contracto remaneant prole etiam legitima. Hæc Roffensis. Cuius testimonio certè credendum est propter eius maximam sanctitatem, siquidem pro fide Catholica gladiis impiorum occubuit: sed tale priuilegium non video esse in vsu, imo doctissimus Pater Vega legens Sacram Theologiam in hoc Conuentu S. P. N. Francisci Salmanticensi asseruit se credere hoc priuilegium non fuisse vniuersaliter concessum, sed pro aliquo casu particulari tantum indultum, quo casu cessante iam ipsummet cessauerat, non enim credendum est summum Pontificem Religiosis quoad sæculares concessisse, id quod Episcopis nunquam legitur fuisse generaliter alargitum.

[i] Syl. v. casus cas. 41. c. ... de ... ibi dubit de consang. & affin.
[k] Roffen. in libel. in prin. in fin primi folij.

QVÆSTIO III.

De Mendicitate in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum religiosi potentes labore manuum suarum victum quærere possint mendicando id ipsum quærere.*

2 *Vtrum mendicitas fratrum Minorum & Prædicatorum sit meritoria.*

3 *Vtrum fratres Minores ex vi sua regulæ teneantur ad mendicitatem, seu ad viuendum de eleemosynis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Religiosi potentes labore manuum suarum victum quærere, possint mendicando id ipsum quærere.

REspondeo dicendo, quod D. Tho. [l] latissimè disputans concludit, non teneri laborare vltra statum Regulæ manibus: tum quia nullo præcepto naturali, neque diuino præcipitur laborare manibus qui alias honestè sine alterius iniuria potest sustentare se, & suos, quos de præcepto alere tenetur: tum quia dicta D. Pauli, quæ contra hoc citari solent, & in effectu habent, Non manducet, qui non laborat, non probant, quem absolutè teneri laborare manibus, sed ob causam vt tollat otium vitiosum, & sustentet se, & suos decenter secundum statum suum sine alterius iniuria, & ita cessant illius dicta: tum quia intentio S. Augustini, qui etiam contra hoc allegatur in libro de opere Monachorum, est improbare errorem dicentium non licere

[l] Tho. opus. 19. c. 1 & 22. q. 187 art. 3.

Monachis manibus laborare, non autem eos obligara ad sic laborandum, si alias sine otio vano, & alterius iniuria viuere possunt: tum quod Diuus Thomas [a] laudat paupertatem assumentes & ex humilitate mendicare volentes, licet manibus non laborent, nec bonis renuncient, nam si bona renuncient, id à fortiori asserendum, etiamsi non fiat Regulares, sed remaneant homines sæculares ipsi renunciantes, quod exemplo Elisei [b] à Diuus Ambrosius [c] relato confirmatur.

a Tho. vbi su.
b 3. Reg. 19.
c c. Domin. 86. dist.

Ex quibus infert Nauarrus [d] non peccare illum, qui ad se in humilitatis, & patientiæ virtute exercédum habitum pauperis suscipit, & mendicando aliquem pium locum longinquum visitat, etiamsi nullum paupertatis votum emittat, nec sua bona pauperibus dispertiat, quod ait certe in hunc usq; diem nó satis animaduertisse, imo cósensisse multis reprehendentibus peregrinos alienis impensis, id est, eleemosynis mendicando peregrinantes, quos per leges [e] Cæsareas, & decreta [f] Sanctorum concludit Calderinus [g] esse puniendos, præsertim si sacris sunt initiati. Quod tamen non procedit in his, qui oportet prędictam causam mendicant, quia per talem mendicitatem eorum nihil honoris petit Clero.

d Nau. in tr. nó dit. otiu nu 57.
e L. 1. C. de mend. val. li. 11.
f c. diaco. 3. 93 dist.
g Cal. cons. 1. de vit & hon. est. Cler.

ARTICVLVS II.

Vtrum mendicitas fratrum Minorum, & Prædicatorum sit meritoria.

RESpondeo dicendo, quod Alexáder Papa declarauit, quod mendicitas fratrum Minurum, & Prædicarorum est meritoria, & quod prædicti fratres tam ab his, quibus prædicant quàm ab aliis, possunt petere & recipere eleemosynas. Ac quod alii possunt huiusmodi eleemosynas eisdem fratribus salubriter elargiri. Ita habetur in libro, Monumenta [h] Ordinum. Sed oportet hoc breuitate probare, vt huius diffinitionis veritas clarior fiat. Nam super erogatoris meritorium est de eleemosynis, & de mendicitate respectu eorum, qui relictis omnibus efficiuntur mendici propter Christum cum apud Matthæum [i] legatur, Consuluisse Christum cuidam, *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus.* Supradicti autem fratres iam omnibus distributis nihil habent, & intendunt spiritualc Ecclesiæ; super erogatorie enim se humiliant viuendo de humiliter mendicatis, & eleemosynaliter petitis, & habitis, cum possent sine tanta abiectione, humilique verecundia, etiam sine labore manuum sibi debitum stipendium aliter petere, & recipere & viuere, sicut alij Clerici Præbendati, si Ecclesiastici fierent, ergo ex prædicta humilitate, & contemptus amore propter Christum egere, & mendicare meritorium, & Euangelicum consilium est. Item secundo id patet, quia ex Euangelio tales mendicantes laudantur, nam vbi Latina versio habet apud Matthæú. [k] *Pauperes spiritu*, Littera Græca habet. *Beati mendici*, vt ait Chrysostomus Doctor Græcus. Item tertio idem patet exemplo Christi, nam Christus, fuit mádicus aliquando non viuens de labore manuum suarum corporali, vt patet in Psalmus. [l] Ego mendicus sum, & pauper, vt ait Diuus Chrysostomus super eum, & tradit Diuus Thomas [m] quod non in persona Dauid, qui, non fuit mendicus, sed in persona Christi hoc dicitur. Consonat Augustinus super illud Psalmi de Iuda Iscariote loquens, Persequutus est hominem inopem, & mendicum, id est, Christum. Et Hieronymus ad Nepotianum dicit, quod Christus, vt pauper cibo vascebatur alieno, quia scilicet de eleemosynaliter oblato licet non semper ostiatim mendicatu ad humilitatis exemplum vixit, vt etiam persona particularis, & sæpe id innuitur in Euangelio, [n] vbi mendicauit pullum, & asinam, & videtur mendicasse victú à mulieribus ministrantibus in via, & hospitium a Zachæo, vt exemplum cæteris daret.

h In 2 impres. sio fo. 26. conc. 35.
i Matth. 19.
k Matt. 5.
l Psal. 39.
m Tho 2. 2 q. 187. art. 4. & 5.
n In 21 ca 8 & 8.

Verum est, quod vt mendicitas horum fratrum sit licita, & meritoria, oportet aliqua concurrere. Primum est, quod ipsi fratres paucis sint contenti, & velint aliquo carere, & pati penuriam, & nolint habere certum victum suum, & vestitum ordinarium, & indifferenter, & quod quando carent, non murmurent, si enim aliquid horum deficiat, mendicitas non erit meritoria, & dum eum statum aliqui sumpserunt, & resilire non possunt post professionem, illicitum est, & continuum peccatum permanere in tali voluntate culpabili, & cum tali proposito mendicare ad superfluitatem, sed tenentur deponere talem culpabilem voluntatem, & paucis, vt pauperes debent esse contenti, stultum est, & irrationabile sua dimittere, quibus licitè vti poterant, & aliena cum auiditate quærere, & cum scrupulo peccati manducare panem. Vnde Gregorius in pastoralibus dicit, quid eorum morte infœlicius, quibus de largitate nascitur auaritia, & peccatorum seges, quasi ex virtutum semio procreantur. Item quid risu dignius, quàm quærere cum auiditate maxima, labore, in fœlicitate, & contemptu, & mala conscientia ea, quæ liberaliter dimissa sunt? Quid esset ridiculosius, quàm sarcinam temporalium propriorum reiicere, & alienorum tam auide quærere? Certe hi sunt, qui relinquunt sua vt stulte, & laboriosè contemptibiliter, & culpabiliter ad infernum capiant aliena, cum sit, vt ait Gregorius [o] proprie, indiscrete distribuentes nó solum ad impatientiæ murmur prorumpunt, sed cogente inopia vsque ad auaritiam deuoluantur, cum hypocrisi autem, & mendacio ostiatim mendicant, signum veræ mendicitatis præ se ferentes ad superfluitatem semper anhelantes, & dum paupertatem, quam non habent, ostendunt, quod ipsis datur pauperibus indigentibus vsurpatur. Secunda conditio, quæ requiritur ad licitè viuendum de mendicitate vel eleamosinis est, quod tales mendicantes recompensent aliquo modo in spiritualibus. Quod probatur, nam omnes Doctores super illud Apostoli, [p] Qui non laborat, non manducet, tenent illicitam esse mendicitatem existentibus corpore sanis potentibus laborare, nisi in spiritualibus recompensent vt pote in sermonibus, in officio diuino, orationibus, & in vita religiosa, approbatur enim mendicitas, non vt mendicantes otio vacantes, sed vt melioribus exercitiis debite occupentur, vt optimè ait Diuus Thom. [q]

o Gre. in past. 3. adm 22.
p 2. ad Thes. 3.
q Tho. 2. 2 q. 188 art. 3. & 4 & 5.

ARTICVLVS III.

Vtrum fratres Minores ex vi Regulæ teneantur ad mendicitatem, seu ad viuendum de eleemosynis humiliter eas petendo, & acceptando, sine vllo iure ciuili ad eas petendo.

RESpondeo dicendo, quod fratres Minores, ex quo nullum ius ciuile, siue actionem, nec reditus, nec prouisiones longás ex vi suæ Regulæ habe-

te

te possunt, ex vi suæ Regulæ tenentur ad mendicitatem, seu ad viuendum de eleemosynis humiliter eas petendo. Et probatur insuper, nam tenentur ipsi fratres prouidere sibi ad vsum moderatum necessitatum suarum modo alias licito, & non restat vllus alius modus licitus illis, nisi per viam eleemosynæ petere, aut accipere oblata, seu necessaria ad victum, & vestitum, & executionem officiorum status Minorum, ergo tenentur viuere de eleemosynis, seu de mendicitate, nam mendicare est solu titulo necessitatis sine actione aliqua ciuili petere necessaria, ad quod tenentur dicti fratres ex vi suæ Regulæ, & sic tenent communiter omnes Scriptores super dictam regulam, & hoc constat ex declaratione Nicolai [a] III. & Clementis. V. Nam quantumcunque dictis fratribus iure naturali, vel diuino, vel alio quocunque modo aliquid debeatur pro Missis, Sermonibus, exequiis aut pro aliis exercitiis spiritualibus, aut corporalibus, aut pro quacumque alia causa, ipsi tamen fratres non possunt id recipere, aut petere, nisi purè eleemosynaliter, sine vllo titulo iuris ciuilis ex parte ipsorum pro vt resoluit doctissimus Corduba [b] super dictam Regulam. Vnde eorum fratrum mendicitas dicitur incerta, quia scilicet non habet certitudinem ciuilem, & nullum ius neque actionem, in re, quæ ipsis eleemosynaliter datur, quamuis habeant certitudinem probabilem, moralem, & sic possunt habere certas eleemosynas, quas solent aliqui domini, aut communitates ipsis facere, cum possint habere certas eleemosynas moraliter, non autem certas ciuiliter, pro vt idem Corduba [c] ait.

[a] ca. exiit. qui seminat de verb. sig. li. 6. Cle. exiuit de paradiso eodē. tit.

[b] Cord. su. reg. c. 5 q. 1. c. 6. & q. 1. & 5. & q. 10.

[c] Cord. ind. q. 10. in 4. notab.

Ex his infertur, quod possunt dicti fratres recipere domus ab aliquibus dominis temporalibus præbentibus omnia necessaria ad victum, & vestitum sine eo, quod ostiatim hæc petantur, præcipuè in locis, vbi etiamsi ostiatim mendicentur, minimè suppeditabuntur, cum hæc omnia à dictis dominis nō actione aliqua ciuili petantur, sed per viam eleemosynæ ab ipsis quotidie cum maxima ipsorum fratrum verecundia mendicentur, successores enim horum dominorum, & illi ad quos pertinet hæc dare, sæpe contingit, vt sint indeuoti, & omnia murmurando tribuant, sæpe etiam contingit, vt zelēt magis reformationem fratrum, quam ipsorū moderatam refectionem fingentes suo zelo auaritiæ misto ipsos fratres debere esse sicut Angelos Dei, qui iis necessariis ad vitam minimè indigēt, propter quod ego nunquam consulerem, vt in nostra religione Minorum sumantur Monasteria in locis, vbi quotidianis mendicationibus à vicinis ipsorum locorum non potest sperari posse transigere vitam, cum ea, quæ a dictis dominis, & eorum successoribus dantur, non valeant peti ciuiliter, sed tantum eleemosynaliter mendicando. Aliquando autem contingit, vt ipsi Domini fundent vincula, aut capellas cum magnis reditibus, aut eos reditus relinquant alicui Confratriæ aut Collegio Pio cum obligatione, vt ipsis fratribus omnia necessaria suppeditentur quia acceptantes dicta legata cum prædicto grauamine obligantur in conscientia ipsis fratribus prouidere, ipsi tamen fratres minimè id in iudicio petere possunt, cum sint incapaces cuiuscumque actionis ciuilis, possunt tamen implorare officium iudicis, qui iudex imploratus ex officio non ad petitionem iuridicam ipsorum fratrum potest compellere, & supradicta administrare iuxta ea, quæ in superioribus dicta sunt. Et fratres ex dictis possunt recipere supradicta tantum per viā eleemosynæ, & licet sit certa, ipsa tamen certitudo est moralis, non tamen ciuilis, & ipsi non sunt incapaces eleemosynæ moraliter certæ. Vide alia circa hanc materiam in quæstione [d] de eleemosyna, in secundo tomo.

[d] 2. tom.

QVÆSTIO IIII.

Quantum ad Missam in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum clerici sæculares possint contra voluntatem religiosorum Missas, & exequias in ipsorum monasteriis celebrare & è contra.*

2 *Vtrum religiosi possint dicere vnam Missam pro alia commendata.*

3 *Vtrum sacerdos relinquens Missam inceptam sit excommunicatus.*

Multa circa celebrationem Missarum dicta sunt in primo tomo [e] nunc autem pauca remanent dicenda per articulos infra positos diuisa.

[e] 1. tom. q. 43.

ARTICVLVS I.

Vtrum Clerici sæculares possint contra voluntatem religiosorum Missas & exequias in ipsorum monasteriis celebrare, & è contra.

Respondeo dicendo, *quod Clemens. Quintus, prohibuit ne quis in Ecclesiis fratrum Minorum solemnia, vel pro animabus eorum qui ad loca eorum tumulandi deferuntur ibidem exequias celebrare sine eorum fratrum assensu, & voluntate præsumat.* Ita habetur in libro, [f] Monumenta Ordinum.

At Leo X. in Concilio Lateranensi hoc renouauit statuens, quod tam Prælati Ecclesiastici, quam Presbyteri sæculares, qui vinculo excommunicationis ligati non fuerint, Missas in Ecclesiis quorumlibet fratrum deuotionis causa celebrare volentes, celebrare possint, ipsique fratres tales celebrare volentes libenter recipere debeant. Ita habetur in supplemento. [g]

[f] In 1. impr. fo. 58 & in 2. fo. 140. concess. 336. & in tract. li. ord.

Et aduertendum, quod *Bonif. IX. concessit patribus Prædicatoribus prohibendo, ne scilicet Prælati Ecclesiarum, aut alij quicunque eos impediant quo minus Missas, & alia diuina officia in Ecclesiis suis quotidie celebrare, ac oblationes in ipsis Missis, & alias ad eorum altaria prouenientes liberè, & integraliter recipere, & eorum vsui iuxta ordinis dicti morem conuertere possint sub excommunicatione ipso facto in contraria facientes.* Ita habetur in eodem Ordinis supplemento. [h]

[g] Supp. fo. 25. conc. 70.

[h] Sup. fo. 118.

ARTICVLVS II.

Vtrum Religiosi possint dicere vnam Missam pro alia commendata.

Respondeo dicendo, *quod Leo. X. concessit, vt quando fratribus Minoribus commendantur Missæ, quæ vulgo appellantur de reuelatione de sancto Amatore & de consolatione cum certis candelis, vel aliæ similes, vel quod non discontinuentur, satisfaciant fratres prædicti dicendo illas Missas, ad quas magis dispositi fuerint, maximè de officio de quo illo die recitant, & ad prædictas tali modo recommendatas nullatenus teneantur, præcipue cum videatur hoc quandam superstitionem sonare.* Ita habetur in supplemento

mento [a] Occasione huius Concessionis ait collector [b] priuilegiorum Mendicantium, quod aliqui illam minus intelligentes arbitrati sunt prędictam facultatem extendi ad quascumque Missas eis recommendatas, vt de Epiphania, de Natiuitate, vel, plagis, seu de passione, &c. Quod tamẽ est omnino falsum propter multa. Primo, quia expressè litera concessionis loquitur de missis, quæ habent aliquam superstitionem annexam, pro vt ibi exemplificatur, neque obstat illud, quod additur (*vel alia consimiles*) Quia refertur ad superstitiosas immediatè exemplificatas, nec adhuc ait idem Collector pro omnibus in concessione exemplificatis, videtur tuta dispensatio præfata, seu declaratio, quia inter illas sunt multæ nullam superstitionem habentes, vt Missæ Domini Nostri & Dominæ nostræ, seu aliæ, quæ in Missali continentur vt de tali Dominica, de tali Apostolo, seu Apostolis, vel aliis Sanctis. Secundo etiam quia à promissione, & obligatione licita, cuiusmodi est de alijs Missis nõ superstitiosis, non potest quis, postquam obligatus est, liberari, seu dispensari absque consensu eius, cui se obligauit, aut sine alia legitima causa, & ideo indubitanter tenendum videtur quod quandocumque aliqua Missa recommendatur sine admixtione alicuius superstitionis, debet dici, pro vt fuit recommẽdata, & acceptata, scilicet tam respectu officij, quam etiam loci, & temporis, & candelarum. Hęc collector quæ certè iuridica sunt, nam hæc concessio debet explicari iuxta decreta in Concilio Tridentino [c] decernente, ne sacerdotes ritum, vel alias cæremonias, & preces in Missarum celebratione adhibeant præter eas quæ ab Ecclesia approbatæ, ac frequenti, aut laudabili vsu acceptæ sunt, ac quarundam Missarum, ac candelarum certum numerum, qui magis à superstitioso cultu, quàm à vera religione inuentus, est, omnino ab Ecclesia remoueant.

[a] Supp. fo. 93. conc. 289.
[b] Coll. in com. 19. Miss. 3. quo ad dubium. §. 13.
[c] Tri. ses. 22. de cura. & obser. in celeb. Miss.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum sacerdos relinquens Missam inceptam sit excommunicatus.

RESpondeo dicendo, quod Nauarrus [d] ait hanc quæstionem fuisse agitatam in sacro Romæ prætorio, cui ipse respondet primo, quod tales non incurrunt excommunicationem maiorem, nullus enim, qui colligit casus, in quibus incurritur excommunicatio, vllam de hoc fecit mentionem, & non est dicendum aliquam pœnam ipso iure incurri, nisi cùm id exprimitur iure iuxta quandam Glossam [e] cõmuniter acceptam, & nullum videtur in toto corpore iuris communis tale ius inueniri. Præterea Concilium Toletanum [f] quatenus habet quod huiusmodi desertor officij excommunicationis sententiam sustinebit, clarum est quod loquitur per verba futuri temporis, quæ non importaut pœnam ipso iure impositam nihil facit contra hanc opinionem.

Neque etiam contra hoc obstat Decretum Macharij Papæ [g] quatenus statuit, vt huiusmodi Clericus à sacro corpore, & sanguine Domini sit suspensus, in hoc enim decreto nullam de excommunicatione mentionem facit, sed solum de suspensione, & non ab omnibus actibus spiritualibus, sed solum à corpore, & sanguine Domini quod non sufficit ad inducendam excommunicationem maiorem, imo neque ad excommunicationem minorem, quæ non solum priuat à communione sacramenti, Eucharistię sed etiam ab omni participatione passiua omnium sacramentorum iuxta quandam Decretalem [h] cum eis notatis.

[d] Nau. misc. 84. de orat.
[e] Gl. in c. fi. de iure pa.
[f] cap. nihil. 7. quæst. 1.
[g] ca. nullus de consecrat. d. 2.
[h] c. si cele. de Cleri. excom. ministr.

Nec obstat, quod excommunicatio minor videtur incurri octo, vel nouem casibus, quos refert Innocentius, [i] quorum vnus est, quando fit peccatum mortale, per quod quis à Sacra communione corporis Domini excluditur iuxta doctrinam D. Pauli [k] nã respondetur, quod in illis, quæ numerat Innocentius excepto vno, vel altero, non incurritur vera excommunicatio minor: prout tradit Nauarrus [l] vnde Prælati Regulares inuenientes aliquem religiosum in hoc defectu comprehensum & conuictum non debẽt illum corrigere vt excommunicatum, sed ipsum à celebratione Missæ per aliquod tempus iuxta mensuram delicti debent iudicare.

[i] Inno. in c. 1. de s. n. excom.
[k] 1. Cor. 11. &. quid est de cõsec. dist.
[l] Nau. in man. c. 27 n. 25.

QVÆSTIO V.

De Monasteriis ædificandis, & destructis in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *VTrum fratres Minores possint habere Monasteria sumptuosè ædificata.*
2 *Vtrum in Monasterijs Sanctæ Claræ possint deputari fratres Minores pro temporalium administratione.*
3 *Vtrum Monasterium authoritate Episcopi dicatum possit pro aliqua causa destrui: itaque non sit vltra ibi nec alibi.*
4 *Quibus bona Monasterij destructi debeant adiudicari.*
5 *An bona quæsita Monasterio primo à quo translatus fuit religiosus quærãtur secundo Monasterio ad quod fuit translatus.*
6 *An Moniales monasterij destructi translatæ ad aliud eiusdem religionis recuperent bona quæ primo Monasterio obtulerunt.*

De ædificatione Monasteriorum multa diximus in superioribus, [m] nunc autem quod ad materiam Monasteriorum aliqua breuiter dicemus.

[m] Sup. q. 10. q. 49.

ARTICVLVS I.

Vtrum fratres Minores possint habere monasteria sumptuosè ædificata.

RESpondeo dicendo, quod non, nisi adsit rationabilis & debita Papæ dispensatio, pro vt Clemens, [a] V. in quadam Decretali determinat. Dixi, nisi adsit rationabilis, & debita dispensatio. Vnde fratres Minores ad tollendũ omne scrupulum eam à Leone X. obtinuerunt, qui ait.

[a] Cle. exiuis de parad. ar. 7. §. hinc est etiam.

Nos igitur attendentes, quod domorum, & aliarum rerum tam pro diuino cultu quam pro communi vsu vestro vobis concessarum, solum ad vsum & non ad fructum, neque possessionem ceduns, neque ea sine speciali Sedis Apostolicæ mandato alienare possitis, atque ad eandem Sedem illa omnia, quæ de nouo nostri prædecessores fecerunt, in proprietatem dictæ sedis recipimus, pertineant, & quod ex domorum amplitudine, aut paramentorum multiplicitate, nihil magis vestris commoditatibus corporalibus aducatis vestris in hac parte supplicationibus inclinati authoritate Apostolica tenore præsentium declaramus, & decernimus. Vos illorum tantum esse custodes, non possessores, & propterea illis absque vestræ professionis macula, aut violatione, cum deceat iuxta solemnitatum celebritatem, & solemnioribus officiis, decentioribus paramentis diuinam honorare Maiestatem & ipsis cultum munificare, & aliis, quibus tam Ordo, quam fratres vtuntur communiter, vel diuisim vti, & potiri, libere, & licitè posse, pro vt etiam fœlicis recordationis Iulius Papa II. prædecessor noster fratribus eiusdem Ordinis, & familiæ Regni Angliæ ad instantiam Charissimæ in Christo filiæ

filia nostra moderna Regina Angliae illustris succeßisse dicitur, & sic perpetuis futuris temporibus in ordine, & familia vestra ab omnibus aliis fratribus teneri & obseruari debere volumus, & mandamus, non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac ipsius Ordinis statutis, etiam iuramento, siue professione firmatis, & aliis in contrarium facientibus quibuscumque. Ita habetur in Ordinis supplemento.[a]

Circa quam Concessionem est notandum quod Leo. X. loquitur de domibus aedificiis & Ecclesiis Minorum sumptuosis, quae in Ordine construuntur per alios, aut etiam per ipsos fratres, & in eis, in foro conscientiae possunt inhabitare, cum Clemens.[b] V. decreuerit, & praeceperit sub excommunicatione, ne talia loca relinquant sine licentia Sedis Apostolicae, ergo licite possunt in eis inhabitare, vt etiá Sanctus Bernardinus[c] in sua epistola declarauit. Vtrum autem fratres possint procurare praedictas domus sumptuosas in quaestione[d] de ornamentis Ecclesiasticis dicetur.

a Supp. fo. 13 concess. 54.
b Cle. cap. de parum.
c Ber. in epi. vt. 4.
d In 3. tom. q. 25.

ARTICVLVS II.

Vtrum in Monasteriis Sanctae Clarae poßint deputari fratres minores pro temporalium administratione.

RESpondeo dicendo, *quod Innocentius Quartus statuit quod in Monasteriis Monialium, in quibus praedictis fratres Minores deputati fuerint pro seruitio Monialium in spiritualibus duntaxat deseruiant, & Iurisdictionem, & Correctionem ministrorum suorum, sicut & alii pareant, & obediant.* Ita habetur in Monumen-tis[e] Ordinum.

Circa quam concessionem sunt notanda illa verba (*in spiritualibus duntaxat*) per quae satis clarè innuit Summus Pontifex quod non vult fratres pro temporalibus deputari, dictio enim (duntaxat) ea ponitur per affirmatiuam, cui adiungitur, & negatiuam aliorum, nam vt omnes Logici docent Hæc praepositio, Petrus tantum currit ea ponitur per has duas propositiones, Petrus currit & nullus alius à Petro currit, vt omnes etiam Doctores[f] vtriusque iuris communiter affirmant. Vnde praedicta verba (in spiritualibus duntaxat deseruiant) sic sunt explicanda, in spiritualibus deseruiant, & in nullis aliis ab spiritualibus deseruiant. Vnde non possunt Praelati superiores ipsos fratres Minores pro temporalibus Monialium Sanctae Clarae constituere, & aduertant, quo rigore Summus Pontifex Innocentius. IIII. Hoc illis praecipiat addens praedictae constitutioni verba sequentia. *Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrae concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire siquis autem hoc attentare praesumpserit, Indignationem Omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum.* Quae verba peccatum mortale denotat in transgressione praedictae concessionis, prout dicunt communiter Doctores.

Et licet haec dictio taxatiua, in materia non lata non excludat casum habentem eandem rationem, pro vt tradunt Glossa[g] vbi communiter Doctores, Maximè Franciscus de Ripa, eo praesertim casu quo vero similiter princeps interrogatus idem respondisset, argumento eorum, quae tradit quaedam Glossa,[h] & latissimè Tiraquellus, & Albertus de Pergamo, & tradit etiam Oralora. In materia tamen, de qua agimus, quae non est lata, sed stricta iuxta praecepta Apostolica, & regulam Patris nostri Francisci, & declarationes Pontificum prohibentia ipsis fratribus non solum ingressum, sed etiam accessum ad monasteria Monialium, dictio (duntaxat) ad casum similem

e In mon. fo. 2001. num. 495.
f Doct. in ca. Berl. Surr. de consu. poss. & propri. & in l. Gallus §. & quid si tantum ff. de liber. & post.
g Gl. & Doct. vbi Rip. inl. in hoc iolo C. de reno dona
h Gl. & Doct. in l. sale pactū & §. ff. de pact. Tiraq. vel si vnquam ... C. de reuo. do... Alber. de ... prap. ... Orla de nobi ...

mihimè debet extendi, & casus, de quo agimus, dissimilis multo est, & à Summo Pontifice minimè intentus, & à Sacris Canonibus ipsis fratribos prohibitus, Si enim pro temporalibus Monialium possint deputari, necesse erit ipsis aliquem in iudicio conuenire, & ratiocinium ciuile, vt aeconomi ipsarum Monialium, & suarum possessionum a debitoribus petere, quod saepe saepius, sine contractatione pecuniae minime fieri potest. quae à fratribus Minoribus maximè sunt aliena, vltra quod necessario debet locare possessiones ipsarum Monialium vendere triticum, & alia, quae ex dictis possessionibus colliguntur. quae omnia nemo ignorat esse contra ipsorum fratrum statum, & abstractam à temporalibus professionem, vt in sacris Canonibus,[i] & Bullis Apostolicis expressè continetur. Et Bullis Syndicorum ipsorum fratrum hoc satis indicat. Cernentes enim Summi Pontifices fratres Minores in capaces esse ad alienandum, vendendum, & distrahendum, & commutandum ea, quae ipsis in testamento relinquuntur, statuerunt, vt nomine Sedis Apostolicae (cuius sunt omnia, quae ipsis fratribus liberaliter dantur) Syndicus quidam, & procurator constituerentur, qui nomine eiusdem Sedis Apostolicae praedicta munera ad vsum & vtilitatem fratrum exercerer adeo quod praelati fratrum Minorum non possunt petere rationem ciuilem villicationis sue ab ipso Syndico.

i ca. exiit de verb. sign. l. 6. & Cle. exiuit.

Dices, quod ipsi fratres Minores quando vt aeconomi monasteriorum constituuntur, nullum habent dominium, neque proprietatem, ratione cuius possimus affirmare ipsos contra eorum arctissimam paupertatem aliquid moliri, & ideo nimirum si possint aeconomi constitui.

Ad hoc respondeo concedendo ipsos non fieri dominos, aut proprietarios, at assumunt sibi officium suo statui repugnans, si enim non repugnaret, Summus Pontifex eos Syndicos nomine ipsius Sedis Apostolicae constitueret cum Syndici ratione Syndicatus nullum Ius habeant proprietatis, sed nomine Sedis Apostolicae, vt negotiorum gestores se habeant, & ideo debent maximè cauere Praelati Minorum, ne fratres suos pro temporalibus Monialium constituant, neque excusantur dicentes se habere curam ipsarum Monialium, etiam pro temporalium administratione. Nam respondeo, quod hoc debent facere per personas ad id capaces, non autem per suos fratres, cum sint incapaces talis administrationis.

ARTICVLVS III.

Vtrum monasterium autoritate Episcopi dicatum poßit pro aliqua causa destrui, ita quod non sit vltra neque ibi, neque alibi.

RESpondeo dicendo, quod vt tradit Petrus de Perusio[k] solent Episcopi, quandoque destruere statum monasterii Monialium, vt ibi non sit amplius Ecclesia neque Monasterium, & transferunt Abbatissam, & Moniales ad aliud Monasterium ita, quod ibi amplius non eligatur Abbatissa, neque Moniales recipiantur. Item quod ibi nunquam celebrentur diuina officia. Item quod ibi nunquam amplius sepeliatur. Item quod ille locus desinat esse sacer, & religiosus: & illum locum ad vsum prophanum vendunt vt prophanum, cum prius ante destructionem esset Ecclesia, & Monasterium, in quo eligebatur Abbatissa, & recipiebantur Moniales, & celebrabatur diuina

k Perus. de monas. stat. Eccl. in pr. n. 5.

pet

per sacerdotem deputatum, & per superiorem, visitabantur. Quæritur igitur, vtrum possit talis locus destrui, & ad prophanos vsus conuerti, & videtur, quod non, argumento aliquorum Canonum [a] dicentium semel Deo dicata ad humanos vsus conuerti non posse.

[a] *ca. quod semel dicatum de reg. cur. lo. 6. cum ibi notatis.*

In contrarium tamen faciunt aliqui Canones [b] diffinientes aliquibus ex causis loca sanctorum esse mutanda quibus praepositis, idem Petrus de Perusiu distinguendo ad Quæstionem in articulo positam respondet quod aut Episcopus hoc vult facere ex voluntate, aut ex necessitate. Primo casu non potest destruere licet, vt melioretur, possit ad alium locum transferre, sed debet Ecclesia antiqua, si hoc fieri possit per Sacerdotem deseruiri, & sic ait, procedunt iura pro parte negatiua allegata. Si vero ex necessitate, mutentur, aut possunt manere in eodem loco, & tunc idipsum est dicendum, aut non possunt manere, & tunc destrui debent, hoc tamen semper fieri debet cũ authoritate Diœcesani, vt ex sacris Canonibus [c] paret, & vt nulla remaneat ratio dubitandi, in contrariũ allegata non obstant, loquuntur enim casu, quo Ecclesiæ, & res sacræ durante suo statu, & consecratione ad vsum prophanum reducuntur, non autem quando destruuntur, & totaliter reducuntur ad non esse Ecclesiam, vel rem sacram. Vnde illa regula vulgaris, Quod semel Deo dicata ad prophanos vsus conuerti non possunt, intelligitur durante ipso rerum statu, nõ autem destructo, & penitus illo sublato.

[b] *e vnio. 10. q. 4. ca. placuit, & c. tribus de prosed. 5.*

[c] *ca. placuit.*

ARTICVLVS IIII.

Quibus bona Monasterij destructi debeant adiudicari.

RESpondeo dicendo, quod loquendo de Monasteriis quæ habent bona in communi, illa bona acquiruntur Monasterio, ad quod Monasterium illi Monachi sunt translati, & propter hoc dicit Ioannes Andreas [d] quod si religiosus transit ad secundũ Monasterium, recuperet, quod primo dedit Monasterio, sed de bonis Monasterij nihil habebit, & subdit ibidem, quod si monasterium in totum destruatur, quod quilibet habet partem suam, de quo articulo sequenti dicetur. Dixi quæ habent bona in communi, nam de Monasteriis ordinis. B. P. N. Francisci Regularis obseruantiæ quorum monasteriorum bona sunt sedis Apostolicæ, Clemens. IIII. concessit quod liceat fratribus ordinis Minorum cum de Prioribus locis ad alia loca se transferunt, omnem ædificatorum locorum materiam posse secum asportare pro vt in secundo tomo [e] late diximus.

[d] *Andre. in c. periculoso. de statu Mona.*

[e] *2 tomo. q.*

ARTICVLVS V.

Aliquis ingreditur monasterium, & offert se, & sua, & demum profitetur in illo Monasterio, & post professionem acquirit bona ex successione parentum, & demum iste professus legitime transit ad secundum Monasterium ex priuilegio Capituli licet de Regularibus. Quæritur ergo an bona quæsita primo Monasterio ex persona profitentis remaneant apud Monasterium primum, an vero acquirantur secundo Monasterio.

RESpondeo dicendo, quod circa hoc varias refert opiniones Petrus de Perusio [f] & tandem tenet, quod ea, quæ acquisiuit professus, dum erat in primo Monasterio remanent apud primum Monasterium, & non apud secundum argumento aliquorum iurium. [g] Quod autem postmodum quærit scilicet postquam transiuit ad secundum monasterium acquirantur secundo Monasterio argumento aliquorum iurium [h] si tamen ipse professus transeat ad secundum Monasterium ad pœnitentiam agendam propter excessus, quos commisit in primo Monasterio apud ipsum primum Monasterium remanebunt dicta bona quoad proprietatem, sed quo ad vsum fructum remanebunt apud secundum, vel pertinebunt Monasterio, & illo monacho mortuo redibit vsus fructus ad primum Monasterium, vt dicitur in iure. [i] Et nota quod quando professus vnius monasterij intrat in secundum monasterium ad pœnitentiam agendam, quicquid acquirit, post quam ibi est intrusus, acquirit secundo monasterio, vt in quodam Authentica [k] notatur & tenet, quædam Glossa communiter recepta.

[f] *Perusio in tract. de mutat statu Ecc. c. 1. n. 2. & 3*

[g] *2. qu. 7. c. sicque Auth. de sanct. Episc. §. fin.*

[h] *ca. olim de prim 23 q. 5. c. statu.*

[i] *ca. de lapsis 17. q. 1. nota. in c. siquis 16. q. 1.*

[k] *Authen. de sanct. Epis. §. si Monac. Gl. in d. c. siquis.*

ARTICVLVS VI.

An monialis cuiusdam Monasterij destructi translata ad aliud eiusdem Religionis Monasterium recuperet bona, quæ primo Monasterio obtulerat.

RESpondeo dicendo, quod sic secundum Hostiẽsem [l] & Ioannem Andræam. Et ratio est, quia illa bona non possunt remanere, in dominio primi Monasterij cum sit destructum argumento cuiusdam legis [m] & ne illæ Moniales onerosæ sint secundo Monasterio: quod adeo verum est, vt etiam hæreditatem recuperent quæ primo monasterio ratione Monialium professarum obuenerant, & si sit magna Monialium quantitas, & Episcopus vnam partem transfert ad aliud, & aliã partẽ ad aliud vtrisq; Monasteriis dicta bona acquirũtur iuxta quantitatem Monialiũ, quæ ipsis obuenit, ne taleи Moniales sint illis onerosę argumento alterius legis. [n] Vnde infertur, quod si religio confirmata per Papam extinguatur bona ipsius ad aliã religionem, ad quam eius religiosi transferũtur, debẽt transportari, cum res, quæ succedit in locũ alterius sapiat naturam eius, in cuius locum subrogatur, vt dicitur in iure. [o] Præterea probatur, nam subrogati tenentur ad onera, vt ait Ius. [p] ergo ipsis debẽtur commoda iuxta regulam iuris dicentem, quod qui sentit commodum, debet sentire & damnum.

[l] *Hostien. & And. in c. nouo lentes de stat. Monac.*

[m] *L. volo. ff. quando dies leg. ced.*

[n] *L. mai. ff. de pactis.*

[o] *c. Eccl. vt lite penden.*

[p] *c. 1. de cons.*

QVÆSTIO VI.

De Monialibus in octo articulos diuisa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *VTrum licentia data mulieri vt cum tribus honestis fœminis possit ingredi Monasterium Monialium possit tunc ex his tribus cum alia speciali, & distincta licentia iterum ingredi.*

2 *Vtrum licentia data alicui accedendi, ad quoddam Monasterium Monialium intelligatur data socio ab eo adhunc accessum electo.*

3 *Vtrum tempore pestis possit dare prælatus licentiam Monialibus; vt possint esse extra Monasteria.*

4 *Vtrum moniales S. Claræ secundæ regulæ gaudeant priuilegijs factis Monialibus primæ regulæ.*

5 *Vtrum*

5 *Vtrum Moniales S. Claræ teneantur certis diebus communicare.*

6 *Vtrum Moniales teneantur dicere officium diuinum in choro.*

7 *Vtrum Moniales teneantur facere celebrari Missam conuentualem.*

8 *Vtrum tales Missæ conuentuales sint necessario applicandæ pro viuis & defunctis.*

Multa circa Monialium clausuram, & priuilegia diximus in primo tomo. Núc autem in hac quæstione de Monialibus aliqua, quæ remanent discutienda, explicabimus. Pro quo aliquos constituam articulos.

ARTICVLVS I.

Non obstante Concilio Trident. nō dedit Papa licentiam specialem cuidam fœminæ nobili, vt semel posset ingredi monasterium quoddam Monialium ante cuius vsum quædam nobilissima obtinuit licentiam, vt cum tribus honestis mulieribus ipsam clausuram ingredi posset, & elegit inter alias prædictam nobilem. Quæritur, vtrum post ingressum cum ea possit ingredi iterum cum licentia sibi specialiter concessa.

RESpondeo dicendo, quod aut in prædictis concessionibus exprimitur causa ingressus, aut in altera tantum, & maximè in speciali, concessione facta prædictæ fœminę nobili, si in vtraque, aut causa est eadem, aut omnino diuersa, si eadem, vt putà quia in vtraque continetur, quod ingredi possit ad visitandum reliquias talis sancti, vel quid simile, dico primo, quod tunc sufficit primus ingressus cum alia fœminâ nobilissima. Et probatur, quia talis ingressus est odiosus contra clausuram Monialium tantopere commendatam, & sic restringendus, vt satisfactum intelligatur indulgentiæ primæ nobili concessæ argumento aliquorum Decretalium a & sacrorum Canonum, qui concedentes accessum ad dictas Moniales dicunt, quod fiet ratus, & breuis omnino loquutio, hic enim intentio impletur concedentis, Impetrantis & iura, b quæ probant semel esse consequutum effectum huic opinioni fauent. Pro quo facit, nam licentia, cum qua ingressa est cum nobilissima plus prodesse non debet, quam si sibi concessa fuisset alia specialis. Nam plus consueuit valere, quod specialiter conceditur, quam quod generaliter, vt decernunt iura c Canonica, & Ciuilia. At specialis non continet duplicem ingressum, ergo neque generalis debet illum virtualiter continere, quia in huiusmodi odiosis plures literæ ab eodem impetratæ de se mentionem non facientes, aut sunt eiusdem tenoris & datæ, & tunc vnicum habent effectum, si vero diuersi sunt tenoris & datæ, valent primæ, & si vtrisque vti vellet, vtrisque carebit, prout dicitur in iure.d Quod confirmatur, nam si religiosis, & Episcopis sit specialiter Indultum, quod interdicti tempore possint diuina celebrare summissa voce & ianuis clausis, quod generaliter omnibus conceditur in festiuitatibus quatuor, de quibus in Capitulo, *Alma mater*, nunquid plus modo poterunt illi priuilegiati. Certe non, quia in hoc omnes sunt pares.

a c. non potest de præb. l. 6. c. ord. in fine de off. ord. 18. q. 2.
b L. alumnis §. basil. l. filium. ff. de ali. legat.
c L. a lucrsus de haret. c. receptum. de præ. l. item apud Lab. § hoc edict. ff. de iniurys.
d c. ex tenore de resc. c. duo. l. eo re, c. col. 6.

Secundo dico, quod si causæ concessionum sint diuersæ, sed tales quod in eodem ingressu possunt commodè expediri, vt quia in vna dicitur pro consecratione Abbatissæ in alia pro visitatione Sancti, vel vt visitet sororem, aut consanguineam, quæ visitatio debet esse breuis in locutione, ita quod ambæ possunt commodè expediri in eodem ingressu, tunc sufficit vnicus ingressus, & non potest iterum ingredi virtute alterius licentiæ.

Tertio dico, quod si causæ essent omnino diuersæ & quæ in eodem ingressu verisimiliter expediri non possint vel ratione temporis, vel ratione facti, tunc posset bis ingredi cum effectus ipsarum causarum nō possint eodem ingressu commodè concurrere propter concomitantiam prædictæ nobilissimæ fœminę & pro hoc faciunt plura iura e quæ dicunt effectum vnius actionis non euacuari per alium, facit etiam quædam Lex f vbi legatum generale, & speciale factum non ob eandem causam vnum alterum non tollit.

e L. vni. quādo ciuilis actio. C. quād. euacuā.
f L. alio. § est ergo ff. de de alim. legat.

Quarto dico, quod potest bis ingredi si in speciali licentia limitatur certa dies diuersa à die in generali licentia concessa, quia quod facit ratio diuersitatis, hic operatur variatio temporis argumento cuiusdam Decretalis.g

g c. 1. de consuetud. li. 6.

Quinto dico, quod si in speciali tantum licentia exprimatur causa, tunc si in eodem ingressu potest expediri id, ad quod fuit data licentia, vnico tantum ingressu gaudebit licentiata, si vero commodè non potest expediri, ab alio ingressu minimè priuabitur.

Dico sexto, quod si in nulla, vel saltem in non speciali expressa est causa, vel tempus, sed simpliciter data est licentia ingrediendi cum hæc sit materia odiosa, & restringibilis, præsumitur in tertio concedentis, vt ad primam tantum vicem referatur, argumento aliquorum iurium h & hoc propter publicam vtilitatem, & honestam Monialium, quam præsumitur concedens, quantum potest velle seruare, vt nobis sacri Canones i prædicant. Et hæc, & alia prædicta esse vera affirmat Albericus a Rosate k nisi de intentione concedentis aliud appareret, quia tunc ei standum erit, & allegat in suam opinionem quendam doctum fratrem Robertum Canonicum S. Mariæ in porta Rauennsis, qui hanc quæstionem in simili casu disputauit.

h c. non potest de præb. l. 6. c. 1. de fi. q. præsby. l. fidei commiss. § si quis decem. ff. de legat 3.
i c. diffinimus 18. q. 2. in lumenoso c. obsuit de sta. Reg.
k Rosat. de statu. 2. p. q. 192.

ARTICVLVS II.

Quidam Abbas Episcopo subiectus ab eodem impetrauit licentiam simpliciter accedendi ad Monasteria Monialium, quod per quoddam Episcopi statutum erat prohibitum sub pœna excommunicationis ipso facto, & quidam Monachus ex præcepto Abbatis ipsum associauit pro authoritate Monasterij eiusdem Abbatis procuranda sine alia Episcopi licentia obtenta certificatus de dicta constitutione, & licentia data Abbati. Quæritur, an dictus Monachus per constitutionem sit excommunicatus.

REspondeo dicendo, hanc quæstionem disputasse quendam Pyrum de Arhuncinis de Bononiam Doctorem Decretorum, pro vt refert Albericus a Rosate l & multa doctè adducit, sed ego breuitate, & resolutione solita respondeo, quod non, cum gratia Domini ad familiares extendatur, vt sacri Canones m nos docent, licentia ergo data Abbati extenditur ad monachum, maximè in actu, de quo quæritur, vt eum associaret, indecens enim fuisset Abbatem ad Monasterium accedere sine Monacho vt esset testis suæ honestatis. Pro quo faciunt aliqua iura n & videmus in iure o definitum, quod si maritus pacificatur, sibi de alimentis, etiam

l Rosa. de statu. 2. p. q. 192.
m cap. licet de præui. l. 6. c. authorit. de priu. l. 6. c. indicatū 2. q. 6.
n c. monac. de stat. mona. c. diffi. 18. q. vlt. l. 1. de ope. & Chum.
o L. 2. ff. de vsu. & habit.

vxori debentur, licet de ea non sit expressum: idem ergo videtur dicendum de licentia concessa Abbati, quod ad monachum socium prorogetur. Item procuratio, quæ debetur Prælatis visitantibus extenditur ad scutiferos, & seruientes eos sociantes: ad ea autem, quæ in contrarium adducuntur, vna, & generalis responsio est quod constitutio non est violata, nam rectè intuenti mandata Episcopi, & Abbatis non fuerunt diuersa circa monachum, imo vnum & idem imo cohærentia gratiæ, & licentia Abbatis transit ad Monachum, vt probatum est: videtur enim Monachũ sociasse Abbatem de licentia Episcopi in isto casu, cum ipse Episcopus honestatem ipsius ingressus velle intelligatur.

Et circa dictam constitutionem aduertendum est, quod non incurrunt pœnam ipsius, qui tantum progrediuntur ad dicta monasteria cum in ea prohibeatur accessus, qui dicit actum præfectum termino à quo ad terminum ad quem. Quod probatur ex quadam doctrina Baldi [a] dicentis, quod si statutum pœnale diceret, quod nemo distrahat frumentum extra districtum, non puniri pœna dicti statuti, qui progreditur ad distrahendum, cum delictum in via non dicatur consummatum argumento cuiusdam legis. [b]

[a] Bal. in l. fi. de donat.

[b] L. Arboribus § de illo de vsufruct.

ARTICVLVS III.

In quodam regno inualuit quædam grauis infirmitas febrium pestilentium & malignarum contagiosa sine corruptione aeris à tota substantia vt dicunt medici & huius infirmitatis multi præsertim ex pauperibus à vita decesserunt, Inedia sterilitatis oppressi, & aliqui ex diuitibus obierunt, verum est tamen quod multi medicamentis adhibitis sanati sunt. Quæ infirmitas etiam ad monasteria religiosorum & monialium apportauit, & eundem effectum in fratribus & monialibus fuit operata. Quæritur modo vtrum secundum Ius c Concil. Trident. & constitutionum Pontificalium Pij V. & Greg. XIII. Prælatus conuentus, monialium cum Episcopo eiusdem diœcesis possint dare licentiam omnibus Monialibus sanis prædicti monasterij, vt ab ipsius clausura egrediantur, an solum sit danda licentia infirmis, vt curentur extra monasteria in domibus parentum, fratrum, aut consanguineorum, aut in aliqua domo decenti adhunc effectum præparata.

[c] Con. Tri. ses. 25. de reg. c. 5.

RΕspondeo dicendo, iuxta ea quæ latè dixi in primo tomo [d] Quæstionum Regularium quod possunt dare Prælati licentiam monialibus infirmitate epidemiæ laborantibus, quo loco declaraui duplicem esse epidemiam quandam quæ totam communitatem inficit, & per eam grassatur & communiter omnes interficit. Alia est quæ licet per totam grassatur communitatem paucas tamen interimit. Et nó solum priori epidemiæ infirmas, sed etiam posteriori detentas licitum est exire & egredi à clausura prius habita licentia à superiori, & consensu ordinarij prout disponit Conc. Trid. verum est tamen quod non potest dari prædicta licentia moniali laboranti infirmitate febris malignæ quæ communiter vocatur Hispanicè, *Puntas aut Tauardillo*. Hæc enim infirmitas epidemia minimè nuncupatur, nec maiorem partem communitatis inficit, sed vnam & alteram monialem. At in prædicto casu non erit licitum concedere licentiam monialibus sanis ad egrediendum. Constitutiones enim apostolicæ tantum monialibus epidemia laborantibus, aut lepra detentis ad egrediendum facultatem concedunt, & nullum verbum de sanis faciunt. Vnde quando tempore pestis conceditur monialibus sanis extra claustra egredi: hoc debet intelligi quando est epidemia vera, quæ non solum inficit communitatem, sed inficiendo maiorem partem earum quas tangit interimit. Quod tunc conceditur ex mente ipsarum constitutionum, nam ipsæ concedunt, vt possint moniales exire quando adest incendium in Conuentu & quando timetur prælium, & aduentus hostium, aut aliud probabile periculum totam communitatem concernens vt est fluminis alicuius magnus impetus qui inundabit conuentum. Et eodem modo concedunt egressum à clausura dictis monialibus quando est pestilentia ex epidemia vera & corruptio aeris cum tota communitas sit tunc in probabilissimo periculo constituta.

[d] 1. tomo qu. 69. ar. 3. & 4.

Ex quibus infertur quod quando adest in conuentibus Monialium aliqua infirmitas contagiosa his tantum qui accedunt ad ipsas infirmitate laborantes & non est aliqua corruptio in aere non potest monialibus licentia ad egrediendum præberi, tunc enim non inest communitati probabile periculum, sed illis tantum quæ ad infirmas curandas, aut familiariter, tractandum accedunt, quæ in accedendo possunt esse cautæ, ita charitatem exercendo vt remedij ad se præseruandum non obliuiscantur.

Aduertant tamen Prælati quod solent medici iurare moniales laborare infirmitate cõtagiosa, vt ipsis licentia ad egrediendum concedatur. Intelligentes intra se vt nimis monialibus indulgeant de infirmitate contagiosa de membro ad membrum, nó autem de persona ad personam, & ita debẽt dicti prælati esse cauti in interrogando dictos medicos sumentes ab eis iuramentum vtrum infirmitas monialium sit cõtagiosa de persona ad personam, ne sua causa verborum simulatione ipsis monialibus licentia in casu nó permisso concedatur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum moniales Sanctæ Claræ secundæ regulæ gaudeant priuilegijs factis Monialibus primæ regulæ.

RΕspondeo dicendo, quod moniales S. Claræ sunt in duplici differentia: quædam enim sunt primæ regulæ, quæ in aliquibus partibus Collectaneæ vocantur, & antiquitus dominæ pauperes S. Damiani dicebantur, & hæ sunt Moniales à S. Clara, primo institutæ, quarum aliqua Monasteria in his Hispaniarum partibus nimis religiosa existunt. Aliæ sunt Moniales secundæ regulæ. non quidem à S. Clara ordinatæ, sed ab Vrbano Papa. IIII quæ à plurimis Vrbanistæ appellantur, quas voluit idem Vrbanus Moniales S. Claræ appellari. Ad primas Moniales diriguntur priuilegia, quæ ante Vrbanum. IIII. reperiũtur concessa, nec non alia, quæ per Eugenium. IIII. postea fuerunt induita. Inter quæ, *primo cõcessit Eugen. IIII. Dictis Monialibus primæ regulæ, vt non teneantur incedere nudis pedibus discalceatæ, sed possint deferre illa, quæ nomine calceamentorum non censentur, vt puta soccos ligneos seu calopodia, & sandalia, atque etiam cum opportunũ fuerit, calceamenta,* vt in monumentis Ordinum [e] continetur. *Et idem Eugenius concessit, quod Generales, & Prouinciales, fratrum Minorum obseruantiæ habeant cum discretorum cõsilio facultatem dispensandi cum præfatis Monialibus tãm in cibis, quam in silentio, & quibuscunque alijs perpetuis quæ in earum Regula continentur, vt in eodem libro [f] habetur. Qui idem Summus Pontifex declarauit, ac voluit quod in nullum præceptoru primæ regulæ S. Claræ trasgressione,*

[e] in 1. imp. fo. 46. & in 2. fo. 42. concess. 47.

[f] in 1. imp. fo. 47. & in 1. fo. 42. concess. 47.

greßione, præter quam circa ea quatuor, quæ concernunt principalia vota (scilicet obedientiæ, paupertatis, castitatis, & clausuræ, ac super electione Abbatissæ, & eius depositione) peccatum mortale præfatæ Moniales incurrant, vt in eodem libro habetur.[a] *Et Sixtus Quartus concessit, quod dictæ Moniales Collectaneæ scilicet, primæ regulæ Sanctæ Claræ possint absolui a Ministris, seu Visitatoribus, & earū Confessoribus ab omnibus criminibus, pœnis, & censuris etiam Sedi Apostolicæ reseruatis quoties opus fuerit, & quod ipsæ, & earum Nouitiæ possint promereri omnes indulgentias almæ vrbis visitando suas Ecclesias.* Ita habetur in ordinum monumentis.[b] Quæritur ergo in hoc articulo, vtrum Moniales secundæ regulæ per communicationem habeant prædicta priuilegia & alia concessa ante Vrbanum IIII. & Respondetur, *quod Sixtus Quartus, Pontifex Maximus concessit vt sorores Sanctæ Claræ sub cura fratrum Minorum obseruantiæ viuentes gaudeant omnibus priuilegijs, gratijs, exemptionibus in genere sororibus, Collectaneis factis,* Ita habetur in dicto libro,[c] & in supplemento, & idem concesserunt alij Romani Pontifices, vsque ad S. D. N. Clementem. VIII. inclusiuè. Ita vt etiam possint gaudere priuilegiis concedendis.

[a] In mon. ch. sup.
[b] In 2 imp fo 161 ch. 4. & 8.
[c] In 2 imp fo. 162. ch. 4. 77. supp f. 96. chr. 338.

ARTICVLVS V.

Vtrum Moniales Sanctæ Claræ teneantur certis diebus communicare.

RESpondeo dicendo, quod quanta fuerit S. Claræ deuotio erga Sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum eius legenda docet, & eius pictura prædicat cum custodia huius Sanctissimi Sacramenti in manibus habent, prudans, & sapiens Virgo depingatur. *Ideo Clemens VII. huius Sanctissimæ Virginis filiabus concessit, vt existentes sub obedientia Ministri Generalis Ordinis Minorum possint in Ecclesia interiori in loco decenti habere Eucharistiæ Sacramentum, sicut habeat in exteriori.* Ita refertur in compendio[d] Mendicantium. Vnde habent præceptum regulæ vt certis diebus communicent, sed quia aliquando propter concurrentiam solemnitatum oportet, vt hi dies anteponantur, & post ponantur, *Ideo Leo X. eis concessit, ac sororibus Conceptionis Beatæ Mariæ, & tertij Ordinis Sancti Francisci, vt præcepto regulæ de percipiendo Sanctissimum Sacramentum satisfaciant per aliquos dies anteponendo, vel postponendo, dum tamen illud in fraudem non faciant.* Ita habetur in supplemento.[e]

[d] comp. vol. ti. mon. §. 29.
[e] Sup fo 61. conc. 161.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Moniales, & sorores teneantur officium diuinum dicere in choro.

RESpondeo dicendo, magnam esse controuersiam, an Moniales ratione sui status teneantur dicere officium diuinum priuatim, sicut religiosi, de quo iá in primo tomo[f] disputauimus, & quod Moniales S. Claræ teneantur ad id, præsupponit Clem. VII. dicens, *quia sunt nonnullæ ex sororibus prædictis sub cura fratrum Minorum degentes, quæ propter imperitiam nesciunt recitare officium perfectè, concessit, quod tales iudicatæ a Prælatis, vel Confessoribus earum, seu etiam earum Abbatissis recitando officium sororum Laicarum, censeantur satisfecisse obligationi de dicendo officium, quod dicere tenebantur & idem de fratribus imperitis concessit.* Ita habetur in compendio[g] Mendicantium vt cumque tamen sit de officio diuino priuatim dicendo, de officio autem diuino in choro recitando dico, quod iure cōmuni[h] tenentur in communi in choro dicere officiú diuinum sicut alij Regulares, seu Religiosi, vt notant Angelus[i], & Syluester. Ex regula autem Moniales S. Claræ non obligantur specialiter, & idem dicendum est de aliis, quibus id regula obligatoria non imponit, ex statuto autem, & cōsuetudine videat, vnaquæque religio, quid circa hoc habeat respectiue.

[f] in 1 to. q. 42.
[g] Comp. mil. 218. Mon §. 50.
[h] Clem. 1. de re. iu.
[i] Ang. ti. hora Can. §. 25 & 26 Syl. eodem tit. § 10.

Aduertendum tamen quod Leo. X. quoad obligationem persoluendi officium diuinum in choro decreuit etiam sanas Moniales præfatas non teneri semper officium huiusmodi in choro persoluere, ac exonerando conscientiam ipsarum Monialium discretioni Abbatissarum pro tempore existentium commisit, vt quando, & quomodo sine eum quibus sit talis remissio, sine exemptio tolleranda, solerter intelligant, & diligenter aduertant, & prudenter concedant, ne sub colore pietatis ex nimia indulgentia permittant in aliqua sororum, seu Monialium habitum generari diuinæ offensionis. Ita habetur in supplemento.[k]

[k] Supp fo. 41. conc 130.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Moniales teneantur facere celebrare Missam conuentualem.

RESpondeo dicendo, quod iure communi teneantur Moniales facere celebrare Missam conuentualem in suis Ecclesijs, præcipitur enim in quadam decretali[l] quod in Ecclesiis Collegiatis quotidie Conuentualiter Missa celebretur de festo, aut de feria secundum quod tempori conuenit, & in alia Decretali[m] mandatur in virtute obedientiæ Prælatis, & Clericis quod celebrent officium diurnum, & nocturnum, quæ Decretalis videtur, quod expressè loquatur tam de celebratione Missarum, quam de alia hora, quia prius loquitur ibi de matutinis, & post de Missis, & post hæc omnia dicitur ibidem, Hæc igitur, & similia, &c. Vsque ad verbum celebrent virtute cuius Clementinę hanc opinionem tenent Angelus,[n] & Syluester. Nunc autem Monasteria religiosorum & religiosarum sunt Collegia, vt colligitur ex quadam Rubrica[o] seu sunt Conuentus ex quo habent Prælatum seu prælatam, vt etiam specialiter quoad Moniales habetur in hymno ad laudes festi Sanctæ Claræ, vbi habetur, *duces ad sponsum Dominum puellarum Collegia, &c.* Ergo tenentur conuentualiter Missam celebrare. Neque obstat, si aliquis dicat iura loqui tantum de Ecclesiasticis, & Clericis, non autem de Monasteriis Monachorum, aut Monacharum: nā prædicta Clementina clarè loquitur de Regularibus, vt cōstat ex eius tenore & colligitur ex quadam Decretali[p] vbi Panormitanus & communiter Doctores, notant, quod quando aliqua constitutio Papalis fit respectu religionis quæ potest conuenire Monachis, & Canonicis Regularibus, & non signatorum, nisi aliqui eorum, ligat vtrosque vtriusque sexus, etiāsi diuersa nomina habeant, quia vbi est eadem ratio, & idem ius debet adesse. Prædicta tamen de dicenda quotidie Missa Conuentuali in dictis Monasteriis intelligenda sunt ciuiliter, sicut in aliis Præceptis iuris Canonici scilicet dum commodè fieri poterit, & dum non aderit impedimentum, seu dum alia causa rationabiliter non obstiterit, vbi credibile est legislatorem, si adesset concessurum vt non diceretur tunc & tali tempore prædicta Missa Conuentualis, puta si non esset, nisi vna Missa tantum pro die festo, in quo occurreret defunctus, pro quo esset tunc *de Requiem* celebranda. Ita colligitur ex his, quæ communiter notant Doctores.[q]

[l] c. cum creatura de cele. Missa. inuct. Rub.
[m] Cle. dol. de cele. Miss.
[n] Angel. tit. Missa §. 33. Syl v Missa. 1. q. 4.
[o] Rub. in d. 1. c. cum crea.
[p] ca. ex parte de postul.
[q] Doct in d. c. cum crea.

1 ## ARTICVLVS VIII.

Vtrum talis Missa Conuentualis Monialium sit necessario applicanda pro viuis, & defunctis, vt nos facimus fratres Minores.

[a] *Cord. in addit. ad com. ti. Moniał.*

RÉspondeo dicendo, secundum Cordubã [a] quod non tenentur ad id, ratio est, quia nullo iure videntur ad id obligari, non iure diuino, vt patet, neque iure humano, cum non detur illud, constitutio enim fratrum Minorum, quod Missa Conuentualis celebretur pro viuis, & defunctis fundatur in eo, vt satis fiat benefactoribus ipsorum fratrum viuentium de eleemosynis, cum iubeant celebrari pro viuis, qui recommendantur, hæc autem ratio cessat in Monialibus habentibus suos reditus, & bona sua, quæ secum afferunt ad Monasteria, de quibus viuunt, non autem viuunt de eleemosynis, vt nos fratres Minores, ergo non tenentur, vt nos; cum cesset ratio legis argumento eorum quæ in iure [b] notantur. Verum est tamen, quod ratione alicuius reditus, aut alterius oneris tenebuntur applicare Missam Conuentualem pro viuis, & defunctis, quo cessante poterunt eam applicare proquo voluerint. Ita Corduba dicens, quod quidam Pater satis eruditus ita tenet, quod ego ex dictis limito, vt non procedat in Monialibus Sanctæ Claræ primæ regulæ, cum hæ de eleemosynis viuant, neque in aliis nostræ religionis Monialibus, quarum reditus ita sunt exigui, vt non possint non recurrere ad mendicitatem, in his enim cum cesset ratio militans in fratribus videtur dicendum, quod Missa Conuentualis pro viuis, & defunctis debent facere applicari, quod arbitrio Prælatorum ipsarum Monialium arbitrandum relinquo.

[b] *Cum ratio ff. de bon. libertorum.*

QVÆSTIO VII.

De mulieribus, in duos articulos.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum mulieres, commorantes in domibus suis ad religionis habitum sint admittendæ.*

2 *Vtrum prædictæ mulieres gaudeant priuilegijs fratrum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum mulieres commorantes in domibus suis ad religionis habitum sint ad mittendæ.

RÉspondeo dicendo, *quod Eugenius Quartus, & Martinus V. confirmauerunt literas Bonifacij Octaui inferendo illas de verbo ad verbum, in quibus conceditur, quod generali, & cuilibet Officiali, & Prioribus Ordinis Eremitarum D. Augustini in quibuscunque prouinciis licitum sit quascunque mulieres idoneas aliquod obstaculum non habentes, quæ habitum regularem dicti Ordinis (ad instar Mantelatarum seu Pinzocherarum Ordinum fratrum Minorum, & Prædicatorum) habere, ac gestare voluerint tam virgines, quam matronas, ac viduas in mantelatas recipere, & admittere, ac earum singulis habitum Regularem, & regulam eiusdem Ordinis Eremitarum exhibere ad instar huiusmodi mantelatarum seu Pinzocherarum Ordinum fratrum Minorum, & Prædicatorum prædictorum, prout secundum Deum saluti animarum earundem salubrius visum fuerit expedire.* Ita habetur in libro, Monumenta [c] Ordinis.

[c] *In 2. imp. fo. 177. col. 412. & fo. 246. col. 396 & conc. 597. Collect. in mulieres §. 1.*

Circa quam concessionem notat Collector priuilegiorum, quod in monumentis ordinis non habetur quidquam concessum fratribus Minoribus, aut Prædicatoribus in huiusmodi materia, & ideo vix poterit prodesse aliquid hæc concessio, cum referatur ad priuilegia, quæ nõ apparent, sed ego puto quod hæc concessio fuit impetrata ad instar, id quod erat concessum Minoribus respectu Tertiariarum in suis domibus habitãtium, pro quo facit, nam istæ Pinzocheræ, de quibus in dictis indultis, prout aduertit Corduba, [d] sunt velut Tertiariæ nostri ordinis Minorum viuentes in suis domibus particulariter, modo fecerint votum continentiæ, modo non, quæ quidem non sunt propriè, nec verè religiosæ secundum ius, & in Italia dicuntur Bizochæ, in Hispania Beatæ, vt ait Collector [e] priuilegiorum Mendicantium, & aliquando dicuntur Mantelatæ, quia mantelum coloris cinerei, sicut est noster habitus Minorum, portant, vt in prædicta concessione innuitur, & quando tales mulieres sunt sub ordine Eremitarum D. Augustini, dicuntur aliquando Corrigiatæ, quia corrigiam illius ordinis portant, quibus corrigiatis multa priuilegia conceduntur, & dato, quod talia priuilegia non reperiantur, hoc tamen concessum inuenio in Monumentis Ordinum [f] à Sixto IIII. fratribus Carmelitis absolutè: vnde dicta prædictorum Pontificum concessio per Cõmunicationem saltem potest Mendicantibus prodesse. Aduertendum tamen, quod in nostro sacro ordine Minorum de obseruantia vsus istarum concessionum est limitatus ita, vt sine licentia Patris Generalis, aut Commissarij Generalis prædictæ mulieres ad habitum Regularem minimè admitti possent, vt patet ex constitutione Generali Toletana, [g] nostræ sacræ religionis.

[d] *Cor. in addit. ad comp. tit. mulieres.*

[e] *Collect. ti. in grado monasteria Monial. nu. 1. notab. Corrigiati fratrum §. 2.*

[f] *In 1. imp. fo. 96 & in 2. fo. 160. conc. 426*

[g] *Const. tolet. ca. 5. de modo extetius conuersandi fo. 58 11. de tertiarijs*

ARTICVLVS II.

Vtrum Prædictæ mulieres gaudeant priuilegijs fratrum.

RÉspondeo dicendo, quod dictis mulieribus indulta fratrum sunt concessa, vt constat ex priuilegiis allegatis in articulo primo, quorum tenorem in præsentiarum nolo referre, cum videam Leonem X. *In Concilio Lateranensi statuisse, quod præfatæ Mantelatæ, & Pinzocheræ, quorumlibet ordinum in proprijs domibus habitantes eligere valeant sepulturam, vbi voluerint, & quod die Paschatis tantum Eucharistiam, necnon Extremam vnctionem, cæteraque Ecclesiastica sacramenta pœnitentiæ sacramento duntaxat excepto à proprio Sacerdote recipere, & ad onera, quæ laicis incumbunt, perferenda teneantur, ac decreuit, quod in foro sæculari coram iudicibus sæcularibus conueniri possint.* Ita habetur in supplemento [h] ac decreuit idem Leo X. postea referendo præfatum statutum per eum in Concilio factum, quia occasione illius aliquæ dubitationes exortæ fuerunt ad tollendum omne dubium. *Motu proprio, & ex certa scientia, & de Apostolicæ potestatis plenitudine, decreuit (inquam) & declarauit, quod præfatum statutum minimè intelligi debeat de facientibus votum castitatis, ita vt mulieres virginalem vitam, ac cœlibem solemniter vouentes etiam in consanguineorum, vel affinium suorum, vel in proprijs domibus, aut seorsum habitantes omnibus priuilegijs immunitatibus, fauoribus, gratiis, & indultis spiritualibus, & temporalibus Ordinis, & fratribus Eremitis Diui Augustini concessis, & concedendis, & quibus illi in genere quomodolibet potiuntur, & gaudent tam in vita*

[h] *Supp. fo. 24. conces. 20.*

quam

quam in mortis articulo etiam circa peccatorum remissionem & iniunctarum pœnitentiarum relaxationem vti, potiri & gaudere ac participes esse possint, ac debeant. Et quod liceat eisdem Pinzocheris & mantelatis personis in earum etiam domibus quoties opus fuerit eucharistiæ & extremæ vnctionis sacramenta ministrare, ac illarum cadauera tumulanda deferre etiam parochialium Ecclesiasticarum personarum quarumdam re[...]orum licentiam desuper minime requisita & contradictione qualibet non obstante, vt habetur in supplemento [a] [...] concessione Sixti IIII. de qua in monumentis ordinis. [b] sed hoc reuocatum à Pio V. pro vt infra in quæstione de tertiariis dicetur.

[a] Supp fo. 28. col. 91.
[b] In 2 imp fo. 249. [...]

QVÆSTIO. VIII.

De Notariis regularium in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum prouinciales possint in suis prouinciis notarios perpetuos constituere.*

2 *Vtrum prælati religionum possint in Inquisitione particulari & generali simul esse Inquisitores & notarij quoad processus fulminandos.*

3 *Vtrum notarius factus monachus si partes velint resumi facere instrumenta ex protocolis suis an cogantur illa edere.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prouinciales possint in suis prouinciis notarios perpetuos constituere.

Respondeo dicēdo, quod creare tabelliones vel notarios soli imperatori, vel Regi conuenit, prout in iure [c] est definitum, quod tamen verum est quoties tabelliones in perpetuum creantur, secus verò quando ad tempus duntaxat constituuntur, vt tabellionum vicem suppleant, hi enim ab inferioribus iudicibus creari possunt, vt colligitur ex iure [d] & tradunt Baldus, Felinus & Decius cum communi. Vnde id quod in religionibus practicatur iuridicum est: videmus enim in eis quod generales prouinciales & alij prælati regulares quibus conuenit aliquos processus fulminare creant ad talia negotia peragenda notarios ex sua religione quos secretarios vocant, notarios tamen perpetuos præcipuè pro causis, quæ extra religionem deciduntur, & pertractantur constituere minimè possunt nisi ad id authoritate apostolica adiuuentur vnde religioni ordinis prædicatorum Pius V. concessit & indulsit super hoc quoddam Breue Ordini fratrum Prædicatorū vt scilicet superiores ipsius Ordinis in vnaquaque Prouincia possint cōstituere etiam plures sui Ordinis fratres ab eis approbatos in Notarios publicos pro intimandis mandatis, & rescriptis Apostolicis publicam vel priuatam dicti Ordinis vtilitatem concernentibus tenor autem verborum huius priuilegij, & Motus proprij est sequens.

[c] Auth. de tabellio. § si vero collat. 4. l. assuarij C. de actua. & numera l. 11 & 13 col. 19 § 5.
[d] c. quoniam contra de proba. c. vt officij verum de hæ. ret. l. 6 Bal. n. 38 Fel. n. 41. Deci. n. 9 in d. c. quoniam contra.

Nos igitur cupientes quantum cum Deo possumus in præmissis Ordini & fratribus præfatis, & etiam Monialibus ipsis de opportuno remedio prouidere, & dictis incommodis, & detrimentis, expensis, & damnis eorum obuiare, neque mandata, priuilegia, gratias, Concessiones, indulta, & rescripta Apostolica, in genere, vel in specie dicto Ordini, vel ipsius ordinis magistro Generali Prouincialibus, aliisque superioribus, Prioribus, fratribus, & eorum singulis dictisque Monialibus siue earumdem Abbatissis, Priorissis, & earumdem etiam singulis eiusdem Ordinis, siue dictum Ordinem, & illius regulam profitentibus quomodolibet in genere, vel in specie concessa, aliaq; mandata, & rescripta Apostolica, publicam, vel priuatam ipsius Ordinis vtilitatem quomodolibet concernentia, & emanata ob id debito careant effectu, & vacua remaneant prouidere volentes, &c. Motu Proprio non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa nostra, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine modernis, & pro tempore existentibus dicti Ordinis Magistro Generali, vicarijs, & Prouincialibus, tam citra, quam vltra, ac alias vbilibet consistentes. Quod in vna quaque eorum Prouinciarum duos, tres, quatuor, vel quinque aut plures eis bene visos dicti Ordinis Religiosos, seu fratres probos tamen, ac fide, & doctrina idoneos, & ab ipsis approbatos, in Notarios creare, constituere, & deputare. Qui sic creati, constituti, ac deputati sine aliquo respectu, & omni cessante recusatione liberè quoties requisiti fuerint omnia, & singula mandata, priuilegia, concessiones, gratias, & indulta Apostolica aliaque tam vniuersalia, quam particularia dicto Ordini ac quibusuis illius, quæ de obseruantia sunt tantum locis domibus, Conuentibus, Monasterijs, & Ecclesiis, tam virorum, quam mulierum, seu eiusdem Ordinis Magistro Generali, Prouincialibus Vicarijs Prioribus, & alijs Superioribus, fratribus, ac Abbatissis, Priorissis, Monialibus, & alijs personis sub regula dictorum fratrum degentibus, & quæ sunt obseruantiæ tantum in genere vel in specie, & ad vniuersam, siue priuatam vtilitatem concessa, & emanata rescripta Apostolica iisdem Regibus, Ducibus, Principibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus & Dominis, aliisque personis Ecclesiasticis, secularibus quibuscunque vbi & quoties opus fuerit ac ad id requisiti fuerint notificare, insinuare, & intimare.

Ac eosdem iuxta mandatorum, concessionum, indultorum, priuilegiorum, & rescriptorum huiusmodi formam continentium, & tenorem monere, & requirere aliaque omnia, & singula circa ea requisita, & opportuna facere, gerere, exercere, & exequi, ac de eisdem omnibus, & singulis, publicos, & publica actus, & instrumenta coram testibus ad hoc requisitis conficere, & stipulari, ac in notam redigere & exinde semel, vel pluries prout ad id requisiti fuerint, vnum vel plures, ac plura public[os] & publ[ica] actus, & instrumenta, quibus [ea]dem prorsus fides, adhibeatur in iudicio & extra, ac vbique, ac si per alios quoscunque publicos, & authenticos rogat[os] Notarios stipulata, confecta, & publicata, & authentica fuissent conficere, & debitis signis, & characteribus subscribere, publicare, & authenticare, libere, & licitè possint, & valeant [A]postolica authoritate tenore præsentium licentiam, & facultatem impartimur, concedimus, & indulgemus iisdemque a tis notis, instrumentis, & scripturis prædictos religiosos, vt præfertur Notarios deputatos stipulatis, confectis, & vt præfertur, authenticatis plenam, & indubitatam fidem, vbique tam in iudicio quam extra adhibere debere, ac eosdem sic intimatos, monitos, & requisitos eis afficere, & d[ict]a [...] debere volumus, statuimus, & ordinamus.

Mandantes propterea in virtute Sanctæ obedientiæ & indignationis nostræ, ac suspensionis à diuinis quoad Archiepiscopos, & Episcopos, quoad alios verò inferiores sub maioris excommunicationis latæ sententiæ pœnis, locorum Ordinariis & aliis quibusuis personis cuiuscunque status, gradus Ordinis, [&] conditionis existentibus, & quacunque, etiam di[gnit]a[t]e authoritate, facultate, seu potestate, etiam le[g]atis de latere, ac Cardinalibus Cardinalatus honore fulgentibus, ne ipsi Notarios, vt præfertur deputatos, & electos siue eorum aliquem in executione supra dictorum omnium quouis modo impediant seu impedire, aut perturbare audeat vel præsumant. Hæc Pius V.

Cuius proprij Motus data fuit Romæ apud S. Petrum die vigesima prima Martij, anno millesimo quingentesimo septuagesimo primo Pontificatus sui anno sexto

In quo Motu Proprio ponuntur sufficientissimè

a Para. in d l. pag. 124. cum seq.

non obstantiæ, vt videre est apud Parasellum a in libro suo priuilegiorum.

Circa quam concessionem notandum est eam dari etiam pro rescriptis particularibus aliquorum fratrum.

Notandum est etiam ea posse vti in aliis Ordinibus Mendicantibus, in quibus est priuilegiorum concessorum, & concedendorum mutua communicatio.

ARTICVLVS II.

Vtrum Prælati religionum possint in inquisitione particulari, & generali simul esse Inquisitores & Notarij quoad processus fulminando.

b 2. Tom. qu. 33. ar. 2.

RESpondeo dicendo, quod non, iuxta ea, quæ latè diximus in secundo tomo. b

ARTICVLVS III.

Vtrum Notarius factus Monachus si partes velint resumi facere instrumenta ex Protocolis suis, an cogantur illa edere.

RESpondeo dicendo, quod si Notarius factus sit Monachus, partes volentes resumi facere instrumenta in suis Protocolis possunt cogere eum in Iudicio, vt illa edat iuxta notata in Iure c & potest compelli coram iudice sæculari cuius erat Notarius secundum Angelum quia iudex sæcularis est capax illius iurisdictionis argumento eorum, quæ in iure d notantur. Alij dicũt, quod conuenitur Monasterium ad hanc editionem coram proprio iudice ipsius Monasterij iuxta quandam legem e vbi Bartolus dicit, quod Notarius factus Monachus non potest cogi conficere instrumenta de nouo dicens, quod alias esset nullum, & ideo debet abstinere argumento aliquorum iurium, f vbi Bartolus, quem sequitur Paris de Puteo dicens, quod iste est vnus casus, in quo instrumenta Notarij viui possunt reassumi per alterum mandato iudicis.

c l. prætor. ff. de edēdo vbi Angelus.

d L. 1. ff. de iudicijs l. si quis postea de iudicijs & in l. 1 de verbo. c. si diligenti de foro comp.

e l. 1 § si pena de tabul. exhibendis vbi Barto.

f c. 1 ne clerici vel Monachi. Bart. in l. 1 de iust. & iure. ff. puteus in tract. de reg. instrumen. qu. 24.

QVÆSTIO IX.

De nouitiis quoad potestatem eos recipiendi in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 Q*Vi possint recipere nouitios ad religionem.*

2 *Quis possit recipere nouitias ad religionem.*

ARTICVLVS I.

Qui possint recipere Nouitios ad religionem.

g Nicol. 3 exij de Parad. de verbo sig. 16

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus g IIII. in declaratione Regulæ fratrum Minorum concessit, & statuit, licere non solum Generali, sed etiam Prouincialibus Ministris personas fugientes a sæculo in fratres recipere. Quæ tamen Prouincialium Ministrorum licentia per Ministrum Generalem possit arctari sicut expedire videbitur, & declarauit prout habetur in Monumentis h Ordinum, quod Vicarij Ministrorum Prouincialium ex officio Vicariatus licentiam hanc sibi nouerint interdictam, nisi per Ministros eosdem hoc ipsis Vicarijs specialiter committatur quibus Ministris hoc posse committere Vicarijs, & alijs licentiam concessit: addit tamen idem Nicolaus dicens, i Caueant tamen ipsi Prouinciales, quod hoc non indiscretè, neque passim, sed considerate committant, sed illis tantum, qui fidelibus consilijs fulciant vt omnia discretè procedant, & quod non indifferenter omnes admittantur ad Ordinem, sed illi tantum, qui suffragantibus eis literatura, & idoneitate, vel aliis circunstantiis possint esse vtiles Ordini, sibique per vitæ meritum, & aliis proficere per exemplum. Hæc Nicolaus quoad Minores. In aliis autem Religionibus secundum ius commune possunt recipi Nouitij à Generalibus in suis Ordinibus, & à Prouincialibus in suis Prouinciis, cum ipsi habeant authoritatem ad incorporandum eos in Religionibus, & Prouinciis sibi commissis, nisi habeant ipsæ religiones, & Prouinciæ statuta legitimè facta, quibus aliud ordinetur. Neque hæc facultas prædictis patribus videtur sublata per constitutionem Sixti V. de qua insequenti quæstione latè dicemus, ea enim constitutio non adimit prædictis Patribus hanc facultatem, sed tantum eam restringit, vt non possint recipere Nouitios, nisi seruata forma in ipsa constitutione præscripta, ne ad Religionem admittantur inhabiles, facinorosi, & discoli, & hi, qui sine peccato religionem ingredi minimè possunt.

h In 1. imp fo 10. & in 2. fo 12 tract. 2 art ~

i In fu. § 13.

ARTICVLVS II.

Quis possit recipere Nouitias ad Religionem.

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus V. l *statuit ne Moniales Sanctæ Claræ, nisi de Prouincialis, seu visitatoris sui licentia recipere valeant aliquam ad religionem, vel professionē.* Ita habetur in libro Monumēta k Ordinum. Quantum vero ad alias Religiones Monialium certum est receptionem Monialium Nouitiarum ad suos Superiores pertinere, cum habeant super ipsas iurisdictionem. & ipsis consentientibus debeant Nouitiæ eorum subijci iurisdictioni.

k In 1. imp fo. 48. & in 2. fo 43. conc. 44.

QVÆSTIO. X.

De Nouitiis quoad informationem faciendam secundum constitutiones Sixti V. & Gregorij XIIII. & Clementis Octaui, in tredecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tredecim.

1 V*Trum informationes pro nouitijs recipiendis sint facienda, examinanda & approbanda antequam ad habitum probationis admittantur.*

2 *A quibus examinanda sint nouitiorum informationes.*

3 *A quibus debent fieri dictæ informationes.*

4 *Vtrum illegitimi possint admitti ad religionem.*

5 *Vtrum sacrilegi, incestuosi, & filij naturales quorum merita non supplent defectum natalium profitentes in aliqua religione sint vere professi.*

6 *Qui dicantur sacrilegi cum quibus in hac parte sit dispensandum.*

7 *Vtrum homicida & qui commiserunt aliquod delictum sint ad religionem admittendi.*

8 *An qui ante delictum fecit votum clericatus vel religionis possit admitti ad religionem.*

9 *Vtrum*

9 *Vtrum debitis onustus vltra vires suarum facultatum possit recipi, & profiteri in religione.*
10 *Vtrum possint recipi ad religionem hi qui iurauerant quod ibunt ad partes infidelium & hæreticorum ad prædicandum.*
11 *Vtrum obligati ad ratiocinia danda possint ingredi religionem.*
12 *Vtrum sit professio nulla facta cum informatione falsa.*
13 *Vtrum de omnibus nouitiis sit facienda informatio.*

ARTICVLVS I.

Vtrum informationes pro recipiendis Nouitiis sint faciendæ, examinandæ, & approbandæ antequam ad habitum probationis admittantur.

RESpondeo dicendo, quod vt constat ex Constitutione Sixti Quinti edita Romæ anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octuagesimo septimo sexto Kalendas Decembris Pontificatus sui anno tertio, videtur, quod informatio pro Nouitiis recipiendis debet fieri examinari, & approbari, antequam sumat habitum probationis. At Gregorius Decimus tertius in Bulla, quæ incipit, *Circumspecta Romani Pontificis prouidentia*, Data Romæ anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo nonagesimo Idus Martij Pontificatus sui anno primo ait, *Certum cum acceperimus nonnullarum religionum, & Ordinum præsertim Monachalium Monasteria ita instituta esse, vt in eis perpetua quidem filiatio consistatur, ideoque receptio Nouitiorum in vnoquoque Monasterio ad Superiorem prælatum, & Capitulum eiusdem Monasterij tantum pertineat, quæ etiam Monasteria, vt plurimum inter se longè distant, nec generalia, Prouincialia, & intermedia Capitula nisi per raro celebrari solent, ideo statuimus, vt Superiores ipsorum Monasteriorum de consensu sui Capituli præhabita simul cum his, de quibus in vnaquaque religione, aut Monasterio iuxta eius Constitutiones recipiendus interrogari solet aliqua informatione super iis, quæ in Constitutionibus Sixti Quinti bonæ memoriæ prædecessoris nostri continentur ad receptionem huiusmodi procedere valeant, dum tamen antequam ad professionem admittantur, plenaria, & commoda prout in dictis Constitutionibus habetur inquisitio fiat, vt postea ab iis, à quibus examinari solent, diligenter examinetur, & approbetur, & demum in dicto Capitulo, Coram Superiori referatur, volentes, quod superiores prædicti cum eorum Capitulo, aut vbi mos non fuerit celebrandi Capitula cum tribus, aut quatuor ad id in generali congregatione per vota secreta deputatis, seruatis eorum regularibus institutis, ac supra dictis omnibus eandem in recipiendis Nouitiis habeant authoritatem, quæ per prædictas Constitutiones Prouincialibus Capitulis est attributa.*

Circa quam constitutionem est aduertendum quod ipsa conceditur pro religionibus, in quibus sũt perpetuæ filiationes, vt sunt Monasteria Ordinum Monachalium, & sic videtur asserendum, quod non extendatur ad alia Monasteria aliarum Religionum, in quibus non est perpetua filiatio, & in quibus non militat ratio posita in dicta Constitutione, & per consequens sequitur, quod in eis debet fieri informatio antequam Nouitius ad habitum probationis recipiatur.

Secundò est notandum, quod illa informatio, quæ debet fieri virtute dictæ concessionis ante susceptionem habitus est summaria ad differentiam plenariæ, quæ debet fieri ante professionem, & in hac summaria informatione vnus testis facit plenam probationem, si de facto plene disponat secũdum[a] Bartolum, Hippolytum, Matesylanum, & Iasonem, sed videamus, vtrum sit aliquod priuilegium per quod in aliis religionibus Mendicantibus, & non Mendicantibus possit Nouitius recipi ad habitum probationis sine aliqua informatione præuia; Pro quo est notanda quædam concessio Sanctissimi Domini nostri Clementis Octaui facta Religiosissimo Conuentui Sancti Stephani Salmanticensi Ordinis Prædicatorum, cuius tenor sequitur.

Clemens Papa Octauus ad perpetuam rei memoriam. In his, quæ ad Religionum propagationem spectant, auctoritatis nostræ partes libenter interponimus, prout in Domino salubriter conspicimus expedire. Alias siquidem fel. re. Sixtus Papa Quintus, Prædecessor noster iustis tunc suadentibus rationibus ductus sua perpetuo valitura Constitutione, quæ incipit. Cum de omnibus Ecclesiasticis Ordinibus sub Dat. Sexto Kalend. Decembris Pontificatus sui anno tertio emanata inter alia statuit, & ordinauit, vt iuuenes decimum sextum ætatis suæ annum excedentes aliquam religionem ingredi volentes non prius ad habitum recipi, & ad professionem admitti possent, quam de eorum anteacta vita, ac morum honestate, ac de legitimis natalibus, aliisque eorum qualitatibus tunc expressis veridici ita, vt instrumenta desuper formanda coram testibus, & Notario ad Capitula Generalia vel Prouincialia, in quibus per Diffinitores Capituli approbarentur, deferri deberent, constitisset, prout in eadem Constitutione latius continetur. Quæ cum difficile adimpleri posse experientia post modum compertum extitisset, eandem Constitutionem Sixti Prædecessoris felicis recordationis Gregorij Papæ Decimi quarti, & Prædecessor noster moderatus fuit vt huiusmodi receptiones, & approbationes per Priores quatuor domorum fierent ita, vt qui ad Religionem admitti vellent, ad quatuor eiusdem Religionis, quam elegissent domos accederent, & ab earundem Prioribus approbationem deferrent, vt in aliqua ipsarum domorum recipi possent, Idemque Sixtus Quintus Ordini fratrum Minorum concessit, vt huiusmodi recipiendorum approbationes pro quatuor fratribus ex antiquioribus eiusdem domus, in qua habitum peterent à Diffinitoribus nominatis fieri possint, ipsique quatuor antiquiores nominati ad inquisitionem faciendam procedere, ac ad hunc effectum testes vocare, & ab eis iuramentum recipere coram tabellione & alia requisita facere valerent, prout in diuersis eorundem prædecessorum literis plenius continetur, cum autem sicut pro parte dilectorum filiorum, Prioris & Conuentus domus Sancti Stephani Salmantini Ordinis fratrum Prædicatorum nobis expositum fuit eisdem Priori, & Conuentui per dictũ Sixtum prædecessorem ad petitionem, & supplicationem bonæ memoriæ Antonij tituli Sanctorum Ioannis, & Pauli Presbyteri Cardinalis Carrafæ nuncupati viuæ vocis oraculo indultum fuerit, vt instrumenta per tabellionem coram testibus facta super qualitatibus iuuenum in dictum Conuentum ad habitum recipi petentium per Priorem, seu Præsidentem, ac Suppriorem, Magistrum Nouitiorum, & Magistrum studentium eiusdem domus veridice approbari, vel reprobari deberent, cumque huiusmodi receptionis forma facilior, & commodior existat, quam alia supra dicta, nihilominus hanc etiam multa incommoda pati compertum est, multosque, à Religionis ingressu diuersis rationibus propterea arceri, atque a proposito abduci, & ea de causa religiosorum numerum in dies minui. Quod si eisdem Priori, & Conuentui licitum esset, iuuenes huiusmodi religionis habitum ibi suscipere volentes præuio tantum ipsorum iuramento se non esse criminosos, rationibus obligatos, a quibus non possint faciliter expediri, nec furto, latrocinio, aut homicidio notatos, nec aliis impedimentis in dicta Bulla Sixti Quinti, contentis detineri, ad habitum admittere postea intra tempus probationis de eisdem qualitatibus inquisitionẽ & indagationem iuxta indultum Sixti Quinti prædictum viuæ vocis oraculo concessum facere, ex hoc profecto domus prædicta quæ valde insignis existit pristinũ splendori, cum

[a] Bar. in l. 1. § si: vro. n. 1. C. vbi in rem actio Hip. singularis 435. Matesil. nota 2. Iason in l. ad monendum. nu. 117. de iure iur.

religiosorum propagationi, & diuini cultus augmento resisteretur, ideo nobis dictorum Prioris, & Conuentus nomine fuit humiliter supplicatum, vt in praemissis opportune prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur qui religiosorum propagationem, & diuini cultus augmentum, quantum cum Domino possumus, libenter procuramus, singularum, literarum praedictarum tenores praesentibus pro expressis habentes, ac Priorem, ac Conuentum praedictum singulares personas, à quibusuis excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis censuris, & poenis, a iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatae existunt, ad effectum praesentium duntaxat consequendum harum serie absoluentes, & absolutos fore censentes huiusmodi supplicationibus inclinati venerabilis fratris nostri Michaelis Episcopi Albanen., Cardinalis, Alexandrini nuncupati, Ordinis Praedicatorum Protectoris consilio eisdem Priori, & Conuentui, nunc & pro tempore existentibus, vt quoscunque iuuenes, etiam decimum sextum aetatis suae annum excedentes ad habitum in eodem Conuentu admitti petentes recepto ab eis iuramento, quod criminosi, rationibus, vt praefertur obligati furto, latrocinio, aut homicidio notati, aut aliis impedimentis in dicta Bulla Sixti Quinti contentis, detenti non sint, recipere, ac postea per aliquem eiusdem Conuentus religiosum ad hoc deputatum ad inuestigationem anteactae illorum vitae ac morum, & reliquorum praemissorum absque strepitu iudiciario, sed per scrutinium secretum procedi facere, qui ad hoc deputatus processum, & informationem captam dictis Priori, seu Praesidenti, ac Superiori, & Magistro Nouitiorum, & studentium, à quibus approbari, & reprobari possit, referre fideliter debeat, liberè, & licitè possint, & valeant auctoritate Apostolica, tenore praesentium concedimus, & indulgemus, decernentes praesentes literas de nullitatis vitio, aut intentionis nostrae, vel alio quopiam defectu notari vel impugnari, aut quomodolibet infringi, suspendi, limitari, vel retractari, aut in ius, vel controuersiam reuocari nullatenus posse, sed semper validas, & efficaces existere, & fore ac ita perpetuo in eodem Conuentu obseruari debere, sicque per quoscunque iudices, Ordinarios, aut delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari, & diffiniri debere, ac irritum, & inane, quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, non obstantibus praemissis, ac Apostolicis constitutionibus, & ordinationibus ac eiusdem Conuentus, & iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus priuilegiis, indultis, & literis Apostolicis in contrarium praemissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & approbatis. Quibus omnibus, & singulis eorum tenores praesentibus, pro expressis habentes hac vice duntaxat specialiter, & expressè derogamus, caeterisque contrariis quibuscunque. Datis Romae apud Sanctum Marcum sub annulo piscatoris die decima Septembris, millesimo quingentesimo nonagesimo septimo, Pontificatus nostri, anno sexto.

Magister Vestrius Barbianus.

Circa quam concessionem est notandum, *quod Iulius Secundus, anno Incarnationis Dominicae millesimo quingentesimo sexto quinto Kalendas Augusti, Pontificatus sui anno quarto in mari magno dato pro fratribus Minimis inter alia illis concedit, vt omnia, & singula priuilegia, indulta, gratiae, facultates, ac indulgentiae vni, aut pluribus domibus Ordinis Minorum in genere per Sixtum Quartum, Praedecessorem concessa, & in posterum concedenda omnibus, & singulis aliis domibus, & fratribus Ordinis Minorum huiusmodi essent, & intelligerentur esse concessa.* Ita refert Parasselus [a] adducens Bullam Maris magni.

[a] Paras. in li. 6. prin fol. 17.

Videamus, quid concedat Leo X. pro Ordinibus Mendicantibos, *ipse enim die Decimo Decembris anno Domini millesimo quingentesimo decimo nono Pontificatus sui anno quarto in hunc modum ait.* [b] *Dudum per nos accepto, quod Romani Pontifices praedecessores nostri aliqui ad Minorum alii vero ad Eremitarum Sancti Augustini, alii ad Beatae Mariae de monte Carmelo, reliqui ad Praedicatorum Ordinum fratres, & domos iuxta ipsorum vota, deuotionis affectum gerentes illorum singulis, nonnullas gratias, concessiones, indulgentias, peccatorum remissiones, praerogatiuas, fauores, immunitates, exemptiones, facultates, priuilegia, indulta, ac dona tam spiritualia, quam temporalia per diuersas ipsorum literas respectiuè concesserunt. Nos ad singulos Ordines praedictos, singulasque ipsorum Ordinum domos, vbi religiose viuitur indifferenter absque acceptione personarum deuotionis affectum aequa lance gerentes omnes, & singulas gratias, concessiones, indulgentias, peccatorum remissiones, praerogatiuas, fauores, immunitates, exemptiones, facultates, priuilegia, indulta, tam spiritualia, quam temporalia, qualiacunque illa essent, quae Praedicatorum, Minorum, Eremitarum Sancti Augustini, Carmelitarum, Seruorum Beatae Mariae, ac Minimorum Fratrum in domibus, & illorum Ecclesiis, Oratoriis, & Ecclesias ipsas, & Oratoria pro tempore visitantibus, cuiuscunque status, aut sexus existerent, seu pro eorum manutentione, & ornatu contribuentibus, nec non domibus, & Praesidentibus, non solum Generalibus, & Prouincialibus fratribusque, & sororibus, nec non Monialibus, & conuersis oblatis, atque vtriusque sexus personis de Poenitentia seu tertii habitus nuncupatis a dictis praedecessoribus, aut a nobis, nostrisque successoribus, aut alias auctoritatem habentibus coniunctim, vel diuisim in genere, vel in specie concessa fuerint, aut in posterum concedentur illa, & omnia singula, ac si nominanter exprimerentur pro sufficienter expressis tunc habentes singulis Ordinibus praedictis, illorumque singulis Ecclesiis, Oratoriis, & Ecclesias, ac Oratoria visitantibus cuiuscunque status, aut sexus existerint, seu pro eorum manutentione, & ornatu contribuentibus nec non domibus, & Conuentibus, fratribus etiam & sororibus, vel Monialibus, conuersis quoque & oblatis, ac vtriusque sexus personis de Poenitentia nuncupatis, & aliis singulorum ordinum praedictorum Motu Proprio, & ex mera nostra scientia, & liberalitate de Apostolicae auctoritatis plenitudine communicamus, illaque omnia & singula inter praedictorum Ordinum personas pariformiter communia esse, fuisse, & esse volumus, prout in singulis literis praedictis plenius continetur.* Ex quibus duabus concessionibus colligitur concessa, & concedenda vni domui Ordinis Mendicantium censeri concessa omnibus domibus eorum Ordinum, & per consequens quod praedictum Indultum Sanctissimi Domini Nostri Clementis Octaui concessum Conuentui Sancti Stephani Ordinis Praedicatorum est concessum omnibus domibus Ordinum Mendicantium & aliorum Ordinum, qui fruuntur concessis, & concedendis Ordinibus Mendicantibos. Vnde sequitur, quod sicut Prioris & Conuentus Sancti Stephani nunc, & pro tempore existentibus concessum est, vt quoscunque iuuenes etiam decimum sextum aetatis suae annum excedentes ad habitum in eodem Conuentu admitti petentes recepto ab eis iuramento, quod criminosi rationibus, vt praefertur, obligati furto, latrocinio, aut homicidio notati, aut aliis impedimentis in dicta Bulla Sixti Quinti contentis detenti non sint recipere ac postea per aliquem eiusdem Conuentus religiosum, ad hoc deputatum ad inuestigationem anteactae illorum vitae, ac morum, & reliquorum praemissorum absque strepitu iudiciario, sed per scrutinium secretum procedi facere, quia ad hoc deputatus processum, & informationem captam dictis Priori, seu Praesidenti, ac Suppriori, & Magistro Nouitiorum, & studentium, à quibus approbari, & reprobari possit, referri

[b] Refert Paras. vbi su. a.

ferri

ferri fideliter debeat, liberè & licitè possint, & valeant. Ita etiam in Monasteriis aliarum Religionum possint procedere Prælati, eorum Monasteriorum ad receptionem Nouitiorum, cum in aliis Monasteriis militet ratio, quæ militat in Monasterio Sancti Stephani, omnia enim incommoda, quæ militant in dilatione recipiendi Nouitios relata in dicto privilegio respectu Monasterij Sancti Stephani, militant etiam in aliis Monasteriis, imo in aliis multo maiora incommoda reperiuntur, si antequam fiat informatio Nouitij ad habitum probationis recipi non possent: principalis enim ratio, propter quam supra dictum priuilegium fuit impetratum, est, quia si fieret informatio, antequam admitterentur multi ab ingressu religionis retraherentur, cum ad eorum parentes, amicos, & cognatos eorum ingressus notitia interim posset peruenire, qui non quærentes, quæ sursum sunt, sed quæ super terram feruorem iuuenum impediunt, quæ ratio magis militat extra Salmanticam, & alias Vniuersitates, quam in Salmantica Academia, in Salmantica enim potest fieri dicta informatio assumendo testes ab Scholasticis contemporaneis, & per eam recipi Nouitij, antequàm ad aures parentum affinium, & consanguineorum huius facti fama euolet, cum sint multi à partibus remotis, at in aliis Prouinciis, in quibus parentes, affines, & cognati inhabitant, magis potest impediri desiderium iuuenum habitum recipere volentium, si in eis antequã ad habitum reciperentur, necessario deberet præcedere informatio. Debemus ergo concludere quod dictum priuilegium concessum Conuentui Sancti Stephani per viam communicationis est concessum omnibus Monasteriis religionum Mendicantium, & aliarum Religionum, quæ fruuntur priuilegiis concessis, & concedendis Ordinibus Mendicantibus, & per consequens, quod eo possunt vti Monasteria Ordinum Monachalium, in quibus est perpetua filiatio, & via huius priuilegij ad recipiendos Nouitios est facilior, quam alia à Gregorio Decimo quarto, concessa Ordinibus Monachalibus. Nam ex informatione semiplena, quàm Gregorius Decimus quartus, præcipit fieri, antequam Nouitios ad habitum probationis admittant, possunt multi à Religionis ingressu amoueri, & à proposito abduci, & ea de causa Religiosorum numerum in dies minui, cum ratione ipsius informationis semiplenæ id quod debet esse occultum, ne talia incommoda sequantur, possit aliquando publicari, quod per iuramentum in occulto sumptum ab adolescente recipiendo, minimè potest contingere.

ARTICVLVS II.

A quibus examinandæ sunt Nouitiorum informationes.

RESpondeo dicendo, quod iuxta primam Constitutionem talis informatio debeat præsentari in Generali, & Prouinciali Capitulo, cum in dicta constitutione dicatur, quod in Generali, & Prouinciali Capitulo plena, & indubitata fides facta tam Superioris Generalis, seu Prouincialis, quàm Diffinitorum consensu approbata sit, antequam ad habitum Regularem sint admissi. At in secunda ipsiusmet Pontificia constitutione data Romæ in Monte Quirinali anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octuagesimo octauo duodecimo Kalendas Nouembris Pontificatus sui anno quinto hoc idem pontifex moderauit, decernens, *quod in qualibet Prouincia saltem duo, vel si fieri poterit, tria, aut plura monasteria, seu domus Regulares deputentur, quarum, seu quorum superiores infra annum saltem ad Inquisitionem super Nouitijs faciendam, & ad ipsos religiosos iuxta formam præfatæ constitutionis recipiendos, & ad alia quæ in ipsa Constitutione continentur peragenda in simul congregentur. Quod si paucitas, aut nimia distantia Monasteriorum ne id quidem patiatur, saltem tribus ex antiquioribus Patribus vnius Monasterij, aut domus eius Prouinciæ huiusmodi facultas, & authoritas per Capitulum Generale Monachorum, vel Prouinciale Mendicantium, & reliquorum Regularium eius Ordinis demandetur. Verum in his Monasterijs, domibus, & locis Regularibus, quæ aut nondum in congregationes redacta, aut vllius nulli Prouinciæ subiecta sunt, statuimus, vt trinis Capitulis Conuentualis tribus distinctis cum interuallo saltem septem dierum vicibus celebratis eandem in recipiendis Nouitiis per trinas huiusmodi distinctas vices approbatis habeant authoritatem, quæ per nostram Constitutionem Capitulis Prouincialibus est attributa.*

Postea autem Sanctissimus Dominus noster Clemens Octauus Romæ apud Diuum Petrum die decima quarta Aprilis anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo secundo Pontificatus sui anno primo in Bulla, quæ incipit, altissimæ paupertati, data pro nostra religione Minorum obseruantiæ in his Hispaniarum partibus ordinauit dicens in hunc modum, *Cum autem, sicut accepimus prædicta Capitula, Non nisi sexennii, vel trienni, spacio celebrari soleant animaduertentes tanti temporis moram posse pias profiteri volentium mentes tepefieri, & à tanto proposito adimplendo forsan etiam abstrahi, nos ad ea remouenda, quæ religiosorum eorum propositum impedire quoquomodo possunt intentis harum serie in Hispaniis tantum concedimus Ministro, & Commissario Generalibus, atque etiam Ministris Prouincialibus Ordinis fratrum Minorum de obseruantia nuncupatorum, quod extra Capitulum quocumque tempore possint, & valeant recipere iuuenes ad habitum de consensu quatuor Diffinitorum, vel de consensu quatuor fratrum ex antiquioribus illius domus, in qua iuuenes sunt recipiendi.*

Circa quam constitutionem est notandum illud aduerbium (*tantum*) quod est limitatiuum, & exclusiuum, sicut aduerbium, *duntaxat*, pro vt notatur in Iure, [a] & tradunt Bartolus, & Cardinalis, & sic ea non possunt vti familiæ extra Hispaniam constitutę, prout fuit declaratum in Capitulo Generali Vallisoletano nostræ sacræ religionis, millesimo quingentesimo nonagesimo tertio.

Neque supra dictis obstat Innocentium Octauum concessisse quod omnia Indulta, gratiæ, & priuilegia concessa, & concedenda fratribus familiæ Cismontanæ censeantur etiam concessa Vltramontanis, & è conuerso pro vt habetur in libro, Monumenta Ordinum, & in supplemento [b] Nam respondetur, quod communicatio priuilegiorum vtriusque familiæ intelligitur de priuilegiis concessis absolutè ipsis familiis non tamen de priuilegiis concessis, & concedendis cum hac dictione restrictiua, *tantum*, Papa enim talem apponendo restrictionem clarè videtur significare se velle familiam, cui specialiter sunt concessa tantum posse his frui, non autem aliam, cui minimè facta est dicta concessio, & hoc videtur sensisse dictum Capitulum Generale diffiniens alias Prouincias existentes extra Hispaniam prædicto priuilegio vti minimè posse.

Secundo est notandum, quod alij Ordines Mendicantes in his Hispaniarum partibus possunt frui dicta forma recipiendi Nouitios, cum omnes ad inuicem habeant communicationem priuilegiorum concessorum, & concedendorum prout in superioribus [c] latè est probatum.

[a] L. solutum. §. si in fortem ff. de pignorat. & c. statutum §. in nullis de rescrip. li. 9. Barto. in l. 3. post. prin. verss. pro decla. ff Sequis tam d. cum non obstant Clem. 1. vers. nos igitur, & ibi Card. de sum. Trin. & fide Cath.

[b] In 1. impr. fol. 64. & in 2. fol. 68 conc. 131. supple. fo. 69. conc. 145.

[c] Sup. hac q. ar. 1.

Tertio

Tertio est notandum, quod dicti quatuor Patres, quibus est commissa receptio Nouitiorum, non possunt ipsi soli eos recipere, imo receptio est commissa Ministro, & Commissario Generalibus, acetiam Ministris Prouincialibus nostri Ordinis Minorum in Capitulo vel extra Capitulum, sicut eis secundum eorum regulam erat iniunctum, neque hoc illis aufert prædicta Constitutio, tantum enim addit Sãctissimus Dominus noster Clemens Octauus, quod ipsi, & qui ab eis adhoc habent potestatem, debent hoc facere de consensu quatuor Diffinitorum, vel de consensu quatuor fratrum ex antiquioribus illius domus, in qua iuuenes recipiendi sunt, Minister autem, & Commissarius Generalis possunt hanc facultatem Guardianis, & præsidentibus dictarum domorum committere cum ipsis ea competat ex iure communi Regulæ & ex priuilegio perpetuo, & per consequens sit delegabilis. Vnde aduertant Prælati obseruantes hunc modum recipiendi Nouitios debere congregari in vnum cum dictis fratribus ad informationes examinandas, qui fratres debent esse ex antiquioribus non ætate, & religione, sed dignitate, & præminentia regulari.

Circa eandem concessionem, in quantum dicit, *Concedimus quoque quod ipsi coram Notario, vel fratres per eos ad hoc deputati possint ac debeant ad inquisitionem huiusmodi faciendam vocare testes, & ab eis recipere iuramentum.*

Notandum est quod prælatus cum quatuor dictis fratribus possunt committere facultatem alicui fratri, vt possit vocare testes & ab eis recipere iuramentum, ad huiusmodi inquisitionem faciendam, cum hoc sit nudum ministerium delegabile examinare autem informationes factas non possunt dicti Prælati & fratres aliis committere argumento eorum, quæ in quadam Clementina [a] notantur.

Circa eandem concessionem ibi, *possint ac debeant*, notandum est, quod per verbum, *possint*, denotatur quod non vult Papa stringere dictos fratres, vt hac tantum concessione vtantur in recipiendis Nouitiis, dat enim ipsis libertatem, vt possint vti forma recipiendi Nouitios, quæ ponitur in secunda constitutione Sixti V. Verbum autem *debeant*, inducit necessitatem, & obligationem, vt constat ex traditis in iure,[b] & resolutis à Tiraquello. Vnde volẽtes fratres vti ista concessione tenentur necessario vocare testes, & ab eis recipere iuramentum, & non seruando hanc formam incurrunt in pœnam huius constitutionis dicentes, *quod si a prædictis Superioribus dicti ordinis, ac fratribus per Superiores, vt præfertur deputatis, in præmissis contra factum fuerit, voce actiua, & passiua, nec non officiis, gradibus, honoribus, & dignitatibus quibuscunque per eos obtentis eo ipso in perpetuum priuati, & tam ad illa, quam ad alia quæcunque in posterum obtinenda perpetuo inhabiles, & incapaces, ac excommunicationis sententia innodati ipso facto existant.* Ex quibus censuris & pœnis clarè patet verbum, *debeant*, necessitatem importare, cum non impleto eo, quod per verbum *debeant* præcipitur faciendum in tam graues pœnas incurratur.

Circa eandem concessionem est notandum quod supradicti patres debent vocare testes coram Notario, qui Notarius sufficit, quod sit frater eiusdem ordinis ab ipsis pro hoc ministerio deputatus, hoc enim verbum (*Notarius*) absolutè prolatum debet iuxta materiam, de qua agitur, interpretari iuxta ea, quę in iure [c] notantur, & Notarij in religione deputantur à Prælatis pro causis Regularium fratres eiusdem Ordinis. Ita responsum est mihi à Doctissimo meo Magistro Doctore Solis Iuris Consultorum Primario in hac Salmanticensi Academia. Et confirmatur ex priuilegio Pij V. cuius tenorem supra [d] retulimus.

Secundum autem concessionem sanctissimi Domini nostri Clementis Octaui, factam Conuentui Sancti Stephani Salmanticensis debet religiosus ad hoc deputari ab habente potestatem recipiendi Nouitios, qui deputatus processum, & informationem capiam Priori, seu Præsidenti, ac Superiori, & Magistro Nouitiorum, studentium, à quibus approbari, & reprobari possit, referre fideliter debeat, vt autem in aliis religionibus hoc indulto vtatur, non est necessarium, vt ista informatio coram dictis Patribus à dicto deputato præsẽtetur, sufficit, quod iuxta constitutionem Sixti Quinti à duobus superioribus in simul congregatis vel iuxta concessionem Sanctissimi Domini nostri Clementis Octaui, factá Minoribus, sufficit, quod præsentetur coram habente authoritatem recipiendi Nouitios, & quatuor Diffinitoribus, vel quatuor ex senioribus fratribus domus in qua Nouitius est recipiendus, non enim Minoribus Monasteriis est Magister studentium, & sic necessarium est ne receptio recipiendorum dilatione refrigescat vt in dictis aliis Monasteriis partim vtatur concessione facta Conuentui Sancti Stephani quoad sumendum iuramentum à iuuenibus recipiendis, & quo ad deputandum fratrem ad vocandum testes, & inquisitionem faciendam, & partim vtatur concessione Sixti Quinti quoad præsentandum dictam informationem coram duobus superioribus in simul congregatis, & concessione Sanctissimi Domini nostri Clementis Octaui facta Minoribus quoad præsentandum dictam informationem coram prælato, & quatuor Definitoribus, vel fratribus ex senioribus. Imo dico quod si ad petitionem iuuenum recipiendorum authoritate iudicis fiant informationes iuridicæ, sufficit ex mente Pontificum, quod apud dictos patres præsententur, & ab ipsis approbentur, vel reprobentur, prout in nostra summa confessorum satis dixi.[e]

ARTICVLVS III.

De quibus debeant fieri dictæ informationes.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus Quintus in sua prima constitutione, *statuit perpetuo, & ordinauit, iuuenes, aut viros adultos maiores sex decim annis non aliter in aliquam religionem recipi posse, neque debere, nisi prius de eorum parentibus, patria, atque eorum anteacta vita, & moribus diligenter inquiratur, & ex accurata informatione, & fide digna relatione compertum, & exploratum sit, eos neque aliquorum criminum, qualia sunt homicidia, furta, latrocinia, & alia similia, aut grauiora reos, vel suspectos existere, vt propterea damnati sint, aut damnarentur formidem, neque ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum grauatos, vel redendis ratiociniis ita obnoxios, vt ex huiusmodi causa, lis vel molestia eis sit illata iam, vel timendum sit ne inferatur, nisi demque constet ipsis vel humana aliqua ratione, sed tantum deuotione, & pietatis feruore vitam religiosam spontè, & ex animo elegisse.* Hæc Sixtus Quintus in dicta constitutione. Ex qua constitutione colligitur, quæ in recipiendis Nouitiis debeant necessario inuestigari.

Primum est, quod debet inquiri de eorum parentibus, vtrum scilicet sint legitimi, an illegitimi, sacrilegi, & incestuosi.

Secundum, vtrum aliquod homicidium, furtum latrocinium, & alia similia commiserint.

Tertium, vtrum sint grauati ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum.

Quat-

[a] Clem. vnde ost. de leg. iuncta glo. super inquisit.
[b] l. 1. §. 1. ff quod quisque iuris glo. in l. 3 §. 1. v. ostendere ff ad exhiben. glo. in c. propositum. v. non debet & ibi Pan. ext. de appel. Tiraquel. tract. Leg. § 8. glo. 15. n. 1.
[c] l. plenam & quæstionibus ff de vsu & habitat.
[d] Sup. q. de nou.
[e] Summa cõ. cas. 180. tit. Nouitius.

Quartum, verum reddendis ratiocinijs sint obnoxij ita, vt ea huiusmodi causalis, vel molestia eis iam sit illata, vel timendum sit, ne inferatur. Quæ omnia in articulis sequentibus sigillatim discutientur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum illegitimi possint admitti ad religionem

RESpondeo dicendo, quod expulsis incestuosis sacrilegis illegitimi, tantum naturales possunt ad religionem admitti, prout in sua prima constitutione Sixtus Quintus ordinauerat, ait enim, *quoad incestuosos verò non ex incestu præfato, nec sacrilegio, sed ex quouis alio minus legitimo thoro natos spurios, vel naturales etiam, & vt præfertur vel alios legitimatos, qui ob meliorem vitæ frugem religionem ingredi cupiunt statuimus, & ordinamus eos ad religionem admitti non posse, aut debere, nisi prius illorum vita, & moribus diligenter cognitis, & circunstantijs vniuersis, quæ circa idoneitatem personæ attendendæ erunt consideratis, ac de religionis zelo pietatis integritate ac doctrina fide dignis testimonijs adeo commendati fuerint, adeo bonam indolem, & speciem virtutis præseferat, ac tot eis meritis suffragentur vt defectum natalium suppleant, eorumque receptio vniuersæ religioni commodo, & vtilitati profutura videatur, &c. si quis autem eorum aliter, quam vt præfertur, recipiatur professio similiter nulla sit, atque ipsi habitu priuari, & à religione eijci debeant, eorumque receptores excommunicatione, vt supra ipso facto innodati existant.* At Gregorius XIIII. voluit eisdem constitutionibus non obstantibus eos, qui quouis modo illegitimè procreati fuerint, ad habitum, & professionem regularem admitti posse, quemadmodum admitti poterant, si supradicta constitutio edita non fuisset. De quo in articulo sequenti latius dicetur.

ARTICVLVS V.

Vtrum sacrilegi, & incestuosi, & filij naturales illegitimi, quorum merita non supplent defectum natalium, profitentes in aliqua religione sint verè professi.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus Quintus in sua prima constitutione ordinauit, *quoad filios naturales non ex incestu, nec sacrilegio, sed ex quouis alio minus legitimo thoro natos, spurios, vel naturales, vel alios legitimatos, qui ob meliorem vitæ frugem religionem ingredi cupiunt, eos ad religionem admitti non posse, aut debere, nisi prius de illorum vita & moribus diligenter cognitis, & circonstantijs vniuersis, quæ circa idoneitatem personæ attendenda erunt, consideratis, ac de religionis zelo, pietate, integritate, ac doctrina fide dignis testimonijs adeo commendati fuerint, & adeo bonam indolem & speciem virtutis præseferant, ac tot merita eis suffragentur, vt defectum natalium suppleant, eorumque receptio vniuersæ religionis commodo, & vtilitati profutura videatur, &c. Si quis autem eorum aliter quàm vt præfertur recipiatur professio similiter nulla sit, atque ipsi habitu priuari, & à religione eijci debeant, eorumque receptores excommunicatione vt supra, ipso facto innodati existant.* Hæc Sixtus Quintus in sua prima constitutione moderatur Gregorius Decimus quartus, concedendo, *vt ad habitum Regularem recipi possint incestuosi, & sacrilegi, & naturales. Ita tamen vt cum de recipiendis quomodocunque illegitimis ad habitum, & professionem Ordinum quorumcumque agatur, ij, ad quos huiusmodi receptio spectat præter alia, ex quibus ex dictarum Constitutionum præcepto circa quoscumque etiam legitimos disquirere debent diligenter vitam eorum & mores inquirant, & ita demum recipiant, si tamen bonam indolem, & virtutis speciem præseferant, ac tot merita eis suffragentur, vt natalium suppleant defectum, eorumque receptio commodo, & vtilitati profutura videatur, & super hoc ipso ij, ad quos pertinet huiusmodi receptio matura deliberatione habita, ita censuerint, & iudicauerint.* Ex quibus verbis videtur colligi quod non reuocauit Gregorius Decimus quartus, Sixti Quinti constitutiones quantum ad illegitimos, nisi sub certa conditione, & forma, scilicet quod ipsi illegitimi tot meritis abundent, vt defectus natalium suppleatur, & quod merita ipsorum abundent magis, quam merita legitimorum, dicta enim verba, *Ita tamen*, inducunt conditionem, & formam præcisam iuxta quandam legem [a] vbi eius Glossa, & Bartolus, Iason, & Felinus, quæ verba sunt restrictiua, vt ait Parisius [b] adeo quod sunt annullatiua actus, cui apponuntur, vt tradunt Tiraquellus, [c] & Lucas de Penna, & per consequens videtur, quod si aliquis sacrilegus, & incestuosus ad habitum Regularem recipiatur nullis meritis supplentibus defectum suæ illegitimitatis, eius receptio erit nulla sicut erat nulla professio filiorum naturalium nullis suffragantibus meritis iuxta constitutionem Sixti V. superius appositam.

At in re tam graui nolo præcipitanter me gerere intelligo enim Gregorium XIIII. circa receptionem illegitimorum ad religionem tria statuisse moderando constitutionem Sixti V. Primum, quod omnes illegitimi ex quocunque coitu prohibito nati possint admitti ad religiones, & in eis profiteri in quo corrigit constitutionem Sixti Quinti qui sacrilegos. & incestuosos inhabiles ad habitum religiosorum omnino reddebat. Secundum, quod vt hoc fiat, debent eorum merita ipsorum natalium supplere defectum, in quo corrigit etiam aliquo modo supradictam constitutionem, quæ cum dicta limitatione tantum naturales admittebat, & spurios, quæ deficientes & quibus meritis non stantibus eorum professionem irritabat. At Gregorius XIIII. decernit, quod non solum naturales, sed etiam quicumque alij illegitimi recipiantur, si eorum merita, & virtutes examinata suppleant defectum Natalium. At non irritat professionem eorum, si dictæ virtutes & merita non extent, neque excommunicat deputatos ad Nouitios recipiendos, si super hoc non habita matura deliberatione illegitimos ad religionem recipiant, quod ea sequentibus probabitur. Tertium statuit, quod filius illegitimus in religione, in qua pater, siue ante, siue post natiuitatem dicti filij professus fuerit ipso patre viuente non admittatur, nam id expressè prohibet, quod intelligitur etiamsi in hoc filio illegitimo merita, & virtutes inueniantur, quæ eius natiuitatis suppleant defectum. Postquam enim Gregorius Decimusquartus, concessit vt illegitimi recipiantur cum dictis meritis, statim addit, dummodo filius illegitimus in religione, in qua pater, &c. & quod Gregorius Decimusquartus, tantum voluerit obligare fieri meritorum & virtutum inquisitionem & iudicium: & quod noluerit irritare professionem, patet, nam ordinans noue, quod nullo modo filius illegitimus in religione, in qua eius pater admittatur tantum dicit id se expresse prohibere, & non dicit professionem expresse irritare, si igitur valet professio huius filij, quem Gregorius Decimusquartus, etiamsi eius merita, & virtutes suffragentur, non vult admitti ad religionem, quomodo dicemus voluisse eundemmet Gregorium Decimum quartum irritam esse professionem aliorum illegitimorum quos eorum suffragantibus meritis, & virtutibus

vult

[a] L. si vbi glo. & Bar. ead. vind. verū cum ls. 11 Bar. in l. de vsu ver præ terea, & ibi Iason Colum. pen. n. 10 ff. de transact. Feli. in c. dilecta no. 3. versi. septimum signum de rescrip.

[b] Paris. li. 8. n. 6. & 7 co. l.

[c] Tiraq. de retra. lig. § 8 ver. aut rem & retract. cōuen. § 4. Luc. de pen. in 2. vnoq. in. 2. C. de prox. sac. scrin. lib. 12.

vult quod ad religionē admitti possint, & in quibus non est tanta ratio, vt ad religionem admittantur.

ARTICVLVS VI.

Qui dicantur sacrilegi, cum quibus in hac parte sit dispensandum, vt ad religionem admitti possint.

RESpondeo dicendo, quod in dispensando cum illegitimis debet haberi ratio ipsius illegitimitatis, facilius enim cum filiis naturalibus debet dispensari, quam cum sacrilegis, & incestuosis, sacrilegi autem sunt vt supra a latè probauimus filij religiosorum, & religiosarum, & Clericorum ordine sacro insignitorum, qui castitatem absolutè explicitè, aut implicitè promiserunt voto solenni ad eam seruandam se obligando. Et licet prout in primo tomo b defendi, filij militum Sancti Iacobi sint sacrilegi, non tamen debent censeri sacrilegi quantum ad nostrum propositum. Nam Sixtus Quintus, in sua prima constitutione loquens de sacrilegis ait, *vel quorum alter parens castitatem Deo vouerit, etiam Apostolica imperiali, vel Regia aut quauis alia authoritate legitimati, aut natalibus restituti.* Notanda sunt enim illa verba, *Quorum alter parens castitatem Deo vouerit*, Loquitur enim, secundum ea, filiis parentum, qui castitatem absolutè Deo vouerint, non autem parentum, qui castitatem tantum coniugalem Deo promiserunt, castitas enim coniugalis non est castitas absolutè, sed castitas secundum quid, cum solum per tale votum oblati teneantur abstrahi ab actibus venereis cum alienis, non autem cum suis propriis vxoribus abstinere. Verum est tamen quod filij Commendatorum Diui Ioannis Baptistæ sacrilegi sunt dicendi cum hi castitatem absolutè promittant.

a Sup. 2. tomo q. 3 [illegible] ar. 2.

b 2. to. q. 54. ar. 4.

ARTICVLVS VII.

Vtrum homicida, & qui commiserunt aliquod delictum sint ad religionem admittendi.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus V. in sua prima constitutione hoc prohibuit, & professionem illorum recitauit, qui in secunda constitutione hoc declarauit dicens. *Contra criminosos vero, quorum professio eadem constitutione nostra irrita declaratur, ac propterea iudicibus, ac curiis sæcularibus procedendi facultas conceditur, tunc demum locum id habere volumus, & non aliter cum actis publicis constiterit ipsos iudices, & Curiam sæcularem ante susceptionem habitus de ipso crimine aduersus eos accusationem suscepisse, vel inquisitionem instituisse.* Quæ declaratio est conformis his quæ traduntur apud vtriusque Iuris Doctores, si Laicus enim post commissum à se delictum fiat Clericus, aut religionem intret, hoc facere præsumitur in fraudem declinandi iurisdictionem Regalem, & in causa criminali puniri potest à iudice sæculari, prout tradit Couarruuias, c Antonius Gabriel, Auendaños, Antonius Gomez, & Bossius. Quod intelligit d Syluester cum multis, quod si antequam fieret contra illum processus, aut lata sit sententia, fiat clericus remanet exemptus à iurisdictione iudicis sæcularis, secus si post præuentam causam à iudice à laico, tunc enim ab eo debet necessario puniri: & similiter Sixtus Quintus in sua constitutione secunda declarauit, quod scilicet iuuenis, qui in sæculo commisit delictum, si antequam de eo cognoscat iudex sæcularis de eo cognoscere. Si vero cognouit ante de delicto, siue per viam inquisitionis de eo ipso necessario debeat cognoscere, cum apud ipsum cæptum fuerit iudicium. Aduertendum tamen quod si postquam fuerit ad Clericatus ordines promotus, eius delictum puniatur, prius degradandus est etiam a minoribus, si crimen sit mortale, aut mutilatione dignum, vt affirmant Couarruuias e Nauarrus, Didacus Peres, Syluester, Tabien & Turrecremata.

c Cou. pra. qq. q. 31. n. 4. & q. 31. n. 1. 10. 3. & Xuarez. v. Cler. in c. po. nul n. 46. de foro cōp. Aut. 20. 26. n. 7. Anton. Gom. ro. 3. v. c. 10. n. 5. Boss. de foro comp. n. 1. 4.

d Sylu. v. index 2. § 2. ver 6.

Aduertendum etiam, quod cum in Regno Aragoniæ Clericus solum conueniatur ob crimen circa temporalitates, prout tradit Molina, f siquis in eo Regno post commissum ab eo crimen, & per viam inquisitionis, aut accusationis cognitum a iudice sæculari ingrediatur religionem siquidem eius non valet professio, potest circa temporalitates puniri, quas si per professionem Religioni reliquit, aut aliquibus personis ab ipsis debent auferri iuxta decretum Concilij Tridentini irritantis earum renunciationem non secuta professione valida, & in rebus temporalibus ipsius debet puniri, si fuerit ad Clericatus ordinem promotus.

e Co. & c. Na in c. non dicatis n. 91. Peres in l. 3. ti 3 lib. 8. or p 95. Syluester in v. Tabi. [illegible] grad. nu. 14. Turre. in ca memo 12. q. 1.

f Molin. v. Cle. f. 31. co. 4

Aduertendum etiam, quod ille, qui commisit aliquod delictum, à quo iam per sententiam diffinitiuam est liberatus totaliter potest intrare religionem, & valet eius professio cum huic solum irritetur professio illius, cuius delictum est apud iudicem, vel per viam inquisitionis, vel per viam accusationis, sicut etiam irritatur solum professio illius, qui est debitis supra vires facultatum suarum grauatus, non autem illius qui debita soluit, aut est paratus soluere, & habet, vnde soluat. Addendum est vltimo, quod non sufficit probare volentem intrare religionem esse bonæ indolis, bonæ famæ, quietum, mansuetum, humilem, & pudicum sed est necessarium, quod in speciali probetur, nullum commisisse delictum, quod in iudicium sit deductum, prout patet ex contextu constitutionis Sixti. V. & probatur deinde, potest enim contingere, vt habeat omnia supradicta, & probetur virtutibus pollere, & casu aliquo fortuito aliquod delictum commisisse, ratione cuius per viam inquisitionis aut accusationis aliquis processus coram iudice competenti sit contra ipsum fulminatus.

ARTICVLVS VIII

An qui ante delictum fecit votum clericatus, vel religionis possit modo ingredi religionem.

RESpondeo dicendo, quod vbicumque quis fecerit votum clericatus, aut introeundi religionem ante patratum delictum nullomodo potest a iudice laico puniri cum votum hoc delicti comissi tempus præcesserit, vt concludunt Iason g Cepola Marsilius Ioannes de Artino Marcus Antonius Bardus, & est opinio Baldi asseruntque supradicti Doctores, hoc esse valde notabile pro euadendo aliquem à pœna mortis. h Cassaneus tamen testatur, se non credere quod opinio ista communis in actu practico admittenda sit, & eandem sententiam reprobat quoque Claudius Seysel.

Vtrum opinio Baldi & Iasonis & sequentium est magis communis attestante Petro à Plaza, i & eam sequuntur omnes Criminalistæ variis in locis & & Ioannes de Anania & in practica obseruari dicit Gerardus quamuis Iulius Clarus dicat Gerardum, hoc non dicere, qui certè decipitur, de practica enim

g Iason in L. cum qua ſam pueilla n. 13 ff. de iure iur. [illegible] in Cepol. cons. 9. Mars. singu. 134. Ar. singul. 20. Bald in pr cri. cau. 2. n. 3. circ fin. Bal. in l. 1. C. an seruus ex suo facto.

h Cas in consuet. Burg. in 1. § 5. C. in l. 1 C. an seruus ex facto suo.

i Plaza in tract. de delict. li. 1. c. 45 n. 3. & 5. Ana. in eod. sol. 10 & tract. de cri. fals. Gerard sin 51. Bar. in tract. de testi. vir. & cons. c. 93. n. 13 Iaubi su.

Getardus

Gerardus expresse testatur, vt meminit etiam Marcus Antonius Bard. & meminit etiam Iason. Et ait Baptista [a] in tract. communium opinionum hunc casum euenire in facto tunc temporis & discussi, coram iudice sæculari, & adhuc indecisum pendere, sed quod parum post præfati opusculi impressionem relati causa reuerendi Martioi Pandulphi clerici Aquiliani, discussaque in contradictorio, cum iudice Aquilano coram illustrissimo gubernatore prouinciali, suisque auditoribus mediante eius patrocinio ob memoratam doctrinam Baldi & communem reportauit sententiam antedictus Martinus, in sui fauorem & consequenter obtinuit remissoriam eius, ad iudicem Ecclesiasticum qui commiserit homicidium, & ob id formata aduersus eum inquisitione, & posito in carceribus, ac illis fractis per eum fugam arripuerat, & assumpto habitu clericali post hæc, atque accedente cum eo vigore prædicti homicidij inquisitionis, & fugæ iterum in eosdem carceres reductus, & detrusus extitit: tamen allegato voto ante homicidium emisso de assumendo habitum clericalem, atque probato mediante iuramento dicti Martini, fuit remissus ad iudicem Ecclesiasticum ordinarium.

[a] Bap. tom. 1. commun. opin. loc. 1 n 15. de sacerd. fo 106. par. 2. col.

Sed ait quod illustrissimus D. Pinarius Hispanus tunc auditor Regiæ Aputrinæ audientiæ, & postea Consiliarius sacri Regij Concilij Neapolitani fundamentaliter penetrando hanc materiam asserebat, ex sententia Baldi, quod siquis simpliciter fecerit votum ante commissum delictum, & ante capturam, non fuit adimpletum, quia non potuit adimplere quia statim post commissum delictum fuerit captus tunc procederet opinio Baldi, & aliorum, si autem post commissum delictum potuerit votum adimplere, & non adimpleuit, non procedat præfata opinio, cum hoc videatur fieri in fraudem argumento eorum, quæ Bartolus [b] docet. Denique hæc opinio procedit quando ex variis rationibus status præsumi non potest, & veritas cognoscitur.

[b] Barto. in d. l. cū qua. puell.

At hæc communis Baldus, in practica recepta limitatur, vt non procedat, vbicumque reus efficeretur post crimen perpetratum, per eum de fratribus tertij ordinis, tunc enim non obstante huiusmodi habitu assumpto religionis tertij ordinis, & voto ante crimen commissum emisso minimè euitaret forum iudicis sæcularis, cæterum abeo tamquam competente puniri potest, vt affirmant Federicus [c] de Senis Cardinalis, & alij Canonistæ communiter, & post Iason, & Marsilium resoluit Petrus à Plaza. Et affirmat Baptista [d] in facti contingentia, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo primo iudicatum vidisse in Regia Aputrina audientia, quæ sententia ad senatum Regium per viam appellationis deducta, iterum fuit confirmata, quæ opinio loquitur non de religiosis tertij ordinis viuentibus in congregatione tria vota essentialia emittentibus.

[c] Senis cons. 97. n. 4. Plaz. vbi su. l. 1 c. 25. sub. n 6. Canon. in c. perpendim. de sēt. excom.

[d] Bab. vbi su.

Ad probandum autem præfatum votum iuramento ipsius, qui fecit illud, statur secundum præfatos authores. In omnibus enim casibus iuramento asserentis standum est in his, quæ ab animo suo pendent, & in eius propria conscientia consistunt, vt affirmant Aciatus [e] & Horatius Mandosius alios plures allegantes.

[e] Aci. de præsump. reg. 3. præsump. 16. nu 1. Man in addit. ad Roman sing 308. lit. E.

* * *

ARTICVLVS IX.

Vtrum debitis onustus vltra vires suarum facultatum possit recipi. & profiteri in religione.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus Quintus, in sua constitutione prohibuit, ne recipiantur ad religionem ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum grauati, & si recipiantur eorum receptio, & professio irrita declaratur. Ex qua determinatione cessat hodiè illa magna difficultas, de qua agunt Iason, [f] & Nauarrus, an debitor, benè, vel malè ingrediens religionem post ingressum, & professionem teneatur ad soluenda debita prius contracta Nam cū professio eius nihil valeat, clarum est, quod potest ad solutionem debiti compelli. Notandum est primo, quod constitutio Sixti Quinti, habet locum etiam in eo, qui est condemnatus ad soluendam aliquam pœnam pecuniariam, & eam non soluit, hæc enim pœna est debitum, pro vt aliqua allegando in simili tradit Henriquez [g]

[f] Ias. 1. par. in tract. in loceat grauato debitis intrare religione Nau. n c statuimus num. 42.

[g] Henr l. 7. de indulg. ca. 13. n 6. z. 14 fa.

Notandum est secundo, quod debita incerta, quia eorum Dominus, cui facienda est restitutio, est incertus, non impediūt debitorem ab ingressu religionis. Constitutio enim Sixti V. debet interpretari de bonis, quorum Dominus facta diligenti inquisitione potest sciri iuxta antiqua Iura canonica, ad quorum tenorem est edita dicta constitutio. Imo hæc debita possunt conuerti in vsum Monasterij, in quod debitor ingreditur ipsi eorum æstimationem applicando. *Clemens enim IIII. concessit, vt cum aliqui assumentium habitum fratrum Minorum fuerint obligati ad restitutionem aliquorum bonorum diuersis personis quæ sciri, & inueniri non possunt, Ministri, & custodes, & eorum Vicarij eorumque singuli in locis sibi commissis possint bona huiusmodi in pios vsus conuertere, pro vt secundum Deum viderint expedire.* Ita habetur in Monumentis [h] Ordinum, & tradit Nauarrus.

[h] In 1 imp fo. 58. & in 2. fol. 141 conc. 314. Na. ca. 17. n. 92.

Notandum est etiam, quod siquis promisit puellæ ducere eam in vxorem, vt consentiret in copulam carnalem, quod illico fecit, & manet ob id infamata, tenetur priùs huic obligationi satisfacere, quam religionem ingrediatur, priùs enim quam transeat ad religionē, debet soluere sua debita pro vt resoluit Nauarrus [i] & ideo professio istius erit nulla, si probetur tale debitum contraxisse supra vires suarum facultatum. Nam si ipsa puella est persona infimæ qualitatis, cui modicum quid ratione dictæ promissionis debetur ad eam dotandam, & ipse iuuenis habet bona ad dictam dotem constituendam, existimo professionē valere, non enim omnem debitorem inhabilitat Sixtus. V. ad ingrediendam religionem, sed eum tantum, qui ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum est grauatus.

[i] Na. in c. cūm parti 12. q. 1. n. 8. & l. 4. cōs. tit. de sponsal. cons. 21 p 377 col. 1.

Notandū est quartò, quod potest etiā ingredi debitor de consensu creditorū, & etiam eis inuitis cedendo bonis suis, & ea illis relinquendo secundum D. Thomā [k] quod etiam asseruit Innoc. quem Anton. & communis probat. Quæ opinio cū limitatione est intelligenda, nō enim omnis cessio bonorū excusat cedentē à soluendo, nō enim excusat illa, quæ fraudulēter, fit, vt probat quædā lex [l] iuncto primo intellectu eius Glossæ, & late post alios à se citatos tradit Iason, imo sola illa cessio, quā quis facit ob inopiam contingentē per infortuniū, & ob veram impotentiā nō soluendi debita iusta, vt egregiè de more sentit Soto. At qui pollet arte virib⁹, industria, vel aliquo munere quo potest honestè lucrari ea, quę debet, & nō quęrē-

[k] Tho. 2. 2 q. fin. ar. 6 ad 3. Inno. in Ru. de oblig. ad ratio. Ant. & com. in c. 1. eo. tit.

[l] l. vlt. §. vlt. ff. quæ in fr. cred. Iason. in § item siquis in fraude n 92 inst. de actio. & in § fin. n 9 eo tit.

[m] Sot li. 4. de iust. q. [illegible] a vlt.

 C do

do aliis laboret, & ferat molestias cedit bonis, non cedit verè bonis propter veram inopiam, & impotentiam soluendi, nisi creditores vrgerent eum ad statim soluendum per iniectionem in carcerem, ergo cessio, quam debitor facit sponte creditoribus non vrgentibus ingrediendo Monasterium non excusat eum à peccato non soluendi debita sua, & per consequens non obstante dicta cessione si ingrediatur Monasterium, eius receptio, & professio erit nulla. Vnde Diuus Thomas non loquitur de omni debitore ingrediente, sed tantum de illo, qui cedit bonis, & facit, quod potest ad soluenda debita & non potest, nec poterit in futurum soluere. Qualem nos quoque concedimus iustè posse intrare religionem, & in ea profiteri, imo & quemcumque alium, de quo est probabile non posse manendo in sæculo lucri facere soluenda, huiusmodi enim debitor, quoad forum animæ potest intrare religionem etiã nulla cessione bonorum præmissa modo bona fide iudicaret se non posse soluere in futurum, & relinqueret ea, quæ habet, creditoribus.

ARTICVLVS X.

Romæ, & in aliquibus Hispaniarum partibus sunt quædam Collegia Islandorum, in quibus est statutum, & constitutio Papalis, vt quicumque illa ingredi voluerit, teneatur iurare se post tot annos pro defensione fidei Catholicæ in Islandiam profecturum illamque ibi publicè, & priuatim prædicaturum. Quæritur, an qui huiusmodi iuramentum emiserit, antequam illud adimpleat, possit religionem intrare.

RE spondeo dicendo, quod pars affirmatiua cõtra Nauarrum[a] videtur tenenda per quandam Decretalem[b] dicentem, reus fracti voti aliquatenus non habetur qui temporale obsequium in perpetuam noscitur, religionis obseruantiam commutare, cuius summa est, omne votum est mutabile in votum religionis etiam authoritate propria, vt ait Panormitanus[c] communiter receptus. At Diuus Thomas ait votum esse maius vinculum, quam iuramentum, ergo à fortiori omne iuramentum est mutabile in votum religionis, etiam authoritate propria huic argumento respondet Nauarrus, concedendo omne votum regulariter esse transmutabile in votum religionis, negat tamen idem esse de iuramento, quo quis obligatur proximo, ait enim quod quamuis votum aliquo respectu sit maius, & excelsius, quam iuramẽtum, hoc tamen respectu est firmius, & insolubilius: debita enim certa sunt soluenda ante ingressum religionis pro vt in superiori articulo diximus, à qua obligatione non videtur absoluere ingressus religionis, sicut etiam non absoluit à iuramento ducendi vxorem, vt traditur in Iure[d] & debitum eius, qui iurauit prædicto modo, est debitum certum, & debitũ iure naturæ diuino, & humano contractum, ergo debet illud prius soluere, antequam accipiat statum, per quem amittat potentiam soluendi, quod deinde probatur, nam licet votum inducat veneratiorem obligationem, quam iuramentum, eo respectu, quod obiectum principale illius est Deus ipse, alia tamen ratione iuramentum quod fit homini est fortius, & firmius, tum quia sicut votum obligat per illud diuinũ[e] præceptum, *Redde Altissimo vota tua*, Sic iuramentum obligat per illud diuinum,[f] *Redde iuramenta tua Deo*, & per illud præceptum[g] *Non assumes nomen Dei in vanum*. Sed propter hoc quod obligat iuramentum non solum Deo, sed etiam proximo, adeò, quod licet Pontifices passim absoluant iusta de causa à voto, à iuramento tamen quo iurans obligatur proximo regulariter non absoluunt, nisi de consensu eius, & hãc propositionem, scilicet quod iuramentum promissorium inducat fortiorem, & firmiorem obligationem, quam votum, latissimè probat noster Medina,[h] Sed certè miror valde doctissimum, & pium Nauarrum hanc opinionem propter hoc argumentum, & alia similia tenere, qui deberet aduertere bifariam quempiam posse aliquam rem iurare. Vno modo quando illud pollicetur, quod est ei vtile, cui ideo iuramentum illud interest. Aliomodo quando quis alteri id iure iurando promittit, quod ad diuinum attinet honorem, vt quãdo quis iurat religionem intrare, eleemosynam erogare, est enim diuisio hæc iuramentorum discretè obseruanda, vt intelligamus non omnem promissionem, quæ verbo fit homini, illi duntaxat fieri, regula enim hæc vniuersalis fallax est, quando enim quis amico pecuniam daturum se iurat, tũc iuramentum fit homini, quando vero id, quod promittitur, materia religionis est, aut pietatis materia ipsa sua natura ostẽdit speciem habere voti, quæ Deo fit, & sic videndum est, quo animo fiant ipsæ promissiones iuratæ, si enim fiunt homini, in gratiam ipsius hominis humano more iuramentum putum est, si vero promissio iurata fit intuitu pietatis, & religionis, naturam iam induit voti. Hæc doctrina est doctissimi Soti[i] Ex qua infertur, quod iuramentum factum à dictis Islandensibus non est iuramentum factum homini, sed est quoddam iuramentum factum Deo, materia enim ipsa iurata est materia religionis & pietatis, cum iuretur pro defensione fidei Catholicæ in Islandiam proficisci, & sic sua natura ostendit speciem veri voti, cum fiat Deo, & similia iuramenta, quæ vocantur iuramenta votiua, potest ea iusta causa Episcopus relaxare, & dispensare, pro vt tradit idem Soto, vnde videtur, quod allucinatus fuerit Nauarrus, nulla enim eius argumenta habent locum in iuramento, quod fit Deo, cuiusmodi est iuramentum, de quo in præsentiarum, quod verè, & realiter induit rationem voti, & iuxta naturam voti debemus de illo iudicare. Vnde sicut omne votum est mutabile in votum religionis, ita etiam iuramentum de quo in præsentiarum erit commutabile in votum religionis.

Sed Contra hoc arguitur, ratio, quare in votum religionis omnia alia vota sunt transmutabilia est, quia votum religionis executum excedit aliud quodcumque votum, quia per illud transferuntur omnia & ipse homo in obsequium Dei, vt sacri Canones[k] fatentur, aut in martyrium est eo maius vt tradit Diuus Thomas[l] & iuramentum præfatum videtur satis obligare ad martyrium, cum hi iurent pro defensione fidei Catholicæ in Islandiam profecturos. Respondetur, quod martyrium actu susceptum est maius bonum, quam votum religionis solemne, at non est maius bonum iuramentum, quo quis iurat pro defensione fidei transactis certis annis in Angliam, & Islandiam profecturum, licet enim hoc iuramentum ordinetur ad martyrium, ordinatur tamen prosimè, & immediatè, tum quia non iuratur pro defensione fidei ire in Angliam, & Islandiam, martyrium subire, tum quia non iuratur statim in istas Prouincias ire, sed post tot annos elapsos, & posset contingere iurantes antea mori, vel à Collegijs regredi, nolendo alteri subdi, neq; alimentis Collegiorum ali, & ita video in hac Salmanticensi Academia

eum

[a] Nau. l. 3. cõsil. tit. de reg. cons. 2.
[b] c. scripture. de vot.
[c] Pan ind ca. scriptura.
[d] ca. comm. de sponsal.
[e] Psal. 49.
[f] Matth. 15.
[g] Exod. 20.
[h] Med l. 5 de sac hom. cõtin. ca. 23.
[i] Soto li. 8 de iust. q. 1. art. 9.
[k] c. fi. de statu. Mona.
[l] Tho. 2. 2. q. 24. art. 3.

cum consilio sapientissimorum aliquos Islandenses spiritu feruentes ad religiones conuolare, & in eis recipi, & profiteri sine aliquo scrupulo, & si aliquis esset scrupulus, minimè reciperetur.

ARTICVLVS XI.

Vtrum obligatus ad ratiocinia danda possit ingredi religionem.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus. V. in dicta constitutione ait quod reddendis ratiociniis ita obnoxius, vt ex huiusmodi causa, lis, vel molestia eis iam sit illata vel timendum sit, ne inferatur, non possit ingredi, neque profiteri in religione.

Pro cuius rei explicatione est notandum, quod ratiocinium est redditio rationis ex administratione Reipublicæ, vel priuatæ personæ, sunt enim quædam ratiocinia publica, quibus obligantur officiales Curiæ ex administratione rerum ad Rempublicam pertinentium, de quibus in quadam lege [a] & quædam priuata, quibus homines obligantur ex administratione rerum priuatarum, vt tutores, curatores, actores, Procuratores, executores, de quibus omnibus agitur in quadam Decretali [b] & de iis omnibus loquitur prædicta constitutio, cum omnes isti remaneant obligati ad dandum ratiocinium si ita sunt obnoxij, vt ex huiusmodi causa, lis, vel molestia eis iam illata sit, vel timendum sit, ne inferatur, qui similiter prohibentur in iure,[c] & tradit Syluester, sacris ordinati, ne sit necessarium creditoribus ad Ecclesiastica tribunalia propetendis ratiociniis confugere, quod in maximum eorum cederet præiudicium.

[a] L. off. C. de episc. & cler.
[b] cap. vni. de oblig. ad rat.
[c] c. præterea dist. 51. Syl. ratiocin.

ARTICVLVS XII.

Vtrum facta informatione de omnibus supradictis inueniendo postea quod aliqua eorum falsa fuerunt probata sit professio nulla.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus Quintus, in dicta constitutione quoscumque criminosos, aut de aliquo delicto accusatos, vel denuntiatos, aut ære alieno, vel ratiociniis reddendis obligatos, secundum quod explicauimus in superioribus ad religionem perpetuo inhabiles declarauit, *& si quos eorum contra dictam constitutionem temerè admiserint, tam susceptionem habitus, quam professionem, & inde secuta ex nunc pro vt ex tunc pari modo irritauit, & annullauit, viribusque, & effectu carere decreuit.* Ex quibus verbis colligitur, quod si falsè probatum fuerit eos in nullis supradictorum esse comprehensos professionem eorum inualidam esse, siquidem Summus Pontifex eos, non absolutè inhabilitauit ad profitendum sed tantum quando temerè admittuntur, vt patet ex præfata constitutione ibi, *temere admittent.* Ex quibus verbis videtur colligi susceptionem habitus, & professionem illorum, qui temerè tantum admittuntur, esse nullam non autem quando bona fide, & simplicitate animi admittuntur à Prælatis fraudulentis informationibus deceptis. Prout infra hoc tomo quæstione quinquagesima quarta, in qua de professis post præfatam constitutionem latissimè agemus.

* * *

ARTICVLVS XIII.

Vtrum de omnibus Nouitiis recipiendis debeat fieri informatio prædictorum.

REspondeo dicendo, quod non debet fieri informatio de minoribus sexdecim annis in aliqua religione receptis, vt patet ex verbis dictæ constitutionis Sixti Quinti, ibi, *Iuuenes aut viros, adultos, maiores sexdecim annorum.*

Præterea non debet fieri exacta inquisitio, quando recipiuntur ij, qui sunt de remotissimis Prouinciis, ait enim Sixtus Quintus, in secunda constitutione in hunc modum. *In his autem, qui in locis à sua patria longissimè remotis, degentes, vel quorum patria ab Hæreticis, vel infidelibus miserè oppressa detinetur, voluerint se diuinis obsequiis, sub regulari habitu dicare, vt in hoc quoque Sedis Apostolicæ benignitas elucescat, quæ cunctos mortales præsertim vero exteros ex longinquis regionibus ad eam assiduè confluentes materno sinu libenter amplectitur, sancimus exteros huiusmodi & aduenas, quamuis non liquido constet de iis omnibus, quæ in constitutione nostra requiruntur tamen si diligentia adhibita nihil appareat, quod eos impediat, habiles esse putandos,* Hæc Sixtus Quintus.

Circa verba dictæ constitutionis ibi, *Qui in locis à sua patria longissimè remotis degentes*, &c. Qui dicantur longissimè remoti à sua patria, relinquitur arbitrio Prælatorum decidendum, cum non determinetur in ista constitutione iuxta ea, quæ in iure notantur [d] quantum autem ad nostrum propositum illam puto dici patriam longissimè remotam, ad quam saltem intra annum probationis Nouitij difficiliter potest recurri, & informatio apportari, vt ad professionem Nouitius admittatur, & hoc attenta modo constitutione, quæ permittit eum iuramento adolescentes recipi ad religionem dummodo ante annum probationis plena de supra dictis fiat informatio, & hoc probatur, verba enim illimitata, & generalia iuxta materiam, de qua agitur, debent explicari, vt in iure notatur.[e]

Circa eandem Constitutionem, ibi, *Si diligentia adhibita*, vt autem adhibeatur diligentia necessarium est vt testes inquirendi de omnibus impedimentis sigillatim quærantur & non sufficit ipsos dicere nescire esse comprehensos in dicta constitutione, sed necessarium est dicere non esse comprehensos in hoc impedimento, neque in hoc, & hoc, sic de aliis.

Præterea non debet fieri informatio de his religiosis qui ex sua natiua religione ad alias se transferunt, vt in eis profiteantur, quod patet ex dicta constitutione, ibi, *sed ad euitandum legum, & iudiciorum seueritatem, quia tuto in sæculo viuere non possunt.* Ex quibus verbis clarè colligitur, quod vult Summus Pontifex vt tantum fiat informatio de his qui a sæculo ad religionem confugiunt non autem, de his qui ab vna religione ad aliam deuotionis causa auolant: denique non debet fieri informatio de Nouitiis monialium cum Sixtus V. & Gregorius. XIIII. & Clemens VIII. tantum de Nouitiis monasteriorum virorum loquantur, vt patet ex tenore bullarum. Hæc enim lex cum sit pœnalis, & exorbitans non debet intelligi nisi in casibus in ea expressis.

* * *

[d] L. 1. ff. de iure deliberand.
[e] c. intelligentia. de verb. sig.

QVÆSTIO XI.

De nouitiis, quo ad qualitatem generis inquirendam in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *VTrum valeant statuta expellentia Christianos nouos à receptione habitus regularis.*
2 *Vtrum valeat statutum quod horum professio sit nulla si non est à sede Apostolica confirmatum.*
3 *Vtrum supradicti possint aliquo modo fieri professi.*
4 *Vtrum in ordine Minorum de obseruantia possint profiteri, qui descendunt ex Iudæis & Sarracenis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum valeant statuta expellentia Christianos nouos à receptione habitus Regularis.

RESpondeo dicendo, quod propriè loquendo Christiani noui, non sunt illi, qui descendunt à Iudæis aut Mauris ad fidem conuersis, sed sunt Neophiti, de quibus inquit Innocentius Papa I. [a] miserum est enim fieri Magistrum qui necdum didiscit, esse discipulus, & hac authoritate, & aliis fundant Couarruuias, [b] & Simancas, & alij, quos refert Pelaez, hos dici propriè Christianos nouos, & probatur, nam hoc vocabulum deriuatur à, *neo*, quod est nouum, & *phytos*, quod est fides, quia si nouus in fide secundum Albertinum [c] plura dicentem, qui ad officia publica potest statui, quod non promoueantur, illi autem, qui descendũt ab antiquis Iudæis, qui fidem receperunt, ad officia publica admittuntur secundum Auendanum [d] Otalotam, Alphonsum de Heredia, & Olanom, vtrum autem sit statutum sanctum excludens descendentes à dicto genere à Collegijs, & confraternitatibus, & à religionibus, conuenitur, [e] Otalota, & Simancas, affirmant esse iustum, Didacus autem Perez de validitate similium statutorum dubitat. Nauarrus [f] autem, ait dictum statutum esse nullum, nisi authoritate Apostolica fiat, nullum enim capitulum generale alicuius religionis authoritate ordinaria potest statuere ne recipiantur ad suum ordinem, qui descendunt ex infidelibus, si fuerint ipsi fideles, ita, quod eorum professio non valeat. Nam nullus inferior à Papa potest contra ius Canonicum statuere, prout in iure ordinatur, & præfatum statutum videtur esse contra ius commune Canonicum cum iure communi Canonico omnes Christiani Regulariter sint apti ad intrandam, & profitendam religionem à Sede Apostolica approbatam, si eis non obest aliquod impedimentum canonicum, & descensus ab infidelibus non est impedimentum ad intrandam, & profitendam religionem nullo enim iure cauetur id, imo iure ipso diuino vnde haurit ius Canonicum expressè id videtur concedi, cum secundum ipsum nulla sit distinctio Iudæi, & Græci. Et confirmatur. nam Alexander. III. [h] declarauit non debuisse quem à Canonicam repelli eo quod fuisset Iudæus, cum sit iam Christianus, imo vt vbi ait Glossa, & Doctores, commendari potius debuit, & laudari. Verum est tamen quod propter aliquas rationes authoritate Papæ licitè potest fieri tale statutum, pro vt defendit Doctissimus Corduba. [i] Dixi in conclusione, ita quod eorum professio sit nulla, nam statutum factum, per quod expellantur à religione descendentes à Iudæis & Sarracenis iustis id causis suadentibus, & non odio generis, iustum à sapientissimis iudicatur etiamsi non fiat authoritate Apostolica, dummodo eorum professio valeat, si de facto fiat pro vt nos in primo [k] tomo allegando Caietanum latiùs diximus.

[a] Inno. Episc. 2. ad Aurel. [b] Cou in Cle si furios. 2. p. §. a. n. 7. Mauri. bossa 1. p. q. 1. num. 13. [c] Alber de iure Patron. l. 2. 2. p. q. 7 princ. ar. 14. per totũ [d] Auenda in dict. v. Iudeo Otal. de nobilis 2. par 3 p princep. c. 7. n. 77 heredia. in lib. declarado de buenos in que si al Iudio puede forçar. Olan in antinom. l. a. n. 73 & 74 [e] Otal vbi sup. n. 26 Sima de cath. inst. 47. nu 34 Perez in l 9 tt. 3. l. 1 ordi. co 34. in medio, & in l. 1 tt 1. l. 4 co 1316. [f] Nau. l. 3. consil. tit. de reg. consil. 26 n 4. & 5. [g] c. quod super in de matri. & obedient. [h] Alo. c. cum de rescrip. vbi Glo. & Doct. [i] Cord. l. 2. q. [k] 1 tom. q 24.

ARTICVLVS II.

Vtrum prædictum statutum expellens à religione descendentes ab infidelibus, & eorum annullans professionem sufficit, quod fiat in Capitulo Generali habente licentiam à Sede Apostolica specialiter, vt in eo statuta edantur.

REspondeo dicendo, quod non: licentia enim papalis, ad efficienda statuta, & confirmatio ipsorum ab ipso Papa intelligitur, quatenus ipsa statuta sunt licita, & honesta & non sunt contra Ius commune, neq; contra sacros Canones, huiusmodi autẽ statutum est contra Sacros Canones vt probatum est in articulo superiori & confirmatur, nam sicut in cõcessione generali non veniunt ea, quæ si specialiter peterentur, non concederentur: ita in confirmatione generali non censentur concessa ea quæ si specialiter peterentur non cõfirmarentur. Ex his infertur primo quod qui hactenus recepti sunt contra prædictum statutum, non sunt reiiciendi post eorum professionem ob id solum, quod contra prædictum statutum fuerunt recepti, & professi quia ex nihilo nihil fit, vt ait Philosophus, & vt Perusinus adiicit, in nihilum nihil potest reuerti & vt iuris consulti aiunt, [l] quod nullum est rumpi non potest, neque desponsalia nulla possunt dissolui, priuatio enim præsupponit habitum, vt dicitur in iure, [m] & consequenter, quod nullum est, nullum effectum potest producere, cui consequens est quod cum dictum statutum sit nullũ nullum potest gignere fructum, & consequenter nec rescindere, neque annihilare potest professionem alioquin legitimam. Verum tamen est, quod quãuis nulli possint eiici propterea solum quod sint professi cõtra prædictum statutum possunt tamen eiici aliqui eorũ propterea quod non interuenit consensus legitimus ex parte recipientiũ, quia scilicet professio facta fuit, sine consensu legitimo cum sit facta per consensum conditionalem, si non descendissent ex infidelibus, & dispositio conditionalis non existente conditione nihil operatur iuxta ea, quæ in iure notantur, [n] adeo hoc est verum quod neque in foro conscientiæ dicti fratres sic professi possunt haberi, pro professis, cum consensus non fuerit legitimus ex parte recipientiũ, eo quod fuerit præstitus sub conditione falsa & ita licet eis quoad forum cõscientiæ tantum exire ab ordine, sine dispensatione cum quo ad illud forum non sint ligati ex notatis in quodam Canone. [o] Et pro securitate suarum conscientiarum tenentur supplicare prælato ordinis sui qui sit iudex cumpetens eorum humiliter, vt declaret professionem eorum non valere. Et ita non debent manere in monasterio agẽdo actus professorum grauando monasterium alimẽtis. Aduertant tamen quod debent requirere, vt id fiat vocatis priùs ad hoc iudicibus & coram notario Monasterij, & toto conuentu, vel aliquibus testibus, & detur eis instrumentum in quo contineatur quod ipsi ob tales, vel tales causas non sunt verè professi, & sententia declaratoria id ipsum declaretur, quibus peractis debent exutis vestibus regularibus in nomine do

[l] in Rub. de inin. ff. rup. irri. req. fact. test. [m] L. dorem ff. de verb. oblig. [n] c. si pro te de rescri. li. 6. & c pres. 2 de appel. [o] ca humana aures. 22. q 5.

ne domini dimitti, istorum enim professione quæ vt tacita valeat, quia in contractibus par virtus est expressi, & taciti, vt in iure probarur, [a] & qua ratione consensus expressus annulat professionem expressam debet etiam annullare tacitam, imo à fortiori magis argumento cuiusdam legis [b] quia qui tacitè consentit potius fictè quam verè consentire censetur, vt rectè post alios docet Decius.[c]

[a] L. eum quod § fieri pot. at. Gloss. in l. expressi. ff. de reg.
[b] L. 1 § si sublata l. ab ea ff. de pact.
[c] Deci. in d. l. cum quod.

Nec prædictis obstat quod prædicti malè professi interuenerunt actibus professorum: nam durante impedimento, seu ignorantia tales actus non faciunt professum per singulare dictum Caietani [d] quod approbat Nauarrus.

[d] Caie. 2. 2. q. 108. ar. 5. Na. c. 12. n. 51. & in c. statuta n. 71. & 72.

Nec obstat quod acceperunt à prælatis literas dimissorias ad ordines recipiendos, nam ignorantes prælati inualiditatem talis professionis eas concesserunt pro vt idem Nauarrus [e] affirmat.

[e] Nau. l. 3. consil. 1. n. 13. tit. de reg. & ind. c. statu. n. 15.

Nec supradicta professio talium est valida per gestationem habitus per annum & ampliùs factam. Cũ idem defectus, consensus interueniat post professionem factam, qui interueniebat, ante tempore scilicet quo ipsa facta sunt. Denique concludendu dico quod inter profitentem religionem, & inter professionem admittentem contrahitur obligatio reciproca qua profitens obligatur religioni ad præstanda, quæ promittit secundum regulam, & religio ad præstandum ei, quæ debet, & ita requiritur vtriusque partis consensus, & professio nulliter facta non censetur ratificari per consensum profitentis, neque per admissionem ad actus solis professis conuenientes, nisi approbent illam scientes non valere adhoc, vt de non valida faciant validam pro vt cum Cardinali resoluit idem Nauarrus.[f]

[f] Nau. vbi su.

ARTICVLVS III.

Vtrum supradicti possint aliquo modo fieri professi.

REspondeO dicendo, quod possunt tam tacitè, quam expressè profiteri si de nouo recipiantur, & integrum annum continuum probationis peragant cum non solum eorum professio fuerit nulla, sed etiam receptio adhabitum, vel possunt permanere in monasterio post annum de consensu recipientium, & receptorum aliquantulum ante quam profiteantur, quo casu erunt tacitè professi non quidem, vt censeantur professi à tempore, quo primam fecerunt professionem, sed à tempore quo fecerunt nouã professionẽ. Et posset sua sanctitas, si suæ benignitati placeret de consensu recipientium, & receptorum annum nouitiatus habere pro legitimè completo contra Concilium [g] Tridentinum, & etiam eorum professionem de vtriusque partis consensu habere pro rata adhoc vt ipsi posthac gaudeant honoribus, & præeminentiis, quibus gaudere debent à tempore quo fuerunt primo professi, & hoc ad tollendum scãdalum & inquietudinem, quæ orirentur ex magna mutatione est remedium valde commodum, & amplectendum & à D. Papa supplicandum, ita Nauar-

[g] Conc. ses. 25 de reg. c. 15.
[h] Nau. l. 3. consil. tit. de regu. consi. 6. nu. 19. & 20.

ARTICVLVS IV.

Vtrum in ordine Minorum de obseruantia possint profiteri qui descendunt, ex Iudæis aut Sarracenis.

REspondeo dicendo, quod in ordine Minorum de obseruantia non possunt recipi qui descendunt ex genere Iudæorum, Sarracenorum, aut hæreticorum, quorum corpora, aut statuæ, siue ex parte patris, siue ex parte matris vsque ad quartam generationem inclusiuè concremata sunt, adeo quod eorum professio est inualida, & nulla: quod similiter iudicandum est de his qui fidem susceperunt nuuiter pro vt constat ex Bulla Pauli. IIII. relata in primo tomo [i] ex cuius loci resolutione constat eos, qui ex Iudæis, Sarracenis, aut hæreticis descendunt intra quartam generationem quorum corpora, siue statuæ non fuerunt igni tradita posse recipi, & profiteri in dicta religione cum eorum professio ex dicta Bulla non annulletur, nec eorum receptio prohibeatur, vt ego latiùs in nostra Summa [k] confessorum explicam & in primo tomo satis dixi. Quod confirmatur ex Bulla Gregorij. XIII. pro Minimis data, cuius tenor sequitur.

[i] 1. tom q. 1 ar. 4. & 5.
[k] 2. tom c. 14.

Gregorius Papa. XIII. ad perpetuam rei memoriam muneris nostri esse putamus sedulo, ac diligenter omnia curare quæ Religionum conseruationi earumque professorum quieti ac tranquilitati conferant, illaque in primis curam suscipere vt iis, quæ materiam scandali præbere possunt, quam primũ via præcludatur. Cum itaque, sicut nuper accepimus, statutis in Capitulo Generali ordinis Minorum Sancti Francisci de Paula editis caueatur, vt nullus de genere Iudæorum aut Mahumetorum, in eum ordinem recipiatur, ac vt Nouitius tam ad habitum quam ad professionem admittendus interrogetur à Prælato, an ex huiusmodi genere descendat qui si negatiuè responderit recipiatur præmissa etiam prius protestatione, quo quotiescumque postea inuentum fuerit eum ex tali genere originem ducere professio ab eo facta erit nulla ex parte religionis, quod non mediocrè dicti ordinis tranquilitati, & multis, qui ex huiusmodi genere originem ducunt perturbationem attulit. Nos qui desideranter in votis gerimus, vt præfatus Ordo nostris prospertetur temporibus & materia scandali penitus succisa, radicitusque euulsa longiùs propellatur postquam præfatorum, qui ex genere Iudæorum, & Mahumetorũ originẽ trahunt, & scientes, vel ignorantes se ex huiusmodi genere oriundos esse professionem in dicto ordine emiserunt status, & quies, nuper cum de eorum professionis validitate & status consulti essemus viuæ vocis oraculo sufficienter satis, superque prouidemus, attendentes leges & statuta, non ideo debere fieri, vt per ea scandala gignantur, & publica præsertim animarum tranquilitas perturbetur, aut commoueatur sed potius ad ea tollenda & ipsam communem quietem augendam, ac propterea statuta prædicta, quod ad ea tantum in quibus præsentibus nostris literis aduersantur, Apostolica authoritate tenore præsentium, abrogantes, & abolentes, & ex nunc in posterum nullius roboris, vel momenti fore decernentes Motu proprio, & ex certa nostra scientia volumus, statuimus, & ordinamus, vt de cætero in nouitijs recipiendis, ad ordinem præfatũ Sancti Francisci de Paula, fiat inquisitio de moribus, & vita eorum, & de progenitorum suorum defectu, volentes, quod ijs qui ex Iudæorum, vel Mahumetanorum genere descendunt, cum post susceptum ab eis Baptisma Græci, & Iudæi distinctio esse non debeat nullatenus defectus generis hominis quo minus in ordinem prædictum recipiatur, & ad consequendas in dicto ordine dignitates, gradus, & officia religionis nocere possit, vel debeat. Quantum vero attinet ad filios & descẽdentes hæreticorum præcipimus, vt descendentes taliũ conuersorum & Ecclesiæ vnitati restitutorũ pariter minimè circa præmissa quicqua obstet, quo vero ad illos, qui ex Iudæis ex eo, quod post baptismũ ab eis susceptũ uerũ fide catholica recesserunt, per sententiã in foro Ecclesiastico latam dãnatis Mahometanis, uẽ & hæreticis similiter damnatis viuis, vel defunctis vel quorũ ossa, vel statuæ combustæ sunt originẽ ducunt per lineam Paternam, vel maternã vsque ad quartã generationẽ inclusiuè in ordinẽ ipsum recipi, & admitti nõ posse & idẽ in his professorib⁹ eiusdẽ ordinis qui ad sacros etiã presbyteratus ordines admittũtur, seruari decernimus,

non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac priuatis & quibusuis alijs dictis ordinis in Generalibus, vel Prouincialibus capitulis editis tam Generaliter de vniuerso ordine quam specialiter de singulis eiusdem ordinis domibus, vel conuentibus seu monasterijs disponentibus iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus cæterisque contrarijs quibuscunque. Volumus autem, vt præsentium transumptis etiam impressis manu Alicuius Notarij publici subscriptis & sigillo, personæ indignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem fides vbique Adhibeatur, quæ ipsis originalibus adhiberetur si forent exibita vel ostensa. Datum Romæ Apud. S. Marcum Sub Annulo Piscatoris die primo Augusti. 1583. Pont. nostri anno 12.

a 1. p. pa. 210. Hoc priuilegium desumpsi ex libro a quodam impresso Florentiæ authore Baptista Confetrio protonotario Apostolico sacræ Theologiæ, & Iuris Canonici Doctore qui liber intitulatur collectio priuilegiorum sacrorum ordinum fratrum mendicantium & non mendicantium. In quo libro in secunda parte quędam eiusdem authoris scholia proponuntur, quę tanti, & tam docti viri à religiosis summopere sunt desideranda, & summa diligentia videnda, & aduertant quod omnia priuilegia ab ipso in eo libro collocata sub sigillo authentico sunt proposita.

Ex qua constitutione elicitur, quod ij qui ex Iudæorum & Mahumetanorum genere descendunt eum post susceptum ab eis baptismum Græci & Iudæi distinctio esse non debeat nullatenus defectus generis huiusmodi quo minus in ordinem prædictũ recipiantur, & ad consequendas indicto ordine dignitates, gradus, & officia religionis nocere possit, vel debeat.

Notandum est etiam quod quantum attinet ad filios & descendentes hæreticorum declaratur, vt filiis & descendentibus talium conuersorum, & Ecclesiæ voitati restitutorum pariter minimè circa præmissa quidquam obstet. Notandum est etiam quod geniti ex Iudæis si post baptismum ab eis susceptum iterum à fide catholica recesserint, & de eo per sententiam latam in foro Ecclesiastico damnati fuerint, ac etiam illi qui ex Mahumetania similiter damnatis viuis, vel defunctis, vel quorum ossa, vel statuæ combustæ fuerint originem ducunt per lineam paternam vel maternam vsque ad quartam generationem inclusiuè in ordinem præfatum recipi, & admitti prohibentur. Et est aduertendum quod in hoc notabili loquitur Gregorius Decimus tertius, de descendentibus à prædictis damnatis ad ignem propter ipsorum in perfidia contumaciam, nam si huiusmodi vnitati Ecclesię restituerentur per eorum conuersionem vt patet ex supra proximo notabili descendentes ab eis minimè tali pœna plecterentur. Aduertendum denique, quod descendẽtes ab ipsis damnatis, prohibentur recipi & admitti in præfata Minimorum religione, & eorum professio irritatur. Quod patet ex his, quæ statim adduntur in dicta constitutione ibi. *Et idem in his professoribus ordinis qui ad sacros etiam presbyteratus ordines admissi sunt, seruari debet.* In quibus verbis vult dicere Summus Pontifex quod professi in ordine dicto si ex his damnatis conuincantur originem trahere intra quartam generationem expellantur, vt non professi à dicta religione etiamsi in ea presbyteratus ordines fuerint consecuti.

***

QVÆSTIO XII.

De ætate recipiendorum ad religionem in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum pueri sint ad religionem recipiendi.*
2 *Vtrum prælati possint admittere ad religionem puellas Minores duodecim annorum.*
3 *Vtrum senes sint admittendi ad religionem.*

ARTICVLVS I.

Vtrum pueri sint ad religionem recipiendi.

RESpondeo dicendo, quod apud nos fratres Minores, fuit dubitatum, nam cum in nostra regula præcipiatur, quod finito anno probationis statim admittantur ad professionem, aliqui eiusdem Regulæ expositores aiebant, quod ille qui non attingit decimum quintum annum minimè in nostra religione potest admitti ad habitum Regolarem, cum finito anno probationis non possit statim facere professionem, propterea, quod non habet decimum sextum annum ætatis completum requisitum à Iure ad profitendum, & quod non solũ hæc est opinio Doctorum, sed determinatio Sedis Apostolicæ, nam constitutio Martini. V. Prohibet aliquem recipi, nisi decimum quartum annum compleuerit, quod tempus sufficiebat iure antiquo ad profitendum: imo ordinationes generales nostræ sacræ Religionis authoritate Apostolica Eugenij. IIII. editæ anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo primo, dicunt nullũ in familia recipiendum, nisi decimum sextum annum attigerit, vt constat ex traditis à Serena Conscientia. [b] — b Seren. consc. q. 27.

Sed iam hoc non est in praxi, nullus enim est, canon receptus neque est aliquod præceptum Regulæ, quod determinet ætatem recipiendorum, ad religionem. Neque obstat argumentum in contrarium adductum. Respondetur enim quod secundum ius causis id iustia suadentibus potest differri Nunitiorum professio, pro vt infra [c] dicemus, & verba Regulæ fratrum Minorum dato, quod iubant statim finito anno probationis debere ad professionem admitti, debent intelligi nisi iusta, & rationabilis causa dilationem postulet: imo aliqui doctissimi viri ad bonum Religionum regimen spectare credunt dare pueris habitum probationis, antequam in vitiis enutriantur, & in eis emittant radices si deuotione, & spiritu probati ipsum petant, & huius opinionis est D. Thomas, [d] qui cum esset puer quinque annorum, vt in lectionibus eius festi narratur, eius parentes monachis Diui Benedicti tradiderunt, & refert D. Gregorius Romanos Nobiles suos filios infantia, educandos tradere Religioni Sancti Benedicti, pro quo faciunt tradita à iuris Consulto Vlpiano [e] dicente, quod serui nouiores sunt maioris æstimationis, quam veterani. Cum nouiores faciliùs iuxta voluntatem Dominorum suorum reformentur, quam veterani, super quem locum notat Saliectus meliùs esse matrimonium, cum Virgine celebrare, quam cum vidua cum maritus adolescentulam faciliùs possit facere conformem suæ voluntati, quam viduam in Mundo enutritam, & iuxta voluntatem prioris mariti educatam, Nam semel imbuta recens seruabit odorem, testa diu. Ex quibus videtur dicendum, quod faciliùs debet dari

c Infra hoc tit. q. 19.
d Tho. 2. 2. q. vlt. art. 3.
e Vlp. l. præcipimus ff. de ædil. edict.

bet dari habitus probationis iuueni laico in Mundo euutriro, quam re ligioso documentis regularibus in alia religione educato, de quo infra a latius dicemus. Alij autem contrariæ sunt opinionis, inter quos est Nauarrus b doctissimus. Cuius verba hic referam, ait enim esse quidem bonum adolescentibus, & parum doctis, qui postea maiores, & doctiores effecti prodesse possunt, vt assumantur in Canonicos, vel monachos iuxta illud Threnorum, c bonum est viro, cum portauerit iugum ab Adolescentia sua, per quod & alia id concludit Diuus Thomas. d Sed melius est Ecclesiæ vt assumantur viri maioribus probati, & prudentia, literisque ornati, tum quia ea illorum frequenti casu solent aliqui scandalizari, & horum bono exemplo ædificari: tum quia eorum industria, & doctrina statim incipit Ecclesia iuuari, eum tamen illorum imprudentia, & ignorantia sit ab Ecclesia iuuanda. Hæc Nauarrus, & his temporibus eum puerorum magis creuerit malitia, & loquacitas, quam in tempore Diui Thomæ hæc opinio approbatis, & expertis in religione viris magis recepta est.

a Infr. hoc 3. tom.
b Naua. n. sed. lam n. 38.
c Thren. 3. ca.
d Tho. vbi su.

Et aduertendum, quod is, qui ingreditur religionem ante decimum quartum annum completum potest extrahi à parentibus, vel tutoribus, vt in iure e determinatur, & tradit Setena conscientia. In Concilio enim Triburiensi ordinatum fuit si puella ante duodecimum annum ætatis sponte sua sacrum sibi velamen assumpserit, possunt statim parentes eius, vel tutores id factum irritum facere, si voluerit: asi dictum, & annum dissimulando consenserint, vlterius, neque ipsi, neque ipsa mutari poterunt, si vero in fortiori ætate adolescentula, vel adolescens seruire Deo legerint, non est potestas parentibus prohibendi, & Glossa in verbo fortiori explicat, id est, post annos pubertatis, quasi dicat, quod impuberes possunt à parentibus, vel tutoribus reuocari, & impubes masculus dicitur, qui non compleuerit decimum quartum annum, fœmina autem, quæ nõ compleuerit duodecimum, vt patet ea iure, f & hanc opinionem tenet Bartholomeus g de Pisa super Regulam fratrum Minorum dicens, quod non sufficit, vt sit pubes, quod attingat decimum quartum annum, sed oportet, quod compleuerit quod probat ea aliquibus Decretalibus. h Vnde in Concilio Tridentino i est diffinitum, quod puella, quæ habitum Regularem suscipere voluerit, maior duodecim annis sit, & non ante eum suscipiat, & hoc ideo quia parentes eius, vel curatores possunt eam à Monasterio extrahere, de quo statim dicemus.

e c. 2. de reg. ca. si quis ante ann. Glo. ver. ann. 10. q. 3. c. puella. 20. q. 2.
f L. fi. C. qui. do tutor. vel curator. §. 1. instit. quibus mod. finiat. tutel.
g Pisa su. reg. cap. 2.
h ca. ad nost. insult. Gl. & in c. significatii de regula.
i Trid. sess. 25. de reg. c. 17.

ARTICVLVS II.

An possint Prælati puellas duodecim annis minores admittere ad religionem.

Respondeo dicendo, quod multis quidem viris doctis olim placuit non posse ad habitum Religionis assumi, puellam, quæ esset minor duodecim annis motis Decreto Concilij Tridentini, k in quo videtur interdici, ne huiusmodi puellæ ad habitum religionis, recipiantur, imo huius sententiæ fuerunt omnes Patres Concilij, & viri docti, qui ad Concilium Toletanum conuenerunt celebratum sub Domino Gaspare à Chiroga præsule Toletano, & S. Romanæ Ecclesiæ Cardinali anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo secũdo die octauo Septembris, pro vt legi in doctissimo quodam Enchiridione manu scripto quod nobis reliquit doctissimus Pater Frater Franciscus de Bobadilla Prouinciæ Castellæ nostræ Sacræ Religionis olim Minister Prouincialis, qui vtinam à sæculo non discederet, ante quam illud typis mandaret.

k Tri. sess. 25. de reg. c. 17.

At oppositam sententiam defendit Noster Medina l eiusdem Prouinciæ Pater Doctissimus asserens in prædicto Decreto Concilij non prohiberi, ne puellæ duodecim annis minores possint ad habitum religionis assumi, & hæc sententia est verè tenenda, quippe quæ est iam in praxi in omnibus religionibus nam vt ait idem Medina, re vera in eo Decreto nihil aliud disponitur, nisi quod puella minor duodecim annis non recipiat habitum religionis, ante quam Episcopus eius voluntatem explorauerit, quæ nimirum dispositio non est in vsu recepta. Nam puellæ, quæ suscipiunt religionis habitum, siue sint minores, siue maiores duodecim annis, semel tantum ante professionem examinantur ab Episcopis, & nunquam ante susceptum habitum, sed hæc explicatio mihi non placet: duo enim præcepta distincta ponit Concilium Tridentinum. Primum, quod puella non recipiat habitum regularem, nisi sit maior duodecim annorum, secundum quód ista maior duodecim annorum ante quam eum suscipiat, examinetur ab Episcopo. Vnde dicendum est Concilium Tridentinum nihil aliud disponere, quam id, quod iura antiqua relata in articulo superiori disponebant, scilicet, quod puellæ minores duodecim annis non recipiantur ad religionem, quia parentes, vel curatores earum possunt supradictam receptionem reuocare. Ex quibus infertur, quod consentientibus parentibus, aut curatoribus non fit contra Concilium, si ante dictam ætatem recipiantur, ad hunc modum debet intelligi ordinatio Toletana facta pro Monialibus subditis ordini Minorum in quantum prohibet dictas puellas minores duodecim annorum recipi posse, & aduerte; quod Concilium prohibet puellas istas minores recipi ad habitum Regularem, non autem ad habitum materialem, quem portant puellæ deuotionis causa in domibus parentum existentes, & sic non vt nouitiæ, sed educationis causa ingressæ possunt habitu vestiri.

l Med. de sacro hom. continet. l. 4. contro. 9. cap. 4.

ARTICVLVS III.

Vtrum senes sint ad religionem admittendi.

Respondeo dicendo quod senex præsumitur ægrotus, quia senectus ipsa morbus est, & vt colligitur ex iure m vbi tradit Abbas inferens, quod statutum disponens aliquid in casu infirmitatis habet locum in casu senectutis, & facit quidam textus n in quo infirma ætas dicitur senioru, vel puerorum, imo non solum senex censetur ægrotare, sed semper etiam esse in morte vt traditur in iure o & notant recentiores, & aduertunt Gomezius, & Cataldinus, & licet senectus propriè loquendo non sit morbus, ai probata senectute resultat præsumptio iuris quod sit ægritudo, quod intelligo in his, qui prouectioris sunt ætatis, puta qui septuagesimum annum attigerint, prout in simili tradit Abbas, p & explicat Alciatus.

m c. magna in fin. vbi. Abba. col. 2. de voto.
n de rin. imp. ff. de leg. 1.
o L. si quis ff. de fideicom. lib. recen. in l. fin. C. qui te. fa. poss. Gom. in reg. chancel. de infr. resi. q. 7. Catal. de tra. mor. & hasi. col. 3.
p Abb. in rep. quoniam frequenter 5. vt lite non co. test. Alcia. de prasump. r. 4. 5. 1. nu. 3.

Ex quibus infertur quod sicut ægrotus non debet recipi à religione, cum aspecitates eius minimè possit experiri, & sublevare: ita etiam senex minimè ad religionem est recipiendus, cũ propter eius imbecillitatem, & continuam infirmitatem non possit ea, in quibus Nouitij sunt probãdi opere complere Qu d confirmatur, nam admissi ad religionem debent

Deo seruire in ea corpore, & spiritu, id est, actibus exterioribus monasticis, & interioribus intellectus, & voluntatis, vt vere sint membra corporis visibilis, cuiusmodi est religio: at senex licet intellectu, & voluntate posit Deo seruire, in actibus tamen exterioribus monasticis difficiliter potest se exercere, imo necesse est, vt ab aliis fratribus tanquam veteranus miles in religione seruiatur: & sicut absurdum est quem fieri magistrum ante quam sit discipulus: ita etiam videtur absurdum, quod prius quis in religione veterani militis habeat priuilegia, quam sit, vt ita dicam, in religione professus. Quod confirmatur ex multis priuilegiis senectutis congestis à Tiraquello [a] & à Iacobo Portio, & Cassaneu. Et non potest negari, quod recipientes ad religionem senes recipiunt quosdam homines priuilegiatos, qui sine priuilegiis vitam transigere minimè valeant, nam cum eis dispensatur, antequam in religione profiteantur: adeo hoc est verum, vt etiamsi secundum suspicionem Iuris hi tantum dicantur senes, qui septuagesimum annum compleuerint, & hi tales priuilegientur quoad ieiunia, at respectu admissionis ad religionem eos etiam censeo esse senes, & infimos qui quinquagesimum annum attigerint. Quod in hunc modum probo, nam si bene vestiti, & melius calceati in mollibus stratis, & lectis dormientes, deliciis affluentes, & quotidie splendidè epulantes à iure, vt senes dispentantur, si septuagesimum annum attigerint, in religione vbi pauper est vestitus, & pauperiora calceamenta, & camisiis non vtuntur fratres, & in duris lectis dormiunt, & ad matutinum, & ad alias horas Canonicas noctu, diuque assurgunt, malè epulantur, & nutrimentis paruæ substantiæ aluntur, senex certè erit iudicandus, etiam ille, qui quinquagesimum annum attigerit, vt eum exemptum à rigore Monastico iudicemus. Verum est tamen, quod dispensatiuè possunt aliqui senes ad religionem admitti ad ædificationem clerici, & populi, & vt adolescentes prouectæ ætatis confundantur fortitudinem suã ad Deum non custodientes, videntes senes suam imbecillitatem Deo consecrantes.

[a] Tira. de primogenitis in præfatio. n. 79. & ar. n. 212. Per com. 37. Cas. in catal. glo. mundi 31 ja. consi. 17.

Aduertendum tamen est maximè ad id, quod scriptum nobis reliquid Diuus Bonauentura [b] ait enim cum multitudo sit sæpe occasio confusionis, eo quod regi non possit, cur multiplicatis numerum in recipiendo inutiles, & oneratis vos ipsos, & alios; Respondeo, inutiles omnino scienter non recipimus sed præter spem nostram aliquoties sic contingit, quatuor enim de causis solemus recipere superuenientes, vna est compassio perditionis eorum, qui via extra ordinem in sæculo saluarentur, sicut qui de igne, vel aqua periclitatem rapit, vel de alio discrimine. Secunda propter profectum ordinis, quia ex scientia, & industria morum honestate, & reuerentia quorundam præsumitur. Tertia propter aliorum ædificationem, vt multi de talium conuersatione, qui aliquo modo sunt famosi in sæculo, emendentur & eorum incitentur exemplo. Quarta propter precum instantiam, quam ipsi faciunt pro se, & alij pro eis nimia importunitate obtinent aliquos recipi, quibus denegari non potest, sicut autem agricola sæpe seminat & plantat in spe, quod omnia conualescant, quod plerumque in aliquibus non inueniet: ita contingit in Religiosis ad ordinem receptis Lucæ. 2. ca. aliud cedidit secus viam, &c. seminat plures sulcos, vt si aliqua pereant, alia pro illis conualescant, si tamen omnes conualescerent seges copiosior proueniret. Hæc D. Bonauentura. Ex quibus excusantur Prælati aliquos senes prouectæ ætatis & aliquos pueros ad religionem recipientes,

[b] Bo. su. re. fra Minorũ. q. 19.

QVÆSTIO. XIII.

De receptione Nouitiorum: qui vxoribus aut parentibus sunt obligati, in quinque articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quinque.

1. *VTrum vxoratus possit intrare religionem sine licentia vxoris.*
2. *Vtrum vxor dando licentiam marito intrandi religionem videatur vouere continentiam.*
3. *Vtrum maritus per vxorem reuocatus teneatur post mortem vxoris redire ad religionem.*
4. *Vtrum compellenda sit facere professionem intra duos menses sponsa, quæ ante consumationem matrimonij ingressa est religionem.*
5. *Vtrum relinquentes parentes in egestate constitutos sint ad religionem admittendi.*

ARTICVLVS I.

Vtrum vxoratus possit intrare religionem sine licentia vxoris.

RESpondeo dicendo, quod si maritus sine licentia vxoris religionem ingrediatur potest eum vxor reuocare, nisi vir obiiciat & probet adulterium. Item potest reuocare, nisi, vel mora consentiat, & si sponte consentit, & si annus vxor, non potest eum reuocare, etiam si ipsa nõ promittat castitatem, si vero vxor, quæ consentit sit iuuenis, neque castitatem promittat, potest Episcopus illum compellere ad habitandum cum ea, si tamen castitatem permisit potest ipse religionem intrare, quod ex variis locis sacrorum Canonũ [c] deprehenditur, huic tamen qui sine licentia vxoris, se & sua tradidit Monasterio si reuocetur sunt bona, quæ dedit restituenda, ita quædam glossa quam probant Archidiaconus, [d] & Gregorius Lopez.

[c] c. cum Agatosa. & si quis coniug. 17. q. 2. c. quidã, &c. placet de conuer. coniug. c. consuluit. & c. si.
[d] Glo. in c. fin. 17. q. 2. vbi, Arc. Gregor. Lope. in l. 11. tit. 7 par. 1. v. tornar a. vuiir co ella

ARTICVLVS II.

Vtrum vxor dando licentiam marito intrandandi religionem videatur vouere continentiam.

REspondeo dicendo, quod mulier simpliciter dando licentiam marito intrandi religionem non videtur ipsa tacitè continentiam vouere. Ita [e] probatur in Iure Canonico, & Regio, Abbas [e] tamẽ hoc intelligit in muliere inscia, & non certificata, dando licentiam videtur vouere continentiam, vt ait quædam Glossa [f] cum alias non teneret irreuocabiliter ingressus mariti, & sic ait Gregorius Lopez, quod iste & specialis casus, in quo mulier excusatur ignorantia iuris, & si vxor vouisset, ait Hostiensis, [g] quod non posset repetere virum exeuntem intra annum probationis, quod tamen ait Gregorius Lopez [h] non videri posse procedere, quia licentia & promissio continentiæ videtur facta ob causam religionis mariti, qua non sequuta cessat votum continentiæ vxoris, tanquam causa non secuta, & quia videtur votum habere talem conditionem, si vir irreuocabiliter ingrediatur, & professionem faciat tacitè, vel expresse: de tali enim ingressu irreuocabili iuta de

[e] c. 1. de conuers. con. l. 11. tt. 7 par. 1.
[e] Abb. in d. c.
[f] Glos. in c. Agat. 17. q. 2.
[g] Greg. in d. c.
Hostien. in sum. de cõuer. coniu. §. quali. ad fin.
[h] Gre. vbi sup. saluesse de la orden.

iura de hoc verba facientia debent intelligi, & in lege Regni a hoc satis innititur, quæ tantum facit mentionem de licentia, & non de voto continentiæ.

a d.l.32.

ARTICVLVS III.

Vtrum maritus per vxorem reuocatus tenetur post mortem vxoris redire ad religionem.

RESpondeo dicendo, quod maritus sine licentia vxoris religionem ingrediens, & ab ea reuocatus post mortem naturalem ipsius debet redire ad religionem, neque debet iterum matrimonium contrahere, tenebit tamen matrimonium, si contrahat, licet contrahendo peccet, & tunc non compellitur ad regressum, at si non contraxit matrimonium peccat non redeundo. Item viro sine vxoris consensu religionem ingrediente potest ipsa ingredi etiam viro contradicente: si tamen ante ingressum vxoris ipse exiuit de monasterio & cohabitauit cum vxore, non potest ipsa religionem viro inuito ingredi, vt in Iure b est diffinitum. Quod autem valeat matrimonium, tenet Glossa, c quam sequuntur Hostiensis, & Abbas, & in lege partitarum approbatur.

Quid si vxor dedit licentiam ingrediendi viro, & vouit continentiam expressè, vel tacitè, quia tamen ipsa erat iuuenis, & non intrauit religionem, vir de monasterio fuit deductus iuxta terminum iuris, d an tunc si vxore mortua vir cum alia contrahat, teneat matrimonium? dic, quod non, prout in Iure determinatur, & tradit Hostiensis e ponens rationem diuersitatis inter vnum casum, & alterum, in primo enim non tenuit professio, quia defuit consensus vxoris, in hoc autem sic, sed propter suspicionem vxoris iuuenis de continentia suspectæ de monasterio educitur, & hanc rationem etiam approbat Gregorius Lopez. f

b Placet de conuers. coniu. c. quidam eo. dem tit. d 32. q. 1.
c Glo in d. ca. quidam Host. in sum. eodem ti. § si vel pen. ver. sed quid si reuocatus. Abb. in d. ca. quidā d.l.12. par.
d c. 2. de cōuer. coniug. ca. quia vxore 33. q. 5.
e c. ex parte el. 2. de conuer. coniug. Host. vbi in verſ. sed quid si qui
f Lop. in d. l. 32.

ARTICVLVS IV.

Vtrum compellenda sit facere professionem intra duo menses, sponsa, quæ ante consummationem matrimonij ingressa est religionem.

RESpondeo dicendo, quod si sponsa duodecim annis ætatis post matrimonium ratum intret sponso inuito religionem, ait Menochius, g quod sit compellanda etiam nunc post Concilium Tridentinum, vt intra duos menses profiteatur, & ita suo patrocinio defenderunt post Concilium Tridentinum quidam Salmanticensis Academiæ Primarij Doctores Magistri mei Doctor Vera, Maya, & Solis, & probabile sentit, non audens ab hoc recedere Nauarrus h Marcus Antonius Cuquus, & alij. Et confirmatur, nam Concilium Tridentinum, i in casu particulari admittit professionem post sex menses limitans generalem legem eiusdem Concilij diffinientis, k neminem admitti ad professionem nisi anno probationis completo, & sic dicunt in proposito ipsum Concilium Tridentinum esse limitandum per legem l specialem antiquiorem, vbi secundum quosdam Doctores videtur statui, vt ante impletum annum probationis professio fiat ob particularem rationem ne fiat præiudicium tertio, seu sponso, si cogatur diu expectare, vt post annum probationis, aut quadriennij, ita vt sponsa impleat ætatem, sexdecim annorum, & profiteatur, & confirmatur, nam ratio, & Decretum Concilij Tridentini militat in Nouitijs, qui sponte profitentur, & non in his, qui iure compelluntur profiteri, quare correctio iurium nisi exprimatur, cum sit res odiosa, non est admittenda, cum iniuria tertij, & præiudicio sponsi. Ita dicunt prædicti patres, Contrarium nihilominus est dicendum, nam ex plano sensu Decreti negatiui Concilij Tridentini, m & ex generali prohibitione constat non valere professionem supradictæ puellæ ante impletum annum Nouitiatus, ætatemque annorum sexdecim, & ita in quadam lite fuit pronunciatum à Iudice Ecclesiastico, & in Cancellaria Regia comprobatum consultis super hoc plurimis Theologis, & Iurisperitis, prout refert Henriquez n hanc tenens opinionem, quam etiam tenent Palacius.

Neque per hoc fit iniuria sponso, qui tanto tempore cœlebs cogitur expectare, quia ipsa vtitur fauore iuris indulto non solum in bonum Nouitiorum, sed ipsius etiam Religionis, vt maturè integro nouitiatus anno, & continuo probetur constantia puellæ. Neque obstat Decretalis o pro contraria parte allegata, nam eius sensus est non compelli fœminam intra duos primos menses sponsalium ad cōsummandum matrimonium, quia potest tunc deliberare, an sibi expediat transire potius ad religionem, & quia quod quis non optat dilatatum, neque diligit, id facile cōtemnit, si tamen de vno monasterio, aut religione intra tempus Nouitiatus transeat in aliud, atque aliud compelli debet ob suspicionem fraudis, vt intra annum, aut profiteatur in vno, aut redeat ad sponsum, & matrimonium consummet prout tenet Paludanus p vnde concludendo dico, quod vbi lex prohibitiua Concilij Tridentini non distinguit, nec nos distinguere debemus, vt generaliter probat Duennas q & sic quamuis dicta Decretalis indulgeret fieri professionem intra duos menses Nouitiatus, derogatur tamen per Decretum negatiuum Concilij Tridentini, lex enim Concilij, cum sit generalis prohibitiua, censetur includere clausulam derogatoriam, vt probat Duennas, r & de facto includit, nam in eadem sessione s derogantur omnia priuilegia & Decreta Canonica obstantia diffinitis in dicta sessione.

g Men. de arb. l. 4. cent. 2. casu 333.
h Nau. l. 4. consi. titul de sponſ. conſ. 40 C. ng. in Adn. infra l. 2. c. 1. §. 32.
i Tri. ſeſ. 25. de reg. c. 21.
k d. ſeſ. 25. c. 15.
l c. ex publico de conuer. coniug.
m Trid. c. 15.
n Henr. 2. to l. 11. de impedi. matr. c 5 n. 7. lit F. Palac in 4. d. 27. qu 2. pag 582. ad fi.
o d ca. ex publico.
p Palu. in 4. d. 27. q. 3. a. 2.
q Duen. reg. 133.
r Duen. reg 140. ampli. 4
s d. ſeſ. 25. c. 22.

ARTICVLVS V.

Vtrum delinquentes parentes in egestate constitutos sint ad religionem admittendi.

RESpondeo dicendo, quod vt fundamentaliter in resolutione, huius difficultatis procedamus oportet videre qua obligatione filij suos parentes alere teneantur. Et Bartolus t tenet ad id obligatione iuris naturalis minimè astringi, parentes tamen filios iure naturali suppeditare alimenta compelli: ex quo infert maiore obligatione quantum ad hoc teneri parentes erga filios, quam filij erga suos parentes. Hæc doctrina ita displicuit doctissimo Castro v vt esse grauem errorem ausus sit affirmare at Bartolum defendit Sarmiento, x nam licet filius iure naturali teneatur parentes suos alere, hoc tamen procedit loquendo de iure naturali secundario, quod alio nomine, ius Gentium appellatur, quod natura humana docet omnes homines mediante discursu naturali, non tamen loquendo de iure naturali primario, quod natura omnia animalia docuit, vt creare filios, & ipsos educare, & alimēta præstare, hoc enim omnibus animalibus, etiam irrationalibus est commune, illud autem

t Bart. in l si quis à liberis § parens ff de libe. agnoſ.
v Cast. de ruſ. lare puni l. 2. cap 26.
x Sar. de red. Eccl 3. p c. 4. num. 7.

autem naturæ hominum peculiare, sicut naturæ hominum est peculiare cultus diuinus, & obedientia Superioris, vt ex quibusdam legibus [a] colligitur.

[a] l. 1. ins. ff. de iust. & iure. & l. seq. & l. omnes populi, ff de iust. & iur. l. 2. & 3. ff.

Ex quibus potest negari imò omnes Theologi id expresse fatentur, vt ea D. Thoma [b] colligitur satis, quod minori obligatione tenentur filij alere parentes, quam è contra parentes filios, obligatio enim parentum cōmunis est omnibus animalibus, obligatio autem filiorū communis est tantum hominibus, qui ductu ducuntur rationis, & sic ait D Thomas [c] quod obligatio patris est perse, obligatio autem filiorum est per accidens, quod satis innuit Apostolus [d] dicens Neque debent filij parentibus thesaurizare, sed parentes filiis, & in ordine successionum hoc maximè manifestatur, si enim filij moriuntur, parentibus in successione præferuntur, cum pater sit principium filiorum, quos vt principium conseruare tenetur. Hoc fundamento præiacto ad resoluendum id quod proponitur in titulo quæstionis notandum est D. Thomam [e] hanc proponere quæstionem, & duas, circa eam opiniones referre. Prima est, quod benè potest filius religionem introire relinquendo parentes maxima egestate oppressos, Deus enim Optimus Maximus, qui pluit super iustos, & peccatores eos sustentabit, ac contrariam opinionem tenet D. Thomas [f] quem post alios sequuntur Angelus, & Sylnester, scilicet quod ille, qui in sæculo habet parentes, qui sine eo non possunt sustentari, peccat contra quartum præceptum Decalogi religionem intrando quæ doctrina confirmatur ea dictis à Christo Domino apud Matthæum, g vnde resoluendo dico primò, quod si parentes, non habent necessitatem maximam, potest filius ipse ingredi religionem, etiam ipsis parentibus contradicentibus, vt optimè probat D. Thomas.

[b] Tho. 2. 2. q. 26. art. 9.
[c] Tho. 2. 2. q. 189 art. 6. d 2. ad Cor. 12.
[e] Tho. 2. 2. q. 101. 4. 4 ad 5.
[f] Tho vbi s. & q 189. ar 6. An verbo relig n. 21 Syl. v. relig. 3. q. 7.
[g] Matt. 15. c.

Secundò dico, quod si parentes habent maximam filij necessitatem, non potest filius intrare religionē, relinquendo ipsos in ea necessitate sine aliquo remedio, quod ex quodam Canone [h] probatur dicente. Si quis filij parentes maximè fideles deseruerint, occasione Dei cultus hoc iustum iudicantes, & non potiùs debitum honorem parentibus reddiderint, vt hoc ipsum in eis venerentur, quod fideles sunt Anathemata sint.

[h] l. Si qui filij d. 30.

Tertiò dico, quod si filius existente magna parentum necessitate votum religionis emiserit, tale votum tali necessitate existente minimè obligabit, cum tale votum sit factum in præiudicium ipsorum parentum, & sic contra bonos mores, imò si post factū votum necessitas, & paupertas magna suorum parentum superuenerit, cessat obligatio adimplendi tale votum, cum obligatio filij ad patrem sit prima, & ipsi suo voto minimè possit præiudicare, & quia tale votum sit cum tali conditione implicita, & virtuali, scilicet nisi res venerit ad causam, à quo incipere non posset, vt autem necessitas parentum liberet filium à voto religionis, non est necessarium, vt sit extrema, neque sufficit, vt si qualis qualis, sed debet esse vrgens, velut si ingresso filio religionem eius parentes ad eum statum necessario peruenire deberent, in quo ipsi, aut seruire, aut mendicare sit necessarium.

Quartò dico, quod si de facto filius ingrediatur religionem & in ea profiteatur relictis parentibus in maxima, & extrema necessitate, licet peccet mortaliter profitendo, professio tamen est valida, cum nullum sit ius, ipsam professionem impediens. Ita tenet Nauarrus.[i]

[i] Na li 3. de Re. cōs. 2.

Neque obstat constitutio Sixti V. irritans professionem illorum, qui obnoxij debitis super vires facultatum suarum professi sunt. Nam dicta constitutio non loquitur de grauatis hoc debito naturali erga parentes, sed de grauatis debito ciuili propter retentionem æris alieni supra vires facultatum suarum, vt clarè patet ex litera dictæ Constitutionis, & euidentius ex proœmio ibi, *Caeterum quoniam se vetita ingerunt, & se esse virtutes mentiuntur, ac multi decoctores post lapidatam rem familiarem, contractam ingentem vim aris alieni, aut interuersam alienam pecuniam eorum fidei creditam, &c.* Ecce vides quomodo Summus Pontifex loquitur de iis, qui grauati sunt debitis Ciuilibus, filij igitur licet parentibus obligati sint subuenire, cum ipsi sese de facto per votum solenne religionis astrixerint, hæc secunda obligatio primæ debet præferri, cum in hac secunda cum obligatione simul traditio interuenerit, argumento eorum, quæ in iure [k] notantur, ex quo sumat Baldus dicens quod ille est potior in dominio, cuius res prius traditur licet alius io titulo præuenerit, vtrum autem filius propter necessitatem parentum possit à monasterio egredi, latè in superioribus [l] dictum est.

[k] l. quoties C. rei vend. & ibi Bal.
[l] Su. 1. 10 q.

QVÆSTIO XIIII.

De libertate Nouitiorum, ad ingrediendum religionem, & de eorum educatione in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *Vtrum Nouitij sint de spiritu probandi.*
2 *Vtrum sit laudabile inducere iuuenes ad votiuendum religionis ingressum.*
3 *Vtrum cogens adolescentes ad ingrediendum religionem incidat in aliquam censuram.*
4 *Ad quid teneantur extrahentes aliquem à religione.*
5 *In quibus monasteriis & domibus sunt nouitij educandi.*
6 *Quo habitu nouitij sunt induendi.*

ARTICVLVS I.

Vtrum nouitij admittendi sint de spiritu probandi.

Respondeo dicendo, Caietanum [m] affirmare nouitios esse examinandos antequam ad habitum regulatem admittantur, & in Consilio Coloniensi [n] sub Hermano. V. Archiepiscopo dicitur quod qui ingreditur monasterium alio affectu, quam simplici amore ductus, non Dei filius, & Monachus, sed planè mercenarius est, & Laurentius [o] Iustinianus nos sapienter erudit, qua methodo noui, & veteris testamenti admonitionibus doceantur, qui sæculo renunciare volunt vt prudenter præmeditentur status loci, personarumque conditiones, cū quibus Deo commilitaturi sunt, ne à Dæmonibus circumueniantur, qui variis, innumerisque artibus Christi seruos tentant, & oppugnant, qui enim hac præmeditatione præterita religionem sunt agressi, grauiter, ignominioseque eeciderunt, quotidianis enim erudimur exemplis, vt quoties ardui quidpiam agrediendi sumus, diligenti priùs examinatione perscrutemur, quid sit opportunum ad id perficiendum, si quidem apud Exodum [p] diuinum oraculum legimus Dominum per Moysen Hebræis præcepisse, vt non solum ipsi cum vxoribus, & liberis ab Ægypto discederent, sed etiam secum deferrent oues, boues, & quidquid diuino cultui, aut proprio vsui necessarium esset. Dominus

[m] c. 2. 2. q. 186 a. 10. ad 5.
[n] Con. Colon. tit. de vita & con Mona. 4.
[o] Lau. li. de discip. & per. Mon. conu. c. 8.
[p] Exo. 12.

minus quoque in Euangelio a iussit vt si quis turrim ædificare decreuerit, prius apud se ædificiotū sumptus recogitet ne fortè deficientibus pecuniis imperfectum relinquatur opus, fiatque ipse cunctis prætereuntibus ridiculum, eodem etiam Consilio ducuntur mercatores, qui maria transfetantes ad nundinas proficiscuntur, sic nimirum matura consideratione cuncta præuideant, qui religionem arripiunt animi sui constantiam, fiduciam, corporis valetudinem, status congruentiam personarum qualitatem internam vocationem, & operis scopum exactè discutientes, ne his neglectis cum rubore ab incepto proposito aliquando resiliant, receptuique canant, non enim in hoc instituto bellum arripitur cum hominibus tantum, qui interdum prece placantur, vel pretio adiguntur, aut certè fuga declinantur, sed aduersus principatus, & potestates, Rectoresq; tenebrarum, qui quidem sunt malitia pleni nocendi auiditate accensi pugnādi assiduitate, & tentandi calliditate pollentes, insidiantur denique operibus nostris, vt eorum mercedem diripiant, quāuis verò tam in ipso vocationis initio, quam in progressu, & fine, virtus pænecessaria sit, ob id tamen seruus Dei religionem affectans perterrendus non est, Dena enim suis athletis præsto est, suamque opem confert, mulieres enim illæ sanctæ dicebant, quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti, qua consideratione non sunt perterritæ ad monumentum ire, ad quod accedentes inuenerunt ab Angelis Dei lapidem reuolutum, vt Lucas b refert: vide circa hoc, quid dicat Basilius c magnus.

a Luc. 14.
b Luc. c.
c Basil. interr. reg. 10.

ARTICVLVS II.

Vtrum sit laudabile inducere iuuenes ad vouendum religionis ingressum.

RESpondeo dicendo, ex Domino Caietano, d asserente, quod quamuis sit laudabile inducere quemquam ad religionem reformatam, non laudo tamen inducentem ad vouendum religionis ingressū quia quod inductione alterius fit votum, non omnino sponte fit, & sic non adeo liberè fieri videtur, testatur autem magistra rerum experientia, quod minus latè tota vita agitur, cum recoiit se quis non sponte non ex proprio affectu, sed aliena inductione maritum talem acceptasse, quanto magis vitam in carne præter carnem agere in paupertate; oportet etiam vt ante ingressum ad hoc cuneiat vt nō coactè aut illectus, sed sponrancus, non respectu inducentis, sed ob Christi imitationem, & fugam sæculi intendat religionem ingredi, agitur enim de dispositione vitæ totius suę, quam nisi sponte quis arripiat, periculum est, aut quod retrocedat, aut in malam vitam religiosus etiam declinet, quod ex dictis in sequenti articulo patebit.

d Caie. 2. 2. q. 189. ar. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum cogens adolescentes ad ingrediendam religionem incidit in aliquam censuram.

RESpondeo dicendo, quod licet qui cogit fœminam ingredi religionem, etiam si sit pater, aut Magistratus, incidat in excommunicationem, vt determinat Concilium Tridentinum, e & tradit Nauarrus, non tamen cogit virum, quia lex ad frequentiora respicit iuxta quandam legem, f & vir non tam facilè cogitur: quod intelligitur quando sine causa impedit fœminam à voto, aut religionis ingressu vt Consilium g Tridentinum ius antiquum innouans determinat, secus si ex causa pater indigens impediat aut quia defectu dotis, & salutis, aut qualitatis, videtur minus idonea, vt tenent Diuus Thomas, h Maiolus, & Nauarrus, peccant tamen cogentes adolescentes intrare religionem, cum maxima deliberatione sit hic status assumendus adeo quod pro foro exteriori quidam requirunt triduum deliberationis, vt votum validum censeatur, nec ligare si incontinenti, idest intra tridnum deliberationis, vt votum validum censeatur, nec ligare si in continenti, idest, intra triduum ipse corrigat suum votum, vt constat ex latè traditis à Panurmitano i Duennas, & Tiraquello, & ad professionē implicitam cum gestatione habitus professorum, quidam vltra annum requirunt triduum, vt maior sit deliberatio: at reuera pro foro conscientiæ id triduum non requiritur, vt tradit Nauarrus. k Vndè quia aliqui sæpe sæpius per suasionibus inducti ad religionē trahuntur magis coactè quam voluntariè sacrificantes, quando aliquis adolescens nobilis, & diues ingreditur religionem, & est suspicio de morali quadam violentia per importunas preces, aut de fraude sub specie pietatis datur prouisio in Senatu Regio, vt Nouitius in domo alicuius tutus aut in ipso templo constituatur per triduum, & exploretur eius voluntas, an liberè, & scienter velit in Monasterio perseuerare. Vnde *Eugenius Quartus prohibuit, ne aliquis cuiuspiam status, gradus, vel conditionis existant, personæ quæ de iure communi religionem ingredi non prohibentur ex sæculo fugientes, & ad conuersationem congregationis S. Benedicti venire cupientes verberibus, aut violentiis quibuscunque impedire, vel prohibere aut à monasterius, & locis dictæ congregationis vniuersum aliquam ingredi volentibus, aut recipientibus irrogando seu eos molestando, huiusmodi personas euellere, aut extrahere audeant, vel præsumant, contrarium verò facientes ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, dum tamen cum hoc præsens statutum fuerit eis ad notitiam deducium non destiterint à prædictis, à qua non possint, præterquam in mortis articulo nisi per Sedem Apostolicam beneficium absolutionis obtinere.* Ita refertur in compendio l Mendicantium. Quoad fœminas vero ex Decreto Concilij Tridentini m hi qui cogunt mulieres ad ingrediendum Monasterium, vel ad suscipiendum habitum, vel ad professionem emittendam quique Sanctam Virginem, & aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi, vel voti emittendi quoquomodo sine iusta causa impedierint, Anathematizati sint. Verum est tamen quod licet cogant & consulant effectu non sequuto non remanent excommunicati vt defendit Nauarrus. n

e Sess 25. de reg. c. 18 Na. c. 14. n. 17.
f l. nam ad ea. ff. de legibus.
g Con. vbi su. c. puella 20. q. 2. c. 5. 32. q. 1.
h Th. 2. 2 q. 101. ar. 4. & q. 189. a. 6. ad 3.
i Pan in c. literarū de voto idem in ca. ad nostram n. 4. de regu Duen. reg. 70. am. pli. 2. Tira. de pæ. cau. 1 n. 14
k Na. m c. sta. inuenis n. 72. & 74. ad fi. 8.
l Tl. Nouitius § 28. tradit Paraselsus in suo libel priui. fol. 97. pag. 1.
m Ses. 25. de reg. 18.
n Nau. li. 5. cons. tit. de sen. excom. cons. 55.

ARTICVLVS IIII.

Ad quid teneantur extrahentes aliquem à religione.

RESpondeo dicendo, quod secundum aliquos, qui reuocat professum à religione, tenetur illum reducere, & si non potest, alium æquè idoneum procurare, & si non potest, tenetur ipsemet intrare, si est persona idonea, & habilis, & si non, puta quia vxoratus, aut senex, aut infirmus, tenetur proposse alio modo satisfacere Religioni, & illi, quem reuocabit, puta orando pro eo, vt intret: at Soto o, de hac quæstione agens dicit primo, quod siquis

o Soto li. 4. de iust. q. 6. ar. 5.

siquis alium vi, vel metu, vel fraude, retraxerit, seu ex traxerit à vita Monastica vt potè dicendo non esse bonam illi, quia contra iustitiam fecit, inuoluntatium hominem peruertendo, tenetur detecta fraude veritatem docere, & vim amouere, vt liberè possit redire, teneturque forsan propter iniuriam illatam procurare, vt iterum in Conuentu recipiatur. si tamen nō redit, nullum superest restituendi ligamen, neque Conuentui tenetur satisfacere, etiam si iniquissimo animo professos persuaserit exire, neque argumentum, quod à serui similitudine deducitur prorsus in contrarium cogit, etenim quidquid de seruo sit, de quo idem iudicium erit in conscientia, quod secūdum leges ciuiles fuerit, non tamen eadem apparet ratio de monacho, mancipium enim Dominus in suam propriam vtilitatem, vel vt equum suum possidet, de monacho autem non sic est sentiendum, nam qui se diuino obsequio mancipatur, & sunt astricti religionis voto, non tamen possidentur, vt serui ob Praelatorum temporale commodum, sed ob suum ipsorum spirituale, quare seruitus monachorum libertate plena est, qualicet, monachos abutatur, habitum relinquens tamē obligatur legi obedientiae redire, vt dignus efficiatur Regno coelorum, & ideo si sua sponte exierit nulla inde nascitur ciuilis obligatio ad restitutionem, adeo quod etiam si aliquis Conuentum aliquem, aut religionem persona aliqua expoliauit, quae Religioni erat frugi, non audet Soto affirmare ad aliquam teneri restitutionem, de consilio tamen peregregiè faciet, sicut fecit Raymundus celeberrimus Generalis Ordinis Praedicatorum, qui per suum ingressum dānum compensauit, quod Religioni dedit aduertendo alium ab eius instituto. Neque enim ait Soto, qui iuuenem vel impedierit, vel abdoxerit, vel vi à Monasterio expulerit, etiam illum, qui fuerat professus, tenetur de iustitia alium ipsius loco subrogare, neque ipse intrare, consilium enim religionis, nemo nisi cū omni libertate sequi tenetur, est enim religio, qua homo se abdicat propriè in libertatem, nullo ergo, aut metu, aut commissione delicti potest quis in religionem obtrudi, etiam siquis monachus plurimos, retraheret, peruerteret, si enim contrarium datemus, sequeretur, quod quod professum monasterio demit profiteri cogatur, quod esset contra Sacros Canones, patet, cum ipsi annum probationis concedant, quo quis experiatur, vtrum tale institutum sit accommodum, & liberè permaneat, aut recedat. Ex quo patet, ad quid teneatur qui aliquem à religione intranda auocauit, & ad quid etiam teneatur extrahens Nouitium ante professionē à religione. Et per hoc respondetur proposito in titulo articuli, cum quibus cōcordat doctissimus Nauarrus.[a]

[a] Nau. c. 14. n 32. in ma.

ARTICVLVS V.

In quibus monasterijs, & domibus sint Nouitij educandi.

Respondeo dicendo, secundum Caietanum[b] quod in illis locis expedit pueros nutriendos in religione dari, in quibus optandum est, vt similes fiāt illis quorum consortio committuntur, id circo statuendum esset, vt nullus puer, nullaque puella possit religioni tradi, nisi vbi verè viuitur regulariter: sic enim aut extinguerentur regulariter: viuentes relaxatè, aut reformarentur vexatione dante intellectum. Duo enim incommoda ex nutritione, & educatione nouitiorum, in monasterijs relaxatis oriuntur. Primū quidem quod qui in prauis moribus consenuerunt iuniores sua vitiorū scabie corrumpent. Alterum est quod iuuenes postquam prauas corruptasque consuetudines semel imbiberint aduersus regularem, reformatamque obseruantiam acerrimos se praestabūt propugnatores perpetuò enim difficilè corriguntur. Vnde ait Ciet.[c] Nemini licet absque peccati mortalis nota aliquem inducere ad religionem in monasterijs vel conuentibus vitae Communis: inducitur enim ad vitam rep ehensibilem eo quod vita illa cōuentualium a regulari exorbitet. Quod quidem eo fit manifestius quod continuus b norum praelatorū conatus ad illorum reformationem contendit Vnde vituperabile est nō solum inducere, sed etiam ingredi & recipere ad vitam irregularem personas vtriusque sexus quamuis ecclesia toleret hoc permissiuè, nam ecclesia non approbat huiusmodi regularem visam, sed ad euitanda maiora mala permittit eam atq; tolerat sicut & alia turpida mala. Quam rem ipsemet D.Thomas,[d] perspicuè explicuit dicens laudabile esse & admodum meritorium ad aliam religionē aliquos inducere in qua viuitur ita exemplariter vt habeat inductus occasionem proficiendi, nam si tepidè maiores viuunt, & inter minores multa est relaxatio non parum imminet inducto periculum scandali, cū ingressus inuenit itus tantam remissionē & imperfectionem & retrocedit, fiuntq; nouissima illius hominis peiora prioribus, vt apud Lucam[e] dominus. Quod quidem verum putat Nauarrus[f] quando ipsa religio esset relaxata quoad essentialia vota, non autem quoad alias accidentarias obseruationes, quae sunt iam sublatae, vel mitigatae apostolicis priuilegijs veris, vel tempore immemorali praescriptis vel ex licentia tacita vel expressa proprij praelati ad hoc facultatem habentir, vel ex consuetudine quae licet nō sit immemorialis, est tamen adeo rationabilis, & tot annorum adeoq; vetus & antiqua quae ad ita emolliendas praedictas obseruationes sufficeret. His sic praelibatis dico quod in his religionibus debent nouitij admitti in magis eiusdem ordinis reformatis monasterijs, & in quibus magis exemplariter viuitur vt ipsi nouitij semel imbuti reformatione & vita regulari odorem seruent tota die, nam ait Hugo.[g] multi ex modernis nouitijs siquid imperfectionis inueniunt id assumunt, idque alios cum propriorum defectuum adiectione mittunt, sic ordo in declinātium declinatione remissione declinat nisi bonis fauctorū fratrum & maximè praesidentium exemplis doctrinis & correctionibus sustentetur. Haec Hugo, Et Bernardus[h] in epistola quadā ait hos nouitios religionem ingredientes stultos fieri vt fint sapientes, quia nouitiom prudentem incipientem sapientem iu cella diu posse consistere iu congregatione durare impossibile est. Debet secundum eum sua obedientia esse indiscretus. Id est quod non discernat quid vel quare praecipiatur, sed iu hoc tantum niti vt fideliter & humiliter fiat quod à maiori praecipitur, qui autem sic se habere debent ablactati à lacte auulsi ab vberibus mundi esse debent & nutriti inter sanctos & exēplares religiosos vt ipsos doceat dominus scientiam & intelligere faciat auditum. Haec Bernardus.

[b] Ca 2. 2. q. 189 art. 5.

[c] Caie. vbi su. a 9. ad 2. arg.

[d] Tho. in d. ar. 9.

[e] Luc. 11.

[f] Na. in man. c. 12. n 50.

[g] Hug. super reg. frat. Mi- no ca. 6. iuxta finem.

[h] Bernard. in epist. ad fratres de Mōte ca. 7.

ARTICVLVS VI.

Quo habitu Nouitij sint induendi.

Respondeo dicendo, quod pro nostra religione ordinis Minorum, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo Pontificatus Pauli secundi anno septimo fuit celebratum Capitulum Generale in Conuentu Palençuele in prouincia Castellae inquo sic fuit ordinatum.

Vlterius cum ſecundum declarationem D. Clemens V. omnia ſpectantia ad formam habitus tam nouitiorum quam profeſſorum æquipolleant præcepto, ſtatuit & vult reuerendus Pater vicarius Generalis, cum Capitulo vniuerſo vt de cætero in omnibus prouincijs habitus nouitiorum patenter ſit diſtinctus ab habitu profeſſorum ita vt diſſutura Caputij nō ſufficiat ſed vel oportet Caparonem iuxta regulam, vel aliā peciam panni ante pectus niſi quoad aliquas perſonas notabiles recipiendas aliud ſecundum Deum aliquando videatur.

Ita refertur in monumentis [a] ordinum in aliis autem religionibus iuxta earum conſtitutiones & laudabiles conſuetudines ſunt nouitij induendi.

[a] *Tract. fol. 241 pag. 2.*

Circa illa verba noſtræ conſtitutionis ibi ita quod diſſutura Caputij non ſufficiat eſt aduertendū, quod hæc verba à patribus illis antiquis fuerunt poſita quia diſſutura Capucij non eſt habitus nouitiorum contra aliquos ignorantes aſſerentes eſſe habitum nouitiorum: inde inferentes, quod fratres Minores profeſſi portantes habitum cum diſſutura Capucij peccant mortaliter cum portent habitum non profeſſorum ſed nouitiorum qui euidenter falluntur, cū totum Capitulum Generale in exordio obſeruantiæ quo tempore maximè obſeruantia eiuſdem rigor vigebat iudicauerit hunc eſſe habitum profeſſorum.

Secundo ſunt notanda illa verba ibi, niſi quoad aliquas perſonas notabiles, quod perſonæ notabiles preſbyteri communiter reputantur, extendere autem huc ad notabiles niſi ſint filij aliquorum illuſtrium titulum habentium exiſtimo non conuenire cum vnuſquiſque nobilis reputetur, & ſi vni daretur omnes nobilitatem allegarent. Vtrum autem annus probationis poſſit computari ſine eo quod nouitius habitu regulari probationis incedat in ſequenti quæſtione diſputabitur.

QVÆSTIO XV.

De nouitiis quoad annum probationis in duodecim articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duodecim.

1 *VTrum requiratur in omnibus religionibus integer annus probationis.*
2 *Quare ius ſtatuit vt eſſet integer annus probationis,*
3 *Vtrum valeat profeſſio nouitij non habentis decimum ſextum annum completum cuius malitia ſupplet ætatem.*
4 *Vtrum dies termini anni probationis debeat computari in termino, ita vt in ipſo de termino poſſit fieri profeſſio.*
5 *Vtrum in anno biſſexto duo dies debeant computari in vno ad effectum implendi annum probationis.*
6 *Vtrum nouitij in aliquo caſu poſſint facere profeſſionem non finito anno probationis.*
7 *Vtrum poſſit nouitius renunciare anno probationis.*
8 *An annus probationis debeat eſſe continuus.*
9 *Vtrum ſit de ſubſtantia anni probationis, quod nouitius deferat habitum regularem.*
10 *Vtrum ſufficiat quod habitus regularis deferatur à nouitio partim in monaſterio, partim extra monaſterium.*
11 *Vtrum regularis tranſiens in aliam religionem teneatur habere annum probationis continuum.*
12 *Vtrum prelati incidant in aliquam cenſuram recipientes nouitium ad probationem ante annum probationis elapſum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum requiratur in omnibus religionibus annus integer probationis.

REſpondeo dicendo, quod ſecundum [b] iura antiqua maſculus completo non autem incepto anno quarto decimo, mulier completo anno duodecimo ad profeſſionem admittebantur. [c] Et ſecundum iura antiqua [d] regulariter profeſſio nō poterat dari niſi completo anno integro probationis, attamen quia tempus dabatur in fauorem nouitij vt experiretur regulæ auſteritatem & mores monaſterij vt dicitur in iure [e] ideo conueniente prælato cum ſuo conuentu quoad nos mendicantes & interueniente voluntate nouitij poterat ſecundum idem ius [f] antiquum ante annum profiteri & tenebat profeſſio, licet malè procederent prælati hoc ſine cauſa rationabili facientes: imo decreuit Bonifacius VIII. pro non mēdicantibus, quod profeſſio expreſſa vel tacita licitè poterat fieri intra annum, ſed expreſſè emiſſa etiam ſeculari habitu non mutato illi religioni præciſè ſe obligat profitens quam profeſſus eſt, tacitè vero facta intra annum probationis per ſuſceptionem habitus qui profitentibus datur non illi ſpecialiter cuius habitus eſt ſuſceptus, ſed generaliter religioni alicui recipientem obligabat prout aliqui tenebant. At cum profeſſio ſicut votum ſolemne ſubiiciatur ordinationi Eccleſiæ ratione ſolemnitatis prout ait D. Thomas, [g] ideo in Concilio [h] Tridentino nouiſſimè eſt ordinatum, vt in vnaquaque religione tam virorū quam mulierum profeſſio non fiat ante decimum ſextum annum expletum, nec qui minori tempore quam per annum poſt ſuſceptum habitum in probatione ſteterit ad probationem admittatur, profeſſio autem antea facta ſit nulla, nullámque inducat obligationem ad alicuius regulæ, aut religionis vel ordinis obſeruationem, aut ad alios quoſcunque effectus. Hæc Concilium.

[b] *c. 1. de reg. l. 6. gl. 20. q. 1. in c. 1. Clem. eod. de reg.*
[c] *c. non ſolum & c. conſtitutionē de reg. li. 6.*
[d] *Ca. ad apoſtol. ā de reg.*
[e] *c. ad apoſtolicam.*
[f] *d. c. conſtitutionem.*
[g] *D. Tho. 2. 2. q. vlt.*
[h] *Seſſ. 25. de reg. c. 15.*

ARTICVLVS II.

Quare ius ſtatuit vt integer annus probationis, & non ſex menſes, aut quatuordecim aſsignarentur.

REſpondeo dicendo, quod ſimilibus quæſtionibus interrogati ſolum poſſumus reſpondere cum doctrina cuiuſdam [i] gloſſæ & omnium doctorū quos refert & ſequitur Tiraquellus, quod non omniū poſſumus dare rationem, & ſic in propoſito non obligamur dare rationem, quare hoc tempus fuerit aſsignatum, & non aliud maius aut minus, ſicut non poteſt dari ratio quare magis præſcriptioni fuit determinatum ſpatiū decem annorum, quam duodecim. At licet ad id non aſtringamur, in noſtro tamen caſu ratio eſt in promptu. Terminus enim anni eſt conuenientior & opportunior negotiis humanis quā alius, hic enim terminus comprehendit omnes menſes, & omnem temporis diuerſitaté in quo poteſt nouitius frigus & caloré æſtatem & hyemem & omnes tēporis mutationes experiri: cū in hoc tēporis ſpatio omnes eueniant, qua ratione ius ſæpè ſæpius pro differentibus negotiis peragendis annum conſtituit integrum iuxta ea quæ latè congerit Tiraquellus. [k] Et ſanctiſsimi patres prout refert Innocentius [l] vnius anni ſpatium pro probatione nouitiorū ſtatuerunt, tum in fauorem nouitiorum vt ſcilicet, probent & experiantur vtrum poſsint difficultates & aſperitates religionis portare, tum in fauorem religionis vt per conuer-

[i] *Gl. & DD. in l. nō omniū ff. de legib. l. 1. §. pueritiam. ff. de poſtu. Tiraq. de præſcr. 1. gl. 4. in prin.*
[k] *Tiraq. de re tract. Lim. §. 1. gl. 1. n. 6 & 7.*
[l] *Ca. ad apoſtol. de reg.*

satiounem annuă nouitiorum eorum mores & inclinationes fratres cognoscant, & videant an ad religionem sint idonei.

a Conc. Tri. ses. 25 de re. c. 15.

Et aduertendum, quod a Concilium Tridentinum ordinat vt non detur professio, nisi prædicto anno probationis completo. Nec obstat, quod nouitius habitum susceperit ante decimum sextum completum, ante quem vetat Concilium professionem fieri nam respondetur, quod Concilium non vetat habitum suscipi ante illos completos annos, nec disponit annum probationis impleri non posse ante dictum spatium, & ita hodie annus probationis incipere potest imo & perfici ante decimum sextum annum completű & virtute illius probationis fieri professio expleto sexto decimo anno. ita Nauar.b

b Na. li. 3. cōsi. 11 de reg. cōsil. 30.

Aduertendum etiam, quod licentia, vt aliquis simul sumat habitum, & professionem emittat, vt in Abbatem eligi possit non conceditur ante enim quam quis sit discipulus non potest esse Magister, vt dicit quædam decretalis, c & pro hoc est decisio Putei, & tradit Quintilianus Mandosius.

c L. off. in s. de elect. decis. pute vt. 362. Mando de sing. gradu fo. 102 co. 1.

ARTICVLVS III.

Vtrum valeat professio nouitij non habentis decimum sextum annum completum cuius malitia supplet ætatem.

RESpondeo dicendo, quod professio expressa, vel tacita ante hanc ætatem est nulla, & inualida, vt ex Conc. d Triden. colligitur, cuius decretum non solum in expressa, sed etiam in tacita professione locum habet. Quod non distinguit an ante illam ætatem qui sit doli capax, vel non, licet alias doli capax obligetur, vt dicitur in iure, e vt ita etiam obligetur Deo iuxta notata per quandam glossam, f nam contrarium in nostro casu est dicendum, vt per Hustiensem, g & Geminianum dicentes, quod malitia non supplet ætatem vbi à iure certus numerus, & determinatus annorum requiritur licet alias regulare sit malitiam supplere ætatem, vt colligitur ex iure, h & tradit Mandosius.

d Con. Tri. ses. 25 de re. c. 15.
e c. pueris de delict. puero.
f Gl. in fin in c. postul. ta. de reg.
g Host. in d. c. postulasti, Geminian. in consilio 4 in causa enor.
h l. 2. & 3. C. si minor se maior. dixerit. ca. de illis 2. & c. uls. de spon. impu. Mando. in reg. Can. q. 2. n. 13. & 14. n. 1.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum dies termini anni probationis debeat computari in termino ita, vt in ipso die termini possit fieri professio.

RESpondeo dicendo, quod Quintilianus Mandosius, i disputat aliā similem quæstionem, quæritur eoim audies qua fit resignatio beneficij vel præstatur consensus infirmi iuxta tenorem regulæ Cancellariæ debeant computari in termino viginti dierum, vt videlicet currat de momento in momentum, an vero eo non computato incipiat terminus viginti dierum à sequenti die numerari. Quam quæstionem ait in Rota fuisse propositam, & non decisam, & refert duas contrarias opiniones, Attamen concludit, quod quando resultant ordinum, & pœna computando diem termini in termino tunc non fiat talis computatio, at vero quandam non computando ipsam in termino odium seu pœna non resultaret tunc dies ille computabitur, & fiet computatio de momento in momentum. Hanc distinctionem ponit Archidiaconus quē refert Geminianus, k & post alios multos esse sequendam concludunt Tiraquellus & Mandosius affirmantes esse verissimam, & æquitatem summam cōtinere quā Domini de Rota sequi semper cōsueuerūt. Et quando occurrit casus dies termini an, & quando computetur in termino videre poteris apud Ægidium Bosiuū, l Cassaneum, & Florerium.

i Man. in reg. 19 Cā q. q. 18
k Gemin. in c. statutum. 1. de præben. l. 6. co. 3. ve. si vero non potest apparere Tira. de vtroque retra. § 1. glos. 1. n. 46. Man. vbi su. iuxta fin.
l Bos. in pro. crim. tit. quomodo proced. per all. in del nu. 16. ver. & quando similiter de ann. consuet. Cas. in consuet. Burg. Ru. 1. §. 8. n. 50. Flo. supra. 3. p. 2. p. n.

Sed videamus vtrum in casu proposito debeat fieri computatio de momento in momentū, an cōtra Pro quo videndum est an ex tali cōputatione fauor, aut odium oriatur, & quod oriatur odium videtur: nam sequitur ipsum nouitium obligari religioni per professionem obligatio autem ordinum præ se fert. Et sic dicitur in quadam lege, m quod obligans se dic Kalen. de soluendis &c. ista dies obligationis in qua Kalendę incidūt non cōputantur. Pro contraria vero parte facit, quod in nostro casu agitur de fauore, quod probatur: nam licet obligatio absoluté significet odium: at obligari religioni nō videtur nisi fauor propter maximas immunitates, & priuilegia quibus ipse nouitius eo ipso quod professus est particeps & posset accidere, quod si non fieret, cōputatio de momento in momentū ipse nouitius in die illo termini posset mori ante professionem, & priuaretur suffragiis debitis professis, & monasterium perderet hæreditatem quæ sibi si professus moreretur obueniret. Et pro hoc facit dictū Panormitani, n dicentis quod in fauoribus si contingat bissextus duo dies computantur pro vno, & omnes cōcedunt, quod anno probationis cadente in bissextu duo dies reputantur pro vno prout articulo sequenti dicetur Et confirmatur nam in multis casibus ius o ciuile etiam facit computationem de momento in mementum in fauorabilibus licèt aliquibus odiosa sint, pubertes enim possunt facere testamentum, & satis est, quod compleuerint annos quatuordecim licet nō excesserint, adeo quod dies vltimus quatuordecim annorum inceptus habetur pro completo licet ex tali factione testamenti aliquibus damnum inferatur, similiter in proposito licet ex professione in vltimo die termini anni probationis aliquibus iniuria irrogetur per hæreditatem Monasterio delatam debet in fauorem profitentis, & monasterij dies termini Computari in termino ita, vt fiat computatio de momento in momentum. Quod maximè comprobatur ex decisione iuris consulti Vlpiani, p qui ait in vsu capionibus non à momento ad momentum, sed totum ad postremum diem computamus, ideoque qui hora diei sexta diei Kalendarū Ianuariarū possidere cæpit hora sexta diei pridie Kalendas Ianuarias implet vsucapionem. Ex quo loco sequens conficio argumentum, si in vsucapionibus quæ sunt odiosæ non fit computatio de momento ad momentum, vt tempus præscriptionis finiri dicatur, sed sufficit, quod dies sit cęptus, vt habeatur pro completo, vt ex dictis legibus sumat Paulus de Castro, quomodo ad professionem faciendam, vt annus probationis finiri dicatur non debemus esse contenti, quod fiat computatio de momento in momentum, sed debemus desiderare alium diem expectari, vt professio legitimè possit dari. Et hanc opinionem his non adductis tenet Henriquez q allegans Palatium.

m l. cum qui Kal. v. slare. ff. de ver. obli.
n Pa. in c. quoniam. de v. sig.
o l. qua ætate. ff. qui testa. fa cre. pos.
p l. in vsucapionem ca. l seq. ff. de vsucap.

Nec contra hoc obstat quidam Canon r eam respondetur, quod loquitur in casu dissimili in quo pater ipsius puellæ minoris duodecim annorum potest reclamare ad quod ipsi patri datur annus, & dies. Et certè si Concilium vellet, vt vnus dies vltra expectaretur id vtique exprimeret sicut in dicto Canone est expressum loquente de patre volente filium impuberem à monasterio reuocare.

q Henr. 2. to. l. 12. de excom. 40. n. 2 Pala. in 4 d. 38 q. 1. p. 521.
r Ca. puel. 20.

ARTICVLVS V.

Vtrum in anno bissexto duo dies debeant computari pro vno ad effectum implendi annum probationis.

RESpondeo dicendo, quod in anno bissexto secundum ius s duo dies debēt pro vno reputari & nequo

s l. cum bisex. ff de v. s.

quoad annum probationis debent etiam computari pro vno. Et ratio est: nam cum hæc materia sit polytica, & ciuilis clarum est, quod de ea polyticè, & ciuiter loqui debemus. Ex quo sequitur, quod annus probationis non debet esse annus solaris, & naturalis qui necessariò trecentos, & sexaginta, & quinque dies, & sex horas continet, sed debet esse annus à republica, vt talis declaratus. Pro cuius rei explicatione est notandum, quod varia fuit apud plerasque gentes olim annorum ratio, vt nobis scriptum reliquerunt, Plinius, a Macrobius, Alexander ab Alexandro, & alij quos refert diligentissimus Tiraquellus. Annus verò Romanus quo modo vtimur dubio procul constat duodecim mensibus quo vsa est Respublica Romanorum ab Imperio Iulij Cæsaris qui imitatus Ægyptos ad certam dierum numerum solis redegit annum intercalario antiquo mense sublato, vt vnus dies quarto quoque anno intercalaretur, qui & hodie quoque intercalatur propter vniuscuiusque anni quadrantem, qui ad perfectum solis cursum post CCCLXV. dies deerat, auctoribus Macrobio, Plinio, & Plutarquo. Prius enim Romulus ex decem mensibus constituerat annum solarem. Numa verò ex duodecim, sed ratione quadam adeo confusa, vt necesse fuerit eam à Iulio Cæsare immutari, itaque anno solari vsa est semper Romana Ecclesia. Apud Hæbreos verò hic annus solaris erat in vsu diuersa tamen mensium obseruatione: siquidem duodecim lunationes apud eos simul additis vndecim diebus faciunt annum solarem de quo latè per Couarruuias b & Petrum Martinez.

a Plin. li. 7. ca. 48. Macro. li. 1. ... Alex. lib. 3. dier. genial. c. 24. Tira. lib. 2. de tract. §. 3 gl. 10.

b Co li. 4. va. c. 12. Mart. li. 9 hyp. 36.

Secundò est notandum, quod quantum ad negotia, & Commercia humana ille annus debet iudicari qui à Republica à certo die vnius mensis vsque ad eundem diem sequentis anni siue annus sit bissextus siue non, licet annus solaris semper sit vnus, & hic annus ciuilis, & polyticus sufficit ad hoc, vt sit perfectus annus probationis.

Ex qua resolutione colligitur resolutio ad quandam dubitationem quæ exhorta fuit ab anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo secundo, cui Gregorij XIII. auctoritate dempti sunt decem dies à quinto enim die Octobris vsque ad decimum sextum diem eiusdem mensis sunt sublati, propter quod fuit dubitatum vtrum in ordinibus sacris initiandis ille annus deberet, vt integer reputari, vt sacris initiandis reputarentur habere ætatem à sacris canonibus requisitam an verò illi decem dies deberent superaddi Ad quod respondetur nullam esse necessitatem expectandi complementum illorum decē dierum, licet enim ille annus millesimus quingentesimus octuagesimus secundus non fuerit perfectus solaris, fuit tamen perfectus ciuiliter, & polyticè, & in omnibus commerciis, vt talis receptus, & de his annis loquuntur decreta Canonica certos annos ad negotia aliqua requirentia.

Eadem autem distinctio, quæ versatur inter annū solarem, & polyticum versatur etiam inter diem naturalem, & ciuilem, quidam enim est dies ciuilis, quidam verò naturalis. Dies naturalis est ille qui incipit à primo manè vsque ad noctem, hoc enim nomen fuit illi à Domino impositum, vt ex Genes. c patet, & de hoc die loquitur D. Gregorius dicens, vt cum dies adolesceret noctemque sol reduxerit, dies polyticus est dies viginti quatuor horarum quem aliqui ignorantes, diem naturalem appellant, hunc autem diem polyticum instituit Respublica, & ecclesia ad suum regimen. Vnde in distinctis prouinciis incipit hic dies à distinctis horis, quidam enim ipsum à media est nocte vsque ad aliam mediam noctē enumerant, Alij à meridie, alij à primo mane alij, ab occasu

c Genes. 1.

solis, qua vltima computatione vtuntur Athenienses prout refert Acursus, d nos consuetudinē antiquam Romanorum sectantes hūc diem a media nocte initiamus vsque ad aliam mediam noctem complendū, & sic e iuris consulti contractum noctu factum non improbant cum die polytico fiat, nec in religiosis professio noctu facta irrita iudicatur.

d Acurs. in l. more Romano ff de feriis.

e l. nemine C. de transa.

Ex quibus infertur, quod si prælati præcipiant religiosis, vt intra duos dies naturales aliquid faciant sub pœna excommunicationis ipso facto non incidunt in prædictam pœnam hoc non facientes intra quadraginta horas ab hora intimationis, cum in aliis quatuor horis possit ab eis fieri, prælati enim, & vulgus vocabula confundunt dies polyticos naturales appellando, verum est tamen, quod secundum subiectam materiam appellatione diei aliquando non veniet dies polyticus, sed tantum naturalis, qui incipit à primo mane vsque ad noctem, velut si prælati præcipiant subditis vt intra vnum diem naturalem opus faciant, quod de die, & non de nocte fieri necesse est, vt erit opus extra monasterium peragendum, extra quod noctu non possunt regulares existere, hoc enim præceptum ad diem tantum naturalem, & non polyticum est restringendum.

ARTICVLVS VI.

Vtrum nouitij in aliquo casu possint facere professionem non finito anno probationis.

RESpondeo dicendo, quod circa hoc habemus quoddam breue Pij V. cuius tenorem refert Parasellus, & in præsentiarum refero.

Pius Quintus ad perpetuam rei memoriam. Summi Sacerdotij cura, meritis licet imparibus nobis ex alto commissa requirit, vt votis illis, per quæ animarum Christi fideliū præsertim Sancti monialium, virtutum Domino sub suaue Religionis iugo, virgineaq́; perpetua castitatis laureola famulantium saluti, spiritualique consolationi consulitur libenter annuamus illasue fauoribus prosequamur opportunis. Sanè exhibita nobis nuper pro parte dilectarum in Christo filiarum Monialium ordinis S. Dominici fratrū prædicatorum petitio continebat. Quod quoniam aliquando accidit, vt illæ durante tempore probationis illarum ad emittendam professionem regularem, & ante illius emissionem ab hac vita migrant, & in dicta tempore probationis obstantibus constitutionibus, siue statutis, & ordinationibus dicti ordinis non valentes dictam professionem emittere carent cœlesti merito, quo ex dono, & benignitate Sedis Apostolicæ cæteræ dicti ordinis, Moniales professæ in dicta professione, & regula decedentes gaudent.

Quare nobis humiliter supplicari fecerunt, vt sibi in præmissis opportunè prouidere de benignitate Apo. dignaremur.

Nos igitur [qui salutem animarū dictarum Monialium nouitiarum etiam ante professionis emissionem, & durante tempore probationis earundem decedentium sincero desideramus affectu] ipsasque Moniales, nouitias, & earum singulas, à quibusuis excommunicationis, suspensionis, interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis si quibus quomodolibet innodatæ existant, ad effectum præsentium dūtaxat consequendum, harum serie absoluentes, & absolutas fore censentes huiusmodi supplicationibus inclinati eisdem Monialibus nouitiis nunc, & pro tempore existentibus, & earū singulis, vt quando, & quoties aliqua ex eis nondū professa de alicuius medici consilio ab hoc sæculo transitura conspicitur, ipsa pro consolatione animæ suæ professionē præ dicta ante tempus requisitum quatenus tamen in ætate legitima constituta sit ad illa emittenda in manibus Abbatissæ, seu prioris̄æ vel alterius superioris Nouitiarū ipsius Monasterij, seu domus, ita tamen, quod ipsæ Moniales nouitiæ sic decedentes

indulgentiam, & alias gratias quas Moniales vere professas decedentes consequuntur consequi possint, emittere in articulo mortis liberè, & licitè valeant Apostolica authoritate tenore præsentium perpetuo concedimus, & indulgemus. Necnon eisdem Monialibus Nouitijs ita tunc professis decedentibus plenariam peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem in forma iubilei misericorditer in Domino eisdem authoritate, & tenore elargimur.

Ac concessionem, indultum, & elargitionem huius, ac præsentes literas sub quibusuis similium vel dissimilium indulgentiarum, & gratiarum suspensionibus, reuocationibus, & limitationibus etiam in fauorem quorumcunque factis, & faciendis nullatenus comprehensas, sed semper ab illis exceptas, & quoties illæ emanabunt, toties in pristinum, & validissimum statum restitutas, repositas, & denuo concessas existere ipsisque Monialibus, & professionem emittentibus suffragari posse: & sic per quoscunque iudices, & commissarios quauis authorit. fungentes etiam S.R.E. Cardinales, & sacri Palatij Apostolici causarum auditores sublata eorum, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate & authoritate iudicari, & diffiniri debere, ac quicquid secus super his, à quoquam quauis authoritate scienter, vel ignoranter attentari contigerit, irritum, & inane decernimus.

Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac monasterij, seu domus, & ordinis huiusmodi etiam iuramento confirmatione apostolica vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus Priuilegijs quoque indultis, & literis Apostolicis, illis eorumque Superioribus, & personis, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis in contrarium quomodolibet concessis approbatis, & innouatis, quibus omnibus, & singulis illorum tenore, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita, obseruata, inserti forent præsentibus pro sufficienter expressis habentes illis alias in suo robore permansuris hac vice dumtaxat specialiter derogamus, cæterisque contrarijs quibuscunque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris Die. 23 Augusti. 1570. Pontificatus nostri anno quinto.

[a] *Fol 245 in bona impr.* Hoc priuilegium desumpsi ex libro [a] Reuerendissimi Parasseli, in quo aliqua priuilegia notabilia congessit.

Ex qua concessione colligitur, quod nouitiæ habentes legitimam ætatem ad profitendum si contingat in articulo mortis constitui possunt profiteri etiam non finito adhuc anno probationis,

Pro explicatione autem huius concessionis ex primo notandum, quod ipsa videtur reuocata per Gregorium XIII. in sua constitutione, quæ incipit, *In tanta*
[b] *Na in summa manual.* *ta negotiorum mole*, cuius tenorē refert Nauar. [b] in qua reuocauit quidquid concessit Pius V. super statu & regimine sanctimonialiū contra ius, & decreta Cōc. Trid. sed potest dici quod non est reuocata quoad fo-
[c] *t. 10. q. 8. ar. 9.* rū conscientiæ prout [c] enim in 1. tomo probauimus à Pio V. fuerunt reualidata in foro conscientiæ omnia priuilegia quæ erant contra decreta Conc. Trid. per prædecessores suos concessa, prout in primo tomo probauimus, & sic videtur, quod per semetipsum concessa, & concedenda contra supradicta decreta voluerit semper in foro conscientiæ ad minus obseruari. Et Gregorius XIII. vt dictum est in primo to-
[d] *1. 10. q. 8. ar. 9.* mo [d] supra allegato in sua constitutione tantum reuocauit ea, quæ Pius concesserat contra supra dicta decreta nolens ea aliquam vim in foro exteriori habere. Potest etiam dici, quod Gregorius XIII. tantum reuocauit ea quæ concesserat Pius V. super statu, & regimine monialium, non autem super professione in articulo mortis emittenda cum hoc neque ad statum nec ad regimen pertineat monialium, siquidem supponitur ipsam monialem statim ab statu huius sæculi, & ab eius regimine decessuram.

Secundò notandum est, quod virtute huius breuis, & concessionis ipsi nouitiæ sic professæ non potest succedere monasterium in præiudicium venientium ab iurestato cum tantum concedat hoc summus Pōtifex propter consolationem spiritualem ipsarū Monialium, & nouitiarum, vt patet ex verbis huius concessionis ibi, *careant merito cælesti quo dicti ordinis professæ*, &c. & ibi. *pro consolatione animæ suæ*, & ibi. *sic decedentes indulgentiam & alias gratias quas Moniales verè professæ*. & ibi, *plenam suorum peccatorum indulgentiam in forma iubilei*. Et nunquam summus Pontifex in his priuilegijs intendit derogare iuri quæsito alterius prout nos in primo tomo [e] diximus, nisi hoc exprésserit & in hac [e] *1. 10. q. ar. 8.* bulla nullum apponitur verbum ex quo colligatur velle summum Pontificem iuri venientium ab intestato præiudicare. Præterea si hoc priuilegium tantum in foro conscientiæ locum habet, quidquid virtute ipsius fit, tantum in foro conscientiæ valebit, & sic cum professio virtute eius tantum in foro conscientiæ valeat virtute ipsius nihil in iudicio exteriori peti potest. Verum est tamen, quod si nouitia ex ea infirmitate non decesserit si postea anno probationis cōpleto professionem emittat primā ratificando succedet monasteriū, secundū ea quæ supra [f] latè diximus. [f] *Sup. 1. 10. q. 7. art. viij.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum possit nouitius renunciare anno probationis, & sine eo completo profiteri.

RESpondeo dicendo, quod licèt forte disputando possit pars affirmatiua teneri, at pars negatiua in iudicando, & consulēdo est amplectenda. Primò quia in Concilio [g] Tridentino parificantur pro- [g] *Con. sess. 25 de reg. c. 15.* fessio ante decimum sextum annum facta, & facta ante diem anni probationis, at nemo audebit dicere professionem ante decimum sextum annum factam de consensu nouitij, & monasterij valere, ergo neque debemus dicere professionem factam ante finem anni probationis de consensu nouitij valere enim de parificatis idem secundum ius [h] debet iudicari. Se- [h] *l. si ff. mandati. §. licet ex quadam de necom.* cundò probatur nam mens, & ratio sunt anima legis vt dicitur in quadam regula [i] iuris, nec debemus putare ait Hieronymus, [k] Euāgelium esse in verbis scri- [i] *c. a. si. de reg. iur.* pturam, sed in sensu, quibus concordat imperator in quadam lege, [l] at mens & ratio qua moti sunt sacri [k] *Hieron. in c. 5. ad Gala. c. 2. c. Marchi. t. c. 15.* Concilij patres ad constituendum dictum decretum videtur fuisse ne illo anno nouitij renūciare possent. Tertiò quia verba legis ita interpretanda sunt, vt ipsa [l] *l. non dubium C. de leg.* non frustrentur, & otiosa reddantur iuxta tradita in iure, [m] at Interpretari prædictum decretum, vt limi- [m] *c. in his de priu. c. si euntendo fin. exe.* tetur per aliud decretum, [n] expressè habens annum [n] *c. ad apostolicam de reg.* probationis inductum esse in fauorem tam monasterij quam nouitij, & quod de consensu vtriusque partis illi fauori renunciari possit, est illud frustrare, & nihil aut certè parum induceret noui, nam etiam ante illum professio facta sine vtriusque partis consensu, scilicet Monasterij, & nouitij erat nulla. Quartò nam prædictum decretum Concilij Tridentini exequat in hoc religiones mendicantes, & non mendicantes, vt palam colligitur ex eius contextu, at professio facta apud mendicantes de consensu vtriusque partis ante finem anni probationis est nulla aut certè non facit verum religiosum, sed tantum in genere obligat religioni, per quod nō sit profitens verè religiosus, sed obnoxius, vt fiat religiosus iuxta quandam decretalem [o] vbi communis omnium doctorum.

Denique probatur prædicta cōclusio: nemo enim [o] *c. ad apostolicam.* iuri publico potest renunciare, vt dicitur iure, [p] [p] *c. ea. diligentia de for. comp.* & esperientia quæ est rerum magistra ducuit Sanctos

ctos Patres præfati concilij quod licet renunciatio prædicti anni tempore quo factum fuit dictum decretum capituli ad apostolicam solum videbatur præiudicare iuri priuato: tempore tamen dicti Concilij, & nostro clarè cœpit præiudicare iam iuri publico quam priuato, & ita in vtilitatem publicam vetuit Concilium huiusmodi professiones ante annum fieri, nam iam passim in aliquibus religionibus intra vnam vel alteram hebdomadam cœperunt fieri professiones, vt ad dignitates & beneficia promouerentur, & fierent prius magistri quam discipuli, cum in magistrum assumi non debeat qui non nouit esse discipulus cum magno damno, & dedecore publico ipsarum religionum quæ sunt magna pars Reipublicæ Christianæ, in qua ius publicum consistit argumento cuiusdam legis, [a] & consequenter nemo auctoritate propria potest tali iuri renunciare, & per hæc & alia hanc partem defendit Nauarrus.[b]

a l. 2 § huius fu ff. de usu. & vsur.
b Na li. 3. consi. 11 de reg. cō. ss. 33.

ARTICVLVS VIII.

An annus probationis debeat esse continuus.

c Panor in ca ad apostolicā de regular.
d Glo. in reg. cum quis de re. iur. li. 6.

RESpondeo dicendo, quod Panormitanus [c] tenuit disputatiuè sufficere, quod sit interpollat[c], quod ante ipsum videtur tenuisse quandam glossam. [d] sed oppositum est verius, & communiter tenetur, scilicet quod oportet annum esse continuum eo modo quo solent austeritates in religione cōtinuari. Et hoc Panormitanus putat verius, cū hic annus sit statutus ad experiendum austeritates quæ maximè in continuatione consistunt, sicut patet in eo qui difficultatur ieiunare quadraginta dies facilè ieiunaret eus si inter diem, & diem alium, diem refectionis interponeret. Tum quia decretalis dicendo [e] infinité austeritates omnes vniuersaliter comprehendit, in casu autem nostro possibiliter quis non experiretur omnes puta quadragesimales si egrederetur tempore quadragesimæ, & idem in aduentu, & hyeme, vel æstate. Tum, quia cum iura loquuntur de annuali spatio vel de alio tempore de continuo sunt intelligenda, vt notat quædam glossa, [f] quia regulariter omne tempus debet esse continuum. Et hanc opinionem tenet Bartolus, [g] per textum ibi vbi seruus dicitur veteranus, qui anno continuo seruiuit, nouitius autem qui non seruiuit anno continuo, & ita tenet post Lappū, & Alexandrum Rebuffus,[h] & confirmatur; nam qui seruit duobus diebus non dicitur seruire vnu die, vt dicitur in quadam lege,[i] & plura cōseruata non sunt propriè vnum, vt dicitur in alia lege, [k] vbi Bartolus & communiter scribentes. Et ita hanc opinionem fuisse decisam in sacro pœnitentiario testatur Nauarrus.[l] Hæc sunt de iure communi videamus nunc vtrum secundum priuilegia religionibus concessa aliud sit dicendum.

e d.c. ad apos.
f Glo. super ru ff de va. tempor præsc.
g Bar. in l. interdum § quotiens. ff. de public.
h Rebuf consi 68 p. 120 co. 2.
i l. 3. ff. de ope libert.
k l. vbi ff. de verbo oblig.
l Naua li. 3. consi. 11. de reg. consi. 37.

Pro quo est aduertendum, quod Iulius II, statuit, quod cum aliqui fratres in ordine Minorum annum probationis inceperint, sed postea ad eundem ordinem redierint tempus prioris receptionis habitus cum tempore posterioris sibi computari vel non computari possit iuxta determinationem suorum superiorum: ita habetur in ordinum Monumentis [m] Quod priuilegium non existimo esse reuocatum per Concilium Tridentinum, [n] in eo enim tantum definitur quod annus debeat esse integer, non autem ibi dicitur, quod debeat esse continuus, sed hoc relinquit sub opinione sicut antea erat: vnde illi qui in nostra religione Minorum de obseruantia fecerunt professionem post annum integrum probationis discretum tamen, & non continuum ante constitutiones generales Toletanas apud viros graues nostræ sacræ religionis iudicati sunt professi, sicut præsente me in facti contingentia iudicatum fuit in illustri conuentu S. B. P. N. Francisci Salmanticensi, cum cōsilio P. F. Francisci de alderete, & P. F. Ferdinandi de Campo. & P. F. Andreæ de Auila Prouinciæ S. Iacobi olim prouincialis, & cum consilio P. F. Ioannis de Rada Magistri mei. & P. Fratris Francisci de Herrera dictæ prouinciæ patris, cuius scripta, & libri satis clamant, hos esse in sacra Theologia peritissimos & cum consilio doctissimi doctoris Gabrielis Henriquez iuris consultorum primarij, quem ego super hoc casu consului, & in dicta consultatione allegatum fuit post Concilium Tridentinum ita non solum consuluisse sed etiam in praxi admisisse Patrem fratrem Ioannem Ramirez olim dictæ prouinciæ prouincialem qui ex parte Regis Philippi Secundi, fuit ad Concilium Tridentinum missus, & Fratrem Gasparem de Vaeda, qui in sacra Theologia speculatiua & morali viri satis consumati fuerunt. Dixi ante constitutiones generales Toletanas, nam post eas dubium est vtrum professio post annum discretum probationis impletū valeat. Dicitur enim in eis quod ad maiorem Concilij obseruationem nouitij permaneant per annum continuum in probatione, & sic videtur Capitulum generale auferre à prælatis vsum prædicti priuilegij. Sed quidam in nostra religione Pater satis bene meritus & doctus dicebat, quod in Capitulo non fuit ablatus vsus prædicti Priuilegij, tum quia in dicta constitutione non fit vlla mentio de prædicta ademptione vsus, tum etiam quia quamuis apertè dicatur in ea vt prælati non vterentur prædicta gratia adhuc etiam iusta existente causa potuissent dispensare, quia in dictis constitutionibus dicitur quod cum causa vrgens euenerit prouinciales possint dispensare cum discretis Conuentus in quo morari contigerit, cum his Nouitiis in supra memoratis conditionibus à religione constitutis. Nec obstat quod conditio de continuitate anni non est de supra memoratis conditionibus sed potiùs de sequētibus, vt patet ex contextu & serie dictarum constitutionum, quia respondetur, quod quamuis prædicta constitutio secundum ordinem literæ non est de supra memoratis secundum ordinem intentionis est de illis quia in quantum tollit vsum prædicti priuilegij est constitutio facta à nostra religione, & cum mens Capituli Generalis sit vt prouinciales possint dispensare in conditionibus factis à nostra religione circa ipsos nouitios, inde sequitur, quod licet expressè in dictis ordinationibus tolleretur vsus prædicti priuilegij, quod potuissent prouinciales dispensare iusta occurrente causa, tum etiam quia intentio dictæ constitutionis de anni continuitate non fuit tollere vsum prædicti priuilegij iusta causa occurrēte, sed fuit statuere quod iura decernunt secundū mentem doctorum vt dictum est, & ideo constitutiones prædictæ Toletanæ expressè volunt vt prælati vtantur suis priuilegiis obtentis contra leges apostolicas ordinarias, vt expressè constat ex ipsis constitutionibus, [o] ex quibus omnibus patet, quod professio facta ex dispensatione prouincialium contra constitutionem de anni continuitate in nostra sacra religione Minorum de obseruantia erit valida, & in tali casu factum tenebit. Consulerem tamen vt hæ dispensationes raro aut nunquam fierent nisi talis occurrat necessitas, quæ nulla possit tergiuersatione negari. Hæc prædictus vir. Quæ omnia mihi probatissima sunt, sed à tali vsu censeo abstinendum omnino, nec nisi vrgenti necessitate ego eum admitterem cum postea professus per talem dispensationem possit reclamare in iudicio comparendo vt eius, professio irrita iudicetur sicut ego audiui apud Matritum quendam religiosum coram Vicario

m In 2 impr fo 327. conces. 23.
n Conc. Tri. ses. 25 de reg. c 15.
c. 1 de appro. nouitio.
o cap 8 tit. de disp harum consti.

Quæst. reg tom. 3. D 3 Gene-

Generali reclamasse eo quod intra annum probationis extra monasterium in quadam infirmaria eius pro fratribus eiusdem monasterij curandis deputata per aliquot dies infirmus vt medicaretur steterit. Cū quo ego simul ægritudine oppressus curatus fui, dicebat enim eius annum non fuisse continuum prout Sacri Canones determinant. Et à fortiori dispensatus poterit reclamare allegando nullam ad dispensandum causam inseruienisse. Nec patres religionis tales debent admittere professiones cum mutato spiritu professorum lites verisimiliter possint timeri.

Aduertendum tamen, quod in aliis religionibus, in quibus non est facta similis constitutio possunt prælati admittere ad professionem eos, qui annum discretum probationis peregerunt cum priuilegium Iulij II. non sit, (vt probatum est) à Concilio sublatū. Quod verum est si dictæ religiones priuilegiis mendicantium fruuntur prout quasi omnes fruuntur.

ARTICVLVS IX.

Vtrum sit de substantia anni probationis quod deferatur habitus regularis.

a l. 3. tit. 7. p. sancti a finem. RESpondeo dicendo, quod in quadam lege a partitarum hæc quæstio determinatur in hunc mudum. *Otro si el que entra en orden en algun monasterio deue vestir el habito de aquel orden, ca de otra manera no podria bien prouar la aspereza de la orden, porque vna gran parte de la graueza de la regla es en las vestiduras.* Circa quam legem aduertit ibi Gregorius Lopez

b c. super eo cū glo. ibi de reg. esse conformem cuidam decretali vbi Abbas dicit, quod est de substantia vt quis probet regulam in habitu regulari nouitiorum. Et quantum ad nostram religionem fratrum minorum de substantia est vt nouitius probet regulam in habitu regulari, cum in ea præcipiatur vt certo habitu nouitij induantur.

ARTICVLVS X.

Vtrum in anno probationis ad profitendum sufficiat, quod deferatur habitus religionis partim in manasterio partim extra.

RESpondeo dicendo, partem affirmatiuam videri veriorem, tum quia supponitur, quod prædictus nouitius detulerit habitum susceptum per totum annum partim intra monasterium partim extra manens semper sub obedientia sui superioris, & cum eius licentia iusta de causa data, & faciens eius præcepta & mandata, & videtur sufficiens adimplendum suum annum nouitiatus. Tum quia nullo iure cauetur, quod nouitius debeat manere semper & cōtinuo toto anno intra monasterium, & quod patrū sanctionibus non est statutum superstitiosa inuentione non

c c. cū voluissẽ. 2. q. 4. est præsumendum argumento cuiusdam c Canonis.

d Abb. in c. d. lorum de sent. excom. Panor. in c. ex rescripto co. 2. de iureiurand. d Tum quia Abbas antiquus quem refert Abbas iunior siue Panormitanus dicit, quod religiosus manens extra monasterium sub obedientia superioris, & cum eius licentia videtur residere intra illud, prout latè tradit Nauarrus, e allegando Syluestrum, idem

e Nau. in com. statimmus 19. q. 3. n. 74. Syl. v. religio 3. q. 19. vers. 5. cum communi tenentem. Tum etiam quia etiam si prædictus Abbas nec aliquis alius id dixisset ita tamē dicendum erat alioquin sequeretur, quod omnes nouitij qui intra annum exeunt monasteria de licentia suorum superiorum in quibus ceperunt habitum vt peregrinarentur in stationes, vel alia loca pia, vel visitent suos parentes aut cognatos ægrotantes, vel vt medicarentur, vel vt testificarentur, vel recrearentur, vel alia iusta de causa non complerēt annos suorum nouitiatuum. Tum quia alias sequeretur, quod errant Reges & Principes omnes qui sunt generales religionum militarium, qui frequenter post datum habitum suarum religionum suis militibus nouitiis statim aut certè post duos menses vel tres mittunt ad defendenda aliquot oppida munita, vel ad ipsamet bella, vt in eis compleant nouitiatuum annos.

Tum quia hoc videtur satis probari in quadam decretali f cum eis annotatis, quod scilicet annus nouitiatus extra monasterium de licentia superioris iusta de causa agi & compleri potest, tum etiam quia cōsuetudo optima legum interpres habet, quod prælati religionum etiam non militarium cum datur habitus suorum ordinum aliquibus viris insigniter eruditis, vel in exercendis artibus mechanicis, aut aliis valdè expertis mittunt eos intra annum nouitiatus ad disputationes, & ad alia negotia peragenda, & ad instruendos alios ignorantiores, qui operantur in villis monasteriorum ad aliquot dies hebdomadas vel menses, neq; propterea cogunt eos ad incohandum nouos annos nouitiatuum, tum quia frequenter longè asperiorem & duriorem vitam ducunt extra monasterium quam ducerent intra illud, & probant magis duritiem obedientiæ in eundo & redeundo & laborando, & malè edendo quam hi qui intra monasterium sub vmbra obediunt benè edendo. Et confirmatur: non enim est necessarium vt nouitius probet & experiatur omnes austeritates Monasterij in indiuiduo, siue in specie, sed sufficit quod experiatur austeritatem in genere per totum vnum annum degendo sub obedientia prælati, si enim nouitius statim post susceptum habitum inciperet ægrotare, & maneret æger quatuor, aut sex vel decem menses intra monasterium sub obedientia posset in fine anni profiteri secundum mentem doctorum quorum nemo dicit nec vt puto auderet dicere contrarium, ergo non est absq; vlla lege dicendum quid teneatur experiri omnes austeritates in specie, imo minimè gentium possunt eas experiri nouitij nostræ sacræ religionis Minorum. Cuius præceptum est non posse fratres professos in ea equitare, quod rigorosum præceptū non possunt nouitij in anno nouitiatus experiri. & multis allegatis hanc partem defendit doctissimus Nauarrus. g

f c. insinuātione qui cleric. vel vouent.

g Nau. l. 3. consil. tit. de reg. consi. 42.

Aduertendum tamen quod semper dixi si talis nouitius egrediatur, & sit extra monasterium cum licētia sui prælati, & cum habitu: nam si sine licentia, & sine habitu egrediatur, & postea reuertatur talis annus dicitur interpollatus, & est insufficiens secundū ius commune ad professionem, licet secundum concessionem Iulij secundi supra in octauo articulo relatū sufficiens videatur. Nec supra dictis obstat ordinatio Toletana generalis pro ordine Minorū de obseruātia facta vbi dicitur, quod licet Nouitius exeat cū habitu minimè tempus nouitiatus ante exitum cōpletum ipsi cōputetur. Nam respondetur quod dicta ordinatio intelligenda est quod exiit cum habitu, sine licentia prælati iuxta superius notata: non autem quando exiit cum habitu, & licentia prælati. Vel dic quod si de licētia prælati cū habitu egrediātur annus erit continuus, & nō discretus, & facta professio valebit, nun enim ordinatio generalis potest statuere, vt peracto anno continuo, probationis professio facta sit nulla, hoc enim esset aliquod contra ius commune determinare ad quod potestas constitutionis generalis non se extendit iuxta tradita à Nauarro. h Ex quo infertur quod ordinatio prædicta solum impedit fieri professionem quando cum habitu, & cum licentia & causa egreditur nouitius

h Nau. vbi su. consi. 5. n. 4.

tius extra monasterium.non tamen irritat professionem si fiat: irritara enim hanc professionem solua Papa potest, & capitulum Generale minimè, naqua obstat quod sit confirmatum à Papa, Papa enim confirmat statuta quatenus non sunt contra ius, & sacros Canones, prout notat Nauarrus [a] in simili casu.

[a] Na. vbi s.

Aduertendum est etiam quod Prouinciales possunt dare huiusmodi licentiam ad exeundum, & etiam prælati monasteriorum in quibus sunt Nouitij cum Consilio discretorum ipsorum monasteriorum, quando ad Prouinciales non faciliter recurri potest, & necessitas vrget, cum Guardiani & prælati conuentuales pro similibus necessitatibus habeant ad dandas similes licentias, facultatem. Quod secundum constitutiones generales, aut Prouinciales vniuscuiusque religionis est practicandum.

Aduertendum denique quod supradicta minimè consulerem practicanda in Nouitiis monialium licet enim propter aliquam infirmitatem cum licentia superiorum, & cum habitu egrediantur ad domos parentum, vt in ipsis medicentur non debet ipsis cōputari tempus quod ante prædictum egressum in monasterio fuerunt. Et ratio horum est, nam ipsæ moniales aut ratione voti aut ratione præcepti ad seruandam perpetuā clausuram astringūtur, prout in primo tomo [b] latè diximus, & non propter quācumque infirmitatem conceditur ipsis ad egrediendum licentia prout in eodem loco probauimus. Quem rigorē non experiuntur non potentes sa contiuere, ita vt saltem intra annū probationis nō egrediantur. Verū est tamē quod si paracto anno probationis aliqua cum licentia superioris egrediatur dum dos constituitur, & procuratur, vt grauis eius infirmitas curetur, si postea reuertatur potest statim ad professionē admitti cum per integrum annum continuum in probatione steterit.

[b] 1. to q. 47.

Nec obstat Concilium Tridentinum [c] desiniens finito anno probationis statim Nouitios ad professionem fore admittendos, aut expellendos, nam respondetur, quod Concilium loquitur de Nouitiis in monasteriis virorum educatis, non autem de Nouitiis monialium vt ex eius litera satis patet ibi, *Nouitios quos habiles inuenerint*, & probatur ex verbis eiusdē decreti, ibi *Nouitij vel Nouitia*, In quibus facit Concilium differentiam inter Nouitios & nouitias, nullam de fœminis Nouitiis in prioribus verbis mentionem faciendo.

[c] Se. 25 de reg c. 16.

ARTICVLVS XI

Vtrum regularis ad aliam transiens religionem in ea teneatur habere annum probationis continuum.

REspondeO dicendo, quod prima facia videtur non teneri profiteri cum in omni religione tria vota essentialia voueantur scilicet castitatis, paupertatis & obedientiæ, & ita qui profitetur vnam religionem approbatam, videtur profiteri omnia essentialia cuiuscunque religionis, & cum nihil frustra sit faciendum iuxta quandam [d] decretalem non videtur reitarandus annus probationis, neque professio. At contrarium est dicendum, quia frequenter monasterium secundum est, arctioris obseruantiæ, ad quam professio prioris monasterij non extenditur, & nisi profiteretur noue in secundu nullo iure ad illā obseruantiam obligaretur, & ita omnes religiosi eius non obligarentur omni disciplina quod abhorrent iura [e] parquæ ita tenet Nauarrus.[f] Et licet Leo Decimus [g] concesserit, vt translatus de vna religione ad alteram possit facere professionem ante annum probationis expletum de consilio discretorum monasterij in quo facit professionem, hoc tamen priuilegium non video in religionibus practicari, & ita per non vsum ad minus est sublatum.

[d] c. si Papa de priui. li. 6.
[e] c. recol. de sta. mon c. in nona 16 q. 7.
[f] Na li. 3. cō si ca. de regul. cons. 5.
[g] Habetur in su fo 49. cons. 295.

ARTICVLVS XII.

Vtrum prælati incidant in aliquam censuram recipientes Nouitium ad professionem ante annum probationis elapsum.

RespondeO dicendo, quod *Innocentius IIII. hoc prohibuit, vt habetur in monumentis ordinum. Et Alexand. IIII fratribus Minoribus, & prædicatoribus in virtute obedientiæ, & sub excommunicationis pœna districtè inhibuit, ne ante annum probationis elapsum quemquam ad professionem sui ordinis seu renuntiationem sæculo faciēdam recipere, neque constitutum intra huiusmodi annum aliqua tenus impedire, quo minus infra ipsum ad aliam religionem, quam maluerit transeat, vel nisi maior quatuor decim annis existens professus sit tacitè, vel expresse, aut euidenter constet illum vitam voluisse mutare, quod tamen, non præsumitur nisi clara probatione, & competentibus indiciis ostendatur omnino ad sæculum redeat, sicut de voluntate processerit præsumant. Et quod si fortè contra huiusmodi prohibitionem quemquam recipere præsumpserint decreuit, enim, quod taliter receptus fuerit nullatenus dicto ordini alligatum: ipsoque fratres ad receptionem quorumlibet ad professionem eiusdē ordinis fore ipsos iure suspensos, & insuper pœna subiciendos, qua fratribus ipsius ordinis pro culpis infligi grauioribus consueuerunt.* Ita habetur in iure,[h] & refert Nauarrus.

in 2. impr fo. 101. c. n. 218.
[h] ca. non solū de reg li 9 Na c. 27. n. 137 §. 12.

Circa quam constitutionem ibi, nisi maior quatuordecim annis, aduerte quod hæc verba secundum Concilium Tridentinum [i] sunt mutanda, loco quorum dici debet, nisi maior sexto decimo anno existens.

[i] Ses. 25. de reg. c. 15.

Circa eandem constitutionem ibi, aut euidenter constet illum vitam voluisse mutare, Nota quod licet Nouitius intra annum probationis liberè, & sine licentia petita ab aliquo possit à religione retrocedere, prout notat Panormitanus [k] per textum ibi, nec tenetur soluere expensas factas, sibi à monasterio, nec incurrat aliquam inhabilitationem ad ordines, vel beneficia Ecclesiastica, vel secularia prout allegādo aliqua iura tradit Syluester [l] hoc tamen per multa iura limitatur, nisi appareat euidenter eum voluisse absolutè vitā mutare Vnde volunt aliqui [m], quod is qui religionem intrauit animo perseuerandi teneatur religioni in genere, etiam alio voto non facto: quorum quidam dicunt, quod est verè religiosus. ita quod si contrahat matrimonium nullum est, quia illud votum dicunt esse solemnizatum per habitus susceptionem, quam opinionem improbat Syluester [n] quia votum non solemnizatur, quo ad dirimendū matrimonium, nisi per susceptionem ordinis sacri, vel professionem tacitam, aut expressam, vt patet in iure.[o] At hic non suscipit ordinem sacrum, neque est expressè, vel tacitè professus. Cum professio tacita, vel expressa non possit alicui dari sine consensu monasterij, quia est quasi quidam contractus, ex quo reciprocè oritur obligatio, quæ ex parte vnius tantū nō potest proficisci, vt in quadā lege [p] satis innuitur, imo nec supradictus remanet obligatus religioni in genere cum non obligetur proprio voto, propositū enim non est votum, nisi sequatur promissio quod vbique innuit diuina scriptura [q] in qua dicitur:

[k] Pan. in ca. stat de reg.
[l] Syl. li lig. 3. n. 8.
[m] Inno c. consulti de regul. Syl. vbi su.
[n] Syl. vbi su.
[o] c. vnic de voto li. 6.
[p] L. in omnib. ff. de vit. & oblig.
[q] Deu. 23 & c. 3.

Facies,

Facies, sicut promisisti Domino, siquid vouisti domino non tardabis reddere, displicet enim ei infidelis, & stulta promissio. Et id ipsum innuunt a Leges Ciuiles secundum quas votū ex pollicitatione causatur. Nec talis obligatur præcepto superioris, vt concludunt omnes Canonistæ, neque præcepto ecclesiæ, quia hoc nullibi reperitur.

a L. ff. de pollic.

Sed restat respondere verbis supra positis ibi, *aut euidenter constet illum vitam voluisse mutare*. Respondetur enim, quod hic loquitur decretalis de proposito mutandi vnam vt erat oblatio professionis, qua in religionis ingressu multi petebant profiteri licet professio subito non admitteretur, sicut olim poterat in omnibus religionibus non mendicantibus, & hi erant obligati religioni in genere, at non erant verè professi. At modo post Concilium Tridentinum b, etiamsi petant statim profiteri, cum ante annum probationis expletum non possint professionem emittere etiam non remanent obligati religioni in genere, pro vt ego in nostra summa confessorum, cum Doctoribus communiter teneo.

b Conc. Trid. vbi sup.

Circa suspensionem in dicta constitutione propositam notandum, quod prouinciales in ea possunt dispensare, cum non sit Papæ, neque Sedi Apostolicæ reseruata eius dispensatio iuxta ea, quæ latè in primo tomo c probaui.

c 1. tom. q. 15.

QVÆSTIO XVI.

De Nouitiis quo ad eorum bonorum dispositionem in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *VTrum ingrediens religionem possit testari.*
2 *An testamentum factum ante ingressum per professionem annulletur.*
3 *Vtrum testamentum factum ante professionem possit post ipsam mutari.*
4 *Vtrum vsus fructus bonorum filij profitentis in religione pertineat ad monasterium an ad patrem.*
5 *Vtrum legatum in singulos annos relictum alicui ingresso monasterium fratrum Minorum de obseruantia possit ante professionem alicui legari.*
6 *Vtrum qui vult ingredi religionem fratrum Minorum teneatur sua bona pauperibus distribuere.*

Multa iam in secundo Tomo, d circa Nouitiorum renunciationes dicta sunt, nunc aliqua, pro complemento materiæ, hic sunt proponenda, & discutienda.

d 2. to. q. 47.

ARTICVLVS I.

Vtrum ingrediens religionem possit testari.

RESpondeo dicendo, quod ante ingressum religionis cuilibet est libera facultas testandi, vt ex multis iuribus e tenet Abbas communiter receptus. Et tradit Gutierez nec Concilium Tridentinum, f hoc reuocat, non enim annullat renuntiationes ante ingressum religionis factas, & dato quod eas annullet, non annullat testamentum, neque donationes causa mortis factas, ante ingressum religionis, nec post ingressum, etiamsi fiant ante duos menses proximos professioni, pro vt nos iam in secundo tomo g explicauimus. Nec verba Concilij, ibi nulla quoque renunciatio, nec obligatio possunt aptari ad testamentum, habetur enim in quadam lege h quod verba, contraxerunt, gesserunt, non pertinent ad testamentum, nec ad testandi ius, & clarum est, quod ista nomina renunciatio, & obligatio includuntur sub illis verbis, contraxerūt, gesserunt, ipsa enim sonant contractum. Nec valet dicere quod de contractibus ad testamentum valet argumentum, vt ex aliquibus iuribus i colligitur, & tradit Euerardus in suis locis, nam respondetur dictum argumentum procedere, quando est in omnibus eadem ratio, vt videri potest in multis casibus, quos refert Alciatus, k at in nostro casu non est eadem ratio cum testamentum possit reuocari ante professionem, quia ante mortem naturalem, aut ciuilem, non confirmatur, At renūtiatio, aut obligatio inter viuos irreuocabilis est, ex qua irreuocabilitate potest inuitus, & coactus renuncians videns se bonis irreuocabiliter destitutum profiteri, vt in secundo tomo l abundè probauimus. Nec appellatione contractus propriè venit testamentum, vt tradit Decius. m Et certè si Concilium vellet suum decretum in testamento locum habere ad vtique patres Concilij minimè subticerent scientes inter testamentum, & renunciationem, aut obligationem magnam in iure versari differentiam.

e Auth. si qua mulier. C. de sacro sanct. Eccl. & in §. illud in Auth. de monac. col. 1. & in c. quia ingred. 19. q. 3. Abb. in c. cum pars n. 48. de pro.
f Sess. 25. de reg. c. 16.
g 2. to. q. 86.
h L. 20. ff. de verb. sign.
i L. fin. C. de reb. Eccl. non alien. l. si quis prior §. cæterū C. de secun. nup. Gl. in c. 1. §. 1. & sacramenta C. de pact. iura firmat. Euerard. loco 17.
k Alci. in d. l. 20.
l 2. to. q. 86.
m Dec. consil. 660. n. 10.

Nec supradictis obstat quædam lex n partitatum, ibi enim non disponitur, quod religionem ingrediēs non possit testari, sed quod professus in monasterio id efficere minimè possit, pro vt ibi aduertit Gregorius Lopez.

n L. 17. tit. 1. p. 6. in princip.

ARTICVLVS II.

Dato quod testamentum potest fieri ante ingressum religionis quæritur, an per professionem annulletur.

REspondeo dicendo, quod circa hanc quæstionem videntur doctores variare, inter quos sunt Antonius de Butrio o & Abbas, qui omnino Antonio non adhæret. Et in hac controuersia verior, & communior opinio est Bartoli p dicentis testamentum factum ab eo, qui religionis professionem, & ingressum minimè cogitabat professione secuta rumpi, solum, quo ad legitimam portionem Monasterio cōpetentem. Hanc opinionem sequitur Couarruuias, q & dicit Communem Didacus Perez, quos sequitur Durante, Quod est intelligendum, quando monasterio non fuit relicta legitima portio, si vero relinquatur manebit testamentum firmum, eo quod cessat iusta causa, querelandi, & in hoc omnes concludunt, vt constat ex traditis à Nauarro r & Caldas.

Sed si de monasterio cogitauit, & nihil monasterio relinquit, non rumpitur ipsum testamentum. Ita tenet Bartolus, s quod dicit communiter approbatum Ripa, & vt verius amplectitur Iulius Clarus, qui addit quod casu, quo non cogitauit de monasterio ante ipsius religionis ingressum rumpitur testamentum, per professionem dummodo testatur in ipso religionis ingressu non solum, se ipsum, sed etiā omnino sua expresse Monasterio dedicauit, non verò tacitè dedicauit, nam per hanc tacitam dedicationem non videtur priorem, expressam volontatem mutasse. Et addit Molina t quod Bartoli opinio indicaretur amplectenda, ex ipsiusmet religiosi confessione iuramento firmata, intenderit ne, an non reuocare antiquum testamentum, illique esse standum saltem in foro conscientiæ.

o Butri. in c. in præsentia n. 10 de probat. & ibi Abb. n. 62.
p Bart. in Auth. si qua mulier n. 52. de sacro sanctis Eccl.
q Cou. in c. 2. de testa. nu. 5. Perez in l. 1. tit. 2. l. 5 ord. pag. 67. Durāte de ar. testādi tit. 3. c. 9.
r Nau. in c. nō dicatis n. 82. & 83. Caldas de nomina. emph. q. 6. nu. 10 & 18.
s Bar. vbi su. n. 8. Ripa in l. si vnquam q. 55 nu. 84. C. de reuo. dona. Clarus l. 3 receptæ sent. § testa. q. 28. n. 6.
t Molin. 2. t. tract. 2. disp. 139. ad l. 73. 5.

Et aduertendum, quod si ingressus monasterium habeat liberos legitimos legitima debita monasterio erit quintum, nam reliquum est filiorum, vt in legibus

a L. 1 a t. 6. 1. s non cap l. 8. t. 8 nd. lib. b L. 4 t. 6. li. recop. gibus a regni probatur, vltra quam partem filij, per parentes grauari non possunt, neque etiam in tertio, & quamuis per aliam legem, b liceat meliorationem inter filios facere, & monasterium habeatur loco filij secundum quod videtur dicendum, quod ipsi posset fieri melioratio, contrarium tamen est asserendum, nam dictæ leges locum habent in filiis veris, non autem in filiis fictis, vt satis abundè notauit Tiraquellus. c

c Tiraq. in l. si vnquam C. de reuo. donat. fo. 333. n. 43. & 44.

ARTICVLVS. III.

Vtrum testamentum factum ante professionem possit post ipsam mutari.

REspondeo dicendo, quod testamentum factum à Nouitio ante professionem, post eam mutari, aut reuocari non potest, si quidem professus testari non potest etiamsi professus fuerit religionem, quæ communia bona habere possit, ita probatur in iure, d & notant Abbas, & alij relati à Couarruuias, qui multos allegat contra Bartolum, adeo, quod licet reuocatio testamenti fiat in fauorem Monasterij ea minimè valebit, neque iure subsistet, vt ipsemet Couarruuias resoluit.

d l. 3. de test. Auth. de monachis. §. illud Abb. in c. pra, n. 61. de prob. Cou. ind. c. 2. num. 9.

ARTICVLVS IV.

Quidam habens aliquorum bonorum proprietatem quarum pater habet vsumfructum, quæritur vtrum per professionem remaneat apud patrem vsusfructus, an transeat ad monasterium, & casu quo possit facere testamentum, vt potest, si ingrediatur religionem fratrum Minorum de obseruantia, vtrum possit disponere non solum de proprietate prædictorum bonorum, sed etiam de vsu fructu, an vero solum possit disponere de proprietate, & nihil de vsufructu agere competente parte pro tota vita sua.

REspondeo dicendo, quod si ingrediens religionem non faciat testamentum certum est, quod monasterio solum competit, quod erat dicti filij, & sic ipsum monasterium solum debet habere proprietatem, vsus fructus autem apud patrem remanebit, quia per professionem, non extinguitur vsus fructus vsu fructuarij secundum Nauarrum, e & latiùs Antonium Gomez, & Couarruuias, post quando, Glossam communiter receptam. Si tamen ingrediens religionem testamentum facit videtur, quod possit disponere, non solum de proprietate, sed etiam de vsu fructu saltem de illo, quod remanet ablata legitima, quæ ipsi patri debetur, quæ est tertium. Lex enim Tauri concedit licentiam filio, vt possit facere testamentum, ac si non esset in potestate patris, ex quo consequi videtur, quod possit disponere de dicto vsu fructu, qui ipsi pertineret, si in potestate patris non esset per hanc, & alias rationes hanc partem defendit Antonius Gomez. f Cui opinioni ego non possum adhærere: licet enim prædicta Lex g Tauri concedat facultatem filios, vt possit testari, non tamen concedit ipsi facultatem vt possit testari de rebus alienis, vsus autem fructus res est aliena. Cum sit patris pro vita ipsius, vt resoluit Molina, h & sic per prædictam licentiam, non potest filius in aliquo præiudicare paterno iuri quæsito vsus fructus retinendi: poterit tamen filius relinquendo patri proprietatem vltra legitimam ipsi debitam patri imponere grauamen, eo ei aliquod bonum proprium relinquat de quo liberè poterat disponere ratione cuius ei grauamen aliquod imponere potest. Et hic est casus notabilis secundum quem posset filius non habens aliquid de præsenti, quo ad vsum fructum mādare, vt fiat aliqua eleemosyna de præsenti, aut faceret aliquod legatum per viam fidei commissi.

e Nau. in c. non dicatis nu. 38. Ant. Go. in l. 6. tau. c. 11. Cou. in c. 2. n. 8. de test. Gl. in l. 2. C. de bo. mater.

f Ant. Go. vbi su. n. 13. & 14. g L. Taur.

h Mol. de pri mog. l. 9. n. 2. & quam seqq.

ARTICVLVS V.

Vtrum legatum in singulos annos relictum alicui ingresso in monasterium fratrum Minorum de obseruantia possit ante professionem alteri legari.

REspondeo dicendo, quod resolutio huius quæstionis videtur pendere ex resolutione alterius, vtrum scilicet legatum in singulos annos expiret morte ciuili ipsius legatarij religionem profitentis, & videtur quod non: nam vsus fructus, non extinguitur professione vsu fructuarij, etiamsi faciat eam in religione bonorū capaci: necessaria est enim mors naturalis, vt ait quædam Glossa i notabilis secuta à Doctoribus communiter quos refert, & sequitur Couarruuias, Antonius Gomez, Pinelus, & speculum testamentorum. Ex quo videtur quod sicut vsus fructus, non finitur professione etiam in religione bonorum in communi in capace, & potest alieni ante professionem legari pro tota vita ipsius professoris, ita etiam legatum in singulos annos nō finiatur professione, & per consequens possit alicui ante professionem legari. At contrarium existimo tenendū esse in legato in singulos annos pro alimentis relicto ipsi ingresso religionem, hic enim si profiteatur in religione fratrum Minorum de obseruantia non poterit ante professionem de tali legato disponere nisi pro illo tantum anno in quo facit professionem, differentia maxima enim est inter vsum fructum, & legatum in singulos annos, vsus fructus enim cedit dies statim quod alicui competit, & ideo ad eius hæredes transmittitur, est enim quoddam ius purè & absolutè ipsi vsu fructuario competens, & iam quæsitum, at annua legata pro alimentis non est vnum purum legatum, sed est vnum purum primi anni, & de hoc ante professionem potest Nouitius disponere, & reliquorum annorum sunt plura legata conditionalia. Quorum ante professionem nō cedit dies, nec in ipsis absolutè, & purè habebat ingressus ius quæsitum, vt de eis possit disponere, vide, qui dicat Paulus k Iurisconsultus. *Si in singulos annos alicui legatum sit Sabinus (cuius sententia vera est) plura legata esse ait, & primi anni purum sequentium conditionale, videri enim hanc inesse conditionem si viuat, & ideo mortuo eo ad heredem legatum non transire* Hæc Paulus. Et clariùs hanc veritatem nobis proponit Caius l Iurisconsultus, *Dicens in singulos annos relictum legatum simile est vsui fructui cum morte finiatur, satis capitis diminutione non finitur cum vsus fructus finiatur,* Super quam legem Glossa in verbo non finitur dicit, non finitur scilicet, in singulos annos relictum, quia legatum sequentis anni est, aliud legatum & sic istud habebit legatarius, plura enim sunt legata & sic in capite cuiuslibet anni incipitur, an sit capax vel non, sed secus est in vsu fructu, cum legatum est simplex, & non in singulos annos. Deniq; nemo potest legare, nisi illud quod est suum, aut habet ad illud ius at legatarius in singulos annos non habet ius pure, & absolutè nisi ad legatum sequentis anni, ergo legatum tantum sequentis anni poterit legari alteri, ante quam ad professionem admittatur. Legata autē aliorum

i Gl. magna ad §. in Auth. ingre. C. de sacrosanct. Eccl. Cou. in c. 2. n. 8. de test. Gom. in l. 48. tau. n. 5. Pin. in l. 1. C. de bon matern. speculum test. Gl. 12. n. 2.

k L. si in singul. ff. de an. legat.

l L. in sing. ff. de a. n. legat.

aliorum annorum, post primum annum, in quo professionem emittit minimè poterit alteri legare cum dies illorum legatorum non cesserit, & quando cedunt ipse legatarius iam factus est in communi, & in particulari talium legatorum incapax, neque in communi, neque in particulari talia legata sunt sua, vt ea aliis possit dare, donare, aut relinquere.

Aduertendum tamen, quod amplius est in hoc legato, quam in vsu fructu, nam in ingressu cuiuslibet anni si decesserit legatarius eius anni legatum hæredi suo potest relinquere, at vsufructuarius, etiamsi maturis fructibus, non dum tamen perceptis decesserit hæredi suo eos non potest relinquere, ita Iurisconsultus Caius.[a]

a d.l. in annis singu.

Aduertendum etiam quod semper locutus sum de Nouitio volenti profiteri in ordine fratrum Minorum regularis obseruantiæ, nam si velit profiteri in aliis religionibus capacibus bonorum in communi, potest ipse ipsus annuos reditus legare, nam licet dies illorum non cesserit, cedent tamen in posterum post professionem: licet enim ipse sit incapax talis legati monasterium tamen in quo professionem emisit est capax huiusmodi legati, & respectu monasterij potest cedere dies Legatum enim alimenti annui relictum cuidam Catherinæ pro ipsa & vna famula ait Marianus,[b] quod debetur monasterio durante vita sua, quo ad partem suam licet non quo ad famulam, quia per ingressum perdit facultatem habendi eam cum qua opinione transit[c] Nauarrus, quæ opinio in eo quod pertinet ad famulam moderanda est, vt procedat, si dicta Catherina ingrediatur monasterium in quo non conceditur Monialibus habere famulas secus in monasteriis, in quibus ipsis facultas ad eas habendas indulgetur. nam si dictæ Catherinæ hoc priuilegium concedatur, ego non video quare famula eius dicto legato annuo priuetur, & si quinque monialibus vna famula datur, respectu Catherinæ dabitur famulæ, ex legato annuo proportionabiliter, sicut respectu aliarum quatuor ei salarium suppeditatur. Nec puto improbabile, quod ex dicto legato annuo debetur Monasterio aliquid, pro seruitricibus, quæ omnibus monialibus dicti monasterij inseruiunt, sine quibus ipsis monialibus, non commodè prouidetur.

b Mar. an in a par. consi 10 in 6. q. ver. verum.

c Na in 2. c. de mon. de reg. 1. 38.

Ex supradictis infertur, quod si ipsi annui reditus, non legentur pro alimentis in singulos annos, sed idem in plures pensiones diuisit eos testator exonerandi hæredis gratia cum in hoc casu vnum si legatum, & eius dies iam cedat benè poterit dictus Nouitius ante professionem de eo disponere, tanquam de re sibi debita, & relicta purè, quod expresse colligitur ex verbis Iurisconsulti Mariani:[d] Ait enim, *Si vero nō pro alimentis legauit, sed in plures pensiones diuisit exonerandi hæredis gratia, hoc casu, ait omnium annorum vnum esse legatum, & intra decennium decedentem legatarium, etiam futurorum annorum legatum, ad hæredē suum transmittere, quæ sententia vera est.* Hæc Marianus.

d Si cum pref. ls ff quando dies leg. cedat.

ARTICVLVS VI.

Vtrum qui vult ingredi religionem fratrum Minorum teneatur sua bona pauperibus distribuere.

RESpondeo dicendo, quod aliqui regulam fratrum Minorum explicantes tenent quod obligantur nouitij volentes in sacra hac religione profiteri, ex vi regulæ distribuere sua bona pro operibus piis, & non amore sanguinis, aut vano tantum moti, vt patet ex traditis à Corduba.[e] At ego in ea sum opinione, vt existimem nouitios, non arctiori vinculo teneri bona sua distribuere, & dare pauperibus, quam alij Christiani. Quod primò probo ex communi practica, & nullum video Apostolicum præceptum, quo ipsi ad hoc specialiter obligentur, imo ait Iansenius[f] in concordia Euangelistarum, quod non legitur de Apostolis reliquisse bona sua pauperibus, sed tantum ea reliquisse, & dominum fuisse secutos. Quod patet considerando substantiam religionis solum consistere in non habendo aliquid proprium & Deo soli vacare, quod potest fieri siue bona relinquantur pauperibus siue non licet relinquere pauperibus sit maximè meritorium. Et hoc confirmatur ex verbis[g] Euangelij ibi. *Vade vende omnia, quæ habes, & da pauperibus & sequere me.* Hæc enim verba Consilium tantū non præceptum important, vt omnes communiter intelligunt. Et iuxta hoc sunt intelligenda, quæ dicuntur in regula fratrum Minorum, cum enim verba ipsius sint verba Euangelica superiùs allegata iuxta eorum tenorem debent ipsa interpretari.

e Cord. su. reg. fra. Min. c. 2. 4.

f Iansen.

g Matt. 19.

Nec prædictis obstant verba quædam D. Augustini dicentis, quod possint religiosi petere eleemosynam, cum omnia propter Deum pauperibus reliquerint. Nam respōdetur, quod etiamsi sit sufficiens causa ad petendum eleemosynam, omnia propria in pauperes erogasse, non tamen sequitur, ex hoc omnes religionem profitentes ad omnia pauperibus dādum esse astrictos, neq; quod non potest petere eleemosynam ille, qui omnia sua consanguineis donauit, alio enim titulo scilicet quia ministrat Deo, & altari potest ad mensam domini eleemosynaliter petendo recurrere, pro vt in quæstione de mendicitate[h] latè diximus.

h Sup. hoc to. q. 2.

QVÆSTIO XVII.

De Nouitiis quo ad eorum professionem in viginti articulos diuisa.

Circa quam quæruntur viginti.

1 *QVotuplex sit professio.*
2 *Vtrum sit tacitè professus sacerdos cui ob honorem sacerdotij datur habitus professorum, si per annum & tres dies videntibus prælatis illum deferat.*
3 *Vtrum ad tacitam professionem requiratur consensus profitentis, & monasterij an solum sufficiat consensus profitentis, quando expressa à principio fuit nulla.*
4 *Vtrum sit tacitè professa Monialis, quæ ab Episcopo recepit velum virginitatis, & virginitatem expresiè promisit.*
5 *Vtrum professio data ante annum probationis completum sit nulla.*
6 *Vtrum religionis professio emissa, cum tali conditione, vt sibi liceat bona retinere sit nulla.*
7 *Vtrum ad professionem possit quis recipi sine consensu conuentus.*
8 *Vtrum monachus professus in vna religione teneatur in alia ad quam transfertur profiteri.*
9 *Vtrum professio facta à laborante morbo gallico, vel alia infirmitate contagiosa sit nulla.*
10 *Vtrum finito anno probationis possit professio dilatari.*
11 *Vtrum professio regularis facta in manu Episcopi valeat.*
12 *Vtrum professio, quæ non fuit facta in manu superioris sufficit vt à superiori ratificetur.*
13 *Vtrum professio possit fieri per procuratorem.*
14 *Vtrum professio facta ab excommunicato valeat.*

15 *Vtrum*

15 *Vtrum professio mente facta ratificetur, si per longum tempus faciat professus actus professorum.*

16 *Vtrum post quinquennium possit nulliter professus reclamare.*

17 *Vtrum professi nulliter possint post quinquennium, sine habitu reclamare.*

18 *Vtrum illa sit professa, quæ primò confessa est fecisse professionem, & postea id negauit.*

19 *Vtrum cogens nouitium ad profitendum sit excommunicatus.*

20 *Vtrum in ordine Minorum valeat professio facta ante decimum octauum annum completum.*

ARTICVLVS I.

Quotuplex sit professio.

RESpondeo dicendo, quod duplex est professio, quædam expressa alia vero tacita, expressa est, quæ post annum probationis fit in aliqua religione à sede Apostolica approbata secundum aliquam determinatam regulam in manu prælati promittendo tria vota essentialia, & viuere secundum regulam. Tacita est, quæ non verbo tenus sed actibus fit, ad quam, vt resoluit Nauarrus [a] tria requiruntur.

[a] Nau l.3 cõsi ti de reg. cõsil. 41.

Primum est, quod Nouitius deferat in distinctum habitum, ab habitu professorum vt in iure [b] determinatur.

[b] c.1. §. qui vero de reg li. 6.

Secundum quod deferat eum in monasterio, & in congregatione, vt tradit Glossa [c] cõmuniter recepta per Doctores, & Panormitanum Hostiensem, & Frãcum. Sed aduerte, quod ille qui defert habitum extra monasterium de licentia, obedientia, & mandato superioris censetur deferre illum intra monasterium, pro vt supra [d] iam latè probauimus, nisi superior cõcederet licentiam deferẽdi habitum sui ordinis causa deuotionis, vel honoris, ea mente tantum quod gestatio illius, non prodesset ei ad professionem tacitam, vel expressum, tunc enim non censetur profiteri, neque annum nouitiatus implere, quia actus agentium, non operatur vltra eorum intentionem, vt dicitur in iure, [e] & ita tenet Nauarrus.

[c] Glo. in Cle. eos v. aliqua de reg. Doct. & Panor. abs Host. in c. ad si Clem. de reg. Francus in c. 3 §. ff. de reg. lib. 6.

[d] Sup. qu. 17.

[e] c. vl. de præbend. l. non omnes ff. de reb. cred. Nau. vb. sup.

Tertium, quod deferat illum in monasterio, per annum continuum, adeo, quod licet deferat per quatuor menses continuos si postea exiret, & iterum reuertatur, & deferret per octo, vel plures menses, & exiret iterum ante annum continuum completum, non censetur professus, vt ex iure [f] colligitur.

[f] c.1. de reg. l. 6.

Quartum est, quod Nouitius gestans præfatum habitum sciat per talem actum fieri professionem, pro vt ex multis determinat Nauarrus, [g] nam si gestat illum putans esse professum non est iudicandus professus, per gestationem habitus, & alios actus, nisi sciens & prudens, non esse professum, voluisse facere per tales actus & alios similes tacitam professionem pro vt determinat Caietanus [h]

[g] Nau. vbi su. consi. 34. n. 4.

Quintum quod deferat habitum supradictum scientibus, & consentientibus his quorum est incorporare religioni, quia sicut expressa professio non inducitur, quocunque voto, vel causa, nisi fiat in manibus prælati potentis recipere, & incorporare religioni secundũ Geminianũ, [i] vel in manibus alterius habentis mandatum, vel recipientis nomine eius secuta ratihabitione, ita & tacita professio fieri nun potest, sine eius scientia & assensu, pro vt post Hostiensem, & Panormitanum tenet Syluester. [k]

[h] Caie. 2. 2. q. 189. ar. 12.

[i] Gemin. in c. consti. de reg. l. 5 & in c. ver. de voto li 5.

[k] Syl. v. relig. 3 n. 10.

Nec hæc tacita professio per Concilium [l] & sublata, pro vt affirmat Nauarrus [m] Nec obstat, quod prædictum Concilium Tridentinum præcipiat, quod finito anno probationis statim admittatur ad professionem, aut appellatur. Ex quibus verbis videtur colligi Concilium tollere tacitam professionem, & ideo ne ipsa allegetur præcipere vt statim expellatur. Nam respondetur, quod Concilium tãtum præcepit quod hi expellantur, & non addit quod si permanserint non sint tacitè professi, & casus omissus remanet in dispositione iuris communis, vt dicitur in iure. [n]

[l] Conc. Trid. sess. 25 de reg. c. 15 & 16.

[m] Nauar. l. 3 Consil. tit. de reg. consil. 35. num. 5.

[n] c. susceptum de rescri. l. 6.

ARTICVLVS II.

Vtrum sit tacitè professus sacerdos cui ob honorem sacerdotij datur habitus professorum si per annum, & tres dies videntibus prælatis illum deferat.

RESpondeo dicendo, quod in nostra sacra religione Minorum datur sacerdotibus, eam ingredientibus habitus, similis, & indistinctus ab habitu professorum. Et quæritur modo vtrum dictus sacerdos manens in religione per annum, & tres dies, sit tacitè professus. Et videtur quod sic, neque obstat si dicãtur, quod huic sacerdoti nouitio datur habitus cum capello insuto, ab ipso habitu, datur etiam habitus, non benedictus, at professo datur habitus benedictus, cum capello ipsi habitui suto, nam licet quælibet istarum differentiarum attento iure [o] antiquo sufficeret, ad non inducẽdam tacitam professionem, at secundum aliud ꝑ ius nouum, [p] si differentia habitus non est patens, non impedit tacitam professionem, & videtur non esse dictam differentiã patentem, & per consequens, quod hi sint tacitè professi, si in religione per annum, & tres dies, cum habito regulari vestiti permaneant iuxta ea quę Doctores [q] communiter resoluunt. Quod procedit, si concurrunt conditiones ad tacitam professionem requisitæ de quibus in articulo superiori diximus.

[o] c. 1. §. distinctos de reg. l. 6.

[p] C. cum ex eo de reg.

[q] Doct. in cu. statuimus & in c. statu. & in ea super eo de reg.

Nec his obstat Concilium Tridentinum [r] decernens, quod finito anno probationis statim expellantur, per quod videtur, quod contra sacros Canones retinent post annum prædictum habitum, & quod ex illegitima detentione habitus regolaris non inducatur professio tacita sicut non inducitur ex materiali receptione, & detentione ipsius. Nam respondetur, quod Concilium, id quidem præcipit, sed non prohibet, vt inducatur tacita professio ex ipsa habitus retentione, & præterea, non omnis detentio habitus prohibita à iure operatur, vt non inducatur tacita professio, sed illa tantum, quæ est nulla & irrita ab ipso iure. Prohibitum enim erat iure antiquo communi, recipi ad religionem illum, cuius delictum per viam inquisitionis, aut denunciationis, aut accusationis, erat deductum in iudicium, & similiter illos, qui erant debitis grauati, supra vires facultatum suarum, pro vt in superioribus [s] satis dictum est, at si profitebantur eorum professio valebat, quia receptio, & detentio habitus, licet esset prohibita, professio tamen, non irrita iudicabatur, & ideo Sixtus V. in sua constitutione, non solum istorum irritat professionem, sed etiam habitus susceptionem.

[r] Sess. 21. de reg. c. 16.

[s] Sup q. 10.

* * *

ARTI-

ARTICVLVS III.

Vtrum ad tacitam professionem requiratur consensus profitentis, & monasterij an solum sufficiat consensus profitentis quando expressa professio à principio fuit nulla.

RESpondeo dicendo, necessariò videri tenendũ quod requiritur consensus vtriusque partis, si enim noua est professio, nouum vtriusque partis, requirit consensum. Pro contraria tamen facit quod nemo vnquam sic dixit. Hoc dubium tangit Nauar.[a] & respondet dicens, satis videri sufficere, vt ipsamet eam ratificet, & monasterium permaneat in eo consensu, quo eius professioni nulli consensit argumento cuiusdam decretalis[b] in qua matrimonium metu contractum sit validum, si cessante metu consensit ratũ habeat, illum saltem, at hæc decretalis, nihil ad propositum, nam ibi, vtraque pars verè, & sine dubitatione concessit cohabitando, nos verò, quærimus quid iuris, quando vna pars tantum tacitè consentit, alia verò non, quia fortè ignorabat defectum, & nullitatem, quam si sciret fortè non consentiret de nouo, in hoc igitur graui dubio, tres casus sunt distinguendi, vt distinctione fiat patens resolutio.

Aut enim nullitas professionis oritur ex inutili consensu, vtriusque partis, vel quia neutra pars consensit vt quando ante finitum annum probationis, quis professus est, vel siquis, nunquam professus est, & in hoc casu ad tacitam professionem requiritur, vtriusque partis consensus saltem tacitus, tam conuentus, quam religiosi tacitè profitentis, & ratio est plana, & necessaria quia scilicet, sine consensu, vtriusque partis nulla potest dari professio.

Aut nullitas professionis procedit ex inutili consensu profitentis, & tunc sufficit, quod ille de nouo consentiat tacitè, vel expressè, neque requiritur nouus consensus conuentus, nam primus consensus censetur continuari, cum fuerit legitimè factus, & ideo accedente consensu legitimo profitentis sit legitima & valida professio. Exemplo hoc illustratur, siquis in minori ætate admissus fuit ad professionem adueniẽte legitima ætate sufficit, quod ipse solum ratam habeat professionem tacitè, vel expressè, sine alia noua conuentus ratihabitione. Et non est noua hæc doctrina, siquidem videmus, ad essentiam matrimonij, quod vtriusque contrahentium accedat legitimus consensus at non est necessarium, quod hi duo consensus simul concurrant, vt patet in matrimonio, facto per procuratorem, in quo consensus vnius partis multis diebus ante sit præstitus, quam consensus alterius partis, & ille prior consensus semper perseuerat, nisi per contrarium voluntatem mutetur, vt constat ex traditis à Couarruuias,[c] & Nauarro.

Aut nullitas professionis oritur, ex inutili consensu conuentus, & in hoc casu accedente legitimo consensu conuentus, sine noua ratihabitatione profitentis fit legitima professio. Exẽplum est, in eo qui profitetur illegitimè, qua scilicet, non consensit maior pars, vt talis professio daretur, sufficit quod postea conuentus ratam habeat huiusmodi professionem, etiam si nouus ipsius profitentis consensus non interdicat.

Et notandum, quod professio nulla de nouo ratificata incipit esse valida, à tempore ratificationis, & nõ ante argumento cuiusdam decretalis.[d] Verum est quod si bona fide quis se putauit esse professum, & superueniente mala fide ratificauit suam professionem merito debet gaudere loco, quem ab initio consensu conuentus qu. s accepit, argumento multorum, quæ de effectibus bonæ fidei, & de euitatione scandali, & de modicitate rei adduci possunt, ita Nauarrus.[e]

ARTICVLVS IV.

Quædam Monialis in quadam religione ante legitimam ætatem fecit professionem, & ætate legitima completa recepit ab Episcopo velum in manibus eius virginitatem expressè promittens quæritur, vtrum sit tacitè professa.

RESpondeo dicendo, quod vt hæc quæstio prout decet explicetur, & veritas eius resolutionis patefiat oportet aliqua dicta proponere.

Primum dictum est, quod professio expressa huius monialis fuit nulla siquidem ante legitimam ætatem ad profitendum fuit emissa, cum, vt supponitur non haberet tunc decimum sextum annum, completum à Concilio Tridentino[f] requisitum.

Secundum dictum, quod actus quos postea fecit licet essent actus professorum, non inducebant professionem tacitam, si ipsa post professionẽ inualidam ne sciens illius nullitatem, in monasterio perseuerauit, hos actus peragendo, nam ignorando, talem nullitatem etiam si plurimos faceret actus professorum non censetur ratificare professionem iuxta ea quæ in articulo primo huius quæstionis satis diximus.

Tertium dictum, per verba dicta ab Episcopo, velum dante scilicet, *vultis in sancta virginitate perseuerare*, functis aliis ipsarum Monialium scilicet *volumus*. Et per alia eiusdem Episcopi, velum dantis scilicet, *promittis, te virginitatem seruare*, functis aliis dictæ Monialis, *promitto*, non est professa solemniter ipsa monialis, ad hoc enim, vt fiat professio solemnis debet fieri non solum voti virginitatis, sed etiam voti obedientiæ, & paupertatis, aut obedientiæ secundum aliquam regulam à sede Apostolica approbatam, vt tradunt communiter Doctores, g & in nostro casu,[g] solum factum fuit votum virginitatis, præterea votũ virginitatis, non est de essentia religionis, sed votum castitatis. Votum enim virginitatis præsupponit in emittente integritatem virginitatis, & multi religiosi & religiosæ profitentur illa integritate carentes vt quando vidui, aut viduæ religionem ingrediuntur, & hi sunt essentialiter & verè religiosi, vnde viduis professis, non datur velum virginitatis consecrationis virginum, nec Episcopus in eo potest dispensare, pro vt in iure[h] definitur, datur tamen eis velũ viduarum, quod vocatur velum Continentiæ, & obseruationis, quo in sacris Canonibus[i] habetur, vnde ordinauit Leo[k] Papa vt fœminis quæ non sint virgines minimè velum virginum præbeatur, nec ipsæ ipsum recipere possunt. Et hæc est sententia Diui Hieronymi, vt in alio Canone[l] refertur. Propter quod ordinatum fuit in pontificali, vt volentes recipere velum virginitatis interrogentur, si velint perseuerare in virginitatis pudore, & ordinatum est vt velum huiusmodi recipientes ipsam virginitatem expressè promittant. Ex quibus colligitur, quod per dicta verba solum fuit promissa virginitas concernens velo suscipiendo, & quod per talem promissionem noluit dicta monialis expressam emittere professionem, cum iam ab ea fuerit facta. Secundo colligitur, quod si hoc votum est validum solum erit simplex votum virginitatis. Dixi si est validum de validitate enim eius in sequenti dicto disputabitur.

[a] Naua. li. 3. consi. 31. de reg. conf 45.
[b] c. nude [illegible]
[c] Cou. in 4 p. c. 4 § 7. Nau. in man. c 8. n. 3.
[d] ca. veniens [illegible] Gl. 2. de eo qui duxit in matr. quam polluit.
[e] Naua li. 3. consi. 11. de reg. cons. 46.
[f] Conc. Trid. sess. 25. de reg. cap. 15.
[g] In cap. vnic. de vot.
[h] ca. deuota 20 q. 1.
[i] c. vidua [illegible] q. 1.
[k] 32 q. [illegible]
[l] [illegible] q. [illegible]

Quartum

Quartum dictum attento quod dicta promissio virginitatis fuit facta in ordine ad velum recipiendũ, & velum recipiebatur in ordine ad professionem iã factam existẽte professione nulla, etiam veli receptio erit nulla, & per consequens votum virginitatis in ordine ad ipsam veli receptionem. Quod probatur, nam votum virginitatis in ordine ad velum virgineum, non poterat emitti; non enim omnes virgines illud recipiunt, & recipere possunt, sed solum illæ, quæ sunt verè religiosæ professæ, supradicta autem monialis, non fuit verè professa. Quod confirmatur, nam in votis quando non constat de actuali mente vouentis, quæ dat regulam, & vim voto intentio virtualis est attendenda argumento cuiusdam legis, [a] sed intentio vouentis fuit promittere virginitatem, in ordine ad velum, quod putabat iure posse suscipere, quæ non reciperet, neque emitteret votum virginitatis, si sciret se non posse tale velum iure recipere, neque eius professionem esse inualidam, & confirmatur, nam actus agentium, non operantur vltra eorum intentionem, prout dicitur in iure. [b]

[a] l. in conditionibus. ff. de condit. & demonst.

[b] L. nõ omnis ff. si cert. petat. c. ad audientiam de decimis.

Nec obstat, quod ipsa actualiter, & absolutè promisit virginitatem, nam respondetur, quod vt ait Isidorus [c] Euangelium non tantum est, in verbis quantum in sensu, neque tantum in foliis quantum in radice rationis, & vt ait Hilarius [d] intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi, quia non res sermoni, sed sermo rei debet esse subiectus, & similiter in proposito, cum votum virginitatis in ordine ad velum suscipiendum fuerit emissum, recipiendo velum, contra ius, quia verè non erat professa videtur, quod promissio talis virginitatis nihil operatur, cum intentio recipientis velum fuerit promittere, cum conditione virtuali, videlicet, si verè erat professa. Confirmatur, hoc, non enim valet obligatio cuius causa principalis non est vera, si ei qui promisit non erat animus, se obligandi, absque ea, vt tradit Nauarrus, [e] post Syluestrum, & certum est, vt supponitur, quod dicta monialis, non emitteret dictum votum virginitatis, si sciret eius professionem fuisse inualidam.

[c] Isid. in Epi. ad Valer.

[d] Hilar. l. 4. de Trin.

[e] Nau. in man. c. 22 n. 9. Syl. v. pact. q. 4.

Quintum dictum est, quod attento, quod professio est nulla, & non fuit aliquo actu ratificata, & reualidata, per quam secundum ius professio tacita inducitur ista monialis potest reclamare, si nondũ fuit elapsum quinquennium, quod ad reclamandum Concilium Tridentinum [f] concedit.

[f] Conc. Trid. ses. 25. de reg. ca. 19.

Sextum dictum est, quod declarata professionis nullitate, hæc monialis, cum sententia declaratoria prædictæ nullitatis potest licitè nubere, quia sicut ex nihilo nihil fit ita nihil, nihil facit, vt dicitur in iure. [g] At cum secundum Apostolum multa liceant quæ fieri, non expedit, cum professio fuerit publicè facta, & votum virginitatis, cum prædicta solemnitate fuerit publicè emissum, & aliqui possint affirmare prædictum votum esse validum consulo, vt petatur à domino Papa prædicti voti dispensatio, qui pro sua benignitate causis id suadentibus dispensabit, & secundum prædicta puto intelligenda tradita à Nauarro. [h]

[g] L. cum quis in princ. ff. de reb. cred. l. si seruum §. 1 ff de act. emp.

[h] Nau. l. 3 consil. tit. de reg. consil. 25. n. 4.

ARTICVLVS V.

Vtrum professio data ante annum completum probationis sit nulla ipso iure.

RESpondeo dicendo, quod licèt hæc quæstio sit satis disputabilis, si apices iuris considerentur, at attento Conc. Trid. [i] clarum est, quod professio ipso iure nulla sit, nec est necessarium, vt sententia declaratoria, eius nullitas declaretur, verba enim Concilij, ibi, sit nulla, satis indicant nullitatem ipso iure, vbicumque apponantur, vt aduertit Glossa [k] quædam & tradit late [l] Tiraquellus. Probatur deinde tempus enim ad aliquem actum pars formæ est, eiusdem actus, & deficiente forma actus nullus, ipso iure iudicatur, cũ ipsa det esse, vt docent Philosophi, & tenet quædam Glossa [l] communiter recepta, & quod tempus signatum, ad actum sit pars formæ ipsiusmet actus tenet alia Glossa [m] vbi Bartolus, & doctores, & tradit Tiraquellus.

[i] Sess. 25. dec. 15.

[k] Gl. in c. in nost. v. nullam esse de elect. Tira. v. tenetur nu 243.

[l] Gl. in c. cum dilect. v. irritũ ex de rescr.

[m] Glo. in l. 1. C. de pro imper. offer. vbi Bal. l. in c. in tract. 1. inag. §. 4 Glo. 4. n. 3.

ARTICVLVS VI.

Vtrum religionis professio emissa cum tali conditione, vt sibi liceat bona retinere sit nulla.

RESpondeo dicendo, quod Panormitanus [a] ait quod licèt in regula monachorum, vel religiosorum ponatur certa forma, circa professionis actum valet tamen professio, per quæcumque verba facta, non seruata forma regulæ, cum enim obligatio dirigatur in Deum defectus formæ, non debet vitiare actum, sicut dicimus in absolutione ab excommunicatione, nec requiritur aliqua scriptura, sine scriptura enim potest fieri professio. At licèt nõ requiratur certa forma, professio tamen videtur, quod non potest emitti sub conditione contraria ipsi religioni, & ita videtur, quod non possit fieri, sub conditione, vt ipsi professo liceat bona retinere. Quod dubium secutus Imolam, & alios resoluit Gregorius Lopez [o] dicens quod licèt talis conditio sit accepta à prælatis professio manet, & conditio contraria, tanquã impossibilis impossibilitate iuris reiicitur At Couar. [p] hanc disputans quæstionem distinctione vtitur. Ait enim, quod aut profitens hac conditione professionem emisit, vt sibi liceret bona liberè acquirere & vt propria sibi retinere, etiã inuito prælato, tunc professio est irrita, quia est contra religionis substantiam, cum prædicta conditione apposita minimè proprietatem profiteatur, aut profitetur sub conditione vt sibi liceat possidere quandam domum vti propriam cum bonis iam acquisitis, & tunc valet professio resecta conditione argumento cuiusdam decretalis, [q] & ita Conciliat Couarruuias contrarietatem, quæ super hoc puncto à Doctoribus adducitur. Et hãc opinionem sequitur essentialiter Salzedo [r] dicens si religiosus in professione regulæ paciscatur, quod liceat sibi habere bona aliqua pro suis necessitatibus professio valet, quia in tali pacto intelligitur habere illa bona tanquam obedientiarius, secundum Abbatem, [s] & Iasonem. Quod videtur tenendum quamuis Antonius Robertus [t] hanc conclusionem impugnet, cuius sententia tunc procedet quando profitens sic ea bona retinet, & sibi reseruat, vt intendat ad nutum Abbatis, non posse amoueri, si vero profitens in professione paciscatur expresè, quod sibi liceat retinere proprietatem aliquorum bonorum, & ea de nouo acquirere, tale pactum vitiat ingressum, vt tenet quædam Glossa, [u] quam dicit præter alios communiter receptam Alciatus, & dicit ab ea non recedendum Viues, & pro ea etiam concludit Ioannes Gratian.

[a] Pan. in c. per vestrum de reg.

[o] Greg. in l. 1. tit. 7 part. 1. Glo. 1. sine in c. cum M. Ferrarien. de const.

[p] Couar. in 4. par. 2. c. 3 § 2. num. 12.

[q] c. ea fi. ne Cle. vel monac.

[r] Salze. in ad dit. ad reg. 6 a. Bernard. Diaz. l. reg.

[s] Abb. in c. in finuar. quo Cler. vel mon. Ias. in in Aut. ingres. de sacr. san. Eccl. n. 22.

[t] Rober. in l. non solum §. morte ff de ope. nunc.

[u] Gl. in c. 2 de stat. mona. b. & in c. cũ ad monast. eod. ti. Al. ias. in l. 1. §. sed si mihi n. 19. ff. de ver. oblig. Viues com. opin. 1. to. fo. 163. nu. 12 Gra. regu. 320. nu. 2.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ad professionem possit quis recipi sine consensu conuentus.

Respondeo dicendo, quod communis obseruantia omnium religionum habet vt prælati immediati conuentuum particularium in quibus nouitij suum nouitiatus annum peragunt. Cum maioris partis ipsorum suorum subditorum consensu recipiant monachos nouitios ad professionem. Quod iuri conforme esse videtur iuxta Glossam [a] quandam communiter receptam super quam dicit Monachus, quod iure communi, creatio monachorum pertinet ad Abbatem, & conuentum, quam sequuntur Philippus Probus, & Lappus dicens, quod per hoc creatio monialium pertinet ad Abbatissam, & conuentum vbi nouitiæ creantur, adeo quod Episcopus, etiamsi sit superior earum, non potest creare nec præcipere, Abbatissæ, & Conuentui, vt recipiant aliquam monialem in tantum, quod possunt appellare ab hoc mandato, & id ipsum tenet Calderinus, [b] allegando ad id prædictum Ioannem Monachum & idem tenet Turrecremata. Et probatur, nam Panormitanus [c] tenet, quod hanc creationem debet facere superior, cum consilio conuentus, & quando datur alicui potestas inuiando eam à principio, exercere eam debet, cum limitatione, vt tenet ipsemet Panormitanus, [d] quem sequitur Felinus. Præterea Bartolus [e] communiter receptus tenet, quod non solum est requirendum consilium, sed etiam sequendum illud, quando est requirendum ab alio tanquam à collega, & participe officij, vt in casu posito lex dat potestatem creandi prælato cum consensu. (Quod est amplius) conuentus tanquam, cum collega, & participe officij, qualis est, in expediendis omnibus præcipuis, secundum omnes. Ex his videtur necessario tenendum, quod creatio monachorum iure communi, spectat ad prælatum, & conuentum & quod non potest alter, sine alterius consensu monachum creare saltem ad obligandum monasterium ad illum retinendum, & alendum, ita Nauarrus [f] in quodam consilio, qui in alio [g] tenet, quod generales ordinum non possunt recipere ad professionem nouitium, sine consensu maioris partis Conuentus, in quo ipse Nouitius est educatus, quibus addo, quod dicta professio, non erit nulla ipso iure, sed declarabitur, nulla si constiterit, iustè maiorem partem conuentus, tali professioni minimè consensisse. Cum professio in quacunque religione includat, quandam reciprocam obligationem qua professus, & conuentus simul obligatur, & in hoc casu conuentus minimè fuit obligatus, quod quadam decretali [h] iuncta sua Glossa manifestatur.

a Glo. in c. si. de reg. l. 6. vbi Monac. Prob. & Lappus alleg. 35.
b Cald. consil. 26 tit. de reg. Monac. con. 3. de sen. excom. Turrecrem. in c. si. c. 7.
c Pan. in c. cũ Eccl. vlter. de elect.
d Pan. & Fel. in c. ex parte de consti. n. 3.
e Bart. in l. ii. § plures n. 7. de exer. act.
f Nau. l. 3. de fit tr. de consl. cons. 9.
g Idem l. 3 cõsil. tit. de reg. con. 62.
h c. vlt. iũcta Glo. de reg.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum monachus vnam religionem approbatam legitimè professus transiens legitimè ad aliam teneatur in ea de nouo profiteri.

Respondeo dicendo, quod sic, quia frequenter monasterium secundum est arctioris obseruantiæ ad quam professio prioris monasterij non extenditur, & nisi profiteretur nouè in secunda nullo iure ad illius obseruantiam obligaretur, & per consequens omnes religiosi eius, non obligarentur ad eandem disciplinam contra ea, quæ in iure [i] determinantur, & probatur noua, & efficaci ratione: nam ipse religiosus, iam erat sub iurisdictione prælatorum prædicti monasterij quæ iurisdictio, & ius quæsitum non potest à dictis prælatis priuata authoritate auferri. Sed authoritate alterius superioris scilicet Papæ, & Summus Pontifex concedit religiosis, vt possint transire ad aliam religionem, & se submittere iurisdictioni, & potestati prælatorum eiusdem dum habitum suscipiunt, & in ea secundum sacros Canones profiteantur, & eiusdem religionis per nouam professionem monachi fiant.

Nec obstat Concilium Federici, quatenus videtur affirmare, quod monachus vnius religionis electus in prælatum alterius non tenetur ad profitendum secundam, pro quo facit, quod in translatione ad Abbatiam alterius monasterij, & ordinis nulla fit mentio de repetitione professionis in secundo monasterio, vt patet in iure. [k] Et in quadam decretali [l] in qua agitur de confirmandis omnibus electis non fit vlla mentio de huiusmodi professionis repetitione in promoto ad secundam Ecclesiam Nam respondet [m] Nauar. quod magna est ratio diuersitatis, inter eum qui transfertur ad hoc vt sit Abbas, & eum, qui transfertur ad hoc, vt sit monachus, & non persistens, in hac solutione, negat Consilium Federici, dicẽs quod siue transferatur, vt sit monachus, siue vt sit Abbas tenetur reiterare professionem, & non obstat, quod in dictis decretalibus nulla fiat mẽtio de professionis reiteratione, nam respondetur, quod id vtrique supponitur, cum sit dissonum diuersæ religionis viros in vnum congregari iuxta ea quæ latè dicta sunt in secundo tomo. [n]

i ca. recol. de stat. monac. c. in nouell. 16 q. 7.
k c. sicut tua de fin. ca. cum venerab. de conf.
l ca. nihil. de
m Naua. l. 3. consi. ti. de reg. consi. 3.
n 2. to. q. 52. art. 4. 8. & 9.

ARTICVLVS IX.

Vtrum professio facta à laborante morbo gallico, vel alia infirmitate contagiosa sit nulla.

Respondeo dicendo, professionem prædictam, non valere si religio habet statutum papale, vel suum à Papa confirmatum, quod annihilet professionem factam prædicto modo, si vero non habet tale statutum solo iure communi attento, non videtur nulla, quia ægritudo, etiam mortifera non videtur annullare professionem, nam collatio facta regulari criminoso valet prout dicitur in iure. [o]

Neque obstat, quod professio facta, sine consensu conuentus non valet, vt dicitur in iure. [p] & si conuentus sciuisset profitentem, illo morbo laborare, non consensisset professioni, nam respondetur, quod non consensisset professioni at postquam consensit valet ipsa professio siquidem omnia requisita, ad validitatem professionis interuenerunt. Quod exemplo declaratur, & probatur; Petrus enim v. g. si sciuisset Mariam esse pauperem, non sumeret eam, sibi in vxorem cum putans esse diuitem, seductus consensum præstiterit & nihilominus, valet matrimonium, si consensus alias legitimè fuit præstitus, vt definitur in quadam lege [q] partitarum, vbi Gregorius Lopez, & tenent Nauarrus, & Couarruuias.

Verum est tamen prout tenet Nauarrus [r] in quodam consilio, quod probabiliter dici potest, quod superior possit iudicialiter procedere contra professum ad castigandum eum ob peccatum mortale, quod commisit negando defectum, quem sub pœna talis peccati tenebatur in ingressu confiteri, & in pœnam peccati expellere eum à religione, & priuare habitu sicut [s] posset pro alio peccato mortali, talẽ culpã merendi. Sed hæc opinio mihi videtur non tenenda, nõ enim pro huiusmodi peccato conceditur iure, & constitutionibus

o cap. postulat. de rescrip.
p c. vlt. iũcta Glo. de reg.
q L. 10 tit. 2. part. 4. vbi Greg. Na. in c. ... 12. n. 1 & Co...
r ... de sponsal.
s Nau. l. 3. ... 45.

tionibus apostolicis expellere aliquem à religione, & habitu spoliare, prout in primo tomo [a] diximus, & in secundo [b] etiam probauimus.

[a] 3. to. q. 10. [b] 2. to. q. 30.

Aduertendum tamen, quod Leo Decimus *Concessit generalibus, & prouincialibus ordinis fratrum Minorum, vt fratres eiusdem ordinis, etiam professos, qui grauissimis, & scandalosis delictis notati & diffamati fuerint, qui fraudulenter, & dolose in eorum receptione, & professionis emissione (monitione super his per prædictos prælatos præmissa) tacuerunt non obstante, quod iam recepti sunt, & professionem emiserint ne morbida, & infecta pecus ouile dominicum corrumpat, & vt alijs cedat in exemplum, à dominus, & conuentibus dicti ordinis expellere, & remouere liberè, & licitè possint, & valeant, prout conscientijs prædictorum Ministrorum, (quas super hoc onerat) visum fuerit iustum, & honestum*, ita habetur in ordinis supplemento.[c]

[c] fo. 49. conce. 6.

Circa quam concessionem sunt notanda illa verba, *notati, & diffamati fuerint*. Nam etiamsi talia delicta non fuerint deducta in iudicium per viam accusationis denunciationis, aut inquisitionis possunt prælati probata prædicta infamia, & vehementi suspicione eos à religione expellere, nam si per viam accusationis denunciationis, aut accusationis delicta eorum erant deducta in iudicium clarum est, quod possunt ipsi prælati eos à religione expellere secundum constitutionem Sixti V. de qua in superioribus [d] latè diximus. Imo & secundum ius commune, prout in dicto loco tetigimus.

[d] Sup. hoc. to. q. 10.

ARTICVLVS X.

An liceat superiori alicuius Monasterij, & suo conuentui & capitulo concedere dilationem ad profitendum Nouitio post annum probationis probato, & pro idoneo recepto.

RESpondeo dicendo, quod sic si ad id iusta aliqua causa interueniat, tum quia à iure antiquo, non videtur recedendum nisi quatenus per nouum expressè reuocatur, vt in quadam lege [e] definitur, & ante Concilium Tridentinum, hoc licebat, & erat in vsu & consuetudine, ergo & nunc licet, quia per illud non videtur statutum contrarium. Tum quia Concilium Tridentinum [f] non disponit, quod superiores statim finito anno nouitiatus cogant Nouitios habitos pro idoneis ad profitendum, sed solum quod admittant eos, aut reiiciant, & cogere ad profitendum non est admittere ad professionem vel reijcere, & à diuersis non fit illatio, prout dicitur in iure. [g] Præterea annus nouitiatus, & admissio, & reiectio sunt in fauorem recipientium, & recepti statuta, & ideo non sunt contra consensum vtrumque retorquenda iuxta quandam iuris regulam.[h] Et pater Parassel.[i] ait quod relatione per sanctissimam congregationem Concilij Pio V. facta sanctitas sua dixit, *Decretum dicti Concilij procedere tantum in illis nouitijs, quos superiores lapso tempore nouitiatus habiles inuenerint, non in illis, quos inhabiles inuenerint, vt sunt illi, qui non bene adhuc didicerunt, & ideo, quod attinet ad istos sanctitas sua concessit, quod superiores possint prolongare illorum professionem dummodo habeant spem probabilem, quod efficiantur habiles intra sex menses*. Ita ait Parassellus, quod ipsi consulenti à Neapoli octauo die Nouembris anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo nono responderunt illustrissimi Cardinales interpretes Concilij Quæ ratio omnio procedit in iuuenibus nouitijs secus in fœminis nouitijs, prout supra [k] probauimus, in his enim diutius propter alias causas potest expectari.

[e] L. prec. C. de appell.
[f] Conc. ses. 25. de reg. c. 16.
[g] L. Papin. ff. de mon.
[h] Reg. quod ob gratiã de reg. iur. lo 6.
[i] Para. in l. 6. prima fo. 530. pag. 2.
[k] Sup. qu. sup proba. ar. . . n

Quæst. reg. tum. 3.

ARTICVLVS XI.

Vtrum professio regularis facta in manibus alicuius episcopi valeat.

RESpondeo dicendo, quod non, nam professio valida non potest fieri, sine authoritate superioris potentis incorporare profitentem religioni, & Episcopus nullatenus potest incorporare quenquam religioni à sua exemptæ iurisdictione, vt palam est, quia extra territorium suum ius diceret contra ea, quæ in iure [l] determinantur. Vnde non est audiendus Innocentius [m] tenens, quod potest quis fieri monachus faciendo professionem alicuius regulæ approbatæ in manibus Episcopi argumento cuiusdam Canonis [n] ab ipso malè intellecti, qui loquitur in casu satis dissimili, non enim loquitur de professione, sed de separatione viri & vxoris à iudice facienda, & dato quod de professione loquatur est intelligendus de Episcopo cui monasterium in quo talis nouitius profitetur est subiectum, vt iure [o] cómuni antiquo omnia Episcopis subiiciebantur.

[l] L. fi. ff de iuris omn. iudi. c. 2. de const. l. 6.
[m] Inno. in ca. porro sum de reg.
[n] c. fi. vir. 27. qu. 1.
[o] ca. Abbates & ca. Abbati. 18. q. 2.

ARTICVLVS XII.

Vtrum professio facta, non in manu superioris sufficit quod postea à superiori ratificetur.

RESpondeo dicendo, quod sic ex his, quæ de tacita professione supra hac quæstione [p] diximus, sed pro maiori explicatione, respondeo quod siquis frater recepit aliquem ad professionem, non habens ad id mandatum à superiori sufficit ad validitatem ipsius ratihabitio ipsius superioris, prout tenet Cardinalis,[q] quod ipsum tenet Astensis referens, pro eadem opinione Innocentium dicentem, quod de mãdato Abbatis secularis Clericus, vel laicus sufficit, vt recipiat professionem, & idem est etiamsi, sine eius mandato si tamen nomine eius facit, & postea ratam habeat, verum est tamen quod, antequam ratificet, non erit votum solemne, neque matrimonium contractum dirimet. Et per prædicta soluitur quæstio de quodam religioso, qui induait certos iuuenes ad religionem non habẽs licentiam recipiendi fratres ad ordinem, nunquid prædicti sint reiiciendi à superiore, vel ab alio, qui eius habet authoritatem, an vero sufficiat ratihabitio superioris, & dicendum videtur à simili quod sufficiat ratihabitio, at receptio habitus ad hoc vt incipiat annus probationis debet currere à tempore ratihabitionis, non vero à tempore receptionis habitus, cum vt annus probationis sit legitimus, & Canonicus, debeat incipere à legitima habitus receptione: legitima autem habitus susceptio contingit, quando Nouitius à superiori eo induitur.

[p] Sup. hac q. art. 3.
[q] Card. in ca. insinuans qui Cler. vel monach. Ast. l. 2. ti. 20. Innoc. in cap. porrectum ex. de reg.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum professio possit fieri per procuratorem.

RESpondeo dicendo, quod professio potest fieri per procuratorem, nam quilibet actus potest per procuratorem peragi, nisi sit a iure expresse prohibitus, vt in quadam lege [r] definitur, sed hoc nullibi specialiter prohibetur. Quod confirmatur ex quadam Glossa [s] multos casus excipiente, qui per

[r] l. 1. 9. vsus ff. de curat.
[s] Glo. in c. ad agendum de procur. li. 6.

procuratorem fieri non possunt, inter quos actus professionis minimè reperitur: confirmatur deinde, nam actus matrimonij de sui natura est indissolubilis, & etiam hodie post Concilium Tridentinum per procuratorem fieri potest, vt in nostra summa confessorum satis diximus. Notandum tamen quod sicut ad matrimonium, non sufficit, quod quis habeat vniuersale mandatum, vt scilicet possit nomine alterius contrahere, sed est necessarium speciale mandatum, ad contrahendum, prout in iure [a] definitur, ita ad professionem emittendam pro alio necessarium est, vt specialiter ad hoc procurator deputetur. Et sicut ad hoc, vt matrimonium per procuratorem factum sit validum necessario debet id fieri per procuratorem, ad hoc specialiter deputatum, qui ad id non potest alium substituere, vt in eodem iure [b] continetur. Ita ad profitendum non potest procurator alium substituere procuratorem. Et sicut si reuocetur procurator non valet matrimonium, per eum contractum etiam si talis reuocationis fuerit ignarus, ita non valebit professio facta per procuratorem reuocatum, etiam talis reuocationis notitiam non habeat.

[a] c. fin. de procurat. lib. 6.
[b] D. c. fin.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum professio facta ab excommunicato valeat.

RESpondeo dicendo, quod professio facta ab excommunicato valet, ita Abbas [c] Innocentius, & Felinus tenent, & quam plurimos id sentientes citat Rebuffus. [d] Nec peccabunt eum recipientes, si excommunicationis inscij eum receperunt, secus si scientes, vt post alior tenet Marianus Socinus [e] quãuis nonnulli contrarium sentiant, quorum sententia mihi non probatur. Excipitur tamen vbi per rescriptum Papæ ad professionem receptus est, tunc enim professio facta virtute prædicti rescripti est inualida, vt dixit Calderinus [f] quem sequuntur Geminianus, Felinus, & Marianus Socinus. Ex quo enim secundum ius rescriptum nullum est receptio, atque professio virtute eiusdem rescripti erit nulla argumento regulæ accessorium sequitur naturam principalis. Verum est tamen, quod si in rescripto, vt solet communiter fieri absoluatur impetrans, ab omni censura ad effectum recipiendi professionem, professio, sine dubio erit valida cum fuerit validum rescriptum.

[c] Abb. in c. cũ illorũ de sent. excom. n. 4. ver. 5 nota vbi Innoc. v prælatis Fel. nu. 5 ver. Nota.
[d] Rebu. in ca. postli. not. 50. nu. 16 de Cle. excom. min.
[e] Soc. in c. sacris n. 118 de sent. excomm.
[f] Cald. & Gemin. in c. 1. n. 18 de rescrip. l. 6. Fel. in d. c. cum illorum n. 5. Soc. in d. c. sacris n. 174

ARTICVLVS XV.

An professione metu facta gestando habitum longo tempore & fructus prioratus suæ religionis percipiendo transigendo vitam cum fratribus & se fratrem, vt professum nominando ratam habuerit ipse professus professionem.

REspondeo dicendo, quod hæc quæstio difficultatem habet, nam dissensus in consensum transire potest, & quod displicuit postea post placere iuxta quandam Decretalem, [g] At in nostro casu contrariũ est dicendum, nam professio, vt dicitur in iure [h] rata duobus modis habetur primo expressè secundo tacitè, expressè nõ habet ratum ille qui semper protestatus fuit se nolle esse monachum, & nec tacitè quidẽ illam ratificauit, siquidem contrarium expressè fuit protestatus in certis enim, non est opus coniecturis iuxta quandã legem [i] & à certis, pro incertis recedẽdum non est, vt in quodam Canone [k] habetur, vnde postquã expressa fuit protestatio, se nolle fieri monachum, non est recurrendum ad coniecturas, an habuerit professionẽ ratam tacitè si ipse profitẽs declarauit pluries, se nolle profiteri, & velle exire religione,

[g] c. 1. de rescr. lib. 6.
[h] c. 1. de reg. l. 6.
[i] L. continuus § cum ita de verb. oblig.
[k] c. inter. 30. q. 1.

Nec obstat, quod per duos & vltra annos gestauit habitum, & fructus beneficij regularis perceperit, & cum fratribus vitam transegerit, ac se fratrem nominauerit, nam respondetur, quod hæc signa forte professionis essent si non affuisset aliqua, vel vna tantum protestatio, sed supponitur in casu, quod multæ interuenerunt protestationes, quæ tollunt hanc tacitam professionem, & dum quis protestatus est, tempore professionis, se nolle in religione remanere poterit etiam post annum exire, & si voluerit remanere adhuc annum habebit teste Vincentio, quem referũt [l] Doctores Calderinus, & Barbatia Præterea ad tacitam professionem inducendam per gestationem habitus requiritur, quod voluntarie accipiatur, vt in Iure [m] definitur, quod in nostro casu non contingit. [n] Vnde Decretalis, quę præcipit, vt intra triduũ egrediatur, si noluerit profiteri intelligitur de eo, qui voluntariè est ingressus. Nec obstat, quod citius debuit egredi. & non expectare duos annos, nam sicut confestim intelligit Vlpianus [o] Iuris consultus. vbi primũ potest fieri secundum qualitatem negotij peragendi, ita hic tres dies debent explicari si ingressus possit egredi, at in nostro casu non potuit egredi propter vim qua semper minabatur. Per hæc, & alia hanc partem defendit Rebuffus. [p]

[l] Dell in c. ex parte de regu. Cald. cons. 1. quod metus causa Barbat. cons. 40. vo. 2.
[m] cap. 1 quod met. causa.
[n] c. ad nostrã de reg.
[o] L. 1 § confestim ad Trebel. ff.
[p] Rebuf. cõsil. 96. p. 127. nu. 1.

Verum tamen est, quod si metus fuit leuis non irritat professionem, modica enim coactio, non excludit actum, vt dicitur in quadam decretali. [q] Erit autem iustus metus irritans professionem, si pater professi iurauit filiũ suum debere esse monachũ, siue velit, siue nolit alioquin ipsum in carcerem mitti facere & pater esset homo asperus filius vero tenellus, qui nondum cõpleuerit decimum annum, & tunc leuior metus sufficiet argumẽto eorum, quæ in iure [r] notãtur, & tradit Barbatia. Et erit etiam iustus metus, quãdo pater, & mater à pueritia suaserũt filio, vt monachus fieret, & mandauerunt famulis, & ancillis, vt eũ verberarent, si monachum se esse nolle diceret.

[q] c. si qui Cler. vel vou.
[r] L. vnius §. ne tenera ætatu. ff de q. Barbat. cons. 60. n. 8. vol. 1.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum post quinquennium possit nulliter professus reclamare.

REspõdeo dicendo, quod Conc. Trid. [f] quinquẽnium dat nulliter professo ad reclamandũ, quo elapso nullatenus ad allegandam quamcumque causam admittatur. Quod decretum primo est intelligẽdum, vt hic nulliter professus non possit admitti ad allegandum quamcũq; causam professionem annullantem nõ tamen est excludendus si allegauerit causas quare intra quinquennium, nõ potuit reclamare. Nec obstant verba ipsius Concilij, ibi. *Quamcumque causam*, quibus videtur significari quod repellitur generaliter ab omnibus causis, quæ litem mouere possunt, nam respondetur, quod illa verba generalia restringuntur, per narrationem, & præfationẽ capituli ibi. *Quicunque regularis prætendat se per vim, & metũ ingressum esse religionem, &c.* Et sic non obstante, quod elapsum sit quinquennium, non est repellendus supradictus, vt non alleget causas quibus illo tempore non potuit reclamare, nã licèt dicat, quod intra quinquennium debet reclamare, hoc intelligitur si commodè fieri potest iuxta superius notata.

[f] Conc. Trid. sess. 25. de reg. ca. 19.

Secundò

Secundo est notandum, quod in hoc decreto elapso dicto quinquennio professio nulla à principio si voluntate non ratificatur non fiet rata, & valida, nam non potest Papa efficere, vt cōsensus coactus durante coactione sit liber, & spontaneus qualis requiritur ad professionem iuxta tradita in iure, [a] sed quod voluit dicere Concilium est vt hic in foro exteriori pro professo habeatur, & in eodem foro si noluerit perseuerare in monasterio, & extra claustra egrediatur pro apostata habeatur. Quod patet ex verbis Concilij ibi, *nullatenus ad allegandum quamcunque causam admittatur.* Vnde in foro conscientiæ etiam elapso dicto quinquennio ego non condemnarem vt apostatam eum qui nollet redire ad religionem si non cogeretur ad redeundum, pro quo facit id quod notat Nauarrus [b] dicens quod metus vel impotentia reclamandi plus quam quinquennio durauerit poterit post illud ipso iure, vel per viam restitutionis audiri, nec si suscipiat ordines sacros durante metu vel iusto impedimento reclamandi sufficit ad præsumendum tacitè professum, tum quia nullo iure id cauetur, tum quia susceptio ordinis est res separata à professione, & à separatis non fit illatio, vt dicitur in iure, [c] tum quia solus actus professi proprius qualis est præstatio suffragij in capitulo, & gestatio habitus professorum non sufficit ad illud, qui tamen est proprior, professioni quam ordinum susceptio, ergo neque hæc sufficit argumento eorum quæ in iure [d] notantur.

[a] c. 1. de reg.

[b] Nau. in c. statuimus nu. 71. & 72.

[c] l. Papin. ff. de minor.

[d] c. cum in cunctis de elect. Auth. multo magis de sacro sanct. Eccles.

ARTICVLVS XVII.

Vtrum professi nulliter post quinquennium possint sine habitu reclamare.

RESpondeo dicendo, cum doctissimo Nauarro, [e] quod ex Concilio Tridentino aliqua colliguntur ob quorum ignorantiam multi alias docti malè consuluerunt multis regularibus, vt clam fugerent à monasteriis, & carceribus etiam habitu dimisso ne in via caperentur ad reclamandum de nullitate professionum suarum nulla alia facta diligentia in vrbem venirent. Concilium enim statuit primo nequis ante reclamationem habitum dimittat. Secundo ne sine licentia ob id à monasterio etiam cum habitu exeat. Tertiò, quod causas nullitatis coram superiore, & ordinario ante deducat. Quartò, quod si antea dimiserit habitum nullatenus ad allegandum vllam causam admittatur. Quintò, quod ad monasterium redire cogatur. Sextò, quod tanquam apostata puniatur. Septimò, quod interim nullo priuilegio iuuetur.

[e] Nau. in c. statuimus n. 7.

Super quibus ait Nauarrus, [f] primo quidem ea nō ligare, in foro conscientiæ saltem ad mortale, præter quartum & septimum, putat enim cessante scandalo, & præiudicio alterius coram Deo ei qui scit, vel iustè credit suam professionem coram sua diuina maiestate non valere posse ante reclamationem relinquere habitum, & fugere de carcere, & non deducere causas nullitatis coram ordinario, & superiore, & non redire ad monasterium, & non teneri ad pœnam apostatæ, secundo, quod etiam quoad forum conscientiæ limitanda sunt non procedere in eo qui iustam causam ea omittendi haberet, vt qui non posset habere licentiam eundi ad reclamandum nec ire nisi dimisso habitu, vel non permittitur causas vllas proponere coram prælato vel ordinario. Quartum enim ait Nauarrus ex bono, & æquo ita intelligo, vt significet neminem non portantem habitum religionis cum audiendus est audiri debere, sed cum

[f] Na. vbi su.

qui temerè dimisit eo resumpto audiri posse, iniquum enim, & inhumanum videtur negare perpetuo audientiā ei qui iustā habet causam reclamandi eo solo, quod ad id faciendum dimisisset etiam temerè habitum, cum id esset cogere liberum hominem per totam vitam seruire religioni, cui nullatenus obligatur, nec fortè est capax illius propter defectum cuiuspiam in ea requisiti contra leges vetantes liberi hominis venditionem, & obligationem perpetuam ad manendum alicubi, vel ad subeundum onus nimis onerans libertatem, & rationem naturalem qua illæ vtuntur, ita Nauarrus aliquibus iuribus, & authoritatibus supra dicta confirmans.

Ex quibus infertur, quod licèt Minori videtur istud quinquennium non currere pro quo facit conclusio quam in hac materia posuit Baldus, [g] dicens, quod Minori non currit hodie præscripto decem vel viginti annorum, vel minoris temporis, at ex dictis currit præscriptio quinquennij cum spe restitutionis eo quod læsus videatur in ipso lapsu temporis vim, aut metum patiens, & hanc opinionem tenet Menochius. [h] Quod confirmatur nam læsus in causis spiritualibus restituitur, vt tenent quædam glossæ, [i] communiter receptæ quas sequitur Petrus de Ancharrano, & Francus, & probat quædam decretalis vbi id notat Nauarrus, & tenet Couarruuias. [k]

[g] Bal. de præs. n. 4. tertia, 1. par. 4. p. princ. casu 22. n. 39. fo. 65.

[h] Meno. de arbit. p. 2. casu 20. n. 41. vers. 3. pondero

[i] Glo. in l. ait prætor. ff. de minoribus, & glo. in c. ex parte de rest. spolia. Auth. ...

[k] ... c. accepta de rest. spol. vbi Nau. Cou. l. 2. var. c. 1. nu. 5. cum seq.

Aduertendum tamen, quod professi nulliter quia non fuit in eorum informatione seruata forma præscripta à Sixto Quinto, possunt etiam post quinquennium reclamare, cum eorum professio annulletur propter bonum commune religionis, & sic Sixtus Quintus, in sua secunda constitutione moderatoria, & declaratoria primæ ait, *Sed cum eadem ratio vigeat in tacita professione emittenda quæ militat in expressa statuimus, quod in quibusuis ordinibus, & religionibus nec etiam tacita professio quorumcumque religiosorum induci possit, nec inducta intelligatur nisi in receptione forma constitutionis seruata fuerit*, & hæc Sixtus Quintus quibus verbis clare definit, quod allegatio quinquennij non admittatur, siquidem talis allegatio saltem in foro exteriori inducit tacitam professionem, & ita in senatu regali fuisse iudicatum accepi à doctissimo præceptore meo Assensio Lupez.

ARTICVLVS XVIII.

Puella in monasterio educata animo, vt posset quandocumque vellet ab eo exire, & postea monialis persuasu Abbatissæ facta quæ confessa fuit coram ordinario se esse professam, postea tamen à monasterio educta per commissarium ad id legitimè deputatum respondet se nunquam proposuisse fieri monialem. Quæritur an prima confessio præualeat posteriori confessioni.

RESpondeo dicendo, quod præsoppposito eo quod videtur verosimile, quod prædicta puella cum exiit reclamauit coram iudice, & cum iuramento vel saltem postea coram commissario id fecerit videtur standum esse posteriori confessioni, & non priori attento, quod prior sine iuramento fuit facta, & secunda cum eo, & iuramentum est tortura quædam spiritualis prout in hoc ipso proposito ait Panormitanus, [l] & confessioni posteriori facta per torturam est standum, vt dicitur in iure, [m] attento

[l] Pan. in c. per tuas nu. 11. de proba.

[m] l. si postulauerit. §. sed et si fuerit. ff. de adulterijs.

item, quod prior confessio facta fuit timore reuerentiali Abbatissæ præsentis cupientis illam habere monialem, & succedere in bonis eius, quæ excusat in his quæ sunt libertati valdè grauia adeo, quod glossa [a] quædam dixit, quod timor reuerentialis efficit ne valeat professio quo ad forum interius quam opinionem etiam sequitur Nauarrus. Attento etiam, quod confessio mulierum in his quæ pertinent ad matrimonium spirituale, vel carnale debet fieri in loco libero, & plenæ libertatis ad hoc, vt sibi præiudicet iuxta quandam glossam, [b] & confessio secunda fuit facta in loco libero, confessio autem prior non fuit facta in loco libero, & licèt ipsa ob prædictum timorem non fuerit protestata, patet tamen eius fuit protestatus quod multum ad hoc facit argumento eorum quæ in iure [c] notantur.

[a] Gl. in c. præsens. 20. qu. 1. Nau. in man. c. 22. n. 51.

[b] c. cum locũ de spons.

[c] ca. 1. de his quæ vi met. sess. 25. de reg. c. 17.

Nec his obstat, quod traditur in quadam lege, [d] transcripta in quadam decretali, ibi nimis indignum est, vt quisquis quod sua voce dilucidè protestatus est in eundem casum proprio valeat testimonio infirmare. Quod confirmatur ex quadam Bartoli, [e] doctrina quam multi cum Panormitano sequuntur qui tenet primum dictum etiã extra iudiciale testis præferendum esse dicto posteriori etiam iurato, nam huic argumento respondet Nauarrus, [f] quod licet regulariter confessio prima præualeat posteriori cæteris paribus fallit tamen quando posterior est per tormenta extorta, & cum prima est facta saltem metu reuerentiali, vel in loco non libero, & cum sunt aliquæ coniecturæ quæ minuunt posteriorem contra priorem.

[d] l. generaliter C. de non nu. pecu. c. per tuas de probat.

[e] Bar. in Lon. ff. ad leg. Cornel. de fals. Panor. consi. 52. 2. par.

[f] Nau. l. 2. consil. 11. de confessis consil. 1.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum cogens nouitium ad profitendum sit excommunicatus.

RESpondeo dicendo, quod Concilium [g] Tridentinum anathemati subiicit omnes, & singulas personas cuiuscunque qualitatis vel conditionis fuerint tam clericos quam laicos sæculares vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fulgentes si quomodocunque coegerint aliquam virginem, vel viduam aut aliam quacunque mulierem præterquam in casibus à iure expressis ad ingrediendum Monasterium, vel ad suscipiendum habitum cuiuscunq; religionis, vel ad emittendam professionem, quique consilium, auxilium, aut fauorem dederint, quique scientes eam non sponte ingredi monasterium, aut habitum suscipere, aut professionem emittere quoquomodo eidem actui, vel præsentiam, vel consensum, vel authoritatem interposuerint. Circa cuius decreti verba ibi ad ingrediendum monasterium, vel ad habitum suscipiendum cuiuscunque religionis est notandum, quod repetitio dictionis in eadem dispositione facta significat id esse cum mysterio factum iuxta glossam, [h] memorabilem, & sic videtur, quod etiam sint excommunicati cogentes aliquam puellam minorem ingredi monasterium non causa accipiendi habitum, nec faciendi professionem, sed vt maneret ibi honestè vsque ad ætatem nubendi. Quod confirmat Nauarrus, [i] ex eo quod Concilium non abs re potuit considerare, quod qui cogit intrare aliquam in aliquod monasterium, vt ibi educetur indirectè videtur cogere, vt cum tempus fuerit accipiat habitum, & faciat professionem precibus aut blanditiis Monialium, aut minis eiusdem qui coegit intrare aut verecundia, & timore maledicorum, & ideo voluerit hanc viam indirectam cogendi præcludere, & legislatorum est non solum vias directas, sed etiam indirectas prohibere, nam vt dicitur in iure, [k] cum quid vna via prohibetur non debet altera concedi & ita tenet Nauarrus, quod per hæc videtur hæc pars literæ, & mens illius capituli, & vsus intromittendi puellas ad educandum eas in monasterio germaniori, & tutior atque adeo tenenda.

[g] Con. Tri. ses. 25. de reg. ca. 18.

[h] Gl. in clem. 1. de iure patrõ. v. diœcesanis.

[i] Na l. 3 consi. 11. de sent. excom. cons. 36. nu. 3.

[k] c. cum quid de reg. iur. l. 6.

Sed ego in summa, [l] confessorum de hac opinione Nauarri dubitaui, & modo etiam dubito. Durum enim videtur dictu, quod pater qui malè sentit de libertate naturali puellæ filiæ suæ non possit mortua eius vxore matre dictæ puellæ cogere ipsam, vt educationis gratia monasterium ingrediatur, vt ibi taliter educetur, quod naturalis eius inchoatio gratia præueniente, & subsequente reformetur, & à timore nocturno, & ab incursu, & dæmonio meridiano, & à laqueis in sæculo venantium liberetur, non prætendens, vt ipsa ad suscipiendum habitum regularem, & ad emittendam professionem cogatur, præsertim si ipse longè proficiscatur, & illic aliquibus annis debet immorari, quibus ipsa puella destituta a patre & matre libertate maiori gaudebit, & eius honestas naufragium verisimiliter patietur.

[l] 2. tomo ca.

Ad argumenta autem Nauarri respondeo cum doctrina eiusdem [m] qui explicans extrauagantem Pij V. prohibẽtem fœminis ingredi in monasteria ac domos virorum, in hanc prorumpit sententiam dicens. *Aduerte primo, quod coniunctiones istæ copulatiuæ* (ac) *&* (&) *positæ inter verba monasteria, & domus non sumuntur in significatu proprio secundum quem ponuntur inter verba diuersa significantia diuersa iuxta glossam memorabilem in Rubrica de iuris. & facti ignorantia, & glossam in capitulo querelam de symonia. sed accipiuntur impropriè pro* (seu) *vel* (siue) *quæ ponuntur inter diuersa verba idem significantia iuxta Panormitanum in repetitione capituli inter cætera de rescriptis.* Hæc Nauarrus, ex quibus concludo, quod repetitio dictionis, *vel*, positæ inter verba ingrediendum, & habitum suscipiendum, & professionẽ emittendam, non ponuntur inter verba diuersa significãtia, licèt enim sint diuersa verba idem tamen significant, in proposito enim idem significant verbum, *ingrediendum*, & verbum, *habitum suscipiendum*, & verba, *professionem emittendum*. Debet enim intelligi verbum, *ingrediendum* de ingressu ad suscipiendum habitum regularem, & ad professionem emittendum, & sic dictionis vel repetitio inter dicta verba nihil aliud designant quam poni inter multa verba diuersa idem tamen significantia, sicut contingit in repetitione dictionis *seu*, vel *siue*.

[m] Na. com. 4 de reg. n. 62.

ARTICVLVS XX.

In ordine Minorum ordinatum est prout patet ex eorum regula confirmata per Sedem Apostolicam, quod qui decimum octauum annum non attigerit ad religionem minimè admittatur, quæritur vtrum in dicto ordine professi post Concilium Tridentinum cum decimo sexto tantum ætatis anno completo sint verè professi.

RESpondeo dicendo, quod Nauarrus, [n] circa hoc aliqua dubia proponit quorum principale est dubium tituli quæstionis, & ait quæstionem esse satis difficilem, sed quia dependet ea intellectu præfatæ legis in regula minimorum contentæ ait non videri satis tute posse resolui nisi lecta illa, & rectè intellecta, quia inutile est nisi tota lege perspecta, aliqua eius parte proposita iudicare, vel respondere, fieri enim potest, vt fieri prohibeat professionẽ tamen factam

[n] Na l. 3 consil. 41.

ctam non irritet, & quod prohibeat, & irritat, quod etiam perspecta tota lege non erit omnino facile iudicare ob multa quę in vtramque partam afferri possunt. Hæc Nauarrus. Sed certè non adeo difficilem putaret Nauarrus hanc quæstionem, si legem præfatę regulæ legeret & videret, lecta enim, & considerata constat noluisse B. Franciscum de Paula in sua regula irritare professionem fratrum ante decimum octauum annum emissam, sed tantum professionem fieri prohibuisse.

Hoc assertum primo probatur ex verbis eiusdem, [a] regulæ quæ sic se habet. *Ad hunc ordinem Minimorum quadragesimalis vitæ zelo, & maioris pœnitentiæ intuitu migrare cupientes per eiusdem ordinis generalem correctorem, vel per vigiles, aut prouinciales, aut per aliquos idoneos fratres ab eis substitutos accipiantur si fratres requisitis conditionibus apti existant, & ad minus decimum octauum annum attingat.* Hæc præfata regula, in qua solum video prohiberi, quod fratres non recipiantur ad professionem nisi decimum octauum annum attingant, & non irritatur aliorum professio dummodo ætatem à iure requisitam habeant, quæ secundum ius, [b] antiquum erat ætas quatuordecim annorum, secundum verò ius nouum Concilij Tridentini requiritur decimus sextus annus completus. Quod autem non irritetur probatur, quia legum correctio in dubio non est præsumenda, & non est credendum præfatam regulam ius voluisse reuocare in re tam graui, siquidem per verba expressa irritantia actum non eam cessauit.

Probatur secundò ex quodam capite correctorij, [c] eiusdem regulæ vbi dicitur. *Siquis offendens contra formam descriptam in secundo capite regulæ huius ordinis aliquem scienter ad hunc ordinem acceperit absque sibi data super commissione, vel ante tempus præfixum in eodem capite secundo tribus continuis diebus comedat panem, & aquā duntaxat.* In quibus verbis non dicit correctorium professionem esse nullam, si ante tempus præfatum decimi octaui anni fuerit emissa, imo ex eius cōtextu colligitur euidenter esse validam, si enim per præfatam regulam professio irritaretur, recipientes ad eam ante præfatum tempus alia maiori pœna puniretur, sicut semper contra transgressores legum irritantiū actum in re graui grauiores pœnæ proponuntur.

Secundò probatur, ex eo quod dicitur infra in eodem capite ibi, *quinque vero recepti fuerint contra supradictam formam approbādi reseruentur correctori generali, & ibi post modum approbetur, & eorum receptio acceptetur, & cōfirmetur.* Ex quibus verbis colligitur, quod generalis, & alij patres possunt approbare professionem fratrum qui ante decimum octauum inceptum fuerint professi. Quod minimè præfati patres efficere potuissent, si prædictorū receptio, & professio esset irrita, & nulla, & ad eam ratificandam esset tempus duodecim annorum expectandum.

Probatur deinde ex præfatis verbis ibi acceptetur & confirmetur, non enim ait correctorium, quod ratificetur: ratificare enim est inualidum, & irritum ratum facere, acceptare autem, & confirmare est illius, quod de se valet confirmationem à superiore accipere.

Nec contra hoc obstat constitutio generalis (si qua facta fuit in præfato ordine) quæ declarauit huiusmodi professiones factas ante decimum octauum annum esse nullas. Respondeo enim omnia capitula generalia esse inferiora Papa, & non posse aliquid statuere contra definiens antiquius quatuordecim annos tantum sufficere ad hoc vt viri ad religionem, & professionem admittantur, nec contra ius nouum Concilij Tridentini decimum sextum annum completum desiderans. Nec obstat præfatum statutum esse auctoritate Papæ factum dando Papa facultatē prælatis, vt faciant statuta. Papa enim confirmat præfata, & similia statuta quatenus sunt licita & honesta, & non sunt contra sacros Canones, & sic ad nulla capitula generalia etiam auctoritate Papæ facta pertinet potestas irritandi professionem alicuius alias habilis secundum ius ad profitendum prout doctissimè concludit Nauarrus. [d] Quod à fortiori procedit si prædictum capitulum generale fuit factū post Concilium Tridentinum definiens sufficere in quacunque religione annum decimum sextum cōpletum ad profitendum, nam plenitudo potestatis quam habet Papa supra ius difficilius extenditur ad constitutiones Concilij, quam ad alias prout dicitur in iure, [e] ibi *durum nimis existeret contra tam solemne Concilium &c.* Vnde dixit Baldus, [f] quod etiam si Papa diceret, *non obstante quacunque lege*, non tollit legem Concilij, sed ad ipsius correctionem specialis requiritur derogatio quam doctrinam commendat Felinus. [g]

Nec obstat, quod in præfato capitulo generali interfuerint viri doctissimi, & grauissimi, & non est credendum huiusmodi viros sine solido fundamento tale statutum edidisse. Respondetur enim potuisse dictos viros errare, vel maiorem partem eorum circa intellectum regulæ ipsorum etiam absque peccato, quia error circa iuris humani intellectum non est semper culpabilis iuxta quandam Glossam, [h] ab omnibus communiter receptam.

Nec obstat Concilium [i] Tridentinum quod innuit nolle præfatam regulam in dicto capite secundo derogare prout à parte affirmatiua adducitur, vt patet ex eius verbis ibi, *si qui vero regulares tam viri quam mulieres sunt qui sub arctiori regula, &c.* In præfatis enim verbis concedo noluisse Concilium derogare præfatum statutum regulæ Minimorum in dicto capite secundo, & sic vult Concilium, vt in præfato ordine non recipiantur professionem nisi decimum octauum annum attingentes sicut in præfato statuto cauetur, sed non vult, quod in decimo sexto anno ætatis completo professionem emittentes non sint professi siquidem prout explicatum est in superioribus præfatum statutum licet prohibeat non dari professionem huiusmodi non tamen eam irritat nec inualidat.

Ex quibus infertur, quod licet Concilium [k] Tridentinum determinet, vt habentes decimum sextum ætatis annum completum finito anno probationis statim admittantur ad professionem, aut reiiciantur ab ordine, hoc tamen fallit in præfato ordine Minimorum in quo habentes decimum sextum annum completum, finito anno probationis non possunt statim ad professionem admitti, sed debet eorum professio dilatari vsque quo decimum octauum annum attingant prout in dicto capitulo secundo præcipitur, contrauenientes autem pœna apposita in correctorio afficientur, & hoc noluit præfatū Concilium Tridentinum in relatis verbis immutare.

QVÆSTIO XVIII.

De nouitiis, quoad indulgentias, & absolutiones plenarias tempore nouitiatus, & tempore professionis lucrandas.

E hac quæstione nihil in præsentiarum dicam, cum supra in secundo tomo in quæstionibus [l] de indulgentiis multa dixerim & in pri-

[a] c. 5. sui reg.
[b] Ca. non solū cau. apostol. de reg. li. 6. Con. Trid. ses. 25. de reg. c. 15.
[c] Ca. correcto. fo. 44. pa. 2.
[d] Na li. 3. cons. 8. de reg. cons. 3. n. 5.
[e] c. post translationem. infr. de renun.
[f] Bal. in l. humanū 3. not. C. de legib.
[g] Felin. in ca. canon statuta n. 25 de const.
[h] Gl. in c. 1. v. de casiro de postu. prala.
[i] Con. Tri. ses. 25 de reg. c. 22.
[k] Ses. 25. de reg. c. 16.
[l] In 2. to q.

in primo tomo in quæstione [a] de Abbatibus quantum ad potestatem absoluendi aliqua adduxerim.

[a] 1.to.q.2c.

QVÆSTIO XIX.

De obedientia in octo articulos diuisa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *Quid, & quotuplex sit obedientia.*

2 *Vtrum subditus teneatur in omnibus actibus interioribus superioribus obedire.*

3 *Vtrum in omnibus pertinentibus ad actus interiores teneatur subditus prælato suo obedire.*

4 *Vtrum prælato teneatur subditus obedire in re licita cum dubio an id prælatus præcipere possit.*

5 *Vtrum peccent mortaliter usque ad præceptum superioris facit id quod dubitat esse mortale certus tamen, quod id non agendo non peccabit.*

6 *Vtrum quis teneatur obedire superiori quando dubitat se peccare obediendo, & se etiam peccare non obediendo.*

7 *Vtrum prælati regulares possint in Hispaniis præcipere subditis, ut ad Indos pro conuersione infidelium proficiscantur.*

8 *Vtrum religiosi præcepto obedientiæ teneantur acceptare Episcopatum.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex sit obedientia.

Respondeo dicendo, quod non inconuenit in vno materiali obiecto concurrere duas speciales rationes ad quas duæ speciales virtutes ordinantur sicut miles defendendo Castrum, Regis implet opus fortitudinis non refugiens mortis periculum propter bonum & opus iustitiæ debitum seruitium domino suo reddens. Obedientia igitur est duplex. Primo enim sumitur largo modo pro executione cuiuscunque, quod potest cadere sub præcepto ex quacunque intentione, & sic est quædam virtus generalis, alio modo sumitur proprie secundum, quod respicit intentionem formalem rationémque præcepti, & sic est virtus specialis, id est habens formale obiectum speciale, id est præceptum expressum vel tacitum cuiusmodi est voluntas superioris nota, & secundum Diuum Thomam, [b] communiter receptum potest sic definiri, obedientia est virtus moralis promptam reddens voluntatem ad implendum voluntatem præcipientis.

[b] D. Tho. 2. 2. q 104. ar. 2.

ARTICVLVS II.

Vtrum subditus suis superioribus teneatur in omnibus actibus interioribus obedire.

Respondeo dicendo, quod secundum Diuum Thomam, [c] in pertinentibus ad interiorem motum volontatis non tenetur homo homini obedire nisi per accidens quatenus, scilicet, interior motus colligitur ex exteriori, sicut enim ecclesia non potest iudicare de interioribus motibus voluntatis, ita non potest præcipere hos interiores motus. Ait enim Diuus Thomas, [d] de his potest homo legem facere de quibus potest iudicare, iudicium autem hominis non potest esse de interioribus motibus qui latent per se in conceptu animæ, sed solum de exterioribus actibus qui apparent: & tamen ad perfectionem virtutis requiritur, quod in vtrisque actibus homo rectus existat: & ideo lex humana non potuit cohibere, & ordinare sufficienter interiores actus, sed necessarium fuit, quod ad hoc superueniret ex diuina. Hæc Diuus Thomas, vnde secundum Diuum Thomam bene possunt prælati regulares legem ponere actibus interioribus subditorum quatenus ipsi actus interiores subsunt actibus exterioribus: vnde in quadam Clementina [e] prohibetur monachis accessus ad curiam principis animo offendendi. In qua non prohibetur animus offendendi cum sit actus interior, sed prohibetur animus offendendi, vt colligatur tali accessui, ita quod talem accessum prohibet sub tali pœna non cuilibet, sed habenti animum nocendi, vnde recte prælati regulares possunt subditis sub obedientia præcipere vt quas celebrant missas pro eorum offerant intentione. In tali enim præcepto non imponitur subditis interior tantum animi motus, scilicet, applicatio medij valoris missæ, sed præcipitur ipse interior animi motus, vt colligatur actui exteriori missæ, & subditi in hoc prælatis non obedientes mortaliter peccabunt cum in re graui obedientia frangatur.

[c] D. Tho. 1. 2. q. 104.

[d] D. Tho. 1. 2. q. 91. ar. 4.

[e] Clem. de sta. monach.

ARTICVLVS III.

Vtrum in omnibus pertinentibus ad actus exteriores teneatur subditus prælato suo obedire.

Respondeo dicendo, quod vt huic quæstioni plene satis fiat notandum est duplicem esse superioritatem, prima est spiritualis, secunda temporalisque temporalis diuiditur in politicam quæ versatur circa regimen Reipublicæ, alia vero est temporalis œconomica quæ ad regimen propriæ domus vel familiæ pertinet. Et obedientia limitatur secundum gradum superioritatis ita quod superiori obediendu est a subditis in his in quibus habent superioritatem. Igitur superioribus spiritualibus puta Papæ. Episcopo, & aliis prælatis ecclesiasticis & regularibus obediendum est in spiritualibus necessariis vel pertinentibus ad salutem quæ spopondimus in baptismo secundum Diuum Thomam, [f] superioribus verò politicis id est principibus in temporalibus spectantibus ad Rempublicam, superiori verò œconomico id est patri in pertinentibus ad dispositionem rei familiaris. Hæc omnia colliguntur ex his quæ traduntur à Doctoribus g cômuniter. Vnde cum prælati regulares habeant omnes supradictus superioritatis gradus tenentur subditi, & subditæ in omnibus his obedire, quibus si non obediant ex contemptu, & scienter, & sine causa rationabili in re alicuius importantiæ arbitrio boni viri est mortale peccatum, quia contra iustitiam cuius obedientia est pars, quod tamen secundum Diuum Thomam, [h] fallit si præciperetur aliquid contra præceptum Dei, siue in dispendium salutis, aut contra præceptum superioris id præcipientis, vel in his quæ ad eorum superioritatem non pertinent, in quibus obedire non est necessarium nisi ratione scandali. Nec etiam tenetur subditus obedire prælato præcipienti aliquid quod ad regularem obseruantiam non pertinet, vt ait Diuus Thomas [i] declaratur hoc exemplo. Corrigit subditus fraternaliter prælatum, quia contra eum aliqua digna correctione audiuit, præcipit prælatus subdito, vt eum à quo hæc audiuit manifestet, non tenetur subditus à prælato obedire. Hoc enim teuclari prælato non

[f] D. Tho. in a ... q. ...

[g] De ... in c. ... quæ de maior. & obedien. & in c. secundum q. 1. & ... Dom. 2. q. 3

[h] D. Th. vbi supra.

[i] D. Tho. 2. 2. q. 104. ar. 5.

non pertinet ad obseruantiam regularem. Imo cōtra legem diuinam hoc reuelando faciet, si ipsi tanquam secretum naturale fuit communicatum, aut si ex tali reuelatione aliquod præiudicium ipsi potest euenire. Et si ipse prælatus instando iterum atque iterum id præceperit, & alius eius subditus vocibus communitatem conturbans dixerit contra prælatum se non posse tale præceptum imponere, poterit prælatus ipsi per obedientiam silentium imponere, quia ad obseruantiam regularem maximè spectat, ne communitas vocibus contra prælatum conturbetur, dixi vocibus communitatem conturbans, nam si secreto humilitate debita prælatum correxerit, vt vexationem consubditi sui redimat, non peccabit mortaliter, licèt iterum atque iterum, vt sileat præcipiatur.

Pro explicatione autem prædictorum nota, quod inobedientia contraria obedientiæ duobus modis sumitur, primo formaliter quando verbi gratia, subditus non vult obedire suo prælato solum, quia vult illi subiectionem præstare. Et hoc est peccatum mortale tam in rebus leuibus, quam in arduis, prout tenent Caietanus, [a] & Nauarrus cum communi. Hæc enim inobedientia includit quendam manifestum prælati præcipientis contemptum quod semper peccatū est mortale iuxta illud, qui vos spernit me spernit. Alia est inobedientia materialis, quæ contingat quando subditus obedientiæ præceptum non exequitur ira, molestia, ignauia, tristitia, aut alia simili causa conturbatus non verò ex eo, quod nolit subiici prælato aut eius iusto præcepto, & tunc erit hęc inobedientia peccatum mortale, quando quod præcipitur fuerit aliquid arduum, & graue, si enim fuerit leue tantum erit peccatum veniale, vt idemmet Caietanus, [b] affirmat. Vtrum autem prælati possint præcipere subditis, vt in tempore pestis administrent infirmis epidemia laborantibus necessaria, eis seruiendo quæstio grauis est de qua in quæstione de peste infra latè dicemus.

[a] Caiet. v. inobedien. Nau. c. 23. n. 34.

[b] Cai. vbi su.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Ecclesiæ siue prælato teneatur subditus obedire quando certum est esse licitum id quod præcipitur, dubium vero an prælatus ille vel Ecclesia id ipsi præcipere possit.

RESpondeo dicendo primo, quod vtique tenemur tunc obedire, nisi inde nobis, vel alteri periculum, aut notabile præiudicium spirituale aut tēporale in persona, rebus vel honore immineat. Exēpli gratia prælatus mihi præcipit studere, aut comedere carnes die quo ex deuotione volebam ieiunare cum non sit alias dies ieiunij obligatorius, quod cōstat esse licitum, tamen ego dubito vtrum prælatus habeat ius ad id præcipiendum, & vtrum ego illi teneat obedire. In hoc qualicumq; dubio illud sit practicum, aut speculatiuum rationabile aut irrationabile dico, quod tenemur obedire, nisi inde periculum aut præiudicium immineat.

Prima pars propositionis probatur, nam propter dubium subditi superior non perdit ius suum, quod alias habet super ea re. Nunc autem si subditus non dubitaret teneretur obedire, ergo etiam si dubitet præsertim, quia cum obedientia sit perfectissima virtus non tenetur prælatus reddere ratione omnium suorum præceptorum maximè vbi constat id quod præcipitur esse licitum subdito, & non constat prælatum iniustè præcipere, tum quia non expedit subditis omnia scire, tum quia Respublica, & ordo Hierarchicus saluisque communis deperiret, si standum esset sensui subditorum, si operibus etiam de omnibus à prælatis ratio reddenda esset. Probatur deinde, quia æger tenetur obedire medico corporali tam in his quæ secundum iudicium medici sunt necessaria ad salutem consequendam, quam etiam in his quæ apud doctores sub dubio cadunt aut sint necessaria, dummodo constet ea infirmo nocere non posse: ergo similiter obediendum est spirituali medico, id est superiori non solum in his quæ scimus necessaria esse ad regimen ciuile, vel spirituale, sed etiam in dubiis supradictis. Consequentia patet ex hoc, quod non minus tenetur quisque obseruare debitum regimen ciuile, vel spirituale ad salutem spiritualem quā æger ad sanitatem corporalem, antecedens autem inde liquet, quod iure naturali tenetur quisque efficaciter procurare, vt commodè possit suam vitam conseruare, quod non potest effici sine executione eorum quę scit aut dubitat esse necessaria quantum commode potest. Nec prædictis obstat, nam si dubium est an hoc cadat sub potestate superioris ad id præcipiendum, ergo etiam dubium est an id cadat sub obediētia inferioris, aut sub obligatione subditi ad obediēdum, quia hæc sunt correlatiua quæ eodem modo se habent, & altero posito ponitur & alterum. Nam respondetur, quod correlatiua solum se habent eodem modo quoad esse, & non esse, non tamen quoad modum, & conditionem essendi. Stat enim prælatum culpabiliter præcipere, & subditum laudabiliter obedire, ita in proposito stat dubium de potestate prælati præcipientis cum certitudine obligationis obediēdi in subdito, vnde nunquam dictum est, quod quando est dubium, quod tale quid cadit sub obedientia, tunc certum est, quod est obediendum, sed quod quādo est dubium an prælatus id possit præcipere, tunc certum est, quod est obediendum, aut quod cadit sub obediētia, & in hoc nulla est contradictio, valdè enim differt hoc ab alio ita respondet Corduba. [c]

[c] Cord. lib. 3. qq. de conscien. quæst. 6.

Dixi in conclusione nisi inde nobis vel alteri periculum spirituale, vel temporale in persona, rebus, honore immineat tunc enim in tali dubio non est obediendū quousq; de illo subditus sufficienter edoctus sit, vel de absentia talis periculi, vel præiudicij. & ratio huius est, quia nullus se potest alicui superiori obligare, neq; ei obedire tenetur in præiudicium tertij neq; cum periculo spirituali cuiuscunque etiam sui ipsius, Nec regulariter ius diuinum vel humanum neque ipse homo per votum obedientiæ intendit obligare, vel obligari ad valdè difficilia vltra cōmunem aliorum sui status obligationem, nisi specialiter aliquo iure vel voto aliqui ad ea obligentur. Quod dico propter aliquos religiosos præcipuè fratres Minores qui ex vi voti regulæ suæ etiam in multis difficillimis prælatis suis obedire tenentur, neque in hoc præiudicium allegare possunt contra prælatum vtētem iure suo, regulariter autem in valdè difficilibus nullus obedire tenetur etiam si in se alias licita sint, puta ieiunare quotidie in pane, & aqua, sine vlla alia causa rationabili ad id videlicet, nisi in vim pœnitentiæ pro aliqua graui culpa. Et supra dicta sunt vera quamuis superior sit in possessione subditorum absolutè prout ait Soto, [d] in super probatur, quia dubitātes aliquem esse excommunicatum de quo constabat fuisse nominatim excommunicatum tenentur illum euitare donec per literas, vel aliàs constet esse absolutum prout in iure [e] habetur, quod etiam antequam constet illum aliquando fuisse excommunicatum in dubio vitandum sit constat ex hoc, quia si publica fama est aliquem verberasse clericum, tunc neque Episcopus neque alius debet illi communicare, donec

[d] Sot. de tegend. secret. mem. 2. q. 1. col. 4.

[e] Ca. fin. ne-bis i...

nec ad arbitrium Episcopi se purgauerit, vel ad cautelam fuerit absolutus, vt habetur in iure, [a] & determinat Panormitanus, constat autem tunc famam non facere plenam probationem, neque certitudinem: ergo in tali dubio tenemur obediendo legi illum excommunicatum euitare. Quod tamen intelligitur dummodo prædicta vitatio fieri possit sine eius aut alterius præiudicio in casu præfati dubij, prout ex sententia Innocentij aduertit Corduba. [b]

[a] C. cum de fideles vbi Panor. de sen tentia excom.

[b] Cor. vbi su.

Ex his sequitur, quod quando prælatus mihi præcipit reuelare secretum crimen proximi iam sufficienter emendati, nec ex hoc crimine imminet iam periculum alicui, ego autem dubio probabiliter, quod ille prælatus id præcipere possit, puta quia dubitat, aut credat quod non habet alios testes ad illum iudicialiter puniendum, & huiusmodi, vt id iure præcipere possit, tum quia inde periculum honoris illius imminet, non teneor obedire reuelando, etiam si sub excommunicatione latæ sententiæ id præcipiat, nisi ipse prælatus me sufficienter certificet, vel nisi constet, vel constare mihi debeat de prædicto dubio, vt sciam quomodo id præcipere potest, quia scilicet, habet alios testes, aut quia me legitimè, & non maligne neque contra ius in testem adductum cogit testimonium ferre veritati, aut quia nisi reueletur imminet damnum vel periculum maius alicui ita Corduba. [c]

[c] Cor. vbi su.

ARTICVLVS V.

Vtrum peccet mortaliter is qui ad præceptum superioris agit, quod scit vel valdè dubitat esse mortale, si certus est, quod id non agendo aut non obediendo non peccabit.

Respondeo dicendo, quod vt huius articuli dubitatio clarius pateat exemplum est apponendum, puta si in religione fratrum Minorum regularis obseruantiæ prælatus subdito præcipiat accipere pecuniam in casu quo rationabiliter subditus dubitat se peccare mortaliter sic accipiendo, quia verbi gratia in eo prælatus ille dispensare non potest, & videtur, quod peccet. Quod primo probatur, quia ad nullius hominis præceptum licet alicui se exponere periculo aut dubio peccati mortalis sine causa rationabili vrgente, sed in casu præsenti subditus exponit se tali periculo, se obediat sine causa vrgente cum certus sit se non peccare obediendo. Quod confirmatur ex illo Pauli [d] omne quod non est ex fide peccatum est. Dixi, quia in eo prælatus dispensare non potest, nam si prælatus dispensare potest tenetur vtique subditus obedire credens prælatum in eo casu suam dispensatiuam interponere authoritatem. Dixi, quod sine causa vrgente non licet tali periculo se exponere, nam si aliunde viget causa rationabilis, puta æquale, aut maius periculum mortale si non obediat iam non esset peccatum mortale illi æquali, aut minori periculo se exponere, quod probatur ex his quæ latè, & doctissimè more solito tradit Corduba [e] dicens, quod quando quis æquè aut valde dubitat de vtraque parte, quod scilicet, est sibi illicitum agere, & omittere tale quid, ita quod quocumque se vertit est ei probabile dubium de peccato, modo sit dubium absolutum modo respectiuum tunc, quod certius, & grauius est, vel apparet malum imminens cæteris paribus euitandum est, & oppositum eligendum, aliquin sine causa rationabili homo exponeret se periculo maioris mali siue detrimenti spiritualis, id quod est contra rectam rationem, & charitatem. Et hæc est expressa doctrina Aristotelis, [f] & in sacris Canonibus approbata, quod in sequenti articulo clarius explanabitur.

[d] Ad Ro 14.

[e] Cor. li. 3 q. 9 q. art. 2. proposit.

[f] Aristo. problem. 12. 25 p. 20. & 2. ethic. c. 9. cap. duo mala c. nerui d. 13.

ARTICVLVS VI.

Vtrum quis teneatur obedire superiori, quando dubitat de vtraque parte contradictionis, videlicet quando dubitat se peccare obediendo & se etiam peccare non obediendo.

Respondeo dicendo, quod subditus regulariter tenetur obedire formando conscientiam, quod sic obediendo non peccat, idque est verum cæteris paribus, videlicet stante vtrinque æqua probabilitate simul, & æqua vel quasi æquali grauitate periculi, vel peccati, in cuius alterum necessariò incidendum est, hæc propositio est receptior quam contraria, & eam tenet expressè Diuus Bonauētura [g] D. Thomas, Gofredo, Raymundus, & alij plures, vt etiam refert, Syluester & Angelus, quod scilicet, quoties subditus facta sufficienti inquisitione certificari non potest tenetur obedire, & formata bona conscientia obediendo excusatur per ignorantiam inuincibilem. Et probatur insuper, nam qui se exponit maiori periculo peccati mortalis peccat mortaliter, sed qui in prædicto dubio in quo de mortali non constat iudicio, & præcepto superioris exponit se maiori periculo quam si non obediret regulariter loquendo, cæteris paribus, consequentia patet cum maiore cum ex duobus malis minus sit eligendum, minor autem in qua est difficultas, & opinionum varietas probatur, nam in dubiis subditi tenentur stare sententiis, & præceptis superiorum dummodo non constet valdè probabiliter eos errare, ex ignorantia temeritate aut passione, vel malitia: quod inde patet, quia propter dubium subditi prælatus non perdit ius suæ superioritatis ad præcipiendum, sicut antè illud dubium habebat, alioquin potestas superiorum penderet ab ignorantiis, vel captioso sensu, aut ex alia dispositione etiam culpabili subditorum, sed si subditus non dubitaret, sed sentiret cum ipso prælato, certè teneretur ei obedire, ergo, & dubitans tenetur in eadem similiter obedire. Probatur deinde ex quodam oraculo [h] diuino, vbi dicitur, si difficilè, & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris, &c. venies ad sacerdotes leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit in illo tempore, quæresque ab eis qui indicabunt tibi iudicij veritatem, & facies quæcumque dixerint qui præsunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint iuxta legem eius sequerisque sententiam eorum, non declinabis ad dexteram neque ad sinistram. Et sic dicitur in quadam decretali, [i] quod definitionibus ecclesiæ in dubiis standum est. & ita hanc partem tenet, Gerson. [k] Et quoad nos fratres Minores habetur decretum authoritate apostolica cuiusdam capituli generalis, vt patet in epistola [l] S. Bernardi hoc modo. *Item declaratur, quod in omnibus dubiis quæ non possunt indubitanter declarari subditi tenentur stare iudicio superiorum, & obedire.* [m] Habemus etiam circa hoc quoddam Leonis Decimi indultum, *quo concessit, & commisit de plenitudine suæ potestatis, quod in dubiis, & scrupulis conscientias subditorum tangentibus minister generalis, vel prouinciales, & custodes cum consilio aliquorum patrum si res magnæ importantiæ fuerint, possint authoritate suæ sanctitatis determinare in huiusmodi, ac eorum determinationi subditi cum secura conscientia debeant, & possint stare.*

[g] D. Bona. in 2. d. 39 ar. 1 q. 3. D. Tho. & Palu. in 4. d. 19 q. 4 Syl. §. con. equa. & d. tred q. 2.

[h] Deu 17.

[i] Ca. maiores de baptis. & eius effec.

[k] Ger. lect. 4. de vita spiri. Coro. 8.

[l] Art. 7.

[m] Sup. fo. 39.

Dixi

Dixi, idque regulariter est verum cæteris paribus, quia si id quod præcipitur constat probabiliter esse grauius malum probabiliter, aut valdè scandalosum siue nociuum proximo aut reipublicæ, quod probabiliter imminet ex tali obedientia, inobediētia quoque probabiliter, imò etiam si probabilius videatur esse malum, sed non tam graue, tunc cauendum est illud grauius malum, & non est obediendum, eligenda enim est inobedientia quæ aliquando probabilius videtur esse venialis, vt euitetur, quod minus probabiliter apparet esse mortale peccatum si obediatur.

a Cord. lib. 3. q. 4. 8.

Ita resoluit Corduba. [a]

ARTICVLVS VII.

Vtrum prælati regulares possint in Hispania præcipere subditis, vt ad Indos pro conuersione infidelium proficiscantur.

RÉspondeo dicendo videri, quod religiosi particulares non tenentur transnatare mare ad remotos Indos conuertendos quamuis subsit spes eorum conuersionis, nam cura conuersionis orbis magis principaliter spectat ad Papam, cæterosque prælatos succedentes Apostolis, idest Episcopos quibus præcipuè incumbit munus prædicandi Euangelium, adeo hoc est verum, vt tenest Soto, [b] quod quia subditum religiosum extorrem à suo regno naturali vbi suscepit habitum tam longum mare transnatare, & inter gentes barbaras commorari res molestissima est nimis, & difficilis, & non magno periculo etiam spirituali vacans: ideo ad huiusmodi iter capessendum non possunt subditi obligari, quod probatur; nam si prælatus mihi præciperet longum iter, aut rem difficilem dubiumque esset mihi ius præcipiendi non teneret statim parere. Quod confirmatur ex doctrina D [c] Thomæ elicita ex quodam Canone [d] ex quo colligitur, quod ingenuus qui ignoranter cōtraxit conserua in nubio an sit serua etiam ad præceptum Ecclesiæ non tenetur ei reddere debitum. Quia si affectu maritali datur, quia aliter debitum non potest dari licitè preiudicium sibi parat eo quod inuitus cōsumat matrimonium cum serua, ecce quomodo nemo constringitur parere in re dubia cum graui suo detrimento, quamuis opus, quod præcipitur sit tutum. Et ita hanc nostram sententiam ait frater Lodouicus [e] Lopez confirmat vsus vsque hue in religione prædicatorum vbi nullus hactenos (quē ipse sciat) missus est ad Indos præcepto astrictus nisi prius consentiat, & in nostra religione Minorum id vtique videt seruari, & sit in constitutione generali Tolletana. [f] dicitur in hunc modum.

b Soto de tego. secr. memb. 3. q. 2. conc. 3.

c D Tho in 4. d. 36.

d 29. q. 2. si quis ingenuus

e Lud. c. 6. de obligat. erga proxim pag. 149.

f Ord. tolet. fol. 22. pa. 2.

Et cum secundum regulam non sint cogendi fratres, vt vadant ad commorandum inter infideles, præcipitur, vt nullus frater cogatur ad Indos ire, &c. Confirmat quoque hanc sententiam nouus modus vouendi deuotæ Societatis Iesu fratrum qui has sibi similes longinquas peregrinationes valdeque difficiles sibi iniungendas à prelatis subditoros profitentur nec refutaturos eas, quasi insinuantes per hoc, quod si eas nō specialiter vouissent quasi nimis difficiles eas recusare potuissent.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum religiosi præcepto obedientiæ teneantur acceptare Episcopatum, & curam animarum suscipere.

RÉspondeo dicendo, quod licet pro vtraque parte multa adduci possint prælati tamen non possunt per obedientiam in dicere suis subditis regularibus, vt accepteut Episcopatum: est enim Commune axioma D. Bernardi, quod votum meum non adaugeat prælatus, & in promotione ad Episcopatum valdè augetur votum religiosorum cum ad altioris obligationem perfectionis promoueantur, & extra ordinem religiosus inuitus trahatur, quod ex dictis in secundo [g] tomo supra clarius patebit, vbi probauimus quomodo liceat religiosis desiderare Episcopatum. Verum ex tamen quod præfati religiosi possunt compelli transnatare ad Indos. & acceptare Episcopatum, si à Summo Pontifice præcipiantur. Cum Summo Pontifici incumbat cura vniuersalis boni communis.

g 2. 10. c. 31.

QVÆSTIO XX.

De oblationibus in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum Episcopi possint sibi aut suis clericis applicare, quæ religiosis in suis Ecclesiis offeruntur.*

2 *Vtrum conducentius sit, & ad diuinum cultum accommodatius bona ad conficienda celebrandaq; diuina sacrificia, & oblationes elargiri, vel potius in egenorum subsidia illa diuidere.*

ARTIC VLVS I.

Vtrum Episcopi possint sibi aut suis clericis applicare quæ religiosis in suis Ecclesiis offeruntur.

RÉspondeo dicendo, quod Episcopi, & alij Ecclesiarum prælati non possunt clericis suis applicare nec sibi oblationes, quæ fiunt religiosis in suis Ecclesiis regularibus ita tenet Panormitanus, [h] *Et Bonifacius I X. concessit fratribus ordinis prædicatorum prohibendo ne, scilicet prælati Ecclesiarum, aut alij quicumque eos impediant quominus missas, & alia diuina officia in Ecclesiis suis quotidiè celebrare, ac oblationes in missis ipsis, & alias ad eorum altaria prouenientes liberè, & integraliter recipere, & eorum vsum iuxta morem dicti ordinis conuertere possint sub excommunicatione ipso facto in contrarium facientes,* Ita habetur in ordinis supplemento. [i]

h Panor in c. 1. de stat. monach.

i Suppl fo 118. confess. 137.

ARTICVLVS II.

Vtrum conducentius sit, & ad diuinum cultum accommodatius bona ad conficienda celebrandáque diuina sacrificia, & oblationes elargiri, vel potiùs in egenorum subsidia illa diuidere.

RÉspondeo dicendo, quod vt hæc difficultas magis pateat est aduertēdum, quod vniuscuiusque virtutis opus è duobus præcipuè inter alia æstimari potest, quantum ad suam perfectionem, scilicet, ex obiecto à quo suam speciem sortitur, & ex necessitate cui charitas semper succurrere satagit, si ad primā duntaxat rationem respiciamus, certum est sacras oblationes, atque sacrificia reliquis eleemosynis longè præstare. Est enim religio quæ Dei reuerentiam pro

pro obiecto habet non mudo misericordia, verum, & vniuersis alijs moribus, vt potè quæ non nisi erga proximos versatur excellentior virtus, vt docet D. Thom. [a] Et secundum istam rationem Christus apud Matthæum,[b] officium, & causam Magdalenæ, quæ ipsum dispendio pretiosissimi vnguenti vnxerat aduersus indignantes discipulos qui opus misericordiæ plura faciebant defendit dicens. *Quid molesti estis huic mulieri, opus enim bonum operata est in me. Nam semper pauperes habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis, mittens enim hac vnguentum hoc in corpus meum ad sepeliendum me fecit.* Quasi diceret. Quare mulieri huic iniustè exhibetis negotium, quare aduersus illam sine causa vestrûm quidam indignantur, & ob murmurant. Opus enim in reuerentiam ipsius Dei exhibitum religione sua anteferendum est misericordiæ de qua vos loquimini. Non condemnat Dominus misericordiam in pauperes, quin potius illā maximè commendat dicens. *pauperes semper habebitis vobiscum*, sed quod facit est ostendere, quod actus ille religionis, quo non solum diuinitatis maiestatem, atque immortalitatem pretioso illo incorruptibilique vnguento confessa est, sed etiam incorruptionem humanitatis præsignauit longè præstantius esse quacunque eleemosyna. Si autem consideremus operis perfectionem ex necessitate, sic etiam est certissimum, quod necessitatis pondus, vnde virtus, & præcipuè misericordia incrementa suscipit aliquando potest efficere, vt ad diuinum cultum sit multo consentetius atque optatius opem ferre miseris quam oblationes, & sacrificia facere. Et ratio est quam sacrificia, & oblationes non in Dei vtilitatem, qui bonorum nostrorum non eget, sed in eius dumtaxat honorem, & gloriam, & ad nostram deuotionem excitandam celebrantur, & offeruntur: tanta est autem Deo hominum cura, vt eorum vtilitatem sæpe sæpius pluris ad sui charitatem, ac subinde gloriam æstiment quam reliqua sacrificia. His & alijs tenet hanc partem Atago. [c] qui addit ideo hanc latè probasse partem, quia sunt multi qui falso existimant maius se obsequium Deo præstare, maximè, cum ab hac luce recedunt si omnia bona sua in amplissimum missarum numerum, & capellanias expendant, quam si illa pauperibus distribuerint. Cum tamen verum sit, quod quamuis in Ecclesiæ ortu illa essent valdè necessaria, & vbi modo desunt sint etiam consulenda, tamen vbi diuinus cultus satis est celebris multo etiā consultius egenorum calamitates leuare ideo Christus Dominus in Euangelio crebrius nos buius misericordiæ admonitos esse voluit, quam vt eleemosynas in sacrificia conuerteremus. Imo apud Matthæum, [d] obiurgans Phariseos quia hoc ita non intellexerint dixit illis. *Euntes discite quid est misericordiam vole, & non sacrificium.* Vnde religiosi pensatis circunstantijs loci, & temporis, & necessitatum videant quid circa hoc debeant consulti respondere, qui aduertere debent prout ait D. Thomas, [e] quod monachi siue alij religiosi possunt oblationes recipere tripliciter, vno modo sicut pauperes per dispensationem sacerdotum, vel ordinationem Ecclesiæ, alio modo si sint ministri altaris, tunc enim possunt accipere oblationes sponte oblatas. Tertio modo si parochiæ sint eorum, & tunc ea debitu possunt accipere oblationes tanquam Ecclesiæ rectores.

Vide circa hanc materiam oblationum in primo tomo. [f]

[a] D. Tho. 2. 2. q. 81. ar. 6
[b] Matth. 26.
[c] Arag. 2. 2. q. 85. ar. 3.
[d] Matth. 9.
[e] Tho. 2. 2. q. 86 ar. 2.
[f] 1. to. q. 39.

QVÆSTIO XXI.

De oblatis in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *VTrum oblati sint verè religiosi.*
2 *Vtrum oblati possint transire ad arctiorem religionem petita licentia, & non obtenta.*
3 *Vtrum oblati religionum possint absolui ab eorum prælatis, an ab Episcopis.*
4 *Vtrum conuersi, & oblati Ecclesiarum secularium, & regularium gaudeant priuilegio Canonis, siquis suadente.*

ARTICVLVS I.

Vtrum oblati sint verè religiosi.

RESpondeo dicendo, quod monachus cōuersus vel oblatus etiam plenè, & perpetuo valdè differunt, vt colligitur ex multis decretalibus [g] & tradit Dominicus Francus, monachus enim, & monacha dicuntur, qui vel quæ profitetur regulam post susceptum habitum regularem, vt seruiant in choro, conuersus verò, qui suscipit habitum religionis, & profitetur regulam, vt seruiat extra chorum oblatus vero qui se, & sua perpetuo donat, sed non profitetur, neque suscipit habitum ordinis, quod satis exprimit Panormitanus, [h] & paulo clarius Felinus iūctus quæ dicit Calderinus ab eodem relatus quatenus relatis multis modis se offerendi monasterio cōcludit, quod ex nulla obligatione efficitur quis monachus professus nisi præster obedientiam monachalem. Quod etiam docerat Innocentius, [i] ac oblati, & oblatæ non suscipiunt habitum monachalem, neque promittunt obedientiam monachalem secundum regulam à Sede Apostolica approbatam, vt regula religionis, & sic non sunt religiosi vel religiosæ. Dixi nisi præstent obedientiam monachalem, non enim per omnem obedientiam quis efficitur regularis, quia etiam Canonici seculares præstant obedientiam suatam quandam decretalem [k] & omnes etiam principes dant Episcopis obedientiam, vt in alia dicitur decretali, [l] & etiam regna omnia secularia suis regibus præstant obedientiam, vt D. Petrus [m] & D. Paulus [n] asserūt, & imperator Papæ, vt dicitur in quadam Clementina. [o] Nec propter hoc efficiuntur regulares, & monachi, & ita benè dicit Innocentius ibi receptus ab omnibus, quod non sit quis religiosus per omnem obedientiam, sed per monachalem tantum, hoc est per illam quę fit alicui potenti recipere professionem regularem seruandi regulam aliquam alicuius religionis approbatæ à Sede Apostolica, quæ non sunt nisi quatuor aut quinque, vt inter alios testatur D. Antoninus. [p]

Ex his infertur, quod si quis diceret, ego me dono, & offero in oblatum monasterio S. Benedicti vouendo obedientiam paupertatem, & castitatē Deo eiusque Abbati, non tamen profiteor regulam ordinis, nec me obligo ad ceremonias, & obseruantias eius non est religiosus præsertim si dictam professionem fecit non mutato habitu, neque accepto habitu regulari excepto scapulari paruo in signum oblationis. Ita Nauarrus in quodam consilio [q] qui ait, quod non meminit illum textum, neque glossam, neque aliquē ordinarium authorem qui de oblato monacho tria essentialia vota emittente loquatur. Sylvester, [r] at tem significat Panormitanum talem appellare plenè obla-

[g] Cle. 1. de decim. in gl. c. vt ius conte. nentia & gla. 17. q. 1. Francus in c. 1. cum ex e. §. 1. de decil. l 6.
[h] Pan in c. vlt de reg. & in c. inter de testa Dec. in c. Ecel. nos 6 de consi. Fel. no 1.
[i] Innoc. in ca. consulens qui cer. vel non.
[k] ca. is qui de maior. & obedient.
[l] Cap. omnes eod. ca.
[m] 1. Can. 2.
[n] Ad Ro. 13.
[o] Cle. de iureiur.
[p] Arto 3 p. 3. § 3. ca. 16.
[q] Na li. 3. cons. 11 de reg. cō. 48.
[r] Syl. v. oblat.

oblatum. Denique probat Nauarrus talem non esse professum religiosum, qui actus agentium non operantur vltra intentionem eorum, vt dicitur in iure.[a] Et ex verbis in prædicta oblatione factis videtur colligi eum qui dixit illa verba non habuisse animum se faciendi monachum, neq; profitendi regulam, neq; obseruantias eius.

[a] L. non omnis ff de reb. cred. cap. fin. de prabend.

Nec obstat, quod emisit tria vota essentialia in manu prælati potentis eum aggregare religioni approbatæ à Sede Apostolica. Nam respondetur ex supradictis, quod hoc non sufficit cum sit necessarium, quod illa promittentur secundum obedientiam regularē, & habitum regularē recipiendo. Præterea constat ex relatione in principio apposita hūc non habuisse animum faciendi se monachum. Quātum autem ad oblatos ordinis sancti Benedicti vide quæ habes infra in quæstione prima de voto.

ARTICVLVS II.

Vtrum oblati in aliqua religione possint transire ad arctiorem religionem petita licentia, & non obtenta iuxta capit. Licet. de regularibus.

RESponden dicendo, quod secundum aliquos isti non possunt transire ad arctiorem religionem, & ita tenuit Glossa,[b] quam dicit singularem Abbas,[c] oblati enim & conuersi astringuntur monasterio. Quod Abbas dicit singulariter notandum, & tradit Ioannes Lupus.[d]

Sed aduertit Gregorius[e] Lopez, quod Glossa illa loquitur de conuersis, & oblatis Ecclesiæ sæculari non regulari monasterio, & ita refert Archidiaconus[f] alios voluisse, quod isti possint transire ad religionem arctiorem, & ita magis inclinat in hanc partem quam ego existimo sequendam: nam licet conuersi, & oblati operibus seruilibus deputentur, non tamen ipsi sunt serui, & similiter, non ita donāt se, & sunt oblati, vt monasterij efficiantur serui ita, vt non possint ad perfectiorem frugem anhelare.

[b] Gl. in ca. ex contentione. 17. q. 1.
[c] Abb. in c. nō est de regu. in 3. not.
[d] Lup. de liber. Eccles. 3. p. q. fi n. 8. & 9.
[e] Greg. in l. 9 tit. 7. par. 1. verb. religios.
[f] Archid. in d. ca. non est.

ARTICVLVS III.

Vtrum oblati monasteriorum possint absolui ab eorum prælatis, an ab Episcopis.

RESpondeo dicendo, quod conuersi, & oblati quarumcunq; religionum possunt à prælatis illarum religionum absolui argumento aliquorum decretalium,[g] nam & tales conuersi, & oblati sunt priuilegiati sicut Ecclesiasticæ personæ. *Et Sixtus IIII. concessit quod oblati, & oblatæ ordinum fratrum Carmelitarum gaudeant priuilegiis, & gratiis dicti ordinis sicut gaudere possunt mulieres Mantellatæ, & Pinzocheræ sub dicto ordine viuentes (quæ sunt velut tertiarij Ordinis Minorum) quibus concessum est posse gaudere omnibus priuilegiis fratrum.* Ita habetur in libro monumentorum[h] ordinum. *Et idem Sixtus IIII. concessit oblatis fratrum Ordinis Eremitarum S. Augustini omnia, & singula priuilegia, & indulta concessa fratribus, & sororibus de pœnitentia, ac Mantellatis, & Pinzocheris sub dicto regimine degentibus, & decreuit in eis locum habere, perinde ac si pro eisdem oblatis personis, & circa illas emanassent.* Ita habetur in eodem libro,[i] & quantum ad casum articuli quæstionis est quædam expressa concessio Eugenij IIII. prout habetur in monumentis[k] ordinum expresse hoc concedens.

[g] c. cum illorū & c. monachi de sen. excom.
[h] In 1. imp. fo. 97 & in 2. fo. 180. conc. 419.
[i] In 2. imp. fo. 249. concess. 623.
[k] In 2. imp. fo. 61 & in 2. fo. 63. concess. 23.

Quæst. reg. tom. 3.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum conuersi, & oblati Ecclesiarum secularium, & regularium gaudeant priuilegio canonis si quis suadente.

RESpondeo dicendum, quod hanc quæstionem mouet quædam Glossa,[l] & ait non videri illis tale priuilegiū concessum, concludit tamen, quod ex eo quo tradidere se, & sua diuino obsequio, siue in Ecclesia seculari, siue regulari iam censentur Ecclesiasticæ personæ, & ex toto translati sunt in formam Ecclesiæ, vnde habent immunitatem Ecclesiasticam, & decretum[m] dicit, quod tantum sunt duo genera Christianorum vnum, quod dedicatum est diuino obsequio vt clerici, & conuersi, aliud sunt laici. Quidā tamen volunt dicere contrarium. Sed nos benigniorem partem sequentes sequimur partem affirmatiuam, vt eorum gaudeant priuilegio quorum vitam, & religionem assumunt, nam licet canon[n] si quis suadente solum disponat de clerico, & monacho, at alij Canones[o] ipsum extendunt ad conuersos religionum. Glossa autem prædicta per identitatem rationis dicit idem de conuersis, & oblatis ecclesiarum secularium, & idem tenent Ioannes,[p] & Vincentius. At quia hæc opinio aliquas patitur difficultates ad distinctionem Hostiensis[q] recurrere oportet, vt clarius ipsa elucescat, ait enim, quod quando conuersus remanet in domo sua non gaudet prædicta immunitate, & sic dicit intelligenda esse aliqua iura[r] de hac materia loquentia, si autem sit conuersus tradens se, & sua, & tonsuratus incedens, Canonicas horas audiens, & honestè viuens, & similia tunc gaudebit immunitate. Imo Capistranus,[s] aliter procedit dicens distinguendum esse inter conuersos, & confratres, conuersi enim propriè appellari solent hi qui se suaque diuinis dedicant obsequiis perpetuis temporibus obligando, & tales ait gaudere prædicta immunitate. Et de prædictis etiam facit distinctionem, aliqui enim ex his recipiunt habitum illorum cum quibus conuersantur, & ad quorum vitam & regulam conuertuntur, & professionem faciunt, obedientiam, paupertatem, & castitatem siue continentiam promittētes, & de his nulla est dubitatio, quod gaudeāt dicto priuilegio, siquidem gaudent priuilegio regulari. Aliqui tamen prædictam professionem non emittunt, sed solum se voluntarie obligant ad prædicta, viuūt tamen honeste habitum deferentes alicuius de religionibus approbatis quomodolibet iam concessum, & dato, quod vxores habeant, seruant ordinem coniugalem viuentes sub cura, & obedientia prælatorum illarum religionum, in quibus se & sua diuinis obsequiis dicarunt, & de talibus etiam non est dubium, quod gaudeant priuilegio prædicto clericali sicut acolyti, & clerici coniugati non bigami. Alij dicuntur oblati qui sunt confratres qui faciunt aliquas honestas congregationes in aliqua ecclesia & ibi saltem semel in mense disciplinam assumunt, & hi non sunt personæ Ecclesiæ, cum neque mutent habitum, neq; statum, sed in habitu seculari perseuerent, de quibus ait quendam Canonem[t] esse intelligendum.

Circa oblatos vide plura in quæstione[v] de familiaribus fratrum, & in tabula. Verbo oblati, & verbo donati.

[l] Gl. in ca. non est dubium de sent. excom.
[m] c. duo sunt 12. q. 1.
[n] 17 q. 4.
[o] Cap. perrec.
[p] Ioan. & Vin cent. in d. c. dilecta de maio. & obed.
[q] Host. in c. nō est dubium de sent. excom.
[r] c. vt lex continentia 27. q. 1. c. 4. § de conuersis fratribus & c. quædam de priuil.
[s] Capistr. de excom. § 13. est de conuersis.
[t] 23 q. 4. c. de placet.
[v] 3 tom. q.

QVÆSTIO XXII.

De oraculis viuæ vocis in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum oraculum viuæ vocis sine scriptura valeat.*
2 *Vtrum possint regulares uti viuæ vocis oraculis prout in libris ordinum continentur.*
3 *Vtrum prælati regulares possint moderari vsum viuæ vocis oraculorum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum oraculum viuæ vocis sine scriptura valeat.

RESpondeo dicẽdo, quod gratia solo viuæ vocis oraculo absque scriptura quoad se perfecta est, & ex ea statim acquiritur ius impetranti prout allegãdo aliqua iura [a] copiose definierunt Archidiaconus, & Ioannes Andræas. & ita tenet Baldus,[b] dicens, quod cùm Papa viuæ vocis oraculo aliquem pronunciet episcopũ alicuius loci, illa statim erit Episcopus etiam antequam literæ sint formatæ, quia scriptura non requiritur ad essentiam, sed approbationem gratiæ. Vnde infert, quod si interim Papa moreretur gratia nõ expirat, sed quod debet expediri per successorem faciendo mentionem de gratia prædecessoris, & idem sequitur Antonius [c] Peregrinus, & tradit Gigas, & Carolus Tapia.

[a] Ca. si pro te de rescr. lib. 6. c. si de concess. preb. li. 6. c. constitutionis 25. q. 2. Archid. & Ioan. And. in proœm. sexti.
[b] Bald. in l. si quis per n. 5. C. de episc. & cler. & in l. humanum iũ fin. C. de leg. & in l. falsũ C. de fur.
[c] Peregri. de iur. fisci lib. 5. ti. 2. n. 12. & 13. Gigas de pensio. q. 34. Carol. in c. 1. de cõstit. prin. n. 13. & 14.

ARTICVLVS II.

Vtrum possint regulares vti viuæ vocis oraculis prout in libris ordinum continetur.

RESpondeo dicendo, *Quod Leo X. concessit, quod fratres Minores regularis obseruantiæ secura conscientia possint vti omnibus concessis à Sede Apostolica, & Romanis Pontificibus siue per bullas aut breuia, aut viuæ vocis oracula prout in libris ordinum reperiuntur ac si omnia specificè fuissent tunc expressa. Et pro maiori conscientiarum securitate omnia de nouo concessit.* Ita habetur in supplemento.[d] ordinis. Qui Summus Pontifex etiã concessit, vt in eodem libro [e] refertur, *quod non sint minoris efficaciæ, & valoris viuæ vocis oracula, quam si per bullam aut breue ad perpetuam rei memoriam essent concessa. Et hoc in foro conscientiæ tantum.*

[d] Suppl. fol. 38. concess. 161.
[e] Suppl. fo. 38. concess. 161.

ARTICVLVS III.

Vtrum prælati regulares possint moderari vsum viuæ vocis oraculorum.

RESpondeo dicendo, *quod Leo Decimus informatus, quod sint nonnulla viuæ vocis oracula concessa ordini fratrum minorum quorum aliqua aliquibus temporibus fuerunt vtilia, sed fortè præsentibus non sunt, nec futuris erunt: ac præterea aliqua sunt in aliquibus locis necessaria, & aliqua non concessit, vt non solum generalis in suo generali capitulo sed etiam quilibet prouincialis in suo prouinciali Capitulo de consensu eiusdem capituli, vel maioris partis declarare possit, & valeat vtrum ab vsu alicuius concessionis viuæ vocis oraculo factæ abstineri debeat, postquã quã dã declarationem tam fratres quam moniales (ac si concessio huiusmodi per suam sanctitatem suspensa vel reuocata fuisset) concessione eadem in posterum non vtantur.* Ita habetur in supplemento[f] vide circa hoc quæ dicta sunt in primo tomo.[g]

[f] Supp. fo. 24. concess. 296.
[g] 1. tom. q. 9. ar. 4.

QVÆSTIO XXIII.

De ordinibus sacris quantum ad personas ordinandas in quatuordecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuordecim.

1 *QVid, & quotuplex sit ordo sacer.*
2 *Vtrum prælati regulares possint ordines minores conferre.*
3 *Vtrum religiosi societatis possint ordinari sine titulo beneficij aut patrimonij.*
4 *Vtrum regulares vno die possint recipere omnes sacros ordines.*
5 *Vtrum Episcopi possint extra tempora ordinibus sacris ordinare.*
6 *Vtrum religiosi possint ordinari ante legitimam ætatem.*
7 *Vtrum annum requisitũ ad sacros ordines recipiendos sufficiat, quod sint incepti.*
8 *Vtrum regulares sint suspensi ipso facto si recipiant ordines sacros extra tempora siue ante legitimam ætatem siue sine literis dimissorijs.*
9 *Vtrum teneantur regulares ordinandi præsentare literas commendatitias superiorum suorum.*
10 *Vtrum prælatus regularis habens potestatem ad dispensandum cum subdito concedendo licentiam ad omnes ordines minores, & ad subdiaconatum videatur ad omnes sacros ordines dispensare.*
11 *Vtrum ille qui ante legitimam ætatem, aut extra tẽpora, aut sine literis dimissorijs veris bona fide fuit ordinibus sacris insignitus remaneat suspensus.*
12 *Vtrũ regularis ante legitimam ætatẽ ordinatus exercendo aliquos actus deputatos sacerdotio fiat irregularis.*
13 *Vtrum subdiaconus electus à religione possit cum licentia episcopi ad alios ordines sacros promoueri.*
14 *Vtrum ordinatus ante legitimam ætatem possit perueniendo ad eam sine aliqua dispensatione statim ipsum ordinem solemniter exercere.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex sit ordo sacer.

REspondeo dicendo, quod ordo est sacramentum quo potestas spiritualis significatur, & traditur in ordinato ad sacrosanctum Christi corpus consecrandum, ita definit [h] magister sententiarũ. Pro cuius definitionis explicatione est notandum, quod ordo sumitur propriè, & sic est sacramentum imprimens characterem, & largè, & sic non est sacramentum, sed deputatio quædam ad diuinum cultũ, vt prima tonsura, vel ad aliquod officium, vt episcopatus. Et ordines secundũ D. Th. & alios Theologos sunt septem propriè, quatuor, scilicet, Minores qui non dicũtur sacri ratione materiæ, quia non habent actum circa materiam sacrã, puta calicem, vel eucharistiam, licet sint sacri secũdum se, cùm sint sacramenta. Quorum prima incipiendo ab infimis est exorcistatus, secundus lectoratus, sub quo continentur Psalmistatus, & cantoratus, tertius ostiariatus, & quartus acolytatus, & tres maiores, seu sacri ratione materiæ, scilicet subdiaconatus, diaconatus, & presbyteratus; quorum sufficientia numerus, & ordo sumitur secundũ septeni respectus ad eucharistiam, vt tradunt D. Thomas [i] & Soto, post alios. Sed quantum ad nostrum propositum attinet tantum de tribus ordinibus sacris in præsentiarum nobis erit sermo præcipuè, de minoribus tamen aliqua dicam.

[h] Magist. in 4. d. 24.
[i] D. Thom. in 4. d. 24. v. 0. Soto. q. 1.

AR-

ARTICVLVS II.

Vtrum prælati regulares possint ordines minores conferre.

Respondeo dicendo, quod secúdum Archidiaconum,[a] & Petrum de Palude Episcopi, vel Abbates, & omnes presbyteri cardinales possunt conferre ordines minores omnes. Et idem possunt Abbates exempti, & mitrati etiam quoad Laicos, in quos habent Ecclesiasticam iurisdictionem. Prout post alios tradit Syluester.[b] Et Abbas Cisterciȷ, ac quatuor primi coabbates eius intra sua monasteria personis eiusdem religionis omnes ordines conferre valent, vt patet ex concessione Innocétiȷ Papæ VIII. expedita, anno Dominicæ incarnationis millesimo quadringétesimo octuagesimo nono, ad petitionem Ioannis Abbatis Cisterciȷ. Circa hoc autem est decretum[c] Conciliȷ Tridentini, in hunc modú, Abbatibus, aut aliis, quibuscumq; quantumuis exemptis, non liceat in posterum intra fines alicuius diœcesis consistentibus, etiamsi nullius diœcesis, vel exempti esse dicantur, cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, tonsuram, vel minores ordines conferre. Non obstantibus, quibuscumque priuilegiis, præscriptionibus, aut consuetudinibus, etiam immemorialibus. Et hoc conforma est iuri[d] antiquo, quo poterat Abbas, tres ordines minores, scilicet tonsuram ostiariatum, & lectoratum, in suo monasterio tantum conferre, dummodo sit sacerdos, & manus imposita sit ei, secundum ordinem perficiendorum, hoc ipsum poterat Abbas, seu electus in Abbatem, si Episcopus differat eum benedicere, ex decretis in sacris Canonibus,[e] non tamen est licitum Abbatibus aliis, quam monasteriorum suorum conuersis, & qui ad illa conuolauerit scilicet, vt ibi conuertantur, & fiant monachi, in quos Ecclesiasticam, & quasi episcopalem iurisdictioné obtinent, primam clericalem conferre tonsuram, nisi eis competat, ex priuilegio Apostolico, vt in quadam decretali[f] definitur, vbi Glossa,[g] ait quod possunt, etiam tales Abbates conferre, etiam superiores ordines vsque ad lectoratum inclusiue. Et iuxta hæc est intelligendum decretú Conciliȷ Trid.

[a] Archi. in ca. nullus Epis. de temp. ordi. lib. 6.
[b] Sylu. v. ordo 3. §. 2.
[c] Sess. 21. de reformat. ca. 10.
[d] c. cum contingat. de æta. & qua. lit. quando 69. dist.
[e] c. 1. de suppl. negl. prælat.
[f] ca. Abbat. de priuil. lib. 6.
[g] Glos. v. tonsuram.

Circa hoc aduertendum est primó, quod si inuitatus fuerit Abbas ab alio Abbate ordinare monachos alterius monasteriȷ, poterit eos ordinibus minoribus insignire, prout tenet Baptista[h] de Salis, alios allegans, quod intelligit Hostiensis, si monasterium aliud, ad quod inuitatur, sit exemptum, & quod si Abbas ordinet monachos alterius monasteriȷ, non inuitatus characterem, imprimat argumento cuiusdam Canonis,[i] licet executionem non conferat secundum Archidiaconum.[k]

[h] Bapt. de Salis. v. Abbas in prim.
[i] 19 q. 2. ca. Lugdunensis.
[k] Archid. in c. quoniam 29. dist.

Sed contra hoc adest nobis decretum Conciliȷ Tridentini superiús allegatum, ibi, *Cuicumque qui regularis subditus sibi non sit.* Quibus verbis innuitur, quod non potest dictus Abbas ordinare regulares, non suos subditos, etiamsi ab Abbate eorum, ad id inuitetur, nec valet dicere, quod Concilium debet limitari, vt intelligatur, nisi ab alio Abbate inuitetur suos subditos ordinare, nam etiam possemus dicere, quod posset ordinare secularis, si ab eorum Episcopo inuitetur, quod nec ius, neque consuetudo, vt credo admittit.

Notandum est secundo, quod modo, non potest Abbas ordinare nouitios, & eos, qui ad eius monasterium conuolauerint, vt ibi conuertantur, & fiant monachi, licet enim hoc in quadam decretali[l] concedatur ipsi aduertit, tamen Glossa,[m] ibi quod datur consiliú, quod hoc non fiat intra annú probationis, quia certum est, quod postea exire posset, & trans-

[l] D. c. Abbat.
[m] Glos. v. conuolauerint.

ferri, quæ præcauenda est, argumento alterius decretalis,[n] & attento dicto decreto Conc. Tridentini, ibi, *Qui regularis subditus sibi non sit*, iam videtur id reuocatú cú nouitiȷ non sint propriȷ subditi regalia Abbatum, & ipsis solum concedatur licentia, ad inuitandos suos subditos regulares, & ita ex quadam constitutione Piȷ Quinti, hoc tradit Nauar.[o]

[n] ca. 1. de seru. non ord.
[o] Nau. c. 27. n. 158.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosi societatis possint ordinari sine titulo beneficiȷ, aut patrimoniȷ.

Respondeo dicendo, quod[p] Conciliú Trident. antiquorum Canonum decreta innouans ordinauit, vt nullus ordinetur, nisi ad titulú beneficiȷ, aut patrimoniȷ. Et Sixtus V. Pontifex maximus, in quadá eius constitutione, de qua inferius erit nobis sermo ordinauit, vt nullus ordinetur, nisi cum sufficienti patrimonio, aut beneficio, quam constitutionem quantum ad hoc ego in fine libri explicationis[q] cruciatæ intellexi, non loqui de regularibus, sed tantú de Clericis regularibus. Ius enim[r] Canonicú, quod in hoc non reuocauit Sixtus V. ordinans, vt nullus, sine titulo beneficiȷ aut patrimoniȷ ordinetur, non extenditur ad regulares, vt aduertit Nauarrus,[s] & D. Antoninus[t] tradens, quod nullus ordinetur, sine titulo beneficiȷ, aut patrimoniȷ at, *regularibus autem est pro titulo sporta, mendicantibus præcipuè.* Sed cúm religiosi societatis, post biennium emittentes tria vota simplicia, sint religiosi reuocabiliter, & possint, ab ipsa societate dimitti, quidam dubitauerunt, verú subditi iure communi, comprehenderentur. Ita quod necessario debeant ordinari ad titulum beneficiȷ, aut patrimoniȷ sicut aliȷ clerici sæculares. Siquidem potest, eo res venire, vt dimittantur à Societate, & remaneant, sicut remanent in seculo, vt aliȷ Clerici seculares. Quod autem non comprehendantur, primo probatur, nam in mádato generali venit illud, quod Dominus cósuetus erat facere, vt dicitur in quadam lege,[u] & multa congerens tradit Decius, & si respiciantur omnia rescripta, & omnes literæ Apostolicæ societati concessa apparebit, quod sedes Apostolica, in eadem societate existentes religiosos, & regulares nuncupauit, eosq; pro religiosis, & regularibus, habuit, & habet.

[p] Conc. sess. 21. c. 2. de reform.
[q] Folio. 239. p. 2.
[r] cap. pen. de simo.
[s] Nau. ca. 27. n. 159.
[t] D. Anto. 3 p. ti. 4. de temp. & loco ordin. tradit Rebuf. titu regularis benef. ar n. 6. in praxi benef.
[u] L. vt vnius. ff. de pignor. act. Decius consil. 441. præsum. 9.

Secundo probatur, à coniunctione duorum statutorum valet argumentum, vt in[x] iure probatur, sed in alio decreto[y] Conciliȷ existentes in collegio societatis clerici regulares nuncupantur, quod decretú cúm sit collocatum, & situatum, sub sessione vigesima quinta de regularibus, ab eo titulo, & rubrica licitum est arguere, prout tradunt Doctores, quos referunt Romanus[z] & Alexand. Cum ergo in alio decreto Conciliȷ regulares nuncupentur, & sub titulo de regularibus collocentur, non est dicendum Concilium ordinans, vt nullus secularis sine titulo beneficiȷ, aut patrimoniȷ ordinetur extendi ad clericos societatis, qui ab eodem Concilio regulares reputantur. Quod confirmatur ex his, quæ late diximus in primo tomo[a] probantes hos patres esse verè religiosos.

[x] L. gal. § ille casus versi. In hanc tamen & ibi Bartol. & alij ff. de lib. & posthum.
[y] Conc. Trid. sess. 25. de regul. c. 6.
[z] Rom. cõs. 31. versa ex vltimo 6. Alexand. cons. 1 co. 2 volum. 4 & cõs. 89. co. 2. ad fi. vers. pro hoc etiam adducitur volu. 6.
[a] 1. tomo q 1. ar 6.

Vltimo probatur ex ratione proœmiali dicti Cóciliȷ, quæ indicat causam finalé, & ratio est, ne promouédi ad sacros ordines mendicare cogátur. Hęc enim ratio cessat in religiosis societatis, tria vota emittentibus in dicta religione, quia amplius, ab ea discedere non poterunt, ergó, nec iuxta rationé Cóciliȷ Trid. mendicabunt, sed in religione permanebunt victum, & vestitum consuetum habentes, ac iuxta decreta, & constitutiones dictæ religionis.

Neque obstat, si forte replicetur, quod emissis

item, quod prior confessio facta fuit timore reuerentiali Abbatissæ præsentis cupientis illam habere monialem, & succedere in bonis eius, quæ excusat in his quæ sunt libertati valdè grauia adeo, quod glossa[a] quædam dixit, quod timor reuerentialis efficit ne valeat professio quo ad forum interius quam opinionem etiam sequitur Nauarrus. Attento etiam, quod confessio mulierum in his quæ pertinent ad matrimonium spirituale, vel carnale debet fieri in loco libero, & plenæ libertatis ad hoc, vt sibi præiudicet iuxta quandam glossam,[b] & confessio secunda fuit facta in loco libero, confessio autem prior non fuit facta in loco libero, & licèt ipsa ob prædictum timorem non fuerit protestata, patet tamen eius fuit protestatus quod multum ad hoc facit argumento eorum quæ in iure[c] notantur.

[a] Gl. in c. præsens. 10. qu. 1. Nam in man. c. 11. n. 51.
[b] c. cum locũ de spons.
[c] ca. 1. de his quæ vi met. fiũ. 25. de reg. c. 17.

Nec his obstat, quod traditur in quadam lege,[d] transcripta in quadam decretali, ibi nimis indignum est, vt quisquis quod sua voce dilucidè protestatus est in eundem casum proprio valeat testimonio infirmare. Quod confirmatur ex quadam Bartoli,[e] doctrina quam multi cum Panormitano sequuntur qui tenet primum dictum etiã extra iudiciale testis præferendum esse dicto posteriori etiam iurato, nam huic argumento respondet Nauarrus,[f] quod licet regulariter confessio prima præualeat posteriori cæteris paribus fallit tamen quando posterior est per tormenta extorta, & cum prima est facta saltem metu reuerentiali, vel in loco non libero, & cum sunt aliquæ coniecturæ quæ minuunt posteriorem contra priorem.

[d] l. generaliter C. de non nu. pecu. c. per tuas de probat.
[e] Bar. in l. eos. ff. ad leg. Cor nel. de falſ. Pa nor. conſ. 52 2. par.
[f] Nau. l. 2. con ſil. ti. de confeſſis conſil. 2.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum cogens nouitium ad profitendum sit excommunicatus.

Respondeo dicendo, quod Concilium[g] Tridentinum anathemati subiicit omnes, & singulas personas cuiuscunque qualitatis vel conditionis fuerint tam clericos quam laicos sæculares vel regulares, atque etiam qualiber dignitate fulgentes si quomodocunque coegerint aliquam virginem, vel viduam aut aliam quacunque mulierem præterquam in casibus à iure expressis ad ingrediendum Monasterium, vel ad suscipiendum habitum cuiuscunq; religionis, vel ad emittendam professionem, quique consilium, auxilium, aut fauorem dederint, quique scientes eam non sponte ingredi monasterium, aut habitum suscipere, aut professionem emittere quoquomodo eidem actui, vel præsentiam, vel consensum, vel authoritatem interposuerint. Circa cuius decreti verba ibi ad ingrediendum monasterium, vel ad habitum suscipiendum cuiuscunque religionis est notandum, quod repetitio dictionis in eadem dispositione facta significat id esse cum mysterio factum iuxta glossam,[h] memorabilem, & sic videtur, quod etiam sint excommunicati cogentes aliquam puellam minorem ingredi monasterium non causa accipiendi habitum, nec faciendi professionem, sed vt maneret ibi honestè vsque ad ætatem nubendi. Quod confirmat Nauarrus,[i] ex eo quod Concilium non abs re potuit considerare, quod qui cogit intrare aliquam in aliquod monasterium, vt ibi educetur indirectè videtur cogere, vt cum tempus fuerit accipiat habitum, & faciat professionem precibus aut blanditiis Monialium, aut minis eiusdem qui coegit intrare aut verecundia, & timore maledicorum, & ideo voluerit hanc viam indirectam cogendi præcludere, & legislatorum est non solum viaa directas, sed etiam

[g] Con. Tri. ses. 25. de reg. ca. 18.
[h] Gl. in cle. 1. de iure patr. v. diœcesanus.
[i] Na. l. 3. cõſil. ti. de ſent. excom. conſ. 56. nu. 3.

indirectas precludere, nam vt dicitur in iure,[k] cum quid vna via prohibetur non debet altera concedi & ita tenet Nauarrus, quod per hæc videtur hæc pars liberæ, & menti illius capituli, & vsui intromittendi puellas ad educandum eas in monasterio germanior, & tutior atque adeo tenenda.

[k] c. cum quid de reg. iur. l. 6.

Sed ego in summa,[l] confessorum de hac opinione Nauarri dubitaui, & modo etiam dubito. Durum enim videtur dictu, quod pater qui malè sentit de libertate naturali puellæ filiæ suæ non possit mediante eius vxore matre dictæ puellæ cogere ipsam, vt educationis gratia monasterium ingrediatur, vt ibi taliter educetur, quod naturalis eius inclinatio gratia præueniente, & subsequente reformetur, & à timore nocturno, & ab incursu, & dæmonio meridiano, & à laqueis in sæculo venantium liberetur, non prætendens, vt ipsa ad suscipiendum habitum regularem, & ad emittendam professionem cogatur, præsertim si ipse longè proficiscatur, & illic aliquibus annis debet immorari, quibus ipsa puella destituta a patre & matre libertate maiori gaudebit, & eius honestas naufragium verisimiliter patietur.

[l] L. nouo ca.

Ad argumenta autem Nauarri respondeo eum doctrina eiusdem[m] qui explicans extrauagantem Pij V. prohibẽtem fœminis ingredi in monasteria ac domos virorum, in hanc prorumpit sententiam dicens. *Aduerte primo, quod coniunctiones istæ copulatiuæ (ac) & (&) posita inter verba monasteria, & domus non sumuntur in significatu proprio secundum quem ponuntur inter verba diuersa significantia diuersa iuxta glossam memorabilem in Rubrica de treug. & facti ignorantia, & glossam in capitulo querelam de symonia sed accipiuntur impropriè pro (seu) vel (siue) quæ ponuntur inter diuersa verba idem significantia iuxta Panormitanum in repetitione capituli inter cætera de rescriptis.* Hæc Nauarrus, ex quibus concludo, quod repetitio dictionis, *vel*, positæ inter verba ingrediendum, & habitum suscipiendum, & professionẽ emittendam, non ponuntur inter verba diuersa significantia, licèt enim sint diuersa verba idem tamen significant, in proposito enim idem significant verbum, *ingrediendum*, & verbum, *habitum suscipiendum*, & verba, *professionem emittendum*. Debet enim intelligi verbum, *ingrediendum* de ingressu ad suscipiendum habitum regularem. & ad professionem emittendam, & sic dictionis vel repetitio inter dicta verba nihil aliud designant quam poni inter multa verba diuersa idem tamen significantia, sicut contingit in repetitione dictionis *seu*, vel *siue*.

[m] Na. conſ. 4 de reg. n. 2.

ARTICVLVS XX.

In ordine Minorum ordinatum est prout patet ex eorum regula confirmata per Sedem Apostolicam, quod qui decimum octauum annum non attigerit ad religionem minimè admittatur, quæritur vtrum in dicto ordine professi post Concilium Tridentinum cum decimo sexto tantum ætatis anno completo sint verè professi.

Respondeo dicendo, quod Nauarrus,[n] circa hoc aliqua dubia proponit quorum principale est si dubium tituli quæstionis, & ait quæstionem esse satis difficilem, sed quia dependet ex intellectu præfatæ legis in regula minimorum contentæ aut non videri satis totè posse resolui nisi lecta illa, & rectè intellecta, quia inutile est nisi tota lege perspecta, aliqua eius parte proposita iudicare, vel respondere, fieri enim potest, vt fieri prohibeat professionẽ tamen factam

[n] Na. l. 3. cõ ſil. conſil. 41.

ctam non irritet, & quod prohibeat, & irritat, quod etiam perspecta tota lege non erit omnino facile indicare ob multa quę in vtramque partem afferri possunt. Hæc Nauarrus. Sed certè non adeo difficilem putaret Nauarrus hanc quæstionem, si legem præfatæ regulæ legeret & videret, lecta enim, & considerata constat noluisse B. Franciscum de Paula in sua regula irritare professionem fratrum ante decimum octauum annum emissam, sed tantum professionem fieri prohibuisse.

Huc assertum primo probatur ex verbis eiusdem, [a] regulæ quæ sic se habet. *Ad hunc ordinem Minimorum quadragesimalis vitæ zelo, & maioris pœnitentiæ intuitu migrare cupientes per eiusdem ordinis generalem correctorem, vel per vigiles, aut prouinciales, aut per aliquos idoneos fratres ab eis subsitutos accipiantur in fratres requisitis conditionibus apte existant, & ad minus decimum octauum annum attingat.* Hæc præfata regula, in qua solum video prohiberi, quod fratres non recipiantur ad professionem nisi decimum octauum annum attingant, & non irritatur alium professio dummodo ætatem à iure requisitam habeant, quæ secundum ius, [b] antiquum erat ætas quatuordecim annorum, secundum verò ius nouum Concilij Tridentini requiritur decimus sextus annus complens. Quod autem non irritetur probatur, quia legum correctio in dubio non est præsumenda, & non est credendum præfatam regulam ius voluisse reuocare in re tam graui, siquidem per verba expressa irritantia actum non eam cessauit.

Probatur secundò ex quodam capite correctorij, [c] eiusdem regulæ vbi dicitur. *Siquis offendens contra formam descriptam in secundo capite regulæ huius ordinis aliquem scienter ad hunc ordinem acceperit absque sibi data super commissione, vel ante tempus præfixum in eodem capite secundo tribus continuis diebus comedat panem, & aquã duntaxat.* In quibus verbis non dicit correctorium professionem esse nullam, si ante tempus præfatum decimi octaui anni fuerit emissa, imo ex eius cõtextu colligitur euidenter esse validam, si enim per præfatam regulam professio irritaretur, recipiens ad eam ante præfatum tempus alia maiori pœna puniretur, sicut semper contra transgressores legum irritantiũ actum in re graui grauiores pœnæ proponuntur.

Secundò probatur, ex eo quod dicitur infra in eodem capite ibi, *quinque vero recepti fuerint contra supradictam formam approbãdi reseruentur correctori generali, & ibi post modum approbetur, & eorum receptio acceptetur, & cõfirmetur.* Ex quibus verbis colligitur, quod generalis, & alij patres possunt approbare professionem fratrum qui ante decimum octauum inceptum fuerint professi. Quod minimè præfati patres efficere potuissent, si prædictorũ receptio, & professio esset irrita, & nulla, & ad eam ratificandam esset tempus duodecim annorum expectandum.

Probatur deinde ex præfatis verbis ibi acceptetur & confirmetur, non enim ait correctorium, quod ratificetur: ratificare enim est inualidum, & irritum ratum facere, acceptare autem, & confirmare est illius, quod de se valet confirmationem à superiore accipere.

Nec contra hoc obstat constitutio generalis (si quæ facta fuit in præfato ordine) quæ declarauit huiusmodi professiones factas ante decimum octauum annum esse nullas. Respondeo enim omnia capitula generalia esse inferiora Papa, & non posse aliquid statuere contra definiens antiquum quatuordecim annos tantum sufficere ad hoc vt viri ad religionem, & professionem admittantur, nec contra ius nouum Concilij Tridentini decimum sextum annum completum desiderans. Nec obstat præfatum statutum esse auctoritate Papæ factum dando Papa facultatẽ prælatis, vt faciant statuta. Papa enim confirmat præfata, & similia statuta quatenus sunt licita & honesta, & non sunt contra sacros Canones, & sic ad nulla capitula generalia etiam auctoritate Papæ facta pertinet potestas irritandi professionem alicuius alias habilis secundum ius ad profitendum prout doctissimè concludit Nauarrus. [d] Quod a fortiori procedit si prædictum capitulum generale fuit factũ post Concilium Tridentinum definiens sufficere in quacunque religione annum decimum sextum cõpletum ad profitendum, nam plenitudo potestatis quam habet Papa supra ius difficilius extenditur ad constitutiones Concilij, quam ad alias prout dicitur in iure, [e] ibi *durum nimis existeret contra tam solemne Concilium &c.* Vnde dixit Baldus, [f] quod etiam si Papa diceret, *non obstante quacunque lege*, non tollit legem Concilij, sed ad ipsius correctionem specialis requiritur derogatio quam doctrinam commendat Felinus. [g]

Nec obstat, quod in præfato capitulo generali interfuerint viri doctissimi, & grauissimi, & non est credendum huiusmodi viros sine solido fundamento tale statutum edidisse. Respondetur enim potuisse dictos viros errare, vel maiorem partem eorum circa intellectum regulæ ipsorum etiam absque peccato, quia error circa iuris humani intellectum non est semper culpabilis iuxta quandam Glossam, [h] ab omnibus communiter receptam.

Nec obstat Concilium [i] Tridentinum quod innuit nolle præfatam regulam in dicto capite secundo derogare prout à parte affirmatiua adducitur, vt patet ex eius verbis ibi, *si qui vero regulares tam viri quam mulieres sunt qui sub arctiori regula, &c.* In præfatis enim verbis concedo noluisse Concilium derogare præfatum statutum regulæ Minimorum in dicto capite secundo, & sic vult Concilium, vt in præfato ordine non recipiantur professionem nisi decimum octauum annum attingentes sicut in præfato statuto, caueatur, sed non vult, quod in decimo sexto anno ætatis completo professionem emittentes non sint professi siquidem prout explicatum est in superioribus præfatum statutum licet prohibeat non dari professionem huiusmodi non tamen eam irritat nec inualidat.

Ex quibus infertur, quod licet Concilium [k] Tridentinum determinet, vt habentes decimum sextum ætatis annum completum finito anno probationis statim admittantur ad professionem, aut reijciantur ab ordine, hoc tamen fallit in præfato ordine Minimorum in quo habentes decimum sextum annum completum, finito anno probationis non possunt statim ad professionem admitti, sed debet eorum professio dilatari vsque quo decimum octauum annum attingant prout in dicto capitulo secundo præcipitur, contrauenientes autem pœna apposita in correctorio afficientur, & hoc noluit præfatũ Concilium Tridentinum in relatis verbis immutare.

QVÆSTIO XVIII.

De nouitiis, quoad indulgentias, & absolutiones plenarias tempore nouitiatus, & tempore professionis lucrandas.

E hac quæstione nihil in præsentiarum dicam, cum supra in secundo tomo in quæstionibus [l] de indulgentiis multa dixerim & in pri-

[a] c. 1. lib. reg.
[b] Ca. non solũ c. ad apostol. de reg. lib. 6. Con. Trid. ses. 25. de reg. c. 15.
[c] Ca. correctorij fo. 44. pa. 2.
[d] Nauar. 3. cons. 21. de reg. cons. 5. n. 8.
[e] c. post translationem. infr. de renunc.
[f] Bal. in l. humanũ §. not. C. de legib.
[g] Felin. in ca. canon statuta n. 28 de const.
[h] Gl. in c. 1. v. de casu de postu. prælo.
[i] Con. Tri. ses. 25 de reg. c. 2.
[k] Ses. 25. de reg. c. 16.
[l] In 2. to. q.

in primo tomo in quæstione [a] de Abbatibus quan-
[a] 1.10.q.20. tum ad potestatem absoluendi aliqua adduxerim.

QVÆSTIO XIX.

De obedientia in octo articulos diuisa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *Quid, & quotuplex sit obedientia.*
2 *Vtrũ subditus teneatur in omnibus actibus interioribus superioribus obedire.*
3 *Vtrum in omnibus pertinentibus ad actus interiores teneatur subditus prælato suo obedire.*
4 *Vtrum prælato teneatur subditus obedire in re licita cum dubio an id prælatus præcipere possit.*
5 *Vtrum peccent mortaliter is qui ad præceptum superioris facit id quod dubitat esse mortale certus tamen, quod id non agendo non peccabit.*
6 *Vtrum quis teneatur obedire superiori quando dubitat se peccare obediendo, & se etiam peccare non obediendo.*
7 *Vtrum prælati regulares possint in Hispaniis præcipere subditis, vt ad Indos pro conuersione infidelium proficiscantur.*
8 *Vtrum religiosi præcepto obedientiæ teneantur acceptare Episcopatum.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex sit obedientia.

Respondeo dicendo, quod non inconuenit in vno materiali obiecto concurrere duas speciales rationes ad quas duæ speciales virtutes ordinantur sicut miles defendendo Castrum Regis implet opus fortitudinis non refugiens mortis periculum propter bonum & opus iustitiæ debitum seruitium domino suo reddens. Obedientia igitur est duplex. Primo enim sumitur largo modo pro executione cuiuscunque, quod potest cadere sub præcepto ex quacunque intentione, & sic est quædã virtus generalis, alio modo sumitur propriè secundum, quod respicit intentionem formalem rationémque præcepti, & sic est virtus speciale, id est habens formale obiectum speciale, id est præceptum expressum vel tacitum cuiusmodi est voluntas superioris nota, & secundum Diuum Thomam, [b] communiter receptum potest sic definiri, obedientia est virtus moralis promptam reddens voluntatem ad implendum voluntatem præcipientis.

[b] D.Tho. 2.2. q 194. ar. 2.

ARTICVLVS II.

Vtrum subditus suis superioribus teneatur in omnibus actibus interioribus obedire.

[c] D Tho. 2.2. q 104. Respondeo dicendo, quod secundum Diuum Thomam, [c] in pertinentibus ad interiorem motum voluntatis non tenetur homo homini obedire nisi per accidens quatenus, scilicet, interior motus colligitur ex exteriori, sicut enim ecclesia non potest iudicare de interioribus motibus voluntatis, ita non potest præcipere hos interiores motus. Ait enim
[d] D Tho 2. 2. q 91 ar 4. Diuus Thomas, [d] de his potest homo legem facere de quibus potest iudicare, iudicium autem hominis non potest esse de interioribus motibus qui latent per se in conceptu animæ, sed solum de exterioribus actibus qui apparent: & tamen ad perfectionem virtutis requiritur, quod in vtriusque actibus homo rectus existat: & ideo lex humana non potuit cohibere, & ordinare sufficienter interiores actus, sed necessarium fuit, quod ad hoc superueniret ex diuina. Hæc Diuus Thomas, vnde secundum Diuum Thomam bene possunt prælati regulares legem ponere actibus interioribus subditorum quatenus ipsi actus interiores subsunt actibus exterioribus: vnde in quadam Clementina [e] prohibetur monachis accessus ad [e] Clem. de statu monach. curiam principis animo offendendi. In qua non prohibetur animus offendendi cum sit actus interior, sed prohibetur animus offendendi, vt colligatur tali accessui, ita quod talem accessum prohibet sub tali pæna non cuilibet, sed habenti animum nocendi, vnde rectè prælati regulares possunt subditis sub obedientia præcipere vt quas celebrant missas pro eorum offerant intentione. In tali enim præcepto non imponitur subditis interior tantum animi motus, scilicet, applicatio medij valoris missæ, sed præcipitur ipse interior animi motus, vt colligatur actui exteriori missæ, & subditi in hoc prælatis non obedientes mortaliter peccabunt cum in re graui obedientia frangatur.

ARTICVLVS III.

Vtrum in omnibus pertinentibus ad actus exteriores teneatur subditus prælato suo obedire.

Respondeo dicendo, quod vt huic quæstioni plene satis fiat notandum est duplicem esse superioritatem, prima est spiritualis, secunda temporalis, quę temporalis diuiditur in politicam quæ versatur circa regimen Reipublicæ, alia vero est temporalis œconomica quæ ad regimen propriæ domus vel familię pertinet. Et obedientia limitatur secundum gradum superioritatis ita quod superiori obediendũ est a subditis in his in quibus habent superioritatem. Igitur superioribus spiritualibus puta Papę, Episcopo, & aliis pręlatis ecclesiasticis & regularibus obediendum est in spiritualibus necessariis vel pertinentibus ad salutem quę spopondimus in baptismo secundum Diuum Thomam, [f] superioribus verò politicis id est principibus in temporalibus spectantibus [f] D. Tho. in 2. d. 44. ad Rempublicam, superiori verò œconomico id est patri in pertinentibus ad dispositionem rei familiaris. Hęc omnia colliguntur ex his quæ traduntur à Doctoribus [g] cõmuniter. Vnde cum prælati regula- [g] Do. in c. cũ tres habeant omnes supradictus superioritatis gradus quis de maior. & obedien. & tenentur subditi, & subditæ in omnibus his obedire, in c. secundum quibus si non obediant ex contemptu, & scienter, & 9 q 1. & in c. sine causa rationabili in re alicuius importantiæ ar- si Dom. 2. q 3 bitrio boni viri est mortale peccatum, quia contra iustitiam cuius obedientia est pars, quod tamen secundum Diuum Thomam, [h] fallit si præciperetur [h] D. Th. vbi supra. aliquid contra præceptum Dei, siue in dispendium salutis, aut contra præceptum superioris id præcipientis, vel in his quæ ad eorum superioritatem non pertinent, in quibus obedire non est necessarium nisi ratione scandali. Nec etiam tenetur subditos obedire prælato præcipienti aliquid quod ad regularem obseruantiam non pertinet, vt ait Diuus Thomas [i] declaratur hoc exemplo. Corrigit subditus fraternaliter prælatum, quia contra cum aliqua digna correctione audiuit, præcipit prælatus subdito, vt [i] D. Tho. 2.2. q. 104 ar. 5. 9 eum à quo hæc audiuit manifestet, non tenetur subditus à prælato obedire. Hoc enim reuelati prælato non

non pertinet ad obseruantiam regularem. Imo cōtra legem diuinam hoc reuelando faciet, si ipsi tanquam secretum naturale fuit communicatum, aut si ex tali reuelatione aliquod præiudicium ipsi potest euenire. Et si ipse prælatus instando iterum atque iterum id præcepetit, & alius eius subditus vocibus communitatem conturbans dixerit contra prælatum se non posse tale præceptum imponere, poterit prælatus ipsi per obedientiam silentium imponere, quia ad obseruantiam regularem maximè spectat, ne communitas vocibus contra prælatum conturbetur, dixi vocibus communitatem conturbans, nam si secreto humilitate debita prælatum correxerit, vt vexationem consubditi sui redimat, non peccabit mortaliter, licèt iterum atque iterum, vt sileat præcipiatur.

Pro explicatione autem prædictorum nota, quod inobedientia contraria obedientiæ duobus modis sumitur, primo formaliter quando verbi gratia, subditus non vult obedire suo prælato solum, quia vult illi subiectionem præstare. Et hoc est peccatum mortale tam in rebus leuibus, quam in arduis, prout tenent Caietanus, [a] & Nauarrus cum communi. Hæc enim inobedientia includit quendam manifestum prælati præcipientis contemptum quod semper peccatū est mortale iuxta illud, qui vos spernit me spernit. Alia est inobedientia materialis, quæ contingit quando subditus obedientiæ præceptum non exequitur ita, molestia, ignauia, tristitia, aut alia simili causa conturbatus non verò ex eo, quod noluit subijci prælato aut eius iusto præcepto, & tunc erit hæc inobedientia peccatum mortale, quando quod præcipitur fuerit aliquid arduum, & graue, si enim fuerit leue tantum erit peccatum veniale, vt idemmet Caietanus,[b] affirmat. Verum autem prælati possint præcipere subditis, vt in tempore pestis administrent infirmis epidemia laborantibus necessaria, eis seruendo quæstio grauis est de qua in quæstione de peste infra latè dicemus.

[a] Caiet. v. inobedien. Nau. c. 23. n. 34.

[b] Cai. vbi su.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Ecclesiæ siue prælato teneatur subditus obedire quando certum est esse licitum id quod præcipitur, dubium vero an prælatus ille vel Ecclesia id ipsi præcipere possit.

RESpondeo dicendo primo, quod vtique tenemur tunc obedire, nisi inde nobis, vel alteri periculum, aut notabile præiudicium spirituale aut tēporale in persona, rebus vel honore immineat. Exempli gratia prælatus mihi præcipit studere, aut comedere carnes die quo ex deuotione volebam ieiunare cum non sit alias dies ieiunij obligatorius, quod cōstat esse licitum, tamen ego dubito vtrum prælatus habeat ius ad id præcipiendum, & vtrum ego illi teneat obedire. In hoc qualicumq; dubio illud sit practicum, aut speculatiuum rationabile aut irrationabile dico, quod tenemur obedire, nisi inde periculum aut præiudicium immineat.

Prima pars propositionis probatur, nam propter dubium subditi superior non perdit ius suum, quod alias habet super ea re. Nunc autem si subditus non dubitaret teneretur obedire, ergo etiam si dubitet præsertim, quia cum obedientia sit perfectissima virtus non tenetur prælatus reddere ratione omnium suorum præceptorum maximè vbi constat id quod præcipitur esse licitum subdito, & non constat prælatum iniustè præcipere, tum quia non expedit subditis omnia scire, tum quia Respublica, & ordo Hierarchicus salusque communis deperiret, si standum esset sensui subditorum, si operibus etiam de omnibus à prælatis ratio reddenda esset. Probatur deinde, quia æger tenetur obedire medico corporali tam in his quæ secundum iudicium medici sunt necessaria ad salutem consequendam, quam etiam in bis quæ apud doctores sub dubio cadunt aut sint necessaria, dummodo constet ea infirmo nocere non posse: ergo similiter obediendum est spirituali medico, id est superiori non solum in his quæ scimus necessaria esse ad regimen ciuile, vel spirituale, sed etiam in dubiis supradictis. Consequentia patet ex hoc, quod non minus tenetur quisque obseruare debitum regimen ciuile, vel spirituale ad salutem spiritualem quā æger ad sanitatem corporalem, antecedens autem inde liquet, quod iure naturali tenetur quisque efficaciter procurare, vt commodè possit suam vitam conseruare, quod non potest effici sine executione eorum quę seit aut dubitat esse necessaria quantum commode potest. Nec prædictis obstat, nam si dubium est an hoc cadat sub potestate superioris ad id præcipiendum, ergo etiam dubium est an id cadat sub obedientia inferioris, aut sub obligatione subditi ad obediēdum, quia hæc sunt correlatiua quæ eodem modo se babent, & altero posito ponitur & alterum. Nam respondetur, quod correlatiua solum se habent eodem modo quoad esse, & non esse, non tamen quoad modum, & conditionem essendi. Stat enim prælatum culpabiliter præcipere, & subditum laudabiliter obedire, ita in proposito stat dubium de potestate prælati præcipientis cum certitudine obligationis obediēdi in subdito, vnde nunquam dictum est, quod quando est dubium, quod tale quid cadit sub obedientia, tunc certum est, quod est obediendum, sed quod quādo est dubium an prælatus id possit præcipere, tunc certum est quod est obediendum, aut quod cadit sub obediētia, & in hoc nulla est contradictio, valdè enim differt hoc ab alio ita respondet Corduba. [c]

Dixi in conclusione nisi inde nobis vel alteri periculum spirituale, vel temporale in persona, rebus, honore immineat tunc enim in tali dubio non est obediendū quousq; de illo subditus sufficienter edoctus sit, vel de absentia talis periculi, vel præiudicij, & ratio huius est, quia nullus se potest alicui superiori obligare, neq; est obedire tenetur in præiudicium tertij neq; cum periculo spirituali cuiuscunque etiam sui ipsius, Nec regulariter ius diuinum vel humanum neque ipse homo per votum obedientiæ intendit obligare, vel obligari ad valdè difficilia vltra communem aliorum sui status obligationem, nisi specialiter aliquo iure vel voto aliqui ad ea obligentur. Quod dico propter aliquos religiosos præcipuè fratres Minores qui ex vi voti regulæ suæ etiam in multis difficillimis prælatis suis obedire tenentur, neque in hoc præiudicium allegare possunt contra prælatum vtētem iure suo, regulariter autem in valdè difficilibus nullus obedire tenetur etiam si in se alias licita sint, puta ieiunare quotidie in pane, & aqua, siue vlla alia causa rationabili ad id videlicet, nisi in vim pœnitentiæ pro aliqua graui culpa. Et supra dicta sunt vera quamuis superior sit in possessione subditorum absolutè prout ait Soto, [d] in super probatur, quia dubitātes aliquem esse excommunicatum de quo constabat fuisse nominatim excommunicatum tenentur illum euitare donec per literas, vel aliàs constet esse absolutum prout in iure [e] habetur, quod etiam aut quam constet illum aliquando fuisse excommunicatum in dubio vitandum sit constat ex hoc, quia si publica fama est aliquem verberasse clericum, tunc neque Episcopus neque alius debet illi communicare, donec

[c] Cord. lib. 3. q. de conscie. quæst. 6

[d] Sot. de tegend. secret. membr. 3. q. 2. col. 4.

[e] C. si sent no. lib. de f. r. int.

nec ad arbitrium Episcopi se purgauerit, vel ad cautelam fuerit absolutus, vt habetur in iure, [a] & determinat Panormitanus, constat autem tunc famam non facere plenam probationem, neque certitudinem: ergo in tali dubio tenemur obediendo legi illum excommunicatum euitare. Quod tamen intelligitur dummodo prædicta vitatio fieri possit sine eius aut alterius præiudicio in casu præfati dubij, prout ex sententia Innocentij aduertit Corduba.[b]

[a] C. cum de fidelus vbi Panor. de sen tentia excom.

[b] Cor. vbi su.

Ex his sequitur, quod quando prælatus mihi præcipit reuelare secretum crimen proximi iam sufficienter emendati, nec ex hoc crimine imminet iam periculum alicui, ego autem dubito probabiliter, quod ille prælatus id præcipere possit, puta quia dubitat, aut credat quod non habet alios testes ad illum iudicialiter puniendum, & huiusmodi, vt id iure præcipere possit, tum quia inde periculum honoris illius imminet, non teneor obedire reuelando, etiam si sub excommunicatione latæ sententiæ id præcipiat, nisi ipse prælatus me sufficienter certificet, vel nisi constet, vel constare mihi debeat de prædicto dubio, vt sciam quomodo id præcipere potest, quia scilicet, habet alios testes, aut quia me legitimè, & non maligne neque contra ius in testem adductum cogit testimonium ferre veritati, aut quia nisi reueletur imminet damnum vel periculum maius alicui ita Corduba.[c]

[c] Cor. vbi su.

ARTICVLVS V.

Vtrum peccet mortaliter is qui ad præceptum superioris agit, quod scit vel valdè dubitat esse mortale, si certus est, quod id non agendo aut non obediendo non peccabit.

RESpondeo dicendo, quod vt huius articuli dubitatio clarius pareat exemplum est apponendum, puta si in religione fratrum Minorum regularis obseruantiæ prælatus subdito præcipiat accipere pecuniam in casu quo rationabiliter subditus dubitat se peccare mortaliter sic accipiendo, quia verbi gratia in eo prælatus ille dispensare non potest, & videtur, quod peccet. Quod primo probatur, quia ad nullius hominis præceptum licet alicui se exponere periculo aut dubio peccati mortalis sine causa rationabili vigente, sed in casu præsenti subditus exponit se tali periculo, se obediat sine causa vrgente cum certus sit se non peccare obediendo. Quod confirmatur ex illo Pauli[d] omne quod non est ex fide peccatum est. Dixi, quia in eo prælatus dispensare non potest, nam si prælatus dispensare potest tenetur vtique subditus obedire credens prælatum in eo casu suam dispensatiuam interponere authoritatem. Dixi, quod sine causa vrgente non licet tali periculo se exponere, nam si aliunde viget causa rationabilis, puta æquale, aut maius periculum mortale si non obediat iam non esset peccatum mortale illi æquali, aut minori periculo se exponere, quod probatur ex his quæ latè, & doctissimè more solito tradit Corduba[e] dicens, quod quando quis æquè aut valde dubitat de vtraque parte, quod scilicet, est sibi illicitum agere, & omittere tale quid, ita quod quocumque se vertat est ei probabile dubium de peccato, modo sit dubium absolutum modo respectiuum tunc, quod certius, & grauius est, vel apparet malum imminens cæteris paribus euitandum est, & oppositum eligendum, alioquin sine causa rationabili homo exponeret se periculo maioris mali siue detrimenti spiritualis, id quod est contra rectam rationem, & charitatem. Et hæc est expressa doctrina Aristotelis,[f] & in sacris Canonibus approbata, quod in sequenti articulo clariua explanabitur.

[d] Ad Ro. 14.

[e] Cor. li. 5. qu. 4. art. 2. proposit.

[f] Aristo. problem. 15. 25. p. 26. & 3. ethic. c. 9. cap. cum mala: in ras. d. 13.

ARTICVLVS VI.

Vtrum quis teneatur obedire superiori, quando dubitat de vtraque parte contradictionis, videlicet quando dubitat se peccare obediendo, & se etiam peccare non obediendo.

RESpondeo dicendo, quod subditus regulariter tenetur obedire formando conscientiam, quod sic obediendo non peccat, idque est verum cæteris paribus, videlicet stante vtrimque æqua probabilitate simul, & æqua vel quasi æquali grauitate periculi, vel peccati, in cuius alterum necessariò incidendum est, hæc propositio est receptior quam contraria, & eam tenet expressè Diuus Bonauentura[g] D. Thomas, Gofredo, Raymundus, & alij plures, vt etiam refert, Syluester & Angelus, quod scilicet, quoties subditus facta sufficienti inquisitione certificari non potest tenetur obedire, & formata bona conscientia obediendo excusatur per ignorantiam inuincibilem. Et probatur insuper, nam qui se exponit maiori periculo peccati mortalis peccat mortaliter, sed qui in prædicto dubio in quo de mortali non constat iudicio, & præcepto superioris exponit se maiori periculo quam si non obediret regulariter loquendo, cæteris paribus, consequentia patet cum maiore cum ex duobus malis minus sit eligendum, minor autem in qua est difficultas, & opinionum varietas probatur, nam in dubiis subditi tenentur stare sententiis, & præceptis superiorum dummodo non constet valdè probabiliter eos errare, ex ignorantia temeritate aut passione, vel malitia: quod inde patet quia propter, dubium subditi prælatus non perdit ius suæ superioritatis ad præcipiendum, sicut ante illud dubium habebat, alioquin potestas superiorum penderet ab ignorantia, vel capitoso sensu, aut ex alia dispositione etiam culpabili subditorum, sed si subditus non dubitaret, sed sentiret cum ipso prælato, certè teneretur ei obedire, ergo, & dubitans tenetur in eadem similiter obedire. Probatur deinde ex quodam oraculo[h] diuino, vbi dicitur, si difficilè, & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris, &c. venies ad sacerdotes leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit in illo tempore, quæresque ab eis qui indicabunt tibi iudicij veritatem, & facies quæcumque dixerint qui præsunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint iuxta legem eius sequerisque sententiam eorum, non declinabis ad dexteram neque ad sinistram. Et sic dicitur in quadam decretali,[i] quod definitionibus ecclesiæ in dubiis standum est. & ita hanc partem tenet, Gerson.[k] Et quoad nos fratres Minores habetur decretum authoritate apostolica cuiusdam capituli generalis, vt patet in epistola[l] S. Bernardi hoc modo. *Item declaratur, quod in omnibus dubiis quæ non possunt indubitanter declarari subditi tenentur stare iudicio superiorum, & obedire.*[m] Habemus etiam circa hoc quoddam Leonis Decimi indultum, *quo concessit, & commisit de plenitudine suæ potestatis, quod in dubiis, & scrupulis conscientias subditorum tangentibus minister generalis, vel prouincialis, & custodes cum consilio aliquorum patrum si res magnæ importantiæ fuerint, possint authoritate suæ sanctitatis determinare in huiusmodi, ac eorum determinationi subditi cum secura conscientia debeant, & possint stare.*

[g] D. Bona. in 2. d. 39. ar. 1. q. 3. D. Tho. & Palu. in 4. d. 19. q. 4. Syl. §. con, equen. & d. obed. q. 2.

[h] Deu. 17.

[i] Ca. maiores de baptis. & eius effec.

[k] Ger. lect. 4. de vita spiri. Corol. 8.

[l] Art. 7.

[m] Supsum.

Dixi

Dici, idque regulariter est verum cæteris paribus, quia si id quod præcipitur constat probabiliter esse grauius malum probabiliter, aut valdè scandalosum siue nociuum proximo aut reipublicæ, quod probabiliter imminet ex tali obedientia, inobediētia quoque probabiliter, imò etiam si probabilius videatur esse malum, sed non tam graue, tunc cauendum est illud grauius malum, & non est obediendum, eligenda enim est inobedientia quæ aliquando probabilius videtur esse venialis, vt euitetur, quod minus probabiliter apparet esse mortale peccatum si obediatur. Ita resoluit Corduba. [a]

[a] Cordub. 3. q. 4. 8.

ARTICVLVS VII.

Vtrum prælati regulares possint in Hispania præcipere subditis, vt ad Indos pro conuersione infidelium proficiscantur.

Respondeo dicendo videri, quod religiosi particulares non tenentur transfretare mare ad remotos Indos conuertendos quamuis subsit spes eorum conuersionis, nam cura conuersionis orbis magis principaliter spectat ad Papam, cæterosque prælatos succedentes Apostolis, idest Episcopos quibus præcipuè incumbit munus prædicandi Euangelium, adeo hoc est verum, vt teneat Soto, [b] quod quia subditum religiosum extorrem à suo regno naturali vbi suscepit habitum tam longum mare transfretare, & intergentes barbaras commorari res molestissima est nimis, & difficilis, & non magno periculo etiam spirituali vacans: ideo ad huiusmodi iter capessendum non possunt subditi obligari, quod probatur: nam si prælatus mihi præciperet longum iter, aut rem difficilem dubiumque esset mihi ius præcipiendi non teneret statim parere. Quod confirmatur ex doctrina D. [c] Thomæ elicita ex quodam Canone [d] ex quo colligitur, quod ingenuus qui ignoranter cōtraxit conserua in dubio an sit serua etiam ad præceptum Ecclesiæ non tenetur ei reddere debitum. Quia si affectu maritali datur, quia aliter debitum non potest dari licitè præjudicium sibi parat eo quod inuitus cōsumat matrimonium cum serua, ecce quomodo nemo constringitur parere in re dubia cum grauisuo detrimento, quamuis opus, quod præcipitur sit tutum. Et ita hanc nostram sententiam ait frater Ludouicus [e] Lopez confirmat vsus vsque huc in religione prædicatorum vbi nullus hactenus (quē ipse sciat) missus est ad Indos præcepto astrictus nisi prius consentiat, & in nostra religione Minorum id vtique videtur seruari, & sit in constitutione generali Tolletana. [f] dicitur in hunc modum.

[b] Soto de regn. sec. memb. 3. q. 2. conc. 1.

[c] D. Tho. in 4. d. 36.

[d] 29. q. 2. si quis ingenuus

[e] Lud. c. 6. de obligat. erga proxim pag. 140.

[f] Ord. tolet. fol. 22. pa. 2.

Et cum secundum regulam non sint cogendi fratres, vt vadant ad commorandum inter infideles, præcipitur, vt nullus frater cogatur ad Indos ire, &c. Confirmat quoque hanc sententiam nouus modus vouendi deuotæ Societatis Iesu fratrum qui has sibi similes longinquas peregrinationes valdeque difficiles sibi iniungendas à prælatis subdituros profitentur nec refutaturos eas, quasi insinuantes per hoc, quod si eas nō specialiter vouissent quasi nimis difficiles eas recusare potuissent.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum religiosi præcepto obedientiæ teneantur acceptare Episcopatum, & curam animarum suscipere.

Respondeo dicendo, quod licet pro vtraque parte multa adduci possint prælati tamen non possunt per obedientiam in dicere suis subditis regularibus, vt accipiant Episcopatum: est enim Commune axioma D. Bernardi, quod votum meum non adaugeat prælatus, & in promotione ad Episcopatum valdè augetur votum religiosorum eo quod ad altioris obligationem perfectionis promoueantur, & extra ordinem religiosus inuitus trahatur, quod ex dictis in secundo tomo supra clarius patebit, vbi probauimus quomodo liceat religiosis desiderare Episcopatum. Verum ex tamen quod præfati religiosi possunt compelli transfretare ad Indos & acceptare Episcopatum, si à Summo Pontifice præcipiantur. Cum Summo Pontifici incumbat cura vniuersalis boni communis. t. 10. c. 11.

QVÆSTIO XX.

De oblationibus in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum Episcopi possint sibi aut suis clericis applicare, quæ religiosis in suis Ecclesiis offeruntur.*

2 *Vtrum conducentius sit, & ad diuinum cultum accommodatius bona ad conficienda celebrandaque, diuina sacrificia, & oblationes elargiri, vel potius in egenorum subsidia illa diuidere.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Episcopi possint sibi aut suis clericis applicare quæ religiosis in suis Ecclesiis offeruntur.

Respondeo dicendo, quod Episcopi, & alij Ecclesiarum prælati non possunt clericis suis applicare nec sibi oblationes, quæ fiunt religiosis in suis Ecclesiis regularibus ita tenet Panormitanus, [h] *Et Bonifacius IX. concessit fratribus ordinis prædicatorum prohibendo ne, scilicet prælati Ecclesiarum, aut alij quicunque eos impediant quominus missas, & alia diuina officia in Ecclesiis suis quotidiè celebrare, ac oblationes in missis ipsis, & alias ad eorum altaria prouenientes liberè, & integraliter recipere, & eorum vsum iuxta morem dicti ordinis conuertere possint sub excommunicatione ipso facto in contrarium facientes,* Ita habetur in ordinis supplemento. [i]

[h] Panor. in c. 1. de stat. monach.

[i] Suppl. fo. 118. confess. 137.

ARTICVLVS II.

Vtrum conducentius sit, & ad diuinum cultum accommodatius bona ad conficienda celebrandáque diuina sacrificia, & oblationes elargiri, vel potius in egenorum subsidia illa diuidere.

Respondeo dicendo, quod vt hæc difficultas magis pateat est aduertēdum, quod vniuscuiusque virtutis opus è duobus præcipuè inter alia æstimari potest, quantum ad suam perfectionem, scilicet, ex obiecto à quo suam speciem sortitur, & ex necessitate cui charitas semper succurrere satagit, si ad primā duntaxat rationem respiciamus, certum est sacras oblationes, atque sacrificia reliquis eleemosynis longè præstare. Est enim religio quæ Dei reuerentiam

pro obiecto habet non modo misericordia, verum, & vniuersis aliis moralibus, vt pote quæ non nisi erga proximos versatur excellentior virtus, vt docet D. Thom. [a] Et secundum istam rationem Christus apud Matthæum, [b] officium, & causam Magdalenæ, quæ ipsum dispendio pretiosissimi vnguenti vnxerat aduersus indignantes discipulos qui opus misericordiæ pluris faciebant defendit dicens. *Quid molesti estis huic mulieri, opus enim bonum operata est in me. Nam semper pauperes habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis, mittens enim hoc vnguentum hoc in corpus meum ad sepeliendum me fecit.* Quasi diceret. Quare mulieri huic iniustè exhibetis negotium, quare aduersus illam sine causa vestrûm quidam indignantur, & ob murmurant. Opus enim in reuerentiam ipsius Dei exhibitum religione sua anteferendum est misericordiæ de qua vos loquimini. Non condemnat Dominus misericordiam in pauperes, quin potius illã maximè commendat dicens. *pauperes semper habebitis vobiscum,* sed quod facit est ostendere, quod actus ille religionis, quo non solum diuinitatis maiestatem, atque immortalitatem pretioso illo incorruptibilique vnguento confessa est, sed etiam incorruptionem humanitatis præsignauit longè pręstantius esse quacunque eleemosyna. Si autem consideremus opera perfectionem ex necessitate, sic etiam est certissimum, quod necessitatis pondus, vnde virtus, & præcipuè misericordia incrementa suscipit aliquando potest efficere, vt ad diuinum cultum sit multo conferentius atque optatius opem ferre miseris quam oblationes, & sacrificia facere. Et ratio est quam sacrificia, & oblationes non in Dei vtilitatem, qui bonorum nostrorum non eget, sed in eius dumtaxat honorem, & gloriam, & ad nostram deuotionem exercitandam celebrantur, & offeruntur: tanta est autem Deo hominum cura, vt eorum vtilitatem sæpe sæpius pluris ad sui charitatem, ac subinde gloriam æstiment quam reliqua sacrificia. His & aliis tenet hanc partem Aragon. [c] qui addit ideo hanc latè probasse partem, quia sunt multi qui falso existimant maius se obsequium Deo præstare, maximè, cum ab hac luce recedunt si omnia bona sua in amplissimum missarum numerum, & capellanias expendant, quam si illa pauperibus distribuerint. Cum tamen verum sit, quod quamuis in Ecclesię ortu illa essent valdè necessaria, & vbi modo desunt sint etiam consulenda, tamen vbi diuinus cultus satis est celebris multo erit consultius egenorum calamitates leuare ideo Christus Dominus in Euangelio crebrius nos huius misericordiæ admonitos esse voluit, quam vt eleemosynas in sacrificia conuerteremus. Imo apud Matthæum, [d] obiurgans Pharisæos quia hoc ita non intellexerint dixit illis. *Euntes discite quid est misericordiam volo, & non sacrificium.* Vnde religiosi pensatis circunstantijs loci, & temporis, & necessitatum videant quid circa hoc debeant consulti respondere, qui aduertere debent prout ait D. Thomas, [e] quod monachi siue alij religiosi possunt oblationes recipere tripliciter, vno modo sicut pauperes per dispensationem sacerdotum, vel ordinationem Ecclesiæ, alio modo si sint ministri altaris, tunc enim possunt accipere oblationes sponte oblatas. Tertio modo si parochiæ sint eorum, & tunc ex debito possunt accipere oblationes tanquam Ecclesiæ rectores.

Vide circa hanc materiam oblationum in primo tomo. [f]

[a] D. Tho. 2.2. q. 31. ar. 6.
[b] Matth. 26.
[c] Arag. 2.2. q. 86. ar. 3.
[d] Matth. 9.
[e] Tho. 2.2. q. 86 ar. 2.
[f] 1. to. q. 39.

QVÆSTIO XXI.

De oblatis in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum oblati sint verè religiosi.*
2 *Vtrum oblati possint transire ad arctiorem religionem petita licentia, & non obtenta.*
3 *Vtrum oblati religionum possint absolui ab eorum prælatis, an ab Episcopis.*
4 *Vtrum conuersi, & oblati Ecclesiarum secularium, & regularium gaudeant priuilegio Canonis, siquis suadente.*

ARTICVLVS I.

Vtrum oblati sint verè religiosi.

Respondeo dicendo, quod monachus cõuersus vel oblatus etiam plenè, & perpetuo valdè differunt, vt colligitur ex multis decretalibus [g] & tradit Dominicus Francus, monachus enim, & monacha dicuntur, qui vel quæ profitetur regulam post susceptum habitum regularem, vt seruiant in choro, conuersus verò, qui suscipit habitum religionis, & profitetur regulam, vt seruiat extra chorum oblatus vero qui se, & sua perpetuo donat, sed non profitetur, neque suscipit habitum ordinis, quod satis exprimit Panormitanus, [h] & paulo clarius Felinus iũctus quæ dicit Calderinus ab eodem relatus quatenus relatis multis modis se offerendi monasterio cõcludit, quod ex nulla obligatione efficitur quis monachus professus nisi pręstet obedientiam monachalem. Quod etiam dixerat Innocentius; [i] ac oblati, & oblatæ non suscipiunt habitum monachalem, neque promittunt obedientiam monachalem secundum regulam à Sede Apostolica approbatam, vt regula religionis, & sic non sunt religiosi vel religiosæ. Dixi nisi præstent obedientiam monachalem, non enim per omnem obedientiam quis efficitur religiosus, quia etiam Canonici seculares præstant obedientiam iuxta quandam decretalem [k] & omnes etiam principes dant Episcopis obedientiam, vt in alia dicitur decretali, [l] & etiam regna omnia secularia suis regibus pręstant obedientiam, vt D. Petrus [m] & D. Paulus [n] asserũt, & impetratur Papæ, vt dicitur in quadam Clementina. [o] Nec propter hoc efficiuntur regulares, & monachi, & ita benè dicit Innocentius ibi receptus ab omnibus, quod non fit quis religiosus per omnem obedientiam, sed per monachalem tantum, hoc est per illam quę fit alicui potenti recipere professionem regularem seruandi regulam aliquam alicuius religionis approbatæ à Sede Apostolica, quæ non sunt nisi quatuor aut quinque, vt inter alios testatur D. Antoninus. [p]

Ex his infertur, quod siquis dixerit, ego me dono, & offero in oblatum monasterio S. Benedicti vouendo obedientiam paupertatem, & castitatẽ Deo eiusque Abbati, non tamen profiteor regulam ordinis, nec me obligo ad ceremonias, & obseruantias eius non est religiosus præsertim si dictam professionem fecit non mutato habitu, neque accepto habitu regulari excepto scapulari paruo in signum oblationis. Ita Nauarrus in quodam consilio [q] qui ait, quod non meminit illum textum, neque glossam, neque aliquẽ ordinarium authorem qui de oblato monacho tria essentialia vota emittente loquatur. Sylvester, [r] autem significat Panormitanum talem appellare plenè obla-

[g] Cle. 1. de decim. in ... gl. c. vt iox contemnentes & gl. 17. q. 1. Francus in ca. cum ex eo §. e. de elect. l. 6.
[h] Pan in c. vlt. de reg. & in ca. tuos de testi. Dec. in c. Eccl. nu. 6 de const. Fel. in c. in præsentia n. 4. de probat.
[i] Innoc. in ca. consuluit qui c. ar. vel vom.
[k] ca. si qui de maior. & obedient.
[l] Cap. omnes eod. tit.
[m] 1. Can. 2 c.
[n] Ad Ro. 13.
[o] Cle. 1 de summa trinitat.
[p] Art. 3 p. c. 1 §. 3 ti. 1 a.
[q] Na li. 3 ... si 11 de reg. cõs. 49.
[r] Syl. v. oblat.

oblatum. Denique probat Nauarrus talo non esse professum religiosum, qui actus agentium non operantur vltra intentionem eorum, vt dicitur in iure. [a] Et ex verbis in prædicta oblatione factis videtur colligi eum qui dixit illa verba non habuisse animum se faciendi monachum, neq; profitendi regulam, neq; obseruantias eius.

[a] Lucn. omnis ff. de reb. credit. cap. fin. de præbend.

Nec obstat, quod emisit tria vota essentialia in manu prælati potentis eum aggregare religioni approbatæ à Sede Apostolica. Nam respondetur ex supradictis, quod hoc non sufficit cum sit necessarium, quod illa promittentur secundum obedientiam regularē, & habitum regularē recipiendo. Præterea constat ex relatione in principio apposita hūc non habuisse animum faciendi se monachum. Quātum autem ad oblatos ordinis sancti Benedicti vide quæ habes infra in quæstione prima de voto.

ARTICVLVS II.

Vtrum oblati in aliqua religione possint transire ad arctiorem religionem petita licentia, & non obtenta iuxta capit. Licet. de regularibus.

Respondeo dicendo, quod secundum aliquos isti non possunt transire ad arctiorem religionem, & ita tenuit Glossa, [b] quam dicit singularem Abbas, [c] oblati enim & conuersi astringuntur monasterio. Quod Abbas dicit singulariter notandum, & tradit Ioannes Lupus. [d]

Sed aduertit Gregorius [e] Lopez, quod Glossa illa loquitur de conuersis, & oblatis Ecclesiæ sæculari non regulari monasterio, & ita refert Archidiaconus [f] aliquos voluisse, quod isti possunt transire ad religionem arctiorem, & ita magis inclinat in hanc partem quam ego existimo sequendam: nam licet conuersi, & oblati operibus seruilibus deputentur, non tamen ipsi sunt serui, & similiter, non ita donāt se, & sunt oblati, vt monasterij efficiantur serui ita, vt non possint ad perfectiorem frugem anhelare.

[b] Gl. in ca. lex continētia. 17. q. 1.
[c] Abb. in c. nō est de regu. in 3. not.
[d] Lup. de liber. Eccles. 3. p. q. fi. n. 8. & 9.
[e] Greg. in l. 9. tit. 7. par. 1. ver. religios.
[f] Archid. in d. ca. non est.

ARTICVLVS III.

Vtrum oblati monasteriorum possint absolui ab eorum prælatis, an ab Episcopis.

Respondeo dicendo, quod conuersi, & oblati quarumcunq; religionum possunt à prælatis illarum religionum absolui argumento aliquarum decretalium, [g] nam & tales conuersi, & oblati sunt priuilegiati sicut Ecclesiasticæ personæ. *Et Sixtus IIII. concessit quod oblati, & oblatæ ordinum fratrum Carmelitarum gaudeant priuilegiis, & gratiis dicti ordinis sicut gaudere possunt mulieres Mantellatæ, & Pinzocheræ sub dicto ordine viuentes (quæ fuerit velut tertiarij Ordinis Minorum) quibus concessum est posse gaudere omnibus priuilegiis fratrum.* Ita habetur in libro monumenta [h] ordinum. *Et idem Sixtus IIII. concessit oblatis fratrum Ordinis Eremitarum S. Augustini omnia, & singula priuilegia, & indulta concessa fratribus, & sororibus de pœnitentia, ac Mantellatis, & Pinzocheris sub dicto regimine degentibus, & decreuit in eis locum habere, perinde ac si pro eisdem oblatis personis, & circa illas emanassent.* Ita habetur in eodem libro, [i] & quantum ad casum articuli quæstionis est quædam expressa concessio Eugenij IIII. prout habetur in monumentis [k] ordinum expresse hoc concedens.

[g] c. cum illorū & c. monachi de sen. excom.
[h] In 1. imp. fo. 97. & in 2. fo. 180. conc. 48.
[i] In 2. imp. fo. 249. concess. 623.
[k] In 2. impr. fo. 61. & in 2. fo. 24. concess. 83.

Quæst. reg. tom. 3.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum conuersi, & oblati Ecclesiarum secularium, & regularium gaudeant priuilegio canonis si quis suadente.

Respondeo dicendo, quod hanc quæstionem mouet quædam Glossa, [l] & ait non videri illis tale priuilegiū concessum, concludit tamen, quod ex eo quo tradidere se, & sua diuino obsequio, siue in Ecclesia seculari, siue regulari iam censentur Ecclesiasticæ personæ, & ex toto translati sunt in formam Ecclesiæ, vnde habent immunitatem Ecclesiasticam, & decretum [m] dicit, quod tantum sunt duo genera Christianorum vnum, quod dedicatum est diuino obsequio vt clerici, & conuersi, aliud sunt laici. Quidā tamen volunt dicere contrarium. Sed nos benigniorem partem sequentes sequimur partem affirmatiuam, vt eorum gaudeant priuilegio quorum vitam, & religionem assumunt, nam licet canon [n] si quis suadente solum disponat de clerico, & monacho, at alij Canones [o] ipsum extendunt ad conuersos religionum. Glossa autem prædicta per identitatem rationis dicit idem de conuersis, & oblatis ecclesiarum secularium, & idem tenent Ioānes, [p] & Vincentius. At quia hæc opinio aliquas patitur difficultates ad distinctionem Hostiensis [q] recurrere oportet, vt clarida ipsa elucescat, ait enim, quod quando conuersus remanet in domo sua non gaudet prædicta immunitate, & sic dicit intelligenda esse aliqua iura [r] de hac materia loquentia, si autem fit conuersus tradens se, & sua, & tonsuratus incedens, Canonicas horas audiens, & honestè viuens, & similia tunc gaudebit immunitate. Imo Capistranus, [s] aliter procedit dicens distinguendum esse inter conuersos, & confratres, conuersi enim propriè appellari solent hi qui se suaque diuinis dedicant obsequiis perpetuis temporibus obligando, & tales ait gaudere prædicta immunitate. Et de prædictis etiam facit distinctionem, aliqui enim ex his recipiunt habitum illorum cum quibus conuersantur, & ad quorum vitam & regulam conuertuntur, & professionem faciunt, obedientiam, paupertatem, & castitatem siue continentiam promittētes, & de his nulla est dubitatio, quod gaudeāt dicto priuilegio, siquidem gaudent priuilegio regulari. Aliqui tamen prædictam professionem non emittunt, sed solum se voluntarie obligant ad prædicta, viuunt tamen honeste habitum deferentes alicui de religionibus approbatis quomodolibet iam concessum, & dato, quod vxores habeant, seruant ordinem coniugalem viuentes sub cura, & obedientia prælatorum illarum religionum, in quibus se & sua diuinis obsequiis dicatum, & de talibus etiam non est dubium, quod gaudeant priuilegio prædicto clericali sicut acolyti, & clerici coniugati non bigami. Alij dicuntur oblati qui sunt confratres qui faciunt aliquas honestas congregationes in aliqua ecclesia & ibi saltem semel in mense disciplinam assumunt, & hi non sunt personæ Ecclesiæ, cum neque mutent habitum, neq; statum, sed in habitu seculari perseuerent de quibus ait quendam Canonem [t] esse intelligendum.

Circa oblatos vide plura in quæstione [v] de familiaribus fratrum, & in tabula. Verbo oblati, & verbo donati.

[l] Gl. in ca. non est dubium de sent. excom.
[m] c. duo sunt 12. q. 1.
[n] 17. q. 4.
[o] Cap. porrò. c. veterum de sent. excom.
[p] Ioan. & Vincent. in d. c. dilecta de maior. & obed.
[q] Host. in c. nō est dubium de sent. excom.
[r] c. vt lex continentia 27. q. 1. c. 4. § de cōfratribus & c. gaudem. de priuil.
[s] Capistr. de excom. § 13. est de conuersis.
[t] 23. q. 4. c. displicet.
[v] 2. tom. q.

QVÆSTIO XXII.

De oraculis viuæ vocis in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum oraculum viuæ vocis sine scriptura valeat.*
2 *Vtrum possint regulares uti viuæ vocis oraculis prout in libris ordinum continentur.*
3 *Vtrum prælati regulares possint moderari vsum viuæ vocis oraculorum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum oraculum viuæ vocis sine scriptura valeat.

REspondeo dicēdo, quod gratia solo viuæ vocis oraculo absque scriptura quoad se perfecta est, & ex ea statim acquiritur ius impetranti prout allegādo aliqua iura[a] copiose definierunt Archidiaconus, & Ioannes Andræas, & ita tenet Baldus,[b] dicens quod cum Papa viuæ vocis oraculo aliquem pronuncient episcopū alicuius loci, illa statim erit Episcopus etiam antequam literæ sint formatæ, quia scriptura non requiritur ad essentiam, sed approbationem gratiæ. Vnde infert, quod si interim Papa moreretur gratia nō expirat, sed quod debet expediri per successorem faciendo mentionem de gratia prædecessoris, & idem sequitur Antonius[c] Peregrinus, & tradit Gigas, & Carolus Tapia.

a Ca. si pro te de rescr. lib. 6. c. si de concess. præb. lib. 6. c. constitutionis 3. 5. q. 2. Archid. & Ioan. And. in proœm. sexti.
b Bald. in l. si quis per n. 5. C. de episc. & cleri. & in l. humanum iū fi. C. de leg. Idē in l. falsā C. de fur.
c Peregri. de iur. fisci lib. 5. tit. 2. n. 12. & 31. Gigas de pensio. q. 14. Carol. in c. 1. de cōstit. princ. q. 13. & 14.

ARTICVLVS II.

Vtrum possint regulares vti viuæ vocis oraculis prout in libris ordinum continetur.

REspondeo dicendo, *Quod Leo X. concessit, quod fratres Minores regularis obseruantiæ secura conscientia possint vti omnibus concessis à Sede Apostolica, & Romanis Pontificibus siue per bullas, aut breuia, aut viuæ vocis oracula prout in libris ordinum reperiuntur ac si omnia specificè fuissent tunc expressa. Et pro maiori conscientiarum securitate omnia de nouo concessit.* Ita habetur in supplemento,[d] ordinis. Qui Summus Pontifex etiā concessit, vt in eodem libro[e] refertur, *quod non sint minoris efficaciæ, & valoris viuæ vocis oracula, quam si per bullam aut breue ad perpetuam rei memoriam essent concessa, Et hoc in foro conscientiæ tantum.*

d Suppl. fol. 58. concess. 161.
e Suppl. fo. 58. concess. 161.

ARTICVLVS III.

Vtrum prælati regulares possint moderari vsum viuæ vocis oraculorum.

REspondeo dicendo, *quod Leo Decimus informatus, quod sunt nonnulla viuæ vocis oracula concessa ordini fratrum minorum quorum aliqua aliquibus temporibus fuerunt vtilia, sed fortè præsentibus non sunt, nec futuris erunt: ac præterea aliqua sunt in aliquibus locis necessaria, & aliqua non concessit, vt non solum generalis in suo generali capitulo sed etiam quilibet prouincialis in suo prouinciali Capitulo de consensu eiusdem capituli, vel maioris partis declarare possit, & valeat vtrum ab vsu alicuius concessionis viuæ vocis oraculo factæ abstineri debeat, postquā quidē declarationem tam fratres quam moniales (ac si concessio huiusmodi per suam sanctitatem suspensa vel reuocata fuisset) concessione eadem in posterum non vtantur.* Ita habetur in supplemento[f] vide circa hoc quæ dicta sunt in primo tomo.[g]

f Supp. fo. 94. concess. 294.
g 1. tom. q. 9. ar. 4.

QVÆSTIO XXIII.

De ordinibus sacris quantum ad personas ordinandas in quatuordecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuordecim.

1 *QVid, & quotuplex sit ordo sacer.*
2 *Vtrum prælati regulares possint ordines minores conferre.*
3 *Vtrum religiosi societatis possint ordinari sine titulo beneficij aut patrimonij.*
4 *Vtrum regulares vno die possint recipere omnes sacros ordines.*
5 *Vtrum Episcopi possint extra tempora ordinibus sacris ordinare.*
6 *Vtrum religiosi possint ordinari ante legitimam ætatem.*
7 *Vtrum annū requisitū ad sacros ordines recipiendos sufficiat, quod sint incepti.*
8 *Vtrum regulares sint suspensi ipso facto si recipiant ordines sacros extra tempora, siue ante legitimam ætatem siue sine literis dimissoriis.*
9 *Vtrum teneantur regulares ordinandi præsentare literas commendatitias superiorum suorum.*
10 *Vtrum prælatus regularis habens potestatem ad dispensandum cum subdito concedendo licentiam ad omnes ordines minores, & ad subdiaconatum videatur ad omnes sacros ordines dispensare.*
11 *Vtrum ille qui ante legitimam ætatem, aut extra tēpora, aut sine literis dimissoriis veris bona fide fuit ordinibus sacris insignitus remaneat suspensus.*
12 *Vtrū regularis ante legitimam ætatē ordinatus exercendo aliquos actus deputatos sacerdotio fiat irregularis.*
13 *Vtrum subdiaconus eiectus à religione possit cum licentia episcopi ad alios ordines sacros promoueri.*
14 *Vtrum ordinatus ante legitimam ætatem possit perueniendo ad eam sine aliqua dispensatione statim ipsum ordinem solemniter exercere.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex sit ordo sacer.

REspondeo dicendo, quod ordo est sacramentum quo potestas spiritualis significatur, & traditur in ordine ad sacrosanctum Christi corpus consecrandum, ita definit[h] magister sententiarū. Pro cuius dafinitionis explicatione est notandum, quod ordo sumitur propriè, & sic est sacramentum imprimens characterem, & largè, & sic non est sacramentum, sed deputatio quædam ad diuinum cultū, vt prima tonsura, vel ad aliquod officium, vt episcopatus. Et ordines secundū D. Th. & alios Theologos sunt septem propriè, quatuor, scilicet, Minores qui non dicūtur sacri ratione materiæ, quia non habent actum circa materiam sacrā, puta calicem, vel eucharistiam, licet sint sacri secūdum se, cùm sint sacramenta. Quorum prima incipiendo ab infimis est exorcistatus, secundus lectoratus, sub quo continentur Psalmistatus, & cantoratus, tertius ostiariatus, & quartus acolytatus, & tres maiores, seu sacri ratione materiæ, scilicet subdiaconatus, diaconatus, & presbyteratus, quorum sufficientia numerus, & ordo sumitur secundū septem respectus ad eucharistiam, vt tradunt D. Thomas[i] & Soto, post alios. Sed quantum ad nostrum propositum attinet tantum de tribus ordinibus sacris in præsentiarum nobis erit sermo præcipuè, de minoribus tamen aliqua dicam.

h Magist. in 4. d. 24.
i D. Thom. in 4. d. 24. v. 0. Soto. q. 1.

AR-

ARTICVLVS II.

Vtrum prælati regulares possint ordines minores conferre.

RESpondeo dicendo, quod secundum Archidiaconum,[a] & Petrum de Palude Episcopi, vel Abbates, & omnes presbyteri cardinales possunt conferre ordines minores omnes. Et idem possunt Abbates exempti, & mitrati etiam quoad Laicos, in quos habent Ecclesiasticam iurisdictionem. Prout post alios tradit Syluester.[b] Et Abbas Cistercij, ac quatuor primi coabbates eius intra sua monasteria personis eiusdem religionis omnes ordines conferre valent, vt patet ex concessione Innocentij Papæ VIII. expedita, anno Dominicæ Incarnationis millesimo quadringentesimo octuagesimo nono, ad petitionem Ioannis Abbatis Cisterciј. Circa hoc autem est decretum[c] Concilij Tridentini, in hunc modū, Abbatibus, aut alijs, quibuscumq; quantumuis exemptis, non liceat in posterum intra fines alicuius diœcesis consistentibus, etiamsi nullius diœcesis, vel exempti esse dicantur, cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, tonsuram, vel minores ordines conferre. Non obstantibus, quibuscumque priuilegijs, præscriptionibus, aut consuetudinibus, etiam immemorialibus. Et hoc conforme est iuri[d] antiquo, quo poterat Abbas, tres ordines minores, scilicet tonsuram ostiariatum, & lectoratum, in suo monasterio tantum conferre, dummodo sit sacerdos, & manus imposita sit ei, secundum ordinem perficiendorum, hoc ipsum poterat Abbas, seu electus in Abbatem, si Episcopus differat eum benedicere, ex decretis in sacris Canonibus,[e] non tamen est licitum Abbatibus alijs, quam monasteriorum suorum conuersis, & qui ad illa conuolauerit scilicet, vt ibi conuertantur, & fiant monachi, in quos Ecclesiasticam, & quasi episcopalem iurisdictioně obtineant, primam clericalem conferre tonsuram, nisi eis competat, ex priuilegio Apostolico, vt in quadam decretali[f] definitur, vbi Glossa,[g] ait quod possunt, etiam tales Abbates conferre, etiam superiores ordines vsque ad lectoratum inclusiue. Et iuxta hæc est intelligendum decretū Concilij Trid.

Circa hoc aduertendum est primò, quod si inuitatus fuerit Abbas ab alio Abbate ordinare monachos alterius monasterij, poterit eos ordinibus minoribus insignire, prout tenet Baptista[h] de Salis, alios allegans, quod intelligit Hostiensis, si monasterium aliud, ad quod inuitatur, sit exemptum, & quod si Abbas ordinet monachos alterius monasterij, non inuitatus characterem, imprimat argumento cuiusdam Canonis,[i] licet executionem non conferat secundum Archidiaconum.[k]

Sed contra hoc adest nobis decretum Concilij Tridentini superius allegatum, ibi, *Cuicumque qui regularis subditus sibi non sit*. Quibus verbis innuitur, quod non potest dictus Abbas ordinare regulares, non suos subditos, etiamsi ab Abbate eorum, ad id inuitetur, nec valet dicere, quod Concilium debet limitari, vt intelligatur, nisi ab alio Abbate inuitetur suos subditos ordinare, nam etiam possemus dicere, quod posset ordinare seculares, si ab eorum Episcopo inuitetur, quod nec ius, neque consuetudo, vt credo admittit.

Notandum est secundo, quod modo, non potest Abbas ordinare nouitios, & eos, qui ad eius monasterium conuolauerint, vt ibi conuertantur, & fiant monachi, licet enim hoc in quadam decretali[l] cōcedatur ipsi aduertit, tamen Glossa,[m] ibi quod datur consiliū, quod hoc non fiat intra annū probationis, quia certum est, quod postea exire posset, & transferri, quæ præcauenda est, argumento alterius decretalis,[n] & attento dicto decreto Conc. Tridentini, ibi, *Qui regularis subditus sibi non sit*, iam videtur id reuocatū cū nouitij non sint proprij subditi regularis Abbatum, & ipsis solum concedatur licentia, ad initiandos suos subditos regulares, & ita ex quadam constitutione Pij Quinti, hoc tradit Nauar.[o]

[a] Arch. in ca. nullus Epis. de temp. ordi. lib. 6.
[b] Sylu. v. ordo 3. §. 2.
[c] Sess. 23. de reformat. pralat. ca. 10.
[d] c. cū contingat. de ata. & qua lit. quando ij. dist.
[e] c. 1. de suppl. negl. pralat.
[f] c. Abbat. de priuil. li. 6.
[g] Glos. v. tonsuram.
[h] Bapt. de Salis v. Abbas in prima.
[i] 13. q. 2. ca. Lugdunensis.
[k] Archid. in c. quoniam 29. dist.
[l] D. c. Abbat.
[m] Glos. v. conuolauerint.
[n] ca. 1. de serui. non ord.
[o] Nau. c. 27. n. 158.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosi societatis possint ordinari, sine titulo beneficij, aut patrimonij.

RESpondeo dicendo, quod[p] Concilium Trident. antiquorum Canonum decreta innouans ordinauit, vt nullus ordinetur, nisi ad titulū beneficij, aut patrimonij. Et Sixtus V. Pontifex maximus, in quadā eius constitutione, de qua inferius erit nobis sermo ordinauit, vt nullus ordinetur, nisi cum sufficienti patrimonio, aut beneficio, quam constitutionem quantum ad hoc ego in fine libri explicationis[q] cruciatæ intellexi, non loqui de regularibus, sed tantū de Clericis regularibus. Iure enim[r] Canonicū, quod in hoc non reuocauit Sixtus V. ordinans, vt nullus, sine titulo beneficij aut patrimonij ordinetur, non extenditur ad regulares, vt aduertit Nauarrus,[s] & D. Antoninus[t] tradens, quod nullus ordinetur, sine titulo beneficij, aut patrimonij ait, *regularibus autem est pro titulo sporta, non dicentibus pracipuè*. Sed cūm religiosi societatis, post biennium emittentes tria vota simplicia, sint religiosi reuocabiliter, & possint, ab ipsa societate dimitti, quidam dubitauerunt, vtrū sub dicto iure communi, comprehenderentur. Ita quod necessario debeant ordinari ad titulum beneficij, aut patrimonij sicut alij clerici seculares. Siquidem potest, eo res venire, vt dimittantur à Societate, & remaneant, sicut remanent in seculo, vt alij Clerici seculares. Quod autem non comprehendantur, primo probatur, nam in mādato generali venit illud, quod Dominus cōsuetus erat facere, vt dicitur in quadam lege,[u] & multa congerens tradit Decius, & si respiciantur omnia rescripta, & omnes literæ Apostolicæ societati concessa apparebit, quod sedes Apostolica, in eadem societate existentes religiosos, & regulares nuncupauit, eosq; pro religiosis, & regularibus, habuit, & habet.

Secundo probatur, à coniunctione duorum statutorum valet argumentum, vt in[x] iure probatur, sed in alio decreto[y] Concilij existentes in collegio societatis clerici regulares nuncupantur, quod decretū cūm sit collocatum, & situatum, sub sessione vigesimaquinta de regularibus, ab eo titulo, & rubrica licitum est arguere, prout tradunt Doctores, quos referunt Romanus[z] & Alexand. Cum ergo in alio decreto Concilij regulares nuncupentur, & sub titulo de regularibus collocentur, non est dicendum Concilium ordinasse, vt nullus secularis sine titulo beneficij, aut patrimonij ordinetur extendi ad clericos societatis, qui ab eodem Concilio regulares reputantur. Quod confirmatur ex his, quæ latè diximus in primo tomo[a] probantes hos patres esse verè religiosos.

Vltimo probatur ex ratione proœmiali dicti Concilij, quæ indicat causam finalē, & ratio est, ne promouēdi ad sacros ordines mendicare cogātur. Hęc enim ratio cessat in religiosis societatis, tria vota emittentibus in dicta religione, quia amplius, ab ea discedere non poterunt, ergo, nec iuxta rationē Concilij Trid. mendicabunt, sed in religione permanebunt victum, & vestitum consuetum habentes, ac iuxta decreta, & constitutiones dictæ religionis.

Neque obstat, si forte replicetur, quod emissis

[p] Conc. sess. 21. c. 2. de reform.
[q] Folio 159. p. 2.
[r] cap. pen. de simo.
[s] Nau. ca. 27. n. 158.
[t] D. Anto. 3 p. ti. 4. de temp. & loco ordin. tradit Rebuf. titu regularium benefi. sat n. 6. in praxi benefi.
[u] L. vt vnius. ff. de pign. act. Decius consil. 441. praesentis nu. 9.
[x] L. gall. § ille casus vers. in lianum tamen & ibi Bartol. & alij ff. de lib. & posthu. in c. dilectus de simo. ab initio.
[y] Conc. Trid. sess. 25. de regul. c. 6.
[z] Rom. cō. 312. visa in scrip. n. 6. Alexand. cons. 1. co. 2. volum 4 & cōs. 89. co. 2. ad fi. vers. pro hoc etiam adducitur volu. 6.
[a] 1. tomo q. 1. ar. 6.

item, quod prior confessio facta fuit timore reuerentiali Abbatissae praesentis cupientis illam habere monialem, & succedere in bonis eius, quae caeusai in his quae sunt libertati valde grauia adeo, quod glossa[a] quaedam dixit, quod timor reuerentialis efficit ne valeat professio quo ad forum internus quam opinionem etiam sequitur Nauarrus. Attento etiam, quod confessio mulierum in his quae pertinent ad matrimonium spirituale, vel carnale debet fieri in loco libero, & plenae libertatis ad hoc, vt sibi praeiudicet iuxta quandam glossam,[b] & confessio secunda fuit facta in loco libero, confessio autem prior non fuit facta in loco libero, & licet ipsa ob praedictum timorem non fuerit protestata, parer tamen eius fuit protestatus quod multum ad hoc facit argumento eorum quae in iure[c] notantur.

Nec his obstat, quod traditur in quadam lege,[d] traoscripta in quadam decretali, ibi nimis indignum est, vt quisquis quod sua voce dilucide protestatus est in eundem casum proprio valeat testimonio infirmare. Quod confirmatur ex quadam Bartoli,[e] doctrina quam multi cum Panormitano sequuntur qui tenet primum dictum etiã extra iudiciale testis praeferendum esse dicto posteriori etiam iurato, nam huic argumento respondet Nauarrus,[f] quod licet regulariter confessio prima praeualeat posteriori caeteris partibus sallit tamen quando posterior est per tormenta extorta, & cum prima est facta saltem metu reuerentiali, vel in loco non libero, & cum sunt aliquae coniecturae quae minuunt posteriorem contra priorem.

[a] Gl. in c. praesens. 20. qu. 1. Nau. in man. c. 22. n. 51.
[b] c. cum locum de sponsal.
[c] ca. 1. de his qua vi met. c. 25. de reg. c. 17.
[d] l. generaliter C. de non num. pecu. e per nos de probat.
[e] Bar. in l. ... ff. ad leg. Cornel. de falsis. Pa...
[f] Nau. l. 2. con... de ... confess. consil. 1.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum cogens nouitium ad profitendum sit excommunicatus.

Respondeo dicendo, quod Concilium[g] Tridentinum anathemati subiicit omnes, & singulas personas cuiuscunque qualitatis vel conditionis fuerint tam clericos quam laicos saeculares vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fulgentes si quomodocunque cogerint aliquam virginem, vel viduam aut aliam quacunque mulierem praeterquam in casibus à iure expressis ad ingrediendum Monasterium, vel ad suscipiendum habitum cuiuscunq; religionis, vel ad emittendam professionem, quique consilium, auxilium, aut fauorem dederint, quique scientes eam non sponte ingredi monasterium, aut habitum suscipere, aut professionem emittere quoquomodo eidem actui, vel praesentiam, vel consensum, vel authoritatem interposuerint. Circa cuius decreti verba ibi ad ingrediendum monasterium, vel ad habitum suscipiendum cuiuscunque religionis est notandum, quod repetitio dictionis in eadem dispositione facta significat id esse cum mysterio factum iuxta glossam,[h] memorabilem, & sic videtur, quod etiam sint excommunicati cogentes aliquam puellam monitem ingredi monasterium non causa accipiendi habitum, nec faciendi professionem, sed vt maneret ibi honeste vsque ad aetatem nubendi. Quod confirmat Nauarrus,[i] ex eo quod Concilium non abs re potuit considerare, quod qui coegit intrare aliquam in aliquod monasterium, vt ibi educetur indirecte videtur cogere, vt cum tempus fuerit accipiat habitum, & faciat professionem precibus aut blanditiis Monialium, aut minis eiusdem qui coegit intrare aut verecundia, & timore maledicorum, & ideo voluerit hanc viam inditectam cogendi praecludere, & legislatorum est non solum vias directas, sed etiam indirectas praecidere, nam vt dicitur in iure,[k] cum quid vna via prohibetur non debet altera concedi & ita tenet Nauarrus, quod per haec videtur haec pars literae, & mens ... capituli. & vsui intromittendi puellas ad educandum eas in monasteriis generaliter & tutior atque adeo tenenda.

[g] Con. Tri. ses. 25. de reg. ca. 18.
[h] Gl. in cle. 1. de reb. ... v. ...
[i] Na. l. 1 ... tit. de ... ... consil. 56. nu. 3.
[k] c. cum quid de reg. iur. l. 6.

Sed ego in summa,[l] confessorum de hac opinione Nauarri dubitaui, & modo etiam dubito. Dutum enim videtur dicto, quod pater qui male sentit de libertate naturali puellae filiae suae non possit metua eius vxore matre dictae puellae cogere ipsam, vt educationis gratia monasterium ingrediatur, vt ibi taliter educetur, quod naturalis eius inchoatio gratia praeueniente, & subsequente reformetur, & à timore nocturno, & ab incursu, & daemonio meridiano, & à laqueis in saeculo venantium liberetur, non praetendens, vt ipsa ad suscipiendum habitum regularem, & ad emittendam professionem cogatur, praesertim si ipse longe proficiscatur, & illic aliquibus annis debet immorari, quibus ipsa puella destituta a patre & matre libertate maiori gauderet, & eius honestas naufragium verisimiliter patietur.

[l] a. tomo ca.

Ad argumenta autem Nauarri respondeo cum doctrina eiusdem[m] qui explicans extrauagantem Pij V. prohibetem faeminis ingredi in monasteria ae domos virorum, in hanc prorumpit sententiam dicens. *Aduerte primo, quod coniunctiones istae copulatiuae (ae) & (&) posita inter verba monasteria, & domus non sumantur in significatu proprio secundum quem ponuntur inter verba diuersa significantia diuersa iuxta glossam memorabilem in Rubrica de iuris. & facti ignorantia, & glossam in capitulo querelam de symonia sed accipiuntur improprie pro (seu) vel (siue) quae ponuntur inter diuersa verba idem significantia iuxta Panormitanum in repetitione capituli inter caetera de rescriptis.* Haec Nauarrus, ex quibus concludo, quod repetitio dictionis, *vel*, positae inter verba ingrediendum, & habitum suscipiendum, & professionẽ emittendam, non ponuntur inter verba diuersa significãtia, licet enim sint diuersa verba idem tamen significant, in proposito enim idem significant verbum, *ingrediendum*, & verbum, *habitum suscipiendum*, & verba, *professionem emittendum*. Debet enim intelligi verbum, *ingrediendum* de ingressu ad suscipiendum habitum regularem. & ad professionem emittendum, & sic dictionis vel repetitio inter dicta verba nihil aliud designant quam poni inter multa verba diuersa idem tamen significantia, sicut contingit in repetitione dictionis *seu*, vel *siue*.

[m] Na. consil. 4 de reg. n. 62.

ARTICVLVS XX.

In ordine Minorum ordinatum est prout patet ex eorum regula confirmata per Sedem Apostolicam, quod qui decimum octauum annum non attigerit ad religionem minime admittatur, quaeritur vtrum in dicto ordine professi post Concilium Tridentinum cum decimo sexto tantum aetatis anno completo sint verè professi.

Respondeo dicendo, quod Nauarrus,[n] circa hoc aliqua dubia proponit quorum principale est *si conflit.* dubium tituli quaestionis, & ait quaestionem esse satis difficilem, sed quia dependet ex intellecto praefatae legis in regula minimorum eorenim ait non videri satisfacere posse resolui nisi lecta illa, & recte intellecta, quia inutile est nisi tota lege perspecta, aliqua eius parte proposita iudicare, vel respondere, fieri enim potest, vt fieri prohibeat professionẽ tamen factam

[n] Na. l. 3. ... consil. 41.

ctam non irritet. & quod prohibeat, & irritat, quod etiam perspecta tota lege non erit omnino facile iudicare ob multa quę in vtramque partem afferri possunt. Hæc Nauarrus. Sed certè non adeo difficilem putaret Nauarrus hanc quæstionem, si legem præfatę regulæ legeret & videret, lecta enim, & considerata constat noluisse B. Franciscum de Paula in sua regula irritare professionem fratrum ante decimum octauum annum emissam, sed tantum professionem fieri prohibuisse.

Hoc assertum primo probatur ex verbis eiusdem, [a] regulæ quæ sic se habet. *Ad hunc ordinem Minimorum quadragesimalis vitæ zelo, & maioris pœnitentiæ intuitu migrare cupientes per eiusdem ordinis generalem correctorem, vel per vicarios, aut prouinciales, aut per aliquos idoneos fratres ab eis substitutos accipiantur in fratres requisitis conditionibus apti existant, & ad minus decimum octauum annum attingat.* Hæc præfata regula, in qua solum video prohiberi, quod fratres non recipiantur ad professionem nisi decimum octauum annum attingant, & non irritatur alium professio dummodo ætatem à iure requisitam habeant, quæ secundum ius, [b] antiquum erat ætas quatuordecim annorum, secundum verò ius nouum Concilij Tridentini requiritur decimus sextus annus completus. Quod autem non irritetur probatur, quia legum correctio in dubio non est præsumenda, & non est credendum præfatam regulam ius voluisse reuocare in re tam graui, siquidem per verba expressa irritantia actum non eam cessauit.

[a] c. 2. huius reg.
[b] Ca. non solũ cum apostol. de reg. li. 6. Con. Trid. sess. 25. de reg. c. 15.

Probatur secundò ex quodam capite correctorij,[c] eiusdem regulæ vbi dicitur. *Si quis offendens contra formam descriptam in secundo capite regulæ huius ordinis aliquem scienter ad hunc ordinem acceperit absque sibi data super commissione, vel ante tempus præfixum in eodem capite secundo tribus continuis diebus comedat panem, & aquã duntaxat.* In quibus verbis non dicit correctorium professionem esse nullam, si ante tempus præfatum decimi octaui anni fuerit emissa, imo ex eius cõtextu colligitur euidenter esse validam, si enim per præfatam regulam professio irritaretur, recipiens ad eam ante præfatum tempus alia maiori pœna puniretur, sicut semper contra transgressores legum irritantiũ actum in re graui grauiores pœnæ proponuntur.

[c] Ca. correct. fo. 44. pa. 2.

Secundò probatur, ex eo quod dicitur infra in eodem capite ibi, *quinque vero recepti fuerint contra supradictam formam approbandi reseruentur correctori generali, & ibi post modum approbetur, & eorum receptio acceptetur, & cõfirmetur.* Ex quibus verbis colligitur, quod generalis, & alij patres possunt approbare professionem fratrum qui ante decimum octauum inceptum fuerint professi. Quod minimè præfati patres efficere potuissent, si prædictorũ receptio, & professio esset irrita, & nulla, & ad eam ratificandam esset tempus duodecim annorum expectandum.

Probatur deinde ex præfatis verbis ibi acceptetur & confirmetur, non enim ait correctorium, quod ratificetur: ratificare enim est inualidum, & irritum ratum facere, acceptare autem, & confirmare est illius, quod de se valet confirmationem a superiore accipere.

Nec contra hoc obstat constitutio generalis (si qua facta fuit in præfato ordine) quæ declarauit huiusmodi professiones factas ante decimum octauum annũ n esse nullas. Respondeo enim omnia capitula generalia esse inferiora Papa, & non posse aliquid statuere contra definiens antiquius quatuordecim annos tantum sufficere ad hoc vt viri ad religionem, & professionem admittantur, nec contra ius nouum Concilij Tridentini decimum sextum annum completum desiderans. Nec obstat præfatum statutum esse auctoritate Papæ factum dando Papæ facultatẽ prælatis, vt faciant statuta. Papa enim confirmat præfata, & similia statuta quatenus sunt licita & honesta, & non sunt contra sacros Canones, & sic ad nulla capitula generalia etiam auctoritate Papæ facta pertinet potestas irritandi professionem alicuius alias habilis secundum ius ad profitendum prout doctissimè concludit Nauarrus. [d] Quod à fortiori procedit si prædictum capitulum generale fuit factũ post Concilium Tridentinum definiens sufficere in quacunque religione annum decimum sextum cõpletum ad profitendum, nam plenitudo potestatis quam habet Papa supra ius difficilius extenditur ad constitutiones Concilij, quam ad alias prout dicitur in iure,[e] ibi *durum nimis existeret contra tam solemne Concilium &c.* Vnde dixit Baldus,[f] quod etiam si Papa diceret, *non obstante quacunque lege*, non tollit legem Concilij, sed ad ipsius correctionem specialis requiritur derogatio quam doctrinam commendat Felinus.[g]

[d] Na. li. 3. cons. tit. de reg. cons. 3. n. 8.
[e] c. post translationem. extr. de renun.
[f] Bal. in l. humanũ 3. not. C. de legib.
[g] Felin. in ca. canon statuta n. 25 de const.

Nec obstat, quod in præfato capitulo generali interfuerit viri doctissimi, & grauissimi, & non est credendum huiusmodi viros sine solido fundamento tale statutum edidisse. Respondetur enim potuisse dictos viros errare, vel maiorem partem eorum circa intellectum regulæ ipsorum etiam absque peccato, quia error circa iuris humani intellectum non est semper culpabilis iuxta quandam Glossam,[h] ab omnibus communiter receptam.

[h] Glo. in c. 1. v. de castro de posta. prala.

Nec obstat Concilium [i] Tridentinum quod innuit nolle præfatam regulam in dicto capite secundo derogare prout à parte affirmatiua adducitur, vt patet ex eius verbis ibi, *si qui vero regulares tam viri quam mulieres sunt qui sub arctiore regula, &c.* In præfatis enim verbis concedo noluisse Concilium derogare præfatum statutum regulæ Minimorum in dicto capite secundo, & sic vult Concilium, vt in præfato ordine non recipiantur professionem nisi decimum octauum annum attingentes sicut in præfato statuto cauetur, sed non vult, quod in decimo sexto anno ætatis completo professionem emittentes non sint professi siquidem prout explicatum est in superioribus præfatum statutum licet prohibeat non dari professionem huiusmodi non tamen eam irritat nec inualidat.

[i] Con. Tri. sess. 25 de reg. c. 12.

Ex quibus infertur, quod licet Concilium [k] Tridentinum determinet, vt habentes decimum sextum ætatis annum completum finito anno probationis statim admittantur ad professionem, aut reiiciantur ab ordine, hoc tamen fallit in præfato ordine Minimorum in quo habentes decimum sextum annum completum, finito anno probationis non possunt statim ad professionem admitti, sed debet eorum professio dilatari vsque quo decimum octauum annum attingant prout in dicto capitulo secundo præcipitur, contrauenientes autem pœna apposita in correctorio afficientur, & hoc noluit præfatũ Concilium Tridentinum in relatis verbis immutare.

[k] Sess. 25. de reg. c. 16.

QVÆSTIO XVIII.

De nouitiis, quoad indulgentias, & absolutiones plenarias tempore nouitiatus, & tempore professionis lucrandas.

De hac quæstione nihil in præsentiarum dicam, cum supra in secundo tomo in quæstionibus[l] de indulgentiis multa dixerim & in pri-

[l] In 2. to q.

in primo tomo in quæstione [a] de Abbatibus quantum ad potestatem absoluendi aliqua adduxerim.

[a] 1.to.q. 25.

QVÆSTIO XIX.

De obedientia in octo articulos diuisa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *Quid, & quotuplex sit obedientia.*
2 *Vtrum subditus teneatur in omnibus actibus interioribus superioribus obedire.*
3 *Vtrum in omnibus pertinentibus ad actus interiores teneatur subditus prælato suo obedire.*
4 *Vtrum prælato teneatur subditus obedire in re licita tum dubio an id prælatus præcipere possit.*
5 *Vtrum peccent mortaliter ii qui ad præceptum superioris faciunt id quod dubitat esse mortale certus tamen, quod id non agendo non peccabit.*
6 *Vtrum quis teneatur obedire superiori quando dubitat se peccare obediendo, & se etiam peccare non obediendo.*
7 *Vtrum prælati regulares possint in Hispaniis præcipere subditis, vt ad Indos pro conuersione infidelium proficiscantur.*
8 *Vtrum religiosi præcepto obedientiæ teneantur acceptare Episcopatum.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex sit obedientia.

RESpondeo dicendo, quod non inconuenit in vno materiali obiecto concurrere duas speciales rationes ad quas duæ speciales virtutes ordinantur sicut miles defendendo Castrum Regis implet opus fortitudinis non refugiens mortis periculum propter bonum & opus iustitiæ debitum seruitium domino suo reddens. Obedientia igitur est duplex. Primo enim sumitur largo modo pro executione cuiuscunque, quod potest cadere sub præcepto ex quacunque intentione, & sic est quædam virtus generalis, alio modo sumitur propriè secundum, quod respicit intentionem formalem rationémque præcepti, & sic est virtus specialis, id est habens formale obiectum speciale, id est præceptum expressum vel tacitum cuiusmodi est voluntas superioris nota, & secundum Diuum Thomam, [b] communiter receptum potest sic definiri, obedientia est virtus moralis promptam reddens voluntatem ad implendum voluntatem præcipientis.

[b] D. Tho. 2.2. q. 104. ar. 2.

ARTICVLVS II.

Vtrum subditus suis superioribus teneatur in omnibus actibus interioribus obedire.

RESpondeo dicendo, quod secundum Diuum Thomam, [c] in pertinentibus ad interiorem motum voluntatis non tenetur homo homini obedire nisi per accidens quatenus, scilicet, interior motus colligitur ex exteriori, sicut enim ecclesia non potest iudicare de interioribus motibus voluntatis, ita non potest præcipere hos interiores motus. Ait enim Diuus Thomas, [d] de his potest homo legem facere de quibus potest iudicare, iudicium autem hominis non potest esse de interioribus motibus qui latent per se in conceptu animæ, sed solum de exterioribus actibus qui apparent: & tamen ad perfectionem virtutis requiritur, quod in vtrisque actibus homo rectus existat: & ideo lex humana non potuit cohibere, & ordinare sufficienter interiores actus, sed necessarium fuit, quod ad hoc superueniret ex diuina. Hæc Diuus Thomas, vnde secundum Diuum Thomam bene possunt prælati regulares legem ponere actibus interioribus subditorum quatenus ipsi actus interiores subsunt actibus exterioribus: vnde in quadam Clementina [e] prohibetur monachis accessus ad curiam principis animo offendendi. In qua non prohibetur animus offendendi cum sit actus interior, sed prohibetur animus offendendi, vt colligatur tali accessui, ita quod talem accessum prohibet sub tali pœna non cuilibet, sed habenti animum nocendi, vnde rectè prælati regulares possunt subditis sub obedientia præcipere vt quas celebrant missas pro eorum offerant intentione. In tali enim præcepto non imponitur subditis interior tantum animi motus, scilicet, applicatio medij valoris missæ, sed præcipitur ipse interior animi motus, vt colligatur actui exteriori missæ, & subditi in hoc prælatis non obedientes mortaliter peccabunt cum in re graui obedientia frangatur.

[c] D. Tho. 1.2. q. 104.

[d] D. Tho. 1.2. q. 91. ar. 4.

[e] Clem. de statu monach.

ARTICVLVS III.

Vtrum in omnibus pertinentibus ad actus exteriores teneatur subditus prælato suo obedire.

RESpondeo dicendo, quod vt huic quæstioni plenè satis fiat notandum est duplicem esse superioritatem, prima est spiritualis, secunda temporalis, eique temporalis diuiditur in politicam quæ versatur circa regimen Reipublicæ, alia vero est temporalis œconomica quæ ad regimen propriæ domus vel familiæ pertinet. Et obedientia limitatur secundum gradum superioritatis ita quod superiori obediendū est a subditis in his in quibus habent superioritatem. Igitur superioribus spiritualibus puta Papę Episcopo, & aliis prælatis ecclesiasticis & regularibus obediendum est in spiritualibus necessariis vel pertinentibus ad salutem quę spopondimus in baptismo secundum Diuum Thomam, [f] superioribus verò politicis id est principibus in temporalibus spectantibus ad Rempublicam, superiori verò œconomico id est patri in pertinentibus ad dispositionem rei familiaris. Hęc omnia colliguntur ex his quæ tradontur à Doctoribus [g] cōmuniter. Vnde cum prælati regulares habeant omnes supradictus superioritatis gradus tenentur subditi, & subditæ in omnibus his obedire, quibus si non obediant ex contemptu, & sciciuter, & sine causa rationabili in re alicuius importantiæ arbitrio boni viri est mortale peccatum, quia contra iustitiam cuius obedientia est pars, quod tamen secundum Diuum Thomam, [h] fallit si præcipetetur aliquid contra præceptum Dei, siue in dispendium salutis, aut contra præceptum superioris præcipientis, vel in his quæ ad eorum superioritatem non pertinent, in quibus obedire non est necessarium nisi ratione scandali. Nec etiam tenetur subditus obedire prælato præcipienti aliquid quod ad regularem obseruantiam non pertinet, vt ait Diuus Thomas i declaratur hoc exemplo. Corrigit subditus fraternaliter prælatum, quia contra eum aliqua digna correctione audiuit, præcipit prælatus subdito, vt eum à quo hæc audiuit manifestet, non tenetur subditus à prælato obedire. Hoc enim reuelari prælato non

[f] D. Tho. in 4. d. 44.

[g] Do. in c. cū quū de maior. & obedien. & in c. secundum q. 1. & mo. fi Domi. 2.q.3.

[h] D. Th. vbi supra.

[i] D. Tho. 2.2. q. 104. ar. 5.

non pertinet ad obseruantiam regularem. Imo cōtra legem diuinam hoc reuelando faciet, si ipsi tanquam secretum naturale fuit communicatum, aut si ex tali reuelatione aliquod præiudicium ipsi potest euenire. Et si ipse prælatus instando iterum atque iterum id præceperit, & alius eius subditus vocibus communitatem conturbans dixerit contra prælatum se non posse tale præceptum imponere, poterit prælatus ipsi per obedientiam silentium imponere, quia ad obseruantiam regularem maximè spectat, ne communitas vocibus contra prælatum conturbetur, dixi vocibus communitatem conturbans, nam si secreto humilitate debita prælatum correxerit, vt vexationem consubditi sui redimat, non peccabit mortaliter, licèt iterum atque iterum, vt sileat præcipiatur.

Pro explicatione autem prædictorum nota, quod inobedientia contraria obedientiæ duobus modis sumitur, primo formaliter quando verbi gratia, subditus non vult obedire suo prælato solum, quia vult illi subiectionem præstare. Et hoc est peccatum mortale tam in rebus leuibus, quam in arduis, prout tenent Caietanus,[a] & Nauarrus cum communi. Hæc enim inobedientia includit quendam manifestum prælati præcipientis contemptum quod semper peccatū est mortale iuxta illud, qui vos spernit me spernit. Alia est Inobedientia materialis, quæ contingat quando subditus obedientiæ præceptum non exequitur ira, molestia, ignauia, tristitia, aut alia simili causa conturbatus non verò ex eo, quod nolit subiici prælato, aut eius iusto præcepto, & tunc erit hęc inobedientia peccatum mortale, quando quod præcipitur fuerit aliquid arduum, & graue, si enim fuerit leue tantum erit peccatum veniale, vt idemmet Caietanus,[b] affirmat. Vtrum autem prælati possint præcipere subditis, vt in tempore pestis administrent infirmis epidemia laborantibus necessaria, eis seruendo quæstio grauis est de qua in quæstione de peste infra latè dicemus.

[a] Caiet. v. inobedien. Nau. c. 23. n. 34.

[b] Cai. vbi su.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Ecclesia siue prælato teneatur subditus obedire quando certum est esse licitum id quod præcipitur, dubium vero an prælatus ille vel Ecclesia id ipsi præcipere possit.

RESpondeo dicendo primo, quod vtique tenemur tunc obedire, nisi inde nobis, vel alteri periculum, aut notabile præiudicium spirituale aut tēporale in persona, rebus vel honore immineat. Exēpli gratia prælatus mihi præcipit studere, aut comedere carnes die quo ex deuotione volebam ieiunare cum non sit alias dies ieiunij obligatorius, quod cōstat esse licitum, tamen ego dubito vtrum prælatus habeat ius ad id præcipiendum, & vtrum ego illi teneat obedire. In hoc qualicumq; dubio illud sit practicum, aut speculatiuum rationabile aut irrationabile dico, quod tenemur obedire, nisi inde periculum aut præiudicium immineat.

Prima pars propositionis probatur, nam propter dubium subditi superior non perdit ius suum, quod alias habet super ea re. Nunc autem si subditus non dubitaret teneretur obedire, ergo etiam si dubitet præsertim, quia cum obedientia sit perfectissima virtus non tenetur prælatus reddere ratione omnium suorum præceptorum maximè vbi constat id quod præcipitur esse licitum subdito, & non constat prælatum iniustè præcipere, tum quia non expedit subditis omnia scire, tum quia Respublica, & ordo Hierarchicus saluisque communis deperiret, si standum esset sensui subditorum, si operibus etiam de omnibus à prælatis ratio reddenda esset. Probatur deinde, quia æger tenetur obedire medico corporali tam in his quæ secundum iudicium medici sunt necessaria ad salutem consequendam, quam etiam in his quæ apud doctores sub dubio cadunt aut sint necessaria, dummodo constet ea infirmo nocere non posse: ergo similiter obediendum est spirituali medico, id est superiori non solum in his quæ scimus necessaria esse ad regimen ciuile, vel spirituale, sed etiam in dubiis supradictis. Consequentia patet ex hoc, quod non minus tenetur quisque obseruare debitum regimen ciuile, vel spirituale ad salutem spiritualem quā æger ad sanitatem corporalem, antecedens autem inde liquet, quod iure naturali tenetur quisque efficaciter procurare, vt commodè possit suam vitam conseruare, quod non potest effici sine executione eorum quę scit aut dubitat esse necessaria quantum commode potest. Nec prædicta obstat, nam si dubium est an hoc cadat sub potestate superioris ad id præcipiendum, ergo etiam dubium est an id cadat sub obediētia inferioris, aut sub obligatione subditi ad obediēdum, quia hæc sunt correlatiua quæ eodem modo se habent, & altero posito ponitur & alterum. Nam respondetur, quod correlatiua solum se habent eodem modo quoad esse, & non esse, non tamen quoad modum, & conditionem essendi. Stat enim prælatum culpabiliter præcipere, & subditum laudabiliter obedire, ita in proposito stat dubium de potestate prælati præcipientis cum certitudine obligationis obediēdi in subdito, vnde nunquam dictum est, quod quando est dubium, quod tale quid cadit sub obedientia, tunc certum est, quod est obediendum, sed quod quādo est dubium an prælatus id possit præcipere, tunc certum est, quod est obediendum, aut quod cadit sub obediētia, & in hoc nulla est contradictio, valdè enim differt hoc ab alio ita respondet Corduba.[c]

[c] Cord lib. 3. qq. de consciē. quæst. 6.

Dixi in conclusione nisi inde nobis vel alteri periculum spirituale, vel temporale in persona, rebus, honore immineat tunc enim in tali dubio non est obediendū quousq; de illo subditus sufficienter edoctus sit, vel de absentia talis periculi, vel præiudicij, & ratio huius est, quia nullus se potest alicui superiori obligare, neq; ei obedire tenetur in præiudicium tertij neq; cum periculo spirituali cuiuscumque etiam sui ipsius, Nec regulariter ius diuinum vel humanum neque ipse homo per votum obedientiæ intendit obligare, vel obligari ad valdè difficilia vltra cōmunem aliorum sui status obligationem, nisi specialiter aliquo iure vel voto aliqui ad ea obligentur. Quod dico propter aliquos religiosos præcipuè fratres Minores qui ex vi voti regulæ suæ etiam in multis difficillimis prælatis suis obedire tenentur, neque in hoc præiudicium allegare possunt contra prælatum vtētem iure suo, regulariter autem in valdè difficilibus nullus obedire tenetur etiam si in se alias licita sint, puta ieiunare quotidie in pane, & aqua, sine vlla alia causa rationabili ad id videlicet, nisi in vim pœnitentiæ pro aliqua graui culpa. Et supra dicta sunt vera quamuis superior sit in possessione subditorum absolutè prout ait Soto,[d] insuper probatur, quia dubitātes aliquem esse excommunicatum de quo constabat fuisse nominatim excommunicatum tenentur illum euitare donec per literas, vel aliàs constet esse absolutum prout in iure[e] habetur, quod etiam antequam constet illum aliquando fuisse excommunicatum in dubio vitandum sit constat ex hoc, quia si publica fama est aliquem verberasse clericum, tunc neque Episcopus neque alius debet illi communicare, do-

[d] Sot. de tegend. secret. membr. 3. q. 2. col. 4.

[e] C. a. sicut nobis de s... ex.

nec

nec ad arbitrium Episcopi se purgauerit, vel ad cautelam fuerit absolutus, vt habetur in iure, [a] & determinat Panormitanus, constat autem tunc famâ non facere plenam probationem, neque certitudinem: ergo in tali dubio teneturr obediendo legi illum excommunicatum euitare. Quod tamen intelligitur dummodo prædicta vitatio fieri possit sine eius aut alterius præiudicio in casu præfati dubij, prout ex sententia Innocentij adducit Corduba. [b]

[a] C. cum de fidelis vbi Pa nor. de sen tent. excom.

[b] Cor. vbi su.

Ex his sequitur, quod quando prælatus mihi præcipit reuelare secretum crimen proximi iam sufficienter emendati, nec ex hoc crimine immineat iam periculum alicui, ego autem dubio probabiliter, quod ille prælatus id præcipere possit, puta quia dubitat, an credat quod non habet alios testes ad illum iudicialiter puniendum, & huiusmodi, vt id iure præcipere possit, tum quia inde periculum honoris illius imminet, non teneor obedire reuelando, etiam si sub excommunicatione latæ sententiæ id præcipiat, nisi ipse prælatus me sufficienter certificet, vel nisi constet, vel constare mihi debeat de prædicto dubio, vt sciam quomodo id præcipere potest, quia scilicet, habet alios testes, aut quia me legitimè, & non malignè neque contra ius in testem adduxerit eum ut testimonium ferre veritati, aut quia nisi reuelentur imminet damnum vel periculum magnus alicui ita Corduba. [c]

[c] Cor. vbi su.

ARTICVLVS V.

Vtrum peccet mortaliter is qui ad præceptum superioris agit, quod scit vel valdè dubitat esse mortale, si certus est, quod id non agendo aut non obediendo non peccabit.

Respondeo dicendo, quod vt huius articuli dubitatio clarius pateat exemplum est apponendum, puta si in religione Fratrum Minorum regularis obseruantiæ prælatus subdito præcipiat accipere pecuniam in casu quo rationabiliter subditus dubitat se peccare mortaliter sic accipiendo, quia verbi gratia in eo prælatus ille dispensare non potest, & videtur, quod peccet. Quod primo probatur, quia ad nullius hominis præceptum licet alicui se exponere periculo aut dubio peccati mortalis sine causa rationabili vrgente, sed in casu præsenti subditus exponit se tali periculo, se obediat sine causa vrgente cum certus sit se non peccare obediendo. Quod confirmatur ex illo Pauli [d] omne quod non est ex fide peccatum est. Dixi, quia in eo prælatus dispensare non potest, nam si prælatus dispensare potest tenetur vtique subditus obedire credens prælatum in eo casu suam dispensatiuam interponere authoritatem. Dixi, quod sine causa vrgente non licet tali periculo se exponere, nam si aliunde vrget causa rationabilis, puta æquale, aut maius periculum mortale si non obediat iam non esset peccatum mortale illi æquali, aut minori periculo se exponere, quod probatur ex his quæ latè, & doctissimè more solito tradit Corduba [e] dicens, quod quando quis æquè aut valde dubitat de vtraque parte, quod scilicet, est sibi illicitum agere, & omittere tale quid, ita quod quocumque se vertat est ei probabile dubium de peccato, modo sit dubium absolutum modo respectiuum tunc, quod certius, & grauius est, vel apparet malum imminens cæteris paribus euitandum est, & oppositum eligendum, aliquin sine causa rationabili homo exponeret se periculo maioris mali siue detrimenti spiritualis, id quod est contra rectam rationem, & charitatem. Et hæc est expressa doctrina Aristotelis, [f] & in sacris Canonibus approbata, quod in sequenti articulo clarius explanabitur.

[d] Ad Ro. 14.

[e] Cor. li. 1 q. 9. 2. art. 2. proposit.

[f] Aristo. problem. 1. 1. 1. p. 28. & 3. ethic c. 9. cap. duo mala: de trans. d. 13.

ARTICVLVS VI.

Vtrum quis teneatur obedire superiori, quando dubitat de vtraque parte contradictionis, videlicet quando dubitat se peccare obediendo, & se etiam peccare non obediendo.

Respondeo dicendo, quod subditus regulariter tenetur obedire formando conscientiam, quod sic obediendo non peccat, id que est verum cæteris paribus, videlicet stante vtrinque æqua probabilitate simul, & æqua vel quasi æquali grauitate periculi, vel peccati, in eius alterum necessariò incidendum est, hæc proposito est receptior quam contraria, & eam tenet expressè Diuus Bonauentura [g] D. Thomas, Gofredo, Raymundus, & alij plures, vt etiam refert, Syluester & Angelus, quod scilicet, quod subditus facta sufficienti inquisitione certificari non potest tenetur obedire, & formata bona conscientia obediendo excusatur per ignorantiam inuincibilem. Et probatur insuper, nam qui se exponit maiori periculo peccati mortalis peccat mortaliter, sed qui in prædicto dubio in quo de mortali non constat iudicio, & præcepto superioris exponit se maiori periculo quam si non obediret regulariter loquendo, cæteris paribus, consequentia patet eum maiore eorum ex duobus malis minus sit eligendum, minor autem in qua est difficultas, & opinionum varietas probatur, nam in dubiis subditi tenentur stare sententiis, & præceptis superiorum dummodo non constet valdè probabiliter eos errare, ex ignorantia temeritate aut passione, vel malitia: quod inde patet, quia propter, dubium subditi prælatus non perdit ius suæ superioritatis ad præcipiendum, sicut antè illud dubium habebat, alioquin potestas superiorum penderet ab ignorantia, vel capriciosò sensu, aut ex alia dispositione etiam culpabili subditorum, sed si subditus non dubitaret, sed sentiret cum ipso prælato, certè teneretur ei obedire, ergo, & dubitans tenetur in eadem similiter obedire. Probatur deinde ex quodam oraculo [h] diuino, vbi dicitur, si difficilè, & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris, &c. venies ad sacerdotes leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit in illo tempore, quærerisque ab eis qui indicabunt tibi iudicij veritatem, & facies quæcumque dixerint qui præsunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint iuxta legem eius sequerisque sententiam eorum, non declinabis ad dexteram neque ad sinistram. Et sic dicitur in quadam decretali, [i] quod definitionibus ecclesiæ in dubiis standum est, & ita hanc partem tenet, Gerson. [k] Et quoad nos Fratres Minores habetur decretum authoritate apostolica cuiusdam capituli generalis, vt patet in epistola [l] S. Bernardi hoc modo. *Item declaratur, quod in omnibus dubiis quæ non possunt indubitanter declarari subditi tenentur stare iudicio superiorum, & obedire.*[m] Habemus etiam circa hoc quoddam Leonis Decimi indultum, *quo concessit, & commisit de plenitudine suæ potestatis, quod in dubiis, & scrupulis conscientiæ subditorum tangentibus minister generalis, vel prouinciales, & custodes cum consilio aliquorum patrum si res magnæ importantiæ fuerint, possint authoritate suæ sanctitatis determinare in huiusmodi, ac eorum determinationi subditis cum secura conscientia debeant, & possint stare.*

[g] D. Bona. in 2. d. 39. ar. 1. q. 3. D. Tho. & Palu in 4. d. 19. q. 6. Syl. & consequente & d. eod. q. 8.

[h] Deu. 17

[i] Ca. maiores de baptis. & eius effec.

[k] Ger. lect. 4. de vita spiri.

[l] Cant. 8. Art. 7.

[m] Supplem.

Dixi, idque regulariter est verum cæteris paribus, quia si id quod præcipitur constat probabiliter esse grauius malum probabiliter, aut valdè scandalosum siue nociuum proximo aut reipublicæ, quod probabiliter imminet ex tali obedientia, inobediêtia quoque probabiliter; imò etiam si probabilius videatur esse malum, sed non tam graue, tunc cauendum est illud grauius malum, & non est obediendum, eligenda enim est inobedientia quæ aliquando probabilius videtur esse venialis, vt euitetur, quod minus probabiliter apparet esse mortale peccatum si obediatur. Ita resoluit Corduba. a

a Cord. lib. 3. q. 4. 8.

ARTICVLVS VII.

Vtrum prælati regulares possint in Hispania præcipere subditis, vt ad Indos pro conuersione infidelium proficiscantur.

RESpondeo dicendo videri, quod religiosi particulares non tenentur traosnatare mare ad remotos Indos conuertendos quamuis subsit spes eorum conuersionis, nam cura conuersionis orbis magis principaliter spectat ad Papam, cæterosque prælatos succedentes Apostolis, idest Episcopos quibus præcipuè incumbit munus prædicandi Euangelium, adeo hoc est verum, vt teneat Soto, b quod quia subditum religiosum extortem à suo regno naturali vbi suscepit habitum tam longum mare tranatare, & intergentes barbaras commorari res molestissima est nimis, & difficilis, & non magno periculo etiam spiritnali vacans: ideo ad huiusmodi iter capessendum non possunt subditi obligari, quod probatur: nam si prælatus mihi præciperet longum iter, aut rem difficilem dubiumque esset mihi ius præcipiendi non teneret statim parere. Quod confirmatur ex doctrina D c Thomæ elicita ex quodam Canone d ex quo colligitur, quod ingenuus qui ignoranter côtraxit conserua in dubio an sit serua etiam ad præceptum Ecclesiæ non tenetur ei reddere debitum. Quia si affectu maritali datur, quia aliter debitum non potest dari licitè præiudicium sibi patat eo quod innitus côsumat matrimonium cum serua, ecce quomodo nemo constringitur parere in re dubia cum graui suo detrimento, quamuis opus, quod præcipitur sit tutum. Et ita hanc nostram sententiam att frater Ludouicus e Lopez confirmat vsus vsque huc in religione prædicatorum vbi nullus hactenus (què ipse fciat) missus est ad Indos præcepto astrictus nisi prius consentiat, & in nostra religione Minorum id vtique videtur seruari. & sic in constitutione generali Toletana. f dicitur in hunc modum.

b Soto de tegn. sec. memb. 3. q. 1. conc. 3.

c D Tho in 4. d. 36.

d 29 q. 2. si quis ingenuus

e Lud. c. 6. de obligat. erga proxim pag. 149.

f Ord. tolet. fol. 22. pa. 2.

Et cum secundum regulam non sint cogendi fratres, vt vadant ad commorandum inter infideles præcipimus, vt nullus frater cogatur ad Indos &c. Confirmat quoque hanc sententiam nouus modus vouendi deuotæ Societatis Iesu fratrum qui has sibi similes longinquas peregrinationes valdeque difficiles sibi iniungendas à prælatis subditos profitentur nec refugituros eas, quasi insinuantes per hoc, quod si eas nô specialiter vouissent quasi nimis difficiles eas recusare putuissent.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum religiosi præcepto obedientiæ teneantur acceptare Episcopatum, & curam animarum suscipere.

RESpondeo dicendo, quod licet pro vtraque parte multa adduci possint prælati tamen non possunt per obedientiam in dicere suis subditis regularibus, vt acceptent Episcopatum: est enim Commune axioma D. Bernardi, quod votum meum non adaugeat prælatus, & in promotione ad Episcopatum valdè augetur votum religiosorum cum ad altiorẽ obligationem perfectionis promoueantur, & extra ordinem religiosus inuitus trahatur, quod ex dicta in secundo g tomo supra clarius patebit, vbi probauimus quomodo liceat religiosis desiderare Episcopatum. Verum ex tamen quod præfati religiosi possunt compelli transnatare ad Indos, & acceptare Episcopatum, si à Summo Pontifice præcipiatur. Cum Summo Pontifici incumbat cura vniuersalis boni communis.

g 2. 10. c. 11.

QVÆSTIO XX.

De oblationibus in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum Episcopi possint sibi aut suis clericis applicare, quæ religiosis in suis Ecclesiis offeruntur.*

2 *Vtrum conducentius sit, & ad diuinum cultum accommodatius bona ad conficienda celebrandaq; diuina sacrificia, & oblationes elargiri, vel potius in egenorum subsidia illa diuidere.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Episcopi possint sibi aut suis clericis applicare quæ religiosis in suis Ecclesiis offeruntur.

Espondeo dicendo, quod Episcopi, & alij Ecclesiarum prælati non possunt clericis suis applicare nec sibi oblationes, quæ fiunt reng lios in suis Ecclesiis regularibus ita tenet Panormitanus, h *Et Bonifacius I X. concessit fratribus ordinis prædicatorum prohibendo ne, scilicet prælati Ecclesiarum, aut alij quicumque eos impediant quominus missas, & alia diuina officia in Ecclesijs suis quotidie celebrare, ac oblationes in missis ipsis, & alias ad eorum altaria prouenientes liberè, & integraliter recipere, & eorum vsum iuxta morem dicti ordinis conuertere possint sub excommunicatione ipso facto in contrarium facientes,* Ita habetur in ordinis supplemento. i

h Panor in c. 1. de stat. monach.

i Suppl fa. 118. consess. 137.

ARTICVLVS II.

Vtrum conducentius sit, & ad diuinum cultum accommodatius bona ad conficienda celebrandáque diuina sacrificia, & oblationes elargiri, vel potius in egenorum subsidia illa diuidere.

RESpondeo dicendo, quod vt hæc difficultas magis pateat est aduertêdum, quod vniuscuiusque virtutis opus è duobus præcipuè inter alia æstimati potest, quantum ad suam perfectionem, scilicet, ex obiecto à quo suam speciem sortitur, & ex necessitate cui charitas semper succurrere satagit, si ad primã duntaxat rationem respiciamus, certum est sacras oblationes, atque sacrificia reliquis eleemosynis longè præstare. Est enim religio quæ Dei reuerentiam pro

pro obiecto habet non modo misericordia, verum, & vniuersis alijs moralibus, vt potè quæ non nisi erga proximos versatur excellentior virtus, vt docet D. Thom.[a] Et secundum istam rationem Christus apud Matthæum,[b] officium, & causam Magdalenæ, quæ ipsum dispendio pretiosissimi vnguenti vnxerat aduersus indignantes discipulos qui opus misericordiæ pluris faciebant defendit dicens. *Quid molesti estis huic mulieri, opus enim bonum operata est in me. Nam semper pauperes habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis, mittens enim hæc vnguentum hoc in corpus meum ad sepeliendum me fecit.* Quasi diceret. Quare mulieri huic iniustè exhibetis negotium, quare aduersus illam sine causa vestrûm quidam indignantur, & ob murmurant. Opus enim in reuerentiam ipsius Dei exhibitum religione sua anteferendum est misericordiæ de qua vos loquimini. Non condemnat Dominus misericordiam in pauperes, quin potius illã maximè commendat dicens. *pauperes semper habebitis vobiscum*, sed quod facit est ostendere, quod actus ille religionis, quo non solum diuinitatis maiestatem, atque immortalitatem pretioso illo incorruptibilique vnguento confessa est, sed etiam incorruptionem humanitatis præsignauit longè pręstantius esse quacunque eleemosyna. Si autem consideremus operis perfectionem ex necessitate, sic etiam est certissimum, quod necessitatis pondus, vnde virtus, & præcipuè misericordia incrementa suscipit aliquando potest efficere, vt ad diuinum cultum sit multo conferentius atque optatius opem ferre miseris quam oblationes, & sacrificia facere. Et ratio est quam sacrificia, & oblationes non in Dei vtilitatem, qui bonorum nostrorum non eget, sed in eius dumtaxat honorem, & gloriam, & ad nostram deuotionem exercitandam celebrantur, & offeruntur: tanta est autem Deo hominum cura, vt eorum vtilitatem sæpe sæpius pluris ad sui charitatem, ac subinde gloriam æstiment quam reliqua sacrificia. His & alijs tenet hanc partem Arago.[c] qui addit ideo hanc latè probasse partem, quia sunt multi qui falso existimant maius se obsequium Deo præstare, maximè, cum ab hac luce recedunt si omnia bona sua in amplissimum missarum numerum, & capellanias expendant, quam si illa pauperibus distribuerint. Cum tamen verum sit, quod quamuis in Ecclesię oriu illa essent valdè necessaria, & vbi modo desunt sint etiam consulenda, tamen vbi diuinus cultus satis est celebris multo erit consultius egentium calamitates leuare ideo Christus Dominus in Euangelio crebrius nos huius misericordiæ admonitos esse voluit. quam vt eleemosynas in sacrificia conuerteremus. Imo apud Matthæum,[d] obiurgans Pharisæos quia hoc ita non intellexerint dixit illis. *Euntes discite quid est misericordiam volo, & non sacrificium.* Vnde religiosi pensatis circunstantijs loci, & temporis, & necessitatum videant quid circa hoc debeant consulti respondere, qui aduertere debent prout ait D. Thomas,[e] quod monachi siue alij religiosi possunt oblationes recipere tripliciter, vno modo sicut pauperes per dispensationem sacerdotum, vel ordinationem Ecclesiæ, alio modo si sint ministri altaris, tunc enim possunt accipere oblationes sponte oblatas. Tertio modo si parochiæ sint eorum, & tunc ex debito possunt accipere oblationes tanquam Ecclesiæ rectores.

Vide circa hanc materiam oblationum in primo tomo.[f]

[a] D. Tho. 2. 2. q. 3 1. ar. 6.
[b] Matth. 26.
[c] Arag. 2. 2. q. 86. ar. 3.
[d] Matth. 9.
[e] Tho. 2. 2. q. 86 ar. 2.
[f] 1. to. q. 39.

QVÆSTIO XXI.

De oblatis in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum oblati sint verè religiosi.*
2 *Vtrum oblati possint transire ad arctiorem religionem petita licentia, & non obtenta.*
3 *Vtrum oblati religionum possint absolui ab eorum prælatis, an ab Episcopis.*
4 *Vtrum conuersi, & oblati Ecclesiarum secularium, & regularium gaudeant priuilegio Canonis, siquis suadente.*

ARTICVLVS I.

Vtrum oblati sint verè religiosi.

RESPONDEO dicendo, quod monachus cõuersus vel oblatus etiam plenè, & perpetuo valdè differunt, vt colligitur ex aliquibus decretalibus[g] & tradit Dominicus Francus, monachus enim, & monacha dicuntur, qui vel quæ profitetur regulam post susceptum habitum regularem, vt seruiant in choro, conuersus verò, qui suscipit habitum religionis, & profitetur regulam, vt seruiat extra chorum oblatus vero qui se, & sua perpetuo donat, sed non profitetur, neque suscipit habitum ordinis, quod satis exprimit Panormitanus,[h] & paulo clarius Felinus iũctus quæ dicit Calderinus ab eodem relatus quatenus relatis multis modis se offerendi monasterio cõcludit, quod ex nulla obligatione efficitur quis monachus professus nisi pręstet obedientiam monachalem. Quod etiam dixerat Innocentius;[i] ac oblati, & oblatæ non suscipiunt habitum monachalem, neque promittunt obedientiam monachalem secundum regulam à Sede Apostolica approbatam, vt regula religionis, & sic non sunt religiosi vel religiosæ. Dixi nisi præstent obedientiam monachalem, non enim per omnem obedientiam quis efficitur regularis, quia etiam Canonici seculares præstant obedientiam iuxta quandam decretalem[k] & omnes etiam principes dant Episcopis obedientiam, vt in alia dicitur decretali,[l] & etiam regna omnia secularia suis regibus pręstant obedientiam, vt D. Petrus[m] & D. Paulus[n] asserũt, & imperator Papæ, vt dicitur in quadam Clementina.[o] Nec propter hoc efficiuntur regulares, & monachi, & ita benè dicit Innocentius ibi receptus ab omnibus, quod non fit quis religiosus per omnem obedientiam, sed per monachalem tantum, hoc est per illam quę fit alicui potenti recipere professionem regularem seruandi regulam aliquam alicuius religionis approbatæ à Sede Apostolica, quæ non sunt nisi quatuor aut quinque, vt inter alios testatur D. Antoninus.[p]

Ex his infertur, quod siquis dixerit, ego me dono, & offero in oblatum monasterio S. Benedicti vouendo obedientiam paupertatem, & castitatẽ Deo eiusque Abbati, non tamen profiteor regulam ordinis, nec me obligo ad ceremonias. & obseruantias eius non est religiosus præsertim si dictam professionem fecit non mutato habitu, neque accepto habitu regulari excepto scapulari paruo in signum oblationis, Ita Nauarrus in quodam consilio[q] qui ait, quod non meminit illum textum, neque glossam, neque aliquẽ ordinarium authorem qui de oblato monacho tria essentialia vota emittente loquatur. Syluester,[r] autem significat Panormitanum talem appellare plenè obla-

[g] Cle. 1. de decim. in. §. & gl. c. vt lex continentia & glo. 17. q. 1 Francus in ca. cum ex eo §. 1. de elect. l. 6.
[h] Pan. in c. vlt. eo. de reg. & in ca. tuæ de testi. Dec. in c. Eccl. nos 6. de const. Fel. in c. in præsentia n. 4. de probat.
[i] Innoc. in ca. consulnos qui. cler. vel vou.
[k] ca. is qui de maior. & obedient.
[l] Cap. omnes eod. tit.
[m] 1. Can. 2. c.
[n] Ad Ro. 13.
[o] Cle. 1. de iureiuran.
[p] Anto. 3 p. c. 16. §. 3 ti. 16.
[q] Na. li. 3. cons. ti. de reg. 26. fin. 49.
[r] Syl. v. oblat.

oblatum. Denique probat Nauarrus talem non esse professum religiosum, qui actus agentium non operantur vltra intentionem eorum, vt dicitur in iure. Et ex verbis in prædicta oblatione factis videtur colligi eum qui dixit illa verba non habuisse animum se faciendi monachum, neq; profitendi regulam, neq; obseruantias eius.

Nec obstat, quod emisit tria vota essentialia in manu prælati potentis cum aggregare religioni approbatæ à Sede Apostolica. Nam respondetur ex supradictis, quod hoc non sufficit cum sint necessaria, quod illa promittentur secundum obedientiam regularē, & habitum regularē recipiendo. Præterea constat ex relatione in principio apposita hūc non habuisse animum faciendi se monachum. Quātum autem ad oblatos ordinis sancti Benedicti vide quæ habes infra in quæstione prima de voto.

* Lucæ omnia ff de reb. creditis cap fin. de præbend.

ARTICVLVS II.

Vtrum oblati in aliqua religione possint transire ad arctiorem religionem petita licentia, & non obtenta iuxta capit. Licet. de regularibus.

RESpondeo dicendo, quod secundum aliquos isti non possunt transire ad arctiorem religionem, & ita tenuit Glossa, [b] quam dicit singularem Abbas, [c] oblati enim & conuersi astringuntur monasterio. Quod Abbas dicit singulariter notandum, & tradit Ioannes Lupus. [d]

Sed aduertit Gregorius [e] Lopez, quod Glossa illa loquitur de conuersis, & oblatis Ecclesiæ sæcularis non regulari monasterio, & ita refert Archidiaconus [f] alios voluisse, quod isti possunt, transire ad religionem arctiorem, & ita magis inclinat in hanc partem quam ego existimo sequendam: nam licet conuersi, & oblati operibus secularibus deputentur, non tamen ipsi sunt serui, & similiter, non ita donāt se, & sunt oblati, vt monasterij efficiantur serui ita, vt non possint ad perfectiorem frugem anhelare.

b Gl. in ca. ex commissa. 27. q. 1. c Abb in c. nō est de regu. in 3. not. d Lup de liber. Eccles. 3. p. q. fin. 8. & 9. e Greg in l. 9. tit. 7 par. 1. ver religios. f Archid. in d. ca. non est.

ARTICVLVS III.

Vtrum oblati monasteriorum possint absolui ab eorum prælatis, an ab Episcopis.

RESpondeo dicendo, quod conuersi, & oblati quarumcunq; religionum possunt à prælatis illarum religionum absolui argumento aliquarum decretalium, [g] nam & tales conuersi, & oblati sunt priuilegiati sicut Ecclesiasticæ personæ. *Et Sixtus IIII. concessit quod oblati, & oblatæ ordinum fratrum Carmelitarum gaudeant priuilegiis, & gratiis dicti ordinis, sicut gaudere possunt mulieres Mantellatæ, & Pinzocheræ sub dicto ordine viuentes (quæ fuit velut tertia ij Ordinis Minorum) quibus concessum est posse gaudere omnibus priuilegiis fratrum.* Ita habetur in libro monumenta [h] ordinum. *Et idem Sixtus IIII. concessit oblatis fratrum Ordinis Eremitarum S. Augustini omnia, & singula priuilegia, & indulta concessa fratribus, & sororibus de pœnitentia, ac Mantellatis, & Pinzocheris sub dicto regimine degentibus, & decreuit in eis locum habere, perinde ac si pro eisdem oblatis personis, & circa illas emanassent.* Ita habetur in eodem libro, [i] & quantum ad casum articuli quæstionis est quædam expressa concessio Eugenij IIII. prout habetur in monumentis [k] ordinum expresse hoc concedens.

g c cum illorū & c monachi de sen. excom. h Ins. imp. fo. 97 & in a fo. 180. conc. 409. i In 2. imp. fo. 249. concess. 6. k In 2. impr fo. 61. & in 1. fo. 64. concess. 23.

Quæst. reg. tom I.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum conuersi, & oblati Ecclesiarum secularium, & regularium gaudeant priuilegio canonis si quis suadente.

RESpondeo dicendo, quod hanc quæstionem mouet quædam Glossa, [l] & ait non videri illis tale priuilegiū concessum, concludit tamen, quod ex eo quo tradidere se, & sua diuino obsequio, siue in Ecclesia seculari, siue regulari iam censentur Ecclesiasticæ personæ, & ex toto translati sunt in formam Ecclesiæ, vnde habent immunitatem Ecclesiasticam, & decretum [m] dicit, quod tantum sunt duo genera Christianorum vnum, quod dedicatum est diuino obsequio vt clerici, & conuersi, aliud sunt laici. Quidā tamen volunt dicere contrarium. Sed nos benigniorem partem sequentes sequimur partem affirmatiuam, vt eorum gaudeant priuilegio quorum vitam, & religionem assumunt, nam licet canon [n] si quis suadente solum disponat de clerico, & monacho, at alij Canones [o] ipsum extendunt ad conuersos religionum. Glossa autem prædicta per identitatem rationis dicit idem de conuersis, & oblatis ecclesiarum secularium, & idem tenent Ioānes, & Vincentius. Ar quia hæc opinio aliquas patitur difficultates ad distinctionem Hostiensis [p] recurrere oportet, vt clarius ipsa elucescat, ait enim, quod quando conuersus remanet in domo sua non gaudet prædicta immunitate, & sic dicit intelligenda esse aliqua iura [r] de hac materia loquentia, si autem sit conuersus tradens se, & sua, & tonsuratus incedens, Canonicas horas audiens, & honestè viuens, & similia tunc gaudebit immunitate. Imo Capistranus, [s] aliter procedit dicens distinguendum esse inter conuersos, & confratres, conuersi enim propriè appellari solent hi qui se suaque diuinis dedicant obsequijs perpetuis temporibus obligando, & tales ait gaudere prædicta immunitate. Et de prædictis etiam facit distinctionem, aliqui enim ex his recipiunt habitum illorum cum quibus conuersantur, & ad quorum vitam & regulam eonuertuntur, & professionem faciunt, obedientiam, paupertatem, & castitatem siue continentiam promittētes, & de his nulla est dubitatio, quod gaudeāt dicto priuilegio, siquidem gaudent priuilegio regulari. Aliqui tamen prædictam professionem non emittunt, sed solum se voluntarie obligant ad prædicta, viuunt tamen honeste habitum deferentes alicui de religionibus approbatis quomodolibet iam concessum, & dato, quod vxores habeant, seruant ordinem coniugalem vincentes sub cura, & obedientia prælatorum illarum religionum, in quibus se & sua diurnis obsequiis dicarunt, & de talibus etiam non est dubium, quod gaudeant priuilegio prædicto clericali sicut acolyti, & clerici coniugati non bigami. Alij dicuntur oblati qui sunt confratres qui faciunt aliquas honestas congregationes in aliqua ecclesia & ibi saltem semel in mense disciplinam assumunt, & hi non sunt personæ Ecclesiæ, cum neque mittent habitum, neq; statum, sed in habitu seculari perseuerent de quibus ait quendam Canonem [t] esse intelligendum.

Circa oblatos vide plura in quæstione [v] de familiaribus fratrum, & in tabula. Verbo oblati, & verbo donati.

l Gl. in ca. non est dubium de sen. excom. m c. duo sunt 12. q. 1. n 17 q. 4. o Cap parte. & extremo de sent. excom. p Ioan. & Vincent. in d. c. dicto de mae. & obed. r Host in c. nō est dubium de sent. excom. s c. vt hac tempora 17 q. 4. c. 4. 5 de cōfratribus, & c gaudent de priuil. s Capist. de excom. § 13. est de conuersis. t 25 q 4. c. di. [illegible] v 2 tom. q

ARTICVLVS II.

Vtrum prælati regulares possint ordines minores conferre.

RESpondeo dicendo, quod secúdum Archidiaconum,[a] & Petrum de Palude Episcopi, vel Abbates, & omnes presbyteri cardinales possunt conferre ordines minores omnes. Et idem possunt Abbates exempti, & mitrati etiam quoad Laicos, in quos habent Ecclesiasticam iurisdictionem. Prout post alios tradit Syluester.[b] Et Abbas Cistercij, ac quatuor primi coabbates eius intra sua monasteria personis eiusdem religionis omnes ordines conferre valent, vt patet ex concessione Innocétij Papæ VIII. expedita, anno Dominicæ incarnationis millesimo quadringétesimo octuagesimo nono, ad petitionem Ioannis Abbatis Cistercij. Circa hoc autem est decretum[c] Concilij Tridentini, in hunc modú, Abbatibus, aut aliis, quibuscumq; quantumuis exemptis, non liceat in posterum intra fines alicuius diœcesis consistentibus, etiamsi nullius diœcesis, vel exempti esse dicantur, cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, tonsuram, vel minores ordines conferre. Non obstantibus, quibuscumque priuilegiis, præscriptionibus, aut consuetudinibus, etiam immemorialibus. Et hoc conforma est iuri[d] antiquo, quo poterat Abbas, tres ordines minores, scilicet tonsuram ostiariatum, & lectoratum, in suo monasterio tantum conferre, dummodo sit sacerdos, & manus imposita sit ei, secundum ordinem perficiendorum, hoc ipsum poterat Abbas, seu electus in Abbatem, si Episcopus differat eum benedicere, ex decretis in sacris Canonibus,[e] non tamen est licitum Abbatibus aliis, quam monasteriorum suorum conuersis, & qui ad illa conuolauerit scilicet, vt ibi conuertantur, & fiant monachi, in quos Ecclesiasticam, & quasi episcopalem iurisdictioné obtinent, primam clericalem conferre tonsuram, nisi eis competat, ex priuilegio Apostolico, vt in quadam decretali[f] definitur, vbi Glossa.[g] ait quod possunt, etiam tales Abbates conferre, etiam superiores ordines vsque ad lectoratum inclusiue. Et iuxta hæc est intelligendum decretú Concilij Trid.

Circa hoc aduertendum est primó, quod si inuitatus fuerit Abbas ab alio Abbate ordinare monachos alterius monasterij, poterit eos ordinibus minoribus insignire, prout tenet Baptista[h] de Salis, alios allegans, quod intelligit Hostiensis, si monasterium aliud, ad quod inuitatur, sit exemptum, & quod si Abbas ordinet monachos alterius monasterij, non inuitatus characterem, imprimat argumento cuiusdam Canonis.[i] licet executionem non conferat secundum Archidiaconum.[k]

Sed contra hoc adest nobis decretum Concilij Tridentini superiús allegatum, ibi, *Cuicumque qui regularis subditus sibi non sit.* Quibus verbis innuitur, quod non potest dictus Abbas ordinare regulares, non suos subditos, etiamsi ab Abbate eorum, ad id inuitetur, nec valet dicere, quod Concilium debet limitari, vt intelligatur, nisi ab alio Abbate mittatur suos subditos ordinare, nam etiam possemus dicere, quod posset ordinare seculares, si ab eorum Episcopo inuitetur, quod nec ius, neque consuetudo, vt credo admittit.

Notandum est secundo, quod modo, non potest Abbas ordinare nouitios, & eos, qui ad eius monasterium conuolauerint, vt ibi conuertantur, & fiant monachi, licet enim hoc in quadam decretali[l] cócedatur ipsi aduertit, tamen Glossa,[m] ibi quod datur consiliú, quod hoc non fiat intra annú probationis, quia certum est, quod postea exire posset, & trás-

[a] Arch. in ca. nullus Epis. de temp. ordi. lib 6.
[b] Sylu. v. ordo 3. §. 2.
[c] Sess. 23. de reform. prælat. ca. 10.
[d] c. cum contingat. de æta. & qua lit. quoniá 69. dist.
[e] c. 1. de suppl. negl. prælat.
[f] ca. Abbat. de priuil. lib 6.
[g] Glos. v. tonsuram.
[h] Bapt. de Salis. v. Abbas in prima.
[i] 9 q. 2. ca Lugdunensis.
[k] Archid. in c. quoniam 69. distin.
[l] De c. Abbat.
[m] Glos. v. conuolauerint.

ferri, quæ præcauenda est, argumento alterius decretalis,[n] & attento dicto decreto Conc. Tridentini, ibi, *Qui regularis subditus sibi non sit*, iam videtur id reuocatú cú nouitij non sint proprij subditi regalis Abbatum, & ipsis solum concedatur licentia, ad inuitandos suos subditos regulares, & ita ex quadam constitutione Pij Quinti, hoc tradit Nauar.[o]

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosi societatis possint ordinari, sine titulo beneficij, aut patrimonij.

REspondeo dicendo, quod[p] Conciliú Trident. antiquorum Canonum decreta innouans ordinauit, vt nullus ordinetur, nisi ad titulú beneficij, aut patrimonij. Et Sixtus V. Pontifex maximus, in quadá eius constitutione, de qua inferius erit nobis sermo ordinauit, vt nullus ordinetur, nisi cum sufficienti patrimonio, aut beneficio, quam constitutionem quantum ad hoc ego in fine libri explicationis[q] cruciatæ intellexi, non loqui de regularibus, sed tantú de Clericis regularibus. Ius enim[r] Canonicú, quod in hoc non reuocauit Sixtus V. ordinans, vt nullus, sine titulo beneficij aut patrimonij ordinetur, non extenditur ad regulares, vt aduertit Nauarrus,[s] & D. Antoninus[t] tradens. quod nullus ordinetur, sine titulo beneficij, aut patrimonij ait, *regularibus autem est pro titulo sporta, mendicantibus præcipué.* Sed cúm religiosi societatis, post biennium emittentes tria vota simplicia, sint religiosi reuocabiliter, & possint, ab ipsa societate dimitti, quidam dubitauerunt, verú subditi iure communi, comprehenderentur. Ita quod necessario debeant ordinari ad titulum beneficij, aut patrimonij sicut alij clerici seculares. Siquidem potest, eo res venire, vt dimittantur á Societate, & remaneant, sicut remanens in seculo, vt alij Clerici seculares. Quod autem non comprehendantur, primo probatur, nam in mádato generali venit illud, quod Dominus cósuetus erat facere, vt dicitur in quadam lege,[u] & multa congerens tradit Decius, & si respiciantur omnia rescripta, & omnes literæ Apostolicæ societati concessa apparebit, quod sedes Apostolica, in eadem societate existentes religiosos, & regulares nuncupauit, eosq; pro religiosis, & regularibus, habuit, & habet.

Secundo probatur, á coniunctione duorum statutorum valet argumentum, vt in[x] iure probatur, sed in alio decreto[y] Concilij existentes in collegio societatis clerici regulares nuncupantur, quod decretú cúm sit collocatum, & situatum, sub sessione vigesima quinta de regularibus, ab eo titulo, & rubrica licitum est arguere, prout tradunt Doctores, quos referunt Romanus[z] & Alexand. Cum ergo in alio decreto Concilij regulares nuncupentur, & sub titulo de regularibus collocentur, non est dicendum Concilium ordinans, vt nullus secularis sine titulo beneficij, aut patrimonij ordinetur extendi ad clericos societatis, qui ab eodem Concilio regulares reputantur. Quod confirmatur ex his, quæ laté diximus in primo tomo[a] probantes hos patres esse veré religiosos.

Vltimo probatur ex ratione proœmiali dicti Cócilij, quæ indicat causam finalé, & ratio est, ne promouédi ad sacros ordines mendicare cogátur. Hęc enim ratio cęssat in religiosis societatis, tria vota emittentibus in dicta religione, quia amplius, ab ea discedere non poterunt, ergo, nec iuxta rationé Cócilij Trid. mendicabunt, sed in religione permanebunt victum, & vestitutum consuetum habentes, ac iuxta decreta, & constitutiones dictæ religionis.

Neque obstat, si forte replicetur, quod emissis

[n] ca. 1. de seru. non ord.
[o] Nau. c. 27. n. 152.
[p] Conc. sess. 21. c. 2. de reform.
[q] Folio. 139. p. 2.
[r] cap pen. de simo.
[s] Nau ca. 27. n. 159.
[t] D. Anto 3 p. ti 4. de temp. & loco ordin. tradit Rebuf. titu regularis benefi uer n. 6. in praxi benefi.
[u] L. vt vim. ff de pign. act. Decius consil. 441. præsentu 9.
[x] L. gall. § ille casus versi In leanno tamen & ibi Bartol. & aly ff de lib. & posthum. ca. dilectus de success. ab intest.
[y] Conc. Trid. sess. 25. de regul. c. 6.
[z] Rom. cō. 31. visa in vltip. n 6. Alexand. cons. 1 co. 2 volum 4 & cōs. 39. co. 2. ad fi. vers. pro hac parte adducitur volu. 6.
[a] 1. tomo q. 1. ar 6.

tribus votis præmissis posset generalis præpositus in societate existentem propter aliquas iustas causas expellere, iuxta constitutionem societatis satis diuersam à constitutionibus aliarum religionum. Respondetur enim iuxta iuris [a] regulas malos euētus, non esse in consideratione, cum eueniant per accidēs. Et vt omnis ratio dubitandi tollatur, à *Gregorio XIII. concessum est, quod qui tria vota paupertatis castitatis, & obedientiæ in societate emiserunt de licentia præpositi generalis possunt promoueri ad sacros ordines, etiam ante solemnem professionem emissam, si modo sint ætate moribus, & doctrina idonei non obstante constitutione Pij V. qua decretum Concilij Tridentini sessione vigesima prima capite secundo ad religiosos non professos extendit, ita refertur in* compendio [b] societatis.

[a] L. inter stipulā § sacrā. ff. de verb. oblig.

[b] Cōpen. societ. ordo §. 1.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum regulares vna die possint recipere omnes sacros ordines.

Respondeo dicendo, quod *Eugenius IIII. concessit, vt singuli monachi præsentes, & futuri S. Benedicti ad id idonei, quos prior sui monasterij ad hoc elegerit, siue nominauerit semel dumtaxat, anno quolibet omnes etiam sacros ordines, vna & eadē die, etia extra tēpora à iure statuta, à quibusuis catholicis, antistibus gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ, habentibus (cuiusuis super hoc licentia minime requisita) suscipere, dictique antistites, eisdem monachis ordines huiusmodi, tunc conferre possint.* Ita habetur in compendio [c] mendicantium.

[c] Comp. mēdic. ordines sacr. §. 5.

Circa quam concessionem aliqua sunt notanda, quod ibi vna & eadem die vult concedere summus Pontifex, vt ordines sacri possint recipi à prædictis monachis. Quod est concessum, contra ius, [d] definiens, quod qui eodem die, duos ordines sacros suscipit, non solum peccat; sed est etiā posteriore suspensus, in quo solus Papa dispensat, & sic dispensauit, cum prædictis regularibus, & dispensatum est cum Diuo Epiphanio, qui vno die creatus est, diaconus presbyter, & simul cum Episcopus, vt refert Metaphrast. in vita eius. Quod priuilegium regularibus est sublatum per Concil. Tridentinum definiens quod duo sacri ordines non eodem die. etiā regularibus conferātur priuilegiis, & indultis, quibusuis concessis non obstantibus quibuscumque, de quo videndus est Ioannes Maiolus. [e] & Nauarrus. Non tamen peccat; neq; est suspensus qui quatuor minores ordines eodem die suscipit, secundū quandam Gloss. [f] communiter receptam. Quod ait Nauar. etiam post Concilium Trid. procedere potest, in eo, cum quo Episcopus dispensaret, vt non seruatis temporum interstitiis posset accipere, quin ait videtur quod posset accipere illos, & subdiaconatum eodē die vbi est talis consuetudo, quæ valet secundum D. Antonium. [g] Concilium enim huiusmodi consuetudinem non tolli, sic dixi in explicatione cruciatæ, quod constitutio Sixti V. Hoc minimè prohibuerat, cùm solum intenderit Sūmus Pōtifex seruari Concilium Trid. & Concilium, vt patet ex dictis minime hoc prohibuerit.

[d] ca. dil'ect. ad isum, Glos. de temp. ordinā. & c. licet.

[e] Maiol. de irreg. l. 4. ca. 19. 9. Nau. ca. 25. n. 1. & ca. 27. n. 241.

[f] Glos. in c. de eo de tempo. ordin. & c. 2. de eo qui furt. ord.

[g] Anto. 3. p. tit. 14. c. 16 § 16.

Circa eandem concessionem, ibi extra tempore nota, quod hoc est magnum priuilegium, de quo articulo sequenti disputabitur.

ARTICVLVS V.

Vtrum Episcopi possint regulares ordinare ordinibus extra tempora.

Respondeo dicendo, quod secundum extrauagantes [h] Pij II. suspenduntur, hi qui sine legitima facultate, & ætate, vel extra tempus legitimum ordinē sacrū, accipere præsumpserint, & sacit irregularem ordine vtentē. At in priuilegio superiori articulo relato monachis S. Benedicti, & illis, qui eorum fruuntur priuilegiis conceditur, vt extra tēpora possint ordinari. Et Alexander VI. concessit, *quod prior generalis ordinis S. Hieronymi, & singuli priores eiusdem ordinis præsentes, & futuri possint eligere, quemcumq; Episcopum Catholicum, communionem Sedis Apostolicæ habentē, qui personas singulorū monasteriorū, huiusmodi ad id idoneas, ad omnes, etiam sacros & presbyteratus ordines etiam extra tempora à iure statuta, tribus diebus Dominicis, siue festiuis duplicibus successiue promouere possit diœcesanorum licentia super hoc requisita.* Ita refertur in compendio [i] mendicantium.

[h] Extrauag. ex sacrorum.

[i] Comp. mēd. in ordin. sacri. § fin.

Ex quibus infertur, quod religiosi mendicantes, & alij qui hoc fruuntur priuilegio possunt extra tēpora, ordinibus sacris initiari. Nec contra hoc obstat [k] Concilium Tridentinum, in quo dicitur ordinationes sacrorum ordinum, statutis à iure temporibus celebrent, nam dictum Concilium, quantū ad hoc nō reuocat priuilegia regularium. Quod ex eodem met loco Cōcilij manifestatur. Cùm enim in eo etiam definiatur, vt vnusquisque, à proprio Episcopo ordinetur priuilegiis in contrarium reuocantur. Quę nō reuocat Conciliū, respectu primę ordinationis, ibi, *statutis à iure temporibus celebrent.* Quod deinde probatur, nam in omnibus capitulis in quibus aliquid executioni præcipitur, mandari à præfato Concilio apponitur clausula, non obstantibus quibuscumque, vel alia similis, at in dicto loco, in quo dicitur Episcopis, quod ordinationes sacrorū ordinum statutis à iure temporibus celebrent, non ponitur dicta clausula.

[k] Sess. 23. de reform. c. 8.

Nec contra hoc obstat aliud decretum [l] eiusdē Concilij, in quo dicitur, *hæc omnia, & singula in superioribus decretis contenta obseruari sancta synodus præcipit &c. non obstantibus &c.* In quo loco videtur Concilium reuocare omnia priuilegia concessa regularibus contraria decretis eiusdem Concilij. Nam respondeo, quod in dicto decreto, solum reuocantur priuilegia, quæ sunt contraria decretis sessionis vigesimæ quintæ, de regularibus, non autem decreta definita in aliis sessionibus, si enim vellent patres Concilij, in vno particulari Capitulo reuocare omnia priuilegia regularium, quæ sunt contra diffinita in Concilio præfato, in vltimo capitulo sessionis vigesimæ quintæ de reformatione efficerent, cū ea sit vltima sessio, [m] & in ea aliqua cōcernentia regulares definiantur priuilegiis, in contrariū reuocatis.

[l] Sess. 25. de regul. ca. 22.

[m] Ses. 25. de reform. c. 8. & ca 13.

Nec supradictis obstat, quod Gregorius XIII. & Sixtus V. religionum priuilegia confirmauerint, dummodo non sint contraria decretis Concilij Tridentini. Ex quo videtur colligi velle supradictos sanctissimos patres reuocare priuilegia regulariū, quæ sunt contra Concilium, siquidem ea noluerūt confirmare. Respondetur enim, quod in reuocatione priuilegiorum, non valet argumentum à contrario sensu, cum reuocatio sit stricti iuris, & sic non sequitur, confirmant priuilegia, quę non sūt contra Concilium Tridentinum, ergo reuocant priuilegia ipsi contraria. solum enim sequitur, quod ea relinquunt in vi, quam habent, & per consequens hoc priuilegium, de quo nobis est sermo relinquitur, vt valeat, nisi per aliam constitutionem, aut non visum sit reuocatum. Quod ex superioribus constat, non esse per Concilium Tridentinum abrogatum.

Nec supradictis obstat constitutio Sixti V. cōtra male promotos, in qua sub grauibus pœnis præcipitur, vt nemo extra tēpora ordinetur. Prędicta enim cōstitutio, non est contra nos. Pro cuius rei explicatione

tione est notádú, quod verba proœmij alicnius cóstitutionis denotát causá finalem, & iuxta ea debent regulari, & explicari definita in tali constitutione, prout notatur in quadam lege,[a] super quam Bartolus ait eam meliùs probare, quam quancumque aliá & tradit, ibi etiam Imola, ex verbis enim proœmij colligitur mens disponentis secundum Panormitanum [b] sicut ex præfationibus probatur intentio contrahentium, iuxta quasdam leges. [c] Vnde necesse est, vt indagemus mentem Sixti V. in dicta cóstitutione, quę ea proœmio eius satis elicitur. Quę colligitur ex verbis eius, ibi. *Ne nimia simplicitate, & imperitia malitiavè aut fraude, &c.* & ibi *Sine aliac minus ritè, vel etiam temerè, se ingerant.* Ea quibus verbis colligitur, quod solum prętendit summus Pontifex, punire cum pœnis ibi appositis illos, qui temere extra tempora ordinantur, & ordinant contra decreta Sedis Apostolicæ, sine aliqua eiusdem sedis facultate. Quod in religiosis non contingit, cùm eorum priuilegiú, quo possunt extra tempora ordinari, nó sit reuocatum, prout supra est probatum, & sic non peccant, si virtute eius ordinentur. Quod ex dicta constitutione insuper probatur, cú prohibeat, extra tempora ordinari, sine dispensatione, & indulto Apostolico, vnde non obstant verba generalia posita in fine dictæ constitutionis, ibi, *non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac in Conciliis etiá generalibus editis cæterisq; contrariis, quibuscumque.* Hæc enim verba debent intelligi de priuilegiis in Conciliis reuocatis, at hoc priuilegium nó video in Cócilio expresse infirmari, vt sæpè dictum est.

[a] L. fin ff. de hered. instit. & de Bart. ins. g. lin n 4.

[b] Pan. in c ad nostrum n. 2. de immunit. eccl.

[c] L. Titia. § ult. responsit ff de ver. oblig. l. vlt quia §. fin ff. de pact.

Et vt omnis ambiguitas tollatur. *Pro religiosis societatis præcipitur, & interdicitur à Gregorio XIII. Episcopis, & aliis antistibus ne à religiosis societatis promouendis, qui licétiam à præposito generali societatis pro tempore existente, vel ab eo delegatis habuerint, quadam requirant, vel exigant in literis Apostolicis proximè citandis contenta, sed ipsos etiam absque vlla functione in ipsis ordinibus, aut obseruatione interstitiorum, ad illos suscipiendos, aut inquisitione de cantu officius, & ceremoniis ecclesiasticis idoneitate, proprij ordinarij licentia, & aliis, in aliis requisitis ad minores, ac etiam extra tempora à iure statuta, tribus Dominicis, vel aliis festis diebus etiam continuis, ad sacros etiam presbyteratus ordines promoueant ac si illi omnibus requisitis essent præditi.* Ita habetur in compendio [d] priuilegiorú societatis, in quo refertur Gregorium XIII. prohibuisse huius gratiæ communicationé, etiam his, qui sua priuilegia, cum societate participant, aut participare potesunt. Quæ prohibitio non impedit, quo minùs alij posteriores pontifices possint hanc concessionem, per viam communicationis aliis religionibus facere, prout in primo tomo [e] latè probaui, in quo loco dixi quibusdam religionibus præcipuè mendicantibus, hoc & alia similia indulta esse.

[d] Comp. soc. ti. ordin. §.

[e] 1. tom q. 55. ar. 17.

Præterea, quo ad nos fratres Minores, & eos, qui nostrorum fruuntur priuilegiis concessis, & concedendis, iam de hoc nulla potest esse dubitatio, cú S.D.N. Papa Clemens VIII priuilegia fratrum Minorum cófirmauerit, & ea certa scientia, motu proprio, & de plenitudine potestatis, quæ confirmatio, non solum confirmat, sed etiam innouat concessiones, & indulta à Sede Apostolica reuocata, prout in secundo tomo [f] probauimus, & per consequens licet præfatum priuilegium concessum Benedictinis sit à Sixto V. in sua constitutione reuocatum, à S.D.N. Clemente VIII, per suam confirmationem est reualidatum, & innouatum.

[f] 2 tom. q. 33. ar 4.

Notandú denique est, quod in præfato Benedictinorum priuilegio conceditur Episcopis, vt possint extra tempora ordinare Monachos diebus Dominicis, siue festiuis duplicibus, vnde non poterunt ordinare vel in feriis, neq; in sanctis semiduplicibus, & simplicibus, vt clarè patet ea tenore priuilegij, ad minores tamen ordines possunt domini Episcopi promouere habiles in diebus Dominicis, & in diebus festiuis, & S.D.N. Papa Clemens VIII. festiuos dies quoad hoc etiam in quibus semiduplex recitatur esse censendos declarauit, quam declarationem, accepi ab illustrissimo domino Petro Iunco de Posada cathedralis Salmanticensis Episcopo dignissimo, qui mihi ostendit Epistolam illustrissimi Domini Ioannis de Sancto Clemente Archiepiscopi Compostellani, ad se missam, in qua ipsum dominum Episcopum de præfata declaratione fecit certionem.

ARTICVLVS VI.

Vtrum religiosi possint ordinari ante legitimá ætaté.

RESpondeo dicendo, quod vt constat ex extrauaganti, in superiori articulo relata, ille qui ante legitimam ætatem ordinatur remanet suspensus. Pro quo est notandum, quod Clemens V.[g] ordinauit iuribus antiquis, inhærendo, vt alio non obstante impedimento canonico possit, quis liberè & in decimo octauo, ad subdiaconatus, in vigesimo ad diaconatus, & in vigesimo quinto ætatis suæ anno, ad presbyteratus ordines promoueri.

[g] Clem generalem de ætat. & qualit.

Et Innocentius Octauus dispensauit cum toto ordine fratrum Minorum quod postquam fratres huiusmodi attigerint vigesimum tertium ætatis annum. dum tamen sufficientes sint possint promoueri, ad sacerdotium, & missas celebrare, non obstante iure, cæterisque in contrarium facientibus. Ita habetur in monumentis [h] ordinum, & in supplemento.

Et idem Innocentius concessit postea quod generales, & prouinciales possint dispensare cum fratribus suis in vigesimo secundo anno completo. Quoad sacerdotium, ita habetur in præfatis libris.[i]

[h] In 1. imp fo. 65. & in 2. fo 69 conces 147. & in suppla. fol. 99. conces. 170.

[i] In 1 imp fol. 65. & 69. in 2 imp. concess. 158 & in sup. f. 99. conc. 250.

At Concilium Tridentinum [k] ordinauit, vt nullus in posterum ad subdiaconatus ordinem ante vigesimum secundum, ad diaconatus ante vigesimum tertium, ad presbyteratus, autem 25. ætatis suæ annum promoueatur. Hæc Concilium.

[k] Con Tri. sess. 23. de r. sium. pral. c. 12.

Et licet post prædictum decretum summus Pontifex concesserit alicui religioni, vt ante vigesimum quintum annum, possint eius religiosi ad presbyteratus ordinem ascendere, hoc tamen per constitutionem Sixti V. contra male promotos est reuocatú cum in ea præcipiatur obseruari Concilium Tri. vt constat ea eius verbis, ibi, *Aut ante per ætatem per sacri generalis Concilij Trid. decreta primæ tonsuræ, aut cuiq; ordini præscriptam, & ibi non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac in Conciliis, etiá generalibus editis, cæterisq; contrariis quibuscúq;.* Quá Sixti V. constitutionem moderauit S.D.N. Clemens VIII. Romæ apud D. Petrú, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo nonagesimo quinto pridie kal. Martij, P.S. anno V, eam ad terminos sacrorum Canonum, ac constitutiones re. me. Pij Papæ II. & decretorum sacri Trid. Conc. restrinxit, & reduxit.

Nec in foro conscientiæ possunt regulares, minores ante legitimam ætatem Concilij Tridentini ordinari vigore cuiusdam declarationis Pij V. qua declarauit, quod possimus vti in foro conscientiæ omnibus gratiis per antecessores Pij V. Minoribus cócessis, etiam, quo ad illa ex eisque sunt restrictæ, seu derogatæ, per Concilium Tridentinum, prout eisdé Minoribus concessit Pius V. viuæ vocis oraculo die. XIII. Martij anno millesimo quingentesimo sexagesimo sexto. Ita refertur in compendio [l] societatis

[l] Compen. soc. ti. Con. Trid. § 3.

cretatis, ea quo vitæ vocis oraculo videtur, quod regulares Minores, & hi qui eorum fruuntur priuilegiis, & viuæ vocis oraculis, possint ordinari in foro conscientiæ, sine peccato, & sine timore alicuius suspensionis ordine sacro presbyteratus, in vigesimo secūdo anno completo. At qui talē opinionem, vt probabilem imaginantur, non sunt in Constitutionibus Apostolicis versati. Si enim aduerterent, quod post Pium V. & Sixtus V. & S.D.N. Clemens VIII. in prædictis constitutionibus ordinauerunt, quod quantum ad hoc Con. Tridentini decretū obseruaretur, *non obstantibus quibuscunq;*. Clarè intelligerent, per hæc verba non obstantibus quibuscumq; voluisse prædictos summos Pontifices prędictū viuæ vocis oraculum, quo ad hoc locū minime habere, & sic in foro conscientiæ, ante legitimam ætatem regulares virtute priuilegij Innocentij Octaui minime posse ordinari.

ARTICVLVS VII.

Vtrum anni qui requiruntur à Concilio Tridentino ad sacros ordines recipiendos sufficiat quod sint incepti.

Respondeo dicēdū, disputari à doctoribus, quomodo cognoscetur, si annus debeat esse completus, aut inchoatus, quando dubitatur de mente statuentis, vel disponētis, & dicendū est secundum quandam Glossam.[a] communiter receptam, quod si annus significatur, in ablatiuo, cum præpositione vt ibi dicitur in anno decimo octauo, quo ad subdiaconatum, vigesimo quo ad diaconatum, 25. quo ad sacerdotium sufficit inchoatio, si vero in genitiuo, vt triginta annorum requiritur complementū, sed Bartolus[b] melius quam cæteri rem istam indistinguit dicens, quando ætas profertur in genitiuo, requiritur, quod sit completa in ablatiuo autem cū præpositione in, sufficit, quod sit inchoata, sine prępositione requiritur, quod sit completa, vt in quadā decretali,[c] insinuatur, in accusatiuo autem. cū verbo significante rem perfectam, vt præpositio, per, vel cū futuro coniunctiui requiritur completa, vt in quadam lege[d] notatur, sine tali autem verbo, si de fauore agatur sufficit inchoasse, si de odio requiritur complementum, vt in alia lege[e] etiam notatur, in accusatiuo autem, cū præpositione ad, sufficit inchoasse, vt colligitur ex alia lege,[f] in nostro casu sufficit, ad subdiaconatum vigesimum secundum annum inceptum. Et ad id diaconatum, vigesimum tertium annum inceptum, & ad presbyteratum, vigesimum quintum annum inceptum. Tum quia sic in hac materia interpretatum fuit ius antiquum dictæ Clementinæ[g] tū quia hic agimus de fauore, tū quia id satis significant verba Concilij, ibi, *ante vigesimum secundum*, & ibi, *ante vigesimum tertium*, & ibi, *ante vigesimum quintum*. Quod tantū præcipit, vt ante prędictum tempus indistinctè, nemo ad sacros ordines promoueatur.

[a] Glo. in clem. generalem de ætat. & qualit.

[b] Barto. in l. si quis ff. de leg. 1.

[c] Clemen. 1. de sequest. possess.

[d] L. non putabant si annos ff. de obli. & act. non.

[e] L. ad rē pub. ff. de muner. & honorib.

[f] L. qui solutum ff. ad Treb.

[g] d. Clem. generale.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum regulares remaneant suspensi ipso facto, si recipiant ordines sacros extra tempora, siue ante ætatem legitimam, siue sine literis dimissoriis.

Respondeo dicendo, quod Pius Secūdus, in extrauaganti, ex sacrorū ordinauit, quod omnes clerici recipientes ordines sacros extra tempora, vel ante legitimā ætatem, vel sine literis dimissoriis sint suspensi ipso facto. At cū Pius II. de clericis loquatur videtur, eius decisionem, ad regulares minime extendendam, à diuersis enim non fit illatio. Clerici autem & monachi diuersi sunt iuxta quandā tituli Rubricam:[h] vnde constitutio loquens de clericis regularibus, clericos seculares minime cōprehendit, vt dicitur in quadam Clementina, iūcta sua Glossa.[i] His tamē non obstātibus videtur, quod tā monachos, quam Clericos comprehendat. Videmus enim in similibus casibus ipsos comprehendi, vt ex aliquibus titulis[k] patet. Concludendū igitur est, quod cùm terminus iste Clericus sit nomen vniuocū, id est nomine, & definitione conueniens videtur comprehendere clericos, tam sæculares, quā regulares, quibus omnibus nomen, & definitio clericorum, cōperit, cùm omnes sint vocati in sortem domini. Et certè licet, quantum ad aliqua maxima sit differentia inter clericos, & monachos, quando agitur de materia, quæ tantum concernit clericos, vel tantum concernit regulares, & materia, de qua agitur, æquè respicit clericum secularem sicut respicit clericum regularem. Præterea Pius II. faciendo mentionem de clericis, prohibendo ipsos ad sacros ordines promoueri nō intendit, nec vult per hoc, quod eius constitutio ad clericos, & non ad religiosos pertineat, sed facit mentionem de clericis, quia nullus qui non sit clericus potest ad sacros ordines promoueri. Et in sua constitutione, sub pœna suspensionis ipso facto prohibet, ante legitimam ætatem, ad sacros ordines promoueri. Et per hoc cessat quæstio, circa hoc ventilata, per Quintilianum Mandosium.[l] Et vt omnis ratio dubitandi, procul pellatur Sixtus V. in sua constitutione, contra male promotos de Pij II. Constitutione mentionem faciens eam, ad regulares extendi satis declarat, vt constat ex eius verbis ibi. *Quemcumque secularem, vel cuiusuis ordinis, aut militiæ regularem*, & ibi, *ac etiamsi ipsi clerici regulares fuerint actiua, & passiua voce, &c.*

[h] Rubric. ne cler. vel monach.

[i] Clem. cum Glos. v. religio. de reb. eccl. non alienand.

[k] c. 1. de vit. & hone. cler. & in toto hoc tit. de cohabit. cler. & mul.

[l] Mand. reg. 24. cancel. de male promotis q. 2.

Nec supradictis obstat id, quod quidam vir doctissimus existimauit scilicet, quod Sixtus V. in sua constitutione non prohibet regularibus ordinari, iuxta tenorem suorum antiquorū priuilegiorū, sed tantum clericos seculares prohibet sacris initiari ante legitimam ætatem à Concilio Tridentino, pręfixam. Et hoc dicit patere ex dicta cōstitutione, ibi, *aut quo ad seculares, sine titulo sufficientis beneficij, vel patrimonij aut ante ætatem, per sacri generalis Concilij Tridentini decreta.* Nam respondetur, etiam prohibere regulares ante legitimam prædictam ætatem promoueri. Quod vt explicemus tenorem dictæ constitutionis, in medium adducere decreui, ait enim, *Præsenti constitutione, perpetuo statuimus, & ordinamus, vt si in posterum antistes aliquis episcopali, Archiepiscopali, primatiali, vel etiam patriarchali dignitate præfulgens aut Abbas, ad primam tonsuram minoresq; ordines suis subditis conferendos à sede Apostolica, authoritatem habens, quemcumq; secularem, vel cuiusuis ordinis, aut militiæ regularem ex aliquo crimine, vitio, aut defectu, seu aliàs inhabilem, vel regularem exsistentem, vel extra tempora à iure statuta, vel absque veris dimissoriis, sui ordinarij literis, aut per saltum, aut furtiuè, aut quoad seculares, sine titulo sufficientis beneficij, vel patrimonij, aut ante ætatem, per sacri generalis Tridentini Concilij decreta, prima tonsurā, aut cuique ordini præscriptam, aut non seruatis temporum interstitiis, ita vt aliquis vno die, seu continuatis diebus ad plures ordines sacros, vel post vnū ordinem susceptū sine causa rationabili ante tempus ab eodem Conc. Tri. præfixū elabatur ad aliū ordinē promoueatur, sine dispensatione, aut indulto Apostolico clericali charactere, nō legitimè insignauerit à collatione quorumcumq; ordinū eo ipso sit suspensus, &c.* Ille autē doctissi. vir dicebat quod omnia, quę sequūtur in dicta cōstitutione, ab illis verbis, *aut quoad seculares, si ne titulo sufficiētis beneficij, &c.* ad clericos secula-

res

res esse referẽda, non autẽ ad regulares. Vnde cùm statim sequatur, *aut ante ætatem per sacri generalis Concilij, &c.* ad sæculares tantum esse referenda aiebat. Ego autem in alia sum sententia, vt existimem ad regulares esse, etiam protrahenda. Et illa verba, aut quoad sæculares tantum limitari ad illos, qui sine titulo beneficij, aut sufficientis patrimonij, nõ possunt ordinari cuiusmodi sunt sæculares, prout in superioribus [a] dictum est, non autem quoad illos limitari, quæ statim in dicta constitutione sequuntur primo, quia statim sequitur, *aut ætatem per sacri generalis Concilij Tridentini decreta, &c.* decretũ enim Concilij Tridentini, prohibens ordinari ante ætatem ab eo præfixam loquitur, non solum de secularibus, sed etiam de regularibus, vt est communis omnium conceptio, probatur etiam. nam si hoc esset verum tantum ad seculares etiam referrentur alia verba, quæ statim sequuntur, *aut seruatis temporum interstitijs*, quod non est dicendum, cùm ea verba secundum mentem omnium Concilium Trid. [b] ad regulares etiã extẽdat, ita vt ipsi non seruatis tẽporum interstitijs minime possint ordinari. item, & alia verba, *ita vt aliquis vno die, vel continuatis diebus ad plures ordines sacros, &c.* ad sæculares tantum referrentur quod non est asserendum cum ea, vt patet ex eodem Concilio Tridentino, ad regulares etiã referantur, vt patet ex eodem Concilio, ibi, duo sacri ordines, non eodem die etiam regularibus conferantur. Præsertim quia dicta constitutio Sixti V. fuit facta, & edita, vt sacri Canones, & decreta Cõcilij Trid. circa ordinationes inuiolabiliter obseruarentur, vt patet ex eius verbis ibi, *aliasque qualitates in sacris ordinationibus requisitas, per sacros Canones, vel apostolicas constitutiones, aut generalium conciliorum decreta salubriter instituta fuerunt inuiolata obseruentur.* Dicendum igitur est, quod solum illa verba ibi *aut quoad seculares, sine titulo sufficientis beneficij, aut patrimonij*, ad seculares tantum referuntur, non autem sequẽtia, cùm secundum sacros Canones, & Concilium Tridentinum titulus patrimonij, aut beneficij, pro secularibus tantum initiandis requiratur, vt dictum est supra, [c] sequentia autem verba regulares, & seculares amplecti, cùm secundum eosdem sacros Canones, & decreta Concilij Tridentini, quæ vult Sixtus V. inuiolabiliter obseruari nullus siue, secularis, siue regularis possit non seruatis temporum interstitijs ordinari, nec vno die sacros duos ordines recipere. Et quod ista explicatio sit amplectenda patet ex eiusdemmet constitutionis contextu ibi, *aut Abbas ad primam tonsuram minoresque ordines suis subditis conferendos à Sede Apostolica authoritatem habens.* Quæ verba solum ad subditos Abbatum sunt referenda præcise, ita vt ad seculares minime extendantur, vt patet ex dictis in superioribus. Vnde verba, quæ statim consequuntur ibi, *quemcumque secularem, aut cuiusuis ordinis aut militiæ regularem*, necessario sunt referenda ad episcopos archiepiscopos primates, vel patriarchas ordinatores, vnde in fini- li dicendum, est, quod sicut ista verba, *aut Abbas ad primam tonsuram, &c.* præcise ad subditos dicti Abbatis referuntur, non autem ad seculares de quibus statim sequitur. Ita etiã est dicendũ, quod illa verba, *aut quoad seculares, sine titulo sufficientis beneficij, aut patrimonij*, præcise ad seculares tantum referantur, non autem sequentia verba ad ipsos tantum seculares restringantur, sed etiam ad regulares pertinere.

[a] Sup. hac q. ar. 2.
[b] Con. Tri. ses. 23 c. 13.
[c] d c. 13.
[d] Sup. hac q. ar. 3.
[e] Sup. hac q. ar. 2.

ARTICVLS. IX.

Vtrum teneantur regulares ordinandi præsentare literas commendatitias episcoporum, an sufficiãt literæ commendatitiæ suorum prælatorum.

Circa hunc articulum, vide quæ habes in primo tomo. [f]

[f] 1 tomo q. 10. ar. 5 & 6.

ARTICVLVS X.

Vtrum prælatus regularis habens potestatem ad dispensandum cum subdito ad omnes ordines concedendo licentiam ad quatuor ordines minores, & ad subdiaconatum dispensando videatur ad omnes sacros ordines dispensare.

Respondeo dicendo, quod sic quia probabiliter potest credi, quod dictus prælatus, fecit dictũ subditum habilem, ad omnes simul, si Papa ei commisit potestatem, id faciendi, quoniam non est verosimile, quod prælatus particulariter eum habilitabat, nunc ad hunc ordinem, nunc ad alium, non enim erat boni, & prudentis prælati, id facere, cum periculo, quod ipso mortuo oporteret iterum refugere ad Papam, & communis stylus commissariorum ad habilitandum, quem ad omnes ordines est, vt vnico actu, id faciant, & non est præsumendum, quid stultum, & malum de bono prælato, vt dicitur in iure [g] & quæ communiter accedunt sunt regulariter credenda, vt etiam in iure [h] probatur, & insolita non sunt credenda, ita resoluit Nauarrus. [i]

[g] c. 1. de seruo non ordi. fa-ciend.
[h] L. si possid. C. de prob. C. Gloss. in l. nec nat. eodem ti.
[i] Na li. 1. cõsil. tit. de ætat. & qualit. cons. 1.

ARTICVLVS XI.

Vtrum ille, qui ante legitimam ætatem, aut extra tempora, aut sine literis veris dimissoriis, bona fide fuit ordinibus sacris insignitus remaneat suspensus.

Respondeo dicendo, quod non ita Nauar. [k] Põtificia enim constitutio Pij II. contra præsumentes apponit dictam suspensionem, verbum autẽ præsumere dolũ designat, & per consequens bonam fidem, & probabilem ignorantiã excludit ex sententia Cardinalis [l] quẽ sequitur Naua. [m] Qui ex hac doctrina, hãc tenet opinionem. Ex qua resolutione huius doctissimi viri, scilicet Nau. infero aliqua cõsilia in eius libro consiliorũ reponi, quę existimo, nõ eius, sed alterius non tã grauis, & docti authoris, cũ esse multũ & patenter distãt a doctrina eius ab hominibus scita, & ab ipsomet sępiùs repetita. Quęrit enim ipse in quodam consilio, [n] de quodam monacho, qui cùm nondùm haberet viginti quatuor annos completos, & deessent ei quadraginta dies iussus à prælato dicente parum, pro nihilo habendũ assumpsit presbyterium, an per susceptionem illius fuerit suspensus, & celebrando contra suspensionem sit factus irregularis. Et respondet, quod sic, quia licet dies cęptus habeatur pro cõpleto regulariter, vt dicitur in iure, [o] annuus tamen cęptus non habetur regulariter, pro completo, vt ibidem annotatur, ordo autem presbyteratus requirit viginti quatuor annos completos, quia oportet vt attingat 25. annũ, vt probatum est in superioribus [p] vbi dicitur annos requiri, vt ordinandus ad presbyterium sit constitutus in vigesimo 5. anno, in quo non esset, etiamsi esset constitutus in vltimo die 24. anni. Hęc Nauar. quæ cum doctrina ejusdem in principio articuli resoluta minimè cohærent. Dixerat enim, quod qui bona fide, & probabili ignorantia ductus ordinatus est ante legitimam ætatem non incurrit

[k] Na. in c. accepta opposi. 8. n. 3a.
[l] Cardin. in clem. 1. q. 38. de præud. Na. c. 27 nu. 155.
[m] Na. in consi. in addi. ad tit. de temp. ordi. consil. 30 fol. 641.
[n] Na. li. 1. cõsil. tit. de ætat. & qualit. consil. 2.
[o] § qua ætat. ff. de test. Glo. in clem. gener. de ætat. & qua lit.
[p] Sup. hac q ar 6.

 sus-

suspensionem, & hic monachus ordinatus ante legitimam ætatem iussus à suo prælato dicente patū, pro nihilo habendū, assumpsit presbyterium bona fide, & probabili ignorantia ductus, vt patet, cū de prælati scientia, sit præsumendū, ergo non remansit suspensus, neq; celebrando incurrit irregularitaté.

ARTICVLVS XII.

Quidam regularis ante legitimam ætatem sacros ordines suscepit, & statione, & sessione inter sacerdotes usus est electionibusque, & alijs actibus solum in sacris, & sacerdotio constitutis deputatis interfuit dubitatur, an sit suspensus, & factus irregularis.

RESpondeo dicendo, primo certum esse incurrisse in pœnam suspensionis, ipso iure cum fuerit ordinatus ante legitimam ætatem iuxta extrauagantē Pij II. quæ incipit, *cum ex sacrorum*, & sic nō posse absq; magna diuinæ maiestatis offensa irregularitate incurrenda missam, vel Euangelium, & epistolā solemniter cantare, quia hi actus sunt specialiter deputati ordinibus, quos suscepit.

Secundo dico, quod propter alios actus in casu propositos, scilicet stationem sessioné inter sacerdotes, & electionem actiuam ad solos sacerdotes pertinentem; & electionem passiuam ad eosdē solos pertinentem, non incurrere irregularitatem videtur quoniā ordinatus, qui est excōmunicatus, vel suspensus solum incurrit illam exercēdo actus specialiter deputatos ordinis actus, vt aiunt Innocentius, [a] & Panor. recepit, vt cū sacerdos missat, diaconus cantat Euangelium, vel subdiaconus Epistolā in apparatu solēni, non autem qui solum cantaret responsoria, vel Psalmos, vel cantaret prasatia, sine apparatu solēni, vel faceret alia diuina officia, quæ etiam à Laicis canuntur, & fiunt aut fieri possunt.

[a] Inno. & Panor. in c. si de cons. prælat.

Nec obstat, quod licet præfati actus iure communi, nō sunt deputati certi ordinis, sunt tamé iure particulari constitutionū religionum aliquarum, & Doctores, dicentes incurrere irregularitatem ordinatos exercentes ordines suos generaliter loquūtur de exercentibus actus deputatos suis ordinibus, & præsupponitur in casu actus esse deputatos ordini sacerdotali, nam respondetur, quod licet sint actus deputati ordini sacerdotali, per statuta ordinis, non tamen sunt diuina officia, & secundū mentem doctorū duo requiruntur, ad hoc, vt ordinatus excommunicatus, vel suspensus incurrat irregularitatem, alterū vt est. vt sit officium diuinum, vt resoluit Nauarrus, [b] & alterum, vt sit deputatum alicui ordini certo, & prædicti tres actus non sunt officia diuina.

[b] Na. in manu. c. 27. n. 244.

Dico tertio, quod prædictus suspensus debet arceri à præfatis tribus actibus, nam licet exercendo illos, non incurrat irregularitatem peccat, tamé, sicut suspensus eligendo, vel permittēdo, vt eligatur non incurrit quidem irregularitatem, vt ait Panormitanus, [c] sed peccat secundum omnes, quia facit actum sibi prohibitum argumento eorum, quæ in iure [d] notantur. Tum quia ordinatus suspensus, & excommunicatus licet gaudeat priuilegio Canonis, & fori, vt sacri Canones [e], determinant, non tamen gaudet priuilegiis alijs honoris, & vtilitati conuenientibus ei ratione ordinis, putà, vt sit capax collationis beneficiorum secularium, vel regularium, & dignitatis, & honorum, vt dicitur in iure. [f] Vnde Gloss. [g] quædā memorabilis, ait præbendam sacerdotalē, idest quæ sacerdotiū actu requirit in eo, cui est conferenda, non esse dandā ei, qui factus est sacerdos ante legitimam ætatem, tū quia interdicēdus est ei ordinis vsus secundum sacros Canones, [h] cū quia non debet ex delicto suo assequi, quod sine illo non fuisset assecutus, vt dicunt iura [i] vulgaria. Ita resoluit Nauar. [k] cuius Glossæ doctrinā, ego intelligeré, nisi taliter suspensus intra annū dispensationem eius obtinere valeret, cum secundum iuris [l] his possit conferri præbenda requirens ordinem sacerdotalem, qui inter annum præfato ordine possit insigniri.

[c] Panor. vbi s.
[d] c. cum inter Rs. de elect.
[e] c. si quis suadente 17. q. 4. c. aduersus & ca. inter alia de imm. eccl.
[f] ca. 2. & c. si celebr. de cler. excom. minist.
[g] c. ex verb. ætate de præb. li. 6
[h] c. vel non est comp. de temp. ordin.
[i] c. Sedes Apost. de re iu. l. 1. et sup. fuit ff. de furt.
[k] Na. li. 1. cōs. tit. de ætat. & qualit. cons. 7.
[l] Conc. vt hi qui de ætat. & qualit.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum subdiaconus eiectus à religione possit cum licentia Episcopi ad alios ordines sacros promoueri.

RESpondeo dicendo, quod si fuit eiectus ab ordine ob aliquod delictū inducens irregularitatē à qua nō posset Episcopus absoluere oporteret quod pro dispensatione recurrat ad Papā, si antequā eijceretur non fuisset cū illo super ea per ordinis priuilegia dispensatū, quia regulariter omnis irregularitatis dispensatio est Papæ reseruata, vt in iure dicitur, [m] licet ferre omnes ordines & religiones habeant priuilegia, per quæ superiores earū possūt dispensare cū subditis suis, super omnibus irregularitatibus, excepta illa, quæ prouenit ex homicidio volūtario, & mutilationes & bigamia, ita Nauarr. [n] vnde aduertant prælati regulares, quod eijciēdo hos miseros à religione cum ipsis dispensent, in omni irregularitate iuxta tenorem suorū priuilegiorū, vt in tam rigorosa eorum eiectionis sententia benignitas, & humanitas prælatorum appareat, & resplendeat, & istorum miseranda sors eorū misericordia subleuetur, de qua dispēsatione debent facere métioné in literis eiectionis datis ipsis eiectis, vt ita possint ad superiores ordines ascendere, & nō teneantur recurrere ad Papam, nec ab Episcopos, qui eos recipiant, vt cum ipsis dispensent in irregularitatibus, in quibus de iure possunt dispensare, qui si habent patrimonium sufficiens ad honestè viuēdum, & sunt idonei ætate, & literatura, & moribus, ad sacerdotiū possunt ipsos presbyterio ordinare facta eis prius fide de alijs ordinibus rité in religione susceptis, de quo in prædictis literis fieri certificatio debet, sub sigillo authentico religionum à quibus sunt iustissime eiecti.

[m] c. 3. de re iu. dic. lib. & c. ū el anno.
[n] Na. li. 1. cōs. tit. de ætat. & qualit. ord. consil. 9.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum ordinatus ante legitimam ætatem possit perueniendo ad eam, sine aliqua dispensatione statim ipsum ordinem solenniter exercere.

RESpondeo dicendo, quod cum per constitutionem Pij II. in superioribus allegatam cuius meminerunt Couar. [o] & Soto, & Nauar. ordinatus ante legitimā ætaté remaneat ipso iure suspensus, si temere ordines recipit necessarium est, vt prius, quā ordines exerceat, ab suspensione supradicta absoluatur. Nec etiamsi attingat ætatem, per sacros Canones, & Conc. Trid. requisitam ad eos recipiendos potest in illis solemniter administrare, per suspensionem enim supradictam, nō solum impeditur administrare in susceptis, sed etiā in suscipiendis ordinibus, suspendit eum totaliter, & absolutè ab executione omnis ordinis sacri, prout dicunt Doctores, de hac materia loquentes.

[o] Cou. in Cle. si furiosus 2. par. § 1. n. 3. Sot. in 4. dis. q. 1. n. 3. Nau. in man. c. 23. n. 6. consil. 29 3 habet in c. 3. ponto. consil. 26 pag. 79.

Dixi si temerè ordines suscepit, nam si bona fide,

&

probabili ignorantia ductus eos suscepit, non incurrit dictam suspensionem, prout supra[a] est resolutũ, & celebrando eadem ignorantia perseuerante, nõ incurrit irregularitatem. Imo etiam si postea ante quam legitimam ingrediatur ætatẽ ad prædictos ordines suscipiendos celebrauerit, toties quoties sacra fecerit sciens se ætatem legitimam non habere, peccat mortaliter non tamen incurrit irregularitatem, siquidem à principio non fuit suspensus ipso facto, nec suspensio ipso facto adueniente mala fide potuit aduenire sed iudex potest ipsum suspendere, vt cum Syluestro resoluit Marcus Antonius Cuqus,[b] Vnde quando Nauarrus[c] in quodã consilio ait, quod iste potest sine peccato celebrare debet explicari durante bona fide ipsius. Et quãdo Medina[d] in sua sũma, ait quod absolutus ab hac suspensione non potest celebrare, antequàm vigesimũ quintũ annum attingat debet intelligi, quod nõ potest, sine peccato celebrare, at celebrando, non incurrit irregularitatem, cùm iam vt supponitur sit à suspensione liberatus.

[a] Sup. huc q. ar. 18.
[b] Cuqus li. 4. maior. inst. ti. 22. n. 10.
[c] Nau. ad de. a lib. 3. cõs. tit. de tempo. ord. con. 50.
[d] Med. in s. f. 41.

QVÆSTIO XXIIII.

De ordinibus quoad Episcopos & habentes potestatem eos conferendi in septem articulos diuisa.

Circa quam quæruntur septem.

1 *VTrum religiosi necessario debeant ordinari ab Episcopo in cuius diœcesi commorantur.*

2 *Vtrum Episcopi possint ordinare regulares in suis monasteriis sine licentia Episcoporum in eorum diœcesi monasteria sita sunt.*

3 *Vtrum Episcopi possint ordinare religiosos non seruatis temporum interstitiis.*

4 *Quæ causæ ad dispensandum in interstitiis requirantur.*

5 *Vtrum Episcopus dispensare possit, vt duo sacri ordines eodem die religiosis conferantur.*

6 *Vtrum Episcopus possit sine vrgente causa dispensare in interstitio vnius anni quod requiritur, vt quis possit ascendere à diaconatu ad presbyteratum.*

7 *Quæ necessitas, & vtilitas requiratur, ad dispensandum in supradictis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religiosi necessario debeãt ordinari ab Episcopo in cuius diœcesi commorantur.

RESpondeo dicendo, quod *Clemens IIII. concessit licentiam & facultatem liberam ad hoc vt fratres Minores promoueri possint ad ordines sacros per quemcũq; catholicum Episcopum communionem, & gratiam sedis Apostolicæ habentem Et hoc absq; aliquo examine per huiusmodi Episcopos faciendo, & absq; omni promissione aut obligatione ipsorum ordinandorũ fratrum.* Ita habetur in monumentis[e] ordinum, & in suppleméto.

Circa quàm concessionẽ, aliqua sunt aduertenda, primũ est, quod religiosi possint à quocũq; Catholico Episcopo ordinari. Nec hoc est reuocatum per Conc. Trid.[f] definiens, quod ordinati non possunt, nisi à proprio episcopo, hoc enim decretũ non intelligitur de regularibus, qui à quocũq; catholico episcopo possunt ordinari, prout declarauit Pius V. & testatur Parassel.[g] Non possunt tamen ipsi Episcopi eos ordinare sine literis & licentia suorũ prælatorũ. Quia episcopi ordinantes non tenentur adhibere diligentiam super testificationẽ eorum, quę in prædictis literis de his, quæ de regularibus ordinãdis afficiuntur eorum prælati: declarauit enim Sixtus V. Prout refert Capuccin.[h] in additionibus ad cõpendium mendicantium suam mentem esse ordinarios, cum suis subditis dimissorias petentibus teneri adhibere debitam diligentiam super omnibus requisitis, circa ordinãdos iuxta Conc. Tri. & sacros canones, & si eam ipsos habere constiterit, in eisdẽ dimissoriis in conscientia sua de eisdẽ facere certificationem, & tunc cum tales dimissorias habentibus, non opus esse episcopũ ordinantem nouam facere diligẽtiã super dictis requisitis nisi in examine super idoneitate, & literatura. Quod ipsũ in primo tomo[i] habere etiã locũ in regularibus ordinãdis diximus.

[e] In 2. impr. fo. 36. & in 2. fo. 140 concess. 312 & in sup. fo 96. cõc. 341.
[f] Cõc. Tri. ses. 23 refo. prela. ca. 8.
[g] Parassel. f. 910
[h] Capuccin. in addit. ad Supra. ord. sacr. pag. 283. lit. O.
[i] 1. tom. q. 18. ar. 6.

Nec his obstat aliud eiusdem Concilij[k] decretũ definiens, quod vnusquisq; à proprio Episcopo ordinetur. Quod si quis ab alio promoueri petat nullatenus id ei etiam cuiusuis generalis aut specialis rescripti, vel priuilegij prętextu, etiam statutis tẽporibus permittatur, nisi eius probitas, ac mores ordinarij sui testimonio commendentur, nam ex eo colligi videtur, quod cùm prælati regularium sint in concedendis dimissoriis suis subditis, veri ordinarij sufficit, quod eorum mores & probitas in dictis literis commẽdentur, & sic non est necessaria episcoporũ examinatio, nam respondetur, quod dictum decretum loquitur de examine morũ, & probitatis ordinandorũ, quæ sufficit, vt in dictis literis commendentur, at non loquitur de examine idoneitatis, & literaturæ, quod ab ipsis Episcopis in alio decreto[l] Concilij præcipitur diligentissime fieri.

[k] d. ses. 23. c. 8.
[l] Cõc. Tri. ses. 23. de ref. c. 15.

ARTICVLVS II.

Vtrum Episcopi possint ordinare regulares in suis monasteriis sine licentia Episcoporum in quorum diœcesibus monasteria sita sunt.

REspondeo dicendo, quod *Sixtus IIII. concessit, quod quilibet Episcopus catholicus possit celebrare ordines sacros temporibus ad hoc ab Ecclesia deputatis in locis fratrum Minorum de obseruantia pro fratribus prædictis,* dumtaxat ita habetur in libro monumenta[m] ordinum. *Et Leo X. ampliando hanc Sixti IIII. concessionẽ indulsit, quod quilibet catholicus Episcopus, possit in locis, & personis fratrum exercere omnes actus episcopales.* At hæc priuilegia sunt abrogata, per Conc.[n] Trid. dicens, quod nulli episcopi liceat cuiusuis priuilegij prætextu pontificalia in alterius diœcesi exercere nisi de ordinarij expressa licentia, & in personas eidem ordinario subiectas tantum. Circa quę vltima verba insurgit dubitatio vtrum in conuentu v.g. Salmanticensi possit quilibet catholicus episcopus ordinare, non solum fratres eiusdem Monasterij, sed etiam alterius monasterij diuersæ diœcesis, si ad ordinandum licentia, ab Domino Episcopo Salmantino concedatur. Et respondetur, quod sic, si de eorum idoneitate probabilitate, & facultate ad ordines recipiendos constet ipsi Episcopo ordinatori verba enim supradicta Cõcilij, ibi. *& in personas eidem ordinario subiectas,* tantum debent sic interpretari, vt intelligatur ipsum catholicum episcopum, non posse ordinare eos, qui dicto Salmãtino episcopo nõ sunt subiecti, nisi à suis ordinariis literas dimissorias ad ordines recipiendos ante episcopum ordinatorem præsentent, prædicti autem fratres alterius monasterij supponitur, quod literas commendatitias, siue dimissorias, ab eorum prælatis adducunt, & vt omnis ambiguitas tollatur prælati debent concedere dimissorias, vt à quocumq; catholico episcopo, intra certas diœceses possint ordinari.

[m] In 1 imp fo. 63. & in 2 f. 67. concess. 106.
[n] Cõc. Tri. ses. 7. de ref. ca. 5.

AR-

ARTICVLVS III.

Vtrum Episcopi possint ordinare religiosos non seruatis temporum interstitiis.

[a] Conc. Tri. sess. 23. de refor. prælat. ca. 11.

RESpondeo dicendo, quod in Concilio Tridentino [a] dicitur, quod ordinandi ordinibus minoribus per temporum interstitia ordinentur, hi vero nonnisi post annum à susceptione postremi gradus minorum ordinum ad sacros ordines promoueantur, nisi necessitas, aut Ecclesiæ vtilitas iudicio episcopi aliud exposcat. Et in alio decreto [b] dicitur promoti ad subdiaconatus ordinem, si per annum saltem in eo non sint versati, ad altiorem gradum, nisi aliud episcopo videatur ascendere non permittantur. Et in alio decreto [c] dicitur. Qui piè, & fideliter in ministeriis ante actis se gesserint, & ad presbyteratus ordinem assumuntur bonum habeant testimonium, & hi sint, qui non modo in diaconatu ad minùs annum integrum, nisi ob ecclesiæ vtilitatem ac necessitatem aliud Episcopo videatur. Quæ decreta etiam cum regularibus ordinandis loquuntur, quod ex constitutione Sixti V. contra male promotos satis patet, prout supra probatum est, dubium autem est cum scilicet interstitijs dispensare conueniat? ad quod respondi in explicatione [d] cruciatæ. Et est sciendum, quod licet super hoc aliqui, cum quibus illud consului variæ fuerint opinionis, ego tamen arbitror ad episcopum ordinantem pertinere, non vero ad prælatos ordinum cum suis subditis huiusmodi dispensationem, cùm verba Concilij [e] sint expressa, ibi *nisi aliud Episcopo expedire magis videatur*, & Paulo post loquendo de ordinibus maioribus, ibi, *iudicio episcopi*, imo potest dici, quod licet Concilium, non illo verbo episcopi vsum fuisset, sed verbo (ordinarij) adhuc tamen de episcopo intelligi oporteret. Nam quiuis prælati religionum, vt sunt generales, & prouinciales habent iurisdictionem ordinariam, & in absoluendo, & in dispensando, cum suis subditis sint ordinarij, quando tamen decretum aliquod sacrorum canonum, vel Bullæ aut motus proprij absolutionem, vel dispensationem alicuius casus committunt ordinario absolutè, tunc quidem de episcopo intelligitur, quia cum hoc verbum ordinarius, & de episcopo, & de prælato religionum, qui quasi episcopalem habet iurisdictionem possit intelligi in dubio, quando aliud non apparet debet sumi in potiori significatu, secundum regulam dicentem. quod analogum per se sumptum sumitur pro potiori significato Et hoc eadem optima alia ratione comprobari potest, quia quando in bullis datur facultas eligendi sibi confessorem per ordinarium approbatum, tunc clarè constat quod per ordinarium intelligitur episcopus, & non prælati religionum, & hoc constat etiam, ex latè traditis à doctoribus super rubricam tituli de officio ordinarij.

[b] d. sess. 23. ca. 13.

[c] d. sess. cap. 14.

[d] Explicatio Cruciatæ in fin.

[e] d. cap. 11.

Quando vero Episcopus non potest suos subditos ordinare dantur dimissoriæ literæ, ab ipso Episcopo continentes excusationes ob quas ipse non potest ordines conferre, prout dicitur in iure, [f] consuetudine tamen in multis prouinciis receptum est vt nulla causa assignetur, quam consuetudinem validam esse scribit Rebuf. [g] qui Episcopus mittens suos subditos, cum debitis literis dimissoriis, ad alium antistitem ordinandum ad ipsum absque dubio pertinet dispensare, & non ad illum, qui debet ordinare, quia cum dicatur in eodem Concilio [h] quod nullus debet ordinari, qui in iudicio sui Episcopi, non sit vtilis, aut necessarius suæ Ecclesiæ. Clarum videtur esse, quod nullus alius Episcopus debet congruentiùs dispensare, nisi ille qui necessitatem, & vtilitatem Ecclesiæ, vbi ille residere debet scit, & cognoscit, quod nullus alius Episcopus melius præsumitur cognoscere, Quod deinde ex alio loco Concilij [i] colligitur, quod definiens, vt nullus ordinetur, nisi interstitiis peractis, addit, *nisi aliud Episcopo videatur*. Etsi Concilium vellet dicere, quod Episcopus ordinans debet dispensare, id ipsum clare exprimeret, quando enim ius committit dispensationem casus alicuius Episcopo absolute, intelligitur loqui de Episcopo ouis, cum qua debet fieri dispensatio, vt ex multis locis conciliorum generalium, & iuris Canonici colligitur, vnde in supra allegato Concilio [k] statuente, vt nullus ordinibus minoribus initietur, nisi interstitiis peractis additur, vt concurrat ius, quantum sit huius disciplinæ pondus possint discere, atque in vnoquoque munere iuxta præceptum Episcopi exerceant, loquitur de proprio ordinandi Episcopo, hic enim iubet, & prædictum exercitium præcipit. Et consequenter in eodem Concilio [l] dicitur, cur Episcopus, vt saltem diebus dominicis. & festis solennibus, si ante curam habuerint animarum tam frequenter, vt suo muneri satisfaciant missas celebrent, cum promotis per saltum si non ministrauerint Episcopus ex legitima causa potest dispensare, in quibus omnibus locis clarè loquitur Concilium de proprio ouis Episcopo, & non dicit, quod curet proprius Episcopus, & non dicit quod proprius Episcopus possit dispensare, sed absolute nominat Episcopum. Dicendo enim absolutè Episcopum proprium ouis designat, sicut videmus designare idemmet Concilium, [m] quando definit neminem posse audire confessiones secularium, nisi ab Episcopo per examen, &c. fuerit approbatus. Vnde quando Episcopi concedunt dimissorias sui subditis, vt ab alio Episcopo possint ordinari sufficit, quod fidem faciant, quod cum ipsi ex iusta causa in interstitiis dispensant, vt Episcopus ordinator circa interstitia, nihil aliud requirat, intelligere enim debet necessitati, & vtilitati ecclesiæ, ita conuenire.

[f] c. 3. de temp. ordi. li. 6.

[g] Rebuf. de praxi benef. de literis dimiss. forma nu. 25.

[h] Conc. sess. 23. cap. 16.

[i] d. sess. ca. 13. & 14.

[k] d. c. 13.

[l] d. sess. c. 14.

[m] d. sess. ca. 15.

Quando vero Abbates regulares suos subditos de ordinibus Minoribus per se ordinauerint iuxta concessam sibi facultatem, de qua infra dicemus, poterunt vtique sine dubio in interstitiis dispensare.

Ex dictis infertur ad episcopos, seu dictos Abbates ordinantes competere in interstitiis dispensare, non autem ad prælatos regulares cum suis subditis regularibus. Vnde debent ipsi prælati, quando in illis iudicauerint dispensandum expedire. Dominos episcopos in literis dimissoriis exorare, vt in interstitiis, cum tali, & tali dispensare dignentur absque eo, quod in alicuius particularis causæ assignationem descendant, illudque sane Reuerendissimi episcopi sufficere sine alia vtilitatis, & necessitatis ecclesiæ inquisitione deberent iudicare, sicque Paraselus [n] à sacra congregatione Cardinalium fuisse responsum anno millesimo quingentesimo septuagesimo tertio, testatur in suo priuilegio, libr. vt videlicet *prælati regulares non possint dispensare in interstitiis in literis dimissoriis, quibus mittunt suos subditos ad ordines suscipiendos*, & per consequens tenemur fateri debere rogare dominos episcopos, vt hanc gratiam suis subditis impartiantur.

[n] Paras. sol. 125.

ARTICVLVS IIII.

Quæ causæ ad dispensandum in interstitiis requirantur.

RESpondeo dicendo primo, quod ad recipiendos ordines minores, quæcumque causa sufficit, etiamsi non sit vrgens Concilium enim Trident. [a] definiens quod nemo ad ordines minores promoueatur,

[a] Conc. Trid. sess. 23. cap. 11.

ueatur, addit tãũ nisi aliud Episcopo videatur magis expedire, & statim ait, quod nemo ad subdiaconatũ ascẽdat, nisi post annũ à susceptione postremi gradus Minorũ ordinũ nisi necessitas, aut Ecclesiæ vtilitas iudicio Episcopi, aliud exposcat. Ex quibus locis colligitur, quod maior causa debet adesse ad dispensandũ in interstitio vnius anni, vt ad subdiaconatum ascendatur, quam ad dispensandum in interstitio, quod debet haberi, vt ascendatur ab vno gradu minorũ ordinum ad aliũ gradum, sed ad recipiendum subdiaconatũ, non completo interstitio sufficit necessitas, aut vtilitas Ecclesiæ, ergo ad dispensandũ in minoribus recipiendis ordinibus, quęcũq; causa debet iudicari sufficiens, cum Concilium ad dispensandum in interstitiis ordinum minorum, nec necessitatem, neq; vtilitatem Ecclesię requirat, sed solum hoc iudicio Episcopi remittat dicens, nisi aliud Episcopo videatur.

Et hoc confirmatur, nam interstitiũ vnius gradus ordinũ minorum ad alium gradũ non debet esse annũ, nec Concilium ad hos annum requirit, sed tãtum hoc iudicio Episcoporum relinquit, quod magnum indicium est ad affirmandum quamcũq; causã ad dispensandum sufficientem debere iudicari.

Et est aduertendum, quod sine vlla dispensatione in episcopatibus in quibus erat consuetudo antiqua ante Conc. Trid. dandi omnes ordines minores, simul cum subdiaconatu possunt nunc post Concilium, sine vlla dispensatione conferri in Dominicis, aut diebus festiuis, prout quæstione supra proxima est declaratum. Cõcilium enim licet derogent priuilegia, non tamen derogat consuetudines prout aduertit Nauar. [a] & confirmatur ex doctrina, quã in simili casu adducit Armilla, & argumento cuiusdam decretalis comprobatur. Nec obstat, quod constitutio Sixti V. edita cõtra male promotos præcipiat obseruari Conc. Tri. quoad interstitia non obstantibus, quibuscuniq, nam respondetur, quod Sixtus V. in dicta constitutione, nihil aliud prætendit nisi quod Conciliũ supradictũ circa hoc obseruetur quod vt dictũ est, non reuocat consuetudines.

Deniq; aduertendum est, quod quando aliquis vult transire à subdiaconatu ad diaconatũ, non seruatis dictis interstitiis non desiderat Concilium, [b] vt vtilitas, aut necessitas ecclesiæ interueniat, sed tantum iudicio Episcopi relinquit. At vt à diaconatu, ad presbyteratum ascendat petit Concilium [c] Ecclesię vtilitatem, ac necessitatem, prout infra in articulo sexto explicabitur.

ARTICVLVS V.

Vtrum Episcopus dispensare possit, vt duo sacri ordines eodem die conferantur.

Respondeo dicendo, quod duos sacros ordines non potest Episcopus, eodem die conferre, etiamsi ad id efficiendũ causa grauissima intercedat, necesse est enim, vt ad Papam recurratur, aut ad aliũ qui ad eos dandos vna die habeat authoritatem, Quod ex Concilio Trid. [d] probatur in quo dicitur, quod duo sacri ordines, non eodem die etiam regularibus concedantur. Quod probatur, etiam ex quadam decretali, [e] qua dicitur, quod quidam Archiepiscopus non potuit dispensare, cum quodam in Episcopũ electo, vt vno die duos ordines sacros recipere valeret. Et notat Innocentius & Hostiẽsis, [f] & tradit Sylu. & regula est communis, quod nunquam ius nouũ derogat antiquum, nisi id expresse dicat, vnde cũm secundum ius antiquum Episcopus etiam vrgenti causa interueniente (prout erat ordinare Episcopum) ad id facultatẽ minimẽ habuerit non debemus dicere Concilium diuersam indulgere facultatem præsertim, cum ex eomet Concilio constet contrarium.

Sed contra hoc videtur obstare constitutio Sixti V. contra male promotos, graues pœnas imponens contra prælatum, qui ordinauit non seruatis temporum interstitiis, ita vt aliquis vnico die, siue continuatis diebus ad plures sacros ordines, vel post vnum ordinẽ susceptũ, sine causa rationabili antequã tẽpus ab eodem Concil. Trid. præfixum elabatur, ex quo loco à contrario sensu videtur colligi quod qui duos sacros ordines, eodẽ die contulerit causa rationabili, & vrgente id suadente, nõ incurret in pœnas iuris, & ipsius cõstitutionis. Sed respõdetur, quod dicta Sixti V cõstitutio fuit data, vt melius ius Canonicũ antiquũ, & Conc. Trid. obseruetur, vt cõstat clarè ex ipsamet cõstitutione. Vnde innuens in ea Sixtus V. quod concurrẽte causa rationabili potest Episcopus duos sacros ordines eodẽ die conferre. Hoc debet intelligi ad effectum non incurrẽdi pœnas cõtra ordinatorem Episcopum in dicta constitutione appositas, at nõ ad effectũ euadẽdi pœnas in iure antiquo appositas. Quod ius cõmune cõtra præsumentes pœnã suspensionis apponit ipso facto, contra negligentes pœnam priuationis apponendæ. Secundo potest responderi, quod prædicta verba, sine causa rationabili debẽt intelligi iuxta terminos prædicti Concilij, Quod non admittit causam rationabilẽ, ad dispensandum, vt duo ordines sacri eodem die conferantur, imo hoc expresse prohibet absolutè, solum enim admittit in dispẽsatione interstitiorũ, inter vnum ordinem, & alium, & regula cõmunis est vtriusque iuris Doctorum, quod clausulæ, quæcumcũque constitutionũ, debẽt intelligi, & explicari iuxta limites, & terminos decretorum à quibus fuerunt originatæ, vt notatur in iure, [g] & sentit, quædam Glossa, [h] quam dicit singularem Cardinalis, & vt communiter receptam eam allegat Nauarrus.

ARTICVLS VI.

Vtrum Episcopus possit sine vrgenti causa dispensare in interstitio vnius anni quod requiritur vt quis possit ascẽdere à diaconatu ad presbyteratũ.

Respondeo dicẽdo, quod in hoc interstitio non potest Episcopus dispensare, nisi necessitas simul, & vtilitas ecclesiæ concurrat, quia licet Conciliũ Tridentinũ [h] dicat, quod possit Episcopus dispensare in interstitio vnius anni, qui requiritur ad ascẽdendum ab vltimo gradu ordinũ Minorũ ad subdiaconatũ, nisi necessitas, aut vtilitas ecclesiæ, aliud exposcat, & disiunctiua vtatur, non vtitur tamen disiunctiua, quando agit de dispensatione interstitij à diaconatu ad presbyteratum, sed cõiunctiua dicens nisi ob Ecclesiæ vtilitatẽ, ac necessitatẽ tum denique, Cõcilũ vult, vt in hoc ascensu vtilitas, & necessitas Ecclesiæ, simul interueniat. Quod ratio postulat, & ius Canonicũ proclamat, nam si ad dispensandũ in interstitiis vltimi gradus minorũ ordinum ad subdiaconatum, cuius ministerium respectu ministerij presbyteratus est multo minus, requirit Concilium necessitatẽ, aut vtilitatẽ Ecclesiæ consequens est, vt ad ascẽdendum ad presbyteratum cuius munus nisi angelis non fuit deputatũ, & excedit in multis ministeriũ subdiaconatus vtilitas simul & necessitas Ecclesiæ exigatur Quod comprobatur, & confirmatur ea verbis positis, in quadam decretali, [i] quæ ait, *Cum sit ars artium regimen animarum districte præcipimus, vt Episcopi promouendos in sacerdotes diligẽter instruant, & informent, vel per se ipsos, vel per alios idoneos viros super diui*

[a] Nau. in manu. c. 25. n. 72. Armil. in ordo. §. 6. cap. quod translationem. ex de tempor.

[b] Sess. 23 ca. 13.

[c] Sess. ca. 14.

[d] Conc. sess. 23. c. 13.

[e] c. dilect. filius ex. de eo qui furtiue ordinem.

[f] Sylu. ibi. ordo. 1. §. 7.

[g] A nob. constitutio, quæ sunt. ver. in illis ratio. §. [illegible] Gloss. & ibi Card. oppo. 5. & in Clem. [illegible] in v. est. [illegible] de elect. Nau. de [illegible]

[h] Conci. sess. 23. c. 14.

[i] ca. cum sit ars artium de [illegible] & [illegible]

diuinis officiis ecclesiasticisq́; sacramentis, qualiter ea ritè valeant celebrare. Quoniam si de cætero rudes, & ignaros ordinare præsumpserint (quod quidem facile poterit deprehendi) ordinatores, & ordinatos vltioni graui decernimus subiacere: sanctius enim est (maximè in ordinatione sacerdotum) paucos bonos quam multos malos habere ministros, quia si cæcus cæcum ducit ambo in foueam cadent. Quæ verba ibi, *maximè in ordinatione sacerdotum*, denotant in ordinatione sacerdotum plura debeti considerari, quam in ordinatione subdiaconatus, aut subdiaconatus, hæ enim dictiones maximè præcipuè, & præsertim casum implicant, in quo maior ratio militat, vt omnes circunstantiæ videantur.

ARTICVLVS VII.

Quæ necessitas, & vtilitas sufficiens dicatur ad dispensandum in supradictis.

a Syl. tit. ordo 3. §. 10. in fin.

R</br>Espondeo dicendo, quod Syluester [a] loquens in casu differenti dicit, quod tunc Ecclesiæ vtilitas prouenit ea ordinatione alicuius, quando indiget ministro, & non sunt alij idonei præter illum, & tūc est necessitas, quādo aliū nō habet. At Syluester loquitur in casu satis dissimili, quando Episcopus vult aliquem compellere ad ordines suscipiendos, & tūc verū est, quod non potest ipsum cōpellere, nisi adsit prędicta vtilitas, vel necessitas. at in nostro casu, in quo de tali cōpulsione minime agitur, non ita strictè dictā vtilitatē, & necessitatē debemus considerare. Imo [b] D. Antoninus de dicta compulsione verba faciens, ait quod tūc necessitas Ecclesiæ eueniet, quando non adsunt alij, qui ordinari possint, & velint, & ecclesia indiget ministris ad diuina officia peragēda, & ad alia munera subeūda. Et tūc vtilitas aderit, quomodo licet adsint alij idonei, Ecclesia tamē pluribus opus habet, vt melius seruatur. Vnde resolutiuè existimo, quod tunc erit vtilitas Ecclesiæ quando sunt pauci idonei ministri, & tunc aderit necessitas quando non solum sunt pauci Ecclesiæ ministri, sed etiā quando deficiunt idonei, & non idonei. Quæ necessitas, & vtilitas moraliter debent cōsiderari, ita, vt in puncto indiuisibili minimè consistāt, sed recipere debent cā latitudinē quæ in aliis rebus moralibus secundū arbitriū boni viri attēdi debet, ea enim quæ præfixam aliquā determinationē à lege nō habēt arbitrio boni viri relinquūtur iuxta ea quæ in iure [c] notantur. Et vt Domini Episcopi hoc arbitrium rectè & legitimè exequantur vltra alia debent aduertere, quod sępè sæpius idonei & non idonei ministri occupationibus, & negotiis implicati legitimis, & infirmitatibus detenti non resident in Ecclesiis, & tunc paucitas ministrorum efficitur, vt Ecclesiæ non ita commode seruiantur. Ex quibus infertur, quod prælati regulares considerando suorum monasteriorū penuriam ministrorum ad ipsorum onera subeunda ita vt commode omnibus ministeriis diuini cultus satisfaciāt possūt, & debent prædictam necessitatem, & vtilitatem pensare, vt à Dominis Episcopis, vt decet humiliter huiusmodi intersititiorum dispēsationes petant, & consequantur. Quod ipsorum iudicio, & arbitrio relinquitur, cùm ipsi, vt patres monasteriorū sciant, & experientia cognoscant, vtrum sit vtile, & necesse suos subditos sacris initiari.

b Anton. 3. p. ti. 14. de temp. & loco ord. §. 28.

c L. 1. C. de iur. deliberan.

QVÆSTIO XXV.

De ornamentis Ecclesiasticis in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum fratres Minores possint paramenta Ecclesiastica sumptuosa habere.*

2 *Vtrum fratres Minores possint ornamenta sumptuosa procurare.*

ARTICVLVS I.

Vtrum fratres minores possint paramenta Ecclesiastica sumptuosa habere.

RESpondeo dicendo, quod Clemens V. in declaratione Regulæ fratrum Minorum quæ incipit exiuit de paradyso, &c. *Voluit & mandauit fratribus prædictis ne habeant nisi paramenta, & vasa Ecclesiastica decēta in numero, & magnitudine sufficientia competente, quia superfluitas, aut nimia preciositas vel quæcunque curiositas in his seu aliis quibuscunque non potest ipsorum professioni seu statui conuenire.* Ita habetur in libro Monumenta, [d] ordinū. Et Calixtus Tertius, *remisit omnem excessum in paramentis factum vsque ad illum diem, & suspirans dixit, quod prouideretur, ne in futurum tales excessus fierent.* Ita habetur in eodem libro. [e]

d In 1. impr. fo. 13. in tract. 3. & in 2. fo. 10. tract. 2.

e In 1. impr. fo. 61. & in 2. f. 65. in conf. 29.

At Sixtus IIII. *Concessit, quod prædicti fratres minores possint tuta conscientia tenere, & recipere paramenta argentea aurea, & alia ad diuinum cultum pertinentia; & habere campanas magnas, & diuersas, sed hoc quando Capitulo Prouinciali visum fuerit posse sine scandalo fieri.* Ita habetur in dicto libro [f] & in supplemento.

f In 1. imp. fo. 63. & in 2. fo. 67. in conf. 103. & in suppl. fo. 10. in conf. 37.

Sed *Leo Decimus declarauit, & decreuit, quod fratres Minores sunt tantum custodes, & non possessores paramentorum, & ornamentorum, ac vasorum, quæ ad ministeriū sacramenti altaris habent, & propterea illis absque suæ professionis macula, aut violatione voti, & potiri libere, & licitè, posse cùm deceat iuxta solennitatum celebritatem decentioribus paramentis diuinam honorare maiestatem,* Ita habetur in supplemento. [g]

g Suppl. fo. 35. in conf. 54.

Circa concessionem Sixti IIII. notat collector [h] conformiter ad speculum fratrum Minorum, & circa concessionem Leonis X. cauendum esse ab illis quoad habendū pretiosa, & sumptuosa in cultu diuino, quia ait, sunt subreptitiæ ex falsa causa habitæ, & quia contra declarationes. At doctissimus Cordūba, [i] modestius loquitur dicens, quod aliud est iudicium habendum quoad fratres vtentes prædictis rebus pretiosis secundum prædicta priuilegia, & aliud quoad procurantes prædicta pretiosa, aut superflua, nam primo quoad ipsos fratres vtētes dicit primo, quod omnes fratres possunt licitè recipere, & tenere paramenta, & contenta in priuilegiis Sixti IIII. cū limitationibus ibi positis, quia sic limitatè videtur prædicta dispensatio ad tollendū scādalum, vel turbationem personarum probabiliter imminentem, & vt deuotioni talium personarum ad Dei honorē condescendatur, & dūmodo fratres non dēt causā prædictis, vt ibi dicitur, neq; tenētur fratres esse valde soliciti ad informandū tales personas, vel ad multum dissuadendum eis, sed sufficit, quod non prouocent eos ad id, & quod non fingāt scandalū, vbi non est, vt ibi innuitur, & certè temerariū ait Cordub. videtur dicere, quod cū his limitationibus non sit licitū vti tali dispensatione, quā totum capitulū generale Aquilę anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo secūdo acceptauit, & posuit inter alias recollectiones ipsius capituli, vt ibi habetur. Et consequenter ait Cordub. quod omnes fratres possunt licitè vti domibus, & ædificiis sumptuosis, & ibi morari. & paramentis, vasisque ecclesiasticis pretiosis valde, & multiplicibus vti, & aliis quibuscunq; quibus fratres vtuntur cōmuniter vel diuisim, vtpote cellis, & officinis libris, & aliis vtensilibus domorū nostrarum secundū prædictum priuilegiū Leonis X. quia videtur rationabile, & habere causam rationabilem aliqualiter,

h Collect. in cap. 11. de ornamen. & Cord. speculū fr. minor. fo. 6.

i Cor. in addi. ad dictū cap.

vt

vt in dicto priuilegio ponitur, quia scilicet tali modo rerum sumus nos fratres Minores custodes tantum, & ex ipsarum vsu nihil magis adijcitur nostris commoditatibus particularibus quoad victum, & vestitum, & propter honorem cultus diuini, & vt similiter deuotioni Domini earum rerũ, scilicet, deuotioni Domini Papæ qui est Dominus talium rerum alio Domino non existente videtur, quod licitè talibus rebus vtamur sicut de concessione Sixti IIII. dictum est, maximè, quia ex quo ipse Leo X. non solum dispensando cõcedit, sed etiam declarat, & decernit esse licitum talibus vti, & insuper vult, mandatque sic fieri, certè videtur tacitè decernere, talem cõcessionem seu dispensationem eiusque causam esse rationabilẽ, & licitam nobis, ideo tanquam talis habenda est in vtroque foro, cum de opposito non cõstet manifestè, vt est communis practica, & regula doctorum vtriusque iuris, & nos humiliter, & sincerè sic stantes prædictæ papali declarationi atque decreto sumus omnino tuti in foro conscientiæ, Neque est dicendum Papam non fuisse debitè informatum, de obligatione Minorum: constat enim quod fuit sufficienter instructus, vt expresse patet in relatione ipsius priuilegij, & dato, quod ei non fieret tam extensa relatio seu informatio prædictæ obligationis ipse tamen censetur habere in pectore suo omnia iura communia cuiusmodi est regulæ Minorum obligatio quoad hoc de qua habetur in declarationibus insertis in corpore iuris, ergò licitè possumus vti prædictis rebus secundum priuilegia præfata, vt dictum est.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres Minores posint ornamenta sumptuosa procurare.

RESpondeo dicendo, quod illicitè contra statum professionis Minorũ talia ornamenta sumptuosa fratres Minores procurant, quia in dictis priuilegiis non cõceditur talibus, quod possint ea procurare vllo modo, vt patet ibidem, imo, & in concessione Sixti IIII. id eis specialiter prohibetur seu limitatur, vt ex eius tenore in articulo superiori allegato satis patet, postquam autem semel habita seu facta sunt in ordine culpabiliter, seu inculpabiliter procurata per ipsos fratres seu alios, tunc licitum est talibus vti, vt dictum est, nam vsus tantum eorum est concessus, acquisitio autem seu ædificatio sumptuosa ædificiorũ, & ornamentorum multorum in numero, & pretiositate, seu causalis procuratio talium sumptuosorum, aut pretiosorum prohibita, & illicita nobis est ex regula seu declarationibus, & nullo modo est nobis concessa per prædicta priuilegia, sed potius exclusa, vt patet ex dictis, ita Corduba, [a] & omnes regulæ Minorum expositores.

[a] Cor. in ad dit. ad compl ornamenta.

QVÆSTIO XXVI.

De pactis in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum prælatus successor teneatur ex contractu prædecessoris.*

2 *Vtrum fideiussores in solidum obligati cum monacho sine licentia sui prælati in fauorem ipsius monachi in solidum obligentur licet obligatio quoad monachum non teneat.*

3 *Vtrum quando contractus fuit initus cum monacho possit eidem solui.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prælatus successor teneatur ex contractu prædecessoris.

REspondeo dicendo, quod pactum vel pacto à paciscor est duorum pluriumve in idem placitum seu consensus, scilicet, ad aliquid faciendum seu dandum, vt dicit quidam textus, [a] vnde contractus generali nomine pactum dicitur, sed tamen cum habeamus specificum nomẽ contractuum nominamus contractum vendicendo vẽditio, locatio, & similia: cum verò non habemus generali nomine pactum appellamus in his libris de aliquibus contractibus specialiter, & specificè disputamus per aliquas quæstiones, sed in hac quæstione de pactis titulũ præsumimus proponendum, & quoad regulares duos tantum articulos proponimus. Primus est, vtrũ prælatus successor ex prædecessoris contractu teneatur, & respondetur, quod sic, vt probatur in iure [b] tradũt Abbas, Baldus, Cardinalis, & Decius. Et Summus Pontifex in tanta dignitate constitutus seruat cõtractum sui prædecessoris, vt tenent Cinus, [c] Baldus, & Paolus de Castro, Romanus, Oldradus, Iason, & Ruinus, & saltem ex vrbanitate, & clementia, & æquitate mandat Dominus Papa, vt adimpleantur ea ad quæ prædecessor se obligauerat prout in sacris Canonibus [d] notatur, & tradit Abbas.

[a] l. 1. ff. de pact.

[b] c.d.'est fi.y, & ibi Abbas nu. 2. de iur. ... Abbas Bal & Card in c. 1. & ibi Dec. 2. not d proba. ad in Cardin. consil 147. nu. 8.

[c] Cin in l. digna vox, & ibi Baldus & Castrens C. de legib. Roman. consil. 116 col. 2. Oldr. consil. 94. ipsi. Ias. consil. 1 col 2. num 4. dub 1

[d] c quia loãnes 12. q 5 c. vlt 16. q 6. c. licitis tunc ... gl vltim. an prinic vbi Abbas in vlt notab de reiec.

ARTICVLVS II.

Vtrum fideiussores in solidum obligati cum monacho sine licentia sui prælati in fauorem ipsius monachi cum iuramento obligentur, licet obligatio quoad monachum non teneat.

REspondeo dicendo videri, quod isti fideiussores gaudere debent beneficio fideiussionis, ita quod si is qui est principalis pro quo se obligarunt non tenetur, ita neque ipsi fideiussores qui sunt accessorij teneantur, cum accessorium regulariter sequatur naturam principalis non econtra, vt est tritissima iuris regula. [e] Hoc tamen non obstante contrarium fuit decisum in Rota Placentina in contractu cuiusdam minoris in quo quidam fideiussores se similiter obligauerunt prout refert Quintilianus Mãdosius, [f] voluerunt enim Domini auditores illius Rotæ proposito dubio, quod fideiussores tenerentur tum propter iuramentum, quod confirmat contractum iuxta notata per Alexandrum, [g] & quia quando accedit obligationem iuramento vallari, si non valet obligatio, vt agitur, valet vt melius valere potest iuxta quẽdam textum, [h] & tradit Hippolytus de Marsilus, tum etiã, quia his supponitur obligatio fideiussoria, vt passim hodie fieri solet, videlicet, quod se obligauerũt principaliter, ac vt principales, & in solidum, quo casu omnes etiam fideiussores principales sunt iudicandi, ita Alexander, [i] & Iason, & Gualdinus.

[e] c. access. de regulis iur. lib 6.

[f] Mando de etat minor q. 133.

[g] Alex. consil. 81. prin. colu. ... 3 princ. ... vol. 4.

[h] l cum poter. ... ff de l ... Mars. super Rubr. de fideiuss.

[i] Alex. consil. 31. colu. ... vol 4 l. 1 C. ... lib 1. Guald. ... 30 nu 2 tr. de leg.

ARTICVLVS III.

Vtrum si fuit contractus initus cum aliquo monacho, vel religioso an eidem posit solui quod ratione contractus debetur.

REspondeo dicendo, hoc dubium fuisse ventilatum in capella Tolosana, & ibidẽ fuisse resolutum, vt patet ex decisione [k] eiusdem Capellæ, quod sic, si quando fuit factum non interuenit factum Abbatis, vel alicuius superioris argumento cuiusdam legis, [l] si vero in tali contractu interuenit factum

[k] Quæst. 122.

[l] l quod longo ... n.

ipsius prælati, tunc monacho, & religioso solui non potest, & ita intelligit Bartolus [a] aliam legem. Et ideo ait idem Bartolus, [b] quod si monachus mutuat vel deponit pecuniam, & ei restituatur sine licentia Abbatis debitor, vel depositarius liberatur, cuius sententiam sequuntur Baldus, & Salicetus. Et idem Bartolus ait in procuratore id ipsum esse dicendum, nam si quis pecuniam mutuò accepisset à procuratore, vel cum eo aliter contraxisset nullo actu domini interueniente posset procuratori soluere, argumento cuiusdam legis, [c] sed quando interuenit actus Domini, putà quia actionem iam quæsitam deduxit in iudicium, & fecit reum condemnari non potest procuratori solui, vt in alia lege, [d] innuitur.

[a] l. cum qui. § quæ sibi ff de verb. oblig. vbi Bartol.
[b] Bart. in l. si vnus. 2. resp. ff. de pact. & in l. si filius C. eod. vbi Bald. & Salic. idem Barto. in d. l. quæ sibi.
[c] d. l. quod seruus.
[d] l. hoc iure ff. de solutio.

QVÆSTIO XXVII.

De parentibus in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum filij monachi propter penuriam parentum possint à religione regredi.*
2 *Vtrum pro parentibus religiosorum aliqua indulgentia concedatur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum filij monachi propter penuriam parentum possint à religione regredi.

Respondeo dicendo, iuxta ea quæ in secundo tomo [e] latè habes.

[e] 2. to. q. 57. art. 3.

ARTICVLVS II.

Vtrum pro parentibus religiosorum aliqua indulgentia concedatur.

Respondeo dicendo, quod *Calixtus Tertius concessit indulgentiam plenariam pro patribus matribúsque fratrum Minorum præsentium, & futurorum, & etiam defunctorum.* In purgatorio existentium, ita habetur in monumentis [f] ordinum, & in supplemento. Circa quam concessionē est notandum quod hæc indulgentia conceditur pro parentibus dictorum fratrum tam viuis quàm defunctis. Viui autem possunt lucrari illam in vita cōplacentes de filiorum monachatu propter Deum quem relictis parentibus, & omnibus in religionis statū quærere proposuerunt, & vt eam consequantur debeat facere omnia, quæ ad eius consequutionem requiruntur, debent enim totis viribus procurare esse in gratia. Mortui autem in purgatorio existētes eam per modum suffragij consequuntur. Quod quomodo sit intelligendum in secundo tomo, [g] satis explicauimus.

[f] In 2. impr. fol. 65 concess. 90 & in supplem. fol. 101 concess. 307.
[g] 2 to. q. 95.

QVÆSTIO XXVIII.

De parrochianis in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *An religiosi possint admittere ad diuina parrochianos contra voluntatem parrochi.*
2 *Vtrum religiosi possint cum cruce intrare parrochias quādo corpora defunctorum eligunt sepulturam in suis domibus.*
3 *Vtrum Episcopus possit præficere monachum in parrochiā.*

ARTICVLVS I.

An religiosi possint admittere ad diuina parrochianos contra voluntatem parrochi.

Respondeo dicendo, quod parrochia, à qua & parrochianus dicitur tripliciter sumitur, aliquando, scilicet, impropriè pro tota aliqua diœcesi, vt in sacris Canonibus [h] notatur, aliquando propriè, & est locus in quo degit populus alicui ecclesiæ baptismali deputatus certis finibus, deputatus secūdum Godofredum. [i] Tertio sumitur pro tali ecclesia cui ius parrochiale dicitur cōpetere, quod iuridice loquendo consistit in multis. Primo vt in ea diebus festis populus audiat missam de quo iam in primo tomo, [k] hic diximus, nunc autem dico, quod non possunt parrochi nec episcopi compellere parrochianos, vt in suis parrochiis missas audiant, vt concessit Alexander IIII. prout habetur in monumentis [l] ordinum. Et ait Syluester, [m] quod quando in priuilegiis Prædicatorum. & Minorum dicitur saluo iure parrochiali intelligitur solum quo ad oblationes, decimas, & primitias, prout declarauit Gregorius IX. & Sixtus IIII. declarauit, quod parrochialium ecclesiarum præiudicium quod debent fratres Carmelitæ, & fratres Minores, & alij mendicantes per communicationem euitare celebrando, & prædicādo in domibus suis, ac etiam in plateis communibus intelligendum est solum de decimis, & primitiis, quæ à laicis solent clericis exhiberi, ita habetur in monumentis. [n]

[h] c. 1. de rapt. c. super eodem parroch. c. 1. § pen. de offic. archid.
[i] Godofr. in summa eod. titulo.
[k] 1. to. q. 41.
[l] In 2. impr. fol. 102 concess. 214. & 215.
[m] Sylu. in parrochia nu. 1.
[n] In 1. impr. fol. 102. & in 2. impr. fol. 185. concess. 405.

ARTICVLVS II.

Vtrū religiosi possint cum cruce intrare parrochias, quando corpora defunctorum eligunt sepulturam in suis domibus.

Respondeo dicendo, *Quod Leo Decimus in Concilio Lateranensi statuit, quod nulli religiosorum parrochias cum cruce, ad leuanda corpora eorum qui apud Ecclesias domorum, vel locorum eorundem religiosorum suam elegerunt sepulturam intrare possint, nisi prius præmonito, & requisito ac recusante parrochiano presbytero. Et tunc sine eius, aut ordinarij præiudicio, nisi eisdem fratribus super hoc antiqua consuetudo, quæ sit in viridi obseruantia, & cum pacifica possessione suffragetur,* ita habetur in supplemento. [o]

[o] supp fol. 16. concess. 76.

Notandum est primo circa hanc concessionem, quod illud verbum parrochias sumitur in præsentiarum non pro ecclesia parrochiali, non enim est necessarium, quod corpora defunctorum antequam leuentur ad ecclesias fratrum vbi sepeliuntur deferantur, ad suas parrochiales ecclesias, & si tale quid in praxi minime versatur cum nullum ius, hoc fieri præcipiat. Est igitur, parrochia in hac concessione sumēda secundum suum proprium significatum de quo in articulo superiori, scilicet, vt significat locum in quo degit populus alicui ecclesiæ baptismali deputatum, & certis finibus limitatum, per quem vult Summus Pontifex, vt religiosi deferant corpora defunctorum quæ in suis ecclesiis sepeliuntur cum cruce monasteriorum, sed vt hoc possint facere debent præmonere, & requirere parrochianū presbyterum cuius recusatione non obstante possint religiosi cum cruce suam parrochiā intrare, sine tamen eius, & ordinarij præiudicio. Quod præiudicio quātum ad præsentis articuli quæstionem non solum consistit in decimis, & primitiis de quibus in superiori articulo, sed etiam quoad quartam funeralem quæ præcipitur à sacris Canonibus fieri à religiosis prout in primo tomo, [p] est ample-

[p] 1. to. q. 39.

ample dictum. Circa eandem concessionem ibi, *super hoc antiqua consuetudo*. Notandum est, quod sufficit consuetudo quadraginta annorum qua res, & iura ecclesiæ præscribuntur, prout dictum est in primo [a] tomo, & dicetur infra hoc tomo in quæstione de præscriptione.

a 1.to.q.139.

Circa eandem concessionem, ibi, *quæ sit in viridi obseruantia*. Nota, quod licèt contra iura monasteriorum non possit allegari nisi consuetudo quadraginta annorum. Prout in eodem primo [b] tomo dictum est, in hoc tamen casu innuit per dicta verba Summus Pontifex, quod potest allegari prædictam consuetudinem antiquam non esse in viridi obseruantia.

b 1.to.q.19

ARTICVLVS III.

Vtrum Episcopus possit præficere monachum in parrochiam.

RESpondeo dicendo, quod episcopus potest præficere monachum de licentia Abbatis ecclesiæ parrochiali sæculari prout tradit Couarruuias, [c] & tenent Syluester, & Turrecremata, imo potest compellere nisi sit exemptus prout tenet Syluester [d] allegando quandam decretalem. Aliqua circa materiam huius articuli vide in primo tomo [e] in quæstione de beneficiis.

c Cou. de testa. §. 2. nu. 1. Syl. v. religio. 7. §. 3. & 9. Turrecr. d. 18. cap. 2.
d Syl d. §. 3. c. quiddam §. fin. de docli. lib. 6.
e 1 tom. q. 13. & 14.

QVÆSTIO XXIX.

De paupertate in tredecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuordecim.

1 *QVid sit paupertas.*
2 *Quotuplex sit paupertas.*
3 *Quæ paupertas requiratur ad constituendum religiosum.*
4 *Vtrum religiosi possint habere aliquid.*
5 *Quibus acquirat monachus.*
6 *Vtrum Summus Pontifex possit dispensare in aliquo casu cum religioso, vt habeat proprium.*
7. *Vtrum commendatarij militiarum qui possunt ducere vxorem possint habere proprium.*
8 *An generalis Eremitarum Diui Augustini de consensu prioris, & conuentus possit concedere religioso Ecclesiam sibi vnitam cum quodam horto ad eius vitam, vt soluat quosdam reditus, &c.*
9 *Vtrum prædicta concessio possit reuocari.*
10 *Vtrum regulares possint habere peculium de licentia superioris.*
11 *Vtrum prælatus possit concedere subdito facultatem expendendi bona quorum vsum habet in quoscunque vsus.*
12 *Vtrum moniales possint licitè retinere reditus vitalitios.*
13 *Vtrum peccet contra votum paupertatis subditus qui pro prædicationibus, aut missis recipit aliquod stipendium contra constitutionem ipsius ordinis.*
14 *Vtrum Moniales primæ regulæ S. Claræ possint post Concilium Tridentinum habere possessiones, & immobilia.*

ARTICVLVS I.

Quid sit paupertas.

RESpondeo dicendo, quod cum quæstio quid nominis præcedat quæstionem quid rei, idcirco à definitione quid nominis exordium oportet. Et est sciendum, quod paupertas nihil aliud significat quam paruam partem exiguum patrimonium, & modicas facultates: dicta est enim a Græco πενία, id est pauca pecunia id est a paruo latè teste Varrone, [f] eo quod quid modicum in facultatibus habet pauperes nuncupantur quasi parum potentes ita Archidiaconus, [g] & Paulus Castrensis. Hinc Cicero. [h] Marcus Manlius inquit, *Parum nostra iam memoria pauper tandem fuit, habuit enim ædiculas in Carinis, & fundum in Labicano*. Et in Tusculanis [i] ait, *vt de paupertate nonnunquam cuius omni disputando leuamus docentes quam parua, & quam pauca sint, quæ natura desiderat*. Hinc Valerius, [k] Maximus loquens de paupertate ait, *non attinet vlteriore disputatione Valerij Publicolæ paupertatem seruari, abunde enim patet quid viuus possiderit cui mortuo lectum funebrem, & rogus defuit*.

f Varro lib. 4. de ling. lat.
g Ar. ibid. in c. quo iure 3. d. 8. Cast. in l. id quod pauperibus. C. de episcop. & cler.
h Cic. ver Parad. 3. ....
i 3. Tuscul.
k Valer. lib. 4. de paup.

Sed deueniendo ad definitionem quid rei posset quispiam fortè quærere quomodo posset paupertas definiri cum apud Philosophum, [l] cautum sit definitionem sub ente positiuo, non autem priuatiuo competere posse, tum cum in definitione ipsa ponatur quidditas, & essentia rei definitæ, & entis priuationi nulla sit quidditas ens priuatiuum definiri non potest, vt etiam ait Baldus, [m] vnde cum paupertas sit ens priuatiuum quoniam hi qui facultatibus, & fortunæ bonis priuati sunt pauperes dicuntur, sequitur quod eius definitio haberi non potest. Sed huic obiectioni ex doctrina iurisconsultorum faciliter respondetur negando paupertatem esse ens priuatiuum propriè, & simpliciter: nam etsi negari non possit eos pauperes esse qui diuitiis denudati sunt non tamen infertur ex eo, quod paupertas propriè & simpliciter sit ens priuatiuum. Quapropter dicendum est, quod sicut seruitus quæ secundum ius [n] est priuatio libertatis, & nihilominus definiri potest, & de facto definitur a Iustiniano, [o] & à iurisconsultis, sic paupertas non dicitur ens priuatiuum simpliciter, sed respectu diuitiarum, & bonorum, ideoque definiri potest. Et omissa definitione Platonis, [p] dicentis paupertatem esse non possessionis decrementum, sed insatiabilitatis augmentum videtur definienda in hunc modum. Paupertas est rei ad rectè viuendum pertinens necessitas. Quam quidem definitionem comprobo quoniam is qui habet vnde alimenta percipiat nisi tamen abundè ad benè beatèque viuendum habeat pauper nuncupatur. Et ita dixerunt Archidiaconus, [q] & Paulus Castrensis pauperes esse parum potentes. Et hinc est, quod puella cui non desunt ad victum necessaria si nobilis est, & secundum eius conditionem, & qualitatem ex paucitate dotis, & patrimonij æquali viro viuere non potest pauper appellatur: ita tenent Baldus, [r] & Decius, ea qualitate namque personarum pauperes appellantur.

l Arist. 4. phys.
m Bal. in ... quod. ...
n §. ius ... gentium ... contra natur. ... de iu. pers. in princ.
o §. seruitus ... de iure person. ... §. fin. ... de stat. hom.
p Plato, lib. 5. legum.
q Archid. & Castrens. vbi supra.
r Bald. in l. ... ad ... cap. ... Decius in ca. ... 74 ....

Quod autem prædicta definitio sit quidditatiua probatur, quia constat genere, differentia, genus est necessitas. Illud enim verbum plures sub se comprehendit, & ad quam plura quorum indigemus referri potest, vt ad necessitatem famis, ad necessitatem soluendi creditoribus, & demum ad quarumcunque rerum necessitatem. Differentiam autem constituunt illa verba rei ad rectè viuendum, quæ quidem ponuntur ad exclusionem egestatis, & mendicitatis, quæ dicitur quando alicui ad victum necessaria desunt, vt est quædam glossa [s] notabilis. Hinc Virgilius, [t] *ait & metus, & male suada fames, ac turpis egestas*, & declarat ibi, Commentarius, quod egestas dicitur turpis, quia macie deturpat faciem, & necessitate sordium relinquit victum, & vestitum. Cæterum aduertendum est, quod communis vsus loquendi eam differentiam inter paupertatem egestatem, atque inopiam minimè seruat. Quinimo sæpe numero alteram pro altera ponit, & eis promiscuè vtitur, vt videri potest in quadam lege, [u] & tradit Boccacius. [x]

s Gloss. in cap. ... in ... ff. ...
t Virgil. Æneid 6.
u l. si quis ad declinandum ... C. de episc. & cler.
x Boccac. de pauper. ...

ARTICVLVS II.

Quotuplex sit paupertas.

RESpondeo dicendo, quod visa paupertatis definitione ad eius species deueniri oportet. Pro quo notādum est, quod Theologi triplicem speciem paupertatis excogitauerunt. Quidam enim dicuntur pauperes spiritu, qui licet diuitiis, & temporalibus bonis abundent, non tamen confidunt in eis, nec alia concupiscunt, sed propriis facultatibus contenti Deum laudant à quo ea habere cognoscunt, de quibus loquitur scriptura a dicens, *Beati pauperes spiritu*, de qua agit Archidiaconus. b Et istorum pauperum septem singulares veteris testamenti patres enumerat Verrat c Ferr. Alij dicuntur pauperes corpore tantum, qui temporalibus bonis non abundant ea tamen valdè cupiunt, & affectāt de quibus iura d multa loquuntur. Alij dicuntur pauperes corpore, & spiritu, vt hi qui nec bona temporalia possident, neque ea modo aliquo concupiscunt, quinimo relictis omnibus Christum Dominum nostrum sequuntur, de quibus apud Matthæum, e dicitur, *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.*

a Matth. 5. b Archid. in c. non vero. 25 q. 6. c Verrat in enarrat. super sermo. domini in monte lib. 1. cap. 2. d l. si quis ad declinandum. C. de epis. & cler. l. si procurator. §. 5. ff. mandat. e Matth. 19 f D. Tho. 2. 2. q. 186. ar. 3.

Alij duas tantum species paupertatis excogitant, Aliam voluntariam, aliam necessariam vocantes. Idque ex mente D. Thomæ f fuisse dicunt. Quod neque Phauor. Philosophus inficiatus est dicens paupertatem aliam animi, aliam fortunæ culpa contingere, quasi voluerit paupertatem animi voluntariam dici, ex eo, quia ab animo volenti oriri soleat, & paupertatem fortunæ necessariam esse, quia animi fortunæ cedere tenemur iuxta illud Ouidij.

Nempe dat, & quæcunque libet fortuna rapit.

Quamobrem fortuitos casus dicere solemus eos quos hominis prouidentia reparare non potest, & à quibus plerumque mortales excusantur, vt patet ex aliquibus iuribus. g

g l. 2. § fin. tempore ff de adminis. tut. ad crimi. pret. l qua fortuitu C. de pigno. a. ctio.

Voluntaria autem paupertas est illa quæ ab ipsorum profitentium voluntate proficiscitur, vt potest videri in his qui ordinis Minorum regulam amplectuntur paupertatem vouentes obseruantiamque regulæ pollicentes de quibus plura decreta h canonica verba faciunt, & de religiosis vniuersaliter multa in iure i Canonico tractata videmus. Et de hac parte dicunt sancti legum Matthæum k dicentem *beati pauperes spiritu*, idest volūtatem hanc beatissimam appellat Ioānes Faber. l Et hanc secutus fuit Christus Dominus. Et post eum eius vestigia sequentes apostoli. Et hanc sequuntur religiosi prout articulo sequenti dicetur.

h c. exiit ad verb. sign. li. 6. i cap. exiuit de verb. signif. i in tit. de regul. & in tit. de relig. domibus. k Matth. 5. l Faber in §. 1. inst. qui cau. man. non l. c.

ARTICVLVS III.

Quæ paupertas requiratur ad constituendum religiosum.

REspondeo dicendo, quod ad constituendum religiosum nō sufficit votum non tenendi aut acquirendi aliquid iniustè, quod est præceptum contētum implicitè in septimo præcepto Decalogi, & explicitè in decimo præcepto, & habetur in m sacra scriptura. Nec est votum carentiæ voluntaria habendi vel tenendi aliquid etiam iustè nisi quatenus est instrumentum virtutis, & hæc est de cōsilio iuxta illud, n *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus.* Est igitur votum, quo quis profitetur nihil habere, neque habere posse: requiritur enim, quod exuat veterem hominem, & induat nouū profitendo paupertatem exteriorem qua renunciet omnem rationē tam iustam quam iniustam quærendi, & habendi pecuniam, & aliquam quamcumque rem, vt in iure o probatur, & tradit D. Thomas communiter receptus. Insuper requiritur, quod ista paupertas promittatur per votum solemne factum in religione approbata, in manibus prælati potentis aliquem ad religionem admittere secundum regulam ipsius religionis à Sede Apostolica approbatam, vt in iure p est definitum.

m Exod. 20. relatu ā gl. in c. quisquis non. nobis 32 q. 7. n Matth. 19 o Ca. nisi perditio. 12. q. 1. c. ne ad monasteriam § fin. de stat. monac. ch D. Tho. 2. 2. q. 186. art. 8. p c. r. de vot. lib. 6. clem. 1. de regul.

ARTICVLVS IV.

Vtrum religiosi possint habere aliquid.

REspondeo dicendo, quod nullus regularis etiam Canonicus regularis potest habere vllū dominium, vel aliud ius in pecunia, vel in re æstimabili ca, nec possessionem eius sibi. Dixi etiam Canonicus regularis, quia licet canonici regulares laxiori regulæ, quam monachi seruātis quoad aliqua, vt dicitur in iure, q quoad hoc tamen in iure r exequātur. Dixi dominium, quia bene potest habere iurisdictionē, qualem habēt Abbates professi, & alij beneficiarij à iure s concessam. Dixi vel aliud ius, ad includendum vsumfructum vsum seruitutem vel actionē, quia nihil tale regularis habere potest vt Canones t sacri determinant, in quibus doctissimus Nauarrus. Dixi neque possessionem, quia etiam illa est ius, licet possit habere detentionem facti naturalem, vt habet seruus in vestibus, & in aliis quæ tenet, vt est in iure u ciuili determinatum. Dixi sibi sine nomine suo, quia bene potest alteri acquirere, vt statim dicemus. Dixi in bonis pecuniariis, quia in aliis tam internis quam externis potest habere, vt omnes istis habent fidem spem, & charitatem, &c. in externis item potest habere, vt in iuribus ecclesiasticis putà titulo beneficio regulari vel seculari episcopatus Abbatiæ prioratus vel commendæ quorum dominium & proprietas perinde pertinet ad eos sicut dominium, & proprietas titulorum beneficiorum ad clericos sæculares, vnde petinde possunt agere, & agunt nomine suo super proprietate vel possessione suorum titulorum, ac illi, idq; suo nomine, & non nomine sui prælati, vel monasterij, imo frequenter contra illud, vt dicitur in iure. a

q c. quod Dei timorem de stat. monach. r c. monachi c. super hoc de stat. monach. s c. educere de rescrip. clemen. 1. de supplend. negl. prælat. t c. cum pertinto 12. q. 1. c. vbi. Nauar. cons. 5 & 6 u l. stipul. ista habere licet. §. hoc quoque de verb. oblig. a c. cum dilecta de elect. c. de monachis c. cum causa c. nisi de probat.

ARTICVLVS V.

Quibus acquirat monachus.

REspondeo dicendo, quod quicquid acquirit regularis acquirit quoad dominium soli Deo, & Domino nostro Iesu Christo, prout ait Innocentius y communiter receptus per citatos à Decio, ius autē supremum, & generale administrandi acquirit Papæ, & vniuersali ecclesiæ, particulare vero illi ordini, & monasterio, cuius est ipse si sit capax iuris administrādi, alioquin etiam remaneret apud Papam, & sola detentio, & vsus, & administratio facti penes ordines, & monasteria quibus acquireretur ius particulare administrandi si illius essent capacia per quod subtiliter, declaratur quædam Nicolai III. z decretalis definiens multa circa paupertatem promissam seruari à fratribus Minoribus. In ea enim Summus Pontifex non inducit ius nouum, sed antiquum exponit quatenus decernit dominium rerum donatarum, & relictarum fratribus Minoribus incapacibus dominij in speciali, & in communi non quæri eis, sed remanere apud donantes si sibi reseruarit, & si non reseruarunt ad Sedem Apostolicam, & Romanum Pontificem trāsire, & solum vsum, & administrationē facti cum moderatione ibi posita eis permitti, circa quam Nicolai III. decretale in quantū ibi agit de dominio rerum donatarū vel relictarū, quod scilicet, pertinet ad Pa-

y c. cum super de causa poss. & prop. Dec in c. constitutus de rescrip. Nam. de reddit. eccl. monit. 40 q. 1. z cap. exiit. § porro, & § ad hæc. § præterea de verb. sig.

ad Papam intelligendum per dominium ius administrandi supremum, quia verum dominium ipsi soli Deo competit, sicut & dominium omnium aliorum bonorum donatorum, & relictorum ecclesiis, & ordinibus, & monasteriis capacibus dominij, & iuris administrandi quæritur soli Deo Domino nostro Iesu Christo, & solum ius supremum administrãdi Papæ, *subalternũ* verò ecclesiis parrochialibus ad vsum earum, & ministrorum secundum Canones exercendum. Ita quod verbum *dominium*, vel *proprietas* positũ in aliquo textu, vel dispositione per quã ecclesiæ, vel prælati, vel beneficiarij dicuntur suorum sibi donatorum, vel relictorũ domini debet interpretari pro iure administrandi per Canones concesso. Et ita illa receptissima sententia Innocentij approbata per Nicolaum III. [a] quod quidquid acquirit religiosus acquirit suo ordini, vel Monasterio debet intelligi de Monasterio, & ordine dominij, & iuris administrãdi capacis, & non de dominio verò, quod in omnibus bonis ecclesiasticis quæritur Deo, cum hac differentia, quod ius administrandi particulare quæritur sæcularibus, & ordinibus capacibus ipsis secundũ canones exercendum, incapacibus vero soli Papæ quãuis vsus, & administratio facti concedatur eis cum moderatione, vt nobis Franciscanis regularis obseruantiæ conceditur per Nicolaum [b] III.

[a] d. §. Porro.

[b] Dict. §. Porro.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Summus Pontifex possit dispensare in aliquo casu cum religioso, vt habeat proprium stricto modo sumptum quoad dominium, & proprietatem sicut cæteri sæculares.

RESpondeo dicendo prout tradit doctissimus Nauarrus[c], quod non etiam in casu in quo Papa dispẽset cum religioso, vt nubat licitè, & ratio est quia dari potest causa, & necessitas cui succurri non possit nisi religiosus fiat verus maritus prout iam diximus supra hoc tomo, [d] at nullo modo potest dari necessitas cui non possit succurri per solam bonorum temporalium administrationem, & sic ex defectu causæ non potest Papa dispẽsare in voto paupertatis. Quod confirmatur nam maxima causa est necessaria ad dispensandum in voto solemni castitatis, quæ quia vix accidit iden nonnisi bis aut ter per Martinum V. & Eugen. IIII. super hoc legitur dispensatũ prout affirmat Corduba. [e] Verum est tamen quando dispensat cum monacho in voto solẽni castitatis, vt possit ducere vxorem, non dispẽsat cum eo, vt maneat monachus perfectæ, imperfectæ, & euãgelicæ religione, quam professus est, & quòd simul habeat vxorẽ, quia votum castitatis est de substantia religionis euãgelicæ, adeo, quòd altero ablato, iam ipsa religio dissoluitur, & ipse iam religiosus illius desinit esse, & sic ex causa ille de religioso per dispẽsationẽ potest fieri nõ religiosus, & factus non religiosus vxorẽ habens potest habere propriũ, nam dispensando Papa cum monacho, vt succedat in regno, & possit ducere vxorem, causa quæ militat ad dispensandum cum eo, vt possit vxorem ducere militat, vt possit habere regnum, & proprium: non enim potest habere vxorem, & liberos sine eo, quod ipsi concedatur proprium habere, quod ex dicendis articulo sequenti apparebit.

[c] Nau. in c. non dicatis. 12. q. 1. nu. 10.

[d] 3. Th. 4. 1.

[e] Cord. lib. 1. qq. q. 24. memoria fuerint.

ARTICVLVS VII.

Vtrum commendatarij ordinum militarium cum quibus est dispensatum, vt possint vxores ducere, possint similiter dispẽsatiuè habere proprium.

RESpondeo dicendo, quod Nauarrus, [f] ait commendatarios coniugatos, (quales sunt in regno Castellæ D. Iacobi Alcantaræ, & Calatrauæ, in Lusitania vero Commendatarij Christi D. Iacobi, & Auis etiam prout hodie viuunt, & profitentur) non habere dominium rerum etiam patrimonialium, aut quę sua industria acquisierunt, sed pertinet ad militares religiones, quarum sunt cõmendatarij professi. Hinc viterius affirmat secluso priuilegio licet inter liberos distribuere possint portionẽ legitimæ quæ illos contigit modo ea bona acquisita fuerint ante professionem, non tamen posse iuxta quandam Authẽticam [g] distribuere inter liberos ea bona quæ post professionem pertinere ad eos ceperunt, ac proinde neque de illis posse instituere maioratum, aut testari. Et ducitur hoc argumento eo quod sint religiosi ac proinde pauperes nullius rei dominium habẽ [illegible] etiam motum proprium Pij V. quo commendatarijs omnibus aufert priuilegia testandi facultatẽque concessas. Quare vult eos hodie etiam si liberos habeant non aliter testari posse, neque alia bona eis posse relinquere, quam alij religiosi.

[f] Naua. in c. non dicatis n. 28 & in c. si. 16 q. 1. nu. 12. q. 1. 12 & 13.

[g] Authen. si qua mulier. C. de sacros. eccles.

Hanc opinionem affirmat Molina, [h] esse rigidam admodum, & improbabilem sententiam, vt bene ait alter Molina, [i] ita enim sunt religiosi vt tamen perfectè, & integrè non sint sicut religiosi in claustro viuẽtes cum & castitatis votum quidam eorum omnino habeant dispensatum, nempe Commendatarij Christi in Regno Lusitano, qui neque coniugalem castitatem vouent. Cæteri verò magna ex parte eo quod solum vouent castitatem coniugalem similiter paupertatem obedientiam totamque regulam ita habent dispensatam, vt coniugatis degentibus in sæculo extra monasterij claustra alentibus liberos splendidamque prout eos decet familiam accommodata sint. Contrariumque eo ipso quo hæc omnia illis permittuntur esse omnino irrationabile, moraliterque seruatu impossibile. Nec vero ait Molina, [k] ita cum commendatarius qui hodie viuunt est in voto castitatis, & cæteris dispẽsatum, quasi prius se astrinxerint ad integram castitatem, paupertatem, & obedientiam, qualem qui erant à principio institutionis huiusmodi ordinum profitebantur, & per dispensationem liceant eis quæ illis alias tunc non licebant, sed quia concessum est eiusmodi ordinibus nõ aliam castitatem paupertatem, & obedientiam in eis profiteri quam consuetam hodie ab eisdem seruari. Et quamuis quoad obedientiam, & paupertatem forma professionis nonnullorum horum ordinum aliquid plus præseferat quam a multis annis seruetur, nõ plus tamen à superioribus hodie exigitur quam quod seruari est consuetum, vsque, & consuetudo tot annorum obtinuisse præscripsisseque videtur, vt nõ aliter illa obligent promissiuè intelligantur quam consuetudine à tot annis seruari consueuerunt, præsertim cum multi eorum aut ferè omnes nequaquam profiterentur si ad aliam vitæ rationem quam hodie seruari consuetam tenerentur, maximè illi qui ob habitum honoris gratia cum exigua ad modum aut nulla pensione à Rege soluenda profitentur. Itaque hodie [illegible] cum admodum modico religionis onere. Ex dictis arbitratur Molina, [l] quod Commendatarij de quibus est sermo dominium habent bonorum patrimonialium, necnon eorum quæ sua industria acquirunt, possèque de his omnibus non secus testari instituereq; maioratus ac cæteri sæculares, quin & fructum commendatarum eo ipso, quod eos percipiunt possessionemq; eorum acquirunt, vt priuilegijs consuetudine antiqua à multis annis facere consueuerunt. Confirmatur hoc potest praxi Regni Lusitani quoniam à [illegible] gaudent priuilegio fori quoad hæc omnia, quasi dominium eorum ad

[h] Moli. 1. t. tract. 2. d. 5 & 1 a. col. 77 a.

[i] Moli. lib. 1. de primogen. Hispan. c. 2 nu. 69.

[k] Molin. 2. 2. vbi sup.

[l] Molin. 2. 2. vbi sup.

ipsos non verò ad monasterium pertineat, eaque de causa respondere coguntur coram iudice sæculari, solumque in criminalibus, aut cum agitur de bonis commendæ, antequam fructus ab eis percipiantur, aut de bonis conseruatur eis priuilegium fori respondentque coram proprio iudice ordinis.

At constitutionem Pij V. respondet Molina non esse intelligendum de his commendatarijs coniugatis, de quibus loquimur, qui prout postulat eorum status antiqua consuetudine dominium habent suorum bonorum potestatemque omnino testandi. Imò addit, quòd fortè Summus Pontifex non posset ab eis auferre potestatem testandi de rebus patrimonialibus, & sua industria acquisitis cum nunquam sua professione intenderint abdicare à se dominium horum bonorum, & trãsferre illud in monasterium idque habet vsus, & consuetudo, neque pro emolumento habitus pensionis aut commendæ id efficerent. Intelligendum igitur erit in commendatarijs. D. Ioannis, & in alijs aliorum regnorum tam virorũ quam mulierum, quos cõstat dominos non esse suorum bonorum, viq; suæ professionis testari non posse secluso priuilegio Sedis Apostolicæ.

Et vltra Molinam addendum est, quod Pius V. nõ reuocauit simpliciter potestatem testandi, sed eam tantum quæ dimanabat à priuilegiis Apostolicis, quare facultas testandi quam prædicti milites habẽt ex consuetudine, & ratione suarum constitutionum non fuit à Pio V. ablata, vt constat ex prædicta bulla, quæ incipit *Romam*, quare sicut magister ordinis potest dispensare in alijs obseruantiis regularibus cum commendatariis, ita videtur, quod post motum proprium Pij V. poterant dispensare in factione testamenti. At pro maiori conscientiæ securitate optimè impetrata à Gregorio XIII. facultas ad testandum, vt patet ex eius bulla cuius tenorem infra in quæstione de testamentis ponemus.

ARTICVLVS VIII.

An generalis Eremitarum Diui Augustini de consensu prioris, & conuentus Diui Augustini concedere possit Ecclesiam sibi vnitam cum quodã horto, & alijs ad eam pertinentibus cuidam monacho sui ordinis ad vitam eius ea lege, vt soluat certos annuos redditus, & regeret, & melioraret, siue redderet meliora omnia ad Ecclesiam pertinentia, & celebraret quasdam missas, & faceret quædam alia pia.

RESpondeo dicendo, quod in quodam decreto[a] quod est pars regulæ D. August. dicitur monachum nihil debere habere, possidere, dare, vel accipere, sine consensu superioris, in quo clarè significat à contrario sensu posse accipere de licentia superioris & sic videtur dictam concessionem esse validam, & in quadam decretali[b] permittitur religioso habere peculium de superioris licentia pro sibi iniũcta administratione, facit etiam pro hac parte decisio Ioannis Andreæ,[c] quæ tenet valere statutum saltem cum causa factum, vt monasterium solum det victum monialibus, & pro vestitu habeant quæ labore manuum suarum lucrantur: per quod Panormitanus[d] ait satis licitam esse constitutionem vel consuetudinem qua religiosis certum quid annuum pro annuo vestitu traditur, quod etiam tenet Decius.[e] Vnde videndum, & inquirendum est an dictus generalis in hoc casu iusta interueniente causa prædictam fecerit facultatem, si enim iusta ad hoc causa accessit non est eius concessio secundum sacros Canones iuxta superius allegata condemnanda.

[a] Cap. non dicatis. 12. q. 1.
[b] Cap. 2. de stat. monach.
[c] Ioan. Andr. in mercurial. reg. non est oblig. de reg. iur. lib. 6.
[d] Panor. in c. cum ad monasterium de stat. monach.
[e] Dec. in c. cæterum nu. 5. de rescript.

Nec his obstat Concilium[f] Tridentinũ definiens non licere regularibus possidere bona mobilia, & immobilia etiam nomine cõuentus: hoc enim est intelligendum secũdum tradita in iure,[g] communiter à Doctoribus explicata dummodo licentia prælati superioris non interueniat, licentia enim interueniẽte clarum est huiusmodi administrationẽ monacho non esse interdictam. Quod etiam satis innuũt verba dicti Concilij ibi. *Sed statim ea superioribus tradantur conuentuiq; incorporentur*, quæ verba significãt tantum prohiberi in prædicto decreto regularibus bona aliqua tanquã propria possidere sine licentia superiorũ.

Nec obstat, quod ratione huius concessionis debet hic monachus esse extra monasteriũ. Respondetur enim, quod esse extra monastriũ non derogat statui regulari. In quadam enim decretali[h] habetur fœminam posse fieri verè religiosam vouendo regulam in monasterio virorũ, non intrando illud, & manendo in domu quæ sua erat antè professionem, & certè valet professio facta cum pacto, vt viuat vouens extra monasterium cum bonis, quæ antè professionem erant sua sustentando se de illis prout iam in superioribus,[i] est resolutum, & infra[k] dicetur.

[f] Sess. 25. de regul. c. 2.
[g] d. c. non dicatis.
[h] Cap. insinuante 1. qui clerici, vel vouent.
[i] Sup. hoc tomo. q.
[k] Inf. hoc tomo. q.

ARTICVLVS IX.

Vtrum prædicta concessio possit reuocari.

RESpondeo dicendo, præfatam concessionẽ posse per concedentes reuocari: dicitur enim in iure,[l] quod nulli religioso cõmittatur aliqua obedientia perpetuo possidentia tanquã in sua sibi vita locetur: sed cũ oportuerit amoneri sine contradictione qualibet reuocetur, per quod determinat ibi Panormitanus cõmuniter receptus, quod Abbas & conuẽtus non possunt facere statutum per quod ligetur successor, & quod Abbas non ligatur ex suo statuto, licet cum conuentu illud fecerit quominus possit contrauenire, nam monachi non possunt resistere illi cum debeant obedire, & eorum velle dependeat à voluntate Abbatis prout in iure[m] habetur, adeo quod tenet Ioãnes Andræas,[n] quod etiam si Abbas iurauerit seruare statutum, nihilominus reuocatio tenet licet incidat in periurium, per quod Panormitanus[o] tenet, quod si Abbas concedat priori obedientiatio seu mãdatario, vt ad vitam teneat prioratum seu administrationem sibi concessam potest nihilominus reuocare, quia nõ potest Abbas sibi imponere legem nec venire contra dispositionem iuris,[p] quia labefactaretur vis voti obedientiæ, quod est vnum de substantialibus regulæ.

Verum est tamẽ, quòd licet huiusmodi reuocatio de rigore iuris facta valeret, nõ tamen debet fieri sine iusta causa, & concedentes siue successores eorũ qui eam fecerint grauiter peccarẽt ea firma ratione, nam sicut Dominus obligari potest seruo naturali obligatione descendente à pacto vel contractu, prout dicitur in iure,[q] ita etiam prælatus potest obligari monacho, vt in præfato iure tradunt scribentes, & tenet Panormitanus[r] quem refert, & sequitur Nauarrus. Et sic potest dictus monachus opponere querelam prælato sine iusta causa istam concessionem reuocanti prout dicit idem Nauarrus.[f]

Et quibus infertur, quod non possunt prælati regulares amouere prælatos conuentuales à prælationibus quas ipsi assignauerint si causa ad talem amotionem faciendam legitimam non interuenerit, & ita in nostra religione iustè, & iuridicè est ordinatũ, vt prouinciales licet possint suspendere guardianos iusta

[l] Cap. cũ ad monasterium. §. tales de statu monach.
[m] Cap. si religiosus de elect. lib. 6.
[n] Andr. in c. non est obligatorium de reg. iur. lib. 6.
[o] Panor. in d. c. cum ad monasterium. n. 16.
[p] d. §. tales.
[q] l. naturaliter §. si ad quod ff. de condit. indebit.
[r] Panor. cons. 504. r. verum cons. Nau. in c. non dicatis num. 96.
[f] Nauar. vbi sup. nu. 98.

iusta id causa postulante non possunt tamen eos omnino à guardianatu priuare nisi causa priuationis ad definitorium deferatur, & consilio patrum definitorij legitima, & iusta censeatur. Imo dico quod licèt secundum nostræ religionis ordinationes guardiani omnes in congregatione intermedia suos guardianatus renuncient non possunt prouinciales, & definitores eos à prælatione amouere in partibus, vbi licet renuncient non admittitur eorum renunciatio, & continuantur, nisi iusta ad id causa accedat: bonis enim prælatis iniuria irrogatur, si quod cum aliis bonis vtitur cum illis minimè practicatur.

ARTICVLVS X.

Vtrum regulares possint habere peculium de licentia superioris.

RESpondeo dicendo, quod religiosi possunt habere peculium de licentia superioris prout definitum est in iure.[a]

Sed contra adest Concilium[b] Tridentinum vbi dicitur nec deinceps liceat superioribus bona stabilia alicui regulari concedere etiam ad vsumfructum, vel vsum, vel administrationem Pro explicatione est notandum, quod proprium in hac materia est duplicis generis. Alterum est proprium quoad verum dominium, & veram proprietatem qualem habent homines seculares sibi id iure[c] permittente. Alterum, quod est proprium alicuius quoad Ecclesiasticam, & liberam administrationem, qualem habent beneficiarij Ecclesiastici, & alio nomine dicitur peculium de quo in titulo de peculio clericorum.

[a] c. nō dicatis 12 q. 1. [b] Sess. 25. de reg. ca. 2. [c] Ca. quo iure 8. d. cum tit. de acq. rer. dominio.

Secundo nota, quod hoc proprium secundi generis, quod alio nomine dicitur peculium, est triplicis speciei. Primæ speciei, quod conceditur administrandum in vtilitatem, & damnum concedentis tantum, quale est, quod conceditur officialibus Monasterij, & obedientiariis, quibus committuntur aliquæ villæ, vel domus administrandæ nomine monasterij reuocabiles ad nutum superioris secundæ speciei. Peculium est, quod conceditur in vtilitatem, & damnum recipientis sine vlla pensione, & onere, vel ita vt certam soluat pensionem, aut aliquod onus expleat, & reliquum commodi vel damni ei cedat ad disponendum de eo in suos honestos, & pios vsus tantum, qualis speciei peculium habent beneficiarij, & multi iam senes, vel infirmi benemeriti de religione quibus aliquæ domus salubriores concedi solent ad nutum remouibiles. Tertiæ speciei peculium est, quod conceditur in commodum, & damnum accipientis pro facultate disponendi pro libito in quoscumque vsus etiam prophanos, vt potest secularis de suo verè proprio, & de hoc agitur in dicto decreto Concil. Trid. Vnde quando concilium dicit, quod nulli regulari liceat habere bona mobilia, & immobilia intelligendum est de proprio primi generis cuiuscunque iuris pecuniarij, & etiam de simplici vsu quoad ius administrandi nomine suo & etiam quoad vtendum eo etiam vsu facti sine extrema necessitate sui vel alterius. & sine iusta licentia prælati, nos autem loquimur in casu, quod regulares habent nomine alieno de licentia iusta expressa vel tacita prælati. Vnde dictum decretum Concilij, quod prohibet superioribus concedere bona stabilia alicui regulari etiam ad vsum fructum, vel vsum, vel administrationem, aut commendam nihil noui iuris videtur inducere, sed solū videtur continere declarationem alterius antiquæ decretalis.[d] Sed vt supradicta vniuersaliter dicta clariora fiant ad singularia descendendum censui per conclusiones hanc materiam resoluendo.

[d] cap. cum ad monaster. ū de stat. reg.

Prima conclusio, procuratores seu œconomi, & quotquot alij bona cōuentus administrant si in alios vsus quam à superioribus deputata sunt ea expendāt peccant mortaliter, & sunt in statu damnationis ac proinde quandiu non resipiscunt à confessariis absolui neque debent nec possunt. Hæc conclusio est in moralibus euidens. Et est D. Thomas,[e] & cuiusdam glossæ quam sequuntur Sarmiento, & Ioannes Gers. Et patet, quia solum respectu eorum vsus qui in bonum monasterij ordinatur destinatam à superioribus habēt rerum administrationem, ergo in cæteros vsus in quos sibi facultas cōcessa non est non magis possunt expendere quam possint cæteri religiosi, at cæteri si de bonis communitatis quidquam attrectent, aut expendant peccat mortaliter, vt omnes fatentur: ergo, & illi. Et est notandum, quod licet omnia bona monasterij sint omnibus communia non tamen ita, vt singuli sint domini aliquarum partiū, qualiter est fundus communis pluribus hæredibus æqualiter institutis, vel emptoribus æqualiter prætium conferentibus: nam si ita essent proprietarij essent iudicandi, sed sunt communia, vt singulis, quod opus fuerit, applicetur ab eo qui habet authoritatem illa administrandi. Porro si hanc authoritatem penes œconomos residere quis dixerit, attendat verba Conc. Trid.[f] vbi præcipitur, vt administratio bonorum monasterij ad solos officiales eorundem ad nutum superiorū amouibiles pertineat. Ex quibus aperte sequitur quam cōsideratè ac diligenter intendere procuratores debeāt sui muneris executioni, & bonorum Monasterij administrationi, nam quoties citra expressam prælati licentiam, aut rationabiliter præsumptam notabilem aliquem sumptum faciunt de bonis conuentus peccant mortaliter, & quandiu ad meliorem mentem nō redeunt, vt firmiter statuant secus facturos se deinceps sunt in statu peccati mortalis ac proinde absoluendi à confessariis minimè sunt. Ex quo rursus fit non solum in profanos vsus, sed etiam alias licitos, vt tunicam, chlamydem, calceos, aut quæuis alia vtensilia, & suppellectilia emere aut sibi aut aliis fratribus sine licentia expressa, aut præsumpta prælati esse sibi penitus illicitos & malos mortaliter.

[e] D. Tho. 2. 2. q. 32. ar. 1. et gl. in c. c. l. q. 1 & tale ... c. hinc, l. 1a ... mel. an. c. p. sui defensorij mo. nus 11. Gers. alij hab. 34. [f] Sess. 25. de reg. ca. 2.

Secunda conclusio, licèt prælatus sit apud quem præcipuè cura, & administratio bonorum conuentus temporalium non minus quam spiritualium residet, non tamen potest ad libitum ea in quos suis vsus expendere ex iure Canonico,[g] satis patet prima pars, secunda autem pars probatur, quia prælatus non est dominus, sed administrator, vt in iure[h] dicitur: ergo tenetur in eos tantum vsus distribuere, in quos destinata sunt prout probat Nauarrus,[i] quod si in profanos vel inutiles vsus dispēset non est dubium quin peccet mortaliter, per hoc tamen minimè tollit, quin vbi consuetudo inoleuerit donare aliqua, possit ea dare: de quo in secundo tomo in quæst.[k] de donationibus aliqua diximus.

[g] c. nullam 18 q. 2 c. vineri de rebus d. Sess. 25. ca. 2. [h] c. fraternitatem de donat. [i] Nau. in d. c. nullam. 18 q. 2. nu 6. [k] 2. to. q. 57.

Tertia conclusio, religiosus etiam ex iis quæ sibi deputata sunt ad proprios vsus si sine licentia prælati dispenset rem notabilis, quantitatis tam intra quam extra monasterium peccat mortaliter, & agit contra votum paupertatis ita D. Antoninus,[l] Syluester, & Nauarrus Et probatur nam vsufructuarius nequit de rebus tantum ad vsum proprium concessis in alios vsus disponere, vt patet ex iure,[m] sed sic est, quod religiosus solum est vsuarius eorum bonorum quæ sibi destinata sunt, ergo non potest in omnem vsum ea expēdere, vnde rectè ait Soto,[n] quod sicut cum aliquis aliquos conuiuio excipit non facit eos dominos esculentorum, & poculentorum quibus mensa struitur, quia neq; illis facit copiam, vt illa ad alios transmit-

[l] Ant. 3 p. ti. 16. §. 1 1. col. 1. & 2. Syl. v. relig. 6 q. 1. tar tum. 2. Nau. in ca non dicatis 12. q. 1 nu. 44. [m] ... de vsu, & ... [n] Soto l. 4. de iust. q. ... ar. 1. col. 8.

tant, aut in proprias domus portent, sed vt sedentes vescantur illis, ita Monasterium facultatem facit monachis edendi, vestiendi, &c. non tamen ea bona in alius vsus expendendi. Verum est tamen, quod est licitum religioso peregrinanti vel existenti in studiu extra claustra facere eleemosynam moderatam ex his quæ sibi in propriam sustentationem sunt assignata, vt post alios tenent Syluester.[a] Ioann. Tabien. & Nauarrus. Et addit Turrecremata,[b] ex Hugone super regulam Diui Augustini, quod religiosus existens extra claustra potest emere, vendere, &c. nõ tamen si intra claustrum extiterit etiam si illud quod vult expendere ipse sibi subtraxerit de his quæ poterat honestè consumere. Aduertendum tamen, quod vt regularis possit etiam extra claustra existens vendere debet habere contrahendo intentionem quærendi monasterio suo aut ordini eo legitimo modo quo iure humano, & diuino licet, quia volens hoc vult consequenter, & illud argumento[c] eorum quæ in iure notantur, & ita tenet Nauarrus.[d]

[a] Sylu. v. eleemosyna. qu. 5. Tabien. nu. 8. Naua. vbi supra num. 4.
[b] Turr. in d. c. nõ dicatis n. 6.
[c] L. illud ff. de acq. hæredit. c. præterea de off. deleg.
[d] Na. in c. cui portio, n. 25 in 1. comment. de reg.

Quarta conclusio magnopere consideranda, & præoculis habenda, non potest religiosus bona sibi à prælato deputata ad certos vsus expendere in alios in quos licentiam prælati non habet, vt si in religione vbi habet frater aliquas pecunias in deposito, & postulet licentiam à prælato ad emendos libros Theologiæ si loco horum emat libros profanos, ad quos emendos verosimiliter existimat facultatẽ sibi à prælato non faciendam peccat mortaliter contra votum paupertatis. Ex quibus infertur, quòd fratres Minores regularis obseruantiæ (de quorum altissima paupertate dicemus infra quæstione sequenti) si ea quæ ipsis conceduntur habere ad certas necessitates præsentes vel eminentes expendãt in alios vsus, ad quos verosimiliter existimant facultatem à prælato non faciendam peccant mortaliter cõtra votum paupertatis ab eis promissum. Nec obstat si dicatur quod diuersus est status Minorum ab aliis religionibus quæ habẽt bona in communi: bona enim illarum religionum sunt Sedis Apostolicæ per prælatos regulares dispensanda. & ideo peccant mortaliter contra voluntatem ipsorum pecuniam expendẽdo. At pecunia quæ conceditur fratribus Minoribus ad suas necessitates præsentes aut eminentes subleuandas non est Sedis Apostolicæ, sed dantis, & ita semper antequam expendatur dominium talis pecuniæ est apud dantẽ,[e] & ideo nimirum si religiosus Minorita possit eam conuertere ex expressa aut præsumpta voluntate dãtis in emptionem gallinarum aut aliarum rerum pretiosarum eorum statui repugnantium. Nam huic obiectioni mihi satis ridiculæ respondeo, quod vt frater Minor possit prædictam pecuniam licitè conuertere in aliquã rem duplex licentia requiritur. Prima ipsius dantis, secunda prælati, & licèt adsit voluntas dantis volentis talem pecuniam in emptionem rerum pretiosissimarum, & profanarum pro libito consumi, deest tamen voluntas prælati minimè id concedentis, de quo verosimiliter existimatur facultatẽ ad huiusmodi minimè concessurum. Et per consequens tali voluntate, & licentia deficiente ego non possum dictos fratres Minores in hoc casu à peccato mortali liberare. Nec eos melioris conditionis efficere debemus quam alios habẽtes bona in communi, qui Deo optimo Maximo arctissimam paupertatem Minorum minimè promiserunt. Et certè si fratres Minores in conuersione pecuniæ in aliquam rem tantum ad voluntatem dantis recurrere tenerentur possent iure optimo iuxta voluntatem expressam ipsiusmet dantis emere habitum nimis pretiosum à fratrum Minorum habitu distinctum nimis, quod esse contrà regulam fratrum Minorum, nemo est qui ignoret.

[e] Ca. exiit de verb. sig. §. 6.

Dicendum est igitur pecuniam oblatam fratribus Minoribus apud dantem quoad dominium, & proprietatem remanere, vsum tamen ipsius pecuniæ iuxta voluntatem ipsius dantis regulatam cum voluntate prælati in necessitates prædictorum fratrum esse cõuertendum, vt contra votum paupertatis altissimæ promissæ aliquod sinistrum minimè cõmittatur. Et prælati licentiam ad prędicta regulatam cum suo statu concedere tenentur, vt infra articulo vndecimo dicetur. Supradicta modo confirmantur post capitulum fratrum Minorum generale celebratum Romæ anno Domini millesimo sexagesimo in quo iuxta constitutionem Martini V. & Pauli IIII. pecunia oblata dictis fratribus non apud dantem remanet, sed in Sedem Apostolicam transit, & per consequens non potest consumi sine licentia prælatorum.

Quinta conclusio, retinere aliquid notabile cum animo illud occultandi prælato, cuiuscumque generis illud sit, apertè est peccatum mortale. Ita definitur in iure, & tradunt post alios Turrecrem.[f] & Nauarrus. Est verumtamen considerandum, quod duplici ratione potest religiosus rem aliquam suo occultare prælato, primo ne illa spolietur, secundo ne fortè reprehendatur, quia sine eius consensu suscepit. & qui rem occultat prælato, quia iure, & merito sibi eam auferendam à prælato existimat peccat contra votum, & ex proprietarius, ac proinde peccat mortaliter, si vero ea intentione occultat quia existimat non quidem se re illa spoliandum, sed solum reprehendendum, quia inconsulto prælato eam possidet, tunc eum ad peccatum mortale minimè condemnarem, si in præparatione animi est paratus eam prælato tradere, & minimè retinere si intelligeret eum ipsi minimè concessurum. Hinc certam licet constituere regulam pro scrutiniis seu visitationibus cellarum, nam proculdubio si quando prælatus visitat cellam religiosi, nempe ad inquirendum, & perscrutandum quid in cellis singuli habeant, si aliquis fratrum occultet verbi gratia profanas aliquas vestes picturas imagines, gẽmas libros, quæ omnia iuxta ipsius fratris conditionem, & dignitatem prælatus ægrè, & molestè laturus est, vt habeat, & ea ab illo sublaturus creditur, minimè dubium est quin talia occultãs peccet mortaliter nisi materia sit parua, ac modica.

[f] Turr. in c. nõ dicatis art. 5. Nau. vbi

Sexta conclusio, recipere vel acquirere ab aliis aliquid notabile sine superioris licentia peccatum mortale est religioso, ita Nauarrus,[g] & probatur ex iure canonico, vbi dicitur si quidpiam fuerit religioso specialiter destinatum non præsumat illud accipere. Et Concilij Tridentini postquam decreuit, vt nulli regulari liceat aliquid, vt proprium possidere addit, sed statim ea superiori tradantur conuentuiq; incorporentur. Quod etiam in quadam partitarum lege[h] statuitur. Hoc autem intelligitur quando res absolutè, & simpliciter fuit data religioso. Nam tunc tanquam incapaci data acquirit statim monasterio, & debet statim superiori tradi, & monasterio incorporari, sed si ipsi religioso detur sub conditione, quòd eam habeat independenter à prælato non intendens dans aliter eam à se abdicare tunc peccat mortaliter subditus eam recipiendo, & ei qui debet tenetur eam statim restituere, vt post alios notat Syluester.[i]

[g] Na. in c. non dicatis. n. 16 c. cum ad monasterium de stat. monach. ses. 25. de reg. cap. 5.
[h] l. 14. tit. 7. part. 1.
[i] Syl. v. religi. 6. q. 7. & ar. 5. 2.

Septima conclusio, non peccat mortaliter monachus qui rem etiam mediocris valoris suscipit ab extraneis, aut tradit alteri fratri, aut cõmutat cum alio siue domestico siue extraneo, cum per huiusmodi actiones non præiudicetur in aliquo monasterium, & compertum habeat si à prælato facultatem postulasset ad eas actiones sibi minime denegandam. Quod vt procedat triplici limitatione debet moderari. Prima est,

ma est, quod subditus promptum, & expositum habeat animum non occultandi, sed potius resignandi in manus prælati talia bona accepta retenta permutata, &c. quoties prælatus exegerit, aut quoties secessit cellario seruiunti. Secunda quod per prælatum aut constitutiones talis religionis non sit in virtute obedientiæ aut cũ simili rigore interdicta talia acceptio, retentio, aut permutatio. Tertia quod exploratum, & compertum habeat subditus consensum saltem interpretatiuè prælatum in eas res, ita vt si ab ipso peteretur licentia, eam expressè daret, quamuis modus clandestinè faciendi sibi displiceat prout infra articulo vndecimo dicetur.

Quæ autem dicatur notabilis quantitas ad hoc, vt peccet mortaliter subditus retinendo, aut expendendo sine licentia prælati restat explicandum, pro quo sit,

Octaua conclusio, licet D. Antoninus. a teneat etiam paruam quantitatẽ, quam non est paratus subditus in manibus prælati resignare ad requisitionem ipsius prælati esse peccatum mortale recipere, vel retinere. Et quamuis Gerson b affirmet, quod etiam cultellum, aut filum, aut acum, sine licentia generali vel speciali dans vel accipiens peccat mortaliter Hoc tamen mihi rigidum admodum videtur ne dicam falsum, propter reuerentiam tantorum patrum; nam materię paruitas in quocumq; genere excusat à mortali. Corduba c secutus Nauarrum quãtitatem vnius argentei dicit esse notabilem ad hoc, vt qui illam furatur peccet mortaliter, Couarruuias d dicit surreptionem vnius gallinæ esse furtum notabile, & mortale, quia ratione Iustinianus e dat actionem furti contra furem gallinam surripientem. Aduertendum tamen ad id quod Nauarrus f ait in quodam consilio facto pro ordine Carthusiensi, ait enim.

a Anton. 3. p. tit. 16. ca. 1. §. 31.
b Gers. ... lect. 5. ...
c Cor. de casib. q. 199. concl. 2. Nau ... & rapin. ... 6. num. 32. & 15.
d Coua. lib. 1. variar. c. 3. n. 14. Gallinarum de rer. diuis.
f Naua. lib. 3. consil. ... de reg. consil. 65. num. 18 & 19.

Nunc autem, quia ab eo tempore in hoc vsque multum abundauit pecunia numerata in bona parte Europæ facilè cõsentirem opinioni in quam tu quoque vir doctissimè inclinas, nempe neque furtum neque appropriationem minoris quantitatis quam trium solidorum, siue quartarum Regalis vel Iulij esse mortiferum. Quia & augerem vsque ad vnum Iulium vel Regalem nisi quoddam statutum vestrum expressè haberet appropriationem vltra valorem trium solidorum esse dignam excommunicatione, & consequenter mortiferam: quamuis responderi posset tam istud statutum quam aliud præfatum de priuante sepultura ob appropriationem valoris vnius solidi fuisse quidem iusta tempore quo facta fuerunt, non autem adeo hoc nostro quo multum valuit pecunia numerata, & fortè iustè æstimari posset. Quod credo non facilè persuasum iri ordini vestro paupertatis voti quam obseruantissimo. Hæc Nauarrus in dicto loco.

Sed certè ad peccatum mortale in religione reseruatum non condemnarem religiosum retinentem quantitatem vnius regalis quam quantitatem non est paratus dare ad requisitionem prælati, tum quia multum his temporibus abundat pecunia numerata, tum quia pœna quæ correspondet peccato mortali est æterna quæ pro tam parua quantitate minimè videtur irroganda, & ita vt nimis dura opinio reiicitur à viris grauibus authore Nauarra g dicente. quod etiam quoad duos argenteos planè reiicitur, putans sequendo Sotum, h & alios quatuor regalium numerum non esse peccati mortalis materiam, vel si est, hac minorem nullum esse siue à diuite siue à cõmuni persona offerantur, seu si à paupere, à qua sententia non recedit Aragon. i

Nec obstat illud, quod ex Iustiniano est adductum. nam, vt colligitur ex Angelo, k ibi datur actio, & pœna, quia præsumitur maiori voluntate furandi fieri. At melius respondet Soto, quod ibi non dicitur, vt vnius gallinæ furtum puniatur, sed gallinarum, & anserum, & ita si duæ gallinæ aut tres essent, vt ex dicto loco constat merito puniuntur sicut de peccato mortali. Et ait Nauarrus, l quod vt sibi videtur ibi solum dicitur, quod si gallinæ anseres turbati euolauerint, & alius animo lucrandi ea detinet, furtum committit. Quod quidem verissimum est. Itaque ibi non dicitur, quod puniatur, vel detur actio furti, vel de dolo, sed declaratur naturam furti esse alienum retinere animo lucrandi, idest sibi retinendi, seruata tamen ratione debitæ quantitatis. Vnde ridiculum esset, & crudele aliquem publicè flagellare aut punire ob quatuor argenteos, vel ob gallinam tantum. Ex dictis sequitur quomodo nos regulares tegere debemus in calificatione furti aut rei retentæ contra voluntatem prælati, vt eam retinentem, vt proprietatium pœnis proprietatij subiectum condemnemus.

g Naua in 2. tom. lib. 3. de rest. ca. 1. nu. 36. & 37.
h Sot. lib. 5. de iust. q. 3. art. 3. ad 3.
i Arag. 2. 2. q. 69. art. ... ...
k Ang. in d. §. gallinarum.
l Nauar. vbi sup. nu. 38.

Aduertere tamen debent regulares, quod si res retentæ contra voluntatem prælati tales sint, quæ ad priuatorum religiosorum vsum sunt necessariæ, vt cibariæ medicinæ vestes, &c. & sua necessitate proposita adhuc superior nollet concedere, possunt regulares sine peccato, & restitutione accipere, cuius dicti ratio est, quia superior debet, & tenetur dare, ad hoc enim sunt bona illa constituta, vt necessaria subditis ministrentur, vnde superior non est Dominus eorum bonorum, sed dispensator, & sic inique agit non dispensando fideliter, & prudenter, cum fidelem seruum, & prudentem velit Dominus super suam familiam constituere. Hæc autem locum non habent in necessitate extrema vel graui, in quibus absque omni voti paupertatis præiudicio accipere potest subditus sibi necessaria. Nec hoc est actum dominij aut proprietatis admittere cum non ex iustitia, sed ex charitate religionisque institutis debita res sit, sed vsum rerum necessariarum habere, quod voto non repugnat, ita Petrus à Nauarrus. m

m Naua. vbi sup. num. 181.

Ex quibus infertur quid prælatis regularibus agendum oporteat circa subditorum prouisiones, si enim in ipsorum necessitatibus succurrendis miseri se exhibeant, ea miseria in ipsorum damnum, & detrimentum conuerteretur, subditi enim pauperes deficiente victu, & vestitu ad surripiendas res suæ communitatis prouocabuntur, & loco minimæ quantitatis ipsis secundum regularia instituta dispensandæ, magnam aliquam quantitatem furabuntur suis necessitatibus aliquando non debitè, & ordinatè succurrendo, quo fiet, vt penuria, & parcitas prælatorum ad aliquid lucrandum, sit occasio ad perdendum, & ipsi monasterio maius damnum inferendum.

Et est aduertendum vltimo, id quod aduertit Mẽdoça, n dicens saluo meliori iudicio, quod non videtur sibi peccare mortaliter qui quantitatem duorum argenteorum recipit, aut expendit, & cõsumit, &c. inconsulto prælato imo etiam palam dicente prælato ne eos expendat, & ratio est, quia quantumuis neget licentiam, & palam dicat ne id fiat adhuc subditus in re tam paruæ quantitatis cẽsetur operari cum licentia rationabiliter præsumpta, nam licet prælatus eam neget non tamen rationabiliter, sed prorsus irrationabiliter negat. Longè enim irrationabile, & durum videtur quod prælatus habere velit religiosum tanquam seruum, & vile mancipium, cum aliter omnino seres habeat. Certè si maritus nullo modo permitteret, imo omnino prohiberet vxori facere eleemosynas etiam paruas non peccaret illa contra faciendo in paruis quãtitate. Quia cum maritus rationabiliter debeat talẽ licentiam vxori concedere, si eam negat, irra-

n Mendo. in quodlib. q. 8. de pauperi. relig. ... §. 1.

diuinis officiis ecclesiasticisq́; sacramentis, qualiter ea ritè valeant celebrare. Quoniam si de cætero rudes, & ignaros ordinare præsumpserint (quod quidem facile poterit deprehendi) ordinatores, & ordinatos vltioni graui decernimus subiacere: sanctius enim est (maxime in ordinatione sacerdotum) paucos bonos quam multos malos habere ministros, quia si cæcus cæcum ducit ambo in foueam cadent. Quæ verba ibi, *maximè in ordinatione sacerdotum*, denotant in ordinatione sacerdotum plura deberi considerari, quam in ordinatione subdiaconatus, aut subdiaconatus. hæ enim dictiones maximè præcipuè, & præsertim casum impleant, in quo maior ratio militat, vt omnes circunstantiæ videantur.

ARTICVLVS VII.

Quæ necessitas, & vtilitas sufficiens dicatur ad dispensandum in supradictis.

[a] Syl. tit. ordo 3. §. 10. in fin

Respondeo dicendo, quod Syluester [a] loquens in casu differenti dicit, quod tunc Ecclesiæ vtilitas prouenit ex ordinatione alicuius, quando indiget ministro, & non sunt alij idonei præter illum, & tūc est necessitas, quādo aliū nō habet. At Syluester loquitur in casu satis dissimili, quando Episcopus vult aliquem compellere ad ordines suscipiendos, & tūc verū est, quod non potest ipsum cōpellere, nisi adsit prædicta vtilitas, vel necessitas, at in nostro casu, in quo de tali cōpulsione minimè agitur, non ita strictè illā vtilitatē, & necessitatē debemus considerare. Imo [b] D. Antoninus de dicta compulsione verba faciens, ait quod tūc necessitas Ecclesiæ eueniet, quando non adsunt alij, qui ordinari possint, & velint, & ecclesia indiget ministris ad diuina officia peragēda, & ad alia munera subeūda. Et tūc vtilitas aderit, quomodo licet adsint alij idonei, Ecclesia tamē pluribus opus habet, vt melius seruiatur. Vnde resolutiuè existimo, quod tunc erit vtilitas Ecclesiæ quando sunt pauci idonei ministri, & tunc aderit necessitas quando non solum sunt pauci Ecclesiæ ministri, sed etiā quando deficiunt idonei, & non idonei. Quæ necessitas, & vtilitas moraliter debent cōsiderari, ita, vt in puncto indiuisibili minimè consistāt, sed recipere debent eā latitudinē quæ in aliis rebus moralibus secundū arbitriū boni viri attēdi debet. ea enim quæ præfixam aliquā determinationē à lege nō habēt arbitrio boni viri relinquuntur iuxta ea quæ in iure [c] notantur. Et vt Domini Episcopi hoc arbitrium rectè & legitimè exequantur vltra alia debeo aduertere, quod sępè sæpius idonei & non idonei ministri occupationibus, & negotiis implicati legitimis, & infirmitatibus detenti non residant in Ecclesiis, & tunc paucitas ministrorum efficit, vt Ecclesiæ non ita commode seruiantur. Ex quibus infertur, quod prælati regulares considerando suorum monasteriorū penuriam ministrorum ad ipsorum onera subeunda ita vt commode omnibus ministeriis diuini cultus satisfaciāt possint, & debent prædictam necessitatem, & vtilitatem pensare, vt à Dominis Episcopis, vt decet humiliter huiusmodi ministrorum dispēsationes petant, & consequantur. Quod ipsorum iudicio, & arbitrio relinquitur, cùm ipsi, vt patres monasteriorū sciant, & experientia cognoscant, vtrum sit vtile, & necesse suos subditos sacris initiari.

[b] Anton. 3 p. ti. 14. de temp. & loco ord. §. 18.

[c] L. 1. C. de iur. deliberan.

QVÆSTIO XXV.

De ornamentis Ecclesiasticis in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum fratres Minores possint paramenta Ecclesiastica sumptuosa habere.*

2 *Vtrum fratres Minores possint ornamenta sumptuosa procurare.*

ARTICVLVS I.

Vtrum fratres minores possint paramenta Ecclesiastica sumptuosa habere.

Respondeo dicendo, quod Clemens V. in declaratione Regulæ fratrum Minorum quæ incipit exiuit de paradyso, &c. *Vsfuit & mandauit fratribus prædictis ne habeant nisi paramenta, & vasa Ecclesiastica decentia in numero, & magnitudine sufficientia competente, quia superfluitas, aut nimia pretiositas vel quæcunque curiositas in his seu aliis quibuscunque non potest ipsorum professioni seu statui conuenire.* Ita habetur in libro Monumenta, [d] ordinū. Et Calixtus Tertius, *remisit omnem excessum in paramentis saltem vsque in illum diem, & suspirans dixit, quod prouideretur, ne in futurum tales excessus fierent.* Ita habetur in eodem libro. [e]

At Sixtus IIII. *Concessit, quod prædicti fratres minores possint tuta conscientia tenere, & recipere paramenta argentea aurea, & alia ad diuinum cultum pertinentia, & habere campanas magnas, & diuersas, sed hoc quando Capitulo Prouinciali visum fuerit posse sine scandalo fieri.* Ita habetur in dicto libro [f] & in supplemento.

Sed *Leo Decimus declarauit, & decreuit, quod fratres Minores sunt tantum custodes, & non possessores paramentorum, & ornamentorum, ac vasorum, quæ ad ministeriū sacramenti altaris habent, & propterea illis absque suæ professionis macula, aut violatione vti, & potiri liberè, & licitè, posse cum decens iuxta solennitatum celebritatem decentioribus paramentis diuinam honorare maiestatem,* Ita habetur in supplemento. [g]

Circa concessionem Sixti IIII. notat collector [h] conformiter ad speculum fratrum Minorum, & circa concessionem Leonis X. cauendum esse ab illis quoad habendū pretiosa, & sumptuosa in cultu diuino, quia ait, sunt subreptitiæ ex falsa causa habitæ. & quia contra declarationes. At doctissimus Cordūba, [i] modestiùs loquitur dicens, quod aliud est iudicium habendum quoad fratres vtentes prædictis rebus pretiosis secundum prædicta priuilegia, & aliud quoad procurantes prædicta pretiosa, aut superflua, nam primo quoad ipsos fratres vtētes dicit primo, quod omnes fratres possunt licitè recipere, & tenere paramenta, & contenta in priuilegiis Sixti IIII. cū limitationibus ibi positis, quia sic limitare videtur prædicta dispensatio ad tollendū scādalum, vel turbationem personarum probabiliter imminentem, & vt deuotioni talium personarum ad Dei honorē condescendatur, & dūmodo fratres non dēt causā prædictis, vt ibi dicitur, neq; tenentur fratres esse valde soliciti ad informandū tales personas, vel ad multum dissuadendum eis, sed sufficit, quod non prouocent eos ad id, & quod non fingāt scandalū, vbi non est, vt ibi innuitur, & certè temerariū ait Cordub. videtur dicere, quod cū his limitationibus non sit licitū vti tali dispensatione, quā totum capitulū generale Aquileæ anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo acceptauit, & posuit inter alias recollectiones ipsius capituli, vt ibi habetur. Et consequenter ait Cordub. quod omnes fratres possunt licitè vti domibus, & ædificiis sumptuosis, & ibi morari, & paramentis, vasisque ecclesiasticis pretiosis valde, & multiplicibus vti, & aliis quibuscunq; quibus fratres vtuntur cōmuniter vel diuisim, vtpote cellis, & officinis libris, & alijs vtensilibus domorū nostrarum secundū prædictum priuilegiū Leonis X. quia videtur rationabile, & habere causam rationabilem aliqualiter,

[d] In 1. impr. fo. 13. in tract. 1. & in 2. fo. 10. tract. 2.

[e] In 1. imp. fo. 61. & in 2. f. 65. concess. 89.

[f] In 1. imp. fo. 61. & in 2. fo. 67. concess. 109. & in suppl. fo. 10. concess. 374.

[g] Suppl. fo. 15. concess. 14.

[h] Collect. in exp. m[illegible] Ecclesiæ. Speculū fratrum minorum fo. 6.

[i] Cor. in addi. ad dictū cap.

vt

vt in dicto priuilegio ponitur, quia scilicet tal um rerum sumus nos fratres Minores custodes earum, & ex ipsarum vsu nihil magis adiicitur nostris commoditatibus particularibus quoad victum, & vestitum, & propter honorem cultus diuini,& vt similiter deuotioni Domini earum rerū,scilicet, deuotioni Domini Papæ qui est Dominus talium rerum alio Domino non existente videtur, quod licitè talibus rebus vtamur sicut de concessione Sixti IIII. dictum est,maximè, quia ex quo ipse Leo X. non solum dispensando cōcedit,sed etiam declarat,& decernit esse licitum talibus vti,& insuper vult,mandatque sic fieri,certè videtor tacitè decernere, talem cōcessionem seu dispensationem eiusque causam esse rationabilē, & licitam nobis, ideo tanquam talis habenda est in vtroque foro,cum de opposito non cōstet manifestè, vt est communis practica,& regula doctorum virtusque iuris,& nos humiliter, & sincerè sic stantes prædictæ papali declarationi atque decreto sumus omnino tuti in foro conscientiæ, Neque est dicendum Papam non fuisse debitè informatum, de obligatione Minorum: constat enim quod fuit sufficienter Instructus,vt expressè patet in relatione ipsius priuilegij,& dato,quod ei non fuerit tam extensa relatio seu informatio prædictæ obligationis ipse tamen censetur habere in pectore suo omnia iura communia cuiusmodi est regulæ Minorum obligatio quoad hoc de qua habetur in declarationibus insertis in corpore iuris,ergò licitè possumus vti prædictis rebus secundum priuilegia præfata,vt dictum est.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres Minores possint ornamenta sumptuosa procurare.

Respondeo dicendo, quod illicitè contra statum professionis Minorū talia ornamenta sumptuosa fratres Minores procurant, quia in dictis priuilegijs non cōceditur talibus,quod possint ea procurare vllo modo, vt patet ibidem, imo, & in concessione Sixti IIII.sed eis specialiter prohibetur seu limitatur, vt ex eius tenore in articulo superiori allegato satis patet, postquam autem semel habita seu facta sunt in ordine culpabiliter, seu inculpabiliter procurata per ipsos fratres seu alios, tunc licitum est talibus vti, vt dictum est,nam vsus tantum eorum est concessus,ac. quisitio autem seu ædificatio sumptuosa ædificiorū, & ornamentorum multorum in numerus,& pretiositate, seu causalis procuratio talium sumptuosorum, aut pretiosorum prohibita, & illicita nobis est ex regula seu declarationibus, & nullo modo est nobis concessa per prædicta priuilegia. sed potius exclusa, vt patet ea dictis, ita Corduba, [a] & omnes regulæ Minorum expositores.

[a] Cor. in ad. des. ad compl. ornamenta.

QVÆSTIO XXVI.

De pactis in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum prælatus successor teneatur ex contractu prædecessoris.*

2 *Vtrum fideiussores in solidum obligati cum monacho sine licentia sui prælati in fauorem ipsius monachi iuramento obligentur licet obligatio quoad monachum non teneat.*

3 *Vtrum quando contractus fuit initus cum monacho possit eidem solui.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prælatus successor teneatur ex contractu prædecessoris.

Respondeo dicendo, quod pactum vel pactio à paciscor est duorum plurumve in idem placitum seu consensus, scilicet, ad aliquid faciendum seu dandum, vt dicit quidam textus, [a] vnde contractus generali nomine pactum dicitur.sed tamen cum habeamus specificum nomē contractus nominamus contractum vendicendo vēditio,locatio, & similia: cum verò non habemus generali nomine pactum appellamus in his libris de aliquibus contractibus specialiter,& specificè disputamus per aliquas quæstiones,sed in hac quæstione de pactis titulū proposuimus proponendum, & quoad regulares duos tantum articulos proponimus. Primus est,vtrū prælatus successor ex prædecessoris contractu teneatur, & respondetur,quod sic, vt probatur in iure [b] & tradūt Abbas,Baldus,Cardinalis,& Decius. Et Sūmus Pontifex in tanta dignitate constitutus tenetur cōtractum suī prædecessoris, vt tenent Cinus, [c] Baldus,& Paulus de Castro,Romanus,Oldradus,Iason,& Ruinus, & saltem ex vrbanitate, & elementia, & æquitate mandat Dominus Papa, vt adimpleantur ea ad quæ prædecessor se obligauerat prout in sacris Canonibus [d] notatur,& tradit Abbas.

[a] l. 1. ff. de pact.
[b] c.ad.nost. sing. & ibi Abbas ... de for. compet. ... Abbas Bal. & Card. ... c.1. ... Dec. ... consil 147. ...
[c] Cin in l. digna vox. & ... Baldus & Castrens. C. de legib. Roman. consil 116 col. 1. Old. consil. 94. ... Iaf. consil. ... vol. 2. ... dub. 1.
[d] c quia ... nos 12 q. 5 c. vlt 16. q. ...

ARTICVLVS II.

Vtrum fideiussores in solidum obligati cum monacho sine licentia sui prælati in fauorem ipsius monachi cum iuramento obligentur, licet obligatio quoad monachum non teneat.

Respondeo dicendo videri, quod isti fideiussores gaudere debent beneficio fideiussionis,ita.quod sicut is qui est principalis pro quo se obligarunt tunc tenetur, ita neque ipsi fideiussores qui sunt accessorij teneantur,cum accessorium regulariter sequatur naturam principalis non econtra, vt est tritissimus regula. [e] Hoc tamen non obstante contrarium fuit decisum in Rota Placentina in contractu cuiusdam minoris in quo quidam fideiussores se similiter obligauerunt prout refert Quintilianus Mādusius, [f] voluerunt enim Domini auditores illius Rotæ proposito dubio,quod fideiussores tenerentur tum propter iuramentum, quod confirmat contractum iuxta notate per Alexandrum, [g] & quia quando accedit obligationem iuramento vallari, si non vallet obligatio, vt agitur, valet vt melius valere potest iuxta quēdam textum, [h] & tradit Hippolytus de Marsilius, tum etiā, quia his supponitur obligatio fideiussoris, vt passim hodie fieri solet, videlicet, quod se obligauerit principaliter , ac vt principales, & in solidum . quo casu omnes etiam fideiussores principales sunt iudicandi, ita Alexander, [i] & Iason,& Gualdinus.

[e] c. accessorium ... de reg. iur. lib. 6.
[f] Mando de arat. minor. q. 113.
[g] Alex. consil. 35. pen. colu. ... vol. 6.
[h] l. cum patet. ... ff. de l. 9. ... Marsil. super Rubr. de pact. sing. ...
[i] Alex. consil. 3. ... vol. 4. ... lib. 3. Guald. ... de leg.

ARTICVLVS III.

Vtrum si fuit contractus initus cum aliquo monacho, vel religioso an eidem posit solui quod ratione contractus debetur.

Respondeo dicendo, hoc dubium fuisse ventilatum in capella Tolosana,& tandè fuisse resolutum, vt patet ea decisione [k] eiusdem Capellæ, quod sic, si quando fuit factum non interueniente licentia Abbatis,vel alicuius superioris argumento eius dans leges, [l] si vero in tali contractu interuenerit factum

[k] Quæst. 322.
[l] ...

ipsius prælati, tunc monacho, & religioso solui non poterit, & ita intelligit Bartolus [a] aliam legem. Et ideo ait Idem Bartolus, [b] quod si monachus mutuat vel deponit pecuniam, & ei restituatur sine licentia Abbatis debitor, vel depositarius liberatur, cuius sententiam sequuntur Baldus, & Salicetus. Et idem Bartolus ait in procuratore id ipsum esse dicendum, nam si quis pecuniam mutuò accepisset à procuratore, vel cum eo aliter contraxisset nullo actu domini interueniente posset procuratori soluere, argumento cuiusdam legis, [c] sed quando interuenit actus Domini, potà quia actionem iam quæsitam deduxit in iudicium, & fecit reum condemnari non potest procuratori solui, vt in alia lege, [d] innuitur.

[a] *l. cum qui. § quæ sibi ff. de verb. oblig. vbi Bartol.*
[b] *Bart. in l. si vnus s. resp. ff. de pact. & in l. si filius C. eod. vbi Bald. & Salic. idem Barto in d. l. quæ sibi*
[c] *d. l quod seruus.*
[d] *l. hoc iure ff. de solutio.*

QVÆSTIO XXVII.

De parentibus in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum filij monachi propter penuriam parentum possint à religione regredi.*
2 *Vtrum pro parentibus religiosorum aliqua indulgentia concedatur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum filij monachi propter penuriam parentum possint à religione regredi.

REspondeo dicendo, iuxta ea quæ in secundo tomo [e] latè habes.

[e] *2. to. q. 57. art. 3.*

ARTICVLVS II.

Vtrum pro parentibus religiosorum aliqua indulgentia concedatur.

REspondeo dicendo, quod *Calixtus Tertius concessit indulgentiam plenariam pro patribus matribúsque fratrum Minorum præsentium, & futurorum, & etiam defunctorum.* In purgatorio existentium, ita habetur in monumentis [f] ordinum, & in supplemento. Circa quam concessionē est notandum quod hæc indulgentia conceditur pro parentibus dictorum fratrum tam viuis quàm defunctis. Viui autem possunt lucrari illam in vita cōplacentes de filiorum monachato propter Deum quem relictis parentibus, & omnibus in religionis statū quærere proposuerunt, & vt eam consequantur debeat facere omnia, quæ ad eius consequutionem requiruntur, debent enim totis viribus procurare esse in gratia. Mortui autem in purgatorio existētes eam per modum suffragij consequuntur. Quod quomodo sit intelligendum in secundo tomo, [g] satis explicauimus.

[f] *In 2. impr. fol. 65 concess. 90 & in supplem. fol. 101 concess. 397.*
[g] *2. to. q. 93.*

QVÆSTIO XXVIII.

De parrochianis in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *AN religiosi possint admittere ad diuina parrochianos contra voluntatem parrochi?*
2 *Vtrum religiosi possint cum cruce intrare parrochias quādo corpora defunctorum eligunt sepulturam in suis domibus.*
3 *Vtrum Episcopus possit præficere monachum in parrochiā.*

ARTICVLVS I.

An religiosi possint admittere ad diuina parrochianos contra voluntatem parrochi.

REspondeo dicendo, quod parrochia, à qua & parrochianus dicitur tripliciter sumitur, aliquando, scilicet, impropriè pro tota aliqua diœcesi, vt in sacris Canonibus [h] notatur. aliquando propriè, & est locus in quo degit populus alicui ecclesiæ baptismali deputatus certis finibus, deputatus secūdum Godofredum. [i] Tertio sumitur pro tali ecclesia cui ius parrochiale dicitur cōpetere, quod iuridice loquendo consistit in multis. Primo vt in ea diebus festis populus audiat missam de quo iam in primo tomo, [k] latè diximus, nunc autem dico, quod non possunt parrochi nec episcopi compellere parrochianos, vt in suis parrochiis missas audiant, vt concessit Alexander IIII. prout habetur in monumentis [l] ordinum. Et ait Syluester, [m] quòd quando in priuilegiis Prædicatorum. & Minorum dicitur saluo iure parrochiali intelligitur solum quoad oblationes, decimas, & primitias, prout declarauit Gregorius IX. & Sixtus IIII. declarauit, quod parrochialium ecclesiarum præiudicium quod debent fratres Carmelitæ, & fratres Minores, & alij mendicantes per commonicationem curare celebrando, & prædicādo in domibus suis, ac etiam in plateis communibus intelligendum est solum de decimis, & primitiis, quæ à laicis solent clericis exhiberi, ita habetur in monumentis. [n]

[h] *c. 1. de rapt. c. super eodem parroch. c. 2. § pen. de offic. archid.*
[i] *Godofr. in summa eod. titulo.*
[k] *1. to q. 41.*
[l] *In 2. impr. fol. 102 concess. 214. & 215.*
[m] *Syl. in parrochia nu. 1.*
[n] *In 1. impr. fol. 102. & in 2. impr. fol. 135. concess. 461.*

ARTICVLVS II.

Vtrū religiosi possint cum cruce intrare parrochias, quando corpora defunctorum eligunt sepulturam in suis domibus.

REspondeo dicendo, *Quod Leo Decimus in Concilio Lateranensi statuit, quod nulli religiosorum parrochias cum cruce, ad leuanda corpora eorum qui apud Ecclesias domorum, vel locorum eorundem religiosorum suam elegerunt sepulturam intrare possunt, nisi prius præmonito, & requisito ac recusante parrochiano presbytero. Et tunc sine eius, aut ordinarij præiudicio, nisi eisdem fratribus super hoc antiqua consuetudo, quæ sit in viridi obseruantia, & cum pacifica possessione suffragetur,* ita habetur in supplemento. [o]

Notandum est primo circa hanc concessionem, quod illud verbum parrochias sumitur in præsentiarum non pro ecclesia parrochiali, non enim est necessarium, quod corpora defunctorum antequam sepeliuntur ad ecclesias fratrum vbi sepeliuntur deferantur, ad suas parrochiales ecclesias, & sic tale quid in praxi minimè versatur cum nullum ius, hoc fieri præcipiat. Est igitur, parrochia in hac concessione sumēda secundum suum proprium significatum de quo in articulo superiori, [illegible] vt [illegible] significat locum in quo degit populus alicui ecclesiæ baptismali deputatum, & certis finibus limitatum, per quem volt Summus Pontifex, vt religiosi deferant corpora defunctorum quæ in suis ecclesiis sepeliuntur cum cruce monasteriorum, sed vt hoc possint facere debent præmonere, & requirere parrochianū presbyterum cuius tamen usatione non obstante possint religiosi cum cruce suam parrochiā intrare, sine tamen eius, & ordinarij præiudicio. Quod præiudiciū quātum ad præsentis articuli quæstionem non solum consistit in decimis, & primitiis de quibus in superiori articulo, sed etiam quoad quartam funeralem quæ præcipitur à sacris Canonibus fieri à religiosis prout in primo tomo, [p] est ample-

[o] *Supp. fol. 36. concess. 74.*
[p] *1. to. q. 32.*

ample dictum. Circa eandem concessionem ibi, *super hoc antiqua consuetudo.* Notandum est, quod sufficit consuetudo quadraginta annorum qua res, & iura ecclesiæ præscribuntur, prout dictum est in primo [a] tomo, & dicetur infra hoc tomo in quæstione de præscriptione.

[a] 1.10.q.139.

Circa eandem concessionem, ibi, *quæ sit in viridi obseruantia.* Nota, quod licèt contra iura monasteriorum non possit allegari nisi consuetudo quadraginta annorum. Prout in eodem primo [b] tomo dictum est, in hoc tamen casu innuit per dicta verba Summus Pontifex, quod potest allegari prædictam consuetudinem antiquam non esse in viridi obseruantia.

[b] 1.10.q.19.

ARTICVLVS III.

Vtrum Episcopus possit præficere monachum in parrochiam.

Respondeo dicendo, quod episcopus potest præficere monachum de licentia Abbatis ecclesiæ parrochiali sæculari prout tradit Conarruuias, [c] & tenent Sylnester, & Turrecremata, imo potest compellere nisi sit exemptus prout tenet Syluester [d] allegando quandam decretalem. Aliqua circa materiam huius articuli vide in primo tomo [e] in quæstione de beneficiis.

[c] Con. de testa. §. 2. nu. 1. Syl. v. religio. 7. §. 3. & 9. Turrecr. d. 3 8. cap. 2.
[d] Syl d. §. 3. c. quiddam §. fin. de doll. lib. 6.
[e] 1 tom. q. 33. & 34.

QVÆSTIO XXIX.

De paupertate in tredecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuordecim.

1 *Quid sit paupertas.*
2 *Quotuplex sit paupertas.*
3 *Quæ paupertas requiratur ad constituendum religiosum.*
4 *Vtrum religiosi possint habere aliquid.*
5 *Quibus acquirat monachus.*
6 *Vtrum Summus Pontifex possit dispensare in aliquo casu cum religioso, vt habeat proprium.*
7 *Vtrum commendatarij militiarum qui possunt ducere vxorem possint habere proprium.*
8 *An generalis Eremitarum Diui Augustini de consensu prioris, & conuentus possit concedere religioso Ecclesiam sibi vnitam cum quodam horto ad eius vitam, vt soluat quosdam reditus, &c.*
9 *Vtrum prædicta concessio possit reuocari.*
10 *Vtrum regulares possint habere peculium de licentia superioris.*
11 *Vtrum prælatus possit concedere subdito facultatem expendendi bona quorum vsum habet in quoscunque vsus.*
12 *Vtrum moniales possunt licitè retinere reditus vitalitios.*
13 *Vtrum peccet contra votum paupertatis subditus qui pro prædicationibus, aut missis recipit aliquod stipendium contra constitutionem ipsius ordinis.*
14 *Vtrum Moniales primæ regulæ S. Claræ possint post Concilium Tridentinum habere possessiones, & immobilia.*

ARTICVLVS I.

Quid sit paupertas.

Respondeo dicendo, quod cum quæstio quid nominis præcedat quæstionem quid rei, idcirco à definitione quid nominis exordiri oportet. Et est sciendum, quod paupertas nihil aliud significat quam paruam partem exiguum patrimonium, & modicas facultates: dicta est enim a Græco *πενία*, id est pauca pecunia id est a paruo latè teste Varrone, [f] et quod quid modicum in facultatibus habet pauperes nuncupantur quasi parum potentes ita Archidiaconus, [g] & Paulus Castrensis. Hinc Cicero. [h] Marcus Manilius inquit, *Patrum nostrorum memoria pauper tandem fuit, habuit enim ædiculas in Carinis, & fundum in Labicano.* Et in Tusculanis [i] ait, *vt de paupertate nonnunquam totus eius disputando lenimus docentes quam parua, & quam pauca sint, quæ natura desiderat.* Hinc Valerius, [k] Maximus loquens de paupertate ait, *non attinet vlteriore disputatione Valerij Publicolæ paupertatem seruari, abunde cum pateat quid viuus possederit cui mortuo lectus funebris, & rogus defuit.*

[f] Varro lib. 4 de ling. lat.
[g] Ar hid. in c. quo iure 1. d. 3. Cast. in l. id quod pauperibus. C. de episcop. cleric.
[h] Cicer. Parad. 6.
[i] 3. Tuscul.
[k] Valer lib. 4. de paupert.

Sed deueniendo ad definitionem quid rei posset quispiam fortè quærere quomodo posset paupertas definiri cum apud Philosophum, [l] tantum sit definitionem solùm positiuo, non autem priuatiuo competere posse, nam cum in definitione ipsi ponatur quidditas, & essentia rei definitæ & entis priuatiui nulla sit quidditas ens priuatiuum definiri non potest, vt etiam ait Baldus, [m] vnde cum paupertas sit ens priuatiuum quoniam hi qui facultatibus, & fortunæ bonis priuati sunt pauperes dicuntur, sequitur quod eius definitio haberi non potest. Sed huic obiectioni ex doctrina iurisconsultorum faciliter respondetur negando paupertatem esse ens priuatiuum propriè, & simpliciter: nam etsi negari non possit eos pauperes esse qui diuitiis denodati sunt non tamen infertur ex eo, quod paupertas propriè & simpliciter sit ens priuatiuum. Quapropter dicendum est, quod sicut seruitus quæ secundum ius [n] est priuatio libertatis, & nihilominus definiri potest, & de facto definitur à Iustiniano, [o] & à iurisconsultis, sic paupertas non dicitur ens priuatiuum simpliciter, sed respectu diuitiarum, & bonorum, ideoque definiri potest. Et omissa definitione Platonis, [p] dicentis paupertatem esse non possessionis decrementum, sed insatiabilitatis augmentum videtur definienda in hunc modum. Paupertas est rei ad rectè viuendum pertinens necessitas. Quam quidem definitionem comprobo quoniam is qui habet vnde alimenta percipiat nisi tamen abundè ad benè beatéque viuendum habeat pauper nuncupatur. Et ita dixerunt Archidiaconus, [q] & Paulus Castrensis pauperes esse parum potentes. Et hinc est, quod puella cui non desunt ad victum necessaria si nobilis est, & secundum eius conditionem, & qualitatem ex paucitate dotis, & patrimonij æquali viro viuere non potest pauper appellatur: ita tenent Baldus, [r] & Decius, ex qualitate namque personarum pauperes appellantur.

[l] Arist. 6. 4. phys.
[m] Bald in rubr. ff. de acq. poss. ...
[n] §. ius ... gentium ... de iur. natur. ... & gent. ... de ... ... in princ.
[o] §. seruitus inst. de iure. person ...
[p] Plato, lib. 5. legum.
[q] Archid. & Castrens. vbi supra.
[r] Bald. in l ... qui ad doctoratum ... c. ... clerc. Decius in ca. ... 74 ...

Quod autem prædicta definitio sit quidditatiua probatur, quia constat genere, differentia, genus est necessitas. Illud enim verbum plures sub se comprehendit, & ad quam plura quorum indigemus referri potest, vt ad necessitatem famis, ad necessitatem soluendi creditoribus, & demum ad quarumcunque rerum necessitatem. Differentiam autem constituunt illa verba rei ad rectè viuendum, quæ quidem ponuntur ad exclusionem egestatis, & mendicitatis, quæ dicitur quando alicui ad victum necessaria desunt, vt est quædam glossa [s] notabilis. Hinc Virgilius, [t] *ait & metus, & malo suada fames, ac turpis egestas,* & declarat ibi, Commentarius, quod egestas dicitur turpis, quia macie deturpat faciem, & necessitatem sordium relinquit victum, & vestitum. Cæterum aduertendum est, quod communis vsus loquendi eam differentiam inter paupertatem egestatem, atque inopiam minimè seruat. Quinimo sæpè numero alteram pro altera ponit, & eis promiscuè vtitur, vt videri potest in quadam lege, [u] & tradit Bonacatius. [x]

[s] Gloss. in cap. ... in ... ff. solut. ...
[t] Virgilius Æneid. 6.
[u] l. si quis ad declinandam ... C. de episcop. ...
[x] Bonacc. de pauper. & ... q. 1. nu. 44.

ARTICVLVS II.

Quotuplex sit paupertas.

RESpondeo dicendo, quod visa paupertatis definitione ad eius species deueniri oportet. Pro quo notãdum est, quod Theologi triplicem speciem paupertatis excogitauerunt. Quidam enim dicuntur pauperes spiritu, qui licet diuitiis, & temporalibus bonis abundent, non tamen confidunt in eis, nec alia concupiscunt, sed propriis facultatibus contenti Deum laudant à quo ea habere cognoscunt, de quibus loquitur scriptura [a] dicens, *Beati pauperes spiritu*, de qua agit Archidiaconus. [b] Et istorum pauperum septem singulares veteris testamenti patres enumerat Verrat [c] Ferr. Alij dicuntur pauperes corpore tantum, qui temporalibus bonis non abundant ea tamen valdè cupiunt, & affectãt de quibus iura [d] multa loquuntur. Alij dicuntur pauperes corpore, & spiritu. vt hi qui nec bona temporalia possident, neque ea modo aliquo concupiscunt, quinimo relictis omnibus Christum Dominum nostrum sequuntur, de quibus apud Matthæum, [e] dicitur. *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.*

Alij duas tantum species paupertatis excogitant, Aliam voluntariam, aliam necessariam vocantes. Idque ex mente D. Thomæ [f] fuisse dicunt. Quod neque Phauor. Philosophus inficiatus est dicens paupertatem aliam animi, aliam fortunæ culpa contingere, quasi voluerit paupertatem animi voluntariam dici, ex eo, quia ab animo voluntas oriri soleat, & paupertatem fortunæ necessariam esse, quia inuiti fortunæ cedere tenemur iuxta illud Ouidij.

Nempè dat, & quocumque libet fortuna rapit,

Quamobrem fortuitos casus dicere solemus eos quos hominis prouidentia reparare non potest, & à quibus plerumque mortales excusantur, vt patet ex aliquibus iuribus. [g]

Voluntaria autem paupertas est illa quæ ab ipsorum profitentium voluntate proficiscitur, vt potest videri in his qui ordinis Minorum regulam amplectuntur paupertatem vouentes obseruantiamque regulæ pollicentes de quibus plura decreta [h] canonica verba faciunt, & de religiosis vniuersaliter multa in iure [i] Canonico tractata videmus. Et de hac parte dicunt sancti loquu Matthæum [k] dicentem *beati pauperes spiritu*, idest volũtatem hanc beatissimam appellat Ioãnes Faber. [l] Et hanc secutus fuit Christus Dominus. Et post eum eius vestigia sequentes apostoli, Et hanc sequuntur religiosi prout articulo sequenti dicetur.

[a] Matth. 5. [b] Archid. in c. non vero. 23 q. 6 [c] Verrat in enarrat. super sermo. domini in monte lib. 1. cap. 2. [d] l. si quis ad declinandum. C. de episc. & cler. l. si procuratorem. §. si ignorantes ff. mandat. [e] Matth. 19 [f] D. Tho 2. 2. q. 186. ar. 3. [g] l. 2 § si ex tempore ff de admenss. ver. ad const. pert. l. qua fortuitis C. de pigno. actio. [h] c. exiit ad verb. sign. li. 6. cap. exiuit de verb. signifi. [i] in tit. de regul. & in tit de relig. domibus. [k] Matth. 5. [l] Faber. in §. 2. inst qui can. man. non l. c.

ARTICVLVS III.

Quæ paupertas requiratur ad constituendum religiosum.

RESpondeo dicendo, quod ad constituendum religiosum nõ sufficit votum non tenendi aut acquirendi aliquid iniustè, quod est præceptum contẽtum implicite in septimo præcepto Decalogi, & explicitè in decimo præcepto, & habetur in [m] sacra scriptura. Nec est votum carentiæ voluntatis habendi vel retinendi aliquid etiam instè nisi quatenus est instrumentum virtutis, & hæc est de cõsilio iuxta illud, [n] *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes & da pauperibus.* Est igitur votum, quo quis profitetur nihil habere, neque habere posse: requiritur enim, quod exuat veterem hominem, & induat nouũ profitendo paupertatem exteriorem qua renunciet omnem rationẽ tam iustam quam iniustam quærendi, & habendi pecuniam, & aliquam quamcumque rem, vt infra [o] probatur, & tradit D. Thomas communiter receptus. Insuper requiritur, quod ista paupertas promittatur per votum solemne factum in religione approbata, in manibus prælati potentis aliquem ad religionem admittere secundum regulam ipsius religionis à Sede Apostolica approbatam, vt in iure [p] est definitum.

[m] Exod. 20. relata à gl. in c. quod in omnibus 32 q. 7. [n] Matth. 19 [o] Ca. nolo perfectio. 12 q. 1. & c. ad monasterium § fin. de stat. monach. D. Tho. 2. 2. q. 186. art. 6. [p] c. 1. de vot. lib. 6. clem. 1. de regul.

ARTICVLVS IV.

Vtrum religiosi possint habere aliquid.

RESpondeo dicendo, quod nullus regularis etiam Canonicus regularis potest habere vllũ dominium, vel aliud ius in pecunia, vel in re æstimabili ea, nec possessionem eius sibi. Dixi etiam Canonicus regularis, quia licet canonici regulares laxiori regulæ, quam monachi seruiãt quoad aliqua, vt dicitur in iure, [q] quoad hoc tamen in iure [r] exequãtur. Dixi dominium, quia bene potest habere iurisdictionẽ, qualem habẽt Abbates professi, & alij beneficiarij à iure [s] concessam. Dixi vel aliud ius, ad includendum vsumfructum vsum seruitutem vel actionẽ, quia nihil tale regularis habere potest vt Canones [t] sacri determinant, in quibus doctissimus Nauarrus. Dixi neque possessionem, quia etiam illa est ius, licet possit habere detentionem facti naturalem, vt habet seruus in vestibus, & in aliis quæ tenet, vt est in iure [u] ciuili determinatum. Dixi sibi siue nomine suo, quia bene potest alteri acquirere, vt statim dicemus. Dixi in bonis pecuniariis, quia in aliis tam internis quam externis potest habere, vt omnes iusti habent fidem spem, & charitatem, &c. in externis item potest habere, vt in iuribus ecclesiasticis putà titulo beneficio regulari vel seculari episcopatus Abbatiæ prioratus vel commendæ quorum dominium & proprietas perinde pertinet ad eos sicut dominium, & proprietas titulorum beneficiorum ad clericos sæculares, vnde perinde possunt agere, & agunt nomine suo super proprietate vel possessione suorum titulorum, ac illi, idq; suo nomine, & non nomine sui prælati, vel monasterij, imo frequenter contra illud, vt dicitur in iure. [x]

[q] c. quod Dei timorem de stat monach. [r] c. monachi c. super hoc de stat. monach. [s] c. ederem de rescript. clemen. 1. de supplend. negl. prælat. [t] c. cum perfectio 12. q. 1. vbi Nauar. num. 4 & 3. [u] l. stipul. ista habere licet. §. hoc quoque de verb. oblig. [x] c. cum dilecta de rescri. c. de monachis c. auaritiæ c. nisi de præbend.

ARTICVLVS V.

Quibus acquirat monachus.

RESpondeo dicendo, quod quicquid acquirit regularis acquirit quoad dominium soli Deo, & Domino nostro Iesu Christo, prout ait Innocentius [y] communiter receptus per citatos à Decio, ius autẽ supremum, & generale administrandi acquirit Papæ, & vniuersali ecclesiæ, particulare vero illi ordini, & monasterio, cuius est ipse si sit capax iuris administrãdi, alioquin etiam remaneret apud Papam, & sola detentio, & vsus, & administratio facti penes ordines, & monasteria quibus acquireretur ius particulare administrandi si illius essent capacia per quod subiicitur, declaratur quædam Nicolai III. [z] decretalis definiens multa circa paupertatem promissam seruari à fratribus Minoribus. In ea enim Summus Pontifex non inducit ius nouum, sed antiquum exponit quatenus decernit dominium rerum donatarum, & relictarum fratribus Minoribus incapacibus dominij in speciali, & in communi non quæri eis, sed remanere apud donantes si sibi reseruaũt, & si non reseruauerunt ad Sedem Apostolicam, & Romanum Pontificem trãsire, & solum vsum, & administrationẽ facti cum moderatione ibi posita eis permitti, circa quam Nicolai III. decretalẽ in quantũ ibi agit de dominio rerum donatarũ vel relictarũ, quod scilicet, pertinet ad Pa-

[y] c. cum super de causa poss. Dec. in ca. constitutus de rescrip. Nau. de reddit. eccl. monit 40 q 1. [z] cap. exiit. §. porro, & §. ad hæc. § præterea de verb. sig.

ad Papam intelligendum per dominium ius administrandi supremum, quia verum dominium ipsi soli Deo competit, sicut & dominium omnium aliorum bonorum donatorum, & relictorum ecclesiis, & ordinibus, & monasteriis capacibus dominij. & iuris administrandi quæritur soli Deo Domino nostro Iesu Christo, & solum ius supremum administrādi Papæ, *subalternū* verò ecclesiis parrochialibus ad vsum earum, & ministrorum secundum Canones exercendum. Ita quod verbum *dominium*, vel *proprietas* positū in aliquo textu, vel dispositione per quā ecclesiæ, vel prælati, vel beneficiarij dicuntur suorum sibi donatorum, vel relictorū domini debet interpretari pro iure administrandi per Canones concesso. Et ita illa receptissima sententia Innocentij approbata per Nicolaum III. [a] quod quidquid acquirit religiosus acquirit suo ordini, vel Monasterio debet intelligi de Monasterio, & ordine dominij, & iuris administrādi capacis, & non de dominiu verò, quod in omnibus bonis ecclesiasticis quæritur Deo, cum hac differentia, quod ius administrandi particulare quæritur sæcularibus, & ordinibus capacibus ipsis secundū canones exercendum, incapacibus vero soli Papæ quāuis vsus, & administratio facti concedatur eis cum moderatione, vt nobis Franciscanis regularis obseruantiæ conceditur per Nicolaum [b] III.

[a] d. §. Porro.
[b] Dict. §. Porro.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Summus Pontifex possit dispensare in aliquo casu cum religioso, vt habeat proprium stricto modo sumptum quoad dominium, & proprietatem sicut cæteri sæculares.

RESpondeo dicendo prout tradit doctissimus Nauarrus [c], quod non etiam in casu in quo Papa dispēset cum religioso, vt nubat licitè, & ratio est quia dari potest causa, & necessitas cui succurri non possit nisi religiosus fiat verus maritus prout iam diximus supra hoc tomo, [d] at nullo modo potest dari necessitas cui non possit succurri per solam bonorum temporalium administrationem, & sic ex defectu causæ non potest Papa dispēsare in voto paupertatis. Quod confirmatur nam maxima causa est necessaria ad dispensandum in voto solemni castitatis, quæ quia vix accidit ideo nonnisi bis aut ter per Martinum V. & Eugen. IIII. super hoc legitur dispensatū prout affirmat Corduba. [e] Verum est tamen quando dispensat cum monacho in voto solēni castitatis, vt possit ducere vxorem, non dispēsat cum eo, vt maneat monachus perfectus imperfecta, & euāgelica religione, quam professus est, & quòd simul habeat vxorē, quia votum castitatis est de substantia religionis euāgelicæ, adeo, quòd altero ablato, iam ipsa religio dissoluitur, & ipse iam religiosus illius desinit esse, & sic ex causa ille de religioso per dispēsationē potest fieri nō religiosus, & factus non religiosus vxorē habens potest habere propriū, nam dispensando Papa cum monacho, vt succedat in regno, & possit ducere vxorem, causa quæ militat ad dispensandum cum eo, vt possit vxorem ducere militat, vt possit habere regnum, & proprium: non enim potest habere vxorem, & liberos sine eo, quod ipsi conceditur proprium habere, quod ex dicendis articulo sequenti apparebit.

[c] Nau. in com. [illegible] 12. q. 1. nu. [illegible]
[d] 3. Th. q. 1.
[e] Cord. lib. 1. qq. q. 24. [illegible] fa [illegible]

ARTICVLVS VII.

Vtrum commendatarij ordinum militarium cum quibus est dispensatum, vt possint vxores ducere, possint similiter dispēsatiuè habere proprium.

RESpondeo dicendo, quod Nauarrus, [f] ait commendatarios coniugatos, (quales sunt in regno Castellæ D. Iacobi Alcantaræ, & Calatrauæ, in Lusitania vero Commendatarij Christi D. Iacobi, & Auis etiam prout hodie viuunt, & profitentur) non habere dominium rerum etiam patrimonialium, aut quæ sua industria acquisierunt, sed pertinet ad militares religiones, quarum sunt cōmendatarij professi. Hinc vlterius affirmat secluso priuilegio licet inter liberos distribuere possint portionē legitimæ quæ illos contigit modo ea bona acquisita fuerint ante professionem, non tamen posse iuxta, quandam Authēticam [g] distribuere inter liberos ea bona quæ post professionem pertinere ad eos ceperint, ac proinde neque de illis posse instituere maioratum, aut testari. Et ducitur hoc argumento eo quod sint religiosi ac proinde pauperes nullius rei dominium habē: extrefert etiam motum proprium Pij V. quo commendatariis omnibus aufert priuilegia testandi facultatésque concessas. Quare vult eos hodie etiam si liberos habeant non aliter testari posse, neque alia bona eis posse relinquere, quam alij religiosi.

[f] Naua. in c. [illegible] & in c. s. 16 q. 1 [illegible] 12 & 13.
[g] Authen. si qua mulier. C. de sacros. eccles.

Hanc opinionem affirmat Molina, [h] esse rigidam ad modum, & improbabilem sententiam, vt bene ait alter Molina, [i] ita enim sunt religiosi vt tamen perfectè, & integre non sint sicut religiosi in claustro viuētes cum & castitatis votum quidam eorum omnino habeant dispensatum, nempe Commendatarij Christi in Regno Lusitano, qui neque coniugalem castitatem voueant. Cæteri verò magna ex parte eo quod solum voueant castitatem coniugalem similiter paupertatem obedientiam totamque regulam ita habent dispensatam, vt coniugatis degentibus in sæculo extra monasterij claustra alentibus liberos splendidamque prout eos decet familiam accommodata sint. Contrariumque eo ipso quo hæc omnia illis permittuntur esse omnino irrationabile, moralitérque seruatu impossibile. Nec vero ait Molina, [k] ita cum commendatariis qui hodie viuunt est in voto castitatis, & cæteris dispēsatum, quasi prius se astrinxerint ad integram castitatem, paupertatem, & obedientiam, qualem qui erant à principio institutionis huiusmodi ordinum profitebantur, & per dispensationem liceant eis quæ illis alias tunc non licebant, sed quia concessum est eiusmodi ordinibus nō aliam castitatem paupertatem, & obedientiam in eis profiteri quam consuetam hodie ab eisdem seruari. Et quamuis quoad obedientiam, & paupertatem forma professionis nonnullorum horum ordinum aliquid plus præseferat quàm a multis annis seruetur, nō plus tamen à superioribus hodie exigitur quam quod seruari est consuetum, vsque, & consuetudo tot annorum obtinuisse præscripsisseque videtur, vt nō aliter illa obligent promittiuè intelligantur quam consuetudine à tot annis seruari consueuerunt, præsertim cum multi eorum aut ferè omnes nequaquam profiterentur si ad aliam vitæ rationem quam hodie seruari consuetam tenerentur, maximè illi qui ob habitum honoris gratia cum exigua ad modum aut nulla pensione à Rege soluenda profitentur. Itaque hodie commendæ, & habitus præmia militum effectæ sunt cum admodum modico religionis onere. Ex dictis arbitratur Molina, [l] quod Commendatarij de quibus est sermo dominium habent bonorum patrimonialium, necnon eorum quæ sua industria acquirunt, possèque de his omnibus non secus testari instituereq; maioratus ac cæteri sæculares, quin & fructum commendatarum eo ipso, quod eos percipiunt possessionemq; eorum acquirunt, vt priuilegiis consuetudine antiqua à multis annis facere consueuerunt. Confirmaturque hoc potest praxi Regni Lusitani quoniam à multis annis non gaudent priuilegio fori quoad hæc omnia, quasi dominium eorum ad

[h] Moli. 1. to. tract. [illegible] disp. [illegible]
[i] [illegible]
[k] Molin. 1. to. vbi sup.
[l] Molin. 1. to. vbi sup.

ipsos non verò ad monasterium pertineat, eaque de causa respondere coguntur coram iudice sæculari, solumque in criminalibus, aut cum agitur de bonis commendæ, antequam fructus ab eis percipiantur, aut de bonis conseruatur eis priuilegium fori respondentque coram proprio iudice ordinis.

At constitutionem Pij V. respondet Molina non esse intelligendum de his commendatariis coniugatis, de quibus loquimur, qui prout postulat eorum status antiqua consuetudine dominium habent suorum bonorum potestatemque omnino testandi. Imò addit, quòd fortè Summus Pontifex non posset ab eis auferre potestatem testandi de rebus patrimonialibus, & sua industria acquisitis cum nunquam sua professione intenderint abdicare à se dominium horum bonorum, & trãsferre illud in monasterium idque habet vsus, & consuetudo, neque pro emolumento habitus pensionis aut commendæ id efficerent. Intelligendum igitur erit in commendatarijs. D. Ioannis, & in aliis aliorum regnorum tam virorũ quam mulierum, quos cõstat dominos non esse suorum bonorum, vique suæ professionis testari non posse secluso priuilegio Sedis Apostolicæ.

Et vltra Molinam addendum est, quod Pius V. nõ reuocauit simpliciter potestatem testandi, sed eam tantum quæ dimanabat à priuilegiis Apostolicis, quare facultas testandi quam prædicti milites habẽt ex consuetudine, & ratione suarum constitutionum non fuit à Pio V. ablata, vt constat ex prædicta bulla, quæ incipit *Romam*, quare sicut magister ordinis potest dispensare in aliis obseruantiis regularibus cum commendatariis, ita videtur, quod post motum proprium Pij V. poterant dispensare in factione testamenti. At pro maiori conscientiæ securitate optimè impetrata à Gregorio XIII. facultas ad testandum, vt patet ex eius bulla cuius tenorem infra in quæstione de testamentis ponemus.

ARTICVLVS VIII.

An generalis Eremitarum Diui Augustini de consensu prioris, & conuentus Diui Augustini concedere possit Ecclesiam sibi vnitam cum quodã horto, & aliis ad eam pertinentibus cuidam monacho sui ordinis ad vitam eius ea lege, vt soluat certos annuos redditus, & regeret, & melioraret, siue redderet meliora omnia ad Ecclesiam pertinentia, & celebraret quasdam missas, & faceret quædam alia pia.

[a] Cap. non dicatis. 12. q. 1. Respondeo dicendo, quod in quodam decreto; [a] quod est pars regulæ D. August. dicitur monachum nihil debere habere, possidere, dare, vel accipere, sine consensu superioris, in quo clarè significat à contrario sensu posse accipere de licentia superioris. & sic videtur dictam concessionem esse validam, & in quadam decretali [b] permittitur religioso habere peculium de superioris licentia pro sibi iniũcta administratione, facit etiam pro hac parte decisio Ioannis Andreæ, [c] quæ tenet valere statutum saltem cum causa factum, vt monasterium solum det victum monialibus, & pro vestitu habeant quæ labore manuum suarum lucrantur: per quod Panormitanus [d] ait satis licitam esse constitutionem vel consuetudinem qua religiosis certum quid annuum pro annuo vestitu traditur, quod etiam tenet Decius. [e] Vnde videndum, & inquirendum est an dictus generalis in hoc casu iusta interueniente causa prædictam fecerit facultatem, si enim iusta ad hoc causa accessit

[b] Cap. 1. de stat. monach.

[c] Ioan. Andr. in mercurial. reg. non est oblig. de reg. iur. lib. 6.

[d] Panor. in c. cum ad monasterium de stat. monach.

[e] Dec. in c. ad eorum nu. 5. de rescrip.

non est eius concessio secundum sacros Canones iuxta superius allegata condemnanda.

Nec his obstat Concilium [f] Tridentinũ definiens non licere regularibus possidere bona mobilia, & immobilia etiam nomine cõuentus: hoc enim est intelligendum secũdum tradita in iure, [g] communiter à Doctoribus explicata dummodo licentia prælati superioris non interueniat. licentia enim interueniẽte clarum est huiusmodi administrationẽ monacho non esse interdictam. Quod etiam satis innuũt verba dicti Concilij ibi. *Sed statim ea superioribus tradantur conuentuiq; incorporentur*, quæ verba significãt tantum prohiberi in prædicto decreto regularibus bona aliqua tanquã propria possidere sine licentia superiorũ.

[f] Sess. 25. de regul. c. 2.

[g] d. c. non dicatis.

Nec obstat, quod ratione huius concessionis debet hic monachus esse extra monasteriũ. Respondetur enim, quod esse extra monastriũ non derogat statui regulari. In quadam enim decretali [h] habetur fœminam posse fieri verè religiosam vouendo regulam in monasterio virorũ, non intrando illud, & manendo in domo quæ sua erat antè professionem, & certè valet professio facta cum pacto, vt viuat vouens extra monasterium cum bonis, quæ antè professionem erant sua sustentando se de illis prout iam in superioribus, [i] est resolutum, & infra [k] dicetur.

[h] Cap. insinuante 1. qui clerici, vel vouent.

[i] Sup. hoc tomo. q.

[k] Inf. hoc tomo q.

ARTICVLVS IX.

Vtrum prædicta concessio possit reuocari.

Respondeo dicendo, præfatam concessionẽ posse per concedentes reuocari: dicitur enim in iure, [l] quod nulli religioso cõmittatur aliqua obedientia perpetuo possidentia tanquã in sua sibi vita locetur: sed eũ oportuerit amoueri sine contradictione qualibet reuocetur, per quod determinat ibi Panormitanus cõmuniter receptus, quod Abbas & conuentus non possunt facere statutum per quod ligetur successor, & quod Abbas non ligatur ex suo statuto, licet cum conuentu illud fecerit quominus possit contrauenire, nam monachi non possunt resistere illi cum debeant obedire, & eorum velle dependeat à voluntate Abbatis prout in iure [m] habetur, adeo quod tenet Ioãnes Andræas, [n] quod etiam si Abbas iurauerit seruare statutum, nihilominus reuocatio tenet licet incidat in periurium, per quod Panormitanus [o] tenet, quod si Abbas concedat priori obedientiario seu mãdatario, vt ad vitam teneat prioratum seu administrationem sibi concessam potest nihilominus reuocare, quia nõ potest Abbas sibi imponere legem nec venire contra dispositionem iuris, [p] quia labefactaretur vis voti obedientiæ, quod est vnum de substantialibus regulæ.

[l] Cap. cum ad monasterium. §. tales de statu monach.

[m] Cap. si religiosus de elect. lib. 6.

[n] Andr. in c. non est obligatorium de reg. iur. lib. 6.

[o] Panor. in d. c. cum ad monasterium. n. 31.

[p] d. § tales.

Verum est tamẽ, quòd licet huiusmodi reuocatio de rigore iuris facta valeret, nõ tamen debet fieri sine iusta causa, & concedentes siue successores eorũ qui eam fecerint grauiter peccarẽt ea firma ratione, nam sicut Dominus obligari potest sermo naturali obligatione descendente à pacto vel contractu, prout dicitur in iure, [q] ita etiam prælatus potest obligari monacho, vt in præfato iure tradunt scribentes, & tenet Panormitanus [r] quem refert, & sequitur Nauarrus. Et sic potest dictus monachus opponere querelam prælato sine iusta causa istam concessionem reuocanti prout dicit idem Nauarrus. [s]

[q] l. naturaliter §. si ad quod ff. de condict. indebit.

[r] Panor. cons. 104. 1 volum.

[s] cons. Nau in c. non dicatis num. 61. Nauar. vbi sup. nu. 95.

Et quibus infertur, quod non possunt prælati regulares amouere prælatos conuentuales à prælationibus quas ipsi assignauerint si causa ad talem amotionem faciendam legitimam non interuenerit, & ita in nostra religione iustè, & iuridicè est ordinatũ, vt prouinciales licet possint suspendere guardianos

iusta

iusta id causa postulante non possunt tamen eos omnino à guardianatu priuare nisi causa priuationis ad definitorium deferatur, & consilio patrum definitorij legitima, & iusta censeatur. Imo dico quod licet secundum nostræ religionis ordinationes guardiani omnes in congregatione intermedia suos guardianatos renuncient non possunt prouinciales, & definitores eos à prælatione amouere in partibus, vbi licet renunclent non admittitur eorum renunciatio, & continuantur, nisi iusta ad id causa accedat: bonis enim prælatis iniuria irrogatur, si quod cum aliis bonis vtitur cum illis minimè practicatur.

ARTICVLVS X.

Vtrum regulares possint habere peculium de licentia superioris.

Respondeo dicendo, quod religiosi possunt habere peculium de licentia superioris prout definitum est in iure.[a]

Sed contra adest Concilium[b] Tridentinum vbi dicitur nec deinceps liceat superioribus bona stabilia alieni regulari concedere etiam ad vsumfructum, vel vsum, vel administrationem Pro explicatione est notandum, quod proprium in hac materia est duplicis generis. Alterum est proprium quoad verum dominium, & veram proprietatem qualem habent homines seculares sibi id iure[c] permittente. Alterum, quod est proprium alicuius quoad Ecclesiasticam, & liberam administrationem, qualem habent beneficiarij Ecclesiastici, & alio nomine dicitur peculium de quo in titulo de pecolio clericorum.

Secundo nota, quod hoc proprium secundi generis, quod alio nomine dicitur peculium, est triplicis speciei. Primæ speciei, quod conceditur administrandum in vtilitatem, & damnum concedentis tantum, quale est, quod conceditur officialibus Monasterij, & obedientiariis, quibus committuntur aliquæ villæ, vel domus administrandæ nomine monasterij reuocabiles ad nutum superioris secundæ speciei. Peculium est, quod conceditur in vtilitatem, & damnum recipientis sine vlla pensione, & onere, vel ita vt certam soluat pensionem, aut aliquod onus expleat, & reliquum commodi vel damni ei cedat ad disponendum de eo in suos honestos, & pios vsus tantum, qualis speciei peculium habent beneficiarij, & multi iam senes, vel infirmi benemeriti de religione quibus aliquæ domus salubriores concedi solent ad nutum remouibiles. Tertiæ speciei peculium est, quod conceditur in commodum, & damnum accipientis pro facultate disponendi pro libito in quoscumque vsus etiam prophanos, vt potest secularis de suo verè proprio, & de hoc agitur in dicto decreto Concil. Trid. Vnde quando concilium dicit, quod nulli regulari liceat habere bona mobilia, & immobilia intelligendum est de proprio primi generis cuiuscunque iuris pecuniarij, & etiam de simplici vsu quoad ius administrandi nomine suo & etiam quoad vtendum eo etiam vsu facti sine extrema necessitate sui vel alterius, & sine iusta licentia prælati, nos autem loquimur in casu, quod regulares habent nomine alieno de licentia expressa vel tacita prælati. Vnde dictum decretum Concilij, quod prohibet superioribus concedere bona stabilia alicui regulari etiam ad vsum fructum, vel vsum, vel administrationem, aut commendam nihil noui inis videtur inducere, sed solū videtur continere declarationem alterius antiquæ decretalis.[d] Sed vt supradicta vniuersaliter dicta clariora fiant ad singularia descendendum censui per conclusiones hanc materiam resoluendo.

Prima conclusio, procuratores seu œconomi, & quotquot alij bona conuentus administrant si in alios vsus quam a superioribus deputata sunt ea expendāt peccant mortaliter, & sunt in statu damnationis ac proinde quandiu non resipiscunt à confessariis absolui neque debent nec possunt. Hæc conclusio est in mortalibus euidens. Et est D. Thomas,[e] & eiusdam glossæ quam sequuntur Sarmiento, & Ioannes Gers. Et patet, quia solum respectu eorum vsus qui in bonum monasterij ordinatur destinatam à superioribus habēt rerum administrationem, ergo in cæteros vsus in quos sibi facultas cōcessa non est non magis possunt expendere quam possunt cæteri religiosi, at cæteri si de bonis commooitatis quidquam attrectent, aut expendant peccat mortaliter, vt omnes fatentur: ergo, & illi. Et est notandum, quod licet omnia bona monasterij sint omnibus communia non tamen ita, vt singuli sint domini aliquarum partiū, qualiter est fundus communis pluribus hæredibus æqualiter institutis, vel emptoribus æqualiter prætium conferentibus: nam si ita essent proprietarij essent iudicandi, sed sunt communia, vt singulis, quod opus fuerit, applicetur ab eo qut habet authoritatem illa administrandi. Porro si hanc authoritatem penes œconomos residere quis dixerit, attendat verba Conc. Trid.[f] vbi præcipitur, vt administratio bonorum monasterij ad solos officiales eorundem ad nutum superiorū amouibiles pertineat. Ex quibus apertè sequitur quam cōsideratè ac diligenter intendere procuratores debeāt sui muneris executioni, & bonorum Monasterij administrationi, nam quoties citra expressam prælati licentiam, aut rationabiliter præsumptam notabilem aliquem sumptum faciunt de bonis conuentus peccant mortaliter, & quandiu ad meliorem mentem nō redeunt, vt firmiter statuant secus facturos se deinceps sunt in statu peccati mortalis ac proinde absoluendi à confessariis minimè sunt. Ex quo ruisus sic non solum in profanos vsus, sed etiam alias licitos, vt tunicam, chlamydem, calceos, aut quæuis alia vtensilia, & suppellectilē emere aut sibi aut aliis fratribus sine licentia expressa, aut præsumpta prælati esse sibi penitus illicitos & malos mortaliter.

Secunda conclusio, licèt prælatus sit apud quem præcipuè cura & administratio bonorum conuentus temporalium non minus quam spiritualium residet, non tamen potest ad libitum ea in quo suis vsus expendere ex iure Canonico, g satis patet prima pars, secunda autem pars probatur, quia prælatus non est dominus, sed administrator, vt in iure[h] dicitur: ergo tenetur in eos tantum vsus distribuere, in quos destinata sunt prout probat Nauarrus,[i] quod si in profanos vel inutiles vsus dispēsēt non est dubium quin peccet mortaliter, per hoc tamen minitrè tollit, quin vbi consuetudo inoleuerit donare aliqua, potest ea dare: de quo in secundo tomo in quæst.[k] de donationibus aliqua diximus.

Tertia conclusio, religiosus etiam ea iis quæ sibi deputata sunt ad proprios vsus si sine licentia prælati dispenset rem notabilis, quantitatis tam intra quam extra monasterium peccat mortaliter, & agit contra votum paupertatis ita D. Antoninus,[l] Syluester, & Nauarrus Et probatur nam *vsufructuarius* nequit de rebus tantum ad vsum proprium concessis in alios vsus disponere, vt patet ex iure,[m] sed sic est, quod religiosus solum est vsurarius eorum bonorum quæ sibi destinata sunt, ergo non potest in omnem vsum ea expēdere, vnde rectè ait Soto,[n] quod sicut eum aliquis aliquos conuiuio excipit nun facit eos dominos esculentorum, & poculentorum quibus mensa struitur, quia neq; illis facit copiam, vt illa ad alios trasmittant,

[a] c. 2. & de statu 12. q. 1.
[b] Sess. 25 de reg. ca. 2.
[c] Ca. quo iure 8. d. versus tit. de acq. rer. dominio
[d] cap. cum ad monaster. ū de stat. reg.
[e] D. Tho. 2. 2. q. 32. ar. 8 ad 2. in c. 1 q. 1 de statu mon. ... defensorij monachorum ... Gers. ... lib. 14.
[f] Sess 25. de reg. ca. 2.
[g] c. nullam 12 q. 2 c. cum de rebus ... 25. ca. 2.
[h] c. fraternitatem de donat.
[i] Nau. in d.c. nullam. 18 q. ...
[k] ... 17.
[l] Ant 3 p. 16. c. 1. ... Syl. v. relig. 6. q. ... Nau. in ca non dicatis 12. q 1 nu. 44.
[m] ... 4 ... de vsuf. ... lib. 3.
[n] ...

tant, aut in proprias domus portent, sed vt sedentes vescantur illis, ita Monasterium facultatem facit monachis edendi, vestiendi, &c. non tamen ea bona in alios vsus expendendi. Verum est tamen, quod est licitum religioso peregrinanti vel existenti in studio extra claustra facere eleemosynam moderatam ex his quæ sibi in propriam sustentationem sunt assignata, vt post alios tenent Syluester.[a] Ioann. Tabien. & Nauarrus. Et addit Turrecremata, [b] ex Hugone super regulam Diui Augustini, quod religiosus existens extra claustra potest emere, vendere, &c. nō tamen si intra claustrum extiterit etiam si illud quod vult expendere ipse sibi subtraxerit de his quæ poterat honestè consumere. Aduertendum tamen, quod vt regularis possit etiam extra claustra existens vendere debet habere contrahendo intentionem quærendi monasterio suo aut ordini eo legitimo modo quo iure humano, & diuino licet, quia volens hoc vult consequenter, & illud argumento [c] eorum quæ in iure notantur, & ita tenet Nauarrus. [d]

[a] Sylu. v. eleemosyna qu. 5. Tabien nu. 8. Naua vbi supra num. 4.
[b] Turr. in d. c. nō dicatis n. 6.
[c] L. illud ff. de acq. hæredit. c. præterea de off. deleg.
[d] Na. in c. cui portio, n. 2 3. in 1. comment. de reg.

Quarta conclusio magnopere consideranda, & præoculis habenda, non potest religiosus bona sibi à prælato deputata ad certos vsus expendere in alios in quos licentiam prælati non habet, vt si in religione vbi habet frater aliquas pecunias in deposito, & postulet licentiam à prælato ad emendos libros Theologiæ si loco horum emat libros profanos, ad quos emendos verosimiliter existimat facultatē sibi à prælato non faciendam peccat mortaliter contra votum paupertatis. Ex quibus infertur, quòd fratres Minores regularis obseruantiæ (de quorum altissima paupertate dicemus infra quæstione sequenti) si ea quæ ipsis conceduntur habere ad certas necessitates præsentes vel eminentes expendāt in alios vsus, ad quos verosimiliter existimant facultatem à prælato non faciendam peccant mortaliter cōtra votum paupertatis ab eis promissum. Nec obstat si dicatur quod diuersus est status Minorum ab aliis religionibus quæ habēt bona in communi: bona enim illarum religionum sunt Sedis Apostolicæ per prælatos regulares dispensanda, & ideo peccant mortaliter contra voluntatem ipsorum pecuniam expendēdo. At pecunia quæ conceditur fratribus Minoribus ad suas necessitates præsentes aut eminentes sublenandas non est Sedis Apostolicæ, sed dantis, & ita semper antequam expendatur dominium talis pecuniæ est apud dantē,[e] & ideo nimirum si religiosus Minorita possit eam conuertere ex expressa aut præsumpta voluntate dātis in emptionem gallinarum aut aliarum rerum pretiosarum eorum statui repugnantium. Nam huic obiectioni mihi satis ridiculæ respondeo, quod vt frater Minor possit prædictam pecuniam licitè conuertere in aliquā rem duplex licentia requiritur. Prima ipsius dantis, secunda prælati, & licèt adsit voluntas dantis volentis talem pecuniām in emptionem rerum pretiosissimarum, & profanarum pro libito consumi, deest tamen voluntas prælati minimè id concedentis, de quo verosimiliter existimatur facultatē ad huiusmodi minimè concessurum. Et per consequens tali voluntate, & licentia deficiente ego non possum dictos fratres Minores in hoc casu à peccato mortali liberare. Nec eos melioris conditionis efficere debemus quam alios habētes bona in communi, qui Deo optimo Maximo arctissimam paupertatem Minorum minimè promiserunt. Et certè si fratres Minores in conuersione pecuniæ in aliquam rem tantum ad voluntatem dantis recurrere tenerentur possent iure optimo iuxta voluntatem expressam ipsiusmet dantis emere habitum nimis pretiosum à fratrum Minorum habitu distinctum nimis, quod esse contra regulam fratrum Minorum, nemo est qui ignoret.

[e] Ca. exiit de verb. sig. c. 6.

Dicēdum est igitur pecuniam oblatam fratribus Minoribus apud dantem quoad dominium, & proprietatem remanere, vsum tamen ipsius pecuniæ iuxta voluntatem ipsius dantis regulatam cum voluntate prælati in necessitates prædictorum fratrum esse cōuertendum, vt contra votum paupertatis altissimæ promissæ aliquod sinistrum minimè cōmittatur. Et prælati licentiam ad prędicta regulatam cum suo statu concedere tenentur, vt infra articulo vndecimo dicetur. Supradicta modo confirmantur post capitulum fratrum Minorum generale celebratum Romæ anno Domini millesimo sexagesimo in quo iuxta constitutionem Martini V. & Pauli IIII. pecunia oblata dictis fratribus non apud dantem remanet, sed in Sedem Apostolicam transit, & per consequens non potest consumi sine licentia prælatorum.

Quinta conclusio, retinere aliquid notabile cum animo illud occultandi prælato, cuiuscumque generis illud sit, apertè est peccatum mortale. Ita definitur in iure, & tradunt post alios Turrecrem. [f] & Nauarrus. Est verumtamen considerandum, quod duplici ratione potest religiosus rem aliquam suo occultare prælato, primo ne illa spolietur, secundo ne fortè reprehendatur, quia sine eius consensu suscepit. & qui rem occultat prælato, quia iure, & merito sibi eam auferendam a prælato existimat peccat contra votum, & ex proprietarius, ac proinde peccat mortaliter, si vero ea intentione occultet quia existimat non quidem se re illa spoliandum, sed solum reprehendendum, quia inconsulto prælato eam possidet, tunc eum ad peccatum mortale minime condemnarem, si in præparatione animi est paratus eam prælato tradere, & minimè retinere si intelligeret eum ipsi minimè concessurum. Hinc certam licet construere regulam pro scrutiniis seu visitationibus cellarum, nam proculdubio si quando prælatus visitat cellam religiosi, nempe ad inquirendum, & perscrutandum quid in cellis singuli habeant, si aliquis fratrum occultet verbi gratia profanas aliquas vestes picturas imagines, gēmas libros, quæ omnia iuxta ipsius fratris conditionem, & dignitatem prælatus ægrè, & molestè laturus est, vt habeat, & ea ab illo sublaturus creditur, minimè dubium est quin talis occultās peccet mortaliter nisi materia sit parua, ac modica.

[f] Turr. in c. nō dicatis art. Nau. vbi

Sexta conclusio, recipere vel acquirere ab aliis aliquid notabile sine superioris licentia peccatum mortale est religioso, ita Nauarrus, [g] & probatur ex iure canonico, vbi dicitur si quidpiam fuerit religioso specialiter destinatum non præsumat illud accipere. Et Concilij Tridentini postquam decreuit, vt nulli regulari liceat aliquid, vt proprium possidere addit, sed statim ea superiori tradantur conuentuiq; incorporentur. Quod etiam in quadam partitarum lege [h] statuitur. Hoc autem intelligitur quando res absolutè, & simpliciter fuit data religioso, Nam tunc tanquam incapaci data acquiritur statim monasterio, & debet statim superiori tradi, & monasterio incorporari, sed si ipsi religioso detur sub conditione, quòd eam habeat independenter à prælato non intendens dans alter eam à se abdicare tunc peccat mortaliter subditus eam recipiendo, & ei qui debet tenetur eam statim restituere, vt post alios notat Syluester. [i]

[g] Na in c. non dicatis, n. 16. c. cum ad monasterium de stat. monach. ses. 25. de reg. cap. 3.
[h] l. 14. tit. 7. part. 1.

Septima conclusio, non peccat mortaliter monachus qui rem etiam mediocris valoris suscipit ab extraneis, aut tradit alteri fratri, aut cōmutat cum alio siue domestico siue extraneo, cum per huiusmodi actiones non præiudicetur in aliquo monasterium, & compertum habeat si à prælato facultatem postulasset ad eas actiones sibi minimè denegandam, Quod vt procedat triplici limitatione debet moderari. Prima est,

[i] Syl. v. religi. 6. q. 7. § ar. c. 8.

ma est, quod subditus promptum, & expositum habeat animum non occultandi, sed potius resignandi in manus prælati talia bona accepta retenta permutata, &c. quoties prælatus exegerit, aut quoties fecerit cellarii scrutinium. Secunda quod per prælatum aut constitutiones talis religionis non sit in virtute obedientiæ aut cū simili rigore interdicta talis acceptio, retentio, aut permutatio. Tertia quod exploratum, & compertum habeat subditus consentire saltem interpretatiuè prælatum in eas res, ita vt si ab ipso peteretur licentia, eam expressè daret, quamuis modus clandestine faciendi sibi displiceat prout infra articulo vndecimo dicetor.

Quæ autem dicatur notabilis quantitas ad hoc, vt peccet mortaliter subditus retinendo, aut expendendo sine licentia prælati restat explicandum, pro quo sit,

Octaua conclusio, licet D. Antoninus, [a] teneat etiam paruam quantitatē, quam non est paratus subditus in manibus prælati resignare ad requisitionem ipsius prælati esse peccatum mortale recipere, vel retinere. Et quamuis Gerson [b] affirmet, quod etiam cultellum, aut filum, aut acum, sine licentia generali vel speciali dans vel accipiens peccat mortaliter Hoc tamen mihi rigidum admodum videtur ne dicam falsum, propter reuerentiam tantorum patrum; nam materiæ paruitas in quocumq; genere excusat à mortali. Corduba [c] secutus Nauarrum quātitatem vnius argentei dicit esse notabilem ad hoc, vt qui illam furatur peccet mortaliter, Couarruuias [d] dicit surreptionem vnius gallinæ esse furtum notabile, & mortale, quia ratione Iustinianus [e] dat actionem furti contra furem gallinam surripientem. Aduertendum tamen ad id quod Nauarrus [f] ait in quodam consilio facto pro ordine Carthusiensi, ait enim.

Nunc autem, quia ab eo tempore in hoc vsque multum abundauit pecunia numerata in bona parte Europæ facilè cōsentirem opinioni in quam tu quoque vir doctissimè inclinas, nempe neque furtum neque appropriationem minoris quantitatis quam triū solidorum, siue quartarum Regalis vel Iulij esse mortiferum. Quin & augerem vsque ad vnum Iulium vel Regalem nisi quoddam statutum vestrum expressè haberet appropriationem vltra valorem trium solidorum esse dignam excommunicatione, & consequenter mortiferam: quamuis responderi posset tam istud statutum quam aliud præfatum de priuante sepultura ob appropriationem valoris vnius solidi fuisse quidem iusta tempore quo facta fuerunt, non autem adeo hoc nostro quo multum valuit pecunia numerata, & fortè iustè æstimari posset. Quod credo non facilè persuasum Iri ordini vestro paupertatis voti quam obseruantissimo. Hæc Nauarrus in dicto loco.

Sed certè ad peccatum mortale in religione reseruatum non condemnarem religiosum retinentem quantitatem vnius regalis quam quantitatem non est paratus dare ad requisitionem prælati, tum quia multum his temporibus abundat pecunia numerata, tum quia pœna quæ correspondet peccato mortali est æterna quæ pro tam parua quantitate minimè videtur irroganda, & ita vt nimis dura opinio reiicitur à viris grauibus authore Nauarro [g] dicente. quod etiam quoad duos argenteos planè reiicitur, putans sequendo Sotum, [h] & alios quatuor regalium numerum non esse peccati mortalis materiam, vel si est, hac minorem nullum esse siue à diuite siue à cōmuni persona offerantur, secus si à paupere, à qua sententia non recedit Aragon. [i]

Nec obstat illud, quod ex Iustiniano est adductum, nam, vt colligitur ex Angelo, [k] ibi datur actio, & pœna, quia præsumitur maiori voluntate furandi fieri. At melius respondet Soto, quod ibi non dicitur, vt vnius gallinæ furtum puniatur, sed gallinarum, & anserum; & ita si duæ gallinæ aut tres essent, vt ex dicto loco constat merito punirentur sicut de peccato mortali. Et ait Nauarrus, [l] quod vt sibi videtur ibi solum dicitur, quod si gallinæ anseres turbati euolauerint, & alius animo lucrandi ea detinet, furtum committit. Quod quidem verissimum est. Itaque ibi non dicitur, quod puniatur, vel detur actio furti, vel de dolo, sed declaratur naturam furti esse alienum retinere animo lucrandi, idest sibi retinendi, seruata tamen ratione debitæ quantitatis. Vnde ridiculum esset, & crudele aliquem publice flagellare aut punire ob quatuor argenteos, vel ob gallinam tantum. Ex dictis sequitur quomodo nos regulares regere debemus in calificatione furti aut rei retentæ contra voluntatem prælati, vt eam retinentem, vt proprietarium pœnis proprietarij subiectum condemnemus.

Aduertere tamen debent regulares, quod si res retentæ contra voluntatem prælati tales sint, quæ ad priuatorum religiosorum vsum sunt necessariæ, vt cibariæ medicinæ vestes, &c. & sua necessitate proposita adhuc superior nollet concedere, possunt regulares sine peccato, & restitutione accipere, cuius dicti ratio est, quia superior debet, & tenetur dare, ad hoc enim sunt bona illa constituta, vt necessaria subditis ministrentur, vnde superior non est Dominus eorum bonorum, sed dispensator, & sic inique agit non dispensando fideliter, & prudenter, cum fidelem seruum, & prudentem velit Dominus super suam familiam constituere. Hæc autem locum non habent in necessitate extrema vel graui, in quibus absque omni voti paupertatis præiudicio accipere potest subditus sibi necessaria. Nec hoc est actum dominij aut proprietatis admittere eum non ex iustitia, sed ex charitate religionisque institutis debita res sit, sed vsum rerum necessariarum habere, quod voto non repugnat, ita Petrus à Nauarrus. [m]

Ex quibus infertur quid prælatis regularibus agendum oporteat circa subditorum prouisiones, si enim in ipsorum necessitatibus succurrendis miseri se exhibeant, ea miseria in ipsorum damnum, & detrimentum conuertetur, subditi enim pauperes deficiente victu, & vestitu ad surripiendas res suæ communitatis prouocabuntur, & loco minimæ quantitatis ipsis secundum regularia instituta dispensandæ, magnam aliquam quantitatem furabuntur suis necessitatibus aliquando non debitè, & ordinatè succurrendo, quo fiet, vt penuria, & parcitas prælatorum ad aliquid lucrandum, sit occasio ad perdendum, & ipsi monasterio maius damnum inferendum.

Et est aduertendum vltimo, id quod aduertit Mēdoça, [n] dicens saluo meliori iudicio, quod non videtur sibi peccare mortaliter qui quantitatem duorum argenteorum recipit, aut expendit, & cōsumit, &c. incōsulto prælato imo etiam palam dicente prælato ne eos expendat, & ratio est, quia quantumuis neget licentiam, & palam dicat ne id fiat adhuc subditus in re tam paruæ quantitatis cēsetur operari cum licentia rationabiliter præsumpta, nam licet prælatus eam neget non tamen rationabiliter, sed prursus irrationabiliter negat. Longè enim irrationabile, & durum videtur quod prælatus habere velit religiosum tanquam seruum, & vile mancipium, cum aliter omnino feres habeat. Certè si maritus nullo modo permitteret, imo omnino prohiberet vxori facere eleemosynas etiam paruas non peccaret illa contra faciendo in parua quātitate. Quia cum maritus rationabiliter debeat talē licentiam vxori concedere, si eam negat, irra-

[a] Antonin. 3. p. tit. 16. ca. 1. §. 81.

[b] Gerson alphabeto lit. 40. lit. S. dub. 3.

[c] Cor. de casib. q. 199. punct. 2. Nau in comment. de fur. & rapin. in repetit. c. si. 14. q. 6 num. 11. & 12.

[d] Couar lib. 1. variar. c. 3. n. 10.

[e] §. Gallinarum de rer. diuis.

[f] Nau. lib. 3. consil. de regul. consil. 65. num. 18 & 19.

[g] Nauar. in 1. tom. lib. 3. de consil. ca. 1. nu. 36. & 37.

[h] Sot lib. 5. de iust. q. 3. art. 3. ad 3.

[i] Arag. 2. 2. q. 69 art. 5 in materia furti.

[k] Ang. in d. §. gallinarum.

[l] Nauar. vbi sup. nu. 18.

[m] Naua. vbi num. 181.

[n] Mendo. in quodlib. q. 8 de pauperi religiosa p. 1, 1.

irrationabiliter negat, ac proinde nihil curãdum est de eius negatione, & nolitione, quæ est communis Theologorum sententia cum de eleemosyna disputant.

Sed hæc sententia mihi omnino non placet, tum quia prælato licentiam negante, ad prædictos duos argenteos consumendos non est credendum id irrationabiliter negare, cum pro prælato sit semper iudicandum, etsi subditis huiusmodi iudicium in his cõmitteretur, obedientia simul cum paupertate corrueret. Quod à religiosorũ statu maximè debet esse alienum, qui propter Deum omnia reliquerunt, & volũtatem propriam abnegarunt, Nec argumentum de vxore respectu mariti vrget contra nos, cũ vxor paupertatem minimè vouerit, & licet si sub potestate viri, non tamen est, vt serua, & ancilla, sed data vt socia, cum oportuerit hominem non esse solum, & fecerit Deus adiutorium simile sibi. Nec in hoc facimus religiosum seruum, sed facimus eum subditum paupertatis sanctissimæ sectatorem, qui propter Deum hæc, & omnia debet pati, quia licet vim quandam à prælatis patiatur considerare debet, quod etiam iati appellationis renunciat, & ob exercitium propriæ mortificationis prohibetur fugere ad alium superiorem.

ARTICVLVS XI.

Vtrum prælatus possit concedere subdito facultatem expendendi bona quorum vsum habet in quoscunque vsus.

RESpondeo dicendo, quod non potest prælatus concedere licentiam subdito, vt in quosuis vsus illa, aut alia quæcumque bona possit expendere, ita Nauarrus [a] secutus Cardinalem dicentem nõ solum peccare prælatum talem licentiam concedendo, sed & subditum ea vtẽdo, & hanc opinionem tenet Syluester. [b] Et certè eadem ratione copiam subdito facere nequit, vt penes se retineat aut in cubili suo habeat plurima ac pretiosa bona, quæ neque necessaria sunt, neque statui religiosorum decentia. Quod oculatissimè dispicere prælati debent attentis circunstantiis personarum consuetudinis, temporis, & loci. Et addit Nauarrus, [c] etiam prælatum & capitulum simul non posse facere religioso facultatem huiusmodi, vt verbi gratia expendat pecunias in ludos luxus & similia. Et quantumuis det non ideo subditus excusatur a mortali si in notabili quantitate vtatur prædicta licentia. Est etiam summopere considerandum dupliciter posse prælatum hanc licentiam dare subdito aut expressè, aut tacite. Verum in tacita licentia debet aduerti, quod dupliciter potest contingere. Primo cum prælatus videns subditum retinere seu expendere aut recipere aliquid non prohibet, quæ potest dici taciturnitas permissiua, & Turrecr. [d] post Alexandrum negat hanc licentiam sufficere. Altera est taciturnitas, cum consensu approbatiuo, quæ non est pura permissio, sed permissio approbatoria, quam post Glossam quandam ait Nauarrus omnino sufficere.

[a] Nau. in ca. non dicatis, n. 53.
[b] Syl. 6. q. 7. § 7.
[c] Nau. vbi su. nu. 51. Corol. 52.
[d] Turrec. in c. non dicatis art. 8.

Denique aduertendum est, non esse regulam vndequaque certam, quam tradit Gerson, [e] quod tunc dicitur subditus facere aliquid, sine licentia prælati, quando probabiliter credit, quod si prælatus sciret se hoc facere ægre ferret. Hæc inquam non semper est vera, potest enim contingere, vt displicentia illa prælati, non tam proueniat ex re accepta, aut expensa, aut retenta, quam ex modo clandestino eam retinendi, aut expendendi. Et sic optimè distinxit Caietanus [f] dupliciter posse esse inuitum dominum alicuius rei à quo res surripitur, vel quantum ad ipsam rem, quæ sibi accipitur, vel solum quantum ad modum, quia scilicet, sibi displicet, quod aliter accipiatur, per quod ait Caietanus, multæ acceptiones modestæ filiorum, & monachorum possunt excusari à mortali, dum præ verecundia, aut alio respectu accipiunt rem aliquam inconsultis maioribus, aut inuitis, non quo ad rem acceptam, sed quo ad modum accipiendi. Quod doctè suo more tractat Nauarrus. [g]

[e] Gers. Alph. 34.
[f] Caietan in sum. v. furti
[g] Nauar. vbi su. nu. 54.

ARTICVLVS XII.

Vtrum moniales possint licitè retinere reditus vitalitios.

REspõdeo dicendo, licitè fieri posse, quod in monasterio sanctimonialium de paruis redditibus vitalitiis est consuetum non obstante dispositione Concilij [h] Tridentini, definientis, Ne deinceps liceat superioribus bona stabilia alicui regulari concedere etiam ad vsum fructum, vel vsum administrationem, aut commendam, quia ipsis monialibus priuatis cõmittitur, vt audio vsusfructus, vel administratio, neque eis pecunia datur ad determinatos vsus, sed administratio, & possessio est penes quandam religiosam, quæ depositaria, vel bolsera vocatur à superiore designata, & illi manifestantur necessitates, & causa, ad quam pecunia exigitur, quod potius est iuxta prædictum Conciliũ, ait enim statim, administratio autem bonorum Monasteriorum, seu conuentuum ad solos officiales eorundem ad nutum superiorũ amouibiles pertineat. Nec refert, quod Concilium loquatur, de bonis Monasteriorum, nam hæc bona monasterij sunt, quoad proprietatem, & vsumfructum, & ei incorporata, vt docet Cordoba. [i] quamuis sint designata, ad certas necessitates, & pias causas particularium monialium, sicut alia bona eiusdem Monasterij esse solẽt ad necessitates communes, imo etiam particulares Monialium, sicut apud curam infirmarum gerentem.

[h] Conc. Trid. sess. 25. de regul. c. 2.
[i] Cord. de casib. q. 54. § 3 fol. 101.

Sed si prædicti reditus, imo quodcumque aliud temporale bonum præterea, quæ à monasterio ministrantur à religiosis irreuocabiliter possideantur, etiã si scienter, & voluntate superioris obtineant faciunt contra votum paupertatis, & illicitè superior concedit, & inferior retinet. Ita sanè docuerunt vtriusque iuris doctores. Et ratio est plana, quia hoc est habere proprietatem, & liberum rerum dominium, quo voto paupertatis liberæ maioris perfectionis causa à se abdicarunt. Quod ex dictis in quadam decretali [k] maximè comprobatur.

[k] ca. cum ad monaster. de stat. monach.

Vnde infero, quod religiosa, aut religiosus, qui dicta bona, ita possident, vt non sint animo paratæ ea ad superioris nutum relinquere peccant manifestè contra votum paupertatis, & tenentur ea restituere, & à se omnino abdicare.

Secundo infero, quod qui dicit se animo esse paratum ad iussum superioris relinquere tamen, fundendo querelas, & murmurationes, & huiusmodi, non est tuta cõscientia, non modo ob scandalum, sed ob votum paupertatis, cum constet licentiam illam esse dicendam, sicut alia mala permittuntur, ne maiora eueniant.

Nec existimo esse tutum, quod prædicti reditus possideantur authoritate prælatorum à prædictis religiosis particularibus. Quod ex Concilio Tridentino probat Petrus à Nauarrus. [l] Ait enim Concilium, nec liceat superiori stabilia bona alicui regulari concedere, etiam ad vsum fructum, vel vsum, vel commendam. Administratio autem horum bonorum,

[l] Nau. lib. 3. de rest. cap. 1. num. 155.

norum, ad solos officiales pertineat. In hoc enim decreto prohibētur regularibus prælatis etiam administrationem vsumfructum, vel vsum posse concedere, non ergo solum negat Concilium regularibus proprietatem, vt aliqui explicare conantur. Id enim iure naturali, & voto paupertatis (etiam Papa dispēsante) est prohibitum, prohibet igitur Concilium vsumfructum administrationem, & commendam, quæ alias ex Papæ concessione, vel superiorum licita erat. Volens autem Concilium, in hoc reformare prædictas licentias, ac libertates, quæ malorum non bonorum semina sunt: ideo prædictam edidit constitutionem, quæ quidem maxime necessaria fuit in Christiana Republica, & ad ædificationem debitam. quam ex se dare regulares debēt secularibus, & ad propriam eorum perfectionem, & disciplinam retinendam, iustaque valde consentanea est censenda, si enim alia ratione, & causa prælatus huiusmodi bona concedere potest, ea certè dumtaxat esse potest ad pios vsus, & honestos, sine quarum necessitatē, tam victus, quam vestitus, in quarum subsidium illi redditus permissi, ac constituti esse videntur. Quæ certè non nego solent esse, vel extremæ, vel graues, siue vt aliqua indigna sua religione euitent his redditibus vel bonis, & furtasse, non modo indigna, vt verbi gratia manibus laborando, & vendendo cibaria, vt sibi succurrant, vel diuinis officiis, & laudibus subtrahendo, quibus vacari oportebat, sed etiam, quandoque grauia peccata, dum contra sacram honestatem, & pudicitiam à diuitibus necessaria extorquent viis non bonis, sine tandem alia quauis ratione in pios vsus erogando.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum peccet contra votum paupertatis subditus, qui pro prædicationibus, aut missis recepit aliquod stipendium contra constitutionem ipsius ordinis.

RESpondeo dicendo, alicui fortasse videri posset non esse peccatum mortale, supposito, quod in dicta communitate constitutiones, non obligent ad peccatum, si enim obligarent planum esse peccatum, si igitur in dicta communitate nulla regula obligat ad culpam, videtur quod nisi specialiter alicui, sub excommunicatione, vel virtute sanctæ obedientiæ prohibeatur, non erit peccatum mortale.

[a] Nau. lib. 3. de restit. c. 1. nu. 130. cum seq.

At Petrus à Nanarra [a] existimat esse peccatum mortale, sit enim contra votum paupertatis. Ex quo enim vouit paupertatem, non est capax dominij, at actus est dominij disponere de dicta pecunia, siue habeat apud se siue apud alium. Dices saltem liceret, si ita contraheret, faciam centum sacra, vt centum argenteos de certæ personæ pauperi, vel consanguineo. Sed respondetur idem in hoc casu esse dicendum: est enim virtuale, quoddam dominium, & pecuniarum dispensatio. Quando est pacto talia sacrificia efficio, iam non gratis, sed stipendio facio. Sic ita est actus recipiendi pecuniam, rursus, cum alter illam pecuniam illi tertio tribuit nomine meo, tantundem est ac si ego tribuerem, & ita iam haberem rerum familiarium dispensationem. Licet enim nomine videatur eleemosyna, tamen re vera contractus est iudicens iustitiæ commutatiuæ dati, & accepti, si tamen alter centum argenteos liberè daret secluso pacto, ego gratificandi gratia cētum sacra promitterem, sine dependentia vitiis promissionis, ab altera, licitum esset.

[b] Nau. vt. vbi sup. nu. 171.

Quod adeo verum putat Petrus à Nauarra, [b] vt etiamsi talis regularis licentiam habeat, ad aliqua retinenda, & dispensanda, vt sit causa infirmitatis residere in aliquo oppido, vel alia iusta de causa de superiorum licentia, habeatque à superiore pecuniam, & facultatem, aliquid recipiendi, & dispensandi pro rebus piis, sibique necessariis peccaret mortaliter stipendium, promissis recipiendo, & retinendo, cuius præcipua ratio est, quia hoc efficitur contra votum paupertatis, non enim solum ad paupertatis rationem pertinet, quod non habeas pecuniam, sed etiam quod hoc vel illo modo non acquiras, etiamsi posses habere. Qui enim hoc modo acquirit, ius acquirit ex illo contractu, adeo vt alter illi obligetur ad dandum. Neque excusat, si dicas esse eleemosyna, licet enim nomine sit eleemosyna, verumtamen est stipendium, quod alter soluere obligatur directè, vel indirectè: pertinet igitur ad votum paupertatis non modo, vt non accipias, vel retineas pecuniam, sed etiam, vt non habeas ius ad pecuniam ex contractu, vel pacto à te inito. Cum igitur paupertatis hic modus genusque sit, & expresse traditus, & commendatus ab ipsis constitutionibus, in quantum paupertatis est, sequitur plane, quod dum vouisti paupertatem iuxta tenorem constitutionum eiusdem communitatis eodem actu vouisti non modo à pecunia accipienda, sed ab hoc genere accipiendi abstinere. Vnde non eo ipso, quod superior tecum dispensat vt habeas pecuniam iustis de causis censendum est dispensare in modo acquirendi, qui contrarius est, non solum obedientiæ, sed etiam latitudini voti paupertatis eiusdem religionis.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum Moniales primæ regulæ Sanctæ Claræ post Concilium Tridentinum possint habere possessiones, & immobilia.

RESpondeo dicendo, quod Moniales Sanctæ Claræ sunt in duplici differentia, quædam, enim sunt primæ regulæ, quæ vocantur collectaneæ. Aliæ sunt secundæ regulæ, quæ vrbanæ nuncupantur. Pro cuius rei explicatione est sciendum, quod in prima [c] regula Sanctæ Claræ ipsis Monialibus præcipiebatur, ne possint habere aliquid, etiam in communi. Dicitur enim ibi. *Ego frater Franciscus Paruulus volo sequi vitam, & paupertatem altissimi Domini Iesu Christi, & eius Sanctissimæ matris, & perseuerare in ea vsque in finem. Et ego rogo vos omnes dominas meas, & consilium do vobis, vt in ista sanctissima vita, & paupertate semper viuatis. Et custodite vos multum ne doctrina, vel consilio alicuius ab ipsa in perpetuum vllatenus recedatis. Et sic semper solicita fui vna cum sororibus meis Sanctam paupertatem, quam domino meo, & B. Francisco promisimus custodire, sic teneantur Abbatissæ, quæ in officio mihi succedent, & omnes sorores, vsque in finem inuiolabiliter obseruare, videlicet de non recipiendo, seu habendo possessionem, vel proprietatem per se, vel per interpositam personam seu etiam aliquid, quod rationabiliter proprietas dici possit, nisi quantum terræ pro [illegible] te, & renunciatione monasterij necessitas [illegible], & illa terra non laboretur nisi pro horto ad nec[illegible] ipsarum.* Et alibi, [d] *sorores nihil appropriet [illegible] nec domum, nec locum, neque aliquam rem, sed tanquam peregrinæ, & aduenæ in hoc seculo in paupertate, & humilitate Domino famulantes mittant pro eleemosyna confidenter. Nec oportet eas verecundari, quia [illegible] ipse se fecit pro nobis pauperem in hoc mundo.* Ita in regula S. Claræ. Prima quæ fuit ab Inno[c]entio IIII.

[c] Reg. 1. c. 4.

[d] Reg. c. 8.

mitigata, prout habetur in monumentis[a] ordinum. *Attentum, quod cum in regula prima Sanctae Clarae contineantur centum, & tria praecepta regularia, in quorum transgressione Moniales, siue sorores professae peccatum mortale incurrunt, idque nimis durum, & scrupulosum videamus authoritate, & tenore praesentium declaramus, & volumus, quod in nullius praedictorum transgressione, praeter quam eorum quatuor, quae concernunt principaliora vota obedientiae scilicet paupertatis, & castitatis, & clausura, & super electione Abbatissae, & dispositione peccatum mortale incurrant.* Et vt omnis tolleretur ambiguitas Vrbanus[b] Papa aliam edidit regulam, quae vocatur secunda regula Sanctae Clarae.[c] In qua dicit, *Vt autem bene, & iucunde habitetis in vnum, ne sub praedictarum obseruantiarum differentia, à modo viuendi videamini differentes, sed habitetis in domo domini, cum consensu regulam, siue formam viuendi praesentibus annotatam vobis, & his qui vobis successerint de eorum patrum consilio praesentium tenore concedimus, & etiam confirmamus in singulis monasteriis vestri ordinis perpetuis temporibus obseruandum.* Et inter alia huius secundae regulae, hoc in ea annotatur, *pro reditibus, & possessionibus Monasterij modo debito pertractandis procurator vnus prudens pariter, & fidelis in singulis Monasteriis vestri ordinis habeatur.*

[a] In 2. imp. fol. 42. conces. 47.
[b] In mon. trad. 2 fo. 239
[c] Rub. 2.

Ea qua secunda regula Sanctae Clarae colligitur Vrbanum Pontificem praefatis Monialibus concessisse, vt habere possent reditus, & possessiones, non tamen facultatem abstulisse, vt quae vellent, primam regulam obseruare, idque opere complete valerent vnde authoritate Apostolica, in Italia, & in Hispaniarum partibus aliqua sunt Monasteria, in quibus satis regulariter viuitur, & regula prima Sanctae Clarae obseruatur nullos habentia reditus, & possessiones, in quibus Moniales, ex quotidianis eleemosynis sustentantur. His sic praelibatis, vt ad id quod in principio quaestionis disputandum proposuimus deueniamus dubitatur modo, vtrum post[d] Cōcilium Tridentinum possint praedictae Moniales, primae regulae Sanctae Clarae habere reditus, & possessiones non obstante earum regula, & constitutionibus. *Attamen, concedit Sancta Synodus omnibus Monasteriis, & domibus, tam virorum, quam mulierum mendicantium exceptis domibus Sancti Francisci Capucinorum, & eorum, qui minores de obseruantia nuncupantur, etiam quibus ex constitutionibus suis erat prohibitum, aut priuilegio Apostolico non erat concessum, vt deinceps bona immobilia eis possidere liceat.* Haec Concilium. Et quendam virum satis doctum audiui tenuisse, per hoc decretum non esse concessum Monasteriis praefatis primae regulae Sanctae Clarae, posse habere possessiones, & bona immobilia, cum in eo decreto solum dicatur Monasteria, quibus ex constitutionibus suis erat prohibitum eas habere, possint posthac praedicta bona possidere, non autem (aiebat) loquitur Concilium, de his quibus, *ex vi suae regulae* & professionis, erat prohibitum praedicta habere, sicut Monasteriis primae regulae Sanctae Clarae prohibebatur, prout in superioribus retulimus. Si enim de his Monasteriis, verba facere vellet diceret vtique, ex constitutionibus suis, & ex regula, siquidem in eodem Concilio, & sessione capite vigesimo secundo, ibi, *sub quacumque regula, vel constitutionibus,* & ibi, *necnon constitutionibus, & regulis* constitutiones, vt quid diuersum à regula designantur. At ego in ea sum opinione, vt regulam à constitutionibus minimè differre existimem, cum regula non obliget, nisi ratione praecepti in ea appositi: quod id ipsum de constitutionibus est dicendum, vt scilicet non obligent, nisi ratione praecepti. Vnde Diuus Thomas[e] loquendo de constitutionibus ordinis praedicatorum ait quod praedicatores tenentur seruare praecepta, quae sunt in regula in constitutionibus,

[d] Conci. Trid. sess. 25. de regul. cap. 3.
[e] D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 9. ad 2.

prout sunt in eis, id est praecepta, vt praecepta, & consilia, vt consilia, & sic praefata Concilij Tridentini verba ibi, etiam quibus ex constitutionibus sufficiūt, vt etiam per ipsummet Concilium censeatur dispēsatum, cum his qui ex vi regulae habere reditus, & possessiones prohibentur.

Nec obstat consideratio superius apposita ex alio decreto Concilij elicita, nam copulatiua, apposita inter nomen regula, & nomen constitutionibus, non sumitur secundum significatum proprium, secundum quem ponitur inter verba diuersa, significantia diuersa iuxta quandam memorabiles Glossas,[f] sed accipitur, propriè pro, seu, vel siue, quae ponuntur inter diuersa verba idem significantia iuxta Panormitanum[g] communiter receptum, quod patet ex eodem decreto, ibi, *Sub quacumque regula, vel constitutionibus,* & infra ibi, *constitutionibus, & regula,* in quibus pro eodem accepit Concilium coniunctionem, & disiunctionem, vel.

[f] Glossa. in Rub. de sent. & re iud. igno. & in c. querelam de iureiur.
[g] Panor. in c. inter caeter. de rescr.

Denique miror, quod doctus alias vir tam fragili argumento in tam graui contrariam opinionem tenere tentauerit, cum ipsius fragile argumentum ex eodemmet Concilio Tridentino, conuenitur esse satis fragile, & nullius momēti, in capite enim finali eiusdem sessionis praecipitur regularibus, vt omnia in ea sessione ordinata executioni mandentur, non obstantibus eorum omnium, & singulorum priuilegiis, sub quibuscumque formalis verborum conceptis, ac Maremagnum appellatis etiam in fundatione obtentis, necnon constitutionibus, & regulis, etiam iuratis. Vides quomodo praedictum decretum concedat, vt omnia Monasteria virorum, vel mulierum possint habere reditus, & possessiones non obstantibus constitutionibus, & regulis, quod voluit praedictum decretum, tertium eiusdem sessionis significare in praefatis verbis, ex constitutionibus suis, regula enim suas particulares includit constitutiones, in ea enim est constitutio de silentio seruando, alia de modo cōuersandi alia de ieiunio, & alia de clausura, alia, quod nō possunt Monasteria possidere bona immobilia, prout in regula Patris nostri Francisci, & in regula prima S. Clarae praecipitur, vnde concilium concedēs, habere bona immobilia Monasteriis virorū, & mulierū etiamsi ex constitutionibus suis, aut ex priuilegio Apostolico illis esset prohibitū in ea concessione, ex dictis Monasteriis Capucinorum Patris nostri Francisci, & de obseruantia continebantur, cum ex constitutionibus regulae id ipsis esset vetitum, nisi specialiter exciperentur.

Probatur deinde nostra sententia, nam concilium excepit Monasteria Capucinorum, & fratrum de obseruantia, ergo regula generalis praefati decreti habet locum etiam in Monasteriis, quibus secundum regulam habere proprium in communi est vetitum, nam secundum iuris dispositionem exceptio fit de contētis sub regula, cum in exceptione seruanda sit decisio contraria regulae, & perdat regula in exceptionibus suum officium, vt notatur in iure,[h] & tradunt Dynus Glossa, & doctores communiter.

Nec obstat si dicas exceptionē vtilem esse ad maiorem ipsius regulę declarationem, & expressionem, licet regula ipsa exceptum casum minimè cōprehendat, vt colligitur, ex iure.[i] Vnde videtur, quod exceptio Monasteriorum Capucinorum B. P. N. Frācisci, & obseruantia fuit facta, non quia regula generalis Concilij concedens Monasteriis virorum, vel mulierum, etiam mendicantibus posse habere possessiones, praefata Monasteria Capucinorum, & de obseruantia comprehēderet, cum ex vi regulae habere eas sit prohibitum, sed vt omnis dubietas, de medio tolleretur fuerunt praefata Monasteria excepta.

[h] L. 1. de reg. iur. Dynus Glossa & omnes in rubr. de regul. iur.
[i] L. qua dubit. ff de reg. iur.

Nam

Nam respondetur prædictam exceptionẽ in hoc decreto, non fuisse appositam, tantum ad collẽdum dubitationem, sed quia regula generalis præfati decreti, ea etiã comprehẽdebat, præfatum enim ipsius Concilij decretum de Monasterijs & domibus, tam virorum, quam mulierum mendicantium loquebatur, etiam de his quibus ex constitutionibus, aut ex priuilegio Apostolico, erat prohibitum habere bona immobilia, & cõstat Monasteria horum fratrum, secundum regulæ constitutiones esse huiusmodi: ergo præfata monasteria, sub regula communi includebantur, nam lex [a] generaliter loquẽs generaliter debet intelligi, nisi aliud ex verbis, aut mente legis constet, at non constat contrarium, ergo fuit necessarium ea excipere, alioquin cõprehenderentur.

Sed contra prædicta potest argui, ex alio eiusdem Concilij [b] Tridentini decreto, in quo præcipitur, quod omnes regulares, tam viri, quam mulieres ad regulam quam professi sunt præscriptum vitã instituant & componant, ex quo decreto videtur dicendum, quod de mente Concilij, non possunt Monasteria habere bona immobilia, contra regulam, quam in ipsis profitetur; sed respondetur, quod mens concilij non fuit decernere, vt status religionum reducantur, ad primam omnimodo formam, præsertim, si talis forma sit iure cõmuni, vel authoritate Papæ declarata, vel mutatã, sed solum ad ea quæ habet, vt tria vota essentialia seruentur pro vt aduertit Nauarrus, [c] & in decreto tertio eiusdem sessionis, in quo conceditur Monasterijs habere bona immobilia authoritate Apostolica hæc declaratio, & in nihilo votis essentialibus religionum præiudicatur, paupertas enim in communi, non in particulari est religioni essentialis.

Denique hanc fuisse mentem Concilij, quod scilicet omnia Monasteria, tam virorũ quam mulierum possint habere possessiones etiamsi eorum regula, id prohiberet, mihi affirmauit Illustrissimus Dominus Georgius de Tayde Episcopus Vicensis Capellanus maior suæ Maiestatis, qui præfato Cõcilio interfuit, & manu propria, præfatum, tertium decretum scripsit, qui me certiorem fecit particulariter propter Moniales, primæ regulæ Sanctæ Claræ fuisse editũ, & quoddam mysterium tanquam testis oculatus indicauit mihi eiusdẽ decreti, in quo primo loco excipiuntur Monasteria Capuccinorum, B.P.N. Francisci. Deinde, secundo loco Monasteria de obseruantia fratrum, cum primo loco Monasteria obseruantiæ, quia antiquiora, quam Monasteria Capuccinorum essent, excipiẽda, quod ideo euenit, quia postquam præfatum decretum fuit factum aberat. P.F. Franciscus à Samora, tunc generalis obseruantiæ, & ideo non petijt à Concilio, vt Monasteriorum de obseruantia fieret exceptio, aderat autem P.F. Thomas, eminitanus de Castello generalis Capuccinorum, ad cuius aures peruenit hoc generale decretũ, & ideo primo de Monasterijs Capuccinorũ, petijt fieri exceptionem prout facta est, quod sciẽtes Patres graues obseruantiæ in Concilio existentes, scilicet P.F. Ioannes Ramirez Hispanus minister Prouincialis prouinciæ S. Iacobi. Et P.F. Michael de Medina Hispanus Sanctæ Theologiæ doctor, Et P.F. Franciscus Orantes Lector Vallisoleti, pro reuerẽdissimo Episcopo Valentino, qui postea fuit Episcopus Ouetensis, Et P.F. Ioannes Lobera Lector Theologiæ Salmanticæ, missis in societatem Prouincialis Prouinciæ D. Iacobi superius memoratis, qui vt audierunt recursum generalis Capuccinorũ, statim zelo obseruantiæ id ipsum à patribus concilij, petierunt, & de facto vt monasteriorum fratrum de obseruantia fieret similiter exceptio, consecuti sunt, & hæc ratione, licet congregatio obseruantiæ antiquior esset, quam congregatio Capuccinorum, prius facta est exceptio Monasteriorum Capuccinorum, cum in præfata supplicatione patres obseruantiæ præuenirent. Ex quibus infertur quod cum in prædicto decreto, non excipiantur Moniales Sanctæ Claræ, primæ regulæ, remanent in dispositione iuris communis præfati decreti; & sic iure optimo possunt modo, post Concilium Tridentinũ habere possessiones, & immobilia. Propter quod, vt mihi asseruit præfatus Illustrissimus Dominus specialiter Georgius de Tayde hoc in eo decreto fuit definitũ, quia scilicet in partibus vltramontanis, tanta erat paupertate cuncussæ, vt earum paupertas eas ab otio, & contemplatione diuinorum officiorum retraheret, prout testimonijs fide dignis, apud patres concilij fuit relatum. Quod summa ratione, ita fuit ordinatum, sicut enim Alma mater Ecclesia plerumque nonnulla rationabiliter ordinat, & constituit quæ suadente subiectorum vtilitate postmodum consulens, & rationabilius, reuocat in meliúsque cõmutat, prout asserit Bonifacius [d] VIII. & Innocẽtius III. [e] in concilio generali, ait etiam, non debere reprehensibile iudicari, si secundum varietatem temporum statuta quandoque varientur humana, præsertim, cum vrgens necessitas, vel euidens vtilitas exposcit, quoniã ipse Deus ex his, quę in veteri testamento statuerat, nonnulla mutauit in nouo. Ita patres concilij Tridentini varietate temporum considerata constitutiones regulares immutauerunt iudicantes necessitati, & euidenti vtilitati ita prouisum iri. Quamuis enim omnimodã mendicitas, nempe, vt neque priuatum, neque in cõmuni aliquid possideatur, ex genere suo habeat plus dignitatis, & meriti apud Deum, quã in communi possessio, nam religionis institutio est illam amplecti disciplinam, per quam ad perfectionem charitatis expeditius ascẽdatur, cum dicat Augustinus nutrimentum charitatis, est diminutio cupiditatis, & sic mendicitas, apud Diuum Paulum commendatur. Quamuis inquam, mendicitas omnimoda præferenda sit, potest tamen ratione finis, aliarumque circunstantiarum, pro loco, & tempore condecentius, esse ea in cõmuni possidere, quæ monachorũ victui necessaria, prout asserit D. Thomas. [f] Quod primo probatur, nam charitas in paupertate, ea tantum ratione consistit, quod rerum amorem, & solicitudinẽ præscindat, quæ si non præscindat, imo augeat, cum in religionibus taliter est disponenda, vt ad perfectionem charitatis fiat ascensus, cum religiones hunc habeant scopum, vt in dicta religiosi in charitate radicati proficiant in via cuiusdem charitatis augmento, illa autem monachorum, & religiosorum diuagatio, quæ ad victum quęrendum necessaria est, non secum permittit otium quod ad eiusmodi spiritualia munia exercenda operæpretium est.

Secundo probatur, nam ex temporum inclementia alia potest oriri commoditas eiusmodi possessionis in communi, nempe, quod postquam charitas refrixit mendicãtes molesti sunt populo, & onerosi, qua ratione religio vilescere in eius oculis incipit. Præterea nimia egestas cogere mendicos solet aliqua negotia, cum secularibus tractare, & aliquibus quandoque improbitatibus victum extorquere, quæ eorum institutum obscurant, prout alia adducendo multis doctissimus Sotus [g] comprobat.

Pro quorum confirmatione faciunt ea, quæ nobis scripta reliquit Caietanus, [h] ait enim, quod ratio maioris solicitudinis regularium in viuendo, his tẽporibus est triplex, prima est multitudo pronuncium, quodammodo eorum, qui ad huiusmodi religiones

[a] L. de preti. ff. de in publ. impens. actio e. solut. §. fin. de maior. & obed.

[b] Conc. Trid. sess. 25. de reg. c. 2.

[c] Nau. 3. tomo de reg. c. 24.

[d] c. alma mater de sent. excomm. lib. 6.

[e] c. non debet de cons. & aff.

[f] D. Thom. vbi sup.

[g] Sot. lib. 7. de iust. q. 5. ar. 1.

[h] Caiet. super D. Tho. vbi sup.

nes recipiuntur, non enim deberent omnes ad harum religionum professionem recipi, sed soli idonei ad officium prædicandi, & confessiones audiendi. & ministri eorum necessarij, melius enim esset paucissimos habere in conuentu ad officium diuinum, & missas celebrandum, quam in tot ministris vices magnarum Ecclesiarum suscipere in missis, & diuinis officijs, non sine vilitate diuini cultus, quo ad ministros, & populum dum tot sunt missæ, quot auditores spectari, & huiusmodi, & culpa extenditur, dum hæc laudatur. Secunda, nimius sumptus, nam quod triginta religiosi hodie exigunt paulo ante pro centum forte sufficiebat. Nunc si deesset pitantia conuentui error maximus esset, olim sat erat, quandoque habere illam, immo legitur Beatum Dominicum procuratorem conuentus Bononiensis arguisse, quod destrueret ei fratres, quia sæpè debet eis pitantiam, & tamen quantum ex illa lectione memini, non dabat fortè bis in hebdomada pitantiam procurator ille, olim vestes veteres, & laceræ, resarcitæ tam in vsu erant, modo consumitur ærarium magnum in vestibus. Taceo de fabricia sumptuosis, quæ à mendicantibus fiunt. Et breuiter expensæ modernæ, tantum distant ab antiquis, vt non sit mirum, si multa opus sit solicitudine. Tertia est vitæ imperfectio, quia religiosi deficimus in vitæ perfectione, quo fit, vt prælatis solicitudo sit consolatos fratres conseruandi in victu, &c. & sæculares non videntes perfectionem, quæ in talibus exigitur, non dant largiter, & Deus principalis distributor iustissimè subtrahit eleemosynas malemeritis, de sua professione. Hæc Caietanus. Vnde cum proh dolor, his temporibus hæ tres Caietani rationes inueniantur nimirum, si Concilium Tridentinum, etiam pro Capuccinis Patris nostri Francisci, & pro fratribus de obseruantia supra appositum tentauerit proponere decretum, quod ad eos etiam extenderetur, nisi iustissimis ad hoc suadentibus causis à regula generali prædicti decreti exciperentur. Et cum Moniales primæ regulæ Sanctæ Claræ, non excipiantur, clarum est earum Monasteria sub dicti decreti generalitate comprehendi, & per consequens illis concessum est modo possidere immobilia. Quæ si nolint tali se concessioni conformari laudandæ sunt, dummodo solitudo mendicandi eas ab vsu diuinorum non retrahat, dummodo etiam paupertatem etiam in communi prædicantes in his quæ pertinent ad necessaria vitæ, & in alijs, vt habentes ditissimos reditus, & possessiones, non viuant, & conuersentur.

QVÆSTIO XXX.

De paupertate, quo ad fratres Minores regularis obseruantiæ in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *VTrum paupertas fratrum Minorum sit meritoria.*
2 *Quæ sit in nostra religione Minorum pœna proprietarij.*
3 *An vniuersaliter sit licitum fratribus Minoribus bursarium itinerando secum ducere.*
4 *Vtrum cum fratribus Minoribus conuentualibus sit vtilè dispensatum, vt possint habere proprium in communi.*

Multa circa hanc quæstionem essent dicenda, si apud regulares huius sæculi, & Apostolici instituti, non essent tot regulæ expositores, qui hanc paupertatis materiam exactè, & eruditè declarant, ad quos, nos fratres Minores recurrimus, cum aliqua emergit difficultas, nunc autem tantum quatuor articulos proponam in hac quæstione. Aduertat tamen lector in his tractatibus [a] aliqua, circa nostrum Minorum institutum exactè peragi.

[a] 1. tomo. q. 27 & 1. 0. q. 78. & sup. q. præced. art. 10 conc. 4.

ARTICVLVS I.

Vtrum paupertas fratrum Minorum sit meritoria.

REspondeo dicendo, quod Nicolaus III. & Clemens [b] V. in declaratione regulæ fratrum Minorum regularis obseruantiæ determinauerunt, quod paupertas prædictorum fratrum Minorum, quæ abdicat proprietatem omnium rerum, tam in particulari, quam etiam in communi propter Deum est meritoria, & sancta, quam Christus viam perfectionis ostendens verbo docuit, & exemplo firmauit. Et circa hoc dicit, ibi multa notabilia. Et Alexander VI. approbauit, & perpetuæ firmitatis robur obtinere voluit literas Martini IIII. & Martini V. Eugenij IIII. Calixti III. ac Sixti IIII. necnon Pauli II. Romanorum Pontificum, per quas literas huiusmodi pontifices professoribus ordinis Minorum concesserunt, quod vsum bonorum eis, & dicto ordini relictorum (proprietate, seu dominio, eorumdem bonorum, apud Romanam ecclesiam remanente) cum puritate suæ regulæ percipere, & habere possint, ita habetur in supplemento. [c] Quæ approbatio confert, ad reualidationem decretalis Nicolai III. & ad derogationem extrauagantium Ioannis XXII. & sic in capitulo generali Miclenensi declaratum est, quod Papa Ioannes XII. reuocauit ante mortem suam, quidquid dixerat, vel fecerat contrarium ecclesiæ, & determinationi Romanorum Pontificum, circa hoc. Quare constitutiones, quas fecerat contra declarationes Nicolai III. & Clementis V. nullius sunt roboris, vt in monumentis [d] ordinum refertur. Quod capitulum generale declarauit, quod duplex est ius vtendi, id est licitè vti, & sic vtimur fratres Minores: aliud est ius vtendi, id est dominium rei habere, vel authoritatem exigendi immediatè habere, & isto modo non habemus alicuius rei ius vtendi, nec habere possumus, vt in eodem libro [e] refertur.

[b] v. extra de verb. sig. lib. 6. clem. exiuit de para ly de verb. sig. habetur in mon. ord fo. 7. & a. 1 & fo. 7. ar. 1 in 2 impres.

[c] Supp fo 75. consi 2 1 5.

[d] In 1. impr. fo 22. tra. 3. & in 2 f. 140. tract. 2.

[e] In 1. impr f. 212 tra 2 & in 2 fo. 147. tract. 2.

ARTICVLVS II.

Quæ sit in nostra religione Minorum pœna proprietarij.

REspondeo dicendo, quod in capitulo generali Burgensi fuit declaratum, quod proprietarij pœna, quæ aliquando ponitur in constitutionibus est pœna priuationis actuum legitimorum, & canonicæ sepulturæ, at pro laicis, priuatio vocis actiuæ, & passiuæ ac visitationum in iudicio. Ita habetur in monumentis [f] ordinum, circa quam constitutionem, multa dicenda veniunt circa negationem sepulturæ ecclesiasticæ, pro fratribus proprietarijs, de quo vide infra hoc tomo, in quæstione de sepulturis. Quis autem dicatur, proprietarius ad prædictas pœnas inferendas, ex his quæ diximus, in quæstione præcedenti [g] satis patebit, & circa hoc constitutiones religionum sunt consulendæ, nec est proprietarius, qui de licentia sui prælati habet multa superflua, paratus, ea resignare, vt tenet Syluester [h] quem sequitur Ioannes Trullus.

[f] In 1. imp fo. 203 tr. 5 & f. 140 tr. 8.

[g] q. præced. ar. 10

[h] Sylu relig. 6 q. 7. Trull. de canon. reg. c. 7 n. 1 5.

ARTI

ARTICVLVS III.

An vniuersaliter sit illicitum fratribus Minoribus regularis obseruantea Bursarium in via ducere.

REspondeo dicẽdo, quod hæc quæstio magnam requirit disputationem, quam relinquere decreui decidendam in hoc tomo, cum expositores regulæ nostræ eam exponant, & resoluant præcipuè doctissimus Corduba,[a] ad quam & ad alios regulæ expositores me remitto.

a Cord. sup. regu. 4. q 13.

ARTICVLVS IV.

Vtrum cum fratribus Minoribus Conuentualibus sit rectè dispensatum, vt possint habere proprium in communi.

b 1. tom q. 4.

RErspondeo dicendo, prout in primo tomo,[b] latè diximus, quod fratres conuentuales in ordine Minorum dicuntur communiter claustrales simul, & conuentuales, cuius nominis originem ibi explicauimus, nunc autem originalius huius nominis natiuitatem indagantes, inuenimus hoc nomen ad petitionem fratrum Minorum fuisse ipsis impositum ab Innocentio IIII. Papa, vt ex eius Bulla patet, cuius tenor in hunc modum se habet.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs fratribus ordinis fratrum Minorum salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum tanquam veri, & fideles Christi ministri elegeritis vobis in domo domini mansiones, dignum esse credimus vt habitacula vestra inter alias honorabiles congregationes fidelium statuamus. Hinc est igitur, quod vestris supplicationibus inclinati præsentium authoritate decernimus, vt ecclesiæ vestræ omnes vbi conuentus existunt, conuentuales vocentur: concedentes vobis nihilominus licentiam, vt in ipsis Ecclesijs ad opus fratrum vestrorum habere liberè cœmeteria valeatis. Nulli ergo hominum liceat, hanc paginam nostræ concessionis, & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contrariè, siquis autem hoc attentare præsumpserit indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Lugduni non. Aprilis Pontificatus nostri. Anno VI.

c Rod lib. 2. histo. religion. Francisc. l. 310 p. 2.
d Reg. cas. 7.

Ex hac Bulla, ait Petrus Rodulphus[c] conuincitur, & prosternitur error, & temeritas Seraphini[d] Regij, qui in suo libello centum casuum abutitur nomine conuentualium contra declarationem Innocentij IIII. Pontificis maximi. Qui bona possident in communi, ex dispensatione Apostolica, de cuius dispensationis iustificatione, quæritur in titulo quæstionis.

Pro cuius rei explicatione est notandum quod anno Domini 1495. fuit Parisijs, quidam Frater Ioãnes cognomẽto Perrinus ex Nouo Castro, qui compilauit quæstionem in qua rationibus, & authoritatibus nonnullis nititur ostendere regulam non valentes commodè obseruare spiritualiter, hoc est ad literam, sine aliqua Glossa, & limitatione minimè esse tutos apud Deum, & in conscientia. Fundamentum huius viri est, quia intentio D. Francisci fuit instituere ordinem in altissima paupertate, quam suis posteris iure hæreditario reliquit, cum paupertas sit regina omnium virtutum: Thesaurus enim monachorum, nihil aliud esse videtur præter voluntariam paupertatem. Ex quibus Perrinus duo infert, primo quidem, quod habere prædia, & annuales redditus, quæ inter bona immobilia computantur est contra paupertatem regulæ. Nam vbi proprietas, ibi singularitas, vbi singularitas ibi angulus, vbi angulus ibi sordes, vbi sordes ibi non habitat spiritus munditiæ, & puritatis amator perpetuus Christus Iesus. Ex hoc pendet secundum eius dictum, videlicet priuilegia derogare puritati regulæ, & dispensationem, sine causa iusta esse nullam, quin potius dispensanti, & dispensato maximum detrimentum afferre. Hucvsque Perrinus.

Sed supradictus Perrinus debuit aduertere quod quãdo summi Pontifices aliquam faciunt super huiusmodi rebus dispensationem in dubio credẽdum est causas talis dispensationis esse satis iustificatas. Vnde anno Domini 1258. & Alexander IIII. Pontificis Greg. IX. nepos rigorem regulæ Minorum in multis misericorditer temperauit Pontificatus sui anno quinto. Quod fecerunt quoq; multi alij summi Pontifices velut prædicti ordinis veri patres, vt Innocentius IIII. Viderunt enim Franciscanam familiam latè multiplicatã, & quod prima rerũ facies sæpius quodam laxiori vitæ genere pro temporum volubilitate, hominumque varietate, longè immutari cœpit. Cui sanè veluti morbo nullum opportunũ medicamen, pro temporum conditione adhiberi potest, impossibileque esse videtur, vt in exiguis paruisque redditibus cõuentuum obseruantia regulæ seruari queat. Quod etiam nostris tẽporibus sanctissimè considerauit Pius V. qui paternè tentauit deducere conuentuales, ad priorem regulæ rationem, fragilitatem, atque obseruantiam, nouit tamen indigentiam, & penuriam religionis, neque in minori numero, quam duodecim fratrum posse fieri obseruantiam, vt patet per motum eius proprium, cuius initium est, *Pius Episcopus, illa nos cura*; Vnde fatendum est Perrino multa esse in ordine, quæ non sunt de ordine, & indigent correctione: fatendum est etiam, quod venenum charitatis est terrena cupiditas, & vt ait Gregorius magnus, tanto quisque à superno amore disiungitur, quanto magis infimis delectatur, & quod diuitiæ, si attrectẽtur veluti spinæ confodiunt, & exulcerant animam, imponuntque vincula, & compedes pedibus conscientiæ, & quod hæc duo pronomina meum, & tuum suscitant faces inuidiæ, rixas discordiæ, & lites, & in hoc præcipuum fuit Beati Francisci studium, vt à sua relegaret regula loculos, & illicitam omnem conquisitionem, atque superfluorum prouisionem, & paupertatem induxit virtutem illam cœlestẽ, per quam terrena omnia calcãtur, in eaque paupertate, quam sibi inclytus pater in sponsam accepit fundauit regulam suam, sicut canit Thomas de Capua in hymno ab eo edito, *In paupertatis prædio Minorum plantans nomen*, fatendum est etiam Perrino, quod habere redditus annales, & prædia est contra puritatem regulæ. Sed dico, quod aliquid recipi potest in proprietatem, & vsum, aliquid in proprietatem, & non vsum, aliquid in vsum, non in proprietatẽ receptio rei in proprietatẽ prohibetur fratri Minori, & quia ad hoc, quod teneat donatio non solum requirit liberam voluntatem in dante, & in recipiente, sed non prohibitionem legis, vel superioris inde est, quod quamuis aliquis sit dominus pecuniarum suarum non potest eas donare fratri Minori, cum receptio rei in proprietatem ipsi secundum suam regulam prohibeatur. Secundo receptio quarundam rerum ad vsum conceditur fratri minori, vt vestium, & librorum. Conceduntur etiam ipsis fratribus breuiaria, & missalia ad celebranda diuina officia, & lectoribus, & prædicatoribus conceduntur libri. Quòd non prohibet regula, prout explicant quatuor magistri, & declarat Diuus Bonauen-

tura in expositione illorum verborum, nolite cogitare de crastino. Et si fratres nihil penitus recipiebant in principio exorientis religionis, in illo recenti feruore diligebantur ab omnibus, vt perspicuè cernimus inter initia cuiuscumque ordinis, sed temporum successiones declarant, quod refrixit multorum charitas, & murem (vt in prouerbio est,) missum esse imperant. Tertio receptio pecuniæ, & denariorum, quo ad proprietatem & vsum, & affectum prohibetur fratribus Minoribus per se, & per interpositam personam. Dicit Petrinus priuilegia conuentualium derogare in primo, & in hoc puritati regulæ. Cui respondetur derogare sanè, si surreptitia essent, at non sunt surreptitia, cum in eis causa vera talium indultorum proponatur, multa sua sponte summi Pontifices illis concesserunt, vt patet per bullas Apostolicas, & quod magis est, Sixtus huius nominis Quartus summus Pontifex, qui ex conuentualibus Minorum ad supremum Pontificia apicem assumptus est, nouit veritatem, vidit & expertus est, & tantum abest, quod fuerit supplicatum à fratribus vt ipse motu proprio, cum fratribus conuentualibus dispensauerit. Quæ & approbauit Paulus Tertius Pontifex Maximus, & habetur Diploma Viterbij, in sacrario Ecclesiæ Sancti Patris Nostri Francisci, prout refert Rodulphus,[a] & vltra concedit, quod conuentuales possint succedere in temporalibus bonis, in quibus de iure succederent, si in seculo mansissent, legata pia, & eleemosynas recipere, tenere, & habere & in proprios vsus conuertere, vt possint sibi suffragari de licentia tamen superioris sui.

[a] Rodulphus vbi su.

Vnde his stantibus error est dicere eos qui Diui Francisci regulam iuxta ecclesiæ interpretationem, per summos Pontifices factam obseruant in statu esse damnationis, nam ex hoc ecclesiam errare (quod absit) sequeretur in his, quæ ad animæ salutem spectant. Imo dicebat Nauarrus[b] quod mallet esse conuentualis seruando regulam Beati Francisci relaxatam Apostolica authoritate, quam frater de obseruantia non seruando illam integram, quam integram vouent obseruantes iuxta declarationem Nicolai Tertij, & Concilij Viennensis. Ex quibus infertur, cum præfatis conuentualibus esse à Sede Apostolica sanctissimè dispensatum. Iuxta quam dispensationem, non vouent regulam fratrum Minorum absolutè, sicut vouent fratres de obseruantia, sed verba professionis eorum sunt ista.

[b] Nau. in comēt. 4. de reg. n. 17.

Ego F. N. voueo, & promitto Deo omnipotenti, & Beatæ Mariæ semper Virgini B. Francisco, & omnibus sanctis, & tibi pater toto tempore vitæ meæ seruare regulam fratrum Minorum, per Dominum Papam Honorium confirmatam, & à pluribus pontificibus declaratam, præsertim secundum determinationem Martini IIII. & V. & Clementis II. Eugenij IIII. Sixti quoque Quarti, & Alexandri Sexti, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate.

Et hoc modo professi sunt & perseuerauerunt viri doctissimi, & præclarissimi, qui & ad Apostolicum dignitatis apicem ascenderunt, quorum statum, non debuit Petrinus condemnare, neque alij reformati contra ipsum verba proferre, non credentes se tot patribus prudentiores, quos Deus, ad tam eminentem statum euocauit. Solum enim ipsis reformatis licet dolere, quod fortè multi eorum, & etiam familiæ obseruantiæ non seruant, neque satagunt integrè seruare suam regulam, & lugere, quod multi claustrales, & conuentuales laxitatem illam, quam à Sede Apostolica fuerit laxata percipientes, vt omnes legem suam intelligant, & ad amussim adimplere conentur, & nullus illorum declarationem, & relaxationem Apostolicam authoritate priuata dilatet. Hoc enim munus reformatorū est, illorum, quorum professio instrumentis reformatoribus ad charitatem tendit, & non murmurare, & iudicare, cum dominus prohibeat ante tempus iudicare.

QVÆSTIO XXXI.

De peste in quinque articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *Quid sit pestis.*
2 *Quomodo prælati in peste se habere debent.*
3 *Vtrum religiosi tempore pestis possint fugere.*
4 *Vtrum prælati mendicantes possint compellere suos subditos ad seruiendum infirmis peste laborantibus, extra monasterium.*
5 *Quomodo prælatus se debeat habere in hac obedientia imponenda.*

ARTICVLVS I.

Quid sit pestis.

Respondeo dicendo, quod pestis est idem, quod epidemia de cuius definitione multa diximus, in primo tomo,[c] in quo loco probauimus, quod in tempore pestis possunt Moniales à clausura exire, quibus addendum, quod vt exeant necessarium est, quod ipsa pestis sit vera, & probata, sicut enim tempore incendij, aut aquæ ductus, qui inundat monasterium, licitum est ipsis exire, ita etiam tempore pestis, quando aër est corruptus, & multi infirmantur, & moriuntur licitum est ipsis propter ineuitabile alias periculum à clausura exire.

[c] 1. to. q. 47.

ARTICVLVS II.

Quomodo guardiani in tempore pestis debeant se habere quoad se.

Respondeo dicēdo, quod Guardiani, & priores, cum comparentur curatis tenentur emere, & sibi præparare antidota præseruatiua, & remedia, quæ à pharmacopolis conficiuntur ad curandum infectionem, seu communionem pestis, & ipsis tenentur vti, quibus habitis tenētur ministrare actualiter infectis sacramenta confessionis eucharistiæ, & extremæ vnctionis, vel saltem sacramentum pœnitentiæ. Quod autem teneantur, sibi præparare antidota patet, quoniam obligantur sub peccato mortali adhibere remedia proportionata ad finem officij sui, videlicet ad curationem animarum sibi commissarum necessaria, & conuenientia, tenentur item ad remouendum impedimenta contraria, quæ vel retardant, vel præpediunt positiuè, vel priuatiuè executionem dicti finis. Tenentur tertio, non se constituere in statu, in quo, vel non possint, vel difficiliter possint exequi suum finem, alias sua culpa, & negligentia deficerent sibi ipsis, & partibus sui officij, sicut enim militi incumbit necessaria defensiua arma, apud se habere, & corporali medico similiter præseruatiua, ne ille à præliando, nec iste à medendo legitimè excusatur, coram domino, si ob illorum carentiam recuset alter mederi, alter præliari, sic & Guardiano, & Priori, cum sint curati accidit, vt in simili tenet Bañez.[d]

[d] Bānez 2. 2. q. 10 ar. 1. & latom. q. 10. art 7. dub 1. & q. 33 ar 1. conc. 4. in cu. rel.

Quod autem his remedijs præseruatiuis, vti teneantur

nexntur pætet: timor enim cadens, in constantem virum, nullo modo excusaret illum, si cóuluiò præter naturalia relinqueret, imo in vitiũ pusillanimitatis incurrerent, cum recusarẽt exequi operationem, sibi proportionatam, & recusarent in id tendere, quod alias sibi debitum, & potentiæ suæ commendatum est, quod ex doctrina Diui Thomæ [a] satis patet. Ponere enim, pro ouibus animam suam, quod est actus pastoralis officij in tantum habet periculum vitæ annexum, vt omnis rectitudo illius constituatur, ex periculo vitæ, sicut & cæteri actus fortitudinis, qui si discrimen vitæ effugerent in vitium inciderent vt subtiliter disserit Caietanus. [b]

[a] D. Tho. 2. 2. q. 133. ar. 1.
[b] Caiet. quod liber 3. tract. 9. vn. infol. ad 2.

Dixi autem saltem sacramentum pœnitentiæ, nam quamuis morientibus debeant reliqua etiam duo exhiberi, quando tamen non possunt singulis illa tria ministrare, semper primo loco sacramentum pœnitentiæ singulis est ministrandum tanquam magis necessarium adultis.

Ex his infertur, quod cum Guardiani de iure naturali, & diuino teneantur remouere omnia impedimenta, quibus ipsi possunt impediri à curãdis corporaliter, & spiritualiter subditis sibi cõmissis non benè facturos, si se exerceant personaliter in administrandis sacramentis ciuitatis infirmis epidemia laborantibus, tum quia excommunicatione cum secularibus infirmis potest ipsis, aliquod contagium huius infirmitatis euenire. quod toti suæ cõmunitati maximè noceret, tum etiam, quia ex huiusmodi communicatione ipsi possent infirmari, & deficere in his ad quæ de iure diuino obligantur propterea, quæ tantum supererogatoria cẽsemus. Cuiusmodi est administrare sacramentum epidemiæ infirmis non suis subditis.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosi tempore pestis possint fugere.

Respondeo dicendo primo, quod non solum licet, sed est valdè honestum vitam propriam negligere, pro amici vita tuenda & pro infirmis huiusmodi curandis, quæ sententia adeo est vera, vt non indigeat probatione, & est sentẽtia D. Thomæ, [c] & cõmunis dicentis, quod Pylades fecit optimè, & honestissimè cõmori voluit, pro amico suo Oreste. Idẽ D. August. [d] illud affirmat, & omnium apertissimè Lactantius [e] Firmianus. Et est expressa sententia Aristotelis. [f] Et hoc probatur testimonijs sacræ scripturæ, apud Ioãnem [g] enim ait Christus Dominus, maiorem charitatem nemo habet, quam vt animam suam, ponat quis pro amicis suis. Ex quo loco sic arguitur, si hoc non esset licitum Christus non adduxisset illud ad cõfirmationem sui facti, id est mortis, quam appetijt pro nobis. Et confirmatur quia si hoc non licet, ideo esset, quia vnicuique vita propria est magis bona, quam vita alterius, sed vita corporalis Christi, erat maius bonum, quã spiritualis reliquorũ hominum, ergo Christo non licuit, pro hominibus mori, sed Christo licuit mori etiã pro inimicis, ergo nobis similiter licebit, mori pro amicis. Ex quibus, & alijs, quæ in præsentiarum adduci possent colligitur licitum, & honestum esse ponere se periculo mortis pro vita corporali proximi seruanda.

[c] D. Tho. in 3. sent. dist. 2. 4. q. 2. a. 1. ad 3.
[d] Aug. libr. de mend.
[e] Lact. lib. 4 diuin. instit. c. 18
[f] Arist. lib. 9. eth c. 9
[g] Ioann. 14.

Dico secundo, quod licet sit honestũ & laudabile exponere vitã propriam pro vita proximorum, non tamen sunt omnes religiosi obligati ad non fugiendam mortẽ & periculum in tempore pestis pro salute proximorũ, nam religiosi qui vitæ contemplatiuæ incũbunt, quia pro obiecto non habent opera misericordiæ spiritualia vel corporalia, erga populum exercere, vt Carthusiani, Camaldulenses, & cæteri monasticæ vitæ professores Eremitæ Iesuati Canonici Regulares Teatini, & alij huiusmodi possunt fugere à loco pestis sine scrupulo, nec infectis laicis, extra monasteria degẽtibus tenentur in spiritualibus subuenire. Hæc Cõclusio est Caietani, [h] quã sequitur Bañes, qui omnes dicũt esse opus supererogationis, & huius opinionis est Armil. [i] probant cõclusio, quia cũ non sint curati, non tenentur ea officio, neq; ex professione, & instituto obligantur ad hæc munera præstanda, ergo nullo modo tenentur permanere, quia nemo obligatur ad opera supererogationis, nisi in casu extremæ necessitatis, quocirca licitè possunt fugere, & seruare vitã, quod si illorum prælati id illis præciperẽt puto non teneri obedire, quoniam licet id, quod præcipitur, sit actus virtutis, & licita sit talis obediẽtia, in se nõ tamẽ est necessaria, cũ non sit secundũ regularẽ obseruantiam ipsorũ, nec sit de contẽtis in regulæ, statutis, seu constitutionibus ipsorum, neque concernat commune bonum ordinis, seu religionis, quam profitentur.

[h] Caie. 2. 2. q. 26 ar. 5 Bañes 2. 2. q. 33. ar. 3
[i] Armill v. Episc. n. 6.

Dixi extra monasterium, nam si pestis esset inter monachos, seu in conuentu, aut monasterio deberẽt obedire, sub peccato mortali prælato præcipienti, vt infectis monachis ministrarent, tam temporalia, quam spiritualia, etiã cum periculo vitæ, vt optimè probat Caietanus [k] optima ratione, quoniã superior homo potest præcipere omnes exteriores actus necessarios ad commune bonum illud, cuius curã habet, ad quod subditos habet, & subditi tenẽtur obedire, non obstante quocunq. vitæ periculo annexo. Vnde prælatus potest præcipere subditis religiosis ea, quæ sunt ad mutua obsequia, inter quæ non infimum locum tenet cura infirmorum, ideo tenentur subditi obedire, ad seruiendum ægris, etiam infectis epidemiæ morbo, quoniam hoc periculum vitæ comitanter, se habet ad opus, quod per se præcipitur scilicet seruitium infirmorum. Hæc Caietanus, alias, neque Rex posset præcipere militi, vt præliaretur, vel defenderet ciuitatem, cum ibi sit periculum mortis concomitans. Et confirmatur, nam præceptum fortitudinis eneruaretur, vt optimè habet D. Thomas [l] dicens, fortis benè se habet, circa pericula cuiuscunque mortis præsertim, quia cuiuscunque mortis homo potest periculum subire propter virtutem, putà cum aliquis refugit, amico infirmanti obsequi propter timorem infectionis, vel cum non refugit itinerari, ad aliquod pium negotium prosequẽdum propter timorem naufragij. vel latronum. Hæc D. Thomas [m], & Caietanus, quod idem habent Tabien. [n] & Viguerius. Præterea, quando quis obligatur ad aliquid faciendum, ex debito legali potest homo à iudice, & superiori cogi ad illud implendum, vt dicunt D. Thomas [o], & Caietanus, sed monachi, ad hæc seruitia præstanda implicitè saltem ex lege regulæ tenentur, vt inquit D. Bernardus [p], & D. Thomas in terminis. hoc dicit ergo. Denique, si religiosi ad hoc non tenerentur, scilicet mutuo, sibi succurrere in huiusmodi casu pestiferæ infectionis profecto monasticæ Reipublicæ, & statui religioso minus rectè prouisum esset, quod non est asserendum, cum sint inuicem membra. & cum vnus periculo debeat alter alterius in hoc onera portare. Et de religiosis nostri ordinis fratrum Minorum minimè licet dubitare, cum in eorum regula contineatur, & ipsis præcipiatur, vt ministrent fratribus infirmis, sicut vellent sibi seruiri.

[k] Caietan. in suis opusc. to. 3 tr. 9 q. vn.
[l] D. Tho. 2. 2. q. 123 ar. 5.
[m] D. Tho. vbi sup. vbi Caiet.
[n] Tabien v. fortis Viguerius tt. de fortitud.
[o] D. Thom. & Caiet. 2. 2. q. 118 ar. 4 & q. 50
[p] Bernard. in lib. de disp. & præcip. D. Tho. in quod lib. 2. q. 8 ar 13.
[q] Reg. frat. Min.

Dico tertio, quod religiosi, qui particulari voto se obstrinxerũt administrãdis infirmis tempore pestis debent ex iustitia legali, non solum ex debito charitatis non fugere, & infirmis administrare. Hoc dictum est clarum, multa enim, quæ sunt de cõsilio, &

de perfectione charitatis possunt cadere sub voto, quo facto vouentes debent illud exequi ex iustitia, & debito legis, seu regulæ, sic professæ, vt habet D. Thomas, [a] huiusmodi sunt fratres congregationis ministrorum infirmorum tempore Sixti V. erectæ fratres hospitalarij, vt congregationis Ioannes de Dios vulgo, nuncupati fratres Sancti spiritus de Saxia in vrbe, & alij huiusmodi. Hi enim ex debito professionis suæ, & et sine voto comprobato perspicuum est teneri ad huiusmodi ministeriũ. Quemadmodum etiamsi beneficium aliquod Ecclesiasticum erectum, & institutum esset, cum hoc onere, vt qui illud obtineret præfata munera, ex iustitia subire deberet. Quo autem vtiliter, & ordinatè tale ministerium adimpleant debent præuia licentia suorum rectorum negotium Episcopo conferre, & ab eo regulam & methodum ministrandi recipere.

[a] D. Thom. opusc. 18. c. 15. in prin.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum prælati mendicantes possint compellere suos subditos ad seruiendum infirmis peste laborantibus, extra monasterium.

RESpondeo dicendo videri, quod regulares, seu religiosi qui vitæ actiuæ incumbũt, & populis Christianis, seu ecclesiæ Dei, & Episcopis prohibentur, se ad salutem animarum coadiutores, quando arbitrio Episcopi, vel euidentia facti parochi non supplent, neque satis numerosi sunt ad administrandum in festis tenentur, sub peccato mortali manere in loco pestifero, neque licitè possunt aufugere. Explico dictum, in magnis ciuitatibus, vbi numerosa est populorum multitudo, non possunt profecto quinque, vel sex parrochi, qui in illa ciuitate erunt morbidorum necessitatibus eodem tempore satisfacere, vt experientia sæpè docuit, tunc videtur, quod fratres mendicantes, & potissimum ordinis prædicatorum tenentur ministrando supplere, vt habetur ex Diuo Thoma, [b] quem sequitur Bañes. Imo illis, quibus incumbit ex officio deficientibus, vel vt dictum est commodè huiusmodi infirmitatibus satisfacere non valentibus possunt, & debent ab Episcopis locorum vocari, & à Romano Pontifice deputari, & mitti, per diuersa loca, & diœceses ad adiuuanda pericula animarum infectorum, & tenentur sub peccato mortali accedere, & præpositus locorum tenetur his præcipere. Et probatur, nam ordines mendicantes ad salutem animarum præcipuè sunt instituti, & destinatus eorum finis est, per prædicationes, confessiones, & alia pia opera saluti animarum incumbere, ergo si id recusarent agerent contra finem destinatum, & in eorum constitutionibus coniunctum, & expressè promissum. Cum enim ex eorũ instituto, pro obiecto habent circa fidelium animarũ salutem versari ijs operibus misericordiæ exhibitis subuenire, proculdubio, si fugerẽt, vel recusarent tempore pestiferæ infectionis opera præfata actualiter exercere deuiarent à fine proprio, ab instituto, & scopo sui ordinis, quod sine culpa peccati mortalis effici non potest, huius enim finis non est ad libitum, seu voluntarium quid, aut ad vtrumliber, ita quod possint illud velle, aut non velle, sed quid necessarium, & determinatum ac proprio instituto huiusmodi religiosis propositũ acceptatum, ac voto, & professione implicitè, vel explicitè comprobatum. Hæc est doctrina D. Thomæ [c] dicentis, *Conuenientissimum est ad prædicandum, ad confessiones audiendum, & ad alia huiusmodi, quæ pertinent ad salutem animarum aliquam religionem institui procurando vtilitatem proximorum, per ea, quæ pertinẽt ad spiritualem animæ salutem.* Et alibi, [d] *subuenire prælatis in tali ministerio est huiusmodi religionis proprium,* & loquitur etiam de ministerio audiẽdæ confessionis. Et alibi [e] ait, *quod non solum curati, sed etiam religiosi & quicunq; alij minoris ordinis, qui episcopis in eorum seruitio subseruiunt formam septuaginta discipulorũ tenentes obligentur saluti animarum incumbere. Opportunum autẽ fuit, vt præter ordinarios prælatos alij assumerẽtur, ad huiusmodi officia propter multitudinem fidelis populi, & ob difficultates inueniendi sufficientes personas distribuendas singulis plebibus.* Et alibi ait idem Angelicus [f] Doctor, *quod religiosi possunt circa ecclesiastica officia occupari, ex commissione prælatorum, & præcipuè illi, quorum religiones ad hoc sunt specialiter institutæ, quæ sanè sunt ordines mendicãtium & similia.* Ita D. Thomas etiam in opusculis, [g] dicens, manifestum est autem huius instituti vinculum, & rationem præsertim in religione prædicatorũ, & tradunt Caiet. [h] & Bañes.

[b] D. Tho. 2. 2. q. 106. a. 2. & q. 188. ar. 4. ad 2. & art. 5. & in opusc. 19. c. 4. Bannes 2. 2. q. 33. a. 2. dub. 3.

[c] D. Tho. 2. 2. q. 188. ar. 2.

[d] D. Thom. ibid. art. 4. ad 2.

[e] In d. art. 4. in solut. ad 5.

[f] D. Thom. 2. 2. q. 187. ar. 1. ad 3.

[g] Opusc. 18. c. 16 in fin. & c. 24.

[h] Caiet. sup. d. ar. 4. & Bañes vbi su.

Quod insuper ostenditur ex eo, quod huiusmodi religiones sunt verè institutæ, à Romano Pontifice approbatæ, in supplementum multitudinis fidelis populi vt sit Caiet. [i] dicens quod malè, de facto cõsultũ esset populo Christiano, sine isti supplemẽto, quod Deus dedit. Igitur cũ huiusmodi religiosi sint, ex proprio instituto, coadiutores in spiritualibus animarum, & in ciuitatibus, & locis tempore pestis curati ordinarij, propter currentẽ morbum satisfacere patientibus non possint relinquitur, quod necessario illi supplere debeant, & consequenter, non posse discedere cum hic casus sit iudicandus grauis necessitatis. Et confirmatur quia ob multitudinem infectorum sacerdos secularis non curatus tenetur ergo multo magis regulares qui ex instituto ad subueniendum animabus obligantur.

[i] Caiet. vbi s. in solut. ad 3.

Præterea probatur nostrum intentum, tempore hæresis tenentur, sub peccato mortali religiosi, qui ex instituto habent prædicare, & studere, etiã cum periculo mortis, quãdo quis ab infidelib. seducitur, nõ discedere ab eo loco, sed debet manere, docere, & prædicare, vt populus à seductione liberetur. Iuxta D. Thomam, [k] ergo etiã ad confessiones audiẽdas tempore pestis in casu, quo curati non sufficiant.

[k] D. Thom. opusc. 18. c. 14.

Denique discessus religiosorum tempore pestis, nequit esse, sine maximo scãdalo vniuersæ ciuitatis, cum in ea reditus prouẽtus, & eleemosynas acceperint, & quamuis ratio scandali, ab extrinseco, & per accidens rationem culpæ inducat non effugit sæpè labem peccati mortalis. Præsertim in casu nostro, cum sit publicus, & grauis necessitatis. Hanc opinionem his, & alijs defendit Rutilius Benzonius [l] Episcopus Lauretanus. Qui doctissimum his temporibus edidit commẽtarium, in quo hæc, & alia lectu digna doctè resoluit.

[l] Benzo. de fuga l. 1. disp. c. q. 1. a pa. 12.

Quod ego cõfirmo ex his quæ Clemens [m] V. in Concilio Viẽnensi ecclesiarum prælatis præcipit. Circa fratres ordinum prædicatorum, & Minorum, ait enim districtè præcipiendo mãdamus, quatenus pro diuina, & Apostolicæ sedis reuerẽtia prædictos ordines, & professores eorum habentes affectu beneuolo cõmendatos fratribus ipsis, non se difficiles, graues duros, aut asperos, sed potius fauorabiles propitios, ac benignos, piaq; munificẽtia liberales, se studeãt exhibere, sic eos in prædicationis officio, & propositionis verbi Dei, ac in omnibus alijs prædictis, tanquam cooperatores eorũ idoneos, & laborum suorum participes prompta benignitate recipiant. Ex quibus verbis colligunt communiter Doctores professores ordinum prædicatorũ, & minorum, esse coadiutores curatorum à sede Apostolica deputatos, adeo quod asserit Marcus Antonius Cuque [n] ipsos respectu confessionũ secularium iurisdi-

[m] Clem. dudum de sepul.

[n] Cuque.

ctionē habere à iure priuilegio perpetuo ordinariā, de quo in additionibus ad summam, & ad cruciatam latè egi. Vnde si sunt coadiutores officium coadiutorum debent exercere, quod petit, vt saltem deficientibus curatis propria ipsi, vt coadiutores eorum suppleant defectum. At cum hæc opinio aliquibus noua videatur, & iit ad ædificationem religionum, & ad soluendas animas satis necessaria, argumenta, quæ contra eam adducuntur proposui in medium afferre, vt ex eorum solutione veritas magis illucescat.

Ad Argumenta.

PRimo arguitur, religiosus non tenetur omnia consilia, ad perfectionem charitatis ducentia implere, sed illa quæ determinata sunt & taxata, secundum regulam quam professus est, cætera & si in præparatione animi sint in præcepto non cogitur, adimplere, nisi quando necessitas requirit iuxta doctrinam Diui Thomæ. [a] Respondetur quod religiosus non tenetur, ad omnia exercitia, quibus ad perfectionem peruenitur, sed ad illa, quæ determinatè sunt ei taxata, secundum regulam, quam professus est, ita [b] Diuus Thomas, & etiam ad illa, quæ ex proprio instituto, illius religionis censentur vt idem Angelicus Doctor [c] docet, & cum institutum religiosorum mendicantium huiusmodi sit, vt prælatis in ministerio animarum, subuenire & coadiuuare debeant, præsertim, quando sine eorum auxilio, multitudini, non nisi difficulter succurri potest, ideo dicimus tunc esse obligatos non fugere.

[a] D Tho. 2.2 q.186 ar 2 & in 4 d.1 q 2. ar.6.q.2.ad 3.

[b] D Th. 2.2. ar. 2. in corp. ar.

[c] D. Tho vbi su. q.188 art. 4.ad 2.

Secundò arguitur. Cum tria ad profectionem fraternæ dilectionis faciant inimicorum dilectio, expositio animæ suæ, pro fratribus ad pericula mortis, ordinatio totalis vitæ suæ in vtilitatē proximorum, & hæc tria sint propria status Episcopalis, vt ait Diuus Thom. [d] sequitur, quod ad hæc religiosi non tenentur. Quod confirmatur, ex eodem Diuus Thom. [e] dicente obligantur enim religiosi ad hoc quod temporalia deferant, quod castimoniam seruent, & quod sub obedientia viuant, quibus multo est amplius, & difficilius, pro salute animarum vitam ponere, ad quod vt dictum est Episcopi obligantur. Vnde manifestum est grauiorem esse Episcopalem obligationem obligatione religionis. Respondetur verum esse essentialiter huiusmodi exercitium spectare ad statum Episcopalem, quæ secundario, & minus principaliter pertinere quoque potest ad statum illarum religionum quæ ad salutem animarum institutæ sunt, & hoc in casu, quo curati primo obligati supplere non possint. Quemadmodum, quamuis prædicatio verbi Dei sit proprium episcoporum, vt dicitur in Concilio Tridentino, [f] non tamen repugnat, etiam ex proprio instituto, ex commissione tamen, vel delegatione Sedis Apostolicæ, vel Episcoporum religiosis conuenire. bene autem dicit Caietanus, [g] quod proprium actus fratrum prędicatorum, & cæterorum non est prædicare, sed subuenire prælatis hoc est episcopis in prædicationibus actu, ita quod non conuenit eis prædicare, nisi ministerialiter sic dicimus, quod quamuis huiusmodi exercitia ex officio primo competant episcopis, & curatis, subuenire tamen prælatis in illis etiā ex instituto ministerialiter competeret huiusmodi religiosis, ex quo capite nascitur eorum obligatio.

[d] D Tho. opu. 18 ar.16.

[e] D Tho. opu. 1.q.12.c.17.

[f] Con. Tri ses. 5.c.2. & ses. 24 c 4.

[g] Caie 2.2.q. 188.

Tertiò arguitur ponere animam, id est vitam pro proximo est opus super erogationis & de consilio, præter quam in extrema necessitate, ergo extra illam religiosi non tenentur. Respondetur negando antecedens, cum sit opus illis debitum, vt ex Diuus Thoma. [h] colligitur, scribente hæc verba. *Quod vero duodecimo proponitur, quod nullum sacrificium est Deo magis acceptum quam zelus animarum, sed animarum zelus est ordinatè habendus, vt primo homo zelum animæ suæ habeat eam ab omni affectione terrena absoluendo secundum illud sapientis [i], miserere animæ tuæ placens Deo, vt patet, per Augustinum [k] sic ergo si aliquis post contemptum terrenorum, & sui ipsius in hoc procedat vlterius, vt etiam aliarum animarum zelum habeat, erit perfectius sacrificium. sed tunc perfectissimum est, quando ad zelum animarum habendum voto, seu professione obligantur, sicut Episcopus & religiosi, ad hoc per votum obligati.* Ex quibus patet, quod huiusmodi religiosis hæc vota nō sunt supererogationis quod etiā clarius docuit, idem angelicus Doctor, [l] dicens, *quod perfectionis statum magis habent, ne religiosi, qui ex voto sui ordinis obligantur ad hoc, quod Episcopis subministrent in his quæ ad curam animarum pertinent prædicando, & audiendo confessiones.*

[h] D Thomas in quodli 12.c. 13.

[i] Eccles. 13.

[k] Aug. 21. de ciuit. Dei.

[l] D Thom. in quodli. 12.c. 3.

Quartò arguitur ex authoritate Caietani [m] quē sequitur Bannes, & omnes dicentes posse religiosos, tunc temporis fugere. Respondetur, quod neque Caietanus, neque Bannes, loquuntur in casu nostræ conclusionis, hoc est dum pestis serpit, & grassatur in ciuitate, in qua ob multitudinem infirmorum ordinarij parrochi supplere nequeunt, vel probabile est eos supplere non posse, nam in hoc casu tum sit casus grauis necessitatis nullus meo iudicio si recta ratione ducatur negabit eos, non teneri ad adiuuandum, alias sibi contradicerent. Bannes enim [n] alibi scribit, quod ordo mendicantium, & præcipuè prædicatorum, cum præcipuè sint instituti, & destinati ad salutem animarum, & eorum finis, sit procurare fidelium salutem. quod prælati dictarum religionum tenentur, sub præcepto facere, vt huiusmodi religiosi, si exerceant in his operibus misericordiæ doctrinæ prædicatione, & confessione, & aliis huiusmodi. Et statim dicit subditos peccare, nisi habeant in præparatione animi obedire prælatis, quando prædicta munera, & officia illis iniuncta fuerint. Hæc Bannes, fuga autem in tempore necessitatis, vt ponimus non est medium, proportionatum ad talem finem. Caietanus, [o] autem videtur, sibi contradicere, quandoquidem scripserit doctrinam dicens, quod prælatus potest præcipere religiosis ista obsequia, & tenentur obedire, non minus, quam sæcularis miles, suo principi præcipienti, vt prælietur, addens hæc præcepta prælati non esse supererogationis sed necessitatis respectu eorum, quorum salutem procurare debent. Atque huiusmodi religiosi, ex instituto tenentur populis Christianis auxilia spiritualia ministrare, vt sæpè ipsemet docet. Vnde concludimus, quod quādo huiusmodi contagium vniuersale, seu generale infirmorum in ciuitate timetur, & quando vel ex facti euidentia, vel ex Episcopi monitu, illis significatur proprios, & ordinarios curatos non posse competenter satisfacere indigentiis spiritualibus proximorum huiusmodi religiosos, non ex debito charitatis, & de congruo, sed ex debito eorum instituti teneri permanere, & non fugere. Præpositóque præcipienti, vt in fessis existentibus in graui necessitate spirituali sacramentum confessionis ministrent, teneri obedire, multa sunt enim, vt ait D. Thomas [p] multitudini necessaria, ad quæ implenda vnus non sufficit, sed impletur à multitudine, dum vnus hoc, alius illud facit. Hoc pro hac pia opinione adducta sint quæ ad eam comprobandam sufficiunt; meminerint tamen domini Episcopi, quod præcipuum fundamentum pro parte defensata adductum est esse ipsos religiosos ordinis prædicatorum

[m] Caie 22.q. 16 ar.5 Bannes. 2.2.q 33. dub.4.conc 4.

[n] Bannes vbi su. ar 3.du.3. conc 2. conc.

[o] Caiet. opus 3.tr. tra.9. q. vn.

[p] D.Tho. 2.2. q 152.ar.2.ad 1.

rum & Minorum curatorum quinadiutores è sede Apostolica destinatos propter, quod Summi Pontifices ipsis iurisdictionem immediate contulerunt ad audiendas confessiones secularium, ita quod domini Episcopi tantum nudum ministerium eos approbandi habeant, & iurisdictionem illis à sede Apostolica datam post praedictam primam approbationem perpetuo obtineant, prout in primo tomo [a] latè tradidimus. Vnde si fratres ordinum praedicatorum, & Minorum, eorum priuilegia in iure communi inserta, & per Concilium Tridentinum minimè abrogata voluerint quotannis ad audiendas secularium confessiones examinare, & de nouo approbare, & reprobare indifferenter sciant domini Episcopi, quod eos, vt coadiutores datos à Sede Apostolica non tractant, & per consequens videtur eorum praelatos videri non esse obligatos ad imponendam obedientiam suis subditis in his necessitatibus. Quod ego ex dictis probabilissimum existimo.

a 1. to. q. 59. ar. 6. & 7.

ARTICVLVS V.

Quomodo praelatus debeat se habere in hac obedientia imponenda.

Respondeo dicendo, quod in hoc practicando superiori vel praelato prudentia opus erit, ne singulis indifferenter huiusmodi obedientiam imponat, ne vel valde infirmos, vel egregiae conditionis viros qui alias regulatis Reipublicae peritiles vel necessarij sunt sine delectu ad hoc munus exponat, non enim rectè faceret prouincialis si per obedientiam praeciperet guardiano, vt eum periculo vitae suae inuiseret infirmum pestilentia infectum stantibus aliis qui hoc munus possent rectè facere: nam vita corporalis praelati multo pretiosior est, & maius bonum quam vita subditi particularis. Cum enim Dauid, [b] distributo populo per centurias vellet egredi ad praeliandum dicens, egrediar ego vobiscum, respondit populus non exibis, siue enim fugerimus non magno opere ad eos de nobis pertinebit, siue pars à nobis ceciderit, de nobis non satis curabunt, quia tum solus vnus pro millibus computaris, melius est igitur, vt sis nobis in vrbe praesidio, Qua in re videtur labi Nauarrus [c], dicens, quod praelatus tenetur inuisere infirmum pestilentia. Quod ego intelligo verum quando non adsunt alij qui possunt id efficere, & se offerant ad illud, non enim debent consentire subditi, vt eius guardianus, aut praelatus id efficiat, ne caput communitatis pro aliorum vita corporali periculo vitae se exponat, & manente in tali necessitate conuentu sine suo capite, & praelato corruat eius regimen, & medicinae, & necessaria infirmis fratribus deficiant.

b 2. Reg. 18.

c N. 4. in manual. ca. 14. n. 19. in fine.

Vnde non laudo praelatos qui cum grassatur epidemia in populo ipse ante alios ad inuisendos infirmos, & eos in corporalibus, & spiritualibus curandos egreditur, dicet enim hoc sit opus charitatis, non tamen est charitas bene ordinata: ipse enim pro suis subditis est constitutus, & tenetur remouere omnia impedimenta, quae eorum salutem corporalem, & spiritualem impedire possunt, Et huiusmodi egressus verisimiliter, & frequenter est causa contagij pestilentialis. Quod contagium si praelatum occupauerit, quid facient oues balantes infirmae sine pastore inter intemperiem aëris commorantes. Haec pastores animo reuoluant spiritu, non probato deficientes sui causa, vt eorum subditi in salute corporali deficiant, considerent, quod ipsi condemnarent curatum qui ad oppidum vicinum peste affectum pergeret, vt eius infirmis corporaliter, & spiritualiter mederetur, cum ex tali facto in manifesto periculo se exponeret, quod esset causa, vt suis ouibus in similibus infirmitatibus, & necessitatibus succumberet.

QVAESTIO XXXII.

De praedicatoribus euangelicis in tredecim articulos diuisa.

Circa quam quaeruntur tredecim.

ARTICVLVS I.

Quale & quantum sit praedicationis munus, & non praedicandum sine facultate superioris.

Respondeo dicendo, quod quale & quantum sit praedicationis munus, & quales sint praedicatores dico, quod oporter eos à profanorum auctorum, & poëtarum fabulis, & auctoritatibus citandis abstinere, vt docet Concilium Senonense, [d] & Concilium Treuerense [e], quae nunc leguntur in volumine Conciliorum Surianae editionis. Et tanta res est, vt non sit praedicandum sine facultate superiorum stantium in loco Dei à quo debent praedicatores ad praedicandum licentiam obtinere, quomodo enim praedicabunt nisi mittantur? Vnde quod nulli sine facultate superiorum liceat praedicare iam olim sancitum fuit multis Conciliorum decretis. Quod expressius innouat Innocentius III. in Concilio [f] Lateranensi, & Concilium [g] Lateranense sub Leone X, & multa tradit Brucardus [h] traduńt Castro Repertorium Inquisitorum Simancas eleganter, [i] & copiosè Conradus Brunus, & Augustinus de Ancona. Et nouissimè

d Con. Senon. c. 35 & c. 36.

e Con. Treuer. ca c. miss.

f Con. Lat. c. 3. § quia vero nonnulli.

g Conc. Lat. sess 11.

h Brucar li 1. decreto c. 97. Castr. de iust. haeret c. 8. & 5. report. ver. praedicare Simanc. de inst. cath. tit. 19. Bru lo 6. de haeret. ca. 4. Aug de potest. eccle. q. 64.

Concilium [a] Tridentinum id in multis decretis commendat, & determinat. Ait enim regulares verò cuiuscunque ordinis, nisi a suis superioribus de vita moribus scientia examinati, & approbati fuerint, ac de eorum licentia etiam in ecclesiis suorum ordinum prædicare non possint, eum qua licentia personaliter se coram Episcopis præsentare, & ab eis benedictionem petere teneantur, antequam prædicare incipiant, in ecclesiis verò quæ suorum ordinum non sunt vltra licentiam suorum superiorum etiam episcopi licentiam habere teneantur sine qua in ipsis ecclesiis non suorum ordinum nullo modo prædicare possint ipsam autem licentiam gratis episcopi concedant. Hæc Concilium. [b] Quod idem Concilium [c] Tridentinum determinat, vt nullus secularis aut regularis etiam in ecclesiis suorum ordinum contradicente episcopo prædicare præsumat. Quod patres nostri ordinis congregati in capitulo generali Toletano [d], vt constat ex eorum decreto intellexerunt iuxta terminos Concilij [e] Viennensis esse declarandum, scilicet quando episcopus vult prædicare, &c. dicitur enim ibi loquendo de fratribus prædicatoribus, & Minoribus, vt dictorum ordinum fratres in ecclesiis, & locis eorum, ac in plateis communibus libere valeant clero, & populo prædicare, ac proponere verbum Dei hora illa duntaxat excepta in qua locorum prælati prædicare voluerint vel coram se facere solenniter prædicari, in qua prædicare cessabunt, præterquam si aliud de prælatorum ipsorum voluntate processerit, ac licentia speciali. Et quod Concilium hoc modo sit necessario intelligendum probatur, quia alias sibi ipsi contradiceret, dixerat enim, quod in ecclesiis suorum ordinum possent regulares prædicare sumpta ab eis tantum benedictione, sine alia ipsorum licentia speciali, vt patet ex eius contextu: ergo contradicente episcopo petita dicta benedictione possunt dicti regulares in ecclesiis suorum ordinum prædicare, secundum ipsummet Concilium: vnde prædictum decretum debet intelligi in casu excepto in dicto Concilio Viennensi quando, scilicet, episcopus prædicat aut vult coram se prædicari, vt sic correctio legũ euitetur. Et aduertẽdũ quod parrochus potest concedere licentiam viro docto aut regulari docto, & nnto, vt duobus aut tribus vicibus in sua parrochia, & ecclesia concionetur prout tenet Henriquez, [f] affirmans hanc esse opinionem aliquorum Doctorum & Magistrorum cum quibus ipsemet consulit, quod scilicet, possit parrochus hanc licentiam concedere etiam si dicta persona non sit ad prædicandum ab ordinario ipsius parrochi approbata. Et ante dictos patres hãc opinionem tenuit Innocentius [g] dicens, quod si persona prædicare volens sit notabilis sicut Magister in Theologia, vel alius competens, & idoneus prædicator, vt per suum Episcopum approbatus, & definitus ad curam animarum, vt sunt ecclesiarum prælati, vel alij quibus prædicare generaliter vel specialiter sit concessum quilibet curatus hanc authoritatem dare poterit. Quod intelligit Hostiensis causaliter, & in transitu, & ita tenet Penna [h]. Et aduertendum, quod prædicatores Societatis semel ab vno Episcopo approbari possunt prædicare itinerantes in locis vbi voluerint non contradicente parrocho, vt teste patre Henriquez, [i] cõcessit Gregorius Decimus tertius, nisi Episcopus proprius adsit, & huius concessionis sunt participes mendicantes & alij qui Societatis fruuntur priuilegiis.

[a] Conc. sess. de refor. ca. 2. §. regulares verò & seq. & sess. 24. de refor. c. 4.
[b] Conc. in d. § seq. vero. & in d. ca. 4.
[d] Ordin. Tolet. fo. 10.
[e] Cap. dudum de sepul.
[f] Henri. l. 7. de misl. ca. 16. circa consã.
[g] Inno. in ca. cum ab eccles. de offi. ordin.
[h] Pen. in di. inquis. p. 70 ... compor. Viennen.
[i] Hen. vbi su.

ARTICVLVS II.

Vtrum liceat prædicando detrahere ecclesiæ Prælato.

RESpondeo dicendo, quod Clemens [k] V. in Cõcilio Viẽnensi, inquit religiosis in virtute sanctæ obedientiæ, & sub maledictionis æternæ interminatione districtius inhibemus, ne in sermonibus suis ecclesiarum prælatis detrahant. Et patres Concilij Senonensis, [l] aiunt nonnulli prædicatores beneuolentiam vulgi captantes administratoribus tam ecclesiasticis quam secularibus detrahunt subditos suis moribus rebelles, & inobedientes reddũt. Et post aliqua ait, si prælatis ecclesiæ, & principibus detraxerint ac populum ab obedientia superiorum retraxerint nos volumus tales, & tam ineptos concionatores ab officio prædicationis suspendi, & à suis superioribus pro more, & censura excessus acriter puniri.

In Concilio quoque Lateranensi, [m] sub Leone X. hæc post alia patres decreuerunt dicentes, inhibemus omnibus, & singulis clericis secularibus, vel regularibus cæterisque cuiuscunque status gradus, & ordinis existant, qui onus prædicationis assumẽt ne de cætero in sermonibus suis futura ex literis sacris constanter prædicent, sed ex diuinæ vocis præcepto euangelium omni creaturæ cum vitiorũ detestatione, & virtutum commendationum declarent, & pacem ad dilectionem mutuam à Redemptorem nostro tantopere commendatam vbique fouentes, non scindant vestem inconsutilẽ Christi, sed ab Episcoporem, & prælatorum, ac aliorum superiorum eorumque status scandalosa detractione, quos coram vulgo, & laicis non modo incautè, sed etiam intemperanter reprehendunt, & mordent, & ab eis male gestorum expressis quandoque nominibus aperta, & manifesta redargutione abstineant: denique constitutionem fœlicis recordationis Clementis Papæ V. quam tenore præsentium innouamus, & approbamus inuiolabiliter ab eis obseruari debere decreuimus.

Et aduertendum, quod glossa [n] quædam allegat quandam D. Hieronymi sententiam ad Rusticum dicentis, non est humilitatis meæ, atque mensuræ de ministris ecclesiarum sinistrum quippiam dicere, habeant illi ordinem suum, & gradum. Et Tullius in Inuectiua contra Sallustium in fine sic dicit, sæpè vidi grauius offendere animos auditorum eos qui aliena vitia apertè dixerunt, quam eos qui commiserunt. Intelligo autem hanc literam dicit prædicta Glossa [o], cum nominatim detrahunt vel per circum locutionem quæ vicem habeat proprij nominis alias in genere bene liceret prædicatoribus tangere vitia prælatorum: licet enim in genere, quod non licet in specie, vt dicitur in iure, [p] & ex sacris literis satis patet dicente domino, super cathedram Moysi sederunt scribæ, &c. eorum opera nolite facere. Caueant tamen, vt etiam in generali locutione linguam refrenent, quia qui inordinatè loquitur sentiet male, vt dicitur in quodam Canone. [q]

[k] Cle. §. 1. de priui.
[l] Con. Senon. in decre mor. ca. 35. & 36.
[m] Conc. Lat. sess. 11.
[n] Gl. in v. detrahẽdo in Cle. religios. §. quibus de pri. & excess. prælat. 16. q. 1. cap. si clericus.
[o] Gl. in d. ver. detrahant.
[p] C. sacerdos de offi. ordin. Matth. 23.
[q] C. si inuestio. 43 dist.

ARTICVLVS III.

An possit prædicari in occulto.

RESpondeo dicendo, videri non posse in occulto prædicari. Christus enim, & sui ministri palam locuti sunt. Et sic dicebat ipse [a] Redemptor, & Doctor noster, ego palam locutus sum mundo, ego semper docui in synagogis, & in templo, quo omnes Iudæi conueniunt, & in occulto locutus sum nihil, quid me interrogas? interroga eos qui audierunt quid locutus sum ipsis, ecce ipsi sciunt quid dixerim ego. Pondera obsecro ait Michaël de Aninyon [b], quanta exaggeratione verborum profiteiur, & contestatur se palam, & non in occulto locutum. Magos etiam quærentes Regem Iudæorum in Iudæa rem sanè duram auditui Herodis Regis non ad vicos secretos, neque statim ad eandem Bethlehem, sed ad Hierusalem metropolim Iudæorum, qualis est apud nos Romæ Cælorum stella perduxit, vt ibi prius per principes Iudæorum inquisitio Magorum, examinaretur, vt apud Matthæum [c], legimus accessisse. Et Paulus [d] ad Agrippam purgans se dicebat, latere nihil horum arbitror, nec enim in angulo quidquam horum gestum est. Et ideo sanctissimus Gregorius Papa XIII. prout refert dictus Michael de Aninyon merito præcepit, vt etiam confessiones sacramentales quæ plus omnibus secretum expostulant non in latibulis audirentur, sed in publico solo verborum secreto reseruato, & sigillo confessionis, vt scilicet sacerdos, & pœnitens videantur, & non audiantur. Quo viso, & euangelio id ipsum prædicante nescio, qua lingua possit aliquis laudare prædicatores in terris infidelium occulrè prædicantes, & in publico propter metum infidelium parum aut nihil loquentes; & nescio quo vultu possût vituperare prædicatores qui palam locuti sunt non erubescentes neque timentes prædicare euangeliû in templo, & in plateis insinuantes Christum Dominum, & apostolos qui palam de Christo sunt loquuti scientes virtutem Dei esse in euangelio, ipsumque comparant grano sinapis; quod in occulto, & non attritum minimum est, sed in publico, & attritum maximam acrimoniam præ se fert, & ad multa est valde vtile. Quod videmus tempore martyrum in primitiua ecclesia contigisse, in quo ipsi propter prædicationem publicam euangelij, vt grana tritici in terra ceciderunt, & mortui propter fidem multum fructum attulerunt. Et ista est prædicatio euangelij ab incunabulis vsa est ecclesia quæ in proponendo, & docendo ea quæ pertinent ad fidem & bonos mores est columna, & fundamentum veritatis. Vnde precor omnes dominos Episcopos ne verbum Dei in ædibus secretis consentiant, etiam à viris Catholicis, & probatis in literis, & virtute prædicari, ne ex tali occulta Catholicorum prædicatione aliquis non ita Catholicus sumat occasionem ad prædicandum ea quæ non sanam doctrinam præ se ferant, præcipiant in ecclesiis publicè verbum Dei proponi, ne aliquis transfigurans se in angelum lucis occultè prædicando diuidat Christum, & super seminet zizaniam.

[a] Ioann. 18.
[b] Am. in tra. de venie eccl. & post caps 29. nu. 23.
[c] Matth. 2.
[d] Act. 26.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum liceat prædicatoribus euangelicis euntibus ad fideles ad prædicandum associari militibus Christianis contra ipsos infideles dimicantibus.

RESpondeo dicendo, quod quidam Mascardus, [e] de Sussanis in virtute tangit hanc quæstionem. Quærit enim ibi vtrum bella mota per Christianos contra Barbaros quos Indos vocamus fuerint licita, & de eorum coactione ad fidem Catholicam, qui resoluit bella licita esse, & iustè ad fidem Catholicam potuisse, & posse compelli. Quod probat primo, constat enim gentes illas fore natura barbaras, & absque aliqua prudentia, & barbarieis vitiis contaminatas, vt legere est in historia de illis exarata. vnde potuerunt armis cogi, & id bellum contra tales est iustum iure naturæ. Ait enim Aristoteles [f]. Et qui neque natura ingenuos habent animos, vt verborum doctrina duci queant necesse est, quasi belluas quasdam sub iugo ponere, & legum austeritate coercendos fore, vt ait idem philosophus [g]. Et per hunc modum coacti recta operantes virtutum actibus assuefaciendo tandem in bonos viros euadunt, vt ipsemet Aristoteles [h] ait, ex eo enim quod multoties agitur secundum rationem imprimitur forma rationis in vi appetitiua, quæ impressio nihil aliud est, quam virtus moralis. Ad quæ comprobanda aliquos Canones [i] allegat vbi Archidiaconus, & congerit aliqua Ioannes Andreas, aliis autem hanc comprobat partem, quibus omnibus respondet Episcopus Chiapensis in quodam libello quem composuit contra quendam doctorem Sepulueda, qui supra positam opinionem his & aliis fundamentis est in his Hispaniarum partibus defendere, contra quem zelo fidei inflammatus comitatus à quibusdam doctissimis familiæ Dominicanæ alumnis ticionem fumigantem in ore portantibus coram maiestate Imperatoris Caroli V. obtinuit dictus Episcopus Chiapensis etiam Dominicanus ipsúmque Sepuluedam ticione fugauit cuius doctissimi & zelosissimi viri rationes nolo in præsentiarum referre: esset enim necessarium volumê integrum imprimi, vt omnia quæ dicit, & dici possunt in medium proponerentur.

Sed non possum subiicere quoddam argumentum. Quod à dicto Domino Episcopo Chiapensi refertur. Quod est huiusmodi, nam Christus Dominus & Apostoli non potentia armorum, sed piis suasionibus, & Angelicis prædicationibus militabant, quorum exemplum, & Hispani in Indiis sequi debuissent mittendo prius ad eos prædicatores Euangelicos vt factum est in primitiua Ecclesia, nam ad fidem nemo per vim est compellendus, quia voluntarius tantum admittitur vt sacra scriptura nos docet, & multa decreta [k] Sanctorum Patrum nobis prædicant.

Huic fortissimo argumento respondet prædictus author Mascardus quod ad fidem nemo cõpellendus est per vim quia voluntarius tantum admittitur, & sic dicti Indi non fuerunt ad fidem per vim coacti, sed mota bella contra eos vt fidem Christi & eius propagationem, & prædicationem non impedirent, & admitterent qui eos in fide pie instruent, & sponte postea credentes se conuerterent vt contingit eis, qui agminatim ad baptismum conuolasse feruntur, nam constat etiam ante tempora Constantini, fidem prædicari noluisse sine mortis pœna, & secundum id quod tra-

[e] Mascar. de Sussan. in tra. de Ind. & aliis infide ib. 14. qui ma hata [illegible] diuers. doctor. in 1. pa.
[f] Arist. 1 polit. c. 3. & 5.
[g] Ari. 10. ethi.
[h] Ari. 11 ethi.
[i] ca. chismar 23 q. 6. exe quis nos vbi Archi. Andr. in c. 2. de haeret. li. 6.
[k] 45. dist. c. de Iudæis c. ad fidem 23 q. 5. ca. maiores §. item quæritur de baptismo c. fuerit vita per omnib. de Iud.

dit

[a] *Diuus Tho. 22. q. 10. ar. 8.*

dit Diuus Thomas [a] frequenter inquit Christi fideles contra infideles bellum mouent non quidem vt eos ad credendum cogant, sed vt compellant ne fidem impediant, quam partem validissimis fundamentis amplexatur Ioannes Genesius [b] & confirmatur, nam potestas ipsorum infidelium non est a Deo cum sint contra ipsum de quibus dicitur apud [c] Oseam, ipsi regnauerunt & non ex me Et confirmatur deinde nam posset Papa sic baptizatos eximere à iure & obedientia principis pagani impedimentis Christianismum sicut potest vxorem conuersam eximere à potestate viri pagani, prout tenent Diuus Thomas [d] & doctores communiter cum Bellarmino. Ex quibus colligitur secundum prædictam sententiam prædicatores Euangelij in partibus infidelium peragrantes iustè posse associari militibus ne Euangelij prædicatio impediatur, & ad defendendam baptizatos à manibus infidelium, & si opus fuerit ad eos eximendos à potestate principis pagani qui eos iurisdictioni diabolicæ iterum tradere conatur vt sic alij pagani hoc auxilio & fauore allecti in fide instruantur, & baptismi ianuam ingrediantur.

[b] *Genes. in Appo. ad Epi. Segouienfem.*

[c] *Osea 7.*

[d] *D. Tho. in addi. q. 59 ad 5 in 4 d. 37 Bellar. li. 5. Roman. Pon. c. 7.*

Quibus respondeo quod hoc à viris doctis speculatiuè concedi potest, at quantum ad practicam maximas meo iudicio parietur difficultates, tum quia ipsi milites associando prædictos religiosos magis impediunt prædicationem Euangelij, & conuersionem infidelium quam fouent, sunt enim publici fures blasphemi lupi rapaces qui quærentes diuitias, & bona ipsorum infidelium per extorsionem, & violentias quæ proh dolor magis debent fieri, quam scribi, & sunt causa vt verbum Dei apud gentes illas blasphemetur, & prædicatores sancti Euangelij vt socij talium vt tales ab infidelibus reputentur, quorum vita cum ab ipsis contemnatur necessarium est vt etiam doctrina similiter spernatur. Tum quia licet maiestas regalis catholica, & suum consilium regale Indiarum præscribant in Hispaniis modum, & normam satis catholicam quomodo milites se debeant habere in auxiliando & fouendo fideles ad fidem conuersos ne ab infidelibus opprimantur, vtm vt tollendo quod de iure naturali omnibus est concessum, & præcipue hoc debeat habere locum in negotio propagationis fidei, pro cuius fauore multa in sacris canonibus priuilegia, & concessiones sunt indulta, licet inquam, hic modus catholicus ipsis militibus præscribatur ipsi tamen vt scimus excedunt auaritia moti & ferocitate nimia ducti ita vt conuersio sit violenta, quod ex fide dignis qui ab illis partibus ad has Hispaniarum veniunt, scitur quorum aliqui super contritione illarum gentium plorant dicentes prædictos milites inuenientes spolia multa manibus plaudere.

At contrariæ partis in superioribus probatæ assertores his omnibus in hunc modum satisfacere nituntur dicentes quod ea quæ sunt per accidens non veniunt in cõsiderationem, sed tantum ea quæ sunt per se, associare autẽ milites Christianos prædicatores Euangelicos prætendentes tantum Euangelium libere prædicari, & impedimenta remouere intentantes quando aliter suauiter non potest prædicari ex sua natura, & per se bonum est, vt probatum est in superioribus: ipsos autem milites fideles in ipsa expugnatione, & remotione prædictorum impedimentorum rapinis furtis adulteriis stupris & aliis facinoribus insistere, quærendo hæc & non animas est quid accidentarium, minimè à Rege catholico intentum, imò est quid ab eo specialiter prohibitum vt patet ex eius Christianissima instrusione iuxta placita Apostolica facta & edita, & ideo hæc non debent venire in considerationem vt per ea prædictum bonum substantiale deseratur, nec prædicta mala potest Ecclesia euitare sine dispendio professionis fidei, prout nunc videmus in ipsis Indis, & quandoque Ecclesia tolerat minus malum, vt maius malum euitetur vt in iure [e] notatur, & tolerat quandoque minus malum sub dissimulatione causa maioris mali euitandi, & talis tolerantia vocatur concessio impunitatis & comparatiuè permissio, quando permittit vnum malum vt maius euitetur vt declarat quædam glossa [f] & ibi Dominicus declarans quid sit ista permissio comparatiua.

[e] *c. in præsenti ex de sponsal. Archid. consil. 242 co. 1.*

[f] *glos. in c. denique in v. venia & ibi Domini. dist. 4 & glos. v. præd.*

At supradictis respondeo quod in nostro casu permittuntur si bene perpenditur prædicta mala, & militum insulta propter bonum fidei vt ita eius fiat propagatio, & quod in se improbum est non potest iure permitti propter aliquod bonum vt dicitur in iure [g] & tradunt Host. ensis Ioannes Andreas & Abbas, nam quamuis malum minus tolerari possit propter maius malum euitandum vt dicitur in iure [h] vbi Augustinus consuluit minus peccatum, vt euitetur maius tamen quod in se malum est ipsa natura non potest iure permitti vt dicit quædam decretalis [i] super quam Abbas concludit quod etiam ex dispensatione permitti non potest. Nemo autem est qui ignoret furta, latrocinia, homicidia, blasphemias, & alia facinora quæ à dictis militibus committuntur esse in se mala, & impedire conuersionẽ infidelium tanquam media aliena à fide suscipienda cum corde credatur ad iustitiam.

[g] *c. super eo de vsu c. cũ magno ne cleri. vel venient vbi Hostien. And. & Abbas.*

[h] *2. quod si v. 31 q. 2.*

[i] *d. c. super eodem & in d. c. cũ magno vbi Abb.*

Nec obstat illud quod obiicitur, scilicet, quod tantum prædicatio Euangelij prætenditur, ad quod consequendum vtuntur militibus non ad offendẽdum, sed defendendum, & si offendunt hoc non prætenditur ab ipsis. Nam respondeo, quod licet ab ipsis non prætendatur satis est, vt alia via gradiantur, quod non obstante eorum prohibitione ita cõmuniter fieri sciantur. Et aduertendum, quod malũ per accidens non est permittendum etiam ad euitandum aliud maius malum, quando aliter illud maius malum potest impediri, vnde cum gens illa insularum possit bono exemplo Christianorum adiuta ad fidem conuerti non est necesse, vt ad arma pro eius conuersione recurramus, & proh dolor, quia si resistentia prædicationi in ipsis inuenitur hoc aliquando ex insultis Christianorum euenit, cum ipsa vt plurimum esset gens pacifica prout patet ex Bulla Alexandri VI. Data Regibus Catholicis. Ibi *inuenerunt nuntij vestri certas insulas & terras firmas in quibus quam plurimæ gentes pacifice inhabitant*. Ec. & statim addit. *Hortamur vos quam plurimum in Domino & per sacri lauacri susceptionem, qua mandatis Apostolicis obligati estis, & viscera Domini nostri Iesu Christi attente requirimus vt cum expeditione huiusmodi in insulis & terris degentes ad Christianam religionem suscipiendum inducere velitis & debeatis. Et infra ait, insuper mandamus vobis in virtute sanctæ obedientiæ (sicut etiam pollicemini: & non dubitamus pro vestra maxima deuotione, & regia magnanimitate vos esse facturos ad terras firmas prædictas viros probos Deum timentes, peritos ad instruendum incolas, & habitatores præfatos in fide catholica & bonis moribus imbuendum destinare debeatis omnem debitam diligentiam in præmissis adhibentes.* Quæ verba valde condemnant insulta superius allegata.

ART

ARTICVLVS V.

Vtrum religiosi possint prædicare in Ecclesiis suis, & in parochialibus contradicentibus Episcopis, & parochis.

RESpondeo dicendo, quod *Gregorius IX. Præcepit omnibus Ecclesiarum prælatis, vt fratres ordinis minorum ad officium prædicandi (ad quod dicit quod sunt professione sui ordinis deputati) benignè recipiant, & vt admoneant populos eis commissos, quatenus ex ore prædictorum fratrum vbi Dei semen deuotè suscipiant ac etiam quod in necessitatibus huiusmodi fratribus liberales existant*, ita habetur in libro monumenta [a] ordinum.

[a] In 1. impr. fo. 26 & in 2. fo. 209. col. 133

Et Benedictus XI. statuit quod fratres ordinis prædicatorum & minorum qui ad prædicandum deputati fuerint possint in Ecclesiis & locis suis, ac in plateis communibus seu publicis libere (absque diœcesanorum & aliorum prælatorum petita licentia) clero & populo prædicare ac proponere verbum Dei. Voluit tamen quod prædicti fratres caueant omnino ne illa hora in qua diœcesani prædicauerint, vel coram se prædicare fecerint, prædicent ipsi fratres nisi forsan hoc facerent de voluntate diœcesanorum ipsorum, aut in studiis generalibus, diebus illis duntaxat, quibus sermones ad clerum fieri solent solemniter siue in funeribus mortuorum, siue in eorundem fratrum festis specialibus seu peculiaribus, quia in prædictis quatuor casibus occurrere poterunt in prædicationibus cum diœcesanis, ita habetur in libro [b] superius allegato.

[b] In 1. impr fo. 127. & in 2. fo. 203. con. 300.

Circa quam concessionem. ibi, *in Ecclesiis & locis suis*, Est aduertendum, quod hoc est limitatum per Concilium Tridentinum [c] vt scilicet teneantur petere benedictionem à Dominis Episcopis. Pro quo est notandum, quod per decretum Pij V. in Ecclesiis nostris poteramus prædicare sine benedictione ordinarij, vt habetur in constitutione, *& si mendicantium ordines*, data anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo septimo. sed quia constitutio illa fuit postea per Gregorium XIII. ad terminos iuris communis, & sacrorum Concilij Tridentini Canonum redacta, ideo nunc hanc benedictionem petere tenemur.

[c] sess. 5. §. 2.

Circa eandem concessionem ibi, *ac in plateis communibus*. Aduertendum est primo, quod *Sixtus IIII. concessit fratribus Carmelitanis vt possint libere prædicare populis in locis publicis absque tamen parrochialium Ecclesiarum iuris præiudicio, & declarauit quod huiusmodi iuris præiudicium intelligatur de decimis & primitiis duntaxat quæ à laicis solent clericis*, exhiberi. Ita habetur in libro monumenta [d] ordinum. Et vult dicere Summus Pontifex, quod dummodo Ecclesiis parrochialibus non sequatur præiudicium, quoad exactionem decimarum, & primitiarum possint prædicti fratres prædicare libere in quibuscunque locis publicis.

[d] In 1. imp. fo. 222 & in 2. fo 165. conc. 163.

Aduertendum secundo, quod in plateis communibus non possunt religiosi prædicare contradicente Episcopo. Cum Concilium [e] Tridentinum definiat, quod nullus secularis, aut regularis etiam in Ecclesiis suorum ordinum contradicente Episcopo prædicare præsumat. Quod explicandum est iuxta constitutionem Bonifacij VIII. & [f] Clementis. V. qui aiunt, statuimus & ordinamus vt prædicatorum & minorum ordinum fratres in ecclesiis. & locis eorum, ac in plateis communibus liberè valeant clero, & populo prædicare, ac proponere verbum Dei hora illa duntaxat excepta in qua locorum prælati prædicare voluerint, vel coram se facere solenniter prædicare, in qua prædicare cessabunt, præter quam si aliud de prælatorum ipsorum voluntate processerit, ac licentia speciali. In studiis autem generalibus vbi sermones ad clerum ex more fieri solent diebus illis quibus prædicari solenniter consueuit, ad funera etiam mortuorum, & in festis specialibus siue peculiaribus eorundem fratrum possunt iidem fratres & liceat eis liberè prædicare, nisi fortè illa hora qua solet ad clerum in prædictis locis Dei verbum proponere episcopus, vel prælatus superior clerum ad se generaliter conuocaret; aut ex aliqua ratione, vel causa vrgente clerum sibi duceret congregandum, in ecclesiis autem parrochialibus fratres illi nullatenus audeant, vel debeant prædicare, vel proponere verbum Dei, nisi fratres prædicti à parrochialibus sacerdotibus, inuitati fuerint vel vocati, & de ipsorum beneplacito & assensu seu petita licentia fuerint & obtenta, nisi episcopus vel prælatus superior eosdem fratres prædicare mandaret. Ex quibus patet quomodo Clemens. V. reuocauerit Benedicti X. constitutionem quoad exceptionem factam in illis verbis, *ibi, diebus illis duntaxat*, & apparet quibus limitationibus possint hodie regulares officium prædicationis exercere. Et aduertendum, quod regulares non possunt approbari ab ordinario ad prædicandum nisi à suis superioribus prius approbentur & ab eis vt idonei præsententur prout ordinauit [g] Leo X. & Concilium Lateranense & Tridentinum.

[e] sess. 24. de refor. c. 4.

[f] Clem. dudũ supr.

[g] sup. fo 127. conc. 565. Lateranẽ. sess. 11. de modo prælar. conc. Trid. sess. 5. c. ca. 2 §. quis vero.

ARTICVLVS VI.

Vtrum prædicatores approbati semel ab Episcopo teneantur iterum coram eodem Episcopo, aut eius successoribus præsentari, eorum prima licentia suspensa, aut reuocata.

REspondeo dicendo, quod licet confessarij secularium in ordine prædicatorum, & minorum semel ab vno ordinario approbati, nec ante ipsum, nec ante eius successores in eadem diœcesi teneantur iterum præsentari, prædicatores tamen harum sacrarum religionum hoc non gaudeat priuilegio. Ratio enim quare confessarij eo fruuntur indulto est, quia à Domino Papa habent iurisdictionem, quam ab eis non vult Papa pro libito ordinariorum auferri, prout in primo tomo [h] latè diximus. At prædicatores ad prædicandum non recipiunt iurisdictionem, sed tantum quandam approbationem quam Summi Pontifices semper voluerunt ab episcopis mendicari, & pro libito reuocari cum munus prædicandi apud ipsos principaliter resideat vt sacri Canones significant, & Concilium Tridentinum [i] nos docet. *Quapropter Gregorius XIII. Concessit societati Iesu, quod huius sacræ religionis confessarij, ac prædicatores ab aliquo ordinario semel approbati, & a suis superioribus ad huiusmodi munera deputati quandocunque siue mari, siue terra iter faciunt possint non repugnantibus tamen curatis parrochialium ecclesiarum verbum Dei prædicare, & quotiescunque Christi fidelium confessiones audire, dummodo id non faciant in oppidis, aut locis in quibus ordinarij existunt nisi eorum licentia desuper obtenta*. Ita habetur in compendio societatis, [k]

[h] 1. To 94.

[i] sess. 5. c. 2. sess 24. de refor. c. 4.

[k] compe soc. tit. confes. § 2.

Quo priuilegio fruuntur prædicatores ordinum mandicantium, & alij qui cum ipsis communicant in priuilegiis concessis, & concedendis.

ARTICVLVS VII.

Vtrum prælati ecclesiarum incurrant aliquam censuram impedientes ne parochiani audiant prædicationes regularium.

RESpondeo dicendo, quod *Bonifacius IX. Prohibuit sub excommunicatione ipso facto in quoscunque contra facientes ne prælati ecclesiarum, aut alij quicunque populum, aut parrocinanos suos retrahere præsumant, quo minus accedant ad audiendas prædicationes fratrum prædicatorum quoties & quomodo voluerint:* ita habetur in supplemento [a], & tradit Corduba in additionibus ad compendium.

[a] Sup. fo. 185. col. 465. Cor. in add. ad Co. ver. prædicatio.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Episcopi possint procedere contra regulares errores prædicantes.

RESpondeo dicendo, quod *Leo X. mandauit omnibus clericis tam secularibus, quam cuiuscunque etiam mendicantium ordinum regularibus, qui onus prædicationis sustinent, quique in futurum sustinebunt, vt Euangelicam veritatem, & sacram scripturam iuxta declarationem, interpretationem, & ampliationem doctorum quos ecclesia vel vsus diuturnus approbauit, legendosque hactenus recepit, prædicent, & explanent, nec quicquam eius proprio sensui contrarium, ac dissonum adiiciant, sed illis semper insistant quæ ab ipsis sacra scriptura verbis rite, ac sane, & præfatorum doctorum interpretationibus intellectu non discordant. Tempus quoque præfixum futurorum malorum, vel Antichristi aduentum, aut certum diem iudicij prædicare, vel asserere nequaquam præsumant: Cum veritas dicat non esse nostrum nosse tempora, vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate, quod vlterius prosequitur præfatus* Leo X. prout continetur in supplemento [b]. Quod sanctissimè fuit ordinatum ne prædicatores à doctrina Catholica deuiantes tanquam inimicus homo superseminet zizaniam, & illi qui constituti sunt in populo ad ædificationem fiant in ruinam, & in scandalum. Propter quod Conc. Trid.[c] determinauit dicens, si vero quod absit prædicator errores, aut scādala disseminauerit in populū etiam si in monasterio sui, vel alterius ordinis prædicet Episcopus ei prædicationem interdicat. Quod si hæreses prædicauerit contra eum secundum iuris dispositionem & loci consuetudinem procedat, etiamsi prædicatori ipse generali, vel speciali priuilegio exemptum se esse prætenderet, quo casu episcopus authoritate apostolica & tanquam sedis apostolicæ delegatus procedat. Curent autem Episcopi ne quis prædicator vel ex falsis informationibus, vel alias calumniose vexetur, iustamvè de eis conquerendi occasionem habeat. Hæc Concilium.

[b] Sup. 127. col. 366. & 369.

[c] Con. Tri. ses. 5. c. 2. § si vero quod absit.

ARTICVLVS IX.

Vtrum regulares extra claustra, & obedientiam suorum prælatorum viuentes possint ad prædicandum admitti.

RESpondeo dicendo, quod Concilium [d] Tridentinum ordinauit dicens, caueat præterea Episcopi, ne aliquem, vel eorum qui cum sint nomine regulares extra claustra tamen, & obedientiam religionum suarum viuunt, vel presbyterorum secularium, nisi ipsis noti sint, & moribus atque doctrina probati, etiam quorumlibet priuilegiorum præ- textu in sua ciuitate, vel diœcesi prædicare permittant, donec ab ipsis Episcopis super ea re sancta sedes Apostolica consulatur à qua priuilegia huiusmodi, nisi tacita veritate, & expresso mandato ab indignis extorqueri verisimile non est: extra claustra autem viuere censendi non sunt, qui pro aliquibus negotiis exercendis de licentia suorum prælatorum extra monasteria viuunt. Et Clemens IIII. prohibuit *ne fratres quos ab ordine minorum, pro suis culpis, expelli contigerit, vel egressi fuerint proprio motu præsumant, prædicare &c. nisi ad alium ordinem in quo licitè exerceretur huiusmodi officium de licentia sedis apostolicæ, vel Ministrorum ordinis.* Præfati transierint [e]. Ita habetur in monumentis ordinum, in quo libro & quoad Carmelitas [f] & quoad prædicatores [g] id ipsum inuenitur concessum. Et ita poterunt domini episcopi eiectos à prædicando impedire, imo castigare si eos sciuerint prædicare cum à domino Papa ministerium prædicationis exercere sint prohibiti.

[d] Ses. 5. c. 2. § . caueant. præterea.

[e] In mon. fo. 4. & in 1. fo. 101. conc. 332.

[f] In 1. mon. fo. 114. & in 1. fo. 106. conc. 471.

[g] In 1. mon. fo. 238. conc. 517.

Quæst. reg. tom. 3.

ARTICVLVS X.

Vtrum possint puniri ab Episcopis regulares reuelationes, aut miracula non authentica prædicantes.

RESpondeo dicendo, quod *Leo X. in Concilio Lateranensi vltimo statuit, vt si quibusdam dominus futurá quadam in Dei Ecclesia inspiratione quapiam reuelauerit, quoniam res magni momenti est, eo quod non de facili credendum sit omni spiritui, sed sint probandi spiritus (teste Apostolo) an ex Deo proueniant tales asserta inspirationes antequam publicentur aut populo prædicentur Apostolicæ sedis examini subdantur. Quod si sine mora periculo id fieri non valere, aut vrgens necessitas aliud suaderet, tunc eodem ordine seruato ordinario loci notificentur, vt ille adhibitis secum tribus, aut quatuor doctis & grauibus viris, & in eiusmodi negotio exercitatis diligenter examinato, quando id expedire videbunt (super quo eorum conscientias onerat) licentiam concedere possint.*

Et si quis in huiusmodi prædicationibus miracula falsa, aut incerta, vel prophetias, quæ ex sacra scriptura non constant, seu episcopis, aut eorum superioribus præfatus detrahere ausi fuerint vltra pœnas contra tales à iure statutas excommunicationis, etiam sententiam à qua nonnisi à Romano Pontifice (præterquam in mortis articulo constituti) absolui possint, eos incurrere voluit. Et vt eorum exemplo alij attentare similia minimè audeant eis prædicationis etiam officium interdictum esse perpetuo decreuit, ita habetur in ordinis supplemento [h].

[h] Fo. 127. ibi. 369. & 107.

ARTICVLVS XI.

Vtrum quæstores eleemosynarum possint prohiberi prædicare ab episcopis.

RESponden dicendo, quod Concilium [i] Tridentinum sequens vestigia Concilij Lateranensis, sub Innocentio III. ordinauit, quod quæstores eleemosynarij, qui etiam quæstuarij vulgo dicuntur, cuiuscunque conditionis existant nullo modo, neque per se, nec per alium prædicare præsumant. Et contra facientes ab episcopis, & ordinariis locorum priuilegiis quibuscunque non obstantibus, opportunis remediis omnino arceantur. Quod decretum vtrum extendatur ad regulares quæstuantes, & prædicantes dictum est latè in secundo [k] tomo.

[i] Con. Tri. ses. 5. ca. 2. in fin. Con. Lat. c. 62. cum ex eo de pœnit. & remis.

[k] 2. to. 417.

ARTICVLVS XII.

Vtrum prædicatoribus regularibus aliqua priuilegia circa diuinum officium concedantur.

RE*spondeo dicendo, quod Leo X. concessit, quod prædicatores verbi Dei & confessores ordinis Minorum de obseruantia quando actu prædicant, vt puta in aduentu, & quadragesima possint officium feriale anticipare, & festa illis diebus reseruare, quibus illos amplius laborare necesse est, non tamen in fraudem diuini officij, sed vt liberius valeant studio vacare, & consolationi spirituali fidelium populorum incumbere.* Ita habetur in ordinis supplemento.[a]

a Sup. fol. 61. conc. 163.

Sed contra hoc videtur obstare constitutio Pij V. apposita in principio breuiarij in qua iubetur etiam regularibus (exceptis quibusdam de quibus ibi) vt officium diuinum iuxta breuiarium authoritate Conc. Trid. editum persoluant. Et ait neminémque ex iis quibus hoc dicendi psallendique munus, necessario impositum est nisi hac sola formula satisfacere posse. Et videtur quod is qui anticipat officium feriale recitando ipsum in die, quod debet de festo recitare, vt festum in alium diem recitandũ transferatur non seruet formulam prædicti breuiarij, & per consequens non satisfacit. At respondetur, quod in hac translatione, & anticipatione dicta formula non videtur mutari, formula enim, quæ mutari prohibetur est, vt non recitetur secundum alia breuiaria antiqua à dicta constitutione omnino abolita, in quorum aliquo semper de officio trium lectionum agebatur, in hoc autem casu, non immutatur forma breuiarij, sed officium secundum eius formam in vno die recitandum in alium diem transfertur, vt studio & consolationi spirituali fidelium sit expeditior prædicator, aliter etiam potest responderi, quod licet in dicta constitutione seruare formulam dicti breuiarij iubeatur, si tamen ex aliqua causa particulari, iusta aliquid innouetur non propterea recitans transgressioni præfati præcepti erit obnoxius, sicut videmus in Concilio Tridentino[b] præcipuè sacrum fiat in altari portatili, quo non obstante potest hodie necessitate id petenti, siue aliquo priuilegio Apostolico, in eo missa celebrari, prout aduertit doctissimus Nauarrus,[c] & ita tenet Medina[d] in summa sua post Concilium Tridentinum, & ita quòd huiusmodi officij translatio potest fieri à prædicatoribus.

b Con. sess. 22. de obser. & vitand. in celeb. miss.
c Nau. in man. c. 25. n. 82.
d Med. in sua instr.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum prædicatoribus regularibus, aliquod priuilegium, circa ieiunia concedatur.

RE*spondeo dicendo, quod Leo X. concessit, quod fratres Minores prædicatores actu prædicantes possint, sine scrupuloso, & seruato ieiunio anticipare, & retardare horas comestionis, & serotinæ collationis iuxta suã consolationem.* Ita refertur in supplemento[e], Circa quam concessionem est notandum, quod hæc concessio, vt aliquod contineat priuilegium debet intelligi, quando ipsi prædicatores, ea vtuntur tantũ propter suam consolationem non vrgente aliqua necessitate, quod satis indicãt verba dictæ concessionis, ibi, *iuxta suam consolationem*, nam si actu prædicantes impediuntur ab studio, & prædicatione non retardando horas comestionis, & serotinæ collationis, non est concessio aliqua necessaria, vt ea possint anticipare, aut retardare, cum enim in eo casu à ieiunio excusentur iuxta ea quæ post Caietanũm, & communem tradit Nauarrus[f] à fortiori excusabuntur ab hora ieiunij, & collationis obseruatione. In his tamen parcè prædicatores se gerere oportet: cum enim ipsi præcipuè regulares debeant prædicare, non quasi aerem verberantes, sed castigantes corpus suum & in seruitutem redigentes, ne cum aliis prædicauerint ipsi reprobi efficiantur obseruationibus ecclesiasticis, ita debent esse accincti, vt vltra id, quod ipsis secundum ius est obligatorium, aliquid amplius supererogatorium superaddant. Ait, enim Nauarrus[g], quod quando occurrit necessitas habendi prælectionem in concursu publico, vel conclusionum defensione, quæ rectè facere plurimum reipublicæ, vel priuatæ interesset, & eorum studium, & precum recitatio se non compaterentur, non obligat ipsarum precũ recitatio, sed addit. Quinquam nos gratia Deo, ad hunc vsque diem nunquam earum recitationem ante, vel post huiusmodi actus omisimus, etsi frequenter nobis occurrerent. Nec ob geminas in die lectiones, qua multis annis Tholosæ, & Cathurci primum, deinde Salmanticæ, & Cohimbricæ habuimus, nec ob quaternas toto vno anno in Gallia singulis diebus, etiam festis, exceptis Virginis matris, Dominicis, & apostolorum habitas. Nec facile consuleremus alteri qui recitando partem ante signatum concionandi vel prælegendi punctũ & partem post concionem vel lectionem, & partem inter studendum satisfacere potest attẽto quod sine ope diuina nihil, & cum ea omnia fieri possunt iuxta illud Pauli omnia possum in eo qui me confortat Christus.[h] Hæc Nauarr. Quæ in medium adduxi, vt regulares prædicatores, hoc tanti viri exemplum præ se ferant, non enim ipsum nobis scriptum reliquit, nisi vt eius vestigia in hoc sequamur.

e Sup. fol. 93. conc. 182.
f Nau. in man. c. 21. n. 19.
g Nau. c. 25 n. 161.
h Ad philip. 4.

QVÆSTIO XXXIII.

De permutationibus in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum monachi inter se possint facere permutationes.*

2 *Vtrum regulares prohibiti vendere res monasterij possint eas permutare.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monachi inter se possint facere permutationes.

RESpondeo dicendo, quod articulus quæstionis petit an monachi diuersis in cœnobiis professi possint inter se, quæ iuis à monasteriis obtinent monachatus iure in id saltem suorum Abbatum authoritate permissione, & venia habita permutare siue ipsi hisce in cœnobiis ea monachatus iura habeant, quibus in Cœnobiis certus præscriptusq́, & definitus sodalium monachorũ est numerus, atq, ita præfinitus, vt abeũte vno è viuisque excedente monachatus induatur vocatio, sitque alter quidã in illius locũ vacuũ ex præscripto, præfinitoq; sufficiẽdus

siue cœnobia sint alterius generis vbi noo sit præscripta eadem numero obseruatio, eadémque disciplina. Hāc quæstionē ercitat Christophorus Ruffiniacus [a] qui in ea erpedienda ait nolle afferre variam doctorum nostrorum concertationem, imo ea prætermissa coocludit rem er ratione magis probata affirmās monachos pro iúre monachatus, & quidem eum suorum antistitum venia, in nullam permutationis vltro citroq; faciendæ pactionem regulariter conuenire posse. Et hanc opinionem tenent Collector [b], & Ægidius de Belameta. Quia cū sese primum cœnobio addixere, idque ex voto, vt ibi solitariæ vitæ mancipari soli Deo, soli religioni soli sacro cultui darent operam, neque curarent opes, neque alia rerum mortalium cōmoda, vt dicitur in iure [c] æquum est ipsos in ea voti sententia, ad extremum vsque permanere, neque ad vllam nunquam lautiorem humanam fortunam aspirare, sed vti pauperes relictis mundanarum diuitiarum cupiditatibus malis, huc venire iuria quandam decretalem [d], ita pauperes quoque, sine cupiditate maioris humani boni ibi patienter perseuerare, quid enim tunc peius, quam propter assecutionem caducæ rei constantiam in re tam honesta & pia nō retinere. Quod si vt pleromque fit religioso, & simplici animo, quidam horum à monasterio cui se primum dedidere in aliud monasterium propter quandam, quam malior duriorem, ac seueriorem fortassis quotidianæ vitæ consuetudinem aliámque causam piam migrare volunt, migrent quidem, sed ita faciant religiosa & simplici via iuxta sacros [e] Caoones, neque illum permutationes commercium, neque spem, etiam consequendi, vel occasionem arripiendi in alio monasterio opimioris boni opulentiorisq; beneficij, huic tam diuinæ, piæq; rei admisceant, neque enim patitur æqui iustique ratio, vt hoc animo migrantes adipiscendi, scilicet ex causa permutationis alio in cœnobio beneficij, vllum ex dicta causa alió in cœnobio adipisci valeant beneficium argumento eorum, quæ in iure esse [f] notantur, neque tamen id ita ad viuum resecari vult eadem legum ratio, quin hisce in rebus excipiatur Romani Pontificis potestas, nihil enim vetat eum in hac specie in sacerdotibus diuersi generis, per commutationes monachorum, & cœnobiorum, & pristinæ viuendi normæ immutationem aliamvè causam migrationes recipere atque admittere, prout ait Bellameta. [g]

[a] Ruf. in tra. de bene. c. 36. n. 9.
[b] Coll. c. cum olim q. 3. & in ca. exhibita 17. q. de rerū per Belal. in tra. permuta. dect. 30.
[c] ca. licet de reg.
[d] ca. quos de stat. reg.
[e] ca. licet de reg.
[f] c. cum si. de prab. li. 6.
[g] Bela. decis. 31. de permit. benef. 2. pa. q. 11.

ARTICVLVS II.

Vtrum regulares prohibiti vendere res monasterij possint eas permutare.

RESpondeo dicendo, quod cum in statutis nomine emptionis veniat permutatio, prout tradunt communiter Doctores [h], pro quo facit quædam expressa decretalis, non dubito, quin regulares vendere prohibentes, permutare etiam prohibeātur præcipuè, cum in permutatione dominium transferatur, sicut in venditione contingit.

Aduertendum tamen, quod siquis per istum contractum permutationis, vel alium dat fundum monasterio, sub pacto, quod alatur in vita quod etiamsi fundus pereat casu fortuito nihilhominus habebit alimenta, quia proprietas fundi transiuit in ipsum Monasterium, & sic damnum cedit ipsi, & non alteri, quod expresse voluit Cynus, & tenet Syluester [i].

[h] DD in l. de quibus ff de leg. 2 ca. 1. de quæ sint à prælato vir. vendere vel permutare.
[i] Syl. v. permuta in fin.

QVÆSTIO XXXIIII.

De prælatis in vndecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur vndecim.

1 *VTrum prælati sint necessarij.*
2 *Vtrum senes sint eligendi in generales, & prouinciales.*
3 *Vtrum literati sint anteponendi in electione generalium, aut prouincialium.*
4 *Vtrum secretarij generalium, aut prouincialium debeant esse literati.*
5 *Quem finem debent habere præ oculis prælati in gubernando.*
6 *Vtrum prælati ad gubernandum debeant necessario habere fortitudinem.*
7 *Vtrum in prælatis pietas & misericordia sit necessaria.*
8 *Quomodo prælati à muneribus & donis accipiendis se debent abstinere.*
9 *Vtrum prælati teneantur expurgare congregationem ipsis commissam à peccatis.*
10 *Vtrum prælati præ ceteris tenentur coercere tenentur.*
11 *Vtrum reges Hispaniarum habeant iurisdictionem super professos ordinum militarium.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prælati sint necessarij.

RESpondeo dicendo, Philosophum [k] in libro suæ reipublicæ affirmare tres species regiminis in Republica fuisse, quæ bonum commune concernebant, & alias tres contrarias, quæ bonum priuatum & particulare attendebant, quam doctrinam referunt Patricius [l], Sermenarus, Simancas, Conradus, Oroscus, Bartholomæus Philippus, Bodinus, & Azeuedo, sed de tribus concernentibus vtilitatem publicam nobis in præsentiarum est agendum, quarum primam vocauit Philosophus Aristocratiam quæ est gubernatio sapientium, & potentium in libertate sicut hodie gubernatur Respublica Veneciana, quæ regiminis species propter malam hominum inclinationem facile negotio in monipodium ambitionem, & prætensionem deuoluitur, quæ à Græcis Oligarchia appellatur, alia est politica species regiminis, quæ est gubernatio multorum, qua dominatio Genouæ regitur, & hoc populare regimen facile in nimiam licentiam & libertatem deijciendo maiores, & attendendo ad bonum priuatum conuertitur, quæ regiminis species Græce democratia dicitur: alia est species, quæ vocatur monarchia, quæ est vnius tantum gubernatio, quod nomen monarchia deriuatur à *Monos*, quod Græce significat vnus, & ab *Archos*, quod græce significat principem. Vnde Monarchia idem significat quod vnum principatum ab vno principe: qui gubernandi status ex tyrannide nonnullū patitur periculum. Omnibus istis gubernationibus vsi sunt Græci, & Romani, & inter eas tanto excellentior est vltima aliis duobus, quanto magis ad principium numeri, quod est vnitas reducitur, cum ad vnum caput, & vnum principem deuoluatur, licet enim ex tyrannide aliquod periculum possint pati: in hac tamen vita miseris

[k] Aristo. Polit. li. 3 c. 10. & 8 Ethic. c. 10.
[l] Patri. lib. de repu. tit. 2. & 16. & Sermer. in rapsodia c. 5. Simancas de Rep. li. 2 ca. 3. & 5 ... Conra. in cōpla. iudi. c. li. 1. ca. 1. § 2. ... tyrannus ex ... fol. 10. Oros in l. 2. n. 11. co. 107. ff de ori. iuris Barth. Philip. de cōsilio. discursu. 18 § 1 & sequent. Bodi. de repu. lib. 2. cap. 13 Aze. in rubr. ... 4. ti. 2. li. recopilat.

plena non potest dari alius gubernandi modus accommodatior, & sic ipsum nimis approbauerunt Augustinus[a], & Diuus Thomas, quod ipsum approbauerunt iura, consulta, [b] & quædam lex patriarum, quod etiam ipsum approbauerunt Canonistæ, [c] & late Cassaneus, Bodinus & Nauarrus post Abbatem: & Legistæ, Bartolus scilicet, & Auiles, Gregorius Lopez, & alij superius allegati: quod ipsum approbauerunt Fenestella [d], Patricius, Petrus Gregorius, & Frater Marcus Antonius, in sua Microcosmia, cuius regiminis excellentia sequenti ratione maxime comprobatur, omne enim illud quod habet similitudinem cum diuinis & ad diuina magis accedit maioris perfectionis est: vnde cum reges per Deum regnant, & sit Deus vnus in substantia & natura, sequitur euidenter, quod regimen magis accedens ad istam veritatem & supremum caput eminentius debet reputari: vnde dicit Diuus Paulus, [e] & refertur in iure Canonico, & explicat Molineus, quod omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, (non est enim potestas nisi à Deo, quæ autē sunt à Deo ordinata sunt. Quod etiam comprobatur, videmus enim omnia corporis membra, vni capiti subiacere, non enim licet à capite mēbra recedere vt dicitur in iure [f], videmus etiam aliquos animales vt apes, ab vno gubernari grues etiā ab vno gubernantur, vnde ait D. Hiero, [h] grues vnā sequūtur, Imperator vnus iudex vnius prouinciæ, Roma duos, fratres simul reges habere non potuit, & parricidio dedicatur, In naui vnus gubernator, in domo vnus dominus, in quouis gradu exercitu, vnius signum expectatur: videmus etiam Rempub. Romanam per Reges, per Consules, per Populum, & per Imperatores fuisse gubernatam, & nunquam ad subiciendū sibi vniuersum potuit peruenire, nisi postquam ad regimen Monarchicum tempore Cæsaris Augusti fuit reducta, prout tradunt Roderic Suárez [i], & Couarruuias, & refert Berosus [k] & eius commentator Ioannes de Viterbo, quod Nembrot filius Chus, & Nepos Cam, cum esset fortior cunctis alijs hominibus pro tunc existentibus fuit primus qui post diluuium reduxit homines ad obedientiā vnius Regis, & dominium Regni & dominationis mūdi sibi vsurpauit fundando Babylonis probationem, prout etiam innuitur in libro Genesis [l] & tradūt Boccas. & Gardiola. Ex quo colligitur ab initio post diluuium hoc monarchicum Regimen habuisse initium & inter omnia regimina principatum tenere quo ecclesia Dei regitur & religiones gubernantur cum vnaquæque vno generali prælato gubernentur, & omnium subditorum diuersæ voluntatis illi subiiciantur.

[a] Au. li. 1. de Ciuit. D. Tho. de reg. prin. capitu. l. 10. c. 2. [b] l. 2. §. nouissime ff. de orig. iur. ubi Iason l. 7. nu. 1. par. 2. [c] Canonist. in extra. vnam sanctā de maior. & obe. Cassaneus de glo. mundi. 12 p. consider. 51. in princ. Bodi. vbi supra lib. 4. c. 1. Nauar. in c. nouit. nu. 3. de iudi. l. regis. in l. 1. ff. de acquir. poss. Bar. in tra. de regim. ciuitatum Gre. in d. l. 7. ver. vnus esset vno. [d] Fenestel. de Magistra. vrbis Rom. Patric. d. lib. 1. c. 1. Petr. Grego. de syntax. iur. tom. 3. li. 47. ca. 15. nu. 14. Mar. Anton. p. 2. dial. 3. p. 4. col. .. [e] Pau. ad Roma. 13. cap. omnis anima de consi. lib. 6 Mole. in addi. magna. ad Alex. consil. a nu. 1. [f] ca. cum non liceat, de præscriptionibus. [g] Cap. cu. apibus. 7. q. 1. [h] Hieron. epi. 4. [i] Suarez. in l. quoniam in priore. in declarat. legu regni, lunet. in C. de in offi. testa. Co. pra. quæst. c. 1. n. 5. po 7. [k] Beros. lib. de for. chal. [l] Genes. c. 10. Bocasius. c. 4. de las casas Gardiola de nobilitate c. 3. fol. 4. [m] Histor. Boem. c. 6.

ARTICVLVS II.

Vtrum senes sint eligendi in generales & prouinciales.

RElpondeo dicendo, celebratissimum quoddam dictum Sylui referri in historia[m] Boemiæ, quod habet in hunc modum, agrum colere, gregem pascere, nauim regere, texere, suere, ædificare multi se ignorare fatentur, magistratum in vrbibus regere, & se Regem gerere, gentibus ac nationibus imperare quod difficillimum nemo sibi à natura negatum dicit, quod certe experientia nos docet videmus enim iuuenes ambitione motos desiderare, & totis viribus procurare prælationes, quorum munus maturitatem consilij exposcit, quæ maturitas in senibus reperitur; ait enim Diuus Hieronymus senectus nos ab imprudentissimis Dominis liberat voluptatibus, gulæ imponit modum, libidinis frangit impetus, auget sapientiam, dat maturiora consilia. Quod voluit dicere [n] sapiens, asserens corona dignitatis senectus, quæ reperietur in viis iustitiæ, & Plato in sua Republica docuit non iuuenem, [o] sed senem iudicem bonū esse oportere, qui sero quale quid iustitia sit, didicerit tanquam qui non propriam in animo suo eam senserit, sed alienā in aliis animis longo tempore nouerit: atq; idcircò cuiusmodi sit malum discernat, scientia potius quā propria experientia iudicans, generosissimus certe index huiusmodi esse videatur, & Cassiodorus[p] ait ætate maturi melius sapere iudicantur, quia senescentibus membris, & corporalibus sensibus emollitis proxima parte in consilium transeunt, vbi dum mens; amplius occupatur robustior virtute adunationis efficitur. Et Auerroës [q] asserit reipublicæ gubernacula senioribus debentur, qui præter quod scientias speculatiuas adepti sunt obtinent præterea experimentum longo tempore acquisitum: & Claudius [r] ait, quanquam in deligendo iudice nullius rei æque sit habenda ratio atque sapiētiæ, & integritatis conuenire tamen videtur, vt natu grandes ei muneri præficiantur, nam & senibus plus adesse ex vsu rerum prudentia solet, & affectus sunt moderatiores, tum etiam relucet quidam in senibus vultus obseruandæ maturitatis, quod illi plurimum apud populum authoritatis conciliat, denique semper omnibus visum est satis periculosum ad magistratus & prælationes iuuenes promouere, vehementia enim passionum ipsos ad gubernandum reddit inhabiles eum odio aut ira, aut ambitione aut aliis defectibus ætatis teneritudine annexis ducantur & à subditis eorum mandata licet sunt optima, & salubria, & opportuna, vt à iuuenibus edita contemnantur considerantes subditi illud Ari. [s] ex iuuene Rege recta oriri ad virtutem difficile est nisi sit legibus nutritus. Quod Oldradus [t] Baldus Antoninus Corsetus Conradus & Puteus tradiderunt. Et non solum Græci sed etiam Romani Lacedemonij Carthaginenses, Persæ Hebræi & alij per suas leges & consuetudines approbatas iuuenes ab officiis publicis repellebant, senes autem admittebant vt constat ex traditis per Tiraquellum[u] Azeuedo Burgos de Paz Simancas Rebufum & Petrum Gregorium pro quo optime facit infortunium, quod ex consilio iuuenum accidit Regi Roboam prout in libro [x] Regnm continatur, & in Paralipomenon, & Aristoteles [y] rectè dixit iuuenes ad gubernandum esse inhabiles cum in his iudicium, & discretio incipiat habere vigorem & fortitudinem. Et Cicero in Catone maiore ait maximas respublicas, per adolescentes labefactatos esse & Romanam rempublicam tria euertisse, scilicet amorem priuati commodi occultum odium iuuenile Consilium. Temeritas est florentis ætatis prudentia senectutis. Et Diuus Augustinus [a] ait Regnum Romanorum tam diu perseuerauit quam diu sapientis regere permiserunt, sed dum iuuenes inexpertes elegerunt tanquam iustitiæ ignorantes acceptatores personarum facti sunt, & iustitiam perdentes dominium orbis terrarum amiserunt. Et ita Hieronymus ad Augustinum ait, *bos lapsus fortius figit pedem*, & in prouerbiis dicitur, *senex vulpes non apprehenditur laqueo.*

Et Ouidius [a] dicit, *seris venit vsus ab annis.*
Et idem ait [b].
Iura senes norint, & quid liceátque nefásque,

Fásque

[n] Prou. 16. [o] Plato lib. 5. de repu. [p] Cass. ad or. li. 6. de anima. [q] Auerro. in lib. Platon. de Repu. tra. 1. [r] Clau. de officio iudic. li. 5. [s] Aristo. lib. 3. eth. [t] Oldrad. consil. 52. Bal. in l. cum antiquioribus col. Pau. ca. de iur. de la Corsetus in tra. de potest. Reg. 5. par. q. 80. Conrad. in tempo. iudic. lib. 1 ca. 2. de Rege §. 1. nu. 13 fol. 99. Pu. de syndicatu de Regum. orces ca. 2. nu. 82. nu. 83. [u] Tiraque. de primo in præfat. nu 161 cū seqq. Azeued. in l. 6. tit. 3. n. 10. in f. lib. 3. recopil. Paz. in l. 2. Tau. nu. 54 Simanc. de Repu. c. 7. Rebuf. de pacif. possess. 4. limit. Grego. syntax. iur. 3. p. li. 47. c. 25. n. 22. & Lucius ubi c. 9. n. 66. cū seqq. [x] 3. reg. 10. paralip. 2. 10. [y] Arist. lib. 5. polit. c. 8. [a] Augusti. ad fratres sermon. 14. [a] Ouid. 6. metamor. [b] 9. metam.

Fas quæ sit inquirant, legúmque examina seruent.
Tenero tractare pectore nequit publica maiestas.

[a] lib. 5. fast.

Et idem [a].

Nec si post annos potuit tunc curia seris.
Nomen & ætatis mitte senatus habet.
Iura dabat populo senior, finitáque certis.
Legibus est ætas vnde petatur honos.

[b] Tibul. li. 3. eleg. 9.

Et Tibullus ait [b].

Venturam melius præsagit nauita mortem.
Vulneribus didicit miles habere metum.

Ex his omnibus satis constat viros senes experientia dotatos ad gubernandum fore assumendos sicut olim eligebantur in senatores quibus corpus annis infirmum ingenium sapientia validum erat vt refert Salustius in Catilina. Et Seneca [c] ait, plus valet vmbra senis quam ensis & eloquentia diuitis.

[c] Senec. Epist. 90.

Sed licet prædicta vera sint aduertendum tamen quod non debent ita prouecti ætate ad gubernandum destinati qui non possint pondus diei, & æstus portare & super gregem die & nocte sicut speculatores vigilare. Ita vt propter earum continuas infirmitates innecessariis suo muneri exercendo deficiant. Vidi enim ego aliquando in religione aliquos eligi in superiores prælatos qui senectute grauati suam religionem & monasteria visitare non poterant eligendo & prouidendo suo nomine commissarios qui eidem muneri incumberent: animi enim robur necessarius est ei qui futurus est iudex vt ait [d] Menchaca. Vnde iure [e] stabilitum est ne hominibus maxime senibus officia conferantur, quod & tradunt quædam glossa, & Didacus [f] Perez post Archidiaconum & Segura. Et Diuus Chrysostomus [g] numerat vitia quæ propriè senectuti insunt, scilicet segnities quædam ac tarditas obliuio profunda, obtusus sensus iracundia atque pusillanimitas. Et Archidiaconus [h] loquens de his ait propter nimiam ætatem delirant, & præ vetustate deficiunt. Et Ludouicus Viues [i] aiebat, prout refert Simancas.

[d] Mench. li. 1. contro. illust. c. 44. n. 13.
[e] L. 2. § quamuis & l. Pen. in pr. ff de vacat. mun. ca. Ho. 8 dist.
[f] Glos. in c. s. v. senect. de renunt. Perez in prax. tit. 3. lib. 2. ord. co. 352. v. vitios sequ. in decret. ...
[g] Chrysost. in epist. 1. Pau. ad Titum Homi. 4.
[h] Archi. in ca. sancta. 86 dist.
[i] Viues lib. 2. de anima Siman. de Repub. lib. 7. ca. 8. n. 28.

Quemadmodum in infantia non vtitur ratio suis organis, quia nondum sunt apta, sic neque in decrepita senecta, quia iam desierunt esse apta, magno scilicet vsu detrita & corrupta & senes decrepiti bis pueri sunt.

Et licet verum sit secundum historias antiquas, quod Masinissa fidelis Romanorum amicus nonaginta annorum ascendebat equum, & contra Carthaginenses præliabatur, & quod Socrates in eadem ætate scripserit, & quod Arganthonius à quadraginta vsque ad octuaginta inclusiuè suam patriam rexit & gubernauit. Et quod Diuus Hieronimus, & Diuus Augustinus in vltimis suæ senectutis diebus scripserunt volumina non pauca in quibus de lege euangelica mirabiliter disputarunt, attamen hoc est rarum quod in consequentiam minimè est trahendum. Vnde ego existimo ad præfata munera exercenda homines mediæ ætatis qui quinquagesimum annum stringant esse assumendos cum huiusmodi ætate pollentes experientiam agendarum habeant, & ipsis viribus corporalibus necessariis ad gubernandum in ea ætate sint dotati. Et sic Dominus Rex Philippus secundus cuidam capitulo nostræ sacræ religionis scripsit, vt non eligerent prouincialem qui præfatam ætatem non haberet, cui sententiæ adhæret Plato [k] dicens custos legum non plus quam annos viginti quinque habeat magistratum, nec pauciores natus quam quinquaginta cum gerat. Et Aristoteles [l] ait, mens & intellectus plerisque maximè viget circa quinquagesimum annum. Et Philostratus [m] dicit, Claudius annos natus quinquaginta imperium est adeptus, quo tempore in hominibus vigere maximè solet ingenium. Et Heraclides in politica refert dicens lex erat apud Chalcidenses, nequis annos natus infra quinquaginta, vel magistratum gereret, vel legationem obiret.

[k] Plato. li. 6. de legib.
[l] Aristo. 7. polit. c. 16
[m] Philo. li. 5 de vita Apol. 9

Vnum tamen aduertendum, quod sicut malitia supplet ætatem, ita etiam virtutem ipsam supplere necesse est: ait Valerius [n] Maximus eum honori non intempestiuum videri qui iam virtute maturus est, in tali enim non debemus senectutem annorum numero computare, cani enim sunt sensus hominis & vita immaculata est venerabilis senectus. Et ita aliqui possunt ante præfatam ætatem ad præfatas dignitates promoueri, si in ipsis vita immaculata inueniatur, sicut etiam, cum eisdem potest in ætate dispensari propter sanguinis nobilitatem cum dicat [o] Ouidius, Cæsaribus virtus contigit ante diem. Sola enim nobilitas supplet ætatis defectum vt dicitur in quadam decretali [p] ibi circa nobiles & literatas personas quæ maioribus sunt beneficiis honorandæ poterit cum ratio postulat dispensari quod post alios tradit [q] Heredia. Quod fortè mouit Gregor. Lopez ad affirmandum iuuenem solum viginti annos habentem posse creari ciuitatis correctorem non obstante quod in iure maior ætas ad hoc officium exigatur.

[n] Va. Maxi. lib. 3.
[o] Oui li. 1. de arte aman.
[p] Cap. multa de preb.
[q] Hered. de ... q. 9. fo. 36.

ARTICVLVS III.

Vtrum literati sint anteponendi illiteratis in electione generalium aut prouincialium.

RESpondeo dicendo, titulum quæstionis esse clarum; certum enim est literatos illiteratis esse præferendos ad regimen. At quod maximè dubitatum est an illiteratus astutus & sagax sit præferendus literato de cuius astutia, & sagacitate nõ ita constat: & quod sit præferẽdus facit. quia homines illiterati magis astuti, & sagaces esse solent, quam literati & docti, vt multis probat Bartholomæus Philippus, [r] & ad gubernandum astutia & sagacitas per quam necessaria est: omnes enim qui cum superioribus & prælatis huiusmodi aliquod negotium habent peragendum ipsos decipere intendunt, prout dicebat imperator Diocletianus, vt refert Flauius Vopiscus in vita Aureliani Imperatoris dicens nihil esse difficilius, quam bene imperare, colligunt enim se quatuor vel quinque, atque vnum consilium ad decipiendum, Imperatorem capiunt. Et confirmatur, nam secundum Quintilianum, & Plinium [s] plus si separas, vsus sine doctrina quam citra vsum doctrina valet, plurimi enim literati sunt confusi, & non plene in dandis sententiis, & in expediendis negotiis resoluti, contingit enim ipsis ex multa scientia adepta suspensione & perplexitate detineri, ita vt non ea facilitate, & agilitate negotia expediant, qua ratione boni regiminis oportet experiri: Quod confirmatur ex iis quæ tradit Tucidides [t] dicens, planè intelligimus vtiliorem esse imperitiã cum modestia, quã peritiã cum immodestia, ac tardioris ingenij homines administrare cõmodius plerumq; ciuitates quã solertiores, nam isti tũ legibus sapientiores videri, tum semper excellere dicendo, in cõsultatione reipublicæ volunt. vnde in multas calamitates incidunt: illi sua peritia diffidentes, non abnuunt, se legibus esse inferiores, & cum inualidiores sint, quam vt bene dicentis orationem refellant potius ex æquo sunt iudices quam

[r] Bar. Philip. in tra. de consilio. dist. ... fo. 66. § 2.
[s] Quintil. li. 2. ca. 9.
[t] L. 3. in oratione Cleo.

concertatores, ideoque eis plerumque feliciter cedit.

At pro contraria parte facit quod literatè sint necessario admittendi, gubernandi enim munus inter omnes artes viuendi & regendi ars amplior, & superior est, prout multis comprobat Diuus Thomas [a] & Diuus Chrisostomus [b] ait, etenim, imperare ars est, & non solum dignitas imo ars est artium omniũ summa: & in Concilio Tridentino [c] definitur quod nullus ad Episcopale munus possit assumi nisi ante in vniuersitate studiorum magister siue doctor aut Licentiatus in sacra Theologia, vel iure canonico merito sit promotus, aut publico alicuius Academiæ testimonio idoneus ad alios docendos ostẽdatur. Quod si religiosus fuerit à superioribus suæ religionis eandem fidem habeat: intellexerunt enim Sancti Patres non posse Episcopale munus recte peragi nisi ab homine literato, cum gubernatio præsertim animarum summa omnium ars à sacris doctoribus reputetur, regere enim homines summa scientia est quam Salomon [d] ingrediens regnum à Domino postulauit dicens, nunc igitur Domine Deus tu constituisti seruum tuum Regem pro Dauid Patre meo, ego vero puer sum paruus ignorans egredi & introire &c. Da igitur seruo tuo cor audiens ad iudicandum populum tuum, & vt discernat inter bonum malum, quis enim populum tuum tam præcellentem iudicare posset, & dixit Dominus ad eum, quandoquidem postulasti rem talẽ, & non postulasti dies multos neque perijsti tibi diuitias neque perijsti animã hostiũ tuorum: sed postulasti tibi, vt intelligeres, & audire posses iudicium: en ego feci iuxta verba tua, en ego dedi tibi cor sapiens & intelligens. Et sic apud Machabeos refertur Mathatiã populo Israelitico Simone filiũ eius principem constituisse, (quia sapiens) in hunc modum, ecce Simon frater vester scio quod vir consiliy, fit ipsum audite semper, & ipse erit vobis pater. Quod confirmatur, superiores enim præfati sunt iudices in causis regularibus, qui non possunt nisi secundum leges iudicare, iudex enim dictus est, quasi ius dicẽs populo, prout dicitur in iure, [e] & tradunt Marantha & Orosc us, vnde dicitur in quadam lege [f] turpe esse Patritio, & nobili viro causas exorantibus ius in quo versatur ignorare.

Pro resolutione autem dico primo ad munus generalatus, & prouincialatus peragendum non esse necessarium præferendum Theologum Canonistæ & iurisperito, licet eorum ad munus Episcopale Theologus iuris perito præferatur, prout tradunt Theologi grauissimi, hoc euenit, quia præcipuum Episcoporum munus est prædicare, vt traditur in Concilio Tridentino, [g] at munus generalatus, & prouincialatus non ordinatur principaliter ad prædicandum, sed ab subditis in officio continendum eos in obseruantia regulari regimine politico gubernando, & in spiritualibus, super omnia prouidẽdo. Quæ munera per sacrorum Canonum scientiam cum experientia causarum regularium aptissimè exercentur.

Secundo dico nemini esse dubium generales, & prouinciales ad gubernandum scientiam debere habere, cũ Regius Psalmista [h] dicat, erudimini qui iudicatis terram, at vbi quidam concurrunt nimis literati, cum aliis non tanta scientia pollentibus, sed astutia, & sagacitate præstantioribus præferendi erunt huiusmodi minus literati, quod in argumentis pro ista parte adductis comprobatur, non enim ea argumenta innuunt, vt sagaces, & astuti ignari ad prædicta munera promoueantur, cum certum sit omnes quæ sciunt facile optime sequuntur neque operari, vt Xenophon [i] affirmat, scientia ergo opus est, quæ cum sagacitate, & astucia sociata ad gubernandum omnino desideratur, sagacitas autem, & astucia sæpe sæpius experientia comparatur, & quãdo homines à natura sunt astuti, & sagaces experiẽtia sagaciores euadunt.

[a] Tho. li. 1. de regimi. prin. c. [b] Chrisosto. in psal. 15. ad populũ ad cerum ser 15. [c] Con Tri. ses. 22. de ref. c. 2. [d] Sap. 9. & par. 1. c. 2. & 3. re. 3. [e] L. 1. ff. de iusti. omnium iudi. ca. feras de verb sign. Maran. de ord. iud. 2. p. n. 13. Orosc. in rubr. ff de offi. eius dict. 490 n. & m l. 1. ff. de iur. de om iudi. capi. 526 n. [f] L. 2. §. Seruius autem Sulp ff. de ori. iuris. [g] Conc. Trid. sess. 5 de re. 2. [h] Psal. 2. [i] Xenoph li. 2. de factis & dictis socr.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum secretarij generalium, ac prouincialium debeant esse liberati.

Respondeo dicendo, quod cum negotiis grauibus, & difficillimis generales, & prouinciales sæpe sæpius implicentur necessum est, vt continuo patribus grauibus & doctissimis socientur, ait enim Plato [k] hoc ex profunda mente Euripidem cecinisse, sapientes esse, qui cum sapientibus conuersantur, at quia propter religionum paupertatem non possunt semper apud se prædictos patres habere, necessarium est, vt secretarij sine quibus minime esse possunt sapientissimi sint, & in causis regularium maxime versati, vt cum ipsis præfata negotia communicata facilius, & suauius expediantur, nam ait Bartolus [l], & tradit Euerardus, eum qui coadiutorem sibi ad gubernandum assumit, ita debere se habere, vt ipse coadiutor sit ei in scientia prudentia, & virtute æqualis, & facit lex, [m] quædam partitæ, quæ loquens, eum gubernatoribus in hæc prorumpit verba. *E para se fazer esto bien assi como fuerogaz. conuiene, deue auer consigo omes sabidores de fuero e de derecho, que la ayuden a librar los pleytos, e conquien aya conseio sobre las cosas dudosas.* Et in alia noua recopilationis lege [n] non per verbum tantum debet, sed per verbum, præcipitur ipsis districtè demandatur. Quod similiter aliæ leges [o] iuris ciuilis disponebant dicendo festinabis etiam consiliarium, & quicumque fuerit circa te assumere virum optimum, & purum vndique, & contentum his, quæ à fisco dantur, & si quid præter spem accesserit, & non inueneris eum custodientem tibi fidem iustam, illum quidem expelles, alio vero vteris Consiliario legem, & iustitiam puris seruantem manibus. Et idem Iustinianus, [p] ait nostris Magistratibus, omnino ad manus sint, & assessores qui legum placita explicent, & illorum suppleant occupationes: quando quidem multis vndique curis implicitt merito iudicarias partes assessorum suorũ supplent præsentia. Quod & sacri Canones confirmant Innocentius [q] enim Papa, ait quod si omnibus his inspectis huius quæstionis qualitas non lucide inuestigatur seniores prouinciæ congregare, & eos interrogare, facilius namque inuenitur quod à pluribus senioribus quæritur, seniores autem prouinciæ sunt sapientes, iuxta aliud decretum [r] dicens porro Moysi præcipitur, vt eligat presbyteros, id est seniores, vnde, & in prouerbiis dicitur gloria senum est Canities, hic vero Canities, sapientiam designat, de qua scriptum est, Canities hominum prudentia.

[k] Pla. in sua. dialogo. [l] Bar. in l. 3. per tex. ibi C. de prepo agen. in rei leu. 12. Euer. in locis leg. loco à vi 832 .n. fin. [m] L. 2. ti. 9. par. 2. [n] L. 10. tit. 5. recopil. [o] Authen. de manda. prin. §. fi. fin. [p] de iud. conf 32. [q] ca. de quib. dist. 20. [r] c. Porro dist. 84.

ARTICVLVS V.

Quem finem debent habere præ oculis prælatis in gubernando.

Respondeo dicendo, memini me legisse quandam Diui Greg. sententiam, quam cõmendant Antu-

Antonius Bâsinus,& alij,pugnauit in pectore meo, aliquantis per eum publica priuata cbatinas,publicę tandem rationi priuatus cessit affectus quod omnibus his,qui præsunt faciêdum esse censeo, si optimè sibi,& Reipublicæ consultum iri velint. Ex quo dicto facilè colligitur, ad optimè religionem gubernandam publicam ipsius religionis in communi vtilitatem esse præ oculis habendam, vt ipsa religionis obseruantia conseruetur,& in diesmagis, ac magis propagetur, licèt enim natura ita comparatum sit,vt omnes sibi melius esse malint,quam alteri, ptom ait Terentius meminerint tamen prælati, quod qui custodem multorum se profitetur subditorum, & religionis commodum proprium commodum suum esse existimet, considerantes enim prælati commune bonum à suo proprio commodo esse alienum,religionem diuidunt,& in frustra conuertunt, ait enim Liuius ª respectus rerum priuatarum, semper officit, officietque publicis consilijs, nam ex priuatis affectionibus ferè omnis humanæ vitæ pernicies nascitur, bonum enim publicum semper euertunt studia priuata, & Frater Dominicus à Soto ᵇ refert Aristotelem dicentem vtilius esse,& commodius,per legem,quam per principem Rempublicam gubernari, quod illa matura deliberatione, & consilio plerunque fiat, sicque publicis authoritati confulat, is non taro festinanter, & nubila mente odij amoris, vel cupiditatis, à bono publico abscedat.

ª Liuius li. 1.

ᵇ Sot. libr. 1. de iust. & iur. q. 1. art. 1.

Omnia hæc etiam ex libris gentilium, deprompta adducta sunt,vt prælati ecclesiæ Catholicæ filij, & tanquam filij dilecti in religione enutriti proprij commodi obliti bonum commune religionis, præ oculis habeant: & tenentur, pro suæ religionis obseruantia vitam,si opus fuerit in periculo constituere,vt ex communi, & vera opinione resoluunt Cagnolus ᶜ Felinus. Cinus,Bartolus, Baldus & Decius. Et si vitam pro obseruâtia religionis, ponere astringuntur à fortiori prælationis,& alia regularia officia contemnere tenentur,vt religioni cuius sunt partes lucrifaciant, ex prætensionibus enim prædictorum munerum æmulationis inuidiæ discordiæ sectationes,& id genus, alia genimina viperarum emergunt, quæ cum in proprio interesse radices emittant extenuantur religionem, vsque ad fundamentum in ea, ita vt possit dici,quod sicut omnium malorum radix est cupiditas. Ita cupiditas proprij commodi, in religionibus est radix omnium malorum, quæ in ipsis sæpè sæpius contingunt. Vnde de prælatis, qui proprij commodi intuitu decumbit potest dici illud Ezech.ᵈ Væ pastoribus in Israel, qui pascebant semetipsos nonne greges à pastoribus pascuntur?

ᶜ Cagnol. in l. cùm oportet per text. ibi. ff. de reg. iur. Fel. in c. quanto post Gl. ibi de iur. delag. & ibi. Cyn. Bar. & Bald. in l. 2. ff. de ... Decius. Lealpa.

ᵈ Ezech 34.

Bonum autem commune religionis præfati prælati affectantes iustitiam semper præ oculis habebunt. Iustitia enim prælatorum regularium est pax religionis,tutamen obseruantiæ regularis,immunitas communitatis, nutrimentum spirituale monachorum,gaudium, & silentium, & securitas in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta. Et è contrario iniustitia seditiones inimicitias contentionesque parit. Et aiunt Plato,& Macrobius,ᵉ sine iustitia, non solum Respublica, sed nec exiguus hominum cætus, neque quidem parua domus constabit. Quod & Aristoteles,ᶠ etiam affirmat. Iustitia autem hæc licet corruat in plateis in religione vero stare oportet. Cum omnes virtutes in ea, in altiori gradu perfectionis illucescere necesse sit.

ᵉ Macr. lib. 1. de som. Scipio nis.

ᶠ Arist. lib. 5. polit. 7.

Aduertant tamen subditi regulares, ne contra suos prælatos murmur inualescat eos de iniustitia notantes dicentes illud dictum Xenophontis relatum à Patritio,ᵍ omnes ciuiles societates vitio eorum ruere qui illis præsunt: nam si rectè gubernarent, ut perpetuæ omnino, & immortales, etiam essent. Quod Sapiens ʰ clarè innuit dicens iustitia formabitur Solium Regis, id est thronus authoritas,& progenies Regis,& alibi,ⁱ Aufer impietatem de vultu Regis,& firmabitur iustitia thronus eius,& alibi ᵏ Rex iustus erigit terram. Rex qui iudicat in veritate pauperes, thronus eius in æternum firmabitur. Licet autem prælatorum iniustitia sit causa,vt religio deperdatur,subditorum tamen peccata sunt tanti mali origo, & seminarium. Propter peccata enim populi, vt tradit sacra Scriptura, ˡ & docent Augustinus, & alij bonos prælatos de medio tollit, & alios non tales in loco eorum constituit, mutent igitur religiosi vitam in melius, hoc enim facto eorum miserebitur Deus, murmurantes autem contra prælatos,& cõtra semetipsos, horum malorum reos nihil dicentes iram altissimi concitabunt, & suis murmurationibus alios peiores prælatos à Deo vindice consequentur. Quod si ita euenerit boni religiosi in domino gaudeant, & confortentur, cum hæc & alia à Deo optimo maximo fieri permittantur, vt schoria purificentur, ad destructionem enim malorum sæpè bonis castigari contingit.

ᵍ Patric. li. 1. de reg. tit. 9.

ʰ Prouer. 19.

ⁱ Prouer. 25.

ᵏ Prouer. 29.

ˡ 3. reg. 20. August. ... Chrysost. ... Anton de Cordoua in ... 3. ... 42 ...

ARTICVLVS VI.

Vtrum prælati ad gubernandum debeant necessario habere fortitudinem.

Respondeo dicendo, quod Platina ᵐ de primo Reiue, art. Ne iustitia vlla ex parte labefactetur adiungenda illi fortitudo est omnium virtutum robur, & vallum,vt enim fortitudo sine iustitia iniquitatis materia est, ita iustitia sine fortitudine terga nonnunquam vertit, atque eos deserit, quos tueri deberet. Optimi autem ciuis proprium est,pro religione pro patria, pro iustitia, & bonitate omne discrimen subire, & pericula quæcunque contemnese,ac multo id magis est optimi magistratus, de necessitate autem huius virtutis in gubernando nobis in præsentiarum est habendus sermo,vt intelligant prælati regulares contra timorem iudicium sæpissimè euenientem (prout ait D.Bernardus) ⁿ scutum inexpugnabile fortitudinis, ab ipsis fore sumêdum, vnde loquendo de iudicibus, ait Sapiens. ᵒ Noli quærere fieri iudex, nisi virtute valeas irrumpere iniquitates, nec extimescas faciem potentum,& ponas scãdalum in agilitate tua, terror enim iste mundanus, ab omnibus præcipuè à prælatis, & superioribus, qui Deum fortem,& potentem dominum potentem in prælio repræsentant est exterminandus, prout Florentinus, ᵖ Azeuedo, & F.Mateus Antonius, in sua Microcosmia scriptum reliquerunt. Facilè enim superiores, hoc timore concussi à semitis iustitiæ deuiant, vt Chrysostomus ᑫ & D.Augustinus æstimant, nam vt in prouerbijs dicitur ʳ, qui timet hominem citò corruet, qui vero sperat in domino sublenabitur, facilè deuiat à iustitia, qui in causis non Deum, sed homines pertimescit. Et sic Pilatus propter hunc humanum timorem, iniquissimam illam protulit sententiam tradens Christum Dominum Iudæorum voluntati, lauando manus ab hac iniquitate horrenda, contra quem ait D.Augustinus ˢ Lauerit licet manus Pilatus, tamen sua facta, non diluit, ipse enim necidit Christum qui eum tradidit occidendum, iudex enim bonus, & constans, ne sanguinem innocentem addiceret, nec inuidiæ cedere debuit, nec timori. Qua ratione contra Pi-

ᵐ Platina li. 2.

ⁿ Bernar. libr. de grad. humilit. c. quatuor modis. 11. q. 3.

ᵒ Eccl 7.

ᵖ Floren. p. ti. 4 c. 2. Azeu. in l. 2. ... Marc. Anton. 1. par. disl. 14. pag. 73 col. 1.

ᑫ D. Chrysost. serm. de ... Aug. ad fratres in eremo serm. 11.

ʳ Prouer. 29.

ˢ August. serm. de temp. serm. 115.

latium zelo iustitiæ permoti inuehunt Montalbus [a] Guillermus Benedictus, Cassaneus, & Episcopus Redin.

Deficit autē in superioribus fortitudo, & in ipsis timor mundanus dominatur, quia gratia Dei ad omnia confortante sunt destituti, & orfani, sicut videmus in Caino [b] postquam occidit fratrem suum Abel, & in Herode adultero contigisse. Vnde in electionibus, & officiorum prouisionibus virtute præstantiores suos alijs præferendi, certum enim est malum prælatum subditum timere, cum nihil magis faciat timere, quam vitæ reprehensibilis conscientia, vt quædam Glossa [d] quam approbat Platea, & communis, affirmat.

Ad fortitudinem autem superiorum pertinet innocentes, contra accusatores etiam potentes protegere, & eorum necessitatibus suppliciter inclinati annuere vnicuique ius suum tribuere, ait enim Puteus, [e] quod qui Rempublicam tuebuntur, in primis operam dabunt, vt iuris, & iudiciorum æquitate suum quisque retineat, vt neque tenuiores propter vilitatem circumueniantur, neque locupletioribus ad sua tuenda, vel recuperanda obsit inuidia. Et Ouid. libro de Ponto ait.

Regia crede mihi res est succurrere lapsis
Conuenit & tanto quantus es ipse viro.

Ad quod peragendum sufficere debet præfatis superioribus lex, & superioritatis fauor. Iuxta id quod de Magistratu tradit Iustian [f] Imperator. Nec sit tibi cura cuiuslibet: sint, hæc agentes domini. sufficit enim per omnia tibi ad perfectam fortitudinem, & lex Imperij fauor. Sic enim prælati regulares, in suis causis decidendis iuri, & ordinationibus generalibus, & prouincialibus suæ religionis firmiter adhærerent, & secundum eas, vt superiores iudicarent, & causas regularium definirent ipsarum obseruantia eos à malignantibus etiam potentibus protegerent, at quia timore perterriti eas sub aliquo prætextu transgrediuntur ipsa transgressio facit eos incidere in Scyllam, quam magis hominibus quam Deo placando curare voluerunt. Recordentur igitur semper veritatis, & ipsi fortiter inhæreãt ipsa enim contra insensatos fratres viriliter pugnabit, & contra eos vexillum victoriæ portabit.

Ad fortitudinem etiam spectat, cum aliquibus reis aliquando dissimulare, cum enim prudentia omnium sit virtutum moralium forma, si ab ea separetur fortitudinem, & nomen fortitudinis perdet, & ad vitium temeritatis accedet, ait enim D. Augustinus, [g] quod nonnullos toleramus, quos corrigere, vel punire, non possumus. Et Belsius, [h] ait. Quædam autem, tam difficilia tamque periculosa sunt, vt tanquam in numero eorum, qui fieri nequeunt possint haberi. Et ideo secundum Glossam, [i] quædam delicta magnorum, quandoque celantur, & non puniuntur. Fortitudo enim animi superiorum, & iudicum non consistit in euertendis potentibus, sed in faciendo illud, ad quod eorum munus principaliter ordinatur principale autem eorum munus in religionibus est, ita minata componere, vt obseruantia conseruetur, & vbi collapsa fuerit restauretur. Quæ obseruantia, & restauratio difficillimè possunt a generalibus, & prouincialibus, nisi cum patribus prouinciæ, & cum alijs huius classis viris suauiter agatur ipsis aliqua permittendo, ne ex omnia cum his executione deterius inde aliquid contingat, & reformatio violenter facta statim cadat, & in profundum relaxationis, & inquietudinis emergat. Audiui enim ego aliquos generales & prouinciales ita rigorosè se cum subditis gessisse, vt eorum finito munere, & officio subditi violenter detenti, & iam iam ab eorum imperio authoritate, & seruitute soluti, in antiquas suarum vehementius relaxationes prosilirent, & contra suos æmulos & denunciatores rancoris, & odij virus patentet euomerent. Quod nemo est, qui ignoret in maximum detrimentum religionis cedere. Quod, vt euitent prælati consideret, quid ipsos docet [k] Concilium Bracharense dicens non est dignum, vt passim vnusquisque prælatus honorabiliora membra sua, prout voluerit, & ei placuerit verberibus subijciat, & dolori, ne dum incautè subdita percutiat membra, ipse quoque debitam sibi subditorum reuerentiam, subtrahat iuxta illud, quod quidam sapiens [l] dicit leuiter castigatus reuerentiam exhibet castiganti asperitatis autem nimia increpatio, nec increpationem recipit, neque salutem. Quod ex dicendis in articulo sequenti agendo de pietate prælatorum latius comprobabitur.

[a] Monta. de reprob. sent. Pilata. Bene dec. tac. Reg. monstrans 2. p. in mort. atque in prim. fol. 1.5. nu. 238. de test. Cassan. in catholog. glor. mundi 4. part. consi. l. 6. tur. terras per. causas Red. de manifest. princ. v. sed. etiā per leges n. 44.
[b] Genes 4.
[c] Marc. 8.
[d] Gloss. & ibi Plat. in l. Prefect C. de pal. sacri lo. 10.
[e] Put. de synd. in tusto n. §. fo. 201.
[f] Auth. de mand. princ. § patro.
[g] c. quisquis 24. q. 1. c. quo. li. 25. q. 5.
[h] Bel. li. 2. de Repub. cap. 4.
[i] Glo. fin. in q. ad splend. C. de diuersis offi. lib. 12.
[k] c. 5. dist. 45. cum Beatus.
[l] c. leuit. ff. ad l. Aquiliam pro cap. 10.

ARTICVLVS VII.

Vtrum in prælatis pietas, & misericordia sit necessaria.

RESpondeo dicendo, D. Gregorium [m] in moralibus, loquẽdo cum prælatis, & Dominici Gregis pastoribus, in hæc suauissima verba, prorupisse dicendo. Disciplina, & misericordia multum destituitur si vna sine altera teneatur, sed circa subditos inesse debet rectoribus, & iustè consulens misericordia, & piè sæuiens disciplina. Hinc est quod seminiuit illius vulneribus, qui à Samaritano in stabulum ductus est, & vinum adhibetur, & oleum vt per vinum mordeantur vulnera, per oleum foueantur, quatenus, vnusquisque, qui sanandis vulneribus præest in vino morsum districtionis adhibeat in oleo mollitiem pietatis, per vinum mundantur putrida, per oleum sananda fouentur. Miscenda est ergo lenitas cum seueritate, faciendumque, quoddam ex vtraque temperamentum, vt neque multa asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate soluantur. Quod ex benignitate, & mansuetudine Moysis probat ibi D. Gregorius concludens, in regimine ergo, vtrumque Moyses miscuit, vt neque disciplinæ deesset misericordia, nec misericordiæ disciplina. Vnde in Iob, secundum vtramque virtutem dicitur, cum sederem, quasi Rex circunstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator. Sedere quippè circunstantiæ exercitu vigor est disciplinæ regiminis, mœrentium vero corda consolari est ministerium pietatis [n]. Qua ratione superiores alloquens ait scriptura, quod nolunt esse iusti nimis non quod iustitiam nolit omnino seruari, sed quod misericordiam ab ea noluerit separari. Iustitia enim sine misericordia est summum illud ius quod Terentius [o] in Heauton, Summam malitiam appellauit, quod Cicero Summam iniuriam [p] vocauit, sic D. Augustinus [q] ait illi enim robusti dicuntur qui cum de sua iustitia præsumunt, misericordiam peccantibus negandam putant, & impendentes reprehendunt, vnde à Domino percussi intereunt quia iudicium sine misericordia erit illis qui nolunt facere misericordiam delinquentibus. Quibus per Salomonem dicitur. Noli esse nimis iustus, qui est nimis iustus qui perit in iustitia sua: adeo prædicta sunt vera vt legis [r] latores & iurisperiti in suis publicis decisionibus & legibus ratione tantum naturali ducti malè de nimio rigore sentiant.

[m] c. disciplina 45. dist.
[n] Eccles. 7.
[o] Terent. in Heauton.
[p] Cicero li. 1. offi. 10.
[q] August. in hom. de Pœnit. plerumque in medio. c. q. 7.
[r] L. si compro. fund C. de i a... vedab. inst. c. L. nulla ff. de leg. ...

sentiant. Aliquando enim ipsum ius rigorosum strictum & seuerum vocant. Aliquando verò seueram interpretationem [a] & sententiam, aliquando [b] ius subtile ab humanitate alienum. Denique nominibus satis odiosis à legislatoribus & iurisperitis gentibus hoc summum ius sæpissimè improperatur, vt apud [c] Tiraquellum videri licet quare Electores & Prouisores horum prælatorum tenentur diligentiam non minimam apponere an promouendi à natura sint mansueti & benigni, vt eorum benignitate & mansuetudine ducti à rigore legum quando oportuerit deflectant ad intentionem benigni legislatoris recurrendo. Considerando, quod ille qui nouit corda hominum & qui disponit omnia suauiter & qui cognouit figmentum hominum primum principem populi sui Moysem constituit, qui erat vir mitissimus super omnes homines qui morabantur in terra vt in libro [d] Numerorum continetur. Denique Melchiades [e] Papa loquens de iudicibus & prælatis inquit, primo super omnia diligenter inquirite, vt cum iustitia & charitate diffiniatis, neminem condemnetis ante verum & iustum judicium, nullum iudiceris suspicionis arbitrio, sed primum probate & postea charitatiuam sententiam proferte, & quod vultis non vobis fieri alteri facere nolite, quod ait Palacius [f], Rubeus magis quadrare iudicibus Ecclesiasticis quam secularibus. Et per consequens, magis debet quadrare iudicibus regularibus cum ipsi suorum subditorum sint propriissimè fratres in mutuo fraterno amore & patres indebitè impenso fauore. Quare illi de quorum indole talia moraliter suspicantur ad regimina Monachia promoueri oportet, & super eo tenentur Electores & Prouisores maximè insudare.

Licet tamen supradicta de pietate & misericordia prælatorum & superiorum vera sint non tamen ipsi superiores debent ita benignitate causas definire vt iustitia deseratur, & ordo iuris peruertatur. Respiciendum est enim iudicanti, ne quid aut durius, aut remissius constituat, quam causa deposcit, nec enim aut seueritatis aut clementiæ gloria affectanda est, sed propenso iudicio prout quæque res postulat statuẽdum est. Ita quidam iurisconsultus. [g] Et crimina grauia enormia & atrocia postulant, vt rigorosè & seuerè puniantur & vindicta de ipsis assumpta sit alijs in exemplum. Vnde Sosipater in quadam Epistola relata per Simancas [h] ait, oportet moderatam iustitiæ castigationem inferre ijs qui deliquerunt, ita vt parua quidem & vulgaria peccata dissimulentur (nec enim conducit & quælibet, & omnia simpliciter punire, neque cognoscentem negligere) quæ vero iam ingrauescunt his cura secundum leges adhibeatur. Et sic loquendo de incorrigibilibus, & de alijs delinquentibus atrocibus & enormibus ait quidam Imperator [i] veniam cum talibus non permittimus, nec indulgentiis crimina subleuamus. Et Plato [k] ait, qui scelera negligit, dum peccandi licentiam præbet non tantum rempublicam, sed etiam ipsos sceleratos grauiter lædere videtur. Et melius esse non ciuitati tantum, sed etiam iis qui peccarunt, vel vt moriantur vel alioquin castigentur, quam vt impunita peccata relinquantur.

[a] L. 2. in princ. ff. de custodia reorum. l. 1. § casum. ff. de postuland.
[b] L. si ser §. 1 ff. de vsucapion. l. si ita scriptum. ff. de lib. & posthu.
[c] Tiraq. de utroq. retra. tit. de retra. lignagi & §. 3 t. n. 13 glo. 1. fol. 147. cum antecedentibus & sequent.
[d] Num 12. c.
[e] C. perro. 2. q. 1.
[f] Pallat. in allegat. inarris §. 2. ad fin.
[g] L. respiciendum ff. de pœnis.
[h] Simanc. de repub. lib. 5. c. 17. nu. 18 pa. 281.
[i] L. si apparitor in fin. C. de cohortal. lib. 12.
[k] Plato lib. 5 de Repub.

ARTICVLVS VIII.

Quomodo prælati muneribus & donis accipiendis se debent abstinere.

Respondeo dicendo, quod cum præfati prælati sint gubernatores & iudices causarum regularium, & simul sint suæ religionis reformatores & officiorum inferiorum prouisores à donis & muneribus acceptandis debent maximè abstinere. Ait enim [l] Euripides, ingenita quidem est malicia cunctis mortalium, is vero maximè qui accepta mercede malus fuerit, venia quidem indignus erit. Et nihil tam sanctum atque munitum, quod non expugnari pecunia possit prout ait Cicero [m]. Et Salomon [n]; ait victoriam & honorem acquirit qui dat munera; considerantes autem stragem quæ à iudicibus & superioribus dona accipientibus fulet in Republica euenire antiqui Romani leges contra præfatos iudices statuerunt. Primo enim factu est lex duodecim tabularum cuius meminerunt. Aulus Gellius [o] & Balduinus. Et anni sexcenti prætereunt in quibus contra recipientes præfata dona non fuit aliqua lex lata. Donec Lucius Calpurnius anno sexcentesimoquarto à fundatione Romæ de eo legem tulit prout asserit Cicero [p], & refert Petrus Gregorius. Et statim Cælius Tribunus aliam legem contra hoc crimen edidit secundum Valerium [q] Maximum. Et Marcus Acilius, & Caius Seruilius & Caius Gracchus & Marcus Liuius & Cornelius Sylla & Pompeius & Quatinius consules dictatores & tribuni varijs temporibus & ætatibus diuersas contra hoc delictum leges condiderunt vsque dum tandem facta est præfata lex Iulia, omnibus supradictis posterior prout concludit & resoluit Tiberius Decianus [r]. Et ad euitandũ & prorsus extirpandum huiusmodi vitium vltra leges præfatas & pœnas in eis contentas Imperatores diuersa remedia addiderunt. Et primo Antonius Pius ordinauit vt prius quam officiorum, possessionem essent adepti inuentarium per Magistratus suarum omnium rerum fieret, vt officijs functis diuitiæ ante habitæ cum diuitijs relictis conferrentur, & quid in officijs & magistratibus collocati fuerint lucrati manifestaretur. Et ex lucro iustitia vel iniustitia eorum deprehenderetur. Imperator autem Adrianus vt eius historia refert liberalissimum se erga magistratus exhibebat dicẽdo velle eos diuites efficere, vt iustitiam, cum omnibus seruarent. Sed alij imperatores videntes neque minis nec donis iudices & superiores ab hoc pestilenti crimine arceri statuerunt, vt deprehensi, & de hoc crimine conuicti publicè cremarentur, vt ex quadam lege [s] constat. Quod ex ratione alterius legis [t], comprobatur ibi, grauior pœna constituenda est in hos, qui nostri iuris sunt & nostra debent custodire mandata. [u] Lex Constantini ait, iam nunc rapaces officialium manus cessent, cessent inquam, nam si moniti non cessauerint Gladijs præcindentur. Et vide circa hoc Didacum Perez [x] & Petrum Gregorium.

Pœna autem iure [y] ciuili statuta contra præfatos iudices & superiores diuersa erat, vt constat ex traditis in præfato iure, & tradunt Puteus [z] Iulius Clarus Aceuedus Olanus Decianus & Petrus Gregorius. Iure autem Codicis pœna erat priuatio officij & pro accepto munere triplum restituere, in causis ciuilibus in criminalibus autẽ, hoc delictum committentibus confiscatio bonorum & exilium & infamia irrogabatur, quibus pœnis addidit Iustinianus imperator flagellationem vt ex eius [a] Authentica constat. Et Imperatores Valentinianus & Valens lege sua eos viuos cõcremari præcepit. Nunc autem huic delicto pœna arbitraria correspondet, vt Egidius Bossius [b] Menoch. & alij resoluunt. Hæc autem adducta sunt vt contemplata à superioribus regularium grauiter contra prælatos illis inferiores huic vicio deditos & conuictos procedant eos vsq; ad priuationem officiorum puniendo, non enim ipsorum

[l] Euripides Bellerophon.
[m] Cicero in Verrem.
[n] Prou. 18.
[o] Gellius noctium attic. lib. 20 c. 1 circa principiu Balduin. de legib. 12. Tabul. l. 51.
[p] Cicer. 2 officio & in Bruto & in verrem Petr. Gregor. Syntag. iur. lib. 30. c. 38 nu. 6
[q] Valer. Max. lib 6 ca 11 in exemplis.
[r] Decianus. 2. Tom criminal. lib. 8. c. 38.
[s] l. vniuers. C. vbi causa fisca.
[t] l. 1 C. de cohortalib. li. 12.
[u] habetur in l. 1 tt 6. in C. Theodosian.
[x] Perez in l. 3. tit. 29. lib. 8. ordin. in additio 363. co 1. ad fin. Gregor. Syntag. iur. 3. p. lib 30. c. 18. nu. 6
[y] L. si haec C. de suscep. & arc. lib. 12. l. in testa C. de test. toto. l. fin. & Auth. nouo iure C. de pœnis iudic. qui male iudic. l. iudices C. de dignit. li. 12.
[z] Puteus de synd. v potest cap. 2 in princ. fo. 268. & in medicin. nu. 2. Clar. in pract. §. fi. q 73 n. 2. Aceu. in l 1. tit 6. li. 3 recop l nu. 17. vers sufficit Olanus in antinomijs v bona pa 43. nu. 36 & seq. Decianus 2. tom crim c. 36 nu. 15 Grego. Syntagmat iur. 3. p li. 36. c. 28. n 6.
[a] Auth. vt iudices sine quoquo suff. §. siquis aut.
[b] Bossius in pract. tit. de effic. corrupt. iud. Menoc. de arbit. iu 2. cent. 4 cas. 3

ipsorum arbitrio huiusmodi committitur castigatio vt à rigore iuris contra istos iuris violatores recedant, sed vt iusti ipsi etiam eius vestigijs adhærentes circunstantijs delicti pensatis rigorosos se contra eos exhibeant cum vt refert Suetonius [a] Iulius Cæsar ipsos officio priuatos esse iudicaret, quia officij commissi fuis & euidenter indigni se reddiderunt.

Pœna autem quæ contra donis & muneribus iudices & prælatos subornantes proponitur est, quod ipsi perdunt actionem illius rei quæ ab ipsis prætenditur adeo, quod ipsa actio ipso iure perditur etiam si sententia condemnatoria non detur prout affirmant [b] Doctores quos refert & sequitur Couarruuias, sequuntur etiam Menchaca Puteus Tiberius Decianus & Petrus Gregorius.

Et vltra præfatam pœnam pœna falsariorum Arbitraria castigantur vt post alios resoluunt [c] Puteus Menochius & Azeuedo. Quibus inhærens & fundatus iuribus Gregorius XIII. Post alios Summos Pontifices quandam edidit constitutionem contra religiosos, subornatores pro officijs in religione adipiscendis in qua ipsos priuat prælationibus sic obtentis, & ad alia obtinenda reddit inhabiles. De qua in quæstione de [d] electione fecimus mentionem, ipsam in eo loco explicantes.

[a] Sueton. in cæsar. ca. 43 l. 1. §. 2. ff. de calumn. vbi Doctores
[b] Cou. in reg. pecca. 2. p. §. 3. in 1 Menchaca lib. 2. controu. v. in fre. c. 32. n. 34. vers. ad 2. Put. de syndic. v. corru. §. 1. n. 10 & 2. in princ. f. 166. Decis. 2. tom. cons. li. 8 c 39 n 24. Petr Gregor. Syntag. iur. 3. p. li. 30 c. 28. nu. 8. & 12.
[c] Put. vbi su. Menoc. de arbitr. lib. 2. de arbi. cens. 4. casu 343 n 3. Azeu. in l. 3. tit. 6. l. 3. recop.
[d] 2. 10 q 56.

ARTICVLVS IX.

Vtrum prælati teneantur expurgare congregationem ipsis commissam à peccatis.

RESpondeo dicendo, quod iurisconsultus Vlpianus [e] ait, congruit bono & graui præsidi curare vt pacata, atque quieta respublica sit quam regit quod non difficilè obtinebit si solicitè agat vt malis hominibus prouincia careat, eosq; conquirat. Ille famosus Epaminondas prout refert Xenophon [f] interrogatus. Quare cum eius ciues dormiebant & delicijs vacabant ipse noctè super muros gradiebatur, respondit eum vigilare vt ciues eius in pace requiescerent. Et sic dicitur in prouerbijs [g] rex dissipat omne malum intuitu suo, & subditi possunt tunc dicere ego dormio & cor meum, idest Rex meus vigilat. [k] Et principaliter non debêt prælati dormitare neque dormire super extirpandis vitijs à sua cõmunitate. Quod clare insinuetur ipsis Christus Dominus eos locé mundi appellando, officiũ enim lucis prout ait Dauid [h] est bestias exterminare, ait enim. *Posuisti tenebras & facta est nox, in ipsa pertransibunt omnes bestiæ syluæ catuli Leonum rugientes vt rapiant, & quærant à Deo escam sibi, ortus est sol, & congregati sunt, & in cubilibus suis collocabuntur, exibit homo ad opus suum, & ad operationem suam vsque ad vesperum.*

Et hoc etiam minus prælatorum est expurgare suam congregationem à malis eos exterminando & in cubilibus continendo, vt alij possint quiete exire ad opus suum & ad operationem suam vsque ad mortis vesperum, vt portantes pondus diei, & æstus beatam illam spem cum effectu consequantur. Et Honorius [i] Tertius Abbatibus & Monachis in Lõbardia & Marchia Treuisiana constitutis sic scribit, ipsi autem visitatores Monachos, quos contumaces inuenerint, & rebelles iuxta modum culpæ vice nostra regulari censura percellent, absque personarum delectu, non parcendo rebellibus ob suam pertinaciam vel potentiam amicorum, qui ouem morbidam ejiciãt ab ouili ne inficiat oues sanas. Et huic consonat, quod asserit D. [k] Hieronymus super Ezechielem relatus à Graciano, ait resecandæ sunt putridæ carnes, & scabiosa ouis à caulis repellenda ne tota domus massa Corpus, & pecora ardeant corrumpantur & putrescant intereant.

[e] l. congruit ff. de officio præsid.
[f] Xenofon. lib. vlt. rerum Græcarum.
[g] Prouer. 20.
[k] Marh 5.
[h] Psal. 104.
[i] Ap. sin. de sta. mo Monach.
[k] Hieron. super Ezechiel. lib 4 c. resecandæ 24. q. 3.

Et Ouidius [l] ait.

Immedicabile vulnus
Ense recidendum est ne pars sincera trahatur.

Et Cicero [m] asserit vt medici membrum sæpè putrefactum incidunt atque in totum eradicant, ne aliam corporis partem labefactare, aut corrumpere possit, sic necesse est si rempublicam saluam esse volumus vt perditissimos homines ex vrbe penitus exterpemus, ne corruptus integro, callo que labore inuiolatum infringat. Et Chrisostomus [n] ait, semper scelera dũ non resecantur increscunt & in augmenta facinorum prosilitur, quoties secura impunitate peccatur. Et Seneca relatus ab Accursio [a] dicere solebat non potest pinguior victima mactari Deo quã reus iniquus. Denique nõ debent satiari prælati & superiores in odiendo delicta, vsque ad eorum extirpationem prout faciebat Dauid [o] dicens, in matutino interficiebam omnes peccatores terræ, vt disperderem de ciuitate Domini omnes operantes iniquitatem.

Aduertant tamen superiores nihil indebitũ moliturus si aliqua leuia & non grauia subditorũ peccata dissimulauerint cum his de quorum pœnitẽtia & correctione spes certa moraliter habetur, licet enim Reipublicæ intersit ne delicta maneant impunita hæc tamen regula in his exceptionem patitur, magis enim aliquando in aliquibus misericordia quam rigor disciplinæ operatur; nec enim parua pœna dolor & verecundia peccatorum à sacris Canonibus reputatur. Qui dolor & verecundia à correctione fraterna superiorum originatur, quam correctionem Sancti patres in Concilio Tridentino [p] commendauerunt; quod & Segura de [q] Aualos in suo directorio iudicum etiam commendat.

[l] Ouid. 1 Metamor.
[m] Cicero in Vatinium.
[n] Chrisost. in sermo de Absalon.
[a] Accursi. in l. Prouinc. per Tex. in l. C. de feriis.
[o] Psal. 100.
[p] Conc. Tri. ses. 13. de reform. c. 1.
[q] Segur in direct. iudic. c. part. initiã fol 79. nu. 10. & 15.

ARTICVLVS X.

Vtrum superiores præ cæteris iuuenes coercere teneantur.

RESpondeo dicendo iuuenes præ cæteris esse à prælatis nimio rigore coercendos tanquam feruore ætatis nimia licentia inflatos, prout secundum Plutarchum [r] Lacedemonij faciebãt de quibus dicitur, ita cum iuuenibus rigorosè se habere vt nimis castigati ante altare Dianæ semimortui succũberent, nimia enim licentia concessa in huiusmodi ætate constitutis graue damnum in religione solet causare. Et de omnibus generaliter ait Comicus Terentius [f] nimia licentia profecto euadet in aliquod magnum malum. Pro quo consideranda sunt verba cuiusdam iurisconsulti [t] de iuuenibus verba facientis. Ait enim solent quidam qui vulgo se iuuenes appellant in quibusdam ciuitatibus turbulẽtis se acclamationibus popularium accommodare, qui si amplius nihil admiserint, nec ante sint à præside admoniti fustibus cæsi dimittuntur, aut etiam spectaculis eis interdicitur. Notandum est enim, quod noluit iurisconsultus iuuenes omnino impunitos dimitti, ne impunitatis venia ipsi insolentiores euadant: stultus enim in culpa, sapiẽs erit in pœna vt dicit quidam Canon [u] & tradunt Puteus & Gregorius Lopez. Et tradit Plato [x] puerorum natura conuenientem nacta disciplinam, semper proficiendo ad omnem peruenit virtutem, enutrita autem si fuerit peruerse ad contraria facile dilabitur. Et Diogenes [y] dixit Adolescentium educatio fundamentũ est totius Reipublicæ. Quod vt assequãtur

[r] Plutarc. in Licurgo.
[f] Terentius in Adelphis.
[t] l. capitalium §. solent ff. de pœnis.
[u] c. qui ea 38. dist. Puteus de syndic. v. iudic c. 2. n. 38. fol 214. & v contumacia n. v. Gregor in l. fin gloss. ti 2. part 1 & in l. 2. tit. 1 part. 9. v reuelan. de se.
[x] Plato lib. 6. de leg. & lib. 6. de Republ.
[y] Diogenes lib. 6 de Sanctuato.

virga

virga correctionis animaduerti debent. Ait etiam D. Chrysostomus [a] nociosa iuuentus imprudenter educata omni ferocissima bestia immanior est: ideo in prouerbijs [b] præcipitur. Noli subtrahere à puero disciplinam, si enim percusseris eum virga non morietur, tu virga percuties eum, & animam eius de inferno liberabis. Et Episcopus Sinnaucas [c] dicit res efficax est natura, sed potentior est institutio, quæ malam naturam corrigit: & puerorum ingenia tanquam agri ex quibus Respublica omnes suos fructus est perceptura diligentissimè colantur, & rebus optimis serantur, prohibeanturq; inseri quæcunque Reipublicæ noxia sunt, & sterile solum vel incultũ nacta prouẽtum malarum herbarum facillimè marcescunt. Vnde in religionibus oportet, vt magister nouitiorum & iuuenum vita & moribus constituatur, vt eos rigore debito possit educare, quia prælatus in huiusmodi rigore exercendo debet verbo, & opere foueri, si enim iuuenes suauiter ab his pertractantur vltra quod faucibus maiorum inflati reddunt, post modum ineunte ætate prælati effecti nouitios & iuuenes lacte relaxationis & libertatis enutriunt & obseruantia regularis exinanitur.

[a] Chrysost. in Matthæū homil. 58.
[b] Prou. 20.
[c] Sinnauc. li. 3. de Repub.

ARTICVLVS XI.

Vtrum Reges Hispaniarum habeant iurisdictionem super professos ordinum militiarum.

RESpondeo dicendo, quod superest quædam Bulla Adriani VI. quæ habet in hunc modum.

DRIANVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Dum intra nostra mentis arcana debita meditatione pensamus, Sancti Iacobi de Spatha, ac de Calatrana, & de Alcantara in Regnis Hispaniarum erectas, propterea militias institutas fuisse, vt contra orthodoxæ fidei hostes & inimicos arma quædam, & valida præsidia essent, earũmque milites in infidelium expugnatione, ac Regnorum ab ipsis infidelibus occupatorum recuperatione iugiter vacarent, strenuáque ipsorum virtute & opera, proximis annis non solum quam plurimas ciuitates & loca, sed etiam aliquot Principatus, dominia, & Regna, quæ infideles Mauri occupauerant, & per multos annos detinuerant, non sine proprij sanguinis effusione, cum magna Christi nominis gloria recuperata, & ad fidem Christi reducta fuisse consideramus, insuper & animo reuoluimus, quæ charissimus in Christo filius noster Carolus Castellæ & Legionis Rex Catholicus in Imperatorem electus, claræ memoriæ Ferdinandi aui, & Elisabeth Reginæ suæ Castellæ & Legionis huiusmodi, ac aliorum progenitorum suorum vestigia sequutus, pro vniuersa ecclesia, cuius (vt nos ad summum Apostolatus apicem assumptione pastor: ita ipse ad sacri Imperij fastigium electione aduocatus extitit) non solum insula Seruarum, quam ipsi Mauri detinebant expugnatione, sed etiam aduersus Lutherum Martinum per Sedem Apostolicam hæreticum declaratum executione fecit, & in dies ipsum sub disciplina nostra à teneris educatum, ob eius deuotionem ac fidem erga nos, & hanc sanctam (in qua permissione diuina sedemus) ac vniuersam rempublicam Christianam, diuina fauente gratia facturum fore speramus: Dignum meritò censemus, & congruum, vt militiæ prædictæ Coronæ Regni Castellæ & Legionis perpetuò applicentur, non minus vt Caroli ipsius in Imperatorem electi studia & conatus ad prosequendos & subigendos infideles barbaros, concedente Domino crescant & augeantur: quam vt ipsarum militiarum status, & prosperum regimen semper in melius procedant, & illarum militum disciplina solertius euadat: ipsiúmque Carolum in Imperatorem electum, eiusque posteritatem signo specialis beneuolentiæ prosequamur, & quadam perpetuitatis memoria decoremus. Sanè cùm Ferdinandus Rex & Elisabeth Regina præfati in humanis agentes, suorum & ipsi progenitorum vestigia secuti, quam plurima egregia facinora, & gesta fecerint, nec solum Hispaniam à Sarracenis, & Mauris, qui regnum Granatæ, ac plura alia dominia occupauerant, non sine multis laboribus, & impensis, ac magna Christiani sanguinis effusione purgauerint, ac quam plurimos infideles à falsis idolorum tenebris ad veram orthodoxæ fidei lucem reduxerint: sed pluribus etiam classibus Oceanum mare penetrauerint, & ad diuersas, ac maximas, & antea mortalibus ignotas insulas salutiferæ crucis vexillum detulerint, & in ipsis insulis plurimas Metropolitanas & cathedrales, ac alias ecclesias ad Christi nominis gloriam, & exaltationem erigi, séque ob talia merita Catholici nomine ab hac sancta Sede insigniri obtinuerint. Cùmque in dictis Castellæ & Legionis Regnis Sancti Iacobi de Spatha, ac de Calatrana, & Alcantara sancti Augustini & Cisterciensis ordinum militiarum Magistratus ad eiusdem fidei exaltationem, & infidelium barbarorum, maximè circumuicinorum partium depressionem & expugnationem instituti fuerint, ac præfertur & quandoque illi per Romanos Pontifices prædecessores nostros Regibus Castellæ, & Legionis huiusmodi, seu eorum primogenitis, aut propinquioribus infantibus nuncupatis, respectiuè in administrationem, dum expediens fore visum fuerit, concedi consueuerint, illorúmque ad præsens idem Catholicus Rex in Imperatorem electus perpetuus administrator per Sedem prædictam deputatus existat, ipsarúmque militiarum magistrorum electiones ad præceptoriarum militiarum huiusmodi præceptores, seu milites spectare noscantur, ac inter eos, occurrere dictorum magistrorum vacatione, super electionibus pro tempore faciendis possent quandoque dissensiones oriri, plurimúmque Regis Castellæ & Legionis pro tempore existentis intersit, vt ipse Magistratuum huiusmodi curam & administrationem habeat, cum Magistratus ipsi quam plurimas ciuitates & arces, partim ab ipsis Regibus Castellæ & Legionis donatas, partim per ipsos Magistros ab infidelium manibus proprij sanguinis effusione comparatas & acquisitas possideant, & si illorum Magistri aliquando Regi se opponerent, ex illorum institutione, quæ ad eorundem Regnorum pacem & quietem, ac infidelium expugnationem emanauit, grauia scandala & pericula in regnis ipsis (prout proximis annis, cum in minoribus constituti, & dictorum regnorum Regimini & administrationi præpositi essemus, propter aspirationes ad ipsos Magistratus oculis nostris vidimus) succedere possent. Si autem Magistratus ipsi Coronæ Regiæ Regis Castellæ & Legionis huiusmodi pro tempore existentis perpetuò vnirentur, annecterentur, & incorporarentur, ita tamen quod ex illorum huiusmodi vnione tituli singulorum magistratuum huiusmodi ad infra scriptum effectum extincti non censeantur, illi per Regem ipsum longè melius regi, & gubernari possent, Curarétque Rex ipse, vt illarum militiarum milites idonei, & in arte militari adeo periti, & experti essent, vt de illis merito sperari posset, quod non solum dicta Regna ab infidelibus defenderent, sed ipsum Regem ad expeditionem contra Turcas, & alios infideles maritima classe, ac terrestri exercitu suscipiendam & prosequendam vltro solicitarent, & vitarentur scandalisque & dissensionibus inter ipsos præceptores seu milites electores, ac alijs periculis, quæ exoriri possent, obuiaretur. Ipséque Carolus Rex in Imperatorem electus ad sanctum pacis & vnitatis Regum & principum opus, quod pro totius Christianæ reipublicæ necessaria defensione, ac contra hostes Turcas felici expeditione perficere & concludere desideramus, pro sua religione & deuotione in hanc sanctam Sedem nos plurimum iuuare, ac rempublicam Christianam à tam graui periculo, in quo constituta est, diuina fauente gratia, liberare possent, ac omnia pro fidei catho-

lica

liceæ exaltatione, ac infidelium barbarorum depressione libentius & constantius facere non cessaret. Similitérque eius successores facere paratı essent, militésque dictarum militiarum sub Regis huiusmodi disciplina magistrali, & experti & ad conferendum manus contra Turcas & infideles huiusmodi multò promptiores, & alacriores redderentur. Nos præmissa diligenti consideratione, pensantes, ac animo reuoluentes, qualia & quanta eiusdem Caroli Regis in Imperatorem electi maiores prıscis, ac etiam nostris temporibus pro expugnatione infidelium & barbararum nationum perfecerint, quodque Regna, & terras, ac insulas ab ipsorum infidelium manibus eripuerint, & ad Christianam religionem reduci curauerint, & quæ ipse Carolus Rex in Imperatorem electus tam feruenti animo hac tempestate nostra pro Christianæ fidei religione, & huius sanctæ Sedis dignitate tuenda aduersus Martinum Lutherum præfatum, & eius fautores, ac alios qui contra nos & dictam Sedem superbiæ cornua erexerunt, ac in dicta insula Seruarum expugnatione, quam diuino assistente auxilio, sibi subdidit, dignè & laudabiliter effecerit, ac sperantes, quod quantò maioribus beneficiis & gratiis Maiestas sua à Sede Apostolica se præmunitam & affectam cognouerit, tantò magis eidem ecclesiæ, cuius aduocatus (ut præfertur) existit, exuberantes fauores, quoties opus fuerit, exhibebit, ac breui tempore pro sua ipsius singulari deuotione ac virtute, Regiaq; magnanimitate, & imperiali celsitudine, ad honorem Dei, & nominis Christiani propagationem, aduersus infandissimos Turcas, Christiani nominis perpetuos hostes, & contra ferocissimam illam gentem, quæ Christianum sanguinem auidè sitit, & nostris ceruicibus imminet, iustissimum bellum suscipiet, ac tot prouincias & Regna ab ipsis Turcis, & aliis infidelibus occupata recuperabit, & nomen Saluatoris Domini nostri Iesu Christi longè, latéque propagabit. Habita super iis cum venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalibus matura deliberatione, ac de eorum consilio & assensu Magistratus prædictos, quorum omnium qualitates, necnon verum & vltimum vacationis modum, illorúmque, ac Coronæ Regiæ Castellæ & Legionis huiusmodi regnorum veros annuos valores præsentibus pro expressis haberi volentes, eidem Coronæ Regiæ, etiam si Corona ipsa aliquo tempore ad mulierem spectaret, cum omnibus præeminentiis, iurisdictionibus, facultatibus, redditibus, iuribus, obuentionibus, & pertinentiis suis vniuersis, authoritate Apostolica tenore præsentium perpetuò vnimus, annectimus, & incorporamus: ita quod ius administrandi ipsos magistratus, siue in virum, siue in mulierem, cum corona transeat: & omnia, quæ ipsi magistri, qui pro tempore fuerint, facere, & exercere, & commendas ipsas, & præceptorias, ac alia beneficia militiarum huiusmodi personis idoneis conferre liberè possit in omnibus, & per omnia, perinde ac si vnio huiusmodi quoad præmissa dumtaxat minimè facta fuisset, ipsorúmque magistratuum possessionem propria authoritate liberè continuare, seu illam de nouo sibi & Regi Castellæ & Legionis pro tempore existenti, etiam propria authoritate liberè apprehendere, & perpetuò retinere, illorúmque fructus, redditus, & prouentus in suos ac magistratuum huiusmodi vsus, ad quod deputati sunt, & vtilitatem conuertere, Diœcesanorum locorum, & quorumuis aliorum licentia seu consensu minimè requisitis. Ita tamen, quod ipse catholicus Rex in Imperatorem electus, eiúsque successores Castellæ & Legionis Reges pro tempore existentes, ea, quæ spiritualia concernunt, per personas dictarum militiarum religiosas, per ipsos Reges pro tempore existentes ad id deputandas, ad eorum nutum amouibiles probè & laudabiliter exerceri facere debeant, & teneantur. Quibus sic pro tempore deputatis personis gerendi, faciendi, mandandi, ordinandi, exercendi, exequendi, disponendi omnia & singula, quæ dictarum militiarum magistri pro tempore existentes de iure, vel consuetudine, aut alias quomodolibet facere, gerere, exercere, mandare, disponere, exequi poterant, & consueuerant, authoritate & tenore præmissis plenam, liberam, & omnimodam facultatem concedimus. Et ne in præiudicium dictæ vnionis per milites seu fratres dictorum ordinum aliquid de facto tenetur per viam electionis, vel postulationis seu alias decedente Rege vel Regina, qui dictos ordines administrauerit, auferimus ab eis omne ius ac potestatem eligendi, postulandi, vel de nouo administratore perpetuò prouidendi, & sub pœna excommunicationis, ac priuationis commendarum & præceptoriarum, ac aliorum beneficiorum quæ obtinent, inhabilitatisque ad ipsa in posterum obtinenda omnibus & singulis prohibemus, ne eligant postulent, vel de eligendo aut postulando tractent. Quas pœnas volumus eos ipso facto incurrere, absolutionem nobis, & successoribus nostris Romanis Pontificibus pro tempore existentibus specialiter reseruantes. Non obstantibus nostra, qua volumus, quod in vnionibus exprimi deberet valor etiam beneficii, cui vnio fieret, & semper commissio fieret ad partes, vocatis quorum interest, ac aliis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, necnon statutis & consuetudinibus, ac stabilimentis, vsibus & naturis dictarum militiarum iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegiis quoque & indultis, ac literis Apostolicis dictis militiis, eorumque præceptoribus, militibus, & conuentibus per dictam Sedem forsan concessis, illis præsertim quibus caueri dicitur, quod magistratus de Alcantara, de Calatraua per personas regulares sancti Augustini & Cistercensis ordinis huiusmodi expressè professas, & non vxoratas, ac alias certo modo qualificatas dumtaxat obtineri possint, quibus etiam si ad eorum derogationem de illis, eorúmque totis tenoribus specialis, specifica, & expressa, individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales id importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma seruanda esset, illorum tenores huiusmodi præsentibus pro expressis, & insertis habendis, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter & expressè derogamus, contrariis quibuscunque, aut si aliqui super prouisionibus sibi faciendis huiusmodi magistratibus ac dignitatibus specialis vel aliis beneficiis ecclesiasticis in illis partibus generales dictæ Sedis, vel eius legatorum literas impetrarint, etiam si per eas ad inhibitionem reseruationem & decretum, vel alias quomodolibet sit processum: quas quidem literas & processus habitas per easdem, & inde secuta quæcunque, ad Magistratus huiusmodi volumus non extendi, sed nullum per hoc eis, quo ad assecutionem Magistratuum, aut beneficiorum aliorum, præiudicium generari: & quibuscunque priuilegiis, indulgentiis, vel specialibus, & literis Apostolicis generalibus, quorumcunque tenorum existant, per quos præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet, vel differri tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris literis mentio specialis, prouisióque dicto Magistratus debitis propterea non fraudentur obsequiis, sed eorum congruè supportentur onera consueta. Nos enim ex nunc irritum decernimus & inane, si secus super iis à quoquam quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Volumus autem quòd ipse Rex pro tempore existens ab alienatione quorumcunque bonorum immobilium & pretiosorum mobilium dictorum Magistratuum penitus abstineat, quodque antequam dictos Magistratus, vel eorum aliquem administrare possit: succedens in regno huiusmodi vobis, seu successoribus vestris canonicè intrantibus iuramentum soluere teneatur quæ Magistri pro tempore soluere consueuerunt, quibus solutis ex tunc confirmatio & licentia concessa sint, & esse censeantur, administrationemque liberè exercere possit, & ille vel eis qua villa vnquam tempore (quod absit) à nostra & Romani Pontificis pro tempore existentis canonicè intrantis, & Romanæ ecclesiæ obedientia & deuotione se subtraxerit, vel contra eum bellum susceperit, in eius damnum & detrimentum honoris, aut rerum per se vel alium, seu alios directè, vel indirectè machinatus fuerit, huiusmodi gratia priuatus existat:

præsen

præsentesque literæ nullius sint roboris vel momenti, ipsaque vnio eo ipso dissoluta sit: ipsique Magistratus per dissolutionem huiusmodi vacare censeantur, & de illis per Sedem prædictam liberè disponi possit. Nulli ergo omnino hominum liceat hãc paginam nostræ vnionis, annexionis, incorporationis, concessionis, prohibitionis, reseruationis, derogationis, decreti & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo vigesimo tertio, quarto nonas Maij, Pontificatus nostri anno primo.

Vidi sub sigillo authentico, de cuius intellectu aliqua notatu digna in secundo [a] tomo adduximus.

[a] tom. q. 63. art. 13. 14. 15. 16, 17. & 18.

QVÆSTIO XXXV.

De præscriptionibus in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *QVid sit præscriptio.*
2 *Quo temporis spatio præscribatur contra bona regularium.*
3 *Vtrum Monasteria præscriptione completa possint petere restitutionem in integrum.*

ARTICVLVS I.

Quid sit præscriptio.

RESpondeo dicendo, quod præscriptio idem significat quod excipere iuxta quãdam legem. [b] Vnde ait Couarruuias [c] quod forsan hęc significatio deducta est ex eo quod sicut actionibus proponendis certa forma, præscribitur, ita etiam exceptionibus præscriberetur, idest statueretur, vt docet Alciatus, [d] nam præscribere idem est quod legem ponere, ac constituere, hinc & verbale nomen præscriptio, nihil aliud est quam exceptio qua quis aduersarij intentionem generaliter, alioquin veram in eo casu de quo agitur non procedere allegat secundum Alciatum, [e] qui censet præscriptionem ab exceptione differre, quod exceptio generale nomen sit conueniens cuicunque defensioni, quæ aduersus actionem, vel intentionem obiicitur, præscriptio verò sit exceptio, quæ etsi intentio vera fuerit, nihilominus agentem repellit, vt moratoria præscriptio iuxta quandam legem [f] quo in loco glossa exponit delatoriam exceptionem.

[b] l. qui agnitio ff. de excep. [c] Cou. in reg. possessor. 2. par in initio. nu. 2. [d] Alciat. li. 4. dispu. c. vlt. [e] Alciat. in l. si quis C. de pact. [f] l. 2. C. de precib. Imper. offerend.

Differt autem præscriptio ab vsucapione, nam vsucapio est acquisitio dominij per vsum, & sic per possessionem, præscriptio autem verè est exceptio quæ oritur ab ipsa vsucapione, idest ab ipsa dominij acquisitione, ac tandem à longa possessione, vel ab ea quæ legibus definita est, ita Couarruuias [g].

[g] Couar. vbi sup.

Sed contra hanc doctrinam insurgit nouissime Parladorus [h] dicens quod vsucapio est acquisitio dominij per continuationem possessionis temporis lege definiti, temporalis verò præscriptio est exceptio, quæ datur à iure propter lapsum temporis à lege definiti, & sic ait quod vt constat ex dictis definitionibus non ita cohærent vsucapio, & præscriptio temporalis, vt vna ex altera pendeat, cum diuersa vtriusque sit vis & effectus, nam per vsucapionem acquiritur dominium, per præscriptionem autem tantum exceptio acquiritur, & sic in excipiendo tantum habet effectum. Sed certè ego non video hoc argumentum conuincere, ita vt ex eo probetur præscriptionem, vt exceptionem ab vsucapione non originari: licet enim diuersa sit vtriusque vis non tollit vnum ab altero originari, diuersa enim est vis rationalitatis, & risibilitatis: risibilitatem tamen à rationalitate originari compertum est.

[h] Parlador. l. rerum quotidian. c. 1. § 1. nu. 4. 5. & 8.

ARTICVLVS II.

Quo temporis spatio præscribatur contra bona regularium.

RESpondeo dicendo, quod contra Ecclesiam inferiorem Ecclesia Romana, si præscribatur à principali, vel ab alia Ecclesia, quoad immobilia corporalia, & incorporalia iure habentibus continuam causam, vel non habentibus requiruntur quadraginta anni, vt in iure [i] probatur. Contra Ecclesiam verò Romanam nonnisi spatio centum annorum fit præscriptio, vt etiam definiunt sacri Canones, [k] quod intelligunt Doctores [l] in spectantibus principaliter & non secundariò ad illam. Vnde hoc priuilegio gaudent omnia immediatè pertinẽtia, ad dispositionem Papæ, vt Ecclesia Lateranensis & res eius & exemptio, vt tenet Ioãnes [m] Andreas & notat Panormitanus. Vnde cum dispositio bonorum regulariũ non immediatè pertineat ad Papam loquendo secundum sacros Canones, & ius commune quadraginta annis solum poterant præscribi. At loquendo secundum priuilegia regularia aliud est dicendum. Nam Eugenius IIII. anno Domini millesimo quadringentesimoquarto, septimo Kalend. Martij Pontificatus sui anno quarto concessit congregationi S. Benedicti in Regnis Portugalliæ, ex certa scientia, & motu proprio, quod cõtra præfatæ congregationis monasteria, loca personas, & bona aliqua non currat præscriptio, nisi post lapsum sexaginta annorum, quod quidem indultum tam in casibus rebus & bonis præteritis quam futuris potestate, & scientia similibus extendi & locum habere omnino voluit, quod ita habetur in libro [n] priuilegiorum dictæ congregationis impresso Romæ ex Typographia Titi & Pauli de Dianis anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo nono. In quo etiam libro [o] refertur, quod idem Eugenius concessit, quod sicut contra Romanam Ecclesiam non nisi centenaria currit præscriptio secundum constitutiones Canonicas & legitimas Sanctiones, ita quoque monasterio D. Pauli extra muros vrbis ordinis Sancti Benedicti minoris temporis præscriptio non obsistat. Quod ipsum concessit [p] Pius Papa anno Domini millesimo quingẽtesimo septimo, pridie nonas Iunij, Pontificatus sui anno quarto congregationi Sanctæ Iustinæ. Quod priuilegium licet particulariter prædicto monasterio fuerit concessum, iam est factum totius ordinis, nam priuilegia vnius monasterij toti ordini sunt communia, & eius particularibus monasteriis quãdo ipsa priuilegia aliis monasteriis & locis dictæ congregationis adaptari & cõuenire possunt, prout concessit Alexander VI. congregationi eidem sanctæ Iustinæ vt in eodem libro [q] continetur. Quod priuilegium cum sit iam totius ordinis non est dubium, quod ad religiones mendicantes per cõmunicationem transferatur cum ipsæ gaudeant priuilegiis concessis, & concedendis omnibus religionibus, prout in primo tomo latius est dictum. [r]

[i] c. De quarta. de præscri. c. 1 eod. tit. li. 6.
[k] c. Quas actiones & ca. Nemo. 16. q. 1.
[l] Gloss in cap. Ad audientiã de præscript.
[m] Ioan. And. in regul. frequenti. libr. 5. in Merc. Panormit. in Clem. frequẽs de excess. prælat.
[n] In d. li pag. 38. cum seq.
[o] Pag. 80.
[p] Habet in dicto li. p. 437
[q] Pag. 63.
[r] tom 1. q 55.

ARTICVLVS III.

Vtrum Monasteria præscriptione completa possint petere restitutionem in integrum.

Respondeo dicendo communiter teneri quod sic vsque ad quatuor annos, vt dicitur in iure a nam monasterium contra quod, siue sui negligentia præscriptio completa est, si legitimo impedimento detentum fuit communiter dicunt Doctores ipsum posse petere restitutionem integrum vsque ad quatuor annos sequentes, qui incipiunt à die scientiæ post cessationeó dicti impedimenti, quia istud quadriennium non currit ignoranti, vt in eodem iure b dicitur ibi si quis negligenter omiserit, quia ignorans non negligit, secundum iura. c Vnde consideranda est maxima concessio Ioannis XIII. in fauorem monachorum congregationis montis Oliueti, quam refert collector d compendij societatis, in hunc modum, *Si qua læsio facta sit per quosius casus si...ras quocumque modo, vel forma, vel in futurum fiat personis turbas, & rebus ac bonis dicta congregationis ipso iure non tenent, nec est opus restitutione in integrum, prolatione huiusmodi impetrare.*

Pro quo facit illud, quod indulsit, *Eugenius IIII. congregationi Sancti Benedicti in regnis Portugalliæ dicés quod si qa in illo contigerit per aliqua aut per plures actus contra quæcumque decreta priuilegia, & indulta gratias & immunitates præfatæ congregationi concessa, aut ipsorum aliquid à quocumque, cuiuscumque conditionis dignitatis gradus, seu status existat ex negligentia, vel ignorantia præsentium, & futurorum, quibus ea conceduntur aut alias quauis causa aliter attentari, vel obseruari ignoranter, vel scienter, nullum tamen per hoc præiudicium decretis priuilegiis indultis, & gratiis, & immunitatibus præfatis volumus generari, sed illa in suo robore, & vigore permanere,* ita habetur in libro e supradictæ congregationis superius allegato de quo infra latius in quæstione de restitutione in integrum.

a c. de rest. in integrû lib. 6.
b dicto c. in vers. si quis negl. omit.
c c. vnulse quæ dolo de conc. preb.
d Collect. comp. soc. tit. prim. §. 6.
e pag. 38. & seqq.

QVÆSTIO XXXVI.

De processionibus in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum regulares possint cópelli ire ad processiones.*
2 *Vtrum modo sint aliqui regulares exempti ad eúdum ad processiones.*
3 *Vtrum regulares interessentes sponte funeralibus, & processionibus renunttient priuilegio.*

ARTICVLVS I.

Vtrum regulares possint compelli ire ad processiones.

Respondeo dicendo, quod Concilium Tridentinum f determinat dicens. Exempti autem omnes tam sæculares clerici, quam regulares quicumque etiam monachi ad publicas processiones vocati accedere compellantur his tantum exceptis, qui in strictiori clausura perpetuo viuunt.

Circa quam constitutionem est notandum primo, quod si non vocentur non tenentur comparere in processionibus. Nec episcopi sub excómunicatione possunt regularibus præcipere vt ad processiones accedant, cum episcopi non procedant hoc præcipiédo vt legati sedis Apostolicæ vt patet ex ipsomet concilio, prout aduertit Gambarus g dicens quod non possunt vocari ad processiones regulares nisi ex magna causa fiant, & magna causa erit aduentus legati, at non possunt, per excommunicationem obligari, vt processionaliter recipiant legatum ab ipsis episcopis, sed ab ipso legato, cum legatus sit eorú iudex, & in eos habeat iurisdictionem, sicut secundum ius h habét legati à latere. Verum est tamen, quod possunt regulares alijs pœnis compelli ad processiones, nam quamuis monachi propter quibusdam priuilegiis tuti sunt quo minus ab episcopo, vel archiepiscopo, ex quauis causa interdici excommunicari, aut suspendi possint, nihilominus es quo episcopis, & ordinarijs est commissa authoritas, vt ipsos monachos ad processiones possint vocare per consequens eis commissa est authoritas, vt eos alijs remedijs possint cópellere priuando scilicet eos à confessionibus audiendis, & à prædicatione verbi Dei in ecclesiis patrochialibus, prout tenet Henriquez, i quam opinionem licet in summa sim secutus, nunc autem super ea supersedendum esse censeo, quia illustrissimi Domini Cardinales, vt audiui contrarium declarant, secundum notandum est, quod non debét vocari regulares ad processiones, nisi ex causa publica & magna fiant, prout post alios tradit Felinus, k & iuxta hoc debet intelligi decretum Concilij Tridentini, de quo articulo sequenti.

f C. vlt. Trid. sess. 25. de regul. c. 13.
g Gam. lib. 8. de auth. leg. à latere § de po test. legat. in regulares at... que extra à n. 76. & 787.
h cap.
i Henriquez.
k Felin in c. dilecti col pen. vers. circa de offi ordin.

ARTICVLVS II.

Vtrum modo sint aliqui regulares exempti ad eundum ad processiones.

Respondeo dicendo, quod summus Pontifex, quosdam regulares qui clausuram seruant, vt Benedictinos & Cistercienses eximit e inuiti cópellantur ab Episcopo, aut ab alijs quauis dignitate fulgentibus interesse publicis funeralibus etiam principum, aut publicis processionibus, seu supplicationibus, nisi pro causa publica, & ne super hoc permittant eos ab alijs inquietari vt Gregorius l IX. Determinauit, & tradit Syluester compelli etiá prædicatores & Minores exemptos ad processiones ex publica causa, quod Cócilium Tridentinum determinat. Et Pius V. in proprio moto, pro mendicantibus statuit ne conuocentur, nisi pro publica causa, quod tenuit Caldetin. m & tenuit etiam Felinus in superiori articulo relatus.

At Pius V anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo nono, die vigesima prima Nouembris concessit, vt quouis prætextu aut quæsito colore ad incedendum in publicis, & alijs processionibus, ab ordinarijs locorum minimè cogerentur monachi Diui Hieronymi in Hispanus, nec teneretur ad eas exire: mandauitq́, Archiepiscopis, alijsq́, locorum ordinarijs in regnis Hispaniarum existentibus, vt permittat prædictos fratres hoc priuilegio, & gratia pacificè vti, & frui, voluit tamen, quod cum opus fuerit, & processiones publicé fiant eas intra sua monasteria celebrent, & faciat, non obstantibus, quibusius Apostolicis & Synodalibus prouincialibus & generalibus Concilijs editis, & constitutionibus, ita habetur in Cópendio, n ordinis D. Hieronymi. At hoc priuilegium per constitutionem Gregorij XIIII. allegatam à Nauarro in fine manualis Latini est reuocatum, & ad terminos iuris communis, & Concilij Tridentini redactam.

At Gregorius Decimo quarto concessit post Concilium Tridentinú religiosis societatis exemptionem ab interessentia in sup-

l c. nimis praua de exces. prælat Syl. v. ope's num. 9. vers. quidam potest.
m Cald. con. lib. 8o.
n Comp. D. Hieron. ti progress.

in supplicationibus, seu precibus, & processionibus publicis tribuntij, ordinariis quauis dignitate fulgentibus ne dictos religiosos ad interessendum processionibus dictis quouis modo cogere, seu super praemissis inquietare seu inquietari facere audeant, vel permittant. Ita habetur in Compendio [a] Societatis. Et in prooemio huius concessionis explicat Gregorius XIII. Causam ne scilicet distrahantur ab studiis & lectionibus quibus incumbunt, & ab aliis spiritualibus ministeriis.

Circa quam concessionem est aduertendum quod quamuis Gregorius XIII. in hac concessione non dixerit non obstante Concilio Tridentino, quod vt reuocatum censeretur est necessarium iuxta tradita à Sarmiento, [b] & à Gutiertez & Mandosio, satis tamen colligitur ex prooemio & ex plana mente Pontificis quia Gregorius XIII. In prooemio dictae concessionis praemittit ibi, quidam forsitan moti authoritate Concilij Tridentini, &c. Et postea ex certa scientia addit derogationem etiam cōcilij generalis, quod aequatur speciali derogationi Concilij Tridētini, iuxta in simili tradita à [c] Geminiano, & confirmatur, nam haec quaestio, non est potestatis: sed voluntatis, & in re non leui, sed in qua interuenire solet magna Pontificis deliberatio: vt tradit Sarmiento, [d] & ideò enim mentionem fecerit in principio Concilij Tridentini, & cum sit cum deliberatione locutus censendum est praedictum Concilium, quod ad hoc derogasse, alias ad nullum effectum eius indultum prodesset, Confirmatur etiam, nam interdum derogatio conciliorum generalium habetur pro speciali. Prout tradūt Couarruuias, [e] Corduba, & Henriquez, & hunc dicunt esse stylum.

Notandum est autem, quod Pius Quintus exemit collegia ordinum mendicantium, ab interessentia à processionibus ne distrahantur ab studijs. Quod priuilegium quoad dicta collegia intelligo modo esse validum etiam post concilium Tridentinum, tum propter communicationem priuilegij Societatis in superioribus allegati. Quod priuilegium ratione collegiorum ipsius Societatis fuit indultum. Tum etiam quia Concilium determinat regulares ad processiones publicas posse vocari, illis tantum exceptis qui in arctiori clausura perpetuò viuunt. Collegia autem Mendicantium in strictiori clausura perpetuò viuunt in dictis collegiis sub quibusdam rigorosis statutis. In quibus cum maxima difficultate dispensatur. Et quod dicta Bulla Pij V. Quantum ad hoc possit vis post Concilium Tridē. tinum satis innuit collectio [f] priuilegiorum Cistercij. Nec Gregorius XIII. in sua reuocatoria constitutione superius allegata, derogauit concessa à Pio V. collegiis Mēdicantium, ut patet ex eius verbis, ibi, *pro quorumcunque regularium, etiam Mendicantium ordinibus, & congregationibus*, & non dicit collegiis. In quo innuit se nolle derogare hoc priuilegium collegiis Mendicantium concessum, si enim illud vellet reuocare ipsorum collegiorum faceret mentionem specialem sicut fecit Pius V. in sua pro mendicantibus constitutione. Notandum est vltimò, quod Leo X. in Concilio Lateranensi statuit, quod fratres requisiti à praelatis Ecclesiarum ad processiones solemnes pro tempore faciendas accedere debeant, ad illas dummodo domus seu loca eorumdem fratrum non sint remota vltra vnum miliare à ciuitatibus, vel oppidis vbi facienda est processio, ita habetur in Supplemento [g]

6 Quae concessio cum sua limitatione non est a concilio reuocata.

[a] Compe. so. ca. tit. process. fune.
[b] Sarmient. lib. 3. selectar. c. 14. nu. 3. 6. & 22. Gutierrez in l. nemo pot. nu. 161. Mandosius 2. bla de in cancel reg. 16. q. 17. num 12.
[c] Geminian. in c. 1. nu 24. de const. lib. 6. in v. nulletenus.
[d] Sarmient. lib. 3. Select. c. 14. n. 3 & 14.
[e] Cou. de pa. fol. 2. p. c. 8. §. 8. nu. 5. Cord. lib. 4. q. 9. §. 1. par. Henriquez. lib 7. de indul. cap. 26. num 3.
[f] In compen. Cister. § tit. processione. in fin.
[g] Supplem. fo. 84. nu. 74.

ARTICVLVS III.

Vtrum regulares interessentes sponte funeralibus, & processionibus renunciant priuilegio.

Respondendo dicendo, quod regulares habentes priuilegium ne compellantur ire ad funeralia, aut processiones, si sponte ad ea accedant, (vt ob grauem necessitatem, aut ob honorem debitum principi defuncto) non renunciant tacite huic priuilegio, quia priuilegia similia dantur fauore totius religionis. Nec in actus qui sine compulsione Episcopi sponte fiunt censentur contrarij priuilegiis, iuxta doctrinam cuiusdam legis, [h] vbi Cynus glossa Bartolus, & omnes, relati per Menochium. Expedit autem vt publico instrumento coram notario protestetur in forma collegij se accedere saluo iure priuilegij, quia communitas potest renunciare priuilegio concesso ordini, at non sic singulares personae secundum Innocentium [i] Corneum, & Natta. Aduerte tamen, quod pauci actus etiam contrarij vnius conuentus non inducunt praeiudicium priuilegio in bonum totius religionis concesso, ita est concessum canonicis Regularibus Lateranēsis Ecclesiae prout refertur in [k] Compendio Societatis. *Dicendo, quod si quando contigerit per vnum aut plures actus contra priuilegia indulta, gratias & immunitates, praedictis canonicis concessa, aut ipsorum aliquod à quocumque cuiuscunque conditionis, dignitatis gradus & status existat ex negligentia seu ignorantia praesentium, & futurorum, quibus ea concedentur, aut alia quauis causa aliter attentari, vel obseruari scienter, vel ignoranter, nullum tamen propter hoc praeiudicium indultis gratiis & immunitatibus ipsis generaretur sed illa in suo vigore, & pleno robore firmitatis perpetuo permanent.*

[h] l. 1. vbi Cynus, glos. Bar. & omnes C. de except. rei. Menochius cō. sil. 7. nu. 79. & 74. lib. 10.
[i] Innocent. in c. cum olim 2. nu. 7. de priui. Corneus consil. 11 nu. 5. li. 3. Natta consil. 160 nu. 40
[k] Compē. So. ca. tit. priuil. § 1.

QVAESTIO XXXVII.

De processionibus quoad praecedentiam, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quaeruntur quatuor.

1 *Qvis locus cuicunque ecclesiasticorum, & regularium in processionibus sit assignandus.*
2 *Vtrum in processionibus praecedentiae sint licita regulariis.*
3 *Quid agendum in processionibus pro controuersijs sedanda ratione praecedentiae.*
4 *Vtrum fratres Minores obseruantiae debent fratres Minores conuentuales praecedere.*

ARTICVLVS I.

Quis locus cuicunque Ecclesiasticorum, & regularium in processionibus sit assignandus.

Respondeo dicendo, quod clerici saeculares, et religiosi omnes, & regulares debent praecedere. Ita Ioannes Montaigne, [l] Rebuffus, & Cassaneus ad hoc aliquos sacros Canones allegantes. Probatur etiam per argumentum ab ordine literae, quod in iure receptum est secundum Baldum, [m] & Nicolaum Euerardum, & videmus titulum de clericis, vel monachis in corpore Decretalium existentem priori loco, clericos, secundo vero monachos apponere, & sic in locum processionibus sunt apponendi clerici pos-

[l] Montain. in tract. de auctor. c. Concily num. 84. Ripa nu. 2. & Cassan. de glor. mundi. 12 ...
[m] Bald. in l. ... C. de Epis. & cleri. Euerard. in locis legalibus.

posteà autem religiosi. Et inter clericos priori loco sunt constituendi canonici Ecclesiarum Cathedralium, quia dicuntur clerici primi gradus, alij autem aliarum ecclesiarum dicuntur clerici secundi gradus, vt notat Innocentius. [a] Inter altos autem clericos ecclesiarum inferiorum, qui sunt dignitatum ecclesiarum praeferuntur, vtpotè canonici ecclesiarum collegiatarum rectoribus simplicium ecclesiarum argumento aliquorum decretorum: [b] posteà vero rectores parrochiales deinde caeteri clerici seculares, deinde Canonici regulares Diui Augustini debent praecedere fratres Diui Benedicti cõgregationis Cassinẽsis alias Sanctae Iustinae de Paula nuncupatis, prout fuit tempore Pij Quarti ventilatum, & tandem obtinuerunt, vt refert Nauarrus, [c] vbi refert quandam sententiam Cardinalium deputatorum ad litem hác definiendam: refert etiam Bullam Pij Quarti super hoc editam, quae incipit, *Sedis Apostolicae prouidentia*, & habetur in bullis [d] huius Summi Pontificis. Deinde veniunt Monachi Sancti Benedicti, & posteà alij monachi, Iuxta antiquiorem institutionem. Post alios vero veniunt fratres Mendicantes, & religiosi, ordinis Praedicatorum debent praecedere, prout declarauit Pius Quintus in quadam bulla, [e] quae incipit: *diuina disponente clementia*, quae habetur inter constitutiones Pontificales eiusdem nunc Pontificis. Deinde fratres Minores, posteà Eremitae Sancti Augustini demum Carmelitae. Et inter illos qui sunt eiusdem ordinis, & professionis illi, qui sunt maiores dignitate debent magis honorari, iuxta ea quae in iure, [f] & inter aequales gradu, & dignitate antiquiores non aetate; sed receptione in Ecclesia, vel monasterio, vt leges [g] Canonicae, & Ciuiles nobis insinuant, sic enim in illis consideratur antiquitas, vt notat quaedam glossa. [h] Inter omnes autem certum est, quod non facta distinctione antiquitatis, vel religionis Episcopi, & superiores debent primum locum tenere, cum propter suam eminentiam fratres eos appellet Papa, vt multae decretales [i] nos docent. Et post illos, Abbates monasteriorum, qui etiam propter sui excellentiam sub generali appellatione habentium dignitates comprehenduntur, quod docuit glossa, [k] ad quod etiam faciunt tradita per Lappum. [l] Inter Episcopos autem antiquiores in promotione praeferuntur, vt sacri Canones [m] determinant, & inter Abbates idem erit seruandum si sunt eiusdem ordinis, si verò sint diuersae religionis, tunc qui sunt antiquioris religionis praeferuntur: iuxta ea quae supradicta sunt, & tradit Gondisaluus de Villadiego. [n]

a Inno. in c. sedes, de rescr. & in c. frater nostrum, de sepult.
b c. licet, ca. non mutto. c. statutum, de elect. lib. 6.
c Nau. in ca. statuimus. 9 q. 9. nu. 4.
d Constit. Pij IIII. const. 19 pag. 454.
e Constit. Pij V. 26 pag. 583
f c. statuim. de maior. & obedien. l. 2. ff. de albo scriben.
g c. de maior. & obedien. l. 2. ff. de albo scriben.
h glo. in c. fin. de consuet. lib. 6.
i c. quam gratiam de crim. falsi ca. siquis suadente de poenit.
k glo. in ca. 2. de praeb. lib. 6.
l Lappus al legat. 84.
m 17 dist. §. Episcopos.
n Villadiego delegatus 1. p. q. 7. nu. 9 & 30. cum seq.

ARTICVLVS II.

Vtrum in religionibus praecedentiae sint licitae.

RESpondeo dicendo, quod prout constat ex dictis in superioribus articulis in religionibus praecedentiae sunt licitae. Cum enim religiones ordines etiam nuncupentur in ipsis omnia ordinata esse oportet. Quod insuper probatur, nam sicut Deus immensus sapientissimus, & iustus. Angelis dominatur, ita Angeli hominibus, & homines animalibus animo corpori, Coelũ terrae, & ratio appetitibus. Et sicut vt ait Diuus [o] Gregorius, & tradit Cassaneus, in Coelorum Hierarchia adsunt Angeli, Archangeli, & alij spiritus, qui non sunt aequales, sed differunt in gradibus, & dignitatibus, & secundum Titum Liuium firmitas fidei est subiectis maioribus, & secundum Dionysium lex aeterna naturae dictat, vt inferiora superioribus obediant: ita ad maiorem concordiam congregationum in terra maximè oportuit, vt esset diuersitas, & maioritas, & quod superiores inferioribus praecedant, & ab ipsis reuereantur, prout ex iure colligunt Doctores communiter quos referunt Boetius, [p] & Azeuedo. Hunc ordinem in domo Salomonis maximè laudauit Regina Sabba, quae ordinem officiorum attente considerans in maximam admirationem deuenit, prout in libris Regum [q] refertur, & in praecedentiis, & sedibus vnicuique debitis honor, & dignitas cuiuscumque ostenditur, prout ex multis iuris canonici & ciuilis [r] locis colligitur, & tradũt Baldus, Tiraquellus Lara, Azeuedo, & Cassaneus. Et ita videmus in ciuitatibus bene ordinatis, Correctores superiora quam alij in actibus publicis sedilia habere. Nec Dominus hunc sacratum ordinem in Euangelio reprobauit, sed praecedentias, & maioritates procurare fatuitatem iudicauit dicens. Nescitis quid petatis. Quas praecedentias in regionibus statutis ordinationibus, & consuetudinibus approbatas videmus, in quibus particulariter discurrere superuacaneum duxi, quia secũdum Alciatum, [s] Boetium, & Cassaneum, non sunt firmae sixae, & certae praerogatiuae, in communitatibus, sed secundum temporum varietatem, & personarum, & regularium praecedentiae, & maioritates cuicunque deputantur.

o ca. ad hoc familia. ... Cassa. in catalogo gloriae mundi. ... par. ... 32 par. ... rani quadri. & seqq.

ARTICVLVS III.

Quid agendum in processionibus pro controuersia sedanda ratione praecedentiae.

RESpondeo dicendo, quod Concilium [t] Tridentinum determinat in hunc modum dicens controuersias omnes de praecedentia, quae per saepè cum scandalo oriuntur inter ecclesiasticas personas, tam saeculares, quam regulares, in processionibus publicis, tum in iis quae fiunt in tumulandis defunctorum corporibus, & in deferenda vmbella, & aliis similibus. Episcopus amota omni appellatione, & non obstantibus quibuscunque componat.

Pro cuius decreti explicatione est notandum, quod quando oritur aliqua contentio super praecedendo inter aliquos in prouiso quemadmodum saepius contingit, vbi neque locus, neque tempus, longam deliberationem, aut causae cognitionem permittit, Episcopus in continenti debet iubere partibus ante se docere de iure suo sine mora, neque requiritur aliqua sola iudiciaria. Et ratio huius est, quia agitur de re quae non capit dilationem, sed in breuissimo tempore est peritura. Pro quo est quidam textus, [u] secundum intellectum glossae, & ibi Bartolus, tenet idem Bartolus, & propter dictam causam adhuc non requiruntur exactae probationes, vt voluit quaedam glossa. [x] Et vbi alias nõ posset sic in breui de iure partium constare, vtpotè quia vna religio dicit de priuilegio, vel consuetudine debere alij praeferri, quũ tamen tunc decet debere Episcopum illam praeferre alteri, quae de iure communi est praeferenda, est argumentum optimum in quadam decretali [y] in fine eiusdem, & si velit adijcere ista verba (saluo, scilicet iure alterius partis si quod in veritate sibi competit) satis esset cautũ ne pars altera in tantũ scandalizaretur. Et vbi seditiones magnae, circa hoc oriũtur posset Episcopus vtrosq; contendentes repellere pro illa vice, per ea, quae in simili notat Innocentius, [z] & tradit Gondisaluus

p l. honor. §. gerẽdorum ff. de munerib. & honorib. l. qui quis in fin. & ibi gl. fin. C. de postuland. ca. licet. 2. & ibi gloss. 45. dist. Boet. in tract. de ordi. graduum 2. part. nu. 54. & 62. Pisa in Coram l. 2. c. 2. in princ. & ibi Azeuedo nu. 19 lit. B. c. ... ordo 93. q. 5. c. 289. dist.
q 3 Reg. cap. 10.
r c. cum olim de consuet. gl. & Bald. in l. decernimus 2. notab. C. de sacrosan. Eccles. Tiraq. de primog. in praefat. num. 13. Lara. in l. si quis à liberis. nu. 21. ff. de liberis agnoscend. Azeued. vbi su. nu. 1. fol. 30. & nu. 13. fol. 34. Cassaneus in consuet. Burg. tit. des iustans rub 6 §. 4. gl. entreguils. n. 5.
s Alciat. li. 3. dispunct. cap. 4. Boetius vbi sup. 2. p. c. 45. Cassan. de gl. mundi 1. par. consid. 4.
t Conci. Trid. sess. 25. de regul. c. 13.
u gl. in l. vnica, vbi Bart. ff. de glande lege Bart. in l. si priuat. circa fin. ff. de nouo oper. nunciat.
x gloss. in d. l. vnica.
y c. cum persona de priui. lib. 6.
z Innocen. in c. in praesentia, de probat. Villadiego, delegatus 1. par. q. 7. num. 15.

de

de Villadiego. Et hoc modo secundum Concilij Tridentini decretum omni appellatione remota, & non obstantibus quibuscunque prædictas controuersias componere Episcopus potest. Quæ inter regulares vtinam cessassent, cùm non cedant in ædificationem populi, imo in scandalum emergant, ita vt petra scandali possint optimo iure appellari. Vnde in regnis Portugalliæ fratres Minores nostræ sacræ religionis Minorum de obseruantia humilitatem profitentes vt vere filij humillimi Patris nostri Francisci in publicis processionibus ordinatione sua & antiqua consuetudine vltimo loco incedunt, quæ humilitas est præclara, & à Deo dilecta virtus præsertim in regularibus qui sine illa passum in religione proficiunt argumento eorum quæ in sacris Canonibus [a] notantur: gloriosa enim res humilitas quæ ipsa quoq; superbia appellari se appetit, ne vilescat, vt ait D. Bernardus à quadam glossa [b] singulari relatus. Et certè vellem quod circa hoc fieret in nostra sacra religione Minorum de obseruantia constitutio generalis qua præciperetur, vt hæc laudabilis consuetudo in omnibus actibus à nobis fratribus Minoribus obseruaretur, vt ita non simus Petra scandali in similibus controuersiis, sed in resurrectionem multorum ad imitandum humilitatis exemplum simul positi vt scopus, sed quia hæc quidem supererogationis & non obligationis sunt ideo oporter adducere concessiones, vt omnis controuersia & lis amoueatur.

[a] c. 3 de pœnit. d. 2.
[b] glo. in c. 1. de relig. domib.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum fratres minores obseruantiæ debeant fratres minores conuentuales præcedere.

Respondeo dicẽdo, quod *Leo Decimus statuit quod ne inter fratres Minores obseruantiæ & conuentuales super precedẽtia dissensio & contentio oriatur, talis inter eos ordo seruetur, videlicet quod in processionibus & funeralibus, ac exequijs, necnon & in alijs actibus publicis in quibus fratres obseruantes, & conuentuales conuenerint fratres conuentuales fratribus regularis obseruantiæ locum digniorem relinquere teneantur.* Ita habetur in ordinis supplemento. [c] *Et idem Leo X. declarauit tam fratres minores obseruantiæ quam conuentuales, in quibuscunque processionibus, & alijs actibus publicis, in quibus eos simul adesse contigerit suas Cruces posse, & debere referre, ita tamen quod sicut ipsi fratres obseruantiæ regularis locum digniorem inter omnes alios fratres dicti ordinis tenere debent, sic etiam eorum Cruces in parte, seu loco digniori processionis deferri possint & debeant.* Ita habetur in eodem libro [d] supplementi.

[c] supp. fol. 32. concess. 123.
[d] suppl. fol. 36. concess. 128.

Aduertendum tamen, quod Gregorius Decimus tertius anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo ordinauit, vt secundum antiquitatem loci priùs in ciuitatibus fundati & non secundum religionis antiquitatem præcederent mendicantes, & alij religiosi, & licet fratres Minores de obseruantia præcederent fratres conuentuales virtute Bullæ Leonis Decimi superiùs allegatæ, tamen ait Capucinus [e] in additionibus ad Compendium mendicantium pendere sub iudice hoc in ciuitate Neapolitana, & in his Hispaniarum partibus constitutionem Gregorianam non video receptam.

[e] Capuci tit. process. a. tom. pag. 123.

QVÆSTIO XXXVIII.

De procuratoribus fratrum, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 Vtrum conuentus sine prælato possit constituere procuratorem pro conseruatione monasteriorum ad obligandum monasterij reditus.
2 Quomodo procurator ad causas sit à conuentu constituendus.

ARTICVLVS I.

Vtrum conuentus sine prælato possit constituere procuratorem pro conseruatione monasterij ad obligandum monasterij redditus.

Respondeo dicendo, quod conuentus in his quæ separatim pertinent ad illum potest constituere procuratorem sine consensu prælati, vt determinat [f] Innocentius receptus ab omnibus, quia & quælibet pars capituli in his quæ ipsam solum attingunt potest constituere procuratorem secundum Innocentium [g] imo & quilibet monachus in his quæ pertinent ad se solum vt quia est opiliatus, vel alimenta sibi denegantur potest agere per se constituere procuratorem secundum Innocentium [h] & alios, & tradit Nauarrus. Quod probatur nam conuentus est aliud à prælato adeo quod prælatus non est propriè de capitulo, neq; de conuentu secundum glossam [i] communiter receptam. Probatur etiam quia conuentus cum vicario qui solet appellari supprior in monasterijs quæ regũtur per priores & prior claustralis in monasterijs quæ reguntur per Abbates de quo fit in sacris Canonibus [k] mentio. Cuius officium non vacat per mortẽ Abbatis vel prioris, vel terminat ius [l] legitime potest constituere procuratorem in his quæ pertinẽt ad ipsum cõuentum, vt in iure probatur. [m] Nec his obstat, quod mortuo, vel excommunicato principali prælato vicarius eius etiam ad officium moritur vel suspenditur, vt in iure [n] videmus decisum, quia illud verum est de vicario generali prælati, qui à solo eo recipit iurisdictionem, non tamẽ de prædicto priore suppriore vel vicario claustrali qui non à prælato, sed à iure recipit iurisdictionem. Et aduerte, quod ille cui conceditur aliquid, concessum videtur id quod sine illo fieri nequit, vt est vulgare in iure, [o] imo quod fieri potest sine illo, sed non commode, vt etiam innuunt iura. [p] Per quæ iura hoc tenet Aretinus, [q] cùm ergo conuentui in his quæ pertinent ad eum concedatur facultas constituendi procuratorem siue syndicum, & hoc non possit facere saltem commodè quia non admitteretur à iudicibus sine obligatione bonorum suorũ consequitur posse obligare se & sua bona, vel quatenus pertinent ad illum in constitutione sui procuratoris.

Vnde infertur, quod non potest prouincialis reuocare procuratorem à conuentu aliquo legitimè constitutum, argumento cuiusdam iuris [r] regulæ quæ habet, quod omnis res per quascumque causas nascitur per easdem dissoluitur, & ad omnem actũ faciendum est necessarium, vt potestas concurrat simul cum voluntate iuxta decisum in iure, [s] & nullo iure neque communi, neq; particulari habetur,

[f] Inno. in ca. edoceri. nu. 6. de rescrip.
[g] Inno vbi su. num. 3.
[h] Inno. in c. cum. 1. & A. ff. de re iud. Nau. in c. non dicatis 12. q. 2.
[i] Gloss. in ca. ut q quis de ætat & quali. in v eisdem.
[k] c. cum ad monasteriũ. §. prior de stat. mona h.
[l] clem. ne in agro. §. 1. si quis autem. v. Abbatem de stat. monach.
[m] d. §. si quis autem. v. Abbate.
[n] c. 1. de offi. vicarij li. 16.
[o] l. 2. ff de iurisd omn. iud. c. præterea de offic. de leg.
[p] l pen. ff. de vsufruct leg. l quicumque. §. si eo quem ad tondendũ ff. de vsufr. act.
[q] Aretin in ca. de testibus co. 3. de testib. cogend.
[r] c. 1. de reg. iur.
[s] c. cum super de off. de leg.

 quod

quod prouincialis habeat potestatem constituendi, aut reuocandi procuratorem conuentus, & sicut lege cautum est, vt quilibet regulariter possit constituere & reuocare procuratorem suum. Ita nulla lege conceditur regulariter vni potestas reuocandi procuratorem constitutum ab alio, & cùm regulæ sit standum donec demonstretur, & probetur exceptio iuxta quandam glossam [a] communiter receptam & non demonstratur prædictam regulam limitari in hoc casu standum est illi in eo. Vnde si prouincialis de facto eam reuocaret talis reuocatio ait Nauarrus, [b] quod erit tyrannica & omni iure respuenda iure naturali diuino & humano nitendo quandoquidem tollitur libertas à iure communi concessa.

Ex his colligitur, quod procurator à solo conuentu creatus potest agere illa ad quæ est constitutus iuxta ea quæ communiter in huiusmodi procuratoribus in iure [c] tribuuntur.

Hæc tamen omnia non habent locum in syndico fratrum Minorum de obseruãtia syndicus enim à prouinciali constituitur ad hoc authoritatem à Sede Apostolica habente prout infra in quæstione de syndico dicemus.

[a] L. Glos. in l. omnes definit. ff. de reg. iur. & in rubr. nod 26.

[b] Na in add. ad la. 1. consil. 1 de elect. consil. 14.

[c] In titulis de procurat. in sexto & Clem. tit. de procur.

ARTICVLVS II.

Quomodo procurator ad causas sit à conuentu constituendus.

RESpondeo dicendo, quod debet sono campanæ conuocari totus conuentus, & cùm omnes simul conuenerint debet prior, vel præsidens proponere, & petere suffragium à quolibet super hac re iuxta quandam [d] legem. & habito sensu ipsorum requiritur quod in instrumento procurationis exprimantur nomina singulorum prout resoluit Speculator [e] quem sequitur Rebuffus, vbi limitat nisi essent in conuentu, quotquot in instrumento non possunt describi, tunc enim in syndici constitutione sufficeret dicere conuentus. Ita in simili Ioannes Faber [f] quem sequuntur Alexander, & Rebuffus, qui dicunt hoc non habere locum in alienatione rerum Ecclesiasticarum.

[d] L. 2. C. de decurionib.

[e] Specul. tit. de synd. Rebuf. in arbi. excep. in v. ratione synde in l. 1. 8. in declaratione

[f] Faber in § si dicitur. Alex. cons. 1. in 4. volu. Rebuf. de alien. rerũ Eccles. n. 16.

QVÆSTIO XXXIX.

De procuratore fratrum Minorum regularis obseruantiæ qui syndicus nominantur in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *QVis possit constituere hunc procuratorem.*
2 *An syndicus fratrum Minorum sit procurator fratrum an Sedis Apostolicæ.*
3 *Quam authoritatem habeat prædictus syndicus.*
4 *Vtrum Syndicus possit retinere eleemosynas pecuniarias fratrum.*

ARTICVLVS I.

Quis possit constituere hunc procuratorem.

REspondeo dicendo, *quod Innocentius IIII. concessit ministris fratrum Minorum authoritatem quatenus in prouinciis eis commissis per se, vel per fratres suos quibus id duxerint committendum possint constituere, vel nominare aliquos viros idoneos Deum timentes, qui secundum indigentiam conuentuum seu domorum prædictorum fratrum possint res concessas fratribus huiusmodi authoritate Apostolica petere, ac vendere, commutare alienare, tractare, expendere, permutare, & in fratrum vsum conuertere. Concessit etiam, quod liceat prædictis ministris præfatos viros sic constitutos remouere, aliosq́; ad prædicta exequenda sine difficultate aliqua subrogare, quoties videbitur opportunum.* Ita habetur in monumentis [g] ordinum.

Aduertit Collector [h] priuilegiorum mendicantium, quod post declarationem Nicolai Quarti, nõ possunt fratres facere prædictam denominationẽ, sed secundum determinationem Martini Quarti, quæ est huiusmodi.

Martinus Quartus concessit generali & prouincialibus, & custodibus vniuersis ordinis fratrum Minorum, quod possint nominare aliquas personas, quæ non sint de prædicto ordine, quæ personæ sic nominatæ habeant circa res concernentes ipsos fratres administrationem legitimam & generalem, ac liberam. Et decreuit, quod tales personæ sunt veræ & legitimi administratores & œconomi, syndici, & actores qui res prædictas & rerum prædictarum pretium nomine Romanæ Ecclesiæ recipiunt, & per eosdem in fratrum prædictorum vtilitatibus (prout eis licet ex regula, vel declaratione regulæ) conuertant, quando à prædictis ministris, vel aliis fratribus de assensu eorundem ministrorum fuerint requisiti. Et generaliter cõcessit, quod prædicta persona habeát facultatem procurandi in omnibus causis pro rebus & locis ad ecclesiam Romanam spectantibus, & ipsorum fratrum vsui concessis. Necnon pro immunitatibus, libertatibus iuribus ac priuilegiis eorundem fratrum, & suorum conuentuum, seu domorum. Ita habetur in monumentis [i] ordinũ quod & Martinus V. [k] postea confirmauit. Et similiter Eugenius IIII. [l]

Aduertendum est circa prædictam concessionẽ, quod guardiani etiam cum toto suo conuentu non possunt prędictos procuratores, vel syndicos nominare quia hoc solum conceditur ministris & custodibus. Et similiter est aduertendum, quod ministri seu custodes non instituunt præfatos procuratores, & syndicos, sed simpliciter nominant, & sic nominati per illos instituuntur à Summo Pontifice pro procuratoribus & syndicis suæ sanctitatis, & Ecclesiæ Romanæ, ad quam pertinent res concessæ fratribus, quando dantes non reseruauerunt sibi dominium, & quando huiusmodi res sunt tales, quarũ vsum licet fratribus prædictis habere, vnde sequitur, quod respectu rerum in quibus dantes reseruauerunt sibi dominium, aut quarum vsum non licet, vel aliquando non licuit fratribus habere nihil possunt agere procuratores vel Syndici.

Aduertendum insuper, quod guardiani habentes ad id authoritatem à prouincialibus possũt syndicum instituere cùm hoc à sua sanctitate, non prohibeatur, nam cùm dicti prouinciales habeant ad huiusmodi nominationem authoritatem à prælibato priuilegio perpetuo nemini dubium esse debet, quod possint prædictam potestatem aliis delegare & committere.

Aduertendum etiam, quod semper syndicus per scripturam constituitur firmatam signo, & sigillo prælati ipsum nominanti, nec oportet, vt ante publicum notarium detur. Scriptura enim firmata à persona in dignitate constituta fidem facit. Imo loquendo secundum rigorem scriptura in hoc casu minime desideratur, sufficit enim vt facultas data syndico testibus probetur. Testes enim secundum ius eandem vim habent quam scriptura sortitur. Imo si aliqua persona officium syndicatus multis retro annis gessit, etiamsi de eius constitutione neq;

[g] In 1 impr. fo. 29. & in 2. fo. 143. concess. 247.

[h] Collect. tit. procura. fratrum seu syndici.

[i] In 1. impr. fo. 46. & in 2. fo. 129 conc. 290.

[k] Habetur in monu. in 1 impr. fo. 38. & in 2. f. 38. conc. 32 prope fin.

[l] In 1. impr. fo. 40. & in 2 fo. 38. concess. 42. in fin.

per scripturam, neq; per testes constiterit, sufficit ad probationem diuturnitas temporis, in quo prædictum gessit munus, vt de prædicta constitutione minime dubitetur iuxta quandam celebrem Baldi [a] doctrinam, & in proprijs terminis syndicatus ita respondet Curtius [b] Senior, & tenent multi alij relati per Tiraquellum.

[a] Bal. cōs. 257. in primo vol. dum libr. 3.
[b] Curtius Senior consi. 77. nuper monuis Tiraq. de præscrip. §. 1 glos. 4. v. trigesimo primo.

ARTICVLVS II.

An syndicus fratrum Minorum sit procurator fratrum, an sedis Apostolicæ.

Respondeo dicendo, quod in omnibus religionibus (excepta religione fratrum Minorum de obseruantia) certum est & ab omnibus scitū in omnibus conuētibus esse quosdam œconomos & procuratores possessiones & bona temporalia administrantes quibus religiosi aluntur in claustro viuentes, sicut in domibus principum, & dominorum œconomi constituuntur cum potestate ad dispensandū in temporalibus, qui reddunt rationem villicationis suæ. Et conuentus prædictarum religionum, apud quem dictorum bonorum administratio & proprietas in communi potest procuratorem, & œconomum ad prædicta constituere ne religiosi temporalibus & litibus & negotiationibus implicentur, sed Deo optimo maximo, vt eorum postulat status vacent. At religio fratrum Minorum, quæ in communi, & in particulari est incapax bonorū, & cuius fratres nec per se neq; per interpositā personam possunt recipere denarios, vel pecuniam, nō possunt suo nomine constituere syndicum vel procuratorem, qua ratione attenta fuit sublatus eorum syndicus à Ioanne XXII. quod fuisse optimè factum testatur Aluarus. [c]

[c] Aluarus, lib. 2. ar. 6.

Sed si constitutio prædicti syndici attente consideretur inueniemus ipsum non constitui ab ipsis fratribus, vt ipsorum procurator, & administrator. Cum enim ipsi nec in communi neque in particulari aliquid habere possint euidens est sequitur non posse constituere œconomum qui ipsorum nomine temporalia administret. Deputatur ergo, & nominatur ab ipsis authoritate Apostolica de qua in articulo præcedenti, vt dispenset prędicta bona authoritate Sedis Apostolicæ, cuius sunt bona ipsis fratribus oblata, quare Martinus Quintus approbauit literas Martini Quarti positas in articulo superiori, & fulminauit illas inserendo de verbo ad verbum, & concessit Ministris, & custodibus, ac alijs fratribus minoribus, quod literis prædictis ac omnibus in eis contentis libere, & licite vti valeant randiu, & quousque per Sedem Apostolicam aliud in præmissis eidem ordini vtilius fuerit ordinatum. Non obstante constitutione Ioannis XXII. quæ incipit, ad conditorem, per quam prædictis fratribus ne literis, & concessione præfatis sine speciali Sedis Apostolicæ licentia vterentur prohibitum fuerat, ita habetur in libro [d] monumenta ordinum. Ex his sequitur fratres minores prælatos vtēdo syndicis non deuiari à paupertate stricta quam Domino promiserunt, imo in eorum vsu profiteri se nihil in hoc mundo habere, cum ipsi syndici, vt procuratores & administratores Sedis Apostolicæ sint deputati, administrantes res quibus viuunt ipsi fratres nomine Sedis Apostolicæ. Cuius prædictæ res sunt, imo non vti syndico ad prędicta videtur non ita puritati regulæ nostræ cohærere, quare ratione in initio nostræ sacræ religionis cum Pater noster Franciscus adhuc viueret vsus syndici incepit, & Innocentius Quartus contemporaneus Seraphici patris ipsum prædictis fratribus concessit, vt ex eius indulto posito in primo huius quæstionis articulo patet.

[d] in 1. imp fo. 38. & in 2 fo. 38 concess. 42. prope finem.

ARTICVLVS III.

Quam authoritatem habeat prædictus syndicus.

Respondeo dicendo, quod syndicus fratrum minorum habet authoritatem ad recipiendum omnia quæ ipsis fratribus inter viuos & in vltima voluntate relinquuntur tam mobilia quam immobilia, omnia enim quorum vsus potest fratribus pertinere ad Sedem Apostolicam quoad dominium, & proprietatem spectant cuius nomine ipse syndicus ea recipit. Qui habet etiam authoritatem ad conuertendum prædicta in alia quorum vsus ipsis fratribus est necessarius, & vtilis, quæ etiamsi bona sint immobilia possunt à prædicto syndico vendi & erit venditio valida etiamsi fit facta sine ea solemnitate qua res ecclesiasticæ iuxta sacros Canones debent alienari, vt tenet Baldus [e] loquendo de bonis oblatis fratribus mendicantibus tempore quo non erāt capaces bonorum immobilium, & ea recipiebant ad statim vendendum & in eorum vsus conuertendu. At modo attento, quod confirmatis præfatorum fratrum priuilegijs sunt capaces bonorum in communi prout determinant Concilium [f] Tridētinum non poterunt dicti mendicantes ea bona sine solemnitate iuris alienare, vt aduertit Nauarrus. [g] Ex quibus colligitur, quod præfata Baldi doctrina solum potest verificari in bonis immobilibus, quę fratribus minoribus inter viuos aut in vltima voluntate dantur aut relinquuntur, ea enim syndicus præfatus sine solemnitate iuris potest alienare. Potest etiam ipse syndicus omnia quibus viuunt fratres nomine sedis Apostolicæ commutare, alienare, tractare, expendere, & permutare, & in vsum fratrum conuertere, etiamsi sint bona mobilia, vt patet ex concessione Innocentij IIII. in primo huius quæstionis articulo relata. Quod verbum alienare cūm comprehendat etiam donationem facere clare innuit posse prædictum nomine Sedis Apostolicę extra ordinem aliquam in vtilitatem fratrum facere donationem, prout in Primo [h] Tomo late probauimus. Quæ omnia cūm fiant authoritate Sedis Apostolicæ non derogāt nostræ regulæ puritatem, nec propter eandem causam vendendo syndicus dicta bona, & pretium eorum in vsus fratrum conuertendo possunt argui de peccato fratres minores quasi per interpositam personam pretium prædictarum rerum recipiant cum syndicus non sit ipsorum fratrum sed Sedis Apostolicæ interposita persona.

[e] Bal. in auth. si qua in alter. C. de sacrosan. eccles.
[f] Conc. Trid. ses. 25. de reg. ca. 3.
[g] Nau. in c. non dicatis n. 32.
[h] 1. tom. q. 27. ar. 6.

Habet etiam syndicus authoritatem ad petendum in iudicio nomine Sedis Apostolicæ. Pro cuius dicti explicatione est notandum quod simplex regularis in religionibus bonorum capacibus non est persona legitima contra quam vel pro qua nomine proprio iudicium fundari possit super iuribus temporalibus, quorum ipse non est capax secūdum Speculatorem, [i] æquatur enim regularis seruo, & filio familias in hoc, contra quos vel pro quibus non potest fundari iudicium nisi in casibus iure expressis, vt dicitur in Iure, [k] tum quia nulla alia iura habet neque habere potest ipse monachus, vt sacri [l] canones, & leges imperiales determinarunt, nam per professionem omnia talia iura antè illam ad ipsum pertinentia transeunt in monasterium secundum ius, [m] & post eam obuenientia acquiruntur

[i] Specul. de actione n. 48. & de pro. n. 19. DD. c. vl. de delict. de veter. [k] l. [illegible] l. [illegible] ff. de re. dic. l. [illegible] C. eod.
[l] [illegible] monacho & c. si de stat. monac. Auth. ingressi C. de sacrosan. eccle. [m] in professione [illegible] Auth. ingressi.

tur illi & non sibi & ita exercitium eorum non pertinet ad eum, sed ad monasterium. Cuius etiam nomine non potest siue eiusdem mandato agere secundum Panormitanum,[a] Imolam, & Felinum & omnes, etiam pro iniuria sibi facta, imo eam remittere potest monasterium etiam eo inuito secundum Baldum [b] communiter receptum, nec etiam pro restitutione vestis qua spoliatur per quandam glossam [c] cum ibi notatis, nec potest acceptare procurationem, nec constituere neq; substituere procuratorem sine licentia superioris, vt dicitur in quadam Clementina,[d] neque acceptare executionem testamenti, licet constitui possit & deputari executor ante licentiam, vt in iure [e] notatur.

[a] Pano. Imola. & Felin. & omnes in c. cum dilect. de rescr.
[b] Bald. in cap. præsens q. vlt. C. de transact.
[c] gl. c. in c. non dicatis. 19. q. 7.
[d] clem. religiosus de procur.
[e] c. 2. de testa. lib. 6.

Dixi super temporalibus quorum ipse non est capax, nam potest super iure manendi in monasterio & restitutione ad illud, & super iure competenti sibi per professionem electionem, vel collationem canonicam vel alio titulo, cuius est capax iuxta quandam decretalem,[f] & agens super iure electionis suæ habebit impensas à monasterio secundum Archidiaconum,[g] à monasterio, inquam à quo eligitur & non à suo si ad aliud eligitur secundum Felinum,[h] qui secutus Imolam ait non posse agere super iure electionis ad illud monasterium sine licentia superioris, quod non est verum ad literam, nam licet non possit acceptare electionem, vel prouisionem sibi factam sine consensu superioris, post acceptationem tamen factam de illius licentia potest agere. Sine alia noua, quod secundum [i] Nauarrum est notandum pro aliquarum [k] decretalium intellectu.

[f] d. ca. cum dilect. de rescrip.
[g] Archidiac. in c. cum pastoris. 2. q. 7.
[h] Felin. vbi sup. nu. 15.
[i] Na. in d. c. non dicatis nu. 64.
[k] c. quorundam c. si religiosus de elect. lib. 6.

Ex quibus concluditur quod cùm syndicus apostolicus fratrum minorum sit constitutus, vt procurator Ecclesiæ Romanæ quæ sibi reseruauit dominium & proprietatem iurium, quorum fratres prædicti nec in communi, neq; in particulari sunt capaces potest agere in iudicio pro talibus iuribus obtinendis non nomine conuentus quorum ipse in communi est incapax, sed nomine sedis Apostolicæ, cuius ipse est procurator, & syndicus prout patet ex dictis. Cùm enim nostra religio sit omnino incapax prædictorum iurium non potest (sicut in aliis religionibus bonorum capacibus contingit) nomine ipsius aliquis procurator deputari ad prædicta iura vendicanda. Et ideo necessarium fuit vt Sūmus Pontifex, qui prædictorum iurium est verè Dominus facultatem syndico impartiret ad hoc munus exequendum sicut concessit Martinus IIII. in priuilegio in primo articulo relato in illis verbis, ibi. *Et generaliter concessit quod prædicta persona habeat facultatem procurandi in omnibus causis pro rebus & locis ad ecclesiam Romanam spectantibus, & ipsorum fratrum vsui concessis. Necnon pro immunitatibus libertatibus iuribus ac priuilegiis prædictorum fratrum & suorum conuentuum seu domorum.*

Aduertenda autem maxime sunt in postrema huius concessionis verba: sicut enim monasterium capax bonorum potest agere pro iniuria alicui fratri particulari illata prout dictum est supra, ita etiā videtur quod syndicus potest agere pro iniuria alicui fratri minori illata, cùm enim possit agere pro iniuria facta monasterio & domui ipsorum fratrum videtur, quod etiam possit agere pro iniuria illata fratri. Hoc enim indicant prædicta vltima verba vno contextu collocata ibi, *prædictorum fratrum & suorum conuentuum & domorum*, quæ æqualiter videntur ad omnia supra apposita referri. At videtur syndicum ad prædictam authoritatem non habere, sed tantum per officium iudicis posse ipsos fratres satisfactionem prædictæ iniuriæ postulare, ne alius audeat simile crimen patrare, non enim syndicus est datus ab Ecclesia Romana, nisi, vt ipsi fratres à labe proprietari liberentur, & ne per se, aut per interpositam personam circa temporalia se immergant & sic tantum constitutus est pro his rebus administrandis petendis & exequendis, in quibus ipsa sedes Apostolica habet Dominium & proprietatē, & ideo potest agere pro iniuria facta monasterio aut domui præfatorum fratrum cùm Papa dominiū præfati monasterij aut domus habeat, vt non potest agere pro iniuria facta fratri, cum ipse frater sui bonoris sit Dominus & capax, vnde ipse & monasterium talem iniuriam potest iure optimo sine authoritate præfati syndici remittere. Sed his respondetur concedendo quod monasterium, & fratres possunt huiusmodi iniuriam remittere at ipsius vindictam petere in iudicio non possunt, & eam syndicus petere conceditur, cùm ad eos pertineat non solum conseruare ea quæ in dominium Papæ sunt translata, sed etiam ipsos fratres indemnes conseruare, prout patet ex Bulla Pauli IIII. infra articulo sequenti alleganda. Notandum est vltimo, quod licet syndicus possit petere nomine ecclesiæ Romanæ quodcumq; ius ad ordinem pertinens non tamen ipse potest conueniri in iudicio, vt reus pro aliquo religioso fratri minori qui magnis debitis pecuniariis se innodauit, etiamsi nomine sui conuentus talia debita contraxerit cum Papa non constituerit se dominum totius iuris ordinis minorum, vt tanquam Dominus sentiret commoda, & incommoda, & posset eius syndicus, ad talia obligari, sed vt subleuaret summā paupertatem quam ipsi fratres numero multi non poterant commode obseruare, sicut in eorum regula continetur, si remedio syndici eis non succurreretur, prout in superioribus dictum est, bene tamen verum est, quod potest se syndicus obligare in aliquo contractu facto in vtilitatem cōuentus, & eius obligatio extra & in iudicio valebit. Caueant tamen fratres minores cùm sint lapides sanctuarij D. P. N. Francisci ne dispergantur per plateas solicitantes lites in tribunalibus, ac si essent metè seculares: ita vt intelligant omnes lites pro iuribus fratribus præfatis pertinentibus mouerit imo debent aduertere syndico, vt quidquid petierit non nomine ipsorum fratrum, sed nomine Sedis apostolicæ in iudicio petatur. Ex quibus non possū non condemnare vsum aliquorum fratrum, qui ita innodantur solicitudine in petendo monasteriis debita in tribunalibus, tam Ecclesiasticis, quam secularibus, sicut alij seculares inuoluuntur, non considerantes maxime alienum esse à sua professione & statu in his negotiis implicari, vt patet ex quadā clementina[l] dicente, cūq; dicti ordinis professores ex[l] pro nulla re temporali possint in iudicio expediri vel de par adp- prædictis fratribus non licet neq; competit, quin se de ver signi. potius (considerata sui status puritate) debent sibi scire interdictū quod huiusmodi executionibus & dispositionibus se capiunt. Nec valet dicere, quod syndicus ad quem actio & solicitatio spectat non vult se his apponere negotiis, nam respondeo quod si nolit sufficit, quod constituat procuratorem qui suo nomine solicitet iudices & causas definite faciat. Sed huic responsioni respondent mihi aliqui fratres dicentes, quod procurator constitutus à syndico subornatus non agens de iure suo, non ita postulabit neq; solicitū se exhibebit sicut oportet, & ita sibi competens ius negligentia procuratoris perdetur. At hæc dicentes sui status & professionis sunt obliti, cui omne litigium in iudicio est prohibitum, & puritati suæ regulæ satis dissonum, considerare enim debent, quod si syndicus, & eius procurato r

[l] clem. exiui de par. & de ver. signi.

curatores in hæc procurando fuerint ignaui, propter quod ius ad ipsorum vsum, & sustentationem naufragium patitur, Deus qui pascit aues cœli ipsos, vt filios charissimos sua prouidentia sustentabit. Etsi Deo sic disponente aliqua penuria fuerint oppressi meminerint se esse fratres altissimam paupertatem professi, cuius altissimæ paupertatis filia legitima penuria in temporalibus nuncupatur.

Aduertendum tamen, quod semper loquor de nimia solicitudine fratrum super hoc, non tamen cõdemno religiosam, & honestam supplicationem ex parte fratrum visitando ipsos iudices humiliter eorum officium implorando, & eorum paupertatem allegando.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum syndicus possit retinere eleemosynas pecuniarias fratrum.

RESpondeo dicendo, quod Martinus V. confirmauit constitutiones, quæ vulgariter appellantur Martinianæ, quas quidam legatus à latere præfati Pontificis ordinauerat in quibus quoad procuratores fratrum habetur sequens statutum.

Statuimus & ordinamus iuxta declarationem Nicolai III. & Clementis V. & Martini IIII. & V. quod quilibet conuẽtus seu locus habeat suum procuratorem œconomum syndicum & actorem. Cui omnis eleemosyna pecuniaria, & alia quæ ad pecuniam reduci possunt integraliter assignentur, qui easdem dispensare debeat legaliter, & fideliter pro reparatione conuentuum, & locorum, ac alias quoque necessitates fratrum pro tempore occurrentes. Et infra in omnibus quæ vltra hoc magis videntur arctare fratres siue ex declaratione Clementis, siue quacunque alia declaratione Summorum Pontificum vel aliorum quorumcumque apostolica à nobis authoritate commissa misericorditer dispensamus, non astringentes eos: propterea qui voluerit prædictas declarationes seruare, quia suo voto satisfacientes seruare valeant & tenere. Ita habetur in monumentis [a] ordinum. Confirmatio autem huiusmodi statuti & constitutionis in eodem libro [b] cõtinetur. Circa quam est notandum aliquos affirmare hanc Martini Quinti cõcessionem à familia Cismontana nostra sacræ religionis nõ esse receptam, & per consequens huius familiæ fratres minimè vti posse ad habendum syndicum ad prædicta, & sic deberi seruari dispositum à Nicolao III. & à Clemente [c] V. in suis decretalibus, vt in multis capitulis, & ordinationibus generalibus nostræ sacræ religionis expresse præcipitur. Alij diuersa via gradientes dicunt iam à familia Cismontana esse receptam, cum in omnibus prouinciis syndicus ad recipiendum pecunias sit deputatus, cuius consuetudinis testis est doctissimus [d] Corduba, & in ordinationibus generalibus [e] Toletanis declaratur non esse contra regulam prædictorum fratrum vti syndico etiam ad deponendum pecunias secundum Martini V. constitutionem.

Sed restat resoluere, Vtrum vti syndico ad recipiendum pecunias sit secundum prædictam regulam, an vero per viam dispensationis sit in religione introductum, Speculum fratrum minorum, & author cõpendij dicunt esse dispensationem, & Corduba sensit esse dispensationem, & relaxationẽ respectiuum. Mihi in hac parte videtur dicendum quod quãdo deponitur pecunia apud syndicum ad prouidendum necessitatibus præsentibus, & imminentibus conuentus, aut alicuius fratris particularis sine dispẽsatione, & regulæ relaxatione agitur. Pecunia enim prædicta in nomine dantis apponitur, qui prædictis necessitatibus prouidet secundũ declarationem Nicolai III. & syndicus apponitur, & constituitur à Papa, vt quædam generalis persona quæ nomine dantis prædictam pecuniam cõsumat, in quo exonerat ipsum dantem ab inquisitione alicuius personæ. Cui talis pecunia suo nomine cõseruanda tradatur, dantes enim eleemosynam facientes dictis fratribus nolunt personam quærere dicentes eos satisfacere eleemosynam largiendo, & non intelligẽtes regulam prædictorum fratrum ad eos inquisitionẽ prædictæ personæ remittunt. Et hoc voluerũt dicere ordinationes generales [h] Toletanæ. Hoc autem vt dictum est sine aliqua dispensatione ac prædictã regulam fit cum prædictus syndicus in nomine dantis prædictã pecuniã teneat & recipiat, & consumat, vnde fallitur Corduba [i] dicẽdo quod pecunia apud syndicum deposita non est dantis, sed sedis apostolicæ, cuius est ipse syndicus, & per consequens, quod dans eam minimè poterit repetere, nam contrarium est dicẽdum quod, scilicet, syndicus eam nomine dantis accepit, & ipsius dantis vsque ad consumptionem perseuerat quoad dominiũ & proprietatem qui antequam cõsumatur poterit eam toties quoties voluerit repetere. Verũ est tamẽ quod opinio Cordubæ hodie admittẽda est si quidem in constitutionibus generalibus nostræ sacræ religionis factis in capitulo generali facto Romæ anno Domini millesimo sexagesimo, dicitur in hũc modũ. *Declaratur iuxta sancita per Dominos P.P. Martinum V. & Pium IIII. quod Dominiũ pecuniæ hoc modo oblatæ pro fratrũ necessitatibus ad sedem apostolicã spectat,* circa quam declarationem aduertendum, quod in ea est error impressorum, vbi enim dicitur Pius IIII. debet dici Paulus IIII. Cuius constitutionem statim referam quia non extat in libris ordinis.

Paulus Papa IIII. ad perpetuam rei memoriam.

Ex clementi Sedis Apostolicæ prouisione, nectum personarum Deo deuotarũ professis sub regulari obseruantia Domino militantium pia deuotione prouenire dignoscitur, vt Romanus Pontifex quandoq; per prædecessores suos Romanos Pontifices, pro religionum conseruatione, & augmento, ac personarum earundem quiete & cõmodo, concessa, approbet, & innouet, approbata, & innouata Apostolica authoritate cõmuniat, vt eo firmiora persistant quo sæpius fuerint eiusdẽ sedis authoritate circumfulta. Sanè pro parte dilecti filij Clementis de Monelia Ministri Generalis fratrum minorum regularis obseruantiæ nobis nuper exhibita petitio continebat, Quod quũ inter operarios qui ad excolendam vineam Domini Sabbaoth (Dei gratia) vnde ipse magnis probitatis, & doctrinæ, ac animarũ salutis fructum semper olim attulerit, & quotidie afferre contemplatos ex inde pro suis sanctis studiis honestisq; laboribus, prog; salute animarum ab apostolica sede eius continuo pacem & dignitatem ardendam fortiter amatus est, tam spiritualia quam temporalia sub pluma ornamenta; aq; acceperit & accipiat, quibus & fratres sua officia, ac vitam suam regularẽ facilius atque expeditius exequi, & transigere possint, & cæteræ religiosæ personæ, & domus, alij exemplo ipsorum promptiores, alacrioresq; ad sua officia persoluenda reddantur. Quamq; etiam ex ipsius sedis prouisione ac benigna dignatione prouenire dignoscatur vt Romanus Pontifex quando per prædecessorum suorum Romanorũ Pontificum gesta innouat, ac innouationem, & renouationem restaurat, & apostolica authoritate vindicat, & restaurata muniat, & fulciat, atque pristinum statum restituat, & reducat, & propterea nonnulli Romani Pontifices prædecessores nostri nonnullas gratias concessiones, indulgentias, peccatorũ remissiones, absolutiones, & plenarias liberationes, prærogatiuas, fauores, immunitates, exemptiones, declarationes, facultates, ac omnia, & singula priuilegia & indulta tam spiritualia quam temporalia, & per falsam significata, aut per

[a] in 1. impr. fo. 193. frat. 3.
[b] fol. 38. & in 2. impr. fol. 36. concess. 41.
[c] ca. exiit. de verb. significat. clem. exiui. eod. ti.
[d] Cordub. super regu. frat. min. cap. 4. q. 16.
[e] ord. Tol. tit. de syndic.
[f] Specu. fol. 8. author compendij meridica & procurator
[g] Cord. sup. reg. c. 4. q. 16. in 4. puncto.
[h] ord. Tole. ti. de synd.
[i] Cordu. vbi sup. q. 16. in 4. puncto.

oraculo viuae vocis, vel alias etiam contra apostatas tam pro foro conscientiae quam pro foro fori, tam praedictis fratrum minorum, quam sanctae Clarae, ac tertio de poenitentia nuncupato ordinibus illorumque, superioribus fratribus monialibus & sororibus, ac vtriusque sexus personis, & monasteriis, domibus ecclesiis, & locis quibuscunque dictorum ordinum, nunc & pro tempore existentibus in genere, vel in specie etiam per modum communicationis siue extensionis priuilegiorum inter se, ac etiam cum illis quibuscumque ordinibus mendicantibus, & non mendicantibus & felicis recordationis Gregorius IX. Bonifacius VIII. Alexander IV. Nicolaus III. Clemens V. Eugenius etiam IIII. Leo X. Clemens VII. Paulus similiter III. Iulius etiam III. ac alij Romani Pontifices praedecessores nostri, & sedes apostolica tam super exemptionibus etiam ab ordinariorum locorū, & legatorum etiam de latere, ac haereticae prauitatis inquisitorum iurisdictione, visitatione, & correctione, quam etiam ab omni impositione, collecta, decima, subsidio, quarta & quinta funeralium & legatorum partibus, pedagiis, & gabellis, ac alio quocunque grauamine per sedem eandem pro tempore impositis, concesserunt. Ac pia memoria Martinus Quartus etiam praedecessor noster, qui considerans quod fratres Ordinis Minorum Regularis Obseruantiae, huiusmodi, pro nulla re temporali, iuxta eorundem professionem, & regularia instituta possunt in iudicio experiri, vt exclusis quibuscunque solicitudinibus liberius, & quietius diuinis possent vacare obsequiis, & offerentium donantium, & concedentium, aut in vltima voluntate relinquentium ordini fratrum minorum, vel illius fratribus praedictis aliquid propter Deum, pia intentio non fraudaretur. Ac haeredum & executorum negligentiis obuiari posset. Ac vt ipsi fratres secundum modos licitos & congruos, ipsi ordini relictis sibi in testamentis non fraudarentur, inter alia disposuit, quod Generalis & Prouincialis, ministri, ac custodes vniuersi pro tempore ipsius ordinis fratrum minorum possent nominare speciales personas, quae non essent de dicto ordine, pro locorum indigentia singulorum quas personas taliter per ipsos nominatas pro tempore, in iis administrationem legitimam, & generalem & liberam gerere, & ipsos veros & legitimos administratores oeconomos, syndicos, & actores esse, & de plenitudine potestatis constituendo, authoritate Apostolica decreuit. Quae res ipsas, & rerum praedictarum pretium, & praedictas eleemosynas nomine Romanae Ecclesiae (ad quam, rerum mobilium, & immobilium, quibus fratres vti possunt, ius, proprietas, & dominium nullo modo spectat) reciperent per eosdem in fratrum ipsorum vtilitates, prout eis licet ex regula vel declaratione regulae, conuertenda, sicut & quando generalibus & Prouincialibus ministris & custodibus praedictis; & eorum singulis pro tempore, in Prouincia vel custodia sua decreta, vel ab eisdem fratribus de assensu eorum, extitissent requisiti, ac eaedem personae petendi exigendi, recipiendi, alienandi praedicta transigendi quoque & paciscendi, conueniendi, compromittendi, remittendi, refutandi, quietationem faciendi, agendi, defendendi, ac in animas eorum de calumnia & veritate dicenda iurandi, & cuiuslibet alterius generis iuramentum praestandi, cum illis & contra illos qui huiusmodi res mobiles, vel immobiles, aut pretium earum vel relictas eleemosynas fratribus in testamentis, aut alias eis donatas & concessas occuparent; aut violenter auferrent, siue contra voluntatem fratrum quomodolibet retinerent. Et generaliter in omnibus causis pro rebus & locis huiusmodi ad ipsam Ecclesiam spectantibus ipsorum fratrum vsui concessis, necnon pro immunitatibus libertatibus iuribus & priuilegiis, ac indulgentiis eorundem sine cuiuslibet satisdationis & cautionis onere. plenam generalem & liberam habeant authoritatem perfecta authoritate Apostolica in iudicio, & extra illud, potestatem concedimus. Reuocandi quoque personas easdem & earum quamlibet, ac alias subrogandi vel nominandi per supradictum modum nominationis quoties opportunum fuerit, quae tandem in praedictis vel similem habeant potestatem plenam & liberam etiam generali, ac prouincialibus ministris, ac custodibus. Huiusmodi & eorum singulis, vt praefertur eadem authoritate facultatem etiam concedimus. Nec propter praemissa fratres Minores huiusmodi contra regulam sancti Francisci quam professi sunt & profitentur in futurum, siue contra statuta regularia sui ordinis huiusmodi in aliquo facere nec fecisse, imo cum illius obseruatione quoad hoc, & pura, & sana conscientia sine alicuius scrupulo vixisse censemus, & in posterum viuere, & sic per quoscunque iudices, sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate & authoritate iudicari & diffiniri debere. Irritum quoque & inane si secus super his a quoquam quauis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari decernimus, & declaramus, & insuper, vt pro tempore deputatos confessores fratres ordinis Minorum obseruantiae huiusmodi omniū quarumcunque dioecesum vtriusque sexus fidelium ad eos pro tempore recurrentium confessiones audire, eosque etiam in casibus & censuris quibus eis per priuilegia Sedis Apostolicae etiam Minimorum per modum communicationis extensionis quorumcunque ordinum etiam hactenus concessum est, posse absoluere, & singulis ordines etiam Minimorum (quorum priuilegia eidem ordini Minorum sunt communicata & extensa) absoluere consueuerunt, absoluendi ac poenitentiam salutarem iniungendi, & omni tempore praeterquam in die Resurrectionis Dominicae Sacramentum Eucharistiae tam illis quam aliis quibusuis personis ministrandi Apostolica authoritate praedicta, indulgemus ac de nouo concedimus in omnibus & per omnia. Ita quod ordinis superiores fratres Moniales sorores personae monasteria, domus Ecclesiae & loca praedicta illis tam in genere quam in specie concessis, vt praefertur, vti, potiri & gaudere possint & debeant. Ac ab ipsis inquisitoribus impositionibus grauaminibus oneribus decimis quarta & quinta etiam funeralium & aliorum, quorumcunque eis legatorum & oblatorum, ac concessorum pro tempore, necnon pedagiis & gabellis, ac omnibus & singulis aliis supradictis, libera penitus, immunia & exempta authoritate Apostolica, & tenore praedictis etiam concedimus, & indulgemus & statuimus & ordinamus. Et nihilominus venerabilibus fratribus Archiepiscopo Rothomagensi. & Episcopo Conchensi, ac dilecto filio Guria causarum camerae Apostolicae auditori per praesentes literas committimus & mandamus, quatenus ipsi, vel duo vel vnus eorum per se vel per alium seu alios faciant authoritate nostra praesentes literas, & in eis contenta quaecunque plenum effectum sortiri, illisque omnes quos concernunt pacifice frui, & gaudere. Non permittentes quemquam desuper per quoscunque quomodolibet indebite molestare. Contradictores quoslibet; & rebelles, etiam per quascumque (de quibus eis videbitur) censuras & poenas Ecclesiasticas, ac opportuna iuris remedia, appellatione postposita, compescendo: Ac legitimis super his habendis seruatis processibus etiam iteratis vicibus aggrauando. Inuocato etiam ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachij saecularis. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus super cathedram Bonifacij, & dudum Viennensis Concilij ac Clementinae religiosi de priuilegiis, & dudum de sepulturis, ac etiam ex frequentibus de sententia excommunicationis ac extrauagante, ad conditorem Ioannis XXII. cum aliis constitutionibus eandem materiam tangentibus, seu concernentibus, ac regulis etiam cancellariae Apostolicae iam editis, & in futurum edendis, ac piae memoriae Bonifacij Papae Octaui, etiam praedecessoris nostri de vna, & in Concilio generali de duabus dietis editis (dummodo vltra tres dietas aliquis vigore praesentium ad iudicium non trahatur) & aliis Apostolicis, ac prouincialibus, capitularibus generalibus & specialibus & constitutionibus & ordinationibus etiam in vltimo generali Concilio Lateranensi celebrato, & aliis conciliis editis, necnon statutis, & consuetudinibus etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis alia firmitate roboratis. Priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis etiam in forma breuis per

nus per

ut per Leonem Decimum, Clementem Septimum, Paulum Tertium, Iulium Tertium prædictos, ac quoscunque alios Romanos Pontifices prædecessores nostros ac sedem eandem etiam motu proprio ac scientia, & potestatis plenitudine similibus ac cum quibusuis irritatiuis, annullatiuis, cassatiuis, etiam priuilegiorum eorundem reuocatiuis, restrictiuis præseruatiuis, exceptiuis, restitutiuis, declaratiuis mentis attestatiuis, ac derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus efficacissimis, & insolitis clausulis quomodolibet etiam pluries concessis, confirmatis, & innouatis, quibusuis personis & ordinibus in contrarium forsan concessis, confirmatis & innouatis, quibus omnibus, etiam si pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis specifica, expressa & indiuidua, ac de verbo ad verbum non autem per clausulas generales, idem importantes mentio seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret. Et in eis caueatur expressè, quod illis nullatenus aut non nisi sub certis modo & forma derogari possit. Tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso & forma in illis tradita obseruata, inserti forent præsentibus pro sufficienter expressis & insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter & expressè derogamus. Aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possit per literas apostolicas non facientes plenam & expressam de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Cæterisque contrariis quibuscunque, &c. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub annulo piscatoris, die prima Iulij 1555. Pontificatus nostri anno primo.

Circa quam constitutionem notandum est, quod secundum eam iam pecunia oblata fratribus Minoribus non est ipsius dantis, prout Nicolaus [a] Tertius determinauerat. Cuius determinatio in Concilio Viennensi à Clemēte Quinto,[b] fuit approbata, & sic facta est constitutio conciliaris, quæ vt reuocaretur necessarium erat, vt de ea fieret mentio specialis, & de facto expressè fuit à Paulo Quarto, prout patet ex eius verbis, ibi. *Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus super cathedram. &c.* constitutio enim & priuilegium contra decreta conciliaria est nullum, nisi in specie conciliaris decreti sit facta derogatio. Quod in aliquibus iuribus [c] videtur probari, & ex eo, quod de clausula derogatoria in [d] aliis asseritur. Quod ex eo prouenit, quod decreta conciliorū maxima cum deliberatione fiunt, vt ex iure [e] colligitur, & Diuina Scriptura, [f] nobis hanc veritatem innuit dicens. *Salus vbi multa Consilia*, & in conciliis generalibus res maximo consilio deciduntur. Hæc opinio fuit originaliter Archidiaconi [g] quem sequuntur Baldus, & Paulus de Castro, & Doctores communiter relati à Iacobatio, Couarruuias, Meneses, Gutierrez, & Anastasio Germonio, & eam totus mundus seruat, vt refert Felinus, [h] & secundum eam sæpe fuit in Rota iudicatum, vt patet ex Paulo [i] Emilio, & Ideo Papa difficilius dispensat contra constitutiones conciliares, vt patet ex iure. Quod intellige etiam si decreta conciliaria sint clausula in corpore iuris, in quibus nulla potest cadere ignorantia in Summo Pontifice argumento cuiusdam [k] Decretalis, & ideo in hac Pauli IIII. priuilegiorum confirmatione fit specialis mentio aliquarum extrauagantium in corpore iuris inclusarum, & conciliarium, intellexit enim Summus Pontifex id vsque ad earum reuocationem esse maximè necessarium. Propter quod in Concilio [l] Tridētino in fine declaratum est omnia decreta & constituta in eo ita esse, vt in his salua semper authoritas Sedis Apostolicæ sit & esse intelligatur. Quæ verba ideo fuerunt apposita; vt non attingeretur Papa ipsius Concilij specialiter facere mentionem cum in aliquo rescripto priuilegio aut constitutione ipsius aliquod decretum reuocare intendit, vt rescriptum priuilegium & constitutio debitam sortiatur firmitatem. Si enim talia verba hunc non operantur effectum frustra apponi videntur cum certum sit Papam esse supra concilium, & quodcunque ius positiuum posse de plenitudine potestatis reuocare, ita fuit declaratum in cancellaria Apostolica per abbreuiatores, & responderunt Cardinales nostri concilij interpretes, & eis non relatis resoluit Anastasius [m] Germonius. Et hoc decretum non intelligentes decepti sunt Ojeda [n] Corrasius, & Henriquez dicentes Priuilegia, & rescripta obtenta contra Concilium Tridentinum subreptitia esse, & nulla si eis non sit specialiter derogatum eidem concilio, quod est contra praxim, & stylum Romanæ Curiæ.

Ex quibus sequitur ordinata per Nicolaū Quartum, & Clementem Quintum in Concilio Viennensi, quod, scilicet, dominium pecuniæ oblatæ fratribus Minoribus semper remanet apud dantem esse hodie reuocata per Martinum Quintum, & Paulum Quartum ordinantes, vt tale dominium statim Ecclesiæ Romanæ acquiratur & voluerunt, vt apud syndicum nomine ipsius Ecclesiæ Romanæ constitutum præfata pecunia deponeretur, vt patet ex verbis prænarratæ bullæ ibi. *Et prædictas eleemosynas nomine Romanæ Ecclesiæ (ad quam rerum omnium mobilium & immobilium, quibus fratres vti possunt ius proprietas & dominium nullo medio spectat) recipiant, & recipere possint.* Ex quibus infertur modo fratres discalceatos nostræ sacræ religionis Minorum necessario debere habere & constituere syndicos, nam vltra quod ad commutandum, vendendum, & alienandum sunt omnino necessarij modo ad recipiendum pecuniam, & eleemosynam à fidelibus oblatam omnino etiam desiderantur. Cum enim præfatæ pecuniæ oblatæ dominium nunc in proprietatem Sedis Apostolicæ transferatur, & apud dantem non remaneat (vt Nicolaus III. determinauerat) necessarium est, vt apud Syndicum œconomum prædictæ Sedis deponatur. Sicut enim quando pecuniæ dominium remanebat apud dantem, apud personam ab eo nominatam aut consensu eius destinatam deponebatur, vt iuxta ipsius dantis voluntatem, & nomine eius in necessitatibus fratrum expenderetur, ita modo cum dominium talis pecuniæ Summi Pontifices sibi, & Sedi Apostolicæ applicauerint, apud personam suo nomine constitutam collocari necesse est, vt iuxta voluntatem ipsius pecuniæ domini in necessitatibus fratrum consummatur. Voluntas autem domini Papæ cuius talis est pecunia, est vt pro necessitatibus præsentibus, & eminentibus tantum ipsa pecunia oblata recipiatur, & in ipsis tantum consumatur. Quod satis innuit prææallegata constitutio ibi. *Per easdem in fratrum vtilitates prout eis licet ex regula, vel ex declaratione regulæ.* Vnde iam modo non possunt fratres minores consumere pecuniam, nisi seruatis modificationibus regulæ cum hæc sit voluntas domini Papæ, ad quem eius proprietas spectat.

Notandum est tamen quod præfata constitutio loquitur de pecunia absolutè oblata. Si enim offerretur à dante hac conditione, vt semper apud ipsum remaneret dominium, existimo tunc dominium huiusmodi apud Ecclesiam Romanam non remanere, licet tamen non remaneat iuxta voluntatem domini Papæ necessario consumi debere, prout in superioribus cum de paupertate egimus de-

[a] c. exiit. de verbo signif. §. cæterum.
[b] Clem. exiui de verb. signific.
c. ex parte de capel. monach. c. cum te de ætat. & qualit. c. nonnullis de rescript.
[d] l. si quis in prin. ff. de leg. 2. l. fin. c. si contra ius vel vtilit. public. c. vn. de excess. prælat. lib. 6.
[e] c. de quibus 20. c. pruden- tiam de offic. deleg. l. fin. C. de fideicommiss. l. dubium C. de repud.
[f] Prouer. 1.
[g] Archid. in c. 1. de constit. lib. 6. Bald. & Paul. in l. humanum de leg. Iacobat. in tracta. de concilio lib. 5. art. 19. Couar. in 4. pa. 2. c. 8 § 4. n. 9. Meneses in l. vnic. nu. 13. C. de diuersis. rescr. Gutier. in l. nemo potest n. 175. ff. de leg. 1. Germon. de sacra. immunit. lib. 2. c. 11. num. 52.
[h] Felin. in d. c. nonnullis.
[i] Emilius de- cis. 170. 1. par. & 2. par. de- cis. 108. & 1. par. in nouis decis. 122. & 123.
[k] c. 1. de const. lib. 6.
[l] Conc. Trid. sess. 25. de re- form. c. 21.
[m] Germon. vbi sup.
[n] Ojeda de benef. incompatib. 2. part. ca. 12. nu. 35. Corras. in repet. reg. iur. in 6. 2. part. amplat. 1. n. 12. & limit. c. n. 1. Henriquez in summ. 2. to. li. 7. c. 26. nu. 3.

demonstrauimus. Voluntas enim domini Papæ est vt ipsi fratres, in vsurarum sibi oblatarum se pauperes ostendant, vnde sæpe sæpius repetit moderatum vsum, quem ipsis fratribus concedit. Ex quibus infertur quod possunt prælati nostræ religionis Minorum de obseruantia præcipere, vt nullo modo fratres recipiant pecuniam à fidelibus oblatam, etiam si dans sibi talis pecuniæ proprietatem reseruauerit. Licet enim præfati prælati non possint impedire fideles volentes eleemosynas suis fratribus erogare cum datio eleemosynæ sit opus magnæ charitatis, & in ipsos fideles nullam ad huiusmodi largitionem impediendam habeant potestatem: possunt tamen impedire suos fratres ne talem eleemosynam recipiant, etiamsi dans sibi semper dominium pecuniæ reseruet: propter ab vsus qui in huius datione pecuniæ sæpissime eueniunt.

QVÆSTIO XXXVIII.

De priuilegiis concessis syndicis fratrum Minorum, & fratribus hospitantibus fratres ipsius ordinis in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *VTrum syndici fratrum Minorum sint exempti per Reges Hispaniarum ab aliquo tributo.*
2 *Vtrum fratres Hospitantes fratres Minores gaudeant aliquo priuilegio regali.*
3 *Vtrum syndici & procuratores fratrum Minorum, & Monialium habeant aliqua priuilegia Pontificia.*
4 *Vtrum Syndici fratrum Minorum gaudeant priuilegiis fratrum & possint conueniri coram iudice seculari.*

Habent Syndici Apostolici priuilegia Pontificis & regalia, quæ regalia per Pontifices sunt confirmata, & primo de regalibus agam cum non sunt ita ampla: postea vero ad Pontificia descendam quæ ampliorem indulgentiam illis concedunt, & vltimo loco ea quæ pertinent ad fratres ordinis in medium adducam.

ARTICVLVS I.

Vtrum Syndici fratrum Minorum sint exempti per Reges Hispaniarum ab aliquo tributo.

RESpondeo dicendo, quod cum fratres Minores altissimam professi sint paupertatem, ita vt nihil in hoc mundo neque in communi, neque in particulari habere possint, & tanquam aduenæ, & peregrini in hoc mundo dicantur, Deus ille optimus maximus, cuius prouidentia conditi sumus, & gubernamur de eorum necessitatibus solicitus corda regum Hispaniarum, sua bonitate & misericordia inflámando ad deuotionem huius sacri ordinis incitauit, ita vt non solú in populosis ciuitatibus & oppidis monasteris ampla maximis eorú sumptibus pro habitatione fratrum dicti ordinis erexerint, & quotidie erigát & suis regalibus eleemosynis eos sustentét, sed etiam fratribus peregrinantibus de necessariis prouidere dignati sint concedendo priuilegia his qui in eorú domibus eos hospitarentur, & refectionem corporalem liberaliter tribuerent prout articulo sequéti latius dicetur, & syndicos Sedis Apostolicæ pro sustentatione ipsorum fratrum destinatos amplissimo regali priuilegio honorauerút. Nam Rex Sanctius quintus Castellæ priuilegio suo dato in ciuitate Ahulensi: anno Domini, millesimo trecentesimo vigesimo tertio, quatuordecimo die mésis Marci præfatos syndicos à côtributione illa quæ vulgo in Hispaniis dicitur *pecho* exemit & liberauit: quod priuilegium confirmatum fuit per dominum Regem Ferdinandum IIII. filium suum, & per dominum Regem Alfonsum vndecimum eius nepotem, & per dominum Regem Henricum III. Quod etiam confirmauit dominus Rex Ioannes II. septimo die Februar. anno Domini millesimo quadringentesimo octuogesimo. Et dominus Carolus V. diuina clementia Imperator, & Hispaniarú Rex, hoc ipsum priuilegium confirmauit, sicut confirmauerunt domini Reges eius prædecessores. Secundum quod priuilegium, data est sententia executorialis pro conuentu Taurési, D. Francisci, & pro Andrea, Sanchez eiusdem conuentus syndico in tribunali Pinciano, anno Domini, millesimo quingentesimo quadragesimo secundo. Data est etiam alia sententia executorialis pro monasterio sancti Francisci de Vheds, & pro Michaele de Gurla eiusdem conuétus syndico Apostolico contra consistorium præfatæ ciuitatis. Quæ prouisio executorialis habetur in conuentu patris nostri D. Francisci Granatensi registrata per admodum reuerendum patrem fratrem Antonium de Lara prouinciæ Granatésis Ministrum Prouincialem duodecimo die mésis Ianuarij, anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo octauo, authéticata prout in iure est necessarium vt faciat fidem. Alia prouisio & sententia definitiua executorialis habetur in côuentu patris D. Francisci Salmanticensi pronunciata in curia Pinciana vigesimo septimo die mensis Ianuarij, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo secundo, contra oppida de Villauerde, & Perusilo Rallo prætendentia secundum ab ipsis allegata, vt Ioannes Rodericus ciuitati Salmanticensis vicinus syndicus monasterij beati patris nostri Francisci eiusdem ciuitatis propter possessiones, quas in præfatis oppidis habebat tributum, quod in Hispania *pecho* vocatur solueret.

Et est notandum pro explicatione dictorum priuilegiorum regalium quod fuerunt cócessa in Regnis Castellæ pro prouincia Castellæ, & prouincia D. Iacobi ordinis B. P. N. Francisci regularis obseruantiæ, eo enim tempore in Castella solú duæ prouinciæ erant, à quibus aliæ omnes prouinciæ Castellæ fuerunt originatæ, & sic omnes aliæ prouinciæ Castellæ hoc gaudent priuilegio: quando enim vnus Episcopatus authoritate Apostolica diuiditur priuilegia ipsius vtrique communicantur prout in iure est compertum.

Nolo autem in præsentiarum silentio præterire priuilegiú concessum super hoc à domino Sancho. V. Rege Castellæ datum in ciuitate Ahulensi, in quo ipse Dominus Rex nostræ religioni Minorum se satis beneuolum ostendit. Cuius concessionis tenor est.

Don Sancho por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Toledo, de Leon, de Galicia, de Seuilla, de Cordoua, de Murcia, de Jaen, del Algarue, Señor de Molina, a todos quanto esta vieren, salud y gracia sepades que nos damos vn priuilegio a los Frayles Menores de la Prouincia de Castilla, fecho en esta manera. Sepan quantos este Priuilegio vieren, y oyeren como nos Don Sancho por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Toledo, de Leon, de Galicia, de Seuilla, de Cordoua, de Murcia, de Iaen, del Algarue, Señor de Molina, en vno con la Reyna Doña Maria mi muger, y cō la infanta Doña Isabel nuestra hija primera heredera, por que auemos muy gran voluntad de seruir

á Sant

a Sant Francisco, y de lleuar adelante pro, y honra de su orden, e por hazer bien y merced a los Conuentos de la Prouincia de Castilla, confirmamos le todos los priuilegios e franquezas, que han del Rey nuestro padre, y de nosotros, tenemos por bien y mandamos firmemente que les sean guardadas en nuestro señorio las libertades y los priuilegios y libertades que han de la Iglesia Romana, a que puedan predicar e confessar y soterrar y tomar libremente quanto les fuere mandado y dado para sus necessidades segun se contiene en el priuilegio del Papa que han sobre esta razon, y que no les fuercen los cuerpos de los homes que en sus lugares se mandaren enterrar en ningunos causandoles quebrantar sus lugares nin del entrar por fuerça. Y de aqui adelante recibimos en nuestra guarda, y en nuestra encomienda, en nuestro defendimiento todos los conuentos, y todas las casas de los frayles Menores de la prouincia de Castilla. Y mandamos y defendemos firmemente, que ninguno sea osado de fazer y tacito ni fuerca, ni de mas non de matar, ni deferir pai de prender dentro en las casas ni en las Iglesias, ni el compasso, e ninguno dezir ende ninguna cosa por fuerça. Y otro si mandamos que los Obispos, ni los Clerigos no passen en ninguna cosa a los frayles contra sus priuilegios ni les fagan mal ninguno. Otro si mandamos que ninguno sea osado de amparar frayle que de su orden se saliere mas que se los recudan en guisa, que a ellos pueden fazer justicia en ellos. Otro si mandamos que pues no les fazemos merced en fecho de los escusados que nuian de auer que les sean guardadas de aqui adelante, y que ayn en cada villa do ouiere su conuento vn escusado de todo pecho y de todo pedido, y de toda fonsadera, y ninguno sea osado de les demandar ninguna cosa destos pechos sobredichos, pero en nuestra carta vean en guisa que ninguno sea osado por carta o priuilegio que tengan. E otro si mandamos a los juezes y a los Alcaldes de cada lugar que les den vn ome qual ellos quisieren que puedan demandar los tuertos e las fuerças que contra sus priuilegios, y contra que ouieren a dar alguna cosa a la orden por qualquier manera quier que les pertenezca de derecho. Otro si mandamos que no les tomen portazgo por su vianda, ni de madera que ellos lleuaren para sus conuentos de vn lugar a otro, ni de otra cosa que trayan que sea para monasterios. y defendemos que ninguno sea osado de yr contra ninguna destas cosas sobredichas para que brantarlas, ni menguarlas, qualquier que lo hiziere aos aya en coto mil marauedis en la moneda nueua, en la orden sobredicha todo el daño doblado. y mandamos a los juezes y Alcaldes, &c.

Hæc magna concessio confirmata est per Reges Hispaniarum successores, quam dico magnam propter multa quæ in ea conceduntur.

Primo confirmat Dominus Rex Sanctius priuilegia concessa per suos prædecessores ipsis fratribus Minoribus præcipiens, vt inuiolabiliter obseruentur: secundo præcipit, vt in suis regnis obseruentur libertates, & priuilegia concessa fratribus Minoribus ab Ecclesia Romana: scilicet, vt religiosi præfatæ religionis possint liberè prædicare, & confessiones secularium audire, & in suis monasterijs seculares sepelire, & legata ab ipsis secularibus relicta, pro eorum necessitatibus liberè percipere.

Tertio præcipit firmiter, vt nullus audeat aliquam vim inferre in locis ipsorum fratrum, quando in ipsis corpora defunctorum sepeliuntur, & quando de immunitate ipsorum locorum agitur, recepit enim ipse Rex in suam protectionem omnes conuentus, & ses fratrum Minorum regularis obseruantiæ.

Quarto præcipit, vt nullus audeat defendere religiosum prædicti ordinis Apostatam nisi, prout secundum sacros Canones ei fuerit permissum.

Quinto præcipit Iudicibus secularibus, & eorum Ministris vt in vnoquoque oppidò ipsis fratribus assignetur homo ab eis electus, qui possit in iudicio petere damnum ipsis causarum ex non obseruatione suorum priuilegiorum, & libertatum etiam à iure concessarum.

Sexto præcipit, vt nullum tributum ab eis petatur respectu eorum, quæ pro suis necessitatibus & pro ædificatione, & reparatione suorum conuentuum, ad ipsa oppida adducuntur.

Quæ omnia notanda sunt, quando enim contra nostrum ordinem aliqualis mouetur in qua contra nostra priuilegia aliquid molitur Rex promittit se defensorem, & suum fauorem animo beneuolo impartiturum, quapropter virtute dicti priuilegij regalis possunt fratres dicti ordinis, quando necessitas occurrerit ad Regem Hispaniarum, tamquam ad suum firmissimum, & beneuolum protectorem recurrere.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres recipientes fratres Minores regularis obseruantiæ gaudeant aliquibus priuilegijs regalibus in his Hispaniarum partibus.

RESpondeo dicendo, circa hoc aliqua priuilegia habere fratres concessa à Regibus Hispaniarum, pro maxima deuotione erga sacram Religionem minorum, qua ipsi fatentur esse affectos, vt constat ex priuilegijs, & subscriptis & rescriptis ab ipsis Regibus sæpè sæpius concessis, quorum tenores ex originali authentico hic referuntur.

Don Phelippe por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias de Ierusalem, &c. A nuestros consejos justicias y Regidores, Caualleros Escuderos officiales, y hombres buenos de todas las ciudades villas y lugares destos nuestros Reynos y señorios, y a nuestros aposentadores, y a otros qualesquier aposentadores de la gente de a cauallo o infanteria de nuestras guardas, y de qualesquier grandes y personas particulares, y de huestes de armadas que nos mandaremos hazer, y otras qualesquier personas aquien lo deyuso en esta nuestra carta contenido, toca y atañe, y atañer puede en qualquier manera, y a cada vno y qualquier de vos en vuestros lugares, aquien esta nuestra carta fuere mostrada o su traslado signado de escriuano publico. Salud y gracia. Bien sabeys como el Emperador, y Rey mi Señor, y la Catholica Reyna Doña Iuana nuestra Señora abuela que sancta gloria ayan, mandaron dar y dieron para vos vna su carta firmada de su nombre, y refrendada de Iuan Vazquez de Molina su secretario, sellada con su sello, y librada de los de su consejo, su tenor de la qual es este que se sigue.

Don Carlos por la diuina clemencia, Emperador de los Romanos Augusto Rey de Alemania, Doña Iuana su madre, y el mismo Don Carlos por la misma gratia Reyes de Castilla, de Leon, &c. A vos los concejos justicias Regidores, Caualleros escuderos officiales y hombres buenos de todas las ciudades villas y lugares de los nuestros Reynos, y señorios, y a nuestros aposentadores, y otros qualesquier aposentadores de la gente de a cauallo o infanteria de nuestras guardas y de qualesquier grandes, y personas particulares, y de huestes de armadas que nos mandaremos hazer, y a otras qualesquier personas a quien lo deyuso en esta nuestra carta contenido toca y atañe, o atañer puede en qualquier manera, y a cada vno y qualquier de vos en vuestros lugares y jurisdictiones a quien esta nuestra carta fuere mostrada o su traslado signado de escriuano publico. Salud y gracia. Bien sabeys como yo la Reyna manda dar vna mi carta, y prouision Real firmada del Rey mi padre, y sellada con nuestro sello, su tenor de la qual es este que se sigue.

Doña Iuana por la gracia de Dios Reyna de Castilla,

de Leon, de Granada, de Toledo, de Galicia, de Sevilla, de Cordoua, de Murcia, de Iaen, de los Algarues de Algezira, de Gibraltar, y de las Islas de Canaria, y de las Indias, Islas y tierra firme del mar Oceano. Condessa de Barcelona, Princesa de Aragon, y de las dos Sicilias, de Ierusalem, Archiduquesa de Austria, Duquesa de Borgoña, y de Brabante, Condessa de Flandes, y de Tirol Señora de Vizcaya, y de Molina, &c. A vos los concejos justicias regidores Caualleros, escuderos, officiales y hombres buenos de todas las ciudades villas y lugares destos mis Reynos y señorios, y a mis aposentadores mayores, y del Illustrissimo Principe Don Carlos, y del muy Illustre Infante Don Fernando, o infantes mis muy caros, y muy amados hijos, y otros qualesquier aposentadores de la gente de a cauallo, e infanteria de mis guardas que yo mando o mandare hazer, y a otras qualesquier personas a quien lo deyusso en esta nuestra carta contenido, toca y atañe, o atañer puede o deue en qualquier manera, y a cada uno, y qualquier de vos, en vuestros lugares, y jurisdiciones, y cargos, y officios salud y gracia.

Bien sabeys como a todos es notorio la mucha pobreza, que los Frayles Menores de obseruancia en estos mis Reynos tienen y padescen por seruicio de Dios nuestro señor, y por la obseruancia de su orden, y quantos spirituales beneficios generales, y speciales, hazen en estos dichos mis Reynos, y en personas particulares dellos, por lo qual y por la mucha deuocion que tengo a la dicha orden, y a la conseruacion de la obseruancia della, desseo fauorescer a los dichos religiosos, y gratificar a las personas deuotas, que caritatiuamente los acogen, y reciben de camino en sus casas. Porque mas honesta y recogidamente, que en mesones puedan rezar en ellas sus horas, y deuociones, y sus personas no esten en lugares profanos, y assi por que las personas, que lo susodicho hazen, tengan mas causa de lo continuar de aqui a delante, como porque otros vengan a hazer lo semejante con mejor voluntad, y liberalidad de mas de lo que les obligare al seruicio de Dios, y la deuocion de la orden, y la charidad que tuuieren, y quisieren hazer a los dichos religiosos, mi merced y voluntad es que agora, y de aqui adelante para siempre jamás, en cada una de las dichas ciudades, villas y lugares destos mis Reynos, y Señorios donde no uviere monasterio de Sant Francisco, de su orden de obseruancia, sea exempta de huespedes, una casa de qualquier persona, que por las dichas causas, quiera tener cargo de acoger, ò hospedar en su casa a los Religiosos de la dicha orden, que de camino fueren o vinieren por las tales ciudades, villas y lugares, con tanto que la tal casa sea con voluntad del dueño della, para ello señalada, y diputada por el guardian del monasterio de la dicha orden, y obseruancia mas cercana a la tal casa, y que mostrando en ella esta dicha mi carta, o su traslado signado de escriuano publico, con carta del dicho Guardian, por donde conste ser aquella la dicha casa señalada para lo susodicho, no den en ella ningunos huespedes de gente de a cauallo, è infanteria de nuestras guardas, ni de ningunos grandes, ni de caualleros, ni de ningunas nuestras huestes ni armadas, ni de otras qualesquier personas de qualesquier estado o condicion, preeminencia o dignidad que sean, ni á sus personas de los dichos grandes, ni capitanes, ni principales. Pero entiendase que acaesciendo de passar por los tales lugares el Rey mi Señor y padre, y yo, y los dichos Principes ò infantes mis hijos, y qualquier dellos en persona, ó los otros Reyes, ò sus hijos, que despues de mi vinieren, que en tal caso por el tiempo que el tal lugar ó lugares, estuuieremos nos sean las dichas casas exemptas de huespedes. Saluo si a la sazon estuuieren ya hospedados en ella algunos Frayles caminantes, de la dicha orden de obseruancia porque mi intenciones, que en tal caso no sean echados, ni desaposentados dellas, y por hazer mas bien y merced a las dichas personas, ò a qualquier dellas, es mi merced y voluntad, que agora, y de aqui adelante en ningun tiempo, ni por alguna manera, no saquen dellas ropa, ni aues, ni paja, ni leña, ni otras cosas de guia, ni de aposentamiento, por quanto yo por seruicio de Dios, y por causa y razon de lo susodicho las relieuo de todo ello. Mandando al dicho Illustrissimo Principe Don Carlos mi hijo, y a los Infantes, Prelados, Duques, Marqueses, Condes, ricos hombres, maestres de las ordenes, y a los del mi Consejo, Oydores de las mis audiencias, Alcaldes, Alguaziles de la mi casa Corte, y chancillerias, y a los priores, comendadores, subcomendadores, alcaldes de los castillos, y casas fuertes, y llanas, y á todos los Corregidores, Gouernadores, Assistente, Alcaldes, merinos, prebostes, y otras justicias, y officiales qualesquier de todas las ciudades, villas y lugares de los dichos mis Reynos y señorios, y a mis aposentadores de los dichos Illustrissimos Principe, è infantes mis hijos, y de la dicha hueste è infanteria de mis guardas y de qualesquier grandes y de huestes, y de armadas, y de otras qualesquier personas de qualquier estado preheminencia, o dignidad que sean, y a otras qualesquier personas mis vassallos y subditos y naturales, en sus lugares y jurisdiciones, cargos y officios que agora son, ò seran de aqui adelante, y a cada uno y a qualquier dellos que guarden y cumplan y hagan guardar, y cumplir esta dicha mi carta, y todo lo en ella contenido en todo y por todo, segun que en ella se contiene, y que contra el tenor y forma della no vayan ni passen ni consientan yr ni passar en tiempo alguno, ni por alguna manera. E si de lo que dicho es la dicha orden quisiere mi carta de priuilegio, mando a mis contadores mayores, y concertadores de priuilegios, y a los otros officiales que estan a la tabla de los mis sellos, que se lo den, libren, passen, y sellen sin poner en ello embargo, ni impedimento alguno. Y los unos ni los otros no fagades, ni fagan endeal por alguna manera so pena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra camara a cada uno que lo contrario hiziere. Y de mas mando al hombre que les esta mi carta mostrare que los emplaze que parezcan en la mi corte, del dia que los emplazare, hasta quinze dias primeros siguientes, so la dicha pena, so la qual mando a qualquier escriuano publico que para esto fuere llamado, que de ende al que se la mostrare testimonio signado con su signo, porque yo sepa en como se cumple nuestro mandado. Dada en la Villa de Madrid a dos dias del mes de Abril, año del Señor de mil y quinientos y diez años.

YO EL REY.

Yo Miguel Perez de Almaçan secretario de la Reyna nuestra Señora, la fize escriuir por mandado del Rey su padre, registrada, Nauarreto Licentiatus çapata Castañeda Canciller.

Don Phelippe por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Ierusalem, &c. A vos los Concejos justicias y regidores, Caualleros, escuderos officiales, y hombres buenos de todas las ciudades villas y lugares destos nuestros Reynos y Señorios, è a nuestros aposentadores de la gente de a cauallo ò infanteria de nuestras guardas è de qualesquier grandes, y personas particulares è de huestes de armadas que nos mandamos è mandaremos hazer, ò á otras qualesquier personas aquien lo de yusso en esta nuestra carta contenido toca e atañe, è atañer puede ò deue en qualquier manera, è a cada uno è qualquier de vos en vuestros lugares ò jurisdictiones è cargos è officios, salud y gracia. Bien sabeys como a todos es notorio la mucha pobreza que los frayles Menores de obseruancia destos nuestros Reynos tienen è padecen por seruicio de Dios nuestro Señor, è por obseruancia de su orden, è quantos spirituales beneficios generales, y especiales hazen en estos dichos nuestros Reynos e personas particulares dellos, por lo qual, è por la mucha deuocion que tenemos á la dicha orden, y a la conseruacion de la obseruancia della dessearnos fauorescer a los dichos religiosos, y gratificar á las personas deuotas que caritatiuamente los acogen y reciben de camino en su casa, porque mas honesta è recogidamente que en mesones puedan rezar en ella sus horas y deuociones, y sus personas no esten en

lugares

lugares profanos, y ansi por que las personas que lo susodicho hazen, tengan mas causa de lo continuar de aqui adelante como por que otros vengan á hazer lo semejante con mejor voluntad, y liberalidad de mas de lo que les obligare el servicio de Dios, y la deuocion de la orden è la charidad que tuuieren è quisieren hazer á los dichos religiosos nuestra merced y voluntad es que agora è de aqui adelante para siempre jamas, en cada vna de las dichas ciudades, villas y lugares destos dichos nuestros Reynos y señorios donde no vuiere monasterio de S. Francisco, o de su orden o observancia sea exempta de huespedes vna casa de qualquier persona que por las dichas causas quiera tener cargo de acoger o hospedar en su casa a los dichos religiosos de la orden que de camino fueren e vinieren por las tales ciudades, villas y lugares, con tanto que la tal casa sea con voluntad del dueño della para ello señalada è diputada por el Guardian del Monasterio de la dicha orden, y observancia mas cercano a la tal casa, y que mostrando en ella esta dicha nuestra carta ó su traslado signado de escriuano publico con carta del dicho Guardian, por donde conste ser aquella casa señalada para lo susodicho no den en ella ningunos huespedes de gente de acauallo ó infanteria de nuestras guardas, ni de otros grandes ni caualleros de ningunas nuestras huestes ni armadas, ni de otras qualesquier personas de qualesquier estado condicion preeminencia ó dignidad que sean, ni a sus personas de los tales grandes è principales è capitanes. Pero entiendase que acaesciendo passar por los tales lugares, nos el Principe Don Fernando nuestro muy caro, y muy amado hijo è los Reyes nuestros successores, que despues de nos vinieren, que en tal caso por el tiempo que en el tal lugar ó lugares estuuieremos no sean las dichas casas exemptas de huespedes. Saluo si a la sazon estuuieren ya hospedados en ellas algunos Frayles caminantes de la dicha orden de observancia, porque en tal caso nuestra intencion no es que sean echados ni desaposentados dellas, y por hazer mas bien y merced á las dichas personas, ó qualquier dellas, es mi merced, y voluntad, que agora, y de aqui adelante en ningun tiempo, ni por alguna manera no saquen dellas ropa, ni aues, ni paja, ni leña ni otras cosas de guia ni de aposentamiento. Por quanto nos por seruicio de Dios, y por causa y razon de lo susodicho, las releuamos de todo ello, y mandamos al dicho serenissimo Principe Don Fernando, y á los Infantes Prelados Duques, Marqueses, Condes, ricos hombres maestres de las ordenes, y á los del nuestro Consejo Presidente, è Oydores de las nuestras audiencias, Alcaldes, alguaziles de la nuestra casa è Corte è Chancilleria, è á los Priores Comendadores è subcomendadores Alcaydes de los Castillos è casas fuertes è llanas, è á todos los concejos Corregidores, Gouernadores, Assistente, Merinos, Preuostes, è otras justicias è officiales qualesquier de todas las Ciudades Villas y lugares destos dichos nuestros Reynos y señorios, y nuestros aposentadores, è del dicho serenissimo Principe, è de la dicha hueste, è infanteria de nuestras guardas, y qualesquier grandes, è de huestes, y de armadas, è de otras qualesquier personas de qualquier estado, y preheminencia, è dignidad que sean, y a otras qualesquier personas nuestros vassallos, y subditos è naturales en los lugares y jurisdictiones, cargos, è officios que agora son ó seran de aqui adelante, è cada vno, è qualquier dellos que guarden y cumplan, y hagan guardar è cumplir esta nuestra carta, y todo lo en ella contenido en todo y por todo, segun que en ella se contiene contra el tenor y forma della no vays ni passeys, ni consintays yr ni pasar en tiempo alguno, ni por alguna manera, sopena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra camara á cada vno que lo contrario hiziere, so la qual dicha pena mandamos á qualquier escriuano que vos lo notifique è de testimonio de la notificacion, porque nos sepamos como se cumple nuestro mandado. Dada en Madrid á veynte y siete dias del mes de Agosto, de mil y quinientos e setenta y tres años. Dominus Episcopus Segoniensis. El Licenciado Pedro Gasco, el Licenciado Fuen Mayor, el Doctor Francisco de Villafañe, el Licenciado Rodrigo Vazquez Arce, yo Pedro del Marmol escriuano de Camara de su Catholica Magestad, la fize escriuir por su mandado, con acuerdo de los del su Consejo, registrada. Iorge de Olaal de Vergara por Chanciller, Iorge de Olaal de Vergara.

Don Phelippe por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, de Aragon de las dos Sicilias, de Ierusalem, &c. A vos el nuestro Corregidor de la Ciudad de Salamanca, ó vuestro Alcalde mayor, lugar teniente, que ordinariamente con vos reside el dicho officio, y á cada vno de vos, ó á quien esta nuestra carta fuere mostrada. Salud y gracia, sepades que por parte del Guardian Frayles, y Conuento del monasterio de S. Francisco de la dicha ciudad nos fue fecha relacion que por vna nuestra carta y prouision estaua concedido a la dicha orden, que en cada lugar donde no tuuiessen monasterio pudiessen tener vna casa señalada con licencia del dicho Guardian, y del dueño della, donde los religiosos se hospedassen de camino, lo qual dicha casa fuesse libre, y exempta de qualesquier huespedes, y de que no pudiessen sacar á los hermanos que los acogian ropa, aues, paja, ni leña ni otra cosa de guia ni aposentamiento, y que contra el tenor de la dicha nuestra Prouision en todos los lugares de la comarca de la dicha ciudad, se auian repartido á los dichos hermanos dinero para pagar el gasto que se hazia en aposentar los soldados, y sobre ello eran muy molestados, en lo qual se hazia notorio agrauio á la dicha orden, y si passasse adelante vendria á ser de ningun effecto la dicha nuestra prouision, y no auria quien acogiesse en su casa á los dichos religiosos, supplicandonos le mandassemos dar nuestra carta, y prouision, para que las justicias destos nuestros Reynos guardassen, y cumpliessen lo que cerca lo susodicho tenia la dicha orden y en su cumplimiento no echassedes á los dichos hermanos, que acogiessen á los dichos religiosos los dichos huespedes ni se les hiziessen otros repartimientos para ellos, y que si por razon dello se les vuiessen tomado y sacado prendas, se les voluiessen, y restituyessen ó como la nuestra merced fuesse, lo qual visto por los del nuestro Consejo fue acordado, que deuiamos mandar dar esta nuestra carta para vos en la dicha razon, y nos tuuimos lo por bien. por la qual os mandamos que luego que con ella fueredes requeridos mostrandoseos, por parte del dicho guardian Frayles, y conuento del dicho monasterio de S. Francisco de Salamanca de la dicha ciudad, la dicha prouision original, que de suso se haze mencion, que ansi dizen tiene la dicha orden la guardeys, y cumplays, è hagays guardar y cumplir en todo y por todo como en ella se contiene, y contra su tenor y forma, no vays ni passeys ni consintays yr ni passar por alguna manera, sopena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra camara, so la qual dicha pena mandamos á qualquier escriuano vos la notifique y de testimonio de la notificacion, por que nos sepamos como se cumple nuestro mandado. Dada en la Villa de Madrid á 22. dias del mes de Hebrero de 1584. años. El Conde de Barajas, el Licenciado Ioan Thomas, el Licenciado Nuñez de Bohorques, el Doctor Iuan Fernandez Cogollos, el Licenciado Francisco de Vera Aragon, yo Pedro çapata del Marmol escriuano de Camara de su Catholica Magestad, la fize escriuir por su mandado, con acuerdo de los del su consejo, registrada Iorge de Olaal de Vergara Chanciller mayor Iorge de Olaal de Vergara.

Don Phelippe por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Ierusalem, &c. A vos el Corregidor de la ciudad de Salamanca, ó á vuestro Alcalde mayor lugar tiniente, que ordinariamente con vos reside en el dicho officio, y a cada vno de vos, a quien esta nuestra carta fuere mostrada. Salud y gracia sepades que el guardian de S. Francisco de Salamanca, de la dicha ciudad nos hizo relacion diziendo que por vos estaua imaginado

dado que á los hermanos de la orden de S. Francisco que acogian á los religiosos de la dicha orden en sus casas fuessen libres de huespedes, y no se les sacasse ni somasse ropa ni otra cosa, y porque en algunos lugares de la tierra de essa dicha ciudad se contrauenia á lo por nos mandado, y por el mes de Enero deste presente año, auian ganado prouision. de la qual hizieron presentacion para que se guardasse lo por nos mandado, y aun que se os auia notificado, no lo auiades cumplido como erades obligado, y de hecho les repartiades, y echauades los dichos soldados, y les sacauades, y tomauades ropa para ellos, aunque estuuiessen los dichos hermanos fuera de sus casas, como nos constaria por cierta informacion de que hizo presentacion, y que por essa causa les venia a ser de muy poco, ó ningun prouecho la exempcion, y libertad que tenian, que por las dichas prouisiones les estaua concedido, suplicandonos le mandassemos dar nuestra carta tercera con costas y mayores penas expressando y declarando en ella que á los dichos hermanos de la dicha orden, no se les reparta ni tome dinero, ropa ni otra cosa alguna para el sustento y gasto de los dichos soldados, aunque estuuiessen en la dicha ciudad, ó en el mismo lugar, donde los dichos hermanos viuian, ó como la nuestra merced fuesse, lo qual visto por los del nuestro consejo, fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra carta para vos en la dicha razon, y nos tuuimoslo por bien, por la qual vos mandamos que luego que con ella fueredes requerido, no hagays, ni consintays que se haga ningun repartimiento á los hermanos de Frayles de la dicha orden de Sant Francisco, para el sustento y gasto de los soldados, y no fagades ende al, so pena de la nuestra merced y de diez mil marauedis, para la nuestra camara, so la qual dicha pena mandamos a qualquier nuestro escriuano que vos la notifique, y de testimonio de la notificacion, porque nos sepamos como se cumple nuestro mandado. Dada en la Villa de Madrid á veynte y vn dias del mes de Agosto, de mil y quinientos y ochenta y quatro años, el Licenciado Iuan Thomas, el Licenciado Lope de Guzman, el Licenciado Ximenez Ortiz, el Licenciado Chumacero de Soto mayor, el Licenciado Guardiola, yo Pedro çapata del Marmol Escriuano de Camara de su Catholica Magestad, la fize escriuir por su mandado, con acuerdo de los de su consejo registrada Iorge de Olaal de Vergara Chanciller mayor, Iorge de Olaal.

Adeo supradicta sunt vera vt ipsi fratres hospitantes religiosos praefatos non tenentur contribuere illud, quod pro accommodandis militibus in oppidis distribuitur vt patet ex prouisione sequent.

Don Phelippe por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, &c. A todos los Corregidores, Assistentes, Gouernadores, Alcaldes mayores y ordinarios y otros juezes, y justicias qualesquier de todas las ciudades villas y lugares de los nuestros Reynos y señorios, y a cada vno y qualquier de vos en vuestros lugares y jurisdiciones, á quien esta nuestra carta fuere mostrada, Salud y gracia, sepades que Bernardino de La Torre, en nombre de Fray Andres de Auila Ministro Prouincial de la Prouincia de Santiago, de los frayles Menores de la orden de Sant Francisco, de la regular obseruancia. Nos hizo relacion que á instancia de los Prouinciales antecessores de su parte auiamos dado nuestras cartas y prouisiones para que los conuentes de la dicha orden, y prouincia tuuiessen en cada lugar vna casa de hermano adonde los frayles se acogiessen quando fuessen de camino ó á pedir limosna, y que el tal por razon de lo susodicho, fuesse libre y exempto de soldados y gente de guerra, y que no se le pudiesse hazer ningun repartimiento ni contribucion para los alojar y encaminar, y que si alguno por la dicha razon se le viuiesse hecho se les boluiesse, como constaua de los traslados de las dichas nuestras cartas, y prouisiones de que ante nos hizo presentacion, las quales aunque algunas justicias y concejos, auian guardado, otras no auian que ydo socolor de ciertas cartas y prouisiones nuestras, ganadas con siniestra relacion, diziendo que los dichos hermanos pretendian eximirse de contribuyr y pagar las alcaualas millones, y los otros pechos y seruicios tocantes á nuestro patrimonio, no siendo assi, por que los dichos hermanos se allanauan, y siempre auian estado, y estauan prestos y llanos de pagar y contribuyr en todas las contribuciones, y repartimientos, que se hazian á sus vezinos como eran millones, pechos, alcaualas, seruicio y montazgo, moneda forrera, y otros semejantes repartimientos, de los quales no pretendian, ni jamas auian pretendido ser exemptos, sino solamente de que en cumplimiento de la merced por nos hecha a la dicha orden, no se les echassen soldados, ni gente de guerra, ni para su sustento, y encaminamiento se les hiziessen repartimientos, lo qual auiamos seruido de hazer en recompensa de la charidad, y limosna que los dichos hermanos azian á los frayles en sustentarles, assi quando yuan de camino, como quando yuan á pedir, ó a predicar, ó á confessar. A la qual merced contrauiniendo a ella algunos de vos las dichas justicias de algunos pueblos, caso que no les echauades soldados, les haziades contribuyr y pagar en los marauedis que se repartian para sus alojamientos, ó encaminamientos, de que auia resultado, que ya no auia quien quisiesse ser hermano, y los dichos frayles por ser pobres, y no poder lleuar dineros, ni hallar acogida en los mesones, se yuan á los cabildos de las Iglesias, y á hospitales miserables, y á otros lugares indecentes, contra lo proueydo, y mandado por las dichas nuestras cartas y prouisiones, y nos pidio, y supplico le mandassemos dar nuestra carta y prouision para que la merced hecha á la dicha orden fuesse adelante, y que en su cumplimiento vos las dichas justicias, y concejos ni otras ningunas personas no echassedes soldados ni gente de guerra á los tales hermanos de la dicha orden de Sant Francisco, ni les hiziessedes repartimiento ni contribucion para los alojar, y encaminar, y si algo les estuuiesse repartido para lo susodicho, y sacado prendas os las mandassemos boluer poniendo os para ello graues penas, ó como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro consejo, fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra carta para vos en la dicha razon, y nos tuuimoslo por bien, por la qual vos mandamos á todos, y á cada vno de vos en los dichos vuestros lugares, y jurisdiciones, segun dicho es, que veays las dichas prouisiones que tienen los hermanos de la orden y obseruancia de Sant Francisco, que por nos les estan mandadas dar sobre la orden que se ha de tener cerca de lo susodicho, que con esta vos seran mostradas, y las guardeys y cumplays en todo y por todo segun y como en ellas se contiene, y contra su tenor y forma, y de lo en ella contenido, no vays ni passeys, ni consintays yr ni passar en manera alguna, y en su cumplimiento no les repartays ningunos soldados, ni gente de guerra, ni por razon de lo susodicho, les hagays ningun repartimiento, ni contribucion alguna para los alojar, y encaminar, y si algo les aueys repartido para lo susodicho se los boluays, y hazed boluer, y no fagades ende al. Sola pena de nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra camara, so la qual dicha pena mandamos a qualquier nuestro escriuano vos la notifique, y dello de testimonio, porque nos sepamos como se cumple nuestro mandado. Dada en Madrid á nueue dias del mes de Mayo de mil en quinientos y nouenta y seys, años.

El Licenciado Rodrigo Vazquez Arze.

El Licenciado Guardiola.

El Licenciado Tejada.

El Licenciado Valladar Sarmiento.

El Licenciado Don Diego Fernando de Alarcon.

Registrum autem huius prouisionis habetur apud Christophorum Nuñez de Leon Notarium Curiae regalis.

ARTI

ARTICVLVS III.

Vtrum Syndici, & procuratores fratrum Minorum, & Monialium habeant aliqua priuilegia pontificia.

RESpondeo dicendo, quod Martinus IIII. *Concessit procuratoribus fratrum Minorum in Curijs secularibus & ciuilibus laborantibus pro defensione ordinis prædictorum fratrum, ecclesiarúmque suarum singulis annis indulgentiam centum annorum.* Ita habetur in libro monumenta ordinum.[a]

[a] In 1 impres. fo. 100. conces. 663.

Et Sixtus IIII. in bulla aurea concessit, quod procuratores, Syndici Monialium S. Claræ, & tertij ordinum fratrum & sororum eisdem priuilegijs & immunitatibus, gratijs fauoribus concessionibus indultis spiritualibus & temporalibus procuratoribus Syndicis fratrum Minorum & prædicatorum concessis, & in posterum concedendis gaudeant. Ita habetur in eodem libro.[b]

[b] In 1. impres. fol. 66. & in 2. fo. 148. conces. 362.

Et Innocentius VIII. concessit, vt procuratores fratrum Minorum, eorúmque substituti liberi parentes fratres sorores & vxores eorum possint promereri indulgentias stationum, & alias fratribus prædictis concessas dicendo in ecclesijs huiusmodi fratrum, quinque Pater noster & totidem Aue Maria pro salute status Ecclesia Romana. Ita in prædicto libro[c], & in supplemento.

[c] In 1 impre. fo. 95 & in 2. fol. 70. conces. 162. & in supp. fo. 99. conces. 307.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Syndici fratrum Minorum gaudeant priuilegijs fratrum & possint conueniri coram iudice seculari.

REspondeo de hoc obtentam fuisse à religione quandam Clementis VII. concessionem quæ habet in hunc modum.

Clemens Papa VII.

Dilecti filij salutem, & apostolicam benedictionem. Dum consideramus assiduos labores, & vigilias quos dilecti filij Syndici & procuratores domorum & monasteriorum fratrum Minorum S. Francisci regularis obseruantia, & monialium Sanctæ Claræ conceptionis & Annunciationis ordinum & sororum tertiæ regulæ Sancti Francisci sustinere non cessant, merito nos obligant, vt animarum suarum salutis consuleremus ipsósque à quibusuis molestijs & iniurijs sibi, pro tempore illatis quantumcunque Deo possumus releuaremus idcirco vni Syndico, & procuratori huiusmodi cum illius vxore, & liberis præsenti & futuro singulæ domus & monasterio prædictis pro tempore seruientibus, quod de cætero perpetuis futuris temporibus ipsi & eorum quilibet omnibus, & singulis indulgentijs & peccatorum remissionibus fauoribus & gratijs quibus fratres ordinis obseruantia prædictorum vtuntur potiuntur & gaudent, seu vti potiri & gaudere poterunt quomodolibet in futurum vti potiri & gaudere possint, & valeant, & insuper quibusuis causis & rebus ipsos syndicum, & procuratorem concernentibus, ciuilibus, criminalibus, & mixtis non nisi coram iudicibus conseruatoribus domorum illarum, quarum ipse Syndicus, & procurator fuerit de iustitia respondere teneatur authoritate Apostolica concedimus & indulgemus inhibendo, sub excommunicationis latæ sententiæ pœna vniuersis, & singulis iudicibus commissarijs Ecclesiasticis & secularibus quacumque authoritate fungentibus, nec de causis contra dictos Syndicos, & procuratores motis & mouendis directè, vel indirectè, quouis quæsito colore sub prætextu se intromittere quomodolibet de cætero audeant, vel præsumere decernant, vel præsumant decernere quoscumque processus contra dictos Syndicos & procuratores, per alios quam dictos conseruatores in causis duntaxat contra eos motis, & mouendis habendos, & sententias faciendas nullos, & inualidos nullíusque roboris, vel momenti fuisse & esse, ac irritum & inane si secus super his à quocunque quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari non obstantibus præmissis ac constitutionibus ordinationibus Apostolicis nec non ordinum prædictorum iuramento, aut confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus cæterisque contrarijs quibuscumque: volumus autem, quod præsentium transumptis manu publici notarij subscriptis (& sigillo alicuius Episcopi, seu personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ eadem prorsus fides, tam in iudicio, quam extra illud adhibeatur, quæ adhiberetur si præsentes originales literæ essent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub annulo piscatoris die XVI. Aprilis M.D.XXVI. Pontificatus nostri. Anno tertio.

Quæst. reg. tom. 3.

Hoc priuilegium non ad plenum refertur in compendio[d] mendicantium.

[d] Compend. merad. 12. procurator. seu Synd. §. 13.

Circa quam magnam concessionem est notandum nihil debere dubitari de voluntate Domini Papæ, cum ex prædicto breui satis constet, de potestate tamen ad hoc ordinandum inquirere debemus, ad quod primo dicimus satis etiam nobis de potestate constare cum videamus Summum Pontificem, prædictas personas à potestate laica exemisse, & vt hoc euidentius rationibus iuridicis pateat, Primo notandum est satis esse aliquid, esse vno tantum nomine spirituale, vno & spirituali annexum, quo non subsit potestati Laicæ, sed soli Ecclesiasticæ, vnde statutum Basilij de non alienandis prædijs rusticis, vel vrbanis ministerijs, & ornamentis Ecclesiarum, illa reprobatum fuit potissima ratione, quod authoritate non fuit Romani Pontificis roboratum, prout Innocentius[e] III. determinat. Causa etiam iuris patronatus coram iudice Ecclesiastico definitur, quia est quid spiritualibus annexum vt Alexander Tertius[f] determinauit. Et ita nimirum si Summus Pontifex Laicis prædictam exemptionem concedat, licet enim sint laici, quodammodo tamen spiritualibus sunt annexi, cum sint à sua Sanctitate deputati pro seruitio fratrum, & nomine ipsius sint constituti, tanquam procuratores rerum & tutium Ecclesiæ Romanæ, quorum ipsi fratres habent vsum, facti, & sicut, quæ religiosis adhærent religiosa sunt, vt dicitur in iure[g], & ex tali cohærentia suam desumunt naturam argumento cuiusdam decretalis[h], ideo nimirum si Syndici fratrum Minorum religiosis adhærentes naturam religiosorum sortiantur, & immediatè suæ sanctitati subdantur quo ad omnia, sicut ipsi religiosi subduntur, & non possint conueniri pro criminalibus, & ciuilibus, nisi à conseruatore à sua sanctitate deputato. Et confirmatur ex his quæ tradit Nauarrus[i] concedens, quod attento iure diuino solo, etiamsi clerici cum conueniuntur, vt homines, vel ciues, hoc est super his, quæ sunt eis communia cum alijs hominibus etiam non Christianis possint conueniri, coram iudice laico, sed quod iure humano inducta sit hæc diuersitas, per quam non omnes Christiani, sed soli clerici, & monachi sunt exempti à potestate laica, & quo ad ea, quæ illis sunt communia cum eis, qui non sunt Christiani puta temporalia, & id quidem ob multas, & iustas causas ob quas merito eximi potuerunt etiam ij solo Summo Pontifice perpendenti id conuenire regimini & saluti animarum fidelium ob varios respe-

[e] c. Ecclesia de consti.

[f] ca. quanto de iudic.

[g] L. qua religiosis ff. de rei vendicat.

[h] ca. super eo de parochi.

[i] Nauar. in 2 mon. ieiun. dis. 2 not. 3. num. 29.

ctu. Hæc Nauarrus, Ex qua Nauarri doctrina colligitur, quod Pontifex propter iustos respectus potest in prædictis casibus eximere a potestate laica, aliquos Laicos & consequenter potuit eximere Syndicos fratrum Minorum cum ad id faciendum multi sint adhuc respectus, quorum præcipuus est ipsos Syndicos in administratione Syndicatus vicem Summi Pontificis gerere, cuius esse ecconomos & procuratores. Et sic videmus Pontificio diplomate familiares Sancti officij in prædictis casibus à potestate seculari esse exemptos, tum quia huic sancto tribunali inseruiunt, tum quia ipsi sunt serui Domini Papæ cuius nomine, & authoritate hoc sanctum tribunal est ordinatum & constitutum, Denique confirmatur nostra sententia, nam licet potestas Ecclesiastica suprema sit spiritualis data à Christo Domino ad regendum, & dirigendum homines ad finem supernaturalem supremum, inducendo siue in ordine ad supernaturalia habet amplissimam potestatem supra omnem temporalem, qua vti potest quando, & quantum necesse est ad finem supernaturalem, vt ostendit doctissimus Franciscus à Victoria [a], & prædictæ concessiones ad finem supernaturalem videntur ordinari, cum in fauorem religionis sint factæ quæ sine Syndico non potest conseruari, vt ex superioribus latè patet.

Denique hoc in terminis tenent multi Doctores dicentes, quod vernaculi familiares, commensales serui, & domestici clericorum gaudent priuilegio fori etiamsi sint Laici, & debent conueniri, coram iudice Ecclesiastico secundum Glossam, & Doctores relatos à Maranta [b], & tradunt Baldus Barbatia. Felinus Tiberius Decianus, optimè Calconeus, pro quo facit quoddam Decretum [c], & tradunt etiam Folerius [d] Crotus & Angelus. Quod ipsi extenderunt, vt procederet etiamsi prælati serui essent infideles, & quales dicantur vernaculi scribunt Lucas [e] de Pena, Gregorius Lopez, Auendaños, Ferdinandus, Bonier, Augustinus, Berous Mandosius, & Mascardus. At Capicius [f], restringit hoc priuilegium ad vernaculos Episcoporum, & dicit communem opinionem Ioannes de Montespecelo [g], inter consilia Calcanei Abbas Iulius, & Farinacius.

Quod confirmatur, nam illi qui administrant bona Ecclesiastica, & bona personarum Ecclesiasticarum habitando in suis domibus, & hæreditatibus sunt exempti, ab aliquibus tributis, vt colligitur ex iure, & tradunt Lucas [h] de Pena Bartolus Mauricius Dueñas Gregorius Lopez Rolandus à Valle Platea, & Tiberius Decianus. Ex quibus remanet satis perspicuum, quam conformis sit iuri communi concessio Clementis VII. pro Syndicis data vt ipsi in ciuilibus, & Criminalibus sint à potestate seculari exempti.

a Villari. de potest. eccle q. 3. vers. & pro prijs
b Marant. de ordin. iudic. 4. par. di. n. 4. Hippolit. cons. 67. num. 6. Bald. in l. 2. Cod. de episc. & cler. Barbat. in c. 2. & in c. 2. de foro comp. Decian. cons. 70.
c c. decles. fer. caus. 12. q. 2.
d Foler. in consil. de pers. citat. nu. 13 fol. 41. Crot. cons. 863 n. 49 lib. 3 Angel. in l. vlt. de sepul. chr. violat. & in l. 2. ff. ad leg. iul. maiest.
e Luc. de P. in l. Rus Cod. de demiss. in fin. li. 12. Greg. in l. 8. ti. 33. p. 7. Auend. v. vernacul. Bonier in l. 1 v. famil. C. de epis. & cler. Ber. q. 31. per totum. Man. in reg. Cancel. qu. 10. Mascard. de prob. 2. to con. 755.
f Capit. de cis. 12. n. 1. & 2.
g Spec. consil. 72. Abbas in c. 2. n. 6 de for. comp. Clar. in prac. qu. 35. versic. Nunquid. v. famil. liares. Farinac. de crim. est. de inquisit. q. 8. nu. 46. de offic. ar. h.
h Luc. de Pena in l. 2. versic. hac fortiter Cod. de nauib. non excus. lib. 11. Bart. in l. C. de episc. & cler. Mauri. in l. vn. C. quo bon. mun. ord. sub debit. l. 10. p. 40. Duen. in reg. 100. amp. 4 Greg. in l. 51. v. que monum. con. al. les. ti. 6 par. 1. Rol. con. 81. n. 4. vol. 4. Plateas in l. fera torij n. 3 C. de dignit. lib. 12. De tenus. vbi ja. tr. 1. li. 4 c. 9 n. 18.

QVÆSTIO XLI.

De procuratoribus quo ad personas potentes hoc munus exequi in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Quæ sit differentia inter Syndicum & procuratorem.*

2 *Vtrum religiosi possint esse procuratores sine sui prælati licentia.*

3 *Vtrum procurator constitutus ad petendum debita expiret per professionem in religione.*

ARTICVLVS I.

Quæ sit differentia inter Syndicum & procuratorem.

REspondeo dicēdo, quod procurator largè, & secundum Canones dicitur omnis administrator, vt patet ex iure [i], sed secundum Leges [k], & Canones propriè procurator est, qui aliena negocia mandato sibi à domino facto gerenda gratuitè suscipit plura, vel vnum & dicitur mandato a domino, ad excludendum tutorem, vel curatorem collegia & prælatos Ecclesiæ qui procuratorem non possunt constituere sed actorem, vel Syndicum, qui instituitur ab vniuersitate, vel à non vero domino, vnde Syndicus fratrum Minorum proprius debet nominari, & appellari procurator, ipse enim non instituitur à conuentu, & ab vniuersitate, neque à patribus generalibus, aut prouincialibus ipsius vniuersitatis, & congregationis ab ipsis enim nominantur, sed instituitur à verò domino, qui est Papa prout dictum in articulo primo quæstionis præcedētis. Ipse enim est dominus omnium quorum vsum habet religiosi fratrum Minorum. Verum est tamen, quod ea parte qua est defensor fratrum, & eorum immunitates & priuilegia facit via iuridica, vt actor obseruari Syndicus optimo iure nuncupatur, & sic dicit Archadius [l] defensores quoque ciuitatū opus Græci *συνδίκους* appellant, &c. Dixi gratuitè quia si interuenit merces locator est operum, & ex eo quod Syndicus fratrum Minorum habet magna priuilegia apostolica, & regalia non possumus ipsum ratione ipsorum priuilegiorum locatorem appellare. Hæc enim non illi conceduntur tamquam precium laboris, sed vt quædam remuneratio gratuita ipsi à Summo Pontifice, & à Regibus facta tanquam à patribus huius fraternitatis.

i c. Saluator. 1. q. 3.
k l. 1. ff. mandat. de negot. gest.
l l. fin. defensores ff. de mun. & honorib.

ARTICVLVS II.

Vtrum religiosi possint esse procuratores sine sui prælati licentia.

REspondeo dicendo, quod videtur ipsos religiosos posse fieri procuratores sine sui prælati licentia. Cum filius familias in potestate patris existens non solum ad negotia, sed etiam ad iudicia absque patris assensu possit fieri procurator prout Bonifacius [m] Octauus determinauit.

At Clemens [n] V. ordinauit contrarium in religiosis dicens, religiosus procurator etiam si per alium religiosum sui vel alterius monasterij fuerit constitutus, sicut non potest sine sui superioris licentia procurationis officium suscipere, nisi pro suo in eadémque lite consorte, ita non potest alium procuratorem constituere seu substituere, etiam si per constituentem hoc sibi expresse fuerit commissum. Ex qua decretali colligitur quod regularis non potest esse procurator, nisi in casu sui monasterij iubente prælato. Quod in fratribus minoribus regularis obseruantiæ etiam iubente prælato locum non habet cum ipsi, prout sacri [o] canones determinant, non possint aliquem in iudicio conuenire, neque suo nomine, neq; alieno. Vnde fratres minores nomine syndici apostolici non possunt aliquid petere in iudicio, propter

m c. qui generaliter. §. 1. de procurat. lib. 6.
n Clem. religiosus de procurat.
o ca. exijt de verbor. signi. §. Clement. exiui. eod. tit.

incapa

ratem enim eorum comparendi in iudicio ... a sede apostolica constituuntur.

ARTICVLVS III.

Vtrum procurator constitutus ad petendum debita expiret per professionem in religione.

RESPONDEO dicendo, quod si aliquis sit constitutus procurator, & habet mandatũ ab aliquo creditore ad conueniendum debitorem eo ipso, quod monasterium ingreditur & profitetur mãdatum expirat. Primo quia cum sit factus religiosus sicut non potest officium procurationis suscipere, ita ipsum retinere prohibetur. Tum etiam quia & sic monachus quoad animam & salutem meliorem conditionem suam fecerit, vt dicitur in iure,[a] & consequenter ei recte solui videatur iuxtã quandã [b] legem. Cum tamen in monasterium ingreditur, in Abbatis potestatem transit, vt notat quædã glossa,[c] & consequenter quoad creditorem redditur deterior exactio, efficitur namque in exigendo creditoris deterior conditio, & hoc expectandum est. Vnde merito lex reuocat mandatum desoluendo ex præsumpta voluntate creditoris, vt ex quidam textus[d] vbi Iason, Aretinus, Bartolus, Cumanus, & Imola. Et Angelus subiicit nõ aduersari huic sẽtẽtiæ quandam legem determinantẽ per religionẽ procuratorem posse mutari, quia vt post Angelum ait Beneuetus[e] loquitur de mutatione facti non iuris cum ipso iure mutatio sit perfecta per dictum ingressum religionis.

[a] l. Deo nobis C. de sacrosãc. eccles.
[b] l. cum qui ... § si tibi ff. de verb. oblig.
[c] glo. in l. ex causa. §. Papinian. ff. de mi.
[d] l. cum quis ff. de solut. vbi Iason Aretin. &c.
[e] Beneuetus de aduocato 3. par. n. 121.

QVÆSTIO XLII.

De protectoribus ordinum in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *QVam authoritatem habeat protector in ordine minorum.*
2 *Vtrũ protector habeat iurisdictionem in moniales ordinis.*

ARTICVLVS I.

Quam authoritatem habeat protector in ordine minorum.

RESPONDEO dicendo, quod in[f] regula Seraphici Patris nostri Francisci habetur in hunc modum. *At per obedientiam iniungo ministris vt petant à Domino Papa vnum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, qui sit gubernator corrector & protector huius fraternitatis, vt semper sint subditi & subiecti Ecclesiæ Romanæ, &c.* Quod ministerium (vt asserunt) fœlicis recordationis Dominus Papa Gregorius IX. in minori adhuc officio constitutus primus ad ipsũ postulatus assumpsit. Quod liberalissimæ charitatis, non vendicatione ordinariæ potestatis curã egit, quia (vt Hugo[g] ait in expositione regulæ fratrum minorum) vt pater piissimus filios gubernans necessaria eis suggerendo procurando paternisque si quando deficerent correctionibus & increpationibus corrigens ad aduersarios viriliter protegebat, nihil in his omnibus in præiudiciũ ordinis vel obedientiæ ordinis prorsus attentans, sed erant ei fratres filiali potius charitate quam exacta per eum necessitate subiecti. *Qui ad Pontificatus apicem ascendens districte inhibuit ne Cardinalis protector ordinis fratrum minorum se intromittat in rebus pertinentibus ad officia & gubernationem, seu correctionem fratrum dicti ordinis, nisi quando prædicti fratres, aut aliqui ipsorũ aliquid committerent contra tres articulos in regula prædictorũ fratrum contentos, videlicet, quando deuiarent ab vnitate fidei vel ab obedientia Romanæ Ecclesiæ, aut ab obseruantia suæ regulæ. Ita quod dictus ordo, & fratres eiusdem ordinis in nullo sint subiecti protectori huiusmodi, nisi duntaxat in casu quo ipsorum fratrum communitas, vel generale capitulum (quod absit) ĩ prædictis articulis, vel eorum aliquo deuiarẽt. Decreuit esse irritum & inane quicquid secus factũ fuerit. Statuit insuper, quod prædicti fratres recurrentes ad protectorem tamquam ad prælatum pro licentiis, vel aliis consimilibus puniantur grauiter, & actibus legitimis & officiis ordinis sint suspensi ipso facto.* Ita habetur in monumentis[h] ordinum.

Et Sixtus IIII. approbauit literas suprascriptas Gregorij IX. inserendo illas verbo ad verbum, & robur perpetuæ firmitatis obtinere decreuit. Ac etiam declarauit, quod neque adhuc in præfatis tribus habeat authoritatem præfatus protector, quando non vniuersi, sed solum aliqui prædicti ordinis professores in quouis numero à fidei vnitate ac sanctæ Romanæ Ecclesiæ obedientia deuiarent, vel regulam non obseruarent, Ita habetur in eodem libro,[i] Quas concessiones & declarationes Iulius Secundus approbauit & confirmauit, vt in supplemento[k] continetur, *insuper excommunicationem ipso facto infligens contra non obedientes protectori in pertinentibus ad suum officium in prædictis declarationibus expressum & limitatũ,* prout aduertit Corduba[l] in additionibus ad compendium mendicantium.

[f] reg. B. F. c.
[g] super reg. fr. mino. c. 12. habetur in monum. ord. tract. 1. fol. 76. p. 2.
[h] in 2. impr. fol. 137. ... 104.
[i] In 2. impr. fo. 238. col. 304.
[k] fo. 28. conce. 238. & 235.
[l] Cor. in addi. ad compen. tit. protector.

ARTICVLVS II.

Vtrum protector habeat iurisdictionem in moniales ordinis.

RESPONDEO dicendo, quod Vrbanus IIII. statuit moniales sanctæ Claræ sint subditæ Cardinali qui pro tempore fuerit protector fratrum minorum, & illi teneantur firmiter obedire. Ita habetur in monumentis.[m] At Iulius Secundus concessit, vt prouinciales fratrum minorum habeant eandem potestatem & facultatem circa moniales sanctæ Claræ, illorum curæ commissas. Quam Vrbanus Quartus in regula prædictarum monialium cõmisit protectori dicti ordinis, ita habetur in[n] supplemẽto, de qua iam in[o] primo tomo late diximus.

[m] In 1. imp. fo. 291. tra. 5. & in 2. fo. 310. tra. 2.
[n] fo. 71. conc. 220.
[o] 1. to. q. 20.

QVÆSTIO XLIII.

De prouincia & prouincialibus in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum erigi possit prouincia sine authoritate Papæ.*
2 *Quam authoritatem iure communi habeant prouinciales.*

ARTICVLVS I.

Vtrum possit erigi prouincia, aut erigi sine authoritate Papæ.

RESPÕDEO dicẽdo, quod Quintus generalis ordinis minorũ de obseruãtia, qui fuit vir magnæ virtu-

tis frater Hsymon Angelicus maximus Theologus & totius speculum bonitatis electus in capitulo generali anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo nono celebrato præsente Domino Papa Gregorio IX. & vota eligentium recipiente, quem idem Dominus Papa confirmauit, ibi etiam præsente Domino Papa, & mandante facta est diuisio prouinciarum ordinis & terminus limitatus, prout refertur in monumentis ordinum [a]. Et anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo primo Domino Gregorio Decimo in vice Petri electo in eius præsentia industria D. Bonauenturæ, tunc generalis ordinis numerus prouinciarum ordinis fuit taxatus duabus augmentatis. Prout in eodē [b] libro continetur [c] in quo etiam refertur, quomodo anno Domini millesimo ducētesimo octuagesimo octauo Dominus Papa Nicolaus Quartus instituit, quod omnium custodum vnius prouinciæ voces haberēt pro vna sola: statuit etiam, quod numerus prouinciarum olim sub Domino Gregorio Papa in capitulo generali eo præsenti taxatus cum augmento duarum prouinciarum stet immutabiliter; ne alius sine licentia sedis Apostolicæ, & ordinis protectoris possit aliter mutare, nec illum numerum minuere vel augere. Et ita breui quodam, prout refertur in prędicto libro [d] statuit & ordinauit ac districtè inhibuit ne in ordine fratrum minorum fiat diuisio alicuius prouinciæ, vel nouarum prouinciarum multiplicatio absque Romani Pontificis licentia speciali per eius patentes literas concedenda faciente plenam & expressam de huiusmodi statuto & ordinatione, ac inhibitione mentionem: decreuitque irritum & inane si secus in hac parte cōtigerit attētari.

[a] in 2. tract. fo. 226. p. 2.

[b] in 2. tra. fo. 228.

[c] in 2. tra. fo. 229. p. 2.

[d] in r. impr. f. 53. & in 2 fo. 230. col. 30.

Quod autem iustissime fuerit facta prouinciarū diuisio constat ex his, quæ in simili ordinauit Pelagius [e] Papa dicens, omnibus Episcopis. Scitote certam esse prouinciam, quæ habet decem, aut vndecim ciuitates & vnum Regem, & totidem minores potestates sub se, & vnum Metropolitanum aliquosque suffraganeos decem, aut vndecim Episcopos iudices, ad quorum iudicium omnes causæ Episcoporum, & reliquorum sacerdotum ac ciuitatum referantur, vt ab his omnibus iustè & consona voce decernantur: nisi ad maiorem authoritatem fuerit ab iis, qui iudicandi sunt appellatum. Vnde non oportet, vt degradetur vel dehonoretur vnaquæque prouincia, sed apud semetipsam habeat iudices sacerdotes & Episcopos singulos, videlicet secundum ordines suos, & quicunque causam habuerit a suis iudicibus iudicetur & non ab alienis idest à suæ iustis iudicibus prouinciæ, & non ab extraneis: nisi (vt iam est prælibatum) a iudicandis fuerit appellatum. Hæc Pelagius Papa, ex cuius canonis & decreti argumento satis colligitur quam optime fuerit in religionibus prouinciarum diuisio facta, & suis limitibus vnaquæque terminata, ne vnaquæque prouincia degradetur, vel dehonoretur si à partibus aliarum prouinciarum, earum causæ deciderentur.

[e] c. scitote. 6. q. 3.

Quod à solo Papa possit fieri prouinciarū erectio & diuisio dictum est latè in primo tomo. [f]

[f] 3. to. q. 25.

ARTICVLVS II.

Quam authoritatem iure communi debeant prouinciales.

RESpondeo dicendo, quod habent iurisdictionem quasi Episcopalem in suos subditos iuxta quandam glossam [g] receptam, & ab aliquibus putatam singularem quam commendat Cardinalis dicens eam seruari de consuetudine, & quod ipse fecit eam frequenter obseruare, & per illam glossam ait Abbas, [h] quod huiusmodi prælati exempti, qui habent iurisdictionem quasi Episcopalem possint exercere in suos subditos ea, quæ Episcopi in suos, & ita tenet Nauarrus, [i] quod quoad priuilegia multo maiorem authoritatem habent præfati prælati, prout late diximus in [k] primo tomo, & in secundo, & in hoc tertio etiam aliqua dicemus.

[g] Cle. 1. v. porrò de rebus eccle nō alien. ibi Cardi n. 4.

[h] Abb. in c. 1. de reb. eccles. non alie.

[i] Nau. lib. 5. consi. 11. de pœnis consi 23.

[k] 1. to q. 20.

QVÆSTIO XLIIII.

De purgatorio in duos articulos diuisa.

Circà quam quæruntur duo.

1 *QVid sit purgatorium.*

2 *Vtrum prælati religionum habeant aliquod priuilegium pro liberatione animæ à purgatorio.*

ARTICVLVS I.

Vtrùm sit Purgatorium.

REspondeo dicendo, quod purgatorium esse post hanc vitam docet fides Catholica, nam licet sub hoc nomine purgatorij id in sacra scriptura expresse non habeatur: at verò in sententia sub aliis verbis rectè intellectis id significantibus ibidem continetur, & licet plurimæ authoritates ad hoc comprobandum adducantur præcipuè duæ afferuntur. Prima est Tobiæ [l] quæ ait, panem tuum & vinum tuum super sepulturam iusti constitue, frustra autem talis oblatio fieret, nisi ad pœnarum expiationem. Secunda illud Machabæorum. [m] Iudas Machabæus duodecim millia dragmas argenti misit Hierosolymam offerri pro peccatis mortuorum &c. Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur. Quæ authoritas manifeste probat esse purgatorium, & certum esse de fide hunc Machabæorum librum esse canonicum, prout definitur in Concilio Tridentin. [n] & ita hanc partē cōtra Hæreticos latè defendunt Castro [o] & Corduba.

[l] Tobiæ 4.

[m] 2. Machab. 12

[n] Conc. ses 4.

[o] Castro aduers. hære. v. purgatorium. Cor. li 5. q 9. de indulg. q. 1.

ARTICVLVS II.

Vtrum prælati religionum habeant aliquot priuilegium pro liberatione animæ à purgatorio.

REspondeo dicendo, quod patres ordinis minorum habent priuilegiū quoddam à Clemēte [p] VII. concessum viuę vocis oraculo, cuius tenor sequitur.

[p] habet. apud Parasellum fo 139.

Nos Laurentius Episcopus Albensis Romanæ Ecclesiæ Cardinalis sanctorum quatuor Coronatorum, & maior pœnitentiarius vniuersis & singulis Christi fidelibus præsentes literas nostras inspecturis fidē facimus & attestamur. Qualiter sanctissimus in Christo Pater, & Dominus noster: Dominus Clemens Diuina prouidētia Papa Septimus, ad humiles preces nostras dilectis nobis in Christo, venerabilibus religiosis, correctori domus Sanctissimæ Trinitatis de vrbe ordinis Minimorum Sancti Francisci de Paula, ac aliis fratribus domus Sanctissimæ Trinitatis duntaxat, generali vero, ac Zelo necnon prouincialibus, & localibus correctoribus, & aliis superioribus ordinis etiam pro tempore existentibus, ac vnius cuiuslibet ipsorum secundum religionis ingres-

ingressum antiquiori socio, vbicumque se transferre ex merito obedientia contigerit, vt singulis secundis & quartis feriis cuiuslibet hebdomadæ totius anni. Missas pro animabus defunctorum celebrare volentes easdem indulgentias pro animabus defunctorum huiusmodi consequantur, ac si in Ecclesia Sancti Sebastiani, Laurentiani, & Scala Cœli, & Gregorij, & Pottatiana extra & infra muros almæ vrbis celebrassent, ac pari modo missæ huiusmodi animabus defunctorum pro quibus eas celebrandas duxerint suffragentur perinde, ac si in præfatis & aliis quibuscúnque etiam qualitercúnque priuilegiatis ecclesiis infra & extra muros vrbis, celebrassent facto nobis desuper viua vocis oraculo, concessit, pariter & indulsit præsentibus perpetuis futuris temporibus duraturis, & in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscunque. In quorum omnium fidem literas nostras fieri, nostriq; sigilli ob longè iussimus appensione communiri. Datum Romæ in ædibus nostris anno à Natiuitate Domini millesimo quingentesimo vigesimo quarto, die vero decima mensis Iulij Pont. S.D.N. anno primo.

Quam concessioné nó aliqui intelligentes affirmabant per communicationem non solum prælatos locales ordinum mendicantium, sed etiam seniores domus secundum religionis ingressum missam dictis diebus celebrantes hoc suffragium pro animabus purgatorij posse lucrari non intelligentes, quod seniores secundũ religionis ingressum in dicta religione sunt quidam cõsultores electi in capitulo, in ipsius enim religionis regula [a] præcipitur, vt vnicuiq; prælato assignentur in capitulo tres cõsultores qui dicuntur seniores, cũ quibus tractet ea, quæ ad regimen cõmissæ administrationes spectát. Quod in aliis religionibus non video obseruare. & ita in aliis religionibus in quibus huiusmodi vsus nó est admissus solum prælati in dictis diebus pro animabus celebrantes hanc possunt consequi indulgẽtiam. Cum concessum prælatis vnius religionis aliis prælatis alterius religionis per viam communicationis concedatur. Alia priuilegia pro animabus purgatorij, vide in secundo tomo [b].

[a] Regul. minimorum c. 10. n. 17. & correctōr. c. 9. n. 8.

[b] 1. to. q. 96.

QVÆSTIO XLV.

De quadragesimæ Ieiunio in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1. *VTrum ieiunium quadragesima obliget arctius religiosos quam seculares.*
2. *Vtrũ supradicta sint abrogata, & quomodo non abrogata intelligantur.*
3. *Vtrum si Natiuitas Domini venerit in feria sexta aut Sabbato possint religiosi carnes manducare.*
4. *Vtrum si die Sabbati Natiuitas venerit possint religiosi contra præceptum aut consuetudinem vesci animalium intestina, & extremitates.*

ARTICVLVS I.

Vtrum ieiunium quadragesima obliget arctius religiosos quam seculares.

REspondeo dicendo, quod quadragesima habet septẽ septimanas, cui addidit Thelesphorus Pontifex septimam hebdomadam, & vocatum est hoc tempus quinquagesima, vt ait D. Ambrosius [c].

Et sic Thelesphorus [d] vrbis Romanæ Archiepiscopus omnibus Episcopis scripsit, dicens, statuimus vt septem hebdomadas plenas ante sanctũ Pascha omnes clerici, id est in sortem Domini vocati à carne ieiunent, quia sicut discreta debet esse vita clericorum à laicorum conuersatione, ita & in ieiunio debet esse discretio. Has ergo septem hebdomadas omnes clericis à carne & delicijs ieiunij ieiunent, & hymnis & vigiliis, atq; orationibus inhærere die noctuq; studeant. Quæ omnia quoad tempus prædictum quadragesimæ maximè commendat, declarat, & astringit Beatus Gregorius [e] Augustino Anglorum Episcopo scribens in hunc modum.

[c] c. quadragesima 4 dist.

[d] c. statuimus 4 dist.

[e] ca. denique dist. 4.

Denique sacerdotes & diaconi & reliqui omnes quos dignitas Ecclesiastici gradus exornat à quinquagesima propositum ieiunandi suscipiant, quo & aliquid ad pensum sanctæ institutionis adijciant, & eorum quæ in laicali ordine consistunt obseruantiam sicut loco ita & religione præcellant.

De ipsa vero die Dominica hæsitamus quidnam dicendum sit, cum omnes laici & seculares illa die plus solito cæteris diebus, accuratius cibos carnium appetant: & nisi noua quadam auiditate vsq; ad medias noctes se ingurgitent, & non aliter se huius sacri temporis obseruationem suscipere putant, quod vtique non rationi, sed voluptati, imo cuidam mentis cæcitati adscribendum est: vnde nec à tali consuetudine aduerti possunt, & ideo cum venia suo ingenio relinquendi sunt, ne fortè peiores existant si à tali consuetudine probibeantur. Vt enim ait Salomon qui multum emungit elicit sanguinem. Et post pauca ait idem Gregorius. Par autem est vt nos qui his diebus à carnibus animalium abstinemus, ab omnibus quoque, quę sementinam trahunt originem carnis ieiunemus à lacte, videlicet caseo & ouis.

Et idem Gregorius post pauca dicit. Cæterum piscium esus, ita Christiano relinquitur, vt hoc ei infirmitatis solacium non luxuriæ pariat incendiũ. Denique qui à carne abstinent, neque sumptuosiora marinarum belluarum conuiuia præparent. Vinum quoque ita bibere permittitur, vt ebrietatem omnino fugiamus, alioquin restat, vt omnia quæ corporibus libent similiter faciamus. Hæc Gregorius.

ARTICVLVS II.

Vtrum supradicta sint abrogata & quomodo non abrogata sint intelligenda.

REspondeo dicendo, quod Gratianus [f] Compilator grauissimus decretorum postquam supradicta sanctorum patrũ recitauit decreta ait in hunc modum. Hæc & si legibus constituta sunt, tamẽ quia communi vsu approbata non sunt: non obseruantes transgressionis reos non arguũt, alioquin in his non obedientes proprio priuarentur honore, cum illi qui sacris nesciunt obedire canonibus penitus officio iubeantur carere suscepto, nisi forte quis dicat; hæc non decernendó esse statuta, sed exhortando cõscripta, decretum vero necessitatem facit, exhortatio autem liberam voluntatem excitat.

Pro cuius rei explicatione notandum est quod Martinus [f] Papa in quodã Concilio determinauit, quod non liceat quinta feria fratres nouissimæ septimanæ ieiunium soluere, & omnem exhonorare quadragesimã: sed syncere abstinentes totã quadragesimã perexigere. Et rursus pro explicatione notat Speculator [g], quod quadragesima incipiebat à Dominica prima post Cineres & durabar, vsque ad quintam feriam in Cœna Domini exclusiue, eo enim die Christus Dominus Pascha celebrauit. Quod Marti-

[f] c. denique in fin d. 4.

[f] c. non liceat de conse dist. 4.

[h] Speculo. in tit. onale diui perffi [illegible] & c. de dominis. [illegible] in qua.

Martinus Papa reuocauit, & in Concilio [a] Laodicensi dicitur. Non oportet in quadragesima quinta feria vltimæ hebdomadæ ieiunium dissolui, & totam quadragesimam inhonorari, sed per totos dies ieiunare, & eius abstinentiæ conuenientibus, idest, aridioribus vti. Vnde quadraginta dies ieiunij Domino cõsecrarẽtur, sicut ipse suo Ieiunio cõsecrauit ordinatum est, vt ieiunium quadragesimæ à feria quarta Cinerum sumeret initium, & in Sabbatho sancto suũ cursum consummaret, & ita dies quadraginta complerentur quibus diebus omnes fideles tenentur ieiunare, & ab escis carnis & à carne originem trahentibus abstinere. Dies enim Dominici quadragesimæ in numerum quadraginta dierum prædictorum quibus clauditur quadragesima minimè ingrediuntur, prout in Concilio [b] Agathensi est ordinatum.

[a] ca. non oportet de cõsecra. d. 4.

[b] c. placuit de consecra. dist.

3\. Notandum est etiam pro explicatione, quod sacerdotes & clerici & vocati in sortem Domini non tenẽtur modo sub mortali à carnibus abstinere illis duobus diebus primis post quinquagesimam feriam, scilicet, secunda & tertia. Ait enim August. [c] in lib. de vera religione, sicut enim moribus vtentiũ in contrarium nõnullæ leges hodie abrogatæ sunt, ita moribus vtentiũ ipsæ leges confirmantur. Vnde illud Thelesphori Papæ qui decreuit, vt clerici generaliter à quinquagesima ieiunandi propositum susciperent, & à carnibus & delicijs abstinerent, quia moribus vtentium approbatum non est, aliter agentes transgressionis reos non arguit. Verum est tamen, quod apud religionis decretum Thelesphori, est receptum saltem in communitate, in refectorio enim illis duobus diebus à nullo religioso carnes manducantur. Quod ita strictè obseruatur, vt ego putem ratione scandali eas in refectorio manducare esse peccatum graue, si id fiat in religionibus vbi talis & tam laudabilis viget consuetudo sicut in nostra fratrum minorum de obseruantia religione inuiolabiliter obseruatur, licet enim clericis impositum fuerit à Thelesphoro prædictum decretum, aduertendum tamen, quod fuit etiam impositum à Diuo Gregorio fruentibus dignitate Ecclesiastica. Cuius medij sunt omnes regulares, prout tradit Syluest. [d] & alij quos allegat & sequitur Marcus Antonius Cuqus.

[c] c. iniusta dist. 4.

[d] Syl eccl. 2. n. 6. Cuq. lib. 3. mar. ... 8. de person. eccl. n. 10.

ARTICVLVS III.

Vtrum si Natiuitas Domini venerit in feria sexta, aut Sabbato possint religiosi carnes manducare.

RESpondeo dicendo, quod comedere carnes sexta feria sine causa infirmitatis est peccatum mortale vt sancti [e] Patres determinauerunt. Quod tamen fallit nisi sit dies Natiuitatis Domini, quia tunc licite ab omnibus comeduntur, nisi ab his qui voto, aut regulari obseruãtia ad non comedendum tenerentur, vt in quadam decretali [f] definitur. Et ait Syluester [g], quod multo magis quando Natiuitas Domini est in die Sabbati qui vult dicere, quod ex quo determinatum est vt fideles possint comedere carnes in die veneris quãdo in ea Natiuitas Domini venerit à fortiori idem dicendum erit quando venerit in Sabbato, cum abstinentia à carnibus in Sabbato non sit ita stricta, sicut in die veneris. Ieiunium enim veneris est propter Passionem Christi Domini. Ieiunium autem Sabbati & abstinentia est propter sepulturam, prout ait Innocentius Papa [h] dicens ac sicut in sexta feria propter passionem Domini ieiunamus sic sabbatum prætermittere nõ debemus quoniam inter tristitiã & lætitiam illius temporis videtur inclusum. Et quamuis ieiunij obligatio fuerit sublata quoad istos dies, adhuc vis, & obligationis vinculum maneat quoad esum carnium, vt sexta feria & Sabbato prohibeamur sub sceleris grauissimi pœna carnibus vesci, quod de sexta feria planè fatentur glossa [i], Archidiaconus & Cardinalis, de Sabbato vero illud obseruandum est, obtentum esse, quod cuiuscunque prouinciæ consuetudo seruanda sit, sicut summus Ecclesiæ Pontifex admonet, & est optima D. Augustini [k] responsio in epistola [l] ad Casulanũ presbyterum, vnde Galli carnibus vescuntur sabbatis à natali Domini vsque ad purificationem teste Paludano [m] Castellani Hispani omnibus Sabbatis vescimur, nisi præceptum ieiunij immineat animantium extremitatibus & intestinis ac visceribus.

[e] capi. de esu carniũ de consecra. dist. 4.

[f] ca. sin. de obser. ieiunij

[g] Syl. de ieiunium n. 25.

[h] c. sabbato de consecr. d. 3.

[i] gl. Archi. & Car. d. cap. de esu carnium.

[k] c. consilium de obseruat. ieiun.

[l] c. de illa 12. dist.

[m] Palu. in 4. dist. 15. q. 4. col. 3.

Ex quibus omnibus colligitur, quod obseruantia abstinentiæ à carnibus magis rigorosa est in sexta feria quam in Sabbato, cum in sexta feria non varietur, in Sabbato autem videamus abstinentiam variari, imo demonstrat doctissimus Couarruuias [n] Græcos & in orientali Ecclesia olim ieiuniũ Sabbati etiam in quadragesima prohibitum fuisse, & à præcepto ieiunij exceptum, vnde cum sacri canones fidelibus concedant, vt non abstineant à carnibus in feria sexta quando tali die Natiuitas Domini nostri aduenit, à fortiori id etiam fidelibus debemus iudicare esse concessum quando in Sabbato dicta celeberrima concurrerit festiuitas, quod vt quid indubitatum sensit Syluester in loco superius allegato.

[n] Cou. lib. 4. var. resol. c. 2. n. 6.

Nec obstat quod aliqui contra hanc opinionem opponere conati sunt, scilicet, quod priuilegium supradictum datum fuit fidelibus quando in sexta feria festum Natiuitatis Domini venire contigerit, & ad Sabbatum minime debere extendi cum priuilegia sint stricti iuris, & per consequens strictè interpretanda: nam dispensatio contra ius commune strictissimè interpretanda est, vt dicitur in iure [o] & tradunt Innocentius Ioannes Andreas, Butrius & alij quos refert, & sequitur Iason, itam respondetur. Primo, quod latè interpretatur cum ipsum priuilegium habet expressam rationem, quæ in alio casu fortius militat, prout tradunt [p] Decius, & Minandus & ratio huius dispensationis in sexta feria apponitur in dicta decretali, scilicet, propter tantæ festiuitatis celebritatem, quæ ratio à fortiori viget in sabbato. Et late etiã interpretatur quando est gratiosa, prout idem Decius [q], & Minandus resoluunt. Constat autem hanc dispẽsationem esse gratiosam, cum nulli ex ea præiudicium sequatur. Pariter etiã latè interpretatur, cum est in corpore iuris inclusa iuxta Decium [r], & Felinum. Hoc autem priuilegium & dispẽsationem in corpore iuris inclusum esse videmus & ideo latè interpretandum esse iudico, & sic ad Sabbatum extendendum, in qua re aliquãtulum sum immoratus, quia vidi quosdam doctissimos viros, in anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo nono in quo Natiuitas Domini in Sabbatu occurrit de hac re dubitasse asserentes in Academia Cõplutensi de hac re similiter fuisse dubitatũ, & aliquibus illius celeberrimæ vniuersitatis viris doctis contrariũ visum fuisse verum. De quo ego minimè dubito, existimo enim nullum virũ doctũ contrariæ sententiæ ex proposito assensum præbuisse.

[o] c. 2. de filiis presbyte. li. 6. Innocent. n. 18 in ca. dudũ de elect. Andrea. Butrius Pano. & Imol. in c. de multa de prebẽ. Iason. in l. si sta scriptum n. 2. ff. de lib. & posth. & in l. re cõsuetũ. n. 178. delegat. 3.

[p] Deci. in ca. cũ si. clerici §. de adulte. de iud. n. 22. Minand in consi. in aliquibus 3. notab. n. 62.

[q] Deci. vbi sup. 91. 95. 97. Minand. vbi su. n. 62.

[r] Decius vbi su. Feli. in ca. postu. n. 9. & pluribus seqq. de rescript.

Circa supradictam decretalem in quantum dicit, quod hi qui voto vel regulari obseruantia ad non comedendum carnes tenentur, obligantur in die veneris, & si tali die contigerit Natiuitatem Domini occurrere, & nõ possunt vesci carnibus, nota primo

mo secundum Syluestrum, [a] quod prælatus in religione potens dispensare in esu carnium potest dispensare cum suo subdito in feria sexta si sit natale, vt carnes possit comedere, quia cum insint duæ prohibitiones, scilicet, ecclesiæ & religionis, sublata prima per ecclesiam stat solum secunda super quā potest prælatus. Nec obstat quod ecclesia cum illa non dispensat, quia verum est quantum ad obligationem voti, & religionis non quando obligationē Ecclesiæ, vnde si cum tali iam fieret dispensatio, in voto iam poterit comedere carnes si deinde natale veniant in feria sexta. Hæc Syluester. Quæ doctrina videtur dubia, ex Abbate [b] super allegatam Decretalem dicente. *Ex hoc infero ad notabile dictum, quod vbi constitutio disponit id quod ius commune & aliquid vltra sublato iure communi non tollitur constitutio, sicut hic non tollitur votum concurrens cum iure communi & disponens aliquid vltra.* Qui videtur innuere, quod in hoc casu reuocat Sūmus Pontifex ius commune disponens, quod sexta feria sit abstinentia à carnibus seruanda respectu omnium fidelium, at nō reuocat ius commune prædictum quando est coniunctum voto aut regulari obseruantiæ. Et sic religiosi non solum ratione voti & regularis obseruantiæ tenentur sexta feria contingente, tunc Natiuitate Dominica abstinere à carnibus, sed etiam iure communi, & quoad ipsos tale ius non est reuocatum. Vnde infertur, quod licet prælati possint dispensare in voto & regulari obseruantia, quia tamen non possunt dispēsare in iure communi prohibente sexta feria carnes manducare non possunt dispensare cum religiosis prædictis, vt in die Natiuitatis Domini adueniente in sexta feria vt carnes manducent, cum ius commune quoad dictos religiosos per Honorium III. [c] non sit reuocatum.

Secundò nota, quod illi qui vouerunt nunquam comedere carnes, non possunt in die Natiuitatis quocunque die aduenerit eas manducare, etiamsi in feria sexta talis dies aduenerit, ea quo enim nullū diē excepit generaliter & indistinctè intelligi debet, prout probat Abbas. [d] Quod idem dicendū est de eo qui vouit non comedere carnes sexta feria, tenetur etiā in die Natiuitatis ab eis abstinere quia ea quo vouit generaliter in sexta feria abstinere tenetur abstinere in qualibet sexta feria, & hanc opinionē videtur approbare Ioānes Andreas. Sed alij dicūt tale votū in feria sexta non comedendi carnes habere ad esum illicitū referri, & sic nō esse ad Natiuitatem Domini transferendum, cum tali die etiā in sexta feria esus carnium sit licitus, nisi vouens habuisset animum hunc diem includendi, at contraria opinio est vera & in eam videntur inclinari omnes scribentes.

Tertiò notandum est, quod qui vouit non comedere oua in sexta feria, si sit dies Natalis Domini non potest secundū aliquos comedere carnes, quia abstinentia ouorum includit abstinentiam carnium non è conuerso, vnde qui vouit abstinere ab ouis etiam videtur vouere abstinere à carnibus. At Syl. [e] distinguendum putat, dicens, quod si habitualiter intendebat se eo casu velle priuare carnibus, vt quia si hoc memoriæ venisset hoc deliberasset, & vouisset nō potest comedere carnes, si verò nō intendebat se priuare carnibus, potest eas comedere, quia tantum obligatur, quantum intendebat. Si verò nō scit discernere, vtrum intenderit, an non intenderit eas comedere, non propter dictam rationem, quæ potius est ad oppositum, quia priuans se minus dilecto, non priuat se magis dilecto, sed ideo quia in dubiis tenenda est via securior, vt admonent canones, [f] sed quia hoc non est necessarium, sed sufficit eligere tutam, ideo contrafaciens non esset iudicādus de mortali nisi fortè ratione erroneæ conscientiæ. Hæc Syluester.

Mihi in hac parte videtur dicendum, quod in dubio hic non potest comedere carnes si abstinentia ouorum fuit promissa ab eo qui ratione alicuius priuilegij, aut consuetudinis poterat ea licitè manducare: nam certè hic promittendo abstinentiā ab ouis nihil aliud videtur vouere quam priuare se ab esu illius rei, quæ sibi licita erat, & non vouit non comedere carnes quia id sibi illicitum erat, & voluit per consequens remanere in obligatione sola, qua secundum ius canonicum tenebatur carnes nō māducare: vnde in die Natiuitatis sexta feria occurrente non poterit comedere oūa, poterit tamē carnes manducare, si autem abstinentia ouorum fuit promissa ab eo qui illicitum erat in sexta feria illa māducare in hoc casu videtur dicendum, quod cū illa promissio fuerit facta Deo in macerationē carnis, & vt illa abstinentia ab ouis esset opus magis acceptum addendo ipsi vltra obligationē iuris obligationem aliam voti, vt magis passionem Christi Domini recoleret sexta feria, in qua fuit Dominus Crucifixus & mortuus non poterit talis vouens carnes manducare cum comedendo carnes à fine intento recedere videatur. Nec illud dictum Syluestri me vrget cum ait, quod qui priuat se minus dilecto non videtur se priuare magis dilecto, illud enim absolutè loquendo verum est, at ratione alicuius circunstantiæ potest contingere, vt priuans se minus dilecto videatur se etiā priuare magis dilecto, si priuatio minus dilecti includit in se priuationem magis dilecti antiqua priuatio minus dilecti ordinatur ex quadam morali consequentia ad priuationem magis dilecti, priuatio autem comedendi oua propter Deum in sexta feria facta ab eo qui ipsa non poterat comedere videtur per moralem consequentiam includere abstinentiam etiam à carnibus, nam si in memoriam passionis Domini abstinentiam vouerat ouorum, quæ alias de iure edere minimè poterat, per moralem consequentiā videtur etiam carnis abstinentiam vouere si enim talis consequentia moralis in hoc casu negaretur minimè iste vouens passionem Christi prout intendebat recoleret.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum religionibus in quibus ex voto aut ex præcepto, aut ex obseruantia regulari est illicitum vesci animalium extremitatibus, & intestinis in die sabbati possint regulares ea comedere quādo Natiuitas Domini in sabbato ceciderit.

Respondeo dicendo, quod Papa [g] Honorius Tertius Pragensi Episcopo rescribens sic ait: Explicari per Sedem Apostolicam postulasti & infra respondemus, quod illi qui neque voto, neque regulari obseruantia sunt astricti in sexta feria si festum Natiuitatis Dominicæ die ipso venire contigerit carnibus propter festi excellentiam vesci possunt secundum consuetudinem Ecclesiæ generalis. Nec tamen hi reprehendendi sunt, qui ob deuotionem voluerint abstinere. Qua decretali supposita, & ratione eius perpensa videtur asserendum regularibus quibus ex voto præcepto, aut obseruantia regulari imponitur, vt nō possint comedere in sabbato intestina & extremitates animalium propter honorem Virginis Mariæ, iis in die sabbati occurrēte Natiuitate Domini vesci minime licere.

Pro cuius rei explicatione & probatione est notandum

[a] Syl. in sum. a 27.
[b] Abbas in d. c. fi. de obser. ieiun. in fin.
[c] d. c. fi. de obser. ieiun.
[d] Abbas in d. c. vlt. nu. 3.
[e] Syl. vi. sum. a 27.
[f] c. iuu. sig. falib.
[g] ca. expli. de obser. ieiun.

tandum fuisse, & in canone Apostolorum ab initio Ecclesiæ, & legis Euangelicæ præceptum ieiunium quartæ & sextæ feriæ, cuiuscunque hebdomadæ, & postea sabbati ieiunium additum est, saltem apud ecclesiam occidentalem, vt cōstat ex D. Augustino,[a] & D. Hieronymo. Quod & insinuat Innocentius Primus, & Gregorius Papa Septimus. Et quamuis ieiunij obligatio in his diebus fuerit sublata, adhuc vinculum manet, quoad esum carnium, vt sexta feria & sabbato prohibeamur sub sceleris grauissimi pœna carnibus vesci, quod de sexta feria planè fatetur glossa[b] Archidiaconus, & Cardinalis, de sabbato vero illud est obseruandum obtentum esse, quod cuiuscunque prouinciæ consuetudo seruanda sit sicut summus ecclesiæ princeps admonet in Hispaniis vero extremitatibus animalium vesci consuetudine immemoriali. Ex quo hanc in re seruāda cōsuetudo loci non originis illius qui vescitur, aut abstinere tenetur à carnibus,[c] sed vbi is cōmoratur etiā absque domicilio iter faciens quod clare constat ex quodam decreto[d] & tenent Bonifacius,[e] & Cardinalis aduersus Paludanum, quē Ioānes Maior optimo iure reprehendit, & ita sentit Panormitanus & Christophorus Porzius, prout tradit Couarrunias. Ex quibus concludo, quod in regnis in quibus omnibus consuetudine prohibetur comedere in sabbato dictas animalium extremitates intestina, & viscera, sicut in feria sexta prohibetur carnes manducare non possunt regulares in sabbato vesci extremitatibus intestinis, & visceribus occurrente in eodem sabbato festo Natiuitatis Domini si ipsi regulares per votum præceptum, aut obseruantiam regularem vesci in sabbatis supradictis prohibentur. Cum eadem ratio militet in sabbato respectu borum alimentorum sicut militat in sexta feria respectu carnium, non enim volunt Summi Pontifices, vt in aliquo propter hanc celebritatem, licet maximam regularis obseruantia relaxatur, in prouinciis vero vbi est consuetudo edendi in sabbato supradicta intestina extremitates & viscera maior dubitatio est, nam in feria sexta duobus vinculis astringuntur aliqui regulares à carnibus abstinere. Primū est commune præceptum ecclesiasticum, quo abstinentia à carnibus demandatur. Secundum est votū præceptum, aut obseruantia regularis, & ideo mirum si Papa concurrentibus his duobus præceptis nolit dispensare, vt occurrente Natiuitate Domini in sexta feria supradicti regulares carnibus vesci possint. at in sabbato supposita tali consuetudine vnicū tantum est præceptum, scilicet, votum, aut obseruātia regularis, & sic videtur, quod occurrēte Natiuitate Domini in sabbato possint præfati regulares vesci intestinis visceribus & extremitatibus animalium. Cum occurrente præfata festiuitate in sabbato, in quo necessario à carnibus est abstinendum carnē comedere permittatur, prout Syluester annotauit.[f]

At hic responderi potest, quod licet respectu prędictorum regularium vnicum tantum sit vinculum, scilicet, obseruantia regularis qua particulariter astringuntur abstinere in sabbatis à prædictis intestinis &c. Hoc tamen vinculum est quo summus Pōtifex attractus edere carnes in sexta feria occurrēte Nati. Domini non cōcessit insinuans se nolle in aliquo obseruantiam regularem relaxare, quod vinculum obseruantiæ regularis militat in sabbatis, in quibus nullo modo vesci præfatis intestinis statuto, & obligatione particulari permittitur, & ita in ordine D. Benedicti occurrente Natiuitate Domini in sabbato, nec etiam edere intestina & extremitates animalium & viscera fas est apud viros doctos, & timoratos quorum quam plurimos in hac illustri religione huius opinionis esse cognoui in præfato sabbato etiam in die Natiuitatis Domini à præfatis cibis abstinentes.

a Aug. in epist. ad Casu. q. i. Inn. in c. sabbato de consec. d. 3. c. a quo dies sabbati. de esu. ieiu. d.

b gl. Archi. & Car. in c. de sabbato. de consecra. d. 3.

c ex consil. de obs. ieiun.

d c. de illa 12. dist.

e Bonifa. & Car. in cle. 2. q. 3. de cele miss. Maior in 4. d. 15. q. 3. Porc. in §. sed & quod. prin. n. 26. inst. de rer. diuis. Cou. li. 4. v. ar. ca. 20. n. 8.

f Syl. v. ieiun. 27.

QVÆSTIO XLVI.

De quarta funeralium, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum quarta funeralis debeatur à regularibus de his, quæ ipsis legantur, & non conuertuntur in eorum vsus.*

2 *Mendicantes præscripserunt quartam contra parochialem Ecclesiam quæritur an talis præscriptio per actus alios contrarios fuerit sublata.*

3 *Cui parochiæ debeatur quarta funeralis an vbi moritur defunctus existens extra suum domicilium, an vbi habet domicilium.*

4 *Vtrum circa quartam possit fieri conuentio inter mendicantes & Ecclesiam parochialem.*

De hac quæstione iam multa diximus in primo g tomo.

g 1. to. q. 39.

ARTICVLVS I.

Vtrum quarta funeralis debeatur à regularibus de his, quæ ipsis legantur, & non conuertuntur in eorum vsus.

Respondeo dicendo, quod Ioannes XXII. Pontificatus sui anno primo priuilegium concessit magistro prioribus, & fratribus vniuersis ordinis Prædicatorum in hac forma videlicet: *Concedimus quoque vobis, vt de illis quæ in ornamentis, vel pro eis, aut libris, fabricæ luminaribus anniuersario septimo vigesimo, & trigesimo, siue aliis ad perpetuum cultum Diuinum, seu pro pitantiis, aut victum ad sustentationem vestram, vel indumentis, necnon pro annuis censibus redimendis, ad quorum solutionem aliquæ domus vestri ordinis obligatæ noscuntur, vel de domibus prædiis hortis, & locis emendis legantur dummodo præmissa non conuertantur in alios vsus, sed in illos duntaxat pro quibus relinquuntur, aut alia etiam, quæ in hac concessione, vel indulgentia continentur: nulli canonicam aliquam portionem teneantur exhibere, & ne quis à vobis, vel vltimarum voluntatum executoribus, seu decedentiū hæredibus de præmissis, aut de his quæ vobis in vltimis voluntatibus absolutè legantur, vel aliàs pro vestris necessitatibus offeruntur aliquid exigere aut extorquere præsumat districtiùs inhibemus.* Hæc Ioannes XXII. Sed post hoc priuilegium idem Papa Ioannes XXII anno secundo sui pontificatus, clementinam *dudum §. verum* de sepulturis obseruari mandauit, in qua ipsam quartam parrochiæ solui mandauerat Clemens V. in Consilio Viēnensi cassando priuilegia gratias & consuetudines & statuta & pacta in contrarium. Quæritur modo an de his quæ legantur ad vsus de quibus in priuilegio continetur debeatur portio canonica parrochialibus ecclesiis à quibus corpora assumuntur & sepeliuntur in ecclesia Prædicatorum considerato, quod dudum à Papa Bonifacio orta fuit decretalis arctans fratres Prædicatores & minores quæ incipit, *super cathedram*, &c. innouata postea per Clementem[h] Quintum.

Pro resolutione huius difficultatis est notandum quod constitutionum quędā sunt declaratoriæ iuris veteris & tūc statim ligant siue princeps in illis vtatur verbo declarationis, vt patet ex iure[i] siue non vt patet ex quadam decretali,[k] similiter constitutio

h Cle. dudum § caterū de se. pul. vsque ibi illam præsens existens sir.

i c. consil. c. qui circa de ele.

k c. gratia de rescript.

tio priuilegium indulgens statim suum operatur effectum argumento aliquarum decretalium. [a] Quæ vera sunt in priuilegio simpliciter dato, sed si priuilegium simpliciter emanat per viam constitutionis, tunc imitatur naturam constitutionis, & eo casu talis constitutio operatur effectum quo casu ligat constitutio, cæterum si constitutio sit noui iuris promulgatoria, tunc à die promulgationis ligat post duos menses, nisi in ipsa constitutione aliud tempus adijciatur de quo planè per quandam [b] glossam, & iã actũ est in primo tomo. Licet ergo cõstitutio dicti §. *cæterum* emanauerit ante concessum dictum priuilegium quoniam emanauit à Bonifacio, & eius reuocatio facta fuit à Benedicto, & tandem Clemens Quintus illam innouauit, vt patet ex Concilio [c] Viẽnensi, & priuilegium indultum fratribus Prædicatoribus emanauerit postea a Papa Ioanne XXII. tamen illius constitutionis vigor cepit post datam dicti priuilegij. Pro cuius rei explicatione, secundo notandum est, quod Ioannes XXII. per præfatam datam anno secundo sui Põtificatus, ex qua data publicatio dictæ clementinæ fuit inducta, vt dicit glossa [d] fuit non solum dictæ clementinæ publicator sed etiam eius obseruantiæ mandator, vt patet in proœmio clemẽtinarum in fine vbi Ioannes xxij. scribens vniuersitati Doctorum, & Scholarium mandat, vt de cætero in iudiciis & scholis vtantur, & sic illa constitutio *super cathedram* authoritatem habet apostolicam tam à Clemente Quinto, quam à Ioanne xxij. A Clemente V. habet authoritatem, quia per ipsum fuit innouata: à Ioanne xxij. vero habet authoritatem quia obseruari eam præcepit. His sic præsuppositis restat videre vtrum prædictum priuilegium apostolicum Ioannis xxij. eximat prædictos fratres, vt ad dictam canonicam portionem non teneantur, pro cuius rei explicatione accipiat lector sequentes conclusiones.

Prima conclusio, quando præcedit priuilegium, & postea lex generalis emanat a principe contraria ipsi priuilegio, tunc quandoque in lege generali noua, non fit mentio specialis de priuilegio, nec etiam in lege noua non additur clausula generalis derogãs priuilegio tũc priuilegiũ non tollitur propter nouam sequẽtem legem, vt in quadam decretali [e] iuncta sua glossa probatur. Hinc est quod specialia priuilegia nõ tolluntur per sequentem legẽ generalem, vt in quadã [f] lege probatur vbi lex superueniens generalis non tollit priuilegium contrarium eo casu quo lex tolleret consuetudinem contrariam vbi est casus notabilis. Si autem in lege noua fieret expressa mentio de priuilegio, vel in noua lege esset clausula generalis derogatoria, *quibuscunque priuilegiis non obstantibus, &c.* Tunc constat talem legem tollere priuilegia præcedentia contraria nouæ legi. Et ita debent intelligi decretales [g] de hoc verba facientes.

Secunda conclusio, quandoque emanat, primo lex, & tandem impetratur priuilegium contrarium legi, tunc oportet in priuilegio de lege contraria fieri mentionem, & in omni materia si per verba derogatoria prolata licet generaliter ab eo qui potest, appareat eius voluntas, quod generaliter omnibus derogare voluit illi statur argumento eorum, quæ in iure [h] notãtur & tradunt Innocentius, & Archidiaconus. Vnde colligitur, quod cum ex forma dicti priuilegij concessi per Ioannem XXII. aperte appareat de intentione Papæ priuilegium ipsum concedentis ordini Prædicatorum, quod voluerit derogare dictæ clementinæ *dudum §. cæterum.* Cuius notitiam habebat & habere præsumebatur, & sic ex certa scientia illi derogauit, cui derogare potuit argumento eorum quæ in iure [i] notantur.

[a] Pe. dispensatione de celeb. miss. c. t. de baptismo.
[b] glo. in proœmio clem. in qq. reg. t. 10. q.
[c] clem. dudum §. cæterum.
[d] glo. in proœmio clem.
[e] c. t. de rescri. vbi per glos.
[f] l. t. §. si quis vero de inoffic. testam.
[g] c. ex. t. in fi. de constitu. lib. 6. & fi. de rescrip. c. t. de consuetud.
[h] c. ex tenore & de rescrip. cap. ex parte de capel. monach. Innoc. hoc quã in ecclesiarum de constit. Archi. loco in c. t. de reg. iur. li. 6.
[i] c. iunctis de elect.

Tertia conclusio, quandoque lex emanat noua & antequam publicetur per conditorem legis & effectum sortiatur emanat sequens priuilegium à successore principis contrarium legi à prædicto prædecessore factæ & per hunc successorem principis lex prædecessoris publicatur, & per hunc successorẽ seruari mandatur: & hic est casus noster quoniam Papa Clemens V. innouauerat constitutionem *super cathedram*, per quam innouationem illa clementina pro canone habita est, & ex tunc robur habuit argumento eorum, quæ in iure [k] notantur, sed Clemens non publicauerat, & mortuo Clemente Ioannes XXII. dictum priuilegium concessit fratribus Prædicatoribus, & demum dictam clementinam publicauit & obseruari mandauit, & sic videtur quod Clemens reuocauerit dictum priuilegium, cum in his, quæ possunt de iure reuocari posterior dispositio specialis reuocet priorem dispositionem specialem. At si consideremus authorem dictæ clementinæ, idest, Clementem V. tunc priuilegium est posterius, quia emanauit à Papa Ioanne XXII. eius successore, si autem consideremus tempus publicationis, & tẽpus quo clementina sumit effectum qui consurgit ea publicatione, & tempus quo mandatur seruari clementina, tunc priuilegium est prius quoniam emanauit primo anno Pontificatus Ioannis XXII. publicatio autem clementinæ, eius vigor & effectus & mandatum super eius obseruantia emanarunt secundo anno Pontificatus Ioannis XXII. si ergo priuilegium habet se, vt prius, ergo sublatum censetur per illam Clementinam, quæ tollit priuilegia præcedentia, si autem habet, vt posterius non tollitur tunc per legem quæ eius priuilegium præcedit. Videtur ergo, quod dictum priuilegium non sit sublatum, habebat enim Papa Ioannes notitiam clementinæ dudum, antequam priuilegium concederet, cui clementinæ videtur derogasse per sequens priuilegium cum non sit sublatum. Non enim intelligitur Papa Ioannes reuocare dictum priuilegium per publicationem prædictam, quia in publicatione & mandato super clementinæ obseruatione non est derogatum priuilegiis præcedentibus per eundem Papam Ioannem cõcessis. Aut ergo consideramus illam clementinam habito respectu ad eius authorem, scilicet, ad Clementem, & tunc constat dictum priuilegium Ioannis manere in suo robore, quia Clemens Papa reuocat priuilegia concessa per se & per suos prædecessores, non autem reuocat priuilegia successorum, quæ & si vellet reuocare non posset argumento eorum, quæ in iure [l] notantur. Aut consideramus, quæ postmodum fecit Papa Ioannes XXII. qui publicari mãdauit, & obseruari præcepit clementinam, & adhuc non est sublatum priuilegium quia id non continetur in publicatione, neque in illo mandato, præterea illa publicatio dat vigorem clementinæ, quoad eius obseruationem, & ad idem operatur mandatum Papæ, vt, scilicet tollantur priuilegia contraria indulta per Clementem vel prædecessores, non autem, vt tollantur priuilegia concessa post Clementem cuiusmodi est priuilegium Ioannis XXII. Ita doctissimè Petrus [m] de Vualdis.

[k] c. in summa q. d. & 25. q. 1. c. vult.
[l] c. fi. de re iu. li. 6. c. innotuit de elect.
[m] Vna parum parech. ex ... in 2 q. a. num. 3.

ARTICVLVS II.

Mendicantes præscripserunt quartã contra parrochialẽ Ecclesiam, & sic eam non tenentur soluere, iuxta determinationem Conc. Tridentini, & consuetudine sic præscripta soluere duabus vicibus canonicam parrochialem Ecclesiæ, an illa præscriptio sit sublata.

RESpondeo dicendo, quod de hac materia agitur in quadam decretali [n] iuncta sua glossa finali,

[n] c. dum accessissent de const.

quæ dicit quod quando priuilegium datur ad non faciendum non perditur vnico actu neque biuo actu contrario, sed requiritur discursus quadraginta annorum, vt dicitur in iure,[a] & ita est in nostro proposito, quia cum per consuetudinem inductam per mendicantes de non soluendo quartam exurgat ex iuris dispositione priuilegium ad non soluendam quartam, & sic ad non faciendum, tale priuilegium non tollitur per vnicum actum neque per biuum actum, scilicet, soluendo quartam nisi talis solutio sit facta per spatium quadraginta annorum iuxta iura superius citata.

[a] c. accedentibus. c. de terra de priuil.

ARTICVLVS III.

An quarta debeatur de funeralibus Ecclesiæ parrochiali si tempore pestis aut belli, aliquis aufugit à ciuitate, vel à villa animo redeundi si ibi moritur an suæ ecclesiæ parrochiali debeatur.

RESpondeo dicendo, quod in iure [b] canonico dicitur, quod decedens qui sibi sepulturam eligit, nec habet sepulchrum maiorum debet sepeliri apud Ecclesiam parrochialem ratione cuius quæritur, quæ dicatur ecclesia parrochialis si quis ad tempus transtulit se ad certum locum vel causa recreationis ad villam, vt exerceat ruralia vel vt pestem euitet, iuxta quandam decretalem, [c] & summarium ibi positum. & contingit istum foris degere. Ioannes Andreas dixit, quod si quis de diœcesi propter hostilitatem belli defert se ad ciuitatem, & ibi habitat animo redeundi finito bello si ibi decedat non ecclesia vbi mortuus est & habitat, sed ecclesia villæ vbi habet domicilium habebit quartam de funeralibus. Antonius de Butrio in quadam quæstione visus est idem sensisse dum ait, quod si tempore pestis ciues Florentini transferunt se Bononiam, & ibi habitant & finaliter ibi morantur, ecclesia quæ est Florentiæ habebit quartam, quia est illa parrochialis, ex quo habebant propositum redeundi finita mortalitate, & ibi dicit, quod ita de facto fuit consultum Bononiæ, de quo videndus est Abbas [d] quatuor casus considerans, ita [e] Hieronymus Preuidelli de peste & eius priuilegiis qui tractatus in diuersorum doctorum apponitur tractatibus.

[b] toto ti. extra & in 6 de sepul.

[c] ca. is qui de sepul. lib 6.

[d] Abbas in ca. de his ex. de sepult.

[e] Preuidelli de peste & eius priuil. ti. de vl tim. volunta. §. in multis partibus.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum inter mendicantes ex vna parte & parrochiales Ecclesias ex altera possint fieri conuentiones, quæ repugnent constitutioni Clementinæ dudum §. ceterum puto, quod nulla quarta soluatur, vel soluatur minus quarta, vel soluatur quarta, de quibusdam obuentionibus, & non de omnibus de quibus ibidem loquitur.

RESpondeo dicendo, quod tenent conuentiones & compositiones prædictæ. quia illa clementina, licet reuocet conuentiones factas ante illam, non tamen impedit fieri nouas conuentiones etiam contra dispositionem eius. Præterea illa clementina emanauit in fauorem & priuilegium ecclesiarum parochialium, sed constat, quod de his quæ inducta sunt in fauorem alicuius potest quis renuntiare illi, cuius fauore illud inducitur, vt est vulgatum in iure. [f] Quod comprobatur: nam decimæ sunt per legem determinatæ super quibus nihilominus potest fieri compensatio, vt patet ex iure. [g] Quod ex dictis in primo tomo [h] satis probatur.

[f] l. si quis in conscribendo. C. de pact. ca. ad apostolicam de regul.

[g] c. statum de transact. ca. ex multiplici de com.

[h] q. 460 ar. 3.

ARTICVLVS V.

Sit aliquod monasterium exemptum quoad legem diœcesanam, & iurisdictionis & immediate subiectum Papæ tale tamen monasterium habet parochianos & populum non exemptum, quæritur an tale monasterium teneatur ad canonicam Episcopalem.

RESpondeo dicendo, quod Innocétius [i] sit, quod licet monasterium à lege diœcesani sit exemptum, tamen si non habet exemptum, populum debet facere omnia, quæ pertinent ad legem diœcesani ad quæ ratione populi aliæ ecclesiæ tenentur in quãtum lex diœcesani populum tangit vel membra non exempta, argumento cuiusdam [k] decretalis. Quidam tamen dicunt, quod si sunt aliqua quæ populum non respiciunt quoad illa lege diœcesana non tenebuntur, sicut in his quæ ei, donantur intuitu pietatis, vel religionis nullam quartam per legem habebit Episcopus argumento eorum quæ in quodam decreto [l] notantur, quia nihil nisi ratione populi recipere potest secundum [m] ius, idem etiam dicunt, quod in nullis aliis ad legem Diœcesanam pertinentibus tenentur Episcopo, nisi in his quæ aliæ Ecclesiæ alias exẽptæ ratione populi tenentur.

Dicebat etiam Innocentius, [n] quod quando monasterium habet ecclesiam, quæ est de membris suis pleno iure exemptam à potestate diœcesani, tunc Abbas in illa ecclesia instituet rectorem, quem examinare non pertinet ad episcopum, sed ad Abbatem, quia talis rector non instituitur ab Episcopo, sed ab Abbate, sed tunc si populus illius ecclesiæ non sit exemptus rector Ecclesiæ institutus per Abbatem recipit curam ab episcopo & reddet ei rationem populi, & ibit ad Concilium Episcopale, & recipiet ibi statuta Synodi, & respondebit de quarta decimarum oblationum & mortuariorum & huiusmodi, quæ sibi à populo obuenerint, & præstabit sibi reuerentiam obsequium & honorem ratione populi, & alia quæ alij rectores præstant Episcopo argumento eorum, quæ in iure [o] notantur, vbi dicit Innocentius, quod Abbas exemptus qui habet populum non exemptum per populum cogitur ire ad Synodum.

Dicebat etiam Innocentius, [p] quod quando monasterium est exemptum, & habet populum non exemptum, quod tunc quoad laicos videlicet parochianus illius ecclesiæ nulla iura episcopos perdet, dabit enim pœnitentias publicas chrismabit, &c. episcopalia integram quoad legem diœcesanam, quam quoad legem iurisdictionis spectantia exercebit iuxta sacros canones [q] his & aliis hanc partem sequitur Petrus de Vualdis.[r]

Ex dictis infertur quod si episcopus habeat ecclesiam parrochialem & curatam pleno iure sibi subiectam quoad legem diœcesani & iurisdictionis habentem parrochianos, si modo Papa illa concedat monasterio excepto cum parochiania iniungendo, quod cura animarum dictæ ecclesiæ Abbati dicti monasterij immineat, ipsamq; curam per capellanũ exerceat, & quod institutio & destitutio dicti capellani ad Abbatem dictum pertineat, & quod ipsi & eius capellanus ratione dictæ curæ non sit in aliquo diœcesano subiectus, quod hoc casu non debebitur quarta canonica episcopo cum dicta ecclesia sit omnino exempta, ita tenet expresse [s] Innocentius.

[i] Innocent. in c. a. n. 3. sanctorum gna monasterium de stat. monach.

[k] ca. ex ore in fin. de penit.

[l] cap. exemptio ordinatis ab. q. 1.

[m] ca. dimmium 1a q. a.

[n] Innoc. in ca. veniẽ de verb. signifi. lib. 6.

[o] cap. secundo prim. cap. quod super his de mai. & obed.

[p] Innoc. in ca. nec supra de priu.

[q] cap. olim de prim. c. in nostra de sepult.

[r] Vualdis de cano. Episcopal. q. 10.

[s] Innoc. in c. s. de offi. ordin. in glo. sup. ver. monasteriis in vers. nisi in monasterio. idem in c. 1 d. de sta. monach.

QVAE-

QVÆSTIO XLVII.

De reformatione religionum in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum sine licentia generalis possit fieri reformatio.*
2 *Vtrum in religionibus sint sæpius celebranda capitula generalia ad reformationem.*
3 *De reformatione discalciatorum nostræ sacræ religionis de obseruantia.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sine licentia generalis possit aliqua fieri reformatio.

RЕspondeo dicendo, quod in ordine minorum non potest fieri reformatio sine licẽtia generalis & prouincialiũ reformatorum, ita quod dictæ reformationes ministro generali & prouincialibus reformatis per omnia iuxta regulam subijciantur vt habetur in supplemento a de quo in superioribus b satis dictum est.

a sup. fol. 30. concess. 108.
b 2. tom. q.

ARTICVLVS II.

Vtrum generalis in religionibus teneatur sæpius celebrare capitula generalia vt ordo reformetur.

REspondeo dicendo, ex his quæ sacri canones de congregationibus prouincialibus in diœcesibus agendis propositi articuli quæstionem esse resoluendam. Pro quo sciendum est concilia fieri necessario debere ab episcopis, cum id sacris canonibus sæpè sæpius præcipiatur, ecclesia enim in omni tempore & illius ætate à tempore Apostolorum hoc ordinauit, in c canonibus enim Apostolorum in hunc modũ disponitur, bis in anno episcoporum concilia celebrentur, vt inter se inuicem dogmata pietatis explorent, & emergentes ecclesiasticas contentiones amoueant, semel quarta septimana Pentecostes secundo vero duodecima die Hyperbitexti.

c canon. 36. alias. 38.

Concilium etiam Nicenum d sequendo hunc canonem, & præceptum Apostolicum, ad ipsum disposuit dicens habeatur semel Concilium ante dies quadragesimæ, vt omnibus (si quæ sunt) simultatibus cõputatis mondum ieiunium & solemne possit offerre, secundum verò agatur circa tempus autumni.

d cap. 5.

Et Concilium e Antiochenum id ipsum ordinauit dicens sufficere nobis visum est bis in anno per singulas prouincias Episcoporum Concilium fieri. In Concilio autem Calcedonensi reprehenduntur Episcopi qui præfata concilia cessarunt celebrare in hũc modum. f Peruenit ad nostras aures, quod in prouincijs constituta Episcoporum concilia non celebrantur. Hoc ex eo probatur, quod multa quæ correctione opus habent ecclesiasticæ rei negliguntur, statuit ergo hæc sancta Synodus secũdum regulam patrum bis in anno in vnum conuenire per singulas prouincias Episcopos, vbi singula quæ emerserant corrigantur. Quod ipsum Leone Papa, in quadam epistola g præcepit. Et in Cõcilio quod celebratum est tempore Regum Caroli, & Pipini hoc ipsum fuit decretum. Et in concilio de Aquisgran h tempore Ludouici Pij hoc ipsum fuit confirmatum. Et in septima Synodo, quæ fuit secunda Nicæna h iterum constitutum, & mandatum. Et in octaua Synodo generali celebrata per trecentos septuaginta tres Episcopos anno octuagesimo sexagesimo octauo tempore Adriani Secundi id ipsum videmus præceptum, Quod & Summus Pontifex Ormisda in quadam epistola quam scribit ad Episcopos Hispaniæ obseruari mandauit.

e Cap. 20.
f Act. 19. ca.
g Epist. 82.
h cap. 22.
h 18. dist. ca. quoniam.

Athanasius i Constantinopolitanus in quadam epistola dolens, quod in his celebrandis bis in anno Cõcilijs tepiditas iam ceperat inualescere promittit, si pax pro munere Dei fuerit secuta hoc esse corrigẽdum. Quod in Synodo Aureliana Tertia k est correctum in hunc modum. Vnusquisque Metropolitanus in prouincia sua cum prouincialibus suis singulis annis Synodale habeat opportuno tempore cõcilium. Quod si illum infirmitas, aut necessitas certa tenuerit, vt ad alium constitutum locum adesse non possit ad suam ciuitatem suos vocet fratres. Quod si intra biennium diuinitus tranquillitate concessa admonitis comprouincialibus à Metropolitano Synodus indicta non fuerit Metropolitanus ipse pro cuiusmodi nis tarditate anno integro Missas facere non præsumat. Quod in Concilio Toletano XI. l tempore Papæ Vitaliani fuit confirmatum. Et licet D. Gregorius bis in anno ea voluerit celebrari, vt ex quadam eius epistola m scripta Episcopo Calaritano patet, in alia tamẽ epistola n semel in anno ea fieri præcepit. Quod & Concilium o Lateranense tempore Innocentij Papæ stabiliuit.

i Epis. 2.
k cap. 1.
l cap. 13.
m lib. regist. epistol. 9. ind. 22.
n lib. 13. epist. ind. 7. epist. 41.
o cap 6
p sess. 10. c. 10.

Concilium p autem Lateranense sub Leone X. visa fragilitate humana ea concilia singulis triennijs fieri mandauit, ad illaque etiam exemptos accedere debere decreuit, priuilegio atque consuetudine quacunque contraria non obstantibus, circa hoc autem negligentes pœnis in eisdem canonibus (aut) se nouerint incursuros. Quod & Concilium q Tridentinum confirmauit, cum autem generales ordinum, vt Metropolitani iudicentur nõ est dubium, quod prouinciales, aut Abbates habentes iurisdictionem quasi episcopalem tenentur, ad capitulum conuocare iuxta sui instituti decreta. Quæ de triennio in triennium in maiori parte religionum fieri debere est statutum, r & sicut Synodi prouinciales Episcoporum pro morum correctione, ac controuersiarum decisione, & determinatione, ac mandatorum Dei obseruatione celebrari præcipiuntur, vt sic deprauata corrigantur, & decreta facere negligentes canonicis pœnis subiaceant, ita capitula generalia (cum prouinciales cum suo generali sint vocati in partem solicitudinis apostolicæ) sunt præcipuè congreganda vt de reformatione religionis agatur, & obseruantiarum regulariũ omni modo cura habeatur, & de morũ correctione, necnon de controuersiarum decisione & determinatione sententia diffinitiua à patribus, proponatur, hæc enim facere negligentes Generales & Prouinciales in præfatis capitulis ego non possum à peccato mortali liberare, cum aliqui nolint Metropolitanum, & episcopos ab hac graui macula excusare si de his iuxta munus apostolicum ipsis impositum non agant quærentes tãtum quæ sua sunt & non quæ Iesu Christi, sicut proh dolor solet euenire in capitulis generalibus & prouincialibus regularium in quibus omne tempus in electionibus & in prouisionibus prælatorum & officialium consumuntur, & parum in his quæ pertinent ad morum reformationem relinquitur, vt & hæc præcipuè efficerentur, capitula generalia, necnon & prouincialia celebrari consueuerunt, & præcepto apostolico ad id tenentur regulares, prout ex sequenti articulo latius patebit.

q sess. 24 de refor. c. 2.
r habetur in 2. tom.

ARTICVLVS III.

Quæ vtilitas ex repetitione capitulorum generalium consequatur.

RESpondeo dicendo, quod, vt ante oculos nostros pateat quanta sit vtilitas ex repetitione capitulorum generalium in religionibus si attentè considerentur cōcilia in superiori articulo adducta omnibus erit manifesta. Quod etiam ex adducendis latius & clarius apparebit. Rationes enim quæ militant, vt concilia prouincialia ad minus de triennio in triennium ab Episcopis cum suo Metropolitano celebrentur nos vrgent, vt in religionibus capitula generalia ad minus de triennio in triennium fiant, nā 1. ratio, quare Metropolitanus, & Episcopi astringuntur præfata concilia prouincialia congregare est quia præceptum, quod ad id exequēdum imponitur in sacris decretis, & canonibus tam iteratis vicibus repetitur vt superiori articulo satis patet: nam vt ait Iob [a] semel loquitur Deus, & secundo idipsum non repetit, attamen quando id ipsum repetit confirmat dictum, & innuit minimè mutari debere vt in libro [b] Genesis in illa Pharaonis visione fuit satis manifestatum, dicitur enim ibi. Quod autem audisti secundo ad eandem rem pertinens, omnium firmitatis indicium est, eo quod fiat sermo, & velocius impleatur. Quod & notat D. [c] Gregorius dicens quidquid eloquio diuino repetitur robustius confirmatur, & de præceptis Dei non est nobis licitum perquirere rationem, nostrum enim est simpliciter Deo obedire ne videamur filij Adami & Euæ, qui dæmoni quærenti, cur præcepit vobis Deus libenter acquieuerunt, & inde eis contigit, vt cum in honore essent non intellexerunt & comparati sunt iumentis & similes facti sunt illis, & sic ait Diuus [d] Bonauentura in breuiloquio dæmon interrogauit de causa mādati, vt rationem dubiam redderet. Et Diuus [e] Bernardus ait. Perfecta verò obedientia est maxime in incipiente indiscreta, hoc non discernere, quod vel quare præcipitur, sed ad hoc tantum nisi vt fideliter & humiliter fiat, quod à maioribus præcipitur, itaque de præceptis Dei nō est licitum rationem petere, nec vlla circa ea est admittenda replicatio, velle enim de illis rationē inuestigare & petere est de arbore vetito manducare & Dei scientiam vsurpare, & plus quam oportet sapere. Vera itidem obedientia non solum consistit in voluntate adimplente præceptum, sed in intellectu firmiter credendo nihil melius opportunius & vtilius quam diuinum adimplere mandatum, vult enim Deus, vt eius præcepta sine glossa impleantur, [f] dicens non addetis ad Verbum, quod vobis loquor nec auferetis ab eo. Quod etiam alibi [g] repetit Dominus dicens. Quod præcipio tibi hoc tantum facito Domino, nec addas quidquam, nec minuas, quæ considerans [h] Propheta meditans in lege Domini die ac nocte in hæc verba prorumpens affirmat. Tu mandasti mandata tua custodiri nimis. Si igitur præceptis Dei simpliciter, & de plano est obediendum, intelligendo in ipsis ad implendis maximum nobis commodum, & vtilitatem contineri, à fortiori id tenemur firmius credere si præcepta nō semel, sed sæpe sæpius nobis à Deo intimantur, sicut præceptum de congregandis conciliis prouincialibus ab initio nascentis Ecclesiæ nobis sæpè sæpius est repetitum, quod credendum est à Deo fuisse datum. Hæc autem ratio militat etiam in celebrādis de triennio in triennium capitulis generalibus in religionibus, cum id præcipiatur à Christi Domini Vicario sibi persuadente non posse religionis obseruantiam conseruari, nec labefactatam reparari: nisi præfata capitula reiterentur, prout in nostra religione minorum de obseruātia Leo X. ordinauit: in bulla enim vnionis statuit, vt minister generalis, primo triennio sui officij celebrare teneatur vnū capitulum generale in partibus in quibus in suo sexennio non erit commissarius generalis, scilicet, in partibus vnde ipse fuerit assumptus, ad quod conueniāt vocales illarū partium a quibus assumptus fuerit. Et qui similiter aliud capitulū in partibus in quibus assumptus nō fuerit per se, vel per suum cōmissarium (ad quod omnes vocales illarum partium accedere teneantur) celebrare debeat Aut super hoc fiat, quod Generalis Minister cum capitulo Generali iudicauerit faciendum, ita refertur in ordinis [i] Supplemēto. Et in ordine Cisterciensi de triennio in triennium Capitulum Generale, & intermedium celebrari præcepit Eugenius [k] Quartus. Quod & in aliis religionibus obseruari videmus, licet enim metropolitani cum Episcopis Prouincialibus non celebrent præfata concilia prouincialia quos nolo cōdemnare tanquā mortaliter peccantes, licet parenter præceptum Apostolicū, & conciliare non adimpleant, quia tot grauissimos patres, ita censurare durum existimo. Attamen in religionibus non possum non cōdemnare patres capitula generalia, pro reformatione morum fieri cōstituta prætermittentes, cum religiones authoritate Apostolica inhærentes præfatis canonicis decretis, ea de trienio in triennium celebrare consueuerint, in quibus si de moribus componendis, & de obseruantia collapsa restauranda non curatur perinde est, ac si non celebrentur cum præcipuum, ad quod fuerunt instituta prætermittatur, & per consequens præceptum ea celebrandi tenera non impleatur.

Secunda ratio, quare concilia prouincialia sæpius celebrari mandatum est, vt videatur quomodo Episcopi in suo munere exercendo se gerant, & villicationis suæ reddant rationem, prout in Concilio Tridentino [l] satis innuitur, & defectus emendentur, prout in iure [m] innuitur, & sic præcipitur, vt defectus in conciliis prouincialibus proponantur, & strictè syndicentur in ratiociniis præstandis. Quæ ratio etiam militat in regularibus, ad hoc enim capitula generalia fiunt, vt generales & prouinciales, & alij prælati visitentur & eorum defectus publicè puniantur, vt successoribus sint in exemplum, & metu pœnæ saltem à similibus patrandis se abstineant.

Tertia ratio quare de triēnio in triennium saltem debent celebrari concilia prouincialia est, quia aliqua decreta conciliorum vniuersalium, & constitutionum pontificalium obliuione, aut alia causa trāsgredi possunt & transgressa sunt, & sic potest contra ea allegari moribus vtentium non esse comprobata, & iam per non vsum non obligari, quod certè in maximum detrimentum Ecclesiæ vniuersalis cedit, vt omnibus est compertum. Ecclesia enim cum obseruatione prædictorum decretorum, & constitutionum progreditur, quasi aurora consurgens, à quibus eneruatis, & per non vsum sublatis, possumus de ea illud Hieremiæ [n] dicere, quomodo obscuratum est aurum & mutatus est color optimus, & ipsa Ecclesia, vt gemebunda deplorat hanc maximam calamitatem dicens. Quis mihi det, vt sim iuxta menses pristinos, secundum dies, quibus Deus custodiebat me, quando splendebat lucerna eius super caput meum, ad lumen eius ambulabam in tenebris sicut fuit in diebus adolescentiæ meæ, quando secreto Deus erat in tabernaculo meo,

quando

Marginal notes: a Iob 33. — b Genes. — c li. 35. mor. c. 8. — d Bonauent. 3 par. c. 2. — e in epist. ad Fratr. de mon. Dei. — f Deut. 4 — g Deut. 12. — h Psal. — i Suppl. f. 49. concess. 96. — k Priuil. 7. n. 2. & priuil. 8. n. 2. & priuil. num. 2 — l Sess. 24. de reform. c. 2. — m c. quapropter 18 dist. Conc. Trid. vbi sup. c. 3. & c. 18. & sess. 14. de refor. c. 18. & sess. 23. de refor. c. 14. & 22. — n Hierem. threń. 4. — Iob 29.

quando erat omnipotens mecum, & in circuitu meo pueri mei, quando lauabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi riuos olei, quando procedebam ad portam ciuitatis, & in platea parabant cathedram mihi. Videbant me iuuenes, & abscondebantur, & senes assurgentes stabant, principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori meo, vocem suam cohibebant duces, & lingua eorum gutturi suo adhærebant. Hæc Iob nomine Ecclesiæ nobis scripta reliquit, qui vsita nomine ipsius suam præuidens calamitatem progreditur dicens. Ecce clamabo vim patiens, & nemo audit, vociferabor, & non est qui iudicet, semitam meam circumsepsit, & transire non possum, & in calle meo tenebras posuit, spoliauit me gloria mea, & abstulit coronam de capite meo, destruxit me vndique & pereo, & quasi euulsæ arboris abstulit spem meam, iratus est contra me furor eius & sic me habuit quasi hostem suum, simul venerunt latrones eius, & fecerunt sibi viam per me, & obsederunt in gyro tabernaculum meum: fratres meos longè fecit à me, & noti mei, quasi alieni recesserunt à me, dereliquerunt me propinqui mei, & qui me non nouerunt obliti sunt mei inquilini domus meæ, & ancillæ meæ sicut alienum habuerunt me, & quasi peregrinus fui in oculis eorum, seruum meum vocaui, & non respondit, ore proprio deprecabar illum. Halitum meum exhorruit vxor mea & orabam filios vteri mei, stulti quoque despiciebant me, & cum ab eis recessissem detrahebant mihi, abominati sunt me quondam consiliarij mei, & quem maximè diligebam auersatus est me, pelli meæ consumptis carnibus adhæsit os meum, & derelicta sunt tantum modo labia circa dentes meos: miseremini mei saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me, quare persequimini me, sicut Deus, & carnibus meis saturamini. Hi in spiritu sunt Ecclesiæ secundum Sanctos Patres, in his temporibus clamores, quæ ipsius Dei imprecatur auxilium, vt ad ætatem adolescentiæ suæ eam reducere dignetur, & ipsius manus dissolutæ confortentur, & neruis decretorum, & canonum apostolicorum, quibus procedens spiritu Domini super aquas ferebatur vegetetur, ne cum veritate possit deflere dicens, adhæsit os meum pelli meæ, & derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos. Quæ restitutio per concilia generalia, & prouincialia ab initio ipsius Ecclesiæ sæpe & frequenter celebrata fieri consueuit.

Hæc autem ratio etiam in religionibus militat in quibus ad ipsarum reformationem & ad recuperandum antiquum nitorem capitula celebrantur, si enim in ipsis non fiant ad minus de triennio in triennium capitula generalia, constitutiones editæ, & factæ in aliis capitulis pro obseruatione regulari frangi possint, & sic eorum non vsu allegato obliuioni traderentur, & regularis obseruantia non solum non reciperet augmentum sed etiam, vsque ad profundum exinaniretur, sicut si religiones perlustramus videbimus aliquas spiritu exinanitas, & vsque ad profundum emersas, quia licet capitula ipsa generalia continuarentur, & de triennio in triennium fiant, in ipsis tamen ferè omnia quæ tractantur ad electiones prælatorum & officialium reducuntur & de obseruantia proprij instituti & regulæ parum aut nihil agitur, cum illud, quod principaliter in his ventilari & consuli oportet sit morum reformatio, & instituti proprij omnimoda obseruatio. Quibus cum deficiat iste substantialis cibus aliquas, fame, perire proprijs oculis videmus, & propinquantes morti suum mortis periculum deplorant, prout infra ostendemus.

Quarta ratio, quare præfata concilia debent celebrari est, quia hæreses pullularent ex eo quod non celebrantur. Principalis enim causa, quare in Alemania, Anglia, Scotia, Flandia, & Gallia hæc maxima pestis serpit, fuit, quia metropolitani ab his concilijs ineundis cessauere, prout deplorat Anastas.[a] Constantinopolitanus loquens de ipsis, dicens si assiduè ea celebrentur reformatione Ecclesiæ causabunt & hæreses extirpabuntur, ipsa autem continuo celebrata nascentes hæreses statim & breuiter extirpabunt quæ si per aliquod tempus dissimulantur sumptis viribus difficilè destruantur, & sic in spiritu dicit diuina scriptura, capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas, significans ista genimina viperarum statim in suo ortu debere in concilijs prouincialibus capi, ne vineam Domini Sabaoth iam ætate prouecta demoliantur. Vide quid circa hoc nobis scriptum reliquerit Diuus Isidorus.[b] Canones generalium conciliorum temporibus Constantini cœperunt in præcedentibus namque annis persecutione feruente docendarum plebium minime dabatur facultas, inde Christianitas in diuersas partes scissa est, quia non erat Episcopis licentia conueniendi in vnum, nisi tempore prædicti Imperatoris. Aduertite etiam quid scripserit D. Hieronymus ad Rusticum[c] Ecclesia habet senatum presbyterorum. Et infra, Roboam filius Salomonis, ideo perdidit regnum, quia audire noluit presbyteros suos senatum quoque Romani habebant, cuius consilio cuncta agebant, & nos habemus senatum nostrum cœtum presbyterorum. At nemo potest negare D. Hieronymum per cœtum presbyterorum senatum Episcoporum intelligere. Quod ex phrasi huius sancti Doctoris, & patrum sui temporis satis cõijcitur. Quod & ipsum innuit Diuus Paulus[d] dicens. Attendite vobis, & vniuerso gregi in quo Spiritus Sanctus vos posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo, quo in loco de Episcopis in vnum congregatis videtur Apostolus verba facere, qui in locum senatus apostolici successerunt. Quæ omnia confirmantur ex his, quæ proprijs oculis conspicimus. Nulla enim prouincia in temporalibus sine senatus quotidiano consilio potest gubernari, à quo destituta statim perijt. Ex qua experientia clarè patet etiam Ecclesiam Dei simile in spiritualibus naufragium passuram, si ab ijs Episcoporum senatibus destituatur, & concilia prouincialia continuo minime celebrentur.

Hæc autem ratio, etiam militat in religionibus in quibus si deficiant capitula generalia in quibus de regula, quam regulares sunt professi non agatur, hæreses, vt ita dicam contra regulam insurgerent, sicut quotidie à fratribus, se ipsos amantibus cernimus pullulare, pro quibus sedandis necessarium est, vt patres obseruantiæ regularis zelatores in vnũ congregentur, vt de intellectu proprij instituti agatur, & secundum mentem legislatoris explicetur, & ad vnguem declaratum seruetur, & fiat perpetua & inuiolabilis constitutio, qua caueatur, vt sicut pro cõscientiis lectio moralis Theologiæ in conuentibus perpetuatur, ita etiam aliquod tempus ad tractandũ de intellectu proprij instituti cuiuscumque religionis reseruetur, vt omnes sciant quomodo paupertas sit seruanda, & castitas & obedientia promissa in pro oculis habenda.

Quinta ratio, quare necessarium omnino est præfata concilia prouincialia celebrari, est quia cessantibus Episcopis ab ipsa, iam necessaria celebratione propter hoc consequenter cessat correctio morum, imo & delinquentium, & laici mittentes falcem in messem alienam de reformatione Ecclesiæ

a Epist. 2.
b Isido lib. 7 ethimol. ca. 13.
c 16 q. 1.
d Act. 20.

agunt opus alienum, ab eis sibi assumentes affirmantes ipsos in subsidium posse se in rebus Ecclesiasticis intromittere, cum Ecclesiastici ad quos solicitando hæc efficiendi spectat negligentiores, vt par est se in omnibus ostendant, ita vt iam prædicatores in publicis concionibus eorum nimiam negligentiam redarguentes auxilium sæculare implorare ad reformationem Ecclesiasticæ disciplinæ videantur, in sanorem suæ sententiæ illam Christi [a] Domini authoritatem adducentes scilicet, episcopos esse sal terræ, quod si sal euanuerit in quo salietur? ad nihil valet vltra, nisi vt mittatur & conculcetur ab hominibus. Quam in hunc modum intelligunt, scilicet, quod Episcopi sunt sal terræ cum in simul congregati Ecclesiam à putredine reseruent, etsi Episcopi euanuerint de officio salis nihil curantes in quo ipsi salientur, cum hominem non habeant, vt ad ipsu salem recipere possint, certè ad nihilum valent vltra, nisi vt mittantur foras, & conculcentur ab hominibus: non gerentibus enim se Episcopis, sicut decet, & se, & suas oues minimè corrigentibus, qui restat, nisi vt laici in ipsorum correctione se intromittant, ipsosq; paruipendant, & eorum authoritatem pedibus conculcent contra id quod Sancti Patres scriptum ipsis, & omnibus reliquerunt, ille enim famosus Sanctus Osius Cordubensis in historiis Ecclesiasticis, & in concilijs celeberrimus, prout refert Anastasius magnus in epistola, quam scribit ad solitariam vitam agentes Imperatorem alloquens ait. Ne te immisceas Ecclesiis, nec nobis in hoc genere præcipe, sed ea potius à nobis disce, tibi Deus imperium commisit, nobis; quæ sunt Ecclesiæ concredidit, &c. si istud est officium Episcoporum, quid commune habet cum eo imperator? & infra. Quis enim non merito dicet eam ipsam abominationem desolationis esse, quæ à Daniele Propheta dicta est stantem in loco Sancto? Contra id etiam, quod nobis præcipit Diuus Paulus dicens seniorem te ne increpaueris in quo loco prohibet seculares, ne verba increpationis in presbyteros, per seniores significatos prorumpant. Denique necessarium est, vt Episcopi se ipsos & clerum corrigant ne eiecti, tanquam si non essent Ecclesiastici foras in manus incidant sæcularium, & ab ipsis de corrigendis eorum moribus agatur: obliti enim suę propriæ salutis nihil aliud auidius cupiunt, quam super illos habere potestatem, & eorum vitam componere, quam & linguis dolosis velut carbonibus desolatoriis maculare, & destruere sæpe sæpius conantur, & pedibus calcare eos paruipendendo non desinunt.

[a] Matth. 5.

Quod apud Deuteronomium [b] videmus figuratum iuxta id quod nobis scriptum reliquit Augustinus: dicitur enim ibi. Quando habitauerint fratres simul, & vnus ex eis absque liberis mortuus fuerit, vxor defuncti non nubet alteri, sed accipiet eam frater eius, & suscitabit semen fratris sui, & primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit, vt non deleatur nomen eius ex Israel; si autem noluerit accipere vxorem fratris sui, quæ ei lege debetur, perget mulier ad portam ciuitatis, & interpellabit maiores natu, dicetque, non vult frater viri mei suscitare semen fratris sui in Israel, nec me in coniugem sumere, statimque accersiri eum facient, & interrogabunt, si responderit, nolo eam vxorem accipere, accedet mulier ad eum coram senioribus, & tollet calciamentum de pedibus eius spuetque in faciem illius, & dicet, sic fiet homini, qui non ædificat domum fratris sui, & vocabitur nomen illius in Israel domus discalciati. [c] Augustinus enim contra Faustum hanc figuram hoc modo interpretatur. In mandatis veteris testamenti pro crimine obiicitur, quod vxorem fratris ad hoc frater iussus est ducere, vt non sibi sed illi sobolem suscitaret cuiusque vocaret nomine, quod inde nasceretur, quid aliud in figura præmonstrat nisi quia vnusquisque euangelij prædicator ita debet in Ecclesia laborare, vt defuncto fratri, id est Christo suscitet semen, qui pro nobis mortuus est, & quod suscitatum fuerit eius nomen accipiat, & infra. At vero qui electus ab Ecclesia ministerium euangelizandi renuit ab ipsa Ecclesia merito dignéque contemnitur. Hoc est enim quod in eius faciem iubetur expuere non sanè, sine signo huius opprobrij, vt calceamento pedis vnius exuatur ne sit in eorum sorte, de quibus Apostolus [d] ipse ait. Et calceati pedes in præparatione euangelij pacis, & de quibus commemorat Propheta, [e] quam speciosi pedes eorum, qui annunciant pacem, qui annunciant bona. Qui enim sic euangelicam fidem tenet, vt & ipsi prosit, & Ecclesiæ prodesse non renuat bene intelligitur vtroque pede calciatus. Qui autem sibi putat quia credit satis esse consultum: curam verò lucrandorum refugit aliorum discalciati illius non figuratum significauit, sed in se impletum portabit opprobrium. Hæc Augustinus. Ex quibus colligitur, qua solicitudine tenentur Episcopi (quorum proprium munus est euangelium prædicare) filios spiritualiter generare semē Christo Domino fratri suo mortuo suscitando, sicut D. Paulus [f] se fecisse commemorat increpando illos, quos genuerat nō carnaliter, sed spiritualiter. Nunquid Paulus [g] pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis? tanquam si diceret defuncto fratri vos genui, Christiani vocabimini, non Paulini. Quod munus si adimplere Episcopi noluerint bono exemplo non quasi aerem verberantes, & corpus suum & suarum ouium castigantes, & à sua deprauata libertate in seruitutem redigētes, sed totam suam substantiam in terram effundentes, & suis proprijs temporalibus satisfacientes; quærendo vnusquisque eorum, quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi maioricatus fundando, & familias suas magnificando thesaurum non in cellis congregando, vbi neque fur, nec tinea demolitur, sed in terra in qua fures effodiunt opprobriū vnius pedis discalciati consequentur, imo audebunt in faciem cum ignominia eorum Ecclesiasticæ authoritati resistere, & continget eis illud, quod impio. Onam euenisse tradit diuina scriptura, [h] qui sciens non nasci sibi filios ingrediens ad vxorem fratris sui semen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine nascerentur, idcirco percussit eum Dominus eo quod rem detestabilem faceret, ab ipsis enim authoritas permittente Deo licet non auferatur, gladius tamen eorum, ita hebetabitur, vt non sint potentes in opere: & sermone. Huc pertinet illud, quod Simon de Cassia dixit explicans illud Marci, [i] quando Herodes reprehensus fuit a Ioanne, quod acceperit vxorem fratris sui, ait enim, & quod Herodi non licet, nec licet Ecclesiastico contra iustitiam secularem vxorem, iam factam fratris sæcularis accipere, nec principi seculari licet iurisdictionem Ecclesiasticæ principis in aliquo vendicare, quod si proprijs huiusmodi principes contentarentur vxoribus nū tot strages Christiani populi [illegible] terentur. Ne autem huiusmodi strages in Ecclesia eueniant necessarium est vt Archiepiscopi cum suis prouincialibus Episcopis in vnum de triennio in triennium congregentur, vt in his congregationibus modus præfigatur, quo vitia castigentur, & Ecclesia ab his malis expurgetur, & reformatio Ecclesiasticæ disciplinæ desiderata succedat, ait enim D. Augustinus condiendis, & extinguendis putoribus Apostolicum salem misit Christus in mundum, quod si sal euanuerit in quo salietur? non igitur Episcopi viam vanitatis ingrediantur, & nec terrenis, & temporalibus

[b] Deut. 25.
[c] August. contra Faust. 32.
[d] Ad Ephes.
[e] Isai. 52.
[f] 1. Cor. 4.
[g] 1. Cor. 1.
[h] Genes. 38.
[i] Marc. 6.

bus implicentur curis, & equites parando dicentes suthoritati Ecclesiæ his temporibus hoc esse necessariũ propter quod percutiet eos dominus eo quod rem detestabilem faciunt erubescentes opere prædicare euangelium, in quo non in curribus, & equitibus virtus Dei est, & semper erit. Ne tandem præfata percussio à sæcularibus instigatur concilia prouincialia, ab Episcopis sunt sæpè reiteranda.

Hæc autem ratio maximè militat in religionibus in quibus, quia prælati non semper curant de his, quæ sunt Chr isti congregando capitula generalia, in quibus de obseruantia proprij instituti agatur, nec de perseuerantia in virtute, & profectu spirituali tractatur, nec consulitur, quomodo extirpentur vitia, & ambitiones, nec praui religiosi, & tyrannici prælati castigantur, vt metu pœnæ à delictis & à transgressionibus proprij instituti alij se abstineant, aliqui religiosi prætextu reformationis ad tribunalia Ecclesiastica, necnon secularia recurrunt in maleuolis chartulis verenda patrum falso reuelando, hi sunt murmuratores querruli, secundum desideria sua ambulantes, & os eorum loquitur superbiam, mirãtes personas quæstus gratia, semetipsus pascentes, nubes sine aqua quæ à ventis circumferũtur, arbores autumnales infructuosæ bis mortuæ & eradicatæ, fluctus feri maris, despumantes suas confusiones, sydera errantia, quibus procella tenebrarũ seruata est in æternum, quos vt tales debent præfata tribunalia recipere, non vt bonos religiosos qui videntes suas religiones viduas, & à viris suis derelictas intra claustra ingemiscunt desiderantes eas à seruitute corruptionis liberari [b] in libertatem gloriæ filiorum Dei, probi enim regulares adoptionem filiorum Dei expectant, & redemptionem corporis suæ religionis intra se gementes, & non foris extra claustra vociferantes suam religionem dehonestantes, spiritus enim Sanctus postulat pro ipsis gemitibus inenarrabilibus. Et cum præfati mali religiosi in tenebris ambulent, & lucem odiant ad præfata tribunalia recurrunt intelligentes eas causas regulares ignorare, & sic ea facillimo negotio posse fallere, quæ zelo imperandi in monachos magis, quam eos reformandi munus non suum libenter assumunt, & nescientes se & suam familiam in his quæ pertinent ad suum statum gubernare volentes reformare religiones ipsas pedibus conculcant non curantes de spirituali generatione filiorum, sed adulterantes munus ab eis libenter assumptum desiderant vocari ab hominibus Rabbi, primas cathedras prætendunt, & apud principes sæculares famam suæ reformationis cum maxima regularium, apud sæculares deformatione aucentare præcipuè intendunt, & loco reformationis deformationem introducunt. Nec hoc est mirum cum ea quæ sunt monasticæ vitæ nesciant, & artem reformandi regulares intra claustra vbi ducetur, & scitur minimè dedicerint propter quod canones sacri ordinauerunt, ne homines di patis religionis possint esse religiosorum prælati, prout in secundo tomo c [c] latè probatum est. Propter quod sum. nis precibus contendo, & obsecro dominos meos prælatos regulares, vt sint vere sal quo sale putrites suarum religionum extinguantur, & membra sana confortentur calamum [d] cassatum non conterant, & lignum fumigans non extinguant, in veritate iudicium educant, nec sint tristes neque turbulenti, fiant fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione sua spes à turbine, vmbraculum ab æstu, auferant la. hrymam ab omni facie, & opprobrium religionis suæ auferant de vniuersa terra, iudicent in iustitia pauperes, & arguant in æquitate pro mansuetis religionum filijs, & quando necessarium fuerit, percutiant rebelles, & corrigi nolentes, virga oris sui & spiritu labiorum suorum interficiant impios, considerantes ipsos ad restaurationem religionis debere procurare vt super eos requiescat spiritus domini, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus cõsilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & quod debent esse repleti spiritu timoris domini, in quibus dona magis de oleo misericordiæ, quam de vino fortitudinis, & timoris continetur, cum dona consilij intellectus scientiæ, & pietatis ad misericordiæ mansuetudinem spectẽt, & misericordia iustitiam debeat exaltare. Hæc enim omnia ad medendum infirmos, & ad lassata membra confortanda sunt per maxime necessaria, & vt alia Christum Dominum Redemptorem, & verum mundi medicum, & reformatorem ea fore habiturum nobis vaticinatus fuit Propheta Isaias. Ea igitur suauitate, & zelo deprecor, vt suas religiones regant, vt ex suo regimine ad recurrendum ad extranea tribunalia occasio à fratribus inquietis minimè sumatur, qui quæsito colore redimendæ vexationis, ad ea properant vt eorum vulneribus particularibus procedentibus ex proprio amore medicina prohibita adhibeatur, non vt bono communi consulatur anhelantes tales visitatores consequi, ita nescientes ea, quæ ad regimen regularium spectant, vt eorum artibus possint punire, & commodum sibi proprium reportare, qui pro putoribus extinguendis religionem magis putridam relinquunt, & loco reformationis relaxationes introducunt, & pro pace propagãda inimicitias sectationes & iurgia plena odio in religionibus relinquunt. & cum eorum officium sit procurare optimos prouidere in prælatos loco horum iis aliis se beneuolos ostendunt, qui partes religionum ab eis cõstitutis ipsas fundius euertunt. Nullus enim potest (vt iam dixi, & iterũ dico) religionem reformare, nisi ille qui experientia infirmitates religiosorum cognoscẽdo figmentum eorum adeptus est. Vide quid dicat Diuus Paulus [e] de Christo generis humani reformatore, & quidem cum esset filius Dei didicit ex his quæ passus est obedientiam, & consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ. Notanda enim sunt illa verba cum esset filius Dei, per quæ significatur Christum Dominum esse Sanctum, immaculatum segregatum a peccatoribus excelsionem cœlis factum in quo recondita sunt thesauri scientiæ & sapientiæ Dei, qui vt hominibus esset Pontifex ordinatus est à Deo, vt disceret ex his quæ passus est obedientiam, vt eandem obedientiam hominibus posset imponere suis infirmitatibus proportionatam, & vt proportionata, & eorum imbecillitati accommodata ab eis libenter acceptaretur, vt ita generi humano esset sal, & consummatus factus esset omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ, si igitur, vt filius Dei in quo sunt talia recondita, vt nobis obedientiam imponere possit, & omnibus obtemperantibus obedientia esset causa salutis æternæ fuit necessariũ, vt ex his quæ passus disceret obedientiam, quam imponere debebat hoc sic Deo disponente, qui disponit omnia suauiter nescio certè quomodo religiosis possit imponere obedientiam, quæ ipsis sit causa salutis æternæ, & reformationis prætensæ ille qui totus in peccatis natos, & cum publicanis & peccatoribus conuersatus, & in quo non sunt reconditi thesauri scientiæ & Sapientiæ [f] Dei, cuius cogitationes sunt timidæ, & incertæ prouidentiæ propter corporis corruptionem quod aggrauat animam, cuius terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem, & qui nunquam ex his quæ passus est didiscit obedientiam, imo contrà quoties splendidè & nutritur in cibum, & delicias mundi stercora amplexatus est, in Cinere Regum mirantes dicitur magnos consumens, vt dignitates in . . .

a Iudæ c. 1.

b Ad Rom. 8.

c 2. tom. q.

d Isai 42.

Esai. 25.

Esai. 11.

e Ad Hebr. 5.

f Sap. 9.

pacificatur? Principes igitur Ecclesiasticos & seculares contestor, & per viscera misericordiæ Dei nostri apud eos ego minimus expostulo ne sint prurientes auribus, & ne ad fabulas horũ malorum religiosorum se conuertant, imo ad veritatem suum conuertant auditum. Veritas est autem quod hi quærunt tantum quæ sua sunt, & vt singularis ferus suam volunt religionem depascere, singularis enim ferus illi censendi sunt, qui sibi solis & non bono communi consulunt. Et si necessarium fuerit eos audire visita-
Isa. 32. tores eiusdem religionis patres bonos, & expertos constituant, qui sciant discernere inter lepram, & lepram, quorum sit opus iustitiæ pax, & cultus iustitiæ silentium & intra claustra regularia sine strepitu res & seditiones component, & non alterius classis etiã doctos & illustres in prudentia viros, qui desiderantes se videri sapientes, & religionis obseruantiæ zelatores vani facti sunt, & eorum voces foris in Curiis regum sonari, & audiri cupiunt, quibus auditis eorũ fama euolet, vt ita hominibus placeant contra id quod coadiutor maximus reformationis mundi de
Ad Galat. 1. se dixit, si adhuc hominibus placerem Christi seruus non essem, videant, quid Deus optimus maximus de Christo Redemptore nostro, quem misit reformare
Isai. 42. mundum, ait per Isaiam. Ecce seruus meus suscepi eum, electus meus, complacuit sibi in illo anima mea dedi spiritum meum super eum iudicium gentibus proferet, clamabit neque accipiet personam, nec audietur vox eius foris. Et si dixerint mihi, quod fratres de religione si ad visitandum & reformandum assumandum assumantur facilè personas accipient cum in religione omnes sint consortes, & alter alterius onera portet. Respondeo id aliquando posse contingere, sed huic malo, remedio prouideri potest, vt scilicet tales viri eligantur ad hoc ministerium peragẽdũ, qui prudentia scientia sanctitate in regimine sint ita probati, vt de eis secundum humanum iudicium nihil sinistrum possit suspicari. Et si inuenti fuerint personas hominum accipere hoc erit rarum cũ procedat ex malitia cuius peccata non sunt ita ordinaria, sicut ea quæ ex fragilitate, & ignorantia originem trahunt, quibus illi qui existentes in seculo ad visitãdas & reformãdas religiones assumuntur inuoluuntur, hi enim ex fragilitate humana, vt suis prætensionibus indulgeant, & ea ignorantia cum de regimine regularium parum aut nihil sciant putant malum bonum & bonum malum, & dextera eorum est dextera iniquitatis, ipsos autem Ecclesiasticos qui à singulari fero has vineas Domini Sabaoth deuastante ad reformationem religiosorum inuitantur obsecro, vt attendant ad id quod ipsis, & nobis spiritus Sãctus scriptum apud Isaiam reliquit. Ait enim apprehendit
Isai. 4. vir fratrem suum domesticum patris sui dicẽs, vestimentum tibi est, princeps esto noster, ruina autem hæc sub manu tua. Respondebitque in illa die dicẽs; non sum medicus, & in domo mea non est panis neque vestimentum, nolite me constituere principem populi. Hoc enim diuino oraculo edocti, si ipsis dicatur quod habent, scientiam prudentiam & authoritatem, vt possint si opus fuerit in virga ferrea reformare religionem, & vt possint euellere, destruere, disperdere, & dissipare patres religionũ qui prætione in austeritate sub quorum potestate omnes subijciũtur, & de lapidibus filios Israel suscitare, & ipsos loco aliorum plantare vt ita obseruantia regularis reformetur, & deleatur iniquitas & finem accipiat peccatum respondeant talia dicentibus non sumus medici, & in domo nostra non est panis neque vestimẽtum, non habemus vitæ monasticæ experientiam, vt possimus monachos curare, nec studia nostra ad huiusmodi regimen directa sunt propter quod in domo nostra, huius regularis regiminis maxima est paupertas, ideo nolite nos constituere huius reformationis principes, non hoc pertinet ad officium nostrum: & adeo nolumus nos in huiusmodi quæstionibus immiscere ne à Domino sicut Ozias castigemur eo *2. Paral. 26.*
quod munus sacerdotij voluit vsurpare temere & constituite eos, qui ad id habent sufficientem scientiã experientia quotidiana acquisitam, si enim domui nostræ præesse nescimus, & ad præsidendum eis cũ quibus quotidie conuersamur, quorũ mores cognoscimus, quorum inclinationes penetramus, quorum finem in suis actionibus quotidie & assiduè contemplamur apud nosmetipsos esse insufficientes iudicamus quomodo religionis diligentiam in reformatione habebimus? Cum simus respectu huius reformationis, & præstantissimi regiminis, sicut ablactati à lacte auulsi ab vberibus. Denique vt huic discursui finem præbeam vnum certissimum ante Dominum nostrum Iesum Christum, qui noscit corda hominũ audeo affirmare, quod quando religio per Ecclesiasticos reformatur potius deformatur, cum in ea sectationes, odia, contentiones, discordiæ, & inæqualitas iustitiæ cum maxima perturbatione relinquatur, & loco benedictionis maledictio suum satis plorandum effectum sortiatur. Ne igitur hoc malum contingat frequentia capitulorum generalium in religionibus est per quam maximè necessaria, vt de obseruantia regulari agatur & omnia in his ita componantur, ita vt regula cuiuscumque instituti pro posse obseruetur omnia ad hunc finem media apponendo, si enim in præfatis capitulis ambitioni præcipuè opera datur, & religiosi rebus temporalibus implicãtur, & vnusquisque suum proprium commodum prætẽdit parum, aut nihil de bono communi agendo repetitio capitulorũ ad parum vtilis est, & religiosis inquietis nõ adhibetur modus, quo aures tribunalium secularium & principum ab eis non concitentur, & suas confusiones non euomant, imo ab actis in capitulis in vnum inuitantur, vt apud præfata tribunalia, & principes insolescant. Et si proh dolor, videmus religionis obseruantiam labefactatam quia in præfatis capitulis non de ea, sed de consecutione officiorum, & promotione ad dignitates, & de exemptione aliquorum, & de præcedentia multorum totum tempus celebrationis eorum consumitur si enim in eis generales, & patres ordinis haberent cor vnum & animam vnam, & insimul congregati de solo bono communi agerent nõ sinentes singularem ferum religionem depascere, ipsi totis viribus resistendo non esset obscuratum aurum religionis, nec esset mutatus eius color optimus, neque lapides sanctuarij dispersi essent in capite omnium platearum extra claustra vagantes, nec filij Sion inclyti amicti auro primo religionis essent reputati, vt vasa testea, opus manuum figuli in circuitu ambulãtes, quærentes fauores principum ecclesiasticorum & secularium & suorum fratrum monachorum, vt officia in ordine adipiscãtur, nec qui vescebantur in sæculo voluptuosè interirent in via, nunquam perfectionem attingentes, pro qua quærenda tanquam in viam ad eam consequendam intrauerunt, & Deo se per professionem dedicauerunt, neque qui in mundo nutriebantur in croceis habentes magnos redditus, opulentos maioratus atque maximas diuitias, & dignitates ad eam peruenirent miseriã. vt de ipsis iure optimo possit dici quod amplexati sunt stercora, id est, omnia huius mundi caduca, quæ vt stercora reputare debuerant vt Christum Dominum lucrifacerent. Nec ad eum deuenirent regulares statum, vt nõ solum interiora animæ, sed & facies eorum super carbones sit denigrata, ita vt non sint cogniti in plateis eorum habitu & conuersionem

terſionem ſatis à ſuo inſtituto diſſimilia contemplantes, ita vt etiam nomine religioſorum minimè ſint nuncupandi.

Dices, innumeræ ſunt in præfatis capitulis ordinationes, & conſtitutiones factæ ad reformationem religionum præcipuè tendentes, & nihilominus candē in eis cernimus tepiditatem, neque videmus collapſam obſeruantiam reſtaurari. Ad quod reſpondeo id vtrique minimè poſſe in aliquibus religionibus negari, ſed hoc euenit ex defectu cuiuſdam ordinationis principalis propter cuius carentiam omnes aliæ ſuum deſideratum minimè conſequuntur effectum. Ordinatio autem deficiens eſt, quæ præcipiat, vt omnes aliæ ſub grauibus pœnis temporalibus executioni mandentur, quæ executio non poteſt irrefragabiliter fieri, vt ſit vtilis ad ſalutem æternā, niſi generalium commiſſarij cum patribus ordinum, & prouinciarum ſuauiter ſe habeant eos non vt contrarios, ſed vt amicos conuerſando & tractando, eorum auxilium humiliter implorando, ſi enim ad hæc eorum fauor deficiat licet multiplicent mandata, & fulminent cenſuras & regant tranſgreſſores in virgā ferrea in vanum profectò laborant intendentes, hoc modo religionem ædificare & ipſam reformare, ſuauiter enim hæc omnia executioni debent mandari, & debet enim ipſi inſtruere ſubditos in ſpiritu lenitatis conſiderantes ſe ipſos ne & ipſi tententur, non enim dedit Deus illis ſpiritum timoris, ſed virtutis, & dilectionis, & ſobrietatis, nec ſubditi acceperunt ſpiritum ſeruitutis iterum in timore ſed acceperunt ſpiritum adoptionis filiorum in quo clamant Abba pater.

Ad Galat. 6.

2. Ad Tim. 1.

Ad Rom. 1.

Etſi dixerint mihi præfati commiſſarij patrum confidere in dictis patribus, quos relaxare & latè viuere ipſi exiſtimant, & per conſequens eorum fauorem proficere ad hoc minimè debere? Ad hoc reſpondeo quod eos in ſpiritu lenitatis ſecreto cum charitate & benignitate inſtruant, vt ſic ſuauiter conuicti Deum præ oculis habentes ad ſuam puram, & ſanam perducant voluntatem. quod ſi efficere non potuerint & non inuenerint alios patres in prouinciis boni cōmonis zelatores, & vt tales ab omnibus probatos, qui eis in præfata reformatione fauorē beneuolum impartiantur, parum aut nihil eorum diligētia, & ſolicitudo in reformando proficiet, nam minores exēpla maiorum ſequuntur, & ſicut impoſſibile eſt pedes moueri, niſi à capite ſpiritus vitales mittantur, ita impoſſibile eſt vt minores reformentur, ſine eo quod reformatio à maioribus deſcēdat ſicut vnguētum in capite quod deſcēdit à barba Aaron, vſque ad oram veſtimenti eius Chriſtus enim generis humani reſtaurator poſtquam pro patribus Synagogæ alios principes conſtituit (iuxta vaticinium Dauidis) qui mundum ſua doctrina & exemplo poterant tanquam Ipſius coadiutores mundum reformare dixit prædicando ſuper cathedram Moyſis ſederunt principes & Phariſæi, omnia ergo quęcunque dixerint vobis ſeruate & facite, ſecūdum vero opera eorum nolite facere: dicunt enim & non faciunt.

Pſal.

Pſal.

Matt. 23.

Ex quo loco colligitur toto cælo aberrare præfatos commiſſarios, qui nullis conſtitutis religioſis reformatis zeloſis prudentibus & ſpiritum Dei habentibus, qui in reformatione poſſint eis vt ſtrenui cooperatores aſſiſtere relinquētes patres ordinū & prouincialium in ſuo (vt dicunt) principatu ipſam reformationem introducere conantur, dicendo quod ſecundum opera eorum minimè ſuos greſſus dirigant, eum dicant, & non faciant. Ad reſtaurationem ergo huiuſmodi peragendam, & plantationem nouam & obſeruantem inducendam velint nolint præfati patres auxiliū à præfatis patribus, aut ab aliis in eorum locū ſubrogatis debent neceſſario mendicare. Quādo enim dominus præcepit Moyſi, vt educeret filios Iſrael de poteſtate Pharaonis dixit illi. Vade cōgrega ſeniores Iſrael, & dicés ad eos, dominus Deus patrū noſtrorum apparuit mihi Deus Abraham, & Deus Iſaac & Deus Iacob dicens viſitans viſitaui vos, & vidi omnia quæ acciderunt vobis in AEgypto, & dixi, vt educam vos de afflictione AEgypti ad terram fluentem lacte, & melle. Et audient vocem tuam, ingredieriſque tu & ſeniores Iſrael ad Regem AEgypti: bene poterat Deus in ſuo brachio excelſo, ſine adiutorio & adminiculo ſeniorum Iſrael educere illum populum de AEgypto, ſed noluit quia ſi ſeniores tali egreſſui non cooperarentur, & libenter conſentirent, præfatum exitum non ea ſuauitate diſponeret, qua omnia ſuauiter diſponit, vnde allocutus Moyſem præcepit ei, vt ſeniores congregaret, & ad ſuam adduceret ſententiam, ita vt ad Regem AEgypti cum eo libenter accederent & ingrederentur. Si igitur Deus in cuius poteſtate omnia ſunt poſita & potuit, hoc adminiculo ſeniorum ſuum intentum Regi intimare, & ad effectum vſque perducere noluit id vſque ſine præfato adminiculo opere conſummare, quomodo præfati commiſſarij, quibus non eſt infinita data poteſtas, nec ſunt alteri Moyſes in virtute fortitudine & ſanctitate ſine cooperatione ſeniorum prouincias ſibi commiſſas poterunt in priſtinum religionis perducere ſtatum? Non eſt hoc ſecundum viam ordinariam factibile, conſilium igitur Ietri ſequantur aſſociantes ſibi de prouinciis religioſos viros potentes ſapientes & timentes Deum in quibus ſit veritas & qui oderint auaritiam, & ab omni ambitione & affectione & partialitate ſint alieni, qui poſſint ſtare in medio omnium dicendo pax vobis; quos ſi non inuenerint ſuſtineant ſapienter, & patienter Deo optimo maximo negotiū reformationis commendantes, vt ipſe conuertat corda patrum in filios, & incredulos ad ſapientiam iuſtorum, vt ſic poſſint parare domino plebem perfectam, vt ex infra dicendis patebit. Quanto magis, quod nunquam Deus religiones ita viduas relinquit, vt à ſapientiſſimis prudentiſſimis & admodum religioſis viris & in cauſis regularibus verſatis omnino deſtituantur. Zelo zelatus erat Elias, quia dereliquerunt pactum domini filij Iſrael, & altaria ſua deſtruxerūt, & ſolus ipſe ſit derelictus. Cui dominus ait dereliquam mihi in Iſrael ſeptem millia virorum, quorum genua non ſunt incuruata ante Baal.

Exod. 3.

Gen. ſ.18.

3. Reg. 19.

Sexta ratio quare concilia prouincialia ſunt ſæpè ſæpius celebranda eſt, quia Eccleſia Dei ſemper prouiſa fuit de miniſtris qui volūtatem Dei declararent & interpretarentur, vnde Auguſtinus conſiderans ſuo tempore bonorum Epiſcoporum penuriam intelligens aliquos fideles ſibi perſuaſuros eſſe ab illis patribus ſanctiſſimis deſtitutam, quibus in ſua prima ætate fruebatur, ipſos fideles conſolatur dicens ergo illorum abſceſſu deſerta eſt Eccleſia, abſit, prō patribus tuis nati ſunt tibi filij, patres miſſi ſunt Apoſtoli, pro Apoſtolis filij nati tibi ſunt, conſtituti ſunt Epiſcopi qui ſunt in toto mūdo, vnde nati ſunt? ſi Eccleſia patres illos appellat, ipſa illos genuit, ipſa illos conſtituit in ſedibus patrum non ergo te putes deſertam, quia non vides Petrum & Paulum, quia non vides illos per quos nata es, de prole tibi creuit paternitas, & cum hi patres voluntatem Dei populo exponant, ideo Deus optimus maximus præcipit dicens, congregate illi ſanctos eius qui ordinant teſtamentum eius ſuper ſacrificia, Sanctos autem, Epiſcopos vocat: licet enim aliqui ſanctitatem non ſectantur officium & munus ſanctorum præ ſe ferūt, & aliqui eorū inter ſanctos merito connumerantur nunquam

Super Pſal. 4.

Pſal. 4.

quam enim Deus, ita destituit suam Ecclesiam, vt nõ sint aliqui, imo & plurimi Episcopi, de quibus verè & propriè possit illi dici pro patribus tuis nati sunt tibi filij in sanctitate illos patres imitantes. Quos spiritus Sanctus præcipit in vnum merito congregari, vt contra spiritualia nequitiæ & aduersus insidias tenebrarum possint se vt murus fortissimus opponere, & vt exercitus validissimi prælia domini suscipere, sicut enim cum Regina infirmitate grauissima detinetur, medici meliores insimul congregantur, qui de eius infirmitate scrutentur, & medicamenta accommodata adhibeant, ita cum Ecclesia Dei multiplici infirmitate detineatur à malis humoribus peccatorum & à prauis dogmatibus hæreticorum & eorum qui se ipsos amant causata, ita vt à planta pedis vsque ad caput non sit in ea sanitas & principes eius sint infideles, diligentes munera & sequantur retributiones, necessarium est vt medici spirituales congregentur in vnum qui sunt Episcopi, omnes enim sunt administratores spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis, vt congregati in vnum libros sacros & sanctiones sanctorum patrum perscrutantes tantæ infirmitati medicinam adhibeant congruentem qui mihi in hac Ecclesia militanti cadit resurgat, & qui conuersus est reuerterit, dominus enim est in Sion, & Rex eius in ea est & regina est in Galaad, & medici sunt in ea, vnde sapientissime illa Sancta Iudith in illa maxima Betuliæ tribulatione conuocauit seniores dicendo. Nunc fratres quoniam vos estis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite, vt memores sint quia tentati sunt patres mei vt probarentur, si vere colerent Deum. Concilia igitur prouincialia sunt sæpe congreganda, vt tribulationibus Ecclesiæ possit subueniri: nam ait ille doctissimus F. Franciscus à Victoria quod ab eo tempore quo propter nouas opiniones doctorum Pontifices cœperunt timere concilia Ecclesia manet sine conciliis & manebit cum magna calamitate & pernicie religionis. Et hæretici nihil aliud fortius impedire satagunt, quam concilia congregari, nec Ecclesia terribilis, vt castrorum acies ordinata illis opponetur: non enim negant hæretici bonum esse ieiunium, sed tempus & modum ieiunandi pro libito cuiuscunque relinquũt, non enim ieiunium timent, sed ieiunium Ecclesiæ vniuersalis maximè abhorrent, ipsum vt aciem quandam fortissimorum militum considerant. Non condemnant hæretici orationes priuatas, at orationem publicam nomine Ecclesiæ in vnum congregatæ detestantur, nolunt horas canonicas, & officia diuina in Ecclesiis, & choris decantari, cum orationes nomine Ecclesiæ publicè oblatæ contra eos, vt fortissimus exercitus assistat, propter quod religiosos maximo odio prosequuntur, cum habitent congregati in vnum & sint contra eos, vt sagittæ quædam acutæ cum carbonibus desolatoriis, abhorrent super omnia altissimum missæ sacrificium, vt quoddam potentissimum holocaustum ab Ecclesia vniuersali oblatum, quo dæmones fugantur, & hæreticorum in sua feritate confidentium machinæ conteruntur. Nos autem lacte Ecclesiæ solidissimo nutriti orationes priuatas minime condemnamus, imo laudamus & commendamus ad vlterius progredientes velut milites huius Ecclesiæ militantis orationes publicas amplexamur, quibus quasi cum quodam validissimo exercitu, pro fide certamus, & priuatis & publicis orationibus vsi sunt Apostoli & discipuli Domini, qui nobis fuerunt prædicatores & rectores, vt ex actibus Apostolorum satis patet, vtraque enim oratio priuata & publica quandam habent Deo placentem connexionem, propter quod Ecclesia non solum approbat & confirmat religiosos officium diuinum in communitate recitantes, sed etiam aliud ipsum priuatim persoluentes, cum præfatæ religiones pro diuersis ministeriis constituantur, sunt enim religiones quidam ad præliandum prælia domini exercitus ordinati, in quibus exercitibus distincta ministeria reperiuntur, in quibus non minus seruiunt vigiles in speculis, quam milites in prælio pugnantes, & alii qui ad inuentiones pro victoria consequenda docent, quam illi qui ituunt ad spoliandum, & sic omnes religiones secundum sua particularia instituta, & ministeria sunt tanquam quidam domini exercitus colluctantes non solum contra carnem & sanguinẽ sed etiam contra exercitus turbæ infernalis vt non timeamus, neque cor nostrum formidet à duabus caudis titionum fumigantium, & vnicuique religionis in sua ministeriis exercitatæ merces à Domino constituta est: æqua enim pars erat descendentis ad prælium & remanentis ad sarcinas, prout in libro primo Regum continetur. Hæc adducta sunt vt videamus, quo odio prosequantur dæmones & hæretici Ecclesiam in vnum congregatam desiderantes & procurantes singulare certamen iuxta illud, quod figuratiuè in Goliath contigit, qui exprobrans exercitum Domini noluit cum ipso pugnare, sed dixit, eligete vobis vnum & descendat ad singulare certamen, si quis venerit pugnare mecum & percusserit me erimus vobis serui, si autem ego præualuero, & percussero eum vos serui eritis, & seruietis nobis, bene enim intelligunt dæmon & hæretici eius membra in illo Goliath repræsentati exercitum domini in vnum ad præliandum ordinatum inuincibilem esse & inexpugnabilem, & sic non verentur singulare ingredi certamen, quod eis nunquam concedi debet, nam si illud acceptauit Dauid ex eo processit quia Christum Dominum figurabat, qui solus contra dæmonem potuit pugnare, & contra eum solus victoriam reportare, sicut Isaias fuerat vaticinatus, cuius vaticinium apud Diuum Matthæum adimpletum fuisse cernimus. Vnde secundum Rupertum Abbatem, & ante eum Diuus Ambrosius prælium Abrahæ, contra quatuor Reges cum trecentis decem & octo vernaculis domus suæ fuit figura prælij quod habuit Ecclesia in Concilio Nicæno contra Arrium, & alios Hæresiarchas cum trecentis decem & octo Episcopis domus suæ cum quibus sicut alter Abraham mirabilem fuit consecuta victoriam, & Diuus Gregorius persuadens, vt concilia prouincialia sæpè fiant ait, si hæc obseruaueritis scitote, quia scriptum est vbi fuerint duo, aut tres congregati in nomine meo ibi in medio eorum sum, si ergo dignatur adesse duobus, vel tribus congregatis, quanto magis non deerit vbi plures conueniunt sacerdotes: qua vera persuasione suffulti possunt hi domini exercitus audacter exprobrare hæreticos & potestates tenebrarum dicentes congregamini populi, & vincimini, & audite vniuersæ procul terræ, confortamini & vincimini, accingite vos & vincimini, inite consilium & dissipabitur, loquimini verbum & non fiet, quia nobiscum Deus. Vides igitur rationem quare concilia prouincialia sæpè sunt reiteranda. Quæ ratio etiã militat in religionibus, vt enim reformentur manus Domini est necessaria, vnde oportet in ipsis capitula, aut cõgregationes fieri generales vt contra diabolum & eius coadiutores possit prælium iniri, & eorum destrui castra, ex congregatione enim patrum religionum tanquam à validissimis huius sacræ militiæ ducibus multæ declarationes, & animaduersiones procedunt quibus multi abusus & consuetudines

Marginal notes: *Isai. 1.* — *Ad Heb. 1.* — *Hierem. 8.* — *Iudith.* — *Incolall de potest. Pap. & concilij.* — *Act. 1. & 3. & 10. & 12.* — *Isai 7.* — *Lib. 1. reg. c. 3* — *1. Reg. 17.* — *Isai. 64.* — *Matt. 4.* — *Rupert gē. 14.* — *Ambros. lib. 1. de fide in prolog.*

dijões paruæ, & contra instituta regularia corruptelæ exterminabuntur, quæ minimè euenient, si commissarij missi à generalibus per se solos aliqua præcipiãt & sine consilio patrum; & eius assensu ad singulare certamen aggrediantur imo sic ad singulare certamẽ contra relaxationes maximas se constituentes cum illud acceptent, quod David figura Christi Domini potuit & debuit acceptare de temeritate à patribus generalibus arguentur, & à Goliath in certamine succumbent, & prostrati cadentes non gloria, sed confusio, & irrisio erunt populo Dei dicenti, quia hi cœperunt ædificare & non potuerunt consummare, imo incidẽt in Scyllam volentes vitare Charybdim, & ti-
Iob 6. mentes pruinam, qua sibi commissas prouincias vexari cernebant nitentes eam suo consilio singulari euitare, proprijs oculis postea videbunt ita irruere super eas niuem, vt rectè dici de eis possit vsque ad fundamenta esse exinanitas. Capitula igitur generalia sunt à generalibus celebranda, vt consilio & consensu patrum modus reformandi, præscribatur & ipsis commissarijs tradatur, & suauiter iuxta supradicta executioni mandetur. Dicent aliqui magnos & excessiuos sumptus in præfatis capitulis generalibus agendis fieri, qua propter non tam frequenter sunt celebranda, cui obiectioni respondeo reformationem ab ipsis capitulis incipere debere, cum iudicium incipiat à domo Dei. Hoc enim inter alia in capitulis generalibus est præcipuè definiendum, vt tantum patres præcisè in ipsis capitulis generalibus necessarij inueniantur, & non alijs ad ea adeunda licentia concedatur, vt sic sumptus minuantur, vltra quod bono regimini id satis est consentaneum, illi enim qui extrauagantes in capitulis inueniuntur ad nihil aliud deseruiunt nisi vt factiones ambientium foueant, nullis conuenticula parcant men-
2.Cor.11. dacia fabricant, & discordias inter fratres disseminant: de quibus verificatur illud. pericula in falsis fratribus, hi sunt quædam sydera in capitulis errantia: hi sunt, qui à quocumque vento circumferuntur, qui segregant semetipsos animales spiritum non habentes, & qui inclinant ea hoc in illud fæces suarum prætensionum, ea quibus omnes capitulares, vt peccatores bibant, & cum sint in capitulis otiosi tota die, & in his & alijs similibus occupantur, vt suis prætensionibus indulgeant. Et in nostra Minorum de obseruantia religioni hi excessiui sumptus magis debent euitari cum altissimam promiserimus paupertatem. Et sic in ea attenta temporum qualitate summopere desidero, vt capitula generalia secundum bullam Leonis X. vniones non celebrentur; ita vt de sexennio in sexennium patres vtriusque familiæ in vnum non congregentur, sed quantum ad electionem generalis patres vtriusque familiæ conueniant sibi ipsis ad inuicem vices committendo, ita vt si in familia vltramontana familiæ capitulum generale celebretur in eo tantum fratres illius familiæ congregentur, & generalis ab eo eligatur, & ordinationes pro ea ibi constituantur, & in alia familia cismontana congregatio generalis fiat, in qua commissarius generalis eligatur. Dixi quantum ad electionem generalis: nam vtraque familia suos debet eligere definitores, & secundum loca & tempora suas accommodatas facere ordinationes, ita vt compromissio solum respectu generalis intelligatur. Hoc enim modo sumptus facti per mare & per terram euitantur in quibus faciendis attenta nostra regula Minorum maximum animarum periculum versatur cum secundum eam fratres neque per se, neque per interpositam personam possint recipere denarios, vel pecuniam sine quibus in maxima quantitate tantum, & tam arduum iter peragere minimè possunt. Euitantur etiam vexationes fratrum per totum orbem, qui ex vtraque familia in vnum confluunt; & ab occidentalibus & orientalibus Indijs etiam aduentant non sine magnis periculis in mari & periculis in terra, & periculis in conscientia propter tanti itineris diuturnitatem, in quibus varijs calamitatibus oppressi eorum, quæ ad suum institutum pertinent aliquando obliuiscuntur. Quibus omnibus malis ex parte succurretur si reuocatio præfatæ Bullæ vnionis, quantum ad celebrationem capitula a Sede Apostolica obtineretur, & sanctitas Domini Papæ sua bulla præfatum compromissi ordinem dignaretur approbare, quod petentibus principibus Christianis facilè, vt credo obtinetur.

ARTICVLVS IIII.

De reformatione discalciatorum nostræ sacræ religionis Minorum de obseruantia.

RESpondeo dicendo, quod non est meum intentum in hoc articulo agere de origine huius reformationis in his Hispaniarum partibus, cum hanc in his libris non assumpserim prouinciam, sed de bullis quibus hæ prouinciæ in suis reformationibus conseruantur, de quo est bulla Clementis VII. quæ incipit, *in suprema militantis Ecclesiæ specula*, &c. Data Romæ anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo secundo, vbi inter alia mandatur assignari eis quædam loca particularia, & de custode eorum eiusque officio. Quæ bulla postea fuit confirmata & declarata à Gregório XIII. in constitutione, *cum illius vicem*, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo nono, sed de tenore alterius eiusdem Pontificis concessionis, Datæ Romæ anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo octauo, quæ incipit, *ad hoc nos Deus*, in præsentiarum faciam mentionem. In ea enim confirmauit & declarauit regulam, & regimen fratrum discalciatorum prouinciæ Sancti Iosephi in Regnis Hispaniarum ordinis P. N. Francisci de obseruantia. Ac sub pœna excommunicationis latæ sententiæ inhibuit superioribus ac prælatis ipsorum fratrum de obseruantia, ne eos circa eorum viuendi modum molestare, aut in eis aliquid innouare præsumant. Quæ Sancti Iosephi prouincia cum extenderetur per omnem ferè Hispaniam, & ab vno prouinciali pedestre ambulante visitari quotannis non posset ad instantiam Regis Hispaniarum Philippi II. (qui religionis Christianæ maximus fuit propugnator, & defensor, & religionum zelosissimus reformator, cuius vita & mors posteris exemplum viuendi, & moriendi reliquerunt) fuit diuisa authoritate Sanctissimi D. N. Clementis Octaui, anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo quarto, die decima Martij. Ita vt pars illius, quæ in Regno Toletano consistis nomen prouinciæ Sancti Iosephi retineret. Altera vero pars quæ in Regno Legionensi sedem habet prouincia Sancti Pauli sibi nomen vendicaret, de ea in hæc verba prorumpens, *sub nomine Sancti Pauli erigimus & instituimus, eamque sic erectam & institutam inter prouincias ordinis Minorum regularis obseruantiæ apponere, eiq; aggregare & annumerare, positámque &c. aggregatam, & annumeratam esse & fore omnibusque concessionibus indultis, gratiis & literis Apostolicis pro-*

missis

uincia Sancti Iosephi concessis, & pro tempore concedentis etiam perfrui & gaudere debere prouide, ac si eidem prouinciæ de nouo erectæ specialiter concessa essent, & eisdem consuetudinibus, quibus eadem prouincia S. Iosephi vtitur & gubernatur, & pro tempore vtetur, & gubernabitur perpetuo vti, & gubernari debere, & ad talia statuta pro tempore in ordine facta & pro tempore facienda, nec prouincia Sancti Iosephi nec de nouo erecta huiusmodi vllatenus teneri, cum strictioris obseruantiæ fratrum discalceatorum constitutiones exstant, paupertatem altissimo domino promissam longè magis concernentes. Hæc S. D. N. Clemens VIII. in dicta bulla.

Circa quam concessionem dubitatur an prouincia S. Pauli de nouo erecta virtute dictæ bullæ obseruare teneatur constitutiones factas & faciendas à prouincia Sancti Iosephi. Et pro parte affirmatiua videntur facere verba dictæ bullæ superius allegatæ ibi, *perpetuo vti & gaudere debere*. Hoc enim verbum debere licet secundum propriam significationem non semper obligationem inducat, & necessitatem cum possit debitum honestatis & congruentiæ denotare. Argumento cuiusdam decretalis [a] disponentis filium nondum adultum cuius voluntas decerni non potest pater cui vult matrimonio tradere potest & postquam filius peruenerit ad perfectam ætatem omnino debet hoc adimplere. super quam decretalem Glossa,[b] ait, debet inquam adimplere debito honestatis & non necessitatis ad quem sensum vniuersi iuris interpretes hanc interpretantur decretalem, & sic ex traditis ab ipsis colligitur, quod verbum debet ex sua primæua significatione non semper obligat ad mortale. Attamen id legibus Ecclesiasticis ex accommodatione vsus Ecclesiastici verbo præceptiuo ad mortale obliganti æquipollet iuxta quam significationem necessitatem importat, sicut asserunt quædam Glossæ [c] quod & annotauit Bartolus communiter receptus. Vnde attenta significatione huius verbi debere, videtur quod patres prouinciæ D. Pauli, sub pœna peccati mortalis tenentur suam prouinciam gubernare secundum ordinationes factas & faciendas in prouincia Sancti Iosephi.

[a] c. 1. de spons. impuber.

[b] Glos. v. debet.

[c] Glos. in clem. attendentes de statu regul. & in c. propositum de appellat. Bart. in l. 3. C. de prg. & in l. sape ff. de offic. presid.

At contrarium attenta dicta bulla existimo asserendum, primo quia ordinationes prouinciæ S. Iosephi accommodantur regno, & locis in quibus est fundata, quæ prouinciæ S. Pauli minimè erunt accómodæ, quæ verbi gratia est fundata in pauperiori regno, & in partibus frigidissimis, cuiusmodi non est Regnum Toletanum, in quo prouincia S. Iosephi sita est. Nec valet dicere, quod quando hæ duæ prouinciæ erant indiuisæ, & erat vna eisdem ordinationibus vtraque gubernabatur, & ideo nimirum si modo diuisæ eisdem possint commode gubernari. Nam respondeo, quod quando erant vno tantum prouincia fratres à terra frigida in aliam magis beneuolam & suis necessitatibus accommodatam mutabantur, & cum hoc suis infirmitatibus, & necessitatibus remedium parabatur, modo autem hæc transmutatio non potest fieri cum vnaquæque prouincia suis limitibus terminetur, & suo principali gaudeat, vnde oportet vt prædictis necessitatibus succurratur vnamquamque suis constitutionibus gaudere secundum loca tempora & frigidas regiones, & quod constitutiones in vnaquaque fiant prædictis rationabilibus necessitatibus & vtilitati prouinciarum accommodæ, debent enim ordinationes & constitutiones, vt obligent, & obseruentur esse iustæ rationabiles & vtiles in bonum commune & non in bonum priuatorum tendentes, vt ait Diuus Thomas [d] communiter receptus, & est communia canonistarum. [e] Quod confirmatur ex his quæ à Sanctis Patribus videmus ordinata, in diuisione Episcopatuum, vt vnaquæque diœcesis suis legibus & iudicibus gubernaretur, & iudicaretur prout in superioribus [f] latis dictum est.

[d] D. Tho. 1. 2. q. 96. ar. 4.

[e] Canon. ista in c. erit autem lex 4. dist.

Secundo hæc nostra pars probatur ex illa tritissima iuris regula dicente illud quod omnes tangit ab omnibus debere approbari, à qua regula cum sit iuris naturalis conformis non est recedendum nisi aliud contrarium ea hac bulla euidenter colligatur determinatum à sede Apostolica, quæ ad contrarium in hoc casu ordinandum habet authoritatem, sed non videmus in ea expresse constitutum quod prouincia Sancti Pauli debeat constitutionibus & ordinationibus prouinciæ Sancti Iosephi gubernari, ergo id minime concedere debemus, sed quod prius constitutiones factæ, & faciendæ à prouincia Sancti Iosephi debent a prouincia Sancti Pauli acceptari tractatu præmisso in capitulo dictæ prouinciæ an sint accommodæ regioni in qua dicta prouincia est fundata, & modo viuendi fratrum in ea vtiles, & bono communi eiusdem prouinciæ necessariæ & rationabiles. Nec obstat quod ex prouincia Diui Pauli duo fratres nomine totius prouinciæ ad capitulum Diui Iosephi prouinciæ mittantur cum commissione, vt dictas ordinationes recipiant, aut repudient, vt conuentione facta inter ipsas prouincias est constitutum, nam respondeo quod in dicta bulla non est præceptum, vt dicti fratres ad id peragendum mittantur, sed ita fuit per viam pacti inter ipsas prouincias conuentum videntes magna inconuenientia, quæ prouinciæ Sancti Pauli sequebantur ex obseruatione, aut ex obligatione obseruandi ordinationes factas & faciendas in prouincia Sancti Iosephi, quas dicta prouincia Sancti Pauli non solum ignorabat, sed nec summiauerat, imo contradicere ratione boni regiminis tenebatur. Præterea missio horum duorum fratrum mala ex dictis ordinationibus resultantia non sufficienter poterant impedire, sicut enim magis vident duo oculi quam vnus: ita magis præuident totius prouinciæ vocales, & patres insimul congregati, quam duo fratres, qui licet sint docti & experti in regularibus institutis, non tot possunt moraliter loquendo præuidere quot tota prouincia simul præuidebit, præcipue cum illi duo fratres possint faciliter falli à persuasionibus fratrum prouinciæ S. Iosephi, in qua comparant, vt assentiant vel dissentiant, & in qua actualiter de bono prouinciæ Sancti Iosephi tractatur, & non de commodo alterius prouinciæ cuius commodum & vtilitatem licet etiam prætendatur, media tamen ad eius consecutionem non apponent, cum de eius necessitatibus non sint ita certi sicut est certa ipsa prouincia S. Pauli, quod ex dicto communi Hispaniæ dicente, *que mas sabe el necio en su casa que el cuerdo en la agena*, confirmatur his & aliis quæ infra dicemus semper mihi visum est quod noluit S. D. N. Clemens VIII. in verbis superius adductis prouinciam D. Pauli obligare ad obseruantiam ordinationũ factarum & faciendarũ in dicta prouincia D. Iosephi, non enim credendum est, quod erigendo prouinciã S. Pauli de nouo eam seruam, & subiectã prouinciæ, alteri relinqueret: nũquam enim summus Pontifex erigendo vnum de nouo Episcopatum alteri à quo diuiditur subiectum relinquit, vt ex iure [g] patet.

[f] Supr. hac tit. q.

[g] c. fin. 6. 44.

Nec obstat si dicatur hoc fuisse factum ad conuersionem prouinciæ S. Pauli vt semper reformata permaneret. Respondeo quod sanctitas Domini Papæ non habuit reuelationem à Deo optimo maximo, quod reformatio deberet semper assistere magis in prouincia Sancti Iosephi, quam in prouincia Sancti Pauli, neque quod in prouincia S. Iosephi, magis deberet assistere spiritus Sanctus in ordinatio-

tionibus condendis, quam in prouincia Sancti Pauli, vt prouinciam D. Iosephi liberá semper, prouinciam vero D. Pauli ancillam semper fortè detineret, & vt prouincia S. Pauli tanquam minor, prouinciæ S. Iosephi tanquam maiori deseruiret. Ex quibus cócludo quód in verbis supra appositis voluit S. D. N. Clemens VIII. concedere prouinciæ S. Pauli facultatem ad fruendum & gaudendum ordinationibus prouinciæ Sancti Iosephi, ita quod eis posset gubernari tanquam altissimæ paupertati in regula promissæ magis concernentibus. Et quod pater generalis obseruantiæ, & cæteri prælati volentes ipsa vti & frui ordinationibus dictæ prouinciæ nó possint eam compellere ad cóstitutionum generalium obseruationem, vt sic semper hoc clypeo se defendens à reformatione desiderata minimè deficeret.

Ad huius autem intellectus explicationem, & probationem notandum est primo quod Sanctus Dominus Noster Papa Clemens Octauus anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo secundo, vigesima quinta die Martij, Pontificatus sui anno primo concessit bullam prouinciæ Sancti Iosephi, in qua dictam prouinciam ab aliquibus, quæ à dicto patre generali, commissario generali & aliis obseruantiæ prælatis poterant, & solebant præcipi exemit, ita vt respectu eorum mandatis ordinationibus, & constitutionibus obseruantiæ minimè subiecta remaneret, quo priuilegio vult Clemens Octauus, vt in verbis superius allegatis prouinciam Sancti Pauli posse frui & gaudere si libuerit. Cum enim hoc sit priuilegium, & concessio secundum ius, & secundum ea quæ in nostris quæstionibus regularibus latè diximus potest dicta Sancti Pauli prouincia eo vti, potest etiam in totum vel pro parte renunciare secundum quod tali prouinciæ commodum, & necessarium videatur. Quod constat ex verbis superius relatis ibi, omnibus concessionibus indultis gratiis, & literis apostolicis prouinciæ Sancti Iosephi concessis, & pro tempore concedendis etiam frui, & gaudere debere. Quæ verba satis innuunt, quod perinde priuilegia, & gratiæ prouinciæ Sancti Iosephi sunt communicata prouinciæ Sancti Pauli, ac si ipsi immediatè essent concessa quod clarius indicant sequentia verba, ibi, *perinde ac si eidem prouincia de nouo erecta specialiter concessa essent*. Quod adeo verum est, vt si modo prouincia Sancti Iosephi his concessionibus, & priuilegiis renunciaret, non propterea prouinciæ Diui Pauli aliquod præiudicium ex dicta renunciatione accresceret quo minus liberè prædictis priuilegiis frui & gaudere possit, cum ratione dictæ communicationis iam sint facta propria argumento eorum, quæ in nostris quæstionibus canonicis, & regularibus satis resoluo. Ex quibus infertur, quod etiamsi prouincia Sancti Iosephi per non vsum prædicta perdat indulta, non propterea prouincia Sancti Pauli perdet ea cum non vsus alterius prouinciæ (qui est quid facti) non possit nocere alteri prouinciæ: non enim vsus & non vsus, sed ius tantum communicatur.

In quæst. regu. 1. tomo. q. 9. art. 2.

1 tomo. q. 55. art. 19 § 509.

Et idem omnino dicendum est de indultis, & gratiis, quæ post Gregorius XIII. concessit Clemens Octauus prouinciæ Sancti Iosephi his enim prouincia Sancti Pauli poterit frui, & gaudere si voluerit, & ad eorum obseruationem, & receptionem non astringetur, si enim ad ea obseruanda obligaretur naturam priuilegiorum amitterent, sed naturam constitutionum vtique sortirentur, & à Clemente Octauus non concessiones, indulta & gratiæ, sed constitutiones vocarentur. Denique ex his clarum est, quod potest dicta prouincia D. Pauli gaudere si vellet dictis concessionibus, & ad eas obseruandas minimè potest obligari.

Ex quibus infertur, quod cum S. D. N. Clemens VIII. eodem tenore verborum & sermonis contextu in dicta bulla ordinauerit vt prouincia S. Pauli frui & gaudere debeat ordinationibus factis & faciendis in prouincia S. Iosephi, vt patet ex illius verbis ibi. *Et eisdem constitutionibus quibus eadem prouincia S. Iosephi vtitur, & gubernatur & pro tépore vtetur, & gubernabitur perpetuo vti & gubernari debere*, quod sicut ad obseruantiam, & receptionem gratiarum & indultorum apostolicorum minimè astringitur, na etiam ad receptionem ordinationú prouinciæ S. Iosephi, prouincia S. Pauli minimè coarctetur, cú eisdem prorsus verbis (vt ex contextu dictæ bullæ patet) dictæ prouinciæ S. Pauli communicetur vt debeat frui & gaudere constitutionibus prouinciæ S. Iosephi sicut conceditur, vt debeat frui, & gaudere priuilegiis gratiis, & indultis eidem prouinciæ concessis & concedendis. Vnde verbú sicut deberé positum in dicta bulla sicut respectu priuilegiorum nó denotat necessitatem, ita etiam respectu ordinationum aliquá necessitatem prouinciæ S. Pauli minimè inculcat, sed tantum denotat, & insinuat ipsam prouinciam iuste debere, vti & frui dictis gratiis & ordinationibus. Nec alienum est à sacris canonibus & à legibus imperialibus hoc verbú debere resolui in hanc scilicet iustè debere, vt præsupponit doctissimus Nauarrus in quodam cósilio. Quod autem in dicta bulla solum concedatur dictæ prouinciæ, vt possit, & debeat iustè gaudere & frui dictis ordinationibus prouinciæ S. Iosephi, tanquam magis accómodis discalceatorú statui non vt ad hoc possit obligari. sed tátum ad hoc, vt non teneatur ad alia ordinis statuta, sicut non tenetur prouincia S. Iosephi, patet ex verbis statim appositis in dicta bulla ibi. *Et ad alia statuta quæcumque in ordine facta & pro tempore facienda, nec prouincia S. Iosephi, nec de nouo erecta huiusmodi vllatenus teneri, cum strictioris obseruantiæ fratrum discalceatorum constitutiones existant paupertatem altissimo domino promissam longè magis concernentes.*

Nauarrus li. 1 consi. tit. de elect. consi. 1 p. 26.

Nec supradictis obstat alia verba eiusdé bullæ ibi. *Et ipsa ambæ prouinciæ suis propriis tantú, & non aliis constitutionibus regi, & gubernari perpetuo teneri.* Quod verbum teneri necessitatis obligationem importat, & sic videtur significare, quod dictæ prouinciæ suas proprias teneantur constitutiones obseruare, & per consequens, quód prouincia Sancti Pauli tenetur ad statuta prouinciæ Sancti Iosephi, cum facta sint per dictam bullam ipsi propria. Nam huic obiectioni respondetur intentionem summi Pontificis esse, vt contextus verborum bullæ satis indicat, vt hæ duæ prouinciæ suis regantur constitutionibus, & ordinationibus ab ipsis capitulariter factis & approbatis, & quod non teneantur statutis ordinis, sed ad obseruationem tantum propriarum constitutionum obligentur. Et ex hoc non infertur, quod prouincia D. Pauli teneatur obseruare constitutiones prouinciæ S. Iosephi, sunt enim tantum ipsi propriæ si voluerit his vti, vt se protegat à prælatis obseruantiæ, non auté sunt ipsi propriæ, vt velit nolit eas obseruare teneatur prout iam in superioribus remanet explicatú: tenebatur igitur per dicta verba prouincia D. Pauli ad statuta in ipsa prouincia facta, quæ velit nolit tenebatur obseruare, & ad hoc potest à patribus prælatis obseruantiæ optimo iure per dicta verba cópelli: imo ex dictis verbis ibi. *Ipsa ambæ prouinciæ suis propriis tantú & non aliis constitutionibus, & gubernationibus ergo, &c.* collegit super hoc dubio consultos, doctissimus, & æquissimus Doctor Gabriel Henriquez Iuris consultus primarius in hac alma

Salmanticensi Academia, has duas prouincias suis proprijs teneri, & obligari vti constitutionibus, & non vnam constitutionibus alterius. Cui ego addo ex prælatis verbis, *perpetuo teneri*, colligi veritatem nostræ opinionis, cum loquendo Summus Pontifex de proprijs vniuscuiusque prouinciæ ordinationibus, dicat quod ad eas seruandas tenentur loquendo autem de ordinationibus prouinciæ Sancti Iosephi non dicit quod prouincia D. Pauli tenetur eas obseruare & ipsis gubernari, sed vtitur verbo *debere*, & non verbo *teneri*, quasi velit dicere prouinciam Sancti Pauli ad propria statuta obligari sicut obligat verbum *teneri*, quod absolutè necessitatis debitum importat ad statuta verò prouinciæ Sancti Iosephi obligari sicut obligat verbum debere, quod non ita debitum necessitatis denotat sicut verbum teneri importat, vt in superioribus est satis explicatum.

Insuper quod verbum debere in dicto breui appositum licentiam tantum ad iustè posse vti priuilegiis, & ordinationibus prouinciæ Sancti Iosephi denotat: patet, nam cum S. D. N. Clemens VIII. in bulla concessa prouinciæ Sancti Iosephi concesserit eisdem prouinciæ priuilegium vt non possit visitari nisi per generalem, aut per fratres discalciatos attendens quod dicta prouincia huic priuilegio poterat renunciare consentiendo, vt per fratres de obseruantia visitaretur, & quod in magnum ipsarum prouinciarum detrimentum poterat euenire admittendo commissarios, & visitatores de obseruantia, vt ipsi patres discalciati affirmant idem S. P. N. in bulla erectionis prouinciæ Sancti Pauli, hoc non per modum priuilegij cui potest renunciari concedit, sed per modum legis, & constitutionis statuit dicens. *Mandamus quod eadem prouincia Sancti Iosephi, & Sancti Pauli de nouo erecta, nisi per fratres alicuius ex eisdem sex prouinciis quæ pedibus incedunt vno duntaxat socio more fratrum discalciatorum propter certam humilitatem, & regularem paupertatem per ministrum tantum generalem in commissarios pro tempore deputatos visitari nullatenus possint, nec alios quam huiusmodi commissarios in prouincia S. Iosephi, & in alia de nouo erecta ministrum & alios fratres earum admittere teneantur, neque debeant.*

Hæc dicta bulla, considerandum autem est illud verbum, mandamus quod legem & constitutionem fieri denotat, & obligat ad mortale in re graui cuiusmodi est præceptum, quod proponit obseruandum cum in eadem bulla statim excommunicatio latæ sententiæ, ac priuatio quorumcunque officiorum & dignitatum contra illos qui tali constitutioni contrauenerint statuatur, quæ omnia obligationem sub reatu peccati mortalis euidenter designat, vt est tradita à Nauarro, [a] & à Corduba resoluta.

[a] Nauarro in man. c. 23. nu. 56. & 57. Cordub. lib. 6. &c.

Consideranda sunt etiam illa verba, *nec debeant*, quibus statim addita fuerunt verba, *nec teneantur*, quibus ipse summus Pontifex significare voluit non solum velle, per hanc suam bullam eximere fratres harum duarum prouinciarum ab obligatione recipiendi visitatores non discalciatos, sicut concesserat idem summus Pontifex in alia bulla concessa prouinciæ S. Iosephi. Quod tantum per modum priuilegij dictæ prouinciæ erat concessum cui ipsa poterat si vellet renunciare, sed etiam voluisse harum duarum prouinciarum patres obligare ad non recipiendum alios visitatores præter præfatos discalciatos, & sic verbum appositum in dicta bulla scilicet, *non debeat*, cum adiungatur verbo, *nec teneantur*, idem significat quod non iustè possint, ita vt si aliter faciant, aut fieri permittant hi ad quos receptio commissariorum, & visitatorum spectat mortaliter peccabunt, & pœnis in dicta bulla appositis subdantur, ne ipsis permittitur huic

priuilegio renunciare cum non vt priuilegium, sed vt constitutio præceptiua, & prohibitiua ipsis proponatur. Nec possunt dictæ prouinciæ visitari à patribus recollectis prouinciarum obseruantiæ. Licet hi pedestres incedant, & discalciati ambulent, & paupertatem sectentur, cum in dicta bulla dicatur, vt non visitentur nisi per fratres alicuius ex eisdem sex prouinciis, quæ in dicto breui referuntur de quarum numero prouinciæ obseruantiæ in quibus recollectiones existunt minimè sunt. Vnde infertur quod vt patres Recollecti possint prædictas prouincias authoritate patrum generalis, aut commissarij generalis visitari non sufficit, quod patres prædictarum prouinciarum id petant, cum ipsi non possint prædicto decreto renunciare, sed oporteat vt à sede Apostolica, aut à sedis Apostolicæ authoritatem habente dispensatio obtineatur. Et huic sententiæ subscripserunt doctissimi Salmanticensis Academiæ Doctores Gabriel Henriquez Iurisconsultorum primarius, Doctor Leon, & Doctor Gallegos in Iure Ciuili, & Cannonico prædictæ Academiæ professores dignissimi proprietarij.

QVÆSTIO XLVIII.

De religione quoad suum esse, & differentiam in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Quid & in quo consistat perfectio religionis.*
2 *Quot sint in Ecclesia regulæ approbatæ religionum.*
3 *Vtrum ad solum Papam pertineat has & alias confirmare religiones.*
4 *Vtrum sint excommunicati fundantes sine licentia Sedis Apostolicæ statum cum votis simplicibus.*

ARTICVLVS I.

Quid & in quo consistat perfectio religionis.

Respondeo dicendo, quod religio à qua religiosus appellatur, vt ait D. Thomas [b] dicta est secundum Ciceronem, vt refert Isidorus à religendo, idest iterato vel frequenter eligendo ea quæ sunt Diuini cultus, quæ in corde frequenter reuoluenda sunt, vel à reeligendo Deum quem negligentes amiseramus secundum Augustinum, [c] vel secundum eundem Augustinum [d] à religando nos Deo. Quæ dupliciter consideratur, primo, scilicet, vt est virtus, quæ alio nomine appellatur latria, cuius proprium est Deum cultum exhibere debitum, secundò pro vniuersitate vel collegio hominum colentium Deum, & de hac in præsenti est nobis sermo. Et hunc religionis statum Dominus instituit cum tribus votis substantialibus paupertatis, scilicet, obedientiæ & castitatis, vt probant Canisius [e] Nazianzenus Chrisostomus, Ambrosius, Origenes Damascenus, & inspirauit hominibus religionum institutoribus varios gradus religiosæ vitæ, qui distinguntur quasi specie. Primum ex operibus, quæ tanquam in finem proximum ordinantur, perfectio enim vitæ Christianæ in charitatis actibus seu operibus circa Deum & proximum cum tribus votis est actio quasi generica, differentia vero religionum sumitur ex diuersitate operum charitatis tanquam ex obiecto & fine proximo, vt ait D. [f] Thomas: sed contra est Nestorium Abbatem apud Cassianum [g] & distinguit religionem in tres gradus seu species iuxta triplicem rationem vitæ

[b] D. Tho. 2. 2. q. 81. art. 1.
[c] August. de 10. de ciuitate Dei.
[d] August. de vera religio.
[e] Canisius lib. 3. marial. c. 13. Hieronij. contra Iouinia. & in epist. de seruan. virgin. Nazianz. in exhor. ad virgin. Chrisosto. hom. 17 ad populum Ambr. lib. 1. de virgi. Orig. in Matth. 19. & li. 7. contra Celsum Damascen. in Epiphon.
[f] D. Tho. 2. 2. q. 188. art. 1. & art. 4. in argumen.
[g] colla. c. 14. cap. 4.

actiuæ contemplatiuæ & mixtæ, sed Augustinus[a] solum expressit actiuam, & contemplatiuam sub quibus tamen intelligitur mixta ex vtraque, iuxta latè tradita à D.[b] Thoma, & à Bellarmino. Secundo distinguuntur ex obseruantijs iuxta tradita ab eodē D.[c] Thoma, vt arbores distinguntur primo & principaliter ex fructibus, secundo ex folijs quibus fructus proteguntur à malis sic religio ordinatur, primo ad fructus charitatis & contemplationis erga Deū & charitatis erga se ipsum & proximos, & hoc etiā tenet etiam D.[d] Thomas. Secundario distinguuntur religiones per obseruātias, vt idem tenet D.[e] Thomas, vt circa modum paupertatis, aut obedientiæ, & circa corporis castigationem in victu & vestitu per ieiunia, opera manualia nuditatem clausuram, vt Carthusiani eam seruant quasi reus in carcere; aut potius, vt sponsa in turri custoditur.

Quidam primatū perfectionis tribuere videntur vitę solitarię, in qua anachoritæ vacant contemplationi cum austeritate, & seueris pœnitētijs, & mortificatione carnis, finis enim solitariæ vitæ est contemplatio Dei & diuinorum, vt ait Cassianus,[f] & Anachoritę vt Paulus & Antonius se totos dederūt contemplationi ad contemplationem vitæ beatæ, prout asserit Bellarminus[g] cum D. Hieronymo, Augustino, Bernardo, & D.[h] Benedicto. Et Cassianus[i] hanc præferre videtur alijs vitis & hāc etiam tenet D. Tho.[k] Augustinus, & alij relati à Nau. vbi aliqua de laude clausuræ adducit, vnde religio Carthusiēsis præfertur alijs ob contēplationis etiam cum sequitur silētium, chorus, asperitas vitæ in clausura abstinentia carnium etiam in morbo, cilicium perpetuū de quibus D.[l] Bernardus, & retinent ferè sine mutatione antiquam rigorem disciplinæ, & excedit in obedientia, vt probat Carthusianus,[m] & est tutior, & remota à periculis proximorū hinc ab alijs religionibus conceditur petita licentia prælati licet non obtenta transire ad Carthusienses (de quo infra dicemus) quod ad perfectam tutioremque vitam tieri dicunt Dn Antoninus, Ioannes Andræas, Petrus Sutor Carthusian, Cassaneus, & Nauarrus.

Alij præferunt ordinem Cisterciensem ob easdē ferè causas, Et hanc opinionem per quādam decretalem[o] Alexandri III. tenet glossa ibi, & hinc non licet transitus ad ordinem Carthusiensem ex cōcessione Eugenij IIII. de quo infra disputabitur. At prædicti non benè callent, cum vita in societate, & cœnobijs degētium sit tutior, & fragilitati humanæ accommodatior, vt tenet D. Thomas,[p] & D. Basilius ad ipsum innoit agens de periculis solitarij, & quod debet esse iam perfectus secūdum q. Damianū, Ioannem Climacum, & Cassianum qui refert quod Ioannes Abbas post triginta annos abijt in Eremum, sed tādem rediit in communem perfectioremq; vitam B.[r] Benedictus inter quatuor gradus monachorum in secundo ponit Anachoretas, præterea Henricus de[s] Gandauo ait statum solitarij nō esse propriè statum religionis, quia ad statum religiosi pertinet, vt sit sub obedientia Prælati, qui vi coactiua dirigat in regulam perfectionis, sed quod vita in cœnobijs, & societate habet statum religiosi.

Alij perfectionem huius vitæ constituūt in seuera & rigida austeritate, qua frænatur cupiditas, ait enim August.[t] quod nutrimētum charitatis est diminutio cupiditatis, & citant in suum patrocinium D.[u] Thomam super quem de hoc agit Suarez, tradit etiam laboriosus[x] Syluester, sic Minoritæ præferunt suum ordinem alijs omnibus ordinibus prout tenet D.[y] Bonauentura, & quia extenditur ad proximos, prout tradit Corduba,[z] & tenet Angelus, & Ioannes de Pecano Archiepiscopus, prout refertur in speculo fratrū minorum, & deinde infert licere transitum ab alijs ad Minoritas, & generaliter ad ordinem qui habet maiorem vitæ seueritatem, hanc dicunt communem Canonistarum[a] Syluester, & Angelus.

At reuera sententia & communis Theologorum affirmat perfectionem vitæ non sumi ex asperitatibus. Et hæc est sententia D.[b] Thomæ, Nauarri Gregorij Lopez, & innuit Ioannes[c] XXII. quia austeritas non est finis, neq; medium necessarium, sed ex secundarijs est multis perutile vt potio & medicina amara est apta quibusdam morbis.

Alij supremū perfectionis gradum tribuunt cuidam vitæ actiuæ, vt tenent Doctores iurisperiti, Albericus[d] Iason, Lucas de Pena, Hostiensis, Neuizanus, Cassaneus. Quare quidam ex eis cōmendāt officium iudicis & aduocati, quo seruiunt proximis in bonum commune. Nec dicunt obstat quod solicitudo erga fratres impedit contemplationem Dei, & suauē actum diligendi, nam respondet D.[e] Thomas, quod hoc quod est proximorum curam gerere est insignis actus exterior charitatis. At his respōdetur, quod cōtemplatiua præstat puræ actiuæ vitæ, vt probant patres super illud Lucæ[f] Maria optimā partem elegit & probat D.[g] Thom. rationibus sumptis ex Aristotele in suis ethicis quas dilatat D. Antonin.

At addit Hēricus de Gandauo, quod illa actiua, quæ ad cōmunem proximorum salutem procurandā extenditur, & in homine perfecto supponit contemplatiuā quæ est mixta præfertur contemplatiuæ & actiuæ, quam mixtam Christus & Apostoli sunt professi, Christus enim Dominus professus est vitā mixtam, vt ex Euangelio probat D.[h] Thomas, & Isidorus, & hanc etiam professi sunt Apostoli, vt notat D.[i] Basilius, & diffusè disputat D. Augustinus, & hāc mixtam præferri alijs vitis probant D.[k] Bonauentura, & Bernardus, vt Aioth. qui vtraque manu pugnabat, & sic hæc est cōmunis Theologorum opinio, vt post D.[l] Thomā probant Doctores, & probat post D Bonauenturam, Corduba super regulam fratrum minorum. Hęc dicta sint in cōmuni, Ex consulto autē nolo resoluere, quæ perfectior sit religio in particulari, solū enim sufficit dicere in communi, quod illa est perfectior, quæ magis accedit ad vitam actiuam, & contemplatiuā idest ad mixtam, vt patet ex dictis, resoluere autem disputando hanc vel illā particularem esse perfectiorem, quæstio est quæ in aliquorum animis quorum religiones pro suo velle, nō ita alijs præponuntur aliquid pęnæ potest incutere. Vnusquisque autem religiosus primę vocationis suæ religione contentus studeat perfectus euadere in charitate, in qua perfectio substantialiter consistit, prout tradit D.[m] Thomas, & Ioannes XXII, qui definit, cum charitas sit vinculum perfectionis, vt ait Apostolus[n] dicens etiā quod finis præcepti sit charitas, studeat etiam perfici in obseruātia votorum & consiliorum euangelicorum, quæ ad charitatem ordinantur subtrahendo quæ impediunt feruentē Dei cultum, & progressum charitatis, vt charitas ipsius conseruetur, prout aiunt D.[o] Thomas, Soto, Nauarro, & Sarmiento, ita vt existens in statu corrupta viuat, ac si esset in statu innocentiæ, & ac si esset in gratia confirmatus. Nec supradictis obstat, quod multis patres videtur constituere statum perfectionis in obseruatione consiliorum, vt patet ex traditis à Martinez[q] de Casalapiedra. Nā in re poderit cum D. Thomas sequendo Cassianum, & cum

Quæst. reg. tom. 3.

N 2 Bañez,

a August. lib. 19 de ciuit. c. 19. & sermo 27. de verbis Domini. b D. Tho opusc. 18 de perfect. vit. spirit. c. 6. & 7 Bellarm. lib 2. de monac. c. 5. c D. Tho 2. 2. q. 188. art. 1. d D. Tho. in d. opusc. c. 6. 7. 13. & 14. e D. Tho vbi sup. f Cassianus collat. 19. g Bellar lib. 2. de monac c. 2. 19. h Benedict. in reg. c. 1. i Cassianus collect 14. c. k D. Tho opusc. 18. c. 13 & 14. & 2. 2. q. 188. art. 8 & q. 189. art 8. August. de mo rib. Eccles. ca. 31. Nauar. in c. statuimus. num. 32. l Bernar. lib. ad fratr. de mont. Dei post princ. m Carthusia. opusc. de perfect. mona ar. n Anton 3 p. tit. 16. c. 1. §. 6. & 2. part. tit. 11. c. cap. §. 1. Andr. in cap. de regul. Cassan. 4. p. catalog. glo. mundi c. 32. & c. Nauar. c. 17. nu. 106. & in c statuimus nu. 31 & 32. o c non est nobis cuncto glo. ibi de regul. p D. Tho 2. 2. q. 188 art. 8. Basil reg. ... r Benedict. 9. ... s Gandauo, quodlib. 2. q. 14. t August. lo. 83 q. 36. u D. Tho 3. p. q. 40 art. 3. Suarez. ... 18. §. 3. x Sylu ... 4. §. 1. y Bonauent. sup. reg. minor. cap. 2. q. 9. & quæst. in regul. q. 3. c. 1. ...

z Cord. in introduc. reg. q. 2. propos. 2. Angel v religio ... a Syl v religio ... b D. Tho. 2. 2. q. 188 art. 6. ad 3. Na ... c extrauag. quorundam & extrauag. ad cōditorē de verbor. signif. d Albert in l. per diuersas C. mandat ... Iason ... Hostiens. in proem. ... e Cassa. glo. ... f Luc 10. g D. Tho 2. 2. quæst. 182 art. 1. Arist. 10. eth. c. 7. Ant. 4 p. tit. 10. c. 4 §. 4. h D. Tho. 3 p. q. 40 ar. 1. ad 2. Isidor lib. 1. de differentiis ... i Basil. reg. 7. Aug. 19 de ciu. c. 19. k Bonauen li. 4 pharet. ca de acti. & contempl. ... Bernar de vita solit. ad fratres de monte Dei col. 3. l D Tho. 2. 2. q. 188 ar 6 & opusc. 19 contra impugnantes ... Bonauet in ... c. 46. & sup regul. q. 18. Cordub. in regul. minor. in introductio q. 2. m D Tho. 2. 2. q. 184 ar 7. ... & q. 187. art. 2 & q. 188. art. 6 & 7. n ... o D. Thom. 2. 2. q. 184 ar 3 & q. 186 art. ... Soto lib. 7 de iust. q 3. art. ... & 3 q 4 art. 6. ... Nau. in c. non dicatis 12 q. 1 ... Sarmient ... q Martinez li. 8. Hyp c. 2. ... D. Tho. ... Bannez 2 2 q. 24 ar. 6. dubi 3 ...

Bañez, quod ipsi non constituunt statum perfectionis in consiliorum obseruatione, sed constituunt viam tutissimam ad perfectionem ipsorum consiliorum obseruatione, quia per consilia tutius conseruatur charitas, & exercetur frequentior actus illius.

Studeat insuper religiosus semper que ante oculos habeat proprium finem sui propositi, finis enim in practicis est principium vt ait Aristoteles, [a] & tradit D. Thomas. & sæpè D. Gregorius super illud Iob, [b] *super quo bases eius, id est, intentio finis*, vnde Aristoteles cœpit ethicas à fine & fœlicitate, quia vt ait in politicis omnia eligimus alterius boni causa præter fœlicitatem, quæ est finis, vt Sagittarius dirigit aciem in finem & scopum. Et cuiusque regularis disciplinæ consiliorumque obseruatio est decens via ad addiscendam assequendamque perfectionem charitatis & Christi imitationem. Quare in communi concludendo dico, quod maior perfectio religionis sumitur ex meliori fine & proximo, quando medijs aptioribus & efficacioribus ordinatur ad charitatem Dei, & proximi non autem ex asperitate vitæ & alijs obseruantijs sumitur absolutè præcipua perfectio, sed ipso quantum ipsa asperitas vitæ & obseruantiæ regularis ad charitatem Dei & proximi ordinantur non potest ergo ex sola vitæ austeritate perfectio mensurari, sed omnia consideranda sunt, præsertim finis media que omnia quatenus tali fini sunt magis accommodata, ita vt non vnum tantum, aut alterum medium per se considretur, & cum alio conferatur, sed vniuersa mediorum & viuendi ratio. Nam interdum, quod de corporali austeritate remittitur alijs laboribus compensatur, & præsertim omniom spiritualium affectuum diligenti ac continua moderatione, & omnium humanarum, & honorū abdicatione ac denique vnica voluntatis renunciatione, quæ ad perfectionem obtinendam maximè confert, vt ex multis probat doctissimus Suarez. [c]

Vnum tamen volo in præsentiarum adducere ad quod debent maximè attendere religiosi, ipsos esse in statu peccati mortalis non tendendo ad perfectionem, dicit enim implicitè Diuus [d] Thomas, & super eum explicitè Caietanus, quod religiosus non habens animum tendendi ad perfectionem (qua quis in habitu fertur in Deum semper, nisi quantum necessitas præsentis vitæ requirit, quæ est possibilis in via, non tamen est communis omnibus habentibus charitatem, quæ perfectio est secundum regulam statum) est in statu peccati mortalis, licet non ex eo solum quod, ista non tendat in eam. Quæ conclusio secundum Nauarrum [e] est terribilis multis religiosis, qui neque actu seu actualiter, nec virtute seu virtualiter, habent animum se in dies magis in charitate perficiendi, neque curant plusquam boni clerici sæculares, vel laici ad eam tendere. Pro huius autem terribilis dicti explicatione nota, quod perfectio Christianæ charitatis est triplex, prima qua totum cor hominis actualiter semper fertur in Deum, & hæc perfectio est charitatis patriæ, quæ non est possibilis in hac vita, id quia impossibile est propter humanæ vitæ fragilitatem & infirmitatem semper actu de Deo cogitare, reliquis diuinis eiusdemque frui prætermissis aliis. Secunda qua quis fertur in Deum semper nisi quantum necessitas præsentis vitæ requirit, quæ est possibilis in via, non tamen est communis omnibus habentibus charitatem. Tertia est qua quis habitualiter [illegible] cor suum ponit in Deo ita scilicet, vt nihil cogitet & velit, quod Diuinæ dilectioni sit contrarium, quæ perfectio est commonis omnibus charitatem habentibus, nemo enim potest esse bonus sine illa, & cum ea quilibet est talis, quia illa excludit peccatum mortale, & excluditur ab ea, vt in sacris [f] canonibus dicitur, & tradit D. Thomas.

[c] Suarez in 3. p. 3. tom. q. 41. disp. 18. sect. 1.

[d] D. Tho. 2. 2. q. 184. ar. 5. ad 3. vbi Caiet.

[e] Nauar. in c. quia. portio. 12. q. 1. nu. 16.

ARTICVLVS II.

Quot sint in Ecclesia regulæ approbatæ religionum.

RESpondeo dicendo, quod D. [g] Antoninus, ait quod quatuor sunt regulæ ab Ecclesia approbatæ sub quorum aliqua militant omnes religiosi Ecclesiæ Catholicæ. Prima est Diui Basilij, secunda D. Benedicti, tertia D. Augustini. Quarta D. Francisci. Et prout tradit Nicolaus [h] Boerius regula Diui Augustini fuit tertia, quod ea quodam decreto [i] videtur comprobari, in quo Papa approbatas regulas enumerans primo loco constituit regulam D. Basilij, secundo vero D. Benedicti, tertio D. Augustini, à quo habuisse initium dicunt regulares canonici eorum regulam, & idem dicit Felinus, [k] & idem Nicolaus Boerius. Verum autem est certissimum quod ordo sancti Basilij est primus, & antiquior, vt ait idem Boerius secundum Cardinalem [l] Alexandrinum, qui fuisse videtur tempore Simachi Papæ, vt ex quodam eius decreto [m] patet. Et idem author ait, quod fortè in eo decreto non loquitur Papa de Beato Basilio, sed de patricio Basilio qui vices gerebat Odoacris Regis, de quo fit in quadam decretali [n] mentio. Carthusienses tamen quorum caput est in Delphinatu non militant sub aliqua istarum regularum, sed habent sua statuta pro regula, & habentur secundum D. Antoninum Florentinum in magna veneratione ab Ecclesia, de quibus in extrauaganti [o] Martini Quarti incipiente, *vitam ambitiosæ* habetur. Et sic non vna tantom, sed plures sunt religiones Deo famulantes, vt in quadam dicitur clementina, [p] & in alia decretali, & notat Ioannes Andreas. Et sub regula D. Augustini, vt inquit Antoninus militant omnes canonici regulares, & fratres Prædicatores, quod ipsum ait Ioannes [q] Andreas, militantque multæ aliæ religiones, prout in quadam copiosa tabula, quæ commoniter à patribus Augustinensibus circumfertur, continetur.

Sub regula autem D. Basilij, quæ fuit prima militant omnes monachi orientalis Ecclesiæ, atque etiã occidentalis. Fratres verò Carmelitæ aliquãdo sub ea fuerunt, de qua aliqua tradit Baldus. [r] His autem nouissimis temporibus fuit quinta quædam regula instituta pro religione Societatis Iesu sub quibusdam institutionibus, de qua in primo tomo fecimus mentionem.

[f] c. tua nos. causa 12. q. 1. & c. charitas 2. de pænit. d. 2. D. Tho. 2. 2. q. 24. artic. 12.

[g] D. Anto. 3. p. tit. 16. cap. 1. §. 5.

[h] Boerius in tra. de vit. Eccl. mir. n. 2.

[i] cap. periculoso. 18. q. 2.

[k] Felin. in rubr. de maior. & obed. Boerius in tract. de autho. magni Con. sig. in Parlamen.

[l] regula 2. in magna add.

[m] Carden. in c. & episcopos 17. dist.

[n] c. bene quidem 96. dist.

[o] cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ de constitut.

[p] extrauag. vitam ambitiosæ de regul.

[q] Clem. 1. de religiosis domib. lib. 6. Ioan. Andr. in c. fin. de regul.

[r] Bald in authent. si qua mulier C. de Episcop. & cle. in consi. 120.

ARTICVLVS III.

Vtrum ad solum Papam pertineat has, & alias confirmare religiones.

RESpondeo dicendo, quod ad Papam pertinet confirmare nouam religionis institutum, [s] & Pontifex aut Concilium errare non potest approbando religionem in qua sit vera professio cum tribus votis essentialibus paupertatis obedientiæ, & castitatis, prout resoluunt Cano [t] Bañez, Hieronymus Prati Vualdensis Chirone, Bellarminus. Et Valentia affirmat oppositum esse errorem, quia vt Ecclesia non potest errare circa bonos mores, & legem de moribus, ita non potest errare ecclesia, neque Papa in confirmatione religionum, cum ad bonos mo-

[s] Cano li. 5. de locis c. 5. ad fi. Bannes 2. 2. q. 1. ar. 10 dubi. 4.

[t] Prat. lib. 1. de relig. stat. c. 2. Vualdensis de sacra. c. 9. Chiron. de vo. mon. Bellarm. li. 4. de mon. c. Valent. li. 8. Analysi. de fide c. 3.

mores pertineat confirmare constitutiones, & regulam propriã religionis, quæ proponitur, toti per orbem Ecclesiæ, vt iuxta eam perfectionis regulam fideles vitam suam instituent, esset autem contra officium pastoris, si malam religionem probet, & veneno pro salutari cibo pascat oues, vt nec errat Pontifex in canonizatione sanctorum, quorum vitam, & mores proponit imitanda toti Ecclesiæ. Et hoc etiam tenet D. Thomas[a] id probans ex quodam decreto[b] dicente. Nulli fas sit sine status sui periculo, vel diuinas constitutiones, vel apostolicæ sedis decreta temerare, quia nos qui potissimi sacerdotis administramus officia, talis transgressionum culpa respiciet, si in cautis Dei desides fuerimus inuenti. Hæc Hilarius Papa in dicto decreto.

[a] D. Tho in opusc. contra impugnat.
[b] c. nulli fas 25. q. 2.

Quidam significant Episcopum qui suæ diœcesis confirmat statuta posse confirmare regulam nouæ religionis cum propriis statutis: nam, & Beatus Basilius Episcopus in Oriente, & Græcia instituit monasticum ordinem. Et Beatus Ambrosius cum propria regula fecit monasterium Mediolanense, vt refert Augustinus.[c] Et Diuus Ambrosius[d] postquam baptizauit ipsum Augustinum, ait, induimus nouum hominé, Cucula, & Cingulu coriaceo. Præterea idem Augustinus, ait se Hipone fecisse monasterium monachorum antequam esset Episcopus, sed cum Barbarorum incursione dissipatum esset, quidam ex eis monachis venerunt in Italiam, & per Pontificem coadunati, & ad regulam Diui Augustini reformati sunt per Innocentium Quartum anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo tertio, vt referunt[e] Antonius & Sabellius, quamuis[f] Nauarrus, neget hunc esse ordinem Diui Augustini, de quo[g] Genebrardus & Hieronymus Plati.

[c] Aug lib. 5. confess. c. 6.
[d] Ambr. 3 p. serm 94.
[e] Anton. 3. p. histor tit. 24 c. 14. Sabel. 2. ennead 9.
[f] Nauar in c. statu. nu. 9. de regul. Aug. ab. 10. serm. 52. ad frat. in Eremo.
[g] Genebr. li. 4. chronic. Plati. lib. 2. de stat. reg. c 22.

At sanè causa religionis pertinet ad Papam cum proponatur toti Ecclesiæ quasi lex & regula perfectionis, vt est communis Theologorum. Nec hoc D. Thomas negauit, vixit enim post Bonifacium[h] Octauum, qui id definiuit Papæ reseruari: etenim religionis institutor, vt Apostolos fecit religiosos, ita eis dedit apostolicam authoritatem, qua instituerent formam nouæ religionis salua substantia illius in tribus votis essentialibus, & solus Pontifex, qui in Apostolicam sedem succedit, instituit, quæ forma & solemnitas sufficiat ad professionem habentem à Christo Domino, vim soluendi matrimonium ratum, vt authoritate diuinitus data instituit formam sacramentalium, quibus Deus vim eximiam concedit. Ad illud autem Beati Basilij respondeo, quod Nazianzenus in oratione in laudem Basilij ait ritum monachorum ad ordinem & formam religioni propriam redegisse. Quare Basilius non tam instituit, quam reformauit religionem: nam in quadam epistola[i] meminit monachorum, qui dispersi erant per Ægyptum sub Antonio, vt refert Athanasius in vita Antonij, & per Palestinam sub Hilarione, vt ait etiam Hieronymus, in eius vita, & in Mesopotamia. De regula autem D. Basilij vide synodum Octauum Gelasij[k] Papæ & Innocentium[l] Secundum.

[h] c. vn. de vo. lib 6.
[i] Epist. 63.
[k] c. definiuimus 18. q. 2.
[l] c. perniciosam 16 q. 2.

Ad aliud autem D. Augustini respondetur, prout refert Possid.[m] in vita eius, quod non instituit nouum ordinem, sed reformauit ordinem clericorum, vt colligitur ex eodem D. Augustino,[n] vt etiã referunt Concilium[o] Aquisgranense D. Antonius, Volaterra, Turrecremata, & Nauarrus.

[m] Possid. c. 5.
[n] August. de com vit. cler.
[o] Cõc Aquisgran. c. 112 Anton 2. par hist tit. 15. c. 16. §. 7 Volater. li. 21 post. pr. Turrecr in c. nolo. 12. q. 1. Nau in c. statu nu. 9.

Et multò minus hi, qui non erãt Episcopi, vt Beatus Antonius, qui non fuit monachorum author, aut Eremitarum, sed inciator, & sic Athanasius in vita Antonij (quam ab illo descriptam agnoscunt patres apud Bellarminum[p]) refert Antonium iuuenem à sene iam diu monacho petisse fieri monachum, sed Diuus Hieronymus in vita Pauli ait Antonium, dici authorem vitæ Eremitæ (vt vocat Athanasius) non quod omnes præcellerit, sed quia omnia studia ab ipso sunt inchoata.

[p] Bellar li. 2. de monach. cap. 4.

Bruno doctor Coloniensis cum sex sociis iuit in Eremum Gratianopolitanum, & dedit initium ordini Carthusiensi anno millesimo octuagesimo quarto elapsis decem annis post ordinem Cistercienscm, vt tradunt Genebrardus[q] Sigibertus, Polydorus, Volaterra, & Antoninus, idque reuelatum est Hugoni, eius diœcesis Episcopo horum ordines tacito scientis Pontificis consensu approbati sunt.

[q] Genebr lib. 4. c. 151. Sigebr. Chor. Platin li. 2. c. 22. Polyd. de inuent li 7. c. 3. Vola. lib 25. Anto. 3. p. hist. fæcul. rep.

Denique, quia quidam cum periculo prauæ doctrinæ religiones inchoabant Innocẽtius[r] Tertius in Concilio Lateranensi, cauit sub excommunicatione latæ sententiæ ne quis sine expressa Pontificis approbatione religionem institueret.

[r] c. nimia de relig.

Et non errat Pontifex imprudentia dum nouam religionem approbat præmissa diligenti regulæ, & instituti examine, quia approbatio, & promulgatio religionis proponitur à solo Pontifice soli ecclesiæ tanquam regula perfectionis addiscendæ, vt lex ad bonos mores pertinens. Nec obstat, quod aliquæ religiones approbatæ sunt extinctæ à sede apostolica. Nam respondetur, quod interdum procedente tempore, quædam religiones quæ deficiũt à primæuo instituto extinguntur tanquam inutiles, vt Templariorum, & Humiliatorum: nam lex vetus veniente meliori Christi religione abrogata est, vt patet ex D.[s] Paulu, cum prius fuisset vtilis & sancta.

[s] Ad Heb. 7.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum sint excommunicati fundantes sine licentia sedis Apostolicæ statum cum votis simplicibus.

RESpondeo dicendo, quod licet Bonifacius[t] Octauus sub excommunicatione latæ sententiæ prohibuerit ne quis religionem nouam instituerit sine expresso sedis apostolicæ approbatione, hæc tamen censura non comprehendet eos, qui statum cum votis simplicibus instituerint: nam status beatarum cum votis simplicibus non est religio, sed modus viuendi honestus. Et sic tenet[u] Syluester post Innocentium, quod Episcopus potest aliquem acceptare ad professionem, licet non intret monasterium nec profiteatur certam regulam, sed stet in domo sua sub obedientia Episcopi cui præfigatur ab Episcopo certus modus viuendi. Quod argumento cuiusdam[x] decreti comprobat, & ita tenet post alios Syluester,[y] Nauarro, & Soto huiusmodi statum non esse religionem, sed esse quendam modum honestum viuendi, qui in lege partitarum est approbatũs vbi Gregorius Lopez de hoc etiam tractat.

[t] c. nimia de relig. dom.
[u] Sylu. tit. regul. 5. n. 14.
[x] c. si vir. 27. q. 1.
[y] Syl. relig. 1. n. 1 Naua. de orat. not. 7. n. 24 & in c. cũ dicatis de reg. n 25. Sot li. 7. de iust q 5. ar. 7 Grego. in l. 17. tit. 1. p. 7. vbi Grego. in glo. 12. & 13.

At per vota etiam simplicia in Societate Iesu fiunt vere religiosi, prout in primo tomo[z] late defendimus. De distinctione autem votis solemnis, & simplicis infra in hoc tomo agemus.

[z] 1. tom. q. 12. art. 6.

QVÆSTIO XLIX.

De religione quoad eius species & membra, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *VTrum sint aliqui ordinis mendicantes.*
2 *Vtrum Societas Iesu sit ordo mendicans.*

pauciscatur? Principes igitur Ecclesiasticos & seculares contestor, & per viscera misericordiæ Dei nostri apud eos ego minimus expostulo ne sint prurientes auribus, & ne ad fabulas bonorum malorum religiosorum se conuertant, imo ad veritatem suum conuertant auditum. Veritas est autem quod hi quærunt tantum quæ sua sunt, & vt singularis ferus suam volunt religionem depascere, singularis enim ferus illi censendi sunt, qui sibi solis & non bono communi consulunt. Et si necessarium fuerit eos audire visita-
Isa. 35. tores eiusdem religionis patres bonos, & expertos constituant, qui sciant discernere inter lepram, & lepram, quorum sit opus iustitiæ pax, & cultus iustitiæ silentium & intra claustra regularia sine strepitu res & seditiones component, & non alterius classis etiã doctos & illustres in prudentia viros, qui desiderantes se videri sapientes, & religionis obseruantiæ zelatores vani facti sunt, & eorum voces foris in Curiis regum sonant, & audiri cupiunt, quibus auditis eorũ fama euolet, vt ita hominibus placeant contra id quod coadiutor maximus reformationis mundi de
Ad Galat. 1. se dixit, si adhuc hominibus placerem Christi seruus non essem, videant, quid Deus optimus maximus de Christo Redemptore nostro, quem misit reformare
Isai. 42. mundum, ait per Isaiam. Ecce seruus meus suscepi eum, electus meus, complacuit sibi in illo anima mea dedi spiritum meum super eum iudicium gentibus profe et, clamabit neque accipiet personam, nec audietur vox eius foris. Et si dixerint mihi, quod fratres de religione si ad visitandum & reformandum assumandum assumantur facilè personas accipient cum in religione omnes sint consortes, & alter alterius onera portet. Respondeo id aliquando posse contingere, sed huic malo, remedio prouideri potest, vt scilicet tales viri eligantur ad hoc ministerium peragẽdũ, qui prudentia scientia sanctitate in regimine sint ita probati, vt de eis secundum humanum iudicium nihil sinistrum possit suspicari. Et si inuenti fuerint personas hominum accipere hoc erit rarum cũ procedat ex malitia cuius peccata non sunt ita ordinaria, sicut ea quæ ex fragilitate, & ignorantia originem trahunt, quibus illi qui existentes in seculo ad visitãdas & reformãdas religiones assumuntur inuoluuntur, hi enim ex fragilitate humana, vt suis prætensionibus indulgeant, & ex ignorantia cum de regimine regularium parum aut nihil sciant putant malum bonum & bonum malum, & dextera eorum est dextera iniquitatis, ipsos autem Ecclesiasticos qui à singulari fero has vineas Domini Sabaoth deuastante ad reformationem religiosorum inuitantur obsecro, vt attendant ad id quod ipsis, & nobis spiritus Sãctus scriptum apud Isaiam reliquit. Ait enim apprehendit.
Isai. 4. vit fratrem suum domesticum patris sui dicẽs, vestimentum tibi est, princeps esto noster, ruina autem hæc sub manu tua. Respondebitque in illa die dicẽs; non sum medicus. & in domo mea non est panis neque vestimentum, nolite me constituere principem populi. Hoc enim diuino oraculo edocti, si ipsis dicatur quod habent, scientiam prudentiam & authoritatem, vt possint si opus fuerit in virga ferrea reformare religionem, & vt possint euellere, destruere, disperdere, & dissipare patres religionũ qui præsunt in austeritate sub quorum potestate omnes subijciũtur, & de lapidibus filios Israel suscitare, & ipsos loco aliorum plantare vt ita obseruantia regularis reformetur, & deleatur iniquitas & finem accipiat peccatum respondeant talia dicentibus non sumus medici, & in domo nostra non est panis neque vestimẽtum, non habemus vitæ monasticæ experientiam, vt possimus monachos curare, nec studia nostra ad huiusmodi regimen directa sunt propter quod in domo nostra, huius regularis regiminis maxima est paupertas, ideo nolite nos constituere huius reformationis principes, non hoc pertinet ad officium nostrum: & adeo nolumus nos in huiusmodi quæstionibus immiscere ne à Domino sicut Ozias castigemur eo *2. Parali. ca.* quod munus sacerdotij voluit vsurpare imitate & *26.* constituite eos, qui ad id habent sufficientem scientiã experientia quotidiana acquisitam, si enim domus nostræ præesse nescimus, & ad præsidendum eis cũ quibus quotidie conuersamur. quorũ mores cognoscimus, quorum inclinationes penetramus, quorum finem in suis actionibus quotidie & assiduè contemplamur apud nosmetipsos esse insufficientes iudicamus quomodo religionis diligentiam in reformatione habebimus? Cum simus respectu huius reformationis, & præstantissimi regiminis, sicut ablactati à lacte auulsi ab vberibus. Denique vt huic discursui finem præbeam vnum certissimum ante Dominum nostrum Iesum Christum, qui noscit corda hominũ audeo affirmare, quod quando religio per Ecclesiasticos reformatur potius deformatur, cum in ea sectationes, odia, contentiones, discordiæ, & inæqualitas iustitiæ cum maxima perturbatione relinquatur, & loco benedictionis maledictio suum satis plorandum effectum sortiatur. Ne igitur hoc malum contingat frequentia capitulorum generalium in religionibus est per quam maximè necessaria, vt de obseruantia regulari agatur & omnia in his ita componantur, ita vt regula cuiuscumque instituti pro posse obseruetur omnia ad hunc finem media apponendo, si enim in præfatis capitulis ambitioni præcipuè opera datur, & religiosi rebus temporalibus implicãtur, & vnusquisque suum proprium commodum prætẽdit patrum, aut nihil de bono communi agendo repetitio capitulorũ ad patrum vtilis est, & religiosis inquietis nõ adhibetur modus; quo aures tribunalium secularium & principum ab eis non conteruntur, & suis confusiones non euomant, imo ab actis in capitulis in vnum inuitantur, vt apud præfata tribunalia, & principes insolescant. Et si proh dolor, videmus religionis obseruantiam labefactatam quia in præfatis capitulis non de ea, sed de consecutione officiorum, & promotione ad dignitates, & de exemptione aliquorum, & de præcedentia multorum totum tempus celebrationis eorum consumitur si enim in eis generales, & patres ordinis haberent cor vnum & animam vnam, & insimul congregati de solo bono communi agerent nõ sinentes singularem ferum religionem depascere, ipsi totis viribus resistendo non esset obscurum aurum religionis, nec esset mutatus eius color optimus, neque lapides sanctuarij dispersi essent in capite omnium platearum extra claustra vagantes, nec filij Sion inclyti amicti auro primo religionis essent reputati, vt vasa testea, opus manuum figuli in circuitu ambulãtes, quærentes fauores principum ecclesiasticorum & secularium & suorum fratrum monachorum, vt officia in ordine adipiscãtur, nec qui vescebantur in sæculo voluptuosè interirent in via, nunquam perfectionem attingentes, pro qua quærenda tanquam in viam ad eam consequendam intrauerunt, & Deo se per professionem dedicauerunt, neque qui in mundo nutriebantur in croceis habentes magnos redditus, opulentos maioratus atque maximas diuitias, & dignitates ad eam peruenirent miseriã. vt de ipsis iure optimo possit dici quod amplexati sunt stercora, id est, omnia huius mundi caduca, quæ vt stercora reputare debuerant vt Christum Dominum lucrifacerent. Nec ad eum deuenirent regulares statum, vt nõ solum interiora animæ, sed & facies eorum super carbones sit denigrata, ita vt non sint cogniti in plateis eorũ habitu & con-

uersionem satis à suo instituto dissimilia contemplantes, ita vt etiam nomine religiosorum minimè sint nuncupandi.

Dices, innumeræ sunt in præfatis capitulis ordinationes, & constitutiones factæ ad reformationem religionum præcipuè tendentes, & nihilominus eandẽ in eis cernimus tepiditatem, neque videmus collapsam obseruantiam restaurari. Ad quod respondeo id vtique minimè posse in aliquibus religionibus negari, sed hoc euenit ex defectu cuiusdam ordinationis principalis propter cuius carentiam omnes aliæ suum desideratum minimè consequuntur effectum. Ordinatio autem deficiens est, quæ præcipiat, vt omnes aliæ sub grauibus pœnis temporalibus executioni mandentur, quæ executio non potest irrefragabiliter fieri, vt sit vtilis ad salutem æternã, nisi generalium commissarij cum patribus ordinum, & prouinciarum suauiter se habeant eos non vt contrarios, sed vt amicos conuersando & tractando, eorum auxilium humiliter implorando, si enim ad hæc eorum fauor deficiat licet multiplicent mandata, & fulminent censuras & regant transgressores in virga ferrea in vanum profecto laborant intendentes, hoc modo religionem ædificare & ipsam reformare, suauiter enim hæc omnia executioni debent mandari, debẽt

Ad Galat. 2. enim ipsi instruere subditos in spiritu lenitatis considerantes se ipsos ne & ipsi tententur, non enim dedit Deus illis spiritum timoris, sed virtutis, & dile-

2. Ad Tim. 1. ctionis, & sobrietatis, nec subditi acceperunt spiritum seruitutis iterum in timore sed acceperunt spiri-

Ad Rom. 8. tum adoptionis filiorum in quo clamant Abba pater.

Etsi dixerint mihi præfati commissarij parum considere in dictis patribus, quos relaxate & late viuere ipsi existimant, & per consequens eorum fauorem proficere ad hoc minime debere? Ad hoc respondeo quod eos in spiritu lenitatis secreto cum charitate & benignitate instruant, vt sic suauiter conuicti Deum præ oculis habentes ad suam portam, & sanam perducant voluntatem. quod si efficere non potuerint & non inuenerint alios patres in prouinciis boni communis zelatores, & vt tales ab omnibus probatos, qui eis in præfata reformatione fauorẽ beneuolum impartiantur, parum aut nihil eorum diligẽtia, & solicitudo in reformando proficiet, nam minores exẽpla maiorum sequuntur, & sicut impossibile est pedes moueri, nisi à capite spiritus vitales mittantur, ita impossibile est vt minores reformentur, sine eo

Psal. quod reformatio à maioribus descẽdat sicut vnguẽtum in capite quod descẽdit à barba Aaron, vsque ad oram vestimenti eius Christus enim generis humani restaurator postquam pro patribus Synagogæ alios

Psal. principes constituit (iuxta vaticinium Dauidis) qui mundum sua doctrina & exemplo poterant tanquam ipsius coadiutores mundum reformare dixit prædi-

Mat. 23. cando super cathedram Moysis sederunt principes & Pharisæi, omnia ergo quęcumque dixerint vobis seruate & facite, secũdum vero opera eorum nolite facere: dicunt enim & non faciunt.

Ex quo loco colligitur toto cælo aberrare præfatos commissarios, qui nullis constitutis religiosis reformatis zelosis prudentibus & spiritum Dei habentibus, qui in reformatione possint eis vt strenui cooperatores assistere relinquẽtes patres ordinũ & prouincialium in suo (vt dicunt) principatu ipsam reformationem introducere conantur, dicendo quod secundum opera eorum minime suos gressus dirigant, cum dicant, & non faciant. Ad restaurationem ergo huiusmodi peragendam, & plantationem nouam & obseruantem inducendam velint nolint præfati patres auxiliũ à præfatis patribus, aut ab aliis in eorum locũ subrogatis debent necessario mendicare. Quãdo enim dominus præcepit Moysi, vt educeret filios Exod 3.

Israel de potestate Pharaonis dixit illi. Vade cõgrega seniores Israel, & dices ad eos, dominus Deus patrũ nostrorum apparuit mihi Deus Abraham, & Deus Isaac & Deus Iacob dicens visitans visitaui vos, & vidi omnia quæ acciderunt vobis in AEgypto, & dixi, vt educam vos de afflictione AEgypti ad terram, fluentem lacte, & melle. Et audient vocem tuam, ingredierisque tu & seniores Israel ad Regem AEgypti: bene poterat Deus in suo brachio excelso, sine adiutorio & adminiculo seniorum Israel educere illum populum de AEgypto, sed noluit quia si seniores tali egressui non cooperarentur, & libenter consentirẽt, præfatum exitum non ea suauitate disponeret, qua omnia suauiter disponit, vnde allocutus Moysem præcepit ei, vt seniores congregaret, & ad suam adduceret sentẽtiam, ita vt ad Regem AEgypti cum eo libenter accederent & ingrederentur. Si igitur Deus in cuius potestate omnia sunt posita & posuit, sine adminiculo seniorum suum intentum Regi intimare, & ad effectum vsque perducere noluit, id vsque sine præfato adminiculo opere consummare, quomodo præfati commissarij, quibus non est infinita data potestas, nec sunt alteri Moyses in virtute fortitudine & sanctitate sine cooperatione seniorum prouincias sibi commissas poterunt in pristinum religionis perducere statum? Non est hoc secundum Gen. 18. viam ordinariam factibile, consilium igitur Iethro sequantur associantes sibi de prouinciis religiosos viros potentes sapientes & timentes Deum in quibus sit veritas & qui oderint auaritiam, & ab omni ambitione & affectione & partialitate sint alieni, qui possint stare in medio omnium dicendo pax vobis; quos si non inuenerint sustineant sapienter, & patienter Deo optimo maximo negotiũ reformationis commendantes, vt ipse conuertat corda patrum in filios, & incredulos ad sapientiam iustorum, vt sic possint parare domino plebem perfectam, vt ex infra dicendis patebit. Quanto magis, quod nunquam Deus religiones ita viduas relinquit, vt à sapientissimis prudentissimis & admodum religiosis viris & in causis regularibus versatis omnino destituantur. Zelo zela- 1 Reg. 19. tus erat Elias, quia dereliquerunt pactum domini filij Israel, & altaria sua destruxerũt, & solus ipse sit derelictus. Cui dominus ait dereliquam mihi in Israel septem millia virorum, quorum genua non sunt incuruata ante Baal.

Sexta ratio quare concilia prouincialia sunt sæpè sæpius celebranda est, quia Ecclesia Dei semper prouisa fuit de ministris qui volũtatem Dei declararent & interpretarentur, vnde Augustinus considerans Super psal. 44. suo tempore bonorum Episcoporum penuriam intelligens aliquos fideles sibi persuasuros esse ab illis patribus sanctissimis destitutam, quibus in sua prima ætate fruebatur, ipsos fideles consolatur dicens ergo illorum abscessu deserta est Ecclesia, absit, pro patribus tuis nati sunt tibi filij, patres missi sunt Apostoli, pro Apostolis filij nati tibi sunt, constituti sunt Episcopi qui sunt in toto mũdo, vnde nati sunt ij sa Ecclesia patres illos appellat, ipsa illos genuit, ipsa illos constituit in sedibus patrum non ergo te putes desertam, quia non vides Petrum & Paulum, quia non vides illos per quos nata es, de prole tibi creuit paternitas, & cum hi patres voluntatem Dei populo Psal 4. exponant, ideo Deus optimus maximus præcipit dicens, congregate illi sanctos eius qui ordinant testamentum eius super sacrificia, Sanctos autem Episcopos vocat: licet enim aliqui sanctitatem non sectarentur officium & munus sanctorum præ se ferũt, & aliqui eorũ inter sanctos merito connumerantur nunquam

quam enim Deus, ita destituit suam Ecclesiam, vt nõ sint aliqui, imo & plurimi Episcopi, de quibus vere & propriè possit illi dici pro patribus tuis nati sunt tibi filij in sanctitate illos patres imitantes. Quos spiritus Sanctus præcipit in vnum merito congregari, vt contra spiritualia nequitiæ & aduersus insidias tenebrarum possint se vt murus fortissimus opponere, & vt exercitus validissimi prælia domini suscipere, sicut enim cum Regina infirmitate grauissima detinetur, medici meliores insimul congregantur, qui de eius infirmitate scrutentur, & medicamenta accommodata adhibeant, ita cum Ecclesia Dei multiplici infirmitate detineatur à malis humoribus peccatorum & à prauis dogmatibus hæreticorum & eorum qui se ipsos amant causata, *Isai. 1.* ita vt à planta pedis vsque ad caput non sit in ea sanitas & principes eius sint infideles, diligentes munera & sequantur retributiones, necessarium est vt medici spirituales congregentur in vnum *Ad Heb. 1.* qui sunt Episcopi, omnes enim sunt administratores spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis, vt congregati in vnum libros sacros & sanctiones sanctorum patrum perscrutantes tantæ infirmitati medicinam adhibeant congruentem *Hierem. 8.* qui mihi in hac Ecclesia militanti cadit resurgat, & qui conuersus est reuertetur, *Iudith.* dominus enim est in Sion, & Rex eius in ea est & regina est in Galaad, & medici sunt in ea, vnde sapientissime illa Sancta Iudith in illa maxima Betuliæ tribulatione conuocauit seniores dicendo. Nunc fratres quoniam vos estis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite, vt memores sint quia tentati sunt patres mei vt probarentur, si vere colerent Deum. Concilia igitur prouincialia sunt sæpe congreganda, vt tribulationibus Ecclesiæ possit subueniri: *Parvdell. de potest. Pap. & concilij.* nam ait ille doctissimus F. Franciscus à Victoria quod ab eo tempore quo propter nouas opiniones doctorum Pontifices cœperunt timere concilia Ecclesia manet sine concilijs & manebit cum magna calamitate & pernicie religionis. Et hæretici nihil aliud fortius impedire satagunt, quam concilia congregari, nec Ecclesia terribilis, vt castrorum acies ordinata illis opponetur: non enim negans hæretici bonum esse ieiunium, sed tempus & modum ieiunandi pro libito cuiuscunque relinquũt, non enim ieiunium timent, sed ieiunium Ecclesiæ vniuersalis maximè abhorrent, ipsum vt aciem quandam fortissimorum militum considerant. Non condemnant hæretici orationes priuatas, at orationem publicam nomine Ecclesiæ in vnum congregatæ detestantur, nolunt horas canonicas, & officia diuina in Ecclesijs, & choris decantari, cum orationes nomine Ecclesiæ publicè oblatæ contra eos, vt fortissimus exercitus assistat, propter quod religiosos maximo odio prosequuntur, cum habitent congregati in vnum & sint contra eos, vt sagittæ quædam acutæ cum carbonibus desolatorijs, abhorrent super omnia altissimum missæ sacrificium, vt quoddam potentissimum holocaustum ab Ecclesia vniuersali oblatum, quo dæmones fugantur, & hæreticorum in sua feritate confidentium machinæ conteruntur. Nos autem lacte Ecclesiæ solidissimo nutriti orationes priuatas minime condemnamus, imo laudamus & commendamus ad vlterius progredientes velut milites huius Ecclesiæ militantia orationes publicas amplexamur, quibus quasi cum quodam validissimo exercitu, pro fide certamus, & priuatis & publicis orationibus vsi sunt Apostoli & discipuli Domini, qui nobis fuerunt prædicatores & rectores, *Act. 1. & 3. & 12. & 14.* vt ex actibus Apostolorum satis patet, vtraque enim oratio priuata & publica quandam habent Deo placentem connexionem, propter quod Ecclesia non solum approbat & confirmat religiosos officium diuinum in communitate recitantes, sed etiam alias ipsum priuatim persoluentes, cum præfatæ religiones pro diuersis ministerijs constituantur, sunt enim religiones quidam ad præliandum prælia domini exercitus ordinati, in quibus exercitibus distincta ministeria reperiuntur, in quibus non minus seruiunt vigiles in speculis, quam milites in prælio pugnantes, & alij qui ad inuentiones pro victoria consequenda docent, quam illi qui irruunt ad spoliandum, & sic omnes religiones secundum sua particularia instituta, & ministeria sunt tanquam quidam domini exercitus colluctantes non solum contra carnem & sanguinẽ sed etiam contra exercitus turbæ infernalis vt non timeamus, *Isai 7.* neque cor nostrum formidet à duabus caudis titionum fumigantium, & vnicuique religionis in suis ministerijs exercitatæ merces à Domino constituta est: æqua enim pars erat descendentis ad prælium & remanentis ad sarcinas, prout in libro primo Regum continetur. *Lib. 1. reg. c. 3.* Hæc adducta sunt vt videamus, quo odio prosequantur dæmones & hæretici Ecclesiam in vnum congregatam desiderantes & procurantes singulare *1. Reg 17.* certamen iuxta illud, quod figuratiuè in Goliath contigit, qui exprobrans exercitum Domini noluit cum ipsis pugnare, sed dixit, eligere vobis vnum & descendat ad singulare certamen, si quis venerit pugnare mecum & percusserit me erimus vobis serui, si autem ego præualuero, & percussero eum vos serui eritis, & seruietis nobis, bene enim intelligunt dæmon & hæretici eius membra in illo Goliath repræsentati exercitum domini in vnum ad præliandum ordinatum inuincibilem esse & inexpugnabilem, & sic non verentur singulare ingredi certamen, quod eis nunquam concedi debet, nam si illud acceptauit Dauid ex eo processit quia Christum Dominum figurabat, qui solus contra dæmonem potuit pugnare, & contra eum solus victoriam reportare, sicut Isaias fuerat vaticinatus, *Isai. 64.* cuius vaticinium apud Diuum Matthæum adimpletum fuisse *Matt. 4.* cernimus. Vnde secundum Rupertum Abbatem, & ante eum Diuus Ambrosius prælium Abrahæ, *Rupert gl. 14. Ambros. lib. 1. de fide in prolog.* contra quatuor Reges cum trecentis decem & octo vernaculis domus suæ fuit figura prælij quod habuit Ecclesia in Concilio Nicæno contra Arrium, & alios Hæresiarchas cum trecentis decem & octo Episcopis domus suæ cum quibus sicut alter Abraham mirabilem sibi consecuta victoriam, & Diuus Gregorius persuadens, vt concilia prouincialia sæpè fiant ait, si hæc obseruaueritis scitote, quia scriptum est vbi fuerint duo, aut tres congregati in nomine meo ibi in medio eorum sum, si ergo dignatur adesse duobus, vel tribus congregatis, quanto magis non deerit vbi plures conueniunt sacerdotes: qua vera persuasione suffulti possunt hi domini exercitus audacter exprobrare hæreticos & potestates tenebrarum dicentes congregamini populi, & vincimini, & audite vniuersæ procul terræ, confortamini & vincimini, accingite vos & vincimini, inite consilium & dissipabitur, loquimini verbum & non fiet, quia nobiscum Deus. Videa igitur rationem quare concilia prouincialia sæpè sunt reiteranda. Quæ ratio etiã militat in religionibus, vt enim reformentur manus Domini est necessaria, vnde oportet in ipsis capitula, aut cõgregationes fieri generales vt contra diabolum & eius coadiutores possit prælium iniri, & eorum destrui castra, ea congregatione enim patrum religionum tanquam à validissimis huius sacræ militiæ ducibus multæ declarationes, & animaduersiones procedent quibus multi abusus & consuetudines

diones partiæ, & contra instituta regularia corruptelæ exterminabuntur, quæ minimè euenient, si commissarij missi à generalibus per se solos aliqua præcipiāt & sine consilio patrum; & eius assensu ad singulare certamen aggrediantur imo sic ad singulare certamē contra relaxationes maximas se constituentes cum illud acceptent, quod Dauid figura Christi Domini potuit & debuit acceptare de temeritate à patribus generalibus arguentur, & à Goliath in certamine succumbent, & prostrati cadentes non gloria, sed confusio, & irrisio erunt populo Dei dicenti, quia hi cœperunt ædificare & non potuerunt consummare, imo incidēt in Scyllam volentes vitare Charybdim, & timentes pruinam, quia sibi commissas prouincias vexari cernebant nitentes eam suo consilio singulari euitare, proprijs oculis postea videbunt ita irruere super eas niuem, vt rectè dici de eis possit vsque ad fundamenta esse exinanitas. Capitula igitur generalia sunt à generalibus celebranda, & consilio & consensu patrum modus reformandi, præscribatur & ipsis commissarijs tradatur, & suauiter iuxta supradicta executioni mandetur. Dicent aliqui magnos & excessiuos sumptus in præfatis capitulis generalibus agendis fieri, qua propter non tam frequenter sunt celebranda, cui obiectioni respondeo reformationem ab ipsis capitulis incipere debere, cum iudicium incipiat à domo Dei. Hoc enim inter alia in capitulis generalibus est præcipuè definiendum, vt tantum patres præcisè in ipsis capitulis generalibus necessarij inueniantur, & non alijs ad ea adeunda licentia concedatur, vt sic sumptus minuantur, victa quod bono regimini id satis sit consentaneum, illi enim qui extrauagantes in capitulis inueniuntur ad nihil aliud deseruiunt nisi vt factiones ambientium foueant, nullis conuenticulis parcant mendacia fabricant, & discordias inter fratres disseminant: de quibus verificatur illud, pericula in falsis fratribus, hi sunt quædam sydera in capitulis errantia: hi sunt, qui à quocumque vento circumferuntur, qui segregant semetipsos animales spiritum non habentes, & qui inclinant ex hoc in illud fæces suarum prætensionum, ex quibus omnes capitulares, vt peccatores bibant, & cum fint in capitulis otiosi tota die, & in his & alijs similibus occupantur, vt suis prætensionibus indulgeant. Et in nostra Minorum de obseruantia religioni hi excessiui sumptus magis debent euitari cum altissimam promiserimus paupertatem. Et sic in ea attenta temporum qualitate summopere desidero, vt capitula generalia secundum bullam Leonis X. vnionis non celebrentur, ita vt de sexennio in sexennium patres vtriusque familiæ in vnum non congregentur, sed quantum ad electionem generalis patres vtriusque familiæ conueniant sibi ipsis ad inuicem vices committendo, ita vt si in familia vltramontana familiæ capitulum generale celebretur in eo tantum fratres illius familiæ congregentur, & generalis ab eo eligatur, & ordinationes pro ea ibi constituantur, & in alia familia cismontana congregatio generalis fiat, in qua commissarius generalis eligatur. Dixi quantum ad electionem generalis: nam vtraque familia suos debet eligere definitores, & secundum loca & tempora suas accommodatas facere ordinationes, ita vt compromissio solum respectu generalis intelligatur. Hoc enim modo sumptus facti per mare & per terram euitantur in quibus faciendis attenta nostra regula Minorum maximum animarum periculum versatur cum secundum eam fratres neque per se, neque per interpositam personam possint recipere denarios, vel pecuniam sine quibus in maxima quantitate tantum, & tam arduum iter peragere minimè possunt. Euitantur etiam vexationes fratrum per totum orbem, qui ex vtraque familia in vnum confluunt; & ab occidentalibus & orientalibus Indijs etiam aduenient non sine magnis periculis in mari & periculis in terra, & periculis in conscientia propter tanti itineris diuturnitatem, in quibus varijs calamitatibus oppressi eorum, quæ ad suum institutum pertinent aliquando obliuiscuntur. Quibus omnibus malis ex parte succurretur si reuocatio præfatæ Bullæ vnionis, quantum ad celebrationem capitula à Sede Apostolica obtineretur, & sanctitas Domini Papæ sua bulla præfatum compromissi ordinem dignaretur approbare, quod petentibus principibus Christianis facilè, vt credo obtinebitur.

ARTICVLVS IIII.

De reformatione discalciatorum nostræ sacræ religionis Minorum de obseruantia.

Respondeo dicendo, quod non est meum intentum in hoc articulo agere de origine horum reformationis in his Hispaniarum partibus, cum hanc in his libris non assumpserim prouinciam, sed de bullis quibus hæ prouinciæ in suis reformationibus conseruantur, de quo est bulla Clementis VII. quæ incipit, *in suprema militantis Ecclesiæ specula, &c.* Data Romæ anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo secundo, vbi inter alia mandatur assignari eis quædam loca particularia, & de custode eorum eiusque officio. Quæ bulla postea fuit confirmata & declarata à Gregorio XIII. in constitutione, *cum illius vicem*, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo nono, sed de tenore alterius eiusdem Pontificis concessionis, Datæ Romæ anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo octauo, quæ incipit, *ad hoc nos Deus*, in præsentiarum faciam mentionem. In ea enim confirmauit & declarauit regulam, & regimen fratrum discalciatorum prouinciæ Sancti Ioseph in Regnis Hispaniarum ordinis P. N. Francisci de obseruantia. Ac sub pæna excommunicationis latæ sententiæ inhibuit superioribus ac prælatis ipsorum fratrum de obseruantia, ne eos circa eorum viuendi modum molestare, aut in eis aliquid innouare præsumant. Quæ Sancti Iosephi prouincia cum extenderetur per omnem ferè Hispaniam, & ab vno prouinciali pedestre ambulante visitari quotannis non posset ad instantiam Regis Hispaniarum Philippi II. (qui religionis Christianæ maximus fuit propugnator, & defensor, & religionum zelosissimus restaurator, cuius vita & mors posteris exemplum viuendi, & moriendi reliquerunt) fuit diuisa authoritate Sanctissimi D. N. Clementis Octaui, anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo quarto, die decima Martij. Ita vt pars illius, quæ in Regno Toletano consistit nomen prouinciæ Sancti Iosephi retineret. Altera vero pars quæ in Regno Legionensi sedem habet prouincia Sancti Pauli sibi nomen vendicaret, de ea in hæc verba prorumpens, *sub nomine Sancti Pauli erigimus & instituimus, eamque sic erectam & institutam inter prouincias ordinis Minorum regularis obseruantiæ apponere, eiq; aggregare & annumerare, positamque & aggregatam, & annumeratam esse & fore omnibusque concessionibus indultis, gratijs & literis Apostolicis promissis*

uincia Sancti Ioseph concessis, & pro tempore concedentis etiam perfrui & gaudere debere proinde, ac si eidem prouinciæ de nouo erectæ specialiter concessa essent, & iisdem constitutionibus, quibus eadem prouincia S. Ioseph vtitur & gubernatur, & pro tempore vtetur, & gubernabitur perpetuo vti, & gubernari debere, & ad talia statuta pro tempore in ordine facta & pro tempore facienda, nec prouincia Sancti Ioseph nec de nouo erecta huiusmodi villatorius teneri, cum strictiores obseruantiæ fratrum discalceatorum constitutiones existant, paupertatem altissimo domino promissam longè magis concernentes. Hæc S. D. N. Clemens VIII. in dicta bulla.

Circa quam concessionem dubitatur an prouincia S. Pauli de nouo erecta virtute dictæ bullæ obseruare teneatur constitutiones factas & faciendas à prouincia Sancti Iosephi. Et pro parte affirmatiua videntur facere verba dictæ bullæ superius allegatæ ibi, *perpetuo vti & gaudere debere.* Hoc enim verbum debere licet secundum propriam significationem non semper obligationem inducat, & necessitatem cum possit debitum honestatis & congruentiæ denotare. Argumento cuiusdam decretalis [a] disponentis filium nondum adultum cuius voluntas decerni non potest pater cui vult matrimonio tradere potest & postquam filius peruenerit ad perfectam ætatem omnino debet hoc adimplere, super quam decretalem Gloss. [b] ait, debet inquam adimplere debito honestatis & non necessitatis ad quem sensum vniuersi iuris interpretes hanc interpretantur decretalem, & sic ex traditis ab ipsis colligitur, quod verbum debet ex sua primæua significatione non semper obligat ad mortale. Attamen id legibus Ecclesiasticis ex accommodatione vsus Ecclesiastici verbo præceptiuo ad mortale obligandi æquipollet iuxta quam significationem necessitatem importat, sicut asseruit quædam Glossæ [c] quod & annotauit Bartolus communiter receptus. Vnde attenta significatione huius verbi debere, videtur quod patres prouinciæ D. Pauli, sub pœna peccati mortalis teneantur suam prouinciam gubernare secundum ordinationes factas & faciendas in prouincia Sancti Iosephi.

[a] c. 1. de spons. impuber.

[b] Glos. v. debet.

[c] Glos. in clem. attendentes de statu regul. & in c. propositum de appellat. Bart. in l. 3 C. de prg. & in l. fa pe ff. de offic. præsid.

At contrarium attenta dicta bulla existimo asserendum, primo quia ordinationes prouinciæ S. Iosephi accommodantur regno, & locis in quibus est fundata, quæ prouinciæ S. Pauli minimè erunt accómodæ, quæ verbi gratia est fundata in pauperiori regno, & in partibus frigidissimis, cuiusmodi non est Regnum Toletanum, in quo prouincia S. Iosephi sita est. Nec valet dicere, quod quando hæ duæ prouinciæ erant indiuisæ, & erat vna eisdem ordinationibus vtraque gubernabatur, & ideo nimirum si modo diuisæ eisdem possint commode gubernari. Nam respondeo, quod quando erant vno tantum prouincia fratres à terra frigida in aliam magis beneuolam & suis necessitatibus accommodatam mutabantur, & cum hoc suis infirmitatibus, & necessitatibus remedium parabatur, modo autem hæc transmutatio non potest fieri cum vnaquæq; prouincia suis limitibus terminetur, & suo principali gaudeat, vnde oportet vt prædictis necessitatibus succurratur vnamquamq; suis constitutionibus gaudere secundum loca tempora & frigidas regiones, & quod constitutiones in vnaquaque fiant prædictis rationabilibus necessitatibus & vtilitati prouinciarum accommodæ, debent enim ordinationes & constitutiones, vt obligent, & obseruentur esse iustæ rationabiles & vtiles in bonum commune & non in bonum priuatum tendentes, vt ait Diuus Thomas [d] communiter receptus, & est communis canonistarum. [e] Quod confirmatur ex his quæ à Sanctis Patribus videmus ordinata, in diuisione Episcopatuum, vt vnaquæque diœcesis suis legibus & iudicibus gubernaretur, & iudicaretur prout in superioribus [f] latius dictum est.

[d] D. Tho. 1. 2. q. 96 ar. 4.

[e] Canon. ista in c. erit autē lex 4. dist.

[f] Supra hac 10.

Secundo hæc nostra pars probatur ex illa tritissima iuris regula dicente illud quod omnes tangit ab omnibus debere approbari, à qua regula cum sit iuris naturalis conformis non est recedendum nisi aliud contrarium ex hac bulla euidenter colligatur determinatum à sede Apostolica, quæ ad contrarium in hoc casu ordinandum habet authoritatem, sed non videmus in ea expressè constitutum quod prouincia Sancti Pauli debeat constitutionibus & ordinationibus prouinciæ Sancti Iosephi gubernari, ergo id minime concedere debemus, sed quod prius constitutiones factæ, & faciendæ à prouincia Sancti Iosephi debent à prouincia Sancti Pauli acceptari tractatu præmisso in capitulo dictæ prouinciæ an sint accommodæ regioni in qua dicta prouincia est fundata, & modo viuendi fratrum in ea vtiles, & bono communi eiusdem prouinciæ necessariæ & rationabiles. Nec obstat quod ex prouincia Diui Pauli duo fratres nomine totius prouinciæ ad capitulum Diui Iosephi prouinciæ mittantur cum commissione, vt dictas ordinationes recipiant, aut repudient, vt conuentione facta inter ipsas prouincias est constitutum, nam respondeo quod in dicta bulla non est præceptum, vt dicti fratres ad id peragendum mittantur, sed ita fuit per viam pacti inter ipsas prouincias conuentum videntes magna inconuenientia, quæ prouinciæ Sancti Pauli sequebantur ex obseruatione, aut ex obligatione obseruandi ordinationes factas & faciendas in prouincia Sancti Iosephi, quas dicta prouincia Sancti Pauli non solum ignorabat, sed nec somniauerat, imo contradicere ratione boni regiminis tenebatur. Præterea missio horum duorum fratrum mala ex dictis ordinationibus resultantia non sufficienter poterant impedire, sicut enim magis vident duo oculi quam vnus: ita magis præuident totius prouinciæ vocales, & patres insimul congregati, quam duo fratres, qui licet sint docti & experti in regularibus institutis, non tot possunt moraliter loquendo præuidere quot tota prouincia simul præuidebit, præcipue cum illi duo fratres possint faciliter falli à persuasionibus fratrum prouinciæ S. Iosephi, in qua comparant, vt assentiant vel dissentiant, & in qua actualiter de bono prouinciæ Sancti Iosephi tractatur, & non de commodo alterius prouinciæ cuius commodum & vtilitatem licet etiam prætendatur, media tamen ad eius consecutionem non apponent, cum de eius necessitatibus non sint ita certi sicut est certa ipsa prouincia S. Pauli, quod ex dicto communi Hispaniæ dicente, *que mas sabe el necio en su casa que el cuerdo en la agena*, confirmatur his & aliis quæ infra dicemus semper mihi visum est quod nunquam S.D.N. Clemens VIII. in verbis superius adductis prouinciam D. Pauli obligare ad obseruantiam ordinationū factarum & faciendarū in dicta prouincia D. Iosephi, non enim credendum est, quod erigendo prouinciā S. Pauli de nouo eam seruam, & subiectā prouinciæ, alteri relinqueret: nūquam enim summus Pōtifex erigendo vnum de nouo Episcopatum alteri à quo diuiditur subiectum relinquit, vt ex iure [g] patet.

[g] c. sicut 44.

Nec obstat si dicatur hoc fuisse factum ad conuersionem prouinciæ S. Pauli vt semper reformata permaneret. Respondeo quod sanctitas Domini Papæ non habuit reuelationem à Deo optimo maximo, quod reformatio deberet semper assistere magis in prouincia Sancti Iosephi, quam in prouincia Sancti Pauli, neque quod in prouincia S. Iosephi, magis deberet assistere Spiritus Sanctus in ordina-

tio-

tionibus condendis, quam in prouincia Sancti Pauli, vt prouinciam D. Iosephi liberá semper, prouinciam vero D. Pauli ancillam semper fortè definiret, & vt prouincia S. Pauli tanquam minor, prouinciæ S. Iosephi tanquam maiori deseruiret. Ex quibus cōcludo quód in verbis supra appositis voluit S. D. N. Clemens VIII. concedere prouinciæ S. Pauli facultatem ad fruendum & gaudendum ordinationibus prouinciæ Sancti Iosephi, ita quod eis posset gubernari tanquam altissimæ paupertatis in regula promissæ magis concernentibus. Et quod pater generalis obseruantiæ, & cæteri prælati volentes ipsa vti & frui ordinationibus dictæ prouinciæ nō possint eam compellere ad cōstitutionum generalium obseruationem, vt sic semper hoc clypeo se defendens à reformatione desiderata minimè deficeret.

Ad huius autem intellectus explicationem, & probationem notandum est primo quod Sanctus Dominus Noster Papa Clemens Octauus anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo secundo, vigesima quinta die Martij, Pontificatus sui anno primo concessit bullam prouinciæ Sancti Iosephi, in qua dictam prouinciam ab aliquibus, quæ à dicto patre generali, commissario generali & aliis obseruantiæ prælatis poterant, & solebant præcipi exemit, ita vt respectu eorum mandatis ordinationibus, & constitutionibus obseruantiæ minimè subiecta remaneret, quo priuilegio vult Clemens Octauus, vt in verbis superius allegatis prouinciam Sancti Pauli posse frui & gaudere si libuerit. Cum enim hoc sit priuilegium, & concessio secundum ius, & secundum ea quæ in nostris quæstionibus regularibus laté diximus potest dicta Sancti Pauli prouincia eo vti, potest etiam in totum vel pro parte renunciare secundum quod tali prouinciæ commodum, & necessarium videatur. Quod constat ex verbis superius relatis ibi, omnibus concessionibus indultis gratiis, & literis apostolicis prouinciæ Sancti Iosephi concessis, & pro tempore concedendis etiam frui, & gaudere debere. Quæ verba satis innuunt, quod perinde priuilegia, & gratiæ prouinciæ Sancti Iosephi sunt communicata prouinciæ Sancti Pauli, ac si ipsi immediaté essent concessa quod clarius indicant sequentia verba, ibi, *proinde ac si eidem prouinciæ de nouo erectæ specialiter concessa essent.* Quod adeo verum est, vt si modo prouincia Sancti Iosephi his concessionibus, & priuilegiis renunciaret, non propterea prouinciæ Diui Pauli aliquod præiudicium ex dicta renunciatione accresceret quo minus liberé prædictis priuilegiis frui & gaudere possit, cum ratione dictæ communicationis iam sint facta propria argumento eorum, quæ in nostris quæstionibus canonicis, & regularibus satis resoluo. Ex quibus infertur, quod etiamsi prouincia Sancti Iosephi per non vsum prædicta perdat indulta, non propterea prouincia Sancti Pauli perdet ea, cum non vsus alterius prouinciæ (qui est quid facti) non possit nocere alteri prouinciæ: non enim vsus & non vsus, sed ius tantum communicatur.

In quæst. regu. 1. tomo. q. 9. art 2.

1 tomo. q. 55. art. 19 q 509.

Et idem omnino dicendum est de indultis, & gratiis, quæ post Gregorium XIII. concessit Clemens Octauus prouinciæ Sancti Iosephi his enim prouincia Sancti Pauli poterit frui, & gaudere si voluerit, & ad eorum obseruationem, & receptionem non astringetur, si enim ad ea obseruanda obligaretur naturam priuilegiorum amitterent, sed naturam constitutionum vtique sortirentur, & à Clemente Octauo non concessiones indulta & gratiæ, sed constitutiones vocarentur. Denique ex his clarum est, quod potest dicta prouincia D. Pauli gaudere si vellet dictis concessionibus, & ad eas obseruandas minimè potest obligari.

Ex quibus infertur, quod cum S. D. N. Clementis VIII. eodem tenore verborum & sermonis contextu in dicta bulla ordinauerit vt prouincia S. Pauli frui & gaudere debeat ordinationibus factis & faciendis in prouincia S. Iosephi, vt patet ex eius verbis ibi. *Et eisdem constitutionibus quibus eadem prouincia S. Iosephi vtitur, & gubernatur & pro tēpore vtetur & gubernabitur perpetuo vti & gubernari debere*, quod sicut ad obseruantiam, & receptionem gratiarum & indultorum apostolicorum minimè astringitur, ita etiam ad receptionem ordinationū prouinciæ S. Iosephi, prouincia S. Pauli minimè coarctetur, cū eisdem prorsus verbis (vt ex contextu dictæ bullæ patet) dictæ prouinciæ S. Pauli communicetur vt debeat frui & gaudere constitutionibus prouinciæ S. Iosephi sicut conceditur, vt debeat frui, & gaudere priuilegiis gratiis, & indultis eidem prouinciæ concessis & concedendis. Vnde verbū sicut debere positum in dicta bulla sicut respectu priuilegiorum nō denotat necessitatem, ita etiam respectu ordinationum aliquā necessitatem prouinciæ S. Pauli minimè inculcat, sed tantum denotat, & insinuat ipsam prouinciam iuste debere, vti & frui dictis gratiis & ordinationibus. Nec alienum est à sacris canonibus & à legibus imperialibus hoc verbū debere resolui in hanc scilicet iustè debere, vt præsupponit doctissimus Nauarrus in quodam cōsilio. Quod autem in dicta bulla solum concedatur dictæ prouinciæ, vt possit, & debeat iustè gaudere & frui dictis ordinationibus prouinciæ S. Iosephi, tanquam magis accōmodis discalceatorū statui non vt ad hoc possit obligari, sed tātum ad hoc, vt non teneatur ad alia ordinis statuta, sicut non tenetur prouincia S. Iosephi, patet ex verbis statim appositis in dicta bulla ibi. *Et ad alia statuta quæcumque in ordine facta & pro tempore facienda, nec prouincia S. Iosephi, nec de nouo erecta huiusmodi villatenus teneri, cum strictioris obseruantiæ fratrum discalceatorum constitutiones existant paupertatem altissimo domino promissam longè magis concernentes.*

Nauarrus li. 1. consi. tit. de elect. consi. 1 p. 28.

Nec supradictis obstat alia verba eiusdē bullæ ibi. *Et ipsa ambæ prouinciæ suis propriis tamē, & non aliis constitutionibus regi, & gubernari perpetuo teneri.* Quod verbum teneri necessitatis obligationem importat, & sic videtur significare, quod dictæ prouinciæ suas proprias teneantur constitutiones obseruare, & per consequens, quód prouincia Sancti Pauli tenetur ad statuta prouinciæ Sancti Iosephi, cum facta sint per dictam bullam ipsi propria. Nam huic obiectioni respondetur intentionem summi Pontificis esse, vt contextus verborum bullæ satis indicat, vt hæ duæ prouinciæ suis regantur constitutionibus, & ordinationibus ab ipsis capitulariter factis & approbatis, & quod non teneantur statutis ordinis, sed ad obseruationem tantum propriarum constitutionum obligentur. Et ex hoc non infertur, quod prouincia D. Pauli teneatur obseruare constitutiones prouinciæ S. Iosephi: sunt enim tantum ipsi propriæ si voluerit his vti, vt se protegat à prælatis obseruantiæ, non autē sunt ipsi propriæ, vt velit nolit eas obseruare teneatur prout iam in superioribus remanet explicatū: tenebitur igitur per dicta verba prouincia D. Pauli ad statuta in ipsa prouincia facta, quæ velit nolit tenebitur obseruare, & ad hoc potest à patribus prælatis obseruantiæ optimo iure per dicta verba cōpelli, imo ex dictis verbis ibi. *Ipsæ ambæ prouinciæ suis propriis tantū & non aliis constitutionibus, & gubernationibus ergo, &c.* collegit super hoc dubio consultus, doctissimus, & acutissimus Doctor Gabriel Henriques. Iuris consultus primarius in hac alma

Salmanticensi Academiæ, has duas prouincias suis proprijs teneri, & obligari constitutionibus, & non vnam constitutionibus alterius. Cui ego addo ex præfatis verbis suis, *perpetuo teneri*, colligi veritatem nostræ opinionis, cum loquendo Summus Pontifex de proprijs vniuscuiusque prouinciæ ordinationibus, dicat quod ad eas seruandas tenentur loquendo autem de ordinationibus prouinciæ Sancti Iosephi non dicit quod prouincia D. Pauli tenetur eas obseruare & ipsis gubernari, sed vtitur verbo *debere*, & non verbo *teneri*, quasi velit dicere prouinciam Sancti Pauli ad propria statuta obligari sicut obligat verbum *teneri*, quod absolutè necessitatis debitum importat ad statuta verò prouinciæ Sancti Iosephi obligari sicut obligat verbum debere, quod non ius debitum necessitatis denotat sicut verbum teneri importat, vt in superioribus est satis explicatum.

Insuper quod verbum debere in dicto breui appositum licentiam tantum ad iustè posse vti priuilegijs, & ordinationibus prouinciæ Sancti Iosephi denotat: patet, nam cum S. D. N. Clemens VIII. in bulla concessa prouinciæ Sancti Iosephi concesserit eisdem prouinciæ priuilegium vt non possit visitari nisi per generalem, aut per fratres discalciatos attendens quod dicta prouincia huic priuilegio poterat renunciare consentiendo, vt per fratres de obseruantia visitaretur, & quod in magnum ipsarum prouinciarum detrimentum poterat euenire admittendo commissarios, & visitatores de obseruantia, vt ipsi patres discalciati affirmant ideo S. P. N. in bulla erectionis prouinciæ Sancti Pauli, hoc non per modum priuilegij cui potest renunciari concedit, sed per modum legis, & constitutionis statuit dicens. *Mandamus quod eadem prouincia Sancti Iosephi, & Sancti Pauli de nouo erecta, nisi per fratres alicuius ex eisdem sex prouincijs quæ pedibus incedunt vno duntaxat socio more fratrum discalciatorum propter veram humilitatem, & regularem paupertatem per ministrum tantum generalem aut commissarios pro tempore deputatos visitari nullatenus possint, nec alios quam huiusmodi commissarios in prouincia S. Iosephi, & in alia de nouo erecta ministrum & alios fratres earum admittere teneantur, neque debeant.*

Hæc dicta bulla, considerandum autem est illud verbum, mandamus quod legem & constitutionem fictam denotat, & obligat ad mortale in re graui cuiusmodi est præceptum, quod proponit obseruandum cum in eadem bulla statim excommunicatio latæ sententiæ, ac priuatio quorumcunque officiorum, & dignitatum contra illos qui tali constitutioni sed transgressi fuerint statuatur, quæ omnia obligationem sub reatu peccati mortalis euidenter designat, vt tradita à Nauarro, [a] & à Corduba resoluta.

Consideranda sunt etiam illa verba, *nec debeant*, quibus statim addita fuerunt verba, *nec teneantur*, quibus ipse summus Pontifex significare voluit non solum velle per hanc suam bullam eximere fratres harum duarum prouinciarum ab obligatione recipiendi visitatores non discalciatos, sicut concesserat idem summus Pontifex in alia bulla concessa prouinciæ S. Iosephi. Quod tantum per modum priuilegij dictæ prouinciæ erat concessum cui ipsa poterat si vellet renunciare, sed etiam voluisse harum duarum prouinciarum patres obligare ad non recipiendum alios visitatores præter præfatos discalciatos, & sic verbum appositum in dicta bulla scilicet, *non debeat*, cum adiungatur verbo, *nec teneantur*, idem significat quod non iuste possint, ita vt si aliter faciant, aut fieri permittant hi ad quos receptio commissariorum, & visitatorum spectat mortaliter peccabunt, & pœnis in dicta bulla appositis subdantur, ne ipsis permittitur hoc

[a] Nauarro in man. c. 23. nu. 56. & 57. Cordub. lib. 6. q. . . .

priuilegio renunciare cum non vt priuilegium, sed vt constitutio præceptiua, & prohibitiua ipsis proponatur. Nec possunt dictæ prouinciæ visitari à patribus recollectis prouinciarum obseruantiæ. Licet ibi pedestres incedant, & discalciati ambulent, & paupertatem sectentur, cum in dicta bulla dicatur, vt non visitentur nisi per fratres alicuius ex eisdem sex prouincijs, quæ in dicto breui referuntur de quarum numero prouinciæ obseruantiæ in quibus recollectiones existunt minimè sunt. Vnde infertur quod vt patres Recollecti possint prædictas prouincias authoritate patrum generalis, aut commissarij generalis visitari non sufficit, quod patres prædictarum prouinciarum id petant, cum ipsi non possint prædicto decreto renunciare, sed oportet vt à sede Apostolica, aut à sedis Apostolicæ authoritatem habente dispensatio obtineatur. Et huic sententiæ subscripserunt doctissimi Salmanticensis Academiæ Doctores Gabriel Henriquez Iurisconsultorum primarius, Doctor Leon, & Doctor Gallegos in Iure Ciuili, & Canonico prædictæ Academiæ professores dignissimi proprietarij.

QVÆSTIO XLVIII.

De religione quoad suum esse, & differentiam in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *QVid & in quo consistat perfectio religionis,*
2 *Quot sint in Ecclesia regulæ approbatæ religionum.*
3 *Vtrum ad solum Papam pertineat has & alias confirmare religiones.*
4 *Vtrum sint excommunicati fundantes sine licentia Sedis Apostolicæ statum cum votis simplicibus.*

ARTICVLVS I.

Quid & in quo consistat perfectio religionis.

RESpondeo dicendo, quod religio à qua religiosus appellatur, vt ait D. Thomas [b] dicta est secundum Ciceronem, vt refert Isidorus à reeligendo, idest iterato vel frequenter eligendo ea quæ sunt Diuini cultus, quæ in corde frequenter reuoluenda sunt, vel à reeligendo Deum quem negligenter amiseramus secundum Augustinum, [c] vel secundum eundem Augustinum [d] à religando nos Deo. Quæ dupliciter considerari potest, primo, scilicet, vt est virtus, quæ alio nomine appellatur latria, cuius proprium est Deum cultum exhibere debitum, secundò pro vniuersitate vel collegio hominum colentium Deum, & de hac in præsenti est nobis sermo. Et hunc religionis statum Dominus instituit cum tribus votis substantialibus paupertatis, scilicet, obedientiæ & castitatis, vt probant Canisius [e] Nazianzenus Chrisostomus, Ambrosius, Origenes Damascenus, & inspirauit hominibus religionum institutoribus varios gradus religiosæ vitæ, qui distinguuntur quasi specie. Primum ex operibus, quæ tanquam in finem proximum ordinantur, perfectio enim vitæ Christianæ in charitatis actibus seu operibus circa Deum & proximum cum tribus votis est actio quasi generica, differentia vero religionum sumitur ex diuersitate operum charitatis tanquam ex obiecto & fine proximo, vt ait D. [f] Thomas: sed contra citat Nestorium Abbatem apud Cassianum [g] & distinguit religionem in tres gradus seu species iuxta triplicem rationem vitæ

[b] D. Tho. 2. 2. q. 81. art. 1.
[c] August. de 10. de ciuit. Dei.
[d] August. de vera religio.
[e] Canisius li. 2. mariale c. 14. Hieronym. contra Iouinian. & in epist. de seruan. virgin. Nazianz. in exhor. ad virgin. Chrisosto. hom. 17 ad populum Ambr. lib. 1. de virgi. Orig. in Matth. 10. & li. 7. contra Celsum Damascen. in Epiphan.
[f] D. Tho. 2. 2. q. 188. art. 1. & art. 4. in argumen.
[g] colla. 1. 14. cap. 4.

actiuæ contemplatiuæ & mixtæ, sed Augustinus a solum expressit actiuam, & contemplatiuam sub quibus tamen intelligitur mixta ex vtraque iuxta latè tradita a D. b Thoma, & à Bellarmino. Secundo distinguuntur ex obseruantiis iuxta tradita ab eodē D. c Thoma, vt arbores distinguuntur primo & principaliter ex fructibus, secundo ex foliis quibus fructus protegūtur à malis sic religio ordinatur, primo ad fructus charitatis & contemplationis erga Deū & charitatis erga se ipsum & proximos, & hoc ergā tenet etiam D. d Thomas. Secundario distinguuntur religiones per obseruātias, vt idem tenet D. e Thomas, vt circa modum paupertatis, aut obedientiæ, & circa corporis castigationem in victu & vestitu per ieiunia, opera manualia nuditatem clausuram, vt Carthusiani eam seruant quasi reus in carcere, aut potius, vt sponsa in tutri custoditur.

Quidam primatū perfectionis tribuere videntur vitę solitarię, in qua anachoritæ vacant contemplationi cum austeritate, & seueris pœnitētiis, & mortificatione carnis, finis enim solitariæ vitæ est contemplatio Dei & diuinorum, vt ait Cassianus, f & Anachoritę vt Paulus, & Antonius se totos dederūt contemplationi ad contemplationem vitæ beatæ, prout asserit Bellarminus. g cum D. Hieronymo, Augustino, Bernardo, & D. h Benedicto. Et Cassianus i hanc præferre videtur aliis vitis & hāc etiam tenet D. Tho. k Augustinus, & alij relati à Nau. vbi aliqua de laude clausuræ adducit, vnde religio Carthusiēsis præfertur aliis ob contēplationis etiam cum seruet silētium, chorus, asperitas vitæ in clausura abstinentia carnium etiam in morbo, cilicium perpetuū de quibus D. l Bernardus, & retinent ferè sine mutatione antiquum rigorem disciplinæ, & excedit in obedientia, vt probat Carthusianus, m & est tutior, & remota à periculis proximorū, hinc ab aliis religionibus conceditur petita licentia prælati, licet non obtenta transire ad Carthusienses (de quo infra dicemus) quod ad perfectam tutioremque vitam tieri dicunt D. n Antoninus, Ioannes Andræas, Petrus Sutor Carthusian, Castaneus, & Nauarrus.

Alij præferunt ordinem Cistergiensem ob easdē ferè causas, Et hanc opinionem per quādam decretalem o Alexandri III. tenet glossa ibi, & hinc non licet transitus ad ordinem Carthusiensem ex côcessione Eugenij IIII. de quo infra disputabitur. At prædicti non bene callent, cum vita in societate, & cœnobiis degētium sit tutior, & fragilitati humanæ accommodatior, vt tenet D. Thomas. p & D. Basilius ad ipsum innuit agens de periculis solitarij, & quod debet esse iam perfectus tegūdum q. Damianū. Ioannem Climacum, & Cassianum qui refert quod Ioannes Abbas post triginta annos abiit in Eremum, sed tādem rediit in communem perfectioremq; vitam B. r Benedictus inter quatuor gradus monachorum in secundo ponit Anachoretas, præterea Henriquus de s Gandauo ait statum solitarij nō esse propriè statum religionis, quia ad statum religiosi pertinet, vt sit sub obedientia Prælati, qui vi coactiua dirigat in regulam perfectionis, sed quod vita in cœnobiis, & societate habet statum religiosi.

Alij perfectionem huius vitæ constituūt in seuera & rigida austeritate, qua frænatur cupiditas, ait enim August. t quod nutrimētum charitatis est diminutio cupiditatis, & citant in suum patrocinium D. u Thomam super quem de hoc agit Suarez, tradit etiam laboriusus x Syluester, sic Minoritæ præferunt suum ordinem aliis omnibus ordinibus prout tenet D. y Bonauentura, & quia extendunt ad

Quæst. reg. tom. 3.

proximos, prout tradit Corduba, z & tenet Angelus, & Ioannes de Pecano Archiepiscopus, prout refertur in speculo fratrū minorum, & deinde inferūt licere transitum ab aliis ad Minoritas, & generaliter ad ordinem qui habet maiorem vitæ seueritatem, hanc dicunt communem Canonistarum a Syluester, & Angelus.

At reuera sententia & communis Theologorum affirmat perfectiuitem vitæ non sumi ex asperitatibus. Et hæc est sententia D. b Thomæ, Nauarri Gregorij Lopez, & innuit Ioannes c XXII. quia austeritas non est finis, neq; medium necessarium, sed ex secundariis est multis perutile vt potio & medicina amara est apta quibusdam morbis.

Alij supremū perfectionis gradum tribuunt cuidam vitæ actiuæ, vt tenet Doctores iurisperiti, Albericus, d Iason, Lucas de Pena, Hostiensis, Neuizanus, Castaneus. Quare quidam ex eis cōmendāt officium iudicis & aduocati, quo seruiunt proximis in bonum commune. Nec dicunt obstat quod solicitudo erga fratres impedit contemplationem Dei, & suauē actum diligendi, nam respondet D. e Thomas quod hoc quod est proximorum curam gerere est insignis actus exterior charitatis. At his respōdetur, quod cōtemplatiua præstat purè actiuæ vitæ, vt probant patres super illud Lucę f Maria optimā partem elegit & probat D. g Thom. rationibus sumptis ex Aristotele in suis ethicis quas dilatat D. Antoninus.

At addit Hēriquus de Gandauo, quod illa actiua, quæ ad cōmunem proximorum salutem procurandā extenditur, & in homine perfecto supponit contemplatiuā quæ est mixta præfertur contemplatiuæ & actiuæ, quam mixtam Christus & Apostoli sunt professi, Christus enim Dominus professus est vitā mixtam, vt ex Euangelio probat D. h Thomas, & Isidorus, & hanc etiam professi sunt Apostoli, vt notat D. i Basilius, & diffusè disputat D. Augustinus, & hāc mixtam præferri aliis vitis probant D. k Bonauentura, & Bernardus, vt Aioth. qui vtraque manu pugnabat, & sic hæc est cōmunis Theologorum opinio, vt post D. l Thomā probant Doctores, & probat post D. Bonauenturam, Corduba super regulam fratrum minorum. Hęc dicta sint in cōmuni, Ex consulto autē nolo resoluere, quæ perfectior sit religio in particulari, solū enim sufficit dicere in communi, quod illa est perfectior, quæ magis accedit ad vitam actiuam, & contemplatiuā idest ad mixtam, vt patet ex dictis, resoluere autem disputando hanc vel illā particularem esse perfectiorem, quæstio est quæ in aliquorum animis quorum religiones pro suo velle, nō ita aliis præponantur aliquid pœnæ potest incurrere. Vnusquisque autem religiosus primę vocationis suæ religione contentus studeat perfectus euadere in charitate, in qua perfectio substantialiter consistit, prout tradit D. m Thomas, & Ioannes XXII. n decreuit, cum charitas sit vinculum perfectionis, vt ait Apostolus o dicens etiā quod finis præcepti sit charitas, studeat etiam perfici in obseruatione votorum & consiliorum euangelicorum, quæ ad charitatem ordinantur subtrahendo, quæ impediunt frequentē Dei cultum, & progressum charitatis, vt charitas interius conseruetur, prout aiunt D. p Thomas, Soto, Nauarro, & Sarmiento, nam cum existens in natura corrupta viuat, ac si esset in statu innocentiæ, & ac si esset in gratia confirmatus. Nec supradictis obstat, quod multis patres videtur constituere statum perfectionis in obseruatione consiliorum, vt patet ex traditis q Martinez r de Canalapiedra. Nam respondetur cum D. Thoma sequitur Cassianum, cui Bañez,

N 2

[Margin notes, left column:] a August. lib. 19 de ciuit. c. 19. & sermo 27. de verbis Domini. b D. Tho opusc. 18 de perfect. vitæ spirit. c. 6 & 7 Bellarm. lib. 2. de monac. c. 5. c D. Tho 2. 2. q. 188. a. 1. d D. Tho in d. opusc. c. 6. 7. 13. & 14. e D. Tho vbi sup. f Cassianus colla. 19. g Bellar lib. 2. de monac c. 2. 39. h Benedict. in reg. c. 1. i Cassianus collat 14. c. k D. Tho opusc. 18. c. 13 & 14. & 2. 2. q. 188. art. 8 & q. 189. art 8. August. de mor. Eccles. c. 31. Nauar. in c. statuimus. num. 32. l Bernar. lib. ad fratr de monte Dei post princ. m Carthusia. opusc. de perfect. mona. ar. 2. n Anton 3 p. tit. 16. c. 1. §. 2. & 2. part. summa tit. 11. ca. 3. §. 1. Andr. in cap. de regul. Cassan. 4. p. catalog. glo. mundi cō. 52. & 62. Nauar. c. 27. nu. 106. o In c. statuimus num. 32 & c. ex parte est not. in summa glo. de regul. p D. Tho 2. 2. q. 188 art. 8. q Basil. reg. 7. vbi diffuse. q Damian. epi. 9. Climac. grad. 4. de obedien. ad monachum Cassian. collat. 9. c. 6. & c. 4. r Benedict. in sua reg. c. 1. s Gandauo, quodlib. 2. q. 14. t August. 10. li. 83 q. 36. u D. Tho 3. p. q. 40 art. 2. vbi Suarez. disp. 18. §. 7. x Sylu. tit. religio. 4. §. 1. versic. 3.

[Margin notes, right column:] z Cord. in introduc. reg. q 2. propos 2. Angel. v religiosus 28. 3. part. specul fra minor fo. 72. a Syl. v religio. 4 § 1 v. 3. Angel. vbi supra. b D. Tho. 2. 2. q. 188 art. 6. ad 3. Na. in c. statuimus. nu. 14. Greg. Lop. in l. 9 gl. 3 7 part. c extrauag. quorundam & extrauag. ad cōditorē de verb. signif. d Albert in l. per diuersos C. mandat vide vbi Ias col 3. in l. 1 ff de iust. & iure Pen. in l. 2. C. de dignitat. solu. 2. Hostiens. in proem. 3. col. 4. Cassa. glor. vita 4. p. cōsid. mund. consi. 1. e D. Thom. opusc. 19. c. 13. f Luc 10. g D. Tho. 2. 2. quæst. 182. art. 1. Ar. li. 10. eth. c. 7. Ant. 4. p. tit. 10. c. 4 §. 4. h D. Tho. 3. p. q 40 ar. 1. ad 2. Isidor lib. 2. de differentiis. i Basil. reg. 7. August. 19 de ciu. c. 19. k Bonauen. li. 4 pharet. c. 1 de acti. & contempl. l 1 & B. vitæ de vita solit. ad fratres de monte Dei col. 3. l D. Tho. 2. 2. q. 188 ar 6 & opusc. 19 contra impugnat. relig. ca. 1 ad fi. dd. in 4. dist. 38. Bonauē in vita Christi c. 46. & sup regul. q. 18. Cordub. in regu. mino. in introdu. q 4. m D. Tho. 2. 2. q. 184. ar 7. ad 1 & q. 187. ar. 3 & q. 188. art. 6 & 7. n in extra ad conditorem o Ad Colos. 3. & ad 1. Tim. 1. p D. Thom. d. q. 184 ar 3 & q. 186 art. 6. Soto lib. 7 de iust q. 1. art. 1. & 2. q. 4 art.

[Footnotes:] y Bonauentu. sup reg. minori. cap. 2. q. 9. & quæst. in regul. q. 33. & 1. Nau. c. non, dicatis 12. q. 1. n. 3 Sarmient 1 p. de redd. ecclesi. 1 p. 31. n. 15. q Martinez. li. 8. Hyp c. 2. r D. Albe [illegible] Bannez 2. 2. q. 184 ar. 6. dub. 3 finit. 3.

Bañez, quod ipsi non constituunt statum perfectionis in consiliorum obseruatione, sed constituunt viam tutissimam ad perfectionem ipsorum consiliorum obseruatione, quia per consilia tutius conseruatur charitas, & exercetur frequentior actus illius.

Studeat insuper religiosus semperque ante oculos habeat proprium finem sui propositi, finis enim in practicis est principium vt ait Aristoteles, [a] & tradit D. Thomas, & sæpè D. Gregorius super illud Iob, [b] *super quo bases eius, id est*, intentio finis, vnde Aristoteles cœpit ethicas à fine & fœlicitate, quia vt ait in politicis omnia eligimus alterius boni causa præter fælicitatem, quæ est finis, vt Sagittarius dirigit aciem in finem & scopum. Et cuiusque regularis disciplinæ consiliorumque obseruatio est decens via ad addiscendam assequendamque perfectionem charitatis & Christi imitationem. Quare in communi concludendo dico, quod maior perfectio religionis sumitur ex meliori fine & proximo, quando mediis aptioribus & efficacioribus ordinatur ad charitatem Dei, & proximi non autem ex asperitate vitæ & aliis obseruantiis sumitur absolutè præcipua perfectio, sed in quantum ipsa asperitas vitæ & obseruantiæ regularis ad charitatem Dei & proximi ordinatur non potest ergo ex sola vitæ austeritate perfectio mensurari, sed omnia consideranda sunt, præsertim finis mediaque omnia quatenus tali fini sunt magis accommodata, ita vt non vnum tantum, aut alterum medium per se consideretur, & cum alio conferatur, sed vniuersa mediorum & viuendi ratio. Nam interdum, quod de corporali austeritate remittitur aliis laboribus compensatur, & præsertim omnium spiritualium affectuum diligenti ac continua moderatione, & omnium humanarum, & bonorum abdicatione ac denique vnica voluntatis renunciatione, quæ ad perfectionem obtinendam maximè confert, vt ex multis probat doctissimus Suarez. [c]

[a] Aristot. 2. physi. ca. [b] D. Thom. 1. p. q. 82 art. 1. Gregor. 28. moral. c. 13. Iob. 38.

[c] Suarez in 2. p. 2. tom. q. 44. disp. 18. sect. 2.

Vnum tamen volo in præsentiarum adducere ad quod debent maximè attendere religiosi, ipsos esse in statu peccati mortalis non tendendo ad perfectionem, dicit enim implicitè Diuus [d] Thomas, & super eum explicitè Caietanus, quod religiosus non habens animum tendendi ad perfectionem (qua quis in hac vita fertur in Deum semper, nisi quantum necessitas præsentis vitæ requirit, quæ est possibilis in via, non tamen est communis omnibus habentibus charitatem, quæ perfectio est secundum regulam suam) est in statu peccati mortalis, licet non ex eo solum quod actu non tendat in eam. Quæ conclusio secundum Nauarrum [e] est terribilis multis religiosis, qui neque actu seu actualiter, nec virtute seu virtualiter habent animum se in dies magis in charitate perficiendi, neque curant plusquam boni clerici sæculares, vel laici ad eam tendere. Pro huius autem terribilis dicti explicatione nota, quod perfectio Christianæ charitatis est triplex, prima qua totum cor hominis actualiter semper fertur in Deum, & hæc perfectio est charitatis patriæ, quæ non est possibilis in hac vita, in qua impossibile est propter humanæ vitæ fragilitatem & infirmitatem semper actu de Deo cogitare, rebusque diuinis eisdemque frui prætermissis aliis. Secunda qua quis fertur in Deum semper nisi quantum necessitas præsentis vitæ requirit, quæ est possibilis in via, non tamen est communis omnibus habentibus charitatem. Tertia est qua quis habitualiter totum cor suum ponit in Deo ità scilicet, vt nihil cogitet & velit, quod Diuinæ dilectioni sit contrarium, quæ perfectio est communis omnibus charitatem habentibus, nemo enim potest esse bo-

[d] D Tho. 2. 2. q. 184. ar. 1. ad 3. vbi Caiet.

[e] Nauar in c. quis. de poenit. 12. q. 1. n. 16.

nus sine illa, & cum ea quilibet est talis, quia illa excludit peccatum mortale, & excluditur ab ea, vt in sacris [f] canonibus dicitur, & tradit D. Thomas.

[f] c. sui rennuit. 12. q. 1. & c. charitas 2. de pænit. d. 2. D. Tho. 2. 2. q. 24. arti. 12.

ARTICVLVS II.

Quot sint in Ecclesia regulæ approbatæ religionum.

RESpondeo dicendo, quod D. [g] Antoninus, ait quod quatuor sunt regulæ ab Ecclesia approbatæ, sub quorum aliqua militant omnes religiosi Ecclesiæ Catholicæ. Prima est Diui Basilij, secunda D. Benedicti, tertia D. Augustini. Quarta D. Francisci. Et prout tradit Nicolaus [h] Boetius regula Diui Augustini fuit tertia, quod ex quodam decreto [i] videtur comprobari, in quo Papa approbatas regulas enumerans primo loco constituit regulam D. Basilij, secundo vero D. Benedicti, tertiu D. Augustini, à quo habuisse initium dicunt regulares canonici eorum regulam, & idem dicit Felinus, [k] & idem Nicolaus Boetius. Vnum autem est certissimum quod ordo sancti Basilij est primus, & antiquior, vt ait idem Boetius secundum Cardinalem [l] Alexandrinum, qui fuisse videtur tempore Simachi Papæ, vt ex quodam eius decreto [m] patet. Et idem author ait, quod fortè in eo decreto non loquitur Papa de Beato Basilio, sed de patricio Basilio qui vices gerebat Odoacris Regis, de quo fit in quadam decretali [n] mentio. Carthusienses tamen quorum caput est in Delphinatu non militant sub aliqua istarum regularum, sed habent sua statuta pro regula, & habentur secundum D. Antoninum Florentinum in magna veneratione ab Ecclesia, de quibus in extrauaganti [o] Martini Quarti incipiente, *viam ambitiosæ* habetur. Et sic non vna tantum, sed plures sunt religiones Deo famulantes, vt in quadam dicitur clementina, [p] & in alia decretali, & notat Ioannes Andræas. Et sub regula D. Augustini, vt inquit Antoninus militant omnes canonici regulares, & fratres Prædicatores, quod ipsum ait Ioannes [q] Andræas, militant etiam multæ aliæ religiones, prout in quadam copiosa tabula, quæ communiter à patribus Augustinensibus circumfertur, continetur.

Sub regula autem D. Basilij, quæ fuit prima militant omnes monachi orientalis Ecclesiæ, atque etiã occidentalis. Fratres verò Carmelitæ aliquãdo sub ea fuerunt, de qua aliqua tradit Baldus. [r] His autem nouissimis temporibus fuit quinta quædam regula instituta pro religione Societatis Iesu sub quibusdam institutionibus, de qua in primo tomo fecimus mentionem.

[g] D. Anto. 3. p. tit. 16. cap. 1. §. 5.

[h] Boetius in tra. de vit. Eremit. n. 6.

[i] cap. periculoso. 18. q. 2.

[k] Felin in rubri. de maior. & obed. Boetius in tract. de auctor. magni Consilij & in Parlamen. regiis n. 1. in magna. add.

[l] Cardin in c. & episcopos 17. dist.

[m] c. bene quidem 96. dist.

[n] cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ de constitut.

[o] extrauag. viam ambitiosæ de regul.

[p] Clem. 2. de relig. domib. & c. vn. de relig. domib. lib. 6. Ioan. Andr. in c. fin. de regul.

[q] Andr. vbi s.

[r] Bald in authent. si qua mulier. C. de Episc. & cle. & consil. 120. inspecto claris. consi. 20. incep. supra infra scrip. vol. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum ad solum Papam pertineat has, & alias confirmare religiones.

RESpondeo dicendo, quod ad Papam pertinet confirmare nouum religionis institutum; & Pontifex aut Concilium errare non potest approbando religionem in qua sit vera professio cum tribus votis essentialibus paupertatis obedientiæ, & castitatis, prout resoluunt Cano [s] Bañez, Hieronymus Plati Vvaldensis Cliccoteus, Bellarminus. Et Valentia affirmat oppositum esse errorem, quia vt Ecclesia non potest errare circa bonos mores, & legem de moribus, ita non potest errare ecclesia, neque Papa in confirmatione religionum, cum ad bonos

[s] Cano li. 3 de locis. c. 5 ad 5. Bannes 2. 2 q. 1 ar 10 dubi. 8. Plat lib. 1. de relig. stat. c. 2. Vvald. li. 3 de sacra. c. 9. Cliccoteus li. de voto monastico. Bellarm. li. 4. de mon. c. 4. Valent li 8. Analysis de fide c. 3.

mo-

mores pertineat confirmare constitutiones, & regulam propriā religionis, quæ proponitur, toti per orbem Ecclesiæ, vt iuxta eam perfectionis regulam fideles vitam suam informent, esset autem contra officium pastoris, si malam religionem prober, & veneno pro salutari cibo pascat oues, vt nec errat Pontifex in canonizatione sanctorum, quorum vitam, & mores proponit imitanda toti Ecclesiæ. Er hoc etiam tenet D. Thomas a id probans ex quodam decreto b diecete. Nulli fas sit sine statu sui periculo, vel diuinas constitutiones, vel apostolicæ sedis decreta temerare, quia nos qui potissimi sacerdotis administramus officia, talis transgressionum culpa respiciet, si in eausis Dei desides fuerimus inuenti. Hæc Hilarius Papa in dicto decreto.

a D. Tho. in o pusc. cōtra im pugnant.
b c. nulli fas 25. q. 1.

Quidam significant Episcopum qui suæ diœcesis confirmat statuta posse confirmare regulam totius religionis cum propriis statutis: nam, & Beatus Basilius Episcopus in Oriente, & Græcia instituit monasticum ordinem. Et Beatus Ambrosius cum propria regula fecit monasterium Mediolanense, vt refert Augustinus. c Et Diuus Ambrosius d postquam baptizauit ipsum Augustinum, ait, induimus nouum hominē, Cucula, & Cingulo coriaceo. Præterea idem Augustinus, ait se Hipone fecisse monasterium monachorum antequam esset Episcopus, sed cum Barbarorum incursione dissipatum esset, quidam ex eis monachis venerunt in Italiam, & per Pontificem coadunati, & ad regulam Diui Augustini reformati sunt per Innocentium Quartum anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo tertio, vt referunt e Antonius & Sabellius, quamuis f Nauarrus, negat hunc esse ordinem Diui Augustini, de quo g Genebrardus & Hieronymus Plati.

c Aug. lib 5. confess. c. 6.
d Ambr. 3 p. serm 94.
e Anton. 3 p. histor. tit. 24 c. 14. Sabel. 2. Aenead 9.
f Nauar. in c. statu mo. 9. de regul. Aug. to. 10. serm. 52. ad fratr. in Eremo.
g Genebr. li. 4. chronic. Plati. lib. 2. de stat. relig. c. 22.
h c. vn. de vo. lib. 6.

At sanè causa religionis pertinet ad Papam cum proponatur toti Ecclesiæ quasi lex & regula perfectionis, vt est communis Theologorum. Nec boc D. Thomas negauit, vixit enim post Bonifacium h Octauum, qui id definiuit Papæ reseruari: etenim religionis institutor, vt Apostolos fecit religiosos, ita eis dedit apostolicam authoritatem, qua instituerent formam nouæ religionis salua substantia illius in tribus votis essentialibus, & solus Pontifex, qui in Apostolicam sedem succedit, instituit, quæ forma & solemnitas sufficiat ad professionem habentem à Christo Domino, vim soluendi matrimonium ratum, vt authoritate diuinitus data instituit formam sacramentalium, quibus Deus vim eximiam concedit. Ad illud autem Beati Basilij respondeo, quod Nazianzenus in oratione in laudem Basilij ait ritum monachorum ad ordinem & formam religioni propriam redegisse. Quare Basilius non tam instituit, quam reformauit religionem: nam in quadam epistola i meminit monachorum, qui dispersi erant per Ægyptum sub Antonio, vt refert Athanasius in vita Antonij, & per Palestinam sub Hilarione, vt ait etiam Hieronymus, in eius vita, & in Mesopotamia. De regula autem D. Basilij vide synodum Octauum Gelasij k Papæ & Innocentium l Secundum.

i Epist. 63.
k c. diffiniui mus 18. q. 2.
l c. peruenio fam 16 q. 2.
m Possid. c. 5.
n August. de com vit. cler.
o Côc. Aquisgran. c. 113 Anton. 2. par. hist. tit. 15. c. 16 §. 7 Volater. li. 21 post 1n Turrecr. in c. nolo. 12. q. 1. Nau. in c. statu. mo. 9.
p Bellar. li. 2. de monach. cap. 4.

Ad aliud autem D. Augustini respondetur, prout refert Possid. m in vita eius, quod non instituit nouum ordinem, sed reformauit ordinem elericorum, vt colligitur ex eodem D. Augustino, n vt etiā referunt Concilium o Aquisgraneose D. Antonius, Volaterr. Turrecremata, & Nauarrus.

Et multò minus hi, qui non erāt Episcopi, vt Beatus Antonius, qui non fuit monachorum author, ant Eremitarum, sed incitator, & sic Athanasius in vita Antonij (quam ab illo descriptam agnoscunt patres apud Bellarminum p) refert Antonium in-

Quæst. reg. tom. 3.

uenem à sene iam diu monacho petisse fieri monachum, sed Diuus Hieronymus in vita Pauli ait Antonium, dici authorem vitæ Eremitæ (vt vocat Athanasius) non quod omnes præcellerit, sed quia omnia studia ab ipso sunt incitata.

Bruno doctor Coloniensis eum sex sociis iuit in Eremum Gratianopolitanum, & dedit initium ordini Carthusiensi anno millesimo octuagesimo quarto elapsis decem annis post ordinem Cisterciensem, vt tradunt Genebrardus q Sigibertus, Polydorus, Volaterra, & Antonius, idque reuelatum est Hugoni, eius diœcesis Episcopo horum ordines tacito scientis Pontificis consensu approbati sunt.

q Genebr. lib. 4. c. 151. Sigeb. Chor. Platina in v. c. 22. Polyd. de inuent. li 7. c. 3. Vola. lib. 21. Anto. 3 p. hist. fasciculus temp.

Denique, quia quidam eum periculo prauæ doctrinæ religiones inchoabant Innocētius r Tertius in Concilio Lateranensi, cauit sub excommunicatione latæ sententiæ ne quis sine expressa Pontificis approbatione religionem institueret.

r c. nimia de relig.

Et non errat Pontifex imprudentia dum nouam religionem approbat præmissa diligenti regulæ, & instituti examine, quia approbatio, & promulgatio religionis proponitur à solo Pontifice soli ecclesiæ tanquam regula perfectionis addiscendæ, vt lex ad bonos mores pertinens. Nec obstat, quod aliquæ religiones approbatæ sunt extinctæ à sede apostolica. Nam respondetur, quod interdum procedente tempore, quædam religiones quæ deficiūt à primæuo instituto extinguntur tanquam inutiles, vt Templariorum, & Humiliatorum: nam lex vetus veniente meliori Christi religione abrogata est, vt patet ex D. s Paulo, cum prius fuisset vtilis & sancta. s Ad Heb. 7.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum sint excommunicati fundantes sine licentia sedis Apostolicæ statum cum votis simplicibus.

Respondeo dicendo, quod licet Bonifacius t Octauus sub excommunicatione latæ sententiæ prohibuerit ne quis religionem nouam instituerit sine expresso sedis apostolicæ approbatione, bæc tamen censura non comprehendet eos, qui statum cum votis simplicibus instituerint: nam status beatarum cum votis simplicibus non est religio, sed modus viuendi bonestus. Et sic tenet u Syluester post Innocentium, quod Episcopus potest aliquem acceptare ad professionem, licet non intret monasterium nec profiteatur certam regulam, sed stet in domo sua sub obedientia Episcopi cui præfigatur ab Episcopo certus modus viuendi. Quod argumento cuiusdam x decreti comprobat, & ita tenet post alios Syluester, y Nauarro, & Soto buiusmodi statum non esse religionem, sed esse quendam modum honestum viuendi, qui in lege partitarum est approbatus vbi Gregorius Lopez de hoe etiam tractat.

t c. nimia de relig. dom.
u Sylu. rit. regul. 3. n. 14.
x c. si vir. 27. q. 1.
y Syl. relig. 1. u. c Naua. de orat. not. 7. n. 24 & in c. si di... de reg. n. 11. Sot. li. 7. de iust. q 3. ar. 7 Grego. in l. 17. tit. 1. p. 7. vbi Grego. in glo. 12. & 13.
z 1. tom. q. 11. art. 6.

At per vota etiam simplicia in Societate Iesu fiunt vere religiosi, prout in primo tomo z late defendimus. De distinctione autem votis solemnis, & simplicis infra in hoc tomo agemus.

QVÆSTIO XLIX.

De religione quoad eius species & membra, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum sint aliqui ordinis mendicantes.*
2 *Vtrum Societas Iesu sit ordo mendicans.*

N 3 3 Vtrum

3 *Vtrum regulares canonici Ecclesiarum Cathedralium eiusdem sint ordinis & rationis cum reliquis canonicis regularibus.*

4 *Vtrum Eremitæ sint vere religiosi.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sint aliqui ordines mendicantes.

Respondeo dicendo, quod religionis nomen, ait Cicero à relegendo libros diuini cultus esse deductum. Lactantius vero à religando nos Deo Augustinus à religendo Deum, quem dimisimus religionis nomen deduxerunt. Nec desunt qui à relinquendo deduci illud opinentur, quasi Deo dicata separata ab hominis esse debeant, sed Lactantiana deductio mihi magis consona, & linguæ Latinæ & significato videtur. Quod etiam placuit Ioanni [a] Trullo nam religiosa Deo addicta vocamus, & religiosos Deo deditos & religatos vsu frequenti dicimus. Quæ religionis ethymologia à Cardinale Caietano [b] probatur, & hanc amplectitur Soto [c] dicens religionis nomini ne communi vulgarique significatu vniuersos comprehendi mortales, ac præcipuè Christianos, quatenus Deum virtutum officiis secundum legis præcepta colunt, at vero per Antonomasiam illis tribuitur, qui vltra præceptorum culturā, consiliorum statum compescunt siue religio à religando dicatur nempè, quod præter præceptorum nexum actiori se vinculo religant, siue à relegendo dicti sint, quippe qui omnia quæ ad cultū Dei pertinent tractent, cum his conuenit Ioannes Climacus à Dionysio Carthusiano [d] citatus dicens monachus est qui solum quæ Dei sunt agit cogitat loquitur, Christo vnitus omni tempore loco & negotio. Et sic religio si definiatur definitione quidditatiua est status pœnitentiæ exercitium & schola perfectionis, prout ait D. [e] Thomas, hac enim methodo facilius ad charitatem Dei & proximi peruenitur. Inter alias autem religiones illæ ad charitatē Dei, & proximi maximè accedunt, quæ inter mendicantes connumerantur, quæ ex iure [f] commune quatuor tantum sunt ordo, scilicet, Prædicatorum, & ordo D. Augustini Eremitarum, & ordo D. Francisci, & ordo Carmelitarum, de quibus in primo tomo latè diximus in quo etiam proposuimus ordinem Societatis Iesu esse ordinem mendicantem, de quo in articulo sequenti latius disputabitur.

a Trullus de perfect. stat. sanc. regul. c. 3 nu. 1.
b Caiet. 2. 2. q. 81. art. 1.
c Sot. lib. 3. de iust. q. 2. ar. 1.
d Carthu. de refor. claust. c. art. 3.
e D. Tho. 2. 2. q. 187. art. 2.
f c. 1. de vit. lib. 6.

ARTICVLVS II.

Vtrum Societas Iesu sit ordo mendicans.

Respondeo dicēdo in Societate quosdam scholares nuncupari, qui licet non sint solemniter professi, nihilominus tria substantialia vota emittunt, nec à Societate extra in eursum apostatiæ recedere possunt, licet Præpositus generalis illos expellere valeat. Qui scholares licet nihil in particulari possideant, tamen eorum collegia, in quibus ipsi ad discendas literas & docendas existunt bona immobilia annuos census, pluraque alia in communi retineant, ea quo non possunt dici mendicantes iuxta quandam [g] decretalem, sicut de Carthusiensibus, qui in communi multa possident in particulari nihil habent, quod non sint mendicantes consuluit [h] Abbas, & huiusmodi nouitij non sunt propriè de corpore societatis neque immutabiliter religiosi, sed ex alia parte videtur mendicantes debere nuncupari: nam licet sint nouitij, inspecto tamē fine ad quem intra probationis tempora instituuntur, possunt etiam quodammodo mendicantes nuncupari, cum vniuscuiusque rei finis sit præstantissimus, & considerandus: nam cum vnumquodque alicuius gratia fiat, vt inquit Aristoteles, [i] cum ipsi ordinentur ad profitendum ordinem professorum mendicantium, mendicantes per consequens debent nuncupari. Animi enim destinatio, quæ ex actu inchoato, licet non consummato deprehenditur habetur interdum pro opere perfecto & consummato licet casu fortuito, aut alio impedimento non perueniat ad effectum argumento cum id dam [k] legis. Quod etiam loquens de nouitio scribit Petrus de [l] Ancharano. Præterea licet ipsi habeant bona immobilia, & redditus annuos possunt nihilominus mendicantes dici eo respectu, quod ipsi mendicare cogētur si de facto bona aliqua, aut redditus non haberent, prout probat Rebuffus. [m] Præterea si rectè quis intueatur ipsi scholares, vt ex serie constitutionum Societatis apparet nihil possident in communi, nec in particulari, nam præpositus generalis est gubernator collegiorum & redituum annuorum distributor, quos pro scholerium victu & vestitu, aliisque necessariis, & pro collegij sustentatione expendit, nihil tamen pro se, aut societate retinendo, & sic huiusmodi scholares nihil certi habent, nisi id quod à præposito generali ex benignitate quodammodo suscipiunt. Hæc & alia pro vtraque parte adducit Horatius [n] Mandosius.

Loquendo autem de Societate professorum sine dubio dicendū est huiusmodi societatem esse mendicantem, & priuilegia mendicantium religionibus concessa ad ipsos quoque spectare, inspectis eius constitutionibus etiam per sedem apostolicam confirmatis, quæ confirmatio ad effectum, de quo agimus fuit necessaria, cum religiones, quæ ob sunt mendicantes ea propria regula, sed tantum ex eius constitutionibus non veniant appellatione mendicantium, nisi illæ constitutiones sint per Papam cōfirmatæ, vt post Ioannem Andræam scribit Ancharanus [o] dum ostendit fratres seruorum Sanctæ Mariæ, non esse ordinis mendicantium. His autē constitutionibus cauetur professos huiusmodi Societatis non posse aliqua bona immobilia seu redditus annuos in particulari seu in communi possidere, nec aliqua annua relicta etiam ad vtilitatē seu pro sacramenti luminaribus percipere, nec aliquid pro concessionibus, seu aliorum sacramentorum ministerio, etiam sub nomine eleemosynæ exigere, nec arculam in qua solent Christi fideles eleemosynas conijcere in eorū ecclesiis, seu alibi retinere, adeo, vt huiusmodi Societas non solum in paupertate, sed in extrema necessitate in Domino tantum confidens, qui volucres cœli pascit constituta videatur, & hoc vt huiusmodi religiosi ab omni auaritiæ contagione remotissimi, & Deo liberius inseruiāt, & ad proximi ædificationem aptiores se reddant.

Vnde ex hoc concludendum est Societatem hāc prorsus mendicantem esse inspecta mendicantium definitione, quæ est vt ij mendicātes dicantur quibus regula, vel constitutio interdicit possessiones siue redditus ad propriam sustētationem, & incerta mendicitas solet eis præbere victum per publicum quæstum iuxta ea, quæ in luto [p] traduntur vbi glossa Archidiaconus, & Ioannes Andreas tradit citam Petrus Rebuffus. Si ergo Societas mendicans existit, consequens est, vt ipsa gaudeat priuilegiis mendicantibus concessis non communicatione solum, sed ea propria natura, vt in simili religione di-

g cap. exiit. §. porro. de verb. sign. lib. 6.
h Abbas consil. 27 col. 2. li. 2.
i Arist. 2. physi. c. 16.
k l si non sum. §. quod. ff. de auro.
l Anchar. cons. 69 contra de... nu. 2.
m Rebuf. in per concor. l. de regul. ad prælat. nominat. sectidas in v. mendicantib. v. sicut illi qui in fundati.
n Mandos. de promul. ... glo. 9. à nu. 9.
o Anchar. in c. 1. not. 4. de relig. dom. li. 6. & cons. 322. in fin.
p c. 1. §. confirmatos de relig. dom. lib. 6. glos. in c. quo... vbi Archid. & Ioa. Andreas ... lib. 6 Rebuf. ... concord. ... de regia ad prælat. nomin. faciēd. §. 4. v. mendicantes.

xit [a] Archidiaconus, vnde etiam pariter ipsa Societas ligabitur constitutionibus apostolicis de mendicantibus loquentibus vt qui sentit commodum, etiam incommodum sentire debeat, & hoc voluit dicere [b] glossa.

[a] Archid. in c. diacon. 3. d. 93.
[b] gloss. in cap. ver. de excess. prælat.

Et licet prædicti scholares non sint mendicantes, non ex hoc possent facere, quod dicta Societas non sit mendicans, sicut & nouitij, qui non sunt incommutabiliter religiosi, & corpus religionis non constituunt, nec dicuntur propria membra religionis non possunt operari, quod aliqua religio non dicatur mendicans, ex hoc solum, quod ipsi proprium retinentes in ea existant, cum quibus nouitiis ipsi scholares videntur habere aliquam similitudinem, licet enim non possint à Societate ad eorum libitum recedere sicut nouitij, nihilominus exeunt ad libitum præpositi generalis, & sic non videntur esse propria, & incommutabilia eius membra sicut sunt professi qui dicuntur membra inseparabilia, vt inquit Aretinus, [c] quia illud est proprium, & incommutabile membrum, quod à suo corpore non separatur iuxta tradita in iure [d] & notata à Bellameta, & Soccino. Et quod ipsi scholares Societatem non constituant patet ex quibusdam literis apostolicis Iulij Secundi, in quibus nonnullæ Societatis constitutiones inseruntur, vbi inter cætera dicitur, quod Societas habeat collegia in quibus scholares velut in quodam seminario existant, & sic diuersa est Societas ab huiusmodi seminario. Quod etiam clarius liquet ex aliis literis Pauli Tertij, vbi dicitur, quod scholares huiusmodi peracto studiorum suorum cursu, & qui in literis aliquid profecerint in Societatem admitti possint, ex quibus verbis necessario supponitur, quod antea non erant de Societate, neque Societatem constituebant. Hæc dicta sint vt clarius pateant ea, quæ de hac sacra religione in primo tomo [e] diximus.

[c] Aretin. in tract. de testa. gloss. 9 v. item volens quot eccle sia nu. 2.
[d] c. non liceat de præscrip. c. nō deant à capite d. 2. Bellamet. consi. 20 col. 1. Soccinus consi. 7. num. 6. quæsitorum in prim. lib. 1.
[e] 1. tom. q. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum regulares canonici cathedralium ecclesiarum eiusdem sint ordinis & rationis cum reliquis canonicis regularibus.

RESpondeo dicendo, prout asserit Ioannes [f] Trullus, quod non defuerūt olim ac hodie dasunt qui in hanc leuem opinionem protrudantur, vt sibi suadeant canonicos regulares ecclesiarum cathedralium non esse eiusdem religionis, & ordinis cum reliquis canonicis regularibus monasteriorum, collegiatarum insignium ecclesiarum. Ad quam opinionem refellendam duo idem author facit fundamenta. Quorum primum est quamuis ecclesia cathedralis canonicorum raro, aut nunquā monasterium aut cœnobium appelletur, quia tamen regularis est verissimè monasterium est, atque cœnobium & conuentus siquidem vulgare est sub nomine ecclesiæ monasterium etiam intelligi atque comprehendi. Hinc est, quod D. Augustinus in sua regula octo in locis regularium canonicorum domum, & monasterium nuncupauerit, quæ tamen ecclesia cathedralis erat.

[f] Tru. Tus li. 1. de commen. & differ. cano. reg. c. 30.

Secundum fundamentum, vbi est idem religionis habitus essentialis eademque solemnis professio ibi idem est ordo & ratio. Hac enim ratione ac discrimine vniuersæ religiones à se inuicem differant, & secernuntur. Quibus prædictis fundamentis te soluit prædictus author dubitationem in articulo propositam persequentem conclusionem.

Sit conclusio, Omnes Canonici regulares tam ecclesiarum cathedralium sine monasteriorū eiusdem ordinis & religionis sunt, vbi enim idem est habitus & professionis ratio ibi est eadem iuris dispositio, sed vniuersi Canonici regulares eandē professionem emittunt eundemque habitum gerunt, nempè togam lineam. igitur omnes Canonici regulares, canonici etiam cathedrales sunt cum reliquis eiusdē ordinis, & religionis. nemo enim profecto vir cordatus non leuiculam rationem existimaturus est, quod hac sola exigui momenti consideratione, quia, scilicet, Ecclesia alioquin regularis cathedralis est monasterium esse iam desinat, ipsiusque Canonici à verorum regularium canonicorum prædicamento, & consortio excludantur, ad hoc tamē ferendum iudicium Ecclesiæ cathedralis ratio impertinens est. Præterea hoc constat ex his, quæ tradit [g] Florentinus in Ecclesia cathedrali Oxomēsi in regno Castellæ sub dedicata Episcopo instituti fuerunt canonici regulares, è quorum numero, & canonicus, & supprior erat Beatus Dominicus, erat autem professus secundum regulam B. Augustini, quam postea suis fratribus prædicatoribus profitendam tradidit.

[g] Floren. 3. p. hist. tit. 23. c. 4.

Probatur etiam, nam in quadā [h] decretali sic habetur, innotuit nobis, quod Vigorensi Ecclesia destituta pastore, prior & conuentus eiusdem Magistrum M. Archidiaconum Euoracensem in Episcopum elegerunt, & inferius in alia decretali [i] sic dicitur: Vitonensis Ecclesia pastore vacaret Archidiaconus cum suis fautoribus Salubriensem diaconum, prior vero, & complices eius præcentorem Linconensem, in Episcopum elegerunt, &c. vbi glossa [k] Vitonensem Ecclesiam, & conuentum, & priorem habere astruit: ergo Canonici illarum Ecclesiarum cathedralium regulares erant, id quod & Ioannes Andræas asserit.

[h] c. innotuit. de elect.
[i] c. cum Vitonenses eod. tit.
[k] gloss. v. Vitonensem.

Id ipsum probatur ex alia decretali: [l] ibi G. qui in tua & Tholosana Ecclesia & Archidiaconus cōstitutus, & in vtraque ecclesia regulariter professus, ergo Cathedrales canonici ecclesiarum Metropolitanarum Burdegalensis, & Tolosanę regulares canonici erant. Quo in loco ait glossa canonicum regularem fieri posse Archidiaconum.

[l] c. præterea de præbend.

Præterea id constat ex aliis [m] decretalibus, vbi cum glossa legimus canonicos Bethleemiticos, & Nazarethenses emittere solitos professionem secundum regulam Diui Augustini, dareque consueuisse habitum lineum qui proprius est habitus canonicorum regularium, vbi textus locum illum canonicam vocat, & pro verbo profiteri glossa vtitur verbo monachari, sed has ecclesias prædictas cathedrales esse compertum est ex registro Innocentij Tertij, ergo canonici cathedralis Ecclesiæ sunt etiam cum cæteris regulares, sunt & alia quam plurima iuris canonici loca, quæ rei propositæ stabiliendæ non parum conducunt, ad eam tamen computandam fastidiosam prolixitatem prætermittimus, siquis vero eadem plura nosse cupit perlegat Augustinum [n] Ticinensem in sui canonici ordinis propugnaculo qui rem copiosè, & luculenter perstringit.

[m] c. cum super elect. de confes. ea sicut nobis de regul.
[n] Ticinensis part 3. cap. 5.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum Eremitæ sint verè religiosi.

RESpondeo dicendo, quod multiplex est Eremitarum genus. Primi dicuntur Sarabitæ discurrentes hinc inde, qui dicunt se Christum sequi in eo, quod Christus circuibat ciuitates & Castella,

secundi dicuntur anachoritæ Hebraicè, Græcè vero Eremitæ solitariè viuentes, quos Græci etiam vocant *ἀναχωρήτας* ab eo, quod procul ab hominibus soli recesserunt in desertis viuere nuncupantur, de quibus agitur in [a] iure tradunt Philippus Francus, & glossa quædam allegat nouelam constitutionem de monachia vbi pro eisdem anachoritæ, & hesicastæ ponuntur, quæ etiam dicunt se Christum imitari in eo, quod solus agebat in desertis secundum illud Matthæi [b] ductus est Iesus in desertum, & in montem ascendit solus orare, & de his in quodam dicitur decreto [c] qui verè, & pure solitariam vitam eligunt digni sunt conuenienti honore. & ipsi subsunt episcopo secundo glossam [d] quandam & tenet Cardinalis Alexandrinus, & tradit Nicolaus Boaerius. Tertij dicuntur cœnubitæ, id est in congregatione viuentes: hi videntur orti sub Eliseo, qui constituit Cuneum Prophetarum, id est religiosorum. Et isti cœnubitæ habebant diuersos modos viuendi, & ad diuersa deputantur, vel ad actiuam, vel ad contemplatiuam, vel mixtam vitam secundum regulas & constitutiones eorum, quos profitentur, de quo per Beatum Antoninum Ioannem Andræam, sicut diuersificantur religiones secundum diuersitatem operum, ad quæ ordinantur quia vna ordinatur ad peregrinos hospitandos, vt ordo Cruciferorum Beati Antonij Viennensis aut Arelatensis, alia ad captiuos visitandos vel redimendos, vt ordo de Trinitate, seu Beatæ Mariæ de Mercede, vna ad actus contemplatiuos, alia ad actiuos alia vero ad mixtos. Et ipsi in Ægypto diuisi sunt per decurias, atque centurias secundum Diuum Hieronymum, ita vt nouem hominibus præsiderit decimus. Et sub his cœnobitis comprehensi sunt omnes monachi quorum Beatus Benedictus dicitur primus in ecclesia occidentali, & Beatus Basilius in Orientali, quamuis, & prius etiam multi sancti patres præfuerint magnis congregationibus, vt Beatus Antonius Pachomius Isidorus & alij. Ex quibus secundum Beatum Antoninum [e] Florentinum fuit vnius de sancto Victore Magister & deuotissimus. Vnde concludo secundum veram, & communem interpretationem iurium, & Doctorum supra allegatorum statum Eremitarum, seu vitam Eremiticam, tam primorum quam secundorum, & vltimorum, scilicet, Serbitarum, Anachoritarum, & cœnobitarum religiosorum de iure esse approbatum, & ipsos inter personas ecclesiasticas, & religiosas numerari, vt tenet Abbas [f] Siculus, & sentit Nicolaus Alexandrinus, & sic gaudere debere priuilegia religiosorum quandiu in ecclesia, & seruitio Dei habitum gestant religiosum, prout Nicolaus Boerius [g] tradit.

[a] c. vn. de excess. præla. li. 6. & ibi Franc. in vlt. nota Auth. de monach. § ergo dum & in gl. v. hesicastus
[b] Math. 4.
[c] 16. q. 1. c. ip. qui ver. c. si. d. 35.
[d] gl. in d. ca. qui vere Card. in c. si autem 12. q. 4. Boerius de sta. & vit. Erem. n. 3.
[e] Floren. 3. p. ti. 30. ca. 10. §. 4.
[f] Siculus in cle. cupientes de pœni. Alex. in c. si quis nu. 30 dist.
[g] Boer. vbi su. nu. 22. & 23.

QVÆSTIO L.

De religione quoad obligationem religiosorum in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum regulares profitentes seruare regulam obligentur ad omnia contenta in regula.*

2 *Vtrum regulares promittentes regulam peccent semper mortaliter regulam frangendo in minimis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum regulares profitentes seruare regulam obligentur ad omnia contenta in regula.

RESpondeo dicendu, quod dum quidam regulares ita profitentur seruare regulam & constitutiones, quantum ad verba, & vt patet exterius, tenentur ex præcepto singula, quę continentur in regula seruare, vt patet per D. [h] Thomam dicentem, quod talis videtur ex voto se obligare ad singula contenta in regula, sed tamen in rei veritate ex intentione instituentis regulam, aut professionem ad prædicta omnia non tenetur si intendat profiteri, vt consuetum erat in tali ordine, & secundum intentioné legis, & non aliter in sua mente explicandu. Quod patet primo, quia ibidem sanctus Doctor sub infert, quod ex hoc sequeretur religionis statum esse in laqueum peccati mortalis, quod vix aut nunquam posset declinari, quasi dicat quod hoc nullus author regulæ probare intendit. Quod autem subiungit, sancti ergo ordinum institutores hoc facere volentes ordinauerũt talis professionis formam in qua periculum esse non possit: non intelligitur de omnibus, sed de quibusdam vt patet per eundem D. Thomam [i] dicentem quod is, qui profitetur regulam non vouet seruare omnia, quæ sunt in regula, scilicet, omnia ex institutoris intentione. sed vocat vitam regularem, quæ essentialiter consistit in tribus votis: & D. Thomam sequitur expressè Abbas. [k] Et hanc eandem opinionem tenet expressè idem [l] Abbas. *Nec obstat, dicit si dicatur quod veniens contra regulam veniat contra votum cum solemniter in aliquibus religionibus regulam seruare promittatur: nam vt dicit D. Thomas quem sequitur Archidiaconus professio non refertur ad omnia contenta in regula, sed ad tria substantialia regulæ super quibus essentialiter est fundata omnis regula religiosorum de quibus in cap. cum ad monasterium in fine, de statu regularium. Omnia vero illa contenta in regula tendunt ad finem illorum trium. Vnde promittens seruare regulam intelligitur promittere, vt ducat vitam regularem, quæ quidem est essentialiter fundata super illis tribus. Hæc Abbas.*

Vnde & quibusdam religionibus cautius aliqui profitentur non quidem regulam, sed viuere secundum regulam, idest tendere ad formationem suorum morum secundum regulam sicut secundum quoddam exemplar, quod tollitur per cõtemptum, in quibusdam autem adhuc cautius promittendo obedientiam secundum regulam, ita quo professioni non contrariatur, nisi quod est contra præceptũ regulæ. Hæc D. [m] Thomas. Et hoc patet manifestè per determinationem [n] ecclesiæ vbi de fratribus minoribus, qui profitentur regulam seruare determinatur, quod ex professione suæ regulæ non tenéntur sub præcepto ad omnia quæ sunt regulæ, sed ad ea quæ in ea sunt de præcepto, quod probatur ibi ex intentione authoris, idest Beati Francisci qui decernit quòd quoad quædam ex vi verbi transgressio est mortalis, & quoad quædam alia non.

Ex dictis patet, quod regula Beati Basilij, & D. Benedicti, & D. Augustini, & D. Francisci, ex vi sua etiam si quis ea profiteatur non obligant sub mortali nisi ad sex, primu ad obedientiam præcipientis prælati, & secundu ad non habendum proprium, tertio ad non contrahendum matrimonium, in quibus tribus vita regularis, quã quis profitetur consistit, quarta ad seruanda præcepta regulæ, quintu ad non agendum ex contemptu, qui tamen ex consuetudine sola transgrediendi non inducitur secundum D. [o] Thomam, sexto ad non contemnendam perfectionem, quæ est suæ professionis finis, & necessariu requisita ad finem, vt habitus virtutum, & aliquando actus. Quæ omnia deduci possunt secundum prædicta ex quolibet modo profitendi, & consequenter prędictæ regulæ ex vi sua præter tria vota substantialia obligant solum ad alia tria. ex vi tamé aliena obligant ad multa alia, scilicet, ad præcepta legis Dei, vel legis naturalis, vel humanæ in quam

[h] quodlibet 1. q. 11 ar. 4.
[i] D. Tho. 2. 2. q. 185 ar. 9. ad 1.
[k] Abba in ca. Dios qui de vit. & honest. cle. n. 3.
[l] Abba in c. a nam conc. præben. de cosf.
[m] D. Tho. 2. 2. q. 186. ar. 9. ad 1.
[n] cle. exiuit de verb. signif. li. 6.
[o] D. Tho. vbi su. ad 3.

quam tum recapitulant dictas leges. Quomodo autem in regulis vel constitutionibus prædictorum ordinum aliquid sit præceptum vel non sit, & de intellectu regularum ipsorum hic non ago, cum vnaquæque religio circa hoc suo sua expositione gaudeat.

ARTICVLVS II.

Vtrum regulares promittentes regulam peccent semper mortaliter regulam frangendo in minimis.

RESpondeo dicendo, quod dum quidam regulares ita profitentur, voueo seruare regulam nó intendunt se obligare sub peccato mortali ad singula leuiora, nam & promissio iurata de re leui etiã totali non obligat sub peccato mortali, prout tenẽt D.[a] Antoninus, Syluester Soto, Nauarrus Alcocer, & recentiores Salmanticæ Academiæ contra Caietanum & alios dicentes esse mortale. Item votum de releui etiam totali non obligat sub peccato mortali, prout tenet Nauarrus.[b]

[a] Anton. 2. p. tit. 10. c. 8. §. 3. col. 3. & tit. 11. c. 2. §. 4. Syl. mira 2 §. 7. v 7 mr. 4. § 2. Soto li. 7. de iustit. q. 2. art. 1. & lib. 8 q. 1. art. 7. dub. 1. & q. 2. art. 3 & libel. de abusu ... c. 6. Alcocer in sum. c. 12.
[b] Nau. c. 23. nu. 49 & 62. in fin. & c. 12. nu 20.

QVÆSTIO LI.

De religione quo ad eius priuilegia in duodecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duodecim.

1 *AN indultis priuilegiis concessis intelligantur indulta concedenda.*
2 *Vtrum concessis alicui religioni priuilegiis concessis aliis religionibus & quibus illæ vtuntur censeantur indulta quæ vsu sunt acquisita.*
3 *Vtrum concessis alicui priuilegiis quatenus sunt in vsu.*
4 *Apud mendicantes teneantur se certiorare vtrum sint in vsu, & vtrum sufficiat, quod possint vti.*
5 *Quo pacto priuilegia in religionibus amittantur.*
6 *Vtrum priuilegio prohibitiuo aut irritanti possit renunciari.*
7 *Vtrum priuilegio non faciendi ex consuetudine quæsito per vnum actum contrarium amittatur.*
8 *Vtrum priuilegia concessa religioni censeantur concessa eiusdem religionis prælato.*
9 *Vtrum priuilegia concessa præposito proprietario commendatario concessa censeantur.*
10 *Vtrum priuilegium concessum collegio, & conuentui censeatur concessum personis singularibus.*
11 *Vtrum priuilegium concessum singularibus personis religionis censeatur concessum prælatis eiusdem religionis.*
12 *Vtrum priuilegia concessa religiosis professis ad nouitios extendantur.*

Multa de priuilegiis regularium dicta sunt in primo tomo & in his totris quam plurima præclara tinguntur, nunc autem de religionibus in particulari differens de earum priuilegiis aliqua dicere, & addere operæ pretium esse duxi.

ARTICVLVS I.

An quando aliquod indultum concedit omnia priuilegia quomodolibet concessa aliis ordinibus in eodem priuilegio concedenda indulgeantur.

REspondeo dicendo, quod innumera sunt priuilegia religionibus concessa, & quibus Sanctitas Domini Papæ vult eas exornare, attamen priuilegia earum quibus quomodolibet fruuntur licet alicui religioni in particulari concedantur tantum debent intelligi de concessis, ad concedenda autem extendi minimè debent, prædicta enim verba sonant in præteritum, in futurum autem protrahi non possunt, prout tradit expressè Rippa.[c] Et confirmatur, nam legans omnia bona sua non censetur futura legasse, vt in quadam lege[d] dicitur. Et facit: nam si Papa voluisset futura priuilegia concedere vtique id expressisset exemplo Imperatoris[e] Iustiniani, quia ergo id non expressit certè non præsumitur concedere concedenda, sed tantum concessa. Quod etiam tenet Baldus[f] post Guilermum de Cunu Abbas, Antonius Corsetus, Matthæus de Afflictis, quibus in locis communiter concludunt concessionem priuilegiorum non trahi ad priuilegia futura. Et in hoc maximè differunt concessiones priuilegiorum à legibus: lex enim & statutum loquens per verba præteriti temporis extenditur ad futurum argumento cuiusdam legis[g] vbi tradit Bartolus.

Nec obstat, quod in dicta cõcessione dictio, *vniuersis, omnia*, proponatur, quæ nullum videtur excipere iuxta quandam legem, &[h] Carolus Ruinus[i] ostendit dictionem omnia vniuersalem non solum quoad modum verum etiam quoad tempus, vt futura complectatur, quod etiam consuluit Marcus Antonius, Natta.[k] Hoc enim verum est quando dictio vniuersalis, ad omnia indeterminatè refertur, vt si dicas per omnia sunt exæquata legata fideicommissis, vt in quadam lege[l] dicitur, non autem si determinatè, vt in casu nostro vbi dictio, omnia modificatur per illud, quod additur, scilicet, concessa, vt tenet Bartolus[m] & clarius, Rippa, & moderni post Soccinum. Vnde Summi Pontifices volentes in suis Bullis indulgere religioni alicui concessa, & concedenda aliis religionibus id vtique exprimunt.

[c] Rippa in l. 1. col. 1 v ... de declara ff. de lo
[d] ... l. ... ff de ... & ... legat.
[e] l. Cum ... C. de Episc. & cleric.
[f] Bald in d. ... Abbas in c. ... sup. ff ... de ... vel ... Consp ... in ... Afflict ... verb ... quæ ... regalia.
[g] l. ... C. de hæred. vbi Bart. ...
[h] ... 2 ff de ... & argum. legat.
[i] l ... ff de leg. ...
[k] Ruin. consil. 6 ... lib. ... n. 35. lib 5.
[l] Natta consil. 515. ... n. 18.
[m] l. ... ff de leg. ... Bart. ... quia circa ... Rippa & modernos post Soccin ...

ARTICVLVS II.

Quando alicui religioni conceduntur priuilegia concessa aliis religionibus, & additur ac quibus illæ vtuntur potiuntur & gaudent, quæritur an hæc clausula præcedentia amplet: ita vt in hoc casu videantur dictæ religioni concessa aliis religionibus concedi, & etiam ea quibus ipsæ religiones vtuntur hoc est illa, quæ vsu & consuetudine acquisierunt.

REspondeo dicendo primo, quod vtcumque sit, illa intelliguntur ex hac concessione dictæ religioni concessa, & communicata, quæ concessionis tempore erant in vsu, cum enim ex non vsu priuilegium amittatur, sequitur quod Papa concedens dictæ religioni aliarum religionum priuilegia voluit de his intelligere, quæ erant in vsu, non autem de his, quæ non erant in vsu, & quæ cum essent per nõ vsum amissa non poterant amplius dici priuilegia, neque de his tanquam de non ente aliqua fieri dispositio: cum nullius sint qualitatis, prout tenet[n] Baldus. Quod confirmatur, quia Papa in concessione de qua agimus voluit, adæquare hanc religionem quantum ad priuilegia aliis religionibus, puta mendicantium, vnde non debet esse excessus in adæquatione argumento cuiusdam legis[o] cum ibi notatis, qui sane esset si dictæ religioni ea priuilegia essent concessa, quæ ex non vsu mendicantes, eorum gratia amisissent, & quibus illi amplius vti non poterant.

[n] Bald. in ca. significante, ...
[o] ... c. ... gat ...

Sc.

Secundo dico, quod per dictam clausulam acquiruntur dictæ religioni etiam priuilegia, quæ aliis religionibus non fuerunt concessa à Sede Apostolica, sed cōsuetudine acquisita. Quod aliquibus decretis [a] videtur probari & tenet Petrus de Vualdis Barbacia, & Thomas Grammaticus. Et hoc probatur: nam consuetudo & priuilegium æquiparantur iuxta quandam decretalem [b] iuncta sua glossa. Ex quo alias in quodam causa Auriensis diœcesis decimarū coram Nouato, tunc Rotæ auditore inter Abbatem & conuentum Sanctæ Mariæ de Osseta ordinis Cisterciensis, & monasterium Sancti Stephani ordinis Sancti Benedicti resolutum fuit monasterium & conuentum de Osseta non teneri ad aliquam solutionem decimarum pro eius prædiis sub parrochiali ecclesia dicto monasterio Sancti Stephani perpetuo vnita existentibus, & quæ vel proprijs expensis colebat vel aliari coleudas tradebat, sed decimas colonorum ad ipsum monasterium de Osseta spectare non tam ex priuilegio Sixti IIII. de quo forsan aliqua erat hesitatio, quam ex consuetudine non soluendi, & à colonis percipiendi, quæ vim priuilegij habet vt ipse Nouatus in eius manuscriptis decisionibus annotauit, & refert Horatius Mandosius. [c]

Aduertendum tamen, quod consuetudo, vt ex ea priuilegium acquiratur debet esse præscripta, quia illa propriè dicitur consuetudo, prout dicitur in iure [d] & tradit Baldus. Quæ autem dicatur consuetudo præscripta scribunt glossa [e] Baldus & post alios Menochius & latè Rochus de Curte. Quod autem consuetudo immemorialis habeat vim priuilegij, est quidam textus, [f] quod nos superius diximus in primo [g] tomo.

Aduertendum etiam, quod tantum priuilegia consuetudine acquisita quibus mēdicantes eo tempore vtebantur videntur concessa non autem, quæ postea consuetudine acquisierūt, vel forsan in futurum acquirent, quod ex illo verbo, *vtuntur*, posito in dicta clausula colligitur, quod de eius natura ad futurum non porrigitur, vt in simili casu scribit Felinus, [h] nisi forsan alicui religioni essent communicata mendicantium priuilegia tempore communicationis consuetudine acquisita, & in posterum acquirenda, vel generalius omnium mendicantium priuilegia tam præsentia quam futura quibus, & priuilegia consuetudine quæsita verborum generalitate comprehenderentur. Quod quomodo sit intelligendum sequenti articulo dicetur.

a 9. q. 3. c. 7. cunque restione § primates innecto sua gl. v. consue. c. quia per ambitiones in prima. iuncta gl. v. antiq. 64. d. Vuald. in tracta. de can. E. pis. & par. 3. c. 3. nu. 28. Barbat. consil. 81. col 8. li. 1. Gram. consil. 93. num 2. & seq.

b c. nouit, iuncta glo. v. consuet. de iudi.

c Mando. de prius ad vost. glo. 16. n. 61.

d c. Cum ana. de elect. Baldus l. binero. sed portam ne. C. de aduo diuersi iudic.

e gloss. & alij in l. 2. & Bal. in Rubr. C. quæ sit longa consue. Menoch. de arbitr. li. 2. casu 83. Rochus de Curte de consuet. sect. 3.

f l. 3. in fin. ff. de aqua pluuia arce.

g in 1. tom. q. 31 art. 8.

h Felin. consil. 93 verum regula. nu. 3.

ARTICVLVS III.

Dato quod dictæ religioni concedantur priuilegia quibus mendicantes vtuntur potiuntur & gaudent, quæritur, vtrum sufficiat quod ipsi mendicantes tempore possint vti dictis priuilegiis, an necessarium sit quod actu his vtantur.

RESpondeo dicēdo, quod sufficit, quod eo tempore his priuilegiis vti potuerint, primo quia quod mendicantes eo tempore priuilegiis vti potuerint est potentia multum propinqua actui & potentia propinqua actui habetur pro actu, vt inquiūt Baldus [i] Iason & Guiliel. à Monferrat. Secūdo quia si requirerentur priuilegia tempore concessionis fuisse in vsu actu & potentia, proculdubio concessio facta dictæ religioni nihil operaretur, vix enim in eodem instanti quo facta fuit concessio aliquod mendicantium priuilegium actu, & potentia esset in vsu, & sic concessio huiusmodi redderetur illusoria: priuilegium autem, ita interpretari debet ne reddatur illusorium, & sufficit vt aliquid operetur, vt est notum in iure [k] & tradunt Baldus & Petrus de Vualdis. Et non est absurdum, vt suadente ratione illa verba, *quibus vtuntur & potiuntur*, exponamus, idest quibus vti possunt sicut, & alias verba duodecim tabularum, ibi *si qua pluuia nocet* veteres [l] interpretati sunt, idest nocere poterit. Quod & refert Iurisconsultus Pomponius, ipse quoque exponens verbum, *videbitur*, idest videri poterit. Quod etiam scribit Oldradus [m] & tradit Ruinus.

i Bald. in l. Pen. ff. de mil. test. Iaso in l. diuortio §. interdum nu. 15 ff. solut. mat. & in l. inter causas § sed & si vacantem ff. Q. Guil. à Monferrat. de succ. ab intest. dup. 3.

k c. in his de preus. c. si Papa eod. tit. lib. 6. Bald. cons. 150. post pr. in. Vual. de can. episco. & par. verb. 1. n. 1. q.

l l. Labeo. ff. tabula.

m Oldrad. consil. 128 quæritur ad ii. uestigatione 2. Ruin. consil. 8. vol. 1. libs.

Ex quibus infertur qoomodo sit intelligendum illud quod in fine articuli præcedentis resoluimus, quod tantum priuilegia cōsuetudine acquisita quibus mendicantes eo tempore vtebantur videntur prædictæ religioni concessa propter dictum verbū, *vtuntur*, quod ad futurum nó porrigitur: illud enim debet iuxta prædicta explicari, ita quod dicta religio possit frui priuilegiis consuetudine acquisitis quibus actu vtuntur vel possunt vti cum sit ipsis iam acquisita, non autem his, quæ postea possunt consuetudine acquirere, his enim non possunt vti potentia propinqua, sed potentia satis remota.

ARTICVLVS IIII.

Cum dictæ religioni concedantur priuilegia mendicantium quatenus sunt in vsu. Quæritur an priuilegium præsumatur esse in vsu, & an dicta religio volens vti aliquo priuilegio mendicantium teneatur se certiorare, an illud apud mendicantes in eo tempore esset in vsu nec ne.

RESpondeo dicendo primo, quod aut apparet, quod priuilegium eo tempore quo religio vult vti illo sit etiam apud mendicantes in vsu, & eo casu præsumi debere etiam eo tempore quo concessio facta fuit illud priuilegium in vsu fuisse, præsumendum est enim actum fieri legitimè iuxta ea quę in [n] iure notantur, sicut est præsumptio, quod qui originale priuilegium apud se hodie retinet etiam apud se habuerit iuxta [o] Aretinum, & Carolū Ruinum, & ita poterit esse præsumptio, quod qui hodie priuilegiis vtitur etiam retroactis temporibus vsus fuerit.

Dico secundo, quod aut non apparet, quod nunc sit in vsu priuilegium, quo dicta religio vult vti, & tunc aut apparet, quod ante concessionem factam religioni fuerit aliquando in vsu, & præsumitur etiam fuisse in vsu tempore cōcessionis, cum de præterito in futurum præsumatur iuxta tradita in iure, [p] cum enim priuilegium tunc dicatur non esse in vsu quando priuilegiatus propter eiusdem priuilegij amissionem illo amplius vti non potest proculdubio huiusmodi amissio priuilegij præsumi non debet, nam qui priuationem, vel perditionem allegat, illam probare debet iuxta quandam legem, [q] & hoc etiam sentit si quispiam rectè intueatur licet alio tendat Panormitanus [r] dicens quod religiosi etiam hodie gaudent priuilegio de quo in illo texto si casus vtendi eueniret. Ex quo necessario sequitur & præsupponitur, quod priuilegium, quod simul fuit in vsu etiam hodie præsumi esse in vsu saltem potentia, cum si hodie non esset in vsu non possent religiosi illo tanquam semel amisso gaudere amplius cum priuilegium semel amissum amplius non reuiuiscat.

Dico tertio, aut apparet, quod dictum priuilegiū nunquam fuerit in vsu, & eo casu neque etiam tem-

n l merito. ff. pro socio.

o Aret. consil. 15. remouendis fine in fin. Ruin. consil. 13. ad fin. lib. 4.

p Lex personam C. de probat.

q l sicredito. C de pign. act.

r Panor. in c. in his de priu. nu. 3.

pore

pore concessionis præsumetur esse in vsu, nec aliter illo dicta religio gaudere poterit nisi ad tempore concessionis supradictæ in vsu fuisse probetur, priuilegia enim cum sint facultatis & non necessitatis illis vti, vel non vti est in libera potestate priuilegiati, vnde potest esse, quod quis habeat priuilegium, & eo vti nolit argumento eiusdem legis.[a] Neque ex eo solum, quod ostendatur priuilegium ostenditur vsus priuilegij, quia vsus est quid facti, vt inquit Petrus Rauenna,[b] de quo per Rochum[c] de Curte post alios quos ibi citat. Et in terminis priuilegiorum ad initat, quod vsus priuilegij non præsumitur, sed probari debeat tenet Stephanus[d] Bertrandus. Quod tamen non procederet, quando priuilegium ad petitionem principis concessisset, quo casu priuilegium posset præsumi fuisse in vsu, & per prædicta præsumeretur etiam nunc esse in vsu, adeo, quod alleganti priuilegium non esse in vsu onus probandi incumberet, vt aliàs Rotam tenuisse testatur Cardinalis Crescen. in decisionibus, quæ manuscriptæ circumferuntur, prout refert Mandosius,[e] qui enim inquit ipse tenemus, quod priuilegium statim ligat etiam ignorantem iuxta notata per Bartolum.[f] & omnes aut quod requiratur scientia, vt per Cardinalem,[g] vel distinguimus, vt per Decium[h] statim, ex quo priuilegiato scienti fuit concessum à principio, vel vi & conditio priuilegij tacita quatenus ipse cui conceditur vt vel vti fuit impleta, quia apparet ex quo ipse petit, quod vti vult aduersario dicente priuilegiã non esse in vsu incumbit onus probandi.

Neque contra hoc vrget ratio allata à Mandosio[i] dicēte, quod aliud est acceptare priuilegium, aliud vero priuilegio vti & potest esse, quod petens & sciens priuilegium præsumatur illud acceptare animo etiam vtendi, & quod non præsumatur vsum fuisse: nam respõdetur, quod ex quo illud petit animo vtendi præsumitur vsum fuisse, ad quod enim petiit animo vtendi nisi ad vtendum.

[a] l. si vndex. ff. de manumiss. [b] Rauenna de consuet., ass. n. 49. [c] Rochus de consuet. s. 3. num. 19. [d] Bertrandus consil. 199 illud generale. nu 1. & seq. volu. 1. in antiquis & consil. 130. nu 30. volu 2. etiam in antiquis. [e] Mandosi de priuil. ad inst. gl. nu 38. [f] Bart. & omnes in l. omnes populi ff. de iust. & iur. [g] Cardina. in proœm. Clem V. nummo sicut [h] Decius in c. 1. de constit. in fin. [i] Mandos vbi sup.

ARTICVLVS V.

Quo pacto priuilegia in religionibus admittantur.

RESpondeo dicendo, quod titulus in articulo propositus iam in primo tomo[k] fuit tactus, sed quia non fuit ad plenum resolutus ideo in præsentiarum de eo iterum disputare proposui, dicendo primo quod priuilegium quo datur facultas aliquid faciendi ex non vsu per decennium amittitur argumento eorum, quæ notat Bartolus[l] Cynus Salicetus, & Iason & tradit post alios Natta, & Petrus Rebuffus.

Quod fallit primo in Ecclesia quæ priuilegium non amittit, nisi cessaret illo vti spatio quadraginta annorum, vt notant omnes,[m] & tradit Egidius[m] Bossius. Quod etiam pariter habet locum in monasteriis, cum monasteria & Ecclesiæ æquiparentur, vt tradunt communiter Doctores,[n] & monasteria gaudeant priuilegiis Ecclesiarum, vt tenet Abbas[o] communiter receptus.

Secundo fallit, quando non venit casus non vtendi priuilegio, hoc enim casu priuilegium per non vsum non admittitur, vt tenet quædam[p] glossa cõmuniter recepta, quam post alios sequitur Rebuffus & Iulius Ferret.

Tertio fallit quando aliquis ex aliquo legitimo impedimento sua culpa non causato priuilegio vti non potuit, & hoc est notum apud omnes.[q]

[k] 1. tom. q. 8. [l] In vbi Bart. ff. de nu. ten. Cynus Salice. & Ias. in l. fal so in princ. C. de diuersis rescript., Natta consil. 636 nu. 37. Rebu. in praxi benef. tit. de dif. inter priui. & rescr. nu 43 [m] Omnes in c. accedentibus de priu. Bossius de princip. & eius priui. nu. 319 [n] DD in c. 1. de vesti. in mo. lib. 6. [o] Abbas in c. 1 in 2 not. de consuetu. [p] glo. in c. de his quæ sunt à maiore parte capit. Abbas decreto. si prof. Rebuf. in tract. nominat. q. 14. nu 21. Ferret. in tract. de iur. & moni. Belli nu 206. [q] l. A diuo Pio. ff. de re iud. Abbas vbi dicit. de vsu. fin. 5.

Quarto fallit quando priuilegia tendunt ad exceptionem veluti, si alicui concedatur, quod super aliqua re conficienda molestia non possit inferri, semper enim priuilegiatus ope exceptionis poterit molestiam inferentem repellere ex vi illius priuilegij, quanquam illo priuilegio per decennium vsus non fuerit iuxta quẽdam textum[r] & glossam communiter receptam. Vnde si Ecclesia, aut monasterium non fuerit vsus huiusmodi priuilegio per tempus quo contra ipsa præscriptio currit, de quo supra in quæstione de præscriptionibus diximus nihilominus possunt per exceptionem molestiam inferentem repellere.[s]

Quinto fallit in priuilegio remunerationis causa concesso, quia etiam illud habet naturam contractus, & est irreuocabile, prout tradunt Romanus,[t] & Alexander. Quod adeo verum est, quod neque per ingratitudinem huiusmodi priuilegium reuocari possit iuxta tradita à Mandosio,[u] nisi sit cõcessum ad beneplacitum principis, vt tradit Capaccius[x] post Andræam de Isernia quem ibi citat.

Dico secundo, quod priuilegium non faciendi ex contrario vsu seu actu contrario ipsi priuilegio amittitur, & priuilegiatus priuilegio huiusmodi, ex illo vnico actu contrario renũciasse videtur, vt colligitur ex iure[y] & tradit Ioannes Andræas, & post alios Egidius Bossius.

Quod primo fallit in priuilegio quod habet effectum successiuum & reiterabile, velut in priuilegio eximente aliquem à solutione annua priuilegium non amittitur, neque illi nisi quãtum ad illum actum censetur renunciatum, vt tenent[z] Baldus, & Alexander, requiritur ergo continuatio actuũ contrariorum per triginta, vel quadraginta annos, vt tenent[a] Bartolus, Lucas de Pena & allegati à Mandosio dicente hanc esse magis communem opinionem.

Secundo fallit, quando actus priuilegio contrarius fit per eum qui priuilegio expressè renunciare non potest, tunc enim ex solo actu contrario nisi lapsus temporis ad præscribendum concurrat priuilegium non amittitur. Velut si per vnum monachũ, aut per vnum priorem fieret actus contrarius priuilegio religioni concesso, prout tenet[b] Innocentius Anchar anus & Baldus, & Iason. Hi enim tali priuilegio renunciare possunt.

[r] l. pure § fin. ff. de doli. excep. glo. in d. c. cum accessis. de constitu. [s] sup. q. [t] Roma consil. 436. 34 Alexan consil. 16. col 1. [u] Mandos. de priu. ad insta. glo 15. n. 10. [x] Capaccius decis. 119. quod vos consensu n. 8. [y] c. vt priuil. § q. 3. Andr. in reg. accessorium de regu. iuris q 1. Bossius in tit. de princ. nu. 320. [z] Bald. d. cap. sicut antiquis n. 6. de rescript. & in l. senatores 1. coll. ff. de senat. Alexan. consil. 34. col 5. vol 5. [a] Bart. & alij in l. fin. ff. de constit. Mand de prin. ad instar gloss. 15. nu 12. [b] Innocent in c. cum accessis. de priuil. vbi ... Anch. in c. cum plures arc. nu. 8. de priui. Bald d. consil. 5 ... quibus ... ff. de ... princ.

ARTICVLVS VI.

Vtrum priuilegio prohibitiuo aut decretum irritans continenti per actus contrarios possit renunciari.

RESpondeo dicendo, quod priuilegio prohibitiuo in quo adest decretum irritans nullo temporis spatio per actus contrarios renunciari potest, prout tenet Archidiaconus[c] Ioannes Andræas Geminianus, & alij & est decisio Rotæ & tenet Iason. Quod tamen non procederet quando priuilegium totum cõcerneret solum fauorem priuilegiati, hoc enim casu priuilegiatus non obstante decreto irritanti posset priuilegio per actus contrarios renunciare, vt post alios tradit Mandosius.[d] Vnde priuilegia quibus religionibus prohibetur aliquam inferri molestiam, cum inhibitione quod irritum sit & inane quidquid aliud super eo fuerit attentatum possunt per contrarios actus ab ipsis religionibus renunciari dummodo talis renunciatio fiat ab his quibus renunciandi committitur potestas, de quo in primo tomo[e] aliqua diximus.

[c] Archid. Andr. Gemin. ... de ... Iason ... [d] Mandos. de priuil. ad instar glo. 3 nu 300 [e] 1. tom. q. ...

ARTICVLVS VII.

Vtrum priuilegio non faciendi ex consuetudine quæsito per vnum actum contrarium amittatur.

RESpondeo dicēdo, quod priuilegium consuetudine à religione quæsitum per vnum actum contrarium non amittitur vt notatur per scribentes.[a] Verum est tamen quod Imola[b] aliter tenet, & eius opinionem in puncto iuris esse veriorem, scribit Decios, quod etiam videtur sentire Petrus de Vualdis, qui loquens de quodam priuilegio ex consuetudine mendicantibus quæsito nullam constituit differentiam inter priuilegium ex gratia principis, & priuilegium ex consuetudine quæsitum, & licet ipse ibidem teneat idem priuilegio vnico actu contrario renunciatū non intelligi nisi lapsus concurrat quadraginta annorum, id non est, quia ipse sentiat priuilegium consuetudine quæsitum nō admitti ex vnico actu contrario, sed quia ipse tenet illam opinionem Vincentij, quod priuilegium non faciendi non censetur renunciatum ex vnico actu contrario nisi concurrat lapsus quadraginta annorum.

At his omnibus non obstantibus videtur priori opinioni ad hærēdum: nam consuetudini non censetur vnico actu, imo nēc bina contrafactione derogatum, vt tenet quædam glossa,[c] quam sequitur Cardinalis, Abbas, & Decius alios referens, & esse communiter approbatam testatur Curtius Iunior, ergo neque derogatum censebitur priuilegio consuetudine quæsito. Quod tamen limitat Abbas,[d] vt non procedat, quando actus contrauentionis esset factus collegialiter, quia eo casu censetur derogatum consuetudini, ex illo vnico vt tenent Antonius[e] de Butrio, Felinus, & Marcus Antonius Natta, sed vt à multis super huiusmodi materia liberentur litibus & angustiis regulares, ne per eorum contrarios actus ipsorum priuilegia perdantur debent expressè protestari per instrumentum publicum se nolle ex hoc actu priuilegium amittere, protestatio enim in hoc casu priuilegium præseruat: ita[f] Bartolus Baldus, Bossius, & Horatius Mandosius.

[a] scribentes in c. accedentibus de priui. & in c. cū accessissent de constit.
[b] Imol. in d. c. cum accessissent, vbi Decius col. vlt. Vuald. de canonic. Episc. p. 2. c. 1. §. quo nunc nu. 28.
[c] glos. in l. nemo alienæ §. temporalis ff. de reg. iu. Card. consil. 131. videndum primo in fin. Abbas consil. 94. in fin. Decius in d. §. temporalis Curtius consil. 138. præsupponitur in facto infra.
[d] Abbas in c. pro illorū nu. 14. vlt. de præbend.
[e] Butrius in c. fin. col. 3 de consuet. Fel. in c. cum accessissent col. 15. in 7. limit. de constit. Natt. cōs. 636. nu. 129. lib. 3.
[f] Bart. & Bald. in l. 1. C. de his qui spont. munera publ. sub. lib. 10. Bossius tit. de priui. n. 320. Mandos. de prim. ad consul. glo. 15. n. 33.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum priuilegia concessa religioni censeantur concessa eiusdem religionis prælato.

REspondeo dicendo, quod dubitatio huius quæstionis pendet ex resolutione alterius dubij. Vtrum scilicet appellatione capituli, & collegij veniant prælatus, aut præpositus generalis De quo agunt[g] glossa, quidam Innocentius Federicus, & alij, quos referunt Mandusius, & proculdubio communi omnium sententia videtur receptum, præpositum aut prælatum collegij, vel capituli appellatione non comprehendi, vt constat ex allegatis a Rebuffo.[h] Sed in nostro casu si de prælato non afferatur mentio priuilegia religioni concessa intelliguntur etiam concessa ipsi prælato. cum simus in fauorabilibus, in quibus collegij, aut capituli appellatione venit etiam caput, vt tradit[i] Barbatia & Felinus.

Communi autem sententia adducta pen ratione dubitandi in his tantum prælatis locum habet qui de collegio electi in prælatos desinunt esse de corpore, prout sunt canonici, qui effecti prælati desinūt esse canonici, non autem de his prælatis, qui de corpore electi, non desinunt esse de corpore vt sunt monachi aut religiosi, qui in Abbates, aut præpositos electi non desinunt esse monachi, aut religiosi iuxta doctrinam Bartoli,[k] quem sequitur Felinus, & tenet Mandosius.

[g] gloss. in c. vt hi qui. §. illi vero in v. eisdem de æt. & quali. Innoc. in c. irrefragabili de offic. ordin. Federicus consil. 300. incipit Mandos. de primo. ad consul. gloss. 7. nu. 6.
[h] Rebuffus in tract. nomin. q. 8. nu. 33.
[i] Barbat. in in tract. de præstant. Cardin. lib. 1. q. 7. col. 34. Felin. in prooem. decret. Greg. col. 3.
[k] Bartol. in l. quod constitu. ff. de milit. testam. Felin. in d. c. prooem. v. rursus fallit. Mandos. de priuil. ad instar. glo. 5. nu. 8. & 9.

ARTICVLVS IX.

An priuilegia præposito vel Abbati concessa ad commendatarium quoque cui præpositura, vel Abbatia esset commendata protrahantur.

REspondeo dicendo, quod & si commendatarius perpetuus possit quodammodo dici verus prælatus, & de ipso, vt de vero prælato iudicari: negari tamen non potest quin in aliquibus à verò differat prælato, vt inquit Ludouicus[l] Gomez. Vnde stante aliqua diuersitate inter commendatarium licet perpetuum & verum Abbatem non debent priuilegia Abbati seu prælato concessa ad commendatarium extendi, cum priuilegium non debeat etiam ex identitate rationis de vna persona ad aliam extendi, vt dicitur in Iure.[m] Vltra quod in isto commendatario quantum ad priuilegia non concurrit eadem ratio, quæ in vero Abbate & prælato, quia commendatarius non profitetur ordinem, aut regulam suorum monachorum, cuius ordinis & regulæ gratia priuilegia Abbati, aut proposito concedi non est dubitandum, & sic cessante in huiusmodi commendatario causa finali priuilegij, debet quoque in ipso cessare priuilegium argumento eorum, quæ in Iure[n] notantur.

Ex quo etiam concludi posset commendatarium, siue temporalem, siue perpetuum non solum non gaudere priuilegiis Abbati, seu præposito concessis, sed neque etiam priuilegiis concessis religioni cuius appellatione ipse non comprehenditur iuxta quandam Bartoli[o] doctrinam.

[l] Gomez sup. reg. Cancel. sup. re; nu. reuocad. q. 5. nu. 2. ex quibus facile.
[m] c. priuil. de reg. iur. lib. 6.
[n] l. ratio §. vsuras ff. de leg.
[o] Barto. in l. quod constitu. ff. de milit. test.

ARTICVLVS X.

An priuilegium concessum religioni, & collegio censeatur concessum singularibus personis illius collegij.

REspondeo dicendo, quod priuilegium corpore concessum ad singulos nō protrahitur, aliud est enim collegium societas, vel vniuersitas, aliud vero singulares personæ simul sumptæ, quæ vt diuersæ a dictis corporibus in quacunque dispositione iudicantur, vt dicitur in iure[p] & tradit post alios Rebuffus. Verum tamen est quod priuilegia huiusmodi corporibus concessa ad singulos protrahuntur, quando eius generis sunt priuilegia, quæ nonnisi per singulares personas exerceri possunt, velut priuilegia concessa super prædicationibus, & confessionibus sacramentorum administratione indulgentiarum acquisitionibus, aut aliis similibus, quorum exercitium ad singulas personas, non etiam ad vniuersitatem pertinet de quo scribit D. Thomas[q] & Ludouicus Gomez, nec enim priuilegium frustratorium reddatur non est absurdum, vt ex præsumpta loquentis mente ea capiatur interpretatio, vt quod in vniuersitatem confertur, cuius ipsa vniuersitas est incapax ad singulos collatum intelligatur. Quod optimè probat quædam decretalis[r] vbi non alia ratione interdicta ciuitate singuli interdicti cēsentur, quam quod interdictum si huiusmodi

[p] l. sicut §. quod vniuersitati vbi omnes ff. quod cuiusque vniuersit. Lineum autem prætorem. §. animaduert. ff. quod met. cau. Rebuf. sup. concor. dat. instr. mandat. apost. v. singulis sine canonicis.
[q] Thom. de 4. dis. 20. q. 1. Gomez in reg. de idiomat. q. 1. nu. 4.
[r] c. si sententia de sent. excom. li. 6.

cape-

caperetur interpretatio illusorium, & ridiculum redderetur, quod etiam Summus Pontifex eo loco fatetur, actus enim ita interpretari debet, vt valeat iuxta latè tradita ab Aleiato.[a] Vnde in alia decretali [b] dicitur, quod priuilegium exemptionis Ecclesiasticæ, extenditur, etiam ad singulares personas ipsius collegij, quia alias esset frustratorium, si non ad eas extenderetur, sicut priuilegium, loco concessum ad singulares personas ipsius collegij protrahitur, quia alias esset frustratorium, si non ad eas extenderetur, vt scribit Baldus. [c] Ait enim Ludouicus Romanus, [d] quod priuilegium vt quis in Ecclesia capi non possit intelligitur loco concessum, & consequenter habet locum in qualibet ibi reperto, quod dictum refert & sequitur Ludouicus Bollo.[e]

[a] Alciat. de præsum. lib. 3. præsum. 34.
[b] ca. per exemp. de exemp. li. 6.
[c] Bal. in l. fac. 3. post n. 7. C. de vxor. prom.
[d] Roman. sin. 314.
[e] Bollo. de indul. col. 3. versi. hoc etiam probatur.

ARTICVLVS XI.

An priuilegia in singulares personas religionis collata ad eius religionis prouinciales aut generales si ipsos Papa subticuisset extendantur.

RESponden dicendo, quod resolutio huius quæstionis videtur pédere ex resolutione alterius, an, scilicet appellatione monachorú veniat Abbas. Quia in re extat receptissima, atque apud omnes probata distinctio, vt nisi aliud ex loquentis mente conijciatur in fauorabilibus, & materia proportionabili Abbas veniat appellatione monachorum, in materia tamen non proportionabili & odiosa secus. Quod liquet ex his quæ scribunt Glossa [f] & alij Cardinalis & summa Armilla. Quo fit vt in hac quæstione postquam sumus in materia proportionabili, & de fauore agimus proculdubio respondendum sit in prouinciales & in generalem etiam prælatum ex præscriptis concessionis verbis etiamsi is à concedéte Principe non esset expressus, priuilegia collata extendi. Quod probatur cum prouinciales & generales non desinant esse religiosi, sicut neque Abbas Abbatia adepta desinit esse monachus, neq; hi patres ex dignitatis augmento deterioris conditionis esse debent quam sint personæ singulares, cum dignitatis & supereminentiæ proprium sit augere, non autem statum priorem ab eo in quem dignitas cecidit in ipsius præiudicium auferre iuxta quandam Legem g & tradita ab Horatio Mandosio.[h]

[f] Glos. & alij in ca. fi. de sum. Card. in Clemen. 1. in pri. 6. oppos. de reg. Armil. v. Abbas ver. 21.
[g] L. fina. vbi omnes ff. de sen.
[h] Mandos. de priuil. ad instagio. a. n. 29.

ARTICVLVS XII.

Vtrum priuilegia concessa religiosis professis ad nouitios quoque nondum professos extendantur.

RESponden dicendo, quod pro vtraque parte multa possent afferri argumenta sicut in alia simili quæstione cumulat Tiraquellus, [i] nihilominus videtur dicendum, quod priuilegia religioni concessa, vel eius singulis singularibus personis ad nouitios non porrigi, quando hi neque vere, neque cú effectu religiosi dici possint iuxta quandam decretalem,[k] Bartolum, & Tiraquellum.

Nec obstat hos nouitios non secus, ac professos immunitatis Ecclesiasticæ priuilegio gaudere, vt quædam definit decretalis, [l] nam id specialiter indultum est, & forte ob reuerentiam habitus, quem nouitius gestat, & sic ex eo ius commune in contrarium elici potest argumento eorum quæ in iure [m] communiter notantur. Vnde videmus si seriem priuilegiorú concessorum religionibus attente contéplemus quod volentes summi Pontifices concessa professis ad nouitios nondum professos extendi id vtiq; non subticuerunt, sed clare expresserunt. Nec ego inueni priuilegium quo ipsi nouitij communicent in generali cum professis in priuilegiis, sed tátum in quibusdam indulgentiis, nam Sixtus IIII. concessit, quod nouitiæ monialium Sanctæ Claræ primæ regulæ possint promereri omnes indulgentias almæ verbis visitando suas Ecclesias, ita habetur in libro [n] monumenta ordinum. Et aduertit collector priuilegiorum ordinum mendicantium.

[i] Tiraq. de vtroq. ret. tit. 1. § 1. glos. 8. n. 21. vsq. ad nu. 41.
[k] c. relig. § fin. de sen. excom. li. 6. Bar. in l. 2. C. ne sacra. bapt. Tira. vbi sup.
[l] d. c. relig. § fi.
[m] L. singu. l quod vero ff. de legib.
[n] Monard. in 2. impr. f. 201. conc. 678.

QVÆSTIO LII.

De religione quo ad potestatem transeundi ad alias religiones concessam in triginta articulos diuisa.

Circa quam quæruntur triginta.

1 *VTrum sit conueniens de vna religione ad aliam transire.*
2 *Quomodo prælati se debent habere vt eorum religiosi subditi in sua vocatione permaneant.*
3 *Vtrum ius cómune concedat regularibus vt possint transire ad strictiorem religionem licentia petita licet non obtenta.*
4 *In quo cósistat perfectio religionis ad quam iure communi transitus conceditur licentia petita, sed non obtenta.*
5 *Vtrum religiosus possit transire de sua religione in qua nó seruatur regula ad aliam laxiorem in qua seruatur, propter quod est strictior.*
6 *Quæ dicta sunt de monachis vtrum ad moniales extendantur.*
7 *Vtrum conuersi & oblati possint transire ad strictiorem religionem petita licentia licet non obtenta.*
8 *Vtrum constitutio Pij Quinti reuocet ius commune concedens fratribus, vt ad religiones alias strictiores possint transire.*
9 *Quis possit concedere licentiam, vt religiosus transeat de vna religione ad aliam.*
10 *Vtrum Summus Pontifex sine causa possit concedere religioso, vt transeat de vna religione ad aliam laxioré.*
11 *Vtrum licentia prælati ad transeundum ad alium ordinem ex iusta causa nó facta mentione de laxiori sufficiat ad transeundum ad laxiorem, an debeat tátum intelligi de laxiori vel æquali.*
12 *Vtrum regularis ordinis mendicantium, qui habet licentiam ad transeundum in aliam religionem etiam non mendicantem siue arctiorem, siue laxiorem possit se transferre in aliquem ordinem militarem.*
13 *Vtrum licentiatus à Papa, vt possit transire ad certum ordinem possit ad alium distinctum transire.*
14 *Vtrum religiosus fugitiuus ad parem religionem pro libito, sine dispensatione possit transire non inuento aliquo sui ordinis monasterio.*
15 *Vtrum prælati religionum mendicantium possint dispensare cum suis subditis, vt transeant ad ordines monasticos.*
16 *Vtrum si reformetur ordo religionis mendicantis in strictiorem vitam possint professi illius ad alios ordines transire.*
17 *Vtrum fratres mendicantes possint recipi in religione Sancta Mariæ de Mercede.*
18 *Vtrum prælati regulares possint dare licentiam suis subditis, vt ad Carthusienses transeant.*
19 *Vtrum sit licitus transitus à Carthusiensibus ad Minores.*
20 *Vtrum monachus Cassinensis non petita licentia à suis superioribus possit tuta conscientia transire ad Carthusianos.*

21 *Vtrum in extrauaganti Martini V. prohibeatur transitus ab vno ordinum mendicantium ad alium mendicantium.*

22 *An Capucini discalceati ordinis Minorum possint recipere fratres eiusdem ordinis obseruantiæ.*

23 *Quam diligentiam facere teneatur religiosus, qui habet facultatem transeundi ad aliquem ordinem mendicantium, si non inuenerit mendicantes qui eum recipere velint.*

24 *Vtrum recipi possint ad religionem religiosi qui fecerunt votum de non transeundo ad aliam.*

25 *Vtrum translatus ad aliam religionem, vt in ea sit prælatus debeat profiteri in secundo monasterio antequam sibi eius administratio deferatur.*

26 *Vtrum prædictus monachus translatus post renunciationem prælationis monachus secundi, vel primi monasterij remaneat.*

27 *Vtrum transiens ad aliam religionem possit secum deferre omnia quæ detulit in religionem suam, vel saltem aliqua scripta, quæ ipse tanquam prædicator in dies sibi scripsit.*

28 *Vtrum translatus ex ordine mendicantium ad alium ordinem non mendicantium possit in ipso ordine ad quem est translatus habere beneficium regulare & aliud officiũ dicti ordinis.*

29 *Vtrum religiosus translatus ad aliam religionem debeat sedere in capitulo iuxta tempus in quo emisit professionem in primo monasterio à quo fuit translatus, an à quo fuit professus in secundo.*

30 *Vtrum translatus de vna prouincia ad aliam eiusdem religionis debeat sedere in capitulo ad suam vocem dandam à tempore in quo fuit in secunda incorporatus.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sit conueniens de vna religione ad aliam transire.

RESpondeo dicendo, quod Diuus Thomas [a] dicit primo quod transire, de vna religione ad aliam, nisi propter magnam vtilitatem, vel necessitatem non est laudabile, tum quia ex hoc plerumque scandalizantur illi, qui relinquuntur, tũ etiam quia facilius proficit aliquis in religione, quã consueuit, quam in illa, quam non consueuit cæteris paribus, vnde in collatione Patrum Abbas Nestorius sic ait, vnicuique vtile est, secundum propositũ, quod eligit, ac summo studio ac diligentia ad operis arrepti perfectionem peruenire festinet, & nequaquam à sua, quam elegit semel professione discedat. Et postea subdit, impossibile namque est vnũ & eundem hominem simul vniuersis sic fulciri virtutibus, quas si quis voluerit pariter attentare in id incidere eum necesse est, vt dum omnes sequitur nullam integre consequatur, diuersæ enim religiones præeminent, secundum diuersa virtutum opera. Videamus, quid dicat Diuus Bernardus [b] circa hoc: ait enim, *forte vult aliquis de caluminia tensibus institutus ad Cistercensium, sese stringere paupertatem eligens præ illis nimirum consuetudinibus magis regulæ puritatem, si me cõsulit, non consulo, si non saltem Abbatis sui vsurparit assensu, quare obsecro? Primo propter scandalum ipsorum, quos deseris, deinde quia certa pro dubiis relinquere tutum non est forsan enim hoc tenere potest illud non poterit. Tertio suspectam habeo leuitatem, qua id sæpe quod facere volumus antequam probemus experti iam nolumus vno prope momẽto id ipsum cupientes tam leuiter quam irrationabiliter & mobiles vtique non paucos frequenter experimur, qui vna vix hora in vna voluntate durantes aura leuitatis impulsi vagi, & instabiles huc & illuc velut ebrij mutantur, qua pro experimento iudicium imo sine iudicio fluctuantes, & tumultuantes sui de se consilia præsumunt, quod loca reuisunt semper quod non habent cupientes, & quod habent fastidientes, & quomodo ego (ait aliquis) professus regulam, non secundum regulam cum bona queam degere conscientia, siquidem vouens, & non soluens quid nisi periero? quasi non multo magis habeas vnde conqueri alibi quoque cum ceperis pure iuxta regulam conuersari, profecto etiam tunc & quã nunc inquies conscientia, habere sustineam extra domum meam priorem, quæ me de sæculo fugientem excepit initiauit ad bonum signauit in salutem molestus fratribus inobediens senioris stabilitatis insuper præuaricans pactum & primam irritam faciens fidem? Et paucis interpositis subdit idem Bernardus, cæterum qui inquietus est, & ita credere non potest, sed magis credens & cedens stimulantis conscientiæ exijt, & quæris, vbi soluat vota sua, quæ suo in loco suo vtique iudicio vouerat quidem sed non soluerat sicut non laudo, quod egreditur, ita vt egrediatur non consulo. Si tamen ad ignotum remotumque monasterium migrauerit cur ita? tum propter Pauli sententiam, qui beatum manifeste pronuntiat, qui se ipsum non iudicat in eo quod probat, tum ex nostri authoritate magistri, qui talem & suscipi iubet, & retineri inuentũ quoque bonum & vtilem suasione alibi professione ligari, denique suadeatur (inquit) ei, vt stet & ne forte prioris sui monasterij memor remordente (vt assolet) conscientia incipiat denuo de rupta stabilitate causari generalem super huiusmodi scrupulo consolatoriam proferi sententiam dicens; vbique enim vni Deo seruitur vni Regi militatur.* Hæc D. Bernardus: ex quibus clare colligitur, quod nemo de vna religione ad aliam vt transeat est audendus & consulendus nisi ad hoc à suo Prælato consequatur, & non extorqueatur bene placitum, cum huiusmodi mutationes ex leuitate magis, quam stabilitate animi plerumque originentur.

[a] D. Tho. 2. 2. q. 189. ar. 8.

[b] Bernar. de præcepto. & obedientia.

Vnde Pius Quintus Pontifex maximus in religione educatus aliquorum monachorum inconstantiã considerans, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo nono pridie idus Octobris Pontificatus sui anno quarto in constitutione, quæ incipit, *quæcumque sacrarum religionum* renocauit & aboleuit omnia & quæcumq; priuilegia facultates dispensationes & indulta præter iuris communis dispositionem emanata recipiendi, vel retinendi fratres monachos canonicos & alios etiam laxiorum ordinum professores, quibuscomque ordinibus monasterijs hospitalibus militijs & pijs locis etiam Sancti Antonij Viennensis Sancti Spiritus in Saxia de vrbe S. Ioannis Hierosolymitani Iesu Christi Sancti Iacobi de Spatha Sancti Lazari Hierosolymitani, eorumq; Ecclesijs membris superioribus, & personis per quoscumque Romanos Pontifices suos prædecessores & per seipsum. Qui Summus Pontifex prout infra declarabimus non reuocauit licentiam, quam à iure communi habent regulares transeundi ad strictiorem religionem petita prius à suo prælato licentia, ne leuitati magis quam considerati animi stabilitati hæc mutatio tribuatur; & vt mutatio dexteræ excelsi ab omnibus dicatur.

ARTICVLVS II.

Quomodo prælati se habere debeant, vt eorum religiosi subditi in sua vocatione permaneant.

RESpondeo dicendo, quod sæpe sæpius prælatis regulares in authoritate imperantes non tanquam pastores ouium, sed tanquam luporum custo-

stodes sunt causa, vt eorum subditi ab instituto, in quo vocati sunt & cuius regulam sunt professi ad aliud institutum praetextu maioris perfectionis transire procurent, qui si in spiritu lenitatis eos, vt patres tractarent non vtique primum institutum desererent, vidi enim ego aliquos obseruantissimos sui instituti viros putantes se obsequium praestare Deo duris & insipidis verbis suos tractare subditos iuuenes sicentate quadam illis dicentes, vt abirent in aliã religionem, si vellent qui non secuti Dominum Saluatorem calamos quassatos conterebant, & ligna fumigantia extinguebant, ita vt authoritatem suae religionis desererent, & ad aliam laxiorem resurgerent, quorum indiscretum zelum non secundum scientiam nunquam probaui, nec probat illos qui spiritu lenitatis corripiendos docuit contra quos adest quaedam epistola melliflui Bernardi, cuius tenorem in praesentiam proponam. Frater enim Robertus sancti viri monachus, & secundum carnem propinquus in adolescentia sua quorumdam persuasione deceptus Cluniacum sese contulerat, quem venerabilis pater posteaquam aliquãdo dissimulauit eundem fratrem statuit per epistolam reuocare, cuius tenor, quoad nostrum propositum est huiusmodi. *Satis & plusquam satis sustinui dilectissime fili Roberte, & omitto, quod factum est non requiro cur, vel quomodo factum est, culpas non discutio non retracto causas, non recordor iniuria, solent enim haec magis instigare, quam mitigare discordias solum, quod mihi magis est cordi loquor, me miserum, quod te careo quod te non video quod sine te viuo, pro quo mori mihi, viuere est, sine quo viuere mori. Non igitur queror cur abieris, sed quod iam non redieris, queror non causas discessionis, sed moras causor regressionis: veni tantum, & pax erit, reuertere & satisfactum est, redi inquam redi, & laetus cantabo, mortuus fuerat & reuixit, perierat & inuentus est, fuerit certe mea culpa, quod discessisti delicato scilicet adolescentulo austerus extiteram & tenerum durus nimis inhumane tractaui. Hinc enim & praesens quondam aduersum me (quantum memini) murmurare solebas, hinc & nunc (sicut audiui) etiam absenti derogare non cessas, non tibi imputetur, possem forsitan excusare, & dicere, quia sic lasciuia pueritia motus coercendi erant ac rudibus amoris aspera illa disciplina districtioris initia scriptura attestante, quae ait, percute filium tuum virga, & liberabis animam eius à morte, & rursum, quos enim diligit dominus corripit, flagellat autem omnem filium quem recipit, & illud, vtiliora sunt vbera amici, quam oscula inimici sed fuerit vt dixi mea culpa, quod discessisti, ne dum de reatus perpetratione contenditur emendatio retardetur. At vero hinc proculdubio incipiet esse & tuus, si non parcas paenitenti, indulgeas confitenti, quia potui quidem aliquando in aliquibus fuisse erga te indiscretus, sed non certe maleuolus, quod si in futurum hanc ipsam indiscretionem meam suspectam habes noueris me iam non esse, qui fueram, quia nec te puto fore qui fuisti, mutatus mutatum inuenies, & quem antea metuebas magistrum comitem amplecteris securus, itaque siue mea culpa recesseris (vt putas & ego non excuso) siue tua (vt multi putant etsi ego non accuso) siue mea simul & tua (quod ego magis puto) ex hoc iam si redire renueris solus profecto inexcusabilis eris. Vis ab omni culpa liber esse? Reuertere, si tuam agnoscis ignosce & tu mihi vbi meam agnosco, alioquin, aut tibi nimis indulges, qui tuam culpam & agnoscis & dissimulas, aut mihi nimis immisericors es, cui neq; satisfacienti ignoscendum putas, iam si redire recusas aliam quaere occasionem. Vnde falso blandiaris conscientia tua, quia non erit vltra quod formidare debeas de rigore districtionis meae, nec enim formidandum est, quod futurus sim praesens formidolosus cui adhuc absẽti ea toto iã corpore prostratus toto astrictus visceribus humilitatẽ exhibeo charitatẽ promitto & tu times? intrepidus veni quo te vocat humilitas pertrahit charitas securus accede talibus praeuẽtus obsidibus: fugisti saeuum reuertere ad mansuetum reuocet te mea lenitas cuius seueritas effugauit. Vide fili quo te cupiam duci non spiritu seruitutis iterum in timore, sed spiritu adoptionis filiorum in quo clamare, & tu non confundaris, Abba pater causam vtique tanti doloris mei non minus apud te, sed blandimẽtis, precibus non terroribus agens. Alius forsitan aliter tentaret & vere quis alius non magis discuteret reatum & incuteret metum, non opponeret votum & proponeret iudicium, non argueret inobedientia non indignaretur apostasia, quod de tunicis ad pelliceas de oleribus ad delicias, quod denique ad diuitias de paupertate transieris? Sed ego noui animum tuum, qui facilius posset amore flecti, quam timore compelli. Denique quid necesse est, pugnare non recalcitrantem valde timidum magis exterrere persaeuis erubescentem confundere, amplius cui sua ratio magister, cui propria conscientia virga & ingenita verecundia lex disciplina est, quod si cui mirum videtur quomodo puer verecũdus simplex timoratus ausus fuerit contra voluntatem fratrum magistri imperium, regulare decretum suum deserere votum & locum recordetur etiam quomodo & Dauid sanctitati surreptum sit, quod sapientia Salomonis illusum, quod Sampson fortitudine obuiatum, qui Protoplastum dolo captum extulit de patria felicitatis, quid mirum si tenero subripuit adolescentulo in loco horroris & vastae solitudinis?* Haec & multa alia charitatis & humilitatis plena & eruditione repleta scribit Diuus Bernardus senex longaeuus ad quendam puerum, vt eum ad suum pristinum austeritatis reuocet institutum, vt inde discant senes & Praelati in religionibus, quo spiritus feruore, quo charitatis ardore qua humilitatis mansuetudine & dulcedine, quo prudentiae documento erga teneros in religione aliquando se habere debent, ne deficiãt in via, imo ne retrocedant à via vt deducti, per semitas iustitiae in loco pascuae collocati radices in perfectione emittant & ascensiones in corde suo de die in diem, in hac valle lacrymarum ponant considerantes, quod facilius adolescentuli praecipuè nobiles amore flectuntur, quam timore compelluntur.

D Bernard. ad Epist. 2.

Prou. 13.

Heb. 12.

Prou. 27.

ARTICVLVS III.

Vtrum ius commune concedat regularibus, vt possint transire ad strictiorem religionem licentia petita licet non obtenta.

RESpondeo dicendo, quod Innocẽtius[a] Tertius ordinauit, vt religiosus possit transire à sua religione in aliam strictiorem licentia petita licet nõ obtenta secundum cuius decretũ debet limitari cõstitutio Vrbani[b] Papae dicens, statuimus: ne professionis canonicae quispiam postquam Dei vice supra caput sibi hominem imposuerit alicuius leuitatis instinctu, vel districtioris religionis obtentu ex eodem claustro audeat, sine patris & totius congregationis permissione recedere, discedentem vero nullus Abbatum, vel Episcoporum, nullus monachorum, sine communi literarum cautione suscipiat, Haec enim constitutio in foro exteriori debet interpretari, secundum praedictam Innocentij tertij decretalem: tenentur enim praelati regulares secũdum ius commune religioso volenti transire ad perfectiorẽ religionem, si constat de bono animo religiosi, & illam religionẽ, ad quã fit translatio esse perfectiorem supradictã licentiam praestare, prout concludit D. Thomas,[c] quam si non dederint ius ipsam

[a] c. licet de reg.

[b] ex statutum. 19. q. 3.

[c] D. Tho. 2. 2. q. 189 ar. 8.

concedit eorum negligentiam supplendo iuxta ea, quæ in eodem iure notantur.[a] Dixi in foro exteriori, nam in foro interiori, aliqui ausi sunt affirmare non posse monachum stricto iure communi ad strictiorem religionem conuolare, sine licentia sui prælati petita & obtenta, quæ opinio mihi nunquam potuit placere, & ita praxis quæ est optima legum interpres hoc admisit, vt nulli à viris doctis scrupulus inijciatur, si transeat ad strictiorem religionē licentia petita à suis prælatis, si enim in foro conscientiæ licentiam prius obtinere esset necessarium libertati spiritus non prouideretur anhelantibus enim religiosis ad altiorem frugem prælati licentiam concedere ægre ferunt, & ita eam sæpe sæpius minime suppeditant: prælati autem à quibus prædicta licentia petenda sit controuertitur an sufficiat, vt sint prælati conuentuales monasteriorum in quibus religiosi volentes se transferre pro tempore habitant, de quo agit Marcus Antonius[b] Cuqus qui veriorē sententiam esse opinatur & receptam iure, quam Angelus Clauasius scriptam reliquit, nempe in ordine Prædicatorum petendam esse à priori prouinciali, in ordine vero minorum à ministro prouinciali, seu custode: quāuis Syluester[c] opinetur priorem conuentualem, vel guardianum alteriusq; nominis præfectum monasterio datum hanc potestatem facere posse, quod de iure communi minimè est admittendum quandoquidem ingressus religionem non illi monasterio tantum in quo facit professionem, sed toti aut vniuersæ religioni, aut saltem prouinciæ adquisitus censetur, & ita minister generalis, aut prouincialis supradictam licentiam concedendi habent potestatem cum super totam prouinciam habeat potestatem.

[a] c. 1. de sup. negl. prælat.
[b] Cuq. li. 1. de maior. insti. ti. de regu. n. 139
[c] 4. q. 3.

ARTICVLVS IIII.

In quo consistat perfectio religionis, ad quam iure communi transitus conceditur petita licentia & non obtenta.

RESpondeo dicendo, quod Canonistæ vt permittatur iste transitus tantum ponderant, vt arctior sit religio respectu arctioris vitæ; Vnde si respectu finis secunda religio sit vtilior & fructuosior, si tamen non viuitur ibi stricte dicunt non esse licitum dictum transitum, ita Ioannes Andræas[d] & Abbas, at Theologi[e] diuersa gradiuntur via dicentes perfectionem religionis considerari respectu finis ad quem omnes religiones ordinantur, qui est charitas, per quam coniungimur Deo, & vnimur vt ait Ioannes[f] vigesimus secundus, quam opinionem ego[g] sequutus sum, attamen, quantum ad nostrum propositum cum huiusmodi transitus non fiant, nisi in foro exteriori petita licentia, & non obtenta à prælatis perfectionem religionis in maiori austeritate consistere existimo cum enim vnusquisq; prælatus suam religionem esse perfectiorem prætendat maximæ & intricabiles lites in huiusmodi orientur si perfectio ex vberioribus fructibus, & sanctitate esset pensanda: vnaquæque enim religio fructus vberiores allegaret, quorum allegatio cum sit magis facti, quam iuris processus magni fulminarentur, ita vt essent inextricabilis (vt ita dicam) decisionis. Vnde debemus occurrere ad vitam arctiorem, quæ per religionum regulas & instituta facillime parent, vt huiusmodi transitus, vel iustificentur aut damnentur, & ita non sine causa quædam partitarum[h] lex in hanc opinionem canonistarum videtur inclinari ibi, *e si por ventura no se lo quessen otorgar, bien se p uede yr sin su otorgamiento á otra que sea mas fuerte.* Hoc enim verbum, *mas fuerte*, asperiorem & magis rigorosam designat religionem, & hoc puto tenendum, cum doctissimo Gregorio[i] Lopez licet Nauarrus[k] Canonista Theologorum opinionem fuerit sequutus.

[d] Andr. & Abbas in ca. sane ad penul. de regul.
[e] D. Tho. 2. 2. q. 189 ar. 8.
[f] Extrau. ad cond. vers. est enim
[g] Supra hoc to mo. q. 49.
[h] L. 9. ti. 7 par. 1.
[i] In d l 9.
[k] Na. in e stat. q. 3.

ARTICVLVS V.

Religiosus existens in monasterio vbi non seruatur regula vult intrare ad aliam altiorem religionē vbi tamen seruatur regula, ita quod habito respectu ad præsentem modum viuendi monasterium, quod est religionis laxioris, ducit vitam strictiorem, quæritur, an hoc sit licitum.

RESpondeo dicendo, hoc licitum videri ex his quæ tradit notabiliter Panormitanus[l] dicens, quod ad validitatem ingressus non debemus considerare regulam antiquitus institutam, sed modum viuendi de præsenti. Vnde si secundum monasterium habet regulam strictiorem ab antiquo, quæ tamen in præsenti in multis locis non seruatur, non est licitum transire de vno monasterio, quod habet regulam laxiorem bene ibi seruatam ad secundum monasterium, vbi regula nó seruatur, oportet enim, quod secundum monasterium existat de præsenti in maiori obseruantia, & hoc ait Baptista[m] deCa. lis esse verbum valde notabile, & quod multi in hoc decipiuntur aduertentes solum regulam vtriusque monasterij, antiquitus institutam, & non modum viuendi de præsenti coexistentem.

Pro hoc faciunt notata per Gregorium[n] Lopez. Dicentem quod non sufficit secundam religionem habere strictiorem regulam, nisi actu ducatur ibi vita strictior, quod in iure[o] fundant Abbas & Ioannes Faber confirmatur ratione nam transitus est permissus, vt quis ducat vitam strictiorem, si ergo in secundo monasterio non seruatur vita strictior, quam in primo, licet regula sit strictior non videtur transitus licitus, quia transiens censetur moueri magis causa dissolutionis, quam maioris religionis. Vnde in collatione patrum Abbas Ioannes de se ipso dixit, quod à vita solitaria, in qua professus fuerat transiuit ad minorem, scilicet eorum qui viuunt in societate propter hoc quod vita eremitica cœperat declinari & laxius obseruari.

Nec obstat si dicatur, quod constitutiones possunt tolli per alias contrarias cōstitutiones, at regula cum sit approbata à Papa per constitutiones tolli non potest: nam respondetur, quod licet possint tolli fatis tamen est, quod de præsenti in secundo monasterio strictius viuatur, nam propter strictiorem vitam duntaxat iura huiusmodi transitus permittunt.

Ex his infertur clara decisio ad id quod propositum fuit in principio articuli quod scilicet religiosus existens in monasterio regulæ strictæ, vbi tamen non seruatur regula potest intrare licentia petita non obtenta in aliam religionem laxiorem & vbi regula seruatur, ita quod habito respectu ad præsentem modum viuendi secundum monasterium quod est religionis laxioris ducit vitam strictiorem, & ita ait[p] Gregorius Lopez, hanc opinionem tenere Theologos secundum Ioannem Andræam, qui hanc opinionem admittit, si non est spes reformationis primi monasterij, vel si saltem in eadem prouincia non est aliquod monasterium eiusdem religionis, vbi seruatur regula: in hoc enim casu nó esset

licitus

[l] c. sane de regul.
[m] Baptist. in sum. verb. relig. 4. fo. 202. p. 2. col. 1.
[n] Greg. in 9. tit. 7. part. 1. vers mas fuertes religiones.
[o] c. licet de regu. vbi Abbas col. pen. l. quod traditum l. lanis ff. de edilit. & demonst. Fa be. in §. si plures de hared. insti.
[p] Greg. vbi su.

licitus talis transitus, & hoc satis placet Abbati, & pro hac parte Gregorius Lopez, D. [a] Thomam allegat.

[a] D. Tho. 2. 2. q. vltim. ar. 8.

ARTICVLVS VI.

Vtrum quæ dicta sunt de monachis ad moniales extendantur.

RESpondeo dicendo, quod quæ de monachis & religiosis hactenus dicta sunt in monialibus locum habent, nam quæ de religiosis viris disposita sunt censentur etiam de monialibus constituta proportionabiliter ad ipsas, ita scribunt Cardinalis [b] & Abbas, quos sequutus est Natta: in illis ergo casibus in quibus permissum est religiosis ad aliam religionem transire permissum est etiam monialibus, ita in specie decidit Francus [c] de Marquez ex sententia Abbatis, & sic tota domus religiosa potest se transferre ad arctiorem religionem alterius monasterij, vt dicitur [d] in iure, petita tamen licentia licet non obtenta iuxta terminos iuris, [e] aduertendum tamen, quod propter clausuram, quam omnes moniales tenentur seruare ratione voti, vel ratione præcepti, prout in primo tomo [f] latè diximus non potuerunt dictæ moniales exire, sine licentia prælatorum, & ordinarij iuxta terminos Concilij [g] Tridentini, qui tenentur ipsam præstare iuxta ea quæ in superioribus latè dicta sunt.

[b] Cardin. in Clem. 2 q. 4. de regul. Abbas in c. pen. notab. vlt. de stat monach. Natt. consil. 432. nu. 15. & 2.
[c] Marq. q. 965. p. 1. Abbas in Clem. vlt. de reg.
[d] c. vnic. de stat. monach.
[e] c. 3 de reg.
[f] q. 47
[g] Sess. 25. de reg. 10.

ARTICVLVS VII.

Vtrum conuersi & oblati possint transire ad strictiorem religionem petita licentia licet non obtenta.

RESpondeo dicendo, quod vt ex [h] superioribus patet, magna est differentia inter conuersos & oblatos, & nemini dubium esse debet ex his, quæ ibi diximus quod conuersi possunt transire ad arctiorē religionem petita licentia, & non obtenta, cum ij sint verè religiosi laici tria vota essentialia emittentes. At de oblatis dubitatio insurgit: nam secundum aliquos oblati non possunt transire ad arctiorem religionem, & ita tenuit quædam Glossa, [i] quā dicit singularem Abbas astringuntur enim monasterio secūdum eum magis, quam monachi, quia efficiuntur, quasi serui monasterij, quod & tradit [k] Ioannes Lupus, sed Gregorius Lopez, [l] ait quod Glossa illa loquitur de oblatis Ecclesiæ sæcularis nō vero de oblatis monasteriorum regularium: ij enim secundum Archidiaconum possunt transire ad religionem arctiorem, quæ opinio sine dubio est sequenda, non enim, ita donant se & sua monasterijs, vt serui efficiantur, & vt non possint ad perfectiorem frugem anhelare.

[h] Supra q.
[i] Gloss in c. l. contr. 17. q. 1. Abb. in c. non est notab. 3. de reg.
[k] Lup. de liber Eccl. 3 p. q fin num. 8. & 9.
[l] Greg in l 9. tit 7. p. 1 ver. rels. arch. in dic. c. l. contra.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum constitutio Pij Quinti reuocet ius commune concedens fratribus, vt ad religiones alias strictiores possint transire.

RESpondeo dicendo, quod constitutio præfata Pij Quinti, non est vniuersaliter & absolutè intelligenda, de omnibus fratribus non recipiendis, sed tantum de fugitiuis, qui sine licentia à suis superioribus petita iuxta terminos iuris communis, se ad alias religiones transferre volunt ob iurgia contentiones, leuitatem & malefacta: non enim condemnat Summus Pontifex, eos qui laudabiliter de vna religione transire volunt triplici de causa. Primū [m] zelo perfectionis religionis, deinde propter declinationem religionis [n] debita perfectione, tertio propter infirmitatem, & debilitatem ob quem ad laxiorem potest fieri transitus, prout in sequentibus dicatur. Ita Nauarrus [o] in quodam consilio defendit, quod per hanc constitutionem Pij Quinti non est sublatum, quod frater Carmelita cum facultate sui superioris possit transire ad ordinem minimorum.

Et est notandum, quod prædicta constitutio non procedit in eo qui transit ad aliam religionem, & in ea remansit virtute bullæ Pij Quarti, qua poterant iudicea arbitrari remedium aliquando opportunum casu, quo is non possit commode reduci ad pristinum ordinem, & sic arbitrati sunt in eo ordine ad quem transierat debere remanere, quia suus pristinus ordo noluit eum recipere, nam licet dicta bulla Pij Quinti reuocet omnia priuilegia, & facultates recipiendi aliquos religiosos præter ordinem iuris, non tamen iubet omnes qui iam erant translati redire ad pristinos ordines, sed tantum illos qui erant translati virtute priuilegiorum, hic autem licet virtute priuilegij fuerit translatus, remansit tamen ibi virtute scientiæ datæ à iudicibus arbitris, quibus in bulla Pij Quarti concedebatur facultas arbitrādi aliquod remediū iis, qui cōmodè non possint reduci ad suas priores religiones, ita Nauarrus. [p] Denique Pius Quintus non reuocat ea, quæ de iure communi conceduntur regularibus, vt ad aliam religionem etiam laxiorem possit fieri translatio, de quo in sequentibus articulis satis dicetur, & in superioribus aliqua dicta sunt.

[m] De reg. cap. licet.
[n] Nau in ca. stat. nu. 3.
[o] Nau. lib. 3. cons. tit de regul. con. 38.
[p] Nau. lib 3. cons tit. de regul. cons. 99.

ARTICVLVS IX.

Quis possit concedere licentiam vti religiosus transeat de vna religione ad aliam.

RESpondeo dicēdo, quod iure [q] communi prælatus etiam inferior, potest facere facultatem ad religionem strictiorem, prout in superioribus satis dictum est, adeo quod quædam Glossa [r] communiter recepta tenet quod virtute dicti iuris communis potest facere facultatem, vt ad æqualem religionem fiant transitus, ad laxiorem autem religionem solus Papa facultatem facere potest, prout eademmet Glossa resoluit, quod intelligendum est de potentia faciendi, sine causa, quoad forum exterius nam superior etiam inferior Papa potest ex causa iusta dispensare vt religiosus transeat ad laxiorem religionem, prout tradunt Panormitanus [s] Syluester, & Nauarrus alios allegantes.

Notandum autem, quod causa iusta ad prædictum transitum potest esse, vel ex parte monasterij à quo monachus iste vult recedere, aut ex parte ipsius monachi, ex parte monasterij causa est iusta recedendi strictior, & obseruantior vita monasterij ad quod fit translatio, vel quia in monasterio, à quo quis transfertur, non ita obseruatur regula præmissa, quod intelligunt [t] Abbas, & Syluester, nisi in illa religione staret aliud monasterium, in quo regula obseruaretur, nam ad aliud, iste se transferre debet. Ex parte vero monachi iuxta causa multiplex esse potest, & cum omnes lege definitæ non sint, quippe quod ex facto pendeant dicendum est in prælati licentiantis arbitrio esse positas, sicut probatur Innocētius Franeus, [u] & Geminianus, Diuus Thomas, Caietanus, Antonius Francus de Marquez, & Rebuffus. Sed oportet pro maiori

[q] cl. 1. de reg.
[r] Glos. in c. cum sing. de preb. §. prohibem. verb. tenentur de preben. lib. 6.
[s] Panorm. in c. non est num. 6. & in c. sig. nu. 6. de regu. Syl. verb. relig. 4 q 2. Naua. in c. statum. nu. 11.
[t] Abb. in c. sane de reg Syl. in sum. verb. relig. 4 num. 5.
[u] Innoc. in c. vltim. de ren. Fran. in dic. cum singula § vlt. col pen. de preb. lib. 6. vbi Gemini. D Tho. 2. 2 q. vlt art 8 vbi Caiet Fler. p. par tit 56. cap. 4. Syl. vbi sup. Marq q 978. 1. p. Rebuf in prax. bene. tit. translat. mona. in num. 10.

claritate & instructione prælatorum regulariũ aliquas sigillatim referre, vt in facto contingentia occurrentes certo sciant propter eas prædictam facultatem facere posse, prima autem iusta iudicatur causa, quando propter malam aeris temperiem nõ potest quis in aliqua religione commorari, ita Marianus[a] Socinus senior, & post alios Menochius. Verum est tamen quod si in prædicta religione, sit aliquod monasterium extra dictum regnum in quo est diuersa aeris temperies complexioni monachi accõmodata non potest fieri prædictus transitus, & iuxta hæc sunt intelligenda tradita à Quintiliano[b] Mandosio. Secunda causa erit vrgens parentum necessitas, si in ordine proprio, non sit commoditas, ad subueniẽdum illis per modum suæ regulæ congruentem. Hæc enim causa sufficiens est, vt religiosus ad laxiorem religionem transeat, dummodo in ea prædictæ necessitati possit succurrere. Tertia causa est si quis propter suam simplicitatem non sufficienter intellexit regulam, vel constitutiones tempore professionis; & postea vult latius viuere: licitum est enim in hoc casu cum illo dispensare, prout docet Corduba,[c] super regulam fratrum minorum. Voluntas enim & intentio non se obligandi in professione ad tantam vitæ arctitudinem, & perfectionem quanta in illa religione præcipitur est sufficiens causa ad dispensandum cum illo vt ad laxiorem ordinem se trãsferat. Quamuis sic vouere peccatum sit mortale, vt Corduba in eodem loco affirmat.

a Soc. in cap. venientes num. 23. de accu. Manoc. de arbitr. judic. arbi. centuria. 5. casu 431. num. 26.
b Man. lo. de signa. grat. f. 183 nu. 2.
c Cord. c. 3. § 16.

Si vero quæras an difficultas, & molestia ad obseruanda præcepta regulæ; sit sufficiens causa ad dispensandum; vt ad aliam laxiorem religionem fiat transitus, respondetur, quod si difficultas sit ex re ipsa, vt pote quia inconsulta prudentia non cõmensurauit profitens asperitates religionis cum sua delicata complexione, quando emisit professionem, iusta est causa ad dispensandum. At vero si difficultas illa ortum habeat à prauo habitu causa iusta minime debet iudicari, si vero difficultas accidat post professionem ex infirmitate, vel ex quacumque alia ratione non est causa iusta ad dispensandum vt ad aliam laxiorem religionem euolet. Prælati enim religionum possunt dispensare cum prædicto in dictis asperitatibus, ita doctissimus Soto,[d] quam opinionem, ego limitarem, vt non procedat in religionibus in quibus dispensari in asperitatibus earum, vt nimis onerosi habentur; & huiusmodi necessitatibus; cum tristitia & murmuratione, & non cum alacritate à fratribus subueniretur, quorum religio magis videtur in exteriori asperitate; quàm in Christiana Charitate radicari, quapropter existimo quod cum religiosis harum religionum potest dispensari; vt ad aliam laxiorem religionem se transferant, etiamsi eorum prælati possint cum illis in earum asperitatibus dispensare, & sic dixit Marcus[e] Antonius Cucus, quod tenuis & delicata valetudo volentis transire erit iusta causa ad hanc dispensationem concedendam.

d Soto lib. 1. de iust. q. 9. art. 3. ad tertium dub.
e Cucus li. 3. institu. tit. de regul. n. 312.

Erit etiam persecutio in eadem religione sufficiens causa ad dispensandum, vt ille qui est persecutus ad aliam laxiorem religionem se transferat, si non dedit causam ad talem persecutionem, imo gratis odio habetur: tunc enim ad Christianam charitatem talis causa reduci potest, vt innuit[f] Nauarrus. Dixi, si non dedit causam ad talem persecutionem: nam si dedit causam videtur, quod cum illo non possit dispensari, quia nemo ex suo peccato debet commodum reportare; ita vir quidam doctus censuit dicendum, quod ego moderandum censeo, nisi ipsæ præfatæ causæ datæ iam egerit pœnitentiam & per signa exteriora contritionis manifestum, & emendatum se ostenderit, nam si hoc non obstante persecutio apud falsos fratres non cessat, ego non video cur ipsi dispensatio debeat denegari, imo video secundum quod coniecturaliter possumus videre, & affirmare charitatem Christianam diffusam in corde eius per Spiritum sanctum, qui datus est ei gemitibus inenarrabilibus postulare licentiam, vt dictus religiosus fugiat persecutionem; & occasionem cadendi à præfata charitate, non potest talem persecutionem patienter sustinere.

f Nau. in cap. statuit q. 13.

ARTICVLVS X.

Vtrum Summus Pontifex sine causa possit concedere religioso, vt transeat de vna religione ad aliam laxiorem.

RESpondeo dicendo videri, quod summus Pontifex libere; & sine causa licentiam hanc concedere potest, sicut scribunt[g] Innocentius, & Abbas, & post alios Syluester, & Rebuffus, licet enim Papa in his plenitudinem habeat potestatis, vt dicitur[h] in iure; religiones enim, quæ sub certis regulis sunt iure positiuo saut, cum nisi à summo Pontifice approbentur minimè permutantur, vt in superioribus late probatum est, attamen coram Deo, & in foro conscientiæ non potest Papa, sine iusta causa dispensare, vt religiosus ad laxiorem religionem se conferat. Pro cuius rei explicatione est notandum, quod nulla dispensatio sine iusta causa etiam à Summo Pontifice concessa est licita in conscientia, quamuis sit circa legem purè humanam à iure diuino nominè dependentem, prout asserunt D. Thomas[i] Caiet. Victoria, Soto, & Nauarrus, nam reuera Summus Pontifex, sic dispensans peccabit, & similiter, qui eandem dispensationem procurauerunt. Si vero dispensatio huiusmodi sit circa legem dependentem à iure diuino (vt est dispensatio in iuramento, & in voto & in pluralitate beneficiorum, & quod laicus Monachis præficiatur in Abbatem & professus transeat ad altiorem religionem) si fiat sine causa non solum peccat Papa dispensando, & peccant ipsam dispensationem petentes, sed ipsa quoque dispensatio est irrita & nulla quo ad Deum, ita quod quotiescumque dispensatus illa vtatur peccabit mortaliter, vt docent omnes Theologi, & tenent[k] Caietanus, & Soto; at si dispensatio sit solum in lege purè humana nullo modo dependente à diuina (vt est dispensatio in gradibus prohibitis matrimonij, & in diebus ieiunij) licet peccent dispensantes, & sollicitantes sine causa, illa tamen dispensatio non erit nulla, nam factum tenebit, nec vtentes illa dispensatione mortaliter peccabunt, vt tenet doctissimus Soto,[l] & tenet Nauarrus, & Victoria, cum aliis contra Caietanum innuentem vtentes tali dispensatione peccare mortaliter, peccabunt tamen venialiter licet Panormitanus, & alij canonistæ affirmant vtentes tali dispensatione nullo modo peccare, ex his infertur, quod peccabunt mortaliter Papa & prælati regolares dispensando sine causa, vt religiosi ad aliam laxiorem religionem se transferant & eorum licentia & dispensatio erit nulla, cum dispensatio in huiusmodi sit circa legem concernentem ius diuinum.

g Inno. & Abbas, in c. cum esset, de regu. Syluest. verb. relig. 4. n. 2. Rebuffus in praxi beneficiorum tit. de translat. monac. n. 9.
h c. proposuit de conce. prebenda.
i D. Thom. 1. 2. q. 97. art. 4. & 96. art. 9. ad 3. & ibi Caiet. Victoria à de potest. Papa & concil. num. 7. Sot. de iust. li. 1. q. 7. art. 7. Doctores canonum omnes de consti. Nauar. in c. fin. de constit. nu. 10.
k Caiet. 1. 2. q. 96 ar. 5. & q. 97. art. 4. Sot. libr. 1. de iust. q. 7. art. 3.
l Soto vbi sup. Nau. ca. 23. n. 42. Victo. vbi sup. numer. 19.

ARTICVLVS XI.

Vtrum licentia prælati ad transeundum, ad alium ordinem ex iusta causa non facta mentione de laxiori sufficiat ad transeundum ad laxiorem an debeat tantum intelligi de strictiori, vel æquali.

REspondeo dicendo videri, quod non quia priuilegium debet operari aliquid vltra ius cõmune iuxta ipsum [a] text. sed dum aliquo effectu, quẽ operetur non debet extendi ad alium in quo non inuenitur eadem ratio argumento eorum quæ [b] in iure notantur, & tradit Decius post alios, & ita cum licentia prædicta operetur effectum transeundi ad strictiorem vel parem religionem non videtur, extendenda quo ad transitum ad aliam laxiorem pecca, quæ scribit Diuus Thomas, & tradit [c] Nauar. Verum est tamen, quod poterit ex iusta causa generalis prælatus dictæ regularis dare licentiam ad transeundum ad laxiorem, prout in superioribus dictum est.

[a] c. in his de priuil.
[b] c. cum dilectus de consuet. l. quãdo C. de in officio test. Decius in ca. de rescrip. nu. 18.
[c] D. Tho. 2. 2. q. 189. art. 8. Nauar. in cap. statuti. nu. 14.

ARTICVLVS XII.

Vtrum regularis ordinum mendicantium, qui habet licentiam ad transeundum in aliam religionem etiam non mendicantem, siue arctiorem siue laxiorem possit se transferre in aliquem ordinem militarem.

RExpondeo dicendo videri, quod sic quia ordo militaris à Sede Apostolica est approbatus, vt vera & propria religio, vt non latius probauimus in primo tomo [d] & resoluit Nauarr. & sic iste tenebitur, perpetuo in claustro manere, nisi quoties & quo tempore de iusta licentia superioris ab esse, ab illo loco licebit ex his, quæ argumento sacrorum Canonum ideminet [e] Nauarrus concludit, verum est tamen, quod cõgregatio sacra super negotiis regularium definiuit virtute præfatæ licentiæ non licere claustralibus transire ad ordines militares & hospitalariæ, prout refertur in additione, ad quoddam cuiusdam [f] Nauarri Consilium.

[d] Primo to. q. 2. ar. 6. Nauarr. in 2. quod quidquid 56. q. 2. & de reddi. eccl. q. 12. n. 55 & q. 9. monast. monit. 27. & 60
[e] Nau. in ca. statuta nu. 32. & num. 38.
[f] Naua. li. 3. consilio tit de regul. consil. 32.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum licentiatus à Papa, vt possit transire ad certum ordinem possit ad alium magis strictum transire.

REspondeo dicendo, quod non, ex his, quæ tradit Nauar. [g] dicens quod quando Papa alicui delegat, vt det facultatem alicui religioso ad transeundum ad aliquem certum ordinem non potest quidquã facere authoritate suæ sanctitatis, nisi quo ad illum ordinem cum delegatio Papæ sit stricti iuris, vt dicitur in iure, [h] eadem igitur ratione cum facultas supradicta transeundi ad certum ordinem, sit stricti iuris non poterit prædictus licentiatus virtute eius ad aliam se transferre religionem, etiamsi sit magis perfecta & strictior illa, ac quam transitus erat concessus: poterit tamen virtute alterius facultatis, si quæ dictæ religionis priuilegio, aut iure communi concessa est, & ita in facti contingentia consului.

[g] Nau. lib. 3. consil. tit. de regul. cõs. 63. num. 9.
[h] c. p. & 9. de offi. deleg.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum religiosus fugitiuus, ad parem religionem sine dispensatione pro libito possit transire non inuento aliquo sui ordinis monasterio.

REspondeo dicendo, quod ipse sua voluntate, non potest se transferre, quia inconstantiis hominis est non consistere in loco & de eo illud poetæ posset dici: *Romæ Tibur amo ventosus, Tibure Romam*, & huc pertinet illud Varronis, *Nunquam perueniet, qui quod videt sectatur calles*, accedit & illud [i] Senecæ primum *argumentum compositæ mentis existimatur, posse consistere & secum morari*, nam vt idem subiungit, non coalescit, *planta quæ sæpe transfertur.* Quocirca etiãsi monachus velit transire ad æqualem religionem à prælato suo iuxta superius dicta licentia petenda erit, vt post alios tenent Gregorius Lopez, [k] & Rebuffus, in nullo tamẽ casu ipse ad æqualem religionem potest transferri, quando scilicet apostata vagans per mundum pœnitentia ductus velit redire, ad suum ordinẽ non tamen reperit in illa terra longinqua monasterium sui ordinis, neque strictioris regulæ, potest enim in hoc casu ingredi non solum æqualem, sed etiam laxiorem religionem, & si ibi nullum inueniat monasteriũ cuiuscumque ordinis viuere potest, cum sæcularibus bene degendo & propositũ suam regulam seruando: Quod probatur nam hæc est causa conuertendi Ecclesiam regularẽ in sæcularem, quando scilicet regulares ibi poni nõ possunt, ita Gregorius Lopez, [l] quod necessario debet intelligi quando dictus monachus ad partes vbi sunt monasteria sui ordinis, aut alia strictioris obseruantiæ non potest se conferre.

[i] Epist. 2.
[k] Greg. in l. 9. tit. 7. par. 1. ver. mas fueren religiosos in sub Rebuffus in praxi. benef. titul. de trã. monach. num. 7.
[l] Greg. in l. 33. tit. 5. par. 1.

ARTICVLVS XV.

Vtrum prælati religionum mendicantium possint dispensare, cum suis subditis vt transeant ad ordines monasticos.

REspondeo dicendo, quod prælati mendicantium non possunt dispensare, cum suis subditis professis in foro interiori, nec exteriori, vt ad alios quoscumque ordinis monasticos possint transire, & est excommunicatio ipso facto non solum contra transeuntes & recipientes, sed etiam contra dispensantes: ita expresse determinat Martinus Quintus in quadã extrauaganti, [m] & ratio est quia voluit Summus Pontifex conseruationem ordinum mendicantium, vt patet ex tenore eiusdem [n] extrauagantis, & ideo sine speciali sedis Apostolicæ licentia non potest talis transitus fieri nec etiam potest vllo modo fieri transitus ad clericatum, vt [o] ex eadem extrauagante & ex quadam Clementina constat.

Circa quam extrauagantem notandum est, primo quod præcipitur obseruari in regula [p] Cancellariæ.

Notandum est secundo, quod solum loquitur de religiosis professis in ordinibus mendicãtibus non autem de nouitiis eorundem ordinum, ita resoluit [q] Quintilianus Mandosius. Pro quo est aduertendum, quod nemo post emissa vota secundum societatis cõstitutiones, siue professus, siue scholaris, siue coadiutor sit ad alium ordinem præterquam Carthusiẽsium, nisi de expressa licentia præpositi generalis, aut sedis Apostolicæ transire potest prout Societati concessit Paulus Tertius, & latius confirmatur à Pio Quarto & à Pio Quinto in literis ab eo

[m] Extrau. ambitiosæ de religiosis hominibus inter communes.
[n] §. ac relapsos.
[o] § decernẽtes Clemen. 1. de regul.
[p] Regul. cancell. 43. de mend. transeuntib. ad al. ã religionem.
[q] Mandos. in dict. reg. 43.

editis proposita poena excommunicationis ipso facto incurrenda, Romano Pontifici, vel superioris societati reservatae tam in religiosos, qui praefatos recipiunt, quam in ipsos receptos recedêtes etiam praetextu cuiuscumque indulti concessi, aut concedendi etiam quaesito colore ob fugam melioris vitae, aut strictioris observantiae, quodque tempus facta non teneant: statuitur etiam in eisdem literis, quod transeuntes ad Carthusienses, intra tres menses ad alium vero ordinem intra tempus eis a superiore suo praefigendum dictos ordines actualiter ingredi teneantur, & si in illis permanere noluit, aut non possint absque ulla mora ad societatem regredi teneantur sub praefatae excommunicationis poena, quam tam ipsi, quam illi recipientes, vel eis auxilium, vel favorem praestantes etiam incurrant, ita refert Claudius in compendio Societatis [a] ex quo privilegio colligitur quod non solum professis in Societate, sed etiam novitiis post emissionem trium votorum simplicium prohibetur talis transitus ad alias religiones praeterquam ad religionem Carthusiensium, & sic refutatur opinio Horatij [b] Mandosij. Qui attento privilegio Pauli IIII. concesso Societati io quantum concedit ipsi privilegia mendicantium etiam super religiosis non recipiendis in aliis religionibus affirmavit praedictum privilegium solis professis competere, cum societati concedatur, & solum professi sint de corpore societatis non autem scholares, qui cum sint novitij sub nomine societatis minime comprehenduntur explodiur inquam haec opinio per privilegium superius allegatum, in quo de scholaribus fit mentio specialis, & expressa.

Tertio est notandum, quod appellatione ordinum mendicantium, veniunt ordo praedicatorum, ordo minorum, ordo eremitarum D. Augustini, & ordo Carmelitarum, & alij qui ex diplomate Apostolico inter mendicantes sunt numerati, de quibus in primo tomo [c] fecimus mentionê, & tradit Quintilianus Mandosius, & advertendum quod olim mendicantes postea vero habilitati, seu dispensati, seu privilegiati, ut possint habere proprium comprehenduntur in dicta extravaganti: nam in pendentibus à duobus sublato uno remanet alterum, ut dicitur in iure [d] licet ergo sint habilitati fratres illi ad proprium habendum non tamen sunt liberati ab aliis iuribus loquentibus de mendicantibus, item, sicut illi qui de facto mendicant si non sunt tales ex fundatione suae regulae, vel de iure non possunt dici mendicantes, ita econverso qui de facto, vel privilegio Apostolico sunt mendicantes licet non mendicant mendicantes omnino erunt, & sub dispositione de mendicantibus loquente comprehendentur. Ita concludit Lapus [e] quem sequitur Rebuffus

Nec obstat, quod ipsis religiosis non competat definitio mendicantium cum habeant proprium, & actu non mendicent, & sic ipsis nô debeat competere definitio, nec consequenter ipsum definitû, nam respondetur, primo non esse mirum, quod definitiones per Canones factae non habeant sua requisita cum etiam videamus consultorum definitiones subverti posse iuxta quandam [f] legem, secundo respondetur definitionem esse ex omni parte perfectam, nam Papa per dictam dispêsationem, non facit quin dicti fratres in potentia sint mendicantes, & secundum eorum naturam primaevam mendicantes remaneant, cum mendicari possint prohiberi, ita Mandosius. [g]

a Compen. sic. eius tit. Apost. § 9.

b Mand. de prim. adinstar. glos. 53.

c t. 10 q Mand. in de regul. 25. q 1. n 4.

d L. prius insu. responso ff. de aqua plu. arc. l. 8 deinde tua ff de servit. ur. pra.

e Lapus alleg. 4. à prin. usque ad ver. sic 2. dub. Rebuf. super concor. tit. rubri. de regi. ad pralat. nominat. in ver. mendican pa. 162.

f l. omnis ff de regul iuris.

g Mand. ubi sup q 1.

ARTICULUS XVI.

An si reformetur ordo religionis mendicantis in strictiorem vitam possint professi illius ad alios ordines transire, vel an alio remedio sublevéntur, vel potius iugum insolitum ferre teneantur.

Respondeo dicendo circa articulum multas quaestiones varias esse; prima est, quod professi dicti ordinis possunt transire ad alium ordinem laxiorem, vel saltem, quia cum à principio cogi non possunt religionem intrare professionemque emittere, & sic ad votorum vota iuxta [h] sacros Canones, ita nec ad votorum augmentum argumento, eorum quae [i] in iure notantur, & in terminis tenet [k] Hostiens. & ante eum quaedam Glossa, cum actus agentium non debeant operari ultra eorum intentionem, & professionem emittentium in dicto ordine intentio fuit servare regulam secundum morem, qui vigebat in dicta religione.

Secunda opinio est contraria, quae colligitur ex eodem [l] Hostiensi, quod scilicet teneantur, in ea religione perseverare, melior enim fit tunc côditio eorum. Argumento aliquarum [m] decretalium, imo debent gratias agere reformatori suae religionis.

Tertia opinio est [n] Oldradi, qui concludit quod sicut datur, annus probationis intranti religionem approbâdo austeritates ordinis, ita supradicti dabet dari annus ad praefatas novas asperitates probâdas, & hanc opinionem videtur comprobare [o] Anchartanus, [p] Rebuffus alia progreditur via cuius opinionem nolo referre, cum hanc litem his temporibus summi Pontifices, deciderent obligando conventuales Hispaniarum ad vitam per ipsos nô promissam, prout fecit Paulus IIII. & moniales obligando ad clausuram, quam non promiserunt, prout fecit Pius V. cuius constitutionem Gregorius XIII. confirmavit, nec mirum, nam Papa circa regulares, multum potest in cibis, & vestibus modo manendi & similibus, prout ait [q] Ioannes Andreas, quem sequitur Geminianus, Philippus Frâcus, & Rebuffus [r] praesertim si dictae austeritates & rigores ad ea, quae promiserunt servanda maximè conducunt. Cum obedientia regularium non solum consistat in his, quae directè in regula eorum praecipiuntur, sed etiam in his quae indirectè ad ipsam reducuntur, prout latè [s] in primo tomo diximus, de clausura monialium verba facientes, de his autem côventualibus multa scitu digna tradit Navarrus. [t]

h 1. prof. de 20. q. 1. c. 1. cum glos. fin. de regu.

i l. quae dotis ff. de servitut.

k Hostiens. in sum. de voto §. votum. an. 16. ver. quae sit aliquando scholas. glos. in c. mon. 20. q.

l in vers. voto.

l Host. ubi su.

m c. exp. inss. me & c. dudû de convers.

n Oldral. consil. 96.

o Anchar. inc. venire de st. regul. lib. 6. post nu. 2.

p Rebuf. sup. concord. rub. de reg. ad pra. nom. ver. nos reformatio.

q Andr. in d. cap. ven. ubi Gem. post nu. 10. Franc. nu. 5.

r Rebuf. ubi sup.

s t. 1. q. 45. art. 1.

t Nava. c. statuimus n 17. cum sequen.

ARTICULUS XVII.

Utrum fratres mendicantes possint recipi in religione Sanctae Mariae de Mercede.

Respondeo dicêdo, quod patres istius sacrae religionis aliquando recipiebant fratres ordinû mendicantium, sicut ego scivi ab ipsis acceptum religiosum quendam minoritam discalceatum, quem etiam scivi statim receptum quadam morte satis amara, & doloribus in humanissimis plena à vita decessisse, qui patres ad hoc privilegiû sedis Apostolicae habere allegabant propter votum redemptionis Captivorum maxima charitate plenum, quod in professione emittunt: sed cum omnia inter personas regulares sit lis abscindenda S. D. N. Clemens Octavus bulla quadam hanc litem diremit in hunc modum,

Clemens

Clemens Papa Octauus. Ad perpetuam rei memoriam, nuper ad nos perlatum est, religiosos ordinis Beatæ Mariæ de Mercede Redemptionis Captiuorum, prætextu cuiusdam indulti Apostolici ordinis antiquitus concessi professores ordinum fratrum minorum, de obseruantia nuncupatorum & alios regulæ strictioris in eorum sodalitatem, seu domos aut conuentus recipere, quare cum id sæpius meritas pœnas eludendi causa, & ex hoc multa scandala in populo generentur, & alia multa incommoda nascantur, nos huiusmodi scandalis obuiare & quieti religiosorum prospicere cupientes tenoremq́ue dicti indulti, perinde, ac si de verbo ad verbum insereretur, præsentibus pro expressis habentes de venerabilium fratrum nostrorum S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Sacri Tridentini Concilij interpretum sententia, ne quis prælatorum, aut superiorum, aut fratrum conuentuum, seu domorum dicti ordinis Beatæ Mariæ de Mercede Redemptionis Captiuorum, tam in regnis Hispaniarum, quam alibi consistentium, quauis illi dignitate, præeminentia prærogatiua, vel munere fungantur, quemquam ordinis fratrum minorum de obseruantia, aut alicuius strictioris regulæ, quam sit regula dictorum religiosorum Beatæ Mariæ de Mercede, prætextu cuiusuis indulti, seu priuilegij Apostolici recipere audeat, vel præsumat, etiamsi habeat priuilegium, id faciendi causa, quarti voti quod ipsi professores ordinis Beatæ Mariæ de Mercede huiusmodi faciunt Apostolica authoritate tenore esse iudicandum alia ratione, quam respectu quarti voti decernentes, ex nunc irritum & inane si secus super his à quoquam quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, non obstantibus priuilegijs, seu indulto huiusmodi, quod harum serie proprio motu reuocamus, & abolemus, ac quibusuis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis necnon dicti ordinis Beatæ Mariæ de Mercede, iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus priuilegijs, quoque indultis, in literis Apostolicis, quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis & decretis in genere, vel in specie ac aliter in contrarium quomodolibet concessis approbatis & innouatis, quibus omnibus & singulis etiamsi de illis illorumque tenoribus specialis specifica expressa non autem per clausulas generales idem importantes mentio seu quæuis alia expressio habenda foret, illorum tenores præsentibus, pro expressis habentes illis alias in suo rigore permansuris, hac vice duntaxat specialiter, & expressè derogamus cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod præsentium transumptis etiam impressis manu alicuius notarij publicè subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fideles adhibeatur. Quæ præsentibus adhiberetur si fuerint, exhibita, vel ostensa. Dat. Romæ apud S. Petrum, sub annulo piscatoris die 24. Decembris.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum prælati regulares possint dare licentiam suis subditis, vt ad Carthusienses se transferant.

RESpondeo dicendo, quod prælati superiores omnium religionum, etiam mendicantiũ possunt licentiam dare suis subditis, vt libere valeant transire ad ordinem Carthusiensium, etiam ex zelo strictioris vitæ quamuis nulla existat alia causa, & si ipsi prælati noluerint licentiam præstare possunt subditi petita licentia licet non obtenta ad prædictum ordinem Carthusiensium impune conuolare. Hæc est expressa determinatio [a] Martini V. & Innocentij Tertij.

[a] Extrau. vid. ambi. c. licet de regul.

At D. Bonauenturæ, [b] & quatuor magistris attribuitur, quod ipsi senserint hanc licentiam concessam à Martino Quinto fratribus mendicantibus, ut possint transire ad Carthusiam respectu fratrum minorum debere intelligi, quo ad forum exterius, non vero quoad forum conscientiæ, tenent enim quod in foro conscientiæ, non licet fratri minori ex solo zelo strictioris vitæ ad alium ordinem transire, primo quia religio fratrum minorũ est perfectior omnibus, quia intendit profectum animarum orando, & prædicando, cum rigida paupertatis obseruantia: & cõfirmatur, nam ordo minorum strictior est ipso ordine Carthusiensi, vt tenet quædam Glossa, [c] quã sequitur Panormitanus, & quamuis Diuus Bonauẽtura, dicat esse alios ordines, secũdum quid strictiores ratione abstinentiæ, tamen simpliciter, & absolutè ordo minorum est omnium strictissimus ratione rigidissimæ paupertatis. Probat etiam suum intentum ex regula fratrum minorum, approbata ab Honorio Papa, & iure [d] communi confirmata, quæ [e] regula ait, nullo modo licebit eis ab ista religione exire, iuxta mandatum Domini Papæ, quia nemo mittens manum ad aratrum & aspiciens retro aptus est Regno Dei. Vnde concludunt, quod qui ad Carthusiensem ordinem transiret retro aspiceret, & retrocederet, quod nimirum sine causa non licet, nisi specialis licẽtia à sede Apostolica sit concessa, quod ego confirmo sequenti ratione: non censetur enim Papa derogare iis, quæ alicuius religionis sunt particularia, cum enim hæc sint quid facti ea ignorare præsumitur, prout dicitur in iure. [f]

[b] Bonau. sup. reg. frat. mino. cap 2.q.13.

[c] Gloss. marginalis in cap. non est de regu. vbi Panorm.

[d] ca. exijt §. fane de relig. domi lib. 6.

[e] cap. 2.

[f] c. 1. de const. lib. 6.

Sed ego in hac sum opinione, vt credam Martinum V. in sua extrauagãti ordinem Carthusiensem absolutè excepisse, ita vt existimẽ mendicantes omnes transeuntes à suis religionibus ad Carthusiam non solum in foro exteriori, à pęna esse liberos, sed etiam in foro conscientiæ, à culpa esse immunes, & per consequens fratres minores tuta cõscientia, ad Carthusiam posse transire. Martinus enim V. de omnibus mendicantibus verba fecit. Vnde cum generaliter loquatur, generaliter etiam debet intelligi, neque mihi vnquam potuit placere Glossa suprà apposita, quod scilicet extrauagãs Martini V. solum in foro exteriori indulserit mendicantibus, vt ad Carthusiam possint euolare, non tamen in foro cõscientiæ ipsis omnibus dictam licentiam concesserit, nam si minores verbi gratia in foro conscientiæ tali licentia minimè, sine peccato possunt vti, quomodo credendum est de sanctitate Domini Papæ licentiam ipsis in foro exteriori concessisse, vt ex ea ad peccandum in foro interiori occasionem arriperent?

Nec inuenio apud D. Bonauenturam prædictam Glossam; solum enim ipse doctor Sãctus asserit virtute regulę, sine speciali authoritate Apostolica fratres minores non posse ad alias religiones conuolare, quæ verba non ita generaliter protulisset. Si extrauagantem dictam vidisset, quam nõ potuit videre. D. enim Bonauẽtura vixit & floruit tempore Innocentij IIII. qui Pontifex vixit, anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo primo, & tempore Alexandri IIII. Quo Pontifice fuit electus generalis nostræ sacræ religionis, qui Pontifex fuit coronatus, anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo quarto, & Martinus V. fuit electus, & coronatus anno Domini millesimo, quadringentesimo decimo septimo, in quo anno fuit supra dicta extrauagans edita. Nec obstant argumenta prò contraria parte adducta: nam licet Doctoribus aliquibus strictior ordo minorum, imo & prędicatorum videatur quod tamẽ respectu ordinis minimorũ reijcit [g] Xystus [illegible] religionem, tamen Carthusiensium, voluit Martinus Quintus, propter eius maxima m abstinẽtia à carnibus, & in solitudine, & silentio obseruantiam

[g] Nam lib. 5. const. c. tot. de regul. c. [illegible] in c. unperf.

uantiam, hoc priuilegio condecorate, ecclesia enim quæ iudicat de exterioribus obseruantiis, iudicat Carthusiensem esse arctiorem, cum sit strictior in prædictis, licet in aliis sit laxior, & per consequens ad illam licitum esse transitum, prout annotat uot Angelus [a] & Florentinus. quamuis Syluester oppositum dicat, sed non satis bene prout aduertit [b] Corduba super regulam fratrum minorum.

[a] Angel. tit. religio § 34. Floren. 3. p. tit. 16. c. 1. § 2. Syl. tit. relig. 4. q. 6.
[b] Cord. sup. regu. c. 2. q. 17.

Nec obstat, quod adducitur ex regula Beati Patris nostri Francisci, ad cuius derogationem specialis ipsius mentio fieri debuit, & non sufficit generalis reuocatio: nam, vt constat ex prædicta extrauagante satis specialis fuit ibi facta, non obstantia ad prædicti præcepti fratrum minorum dispensationem, vt patet ex eius verbis ibi, *Licentiis & indultis, necnon constitutionibus Apostolicis, & mendicantium ordinum prædictorum, etiam si de his specialis, & expressa mentio, & de verbo ad verbum in nostris literis habenda foret, & aliis contrariis quibuscunque, &c.* Per quæ verba ibi, *etiam si de his specialis*, satis videtur à Martino Quinto in dicto præcepto dispensatum.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum sit licitus transitus à Carthusiensi ad minores.

RESpondeo dicẽdo, quod constitutio est expressa Martini Quinti, de qua in superiori articulo egimus, quæ probat minoritas, & alios omnes religiosos mendicantes posse transire ad Carthusianos, quod autem Carthusianos possit transire ad minores, vel alios mendicantes, ait [c] Nauarrus se non meminisse legere textum, qui hoc in specie declaret, quamuis Syluester [d] referat fuisse determinatũ Parisiis posse Carthusianum transire ad Prædicatores regulam suam ad vnguem seruantes: concludit tamen idem Nauarrus, quod si bonus zelus, & aliqua bona causa melius seruiendi Deo interuenerit, & sine scandalo, & infamia prioris religionis posset trãsire ad posteriorem, & non timeretur lis: super huiusmodi transitu inter præfatas religiones. posset licitè quoad forum conscientiæ talis transitus fieri, quod ego intelligo esse verum propter præsumptam licentiam prælati ipsius Carthusiani. quæ significatur per verba Nauarri, supra apposita, nam si inuito prælato talis transitus fieret scandalum prioris religionis adesset, & lis inter præfatas religiones timeretur Quod confirmatur, nã [e] iure communi religiosus tantũ voluntate non potest transire ad aliam religionem, etiam strictiorem, sed est necessariũ, quod à suo prælato superiori licentia petatur, licet non obtineatur, vt post alios tradit [f] Rebuffus. qui post Soccinum, & alios tradit, quod monachus iste, qui vult transire ad aliam religionem, debet eam prius inuenire, antequam licentiam petat. Vnde si nondum vult, aut nescit, velit ne recipi in alia religione, non potest licentiam petere ad illam, prius enim de voluntate alterius constare debet.

[c] Nauar. 13. de reg. cõs. 8. 11. de reg. cõsi. 03. in 1. comp.
[d] Sylu. verb. relig. 4. q. 6.
[e] c. licet de regu. glo. in cap. cum singul. ver. cano. de preb. lib. 6.
[f] Rebuffus in prax. benefi. ti. transla. monach. nu. 5. & nu. 14.

ARTICVLVS XX.

Vtrum monachus Casiniensis non petita licentia à suis superioribus possit tuta conscientia transire ad Carthusianos.

RESpondeo dicendo, quod prout refert Nauarrus, [g] *Eugenius Quartus concessit præfato ordini prohibendo fratribus eiusdem, ne abstrahantur à sua religione, nec sponte venientes recipiantur, etiam occasione arctioris vitæ ordinis & religionis, absq; consensu capituli generalis, seu præsidentis, seu maioris partis, visitatorum dictæ congregationis, etiam authoritate Apostolicarum literarum, in quibus de huiusmodi persona, ac religione mentio facta non fuerit sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, quis facta eis monitio de huiusmodi priuilegio monachum dictæ congregationis intra triduum non relaxauerint, vel à se abiecerint.* Quod priuilegium, ait Nauarrus non reuocari per Concil. Tridentinum, sed limitari per quãdam [h] Innocentij Tertij decretalem, per quam statuitur, quod non obstante tali priuilegio, & huiusmodi aliis possit regularis transire ad arctiorem regulam petita licentia, licet non obtenta.

[g] Nau. li. 3. cõsi. de reg. cõs. 99. in 2. comp.
[h] cap. licet. de regu.

Sed attenta alia eiusdem, *Eugenij quarti concessione facta congregationi sancti Benedicti Hispaniæ, anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo sexto, quæ à Celestino Quinto sua congregationi fuit etiam facta, dicendum est non sufficere petere licentiam, sed necessarium esse, vt obtineatur, illi enim Summi Pontifices, pro maiori, & ampliori harum congregationum quiete, ac soliditate prohibuerunt, cuique ex monachis conuersis, & personis religiosis monasteriorum earundem, ne sub excommunicationis ipso facto incurrenda pœna sine generalis reformatoris, vel etiam Abbatis & conuentus, cuius tunc religiosus fuerit petita, & etiam obtenta licentia à monasterio exire possit, etiamsi ad quemcumque alium ordinem, vel locum, seu quodcunq; aliud monasterium eius, vel alterius cuiuscunque ordinis transire velit. quam eandem excommunicationem, incurrere voluit Abbates, priores religiosos & superiores, dictum transeuntem recipientes, si postquam per dictos congregationis monachos, requisiti intra triduum ad proprium monasterium, à quo exierat sine difficultate non remiserint cum effectu, àqua eam recipientes, quam transeuntes, nisi ad suum monasterium redierint, præter quam in mortis articulo absolui nequeant.* Ita refertur in compendio [i] ordinis Cistercienses per quod priuilegium Collector in dicto compendio ait, itaque ad nullum alium Carthusiensium ordinem, nisi petita, & obtenta licentia supradicta nostris monachis transire licet, quod ipsis Pius Secundus etiam concessit dicens, quod virtute literarum Apostolicarum, nisi in eisdem de monasterio, & ordine, & dicta concessione specialis & expressa mentio habeatur, cum decreto irritante, quidquid secus fuerit attentatum, minime possit fieri aliqua monachi translatio, quinimo ait quòd concordia inter Cistercienses, & Carthusienses facta est, quod nullus monachus ordinum suorum de vno ad alium sine licentia transire possit, & in quodam libro [k] priuilegiorum S. Benedicti congregationis impresso Romæ in Typographia Titi & Pauli, de Dianis, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo hooo, habetur quædam illustrissimorum Cardinalium declaratio, quæ ita se habet, *Illustrissimi Cardinales desinierunt, quod transitus ad parem, vel arctiorem religionem non fiat, nisi causa cognita transeuntis, & vita ac morum ratione idque ex approbatione capituli generalis.*

[i] Cõpen. Cist. tit. fug. § 1. & 2.
[k] lib. fol. 145.

Ex quibus infertur monachos Casinienses, non posse tuta conscientia transire ad Carthusianos, nisi licentiam à suis prælatis iuxta præfata priuilegia prius obtineant.

ARTICVLVS XXI.

Vtrum in extrauaganti Martini Quinti prohibeatur transitus ab vno ordine mendicantium ad alium mendicantium.

RESpondeo dicendo, quod non vt aperte constat ex ea quatenus prohibet, solum transitũ ab ordi-

ordinibus mendicantibus, ad ordines monasticos non mendicantes, atque ideo iusta exigente causa prælati superiores mendicantium possunt dispensare cum suis subditis, vt ad alium ordinem mendicantium se transferant, ratio est, quia nullibi legitur prohibitio arcens prælatos, vt non possint dispẽsare in hoc casu, nisi quando quis religiosus de ordine minorum de obseruantia vellent transire ad ordinem minimorum Sancti Francisci de Padua, nam in tali transitu solus Papa potest licentiam præstare, vt cauit Iulius Secundus, & habetur in ordinis supplemẽto,ª & aduertit Capucinus,ᵇ quod Pius Quintus anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, prohibuit sub indignationis sue, pœna vt nullus ex fratribus Capucinis ad ordinem S. Francisci de Padua, nec conuerso, vllo vnquam tempore ex quacunque etiam iustissima causa, etiam de licentia suorum superiorum se transferre possit, quæ bulla ait idem author, quod apud eosdem Capuccinos, est authentica, & à Gregorio Tertio decimo, approbata & ponitur à Parasello,ᶜ & ait insuper, quod anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo primo, vigesima septima die Maij, à sacra regularium congregatione authoritate concessa à Gregorio Quarto decimo, fuit decretum post præfatã Pij V. constitutionem, vt transeuntes, & illos recipientes incurrunt pœnam priuationis officiorum, & vocis actiuæ, & passiuæ in perpetuum ipso facto, quæ declaratio, ait Capucinus, quod apud eosdem Capuccinos est authentica, denique exceptis his prælatis ordinum mendicantium possunt iusta causa licentiare suos fratres, vt ad alios ordines mendicantes se transferre valeant, & ratio est, quia omnia possunt prælati superiores, in quibus non sunt prohibiti, & hoc illis iure communi non prohibetur, imo etiam possunt dispensare cum suis subditis, vt ad laxiorem religionem transeant, vt ita post Hosti. & alios defendit ᵈ Nauar.

Nec obstat decretum ᵉ Concilij Tridentini, in quo dicitur, quod nullus regularis cuiuscunque facultatis vigore transferatur ad laxiorem religionẽ, non enim tollit Concilium transitum vnius religionis ad aliam laxiorem factum præmissa causæ cognitione ab aliquibus prælatis, prout explicat ᶠ Nauarrus, vnde sine causæ cognitione id efficere minime possunt dicti prælati, etiam generalis, prout tenet ᵍ Nauarrus. Dixi iure communi, nam secundum priuilegia fortasse aliud esse dicendum, prout infra articulo sequenti dicetur.

ª Sup. fo. 13. conces. 48.
ᵇ Capuc. in ad dit. ad compẽ. ti. recipere.
ᶜ Parasel. in collect. priuil. fo. 116.
ᵈ Nauar. in c. fin. 4.
ᵉ Sess. 25. de regul. c. 19.
ᶠ Nauar. li. 3. Cõ. tit. de reg. consil. 58.
ᵍ Nauar. ubi sup. li. 3. consil. tit. de reg. cons. 65.

ARTICVLVS XXII.

An Capuccini discalciati ordinis minorum possint recipere fratres eiusdem ordinis de obseruantia.

RESpondeo dicendo, quod per constitutionem Pauli Tertij, datam anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo septimo, fuit fratribus Capuccinis prohibitum recipere fratres minores de obseruantia, sine licentia in scriptis eorum Prouincialium ministrorum, & licet post talem prohibitionem concesserit dictus Pontifex, vt possint eos Capuccini recipere per aliam tamen constitutionem eiusdem Summi Pontificis, datam anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo primo fuit talis licentia reuocata, confirmando prædictam primam prohibitionem, sub pœna excommunicationis, & inhabilitationis, ad quæuis officia & legitimos actus. Et Iulius Tertius in constitutione sua data anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo, renouando primam dictam Pauli Tertij prohibitionem declarauit, talem receptionem, sine professionem sine dicta licentia ministrorum in scriptis esse nullam & Capuccinos recipientes supradictas censuras incurrere: & id ipsum postea cõfirmauit Sixtus Quintus, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo sexto, quæ omnes Bullæ ad ministrorum de obseruantia instantiam fuerunt impetratæ, in quibus tamen Bullis aduertit ᵇ Capuccinus quod, excommunicationis latæ sententiæ, absolutio reseruata non reperitur, possunt tamen Capuccini ipsos discalceatos seu reformatos fratrum minorum Hispaniarũ volentes transire eos recipere dũmodo licentiam in scriptis ab eorũ ministris prouincialibus obtineant. Et per dictam Sixti V. constitutionem, non sufficit licentia custodis, prout Gregorius Decimus tertius ordinauerat, qui Bullam ducalceatis posse recipere fratres de obseruantia concessit Gregorius Decimus tertius anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo octauo. Aduertendũ autem, vt multa omittam, quod vnico verbo (vt ita dicam) plurima circa hanc materiam comprehendere volo dicendo, quod quamuis de qualibet religione posset quis quantum est ex iure diuino & humano communi transire ad aliam religionem strictiorem, & in ea recipi, tamen, quia per apostolica indulta aliter rationabiliter ordinatur, & prohibetur, scilicet, propter pacem inter religiosos, vel propter cauendam iniuriam, vel confusionem vitandam, ideo non licet etiam in foro Dei nisi secundum talia indulta exire vel recipere, & quia circa hoc sunt multa priuilegia, quoad omnes ordines mendicantes, ne inuicem recipiant transeuntes sub grauibus censuris ideo illis in hoc standum est, & secundum eorum formam, & secundum talia priuilegia (quæ salua debent manere) debent intelligi & moderari omnia, quæ à Summistis circa hoc tractantur præsertim à Syluestro, ⁱ & à nobis in superioribus latè dicta sunt, & secundum dicta priuilegia debet iudicari, quis prælatus debeat & possit licentiam talis transitus concedere: nam, vt constat ex priuilegiis allegatis in articulo 20. huius quæstionis Abbates conuentuales, cum suis conuentibus possunt in eorum conuentibus habitantibus prædictam licentiam concedere, at circa hoc vsus cuiuscunque religionis debet attendi: nam priuilegia statuta, & leges positiuæ moribus vtentium, & consuetudine approbantium roborantur, & interpretantur.

ᵇ Capuc. ad compen. mõd. verb. recipere.
ⁱ Sylu. relig. 4.

ARTICVLVS XXIII.

Quam diligentiam facere teneantur religiosus qui habet facultatem transeundi ad aliquem ordinem mendicantium si non inuenerit mendicantes qui eum recipere velint.

RESpondeo dicẽdo, quod non solum tenetur requirere quatuor ordines mendicantes approbatos iure ᵏ antiquo communi, sed etiam alios iure nouiori, prout est ordo minimorum Sancti Francisci de Paula, & seruorum Beatæ Mariæ & Societatis Iesu, de quibus in primo tomo diximus, verba enim illa si non inuenerint mendicantes non verificantur, nisi omnibus requisitis & nullis volentibus eos recipere argumento cuiusdam ˡ glossæ, & tenentur facere requisitionem bona fide, & iusto desiderio inueniendi aliqua monasteria, in quibus recipiatur, non enim sufficit petere verbo tantũ, sed verbis taliter

ᵏ c. f. de relig. domib. cap. 1. eod. tit. lib. 6.
ˡ glo. in c. cum ddec. de iudic.

liter & vere id procurare, quia verba cum effectu sunt intelligenda, prout dicitur in iure, [a] & sic ille qui fecit votum ingrediendi certam religionem, vt liberetur à tali obligatione necessarium est, vt vere & ex animo in praefata religione procuret admitti.

Est tamen aduertendum, quod praelati ordinum ad quos transeūt non possunt eos recipere sine suorum conuentuum consensu, plusquam alios nouitios quos secundum communem consuetudinem receptam in religionibus, de consensu conuentuū suorum recipiunt, prout resoluit [b] Nauarrus, vnde non sufficit praestare obedientiam soli praelato, sed debent recipi sicut alij nouitij. de consensu discretorum conuentus, & debent recipi ad professionē, sicut alij nouitij de consensu ad minus maioris partis conuentus, cùm ad valorem actus non sufficiat voluntas sine potestate, neque potestas absque voluntate, prout ibi in iure [c] notatur: ij enim debent profiteri in religione, ad quam transferuntur, sicut profitentur, iuuenes saeculares anno probationis peracto, vt in [d] superioribus dictū est. Imo existimo non esse iuridicas incorporationes, quae solent fieri ab aliquibus praelatis generalibus, quando de plenitudine potestatis dant licentiam alicui religioso, vt ab vna prouincia, in aliam eiusdem ordinis se transferant, & ipsum praedicta licentia in ea prouincia incorporant, praelati enim generales, licet summam in omnes sui ordinis prouincias habeant potestatem eorum tamen facultas, secundum iuris metas debet interpretari, & regulari, vt, scilicet, minime sine cōsensu prouinciae, in qua debet incorporari talis religiosus, vt filius incorporatus admittatur, quod enim omnes tangit ab omnibus approbari debet, vt est vulgatum in iure.

ARTICVLVS XXIIII.

Vtrum possint recipi ad religionem religiosi, qui fecerunt votum de non transeundo ad aliam.

RESpondeo dicendo, quod vt huic difficultati respondeam necessarium est aliud dubium ventilare. vtrum, scilicet, valeat votum factum ab aliquo religioso de non transeundo ad aliam religionem & respondetur, quod non, valet enim argumentum à toto ad partem, quoniam eadem est ratio, & idem ius suadet in vtroque, vt dicitur in iure, [e] at votum de non intrando religionem nihil obstat vouenti, quominus non possit eam intrare, ergo nec votum de non intrando ad arctiorem obstabit vouenti, ad intrandum illam, eadem enim ratio, & idem ius in vtroque suadet: ratio enim quare votum de non intrando religionem, non impedit introitum est, quia est maioris boni impeditiuū, quę ratio etiam inuenitur in voto, de non intrando aliā arctiorem. Ex quo infertur, quod emittens potest transire ad religionem, quae secundum suas constitutiones & diplomata apostolica est strictior, eo quod concessio apostolica praedicta praesupponit ipsum transitum esse illicitum, & consequenter praesupponit votum de non transeundo, ad illam esse maioris boni impeditiuum, & minime ad eius obseruantiam obligari, secundum ea, quae ex sacris canonibus tradit Diuus Thomas, [f] quod & alia ratione probatur: nam votum de re illicita, vel inutili, vel maioris boni impeditiua, non est Deo gratum, prout tradit Diuus [g] Thomas, ex quibus infertur, quod recipientes huiusmodi ad religionem strictiorem, ad quam transitus, non est prohibitus, non peccant etiamsi ipsum recipiant sine petita licentia, nec obtenta à suo praelato si dicta religio ad quam transit habet priuilegium apostolicum, quod possit ad eam fieri transitus sine licentia petita, nec obtenta ita [h] Nauar.

ARTICVLVS XXV.

Vtrum translatus ad aliam religionem, vt in ea sit praelatus debeat profiteri in secundo monasterio ante quam sibi eius administratio deferatur.

REspondeo dicēdo, quod est necesse facere professionem in secundo monasterio, quia qui similem vitam cum aliis suscipiunt similem debent sentire in legibus disciplinā, vt dicitur in [i] iure, itē quia vnusquisq; debet se conformare vitae & moribus, cū his cum quibus conuersatur, vt est notum in [k] iure, quod aliter fieri non potest, nisi astringatur, & obligetur illo modo, quo alij sūt astricti, vt ex iure [l] patet & cōfirmatur: nam si quis miles vult frui priuilegio militari necesse est, vt iuret & alia promittat, quę promiserunt illi, qui in numero militum sūt ascripti, argumento eorum, quae [m] in iure notantur à Doctoribus, & hoc iam prouisum est fieri in Concilio Trid.

ARTICVLVS XXVI.

Vtrum praedictus monachus translatus post renunciationem praelationis monachus secundi vel primi monasterij remaneat.

REspondeo dicendo, quorundam esse opinionē asserentium, quod monachus praefatus post renunciationē pręlationis non remanet monachus secundi monasterij, quod probant primo, si non erat professus, aliud enim est habere ius monachus in abbatia, aliud ius abbatię, hęc enim sunt diuersa omnino, vt patet ex iure, [n] cū ergo iste fuerit obligatus monasterio, & monasterium sibi ratione pręlationis & nō ratione professionis, quā nō fecit eo perdente praelationem siue renunciante liberatum est monasterium à sua obligatione, argumento eorum, quę in quadā [o] decretali notantur, non ergo manebit monachus illius monasterij, cum ibi professionem monachalem minime emiserit, & in hoc non à veritate aberrant, at in eo quod dicunt asserentes, quod si esset professus in secundo monasterio, idem omnino esset affirmandū à veritate certe deuiant, & hanc opinionem aliquibus comprobat [p] Petrus de Perusio cuius praecipuum fundamentum est: nam hic cum de monacho fuerit Abbas, & de filio Pater perdit iura monachatus & filiationis argumento eorum, quae in iure [q] notantur, vnde si canonicus alicuius ecclesiae cathedralis, vel plebis fieret, plebanus, vel Episcopus eo perdente praelationem, vel plebe narum non recuperat iura, quae ipso iure perdit, argumento cuiusdam decretalis, [r] sed iste remanebit aiunt praedicti patres monachus immediate subiectus Episcopo, sine aliquo monasterio, sicut reperitur Episcopus, qui renunciat suo Episcopatu iuxta sacros canones, [s] quod confirmatur: nā quando monachus fit Episcopus, & sic absoluitur à iure Abbatis si postea renonciet Episcopatū, non redibit ad monasteriū, sed remanebit subiectus ordinario loci, at inuenio Nauarrū, [t] in quodam consilio contrarium tenere primo, quia trāslatus legitime, perdit omnia iura prioris monasterij, vt dicitur in iure, [u] tū, quia [x] nm-

[a] §. hoc auth. verb. de pans. d. c. relat. cū multis allega in glo. de cler. non residente.
[b] Nauar. in c. nullā. 18 q. 2.
[c] c. ad causā cū glo. & ea nota bus de of. deleg.
[d] Sup. q. 15.
[e] l. quae de vo. so. ff. de rei vē. & c. si pastoralis §. vet. si so. de of. deleg.
[f] c. fi. § fin. 21. q. 4. D. Tho. 2. 2. q. 189. ar. 2.
[g] D. Th. 2. 2. q. 88. ar. 10. ar. 3.
[h] Na. li. 3. cōs. tit. de reg. cons. 93.
[i] ca. ne relatum de sta. monac.
[k] c. omnem 26. q. 7.
[l] d. c. nouelamen clem. 2. de ele. c. 2. de vit. & honest. cler.
[m] DD. in c. ofs. ex ea. l. vitr. quibus in eam fis monere, & in ea si audent. de sent. excom. sess. 25. de regu. c. 02. & sess. 14. de refor. c. 20.
[n] ca. fi. de obi. domus.
[o] c. pen. de renunciat.
[p] Perus. in Tra. de monac. stat. person. n. 25. & 13.
[q] ca. ad hoc de simon. ca. fin. tuis de consue. praeben. c. lit. ras de praeben. lib. 6. vbi. l. Archidiaco.
[r] c. contra mussa de renunciat.
[s] c. 1. & 2. de transla.
[t] Na. lib. 3. cōs. de regu. cons. 61.
[u] c. si quis in translatio. 19. q. 2. ca. ne pro consuetudine. [illegible]

omnis monachos translatus ad aliam religionem si eam professus fuit, vt supponitur, per professionem sit filius secundi monasterij, & secundum tempus professionis in ipsa debet in ea locum, & sedem habere, argumento eorum quæ in iure notantur, vt ipsemet Nauarrus, [a] in alio consilio defendit.

Nec obstat in contrarium adducta, monachus enim per renunciationem Abbatiæ non perdit suum monachatus, & filiationis, quam per professionem est adeptus in secundo monasterio, & remanebit subiectus non Episcopo, sed ipsius religionis prælato, nec simile de Episcopo admitti potest, nam renunciatione Episcopatus, cum Episcopus fuerit consecratus, & ab obedientia prælati regularis liberatus, non reincidit in ipsius prælati subiectionem, & obedientiam, cum licet renunciet remaneat in perfectiori, & altiori statu collocatus.

ARTICVLVS XXVII.

Vtrum transiens ad aliam religionem possit secum deferre omnia, quæ detulit in religionem suã vel saltem aliqua scripta, quæ ipse tanquam prædicator in dies sibi scripsit.

RESpondeo dicendo, quod vt hæc quæstio clarius pateat, non ea breuitate resoluenda est, qua Nauarrus [b] in eius resolutione est vsus, & duo dubia sunt constituenda. Primum, quoad bonorum proprietatem secundum quoad vsum fructum, & cum de proprietate ambigitur, an, scilicet, primo monasterio, vel secundum deferatur, duo casus ita distinguuntur. primus casus est, quando iste religiosus sine iusta causa, & sine authoritate prælati transit ad aliam religionem, in hoc enim casu bona eius, iam monasterio acquisita non transferuntur in secundum monasterium, ita docuit [c] Ioannes Andræas, quem sequuntur Hostiensis & Francus, & dicit communiter receptum Soccinus & probatur in quadam [d] decretali, & ratio ea est, quia alias iste religiosus non potest esse in secundo monasterio, & necessario ad primum reuerti debet. Secundus casus est, quando iustis de causis, & cum licentia sui prælati iste religiosus transit ad aliam religionem, in hoc enim casu adhuc sentiunt [e] Calderinus, & Socinus idem fore dicendum, quod sequitur Menochius, ea ratione motus, quia bona ecclesiastica sine solemnitate alienari non possunt, cæterum hæc ipsa ratio non multum videtur vrgere, quando quidem bona hæc censentur quæsita monasterio in consequentiam personæ, vt scribunt Bartolus [f] & Decius, & per consequens debent sequi ipsum religiosum iuste translatum, & id quod confirmatur, nam bona dicuntur quæsita monasterio sub conditione quadam nempe, donec in eo sit religiosus, argumentu quarundam [g] decretalium, in specie ita sentit glossa, & respondet Anchartanus, & cum eo Decius, quos sequitur Calderinus, & quamquam Anchartanus, & Decius loquantur de ingressu, qui ante legitimam ætatem professus est, & redeunt ad sæculum attamen idem est opinandum in eo, qui professione facta transit iuste de vno monasterio in aliud, cum in vtroque casu iuste quis egrediatur, at eius hac ratione huic opinioni minime acquiesco, licet enim egressus in vtroque casus sit licitus dissimilis tamen si habent: quidam enim est egressus religiosi non legitime professi, cuius bona non fuerunt quæsita monasterio, cum solum per legitimam professionem ipsi monasterio adquirantur,

& ita nimirum si remaneant apud dictum monasterium primum, qui fuerunt legitime adquisita, & hanc opinionem, vt iudicam amplectitur [h] Nauarrus dicens, quod dictus religiosus nihil ad aliam religionem potest transportare eorum, quæ in prima religione, siue per industriam suam, siue per donationem, siue alio quocunque modo ab illo fuerunt quæsita, adeo, quod neque scripta ab eo laborata potest secum conferre, nisi alia inutilia sint primæ religioni: & fundamentum ipsius est quia bonis iam eius canonum, & legum intelligenda sunt absque præiudicio tertij non expresso in beneficio, prout in iure [i] probatur, & licet ius conceiat, vt iustis ex causis, quis ad religionem strictiorem se conferat, illa tamen translatio debet fieri sine prioris religionis præiudicio, & hanc opinionem satis innuit Abbas [k] Panormitanus.

Secundum dubium est, quando solum agitur de vsufructu bonorum, pro cuius resolutione sunt aliqui casus distinguendi, primus est quando iustis de causis, & cum licentia sui prælati religiosus transit à monasterio in quo habet filiationem ad aliud eiusdem ordinis monasterium, tunc dubium non est, quin vsus fructus sit secundi monasterij, ita in specie scripserunt [l] Butrius, & Calderinus, & alij commemorati à Socino Iuniore ea ratione motus, scilicet, ipsum monasterium honoretur.

Secundus casus est, quando iustis de causis & cum licentia sui prælati transit ad aliam religionem, in hoc enim casu idem videtur affirmandum, cum enim licentia transeundi ad strictiorem religionem sit ipsi à iure [m] concessa, vt spiritus libertati consulatur videtur quod secum possit afferre vsum prædictorum bonorum, si enim ipsum defectu secum non posset non ita libertati spirituum à iure esset consultum eum ratione ipsius vsus prohibiti deferri secum, quis ad transferendum se ad arctiorem, & strictiorem religionem retraheretur, & retraheretur etiam à translatione ad religionem, in qua secundum conditionem suæ personæ indicantibus ita prælatis sentiens vioet.

Tertius casus est, quando sine iusta causa & sine licentia prælati transiuit ad aliud monasterium eiusdem, vel alterius ordinis, in hoc enim casu vsusfructus, etiam remanet apud ipsum monasterium, & ratio est quia iste religiosus, non potest esse in secundo monasterio, sed ad primum reuerti debet, & etiam si non reuertatur apud primum monasterium debet remanere, cum secundum monasterium sua culpa, & facto eo onere voluerit se grauare, debuit enim ingrediente nullum non acceptare, quare sibi accepenti, & recipienti debet imputari, si quidem sponte in necessitatem alendi illud se coniecit, argumento eorum quæ in iure [n] notantur.

Quartus & vltimus casus est, quando religiosus ob sua demerita translatus fuit in aliud monasterium sui, vel alterius ordinis, aut quia sua seditione, & maledictis inter religiosos aliquas contentiones, & discordias excitabat, aut quia delictum translatione, & destructione dignum commiserat, hunc enim easu sancitum fuit in quodam [o] canone tantum ex fructibus bonorum ipsius translati esse concedendum secundo monasterio quantum sufficere poterit pro victu ipsius religiosi, ne ibi monasterio sit onerosus, & tenuerunt [p] Ioannes Andræas, Hostiensis, & reliqui quantitas autem assignanda, cum à iure non determinetur arbitrio boni viri relinquenda est, prout ducunt [q] Anchartanus quem sequitur Menochius.

Marginal notes:

[a] l. 1. ff. de al. bo. scrib. c. 1. & c. statuta de maior. & obed.

[b] Nau. lib. 3. consil. in de reg. consil. 56. & in c. statu, nu. 24.

[c] Andr. in ca. quod à te de cler. coniug. & ibi Hostiensis & Franc. Socin. Senior. cons. 92 nu. 14. & 25 lib 4.

[d] d. c. quod à te.

[e] Calderin. consi. 29 col 2 tit de reg. Socin. vbi sup nu 15. Menoch. lib 2. de arbitr. cas. 9 c. 436. n 11.

[f] Bart. in authen. si qua mulier col. pen. & in authen. Gratz. vbi De. om. nu. C. de sacrosan. eccl.

[g] c. super eo, de reg. glo. vlt. in d. c. quod à te & in eo charr. consi. 29. nu. 8. Decius in auth. Grat. in 4. C. de sacrosan. eccles. Cald. consi. 27. tit. de reg.

[h] Naua. dicto consi. 48.

[i] c. sup. de off. deleg.

[k] Abbas in d. c. quod à te. nu. 5.

[l] Butr. consil. 75 nu 3. Cald. consi. 23 col 1. tit de reg. Socin. consil. 92. nu. 55. lib. 4.

[m] c. licet de reg.

[n] l. si fideiussor. §. si necessariæ ff quib. ex c. dare cogantur.

[o] c. de lapsis 16. q. 6

[p] Andr. & Hostiens. in d. c quod à te.

[q] Anch. in c. si quis baronum. 17 q. 4. Menoch. lib 2. de arb cent. 5. casu. 4, 6. nu. 10.

ARTICVLVS XXVIII.

Vtrum translatus ex ordine mendicãtium ad alium ordinem non mendicantium possit in ipso ordine ad quem est translatus habere beneficium regulare, & aliud officium dicti ordinis.

[a] Clem. 1. de reg.

RESPONDEO dicendo, quod in quadã [a] clementina sic definitur, vt professores cuiuscunque paupertatis ordinis eo libentius, in qua vocati sunt vocatione persistere transeuntes, quæ ad non mendicantium ordinem in eodem conuersari, quietius studeant, quo in ipsis discordiarum, & schismatum productiua ambitio reprimatur sacro Concilio approbante statuimus mendicantes quoslibet, qui ad non mendicantium ordinem etiam authoritate apostolica transierint in posterum, quive hactenus transierunt, quamuis nunc prioratus administrationes, vel officia, aut curam animarum vel regimen, quodcunque obtineant inibi vocem, aut locum in capitulo, non habere, etiam si hoc sibi ab aliis liberè concedatur ad prioratus quoque administrationes, aut quæcunque in antea non assumi officia, etiam tanquam vicarios seu ministros, seu locum aliorum tenentes, quodque animarum curam & regimen, ne pro se possint, nec pro aliis exercere, quidquid autem in contrarium attentatum fuerit, sit irritum ipso iure quouis priuilegio non obstante. Hæc clementina.

Et nota quod hoc perquam necessarium fuit, ne mendicantes transferantur in non mendicantes, tristem enim vitam viuent, videntes se priuatos voce actiua & passiua, & habilitate habendi vlla ordinis officia & beneficia etiam fungendi officio, vel munere aliquo œconomi Castaldi, Potarij, Celarij. imo & prædicatores, & cuiuscunque vicariatus, iuxta glossam super dictam clementinam communiter receptam, retrahentur enim ab illa translatione videntes se his priuatos, & alij iuniores, & fortè ignorantiores & minus mente compositos beneficiarios, vel aliis officiis fungentes, & sibi quasi dominantes cuius rei æquanimis patientia non est omnium, sed paucorum, quos Iupiter æquus amat & ardens euexit ad æthera virtus, circa quam clemẽtinam est etiam notandum, quod non incurrunt in eius pœnas fratres aliorum ordinum non mendicantium transeuntes ad alios ordines laxiores, vt ex dicta clementina patet, & notat [b] Imola communiter receptus & tenet Nauarrus. Ex quo infertur, quod translatus ab ordine de Mercede, in ordinem non mendicantem, non incidit in dictas pœnas cum ordo de Mercede inter mendicantes, minimè computetur, ita [c] Nauarrus.

[b] Imol. in d. clem. 1. Nau lib. 3. consi 11. de reg. cõs. 57 in 1 impres.
[c] Nauar. vbi sup. cons. 63.

ARTICVLVS XXIX.

Vtrum religiosus translatus ad aliam religionem debeat sedere in capitulo iuxta tempus in quo emisit professionem in primo monasterio à quo fuit translatus, vel à quo fuit professus in secũdo.

RESPONDEO dicendo, quod debet sedere secundum tempus, in quo fuit professus in secunda religione, cum eo tempore incipiat esse regularis illius religionis, & secundum illud tempus debet habere vocem & locum in ipsa, argumento eorum, quæ Doctores communiter notant in quadam [d] lege, quod verum est in eo, qui transfertur & fit in eo subditus & filius, si autem est translatus, vt sit prælatos & renunciet prælationem, sedebit in primo loco post prælatum in memoriam honoris, quem gessit, nisi concurrant alij, qui maiorem honorem gesserũt argumento eorum, quæ in dicta lege notantur, ita in terminis respondet [e] Nauarrus.

[d] L. 1. ff. de albo scriben.
[e] Nau. lib. 3. consi. 11. de regul. consi. 60.

Ex quibus infertur, quod illi qui fuerint prælati in aliquo conuentu finita prælatione non debent sedere per suam antiquitatẽ inter alios fratres, sed iuxta locum vbi sedet prælatus, quod rectissime fuit ordinatum in nostra alma prouincia Sancti Iacobi regularis obseruantiæ, quod in omnibus religionibus obseruari consentaneum est.

ARTICVLVS XXX.

Vtrum translatus de vna prouincia in aliam eiusdem religionis debeat sedere in capitulo ad suam vocem dandam à tempore, in quo fuit in secunda incorporatus.

RESPONDEO dicendo, quod postquam est incorporatus in secunda debet in ea sedere secundum tempus, in quo fuit in prima professus: non enim transfertur, vt profiteatur, sed vt professus & filius eiusdem religionis in secunda prouincia, vt filius incorporetur, & filiatio illa antiqua alterius prouinciæ virtute incorporationis, fiat filiatio secundæ prouinciæ, & per consequens gaudet omnibus, quæ in dicta prouincia filiis & professis communicantur, imo in nostra sacra religione quando aliquis transfertur de vna prouincia in aliam statim, quod recipitur antequam incorporetur, datur ipsi locus secundum suæ professionis antiquitatem licet antequam incorporetur vocem in capitulo non habeat, & hoc iuridice est ordinatum, eum proxime eligendus in aliquibus habeatur pro electo, vt in quadam [f] lege definitur & gaudet aliquibus priuilegiis eorum quæ cunctis conceduntur, & sicut sponsis de futuro aliqua conceduntur à Doctoribus, quæ sponsis de præsenti indulgentur, cum sponsalia de futuro sint quædam præparatoria ad matrimonium de præsenti, ita huiusmodi receptis aliqua incorporatorum debent communicari cum eorum receptio sit quid præambulum, & præparatorium ad incorporationem faciendam.

[f] l. penul. ff. de militari testa.

QVÆSTIO LIII.

De religione quoad religiosos extra claustra viuere prætendentes in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *VTrum possit concedi religiosis licentia habendi beneficia extra loca sui ordinis.*
2 *Vtrum monachus monasterium exire possit, vt alicui ecclesiæ seculari præsit.*
3 *Vtrum canonicus regularis canonicè obtinens Ecclesiam parochialem teneatur in ea potius residere quam in ecclesia regulari.*
4 *Vtrum prælatus regularis laxioris religionis licite possit recipere regularem animo non retinendi eum in claustro.*
5 *Vtrum translatus ex ordine strictiori ad laxiorem de licentia superioris seruiens beneficio curato in loco distanti per decem milliaria à monasterio sit tutus in conscientia.*
6 *Vtrum generales ordinum possint iustis causis id petentibus concedere monachis vt sint extra monasteria in habitu clericali decenti sub obedientia ordinarij.*

AR-

ARTICVLVS I.

Vtrum possit concedi religiosis licentia habendi beneficia extra loca sui ordinis.

REspondeo dicendo, quod fratribus mendicantibus, & aliis religiosis dabatur olim licentia standi extra loca sui ordinis, & si petebatur etiam cōcedebatur, quod seruire possent alicui beneficio sæculari vel regulari, cum cura vel sine cura, quodque confessiones audire possent, & ministrare etiam, seu tractare ecclesiastica sacramenta, & per breue sacra pœnitentiaria illa eis cōcedebat cum clausula (& de licentia superioris) & decancelabantur verba, videlicet (vel siue cura, vel regulari) de qua licentia loquitur [a] Staph. & de præmisso, & de aliis modis standi extra claustra, & de diuersis causis quæ modo verè adducebantur, modo fingebantur, videatur latè per Sarmiento, [b] at licentia præmissa, & aliæ similes regulariter denegantur: imo authoritate Bullæ Pauli Quarti, contra omnes fratres, vel monasticos vagantes apostatas, seu ficte, seu nulliter dispensatos maximo cum rigore procedi, præceptum fuit & summa ratione, eo enim res deuenerat, vt infiniti monachi, qui frontem perfricuerant habitu relicto honore deiecto, seu potius religione, imo ipso Deo postergatis omnia sibi impune licere putabant beneficia simplicia seculari beneficiata curata, imo & collegiatæ ecclesiæ, & cathedrales, quin & ipsæ prælatorum curiæ his apostatis plenæ erant conquerebantur plures, quorum Bulla Paulina tangebat præcordia, quod constitutio hæc præsentia & præterita concerneret, cum tamen lex in futurū tantum non de præterito ligare debeat juxta notata in [c] iure dolebantq́;, vt tam strictiorē sibi indici, quibus respondet Quintilianus Mandosius, [d] dicens cōstitutionem, qua id cauetur ligare etiam de præterito præsertim, quando per legem generalē, vel viam declarationis promulgatur iuxta communem de qua per Felinum, [e] & Curtium Iuniorem, Menochius igitur quicumque sit si in posterum extra monasterium reperiatur, nisi debitam dispēsationem ostendat, si sine habitu monachali incedat excommunicatus, siue apostata habebitur, prout sacri [f] canones definiunt.

[a] Staph. sup. signat. fo. 194. v professo ordinum regul.

[b] Sarmien. de breuib. nu. 31. vsque ad nu. 34.

[c] c. fin. de const.

[d] Mand. de signat grat. tit. licent. fol. 201. pag. 2. col. 1. & 2.

[e] Felin. in d. c. fin. Curs. Iun. cons. 96. nu. 10.

[f] c. placuit, el secundo. 16 q. 1. c. 2. ne cleri. vel monach. clement. 1. §. quia vero de stat. monach.

ARTICVLVS II.

Vtrum monachus monasterium exire possit, vt alicui ecclesiæ sæculari præsit.

REspondeo dicendo, quod de parochiali quidem ecclesia, id est, de ea cui animarum cura incumbit sic definitum est, parochiali quidem ecclesiæ, quæ ad monachos pleno iure pertinet posse monachum solius Abbatis authoritate, vel Abbatis & conuentus simul præfici, vt post Ioannem [g] Andræam resoluit Syluester, illi vero ecclesię cuius non plenō ius babēt monachi, & multu magis si nullum ius habent absque Episcopi, & Abbatis authoritate monachus pręficiendus non est, prout ait idem [h] Syluester, denique omnes vno ore consentire videntur, concedi potius monacho, vt ad curam animarum gerendam, quam ad alias ecclesias egredi possit, hac videlicet ratione, quia nonnisi vberioris fructus gratia exire ad sæculum ei permittendum est, qui fructus vberior in sola curatione animarum enitescit.

[g] Andræas in c. institit. 16. q. 1. Syl. verb. relig. 6. nu 3.

[h] Syl. vbi sup.

Ex quo non certa prorsus decisio est, an collegiatæ ecclesiæ nullam curam habenti animarum, quam dicti collegij præfici possit: verius tamen opinatur Marcus [i] Antonius Cuqus, vt hoc quoque concedendum sit eadem ratione, qua probatum est parochiali ecclesiæ præfici posse, quod secuti sunt [k] Panormitanus & Syluester quamuis aliud Cardinali, & Hostiensi visum fuerit, ad alia vero beneficia, & dignitates ecclesiasticas nullam animarum curam habentes, non poterit absque Pontificia maximi venia speciali monachus admitti, prout tenet [l] Panormitanus, de quo in primo tomo satis diximus.

[i] Cuque li. 3. maior inst. ti. de reg. nu 215. & 216.

[k] Panor. in c. quod Dei timorē de stat. monach. Syl. vbi sup. § 6.

[l] Panor. in c. super eam, de reg. 1. ta. q.

ARTICVLVS III.

Vtrum canonicus regularis canonice obtinens ecclesiam parochialem teneatur in ea potius residere quam in ecclesia regulari.

REspondeo dicendo, quod omnis canonicus regularis, vel monachus accipiens aliquod beneficium canonicæ requirens residentiam tenetur in eo residere, prout in sacris [m] canonibus loquentibus, de Episcopatu definitur, & in [n] aliis, quæ loquuntur de clericis parochialibus, & in alia decretali, [o] quæ loquitur de assumpto, ad quemlibet prioratum, etiam ruralem, & ad quamlibet administrationem etiam manualem vbi expresse statuitur, ne monachis habentibus beneficium permittatur manere in monasterio. Nec huic conclusioni obstat quod omne votum licitum & validum obligat, prout dicitur in [p] iure, & qui profitetur regulam canonicorum regularium in qualibet ecclesia regulari vouet explicitè vel implicitè se perpetuo ei seruiturum, argumento eorum, quæ in [q] sacris canonicis notantur: ergo debet perpetuo in ea residere: nam huic rationi respondetur scilicet, quod omne votum obligat, nisi iustè relaxetur, vt dicitur in [r] iure, & sic regulari qui iustè habet parochiam per iura communia prædicta soluitur votum residendi in ecclesia regulari, nec ex hoc talis canonicus regularis relinquit suum statum regularem: nam eo retento potest obtinere noue parochialem ecclesiam, vel retinere obtentam cum legitima dispensatione iuxta iura supradicta, nec iste regularis per transitum ad suam ecclesiam parochialem perdit vitam contemplatiuam, vel officium contemplandi, quia etiam transiens ad Episcopatum nō perdit illud, nec absoluitur ab obligatione contemplādi iuxta illud D. Gregorij in Pastoralibus relatum à D. [s] Thoma, cuius verba sunt, *sit rector actione præcipuus præ cunctis in contemplatione suspensus, quia ad ipsum pertinet non solum propter se ipsos, sed propter instructionem aliorum contemplari.*

[m] c. 1. 7. q. 1. c. licet olim de prius.

[n] c. ne pro excusatione inslabet. 16. q. 1. c. si quis iam translatus ca 25 q. 2.

[o] Clemen. in agro § fin de statu monach.

[p] c. Magna de voto.

[q] cap. placuit. 16. q. 1.

[r] c. 1. & ca. scrip. de v.

[s] D. Tho 2. 2. q. 182. art. 1. ad 1.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum prælatus regularis laxioris religionis licitè possint recipere regularem translatum ad suam religionem ab alia strictiori authoritate Papæ animo non retinendi eum in claustro sui monasterij, sed statim post receptionem animo dandi ei facultatem perpetuo, seu ad multos annos viuendi extra claustrum quærendo sibi victum sua industria arte vel mendicitate.

REspondeo dicendo, circa prędicta esse quandam Concilij [t] Triden. determinationē, quæ in hunc modum statuit, quia vero regulares de vno ad alium ordinem translati facile à suo superiori licentiā standi extra monasterium obtinere solent, in quo vagandi & apostatandi occasio tribuitur, nemo cuiuscunq; ordinis prælatus vigore cuiuscunq; facultatis aliquē ad habitum, & professionem admittere potest, nisi vt in ordine ipso, ad quem transfertur sub sui superioris obseruantia in claustro perpetuo maneat.

[t] Conc. Trid. sess 14. de reform. c. 11.

Hæc Concilium, cuius determinatio iuata formam iuris antiqui debet explicari, prout notat [a] Nauarrus, receptio enim talis, cum facultate manendi tamdiu extra monasterium, & acceptatio iustificari non potest, nisi ista occurreret alicui regulari ob aliquos respectus particularis necessitas relinquendi suū ordinem propter molestias persecutiones dissensiones vel alios similes respectus, & tanta difficultas inueniendi monasteriū, quod vellet eū perpetuo alendum in claustro recipere; & talis de translato confidentia, quod tali facultate bene vteretur; quod pij prælati recipere potentis suisset inteorio recipiendi talem animo concedendi licentiam manendi foras, non quidem tam largam, & tam vagam quanta in quæstione proponitur, sed arcta ad talem locum, vt facilè posset noscere eius actus & eum, si opus fuerit corrigere. Est item insuper aduertendum, quod consilium non habet locum in regulari, qui de vna prouincia ad aliam eiusmodi ordinis transfertur, & recipitur animo non ibi permanendi, sed ad quoddam negotium pium extra ordinem cum licentia prælati recipientis peragendum.

[a] Nau. in c. stat. 19. q. 3. n. 8.

Est denique notandum, quod mens concilij est, vt prælatus translatum æque tractet, ac vernaculum, & sta potest remittere huiusmodi translatum ad conuiuendum alicui priori eiusdem ordinis in vtilitatem, & decorem sui ordinis: sicut posset mittere aliquem vernaculum, vt in iure [b] determinatur, nam regularis manens extra monasterium de iusta licentia prælati videtur in eo manere vt dicitur [c] in iure, tum quia concilium non videtur magis velle honorare translatum, quam vernaculum, tum quia non obligat concilium plusquam votum solemne obedientiæ, quo nititur illud, & potest prælatus non obstante illo mittere regularem vernaculum foras pro vtilitate honore, & obsequio monasterij. Ex quibus colligitur, quod potest prælatus supra dictus occupare ipsum translatum extra monasterium in omnibus pertinentibus, ad vtilitatem conuentus, sicut extra monasterium potest occupare vernaculum, ita explicat Nauarrus. [d]

[b] c. 1. de stat. monach. ca. si de capellis monach.
[c] c. monach. el. secundo 16. q. 1.
[d] Nauar. vbi sup. nu. 11.

ARTICVLVS V.

Vtrum iuste translatus ex ordine strictiore ad laxiorem de licentia superioris seruiēs beneficio curato in loco distanti per decem milliaria à monasterio sit tutus in conscientia.

Respondeo dicendo, monachum non posse manere extra monasterium, nisi de licentia sui superioris iusta de causa facta, prout multis allegatis comprobat [e] Nauarrus, & iusta causa est vtilitas directa, vel indirecta prouenients monasterio ex illa absentia, vt in iure [f] probatur, studium, item discendi, vel docendi literas conuenientes monacho, & aliæ similes, quæ arbitrio boni & prudentis viri iudicentur iustæ, vt asserit Nauarrus [g] dicens, quod nec etiā Papa potest dare huiusmodi licentiam, sine iusta causa. Ex quibus infertur, quod punctus resoluendus, in hac difficultate consistit in decernendo, an prædictus monachus iusta de causa absit à monasterio, vt præfato ēt suo beneficio deseruiat, quod coniiciendum est, ex vtilitate quæ directè, vel indirectè prouenit monasterio & ordini cuius ipse est vel etiam ex vtilitate, quę prouenit Ecclesiæ vniuersali, vel reipublicæ, vnde tutius erit si ex causa absit de licentia superioris, alioquin minimè, etiam de licentia Papæ, ita Nauarrus. [h]

[e] Naua in c. non dicatis nu. 40.
[f] c. monach 1. & 2. 16. q. 1.
[g] Nau. vbi sup.
[h] Nau. lib. 3. consi. titul de reg consi. 48. 49.

Ex quo infertur, primo quod monachus cum licentia sui superioris potest exire à monasterio & manere extra illud ad procurandam sanitatem cum consilio medici dicentis illum extra monasterium sanaturum, imo & potest per aliquod tempus dimittere habitum ad huiusmodi sanitatem obtinendam: non enim in iure [i] absolutè habitus dimissio condemnatur, sed quando temere, & sine causa relinquitur, cum consensu enim prælati id facere licet, prout concludit Nauarrus. [k]

[i] c. pro dilect. 20. q. 3. cap. 2. de cleri. vel monach.
[k] Naua. vbi sup. nu 79.

Infertur, secundo quod ob necessitatem Patris, vel Matris superuenientem post professionem iustè potest religiosus exire, & stare extra monasterium de licentia sui superioris ad subueniendum eis, si potest id facere, quam licentiam non solum Papa, sed etiā suus generalis, aut prouincialis possunt concedere, prout resoluit idemmet [l] Nauarrus dicens quod præfata licentia non est danda de præsenti ad manēdum habitu relicto, sed tantum eo retento, nisi quodo præfata subuentio fieri non potest eo retento, an autem iustè dici possit non posse fieri subuentionem, sine dimissione habitus eo quod prælati regulares nolunt consentire, vt illa fiat retēto habitu, ait Nauarrus [m] quæstionem esse nouā & dignam decisione, ad quam respondet, quod iusta causa est, vt Papa hoc concedat nisi prelati contradicant, vt fit extra monasteriū cum habitu retento propter scandalū. Quod posset generari ex diuturna habitus dimissione incolis illius Prouinciæ in qua dictus monachus parentibus subueniēs debet cōmorari. Nolo autem in præsentiarum silētio præterire verba doctissimi, & pijssimi [n] Nauarri dicentis admoneo tamen quod facultas manendi foris habitu retento facta à Papa ęgre fertur à prælatis ordinis dicētibus. Quod huiusmodi regulares sæpè fingunt huiusmodi causam, & sæpè manentes foris viuunt inhoneste, & quia hoc faciunt retento habitu sæpè sunt graui scandalo, & infamiæ ordini suo, & quia Papa non concedit hoc nisi habitu retento, & prælati nolūt admittere, nisi habitu relicto sæpè vidi aliquos, hoc remedio à se petito desertos, & resolutum videtur, quod absque peccato, & cum merito possent prælati huiusmodi facultatibus obuiare, si probabiliter crederent causam nō esse veram, vel regularem non esse talem, qui sine scādalo victurus esset contra vero, quod grauiter peccarent, si credere deberēt causam esse veram, & eum satis modestè victurum ob quæ non semel consului regularibus volentibus id petere à Papa vt potius peterent à suis prælatis præsertim prouincialibus, & generalibus, & postea ne eas facilè reuocarent peterent confirmationē earum à Papa, & quia Dominus Papa id etiam negat consului optimum modum prouidendi iis necessitatibus esse, vt generalis, vel procurator generalis præsens in curia de consensu Papæ faceret facultatē manēdi extra monasterium in habitu honesto clericali. Hæc Nauarrus, quibus addo quod aliqui prælati regulares nolunt aliquando huiusmodi licentias concedere, quia volunt videri nimium iusti erga extraneos, etiamsi Deus, sua lege naturali, & humana positiua eas concedi iubeat, & vtinam multi, qui valdè rigidi & sancti videri volunt non persuadeant multis prælatis, quo minus suo iure vtantur, ex quo iniuriæ aliquid nascatur, dum leges humanas, & rigidas non patiuntur æquitate naturali & Epicheia molliri, de quorum numero sunt ij de quibus [o] Saluator noster Iesus Christus verba facit dicens, super cathedrā Moysi sederunt scribæ, & Pharisæi, omnia ergo, quæcumque dixerint vobis seruate & facite. Secundum opera vero eorum nolite facere, dicunt enim, & non faciunt, alligant enim onera grauia & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea mouere.

[l] Nau in 3. comment. de reg. nu 48 & in manua ca. 14. nu. 14 & 48.
[m] Nau. lib. 3. consi de reg. consi. 54. & 55. & in dubus 3. cōmen. de reg. num. 49.
[n] Naua vbi sup. in dict. n. 49.
[o] Matth. 23. cap.

Infertur vltimo, quod generalis potest licentiam, & fa-

& facultatem concedere fratri, inquieto & insolenti, qui fuit propter sua delicta condemnatus ad Triremes & ab his postea restitutus, vt habitu retento posset vitam eremiticam regulariter agere, vel in aliquo hospitali, vel Ecclesia præstita per eum obediētia loci ordinario, siue generali, hæc enim causæ sufficientes sunt vt talis facultas possit cōcedi, cum verisimile sit fratres in eorum consortio debere ipsum improperare & contumeliis afficere propter suas condemnationes, & ipse, cum à natura sit insolens, & indomitus non bene sit passurus huiusmodi improperia. Ita consuluit Nauarr.[a]

[a] Nau. lib. 3. cons. tit. de reg. cons. 74.

ARTICVLVS VI.

Vtrum generales ordinum posſit iustis causis id petentibus concedere monachis, vt sint extra monasteria in habitu clericali decenti, sub obedientia ordinarij.

RESpondeo dicendo, quod non, tum quia nullus inferior Papa potest facere facultatem religioso, vt suum dimittat habitum & illo dimisso assumat clericalem, vel alium & viuat sub obedientia ordinarij, tum quia nullus prælatus inferior Papa potest absoluere religiosum ab obedientia sui ordinis, nisi declarando per suam sententiam eum non esse professum, vel priuando habitu per eam propter sua delicta & eijciēdo eum ab ordine, prout ex multis probat [b] Nauarrus, imo Papa circa ea difficulter dispensat, & notat idem [c] Nauarrus, quod illustrissima Cardinalium congregatio non habet facultatem concedendi licentiam, vt religiosus possit extra claustra esse habitu regulari dimisso, solum enim habet facultatem ad dubia concilij Tridentini declaranda, & aliud est habere authoritatem ad declarandum, & aliud ad dispensandum & à separatis non fit illatio, vt dicitur in iure.[d] Qui etiam arbitratur præfatam excellentissimam congregationem non posse ob prædictā causam concedere facultatem manendi foris absque habitu regulari, etiamsi haberent potestatem faciendi facultatem manendi foris ob causas iustas, vt habent generales, & prouinciales ordinum suorum.

[b] Nau. in ca. null. am. n. 29.
[c] Nau. lib. 3. cons. 21 de reg. con. 54. nu. 4.
[d] l. ad andit. tuam, de decimis.

QVÆSTIO LIIII.

De religiosis professis post publicationem in curia constitutionis Sixti V. in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *VTrum criminosi post constitutionem Sixti V. professi posſint à religione exire & habitu regulari spoliari.*

2 *Vtrum omnes debitis & ratiocinijs obnoxij sint inhabiles ad religionem.*

3 *Vtrum iudices ecclesiastici posſint procedere contra criminosos clericos & debitis & ratiocinijs obnoxios professos in aliqua religione.*

4 *Vtrum pœna posita à Sixto V. contra religiosos & superiores admittentes ad religionem, & professionem iuuenes maiores xvj. annis solum apponantur contra eos qui temere admittunt criminosos & debitis & ratiocinijs obnoxios.*

5 *Vtrum religiosi professi post promulgationem constitutionis Sixti V. in curia non seruata forma dicta constitutionis si nullo impedimento eorum, quæ asſignantur in ea fuerint irretiti sint in foro exteriori professi.*

6 *Vtrum præfati religiosi & professi post promulgationem constitutionum Sixti V. non seruata forma in ipsis præscripta si nullo impedimentorum eorum quæ asſignantur in ea fuerint irretiti posſint sine aliquo peccato petere apud tribunalia ecclesiastica, aut secularia, vt habitu spolientur & vt non professi declarentur.*

In fine quæstionis apponuntur originaliter bulla Sixti V. & bulla Gregorij XIIII. & bulla S. D. N. Clemētis Papæ VIII. de his quæ in ea tractantur verba agentibus, vt clarius pateat veritas eorum quæ in hac quæstione disputantur.

PRo introductione eorum quæ in hac quæstione veniunt disputanda aduertendum est hos professos in triplici versari differentia, quidam per præfatā constitutionem prohibiti erant profiteri, quia erant illegitimi quorum sacrilegos & incestuosos inhabiles ad religionem profitendā effecerat Sixtus Quintus, de quibus in præsentiarum non agam quia in superioribus [e] iam de his latè disputauimus, alij sunt criminosi debitis & ratiociniis obnoxij, alij autē nullo impedimento eorum quæ Sixtus Quintus enumerauerat præpediti, sed tantum ea defectu formæ præscriptæ ab ipso Pontifice sua professio dubia redditur, de quibus omnibus sigillatim in hac quæstione agemus ea claritate & distinctione vt omnibus pateat quidquid resoluero, etiam si nouum & inauditum multis videatur.

[e] Super Lecto q. 0.

ARTICVLVS I.

Vtrum criminosi post constitutionem Sixti Quinti professi posſint à religione exire & habitu regulari spoliari.

REspondeo dicendo, quod Sixtus Quintus in prima sua constitutione criminosos inhabiles ad profitendum in religione pronuntiauit. *Dicens, Omnes autem quoscunque vt dictum est criminosos, vel suspectos, aut æri alieno vt etiam diximus, vel ratiocinijs reddendis obligatos ad religionem perpetuo inhabiles declaramus & si quis eorum contra præsentem nostram constitutionem temere admittens tam susceptionem habitus quam inde secuta, ex nunc prout ex tunc pari modo irritamus, & annullamus, viribusq; & effectu carere decernimus. Ac iubemus eos qui sic de facto recepti erunt habitu spoliari, & à religione expelli, & nihilominus si expulsi non fuerint volumus & pariter declaramus habitus susceptionem, & professionem penitus nullam esse, & censeri, ac propterea attenta nullitate habitus & professionis licere quibuscunque iudicibus, & curiis etiam secularibus ad quos spectat, contra eos vt prius iuris & facti remedijs opportunis & officio vel ad cuiuscunque instantiam vel querelam ciuiliter vel criminaliter aut mixtim procedere, &c.* Circa autem literam propositam aliqua in superioribus diximus, sed nunc eam plenius examinare decreuimus. Et sic primo est notandum quod Sixtus V. non absolutè hos ad religionem perpetuo inhabiles effecit, sed tātū, quando temere à prælatis recipiuntur, prout constat ex ipsamet litera. ibi, *temere* admitteret. Quod aduerbium *temerè* inconsultam audaciam importat, significat enim malè stultè & inconsultè agere, secūdū quā significationē sumitur apud Terentiū dū ait, *vide, nequid temere agas*, prout aduertit Ambrosius [f] Calepinus vnde temerarius dicitur nō qui plus audet quā oportet, sed qui facile nullo adhibito cōsilio aliquid difficile aggreditur & sic ait Ouidius *vim temeraria dicar. Criminibus falsi insimulasse virū.* Et sic Sixtus V. post quam pronuntiauit præfata ad hanc temeritatem repellendam statim addit. *Qua volumus vt*

[f] Calepin. v. temere & v. temerarium.

cuiuscumque iuuenis, aut viri maioris xvj. annis à seculo ad religionem transeuntis approbatio, admissio & receptio in generali, vel in prouinciali capitulo, vt supra ordinatum est pro tempore fiat, necnon religiosi sic recepti nomen & cognomen quibus in seculo vtebatur, & patria in actis ipsius capituli describantur, & notentur, &c. Notandum est illud aduerbium *quare*, quod indicat propter immediate præcedentia hoc iterum repetere præceptum, quæ repetitio confirmationem eiusdem præcepti inculcat. Et sic vult dicere Summus Pontifex ne sine consilio & temere supradicti criminosi debitis & ratiociniis obnoxij à superioribus admittantur iterum præcipio, vt forma supra apposita obseruetur, cui insuper addo, vt nomen recepti & cognomen quibus in seculo vtebatur & patria in actis capituli describantur & notentur. Et ad præfatam temeritatem euitandã grauissimas pœnas statim addit Summus Pontifex non contra recipientes alias habiles & nullo impedimento ligatos, sed contra recipientes præfatos inhabiles dicens.

Et insuper quoscunq; religiosos, & eorumq; superiores, qui aliquas personas (vt dictum est) inhabiles post hanc constitutionem publicatam receperint, voce actiua & passiua, necnõ aliis gradibus officiis honoribus & dignitatibus, quibuscunque per eos obtentis eo ipso perpetuo priuamus, & tam illis priuatos, quam ad illa quæcunque in posterum obtinenda perpetuo inhabiles eorumque incapaces decernimus & declaramus. Vides quibus viis procurat Sixtus V. viam temeritatis præcludere & quot adhibet remedia, ne huiusmodi temeritas contingat.

Quæ non ita efficacia adhibuit contra recipientes illegitimos, sacrilegos & incestuosos cum ipsos tantummodo excommunicationis vinculo Sedi Apostolicæ reseruato feriat, & sic supradictæ pœnæ non apponitur contra temerariè recipientes præfatos illegitimos, sed contra recipientes criminosos debitis & ratiociniis obnoxios. Quod existimo euenisse: religiosi enim sicut nimia charitate aut vt melius dicam malè ordinata charitate specie charitatis & pietatis fouent criminosos & debitis & ratiociniis obnoxios & maxime grauatos ad eorum monasteria confugientes prætextu immunitatis ecclesiasticæ & suorum priuilegiorum vi & armis eos contra ministros iustitiæ seculares protegunt affirmantes hoc secundum pietatem, & ita aliqui superiores prætextu pietatis & charitatis aliquos criminosos volentes ingredi religionem recipiebant dicentes se velle facere suorum peccatorum pœnitentiam, recipiebant etiam aliquos debitis obnoxios & ratiociniis obligatos à quibus forte in sua prosperitate quando quotidie opulenter epulabantur eleemosynas recipiebãt, ex quorum receptione inquietudo & detrimentum maximum religioni proueniebat, prout asserit Summus Pontifex, cum ipsi non deuotione, sed ad fugiẽdam seueritatem tribunalium secularium, aut ecclesiasticorũ ad ipsam religionem. vt ad portum securũ apportarent. pietatem autem quam superiores regulares cum præfatis exercebant damnat Sixtus V. eam temeritatem esse declarans, quam voluit in sua constitutione compescere assignando formam quando temerariè, sed cum consilio cordatorum in capitulo generali aut prouinciali receptio nouitiorum ad religionem fieret.

Quod autem sint tantum inhabiles quando temerariè assumuntur, vlterius probatur, nam professio est quidam contractus inter monasterium & profitentem, & monasterio facienti exactè præfatas informationes iuxta formam præscriptam fieret iniuria, si talis professio esset irrita & nulla, & postea cõperta veritate. Quod confirmatur: nam constitutio Sixti V. est quædam à iure communi lex exorbitans correctoria & odiosa, iure enim communi licet præfati ad religionem recipi non possint prout dictum est in superioribus[a] ipsi tamen minime erant inhabiles ad profitendum, neque eorum professio irrita iudicabatur, vnde cum hæc sit constitutio correctoria necessario eam restringere debemus iuxta verba ipsius, lex enim pœnalis & contra regulas iuris communis lata debet intelligi, vt quantu minus fieri possit corrigat ius commune, prout notant communiter scribentes & tradunt Socinus[b] Felinus, Decius Ripa, Calderinus, Iason & Corneus, & ideo est restringenda, vt tantum habeat locum in casu, in quo loquitur, quando, scilicet, ipsi tales temere ad religionem assumuntur, satis enim est vt dicunt præfati Doctores quod ipsa lex in aliquo operetur. Quod insuper confirmatur, nam ipsemet Pontifex in sua secunda constitutione ait, *si vero autem qui à locis in sua patria longissime remotis degentes, vel quorum patria ab hæreticis, vel infidelibus misere oppressa detinetur voluerint se diuinis obsequiis sub regulari habitu dicare, vt in hoc quoq; sedis Apostolicæ benignitas elucescat, quæ cũctos mortales, præsertim vero exteros ex longinquis regionibus ad eam assiduè cõfluentes materno sinu libenter amplectitur, præsertim exteros huiusmodi, & aduenas quamuis non liquido constet de iis omnibus, quæ in constitutione nostra requiruntur, tamẽ si diligentia adhibita nihil appareat quod eos impediat habiles eos putandos esse.* Hæc dicta constitutio. Ex qua colligitur præfatos non absolutè inhabilitari, sed tãtum quando prælati eos temere admittunt. Quod probatur ex illis verbis, ibi, *tamen si diligentia adhibita, &c.* Ex quibus verbis satis elicitur quod si adhibita fuerit à superioribus præfata diligentia ipsos esse habiles, & inhabilitatem eorum non posse contingere nisi præscripta forma prætermittatur. Quod in hunc modum demonstro, nam si iis in locis à sua patria longissime remotis sumant habitum regularem & professionem emittant adhibita prædicta diligentia nihil apparendo quod eos impediat postea compertum sit ipsos esse criminosos & eorum crimen in iudicium fuisse deductum, nunquid receptio eorum ad habitum regularem & professio erit irrita & nulla? minimè certè, cum Sixtus Quintus præhabita dicta diligentia eos habiles ad professionem decernat, ergo inhabilitas horum impeditorum ex negligentia inquisitionis prouenit: si enim ab ipsis commissis criminibus & impedimentis proueniret etiam non seruata præscripta forma contingeret. Ex quibus cõcluditur Summũ Pontificem temeritatem superiorũ in recipiẽdo hos impeditos voluisse omnino relegare quã temeritatem cõtingere declarat si præfata inquisitio ab eis non fiat, qua diligentia præhabita hæc temeritas purgatur, & ipsi ad profitendum in religione sua habilitate gaudent à qua secundum ius commune nõ erant priuati, & sic professi à iudicibus aut curiis, ad quæ spectabant ante professionem non possunt iudicari, ac si non essent professi. Ex his omnibus concludendo respondeo ad propositum in titulo quæstionis elicitur non omnes criminosos nec debitis aut ratiociniis obnoxios esse inhabiles ad religionem profitendam, sed hi tantum qui temere à superioribus assumũtur: hi autem temere assumũtur qui non seruata forma præscripta à Sixto V. ad habitum regularem & professionem sunt recepti, si enim forma præscripta fuerit in eorũ receptione diligenter adhibita etiam si post professionem eos esse impeditos constiterit eorum professio valebit & ad iudices & curias seculares minimè pertinebunt, si enim eorum professio esset nulla & possent habitu spoliari & à iudicibus & curiis secularibus iudicari religioni maximum præiudicium proueniret, cum contractus cũ ea factus iuris solemnitate perfectissimè

[a] *super hoc 10. q. 10.*

[b] *Socin. consil. 38. col. 2. Felin. in c. 1. col. 7. de rescri. Dec. co. 5. in fin. Ripp. n. 42. ibi. Cald. de... de donat. consi. vlt. v. suffi... in l. si quis postum. §. ... n. 47. ff. de li. & post. Corne. cõs. 191. lib. 6. col. 4.*

me seruata clandicaret, & ipsi religioni etiam dedecus quoddam contingeret, cum incedentes cum habitu regulari & publicè in ea professos traditos iudicibus& curiis secularibus cerneret. Quę omnia damna cum sint magna non debemus præsumere Summum Pontificem maxime Sixtum V. (qui erat religiosus ordinis fratrum minorum) velle religioni innocenti inferre cum facit quod in se est adhibẽdo indulgẽtiam in sua constitutione præscriptam, in dubio enim mens principis semper præsumitur fuisse talis qualis de iure esse debet, vt tradunt Baldus [a] Alexãder & Iason.

[a] Bald. in l. ex facto in princ. n. 4. & ibi Alex. ff de vulg. & pupil. Iasõ. in l. beneficiũ n. 35. ff. de legi.

ARTICVLVS II.

Vtrum omnes debitis & ratiociniis obnoxiis sint inhabiles ad religionem.

RESpondeo dicendo, non omnes obnoxios debitia esse inhabiles ad religionem profitendam, sed tantum illi, qui ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum sunt grauati; non autem illi qui nõ ingenti ære alieno sunt grauati. Quod autem sit in hac materia ingens æs alienum non declarat Sũmus Pontifex, & sic secũdũ arbitriũ iudicis boni, iuxta ea quæ in iure [b] notantur est præsignandum quod ingens æs alienum dicatur, qui potius fauore religionis, quam pro fauore particulari alicuius debet iudicare, sæpè enim sæpius pro fauore religionis cum sit publicum vtilitati particulari præiudicatur, prout notat quædam glossa, [c] & ibi communiter scribentes. Et sic ait Papinianus [d] iurisconsultus propter publicam vtilitatem ne insepulta cadauera iacerent strictam rationem insuper habemus, quæ nonnunquam in ambiguis religionum quæstionibus omitti solet, nam summam esse rationem quę pro religione facit. Vide quid dicat iurisconsultus Vlpianus, [e] pro fauore sepulchri, quod est quid religiosum, si quis sepulchrum habeat viam autem ad sepulchrum non habeat, & à vicino ire prohibeatur &c. Pręsens etiam cõpellere debet iusto pretio iter ei præstari, ita tamẽ vt iudex de opportunitate loci prospiciat, ne vicinus magnum detrimentum patiatur, vide quomodo pro religione aliqua in præiudicium non magnum priuatorum conceduntur, de quibus late per Tiraquellum [f] iudex igitur bonus fauorem religionis præ se semper ferẽs, debet hoc arbitrari secũdum qualitatẽ debitoris, & creditoris, secundũ enim prædicta debet hoc regulari, quę cum sint facti non possunt in vnam certam & determinatã regulã redigi, & ideo à Summo Pontifice in hac constitutione non rediguntur.

[b] L. e ff de iur. delib. ca. cũ sis de offic. deleg.

[c] glos. 1. in ca. ad audientiã de eccl. ædific.

[d] l. sunt personæ. ff. de relig. & sũp. funer.

[e] l. si quis sepulchri ff. de relig. & sump. fune.

[f] Tiraq. de priuil. pia causa.

Nec omnes ratiociniis obnoxij efficiuntur à Sixto Quinto inhabiles ad religionem, sed tantum illi, qui ita sunt obnoxij vt ex huiusmodi causalis vel molestia eis iam illata, vel timendum sit ne inferatur prout ipse Summus Pontifex declarat, quare si non timetur verosimiliter & certitudine quadam morali quòd inferatur, non hac inhabilitatis macula afficiũtur, non enim ad huiusmodi inhabilitatem inducendam sufficit timor litis in quadam suspicione leui fundatus, leuis enim suspicio secundum ea quæ de leuibus & minimis tradunt communiter Doctores non sufficit ad tam grauem pœnam inducendam. Hi igitur ratiociniis obligati, quibus nulla molestia illata est, nec verosimiliter timetur quod inferatur si facta diligenti inquisitione & præfata informatione habita profiteantur sunt vere professi, & à religione non possunt ejici neque habitu spoliari, & eorum informationes approbantes non incident in pœnas huius constitutiones, etiam si in eis dicatur ratiociniis esse obnoxios, dummodo illis constet ex eo nullam molestiam fore passuros.

Sed restat videre quando timeatur verosimiliter quòd molestia ei inferatur, ad quod indagandum oportet recurrere ad ea quæ tradunt Doctores de his qui non possunt sacris initiari, quia, scilicet, sunt ratiociniis obnoxij; decisũ enim ab ipsis in hoc casu militant in nostro, cũ ideo ratiociniis obligati irregulares reputentur ne ordine sacro insigniti declinẽt iurisdictionem in maximum creditorum præiudicium qua ratione motus Summus Pontifex Sixtus V. inhabiles eos ad profitendum in religione effecit, ne regulares effecti declinantes iurisdictionem præfatum præiudicium etiam creditoribus causarent. Aiunt igitur post Archidiaconum Doctores, prout tradit Syluest. [g] quod si finita administratione adhuc sint obligati ad ratiocinia, & mouetur eis quæstio de dolo promoueri non possunt ante decisam litem, & sic quemdam canonem [h] interpretantur, similiter nec si non moueatur quæstio, sed tamen manifestum sit eos teneri de dolo, in hoc enim casu Episcopus ex officio suo repelleret eos sicut quemlibet criminosum & infamem. Ex quibus colligitur, tunc timendum esse quod lis inferatur contra hos ratiociniis obligatos quando manifestum est eos teneri de dolo & in hoc casu inhabiles ad religionem reddũtur, secus si hoc non sit manifestum imo intelligatur eos de culpa teneri, tunc enim ad religionem possunt admitti, nisi culpa contra eos proposita, ita sit crassa vt dolo comparanda veniat, reliqua autem, quæ pertinent ad hunc articulum remanent in superioribus [i] pro posse resoluta & explicata.

[g] Syl. v. ratiocinio.

[h] c. tãtum d. 81.

[i] sup hoc tom. q. 10.

ARTICVLVS III.

Vtrum iudices ecclesiastici possint procedere contra criminosos clericos & debitis & ratiociniis obnoxios professos in aliqua religione.

RESpondeo dicendo, quod criminosi quorum delictum non pertinuerat ad iudices ecclesiastico[a] aut seculares per viam accusationis, aut inquisitionis ante susceptum habitum non sunt inhabilitati à Sixto Quinto ad religionem profitendum & ita si eorũ fiat inquisitio accuratè & diligenter obseruetur forma prædictæ constitutionis, possunt recipi ad religionem, & si non seruata dicta forma recipiantur & profiteantur erũt vere professi, prout articulo quinto infra latissime probatur, & per consequens non possunt expelli à religione, nec licet iudicibus & curiis secularibus ad quæ spectat contra eos procedere, & si de facto procedant in excommunicationem cęnę Domini incident ipso facto, siquidem contra personas ecclesiasticas & vere regulares suam præsumunt exercere laicalem potestatem, contra ea quæ in sacris canonibus deciduntur, & prælati & iudices ecclesiastici ipsos apprendere incarcerare & vocare ad suum tribunal attẽtantes excommunicationis gladio ipso facto feriũtur, prout in priuilegiis regularium continetur, de quibus in secundo [k] tomo late egimus, ait enim Sixtus Quintus in secunda constitutione, *Contra criminosos vero quorum professio eadem constitutione nostra irrita declaratur, ac præterea iudicibus & curiis secularibus procedendi facultas conceditur tunc demum id habere volumus & non aliter, cum actis publicis constiterit ipsos iudices & curiam secularem ante susceptionem habitus de ipso crimine aduersus eos accusationem suscepisse, vel inquisitionem instituisse.* Hæc Sixtus V. circa quæ verba aduertendum est idem omnino esse dicendum, si iudices ecclesiastici aduersus aliquem suæ iurisdictionis subditum accusationem susceperint, & inquisitionem

[k] 2 to. q. 62.

tionem instituerint, possunt enim contra ipsum procedere si in aliqua religione fuerit receptus & professus cum eius professio sit nulla.

Neque obstat quod in hac Sixti V. declaratione solum de iudicibus, & curiis sæcularibus fiat mentio: nam hæc fuit declaratio, iuxta dubium apud suã sanctitatem propositum. Quod tantum de iudicibus, & curiis sæcularibus fecerat mentionem, & respondẽdo consultationi, non reuocat ea quæ generaliter in prima constitutione decreuit, cum constitutio quæ fit ad interpretandum aliam secundum interpretatã sit intelligenda, & terminis eius concludenda, prout dicitur in [a] iure, & inferius id notabimus.

[a] *Authent. cõstitutio, quæ innouat. § vn de versi in illis collat. 3.*

Quod autem dictum est de criminosis, habet locum etiam in debitis, & ratiociniis obnoxij quando sunt grauati ingenti ære alieno, & quando cõtra eos lis mota est vel timetur, quod moueatur: in hoc enim casu possunt procedere iudices sæculares vel ecclesiastici, ad quos pertinebat ante susceptionem habitus cum eorum professio sit nulla, non tamẽ possunt procedere contra eos quando non sunt grauati ingenti ære alieno, nec contra eos aliqua lis proposita est, nec timetur quod proponatur. Et si procedant incident in pœnas, superius assignatas, cum eorum professio sit valida, & per consequens sint personæ ecclesiasticæ & regulares.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum pœnæ propositæ à Sixto V. contra religiosos & superiores admittentes ad religionem & professionem iuuenes maiores sexdecim annis solum apponantur contra eos qui temere admittunt criminosos & debitis & ratiociniis obnoxios.

RESpondeo dicendo pœnas propositas in præfata prima constitutione Sixti V. contra religiosos, & superiores admittentes ad religionẽ dictos iuuenes, solum fulminari contra eos qui temere admittũt eos qui sont temere criminosi & debitis & ratiociniis obnoxi, vt constat ex eadem constitutione, ibi, *insuper quoscunque religiosos eorumque superiores, qui aliquas personas, vt dictum est inhabiles, post hanc constitutionem publicatam receperint voce actiua & passiua, necnon officiis gradibus honoribus & dignitatibus per eos obtentis eo ipso in perpetuũ priuamus, & tam illis priuatos, quam ad illa & ad alia quæcunque in posterum obtinenda perpetuo inhabiles, eosque incapaces decernimus, & declaramus.* Hæc Sixtus V. Considerãda autem sunt illa verba, *personas vt dictum est inhabiles*, nã prout infra probabimus solum illi declarãtur inhabiles ad religionem qui sunt debitis & ratiociniis obnoxij & criminosi, nõ autem alij ab his impedimentis alieni, & cum hæ sint pœnæ grauissimæ non debent extendi vltra casum in quo loquuntur, vnde cum proponantur contra temere recipientes inhabiles non habent locum contra superiores recipientes ad religionem & professionem iuuenes ab his impedimentis immunes & habiles ad profitẽdum, etiam si eos recipiant sine debita, & sufficienti informatione, in dicta constitutione præscripta. Illi autem dicuntur temere suscepisse præfatos criminosos, & inhabiles qui sine dicta informatione eos receperunt, & ad professionem admiserunt, qui enim cum dicta informatione à patribus deputatis approbata eos admiserunt, non dicũtur temere processisse, imo prout probatum est in superioribus ipsi inhabiles per dictam informationem efficiuntur habiles, & eorum professio valet.

Neque contra supradicta facit concessio sanctissimi Domini nostri Clemẽtis Octaui facta nostræ sacræ religioni fratrum minorum de obseruãtia in his Hispaniarum partibus, qua cõceditur quod extra capitulum quocunque tempore possint superiores recipere iuuenes ad habitum de consensu quatuor definitorum vel de consensu quatuor fratrum ex antiquioribus illius domus, in qua iuuenes recipiẽdi sint & quod corã notario ipsi vel fratres per eos ad hoc deputati possint, & debeant ad inquisitionem huiusmodi faciẽdam vocare testes, & ab eis recipere iuramentum, quod si à prædictis superioribus dicti ordinis, ac fratribus per superiores, vt præfertur deputatis contra factum fuerit voce actiua, & passiua, necnon officiis, gradibus & dignitatibus quibuscunque per eos obtentis, eo ipso in perpetuum priuati, & tam ad illa quam ad alia quæcumque in posterum obtinẽda perpetuo inhabiles, & incapaces, necnon excommunicationis sententia innodati ipso facto existant. Ex quibus verbis videtur colligi, in has pœnas incurrere generaliter superiores, & fratres per eas deputati, si non seruauerint formam ipsis in hac concessione perscriptam, non solum quando recipiunt inhabiles ad profitendum: sed etiam quando recipiunt habiles, & nulli impedimento subiectos.

At respondeo, quod cum hæc concessio sit facta ad declarandum & roborandum, & limitandum cõstitutionem Sixti Quinti similes pœnas præfatis superioribus & fratribus ponentem debent secundum præfatam constitutionem intelligi, & limitari, ita vt solum illi in has pœnas incidant, qui inuenti fuerint ex defectu huius inquisitionis, & obseruationis huius formæ criminosos debitis, aut ratiociniis obnoxius ad habitum & professionem admisisse, non autem illis qui licet in inquisitione fuerint deficientes, habiles tamen, & ab his impedimentis immunes receperunt: nam constitutio quæ fit ad declarandum & roborandum aliam, iuxta terminos declaratæ, & roboratæ est explicanda, & iisdem limitationibus concludenda, vt articulo proximo dictum est, & infra latius dicemus. Vnde cum cõstitutio Sixti Quinti proponat prædictas pœnas tantum contra recipientes temere inhabiles sine sufficienti informatione, non autem contra recipientes habiles etiam sine informatione, vt probatum est in superioribus eadem limitatione debet hæc concessio sanctissimi Domini nostri Clementis Octaui includi, cum easdemmet pœnas proponat, immo addat sententiam excommunicationis ipso facto ad roborandum ea quæ à Sixto Quinto fuerunt instituta, neque credendum est de benignitate apostolica tam graues pœnas contra recipientes habiles proponere voluisse propter solum defectum in inquisitione commissum cum intentio Pontificis sit vt recipiantur habiles & in hoc casu de facto recepti sint habiles.

ARTICVLVS V.

Vtrum religiosi professi post promulgationem constitutionis Sixti Quinti in curia non seruata forma dictæ constitutionis si nullo impedimento eorum, quæ assignantur in ea fuerint irretiti sint in foro exteriori professi.

RESpondeo dicendo, quod vt hæc grauis quæstio, prout decet examinetur titulus quæstionis explicari debet, pro quo sciendum est, quod Sixtus V. ordinauit vt legi imi, criminosi, & illi qui supra vires facultatum suarum sunt debitis onusti, & qui ratiociniis dandis sunt obligati sint perpetuo inhabiles ad profitendum in religionibus accidit, vt aliqui ab his omnibus impedimentis immunes ad religionem fiant per professionem assumpti, non facta ex acta & accurata

accurata informatione eorum impedimentorum, prout Sixtus V. fieri præcepit. Quæritur verum ij sint verè in religiosi foro exteriori, & vt certa ab incertis secernamus. Respondeo dicendo certum esse illos qui post promulgationem in curia, constitutionis primi Sixti V. sint professi sine aliqua inquisitione, & informatione præuis, quæ in eadem constitutione desideratur, esse non solum in foro conscientiæ, sed etiam in foro exteriori verè professos & religioni obligatos, si nullo impedimentorum eorum quæ apponuntur in præfata constitutione fuerint irretiti, si professi sunt à die vigesima septima mensis Decembris anni Incarnationis Dominicæ millesimi quingentesimi octuagesimi septimi, in quo fuit publicata prima constitutio, vsque ad septimam diē mensis Nouembris, anni Incarnationis Dominicæ, millesimi quingentesimi octuagesimi octaui, in quo fuit publicata in curia secunda constitutio Sixti Quinti, declaratoria primæ. Pro cuius conclusionis explicatione & probatione, est notandum quod Sixtus Quintus, in sua prima constitutione non irritauit susceptionem habitus, & professionem eorum, qui nullo impedimentorum prædictorum detenti ad susceptionem habitus, & professionem fuerunt admissi, sed tantum prohibuit, ne ad religionem admitterentur sine præuia informatione, & eiusdem informationis approbatione, prout in præfatis literis plenius continetur solum enim irritauit, susceptionem habitus & professionem illorum, qui debitis, & ratiociniis obnoxij & delictis obligati, aut illegitimi nati sunt, ipsos perpetuo inhabiles ad religionem declarando, prout in secundo dicto infra latissimè manifestabitur. Vnde colligitur, quod professi post datam, & promulgationem dictæ primæ constitutionis, nullo impedimento detenti, sunt vere professi, & sunt verè religiosi, etiam si de iis, quæ præcepit idem Sixtus Quintus, non fuerit facta exacta inquisitio cum receptio habitus, & professio eorum non fuerit à Sixto Quinto irritata & annullata, at ideo dixi in conclusione eos esse verè religiosos si professi sunt à die vigesima septima mensis Decembris, anni Incarnationis Dominicæ millesimi quingentesimi octuagesimi septimi, vsque ad septimam diem inclusiuè Nouembris, anni Incarnationis Dominicæ millesimi quingentesimi octuagesimi octaui, in quo fuit publicata in curia secunda constitutio Sixti Quinti declaratiua primæ, in ea enim quædam continentur verba quæ me, & alios multos viros inclinare fecerunt in eam opinionem, vt iuuenes præfatos nullis impedimentis obnoxios, crederemus non esse professos post publicationem dictæ constitutionis secundæ, si superiores in inquisitione, & informatione facienda defecisse fuerint conuicti: secundum quam opinionem in curiis, & tribunalibus ita fuit iudicatum, & multi, proh dolor, in religione verè professi à religione exierunt, & in mundo sæculariter viuunt, quæ secunda constitutio Sixti Quinti quantum ad hoc, non fuit hactenus intellecta, & sic statim in secundo dicto demonstrabimus & ante oculos omnium proponemus eius verum, & planum intellectum, & in nullo quantum ad hoc voluisse primam constitutionem reuocare.

Secundo respondeo, quod religiosi professi post promulgationem secundæ cōstitutionis Sixti Quinti, nullis ex præfatis impedimentis irretiti, sunt verè religiosi, & professi in foro interiori, & exteriori, etiamsi de eorum moribus & vita, & de aliis contentis in præfata constitutione non fuerit facta inquisitio, & informatio, & licet aliqui viri docti hanc partem voluerint probare ex concessione sanctissimi Domini nostri Clementis Octaui, indulta minoribus pro his Hispaniarum partibus, in qua postquam ponit grauissimas pœnas superioribus, & fratribus, non seruantibus præscriptam in ea formam recipiendi iuuenes, statim addit, *decernentes susceptionem habitus & professionem, ac inde secuta quæcunque valere. Perinde ac si iuxta tenorem dictæ constitutionis facta fuissent.* Quasi velit dicere in ea constitutione summus Pontifex, quod puniantur prælati, & fratres in inquisitione, & informatione deficientes, sed nihilominus susceptionem habitus, & professionem ac inde secuta valere, ac si iuxta tenorem dictæ constitutionis facta fuissent. Hi tamen salua pace in intellectu huius constitutionis sunt allucinati, non considerantes fuisse supplicatum à Summo Pontifice, vt non tantum reciperentur iuuenes in generalibus, & prouincialibus capitulis, sicut præceperat Sixtus Quintus in sua constitutione, sed quod quocunque tempore extra capitulum possent recipi, & sic recepti possint validè profiteri. Cui supplicationi annuens concedit, vt quocumque tempore extra capitulum possint iuxta formam ibi traditam admitti iuuenes ad susceptionem habitus, & professionem ac inde secuta quæconque valere, ac si iuxta tenorem dictæ constitutionis Sixti Quinti, de qua supra fecerat mentionem facta fuissent, id est, ac si in capitulo generali, aut prouinciali recepti fuissent. Ad nostram igitur opinionem comprobandam præcipuum fundamentum est constitutio prima Sixti Quinti, cuius tenorem in præsentiarum operæ pretium esse duxi referre vt veritas nostri dicti omnibus appareat, ait enim Sixtus Quintus loquens de iuuenibus recipiendis ad religionem, *Authoritate Apostolica, & tenore præsentium, etiam perpetuo statuimus, & ordinamus, iuuenes aut viros adultos maiores sexdecim annorum, non aliter in aliquam religionem recipi posse, nec debere nisi prius de eorum parentibus patria deque ante acta vita, & moribus diligenter inquiratur, & ex accurata informatione, & fide digna relatione, compertum, & exploratum sit eos neque aliquorum criminum, qualia sunt homicidia, furta, latrocinia, & alia similia aut grauiora reos vel suspectos existere, vt propterea damnati sint, aut ne damnentur formident, nec ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum grauatos, vel reddendis ratiociniis ita obnoxios, vt ex huiusmodi causa, lis vel molestia, eis iam illata sit, vel timendum sit ne inferatur, nisi denique constet, ipsos non humana aliqua ratione, sed tantum deuotionis & pietatis feruore, vitam religiosam sponte, & ex animo elegisse, de his omnibus in generali, vel prouinciali capitulo plena, & indubitata fide facta, tam superioris generalis, seu prouincialis, quam diffinitorum consensu approbata, & ad habitum regularem admissi fuerint.* Hæc Sixtus Quintus, in quibus verbis, solum præcipit Summus Pontifex, vt præfata fiat inquisitio, & præscripta forma ab eo proposita seruetur, at non irritat susceptionem habitus, neque professionem istorum iuuenum receptorum, si prædicta forma prætermittatur, sicut irritat susceptionem habitus illegitimorum, & eorum qui sunt crimine irretiti, ingenti, ære alieno grauati, & ratiociniis reddendis obnoxij. Vnde licet grauiter peccent prælati regulares, hoc præceptum papale, in re tam graui non adimplentes propter quod possunt à suis superioribus grauiter puniri: receptio tamen ad habitum, & professio præfatorum iuuenum, qui nullo dictorum impedimentorum sunt detenti erit valida, cum in hac constitutione non irritetur, & ex eius litera clarè constat, vbicunque enim ponit clausulam irritantem loquitur in particulari de illis, qui aliquo impedimento ex supra dictis detinentur, & vtitur

nomi-

nominibus relatiuis quæ secundum ius restringunt, & limitant pœnam ad illos solum de quibus in particulari, in clausula proxima loquebatur, quorum relatiuorum natura, petit vt ea constitutio minimè extendatur ad alias personas, & clausulas remotas iuxta tradita in iure, [a] & notata, per Cardinalem Menochium, Rolandum, & Soccinum, iuniorem, & est doctrina Bartoli & Iasonis.

Et vt clarius prædicta intelligantur aduertendum est, quod in constitutione prima Sixti Quinti, in tribus casibus tantum ponitur clausula irritans primo, loquendo in particulari de illegitimis ex incesto, vel sacrilegio, quorum receptio ad habitum, & professio irritatur, & ipsi inhabiles ad religionem efficiuntur. Secundo ponitur clausula irritans, loquendo magis in generali de aliis illegitimis, qui non sunt ex incestu, neque sacrilegio procreati, quos conuenit posse admitti ad religionem de communi, & vnanimi consensu totius capituli generalis, aut prouincialis, aut omnium diffinitorum, habita exacta informatione suorum morum, & vocationis & statim addit. *Si quis autem eorum alias prout præfertur recipiatur, professio similiter nulla sit*, in quibus verbis, iuxta doctrinam supradictam, & proprietatem & rigorem verborum relatiuorum, *siquis autem eorum*, solum irritatur professio illorum, qui non obstante sua illegitimitate professi sunt non habita dicta informatione, & vnanimi consensu. Tertio ponitur clausula irritans. Quando expressè loquitur de criminosis, & de debitis & ratiociniis obnoxiis, loquens enim de illis, ait Summus Pontifex. *Omnes autem & quoscunque, vt dictum est criminosos, aut ære alieno, ac rationibus reddendis obligatos ad religionem perpetuo inhabiles declaramus, & si quis eorum contra præsentem nostram constitutionem temere admittetur, tam susceptionem habitus quam professionem, & inde secuta ex nunc, prout ex tunc pari modo irritamus.* In quibus verbis certum, & euidens est non irritari professionem eorum, qui nec sunt criminosi, nec suspecti de crimine, nec obligati debitis, aut rationibus reddendis. Vnde cum in tota constitutione non ponatur clausula irritans, nisi in dictis tribus casibus solum manifestè sequitur, & non potest negari, quod professio illorum, qui nullo prædictorum impedimentorum sint irretiti, non irritatur per eam, cum hic casus in nullo prædictorum impedimentorum comprehendatur, supponimus enim nos loqui de illis qui non sunt criminosi, neque debitis obnoxij, neque rationibus reddendis obligati, non loquor autem de impedimento illegitimitatis cum hoc impedimentum iam sit per Gregorium Quartum Decimum sublatum.

Et confirmatur nostrum dictum per quandam doctrinam Bartoli [b] receptam per Felinum, & alios communiter. Dicunt enim & docent clausulas irritantes non debere referri, ad id quod incidenter, & accessiue tractatur, sed ad id quod ex consulto, & principaliter prætenditur. Vnde cum lege huius constitutionis principaliter prætendatur excludi à religione illegitimos, & criminosos & debitis, & ratiociniis obligatos, & diligentia in inquisitionibus facienda, vt quid solum accessorium proponatur, vt facilius hic finis consequatur, sequitur manifestè secundum præfatam doctrinam, quod clausula irritatoria posita in fine constitutionis, non debet neque potest referri ad illud, quod agitur solum de informationibus faciendis cum ipsæ tanquam quid accessorium fieri præcipiantur, vt sic legitimi expellantur, & alij criminibus debitis ratiociniis reddendis obligati, ad religionem minimè recipiantur, quod fuit principale intentum huius constitutionis, & cessantibus dictis impedimentis in aliquibus non erit illorum professio irrita, & nulla ex solo defectu informationum cum informationes, vt quid accessorium in præfata constitutione fieri præcipiantur.

Probatur deinde nostrum dictum ex alia doctrina Panormitani, [c] qui agens ex proposito quomodo debeant explicari & intelligi clausulæ, quæ ponuntur in fine legum aut in aliquo articulo, aut dispositione illarum, ait quod clausulæ irritatoriæ, sicut est clausula *capit. quia propter de electione* in qua dicitur, quod electio aliter facta non teneat, & aliæ clausulæ similes odiosæ, & iuris communis correctoriæ non possunt, nec debent referri ad omne, quod in lege dicitur, sed quod debent restringi & omnimodo possibili limitari, & sic ait idem Panormitanus, [d] quod ad hoc vt clausula referatur ad omnia præcedentia debet esse vniformis ratio de omnibus, at si potest reddi diuersa ratio quare clausula referatur magis ad vnum quam ad alterum ex præcedentibus tunc non debet referri ad omnia, sed solum ad illud ad quod maior ratio dictat, vt referatur, vt etiam annotauit Felinus [e] cum Bartolo, iuxta quam doctrinam videtur indubitabile, quod irritatio professionis non debet nec potest referri ad casum, in quo nouitij non præcessit informatio, sed solum ad casum in quo professus fuerit aliquis illorum qui aliquo prædictorum impedimentorum erant detenti, scilicet, quando erat illegitimus, aut criminosus, aut debitis, aut ratiociniis reddendis obligatus, cum dicta clausula irritans sit odiosa, & iuris communis correctiua, & per consequens debere restringi ad impeditos aliquo dictorum impedimentorum, & minimè debere extendi ad eos qui sunt admissi ad professionem, sine præuia informatione nullo alias impedimento ligati, cum tanta sit inter eos diuersitatis ratio, & cum admittere primos ad religionem sit quid causans religioni maximum detrimentum, prout clarè insinuat summus Pontifex. Quod detrimentum, & præiudicium ex receptione habilium, sine præuia informatione minimè causatur, siquidem ipsi habiles habent sufficientiam necessariam ad bonum religionis, & in ipsis nullum impedimentum ex prædictis inuenitur. Colligitur ergo ex supra dictis, quod constitutio Sixti Quinti prima prohibens ne tales iuuenes etiam aliàs habiles recipiantur, nisi de eis fiat diligens, & exacta inquisitio probata à patribus, prout in ipsa constitutione refertur. Cum non irritet expressè susceptionem habitus professionem eorum nec aliæ clausulæ irritatoriæ in eadem constitutione adiectæ ad eos iuridicè possint referri, quod inquisitio exacta pro ipsis fieri præcepta non est substantialis ad actum professionis, sed est tantum quædam solemnitas probatoria, secundum quandam Baldi [f] doctrinam dicentis, quod solemnitas testium in dubio est probatoria, non autem substantialis, nisi lex vltra annullando procedat, quæ doctrina approbatur, & commendatur à doctoribus in additionibus [g] ad Bartolum. Et ita intellexerunt patres docti sim... hanc Sixti Quinti constitutionem, inter quos fuit ille doctissimus, & reuerendissimus pater noster Frater Franciscus à Tholosa totius nostri ordinis olim generalis, & postea meritissimus Episcopus Tuyrensis, qui in facti contingentia iudicauit, quendam nullo impedimento astrictum in nostra religione professum verè esse religiosum, etiamsi de ipso non fuerit facta exacta inquisitio, & cum ego in hac quoque iuxta hanc primam Sixti Quinti constitutionem fuerim opinione de me paruum in re tam graui consilius eam, cum doctissimis viris huius Academiæ Salmanticensis communicaui præcipuè cum doctissimo Doctore Gabriele Henriquez iuris

cou-

[a] l. 2. §. deinde ff de postu. l. ea tamen ad lest ff de leg 3. Menoch cons 333. nu. 2. & cons. 134. nu. 19 Roland. consi. 84 nu. 56 Soccin. iunior colu pen cons 139. nu 2. Bart. in l. omnes populi nu. 2. ff. de iust. & iure, & ibi Iason. nu. 3.

[b] Bart in l. fi. §. tutia. ff de libertate legata. Felin. in c. causam quæ de rescr. nu. 4.

[c] P... de ... quis ... pos...

[d] Pan. vbi sup.

[e] Felin. ... sup. Bart. in ... præcedent ... quæ ff vi bono. r & in l. scriptura ff de leg 1. vbi omnes.

[f] Bald. in c. 1. ... fir omnes ...

[g] Additio Bart. in l. ... de ... erat.

conſultorum primario, qui hanc ſententiam viſo tenore præſatæ conſtitutionis libentiſſime fuit ſecutus, quam etiam vt indubitabilem ampleaati ſunt doctiſſimi religioſi noſtræ ſacræ religionis, & Societatis Ieſu, & de hoc ſummopere ſum gauiſus, tot enim, & tam doctis patribus ſociatus tenendo hanc partem contra multorum torrentem de ſingularitate non poſſum argui, quam ſingularitatem in rebus moralibus ſemper ſugiendam duxi.

Sed contra hanc partem omnes viri doctiſſimi, vſque modo tenuerunt propter ſecundam conſtitutionem Sixti Quinti, declarantem primæ, in qua ipſe Summus Pontifex videtur declarare abſolutè eſſe nullas profeſſiones omnium, niſi præcedat exacta inquiſitio, & forma in dicta conſtitutione præſcripta. Videamus igitur tenorem huius declarationis, vt eius argumentum penetremus, & de eius efficacia, aut inefficacia verba faciamus: tenor igitur eſt.

Quod autem pertinet ad profeſſionem tam illegitimorum, quam eorum, qui poſt XVI. ætatis annum expletum regularem habitum ſuſceperunt, quia tunc demum verè & propriè religioſi effici dicuntur, cum profeſſionem emittunt, declaramus eos, qui ante prædictam conſtitutionem noſtram editam habitum ſuſceperint, & poſt ipſius promulgationem cupiunt profiteri non alias ad profeſſionem admittendas eſſe, quam facta inquiſitione, & ſeruata forma in ipſa conſtitutione præſcripta. Et eorum qui poſt dictam promulgationem etiam ignoranter non habita dicta inquiſitione, & non ſeruata forma ad profeſſionem admiſſi fuerint profeſſionem nullius eſſe roboris & momenti. Hæc Sixtus Quintus in ſua ſecunda conſtitutione, per quam vt dixi tenent omnes viri profeſſionem omnem eſſe irritam & inualidam etiam ſi nullo impedimento detineantur ex eo ſolum, quod de ipſis non fuerit facta exacta inquiſitio, & ita vt dixi fuit apud multa tribunalia iudicatum, & executioni mandatum, ſed cum in prima conſtitutione profeſſio talium non irritetur, prout viſum eſt in ſuperioribus rem exactius conſiderans cœpi de hac opinione dubitare. Et occurrerunt mihi multa in corde meo reuoluta, quibus penſatis non potui mihi perſuadere Pontificem maximum in ſua ſecunda conſtitutione, primam in hoc caſu reuocare voluiſſe. Cum non præſumatur legiſlator, cui cum conſilio edit legem ſe ipſum ſtatim corrigere, & cum legiſlator tenſcribendo eum iure communi, atque ratione magis quam fieri poteſt ſe conformare præſumatur iuxta quoddam celebre dictum Baldi [a] quam ſequuntur Ruinus, Decius, & Pariſius. Et certè ratio non dictat, vt præfati cum ſint habiles ad profitendum propter omiſſam nimiam iuris poſitiui ſolemnitatem à religione, tanquam non verè religioſi expellantur, & ea quæ Deo promiſerunt obſeruare non teneantur, à qua ratione Papam recedere minimè præſumere debemus præcipuè in hoc caſu, in quo, vt ſupra oſtendimus ceſſat ratio propterquam ipſe hanc rigoroſam edidit conſtitutionem. Cum loquamur non de illegitimis, neque de criminoſis nec debitis, aut ratiociniis dandis grauatis quos tantum à religione voluit excludere vt alij ab his impedimentis immunes in religione profeſſi quietè, & religioſè in communitate poſſint viuere. Sed his omiſſis veniamus, vt ita dicam ad manus ſumentes arma, quibus noſtram opinionem comprobemus, & ſic oportet vt ad interpretationem huius ſecundæ conſtitutionis accedamus. Ipſius enim verus intellectus, ſcutum erit inexpugnabile, quo nos à telis contrariorum protegemus, nullum enim aliud fundamentum habent contrariæ partis aſſertores, quo efficacius muniantur.

[a] *Bald. in l. ex facto ff. de vulg. & pupil. Ruinus conſ. 60. art. nu. 5. Decius conſil. 64. col. pen. num. 7. Pariſius conſil. 11. lib. 1. nu. 127.*

Pro explicatione igitur eſt notandum, quod cum turpius eiicitur quam non admittitur hoſpes, vt communiter dicitur, prælati religionum ægrè ferebant facere informationes de his quos antè promulgationem huius primæ conſtitutionis Sixti Quinti, ad habitum regularem admiſerunt, & perſeuerantes in nouitiatu profiteri cupiebant, conſiderantes, quod ſi informationes non eſſent iuxta formam ipſius conſtitutionis factæ neceſſario debebant eos à religione expellere, & habitu nouitiatus ſpoliare in opprobrium eorum, & ſuorum propinquorum, & aliorum: qui perſeuerantiam talium in religione deſiderabant. Et multo magis ægrè hoc ferebant, ſi tales ante promulgationem præfatæ conſtitutionis recepti ignoranter poſt promulgationem erant profeſſi, cum id non ſolum in opprobrium ſui & ſuorum propinquorum, ſed etiam in opprobrium religionis redundaret, imo & in damnum maximum ipſius monaſterij in quo erant profeſſi cederet cum hæreditas fortè per profeſſionem acquiſita ipſi monaſterio poſſet ab eo auferri ſi præfatæ inquiſitiones, & informationes ita factæ eſſent, vt per eas tales profeſſi pro non profeſſis poſſent iudicari, ideo apud Summum Pontificem duo dubia circa hoc fuerunt propoſita. Primum dubium fuit de his qui antè promulgationem dictæ primæ conſtitutionis habitum receperunt, & cupiebant profiteri. Vtrum ſcilicet de his neceſſario eſſet inquiſitio facienda, & forma præſcripta ſeruanda, & reſpondet Summus Pontifex quod ſic, quæ reſponſio nihil contra nos. Secundum dubium fuit de his qui antè promulgationem habitum ſuſceperunt, & poſt eam ignoranter profeſſi ſunt non ſeruata præfata forma. Vtrum ſcilicet eorum valuerit profeſſio, & reſpondet Summus Pontifex profeſſionem eorum nullius eſſe roboris, & momenti, & hoc eſt contra nos. At hoc ita abſolutè definiuit, quia propter cauſas ſuperius adductas prælati maximè ægrè ferebant facere informationes de prædictis, & vt eos ad eas faciendas aſtringeret rigoroſè reſpondet talem profeſſionem non habita dicta forma nullius eſſe momenti, ſi enim in hoc caſu profeſſionem non irritaret, ſed tantum fieri informationem, & ſeruari præfatam formam præciperet hoc præceptum ad euitandum dictum opprobrium, & ne perderet monaſterium hæreditatem acquiſitam prælati non adimplerent, & ad religionem illegitimi criminoſi debitis, & ratiociniis obligati reciperentur, quod Sixtus Quintus, in ſua conſtitutione voluit ex profeſſo & principaliter exterminare. Quod autem Pontifex in hoc ſecundo dubio loquatur de receptis antè dictæ conſtitutionis promulgationem patet ex relatiuo, *& eorum*, quod iuxta ſuperius explicata ad immediatam clauſulam refertur, in qua tantum de receptis antè promulgationem conſtitutionis erat ſermo. Cum igitur Summus Pontifex in hoc caſu particulari, in quo tam grauis vrget ratio irritauerit profeſſionem eorum, qui non ſeruata forma etiam ignoranter profeſſi fuerint, non eſt cur hæc declaratio extendatur ad omnes qui poſt promulgationem dictæ conſtitutionis recepti ſunt & profeſſi, in quibus nullum erat impedimentum, quo ipſi eſſent inhabiles ad profitendum, vt ſcilicet eorum profeſſio ſit nulla ex eo ſolum, quia forma præſcripta eſt prætermiſſa. Cum prælati non ægrè ferant facere de his informationes ante ſuſcepturum habitum, & ſine opprobrio ipſorum, & ſuorum parentum poſſint facili negotio, cum reuerentia debita ad religionem non admitti. Et licet eadem, & ſimilis ratio militaret in receptis ad habitum, & profeſſionem poſt promulgationem dictæ conſtitutionis, qui militat

in receptis ante promulgationem dictæ constitutionis, & quæ militat in receptis ante promulgationem & professi post promulgationem, licet ignoranter, cum præfata Sixti V. declaratio sit correctoria, & odiosa non debet ad casum similem extendi, prout tradit quædam Glossa [a] communiter recepta, & præterea non extenditur ad simile, vbi est aliquis casus in quo constitutio extenditur ad præterita secundum Ioannem Andream, [b] & Baldum quos sequitur Felinus, vnde cum hæc declaratio extendat aliquo modo constitutionem primam ad præterita, scilicet ad eos, qui ante eam habitum susceperunt, non debet vniuersaliter extendi ad futura, id est ad illos qui post promulgationem ipsius habitũ susceperunt, & professi sunt nullo impedimento astricti, quo minus eorum professio valeret.

[a] Gloss. in cle. vt hi qui de ætat. & qua lit.
[b] Andre. in ca. detestanda de conc. præbend. li. 6. Bal. in ca. 1 in extra fi. in tit. an. marit. succedat vxori in feud. Felin. in cap. de constit. nu. 12.

Secundo respondeo, quod Summus Pontifex loquendo de his qui ante promulgationem constitutionis habitum susceperunt, & post promulgationem ignoranter sunt professi, solum ait quod eorum professio sit nulla, si non præcessit informatio, & forma præscripta in dicta constitutione, quæ cum sit declaratio primæ constitutionis debet explicari iuxta terminos præfatæ constitutionis: nam constitutio, quæ fit ad declarandum & roborandum aliam intelligenda est, & limitanda iuxta terminos declaratæ & roboratæ, prout ait ius [c] & sentit quædam Glossa, quam putat singularem Cardinalis addens, quod easdem limitationes, & extensiones, quas recipit declarata & roborata debet recipere declarans, & roborans. Quam opinionem sequitur Felinus, referens enim se ad aliud intelligitur secundum illud vt dicitur in iure. [d] Et sic in hac declaratione vult dicere Summus Pontifex, quod non valet professio illorum, qui professi sunt, sine dicta solemnitate, si tales sunt impedimentis positis in prima constitutione irretiti, cum ipsi prout explicatum est in superioribus sint inhabiles ad profitendum, ita enim explicata, & limitata est dicta prima constitutio, at non negat Summus Pontifex quod valeat professio habilium ad profitendum, etiamsi in informatione adsit aliquis defectus, cum respectu talium iuxta primam constitutionem, tantum præcipit Sũmus Pontifex, vt fiat informatio, & approbetur, non tamen eorum irritat professionem, si prædicta forma prætermittatur. Hæ interpretationes sunt satis congruæ cõstitutioni tam rigorosæ & odiosæ quæ fauorabiliter, & non stricte est interpretanda quatenus proprietas, & mens legislatoris hoc patitur: nam lex condemnãs simpliciter ad pœnam capitalem intelligitur de exilio, vt post Glossam [e] tradunt Abbas, Aretinus, & Alciatus, non cum sit odiosa fauorabiliter declaratur.

[c] Auth. constitutio. quæ in nouo. §. vn de verf. in il lis collat. 3. Glos. vbi Cardina. oppos. 3. in c statut. v. cõnuetu. elect. Fel. in c. 1 de iureiurand.
[d] L. in vesta mente ff de cond. & demonstrat.
[e] Gloss. in l. 1. in ca. C. ne ha re vel vides Abbas in c. quanto de iur. iurando Aret. in trac mala. v. & caputab. speculat. Alciat. de præs. 3 part præs. vltim. 3.

ARTICVLVS VI.

Vtrum præfati religiosi recepti & professi post promulgationem constitutionum Sixti Quinti non seruata forma in ipsis præscripta, si nullo impedimentorum eorum, quæ assignantur in ea fuerint irretiti possint sine aliquo peccato petere apud tribunalia Ecclesiastica, aut secularia vt habitu spolientur, & non professi declarentur.

RESpondeo dicendo, hunc articulum à me in præsentiarum proponi ad magis confundendam audaciam eorum, qui audacter accedentes ad tribunalia Ecclesiastica in iudicio petebant, vt eorum professiones irritæ esse declararentur, abhorret enim à piis auribus, quod in hac ætate vidimus, & manus nostræ contrectauerunt de multis in eminenti religione professis habilibus aliàs ad profitendum, qui propter informationes non exacte factas, vt illi maximi peccatores adulterantes, de quibus per Hieremiam [f] audacter, & inuerecundè apud præfata tribunalia comparuerunt postulantes, vt eorum professio irrita declaretur, & habitu regulari spoliarentur & laicali, aut ecclesiastica eorum antiquum statum induerentur, non considerantes non vi neque coactè, neque dolo sed liberè spontaneè, & deuotè se & sua Deo optimo maximo profitendo regulam consecrasse. Qui hæc non attendendo spiritu, & feruore & deuotione desolati in seculo viuunt, & vxoribus sunt aliqui eorum copulati, & in medio populorum habitant vt seculares, ante quorum conspectum per aliquot & multos annos religioso habitu, vt veri religiosi incedebant. Ait Ioannes Andreas, [g] quem in hoc sequitur & laudat Felinus, quod nouitius exiens à religione in qua assumpserat habitum licet possit vti vestibus secularibus non tamen debet, vti lasciuis in memoriam pristinæ religionis, & hi qui miserunt manum ad aratrum respicientes retro non apti Regno Dei obliti suæ vocationis, obliti pudoris in conspectu populi, & in facie Ecclesiæ non solum lasciuis vestibus aliqui eorum induuntur, & luxuriosè viuunt, & secularibus & profanis actibus implicantur. Ad constringendum igitur maxillas horum equorum emissariorum non solum volui in hac quæstione tractare & resoluere eos in foro exteriori esse verè professos, & à religione minimè exeuntes, tanquam non professos egredi non potuisse, cum professio eorum in præfatis constitutionibus non irritetur, neque ipsi ad profitendum inhabiles efficiantur, sed etiam volui probare, quod dato, quod ipsorum professio in dictis constitutionibus nulla redderetur (quod firmissimè negamus) in foro tamen conscientiæ saltem verè esse professos, & apud præfata tribunalia petendo suam professionem irritam in foro exteriori declarari non solum contra honestatem, sed etiam contra conscientiam huiusmodi litem fuisse motam. Pro cuius rei explicatione aliqua fundamenta sunt iacienda.

[f] Hieremi. 5
[g] Andr. in c. consuluit ex. de regula. Felin. in cap. qui in eccl. de const.

Primum fundamentum est ea doctrina communi collecta à Felino [h] qui post quam posuit quandam regulam magistralem, scilicet canones omnes obligare aliquas fallentias prædictæ regulæ apponit, inter quas hanc sextam, io ordine subiungit dicens [i]. *Fallit sexto seu potius declaratur ista regula, vt non procedat in foro conscientiæ, vbi agitur solum de salute animæ vt videntur probare verba Innocentij in capitulo quia propter de electione: vbi dicit quod quamuis in electione non fuerit seruata forma data à canonibus, dummodo interuenerit purus consensus eligentium, tenet tamen in foro conscientiæ, de quo dicto facit fortiter Dominus Abbas, in capitulo primo in fine de restitutione in integrum dicens quod valet in omni actu in quo est prætermissa solemnitas iuris positiui, vt in foro animæ non teneatur quis sibi de hoc facere conscientiam, ex quo non interuenit aliqua deceptio, & affuit consensus habentium actũ explorata de iure naturali. Et idem de electo repetit Innocentius, in capite quinto celebrat, de clericorum excommunicatione, & sequitur Dominicus in capite primo, in fine de sponsal. libro sexto, per illum textum probantem, quod actus potest esse nullus de iure positiuo, sed non de iure naturali. Et de electione eleganter notat Petrus de Ancharrano in regula beneficium, in septima quæstione de regulis iuris lib. 6. benefaciunt examinata per ipsum in regula possessor, in prima quæstione eodem titulo, & libro, & de herede ex testamento carente solemnitate iuris,*

[h] Felin. in c. 1. de const. n. 12.
[i] Ibid. n. 39.

& haben

& habente consensum parum testatoris, an scilicet teneat in conscientia concludit, quod sic cessante fraude, de quo per Cardinalem in disputatione incipiente, Bononiensi statuto, & ideo dixit Abbas in capite relatum el primero, de testamentis, quod contractus mulieris factus sine fraude valet in foro conscientiæ etiam non seruata forma statuti loquentis de consensu propinquorum & idem Dominus Abbas in capite porrectum, de regularibus, dicit post Glossam secundam, ibi quod professio facta omissa forma, quæ traditur in regula, ligat quoad Deum. Hæc Felinus quam doctrinam intelligit idem Felinus, procedere non generaliter, sed solum incertis casibus quos specialiter enumerat, quorum primus est quando canon, vel lex fundatur in præsumptione, ait enim, *quia si in foro animæ certum sit præsumptionem illam non esse veram preualet ibi veritas etiam quando lex induceret præsumptionem iuris, & de iure secundum Ioannem Andream in proposito in capit. is, qui fidem de sponsalibus, ex cuius verbis hanc doctrinam firmat Abbas ibi, & Petrus de Ancharrano, in dicta regula possessor, versiculo, addicit simile, & Baldus eleganter in capitulo cum quis, versiculo quæritur an lex posita de iuris & facti ignorantia, hæc idem Felinus.*

Secundum fundamentum, supra dicta doctrine non solum habet locum in constitutionibus aliquid ordinantibus, & præcipientibus, sed etiam in habentibus decretum irritans quod ex superioribus colligitur, sed clarius patet ex doctrina Abbatis [a] *Panormitani. Ait enim sufficere quo ad forum conscientiæ, vt contractus teneat, secundum limites iuris naturalis seu gentium, nam de iure naturali, vel gentium sufficit solus consensus. Et hæc opinio mihi placet, & adduco singulare dictum Innocentij in capitulo, quia propter de electione: vbi dicit quod electus est tutus in foro animæ, si electio sua teneat de iure gentium, licet non fuerit seruata forma de iure positiuo, quia illa forma est introducta propter scandala, & deceptiones euitandas, vnde ex quo omnia illa cessauerunt, & interuenit verus consensus satis est tutus, quo ad Deum, & teneb. semper mente istud dictum, quia valet in omni actu, in quo est præter missa solemnitas iuris positiui, vt in foro animæ non teneatur quis sibi de hoc facere conscientiam, ex quo non interuenit ibi aliqua deceptio, & affuit consensus habentium actum explicare de iure naturali.* Hæc Abbas, ex cuius tam generali doctrina satis colligitur præfatam regulam etiam in decreto irritante habere locum, quod patet ex capitulo, *quia propter*, ibi allegato, de electione, vbi non obstante, quod electio irritatur non seruata forma ibi descripta ait ipse Abbas eam decisionem non procedere in foro conscientiæ, & valere electionem si in ea interueniant ea, quæ de iure naturali requiruntur.

Quod insuper probatur: nam Pius Quintus in extrauagantes, *cum onus Apostolica solicitudinis*, irritat contractum census redimibilis, si non fuerit initus cum numerata pecunia in ipso contractu, coram notario & testibus, vt patet ex eius verbis ibi, *Rursum nisi verè, in pecunia numerata præsentibus testibus; & notario; & in actu celebrationis instrumenti non autem prius recepto integro illiusque pretio.* Quibus rigorosis verbis, non obstantibus tenet Nauarrus, [b] explicans præfatam extrauagantem. *Quod si venditor census debebat emptori certam iam ante propter aliquas causas recepta, & postea recipit illa certam in partem pretij emens, tum in foro conscientiæ potest recipere fructum, ita constitutum absolutum, quia lex fundata in præsumptione non habet locum in foro conscientiæ; quando veritas est in contrarium caput is, qui, capitulo, tua, de sponsal. & hoc rigore solicitudo totum pretium in constitutione census in pecunia numerata videtur inductus ad præcludendum viam malo dolis, & timebilis, quibus contractus malè soluebant pretium in pannis, & alijs mercibus antea, vel tunc traditis, vel in pecunia numerata ad eludendum, vel in alios fines varios, & malos, & ita non videtur includere, quo ad forum conscientiæ illos qui bona fide vtiliter, vel æquè vtiliter anticipauerunt solutionem totius, vel partis census, ac si in ipsa constitutione soluerentur.* Hæc Nauarrus. Deinde probatur, nam lex [c] præcipit quod testamentum non fiat, sine certo numero testium, & quod alias sit irritum, & nullum. Qua lege non obstante opinio est receptissima, quod testamenta, quæ fiunt sine hac solemnitate sunt valida in foro conscientiæ, licet in foro exteriori, nulla iudicentur, & ita tenent quam plurimi Theologi, & vtriusque iuris Doctores, allegati à Couarruuias, [d] & Soto. Cuius opinionis præcipuum fundamentum est, quod lex quæ præsumptionem præ se fert in animæ iudicio locum sibi non vendicat, quia in eo constat veritas & cessat præsumptio, & solemnitas iuris ciuilis in testamentis ideo requiritur, vt euitentur falsitates, quæ in eis committi solebant vt dicitur in iure [e], sed si constat absque aliqua suspicione voluntas testandi, cessat hæc præsumptio: igitur in conscientia valent testamenta facta sine solemnitate iuris, dummodo constet de voluntate testatoris, sis, hoc fundamentum latius probabitur infra in conclusione secunda, & in responsione ad argumenta.

Tertium fundamentum est, quod constitutio Sixti Quinti, super receptione nouitiorum est lex fundata in præsumptione, vt patet ex eius litera contextu, ibi, *cæterum quoniam si vitia ingerunt, & si se virtutes maturantur, ac multi decoctores post dilapidatam rem familiarem & contractum in gentem variis alium, aut interuersam alienam pecuniam tamen fides traditam, aut ratiocinia effugiunt, alij post furta, latrocinia, rapinas, homicidia, aliaue facinora, patrata, etiam bannati, ac damnati sua quæ meritas pro suis delictis pœnas inuenimus non pia intentione, sed ad euitandam legum, & iudiciorum seueritatem, quia tuto in seculo viuere non possunt. Tunc demum quærunt à religione asylum, quando aliunde illud non sperant: vnde sub habitu, & nomine religiosorum animum religionis incumpiunt; & inueterata vitia retinent, neque alios, qui sancta vocatione vocati sunt patiuntur tranquillè diuinis obsequijs vacare esse in grauem Dei offensam religionis opprobrium & scandalum plurimorum, vt his quoque subterfugijs, & impunitatis spes omnis tollatur, autoritate Apostolica, & tenore præsentium, etiam perpetuo statuimus, & ordinamus iuuenes, aut viros adultos maiores sexdecim annorum; non aliter in aliquam religionem, recipi posse, neque debere, nisi prius de eorum parentibus, patria, atque ante acta vita & moribus diligenter inquiratur*, &c. Ex quibus verbis colligitur ipsam fundari in præsumptione, vt patet ex ea, ibi, *non pia intentione sed ad euitandam legum & iudiciorum seueritatem, quia tuto in seculo viuere non possunt*, &c. & ex ea, ibi, *adultos maiores sexdecim annorum*, in quibus verbis innuitur ideo in adultos sexdecim annorum, & minores in præfata constitutione non esse comprehensos, quia in eis cessat præsumptio ipsius: non enim præsumuntur ipsi, in tali ætate decoctores fuisse et alienæ, & ratiocinijs reddendis esse obnoxios, & delicta digna supplicio, apud tribunalia commisisse. Probatur insuper quia ea constitutio Sixti Quinti in eo quod determinat; quod qui commiserunt aliquod delictum in seculo, quod per viam denunciationis; inquisitionis, aut accusationis est deductum in iudicium, non possunt in religionibus profiteri, quia præsumuntur, ad religionem fugere, vt rigorem & seueritatem iudiciorum euadant [b] est extracta à Sacris Canonibus: statuunt: quòd si

[a] Abbas in c. 3. in fine de testa. in anti.

[b] Nau. in extr. cum. de vsu. nu 28. incepta fin.

[c] L. hac consultissima C. de test. instit. eod. tit. §. vlt.

[d] Couar. in c. cum esset. de testam. n. 4. & 5. Soto li. 4. de iusti. q. 5. a. 3.

[e] L. fin. C. de fideicommis. & c. authen. de test.

laicus post delictum à se commissum fiat clericus, aut religionem init, hoc facere præsumitur in fraudem declinandi iurisdictionem regalem, & in causa criminali, potest puniri à iudice seculari, prout tradit Couarruuias,[a] & nos supra hoc tomo diximus. Et cum hoc in præsumptione fundetur defendimus in eodem loco, non habere locum in eo qui prius quam delictum committat, votum[b] clericatus, aut religionis emisit, cum in hoc casu cesset præfata præsumptio, & intelligatur ipsum non ad fugiendam pœnam delicto debitam, sed pietatis & deuotionis causa statum clericatus, aut religionis assumpsisse. Vnde cum præfata constitutio fuerit extracta in eo quod agit de criminosis à dicto iure antiquo, cum ipsum ius antiquum fuerit in præsumptione fundatum, necessario debemus dicere ipsammet constitutionem in præsumptione fundari, & sicut ipsum ius antiquum cessabat in eo, qui fecerat votum clericatus, aut religionis quia in tali præsumptio cessabat. Ita etiam hæc constitutio saltem in foro conscientiæ debet cessare, in casu quo eius præsumptio cessat, cum constitutio quæ fit ad roborandum aliam intelligenda sit, & limitanda secundum roboratam, prout in superioribus satis diximus. Quod ipsum est dicendum de debitis ingentibus & ratiociniis obnoxiis, de quibus nostra etiam agit constitutio, quos inhabiles ad religionem decernit, cum enim in hoc ex iure antiquo fundata in præsumptione exigitur, prout constat ex traditis supra hac quæstione[c] sequitur eam quantum ad hoc in præsumptione fundari. His prælibatis fundamentis restat proponere conclusiones, vt ita hæc difficultas clarè & distinctè resoluatur, & vt videatur quam iniuste, eundè aliqui professi post constitutionem Sixti Quinti, qui alias erant habiles ad professionem emittendam nullum subterfugium habentes, nisi solum informationis defectum, habitum relinquerunt, ad quod obtinendum publicè contra suas religiones litem mouerunt.

Prima conclusio, licet prædictorum professio irrita sit (quod ego iterum, atque iterum nego) ipsi tamen, sine aliqua controuersia obligatione quadam naturali trahi astricte ad perseuerandum in religione, defendimus enim Couarruuias,[d] ex testamento minus solemni & irrito propter defectum solemnitatis, licet nulla, neque in foro exteriori, neque in interiori nascatur obligatio, oritur tamen quaedam obligatio naturalis, quæ insurgit ex honestate, & debito morali, quod in simili specie tenet Diuus Thomas.[e] Quod à fortiori dicendum est in istis, qui per professionem se Deo dicauerunt sponte & deuotè, & religio eos in suo sinu tanquam filios charissimos recepit, educauit, factis ordinibus aliquos eorum infirmos, & bonis moribus instruxit, procurauit, qui saltem tanquam ingrati à iudicio erant repellendi, ingratitudinem enim peccatum esse constat, quandoque mortale, si non iniuria contemptus beneficij accepti, prout tradunt Diuus Thomas[f] & Caietanus, & quamuis religio, quæ beneficium his intulit, illis actionem non habeat, cum propter Deum optimum maximum id animo egerit liberali, & ideo remuneratio ei non sit debita ex legali obligatione, non tamen debemus ipsos absoluere à quadam honesta & morali obligatione, prout asserit Diuus Thomas,[g] probat ratione, cum honestas & moralis obligationis apud Macedonas actionem aduersos ingratos lege datam fuisse testatur Couarruuias,[h] eandem apud Athenienses statutam fuisse affirmat se le-gisse Ludouicus[i] Cælius, quod et Valerio Maximo constat eandem actionem aduersus ingratos apud Persas, datam fuisse scripsere Xenophon[k] & Themistius in commentario de amicitia. Quæ leges licet fuerint abolitæ, & apud nos non sint receptæ cum nulla actio in Republica detur aduersus ingratos, qui mortali etiam crimine ingratitudinem committunt ne tot lites oriantur propter vtilitatem Reipublicæ, his enim actionibus non sufficerent omnia fora, authore Seneca[l] non tamen est abolita obligatio naturalis in quadam honestate & moralitate fundata, sicut etiam ad cuitandas tot in Republica contentiones expensas iurgia & lites, nulla datur ex pacto nudo actio iure[m] ciuili, tamen æquitatem naturalem sacri Canones[n] secuti actionem ex pacto nudo dederunt & attento eodem iure ciuili ex eodem pacto nudo nasci obligationem naturalem, quam violare peccatum sit mortale tradidit quædam Glossa[o] communiter recepta. Ex quibus satis colligitur præfatos professos, & in religione enutritos saltem ex obligatione morali & honestatis non potuisse, neque debuisse apud tribunalia secularia, & Ecclesiastica reclamare eorum professionem nullam fuisse, & ab habitu regulari foré exuendos quos cum tanta charitate à religiosis amplexatos, & vt fratres admissos in religione receperunt.

Secunda conclusio, illi qui nullis impedimentis ad profitendum innodati, fecerunt professionem post constitutiones Sixti Quinti non seruata omnino forma in ipsis constitutionibus præscripta, etiam dato, quod in foro exteriori non sint professi (quod iterum affirmo esse falsum) non solum ex debito honestatis debent perseuerare in religione & tenentur suam professionem ratificare, vt diximus in prima conclusione, sed etiam ex obligatione naturali & conscientiæ, cum sint in foro conscientiæ professi. Quod autem sint in foro conscientiæ professi probatur, nam constitutio Sixti Quinti eorum professionem (vt communiter dicitur) irritans est lex fundata in præsumptione, (vt probatum est in tertio fundamento) at lex fundata in præsumptione etiam si habeat decretum irritans & sit annullatiua actus cessat in foro conscientiæ, vbi veritas constat in contrarium, vt probatum est late in primo & secundo fundamento, ergo prædicta constitutio Sixti Quinti cum fundetur in præsumptione non habet locum in foro conscientiæ, vbi in contrarium est veritas sicut in nostro casu apparet. Hæc est fortissima huius opinionis basis, quæ ex responsionibus ad argumenta amplius probabitur.

Ad argumenta.

Primum argumentum, quod contra hanc opinionem potest opponi desumitur ex Concilio Tridentino[p] irritante matrimonium clandestinum, quod decretum fundatur in præsumptione propter fraudes quæ in his clandestinis dispensationibus solebant euenire, & nihilominus cessante præsumptione facto scilicet matrimonio clandestinè cum consensu mutuo vero & vtili vtriusque contrahentium matrimonium est nullum etiam in foro conscientiæ, ita vt contrahentes neque in foro exteriori, neque in foro conscientiæ teneantur adimplere promissum. Quod similiter videtur dicendum in nostro casu dato, quod constitutio Sixti Quinti annullet professionem eorum qui non seruata forma ipsius constitu-

[a] Coua. li. 4. pract. quæst. cap. 31. n. 6. & q. 33. n. 2. & 5. hortum.
[b] Sotus. d. q. 20. ad 8.
[c] Supra. hac q. ar. 2.
[d] Coua. in c. cum esset de test. n. 8.
[e] D. Tho. 2. 2. q. 107. a. 4.
[f] D. Thom. & Caiet. vbi sup. ar. 4.
[g] D. Tho. 2. 2. q. 106. ar. 4. 5. & 6.
[h] Coua. in c. cum esset de test. n. 8.
[i] Cælius li. 4. vel. antiq. c. 28. Valer. li. 5. cap. 3. 5. Phocion.
[k] Xenoph. lib. 1. de pædia Cyri. Stobæ. serm. 42.
[l] Senec. lib. 3. de benef. c. 7.
[m] L. Iuris gentium §. sed cum nulla. ff. de pact.
[n] c. 1. de pac.
[o] Gloss. in d. c. 1.
[p] Sess. 24. de reform. mat. c. 1.

constitutionis se Deo per votum solemne faciauerunt. Huic argumento respondeo, quod ideo matrimonium clàdestinum non valet etiam in foro conscientiæ, quia ipsum Concilium non solum dirigit verba ad ipsum contractum annullando, & irritàdo illum, sed etiam inhabiles reddit contrahentes ad sic contrahendum, in iure vero, quando verba diriguntur ad personas ipsas inhabiles reddẽdo ad aliquem contractũ faciendum talis contractus non solum est irritus in foro exteriori, sed etiã in foro conscientiæ, vt patet de legibus, quæ prohibent translationem dominij in filios clericorũ inhabiles, & incapaces illos reddendo ad huiusmodi dominij acquisitionem, talis enim cõtractus & dominij acquisitio non solum est nulla in foro exteriori, sed etiam in foro conscientiæ. At cõstitutio prima Sixti V. non reddit inhabiles ad profitendum illos, qui sine forma in ea præscripta professi sunt, sicut reddit inhabiles ad profitendum illegitimos criminosos ære alieno onustos, & ratiocinijs reddendis obligatos prout in superiori articulo demõstrauimus, & ideo præfata constitutio solum irritans professionem eorum, qui sine prescripta forma professi sunt, qui etiã alias habiles ad profitendum cum sit lex irritatiua actus (quod nos etiam negamus) & fundetur in præsumptione, cessante ipsa præsumptione, & adueniente veritate non habeat locum in foro conscientiæ, sicut non habent locum aliæ leges solum irritantes actum cessante præsumptione, in qua fundantur prout est statutum,[a] quod res Ecclesiæ non alienentur nisi præcedentibus tractatibus, & quod alias alienatio sit irrita & nulla, & tamen est opinio probatissima doctorum,[b] quod si alienatio fiat sine dicta solemnitate est valida in conscientia, licet si in foro exteriori irrita, & nulla. Ex quibus infertur, quod cum illegitimi, & criminosi & ære ingenti alieno onusti, & ratiocinijs reddendis obligati per præfatam constitutionem sint inhabiles ad profitendum statum religiosum, prout in superioribus satis diximus eorum professio erit nulla non solum in foro exteriori, sed etiam in foro interiori, cum verba constitutionis non solum dirigantur ad receptionem habitus & professionis, eam irritando & annullando, sed etiam ad ipsas personas eas inhabiles efficiendo. Quod ex quadam celebri doctrina Bartoli in tertio argumento adducenda satis probabitur. Et hoc summè est notandum pro intellectu præfatæ constitutionis.

a 10. q. 2. ca. *enim.*

b *Sot lib. 4. de iust. q. 5. ar. 5.*

Secundò arguitur, licet substantia à solemnitate differat, vt docet Alciatus[c] & professionis substantia consistat in quadam traditione in manu prælati per tria vota substantialia secundum regulam ab Ecclesia approbatam, prout satis diximus Supra,[d] & sic licet deficiente solemnitate iuris positiui in foro conscientiæ valeat actus si habeat alias illud, quod est essentiale de iure diuino, aut gentium, attamen sumendo substantialem formam actus aliquius pro eo, sine quo actus ipse non valet, neque effectum habere potest inquisitio præfata & informatio requisita in dictis constitutionibus videtur forma substantialis, & non tantum solemnitas, quædam probatoria ex traditis à Bartolo,[e] Iasone, Baldo, & Alexandro, Decio, & Alberto Bruno, & ita tenet Couarruuias numerum testium in testamentis non esse de solemnitate probatoria tantum, sed de solemnitate substantiali, & sic in foro exteriori, & interiori testamentum sine præfata solemnitate esse nullum.

c *Alciat. li. 2. parer. c. 16.*

d *Sup. hoc 3. to. q. 48 a. 2.*

e *Bart. in le. nemo pot. ff. de leg. 1. in vlt. Iason. 1 lect. n. 19. Bald. in l. cum quis C. de tur. & fact. ign. col. 2. Alex. in l. 1. ff. de condit. indebit. col. 2. & ibi Ias. n. 27 Decius in l. 1. ff. de bono. pos. contra tabul. co. 3 Brunus in tract. quotuplex sit forma. f. 3 co 2. Couarru. in c. cum esses. n. 8 de testa.*

Huic argumento facillimo negotio, respondetur cum ipsum non desumatur ex aliqua lege, aut decretali expressè id definiente, sed ex quadam opinione multorum doctorum, à qua recedimus sequentes Bartolum,[f] qui loquens de forma substantiali testamenti, ait quod in vltima voluntate, quædam est forma substantialis verbi gratia voluntas defuncti, qua cessante de iure gentium, & naturali est irritum testamentum, alia est forma probationis quod ibi sint septem testes & similia, & ista licet cesset, non tamen cessat obligatio naturalis, sed cessat probatio quantum ad obligationem ciuilem, & sic (ait Bartolus) hæres sciens voluntatem testatoris licet nullum sit testamentum propter hanc solemnitatem obligatur naturaliter soluere legata cum repræsentet personam testatoris, & sic repræsentatiuè ipsemet testator. Quod ibi Bartolus probat in hunc modum. Concessum est[g] priuilegium militibus, vt possint testari quomodo velint detracta omni solemnitate iuris Ciuilis, & eos reponit in pristinum ius gentium, sed testamentum militis probatur per duos testes etiam non rogatos, vt in iure[h] probatur, ergo cessante illa solemnitate remanet ius gentium, præterea ait Bartolus, obligatio naturalis contrahitur etiam sine consensu vbicumque æquitas naturalis, hoc est de iure gentium hoc dictat exemplo hoc probatur, ergo negotia absentis, & furiosi, vel ignorantis expendo vtiliter pro eo, certè ipse naturaliter, & ciuiliter mihi obligatur iuxta leges,[i] præterea ex maleficiis quis obligatur ciuiliter, & naturaliter, & dicitur hoc esse æquum ex æquitate, vt dicitur in iure[k], & tamen ille qui delinquit & in quem delinquitur non consentit, æquitas ergo naturalis est, quæ producit hanc naturalem obligationem, sed de iure naturali æquum est, quod hæres adimpleat voluntatem testatoris, quantumcunque non sit solemnis: ergo tenetur hæres de iure naturali. Quod in casu de quo in præsentiarum agimus à fortiori debet admitti, licet enim voluntas testatoris diligenter manderur adimpleri in iure & maximis fauoribus eius implementum prosequatur, religionis tamen fauor super excedit, vnde cum ius canonicum formam substantialem solemni voto præfixerit, & homo se per eam tradat Deo, ita vt dicat Diuus Thomas[l] hanc traditionem esse de iure diuino, & in religionis voto solemni propter hanc traditionem non posse Papam dispensare non debemus aliam formam substantialem superaddere, sine qua præfata forma substantialis à iure Canonico introducta non sortiatur suum effectum, nisi Papa eam vt substantialem exprimat, & de nouo constituat, quam Sixtus Quintus in præfatis suis constitutionibus non proponit, vt patet ex contextu literæ: ex quo clarè colligitur præfatam inquisitionem, & informationem approbatam esse formam probatoriam, non autem substantialem, sicut solemnitas testium in testamento est forma tantum probatoria, vt forma substantialis scilicet voluntas testatoris possit executioni mandari. Quod autem fauor religionis petat, vt præfata solemnitas inquisitionis sit tantum probatoria non autem substantialis insuper probatur, nam fauore alimentorum debentur alimenta ex voluntate testatoris minus solemni, vt dicitur in quadam lege[m], quæ non deberentur si solemnitas testium esset forma substantialis testamenti, cum forma substantialis ipsius etiam fauore alimentorum minimè deficere possit manente vero testamento, quod est voluntas de eo quod quis post mortem suam fieri vult.

f *Bart. in l. 1. ff. de condit. indebit.*

g *L. 1. ff. de mili. test.*

h *L. 8. & le. Lu ius & le. Diuus ff. de milit. test.*

i *L. 4. §. fur. ff. de neg. gest.*

k *L. non solũ §. 1. ff. de iniur.*

l *D. Tho.*

m *L. 1 C de fideicomiss.*

Nec contra hanc doctrinam facit alia doctrina Baldi[n] dicentis, quod solemnitas testium in

n *Bald. in c. 1. in vlt. col. qua sit in vestit.*

dubio est tantum probatoria non substantialis, nisi lex vltra annullando procedat. Nam respondetur ex hac doctrina satis inferri præfatos professos habiles ad professionem emittendam etiamsi sit defectus in informatione esse verè professos eum secundum veritatem, vt monstratum est in superiori articulo, cum constitutio tantum præcipiat fieri informationem non tamen vltra procedat irritando, & dato quod in secunda constitutione Sixti Quinti irritetur professio (quod nos negamus) & sic secundum doctrinam Baldi videatur dicta solemnitas informationis substantialis cum constitutio vltra procedat irritando, at ego nego doctrinam Baldi esse veram, nam in Concilio Tridentino [a] præcipitur, vt in matrimonio vltra duos testes assistat parrochus, & non assistente parrocho matrimonium sit nullum, & nemo ausus est affirmare, quod assistentia testium & parrochi sit forma substantialis ipsius matrimonij. Nec Bartolus [b] contra doctrinam ipsius tanquam sibi ipsi contrarius tenet numerum testium non rogatorum esse formam substantialem testamenti, sine qua ipsum testamentum est nullum in vtroque foro, nam Bartolus in eo loco solum intendit probare, quod testator non potest renuntiare huic solemnitati dicendo quod eius testamentum valeat etiamsi septem testes non adsint, & hoc probat, quia hæc solemnitas fuit introducta in fauorem publicum ad euitandas fraudes, cui nemo priuatus potest renuntiare, secundo quia hæc solemnitas est, quædam forma substantialis probatoria, qua deficiente tanquam causa sine qua non testamentũ est nullum.

[a] Conc. Trid. sess. 24. de reform. mat. c. 1.

[b] Bart. in l. nemo potest ff de leg. 1.

Tertio arguitur: nam omnis actus consistit in voluntate & potentia, prout dicitur in iure [c] & notat ex Boetio Baldus, per constitutionem autẽ Sixti V. non potest quis sine solemnitate, & forma in ea præscripta profiteri cum ab eo auferatur potentia, ex quo colligitur parum voluntatem profitentium prodesse quantumcunq; ea manifesta sit. Respondetur quod in constitutione prima, & secunda Syxti V. prohibentur profiteri præfati habiles ad profitendum nisi prius fiat diligens, & exacta inquisitio iuxta formam ibi præscriptam, non tamen ipsi redduntur inhabiles ad profitendum sicut redduntur illegitimi criminosi debitis & ratiocinijs dandis onusti & per consequens ipsis non aufertur potentia ad profitendum, & dato quod eorum professio in secunda constitutione irritetur (quod semper negamus) cum ipsi sint habiles ad profitẽdum ab eis non aufertur immediatè potentia, ita vt eorum professio non solum sit irrita in foro exteriori, sed etiam in foro consciẽtiæ. Illa autem regula omnis actus consistit in voluntate, & potentia, intelligitur hoc modo, quod nec in foro exteriori, nec in foro interiori valet actus factus ab eo, qui voluntatem faciendi non habet, & cuius potentia per lege inhabilitatur ad talem actum, non autẽ cuius potentia per legem solum impeditur, multa enim fieri prohibentur, quæ post facta tenent, nec cuius potentia per legem nõ solum impeditur, sed actus ab ea factus irritatur, ita vt talis actus, neq; in foro exteriori, neq; in foro conscientiæ sit validus, nam ipse actus etiãsi in foro exteriori sit nullus in foro tamen interiori valebit. Hæc doctrina colligitur clarè ex his, quæ tradit eleganter & subtiliter Bartolus, [d] postquam enim dixit testamentum minus solemne valere de iure naturali & gentium, & in foro conscientiæ, licet in foro exteriori sit irritum & inane addit hoc non habere locum vbicumq; testamẽtum non est solemne propter formæ substantialis defectum, vt quia pupillus, aut furiosus inhabiles ad testandum testamentum fecerunt, tunc enim tale testamentum, neque de iure ciuili, neque de iure naturali, & gentium est validum, & per consequens ex eo, neque in foro consciẽtiæ aliqua oritur obligatio. Vides igitur ex præfata Bartoli doctrina quomodo præfata regula scilicet omnis actus consistit in voluntate & potentia est sub distinctione interpretanda, & non absolutè accipienda, prout in argumento proponitur.

[c] c. cum nuper de offic. deleg. l. nemo potest. ff de leg. 1. Bald. in repet. l. 1. ff de sacrosan. Eccl. n. 55.

[d] Bart. in l. 1. ff de condit. indebit.

Quarto arguitur, nam lex posita à Sixto V. in suis constitutionibus est iusta propter publicum religionis commodum, lex vero iusta in foro animæ obligat, vt tenet quædam Glossa [e] communiter recepta, quam sequũtur Abbas Felinus, & Iason, & est opinio D. Thomæ & communis Theologorum. Respondetur constitutiones præfatas obligare non solum in foro exteriori, sed etiam in foro conscientiæ ad hunc sensum, quod superiores tenentur sub peccato facere præfatam informationẽ & seruare formam in ipsis cõstitutionibus præscriptam, cum ipsa forma sit instituta pro bono communi. At in quantum præfatæ constitutiones sunt pœnales irritantes professionem, & punientes censuris superiores ipsam formam relinquentes secundum alias leges pœnales explicandæ sunt, vt cessante præsumptione, constando de veritate receptis habilibus ad religionem talis nullitas professionis & præfatæ pœnæ appositæ saltem in foro conscientiæ minimè locum habeant.

[e] Glos. in ca. quæ in Ecclesiarum de constit. Abbas Felin. & Decius in c. 1. de const. Iason. in l. nemo potest 2. lect. n. 106 ff. de leg. 1. D. Thom. 1. 2. q. 96 ar. 4.

Quinto arguitur, iudicialis definitio veritate comperta, lata, neque falsa suspicione iudice decepto sicut valet in foro exteriori, ita valet in foro interiori, quia iudex iudicat authoritate [f] diuina, & traditur in vtroque iure canonico & ciuili de quo agit Fortunius Garcia, sed iudex veritate comperta, & certo sciens, prælatos non fecisse exactè informationem alicuius professi habilis alias ad profitendum tulit sententiam, pro ipso decernens ipsum non esse professum, & à monasterio auferr ius, quod per professionem habebat circa illum ergo hoc iudicium in foro animæ habet authoritatem. Nec viderur persuasione possibile iudicem exactissimè veritatem iuris præfati professi comperta propria sententia posse ipsum iustissimè à religione absoluere, ipsum autem professum, ita absolutum minimè tutum quo ad diuinum iudicium remanere, neque posse in seculo in foro conscientiæ securè viuere, sequeretur enim ex hoc leges quibus subijcimur in certas esse quo ad animarum tutelas, nullúmque iustitiæ ministrum tutè à Republica nobis exhibere. Hoc argumentum in simili proponunt Soto, [g] & Couarruuias ad probandum, quod legata in minus solemni testamento relicta etiam in animæ iudicio minimè hæredes soluere tenentur etiamsi sciant certo, fuisse voluntatem defuncti, vt prædicta legata soluerentur. Et miror certè, quod Couarruuias tanti faciat hoc argumentum, cum idémmet Couarru. [h] dicat quod licet ex pacto nudo oriatur obligatio naturalis, ideóque pactum violare peccatum mortale sit, regulariter tamen ad euitandas tot in Republica contentiones expensas iurgia & lites nulla datur ex pacto nudo actio iure ciuili, & iustissimè sententia definitiua definit iudex, vt promissum pacto nudo non soluatur, & paucis interiectis ac obiter etiam his & paucissimis verbis arbitror veram sensisse rationem illius hactenus indefessæ disputationis an ex pacto nudo actio iure ciuili, Pontificio & Regio oriatur, & potoissem nisi præsens tractatus impediret eam rationem comprobare ostendens sæpissimè aliquid illicitum fieri, & mortali commisso crimine, non tamen à iure ciuili, nequn canoni

[f] Prouer. 8 ad Rom. 13. cap. omnis anima de censib. ca. 1. de maiori. & obedient. l. iuglian. ff de condit. indebit. Fortu. in l. vt vim. col. 5. ff. de iust. & iur.

[g] Sot. & Cou. vbi sup.

[h] Cou. in c. cũ in offic. nu. 9. extr. de test.

canonico pœna exteriori puniri, aut actione iudiciali rescindi. Hæc Couarruuias. Ex qua doctrina ad hominem adducta elicitur possibile esse persuasione iudicem in foro exteriori iustissimè posse secundum præfatas constitutiones absoluere sententia definitiua à religione prædictum nulliter professum. Ipsum tamen à religione absolutum, & in seculo viuentem in statu condemnationis permanere, cum sæpissimè aliquid illicitum fiat, & mortali commisso crimine, quod tamen nec à iure ciuili, neque cannonico pœna exteriori punitur, nec actione iudiciali rescinditur, & secundum ius ciuile, & canonicum ipsi iudices visis allegatis, & probatis tenentur sententiam ferre etiamsi de facto ipsi contrarium probationibus sciant certo esse verum, prout ipsemet Couarruuias [a] defendit.

[a] *Cou. libr. 1. var. resol. c. 1.*

Nec ex boc sequitur leges, quibus subijcimur esse incertas quo ad animarum tutelas, nullúmque iustitiæ ministrum tutè, à republica nobis exhiberi. Leges enim aliquæ pro bono communi ad euitandas in Republica contentiones iurgia & lites præcipuè fundatæ in præsumptione pro foro tantum exteriori sunt institutæ, quæ in eo tantum foro ministri iustitiæ faciunt executioni mandari, ne respublica inquietetur, & tranquillitate intenta priuetur, obligationem tamen iuris naturalis & gentium minimè intendunt auferre, & sic est opinio doctissimorum virorum positiuas leges pœnales, & nimium odiosas in foro tantum exteriori obligare, at in foro conscientiæ minimè locum habere, vt ita ipsorum rigor aliquo modo leniatur.

Ex dictis colligitur primo illos, qui nullo impedimento eorum quæ continentur in constitutione Syxti V. detenti erant, quando receperunt habitum & fecerunt professionem ex solo defectu informationum eorum professionem non esse irritam, imo sunt verè professi in foro exteriori, & interiori, & à religione minimè geotium possunt retrocedere, etsi aliqui à religione exierunt putantes non esse verè professos, & vt tales in tribunalibus fuerunt declarati & diffinitiuè sententias contra suas religiones obtinuerunt, attendant ad ea, quæ in superioribus cum consilio doctissimorum scripsimus quibus probauimus in hoc ipsos & consulentes fuisse deceptos, & procurent ad statum religionis reduci, ne de illis dicatur illud nemo mittens manum ad aratrum & aspiciens retro aptus est regno Dei, quod à summa veritate Christo Domino nostro fuit nobis prædicatum. [b]

[b] *Luc. 9.*

At quia superius dicta aliquibus fortassis noua & inaudata videbuntur licet ea ex præfatis constitutionibus collegerim, & ex eisdem ea probauerim operæ pretium esse duxi constitutiones omnes, quæ de hac materia loquuntur hic in medium adducere. Licet enim clausulæ earum sint in superioribus insertæ, quibus meum probaui intentum, magis tamen manifestabitur, si ipsæ constitutiones non per fragmenta, sed integrè referantur vt ex antecedentibus & sequentibus ambiguitas omnis tollatur.

* * *

SANCTISSIMI D. N.

Syxti V. constitutio contra illegitimos criminosos debitis & ratiocinijs obnoxios ad aliquam religionem transire volentes & contra regulares absque superiorum licentia de prouincia in prouinciam euntes seu transmigrantes.

Syxtus Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

CVM de omnibus Ecclesiasticis ordinibus in ea qua conuenit puritate, & dignitate conseruandis præcipuam geramus solicitudinem, tum vero illud præter cætera cordi est nobis, vt à regularium personarum congregationibus, quas tanquam Deo dedicatas maximus candor sanctitásque decet cuiuscunque criminis, aut turpitudinis labes & scandali occasio quam longissimè arceantur, siquidem res ipsa nos admonet, quam indecorum sit, & ab ea, quæ diuinæ maiestati eisque consecratis personis debetur reuerentia alienum, si eiusmodi homines, qui propter sua scelera pœnas graues sibi in seculo propositas timent, quive propter immunditiam & peccata, ex quibus orti sunt notati perpetua ignominia ab omni mundano honore, & à paterna hæreditate repelluntur, ijdem omnipotenti Deo tanquam hostię offerantur, atque ad babitandum in domo, quam decet honor & sanctitudo inter ministros Domini, cui seruire regnare est ad sacras functiones quacunque profana præeminentia multo nobiliores, sine vllo delectu admittantur. Cum etiam secundum legem Moysi immundi ab ingressu sanctuarij excluderentur, ac sacerdos habens maculam panes Deo suo offerre non posset, nec accedere ad ministerium eius, & quod in holocaustum domini, aut victimam pacificorum offerebatur, illud immaculatum esse deberet, vt acceptabile foret, nec vlla macula esset in eo, quod si maculam babuisset, nec offerendum, neque acceptabile futurum esset.

In leuitico sæpè & 2. paralip. 23.

Leuit. 21. ca. & à Leuit. 22. c. & d.

Ne igitur contingat illegitimè genitos, qui vt plurimum parentum vitia, & incontinentiam imitari solent, nec pietatis studio, sed temporalium commodorum intuitu (quia hæreditates maiorum, aut dignitates aliquas consequi non possunt) ad religionem confugiunt, vitam quam animo à religione aliena susceperunt ab institutis religiosis alienam, plerúmque cum dedecore, & propriæ salutis dispendio ducere, suísque corruptis moribus & malis exemplis quietem, & statum cæterorum Deo famulantium perturbare, aut hac quasi fæce, & colluuiè ipsarum religionum honorē & existimationem lædi, vt denique homines: quibus spe ad filios spurios in peccato gignendos essent propensiores, eo magis abstineant ab huiusmodi carnis flagitijs, quo suæ proli boc quoq; refugium præclusum viderint, hac nostra in perpetuum valitura constitutione districtè interdicimus, & prohibemus ne illegitimi procreati ex incestu, aut ex sacrilegio (quorum scilicet parentes consanguinitate, vel affinitate intra tertium gradum inuicem coniuncti fuerint, vel quorum alteruter parens castitatem Deo vouerit) etiam Apostolica, imperiali, vel Regia aut quauis alia authoritate legitimati, aut natalibus restituti, ad aliquam quorumcunque ordinum etiam mendicantium, & non mendicantium fratrum Monachorum Eremitarum, vel Canonicorū, aut Clericorum regu-

Quæ de illegitimis traditur hic ille moderata à Greg. XIIII.

regularium congregationum, aut hospitalium religionem, nec ad habitum, neque professionem regulares recipi, vel admitti, quo quomodo possint. Quod si eorum quispiam habitum post publicationem præsentis constitutionis in futurum receperit, vel professionem post hac emiserit, *decernimus habitus susceptionem, & professionem ex nunc, prout ex tunc, irritam nullam, & inualidam nulliúsque roboris, vel momenti fore, ac nullum ex inde aut ex huiusmodi voto penitus annullato obligationis vinculum oriri posse quominus illos habitum regulari, ad quem re assumendum perpetuo inhabiles sunt*, quam primum exui, & ab ipsa religione eijci exterminarique debere. Et nihilominus, quicunque superiores tam monasteriorum, prioratuum, præpositurarum, domorum collegiorum, & locorum regularium quã etiam præfatorũ ordinum congregationum hospitalium, & quarumcunq; religionum prouinciales, vel generales quovis nomine nuncupati, qui ex prædictis incestu, vel sacrilegio genitos post dictam publicationem ad habitum receperint, vel ad professionem admiserint, *excommunicationis sententiam eo ipso incurrant, à qua eorum nemo nisi in mortis articulo constitutus ab alio quàm à Romano Pontifice absolutionis beneficium valeat obtinere.*

Primum decretũ irritans.

Illorum illegitimorum irritatur susceptio habitus. Incestuosi & sacrilegi inhabiles redduntur ad religionem.

Tantum punitur sententia excommunicationis Papæ reseruatæ eõtra recipientes ad habitum & professionẽ incestuosos & sacrilegos.

Sed ne ijs, qui in humilitatis spiritu Deo & religioni seruire, & pœnitentiam agere intra monasteria, vel domos regulares cupiunt ad sanctum huiusmodi propositum via penitus præcludatur, permittimus, vt præfati illegitimi, ex dictis incestu, aut sacrilegio geniti ad habitum conuersorum seu famulorum in monasterijs, vel domibus regularibus seruientium recipiantur, & in ipsis monasterijs, seu domibus regularibus ad seruilia ministeria, viliora obsequia, humiles functiones, atque abiecta seruitia admitti possint, ea tamen conditione, vt ad habitum religiosorum, vel ad professionem quam religiosi emittere solent emittendam, necnon ad omnes non modo sacros, sed etiam minores ordines, vel ad clericalem characterem, denique ad cuncta Ecclesiastica officia, & functiones, & ad ascendendum ad altiores gradus sint eis portæ perpetuo clausę, & obseratę. Quoad reliquos vero non ex incestu præfato, neque sacrilegio, sed ex quouis alio minus legitimo toro ortos spurios, vel naturales etiam vt præfertur, vel alias legitimatos qui ad meliorem vitæ frugem, religionem ingredi cupiunt statuimus, & ordinamus eos ad religionem admitti non posse aut debere nisi prius illorum vita, & moribus diligenter cognitis, & circunstãtijs vniuersis, quæ circa idoneitatem personæ attendendæ erunt, consideratis, ac de religionis zelo pietate, integritate, & doctrina fide dignis testimonijs, adeo commendati fuerint, adeo bonam indolem & specimen virtutis præ se ferant, ac tot meritis eis suffragentur, vt defectum natalium suppleant, eorumque receptio vniuersæ religioni commodo, & vtilitati pro futura videatur. Et super hoc ipso in generali, vel prouinciali capitulo matura deliberatione habita generalis, vel prouincialis superioris, ac diffinitorum vnanimi consensu approbati, & ad habitum regularem admissi extiterint, & tamen hi sic recepti ad gradus honores & dignitates sui ordinis obtinendas perpetuo inhabiles, & illorum incapaces remaneant, nisi cum eis super hoc fuerit à Sede Apostolica specialiter dispensatum. *Si quis autem eorum aliter ipsum, vt præfertur recipiatur, professio similiter sit nulla*, atque ipso habitu priuari, & à religione eijci debeant, eorúmque receptores excommunicatione, vt supra innodati ipso facto existant.

Nota quod illorum illegitimorum non irritatur susceptio habitus sed tantũ professio.

Secũdum decretũ irritans. Horum illegitimorum professio irritatur sed ipsi ad ordinem inhabiles redduntur, & ad professionem tandem sicut incestuosi, & sacrilegi.

Cæterum quoniam sæpè se vitia ingerunt & se esse virtutes mentiuntur, ac multi decoctores post dilapidatam rem familiarem & contractam ingentem vim æris alieni, aut interuersam alienam pecuniam eorum fidei creditam, vt ratiocinia effugiant: alij post furta, latrocinia rapinas homicidia aliave facinora patrata, etiam banniti, aut damnati, seu qui meritas pro suis delictis pœnas metuunt non pia intentione, sed ad euitandam legum & iudiciorum seueritatem, quia tuto in seculo viuere non possunt, tunc demum quærunt à religione auxilium quando aliunde illud non sperant, vnde sub habitu, & nomine religiosorum animum religioni inimicum, & inueterata vitia retinent, neq; alios, qui sancta vocatione vocati sunt patiuntur tranquillè diuinis obsequijs insistere in grauem Dei offensam, religionis opprobrium, & scandalum plurimorum, vt ijs quoque subterfugijs & impunitatis spes omnis tollatur authoritate Apostolica & tenore præsentium etiam perpetuo statuimus, & ordinamus iuuenes, aut viros adultos maiores sexdecim annis non aliter in aliquam religionem recipi posse, neq; debere, nisi prius de eorum parentibus, patria déq; ante acta vita, & moribus diligenter inquiratur, & ex accurata informatione & fide digna relatione compertum, & exploratum sit eos, neque aliquorum criminum qualia sunt homicidia furta latrocinia, vel alia similia, aut grauiora, reos vel suspectos existere, vt propterea damnati sint, aut ne damnentur formident, neque ingenti æra alieno supra vires facultatum suarum grauatos, vel reddendis ratiocinijs, ita obnoxios, vt ex huiusmodi causalis, val molestia eis tam illata, vel timẽdum sit, quod inferatur. Nisi denique constet, ipsos non humana aliqua ratione, sed tantum deuotionis, & pietatis feruore vitàm religiosam sponte, & ex animo elegisse, déque his omnibus in generali, vel prouinciali capitulo plena, & indubitata fide facta, tam superioris generalis, seu prouincialis, quam diffinitorum consensu approbari, & ad habitum regularem admissi fuerint.

Nota, quod cæterũ ex quibus legem sancitam in præsumptione à sanctissimo statuitur.

Tantum in hoc casu præcipitur forma seruari, sed nõ seruata nõ ponitur decretũ irritans.

Omnes autem, & quoscunque vt dictum est criminosos, vel suspectos aut æri alieno, vt diximus, vel rationibus reddendis obligatos ad religionem perpetuo inhabiles declaramus. Et si qui eorum contra præsentem nostram constitutionem temere admittentur, tam susceptionem habitus, quam professionem, & inde sequuta ex nunc, prout ex tunc pari modo irritamus, & annullamus, viribúsque, & effectu carere decernimus, ac iubemus eos qui sic de facto recepti erunt habitu spoliari, & à religione expelli, & nihilominus si expulsi non fuerint volumus & pariter declaramus huius susceptionem & professionem penitus nullam esse, & censeri, ac propterea attenta nullitate habitus & professionis licere quibuscunque iudicibus, & Curijs etiam secularibus, ad quos seu quas spectat contra eos, vt prius iuris & facti remedijs opportunis ex officio, vel ad cuiuscunque instantiam, vel querelam ciuiliter, vel criminaliter, aut mixtim procedere. Quare volumus vt cuiuscunque iuuenis, aut viri maioris XVI. annis à seculo ad religionem transeuntis approbatio, admissio & receptio in generali, vel prouinciali capitulo, vt supra ordinatum est, pro tempore fiat, necnon religiosi sic recepti nomen & cognomen, quibus in seculo vtebatur, & patria in actis ipsius capituli describantur, & notentur. *Et insuper quoscunque religiosos, eorúmque superiores qui aliquas personas, vt dictum est inhabiles post hanc constitutionem publicatam receperint*, voce actiua & passiua, necnon officijs gradibus honoribus & dignitatibus quibuscunque per eos obtentis eo ipso in perpetuum priuamus, & tam illis priuatos, quam ad illa, & alia quæcunque in posterum obtinenda perpetuo inhabiles

Hi redduntur inhabiles ad religionem. Tertium decretũ irritans.

Istorũ susceptio ad habitũ irritatur, simul & professio.

Nota quod pœna tantum hic proponitur contra superiores recipientes inhabiles & non contra recipientes habiles.

eorúmque

corúmque incapaces decernimus & declaramus.

Sed & quia interdum Sathanas in Angelum lucis ſe callide transfigurat ac perditi quidam & facinoroſi homines, quod ſæpè vidimus, & experti ſumus inſtigante antiquo pacis & religionis hoſte non veriti ſunt temerario auſu habitum religionum aſſumere ea mente, vt veluti ſub ouina pelle lupi rapaces, per dolum & inſidias Chriſti fideles incautos & nihil mali à religioſis ſuſpicantibus opprimerent, ſiue vt poſt ſcelera perpetrata, vim factitorem ad fugam haberent ſiue vt hanniti Curiæ ſecularis, quæ eos prope modum interceptos perſequebatur, manus effugerent, & contingit aliquando ipſos ſicarios religioſis veſtibus indutos à veris religioſis hac fraude deceptis intra domos regulares hoſpitio receptos fuiſſe. Prohibemus eodẽ modo, atque interdicimus ne quis regularis ex vna prouincia ad aliam prouinciam ſui ordinis tranſeundo, etiam in itinere in aliquod monaſterium domum, vel locum alterius prouinciæ ad habitandum, vel tanquam hoſpes recipi, aut ad modicum tempus diuertere poſſit, niſi à ſuperiore eius loci vbi reſidet expreſsã licentiam diſcedendi in ſcriptis obtentam ſeu literas obedientiæ, vel commendatitias ſecum deferat atque exhibeat, vel niſi cognitus ſit his, ad quos diuerterit, vt de eius perſona nullus omnino dubitationi, aut ſuſpicioni locus relinquatur, &c. Non obſtãtibus cõſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, nec non quorumcumque ordinum congregationum hoſpitalium, & religionum iuramento confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis Apoſtolicis, quorumcunque tenorum exiſtant, per quæ præſentibus non expreſſa, vel totaliter non inſerta effectus præſentis conſtitutionis impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus habenda ſit in his literis mentio ſpecialis. Quæ omnia quatenus eidem conſtitutioni in aliquo aduerſantur, illorum tenores pro expreſſis habentes perpetuo tollimus, annullamus, & abrogamus, ac nolumus etiquam ſuffragari, aut ſi ſuperioribus & perſonis dictorum ordinum, congregationum hoſpitalium communiter, vel diuiſim ab Apoſtolica ſit ſede indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per literas Apoſtolicas, non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem.

Mandamus vero eaſdem præſentes ad valuas baſilicæ principis Apoſtolorum de vrbe, ac Cancellariæ Apoſtolicæ de more publicari, & affigi, &c Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octuageſimo ſeptimo ſexto Kal. Decembris Pontificatus noſtri anno tertio.

Hyppol. Card. Aldobr. pro dat.

Tho. Thom. Gualterutius.

Regiſtrata apud eundem Thomam Secretarium.

Anno à Natiuitate Domini milleſimo quingenteſimo octuageſimo ſeptimo indictione decimaquinta, die vero veneris vigeſima ſeptima menſis Nouembris Pontifi. Sanctiſ. in Chriſto patris, & D. N. D. Sixti diuina prouidentia Papæ V. anno eius tertio retro ſcriptæ literæ Apoſtolicæ affixæ lectæ, & publicatæ fuerunt in valuis ſeu portus Sancti Ioannis Lateranenſis, & S. Petri principis Apoſtolorum de vrbe, nec non Cancellariæ, Apoſtolicæ, & acie Campi Floræ & per aliquot temporis ſpacium dimiſſæ per nos I[illegible] em Baptiſtam Bagni, & Octauium Taglietum S. D. N. PP. Curſ.

Alex. Parabtachus Mag. Curſorum. S. D. N.

a. Bulla.

S. D. N. SIXTI DIVINA prouidentia Papæ Quinti.

Super dubiis in Priori conſtitutione emergentibus, de admittendis ad habitum, & profeſſionem regularibus.

Declaratio in forma perpetuo valitura conſtitutionis.

Sixtus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuuam rei memoriam.

D Romanum ſpectat Pontificem ſacrorũ Canonum conditorem, quæ per eum ſancita ſunt, ita ſuæ declarationis arbitriu dilucida reddere, vt inde nemini poſſit dubitationis ſcrupulus exoriri, præſertim vero ſalubriter conſulere, vt cum de regularibus agitur, qui ſe omnino Dei omnipotentis obſequio manciparunt, tollantur ea omnia, quæ eorum ſanctum Chriſto piè inſeruiendi inſtitutum quoquo modo valeant perturbare. Sane poſt editam noſtram conſtitutionem, quæ incipit. Cum de omnibus eccleſiaſticis ordinibus, &c. Super modo, & forma recipiendi & admittendi eos qui ſub religionis iugo altiſſimo famulari deſiderant, cum variæ ſint exortæ dubitationes, & quæſtiones, eæque poſtea ad audientiam noſtram perlatæ. Nos ad tollendam omnem ambiguitatis occaſionem, habita cum venerabilibus fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus congregationis ſuper regularium negotiis, & conſultationibus per nos inſtitutæ matura deliberatione, de illorum conſilio & aſſenſu præſentem noſtram perpetuo valituram declarationis conſtitutionem duximus promulgãdam. Cum itaque inter alia dubitetur, num primò dicta noſtra conſtitutio vbi de illegitimè genitis loquitur, comprehendat etiam eos qui poſtea per ſubſequens matrimonium fuerunt legitimati. Nos inhærentes ſacrorum canonum diſpoſitioni authoritate Apoſtolica tenore præſentium. Declaramus illegitime natos ex iis parentibus, inter quos tẽpore quo ipſi geniti ſunt, matrimonium ritè conſiſtere poterat, ſecuto poſtea matrimonio legitimos effectos ſub dicta conſtitutione minimè comprehendi, ſed eos tam quoad emittendam profeſſionem, quã quoad conſequendos gradus, honores, & dignitates ſui ordinis æquo iure cum illis qui ex matrimonio legitimo eſt conſtanti nati ſunt, cenſendos eſſe.

Illegitimos vero etiam ex ſoluto & ſoluta, qui antequam noſtra conſtitutio emanaret profeſſi, vigore ſeu prætextu priuilegiorum, aut indultorum apoſtolicorum cuius ordini, religioni, monaſterio, aut congregationi eorúmve ſuperioribus in genere, vel in ſpecie conceſſorum eo ipſo per ingreſſum religionis, vel per eoſdem ſuperiores, ſiue alios quoſlibet etiam ſedis apoſtolicæ de latere legatos aut alios officiales vel miniſtros quauis præeminẽtia vel authoritate etiam apoſtolica fungentes, aut facultate ſuffultos legitimati, aut ad gradus, honores & dignitates habilitati, ſeu reintegrati, & illis alias perfuncti ſunt. Volumus poſt hanc non obſtãtibus quibuſcunque tam antiquis priuilegiis, aut literatis apoſtolicis, quam aliis indultis ſeu declarationibus, etiam ſi illa per nos poſt dictam conſtitutionem nouiſſime edita fuiſſe aſſerantur, honores, gradus, aut dignitates huiuſmodi obtinere non poſſe ac diſpẽſationes & legitimationes qualeunque eis *Hæc eſt derogata per Gregorii XIIII.*

 nul-

nullatenus suffragari, nisi specialiter, & nominatim cum eorum singulis fuerit super natalium defectu ad honores, gradus, & dignitates obtinendas ante vel post ingressum religionis per Rom. Pontificem immediate, vel de eius speciali mandato dispensatum, déque dispensatione seu mandato per literas apostolicas, seu in forma breuis, vel saltem per patentes literas Cardinalis protectoris de ipsius Roma. Pontifice voluntate fidem facientes legitime constiterit.

Eos pariter, qui tempore publicationis nostræ constitutionis in suis religionibus sine huiusmodi speciali Romano Pontifice dispensatione officia, honores, & dignitates habebant ad vnam, eo ipso ab illis amotos, & absolutos harum serie declaramus. Ad tempus autem illa obtinentes permittimus in sua administratione vsque ad finem sui temporis conseruari: ita tamen vt in posterum nec tempus ordinatium eis prorogari, aut extendi, neque ipsi ad alias non modo similes verum etiam neque ad inferiores, aut altiores & maiores dignitates, honores, gradus ascendere possint, perinde ac si id ipsum in præfata nostra constitutione ab initio expressum fuisset.

Hoc est derogatū per Gregorium XIIII

Ne tamen huiusmodi religiosi in liberalium artium, ac præsertim sacræ Theologiæ studiis, & religiosis profectibus segniores fiant, atque eorundem pia studia refrigescant, eos nosse volumus, quod si ipsorum quispiam eximia doctrina vitaque, & morum sanctitate excellere reperietur, déque eorum probitate & præclaris meritis ordinum protectores eam apud nos fidem fecerint, vt non immerito sperari queat, eorum doctrinam & operam ipsi ordini & sanctæ Dei Ecclesiæ vsui & commodo futuram, tunc demum indulgentiam & benignitatem nostrā facile experientur.

Quoniam vero à multis quæsitum est sub nomine bonorum, graduum, & dignitatum à quibus illegitimi penitus excluduntur, quid potissimum sit intelligendum. Declaramus hac in re, de qua nunc agitur, appellatione dignitatum, honorum, graduū debere intelligi præpositatus, Abbatiatus, Prioratus, Guardianatus, Custodiatus, Prouincialium, ac Generalium superiorum officia, & alia his similia cum honore & superioritate coniuncta.

Hæ duæ declarationes de illegitimis iam non sunt necessaria cum Gregor. XIIII reuocauerit quoad hoc constitutionē Sixti V. primam.

Ab officiis autem oneris veluti lectoris, confessarij, studiorum & sacræ Theologiæ Magistri, Regētis, prædicatoris verbi Dei, & cæteris huiusmodi, imo etiam à voce actiua à sacris ordinibus suscipiendis ipsorumque ministerio ipsos illegitimos, dummodo ex sacrilegio vel incestu geniti non sint, nequaquam arcemus.

Cum vero in quibusdam religionibus capitula prouincialia aut nunquam, aut non quotannis, sed rarius celebrentur: quædam etiam monasteria, aut domus huiusmodi in remotissimis regionibus hæreticorum, aut infidelium tyrannidi finitimis sita sint, ne ij, quos extra capitula ad habitum, vel professionem regulares admitti prohibemus, tempus celebrandis capitulis præfixum nimis diu expectare, aut ad ea cum maximo incommodo accedere cogantur, concedimus, & indulgemus.

Vt in qualibet prouincia saltem duo, vel si commode fieri poterit, tria, aut plura monasteria seu domus regulares deputentur quarum seu quorum superiores intra annum saltem ad inquisitionem super nouitiis faciendam, & ad ipsos religiosos iuxta formam præfatæ constitutionis recipiendos, & ad alia, quæ in ipsa constitutione continentur peragenda insimul congregentur.

Quod si paucitas, aut nimia distantia monasteriorum, ne id quidem patiatur, saltem tribus ex antiquioribus patribus vnius monasterij, aut domus eius prouinciæ huiusmodi facultas & authoritas per capitulum generale, scilicet, monachorum, vel prouinciale mendicantium, & reliquorum regularium eius ordinis demandetur.

Verum in iis monasteriis, domibus, & locis regularibus, quæ aut nondum in congregationes redacta, aut alias nulli prouinciæ subiecta sunt, statuimus vt trina capitula conuentualia tribus distinctis cum interuallo saltem decem dierum vicibus celebrata, eandem in recipiendis nouitiis per trinas huiusmodi distinctas vices approbatis, habeant authoritatem, quæ per nostram constitutionem capitulis prouincialibus est attributa.

Neque vero si in generalibus vel prouincialibus capitulis aliqui vocales desint, nec si à diffinitorum consensu aliquis discrepauerit, idcirco receptio religiosorum retardari, impediri, aut impugnari debebit, sed satis esse volumus si vocalium & suffragiorum numerus legitimus à iure, vel per cuiuscunque ordinis statuta præfinitus interuenerit. Et quod de capitulo prouinciali aut generali dictū est, idem iuris statuimus si quæ religiones non capitulorum, sed congregationum, aut dietarum, vel alio quouis nomine vti reperiantur.

Quod autem pertinet ad professionem tam illegitimorum, quam eorum qui post XVI. ætatis annum expletum regularem habitum susceperunt, quia tunc demum vere & proprie religiosi effici dicuntur cum professionem emittunt. Declaramus eos qui ante prædictam nostram constitutionem habitum susceperint, & post ipsius promulgationē cupiunt profiteri, non alias ad professionem admittendos esse, quam facta inquisitione, & seruata forma in ipsa constitutione præscripta, & eorum, qui post dictam promulgationem etiam ignoranter non habita dicta inquisitione, & non seruata forma ad professionem admissi fuerint professionē nullius esse roboris & momenti. In oblatis autem & conuersis professionem emittentibus satis erit si quoad mores, & statum personatum ipsa inquisitio fiat.

Sed cum eadem ratio vigeat in tacita professione emittenda, quæ militat in expressa, statuimus, quod in quibusuis ordinibus, & religionibus, neque etiam tacita professio quorumcunque religiosorū induci possit, nec inducta intelligatur, nisi in receptione constitutionis forma seruata fuerit.

Si quis vero ante editā nostrā constitutionē iam tacite professus, expresse cupiat profiteri, vel si quis apostata ad suam religionem redire voluerit, inquisitio & forma præscripta non erit necessaria nisi vel de moribus, statu & qualitate personæ, vel de validitate ipsius tacitæ professionis dubitatio aliqua oritur.

Ij autem qui in locis à sua patria longissimè remotis degentes, vel quorum patriæ ab hæreticis vel infidelibus misere oppressa detinetur, voluerint se diuinis obsequiis sub regulari habitu dicare, vt in hoc quoque sedis apostolicæ benignitas elucescat, quæ cunctos mortales, præsertim vero exteros ex longinquis religionibus ad eam assiduè confluentes materno sinu libenter amplectitur, sancimus exteros huiusmodi & aduenas, quamuis non liquido constet de iis omnibus quæ in constitutione nostra requiruntur, tamen si diligentia adhibita nihil appareat, quod eos impediat, habiles reputandos esse.

Quod si quis ante vel post constitutionem ipsam professus ad sacros ordines vel ad honores, gradus & di-

& dignitates promotus existat, & post modum in eo natalium defectum aut criminum in dicta constitutione nostra expressorum notam, quæ prius ignorabatur detegi cõtigerit, Decernimus eum statim post huiusmodi defectus notitiam habitam, non alias quam iuxta formam ipsius constitutionis ad honores, gradus, & dignitates, aut ad executionem sacrorum ordinum admitti debere.

Contra criminosos vero, quorum professio eadẽ constitutione nostra irrita declaratur, ac propterea iudicibus, & curiis secularibus procedendi facultas conceditur, tunc demum id locum habere volumus & non aliter cum actis publicis constiterit ipsos iudices & curiam secularem ante susceptionem habitus de ipso crimine aduersus eos accusationem suscepisse, vel inquisitionem instituisse.

Cæterum quæ à nobis circa religiosos viros in præfata constitutione sancita sunt, ea nequaquam volumus ad moniales nunc extendi.

Postremo dum interdicimus ne quis regularis alterius prouinciæ intra aliquod monasterium, domum vel locum alienæ prouinciæ, etiam tanquam hospes, & ad modicũ tempus recipi possit, nisi à superiore loci vbi residebat, & à quo discessit licentiam expressam in scriptis exhibuerit vel nisi satis cognitus sit id obseruari volumus non solum in religiosis itinerantibus de vna in aliam prouinciam, sed in iis quoq; qui proficiscuntur de vno in aliud eiusdem prouinciæ monasterium tam sui quam alterius ordinis. Quod si dicerent se ad apostolicam sedem confugere ob grauamina à suis superioribus sibi illata, & ideo ab ipsis superioribus licentiam, & literas obtinere non potuisse, non propterea vllo modo recipi valeant, nisi fide dignorum testimonio depetita ab eis licentia, & per suos superiores denegata constiterit.

In alma vero vrbe nostra religiosi aduenæ & peregrini de grauaminibus sibi illatis conquerentes nullibi sine huiusmodi literis aut licentia recipiendi erunt, nisi prius ad congregationem dictorum Cardinalium super negotiis regularium à nobis deputatorum, vel ad suos protectores remittantur, vbi ipsis auditis pro rerum & personarũ qualitate quid agendum sit statuetur.

Reliqua autẽ in priori nostra constitutione contenta, quæ in præsentibus literis non declarantur, volumus perpetuo firma & valida, & in suo robore permanere, ac ab omnibus ad quos spectat inuiolabiliter obseruari.

Et si quid à nobis alicui ordini, aut religioni præter aut contra præfatæ constitutionis formam post illius editionem circa recipien. extra capitula nouitios, aut alias indultum aut concessum fuit, id omne ac desuper confectas literas prorsus reuocamus & annullamus, ac ad terminos præsentis constitutionis reducimus, & alias nemini volumus suffragari.

Decernentes sic in præmissis vniuersis, & singulis per quoscunque iudices ordinarios etiam & delegatos etiam causarum sacri Palatij Apostolici Auditores, ac S.R.E. Cardinales sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate in quauis causa & instantia vbique iudicari & diffiniri debere. Necnon irritum & inane si secus super his à quoquam quauis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstãtibus præfatis, & aliis constitutionibus & ordinationibus apostolicis, necnon quorumcunque ordinum tam mendicantium quam non mendicantium religionum, monasteriorum etiam eorum quæ ordinum capita dicuntur. Prioratuum, domorum, & quorumuis regularium locorum iuramento confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, consuetudinibus, stabilimentis, vsibus & naturis qãtocunq; tempore obseruatis, necnon fũdationibus eorundẽ aliis quoq; priuilegiis indultis, exẽptionibus, & literis apostolicis illis omnibus ipsorúmq; superioribus generalibus vel prouincialibus, conuentibus, capitulis, fratribus, & personis per quoscunque Rom. Pont. prædecessores nostros ac nosmetipsos etiam post primo dictæ nostræ cõstitutionis publicationẽ, & præfatam sedem etiam per modum statuti perpetui, ac initi & stipulati contractus seu quasi nec non motu, scientia & potestatis plenitudine similibus, ac etiam consideratione, intuitu, contemplatione, vel ad instantiam Imperatoris. Regum, Ducum, aliorúmque Principum Sanctæque R. E. Cardinalium, ac de eorum consilio & assensu etiam consistorialiter habito quomodocunque ac sub quibusuis tenoribus & formis, necnon cum quibusuis restrictiuis præseruatiuis, annullatiuis derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis quomodocunq; concessis, confirmatis, & etiã iteratis vicibus extensis, & moderatis, etiamsi in eis ac statutis, stabilimentis, & fundationibus præfatis caueatur expresse, quod nunquam eorum priuilegia, & indulta reuocata, vel moderata, aut immutata intelligantur, nec illis in toto vel in parte derogatum censeatur per quascunque literas etiam derogatoriarum derogatorias, ac alias fortiores & efficaciores clausulas in se continentes, nisi illorum ac etiam certarum specialium literarum Apostolicarum inde confectarum vere, nõ autem per clausulas generales vel speciales idem importantes inserto tenore, ac de simili Cardinalium consilio, quodque semper in huiusmodi derogationibus, & aliis dispositionibus censeatur apposita clausula, quod tunc demum nec aliter, nec alio modo effectum sortiãtur, cum superiorum capitulorum & conuentuum præfatorum ad id accedat assensus, quodque derogationes, & aliæ dispositiones huiusmodi aliter effectum non habeant nisi consistorialiter factæ, & per trinas distinctas literas earundem tenorem continentes tribus distinctis vicibus superioribus capitulis & conuentibus præfatis fuerint intimatæ, eorúmque pariter ad id expressus accedat assensus, áliter vero factæ viribus & effectu omnino careant, ac superiores capitula conuentus, & aliæ personæ præfatæ ad parendum illis & decretis desuper processibus, eorúmq; executoribus & sub executoribus, ac ipsorum mandatis & monitionibus minimè teneantur, sed literarum huiusmodi executionem omnino impedire, nec ratione resistentiæ censuris ecclesiasticis, etiam per ipsos executores, vel subexecutores lati: innodati possint. Quibus omnibus etiamsi alias de eis eorúmq; totis tenoribus specialis specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales, idem importantes mentio seu quęuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro sufficienter expressis & insertis habentes harum serie specialiter & expresse derogamus, & quatenus effectum præsentiũ quoquo modo impedire, vel retardare, vel illis obesse possent, ea omnino tollimus & abrogamus; cæterisque contrariis quibuscunque. Vt autem præsentes literæ omnibus plenius innotescant, mandamus illas ad valuas Basilicæ principis apostolorum de Vrbe. & in Cancellaria Apost. necnon acie Campi Floræ publicari

eorum-

in receptis ante promulgationem dictæ constitutionis, & quæ militat in receptis ante promulgationem & professis post promulgationem, licet ignoranter, cum præfata Sixti V. declaratio sit correctoria, & odiosa non debet ad casum similem extendi, prout tradit quædam Glossa [a] communiter recepta, & præterea non extenditur ad simile, ubi est aliquis casus in quo constitutio extenditur ad præterita secundum Ioannem Andream, [b] & Baldum quos sequitur Felinus, unde cum hæc declaratio extendat aliquo modo constitutionem primam ad præterita, scilicet ad eos, qui ante eam habitum susceperunt, non debet universaliter extendi ad futura, id est ad illos qui post promulgationem ipsius habitū susceperunt, & professi sunt nullo impedimento astricti, quo minus eorum professio valeret.

[a] Gloss in cle. ut in qui de etat. & qua lit.

[b] Andre in ca. deflenda de etat. & qua benefi. lib. 6. Bal in ca. 1 nextio fi. in rei. an. marit. sucedat vasti in feud. Felin. in cap. de constit. num. 1 2.

Secundo respondeo, quod Summus Pontifex loquendo de his qui ante promulgationem constitutionis habitum susceperunt, & post promulgationem ignoranter sunt professi, solum ait quod eorum professio sit nulla, si non præcessit informatio, & forma præscripta in dicta constitutione, quæ cum sit declaratio primæ constitutionis debet explicari iuxta terminos præfatæ constitutionis: nam constitutio, quæ fit ad declarandum & roborandum aliam intelligenda est, & limitanda iuxta terminos declaratæ & roboratæ, prout ait ius [c] & sentit quædam Glossa, quam putat singularem Cardinalis addens, quod easdem limitationes, & extensiones, quas recipit declarata & roborata debet recipere declarans, & roborans. Quam opinionem sequitur Felinus, referens enim se ad aliud intelligitur secundum illud ut dicitur in iure. [d] Et sic in hac declaratione vult dicere Summus Pontifex, quod non valet professio illorum, qui professi sunt, sine dicta solemnitate, si tales fuot impedimentis positis in prima constitutione irretati, cum ipsi prout explicatum est in superioribus sint inhabiles ad profitendum, ita enim explicata, & limitata est dicta prima constitutio, at non negat Summus Pontifex quod valeat professio habilium ad profitendum, etiamsi in informatione adsit aliquis defectus, cum respectu talium iuxta primam constitutionem, tantum præcipit Sūmus Pontifex, ut fiat informatio, & approbetur, non tamen eorum irritat professionem, si prædicta forma prætermittatur. Hæ interpretationes sunt satis congruæ constitutioni tam rigorosæ & odiosæ quæ favorabiliter, & non strictè est interpretanda quatenus proprietas, & mens legislatoris hoc patitur, nam lex condemnans simpliciter ad pœnam capitalem intelligitur de exilio, ut post Glossam [e] tradunt Abbas, Aretinus, & Alciatus, non cum sit odiosa favorabiliter declaratur.

[c] Auth. constitutio. qua omnia §. un. de verb. cu al. lis collat. 5. Gloss. ubi Car dina. oppos. 3. in c. statut. v. eleiorum. electi. Fel. in c. 1 de constitutionibus.

[d] L. in testa mento § de cond. & demonstrat.

[e] Gloss in l. 1. & c. C. ne habere vel in l. Abbas in c. quanto de iur. iurando Aret. in trac. mala. v. & rapui ab. Summit Alciat. de praes. 3 part. praes. 16 num. 3.

ARTICVLVS VI.

Vtrum præfati religiosi recepti & professi post promulgationem constitutionum Sixti Quinti non servata forma in ipsis præscripta, si nullo impedimentorum eorum, quæ assignantur in ea fuerint irretiti possint sine aliquo peccato petere apud tribunalia Ecclesiastica, aut secularia vt habitu spolientur, & non professi declarentur.

RESpondeo dicendo, hunc articulum à me in præsentiarum proponi ad magis confundendam audaciam eorum, qui audacter accedentes ad tribunalia Ecclesiastica in iudicio petebant, ut eorum professiones irritæ esse declararentur, abhorret enim à piis auribus, quod in hac ætate vidimus, & manu multi contrectaverunt de multis [f] emuntes in religione professis habitibus alius ad profitendum, qui propter informationem non exacte factas, vt illi maxime peccatores adulterantes, de quibus per Hieremiam [f] audacter, & inverecundè apud præfata tribunalia comparuerunt postulantes, ut eorum professio irrita declaretur, & habitu regulari spoliarentur & laicali, aut de seculo sua eorum antiquum statum induerentur, non considerantes non vi neque coactè, neque dolo sed libere spontaneè, & devotè se & sua Deo optimo maximo profitendo regulam consecrasse. Qui hæc non attendendo spiritu, & fervore & devotione desolati in seculo vivunt, & vaniibus sunt aliqui eorum copulati, & in medio populorum habitant ut seculares, ante quorum conspectum per aliquot & multos annos religioso habitu, ut veri religiosi incedebant. Ait Ioannes Andreas, [g] quem in hoc sequitur & laudat Felinus, quod novitius exiens à religione in qua assumpserat habitum licet possit uti vestibus secularibus non tamen debet, vel lascivis in memoriam pristinæ religionis, & hi qui miserunt manum ad aratrum respicientes retro non apti Regno Dei obliti suæ vocationis, obliti pudoris in conspectu populi, & in facie Ecclesiæ non solum lascivis vestibus aliqui eorum induuntur, & luxuriosè vivunt, & secularibus & profanis actibus implicantur. Ad confingendum igitur maxillas horum equorum emissariorum non solum volui in hac quæstione tractare & resolvere eos in foro exteriori esse verè professos, & à religione minimè gentium, tanquam non professos egredi non potuisse, cum professio eorum in præfatis constitutionibus non irritetur, neque ipsi ad profitendum inhabiles efficiantur, sed etiam volui probare, quod dato, quod ipsorum professio in dictis constitutionibus nulla redderetur (quod firmissime negamus) in foro tamen conscientiæ saltem vere esse professos, & apud præfata tribunalia petendo suam professionem irritam in foro exteriori declarari non solum contra honestatem, sed etiam contra conscientiam huiusmodi litem fuisse motam. Pro cuius rei explicatione aliqua fundamenta sunt iacienda.

[f] Hieremi. 5.

[g] Andr. in c. consuluit ex. de regula. Felin. in cap. quod in ecclesiā de cōst.

Primum fundamentum est ex doctrina communi collecta à Felino [h] qui post quam posuit quandam regulam magistralem, scilicet canones omnes obligare aliquas fallentias prædictæ regulæ apponit, inter quas hanc sextam, in ordine subiungit dicens [i]. *Fallit sexto seu potius declaratur ista regula, ut non procedat in foro conscientiæ, ubi agitur solum de salute animæ ut videntur probare verba Innocentij in capitulo quia propter de electione: ubi dicit quod quamvis in electione non fuerit servata forma data à canonibus, dummodo intervenerit purus consensus eligentium, tenet tamen in foro conscientiæ, de quo dicto facit festum Dominus Abbas, in capitulo primo in fine de restitutione in integrum dicens quod valet in omni actu in quo est prætermissa solemnitas iuris positiui, ut in foro animæ non teneatur quis tibi de hoc facere conscientiam, ex quo non intervenerit aliqua deceptio, & assensus consensus habentium actū explorate de iure naturali. Et idem de electione post Innocentius, in caput quinto celebras, de clericorum excommunicatione, & sequitur Dominicus in capite primo, in fine de sponsal. libro sexto, per illum textum probantem, quod actus potest esse nullus de iure positiuo, sed non de iure naturali. Et de electione eleganter notat Petrus de Ancharrano in regula beneficium, in septima quæstione de regulis iuris lib. 6. beneficiarum examinata per ipsum in regula possessor, in prima quæstione eodem titulo, & libro, & de herede ex testamento carente solemnitate iuris, & habent*

[h] Felin. in c. i. de const. n. 1 1.

[i] Ibid. n. 391

& habente consensum parum testatoris, an scilicet teneat in conscientia concludit, quod sic cessante fraude, de quo per Cardinalem in disputatione incipiente, Bononiensi statuto, & ideo dixit Abbas in capite relatum el primero, de testamentis, quod contractus mulieris factus sine fraude valet in foro conscientiæ etiam non seruata forma statuti loquentis de consensu propinquorum & idem Dominus Abbas in capite porrectum, de regularibus, dixit post Glossam secundam, ibi quod professio facta omissa forma, quæ traditur in regula, ligat quoad Deum. Hæc Felinus quam doctrinam intelligit idem Felinus, procedere non generaliter, sed solum in certis casibus quos specialiter enumerat, quorum primus est quando canon, vel lex fundatur in præsumptione, ait enim, *quia si in foro animæ certum sit præsumptionem illam non esse veram præualet ibi veritas etiam quando lex induceret præsumptionem iuris, & de iure secundum Ioannem Andream in proposito in capit. is, qui fidem de sponsalibus, ex cuius verbis hanc doctrinam format Abbas ibi, & Petrus de Ancharrano, in dicta regula possessor, versiculo, adducit simile, & Baldus eleganter in capitulo cum quis, versiculo quæritur an lex positiua de iuris & facti ignorantia, hæc idem Felinus.*

Secundum fundamentum, supra dicta doctrina non solum habet locum in constitutionibus aliquid ordinantibus, & præcipientibus, sed etiam in habentibus decretum irritans quod ex superioribus colligitur, sed clarius patet ex doctrina Abbatis [a] Panormitani. *Ait enim sufficere quo ad forum conscientiæ, vt contractus teneat, secundum limites iuris naturalis seu gentium, nam de iure naturali, vel gentium sufficit solus consensus. Et hæc opinio mihi placet, & adduco singulare dictum Innocentij in capitulo, quia propter de electione: vbi dicit quod electus est tutus in foro animæ, si electio sua teneat de iure gentium, licet non fuerit seruata forma de iure positiuo, quia illa forma est introducta propter scandala, & deceptiones euitandas, vnde ex quo omnia illa cessauerunt, & interuenit verus consensus satis est tutus, quo ad Deum, & tenebis semper menti illud dictum, quia valet in omni actu, in quo est prætermissa solemnitas iuris positiui, vt in foro animæ non teneatur quis sibi de hoc facere conscientiam, ex quo non interuenit ibi aliqua deceptio, & affuit consensus habentium actum explicare de iure naturali.* Hæc Abbas, ex cuius tam generali doctrina satis colligitur præfatam regulam etiam in decreto irritante habere locum, quod patet ex capitulo, *quia propter*, ibi allegato, de electione, vbi non obstante, quod electio irritatur non seruata forma ibi descripta ait ipse Abbas eam decisionem non procedere in foro conscientiæ, & valere electionem si in ea interueniant ea, quæ de iure naturali requiruntur.

Quod insuper probatur: nam Pius Quintus in extrauagantes, *cum onus Apostolicæ solicitudinis*, irritat contractum census redimibilis, si non fuerit initus cum numerata pecunia in ipso contractu, coram notario & testibus, vt patet ex eius verbis ibi, *Rursus nisi vero, in pecunia numerata præsentibus testibus; & notario, & in actu celebrationis instrumenti non autem prius receptum integre, & absque pretio.* Quibus rigorosis verbis, non obstantibus tenet Nauarrus, [b] explicans præfatam extrauagantem. *Quod si vendens censum debebat emptori centum ante propter aliquam causam recepta, & postea recipit illa centum in partem pretij emens tamen in foro conscientiæ potest recipere fructum, ita constitutionem absolutam; quia lex fundata in præsumptione non habet locum in foro conscientiæ, quando veritas est in contrarium capite is, qui, capitulo, tua, de sponsal. & hic rigor soluendi totum pretium in constitutione census in pecunia numerata videtur inductus ad præcludendum viam malo dolis, & cautelis, quibus emeres mali solebant pretium in pannis, & alijs mercibus antea, vel tunc traditis, vel in pecunia numerata ad eludendum, vel in alios fines varios, & malos, & ita non videtur includere, quo ad forum conscientiæ illos qui bona fide vtilius, vel æquè vtiliter anticipauerunt solutionem totius, vel partis censu: ac si in ipsa constitutione soluerentur.* Hæc Nauarrus. Deinde probatur, nam lex [c] præcipit quod testamentum non fiat, sine certo numero testium, & quod alias sit irritum, & nullum. Qua lege non obstante opinio est receptissima, quod testamenta, quæ fiunt sine hac solemnitate sunt valida in foro conscientiæ, licet in foro exteriori, nulla iudicentur. & ita tenent quam plurimi Theologi, & vtriusque iuris Doctores, allegati à Couarruuias, [d] & Soto. Cuius opinionis præcipuum fundamentum est, quod lex quæ præsumptionem præ se fert in animæ iudicio locum sibi non vendicat, quia in eo constat veritas & cessat præsumptio, & solemnitas iuris ciuilis in testamentis ideo requiritur, vt euitentur falsitates, quæ in eis committi solebant vt dicitur in iure [e], sed si constat absque aliqua suspicione voluntas testandi, cessat hæc præsumptio: igitur in conscientia valent testamenta facta sine solemnitate iuris, dummodo constet de voluntate testatoris, sis, hoc fundamentum latius probabitur infra in conclusione secunda, & in responsione ad argumenta.

Tertium fundamentum est, quod constitutio Sixti Quinti, super receptione nouitiorum est lex fundata in præsumptione, vt patet ex eius literæ contextu, ibi, *cæterum quoniam se vitia ingerunt, & sub specie virtutes mentiuntur, ac multi decoctores post dilapidatam rem familiarem & contractum in genere suo æris alieni, aut interuersam alienam pecuniam tamen fidei creditam, aut ratiocinia effugiunt, alij post furta, latrocinia, rapinas, homicidia, aliave facinora, patrata etiam bannati, ac damnati seu qui meritas pro suis delictis pœnas metuunt non pia intentione, sed ad euitandam legum, & iudiciorum seueritatem, quia tutò in seculo viuere non possunt. Tunc demum quærunt à religione accipi latum, quando aliunde illud non sperant: vnde sub habitu, & nomine religiosorum animum religioni ascripsisse; & vitas veteranæ vitæ retinent, neque alios, qui sancta vocatione vocati sunt patiuntur tranquillè diuinis obsequijs inter esse in grauem Dei offensam religionis opprobrium & scandalum plurimorum, vt his quoque subterfugijs, & impunitatis spes omnis tollatur, authoritate Apostolica, & tenore præsentium, etiam perpetuo statuimus, & ordinamus iuuenes, aut viros adultos maiores sexdecim annorum, non aliter in aliquam religionem, recipi posse, neque debere, nisi prius de eorum parentibus, patria deque alia acta vita & moribus diligenter inquiratur, &c.* Ex quibus verbis colligitur ipsam fundari in præsumptione, vt patet ex ea, ibi, *non pia intentione sed ad euitandam legum & iudiciorum seueritatem, quia tutò in seculo viuere non possunt, &c.* & ex ea, ibi, *adultos maiores sexdecim annorum*, in quibus verbis innuitur ideo adultos sexdecim annorum, & minores in præfata constitutione non esse comprehensos, quia in eis cessat præsumptio ipsius, non enim præsumuntur ipsi, in tali ætate decoctores fuisse æris alieni, & ratiocinijs reddendis esse obnoxios, & delicta digna supplicio, apud tribunalia commisisse. Probatur insuper quia ea constitutio Sixti Quinti id eo quod determinat; quod qui commiserunt aliquod delictum in seculo, quod per viam denunciationis, inquisitionis, aut accusationis est deductum in iudicium, non possunt in religionibus profiteri quia præsumuntur, ad religionem fugere, vt rigorem & seueritatem iudiciorum, euadant: & est extracta à Sacris Canonibus, statuentibus quibus si

[a] Abbas in c. 2. in fine de restit. in inte.

[b] Nau. in c. omm. de vsuris n 88. in fin.

[c] L. hac consultissima C. de test. instit. codit. 12. §. vlt.

[d] Couar. in c. cum esset. de testam. n 4. & §. Soto li. 4. de iustit. q 5 a. 3.

[e] L. fin. C. de fideicommis. §. 1. instit. de test.

laicus post delictum à se commissum fiat clericus, aut religionem intret, hoc facere præsumitur in fraudem declinandi iurisdictionem regalem, & in causa criminali, potest puniri à iudice seculari, prout tradit Couarruuias,[a] & nos supra hoc tomo diximus. Et cum hoc in præsumptione fundetur defendimus in eodem loco, non habere locum in eo qui prius quam delictum commisit, votum[b] clericatus, aut religionis emisit, cum in hoc casu cesset præfata præsumptio, & intelligatur ipsum non ad fugiendam pœnam delicto debitam, sed pietatis & deuotionis causa statum clericatus, aut religionis assumpsisse. Vnde cum præfata constitutio fuerit extracta in eo quod agit de criminosis à dicto iure antiquo, cum ipsum ius antiquum fuerit in præsumptione fundatum, necessario debemus dicere ipsammet constitutionem in præsumptione fundari, & sicut ipsum ius antiquum cessabat in eo, qui fecerat votum clericatus, aut religionis quia in tali præsumptio cessabat; Ita etiam hæc constitutio saltem in foro conscientiæ debet cessare, in casu quo eius præsumptio cessat, cum constitutio quæ fit ad roborandum aliam intelligenda sit, & limitanda secundum roboratam, prout in superioribus satis diximus. Quod ipsum est dicendum de debitis ingentibus & ratiociniis obnoxiis, de quibus nostra etiam agit constitutio, quos inhabiles ad religionem decernit; cum enim in hoc ex iure antiquo fundato in præsumptione originetur, prout constat ex traditis supra hac quæstione[c] sequitur eam quantum ad hoc in præsumptione fundari. His prælibatis fundamentis restat proponere conclusiones, vt ita hæc difficultas clarè & distinctè resoluatur, & vt videatur quam ineuecundè aliqui professi post constitutionem Sixti Quinti, qui alias erant habiles ad professionem emittendam nullum subterfugium habentes, nisi solum informationis defectum, habitum reliquerunt, ad quod obtinendum publicè contra suas religiones litem mouerunt.

Prima conclusio, licet prædictorum professio irrita sit (quod ego iterum, atque iterum nego) ipsi tamen, sine aliqua controuersia obligatione quadam naturali trahi astricti ad perseuerandum in religione, defendit enim Couarruuias,[d] ex testamento minus solemni & irrito propter defectum solemnitatis, licet nulla, neque in foro exteriori, neque interiori nascatur obligatio, oritur tamen quædam obligatio naturalis, quæ insurgit ex honestate, & debito morali, quod in simili specie tenet Diuus Thomas.[e] Quod à fortiori dicendum est in illis, qui per professionem se Deo dicauerunt sponte & deuotè, & religio eos in suo sinu tanquam filios charissimos receptos educauit, sacris ordinibus aliquos eorum insigniuit, & bonis moribus instrui procurauit; qui sicut tanquam ingrati à iudicio erant repellendi, & ingratitudinem enim peccatum esse constat, quandoque mortale si contingat contemptus beneficii accepti, prout tradunt Diuus Thomas[f] & Caietanus, & quamuis religio quæ beneficium his intulit, ius actionis non habeat cum propter Deum operantur maxime ad animo egerit liberali, & ideo remuneratio ei non sit debita ex legali obligatione, non tamen debemus ipsos absoluere à quadam honesta & morali obligatione, prout affirmat Diuus Thomas[g] probat ratione cuius honestae, & moralis obligationis apud Macedones actionem aduersus ingratos lege datam fuisse testatur Couarruuias,[h] & idem apud Athenienses statutum fuisse affirmat Ægidius Ludouicus[i] Cælius, quod ex Valerio Maximo constat eandem actionem aduersus ingratos apud Persas, datam fuisse scripsere Xenophon[k] & Themistius in commentario de amicitia. Quæ leges licet fuerint abolitæ, & apud nos non sint receptæ cum nulla actio in Republica detur aduersus ingratos, qui mortali etiam crimine ingratitudinem committunt ne tot lites oriantur propter vtilitatem Reipublicæ, his enim actionibus non sufficerent omnia fora authore Seneca[l] non tamen est abolita obligatio naturalis in quadam honestate & moralitate fundata, sicut etiam ad euitandas tot in Republica contentiones expensas iurgia & lites nulla datur ex pacto nudo actio iure[m] ciuili, tamen æquitatem naturalem sacri Canones[n] secuti actionem ex pacto nudo dederunt & attento eodem iure ciuili ex eodem pacto nudo nasci obligationem naturalem, quam violare peccatum sit mortale tradidit quædam Glossa[o] communiter recepta. Ex quibus satis colligitur præfatos professos, & in religione nutritos saltem ex obligatione morali & honestatis non potuisse, neque debuisse apud tribunalia secularia, & Ecclesiastica reclamare eorum professionem nullam fuisse, & ab habitu regulari forè exuendos quos cum tanta charitate à religionis amplexatos, & vt fratres admissos in religione receperunt.

Secunda conclusio, illi qui nullis impedimentis ad profitendum innodati, fecerunt professionem post constitutiones Sixti Quinti non seruata omnino forma in ipsis constitutionibus præscripta etiam dato, quod in foro exteriori non sint professi (quod iterum affirmo esse falsum) non solum ex debito honestatis debent perseuerare in religione & tenentur suam professionem ratificare, vt diximus in prima conclusione, sed etiam ex obligatione naturali & conscientiæ, cum sint in foro conscientiæ professi. Quod autem sint in foro conscientiæ professi probatur, nam constitutio Sixti Quinti eorum professionem (vt communiter dicitur) irritans est lex fundata in præsumptione, (vt probatum est in tertio fundamento) at lex fundata in præsumptione etiam si habeat decretum irritans & sit annullatiua actus cessat in foro conscientiæ, vbi veritas constat in contrarium, vt probatum est latè in primo & secundo fundamento; ergo prædicta constitutio Sixti Quinti cum fundetur in præsumptione non habet locum in foro conscientiæ, vbi in contrarium est veritas sicut in nostro casu apparet. Hæc est fortissima huius opinionis basis, quæ ex responsionibus ad argumenta amplius probabitur.

Ad argumenta.

Primum argumentum, quod contra hanc opinionem potest opponi desumitur ex Concilio Tridentino[p] irritante matrimonium clandestinum, quod decretum fundatur in præsumptione, propter fraudes quæ in his clandestinis dispensationibus solebant euenire, & nihilominus cessante præsumptione facto scilicet matrimonio clandestinè cum consensu mutuo vero & vtriusque contrahentium matrimonium est nullum etiam in foro conscientiæ, ita vt contrahentes neque in foro exteriori, neque in foro conscientiæ tenentur adimplere promissum. Quod similiter videtur dicendum in nostro casu dato, quod constitutio Sixti Quinti annullet professionem eorum qui non seruata forma ipsius

constitu-

[a] Couar. li. 4. pract. quæst. cap. q. 31. n. 4. & q. 31. n. 2. & 3. & tertium. cap. 10. ar. 7.
[b] Sot. li. 4. q. 30. ad. 8.
[c] Supra. hac q. ar. 2.
[d] Couar. in c. cum esses de test. n. 8.
[e] D. Tho. 2. 2. q. 107. a. 4.
[f] D. Thom. & Caiet. vbi sup. ar. 4.
[g] D. Tho. 2. 2. q. 106. ar. 4. 5. & 6.
[h] Couar. in c. cum esses de test. n. 8.
[i] Cælius li. 4. rebell. antiq. c. 28. Valer. li. 5. cap. 3. § Phocion.
[k] Xenoph. lib. 1. de pædia Cyri. Stobæ. serm. 42.
[l] Senec. lib. 3. de benef. c. 7.
[m] L. Iuris gentium § sed cùm nulla ff. de pact.
[n] c. 1. de pac.
[o] Gloss. in d. c. 1.
[p] Sess. 24. de reform. matr. c. 1.

constitutionis se Deo per votum solemne sacrauerunt. Huic argumento respondeo, quod ideo matrimonium clādestinum non valet etiam in foro conscientiæ, quia ipsum Concilium non solum dirigit verba ad ipsum contractum annullando, & irritādo illum, sed etiam inhabiles reddit contrahentes ad sic contrahendum, in iure vero, quando verba diriguntur ad personas ipsas inhabiles reddēdo ad aliquem contractū faciendum talis contractus non solum est irritus in foro exteriori, sed etiā in foro conscientiæ, vt patet de legibus, quæ probibent translationem dominij in filios clericorū inhabiles, & incapaces illos reddendo ad huiusmodi dominij acquisitionem, tales enim cōtractus & dominij acquisitio non solum est nulla in foro exteriori, sed etiam in foro conscientiæ. At cōstitutio prima Sixti V. non reddit inhabiles ad profitendum illos, qui sine forma in ea præscripta professi sunt, sicut reddit inhabiles ad profitendum illegitimos criminosos ære alieno onustos, & ratiocinijs reddendis obligatos prout in superiori articulo demōstrauimus, & ideo præfata constitutio solum irritans professionem eorum, qui sine præscripta forma professi sunt, qui etiā alias habiles ad profitendum cum sit lex irritatiua actus (quod nos etiam negamus) & fundetur in præsumptione, cessante ipsa præsumptione, & adueniente veritate non habeat locum in foro conscientiæ, sicut non habent locum aliæ leges solum irritantes actum cessante præsumptione, in qua fundantur prout est statutum, [a] quod res Ecclesiæ non alienentur nisi præcedentibus tractatibus, & quod alias alienatio sit irrita & nulla, & tamen est opinio probabilissima doctorum, [b] quod si alienatio fiat sine dicta solemnitate est valida in conscientia, licet sit in foro exteriori irrita, & nulla. Ex quibus infertur, quod cum illegitimi, & criminosi & ære ingenti alieno onusti, & ratiocinijs reddendis obligati per præfatam constitutionem sint inhabiles ad profitendum statum religiosum, prout in superioribus satis diximus eorum professio erit nulla non solum in foro exteriori, sed etiam in foro interiori, cum verba constitutionis non solum dirigantur ad receptionem habitus & professionis, eam irritando & anullando, sed etiam ad ipsas personas eas inhabiles efficiendo. Quod ex quadam celebri doctrina Bartoli in tertio argumento adducenda satis probabitur. Et hoc summè est notandum pro intellectu præfatæ constitutionis.

[a] 10. q. 2. c. sine exceptione. [b] Sot. lib. 4. de iust. q. 5. ar. 5.

Secundò arguitur, licet substantia à solemnitate differat, vt docet Alciatus [c] & professionis substantia consistat in quadam traditione in manu prælati per tria vota substantialia secundum regulam ab Ecclesia approbatam, prout satis diximus Supra, [d] & sic licet deficiente solemnitate iuris positiui in foro conscientiæ valeat actus si habeat alias illud, quod est essentiale de iure diuino, aut gentium, attamen sumendo substantialem formam actus alicuius pro eo, sine quo actus ipse non valet, neque effectum habere potest inquisitio præfata & informatio requisita in dictis constitutionibus videtur forma substantialis, & non tantum solemnitas, quædam probatoria ex traditis à Bartolo, [e] Iasone, Baldo, & Alexandro, Decio, & Alberto Bruno, & ita tenet Couarruuias numerum testium in testamentis non esse de solemnitate probatoria tantum, sed de solemnitate substantiali, & sic in foro exteriori, & interiori testamentum sine præfata solemnitate esse nullum.

[c] Alciat. li. 2. parerg. c. 16. [d] Sup. hoc 3. to. q. 48 a. 1. [e] Bart. in lo. nemo pot. ff. de leg. 1. in vbi Iason. 1 lect. n. 10. Bald. in l. cum quis C. de iur. & fact. ign. col. 2. Alex. vol. 1. ff de condit. indebit. col. 2. & ibi Ias. n 17 Decius in l. 1. ff. de bono. pos. contra tabul. co. 3 Brunus in tract. quotuplex sit forma. f. 3 co 2. Couarru. in c. cum esses. n 8 de testa.

Huic argumento facillimo negotio, respondetur cum ipsum non desumatur ex aliqua lege, aut decretali expressè id definiente, sed ex quadam opinione multorum doctorum, à qua recedimus sequentes Bartolum, [f] qui loquens de forma substantiali testamenti, ait quod in vltima voluntate, quædam est forma substantialis verbi gratia voluntas defuncti, qua cessante de iure gentium, & naturali est irritum testamentum, alia est forma probationis quod ibi sint septem testes & similia, & ista licet cesset, non tamen cessat obligatio naturalis, sed cessat probatio quantum ad obligationem ciuilem, & sic (ait Bartolus) hæres sciens voluntatem testatoris licet nullum sit testamentum propter hanc solemnitatem obligatur naturaliter soluere legata cum repræsentet personam testatoris, & sic repræsentatiuè ipsemet testator. Quod ibi Bartolus probat in hunc modum. Concessum est [g] priuilegium militibus, vt possint testari quomodo velint detracta omni solemnitate Iuris Ciuilis, & eos reponit in pristinum ius gentium, sed testamentum militis probatur per duos testes etiam non rogatos, vt in iure [h] probatur, ergo cessante illa solemnitate remanet ius gentium, præterea ait Bartolus, obligatio naturalis contrahitur etiam sine consensu vbicumque æquitas naturalis, hoc est de iure gentium hoc dictat exemplo hoc probatur, ergo negotia absentis, & furiosi, vel ignorantis expendo vtiliter pro eo, certè ipse naturaliter, & ciuiliter mihi obligatur iuxta leges, [i] præterea ex maleficijs quis obligatur ciuiliter, & naturaliter, & dicitur hoc esse æquum ex æquitate, vt dicitur in iure [k], & tamen ille qui delinquit & in quem delinquitur non consentit, æquitas ergo naturalis est, quæ producit hanc naturalem obligationem, sed de iure naturali æquum est, quod hæres adimpleat voluntatem testatoris, quantumcunque non sit solemnis: ergo tenetur hæres de iure naturali. Quod in casu de quo in præsentiarum agimus à fortiori debet admitti, licet enim voluntas testatoris diligenter mandetur adimpleri in iure & maximis fauoribus eius implementum prosequatur, religionis tamen fauor super excedit, vnde cum ius canonicum formam substantialem solemni voto præfixerit, & homo se per eam tradat Deo, ita vt dicat Diuus Thomas [l] hanc traditionem esse de iure diuino, & in religionis voto solemni propter hanc traditionem non posse Papam dispensare non debemus aliam formam substantialem superaddere, sine qua præfata forma substantialis à iure Canonico introducta non sortiatur suum effectum, nisi Papa eam vt substantialem exprimat, & de nouo constituat, quam Sixtus Quintus in præfatis suis constitutionibus non proponit, vt patet ex contextu literæ: ex quo clarè colligitur præfatam inquisitionem, & informationem approbatam esse formam probatoriam, non autem substantialem, sicut solemnitas testium in testamento est forma tantum probatoria, vt forma substantialis scilicet voluntas testatoris possit executioni mandari. Quod autem fauor religionis petat, vt præfata solemnitas inquisitionis sit tantum probatoria non autem substantialis insuper probatur, nam fauore alimentorum debentur alimenta ex voluntate testatoris minus solemni, vt dicitur in quadam lege [m], quæ non deberentur si solemnitas testium esset forma substantialis testamenti, cum forma substantialis ipsius etiam fauore alimentorum minimè deficere possit manente vero testamento, quod est voluntas de eo quod quis post mortem suam fieri vult.

[f] Bart. in l. 1. ff. de condit. indebit. [g] L. 1. ff. de milit. test. [h] L. 1. & l. Lucius & l. Diuus ff. de milit. test. [i] L. 4. §. fur. ff. de neg. gest. [k] L. non solū §. 1. ff. de iniur. [l] D. Tho. [m] L. 1 C de fideicommiss.

Nec contra hanc doctrinam facit alia doctrina Baldi [n] dicentis, quod solemnitas testium in

[n] Bald. in c. 1. in vlt. col. qua sit in vestit.

dubio est tantum probatoria non substantialis, nisi lex vltra annullando procedat. Nam respondetur ex hac doctrina satis inferri præfatos professos habiles ad professionem emittendam etiamsi sit defectus in informatione esse verè professos cum secundum veritatem, vt monstratum est in superiori articulo, cum constitutio tantum præcipiat fieri informationem non tamen vltra procedat irritando, & dato quod in secunda constitutione Sixti Quinti irritetur professio (quod nos negamus) & sic secundum doctrinam Baldi videatur dicta solemnitas informationis substantialis cum constitutio vltra procedat irritando, at ego nego doctrinam Baldi esse veram, nam in Concilio Tridentino [a] præcipitur, vt in matrimonio vltra duos testes assistat parrochus, & non assistente parrocho matrimonium sit nullum, & nemo ausus est affirmare, quod assistentia testium & parrochi sit forma substantialis ipsius matrimonij. Nec Bartolus [b] contra doctrinam ipsius tanquam sibi ipsi contrarius tenet numerum testium non rogatorum esse formam substantialem testamenti, sine qua ipsum testamentum est nullum in vtroque foro, nam Bartolus in eo loco solum intendit probare, quod testator non potest renuntiare huic solemnitati dicendo quod suus testamentum valeat etiamsi septem testes non adsint, & hoc probat, quia hæc solemnitas fuit introducta in fauorem publicum ad euitandas fraudes, cui nemo priuatus potest renuntiare, secundo quia hæc solemnitas est, quædam forma substantialis probatoria, qua deficiente tanquam causa sine qua non testamentũ est nullum.

[a] Conc. Trid. sess. 24. de reform. mat. c. 1.

[b] Bart. in l. nemo potest ff de leg. 1.

Tertio arguitur: nam omnis actus consistit in voluntate & potentia, prout dicitur in iure [c] & notat ex Boetio Baldus, per constitutionem autẽ Sixti V. non potest quis sine solemnitate, & forma in ea præscripta profiteri cum ab eo auferatur potentia, ex quo colligitur parum voluntatem profitẽtium prodesse quantumcunq; ea manifesta sit. Respondetur quod in constitutione prima, & secunda Syxti V. prohibentur profiteri præfati habiles ad profitendum nisi prius fiat diligens, & exacta inquisitio iuxta formam ibi præscriptam, non tamen ipsi redduntur inhabiles ad profitendum sicut redduntur illegitimi criminosi debitis & ratiocinijs dandis onusti & per consequens ipsis non aufertur potentia ad profitendum, & dato quod eorum professio in secunda constitutione irritetur (quod semper negamus) cum ipsi sint habiles ad profitẽdum ab eis non aufertur immediatè potentia, ita vt eorum professio non solum sit irrita in foro exteriori, sed etiam in foro consciẽtiæ. Illa autem regula omnis actus consistit in voluntate, & potentia, intelligitur hoc modo, quod nec in foro exteriori, nec in foro interiori valet actus factus ab eo, qui voluntatem faciendi non habet, & cuius potentia per lege inhabilitatur ad talem actum, non autẽ cuius potentia per legem solum impeditur, multa enim fieri prohibentur, quæ post facta tenent, nec cuius potentia per legem nõ solum impeditur, sed actus ab ea factus irritatur, ita vt talis actus, neq; in foro exteriori, neq; in foro conscientiæ sit validus, nam ipse actus etiãsi in foro exteriori sit nullus in foro tamen interiori valebit. Hæc doctrina colligitur clarè ex his, quæ tradit eleganter & subtiliter Bartolus, [d] postquam enim dixit testamentum minus solemne valere de iure naturali & gentium, & in foro conscientiæ, licet in foro exteriori sit irritum & inane addit hoc non habere locum vbicumq; testamẽtum non est solemne propter formæ substantialis defectum, vt quia pupillus, aut furiosus inhabiles ad testandum testamentum fecerunt, tunc enim tale testamentum, neque de iure ciuili, neque de iure naturali, & gentium est validum, & per consequens ex eo, neque in foro consciẽtiæ aliqua oritur obligatio. Vides igitur ex præfata Bartoli doctrina quomodo præfata regula scilicet omnis actus consistit in voluntate & potentia est sub distinctione interpretanda, & non absolutè accipienda, prout in argumento proponitur.

[c] c. cum nuper de offic. de le. l. nemo potest. ff de leg. 1. Bald. in repe. ni l. 1 ff de sacrosan. Eccl. n. 55.

[d] Bart. in l. 1. ff de condit. indebit.

Quarto arguitur, nam lex posita à Sixto V. in suis constitutionibus est iusta propter publicum religionis commodum, lex vero iusta in foro animæ obligat, vt tenet quædam Glossa [e] communiter recepta, quam sequũtur Abbas Felinus, & Iason, & est opinio D. Thomæ & communis Theologorum. Respondetur constitutiones præfatas obligare non solum in foro exteriori, sed etiam in foro conscientiæ ad hunc sensum, quod superiores tenentur sub peccato facere præfatam informationẽ & seruare formam in ipsis cõstitutionibus præscriptam, cum ipsa forma sit instituta pro bono communi. At in quantum præfatæ constitutiones sunt pœnales irritantes professionem, & punientes censuris superiores ipsam formam relinquentes secundum alias leges pœnales explicandæ sunt, vt cessante præsumptione, constando de veritate receptis habilibus ad religionem talis nullitas professionis & præfatæ pœnæ appositæ saltem in foro conscientiæ minimè locum habeant.

[e] Glos. in ca. que in Ecclesiarum de constit. Abbas Felin. & Decius in c. 1. de const. Iason. in l. nemo potest 2. lect. n. 106 ff. de leg. 1. D. Thom. 1. 2. q. 96 ar. 4.

Quinto arguitur, iudicialis definitio veritate comperta, lata, neque falsa suspicione iudice decepto sicut valet in foro exteriori, ita valet in foro interiori, quia iudex iudicat authoritate [f] diuina, & traditur in vtroque iure canonico & ciuili de quo agit Fortunius Garcia, sed iudex veritate comperta, & certo sciens, prælatos non fecisse exactè informationem alicuius professi habilis alias ad profitendum tulit sententiam, pro ipso decernens ipsum non esse professum, & à monasterio aufert ius, quod per professionem habebat circa illum ergo hoc iudicium in foro animæ habet authoritatem. Nec videtur persuasione possibile iudicem exactissimè veritatem iuris præfati professi comperta propria sententia posse ipsum iustissimè à religione absoluere, ipsum autem professum, ita absolutum minimè tutum quo ad diuinum iudicium remanere, neque posse in seculo in foro conscientiæ securè viuere, sequeretur enim ex hoc leges quibus subijcimur in certas esse quo ad animarum tutelas, nullúmque iustitiæ ministrum tutè à Republica nobis exhibere. Hoc argumentum in simili proponunt Soto, [g] & Couarruuias ad probandum, quod legata in minus solemni testamento relicta etiam in animæ iudicio minimè hæredes soluere tenentur etiamsi sciant certo, fuisse voluntatem defuncti, vt prædicta legata soluerentur. Et miror certè, quod Couarruuias tanti faciat hoc argumentum, cum idémmet Couarru. [h] dicat quod licet ex pacto nudo oriatur obligatio naturalis, ideóque pactum violare peccatum mortale sit, regulariter tamen ad euitandas tot in Republica contentiones expensas iurgia & lites nulla datur ex pacto nudo actio iure ciuili, & iustissimè sententia definitiua definit iudex, vt promissum pacto nudo non soluatur, & paucis interiectis ait obiter etiam his & paucissimis verbis arbitror veram sensisse rationem illius hactenus indefessæ disputationis an ex pacto nudo actio iure ciuili, Pontificio & Regio oriatur, & potuissem nisi præsens tractatus impediret eam rationem comprobare ostendens sæpissimè aliquid illicitum fieri, & mortali commisso crimine, non tamen à iure ciuili, neque

[f] Prouer 8. ad Rom. 13. cap. omnis anima de consib ca. 1. de maior. & obedien. l. Iulian. ff de condit. indebit. Fortu. in l. velut. col. 5. ff. de iust. & iur.

[g] Sot. & Cou. vbi sup.

[h] Cou. in c. cum in offic. nu. 9. extra de test.

canoni

canonicu pœna exteriori puniti, aut actione iudiciali rescindi. Hæc Couarruuias. Ex qua doctrina ad hominem adducta elicitur possibile esse persuasione iudicem in foro exteriori iustissimè posse secundum præfatas constitutiones absoluere sententia definitiua à religione prædictum nulliter professum. Ipsum tamen à religione absolutum, & in seculo viuentem in statu condemnationis permanere, cum sæpissimè aliquid illicitum fiat, & mortali commisso crimine, quod tamen nec à iure ciuili, neque canonico pœna exteriori punitur, nec actione iudiciali rescinditur, & secundum ius ciuile, & canonicum ipsi iudices visis allegatis, & probatis tenentur sententiam ferre etiamsi de facto ipsi contrarium probationibus sciant certo esse verum, prout ipsemet Couarruuias [a] defendit.

[a] Cou lib. 1. var resolu. 1.

Nec ex hoc sequitur leges, quibus subijcimur esse incertas quo ad animarum tutelas, nullúmque iustitiæ ministrum tutè, à republica nobis exhiberi. Leges enim aliquæ pro bono communi ad euitandas in Republica contentiones iurgia & lites præcipuè fundatæ in præsumptione pro foro tantum exteriori sunt institutæ, quæ in eo tantum foro ministri iustitiæ faciunt executioni mandari, ne respublica inquietetur, & tranquillitate intenta priuetur, obligationem tamen iuris naturalis & gentium minimè intendunt auferre, & sic est opinio doctissimorum virorum positiuas leges pœnales, & nimium odiosas in foro tantum exteriori obligare, at in foro conscientiæ minimè locum habere, vt ita ipsurum rigor aliquo modo leniatur.

Ex dictis colligitur primo illos, qui nullo impedimento eorum quæ continentur in constitutione Syxti V. detenti erant, quando receperunt habitum & fecerunt professionem ex solo defectu informationum eorum professionem non esse irritam, imo sunt verè professi in foro exteriori, & interiori, & à religione minimè gentium possunt retrocedere, etsi aliqui à religione exierunt putantes non esse verè professos, & vt tales in tribunalibus fuerunt declarati & diffinitiuè sententias contra suas religiones obtinuerunt, attendant ad ea, quæ in superioribus cum consilio doctissimorum scripsimus quibus probauimus in hoc ipsos & consulentes fuisse deceptos, & procurent ad statum religionis reduci, ne de illis dicatur illud nemo mittens manum ad aratrum & aspiciens retro aptus est regno Dei, quod à summa veritate Christo Domino nostro fuit nobis prædicatum. [b]

[b] Luc. 9.

At quia superius dicta aliquibus fortassis noua & inaudita videbuntur licet ea ex præfatis constitutionibus collegerim, & ex eisdem ea probauerim operæ pretium esse duxi constitutiones omnes, quæ de hac materia loquuntur hic in medium adducere. Licet enim clausulæ earum sint in superioribus insertæ, quibus meum probaui intentum, magis tamen manifestabitur, si ipsæ constitutiones non per fragmenta, sed integrè referantur vt ex antecedentibus & sequentibus ambiguitas omnis tollatur.

* * *

SANCTISSIMI D.N. Syxti V. constitutio contra illegitimos criminosos debitis & ratiocinijs obnoxios ad aliquam religionem transire volentes & contra regulares absque superiorum licentia de prouincia in prouinciam euntes seu transmigrantes.

Syxtus Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

CVM de omnibus Ecclesiasticis ordinibus in ea qua conuenit puritate, & dignitate conseruandis præcipuam geramus sollicitudinem, tum vero illud præter cætera cordi est nobis, vt à regularium personarum congregationibus, quas tanquam Deo dedicatas maximus candor sanctitásque decet cuiuscunque criminis, aut turpitudinis labes & scandali occasio quam longissimè arceantur, siquidem res ipsa nos admonet, quam indecorum sit, & ab ea, quæ diuinæ maiestati eisque consecratis personis debetur reuerentia alienum, si eiusmodi homines, qui propter sua scelera pœnas graues sibi in seculo propositas timent, quíve propter immunditiam & peccata, ex quibus orti sunt notati perpetua ignominia ab omni mundano honore, & à paterna hæreditate repelluntur, ijdem omnipotenti Deo tanquam hostię offerantur, atque ad habitandum in domo, quam decet honor & sanctitudo inter ministros Domini, cui seruire regnare est ad sacras functiones quacunque profana præeminentia multo nobiliores, sine vllo delectu admittantur. Cum etiam secundum legem Moysi immundi ab ingressu sanctuarij excluderentur, ac sacerdos habens maculam panes Deo suo offerre non posset, nec accedere ad ministerium eius, & quod in holocaustum domini, aut victimam pacificorum offerebatur, illud immaculatum esse deberet, vt acceptabile foret, nec vlla macula esset in eo, quod si maculam habuisset, nec offerendum, neque acceptabile futurum esset.

In leuitico sæpè & 2. paralip. 23.

Leuit. 21 ca. & 4 Leuit. 22. c. & d.

Ne igitur contingat illegitimè genitos, qui vt plurimum parentum vitia, & incontinentiam imitari solent, nec pietatis studio, sed temporalium commodorum intuitu (quia hæreditates maiorum, aut dignitates aliquas consequi non possunt) ad religionem confugiunt, vitam quam animo à religione aliena susceperunt ab institutis religiosis alienam, plerúmque cum dedecore, & propriæ salutis dispendio ducere, suísque corruptis moribus & malis exemplis quietem, & statum cæterorum Deo famulantium perturbare, aut hac quasi fæce, & colluuiè ipsarum religionum honoré & existimationem lædi, vt denique homines: qui hac spe ad filios spurios in peccato gignendos essent propensiores, eo magis abstineant ab huiusmodi carnis flagitijs, quo suæ proli hoc quoq; refugium præclusum viderint, hac nostra in perpetuum valitura constitutione districtè interdicimus, & prohibemus ne illegitimi procreati ex incestu, aut ex sacrilegio (quorum scilicet parentes consanguinitate, vel affinitate intra tertium gradum inuicem coniuncti fuerint, vel quorum alteruter parens castitatem Deo vouerit) etiam Apostolica, imperiali, vel Regia aut quauis alia authoritate legitimati, aut natalibus restituti, ad aliquam quorumcunque ordinum etiam mendicantium, & non mendicantium fratrum Monachorum Eremitarum, vel Canonicorũ, aut Clericorum

Quæ de illegitimis traduntur hic ille moderata à Greg. XIIII.

regularium congregationum, aut hospitalium religionum, nec ad habitum, neque professionem regulares recipi, vel admitti, quoquomodo possint. Quod si eorum quispiam habitum post publicationem præsentis constitutionis in futurum receperit, vel professionem post hac emiserit, *decernimus habitus susceptionem, & professionem ex nunc, prout ex tunc, irritam nullam, & inualidam nulliúsque roboris, vel momenti fore, ac nullum ex inde aut ex huiusmodi voto penitus annullato obligationis vinculum oriri posse quinimo illos habitu regulari, ad quem re assumendum perpetuo inhabiles sunt*, quam primum exui, & ab ipsa religione ejici exterminarique debere. Et nihilominus, quicunque superiores tam monasteriorum, prioratuum, præpositurarum, domorum collegiorum, & locorum regularium quã etiam præfatorũ ordinum congregationum hospitalium, & quarumcunq; religionum prouinciales, vel generales quovis nomine nuncupati, qui ex prædictis incestu, vel sacrilegio genitos post dictam publicationem adhabitum receperint, vel ad professionem admiserint, *excommunicationis sententiam eo ipso incurrant, à qua eorum nemo nisi in mortis articulo constitutus ab alio quàm à Romano Pontifice absolutionis beneficium valeat obtinere.*

Primum decretũ irritans.

Illorum illegitimorum irritatur susceptio habitus. Incestuosi & sacrilegi inhabiles redduntur ad religionem.

Tantum ponitur sententia excommunicationis Papæ reseruata cõtra recipientes ad habitum & professionẽ incestuosos & sacrilegos.

Sed ne ijs, qui in humilitatis spiritu Deo & religioni seruire, & pœnitentiam agere intra monasteria, vel domos regulares cupiunt ad sanctum huiusmodi propositum via penitus præcludatur, permittimus, vt præfati illegitimi, ex dictis incestu, aut sacrilegio geniti ad habitum conuersorum seu famulorum in monasterijs, vel domibus regularibus seruientium recipiantur. & in ipsis monasterijs, seu domibus regularibus ad seruilia ministeria, viliora obsequia, humiles functiones, atque abiecta seruitia admitti possint, ea tamen conditione, vt ad habitum religiosorum, vel ad professionem quam religiosi emittere solent emittendam, necnon ad omnes non modo sacros, sed etiam minores ordines, vel ad clericalem characterem, denique ad cuncta Ecclesiastica officia, & functiones, & ad ascendendum ad altiores gradus sint eis portæ perpetuo clausę, & obseratę. Quoad reliquos vero non ex incestu præfato, neque sacrilegio, sed ex quo vis alio minus legitimo toro natos spurios, vel naturales etiam vt præfertur, vel alias legitimatos qui ad meliorem vitæ frugem, religionem ingredi cupiunt statuimus, & ordinamus eos ad religionem admitti non posse aut debere nisi prius illorum vita, & moribus diligenter cognitis, & circunstãtijs vniuersis, quæ circa idoneitatem personæ attendendæ erunt, consideratis, ac de religionis zelo pietate, integritate, & doctrina fide dignis testimonijs, adeo commendati fuerint, adeo bonam indolem & specimen virtutis præ se ferant, ac tot meritis eis suffragantur, vt defectum natalium suppleant, eorumque receptio vniuersæ religioni commoda, & vtilitati pro futura videatur. Et super hoc ipso in generali, vel prouinciali capitulo matura deliberatione habita generalis vel prouincialis superioris, ac diffinitorum vnanimi consensu approbati, & ad habitum regularem admissi extiterint, & tamen hi sic recepti ad gradus honores & dignitates sui ordinis obtinendas perpetuo inhabiles, & illorum incapaces remaneant, nisi cum eis super hoc fuerit à Sede Apostolica specialiter dispensatum. *Si quis autem eorum aliter quam, vt præfertur recipiatur, professio similiter sit nulla*, atque ipsi habitu priuati, & à religione ejici debeant, eorúmque receptores excommunicatione, vt supra innodati ipso facto existant.

Nota quod illorum illegitimorum non irritatur susceptio habitus sed tantũ professio

Secũdum decretũ irritans. Horum illegitimorum professio irritatur sed tãtũ ad ordines inhabiles ad predicandum sicut incestuosi, & sacrilegi.

Cæterum quoniam sæpe se vitia ingerunt & se esse virtutes mentiuntur, ac multi decoctores post dilapidatam rem familiarem & contractam ingentem vim æris alieni, aut interuersam alienam pecuniam eorum fidei creditam, vt ratiocinia effugiant: alij post furta, latrocinia rapinas homicidia aliave facinora patrata, etiam banniti, aut damnati, seu qui meritas pro suis delictis pœnas metuunt non pia intentione, sed ad euitandam legum & iudiciorum seueritatem, quia tuto in seculo viuere non possunt, tunc demum quærunt à religione auxilium quando aliunde illud non sperant, vnde sub habitu, & nomine religiosorum animum religioni inimicum, & inueterata vitia retinent, neq; alios, qui sancta vocatione vocati sunt patiuntur tranquillè diuinis obsequijs insistere in grauem Dei offensam, religionis opprobrium, & scandalum plurimorum, vt ijs quoque subterfugijs & impunitatis spes omnis tollatur authoritate Apostolica & tenore præsentium etiam perpetuo statuimus, & ordinamus iuuenes, aut viros adultos maiores sexdecim annis non aliter in aliquam religionem recipi posse, neq; debere, nisi prius de eorum parentibus, patria déq; ante acta vita, & moribus diligenter inquiratur, & ex accurata informatione & fide digna relatione compertum, & exploratum sit eos, neque aliquorum criminum qualia sunt homicidia furta latrocinia, vel alia similia, aut grauiora, reos vel suspectos existere, vt propterea damnati sint, aut ne damnentur formident, neque ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum grauatos, vel reddendis ratiocinijs ita obnoxios, vt ex huiusmodi causalis, vel molestia eis iam illata, vel timẽdum sit, quod inferatur. Nisi denique constet, ipsos non humana aliqua ratione, sed tantum deuotionis, & pietatis feruore vitám religiosam sponte, & ex animo elegisse, déque his omnibus in generali, vel prouinciali capitulo plena, & indubitata fide facta, tam superioris generalis, seu prouincialis, quam diffinitorum consensu approbati, & ad habitum regularem admissi fuerint.

Nota, quod casus ex quo leges iudiciorum in pœnam vitam pœnæ manifestatur.

Tantum in hoc casu præcipitur forma seruari, sed nõ seruata nõ ponitur decretũ irritans.

Omnes autem, & quoscunque vt dictum est criminosos, vel suspectos aut æris alieno, vt diximus, vel rationibus reddendis obligatos ad religionem perpetuo inhabiles declaramus. Et si qui eorum contra præsentem nostram constitutionem temere admittentur tam susceptionem habitus, quam professionem, & inde sequuta ex nunc, prout ex tunc penitus irritamus, & annullamus, viribúsque, & effectu carere decernimus, ac iubemus eos qui sic de facto recepti erunt habitu spoliari, & à religione expelli, & nihilominus si expulsi non fuerint volumus & pariter declaramus huius susceptionem & professionem penitus nullam esse, & censeri, ac propterea attenta nullitate habitus & professionis licere quibuscunque iudicibus, & Curijs etiam secularibus, ad quos seu quas spectat contra eos, vt prius iuris & facti remedijs opportunis ex officio, vel ad cuiuscunque instantiam, vel querelam ciuiliter, vel criminaliter, aut mixtim procedere. Quare volumus vt cuiuscunque iuuenis, aut viri maioris XVI. annis à seculo ad religionem transeuntis approbatio, admissio & receptio in generali, vel prouinciali capitulo, vt supra ordinatum est, pro tempore fiant, necnon religiosi sic recepti nomen & cognomen, quibus in seculo vtebatur, & patria in actis ipsius capituli describantur, & notentur. *Et insuper quoscunque religiosos, eorúmque superiores qui aliquas personas, vt dictum est inhabiles post hanc constitutionem publicatam receperint*, voce actiua & passiua, necnon officijs gradibus honoribus & dignitatibus quibuscunque per eos obtentis eo ipso in perpetuum priuamus, & tam illis priuatos, quam ad illa, & alia quæcunque in posterum obtinenda perpetuo inhabiles

Hi redduntur inhabiles ad religionem. Tertium decretũ irritans.

Istorũ susceptio ad habitũ irritatur, simul & professio.

Nota quod pœna tantum hic proponitur contra superiores recipientes inhabiles & non contra recipientes habiles.

eorúmque incapaces decernimus & declaramus.

Sed & quia interdum Sathanas in Angelum lucis se callide transfigurat ac perditi quidam & facinorosi homines, quod sæpè vidimus, & experti sumus instigante antiquo pacis & religionis hoste non veriti sunt temerario ausu habitum religionum assumere ea mente, vt veluti sub ouina pelle lupi rapaces per dolum & insidias Christi fideles incautos & nihil mali à religiosis suspicantibus opprimerent, siue vt post scelera perpetrata, vim faciliorem ad fugam haberent siue vt banniti Curiæ secularis, quæ eos prope modum intereeptos persequebatur, manus effugerent, & contingit aliquando ipsos sicarios religiosis vestibus indutos à veris religiosis hac fraude deceptis intra domos regulares hospitio receptos fuisse. Prohibemus eodē modo, atque Interdicimus ne quis regularis ex vna prouincia ad aliam prouinciam sui ordinis transeundo, etiam in itinere in aliquod monasterium domum, vel locum alterius prouinciæ ad habitandum, vel tanquam hospes recipi, aut ad modicum tempus diuertere possit, nisi à superiore eius loci vbi residet expressā licentiam discedendi in scriptis obtentam seu literas obedientiæ, vel commendatitias secum deferat atque exhibeat, vel nisi cognitus sit his, ad quos diuerterit, vt de eius persona nullus omnino dubitationi, aut suspicioni locus relinquatur, &c. Non obstātibus cōstitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, nec non quorumcumque ordinum congregationum hospitalium, & religionum iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis quorumcunque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta effectus præsentis constitutionis impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in his literis mentio specialis. Quæ omnia quatenus eidem constitutioni in aliquo aduersantur, illorum tenores pro expressis habentes perpetuo tollimus, annullamus, & abrogamus, ac nolumus cuiquam suffragari, aut si superioribus & personis dictorum ordinum, congregationum hospitalium communiter, vel diuisim ab Apostolica sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Mandamus vero easdem præsentes ad valuas basilicæ principis Apostolorum de vrbe, ac Cancellariæ Apostolicæ de more publicari, & affigi, &c Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingeotesimo octuagesimo septimo sexto Kal. Decembris Pontificatus nostri anno tertio.

Hyppol. Card. Aldobr. pro dat.

Tho. Thom. Gualterutius.

Registrata apud eundem Thomam Secretarium.

Anno à Natiuitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo septimo indictione decimaquinta, die vero veneris vigesima septima mensis Nouembris Pontifi. Sanctiss. in Christo patris, & D. N. D. Sixti diuina prouidentia Papæ V. anno eius tertio retro scriptæ literæ Apostolicæ affixæ lectæ, & publicatæ fuerunt in valuis seu portis Sancti Ioannis Lateranensis, & S. Petri principis Apostolorum de vrbe nec non Cancellariæ, Apostolicæ, & acie Campi Floræ & per aliquod temporis spacium dimissæ per nos I[illegible] em Baptistam Bagni, & Octauium Taglietum S. D. N. PP. Curs.

Alex. Parabiachus Mag. Cursorum. S. D. N.

2. Bulla.

S. D. N. SIXTI DIVINA prouidentia Papæ Quinti.

Super dubiis in Priori constitutione emergentibus, de admittendis ad habitum, & professionem regularibus.

Declaratio in forma perpetuo valitura constitutionis.

Sixtus Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

D Romanum spectat Pontificem sacrorū Canonum conditorem, quæ per eum sancita sunt, ita suæ declarationis arbitriu dilucida reddere, vt inde nemini possit dubitationis scrupulus exoriri, præsertim vero salubriter consulere, vt cum de regularibus agitur, qui se omnino Dei omnipotentis obsequio manciparunt, tollantur ea omnia, quæ eorum sanctum Christo piè inseruiendi institutum quoquo modo valeant perturbare. Sane post editam nostram constitutionem, quæ incipit. Cum de omnibus ecclesiasticis ordinibus, &c. Super modo, & forma recipiendi & admittendi eos qui sub religionis iugo altissimo famulari desiderant, cum variæ sint exortæ dubitationes, & quæstiones, eæque postea ad audientiam nostram perlatæ. Nos ad tollendam omnem ambiguitatis occasionem, habita cum venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus congregationis super regularium negotiis, & consultationibus per nos institutæ matura deliberatione, de illorum consilio & assensu præsentem nostram perpetuo valituram declarationis constitutionem duximus promulgādam. Cum itaque inter alia dubitetur, num primò dicta nostra constitutio vbi de illegitimè genitis loquitur, comprehendat etiam eos qui postea per subsequens matrimonium fuerunt legitimati. Nos inhærentes sacrorum canonum dispositioni authoritate Apostolica tenore præsentium. Declaramus illegitime natos ex iis parentibus, inter quos tēpore, quo ipsi geniti sunt, matrimonium ritè consistere poterat, secuto postea matrimonio legitimos effectos sub dicta constitutione minimè comprehendi, sed eos tam quoad emittendam professionem, quā quoad consequendos gradus, honores, & dignitates sui ordinis æquo iure cum illis qui ex matrimonio legitimo est constanti nati sunt, censendos esse.

Illegitimos vero etiam ex soluto & soluta, qui antequam nostra constitutio emanaret professi, vigore seu prætextu priuilegiorum, aut indultorum apostolicorum cuius ordini, religioni, monasterio, aut congregationi eorúmve superioribus in genere, vel in specie concessorum eo ipso per ingressum religionis, vel per eosdem superiores, siue alios quoslibet etiam sedis apostolicæ de latere legatos aut alios officiales vel ministros quauis præeminētia vel authoritate etiam apostolica fungentes, aut facultate suffultos legitimati, aut ad gradus, honores & dignitates habilitati, seu reintegrati, & illis alias perfuncti sunt. Volumus post hanc non obstātibus quibuscunque tam antiquis priuilegiis, aut literatis apostolicis, quam aliis indultis seu declarationibus, etiam si illa per nos post dictam constitutionem nouissime edita fuisse asserantur, honores, gradus, aut dignitates huiusmodi obtinere non posse ac dispēsationes & legitimationes quascunq; eis

Hæc est derogata per Gregorium XIIII.

nullatenus suffragari, nisi specialiter, & nominatim cum eorum singulis fuerit super natalium defectu ad honores, gradus, & dignitates obtinendas ante vel post ingressum religionis per Rom. Pontificem immediate, vel de eius speciali mandato dispensatum, déque dispensatione seu mandato per literas apostolicas, seu in forma breuis, vel saltem per patentes literas Cardinalis protectoris de ipsius Roma. Pontifice voluntate fidem facientes legitime constiterit.

Eos pariter, qui tempore publicationis nostræ constitutionis in suis religionibus sine huiusmodi speciali Romano Pontifice dispensatione officia, honores, & dignitates habebant ad vitam, eo ipso ab illis amotos, & absolutos haberi sed declaramus. Ad tempus autem illa obtinentes permittimus in sua administratione vsque ad finem sui temporis conseruari: ita tamen vt in posterum nec tempus ordinatium eis prorogari, aut extendi, neque ipsi ad alias non modo similes verum etiam neque ad inferiores, aut altiores & maiores dignitates, honores, gradus ascendere possint, perinde ac si id ipsum in præfata nostra constitutione ab initio expressum fuisset.

Hoc est derogatū p Gregorium XIIII

Ne tamen huiusmodi religiosi in liberalium artium, ac præsertim sacræ Theologiæ studiis, & religiosis profectibus segniores fiant, atque eorundem pia studia refrigescant, eos nosse volumus, quod si ipsorum quispiam eximia doctrina vitaque, & morum sanctitate excellere repetietur, déque eorum probitate & præclaris meritis ordinum protectores eam apud nos fidem fecerint, vt non immerito sperari queat, eorum doctrinam & operam ipsi ordini & sanctæ Dei Ecclesiæ vsui & commodo futuram, tunc demum indulgentiam & benignitatem nostrā facile experientur.

Quoniam vero à multis quæsitum est sub nomine honorum, graduum, & dignitatum à quibus illegitimi penitus excluduntur, quid potissimum sit intelligendum. Declaramus hac in re, de qua nunc agitur, appellatione dignitatum, honorum, graduū debere intelligi præpositatus, Abbatiatus, Prioratus, Guardianatus, Custodiatus, Prouincialium, ac Generalium superiorum officia, & alia his similia cum honore & superioritate coniuncta.

Ab officiis autem oneris veluti lectoris, confessarij, studiorum & sacræ Theologiæ Magistri, Regentis, prædicatoris verbi Dei, & cæteris huiusmodi, imo etiam à voce actiua à sacris ordinibus suscipiendis ipsorumque ministerio ipsos illegitimos, dummodo ex sacrilegio vel incestu geniti non sint, nequaquam arcemus.

Hæ duæ declarationes, de illegitimis iam non sunt necessaria cum Gregor XIIII reuocauerit quoad hoc constitutionē Sexti V. primam.

Cum vero in quibusdam religionibus capitula prouincialia aut nunquam, aut non quotannis, sed rarius celebrentur: quædam etiam monasteria, aut domus huiusmodi in remotissimis regionibus hæreticorum, aut infidelium tyrannidi finitimis sita sint, ne ij, quos extra capitula ad habitum, vel professionem regulares admitti prohibuimus, tempus celebrandis capitulis præfixum nimis diu expectare, aut ad ea cum maximo incommodo accedere cogantur, concedimus, & indulgemus.

Vt in qualiber prouincia saltem duo, vel si commode fieri poterit, tria, aut plura monasteria seu domus regulares deputentur quarum seu quorum superiores infra annum saltem ad inquisitionem super nouitiis faciendam, & ad ipsos religiosos iuxta formam præfatæ constitutionis recipiendos, & ad alia, quæ in ipsa constitutione continentur peragenda insimul congregentur.

Quod si paucitas, aut nimia distantia monasteriorum, ne id quidem patiatur, saltem tribus ex antiquioribus patribus vnius monasterij, aut domus eius prouinciæ huiusmodi facultas & authoritas per capitulum generale, scilicet, monachorum, vel prouinciale mendicantium, & reliquorum regularium eius ordinis demandetur.

Verum in iis monasteriis, domibus, & locis regularibus, quæ aut nondum in congregationes redacta, aut alias nulli prouinciæ subiecta sunt, statuimus vt trina capitula conuentualia tribus distinctis cum interuallo saltem decem dierum vicibus celebrata, eandem in recipiendis nouitiis per trinas huiusmodi distinctas vices approbatis, habeant authoritatem, quæ per nostram constitutionem capitulis prouincialibus est attributa.

Neque vero si in generalibus vel prouincialibus capitulis aliqui vocales desint, nec si à diffinitorum consensu aliquis discrepauerit, idcirco receptio religiosorum retardari, impediri, aut impugnari debebit, sed satis esse volumus si vocalium & suffragiorum numerus legitimus à iure, vel per cuiuscunque ordinis statuta præfinitus interuenerit. Et quod de capitulo prouinciali aut generali dictū est, idem iuris statuimus si quæ religiones non capitulorum, sed congregationum, aut dietarum, vel alio quouis nomine vti reperiantur.

Quod autem pertinet ad professionem tam illegitimorum, quam eorum qui post XVI. ætatis annum expletum regularem habitum susceperunt, quia tunc demum vere & proprie religiosi effici dicuntur cum professionem emittunt. Declaramus eos qui ante prædictam nostram constitutionem habitum susceperint, & post ipsius promulgationē ceperunt profiteri, non alias ad professionem admittendos esse, quam facta inquisitione, & seruata forma in ipsa constitutione præscripta, & eorum, qui post dictam promulgationem etiam ignoranter non habita dicta inquisitione, & non seruata forma ad professionem admissi fuerint professionē nullius esse roboris & momenti. In oblatis autem & conuersis professionem emittentibus satis erit si quo ad mores, & statum personarum ipsa inquisitio fiat.

Sed cum eadem ratio vigeat in tacita professione emittenda, quæ militat in expressa, statuimus, quod in quibusuis ordinibus, & religionibus, neque etiam tacita professio quorumcunque religiosorū induci possit, nec inducta intelligatur, nisi in receptione constitutionis forma seruata fuerit.

Si quis vero ante editā nostrā constitutionē iam tacite professus, espresse cupiat profiteri, vel si quis apostata ad suam religionem redire voluerit, inquisitio & forma præscripta non erit necessaria nisi vel de moribus, statu & qualitate personæ, vel de validitate ipsius tacitæ professionis dubitatio aliqua oritur.

Ij autem qui in locis à sua patria longissimè remotis degentes, vel quorum patriç ab hæreticis vel infidelibus misere oppressa detinetur, voluerint se diuinis obsequiis sub regulari habitu dicare, vt in hoc quoque sedis apostolicæ benignitas elucescat, quæ cunctos mortales, præsertim vero exteros ex longinquis religionibus ad eam assiduè confluentes materno sinu libenter amplectitur, sancimus exteros huiusmodi & aduenas, quamuis non liquido constet de iis omnibus quæ in constitutione nostra requiruntur, tamen si diligentia adhibita nihil appareat, quod eos impediat, habiles reputandos esse.

Quod si quis ante vel post constitutionem ipsam professus ad sacros ordines vel ad honores, gradus & di-

& dignitates promotus existat, & post modum in eo natalium defectum aut criminum in dicta constitutione nostra expressorum notam, quæ prius ignorabatur detegi contigerit, Decernimus eum statim post huiusmodi defectus notitiam habitam, non alias quam iuxta formam ipsius constitutionis ad honores, gradus, & dignitates, aut ad executionem sacrorum ordinum admitti debere.

Contra criminosos vero, quorum professio eadē constitutione nostra irrita declaratur, ac propterea iudicibus, & curiis secularibus procedendi facultas conceditur, tunc demum id locum habere volumus & non aliter cum actis publicis constiterit ipsos iudices & curiam secularem ante susceptionem habitus de ipso crimine aduersus eos accusationem suscepisse, vel inquisitionem instituisse.

Cæterum quæ à nobis circa religiosos viros in præfata constitutione sancita sunt, ea nequaquam volumus ad moniales nunc extendi.

Postremo dum interdicimus ne quis regularis alterius prouinciæ intra aliquod monasterium, domum vel locum alienæ prouinciæ, etiam tanquam hospes, & ad modicū tempus recipi possit, nisi à superiore loci vbi residebat, & à quo discessit licentiam expressam in scriptis exhibuerit vel nisi satis cognitus sit id obseruari volumus non solum in religiosis itinerantibus de vna in aliam prouinciam, sed in iis quoq; qui proficiscuntur de vno in aliud eiusdem prouinciæ monasterium tam sui quam alterius ordinis. Quod si dicerent se ad apostolicam sedem confugere ob grauamina à suis superioribus sibi illata, & ideo ab ipsis superioribus licentiam, & literas obtinere non potuisse, non propterea vllo modo recipi valeant, nisi fide dignorum testimonio depetita ab eis licentia, & per suos superiores denegata constiterit.

In alma vero vrbe nostra religiosi aduenæ & peregrini de grauaminibus sibi illatis conquerentes nullibi sine huiusmodi literis aut licentia recipiendi erunt, nisi prius ad congregationem dictorum Cardinalium super negotiis regularium à nobis deputatorum, vel ad suos protectores remittantur, vbi ipsis auditis pro rerum & personarū qualitate quid agendum sit statuetur.

Reliqua autē in priori nostra constitutione contenta, quæ in præsentibus literis non declarantur, volumus perpetuo firma & valida, & in suo robore permanere, ac ab omnibus ad quos spectat inuiolabiliter obseruari.

Et si quid à nobis alicui ordini, aut religioni præter aut contra præfatæ constitutionis formam post illius editionem circa recipien. extra capitula nouitios, aut alias indultum aut concessum fuit, id omne ac desuper confectas literas prorsus reuocamus & annullamus, ac ad terminos præsentis constitutionis reducimus, & alias nemini volumus suffragari.

Decernentes sic in præmissis vniuersis, & singulis per quoscunque iudices ordinarios etiam & delegatos etiam causarum sacri Palatij Apostolici Auditores, ac S.R.E. Cardinales sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate in quauis causa & instantia vbique iudicari & diffiniri debere. Necnon irritum & inane si secus super his à quoquam quauis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præfatis, & aliis constitutionibus & ordinationibus apostolicis, necnon quorumcunque ordinum tam mendicantium quam non mendicantium religionum, monasteriorum etiam eorum quæ ordinum capita dicuntur. Prioratuum, domorum, & quarumuis regularium locorum iuramento confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, consuetudinibus, stabilimentis, vsibus & naturis quādocunq; tempore obseruatis, necnon fūdationibus eorundē aliis quoq; priuilegiis indultis, exēptionibus, & literis apostolicis illis omnibus ipsorúmq; superioribus generalibus vel prouincialibus, conuentibus, capitulis, fratribus, & personis per quoscunque Rom. Pont. prædecessores nostros ac nosmetipsos etiam post primā dictæ nostræ cōstitutionis publicationē, & præfatam sedem etiam per modum statuti perpetui, ac initi & stipulati contractus seu quasi nec non motu, scientia & potestatis plenitudine similibus, ac etiam consideratione, intuitu, contemplatione, vel ad instantiam Imperatoris, Regum, Ducum, aliorúmque Principum Sanctæque R. E. Cardinalium, ac de eorum consilio & assensu etiam consistorialiter habito quomodocunque ac sub quibusuis tenoribus & formis, necnon cum quibusuis restrictiuis præseruatiuis, annullatiuis derogatoriarum derogatoriis, aliísque efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis quomodocunq; concessis, confirmatis, & etiā iteratis vicibus extensis, & moderatis, etiamsi in eis ac statutis, stabilimentis, & fundationibus præfatis caueatur expresse, quod nunquam eorum priuilegia, & indulta reuocata, vel moderata, aut immutata intelligantur, nec illis in toto vel in parte derogatum censeatur per quascunque literas etiam derogatoriarum derogatorias, ac alias fortiores & efficaciores clausulas in se continentes, nisi illorum ac etiam certarum specialium literarum Apostolicarum inde confectarum vere, nō autem per clausulas generales vel speciales idem importantes inserto tenore, ac de simili Cardinalium consilio, quodque semper in huiusmodi derogationibus, & aliis dispositionibus censeatur apposita clausula, quod tunc demum nec aliter, nec alio modo effectum sortiātur, cum superiorum capitulorum & conuentuum præfatorum ad id accedat assensus, quodque derogationes, & aliæ dispositiones huiusmodi aliter effectum non habeant nisi consistorialiter factæ, & per itinas distinctas literas earundem tenorem continentes tribus distinctis vicibus superioribus capitulis & conuentibus præfatis fuerint intimatæ, corúmque pariter ad id expressus accedat assensus, aliter vero factæ viribus & effectu omnino careant, ac superiores capitula conuentus, & aliæ personæ præfatæ ad parendum illis & decretis desuper processibus, corúmq; executoribus & sub executoribus, ac ipsorum mandatis & monitionibus minimè teneantur, sed literarum huiusmodi executionem omnino impedire, nec ratione resistentiæ censuris ecclesiasticis, etiam per ipsos executores, vel subexecutores latis innodati possint. Quibus omnibus etiamsi aliàs de eis eorúmq; totis tenoribus specialis specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales, idem importantes mentio seu quęuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro sufficienter expressis & insertis habentes harum serie specialiter & expresse derogamus, & quatenus effectum præsentiū quoquo modo impedire, vel retardare, vel illis obesse possent, ea omnino tollimus & abrogamus; cæterísque contrariis quibuscunque. Vt autem præsentes literæ omnibus plenius innotescant, mandamus illas ad valuas Basilicæ principis apostolorum de Vrbe, & in Cancellaria Apost. necnon acie Campi Floræ publicari

corúm-

eorúmque exempla de more affigi. Volumúsque & decernimus vi ipsarum præsentium exempla etiam impressa, manúque Notarij publici, & sigillo prælati ecclesiastici, aut illius curiæ obsignatum eandem vbique locorum fidem faciant, quam ipsæ præsentes facerent si essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationum, voluntatum, permissionis, concessionis, indulti, statuti, sanctionis, decretorum, derogationis, sublationis, & abrogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorũ eius se nouerit incursurum. Dat. Romæ in monte Quirinali Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octuagesimo octauo aij Calen. Nouembris. Pontificatus nostri anno quarto.

E. Card. Prodat.

Ioan. Aug. Papius.

Registrata apud Ioan. Angelum Secretarium.

S. de Vrsinis.

Anno à Natiuitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo octauo, indictione prima, die vero septima mensis Nouembris Pontificatus Santiss. in Christo Patris, & D. N. D. Sixti diuina prouidentia Papæ V. anno quarto. Retroscriptæ literæ apostolicæ affixæ & publicatæ fuerunt in valuis Basilicarum Sancti Ioannis Lateran. & Sancti Petri Principis Apostolorum de Vrbe, nec non Cancellariæ apostolicæ & aciei Campi Floræ, vt moris est per nos Ioan. Baptista Bagni, & Octauium Taglietrum S.D.N.PP. Curss.

Alex. Parabiachus Mag. Curs.

MODERATIO CONSTITVTIONUM Sixti V. fœlicis recordationis, contra illegitimos regularium facta à S. D. N. Gregorio Papa XIIII.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Circunspecta Romani Pontificis prouidentia, ea quæ rationabilibus causis authoritate apostolica sancita fuerunt ipsa rerum experientia suadente, & aliis interdum non minus iustis causis moderatur, & immutatur, prout in Domino conspicit salubriter expedire. Sanè licet alias fœlicis recordationis Sixtus PP. V. prædecessor noster non nulla circa qualitates, modum, & formam admittendi religiosos ad quosunque ordines salubriter statuerit, prout in duabus desuper, prima videlicet sub datum VI. Cal. Decemb. anno 3. & altera sub datum XII. Cal. Nouemb. anno 4. sui Pontificatus editis constitutionibus latius continetur, quia tamen vsu comprobatum est multa inuenta fuisse impedimenta propter quæ ea quæ in præmissis statuta fuerunt, executioni minime mandari potuerunt. Vnde quam plures literis & pietate insignes viri à sancto proposito regularem ducendi vitam abducti, ac impediti, atque etiam alij diu cum magna eorum laude in religione versati ab illius dignitatibus, honoribus prælaturis cum non modico religionis & ordinum huiusmodi detrimento repulsi, & inhabiles penitus redditi fuerint. Nos igitur ea quæ docuit experientia salubriter fuisse constituta confirmare, quæ vero moderatione aliqua indigere moderari volentes, ac dictarum constitutionum, & inde sequutorum quorumcunque tenores etiam veriores præsentibus pro expressis habentes vitam cum venerabilibus fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus super negotiis & constitutionibus regularium deputatis matura deliberatione de eorundem consilio prædictas constitutiones in ea parte cauetur, Ne illegitimi ex certo inibi expresso damnato toro, vel complexu ad quamcunque religionem, neque ad habitum, aut professionem regulares, sed tantum ad habitũ conuersorum, aut famulorum in monasteriis, aliisque locis regularibus seruientium admittantur, & si post dictam constitutionem professionem emittetent voluit eam nullius esse momenti. Et in altera parte in qua illegitime genitos etiam ante ipsos constitutiones professos vigore priuilegiorum, aut indultorum apostolicorum cuius ordini, religioni monasterio, aut congregationi, eorúmq; superioribus in genere, vel in specie concessorum etiam ipsi per ingressum religionis, vel per eosdem superiores legitimatos, seu ad gradus, honores, & dignitates habilitatos, seu integratos ab honoribus gradibus & dignitatibus, quibuscunque tam antiquis, quam aliis, priuilegiis literis apostolicis indultis, aut declarationibus non obstantibus excludi, atque dispensationes quascunque aut legitimationes non suffragari, nec in futurum cum his, nisi à sede Apost. priuilegiis quibuscunque non obstantibus dispensari posse voluit authoritate Apost. tenore præsentium ad terminos iuris reducimus, & moderamur, ac omnes dispẽsationes, & habilitationes vigore priuilegiorum, aut indultorum apostolicorum cuius ordini, religioni, monasterio, aut congregationi eorúmve superioribus, in genere vel in specie, vt perfertur concessorum quæ tempore constitutionum huiusmodi vsu recepta, & non sub illis, & aliis reuocationibus comprehensa erũnt per quoscunque eorum superiores factas in pristinum statum, & validitatem, in quibus ante ipsas constitutiones existebãt restituimus, & reintegramus, volentes iisdem constitutionibus non obstantibus eos qui quouis modo illegitime procreati fuerint ad habitum, & professionem regulares admitti posse, quemadmodum admitti poterant, si supradictæ constitutiones editæ non fuissent, ita tamen vt cum de recipiendis quomodocunque illegitimè natis ad habitum, & professionem ordinum, quorumcunque agetur ij ad quos huiusmodi receptio spectat præter alia ex quibus ea dictarum constitutionum præcepto circa quoscunque etiam legitimos disquirere debent diligenter vitam eorum, & mores inquirant, & ita demum recipiant, si tamen bonam indolem, & virtutis speciem præferant, ac tot eis merita suffragentur, vt natalium suppleant defectum, eorúmque receptio religionis commodo & vtilitati pro futura videatur. Et super hoc ipso ij ad quos (vt dictum est) pertinet huiusmodi receptio matura deliberatione habita ita censuerint, & iudicauerint dummodo tamen filius illegitimus in religione in qua pater siue ante, siue post natiuitatem dicti filij professus fuerit ipso patre viuente non admittatur, quod expresse prohibemus volumus quoque ac statuimus licere generali, aut prouinciali singulorum ordinum aut congregationum, aut hospitalium, ad quos dicta dispensatio spectat iuxta tenorem priuilegiorum & indultorum apostolicorum eis concessorum, quæ dummodo vsu recepta, nec alias sub vllis reuocationibus compreheosa siot, vt præfertur in hac parte reualidamus cum illegitimis, quos alias dictus generalis, aut prouincialis, cum generali, prouinciali,

ciali, seu intermedio capitulo, & non alias suffragantibus meritis dignos iudicauerint ad honores, gradus, & dignitates obtinendas dispensare, ac dispensationes huiusmodi pro tempore tua factas, & inde sequuta quæcunque vt antea valere & tenere perinde ac si supradictæ constitutiones non emanassent. Cæterum cum acceperimus nonnullarum religionum, & ordinum præsertim monachalium monasteria ita instituta esse vt in eis perpetua quidam filiatio cõstituatur ideóque receptio nouitiorum in vnoquoque monasterio ad superiorem prælatum, & capitulum eiusdem monasterij tantum pertineat, quæ etiam monasteria, vt plurimum inter se longe distant, nec generalia prouincialia, aut intermedia capitula nisi per raro celebrare solent, ideo statuimus vt superiores illorum monasteriorum de consensu sui capituli, præhabita simul cum his de quibus in vnaquaque religione aut monasterio, iuxta eius constitutiones, recipiendus interrogari solet aliqua informatione super his quæ in dictis constitutionibus continentur ad receptionem huiusmodi procedere valeant, dummodo tamen antequam ad professionem admittatur plenaria, & eo modo, prout in dictis constitutionibus habetur inquisitio fiat, vt postea ab eis à quibus examinari solent, diligenter examinentur, & approbentur, & demum in dicto capitulo coram superiore referantur volentes quod superiores prædicti cum eorum capitulo, aut vbi mos non fuerit celebrandi capitula cum tribus aut quatuor ad id congregatione, per vota secreta, deputatis seruatis eorum regularibus institutis, ac supradictis omnibus eandem in recipiendis nouitiis habeant authoritatem, quæ per dictas constitutiones prouincialibus capitulis est attributa decernentes sic, & non alias per quoscunque iudices, & commissarios, quauis authoritate fungentes etiam Romanæ curiæ Cardinales, & causarum Palatij apostolici auditores sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & authoritate vbique iudicari, & diffiniri debere, irritum quoque & inane quidquid secus super his à quoquam quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari non obstantibus præmissis ac quibusuis aliis constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod præsentium transumptis etiam impressis manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius prælati, vel personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ obsignatis eadem prorsus fides in iudicio, & extra illud adhibeatur, quæ eisdem præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ reductionis, moderationis, reintegrationis, prohibitionis, reualidationis, statutorum, voluntatum, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. Anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo nonagesimo, Idus Martij, Pontificatus nostri, Anno primo.

Clemens PP. VIII. ad perpetuam rei memoriam.

ARctissimæ paupertatis via, quæ ducit ad vitam, quamque Domini vestigiis illustratam Seraphicus ille B. Franciscum diuino spiritu ductus secutus est, cupientibus illam ingredi apostolicæ sedis prouidentia circunspecta debito consueuit adesse præsidio Dudum siquidem f. recor. Sixtus PP. V. prædecessor noster perpetuo statuit & ordinauit iuuenes in aliquam religionem recipi non posse nec debere, nisi prius de eorum parentibus, patria, & anteacta vita & moribus diligenter inquiratur, ac compertum sit eos deuotionis, & pietatis feruore vitam religiosam sponte, & ex animo elegisse & de iis in generalibus vel prouincialibus capitulis plena & indubitata fides fieri debeat prout in literis dicti prædecessoris sexto calẽdas Decembris Pontificatus sui anno tertio confectis plenius continetur, cum autem sicut accepimus prædicta capitula, non nisi sexennij vel triennij spacio celebrari soleant animaduertentes tanti temporis mora posse pias profiteri volentium mentes tepefieri & à tãto proposito adimplendo fortan etiam abstrahi, nos ad ea remouenda, quæ religiosorum eorum propositum impedire quoquo modo possint, attenti, harum serie in Hispaniis tantum concedimus ministro & commissario generalibus ac etiam ministris prouincialibus dicti ordinis fratrum minorum de obseruantia nuncupatorum, quod extra capitulum quocunque tempore possint, & valeant recipere iuuenes ad habitum de consensu quatuor diffinitorum, vel de consensu quatuor fratrum ex antiquioribus illius domus in qua iuuenes recipiendi sint. Concedimus quoque quod ipsi coram notario vel fratres per eos ad hoc deputati possint, ac debeant ad inquisitionem huiusmodi faciendam vocare testes & ab eis recipere iuramentum, quod si à prædictis superioribus dicti ordinis, ac fratribus per superiores, vt præfertur, deputatis in præmissis contra factum fuerit, voce actiua, & passiua, necnon officiis gradibus, & honoribus, & dignitatibus quibuscunque per eos obtentis eo ipso in perpetuum priuati & tam ad illa, quam ad alia, quæcunque in posterum obtinenda perpetuo inhabiles, & incapaces, ac excommunicationis sententia innodati ipso facto existant decernentes susceptionem habitus, & professionem ac inde sequenda quæcunque valere perinde ac si iuxta tenorem dictæ constitutionis facta fuissent. Non obstantibus dicta & altera illius declaratoria, Feli. Recor. Sixti V. constitutionibus, necnon moderatione F. Recor. Gregor. XIIII. prædecessorum nostrorum, quas in omnibus aliis sub pœnis in illis contentis obseruari prorsus volumus, & mandamus ac quibuscunque aliis in contrarium facientibus. Cæterum quia difficile foret præsentes literas ad singula quoque loca vbi necesse fuerit deferri, volumus, & similiter authoritate apostolica decernimus quod præsentium trãsumptis, etiam impressis, & manu generalis seu commissarij vel procuratoris generalium dicti ordinis subscriptis, & de eorum sigillo obsignatis eadẽ fides prorsus adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris die 14. Aprilis M. D. XCII. Pontificatus nostri anno primo.

M. Vestrius Barbianus.

F. Ferdinandus Gemenez procurator generalis ordinis.

Romæ apud Paulum Bladum impressorem cameralem, 1592.

Sequi-

Sequitur bulla concessa à S.D.N.Clemente VIII. Papa illustri monasterio Sancti Stephani Salmanticensis ordinis Prædicatorum, qua concessione fruuntur aliæ religiones mendicantes in domibus, vbi adest magister studentium, cum omnia concessa vni domui ordinum mendicantium censeantur totis ipsis ordinibus indulta prout probatum est in superioribus quæstione.X.

CLemens P. VIII. ad perpetuam rei memoriam. In his quæ ad religionum propagationem spectant, authoritate nostræ partes libenter interponimus, prout in Domino salubriter conspicimus expedire, alias si quidem fe. re. Sixtus Papa V. prædecessor noster, iustis tunc suadentibus rationibus ductus sua perpetuo valitura constitutione, quæ incipit, *cum de omnibus ecclesiasticis ordinibus*, subdat. sexto cal. Decemb. Pontificatus sui, anno tertio emanata, inter alia statuit & ordinauit, vt iuuenes decimum sextum ætatis suæ annum excedentes aliquam religionem ingredi volentes, non prius ad habitum recipi, & ad professionem admitti possent, quam de eorum anteactæ vitæ, ac morum honestate, ac de legitimis natalibus, aliisq; eorum qualitatibus, tunc expressis iuridice, ita instrumenta desuper formanda, coram testibus, & notario, ad Capitula generalia, vel prouincialia, in quibus per diffinitores capituli approbarentur deferri deberent constituisset prout in eadem constitutione latius continetur. Quæ cum difficillimè adimpleri posse experientia postmodum compertum extitisset, eandem constitutionem Sixti prædecessoris fe. re. Greg. P. XIIII. & prædecessor noster moderatus fuit, vt huiusmodi receptiones & approbationes per priores quatuor domorum fierent, ita vt qui ad religionem admitti vellent, ad quatuor eiusdem religionis, quam elegissent domos accederent, & ab earundem Prioribus approbationem deferrent, vt in aliqua ipsarum domorum recipi possent. Denique Sixtus V. ordini fratrum minorum concessit, vt huiusmodi recipiendorum approbationes per quatuor fratres ex antiquioribus eiusdem domus in qua habitum peterent à diffinitoribus nominatos fieri possent, ipsique quatuor antiquiores nominati ad inquisitionem faciendam procedere, ac ad hunc effectum testes vocare, & ab eis iuramentum recipere coram tabellione, & alia requisita facere valerent, prout in dictis eorundem prædecessorum literis plenius continetur. Cum autem sicut pro parte dilectorum filiorum, prioris. & conuentus domus S. Stephani Salmantini ordinis fratrum Prædicatorum, nobis expositum fuit, eidem priori, & conuentui, per dictum Sixtum prædecessorem: ad petitionem & supplicationem bo. me. Antonij tituli Sanctorum Ioannis, & Pauli Presbyteri. Cardinalis Carrafæ nuncupati, viuæ vocis oraculo indultum fuerit. vt instrumenta per tabellionem coram testibus facta super qualitatibus iuuenum in dictum conuentum ad habitum recipi petentium, per priorem, seu præsidentem, ac sub priorem magistrum nouitiorum, & magistrum studentium, eiusdem domus iuridice approbari, vel reprobari deberent. Cumque huiusmodi receptionis. forma facilior, & commodior existat, quam aliæ supradictæ, nihilominus hanc etiam multa incommoda pati compertum est, multósque à religionis ingressu, diuersis rationibus propterea arceri, atque à proposito abduci, & ea de causa religiosorum numerus in dies minui. Quod si eisdem priori, & conuentui licitum esset iuuenes huiusmodi religionis habitum ibi suscipere volentes præuio tantum ipsorum iuramento se non esse criminosos rationibus obligatos. à quibus non possent faciliter expediri, nec furto, latrocinio aut homicidio notatos, nec aliis impedimentis, in dicta bulla Sixti V. contentis detineri ad habitum admittere, postea intra tempus probationis, de eisdem qualitatibus inquisitionem, & indagationem iuxta indultum Sixti V. scriptum viuæ vocis oraculo concessum facere. ex hoc profecto domus præfata, quæ valde insignis extitit pristino splendori, cum religiosorum propagatione, & diuini cultus augmento restitueretur. ideo nobis dictorum prioris, & conuentus nomine fuit humiliter supplicatum, vt in præmissis opportune prouidere de benignitate apostolica dignaremur Nos igitur qui religiosorum propagationem, & diuini cultus augmentum quantum cum Domino possumus libenter procuramus, singularum literarum præfatarum tenorea præsentibus pro expressis habentes, ac priorem, ac conuentum præfatum singulares personas à quibusuis excommunicationis suspensionis, vel interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis censuris, & pœnis, à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis. si quib⁹ quomodolibet innodatæ existunt, ad effectum præsentiũ duntaxat ad consequendum, harum serie absoluentes, & absolutos fore censentes huiusmodi supplicationibus inclinati, de venerabilis fratris nostri Michaelis Epi. Albaneñ. Cardinalis Alexandrini nuncupati, ordinis Prædicatorum protectoris, consilio, eisdem priori & conuentui, *nunc & pro tempore existentibus, vt quoscunque iuuenes, etiam decimum sextum ætatis suæ annum excedentes ad habitum in eodem conuentu admitti petentes, recepto ab eis iuramento, quod criminosi, rationibus vt præfertur obligati, furto, latrocinio, aut homicidio notati, aut aliis impedimentis in dicta bulla Sixti V. contentis detenti non sint, recipere ac postea per aliquem eiusdem conuentus religiosorum, ad hoc deputatum ad inuestigationem anteactæ illorum vitæ, ac morum, & reliquorum præmissorũ, absque strepitu iudicario, sed per scrutinium secretum procedi facere, qui ad hoc deputatus processum, & informationem captam dictis priori, seu præsidenti, ac superiori, & magistro nouitiorum, & studentium, à quibus approbari, & reprobari possit, referre fideliter debeat, libere, & licite possint, & valeant auth. Apost. tenore præsentium concedimus, & indulgemus.* Decernentes præsentes literas de nullitatis vitio, aut intentionis nostræ, vel alio quopiam defectu; notari vel impugnari, aut quomodolibet infringi, suspendi, limitari, vel retractari aut in ius vel controuersiam reuocari nullatenus posse, sed semper validas, & efficaces existere, & fore, ac ita perpetuo in eodem cõuentu obseruari debere, sicque per quoscunque iudices, ordinarios, aut delegatos etiam causarum palatij apostolici auditores, sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate, & authoritate, iudicari & diffiniri debere, ac irritum & inane, quicquid secus super his à quoquam quauis authoritate, scienter. vel ignoranter contigerit attentari, non obstantibus præmissis, ac apostolicis constitutionibus, & ordinationibus, ac eiusdem conuentus & iuramento confirmatione Apo. vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegiis indultis, & literis Apost. in contrarium præmissorum, quomodolibet concessis, cõfirmatis, & approbatis. Quibus omnibus, & singulis eorum tenores præsentibus pro expressis habentes, hac. vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis

tariis quibuscunque. Datis Romæ apud Sanctum Marcum sub annulo piscatoris, die x. Septembris. M. DXCVII. Pontificatus nostri, anno sexto.

M. Vestrius Barbianus.

QVÆSTIO LV.

De reliquiis sanctorum, in tres articulos diuisa.

Circa quam queruntur tria.

1 *Qvomodo reliquiæ sanctorum sint adorandæ.*
2 *Cuius authoritate possunt transferri sanctorum reliquiæ de vno loco in alium.*
3 *Vtrum Agnus Dei possit depingi, & vendi.*

ARTICVLVS I.

Quomodo reliquiæ sanctorum sint adorandæ.

[a] *Conc. Trid. sess. 25. de refor. in decreto de inuocatione dat. de reliq. sanct.*

RESpondeo dicendum, quod Concilium [a] Tridentinum definiuit sanctorum Martyrum & aliorum cum Christo viuentium sancta corpora, quæ viua membra fuerunt Christi, & templum Spiritus sancti ab ipso ad æternam vitam suscitanda, & glorificanda à fidelibus esse veneranda, per quæ multa beneficia, à Deo hominibus præstantur, ita vt affirmantes sanctorum reliquiis venerationem, atque honorem non deberi vel eas aliáque sacra monumenta à fidelibus inutiliter honorari, atque eorum opis impetrandæ causa sanctorum memorias frustra frequentari omnino damnandos esse, prout iam pridem eos damnauit, & nũc etiam damnat ecclesia, & ita in synodo [b] Magunt. celebrato anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo nono dicitur, reliquias etiam sanctorum velut diuinæ gratiæ olim receptacula & verissima Christi membra & pura spiritus sancti domicilia monamus in ecclesiis nostris, vel ob id proponendas & religiosa pietate venerandas, vt per eas fideles commoniti discant virtutem, & fidem sanctorum imitari, & alicubi in his sanguinolentas notas, & pro fidei Christi tolerati Martyrij vestigia cernentes admoneantur, spem fidei nostræ non esse inanem pro qua omnia dira pati sancti Martyres in animum sibi induxerunt, quorum exemplo ipsi etiam ad aduersitarum omnium tolerantiam animentur, quam venerationem secundum doctissimum & acutissimum Burgensem vaticinatus nobis fuit Isaias,[c] in his verbis, *Et annunciabunt gloriam gentibus, & adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino in equis, & in quadrigis, & in lecticis, & in mulis, & in curribus ad montem sanctum meum Hierusalem dicit Dominus, quomodo si inferant filij Israel munus in vase mundo in domum Domini*, quæ Isaiæ authoritas ait Burgensis est exponenda de martyribus Christi Domini, qui in diuersis partibus mundi fuerunt pro testimonio Dei interfecti, quorum corpora seu ossa, adducuntur frequenter de cunctis gentibus in equis & quadrigis, scilicet, honorifice & diuersis & variis modis ad montem sanctum meum Hierusalem, scilicet, ecclesiam, & ait Isaias. *quomodo si inferant filij Israel munus in vase mundo in domum Domini*, in quibus verbis significare vult, quod tanta fiet veneratio reliquiis sanctorum in ecclesia sicut olim fiebat in templo, cum aliquod munus solennissimum

[b] *Magunt. c. 43.*

[c] *Isa. 66.*

ibi offerebatur, & in hoc innuit Propheta quoddam notabile pertinens ad perfectionem noui status in lege gratiæ in lege enim veteri corpora, seu ossa mortuorum erant immunda in tantum, quod contaminabatur sacerdos per contactum mortuorum, vt in libro [d] Leuitici patet, sed in lege noua, hoc non habetur, imo reliquias sanctorum in altaribus ponuntur, & in vasis mundissimis collocantur, & minime immunda iudicantur, sed vt munus solennissimum & grauissimum coram Christo Domino offeruntur. Differentiæ autem ratio inter legẽ nouam & veterem ea esse potest, quia animæ defunctorum in lege veteri quantũcunque sanctæ fuissẽt à diuina visione separabantur, vnde & corpora eorum merito separanda erant à sanctuario, cuius oppositum est in lege noua, in qua animæ sanctorum beatifice Deo coniũguntur, vnde ad perfectionem sui status pertinet, vt eorum corpora & reliquiæ à fidelibus venerentur, & ita reliquiæ sanctorum sunt reuerenter obseruandæ, & si sunt antiquæ extra capsam ostendi non debent, prout in quadam decretali [e] præcipitur, & ratio huius prohibitionis secundum Abbatem [f] est, quia cum ostenduntur extra capsam ossa nuda & vetera & antiqua multorum deuotio tepescit, & datur detractoribus causa obloquendi. Dicent enim, quod si fuisset sanctus ossa non fuissent sic dispersa, non aduertẽtes, quod omnibus puris hominibus generaliter dictum est, cinis es & in cinerem reuerteris, ab hac tamen vniuersali lege excipitur Beata Virgo Maria, prout tenet vniuersalis ecclesia & tradit doctissimus [g] Cordoua. Vnde ego propriis oculis vidi in festo canonizationis Sancti Didaci nostræ sacræ religionis alumni, quæ Compluti fuit celebrata de consilio & mandato inuictissimi, & Christianissimi Philippi Secũdi Regis Hispaniarum, vt facies corporis sancti velo obtẽderetur tempore quo eius charissimus filius Princeps adhuc puerulus (nũc Philippus Tertius Rex Hispaniarum) ad adorandũm corpus sanctum accedere debebat, & hoc nõ alia ratione nisi vt ipse non videret extremitatem nasi, & labiorum sancti consumpta, sed occuparetur in visione totius corporis inconsumpti, & integri & miro & cœlesti odore refecti, odorem suauissimum suauitatis dantis, & occuparetur in visione corporis rubicundi, quod ego vidi, palpaui, & osculatus fui, vt hac sola visione imbutus magis in deuotione, & veneratione Christianissimus Princeps inflammaretur, & à deformatione extremitatis nasi & labiorum minimè à tali feruore retraheretur, & ita comparatum fuit, vt ipse Christianissimus Princeps odore taliũ vnguentorum tractus, sit modo Rex deuotione huius sancti maxime affectus, cuius affectu omnes suos subditos ad eandem deuotionem incitat & prouocat, & monasterium discalciatorum, quod cum primum ingressus vallisolletum est ædificari mandauit Sancto Didaco consecrari præcepit.

[d] *Leuit. 11. ca.*

[e] *c. 2. de reliquiis & vener. sanct.*

[f] *Abbas in d. c. 2 n. 1.*

[g] *Cord. lib. 2. quæst. q. 17. p. 150 col. 1.*

Reliquiæ de nouo inuentæ non sunt venerandæ in publico sine authoritate sedis Apostolicæ, vt in dicta [h] decretali præcipitur vbi glossa intelligendo omnino nouis, secus si essent reliquiæ sanctorum approbatorum: nam quando certum est quod sunt reliquiæ sancti canonizati bene possunt sine authoritate Papæ in publico venerari, eo enim quod sanctum canonizauit concedit, omnes eius reliquias, publice posse venerari, quando autem oritur aliqua dubitatio tunc habet locum decisio præfatæ decretalis, vt non venerentur publicè sine authoritate Papæ, priuatim autem veneratione quadam virtuali non prohibet Summus Pontifex, has reliquias venerari.

[h] *d. c. 2.*

ARTICVLVS II.

Cuius authoritate possunt transferri sanctorum reliquiæ de vno loco in alium.

RESPONDEO dicendo, quod reliquiæ sanctorum authoritate Papæ, vel Episcopi, vel sanctæ synodi, prout in quodam canone [a] mandatur debent transferri, quod intelligunt Doctores esse verum loquendo de corporibus sanctorum traditis perpetuæ sepulturæ iuxta terminos cuiusdam legis [b] nisi necessitas immineat, quia tunc authoritate præsidis prouinciæ iuxta aliam legem, [c] quando autem non sunt tradita sepulturæ, bene transferri possunt sine alicuius authoritate ad aliam locum religiosum, vt in alia lege [d] conceditur, & cum sæpe à Summis Pontificibus censuræ promulgentur contra has portantes ab vrbe aliquas reliquias concessit *Alexāder Sextus fratribus minoribus, vt possint sine scrupulo alicuius censuræ mittere reliquias extra vrbē pro consecratione altarium, & lapides cuiuscunque generis sine consecratos, siue non*, ita refertur in monumentis [e] ordinū, & viuæ vocis oraculo concessit Pius V. vt quas reliquias ab amicis possunt habere religiosi Societatis absolute extra vrbem fas esset mittere, ita in compendio [f] Societatis refertur.

[a] *c. corpora de consecra. dist. 1*
[b] *l. vlt. C. de relig. & sump. funer.*
[c] *l. 1. eod. ti.*
[d] *l. si nec dum eod. ti.*
[e] *in 1. impr. fo. 90. conc. 594.*
[f] *Com. Societ. ti. reliquia.*

ARTICVLVS III.

Vtrum Agnus Dei possit depingi & vendi.

RESPONDEO dicendo, quod *Gregorius Tertius decimus anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo secundo, octauo calendas Iunij. Pontificatus sui anno primo, in constitutione [g] quæ incipit. omnis certe studio statuit, & ordinauit ac sub excommunicationis pœna ipso facto prohibuit & interdixit ne quisquam siue vir, siue mulier secularis, aut ecclesiasticus etiam regularis ordinis ille sit & cuiuscunque gradus conditionis status nomine dignitate & honore præcellat posthac in perpetuum Agnus Dei per Romanum Pontificem pro tempore existentem benedictos depingere inficere minio aurato vel aureum, aut colorem aliquē illis imponere, aut quidquam aliud superinducere, neque depingi, aut inaurari facere, neque illos venales proponere seu tenere quouis prætextu qualibétue de causa audeant verum albos, & mundos Agnum illum purum & innocentem repræsentantes qui occisus pretiosissimo sanguine suo nos redemit, & decenter ac reuerenter à cunctis haberi deferri & custodiri præcepit, & ita ab omnibus fieri, & censeri debere decreuit, & mandauit omnibus singulorum locorum ordinarijs per vniuersum Christianum orbem constitutis eorúmque vicarijs in ipsis synodalibus generalibus, vt præsentem constitutionem, & prohibitionem in suis quisque ciuitatibus diocesibus statim publicari*, procuraret, ita vt ad omnium notitiam quam primum peruenire possit.

[g] *habet. inter const. Apost. Greg. const. 1.*

Circa quam constitutionem notandum est, quod non vidi illam seruari in his Hispaniarum partibus ab omnibus, licet aliqui habentes aliqualem huius constitutionis notitiam eam transgredi formident, quæ à Dominis Episcopis deberet certe publicari, vt ad omnium notitiam perueniret, & ab omnibus obseruaretur ea obseruantia, qua Summus Pontifex Gregorius Decimus tertius iustissime præcipit ab omnibus custodiri.

Circa hanc quæstionem vide, quæ supra habes in Tomo [h] secundo.

[h] *in q. 110.*

QVÆSTIO LVI.

De restitutione in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *QVid sit restitutio & quotuplex.*

2 *Vtrum monasterium possit impetrare beneficium restitutionis eo quod priuatur quibusdam bonis sibi relictis, ne super his aliqua alienatio & hypotheca fieret, aut aliquis census constitueretur sub pœna quod si talis alienatio aut census constitutio fieret ad illud monasterium pertineret.*

3 *Vtrum is qui contraxit cum monacho absque licentia prælati sit obligatus restituere monasterio rem ex illo contractu acquisitam.*

4 *Vtrum bona incerta quæ habent nouitij possint applicari, & restitui monasterijs in quibus sumunt habitum.*

ARTICVLVS I.

Quid sit restitutio & quotuplex.

RESPONDEO dicendo, certissimum esse lege naturali diuina. & humana restitutionem ablati necessariam esse ad peccati dimissionem. & cum regulares propter Deum omnia reliquerint oportet de restitutione aliquid agere, ne ipsi restitutionibus implicati peccatis innodentur, pro quorū remissione ad religionem confugerunt, & sciendum est restitutionem læsioni opponi, nam & ea illud reddit, quod læsio abstulerat, vt dicitur in aliquibus legibus. & tradit [h] Bartolus, ideo restitutio de qua agimus est, illius redditio quæ ablata est, secundum D. [i] Thomam, qui probat eam ad iustitiam commutatiuam pertinere, etenim sicut acceptio rei alienæ actus est iniustitiæ circa commutationem, ita & restitutio, quæ ei opponitur erit actus iustitiæ commutatiuæ, cum per intelligētiam vnius contrariorum cognoscatur & alterum, & vis eius percipiatur, prout in malis doctrinæ suæ locis nobis scriptum reliquit [k] Aristotel. quod Dynus iuris consultus optime adnotauit, in commutatiua autem iustitiā potissime attenditur damni per acceptionē illati compensatio per redditionem, & æqualitatē quēadmodum ex eadem [l] Aristotelica constat doctrina. Damnum vero infertur alicui varijs modis, per occupationem iniquam propriæ rei, per eiusdē rei detentionem, atque item per impedimentum ne quis assequatur, quod ei debitum est, In summa reducitur læsio his modis cōtingens ad alicuius boni priuationem. cum is qui detinet rem alienam, aut alteri debitam eam videatur ab altero abstulisse, & eadem ratione, qui impedit ne quis assequatur bonum aliquod plane dicitur bonū hoc ab altero auferre, prout resoluit doctissimus [m] Couarruuias dicens, quod restitutio aliquas habet radices à quibus deducitur ab acceptione, scilicet, aut à re accepta. Ab acceptione tunc procedit quando quis ratione solius acceptationis tenetur alteri reddere, quod sumum est, aut est ei debitum, vt in causis mutui depositi, furti, rapinæ, & similibus. A re accepta tunc deducitur restitutio, quoties quis rem alienam, aut alteri debitam habet sicut diligenter tradiderunt D. [n] Thomas, Caietanus, & Soto.

Duplex autem est restitutio, prima est qua prior status totaliter innouatur, & sic dicitur restitutio in integrū, qua redditur possessio rei, aut æquiualentis & fructus pristinum ius & omnia, quæ à iurisperitis dicitur esse prioris status vel iuris reintegratio, per quam subuenitur minoribus Ecclesiis, & monasteriis,

[h] *l. quod si minus § vet. ff. de minor.*
[i] *C. si aduersus venditionem Bar. in l. qui pro. ff. de preca.*
[i] *D. Tho. 2. 2. q. 62. ar. 1.*
[k] *Ari. 1. topic. & 4. Ethic.*
[l] *c. 1. & 2. lo. ad. Theo. de Dynus in reg. possess.*
[l] *Arist. lib. 5. ethic.*
[m] *Couar. reg. possess. 2. p. in initio*
[n] *D. Tho. & Caiet. 2. 2. q. 62. ar. 6. Sot. li. 4. de iust. q. 7. ar. 7*

tis,& de ea in [a] iure late agitur,& de hac dicimus in articulo primo huius quæstionis,secunda est,qua prior status non renouatur in totum , sed solum rei possessio , vel æquiualentis per quam satis fit de re ablata & damno,& interesse, quæ aliquando significatur nomine redditionis, vt patet ex iure [b] aliquando vero nomine satisfactionis vt dicitur in quadam decretali,& de hac agemus in secundo, & alius articulus huius quæstionis.

[a] l. 2. C. de sti. tra poss. ca. audiens de in integrū restitut.

[b] c. cum in de vsuris c. literas de captoribus.

ARTICVLVS II.

Vtrum monasterium possit impetrare beneficium restitutionis eo quod priuatur quibusdam bonis sibi relictis,ne super his aliqua alienatio, & hypotheca fieret, aut aliquis census constitueretur sub pœna,quod si talis alienatio aut census constitutio fieret ad illud monasterium pertineret.

RESpondeo dicendo , quod Doctor Ioannes [c] Gutierrez , hanc quæstionem dubiam esse putat, & vtranque partem posse controuerti,sed tandem se resoluens , ait , quod in casu proposito monasterio competit restitutio in integrum aduersus dictam alienationem , & census cōstitutionem à se factam contra prohibitionem testatoris nē incurrat dictam pœnam priuationis , quia minor institutus hæres restituitur aduersus substitutum , vt in iure [d] probatur,ergo in proposito , cū dictum monasteriū fuerit institutum,quod æquiparatur minori,&aliud monasteriū fuerit substitutū , quod æquiparatur similiter minori,vt dicitur in iure,[e] & infra probabitur merito monasteriū institutum restituitur contra monasteriū substitutum , quia priuilegiatus certans de damno euitando bene vtitur priuilegio restitutionis contra pariter priuilegiatum certantem de lucro captando , vt multis allegatis iuribus, tradit [f] Iason, & allegando alios Couarruuias , sed certum est, quod monasterium prædictum agit de damno euitādo,quia sibi fuerūt pure dicta bona relicta cū prædicta prohibitione pro sui , verbi gratia dotatione erectione , & sustentatione quibus sempe vsus fuit,atque nunc fruitur sicque sunt effecta proprium patrimonium,& in eorum dominio radicata, & licet per contrauentionem prædictam competat,& sit quæsitum ius alteri monasterio,& bona alienata propria ipsius efficiantur , non sunt tamen radicata in eius monasterij substituti patrimonio neque ipsa vnquam habuit realiter, & sic agit tantū de lucro sibi delato captando , non vero de damno euitando,vnde præferendum est monasteriū agens de hoc damno euitando.

[c] Gutier li. 2. prac.q.113.

[d] l. & si fin. §. sed quod Papinianus & ibi in l. quod si minor §. Scæuola ff. de minorib.

[e] l. orphanotrophos & ibi Bal. C. de Episc. et cler.

[f] l. verū §. fin. ff. de minoribus DD. in ca. in præsēt. de probatio Ias. & cæteri in auth. quas actiones C. de sacros. eccle Coua. in pra.qq. c.7.n. 4. & in reg. possesso. p.2.§. 2.n.4.

Secundò probatur hæc pars ex quadam lege,[g] in qua minori competit restitutio in integrum,vt hæreditatem sibi relictam consequatur,aduersus propriā negligentiā,& licet ille textus loquatur in minori , idem tamen dicendum est in causa vel loco pio cum minori æquiparetur,vt dictum est supra & probat late Euerardus,[h] & confirmatur,quia minor restituitur aduersus propriā negligentiam non soluendi canonem in trienio, ne incidat in cōmissum, vt tenet Specul. [i] & refert & tenet alios allegās Iaf.

[g] l. 3. § sed si hæres ff. de minori.

[h] Euerar. in argumentis leg. c. 51.

[i] Specul. ti. de emphyt. §. nūc aliqua q. 15. nu. 25 & ad Ias. in l. 2. nu 19 C. de iur. Emphy.

Tertiò probatur, quia ecclesia semper quod læditur restituitur intra quadriennium , vt [k] dicitur in quadam decretali vbi Abbas & Doctores comuniter, sed hic læderetur enormissime monasteriū si cogeretur carere toto legato propter prædictam alienationem,aut census cōstitutionē super ea factā ergo restitui debuit in integrum non solum intra quadriēniū à die dictæ alienationis & cōstitutionis census,verum etiam intra triginta annos iuxta quādam egregiam legem [l] partitarum vbi doctissimus Gregorius Lopez.

[k] ca. 1. de in integrū restitu.

[l] l. fi. ti. 19. p. 9. vbi Greg.

Quid pluralhane opinionē intelligunt ex nostris,scilicet,in hæreditate relicta hospitali sub conditione,vt bona ipsi relicta non possint aliquo modo vel causa per rectores dicti hospitalis siue per aliam personā vendi alienari vel permutari,vel donari,& si contra facerent , quod dictū hospitali caderet à dictis legatis & quolibet eorum tenet [m] Angelus existimans,quod si contra voluntatē testatoris fieret alienatio ecclesia potest contra prælatū habere recursum ad damna, & interesse, & ita poterit agere hoc casu hospitale contra suū rectorem, qui alienauit vel vendidit contra voluntatē testatoris,& si contra eum non potest sibi bene esse cōsultum poterit petere restitutionē in integrū aduersus tales alienationes, si tempora ad id præstituta à iure patiantur,hoc est si nondū est elapsum trienniū datū à iure [n] ad petendam dictā restitutionē,sed in proposito non potast esse bane consultum primo monasterio contra alterum monasterium substitutū nisi in integrum restituatur , cum non possit agere contra alienantes,quia sunt monachi, & bona propria minime habent & per talem in integrū restitutionem,cum dictis bonis manebit , tantum enim affert restitutio , quantum abstulit læsio , sed si quis dicat,quod in casu Angeli prædicto non fuit substituta causa pia in euentum alienationis,siue contrauentionis voluntati testatoris, prout supponitur, quod fuit in nostro casu,substitutum verbis directis secundum monasterium , cui statim per dictā census constitutionem, videtur ius quæsitum, & sic videtur,quod in eo non competat restitutio aduersus aliud monasterium quod est pariter priuilegiatum, cum etiam agat de damno euitando,respōdeo breuiter , adhuc idē esse etiam si sit substitutus alius locus pius,vt expresse decidit [o] Bald. vbi eius editio, ait, testator reliquit monasterio S. Petri hæreditatē suam sub conditione construēdi hospitale intra annum,&quod si dictū hospitale non fuerit intra terminum cōstructū hæreditas debeat pertinere ad hospitale misericordiæ de Perusio, quæritur nunquid si monasterium dictum hospitale non construxerit intra annum possit restitui in integrum tanquā læsum, & quamuis Baldus , primo fluctuet allegans pro, & contra tandem affirmat verius videri cōcludendum,quod monasterium possit in integrū restitui,nisi ipsum fuerit in dolo,quia cum sciret,& posset,noluit conditioni parere, & quia contra dolum etiam in omittendo datur restitutio, & Baldum sequuntur [p] Alexād.et, & Romanus, vbi eius additionator admiratur, quod non allegauerit [q] legem ad hoc singularem , quæ licet loquatur de minoribus, idē ait ex dictis in pio loco,& ita dicit se vidisse per illam legē iudicatū , quam opinionē sequuntur Angelus,[r] Ancharranus,& Nicolaus Euerardus loquēs expresse in præiudicium alterius pij loci.

[m] Ange. consil. 195.n.2. & 3.

[n] l. 1. ff. de integrum restit.

[o] Bald. in l. Papillo C. de repudiand. vel abstin hæred. & additio vbi in huiusmodi quæst.

[p] Alex. in d. l. Pupillo n. 9. Roma. singu. 93.

[q] l. 3 § sed si hæres ff. de minoribus.

[r] Angel. in l. in solum circa vlt charta ff. de verbo. ob.l. An. hoc consi. 158. Euerar. in cen. leg. ca. 31. nu. 2.n.102.

Aduertendum tamen,quod dolus contra monasterium institutum, vt eidem non cōpetat prædicta in integrū restitutio iuxta opinionem Baldi non est præsumēdus in proposito,vt in regula iuris [s] vulgari probatur præ maxime , cū monachi prædicti monasterij forsan successerint in ius aliorū,qui nō sunt de illis,qui dictā alienationē fecerunt,neq; censum constituerūt super dicta bona,sed eis successerūt,& iustā causā habenti ignorātiæ,& licet præsumeretur dolus cōtra eos,eo quod sit credendū,vel in veritate probetur,penes se fuisse,& esse testamētū,in quo dicta alienatio , & census cōstitutio prohibeatur sub prædicta pœna, & sic quod,sciuerit,prædictā in prohibitionē,quia habens penes se instrumenta præsumitur

[s] l. quoties §. qui dolo ff. de probat.

mitur scire omnia in eo contenta, vt tradit Thomas [a] Grammaticus, & alios allegans Craueta, adhuc hic dolus, cum sit præsumptus, & de præterito non sufficeret, quia contra ipsum competit etiam in integrum restitutio, vt notant [b] Doctores, & tradit Bartolus, & alios allegans, decisio Pedemontana resolutis, & hoc maxime procedit si monasterium fuerit monialium, nam cum sint expertes literarum tempore constitutionis census ignorasse præsumuntur prædictam prohibitionem, quamuis penes se reperiretur dictum instrumentum.

[a] Gram. dec. 103. n. 31. & 33. Craue. cons. 71. n. 39.
[b] DD in l. non sf. de addendo Bar. in l. annulatum n. 2 ff. de muneribus decisio Pedemo. 87. n. 3. & 4.

At contra prædicta tenet doctissimus Bernardus [c] Diaz de Lugo, dicens, quod imo ecclesia non restituitur contra alteram ecclesiam, quia priuilegiatus cōtra pariter priuilegiatum non gaudet suo priuilegio, nisi quando certat de damno vitando, vt dicitur in quadam lege, [d] sed certum est quod Ecclesia negligendo adimplere conditionem non dicitur pati damnum, quia illud ius conditionale non erat sibi quæsitum ante conditionem impletam iuxta aliam legem, [e] & sic Ecclesia, quæ peteret restitutionem diceretur certare de lucro amisso capiãdo, ecclesia vero contra quã peteretur videretur agere de damno, quia agit de iure iam sibi quæsito eũ certet de lucro eradicato, quod admittere est damnum iuxta quandam glossam communiter receptam secundum [f] Iasonem & Dominũ Antoniũ de Padilla.

[c] Lugo. 190. in 3 similis.
[d] l. verum §. ff. de minor.
[e] L. vnica. § fin. autem. C. de caducis tollend.

At respondetur, quod hoc fundamentũ in nostro proposito cessat, in quo non conditionaliter, sed pure fuerunt relicta prædicta bona monasteria præfato adiecto præcepto de non alienando, vt supra visum est, sicque præfata fuerunt adquisita pure prædicto monasterio pro sui dotatione & sustentatione & illa semper libere, & quiete tenuit atque possedit, sicque vere certat de damno euitando, monasterium autem illud substitutum nunquam habuit, neque possedit hæc bona, sed tantum habet ius ad rem idque reuocabile per restitutionem, quare non tam de damno euitando sicut monasterium primum agere videtur, sed potius de lucro sit adquisito capiando quorum non est par ratio præmaxime quod opinio communis glossæ præfatæ, quæ habet quod admittere lucrum iam radicatum est damnum non procedit quando lucrum istud quæsitum reuertitur ad eum à quo processerat, vt sentit quædam glossa [g] quam sequitur Iason, & cōmendat Tiraquellus, & Antonius de Padilla, præterea etiamsi dictum monasterium non ageret de dãno euitando, adhuc superiora locum haberent, quia & si ambo monasteria lædantur, prius tamen monasterium damnum pateretur, maxime si non restitueretur, ergo restitui debet etiam contra pariter priuilegia tum tutta tradita per Couaruuiam.[h]

[f] glo. in L. § quia propterea quid in ante grã ff. de ut nere actionque priuato Ias. in l. reprehenda insi n. 4. C. de consti. instituta. Padillam l. § n. 7. C. de iure & facti igno.
[g] glo. in v. est prohibitus in l. si vt stipulatio ff. de v. oblig. vbi Iason n. 4. Tiraq. in l. si vnquã v. de natione largitas 519. C. de reuoca. donatio Padilla in d. L. n. 8.
[h] Coua. 2. pa. reg. possess. §. 2. n. 4.

Sed circa prædicta fortiter arguitur, quia testator primo legauit dicta bona dicto monasterio sciens, vel scire debens posse ipsum fungere iure minoris & nihilominus per contrauentionem sui præcepti voluit statim dicta bona pertinere & transferri ad aliud monasterium, & sic vltra processit & hæreditatem in aliud transtulit, vnde restitutio non datur restitutio, quia ea quæ ad testatore gerũtur pro disciplina regulari non decet in irritum reuocari, argumento eorum quæ in [i] iure notantur, in quo probatur, quod vbi testator sibi promidit standum esse ei, quod statuitur, quia in hoc casu, hic non est pœna, neque damnum monasterij, sed fauorabilis executio vltimæ voluntatis, quæ non debet alterari, neque violari, vt dicitur in quadam Clementina. [k] Item, quia esset restituere ad lucrum, cum in iuria testatoris, & ad talia lucra non pertinet, neque competit restitutio, vt dicitur in iure, [l] item, quia si

[i] L. ea quæ à par. C. de restitu. l. libert §. Lucius ff. de annuis legat.
[k] Clem. quia contingit de religio domi.
[l] §. seruandum ex quibus cau. si mau.

aliud diceremus, iam monasteriũ primum haberet, in hoc casu dicta bona contra voluntatem testatoris, quæ nunquam adimpleretur, neque ad effectũ perduceretur, etiamsi prædictæ res alienentur contra expressam conditionem ipsius, si ipsis alienantibus competeret restitutio ad hoc.

Sed respondetur, quod omnia supradicta procedunt restitutione non petita aduersus prædictã læsionem quam petere testator non prohib[...], neque visus est prohibere, quia nemo potest ag[...], quod leges in suo testamento locum non habeant, vt in iure [m] dicitur: imo in dubio visus est testator se conformare cum dispositiones iuris communis, vt probant iura, [n] sed iura vbique proclamant, tam ciuilia quam canonica minorem & Ecclesiam testium debere aduersus læsionem non modicam.

[m] L. nemo po. test cum simi libus ff. de leg. tia. 2.
[n] L. heredes mei §. cũ ita ff. ad Trebel.

Nec obstat, quod si voluntas testatoris esset illusoria, & absque effectu, quia respond eo quod transacto tempore petendæ restitutionis poterit habere effectum voluntas testatoris impleta, item & etiam si bis cõtra eam ventum fuerit, & semel concessa dicta restitutio, nam iterum non cædetur, vt in toto titulo, si sæpius in integrum restitui fuerit postulata.

His tamen est superaddendum, *quod si qua læsio in bonis & rebus monasteriorũ ordinis per quasuis cuiuscunque status gradus habitus seu conditionis ecclesiastica seu secularis mundana vel regularis personam etiamsi culpa prælatorum monachorum seu procuratorum facta fuerit ipso iure rescinduntur, neque opus est aliquam in integrum restitutionem a quoquam super eam quomodolibet interpretare, & hoc ius, & priuilegium trahuntur ad præterita nondum decisa præsentia & futura, ita concessit Ioannes XXII. congregationi montis Oliueti:* ita refertur in compendio [o] ordinis Cistercien sis, & in compendio Societatis Iesu, circa quod priuilegium est nota dum quod ipsa læsio attento iure communi non rescinditur post quadragiota annos post quos præscribitur contra res ecclesiæ, prout in superioribus dictum est, dixi attento iure communi quia attentis priuilegiis, de quibus in superioribus fecimus mentionem contra bona & iura monasteriorum non præscribitur nisi per spatium centum annorum sicut præscribitur contra res & iura Ecclesiæ Romanæ.

[o] Compendio cister. su. resti. in integ. & So cietatis eodem tit. §. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum is qui contraxit cum monacho absque licentia prælati sit obligatus restituere monasterio rẽ ex illo contractu adquisitam.

Respondeo dicendo, quod hoc dubium à Doctoribus in simili casu ventilatur vtrum, scilicet is qui contraxit cum muliere absque licentia viri sit obligatus, restituere rem ex illo contractu adquisitam, & omnes concludunt in foro exteriori teneri, in foro autem conscientiæ contrariam tenent Tiraquellus, [p] & Soto, sed contrariam opinionem sequens alios tenet [q] Couarruuias, nam lex iusta, quæ participaliter non se fundat in præsumptione seruanda est, non solum in foro exteriori, sed etiam in foro conscientiæ, quam opinionẽ tenet [r] Palatius Rubius dicens, quod licentia viri in cõtractu mulieris per eandem legẽ est de substantia actus, vnde ea omissa contractus est nullus & idem tenẽt Cifuentes, [s] nam secundum Bartolum dicit, quod quando lex restituit aliqui præcipiendo ne aliquid fiat dirigendo præceptum ad personas, ne contrahant, vel ad vnum, tunc non valet contractus, neque ex [...] oritur obligatio ciuilis neque naturalis, & in nostro casu à fortiori, hoc est asserendum cum religiosus, nullam administrationem, neque dominium habet ratione suæ professionis, & quidquid adquirit monasterio adquirit.

[p] Tira post le ges conub. glo. n. 21. Soto lib. 4. de iust q. 7. ar. 3.
[q] Couar. in 4. p. 2. ca. 3. §. 7. in fin.
[r] Pala. Rub. in l. 55. Tauri n. 17.
[s] Cifuent. in d. l. 55.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum bona incerta quæ habent nouitij possint applicari & restitui monasterijs, in quibus sumunt habitum.

RE spondeo dicendo, quod *Sixtus IIII. concessit magistro generali & prioribus prouincialibus, ac prioribus localibus ordinis fratrum Carmelitarum, vt singuli eorum in locis sibi commissis possint & valeant in pios vsus conuertere bona quæ nouitij ad ordinem prædictum venientes tenentur restituere diuersis personis, quæ sciri & inueniri non possunt*, ita in monumentis[a] refertur.

[a] in 1. impr. fo. 203. & in 2. fo. 189.

Et Clemens IIII. concessit quod si aliqui habitum fratrum minorum assumentes diuersis personis, quæ sciri & inueniri non possunt aliqua bona restituere teneantur possint ministri & custodes & vicarij eorum singuli in locis sibi commissis bona ipsa in pios vsus conuertere, prout secundum Deum vidarint expedire, ita habetur in ordinis monumentis.[b]

[b] in 1. impr. fo. 58. & in 2. fo. 131. conc. 539.

Circa quas constitutiones est notandum quod pro fratribus minoribus priuilegium continent, cum ipsi secundum eorum[c] regulam teneantur, remittere liberos nouitios, vt disponant de suis rebus temporalibus, secundum quod Deus illis inspirauit, quæ bona incerta licet non sint sua in eorum tamen professione sunt, & ad eos pertinet eurum dispositio ea eleemosynaliter erogando libere pauperibus quos elegarint, pro alijs autem religionibus solum ad sedandas lites maxime deseruiunt, cũ lis sit verum ad Episcopos huiusmodi incertorum restitutio pertineat, an ad ipsos restituere obligatos de quo agit Nauarrus[d] dicens, non pertinere regulariter hoc ad Episcopos, imo ait quod contrarium iubere non poterunt, nec regulariter in eo contra voluntatem debitoris volentis restituere pauperibus se interponere.

[c] Reg. frat. min. c. 2.

[d] Nau. c. 17. n. 92.

QVÆSTIO LVII.

De sacramentis ministrandis, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum religiosi sint excommunicati administrantes sacramenta in parochia vbi à tempore immemoriali nunquam fuit parochus.*

2 *Vtrum monachus prohibitus a prælato ne celebret videatur suspensus.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sint excommunicatò religiosi administrãtes sacramẽta cuidam Domino temporali cuiusdam castelli habentis iurisdictionem & territorium in quo maiores eorum à tempore immemoriali semper ab eis sumpserant sacramenta nullo vnquam tempore existente parocho curam animarum gerente in præfato territorio.

RE spondeo dicendo, quod hæc quæstio, vt ait Nauarrus[e] videtur, noua & talis qualis vix reperiatur similis contigisse, in Italia nec in Gallia, nec in Hispania nostra saltim ætate, & ait esse difficilis solutionis propter ea quæ parit consuetudo, cuius initij non est memoria ex vna parte, & ex altera, quod si dicti religiosi erant Franciscani regularis obseruantiæ non sunt capaces iurisdictionis parochialis, nec iurium parochialium, & ita non potest dici conuentum ipsorum fratrum eam vsu cepisse vel præscripsisse, at respondet Nauarrus, ad quæstionem quod prædicti fratres non sunt excommunicati per[f] Clementinam quandã quæ excommunicat ipso iure omnes religiosos, qui sacramenta Eucharistiæ vel extremæ vnctionis, vel matrimonij benedictionem administrant, cum possint probare consensum Papæ, vel diœcesani per consuetudinem immemorialem, argumento cuiusdam[g] cannnis eum quorum licentia præsumpta possunt administrari prædicta Sacramenta.

[e] Na. n. 5. rũs tit. de priuil. consi. 9.

[f] Cle. relig. de priui.

[g] c. cum ita per modum. 9. q. 3

ARTICVLVS II.

Vtrum monachus prohibitus à prælato ne celebret, & ne administret sacramenta videatur suspensus.

RE spondeo dicendo, quod nulla forma verborum, & præscripta ad ferendam neque ad tollendam suspensionem, sed sufficiunt quæcunque verba id significantia prout resoluit[h] Nauarrus verum tamen est quod suspendens verbo sine scriptura delinquit & punitur suspensione, vt dicitur in iure,[i] & ita magna cum prudentia debet imponi, vt in eodem iure præcipitur, ex quo colligo quod si prælatus in scriptis faciat huiusmodi prohibitionẽ censetur suspendere: prohibeos autem verbo tantum præsumitur, solam simplicem facere prohibitionem, argumento eorum quæ in iure[k] notantur, quatenus probat neminem præsumi facere actum eo modo, quod si delictum, at qui prohibet administrare sine scriptura facit actu, qui potest iudicari delictum & non delictum, nam si facit animo suspẽdendi delinquit adeo, quod ipso iure incurrit suspensionem, si vero facit animo non suspendendi, sed simpliciter prohibendi non videtur delinquere ergo præsumendus est nolle suspendere, vnde prędictus religiosus videat quo pacto sit illi facta præfata prohibitio, nam si verbo tantum fuit interposita peccabit sacramenta administrando contra voluntatem sui prælati se gerendo: at si scriptura fuit talis prohibitio intimata, vltra peccatum incurret irregularitatem inquam incurrunt ij, qui suspensi ab administratione sacramentorum ipsa administrare non desistunt.

[h] Nauar. ca. 27. n. 161.

[i] ca. 1. de sen. excom. li. 6.

[k] l. si procurator ff. de cond. indebiti.

QVÆSTIO LVIII.

De sepulturis quantum ad libertatem sepeliendi in vndecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur vndecim.

VTrum corpora defunctorum in Ecclesiis debeant sepeliri.

2 *Vtrum committatur simonia vendendo capellas pro sepultura.*

3 *Vtrum regularibus in eorum ecclesiis libere licentiam sepeliendi omnes concedatur.*

4 *Vtrum inuitis fratribus possit aliquis in eorum ecclesiis sepeliri.*

5 *Vtrum aliquis inuitus possit in ecclesiis fratrum minorum sepeliri.*

6 *Vtrum confratres & familiares fratrum debeant inuitis curatis sepeliri in Ecclesiis fratrum.*

7 *Vtrum fratres possint inducere ad vouendum seculares,*

ut in eorum Ecclesiis sepeliantur, circa quod aliqua dubia proponuntur.

8 *Pone quod pater & aui sunt sepulti apud fratres prædicatores, maiores vero vtabamus, & superiores sunt sepulti in Ecclesia parrochiali, iste nunc decessit non electa sepultura, quæritur vbi debeat sepeliri.*

9 *An cōstitutio prouincialis ne sepulturæ locus quouis nomine cuiquam detur, nunc sepulturæ sīant in vlla quauis Ecclesia sine Episcopi consensu valeat etiam contra regulares exemptos qui habent priuilegium liberè sepeliendi in Ecclesiis suis.*

10 *Religiosi habent capellas in eorum Ecclesiis quas concedunt, quoad vsum sepulturæ alicui domui nobilium & descedentium, & posteriorum suorum, quæritur an ille qui non est de progenie illorum nobilium possit eligere sepulturam in illis capellis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum corpora defunctorum in Ecclesiis debeant sepeliri.

RESpondeo dicendo, quod antiqui maiores nostri censueuerunt in Ecclesiis non fore humanda corpora defunctorum & ratio illorum erat, nam in eo loco vbi diuina celebrantur officia & Deus assidue colitur humana corpora defunctorum turpe & indignum videbatur, sed in cæmeteriis locisque designatis sepelire consueuerunt, atque deinde dignitatis causa in Atrio Porticuve Ecclesiarum humari cœperunt cadauera, vt patet ex quodam Canone,[a] in Ecclesiis autem sepelita cadauera minime permittebatur, secundum[b] ius, & tradit Laurentius Vell. cæterum, paulo post dignissimis, ac præstantissimis viris dumtaxat id fuit concessum, vt explicat Ioannes[c] Asinius in quo loco etiam ipse asserit, quod id quod antiquis temporibus dignitate & sanctitate fulgentibus, concedebatur successu temporis omnibus nulla habita personarum distinctione permissum extitit, atque ita omnes possunt hodie in Ecclesiis sepeliri, quod non temere, & sine causa consuetudine receptum fuisse credendum est ait enim Gregorius[d] cum grauia peccata nos deprimunt, tunc prodest mortuis si in Ecclesia sepeliantur, ob id quod, qui ad Ecclesias sacrificij causa accedunt, cum maiorum suorum sepulchra intuentur facile accidit, vt pro eis preces effundant, quod & Iacobus de Simancas[e] late prosequitur, præter quam quod illorum sanctorum, quibus Ecclesia dicata est patrocinio, & intercessione releuantur, vt in quodam decreto[f] dicitur: quibus accedit, quod mortui eo in loco ab spiritibus immundis vexantur & ideo in cæmeteriis dicitur[g] esse requies sanctorum, pro quibus omnibus[h] Lapus, & Durandus videndi sunt.

[a] c. preci. 13. q. 2.
[b] L. nemo Ap. de sacro. & ec cle. Vel. in 1. a. nullus mortuus 17 q. 2 in princ.
[c] Asin. in l. 2. § in locum ff. de relig. & sumpti funer n 19 & 72.
[d] ca. cū grauia 13 q. 2.
[e] Simanc. de cathol. instit c 58. nu 9. ad medium.
[f] ca non æstimemus 13. q 2.
[g] c. aurum 12 q. 2.
[h] Lap. alle. 83 Durand. in rationali diuino offic. li. 1. c. 5. & n 12.

ARTICVLVS II.

Vtrum committatur simonia vendendo capellas pro sepultura.

RESpondeo dicendo, videri simonia cum illud quod fit à clericis & regularibus dantibus capellas laicis pro sepultura sui & suorum conuentione præcedente, pro certo pretio, vt patet ex his quæ post Hostiensem[i] tradit Gregorius Lopez & in tantum prohibetur pactio circa sepulturas, quod si paciscatur, cum ecclesiasticis personis de sepeliendo se etiam in sepultura maiorum committitur simonia, vt quædam[k] Glossa innuit.

At cum sæpe sæpius contingat apud viros timoratos & doctos vendi capellam pro sepultura necesse est, hunc vsum saluare ne tot, & tam præstantissimi viri, prædicta pacta ineuntes labe simoniaca notentur, & sic hic vsus saluatur ab aliquibus relatis[l] à Salazar dicente pretiū non recipi pro sepultura simpliciter, sed pro alicuius loco sepulturæ, nam cum sepultura secundum Glossam[m] communiter receptam sit quid spirituale pretium pro ea peti, non potest absque labe simoniæ, quod cessat quando locus honorabilior petitus pro sepultura, quia Ecclesia cæmeteria habet in quibus sepeliri homines possunt, & hæc est sententia[n] Soti, cuius non meminit Salazar.

Aliter saluatur prædictus vsus scilicet datum pro sepultura esse quandam eleemosynam pro reparatione Ecclesiæ, aut fabricæ, quod non est simoniacum, sicut non est simoniacum accipere stipendiū aliquod ad sustentationem pro diuinis administrādis & missis celebrandis, prout tenet[o] Nauarrus, & Couar. Et confirmatur ex doctrina[p] Caieta. dicentis, quod quilibet licet recipere aliquid temporale pro re spirituali, vel ei annexa non in modum pretij, sed ad sustentationem nullo præcedente pacto, sed ex vi donatiuos, vel legati, aut ex vi legis, aut consuetudinis, quam doctrinam approbat[q] Nauarrus, pro cuius doctrinæ explicatione ibi, *ex vi legis seu consuetudinis*, quantum ad nostrum propositum est aduertendum, quod cum recipere pretium pro sepultura sit simoniacum, quia prohibitum, vt ait quædam[r] Glossa communiter recepta ex tacito consensu Papæ propter vtilitatem Ecclesiarum videtur ius hoc prohibens esse relaxatum & sic consuetudinem vendendi capellas, aut sepulturas vires obtinuisse, quia si ij quorum est ius positiuum mutare scierint consuetudinem legibus contrariam & placuerint videntur velle antiqua iura mutare, & nouæ consuetudini authoritatem impartiri, prout tradunt[s] Diuus Thomas Syluest. & Hippolytus qui dicit quod patientia cum taciturnitate inducit consensum, & ita dici potest purgari hoc vitium simoniæ propter tacitam authoritatem superioris, sicut per expressam potest purgari, vt tenet quædam Glossa[t] quam refert & sequitur Lambertinus. Nec huic solutioni obstant, quædam decretales[u] prohibentes prætii exactionem pro sepulturis, & abolentes omnem contrariam consuetudinem nam ipsa iura non procedunt, si consuetudo inducatur cum licentia principis, vt notarunt Ioannes[x] Andreas & Dominicus à Sancto Geminiano, Abbas, Antonius de Butrio & Dueñas, quia in his quæ sunt de iure positiuo potest omnia princeps cum causa mutare ad libitum, vt in iure[y] probatur, & tradit Mathienςus. Aduertendum tamen videri simoniacam, quandam constitutionem synodalem iubentem, vt pro qualibet apertione sepulturæ ad corpus humandum soluantur tres argentei regales fabricæ Ecclesiæ, nisi ipsa fabrica sit pauper, & pro sui conseruatione tali subsidio indigeret, nam ius habentibus sepeliendi in illo loco ab antiquo libere conceditur eius vsus tam apud leges[z] leges imperiales, quam apud sessiones pontificias ob quod non potest Episcopus etiā statuendo contra eorum iura eis inuitis onera & grauamina imponere cum prædictam prærogatiuam à sacris Canonibus concessam habeat, contra quam Episcopus statuere aliquid minime potest, maxime in præiudiciū tertij nec in parte arctando secundū

Ioannem

[i] Host in c. ex literis de sepul. parro. Greg. in l 1. tit. 13 pa. 1 l. glo 3 ve. van. el. lugar.
[k] Glos in cle. unic de sepul. ver sepul.
[l] Salaz. de vsu. & cōsuetud c 10. n 24.
[m] Glos. c si de sepul. li 9. in verb sep.
[n] Sot. li 9 de iusti q 7 ar. 2. fo 819 co. 1 in medio.
[o] Naua. in c. inter ver. 1 q. 2. corol 2 pa. 82 n. 28. Co. n. 1. varia. ca. 10 n 5.
[p] Caie. 2. 2 q. 100. ar. 3.
[q] Na. in c. 23 n. 101.
[r] Glo. in c. ex part el primo de offi. deleg.
[s] D. Tho. quod li. 9 q 7. Silu. verb benef. in 4. nu. 1 in fi. Hip. singul 77.
[t] Glo in c. nisi essent de preb. & in c. cum pridem de pacti Lab. de iure patro. ar. 3. q. 5 prin. 1. p. li. 1 n. 7. f. 87
[u] ca non satis de simo. ca ad abolend. de sepul.
[x] Andr in ad di. ad spe ti. de inst. §. compen. n. 17. Gemi. in summa à 1 1. n4 Abb in c. a nobis. n. 6. de refor. Butr. in c. fi n. 15. de cons. dueñas reg. 141 n. 2
[y] c. proposuit de conces preb. Matien in l. 6 n 20. glo. 2. n. 4 li 5. recop.
[z] L. ius sequenti. C. de reli. & sump fu. c. fi de sepul.

Ioannem [a] Monachum Probum, & Ioannem Andream. Et notat Cardinalis [b] Alexandrinus, quod ille mutare dicitur, qui addit aliquid, vel detrahit.

[a] Monach. Prob & And. c. 2. in ca. 1 de sepul. li. 6.
[b] Card. in ca. 1. 10. § d 3.

ARTICVLVS III.

Vtrum regularibus in eorum Ecclesiis libera licentia sepeliendi omnes concedatur.

RESpondeo dicēdo, quod ius sepulturæ competit secundum ius ciuile [c] omnibus quibus inest ius inferendi mortuos secundum vero ius canonicum competit generaliter omnibus Ecclesiis parrochialibus vel habentibus populum & aliis quibus iure, vel priuilegio id concessum est, sicut competit [d] religiosis ordinum prædicatorum, & minorum & per communicationem aliis religiosis, qui habentes ius funerandi intrare possunt processionaliter aliam parrochiam, & per se accipere funus & alia consueta facere etiam contradicente Episcopo & curato etiam non obstante statuto, quod excommunicat intrantes alienam parrochiam, vt notat Oldradus [e] & probatur in iure: & ratio est, quia concessa libera sepultura concessum est iter ad capiendum funus sicut in simili concesso hausto aquæ concessum est iter ad illud, vt dicitur [f] in iure & concesso fine concessa sunt omnia præparatoria ad ipsum finem, vt etiam in iure [g] notatur. Vnde cum sepultura sit libera non oportet primo funus portare ad Ecclesiam curatam quia non esset sepultura libera, si impediretur etiam ad tempus, hoc enim aduerbium libere excludit omnem moram & conditionem, vt in multis [h] iuribus notatur, imo secundum [i] multos denotat, quandam prærogatiuam absolutam seu dominium super additum, cui adiungitur. Vnde liberum dominium non habet, qui super actum circa quem cum illum vult exercere aliqualiter impeditur: omnis enim prohibitio, siue temporalis, siue perpetua libertati contradicit, [k] vt in iure diffinitur, & sic, *concessit Innocentius Quartus, vt in Ecclesiis fratrum minorum sit libera sepultura, ita quod nullus valeat impedimentum præstare quo minus possint omnes volentes ibidem libere sepeliri salua tamen iustitia Ecclesiarum parrochialium*, ita habetur in monumentis ordinum [l], *& Clemens Quartus concessit quod in Ecclesiis fratrum minorum sit omnibus libera sepultura, vt eorum deuotione & extrema voluntati illorum, qui se ibi sepelire deliberauerint nullus obsistere valeat, nisi excommunicati, aut interdicti, vel publicè vsurarii fuerint salua tamen iustitia Ecclesiarum illarum à quibus corpora defunctorum assumuntur*, vt eodem libro [m] continetur, *& Sixtus Quartus declarauit super scriptam concessionem scilicet, quod fratres minores habeant in Ecclesiis suis liberam sepulturam sic debere intelligi, quod fratres prædicti nullius, super hoc petita licentia possunt cum cruce processionaliter ingredi parrochias in quibus fuerint corpora defunctorum, ac corpora ipsa ad eorum Ecclesias sepelienda deferre, vbi hoc fieri consuetum foret, vel quando presbyteri parrochiales requisiti id facere recusauerint, & voluit quod neque prædicti fratres, neque consanguinei defunctorum possint cogi, etiam prætextu cuiuscumque consuetudinis ad deferendum huiusmodi corpora ad Ecclesias parrochiales, aut alia loca & ibi ante, vel post sepulturam aliqua diuina officia pro eisdem defunctis celebrare, aut celebrari faciant*, Ita habetur in ordinū [n] monumētis, *pro quo est notandum, quod Leo Decimus in Concilio Lateranensi statuit, quod fratres quorumlibet ordinum non possint intrare parrochias cum cruce ad leuanda corpora defunctorum, qui apud Ecclesias domorum eorundem fratrum suam elegerint sepulturam, nisi prius præmonito, ac requisito, ac recusante parrochiali presbytero, & tunc sine illius, aut ordinarii præiudicio, nisi eisdem fratribus super hoc antiqua consuetudo quæ sit in viridi obseruantia, & cum pacifica possessione suffragetur*, Ita habetur in supplemento [o] ordinis.

[c] ff. de mortuis inf. rem. per totum.
[d] Clem. dud. de sep.
[e] Oldr. cons. 23. c. cum liberum & ca. præsent. de sepul.
[f] L. 3. §. vlt. ff. de seruit. rust. præd.
[g] ca. præd. de offi. deleg.
[h] c. extirp. §. penul. de præbend. c. ad bonef. eodem tit. li. 6.
[i] L. prouter quilibet. ff. de procurat. Bar. in l. alio ff. de alim. & ciba riis. leg. Panor. in d. c. cum liberum.
[k] L. libertas ff. de stat. hom.
[l] In secunda imp. fo. 22. & in 2. fo. 23.
[m] In 1. imp. fo. 98. & in 2. fo 142. cōcess. 336.
[n] In 1. impr. fo. 60 & in 2. fo 143. concess. 346.
[o] Suple f. 26. concess. 66.

Circa quas concessiones primo notandum quod hæc Leonis Decimi institutio non obstat quo minus liberè hodie religiosi possint intrare parrochias cum cruce, & luminaribus ad deferendum corpora defunctorum quæ in eorum Ecclesiis sepeliuntur, cum priuilegia regularium reuocata in Concilio Lateranensi sint per aliqua summorum pontificorum diplomata non solum in foro conscientiæ, sed etiam in foro exteriori in pristinum statum restituta exceptis his, quæ decretis Sancti Concilii Tridentini sunt contraria, prout in primo tomo [p] satis diximus. At hoc non obstante attendant fratres consuetudinem locorum, & secundum eam procedere oportet ne litigio inuoluantur.

[p] 1 tom. q. 8. ar. 3.

Secundo est notandum quod *Sixtus Quartus declarauit, quod iustitia parrochialium Ecclesiarum de qua in literis Clementis facta est mentio, id est Canonica portio tunc locum dumtaxat habet respectu dictorum fratrum minorum, quando in eorum Ecclesiis seu cœmeteriis corpora defunctorum sepeliuntur, sed si non apud huiusmodi loca fratrum, sed apud aliorum ordinum mendicantium professores sepeliantur decreuit, quod ex his, quæ ad fratres minores prædictos apud quos tunc corpora defunctorum non sepeliuntur de bonis defunctorum quomodolibet obuenientibus, quouis particulari, vel vniuersali titulo directè, vel per obliquum nullam canonicam portionem dare teneantur.* Ita habetur [q] in ordinum monumentis quomodo autem teneantur religiosi soluere, quartam Canonicam vide de qua latè in primo tomo [r] diximus.

[q] in 1. impr. fo. 60. & in 2. fo 143. concess. 346.
[r] 1. tom. q.

ARTICVLVS IV.

Vtrum inuitis fratribus possit aliquis in eorum Ecclesiis sepeliri.

RESpondeo dicendo, quod *Clemens Quartus districtè inhibuit, vt nulli religiosi, vel seculares præsumant sine assensu & voluntate fratrum minorum aliquorum defunctorum corpora in suis cœmeteriis sepelire, neque etiam in Ecclesiis prædictorum fratrum ipsis inuitis audeant missarum solemnia, vel exequias pro animabus eorum, qui ad huiusmodi loca tumulandi deferuntur celebrare.* Ita habetur [s] in ordinum monumentis.

[s] in 1. impr. fo. 98. & in 2. fo. 141. concess. 336.

ARTICVLVS V.

Vtrum aliquis inuitus possit in Ecclesiis fratrum minorum sepeliri.

RESpondeo dicendo, *Sixtum Quartum decreuisse, quod illi qui cum habitu fratrum minorum aut sororum tertii ordinis elegerint sepeliri, tales in Ecclesiis, seu cœmeteriis prædictorum fratrum, vel sororum sepeliantur etiamsi alibi suam elegissent sepulturam, nisi de licentia expressa, & assensu fratrum domus, seu conuentus illius loci, vbi tales decesserint.* Ita habetur [t] in monumentis ordinis, & similem concessionem fecit idem Sixtus IIII. pro Carmelitis excommunicans contradictores se tali concessioni opponentes, vt in eodem libro [u] continetur.

Aduertendum tamen quod *Leo Decimus in Cōcilio Lateranensi statuit, quod volentes sepeliri cum habitu fratrum si non sint personæ in claustro eorundem fratrum degentes, sed in propriis domibus habitantes possint in eorū vltima voluntate, seu testamentis sepulturam sibi liberè eligere*, Ita refertur [x] in supplemento ordinis & hoc seruatur.

[t] in 1. impr. fo 60. & in 4. fo 144. cōcess. 350.
[u] in 2. impr. fo 99 & in 2. fo. 182. cōcess. 444
[x] Suppl f. 26. conc. 67.

ARTICVLVS VI.

Vtrum confratres & familiares fratrum debeant inuitis curatis ſepeliri in Eccleſijs fratrum.

RESpondeo dicendo, quod Ioannes 22. *Conceſsit fratribus ordinis prædicatorum de gratia ſpeciali, quod confratres, & germani præfati ordinis poſſint ſepeliri tempore interdicti in Eccleſia, vel cæmeterio prædictorum fratrum, niſi fuerint excommunicati publicè, vel nominatim.* Ita habetur [a] in ſupplemento ordinis, quam conceſſionem iam in ſecundo tomo [b] ſatis explicauimus, in quo etiam [c] ſecundo tomo ſatis diximus quomodo poſſumus liberè familiares noſtros & ſeruitores in noſtris Eccleſijs ſepelire.

[a] Suppl. f. 98. conc. 162.
[b] 2. tom. q.
[c] 2. tom. q.

ARTICVLVS VII.

Vtrum fratres poſſint inducere ad vouendum ſeculares, vt in eorum Eccleſijs ſepeliantur.

RESpondeo dicendo, [c] quod *Bonifacius Octauus vniuerſis religioſis, & clericis ſecularibus cuiuſcunque ſtatus, vel conditionis exiſtant in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub interminatione maledictionis æternæ diſtrictiſſimè prohibuit ne aliquos ad vouendum iurandum, vel fide interpoſita ſeu alias promittendum inducant, vt apud eorum Eccleſias ſepulturam eligant, vel iam electam vlterius non immutent, & ſi ſecus actum fuerit decreuit talem electionem nullius penitus exiſtere firmitatis: ſtatuit etiam, vt ij qui ſic elegerint, neque apud ſic electas Eccleſias vllatenus ſepeliri, neque alibi ne contra votum, iuramentum, aut promiſſionem huiuſmodi à ſe factam materiam habeant veniendi poſſint eligere ſepulturam, ſed contradictione quacunque ceſſante ſepeliantur omnino apud illas Eccleſias, apud quas ſepeliendi de iure fuiſſent, ſi alias ſepultura non electa forſitan deceſſiſſent, ſi vero ijdem religioſi, vel clerici prædictos in ſuis Eccleſijs, vel cæmeterijs præſumpſerint ſepelire ad reſtitutionem tam ſepultorum corporum ſi petantur, quam etiam omnium, quæ occaſione ſepulturæ illorum prouenerint quomodolibet ad eoſdem infra decendium integraliter facienda ſint obligati, quam niſi fecerint Eccleſia ipſa, apud quas ſepulti fuerint, neque non cæmeteria earundem, ex nunc ſint & tandiu maneant Eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto donec ab eis facta fuerit reſtitutio plenaria omnium prædictorum.* Ita habetur in quadam decretali. [d]

[c] c. vt animarum peric. de ſep. li. 6.
[d] c. animarum periculis de ſepul. li. 6.

Circa quam conſtitutionem aliqua dubia ſunt proponenda, vt ita omnia in ea contenta clarius eluceſcant.

Primum dubium eſt, vtrum is qui de iure communi ſepeliri debet in Eccleſia vbi eſt ſuorum parentum ſepultura, ſi inducatur per religioſos illius Eccleſiæ ad iurandum, vel vouendum, vel promittendum ſibi ſepulturam, vel electam non mutare poſſit in ea Eccleſiæ ſepeliri, & Gloſſa, [e] quædā hoc dubium proponit & videtur, quod non debet ibi ſepeliri. Hæc enim conſtitutio denegat ſepulturam in Eccleſia ſic electa, ſed alia fuit opinio, quod debet in illa Eccleſia ſepeliri non ex virtute electionis, ſed ex virtute iuris communis diſponentis morientem abinteſtato, in loco maiorum eſſe ſepeliendum: cum ergo talis electio ſit nulla reputatur ille, quoad dictam electionem ab inteſtato decedere, vnde in illa Eccleſia ſepelietur, in qua ſuorum maiorum eſt ſepultura, ſicut in iure [f] in ſimili videmus quod ex duabus ſeruitutibus vna ſublata altera remanet. Præterea conſtitutio præfata emanauit in fauorem Eccleſiæ, in qua eſt ſepultura maiorum, qui fauor per electionem ſepulturæ nullam minimè tolli debet, ita Petrus de Vbaldis. [g]

[e] Gloſſ. in ca. de eo ſepul. li. 6.
[f] ca. poſſo. de prou.
[g] Vbal. de canonica poſſ. ca. 12. n. 13.

Dubitatur ſecundo, aliquis elegit ſepulturā ſpontè, apud Eccleſiam S. Franciſci, demum inducitur, per religioſos alterius religionis in Eccleſia eorum illam eligere conſtat, quod non tenet hæc ſecunda per iura ſuperius allegata. Quæritur an ille ſepeliatur in Eccleſia Sancti Franciſci, an vero in Eccleſia ſuorum maiorum. Reſpondetur, quod debet ſepeliri in Eccleſia Sancti Franciſci, nec obſtat noſtra conſtitutio definiens quod nulla exiſtente ſecundā electione apud illam Eccleſiam ſepeliri debet, apud quam de iure ſepeliendus fuiſſet: de iure [h] autem eſt, quod ſepeliatur in Eccleſia ſuorum maiorum. Nam reſpondetur pro qua reſponſione duo caſus ſunt conſiderandi, primus eſt quando quis legitimè eligit ſepulturam in vna Eccleſia, & tamen ſecundo inducitur ad eligendum ſepulturam in alia Eccleſia & in hoc caſu, hæc electio nulla non tollit primam electionem, quæ erat de iure [i] valida, argumento illius ſtrictiſſimæ in iure regulæ, quod ſcilicet vtile, per inutile non vitiatur, ſecundus caſus eſt, quando quis primo inducitur ad eligendum ſepulturam in vna Eccleſia, & tandem eligit ſepeliri in alia Eccleſia, tunc enim in nulla iſtarum ſepelitur, & ratio quare non ſepeliatur in vltima Eccleſia ponitur in noſtra conſtitutione, ibi, *ne contra votum iuramentúmve promiſſionem, &c.* Papa enim reprobat electionem, quæ fit in alia Eccleſia poſtquam erat inductus ad electionem faciendam, non autem tollit electionem, quæ primo fit in vna Eccleſia, licet ſecundo inducatur ad eligendam ſepulturam, & hunc caſum, ait Petrus de Vbaldis [k] Canoniſtas non aduertere.

[h] c. cum quis de ſepul. li. 6.
[i] c. audiuit de elec. reg. vtile de regul. iuris li. 6.
[k] Vbal. de canonica epiſc. c. 1 l. n. 14.

Tertio dubitatur, circa eandem conſtitutionem, an ſi vnus ſolus religioſus inducat, aliquem ad ſepulturam eligendam, tunc electio ſit nulla & reſpōdetur, quod non cum ſecundum Archidiaconum, [l] in dicta conſtitutione locus eſt ei cum interuenerit dolus & fraus omnium religioſorum, aut maioris partis illius Eccleſiæ, in qua quis inducitur ad ſepeliendum, vnde ait Gloſſa [m] ſuper dictam conſtitutionem, *nota puniri Eccleſiam ex facto omnium de Eccleſia*, quod argumento aliquorum [n] iurium comprobatur, delictum enim vnius non debet alijs nocere, vt eſt vulgatum in iure. [o]

[l] Arch. in d. ca. animarum periculis.
[m] Gloſſ. vlt.
[n] L. iubem. C. de ſacroſan. Eccl. c. ita nos 16. q. 6.
[o] Reg. delic. de reg. iur. lib. 6. c. 2 de ordine cog.

Ex his infert Petrus de Vbaldis, [p] quod ſi ſolus prælatus induxiſſet illum ad ſepulturam ibi eligendam non eſſet locus decretali, & tunc valeret electio, quia delictum ſolius prælati non nocet Eccleſiæ, quæ opinio mihi non placet prælatus enim cum ſit caput Eccleſiæ, & monaſterij omnes in ſuo facto, quantum ad hoc videtur repræſentare quia ſolus prælatus poteſt præiudicare Eccleſiæ in adquirendis, vt patet in quodam [q] decreto, ſicut etiam ſeruus poteſt præiudicare domino in adquirendis, vt in quadam lege [r] eſt obſeruatum, ſecus in adquiſitis prout in ſimili caſu aduertit Doctiſſimus Syl- ueſter. [s]

[p] Vbald. vbi ſup. n. 23.
[q] 16 q. 6 §. ſi.
[r] L. fin. C. de acqui. poſſeſ.
[s] Sylu. in. ſepul. n. 11.

Quarto circa eandem conſtitutionem dubitatur, religioſi Beati Patris noſtri Franciſci inducunt aliquem, vt eligat ſepulturam in loco prædicatorū, an tunc valeat electio, reſpondetur, quod ſic: quia illa decretalis annullat electionem, quando quis inducitur per religioſos illius Eccleſiæ in qua quis elegit ſepulturam, & probatur ratione quia ſi contrarium diceremus eſſet parata fraus annullandi electionem ſepulturæ, ſi electio annullaretur per fraudem religioſorū cuiuſcunq; ordinis, quod procedit, niſi conſtaret de fraude inijcientis eos ad inducendum illum, vt apud ſuam Eccleſiam ſepulturam

turam promitteret, quia in hoc casu haberet locum dispositio illius constitutionis, nam quod per me non possunt facere, neque per alium licet, ne quod vna via prohibetur alia permittatur, præcipuè interueniente fraude & circumuentione Canonis, vt aduertit Gutierrez,[a] & nota quod non esset locus decretali quando laici inducerent aliquem ad eligendum sepulturam, in aliqua Ecclesia, quia decretalis illa annullat electionem, quando quis inducitur per religiosos, vel seculares clericos illius Ecclesiæ, in qua quis elegit sepulturá, secus vero, si induceretur per laicos, vel parentes, vel amicos illius, qui illos inducunt ad sepulturam, ita[b] Vbaldis.

[a] Gut. de iura conf. 1. p. c. 5. n. 15.

[b] Vbald. vbi sup. n. 16.

Quinto circa eandem constitutionem dubitatur. An si clericus, vel religiosus inducat aliquem ad vouendum, & tamen non est secutus effectus, quia moribundus noluit vouere, an scilicet incidant in excommunicationem huius constitutionis. Respondetur quod Zab. dicit quod ea sula inductione, non sunt excommunicati, nisi inductio effectum sortiatur, vt quia scilicet inductus fecit illud, ad quod fuit inductus: verba enim debent intelligi cum effectu, maximè in hoc casu in quo agitur de pœna spirituali, quod ea dictis in superioribus[c] maximè constat.

[c] 2 tom. 5.

Sexto quæritur. Vtrum iuramentum, vel votum factum per taliter inductum à clericis, vel religiosis valeat, ita vt eligendo alibi sepulturam iurans sit periurus. Respondetur quod non valet electio sepulturæ facta prædicta inductione, quamuis iurans, vel vouens huiusmodi voluntatem, & electionem, sic factam non possit mutare alibi eligendo ne sit periurus, & ita iuramentum, quantum ad ipsum iurantem spectat seruandum est, & hoc operatur vt iterum eligere, sic iurans non posset, quamuis Papa sua authoritate declaret, sic iurantem sepeliendum non esse in sepultura, quia sic inductus iurauit in quo iurans ipse cum sit mortuus, non contrauenit iuramento.

Et aduertendum, quod hæc constitutio, prout aduertit Gutierrez[d] est adita in odium clericorum & monachorum, sic inducentiú morientes, ad compescendam eorum auaritiam, & cupiditatem ob quam inducebant morientes ipsos ad electionem huiusmodi faciendam iurandámque, atque vouendam, Vnde merito ait Glossa[e] in eadem constitutione, quod inter duas Ecclesias benè valet pactum cum rectore parrochialis Ecclesiæ factum, cum quibusdam religiosis ne aliquos, vel certos, ipsius Ecclesiæ parrochianos reciperet ad sepulturam Ecclesiasticam, etiamsi monasterium habeat indultum liberæ sepulturæ à Summo Pontifice concessum, & parrochiani, apud religiosos eligerent sepulturam, quia per pactum præfatum indulto fuit derogatum, nam in hoc casu cessat egregia illa decisio nostræ constitutionis.

[d] Gut. de iura. conf. 2. p. c. 4. n. 31.

[e] Gloss in d. c. s. v. sepult.

Pro complemento autem declarationis huius constitutionis duo sunt aduertenda. Primum est quod dispositio ipsius habet locum, quando infirmus inducitur ad vouendum, vel iurandum electionem sepulturæ à clericis, vel religiosis, apud se, non tamen quando aliquis proprio motu absque inductione aliorum iurauit, vel vouit eligere sepulturam in tali loco, quia tunc cessat ratio, & mens nostræ constitutionis, ac per consequens debet cessare eius dispositio, & sic iurans, vel vouens motu proprio tenetur iuramentum, & votum seruare, nisi causa noua superueniat, vt considerat[f] Hostiensis quem sequuntur, Ancharranus, & Franciscus de Platea. Dixi nisi causa noua, superueniat, vt si mutetur status suus, vt quia factus est Episcopus, vel intrauit religionem, idem si mutetur status loci, puta, quia dissipatus est materialiter, vel spiritualiter, quia iuramentum habet tacitam conditionem rebus sic se habentibus, & in eodem statu permanentibus, vt resoluit Gutierrez.[g]

[f] Hostien. in sum de sep. § an licitum

[g] Gut. de iuram. conf. 1 p. c. 71. n. 6.

Secundum notabile est, quod dicta constitutio non habet locum contra simpliciter exhortantes ad eligendam sepulturam non interueniente promissione, vel voto seu iuramento, quia ij tales non incurrunt pœnam eius, ita tenet Ioannes Andreas, & Ioannes de Lugo, & alij, quos refert Gregorius Lopez.[h]

[h] Greg in l 5. tit. 13. 3. ar 1.

ARTICVLVS VIII.

Pone quod pater & auus sunt sepulti apud fratres prædicatores, maiores vero, vt abauus & superiores sunt sepulti in Ecclesia parrochiali, iste nunc decessit non electa sepultura, quæritur vbi debet sepeliri.

RESpondeo dicendo, quod pro Ecclesia parrochiali facit quædam decretalis[i] dicens, quod in sepulchro maiorum: nam maiorum appellatio propriè, & strictè sumpta comprehendit tantum superiores vltra tritauum, vt in quadam[k] lege dicitur. Item pro Ecclesia parrochiali sunt duo iura, seu vincula scilicet ius parrochiale & sepulchra maiorum: contrarium tamen determinat Oldradus, prout refert Baptista de Salis[k] in sua súma & mouetur his rationibus sicut domicilium est inter viuos, ita sepultura inter mortuos, sed quis consequitur domicilium seu originem patris & matris, & non superiorum, vt notatur[l] in iure, ergo idem dicendum est in iure sepulturæ. Secundo vnio sepulturæ procedit, ea quadam mutua dilectione, quæ est inter viuos, vt dicit quidam[m] canon, sed maior est charitas inter patrem, & auum, quam inter eum, & superiores cum illi sint remotiores in gradu, ergo potius debet sepeliri in sepulchro patris & aui, quam in sepulchro maiorum: in hac autem difficultate, mihi videtur, prima opinio sequenda, quam expresse tenet quædam[n] Glossa, quæ dicit quod si in vna Ecclesia est sepultus pater in alia reliqui maiores, filius sepeliédus est in sepulchro maiorum, & quamuis rationes Oldradi multum vrgét, quædam tamen decretales huius Glossæ[o] opinione maxime fauent, dum ponderat sepulchra maiorum ab antiquo bis illud verbum ab antiquo repetendo, quam Glossæ opinionem contra Oldradum sequitur Panormitanus.[p]

[i] ca non inst. extra de sep.

[k] L. iuris cō. sul. § parem ff. de gradib.

[k] Salis in summa ti sepul. 1. fo 217 par. 2. col. 1.

[l] L. assump. ff. ad munici. c. si extra de par.

[m] c 2 3. q.

[n] Gloss. in c. is qui de sep li. 6.

[o] c. 1. & 3. de sep li 6.

[p] Panor. in c. non statu n. 5. de sep.

ARTICVLVS IX.

An constitutio prouincialis ne sepulturæ locus quouis nomine cuiquam detur, néve sepulchra fiant in nulla quauis Ecclesia, sine Episcopi consensu valeat, & vtrum valeat etiam, contra regulares exemptos, qui habent priuilegia libere sepeliendi in ecclesiis suis.

REspondeo dicendo, quod locus sepulturæ potest dari tribus modis, primo vt is cui datur fiat Dominus. Secundo vt habeat ius sepeliendi, in eo mortuos suos, & impediendi ne aliquem sepeliant in eo. Tertio vt non possit sepelire aliquem in eo vt satis videtur colligi ex iure in quo[q] Innocentius,

[q] c abolend. de sepul. vbi Inno. Pan. & alij Clem. dudum § huiusmodi de sepul. vbi Card. & alij.

Panormita

Panormitanus, Calderinus, & alij id pertractant. Et primo modo nulli potest dari locus sepulturæ etiam cum authoritate Episcopi, quia rei sacratæ dominium nullus habere potest, vt in iure [a] definitur. Secundo modo non potest dari, sine authoritate Episcopi, neque cum illa sine iusta causa & seruata forma in alienandis rebus Ecclesiæ seruanda, quia licet per illum modum non transferatur rei dominium transfertur tamen vsus eius & quoddam ius sepeliendi, quod fieri nequit, nisi seruatis Canonibus de non alienandis rebus Ecclesiæ. Tertio modo potest dari à quolibet habente liberam sepulturam, vel ius admittendi ad sepulturam in sua Ecclesia [b], per iura superius allegata, sine authoritate speciali Episcopi, per authoritatem, quam habet à iure communi, vel priuilegio aliquo legitimo, prædicta autem constitutio nihil præiudicat exemptis, cum prouincialis synodus non sit superior eis, & extra suum territorium lex non liget,[b] vt in iure deffinitur. Et aduerte, quod idem dicendum est, de concessione facultatis faciendi, vel construendi sepulchrum, quod dictum est de seruando modo dandi alicui locum sepulturæ cum de similibus, idem debeat esse iudicium iuxta [c] regulam iuris vulgarem.

[a] L. inter stipulant. §. sacram de verb. oblig. §. sacra instit. de rer. diu. 25.

[b] c. Sine exceptione 12. q. 2. ca. nulli de rebus Eccl. nō alienandis.

[b] c. 2. de constit. li. 6. l fi. ff de iurisdi. omnium iudicū.

[c] L. illud ff ad legē aquiliam ca. dudū 2. de elect.

ARTICVLVS X.

Religiosi habent capellas in eorum Ecclesijs, quas concedunt, quo ad vsum sepulturæ alicui domui nobilium, & filiorum & liberorum & descendentium, & posterorum suorum, quæritur, an ille qui non est de progenie illorum nobilium possit eligere sepulturam in illis capellis.

RESpondeo dicendo, quod non, quia illud quod nostrum est à nobis auferri non potest, sine nostra voluntate, vt ratio naturalis dictat, & regula [d] iuris deffinit. Quod confirmatur, quia tales capellæ quantum ad sepulturam, vt hospitia deputantur, sed de iure est, quod in fundo, in quo quis habet vsum non potest aliquis habitare inuito vsuario, vt dicitur in iure ergo inuitis supradictis non potest prælatus conuentus in præfatis Ecclesijs, & capellis etiam suos monachos sepelire, & hanc opinionem tenet Azo,[e] quem sequitur Petrus de Vbaldis verum tamen est, quod si progenies illorum nobilium, sit extincta per eorum mortem quod potest prælatus ibi suos fratres sepelire, imo & concedere illis capellas ad vsum aliarum personarū quia vsus concessus illis nobilibus est extinctus, per illorum mortem, & ideo ius funerandi libere redit ad ipsos religiosos, sicut dicimus de vsufructuario, vel vsuario vbi ille vsus fructus, vel vsus libere redit ad proprietarium, secundum leges [f] & hanc opinionem sequitur Petrus de Vbaldis.

[d] Lege illud quod nostrum ff de reg. iur.

[e] Azo. in summa insti. de vsu & de mutat. §. si vero vsus & § illud vide etiam Vbald. de canonica Episc. c. 10. n. 15.

[f] L. pen. C. de vsufruct. legato Vbal. vbi sup. n. 6.

QVÆSTIO LIX.

De sepultura quo ad modum sepeliendi in habitu religioso sæculares, & quo ad priuilegia ipsis concessa in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 QVomodo sint sepeliēdi seculares in habitu regulari.
2 Quid lucrentur seculares cum habitu sepulti.

ARTICVLVS I.

Quomodo sunt sepeliendi seculares in habitu regulari.

REsponden dicendo, quod *Sixtus Quartus statuit quod nullus valeat dare habitum fratrum ad sepeliendum aliquam personam, nisi guardianus domus loci in quo aliquis decedere contigerit, aut alij prelati superiores, vel illis cui ipsi duxerint committendum dumtaxat, & non alius quauis authoritate, vel prælatione fungatur, & similiter statuit, quod præfati quibus committit authoritatem dandi prædictum habitum teneantur declarare recipientibus, quod apud eorundem fratrum Ecclesias debent cum obierint sepeliri.* Ita habetur [g] in monumentis ordinum & notat collector [h] priuilegiorum mendicantium, vt colligitur ex dictis litteris, quod possunt præfati quibus committit authoritatem dandi dictum habitum dare illum non solum ijs qui morantur in locis, quibus morantur fratres, sed etiam ijs, qui intra illorum guardianias decesserint.

Statuit insuper idem summus Pontifex, quod corpora volentium cum prædicto habitu sepeliri deferantur ad sepulturam. Sine alio pallio, vel tegumento superimposito non obst. ante quacumque ordinatione, vel prohibitione ordinariorum locorum etiam sub censuris facta, Ita habetur in monumentis ordinum.[i] *Et ideo Sixtus IIII. authoritate Apostolica perpetuo indulsit omnibus & singulis vtriusq. sexus personis in habitu fratrum minorum sepeliri volentes, quod eis liceat (sine tamen alterius præiudicio) districtius inhibens, curatis & rectoribus Ecclesiarum sub excommunicationis pœna, quam canonica monitione præmissa contra facientes incurrant & aqua per alium, quam Romanum Pontificem, & in mortis articulo dumtaxat absolui nequeant, non possint ne taliter sepeliri volentibus, quouis modo impedimentum afferant. Sed permittant illos patenter ad Ecclesias & locum sepulturæ in habitu huiusmodi deferri iure parrochialium Ecclesiarum, & cuiuslibet alterius in omnibus semper saluo.* Ita habetur in ordinis [k] supplemento, quæ verba ibi, *iure parrochialium Ecclesiarum*, etiam si non apponerentur, apposita censerentur, quia verisimile est, quod princeps noluerit concedere priuilegium cum graui præiudicio Ecclesiæ parrochialis argumento cuiusdam legis, [l] vnde priuilegium solum videtur concedere, vt habeant ij sepulturam sicut illi quibus competit de iure communi, & pro hoc adducit Panormitanus textum [m] quasi expressum in simili, vbi dicitur, quod si alicui inhabili princeps concedit liberam facultatem testandi non intelligitur concedere vt sine solēnitatibus alias debitis possit condere testamentum, sed videtur eum restituere ad ius commune, nam satis est quod priuilegium aliquid operetur, quando tractatur de præiudicio tertij. vel de derogatione iuris, ita in proposito, sed ad maiorem cautelam, & ad tollendam dubitationem solet apponi illa clausula, vel similis puta, *saluo iure parrochialis Ecclesiæ*.

[g] In 1 impr. f. 60 & in 2. fo 144. concess. 110.

[h] Colle. tit. sepult § 14.

[i] In 1. impr. f. 69 & in 2. fo. 149. concess. 191.

[k] Sup fo. 88. conc. 252.

[l] L. 2 § si quis à prin ff. ne quid in loco publico.

[m] L. si quando C. de inoff. test.

ARTICVLVS II.

Quid lucrentur seculares cum habitu sepulti.

REspondeo dicendo quod Leo X. [n] & Adrianus V. *omnibus, & singulis Christi fidelibus in Regnis Castellæ Legionis, & Granatæ existentibus, qui deuotionis feruore ducti in habitu ordinis Sanctissimæ Trinitatis decesserint, aut eorum corpora seu cadauera, cum ab hoc*

[n] Sup. fo. 81. con. 252.

sæculo

sæculo migrauerint in Ecclesiis monasteriorũ ordinis prædicti sepeliri ordinauerint concesserunt omnes & singulas indulgentias & peccatorum remissiones fratribus prædictis ordinis concessas. Ita refertur in compendio [a] mendicantium.

a Com. men. dic. ti sepul. §. vlt.

Nota autem hanc esse maximam concessionem: nam primo concedit decedentibus cum habitu dicti ordinis indulgentias & peccatorum remissionem, quas fratres dicti ordinis cõsequuntur, quando ex hac vita cum habitu migrant, secundò eãdem facultatem concedit his, qui ordinauerint sepeliri in Ecclesiis prædictorum fratrum, at ego non potui inuenire, quas indulgentias consequantur, fratres huius sacræ religionis cum habitu morientes eo solum, quod cum habitu sepeliuntur, bene tamen verum est quod in articulo mortis indulgentiam plenariam ipsis concessit Sedes Apostolica: at non puto dictam indulgentiã supradictis secularibus communicari, in hac concessione. De hoc autem videnda sunt ea, quæ in secundo tomo [b] latè diximus, in quo de hoc & de his quæ consequuntur seculares, qui eligunt sepeliri in Ecclesiis fratrum, & cum habitu moriuntur, tempore interdicti, aut cessationis à diuinis latè agitur.

b 2. tomo. q. 16. ar. 10. & q. 120.

QVÆSTIO LX.

De sepultura religiosorum in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1. *VBi sunt sepeliendi Abbas & prior.*
2. *Vbi sunt sepeliendi religiosi professi.*
3. *Quibus expensis debet sepeliri monachus decedens extra monasterium aut qui præest beneficio annuali.*
4. *Quibus expensis debent sepeliri nouitij decedentes intra annum probationis.*

ARTICVLVS I.

Vbi sunt sepeliendi Abbas & prior.

RESpondeo dicendo, quod Abbas sepelietur in suo monasterio quia ibi censetur habere domicilium, vt dicunt Archid. [c] Ioan. Andr. Item quia talis non potest esse Abbas nisi sit professus in religione, prout dictum est in superioribus [d] constat autem professos esse sepeliendos in suis monasteriis. Si tamen Abbas eligit sibi sepulturam, [e] quod potest cum habeat in multis velle & nolle, sed tandem renunciat Abbatiæ, vel deponitur ab ea, & sic remanet monachus & professus illius monasterij, in illo monasterio sepelietur, non autem in ecclesia, in qua sepulturam elegit. Et ratio est, quia inspicitur tempus mortis, an quis sit habilis ad eligendam sepulturã, at iste tempore mortis tãtum erat monachus professus & non Abbas & non habet velle & nolle, ita Petrus de Vuald. [f] loquendo autem de aliquo professo, qui præficitur alicui prioratui, qui est de membris monasterij, esto quod talis sit obedientiarius, & manualis si talis prior moriatur cum ipse reputetur monachus monasterij, & etiã reperiatur monachus illius prioratus, vt dicitur in iure [g] sepelietur in loco monasterij, vel illius prioratus, quod ex voluntate sui Abbatis pẽdebit argumento illius, quod in quadam decretali [h] habetur: Abbas enim potest pro monachu professo sibi subdito eligere sepulturam cum censeatur, tanquam pater vt colligitur ex iure: [i] æquiparante cum professum filio impuberi, quia sicut impubes non habet velle, neque nolle propter vinculum professionis, & confirmatur, quia electio sepulturæ filij conceditur patri ratione patriæ potestatis, quæ patria potestas ratione professionis magis militat in Abbate respectu monachi, quia monachus non habet velle, neque nolle sicut habet filius, & ita tenendum puto, licet Petrus de Vualdis [k] dicat contrarium, cuius ratio est, & fundamẽtum quia canon dat patri naturali potestatem eligendi sepulturam filio impuberi & non debet fieri extensio ad Abb. qui non est verus pater, sed fictus pater argumento eorum, quæ in iure notantur scilicet quæ competunt patri vero, ad fictum minime debent extendi, non aduertens, quod in nostro casu versatur eadem ratio in patre ficto, quæ versatur in patre vero, scilicet patria potestas, & quãdo eadem ratio versatur in patre ficto, quæ militat in patre vero dispositio loquens de patre vero extenditur ad patrem fictum vt patet ex quadam lege vbi Baldus & Doctores communiter & resoluit Baldus.

c Arch. & Ioan. Andr. in c. statut. de sepult. li. 6.

d Supr. hac q.

e c. relig. de sepult. lib. 6.

f Vual. de canoni. episco. c. 10. nu. 11.

g c. 1. de priu. li. 6.

h ca. quanto de off. dele.

i c. vlt. de regul. c. licet de exces. præl. lib. 6.

k Vuald. vbi sup. c. 11 n. 6

ARTICVLVS II.

Vbi sunt sepeliendi religiosi professi.

REsponden dicendo, quod professi sunt sepeliẽdi in monasterio, vt dicitur in iure, [l] & idem dicendum est de conuersis professis. Idem etiam dicendum est de conuersis non professis, si sunt plene translati ad monasterium, quia se, & sua obtulerunt monasterio, & mutauerunt habitum, & alio habitu vtuntur distincto ab eo, quem habebant in sæculo, ij enim etiam in monasterio debent sepeliri, secus si non sunt plene translati, vt quia non mutauerũt habitum, sed remanent in coniugio, & cum proprietate suorum bonorũ, prout in iure [m] est definitum, imo plene translati possunt sibi eligere sepulturam, quia habent velle & nolle & possunt ad sæculum redire si non sunt professi, argumento eorum, quæ in iure [n] notãtur, & tradit quædam Glossa: professi autem, qui præficiuntur beneficiis regularibus, quæ sunt de membris monasterij possunt sibi eligere sepulturam, quia habent velle & nolle.

l c. vlt. de sepul. li. 6.

m c. vt. prin. l. § de fra. ribus de præd.

n c. vt lex 18. timent 27 q. 1. c. vt prim de prouinc. gloss. in c. vl. de sepul. in 6.

Aduertendum tamẽ est, quod religiosi à propriis monasteriis ita remoti, cum ad ea cum moriuntur non possint commode portari, possunt sibi eligere sepulturam, vt Bonifacius [o] VIII. ordinauit.

o ca. relig. de sepul. li. 6.

Nouitius autem intra annum probationis decedens secundum ius commune non videtur in monasterio sepeliendus cum possit ad sæculum redire, & ita videtur sepeliendus in illa Ecclesia, in qua sepeliri debuisset si ad monasterium non transiisset, pro quo faciunt notata per Archidiaconum. [p] Dixi secundum ius commune: nam attentis regularium priuilegiis debet in monasterio, in quo est nouitius sepeliri, imo si tempore interdicti decedit potest solemniter sepeliri vt dictum est supra, [q] in quo etiam aliqua circa sepulturam tempore interdicti & cessationis à diuinis concessa resoluta sunt.

p Archi. in c. cum quis de priu. li. 6.

q Supra 2. q. 90

ARTICVLVS III.

Quibus expensis debet sepeliri monachus decedens extra monasterium aut qui præest beneficio manuali.

REspondeo dicendo, quod monachus decedens extra monasterium in monasterio sepelitur, prout

prout dictum est articulo superiori, & casu quo non sepeliatur in monasterio qui decesserit in partibus remotis, ita quod corpus commode non possit ad monasteriũ portari, Abbas monasterij tenetur mittere pecuniam ad locum vbi ille decesserit, pro funerando eum, ita resoluit Vbaldis [a] si tamen præsidet beneficio manuali, quod est de membris Ecclesiæ videtur, quod debet sepeliri expensis monasterij cum sit monachus, sed contrarium est dicendum, quod scilicet expensis beneficij manualis debet sepeliri cum curam illius gerat, & sic onus huiusmodi beneficio incumbit argumento, eorũ, quæ in iure [b] notantur quod ipsum de canonicis regularibus est asserendum, ita Vbaldis.

[a] Vbald. de canon. Epis. c. 13. n. 3.
[b] Clem. dud. §. verum de sepul. Vbal. vbi sup. nu. 4.

ARTICVLVS IIII.

Quibus expensis debent sepeliri nouitij decedentes intra annum probationis.

RESpondeo dicendo, quod cum reputentur religiosi videtur quod debent sepeliri de bonis monasterij, argumento eorum quæ in iure [c] notantur. In contrarium tamen videtur, quod de bonis patrimonialibus debent sepeliri cum non sint plene translati & ad seculum possint redire, vt in simili notant Doctores, [d] & per hoc videtur dicendum, quod si Abbas sepeliat illum de bonis monasterij, quod expensas illas repetere possit ab illis qui tali nouitio succedunt, sicut diximus in extraneo, qui sepelit aliquem, qui potest repetere expensas ab hærede defuncti, vt dicitur in quadam lege [e] de suo enim debet quis sepeliri & non de alieno putarem tamen, quod si talis nouitius non haberet aliquid in bonis, quod tunc monasterium debeat illum sepelire, esset enim contumelia monasterio relinquere corpus illius insepultum, prout tenet Vbaldis [f] fundatus in quodam iuris argumento.

[c] c. priuil. de priui.
[d] Doct. in c. statuum & in c. consult. de reg.
[e] L. si quis de relig. dom.
[f] Vbald. de canonic. port. capit. 13. n. 3 l. si nulla de reg. iur.

QVÆSTIO. LXI.

De sepultura quo ad eos, quibus prohibetur in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *QVibus neganda est sepultura Ecclesiastica.*
2 *An priuari debeat sepultura Ecclesiastica meretrix, quæ inuenta est mortua in domo sui amici, de cuius contritione non est aliquod testimonium.*
3 *In quas pœnas incurrunt sepelientes in loco sacro eos qui sepultura Ecclesiastica legitimè sunt priuati.*
4 *In quas pœnas incidunt religiosi sepelientes vsurarios manifestos.*

ARTICVLVS I.

Quibus neganda est sepultura Ecclesiastica.

REspõdeo dicendo quod sepultura Ecclesiastica primo negatur à iure [g] omnibus iniuste decimas detinentibus, secundo blasphemis impœnitentibus, tertio morientibus in peccato mortali, vt notat quædam Glossa, [h] & summa cõfessorum & Syluester, quod intellige, nisi sint Ecclesiæ reconciliati, vel saltem signa contritionis appareant, ad quod probandum sufficit vnus testis secũdum Archidiaconum. [i] Vnde ei quem manifestum est, non fuisse confessum, vel non communicasse semel in anno debet denegari sepultura Ecclesiastica, nisi signa contritionis seu emendationis ostenderit. Dixi, manifestum est, secus si est dubium nam tunc non præsumitur quod sit salutis suæ immemor.

[g] c. prohibe. de decimis vbi doct. c. statui. de maledi.
[h] Glos. in c. pro obeũti. 13. q. 2. sum confess. li. 2. tit. 26 q. 3. Sylu. verb. sepul. n. 9. v. 9.
[i] Archi. in ca. qui recedunt 26. q. 6.

Quarto manifesto vsurario nisi pœniteat & faciat cautionem, vt in iure [k] est definitum.

[k] c. quia in vsuris. & ca. quãquam eodem tit. lib. 6.

Quinto interdicto nominatim, & hoc sub pœna excommunicationis, vt dicitur, etiam in iure, [l] & tempore interdicti illi qui sunt de loco, interdicto, interdicto durante, vt in superioribus satis dictum est. [m]

[l] Clem. 1. de sepult.

Sexto excommunicatis maiori excommunicatione etiam iniuste, vt in iure [n] mandatur, & Syluester ait idem dicendum de innodato excommunicatione, minori notoriè.

[m] a tomo q 9.
[n] c. lit. de reg. iur. ibi. Sylu. vbi sup.

Septimo illi cui est interdictus ingressus Ecclesiæ, vt dicitur in iure. [o].

[o] c. is qui de sent. excom. li. 6.

Octauo illi sacerdoti, qui filijs suis hæredem instituit. [p]

[p] Distin. 81. neque apud L.

Nono neganda est sepultura Ecclesiastica, infideli pagano, Iudæo, vel hæretico etiamsi post mortem appareat de hæresi. [q]

[q] c. Err. de cõ. secr. d. 2. c. sacro. 24. q. 2.

Decimo morienti in torneamento, [r] quod tamen de stante non intelligitur, sed de eo qui venit causa se exercendi, & similiter negatur Armigeris & seruientibus in armis, quod intelligitur etiamsi quis ibi, vulnus lethale acceperit licet postea superuixerit, qui quamuis pœniteat, & ei Eucharistia non denegetur tamẽ Ecclesiastica sepultura carebit, quod fieri in iure mandatur in aliorum terrorem, & intellige de illis, qui se exercent in torneamentis, quæ magno armorum conflictu in equis exercitantur, secus in alijs, qui in aliquibus ciuitatibus fieri consueuerunt, in quibus, sine dubio minora sunt pericula, quam in primis in quibus solo equorum concursu aliquando multi vitam finientur, ita Viualdus, [s] Sed aduerte secundum summam Roselam post Ricardum, [t] quod qui hastiludia faciunt peccant mortaliter cum simili ratione videantur esse prohibita, vt torneamenta, ex quo innuitur, quod morientes in ipsis non sepeliantur in loco sacro. At Syluest. [u] ait haberi quod hastiludium & torneamentum nõ sunt idem & consequenter, quod neque semper ista pœna habet locũ in hastiludio, vt tenet Angelus, [x] sed solum quando inde imminet probabiliter periculum, vt etiam Syluester [y] asserit, & in quæstione de taurorum agitatione aliqua dicemus.

[r] c. 1. de torneam.
[s] Viuald. in suo candel. aureo 2. p. n. de interd. n. 121.
[t] Ricar. in 4. di. 7 a 7.
[u] Syl. vbi su. ver. 2.
[x] Angel. in summ. v. tor.
[y] Sylu. ti. ludus §. 2. p. 7. de vbi torna.

Vndecimo denegatur sepultura Ecclesiastica ei, qui se occidit vt in iure [z] est definitum, quod intellige quando se occidit ex desperatione, vel iracundia, secus est fatuitate vel contra suam intentionem, vt si quis vt euaderet præcipitauit se in flumen intelligens eo modo se ipsum saluum facere: verum est tamen, quod potest ei dari sepultura si creditur ipsum in vltimo vitæ spiritu criminis dolorem, & contritionem pœnitentia ductum habuisse, sicut explicat Palud. [a] quem sequitur Nauarrus, vel si forsan coniecturis aliquos præsumi queat cum furore, aut mentis alienatione se ipsum occidisse, nã & tũc & Ecclesiasticæ sepulturæ is traditur secundam Ioãnem [b] Gallum. His accedit quod repertus mortuus in puteo non est priuandus Ecclesiastica sepultura, quia non præsumitur, se ipsum præcipitem dedisse, quod in hac specie notat iunior, quem allegat & sequitur Couarruuias. [c]

[z] c. placuit. 23. q. 5.
[a] Palud. in 4. d. 20 q. 1. ar. 26. Nau. ma. 10 de pæni. dist 7.
[b] Gal. q. per. 127.
[c] Coua. li. 1. var. c. 1 iuxta finem.

Ex his infertur, quod confessus & absolutus à cõfessario, qui tota die & vespere fletit lætus & mane fuit inuentus mortuus intra suam cellam hostio

clauso

clauso habens laqueum pendentem ex collo, ipse autem non pēdebat neq; omnino iacebat, sed quasi flexus stabat, potest & debet in loco sacro sepeliri & ex loco profano, in quo fuit sepultus ad locum sacrum transferri cum non noscatur neque sciatur à se fuisse occisum, neque præsumendum est se occidisse: de nemine enim præsumendum est, quod delinquerit. vt probant iura,[a] præsertim tam grande delictum, & tam abominabile conditioni & inclinationi humanæ, & maxime de confesso absoluto, & cōmunicato eodem die. Vnde mulier cadens de Cymba in fluuiū iubetur sepeliri in loco sacro etiā si fugiendo cecidisset, quia non præsumitur vo untariè ad se occidendū decidisse iniata notata a Doctoribus [b] & hanc partem intrepide tenendam esse affirmat Nauar.[c]

[a] I. merito ff pro socio ca. 2. ex regul. iuris
[b] Doct. in c. ex parte el secundo de sepul.
[c] Na. in conf. 6 de sepul. c. 5 & 6 in aldit.

Duodecimo negatur sepultura Ecclesiastica pueris morientibus, sine baptismo. Decimo tertio negatur sepultura Ecclesiastica morientibus in duello, prout determinatur [d] in Concilio Tridentino, & est summe notandum hoc procedere non solum in duellis solemnibus in quibus arma, & campus & alia eliguntur. Sed etiam in duellis priuatis, sine solemnitate initis prout declarauit Gregorius Tertius decimus, in quadam sua constitutione publicata. Anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo secūdo. prout affirmat Nauarrus,[e] quæ Gregorij Tertij decimi constitutio incipit *ad tollendum*. & est numero octuagesima secunda inter constitutiones pontificales eiusdem Pontificis.

[d] Con. Tri. ses. 25 de refor. c. 19.
[e] Na li. 5. As. 81 de purg. vul. go consil. 1 & n. pa. 364 to 2 & 2. in 1. edi

Ex quo colligitur, quod explicatio [f] Salzedi dicentis prædicti Concilij Decretum habere locum, tantum in solemnibus duellis, non autem in priuatis omnino est reijcienda, cū nobis constet de mente legislatoris ad quem primo explicatio suæ legis spectat. Neque obstat, quod in aliquibus Regiis tribunalibus fuerit iudicatum prædictum decretum non habere locum in duellis priuatis prout affirmat Salzedo nam respondetur quod si apud dicta tribunalia præfata declaratio proponeretur, vtique secundum eam patres conscripti in ipsis iudicarent.

[f] Sal. in pract. cri. c. 100.

Decimo tertio regularibus decedentibus proprietariis negatur in iure [g] Ecclesiastica sepultura, circa quod est notandum primo quod si religiosus inuentus fuerit in morte cum bursa denariorum non propterea præcipitanter debet Ecclesiastica sepultura priuari multa enim prudentia in huiusmodi vti necesse est [h] ... Canones non remouent à communione altaris religiosum inuentum cum proprio peculio, sed eum tantum qui ab Abbate commonitus noluit ipsum peculium resignare, cū enim huiusmodi pœna sit grauissima contra maximam partem imponi non debet, & sic tali pœna minime est plectendus monachus, nisi contra ipsum prius opponatur, talis bursæ denariorum detentio, & ipse se purget, aut proprietate conuincatur, & per consequens defunctus inuentus cum prædicta denariorum detentione non debet sepultura Ecclesiastica statim priuari cùm contra eum non sit prædictum delictum propositum, neque possit proponi vt se defendat.

[g] c. super quo dā de stat monac. vbi Doct. & ca. monac. eod. tit.
[h] Doct. c. super quodā eo. tit. e monac.

Quod confirmatur ex dictis Socini iunioris quē sequitur Couarruuias, prout in superioribus dictum est, qui tenent non debere priuari sepultura Ecclesiastica illum qui inuentus fuerit in puteo mortuus, quoniam ratio est, quia non debemus præsumere se in puteum deiecisse, & occidisse, & in proposito non debet priuari Ecclesiastica sepultura, ille qui cum dicta bursa fuerit in morte inuentus, non enim debemus præsumere ipsū noluisse in manibus prælati renunciare, sed oblitione quadam naturali angustiis infirmitatis irreticum talem resignationem prætermisse.

Quæst. reg. tom. 3.

Confirmatur deinde ex traditis [i] à Syluestro, dicente quod et qui intra annum non est confessus, neque communionem accepit non potest parrochus interdicere Ecclesiasticam sepulturam, quia in dubio præsumi debet, quod non fuit salutis suæ immemor, vt dicitur in quodam decreto [k] potuit enim alicui mendicanti legitime confiteri, & de eius mandato ab eucharistia abstinere, & ita potest & debet præsumi de tali monacho, quod ab aliquo superiore viuæ vocis oraculo licentiam fuit consecutus vt apud se dictam denariorum bursam retineret, quam in morte oblitione aut infirmitate absorptus non resignauit, quod a fortiori habet locum si præfatus religiosus est sacerdos cui propter tantæ dignitatis excellentiam maxime est deferendum, nam Iehu Rex Israel Iezabel iustissime interfectæ detulit honorem dicens suis Eunuchis, *ite & videte maledictam illam & sepelite eam quia filia Regis est*, & inuenit quædam decretalis [l] cuius casus est super quodam Canonico regulari, qui in mortis articulo agens licet à priore suo commonitus proprium, quod contra regulam latenter habebat noluit resignare, & sic diem clausit extremum, quem Innocentius Tertius declarauit non esse in loco sacro sepeliendum. Ponderanda enim sunt verba huius decretalis ibi licet à priore suo commonitus, quæ maxime nostram sententiam confirmant.

[i] Syl. in de sepul. nu. 1.
[k] ca. fatentur 1. q. 7.
[l] ca. super quodam.

Neque contra hoc aliquid Diuus Gregorius [m] fecit qui legitur condemnasse quendam monachū à priuatione sepulturæ, quia in morte inuentus fuit cum denariis, nam vt constat ex ibi ab eo propositis dictus monachus fuit admonitus, qua admonitione non obstante mortuus est proprietarius.

[m] Greg. lib. 4. dialo. c. 55.

Secundo est notandum statutum quoddam ordinis Cartusiensis referri à Nauarro [n] disponens, quod monachi defuncti in proprietate duodecim denariorum, & infra non sepeliātur in cœmeterio, aut sepulti exhumentur. Circa quod statutum aduertit ipse Nauarrus [o] forte esse intelligendum de illo monacho proprietario rei minimæ, qui ex aliquot coniecturis præsumitur per contemptum legis, vel animo maiora appropriandi eam appropriasse, cūm non debeat quis carere Ecclesiastica sepultura, ob peccatum tantum veniale, vt satis significant Canones,[p] & tradunt Doctores communiter, & merito quidem, nam peccatum veniale non excludit gratiam Dei, & charitatem, vt tradit Diuus Thomas [q] & in Concilio Tridenti.[r] definitur. detētio autem tam minimæ quantitatis peccatum mortale non videtur includere, cùm furtum huius quantitatis ipsum minimè arguat. Supradicta autem sunt vera non in religiosis ordinis fratrum minorum de obseruantia, qui si inuenti fuerint defuncti, cum bursa denariorum etiam minimæ quantitatis non possunt in loco sacro sepeliri cùm in eorum regula ipsis præcipiatur non recipere denarium, neq; pecuniam.

[n] Na. li. 3 consi. de regu. cōs. 6 75 n. 3 int. edi.
[o] Na. vbi su. n. 17 in fi.
[p] c. pro obeuntibus & c. non æstimemus 3 q. 1. Gl. in c. ex parte 2 de sepul.
[q] D. Tho. 1. 2. q. 1 ... vlt.
[r] Con. Tri. ses. 14 c. 5.

Est idem aduertendum, quod cadauera mortuorum, qui fuerunt vltimo supplicio affecti, sine licentia principis non sunt sepelienda in loco sacro, & per consequens peccant mortaliter, ea à ligno sine prædicta licentia deponentes, prout resoluit [s] Antonius Gomez.

[s] Ant. Gom. c. 14. de dilic. n. 5.

ARTICVLVS II.

An priuari debeat sepultura Ecclesiastica meretrix, quæ in Paschate confessa est, & communicauit, & modo reperta fuit innumeris vulneribus confossa, & mortua in domo cuiusdam sui amici, nulloque pacto constare potuit, quod mortua fuerit contrita, vel contritionis signa dederit, cum id nocte acciderit, & clauso ostio, certum est tamen eam ab illo amico fuisse iugulatam.

RESpondeo dicendo, quod omnis qui confessus est in quadragesima, & communicauit in Paschate sepeliendus est in loco sacro, nisi constet eum in peccato mortali fuisse mortuum, vt tenet quædam Glossa [a] communiter recepta, & præsupponitur præfatam meretricem fuisse confessam & communicatam in Paschate, neque constat eam in peccato mortali fuisse mortuam: præterea non constat de mente, qua illam amicus eius duxit in domum suam, quoniam licet verisimiliter crederetur illam duxisse ad meretricandum si eam non occidisset, quia tamen occidit, verisimilius credi potest deduxisse illam ad sumendam vindictam de aliqua iniuria, quam putabat iuste vel iniuste sibi fuisse factam, tum quia verisimile est ipsum occisorem, cum Christianus esset præmonuisse illam, vt se commendaret Deo, & de suis peccatis doleret quoniam communiter id faciunt occisores vxorum suarum & aliarum cognatarum, quas propter earum delicta ferro clam occidunt & validum est argumentum à communiter occidentibus, si non constat de contrario, vt in iure notatur. [b] Ex quibus concludit Nauarrus, [c] prædictam meretricem in loco sacro esse sepeliendam.

Neque obstat quædam decretalis [d] definiens furem, qui furando occiditur, non esse in loco sacro sepeliendum, in quo loco Ioannes Andreas & Ioannes ab Anania referunt eum, qui vero similiter moritur in peccato mortali non esse sepeliendum in loco sacro, nam respondetur eam decretalem intelligendam esse, de illis qui furando rapiendo, vel alias mortaliter delinquendo occiduntur, nos autem loquimur de illa quæ non præsumitur occisa meretricando prout dictum est.

[a] Gloss. in c. omnis per. 2. de sep.
[b] L. neque na... des C. de pro... in emprasit, ... cod. tit.
[c] Na. li. 3 consil. tit. de sepul. cons. 4.
[d] cap. fures de vsuris.

ARTICVLVS III.

In quas pœnas incurrunt sepelientes in loco sacro eos, qui sepultura Ecclesiastica legitime sunt priuati.

RESpondeo dicendo, quod sepelientes præfatos in loco sacro peccant mortaliter, secundum Archidiaconum, [e] & vlterius sepelientes publice excommunicatos, vel interdictos nominatim, vel manifestos vsurarios sunt maiori excommunicatione innodati, vt dicitur in quadam Clementina, [f] & explicat Syluester, & generaliter recipiens aliquem ad sepulturam Ecclesiasticam, in casu non concesso tenetur restituere corpus si petatur non solum recenter sepultum, sed etiam post ita vt sola ossa superesse videantur, secundum [g] Panormitanum tenetur etiam restituere, quidquid ratione illius corporis perceperit cum id mala fide ab eo sit perceptum secundum Glossam [h] communiter receptam. Vnde si sacerdos parrochialis corpus eius, qui alibi elegit sepulturam violenter rapuerit, vel funus spoliauit antequam veniret ad manus eorum, quibus debebatur, secundum Hostiensem [i] amittit ius, quod habebat, & idem si aliquis conuentus totus, vel maior pars eius hoc fecerit secus [k] minor pars, vel solus prælatus. Vnde secundum Oldradum [k] tenetur restituere, quidquid accepit & ipsum corpus & vltra hoc perdit quartam Canonicam ad similitudinem hæredis, res hæreditarias subtrahentis, qui in eis, quartam Trebellianicam perdit, & ius institutionis debitum, quod alias erat detractatus, vt in iure [l] est diffinitum. Quantum autem ad quartam canonicam Petrus de Perusio contrarium tenet, quia delictum presbyteri Ecclesiæ nocere non debet, vt in iure [m] est vulgatum. At primum est verum si tale quid fiat à prælato, quia solus prælatus potest præiudicare Ecclesiæ in adquirendis, vt patet ex quodam [n] decreto, sicut seruus Domino in adquirendis potest præiudicare, vt in quadam lege [o] est obseruatum, secus in adquisitis, prout aduertit Syl. [p]

[e] Arch. in c. quia Doct. 85 §. 1.
[f] Clem. 1 de sepul. Syl. § ex... communicat. q. 11 66 & 67.
[g] Panor. in c. cum liberum extra de sepul.
[h] Glos. in d. c. cum liberum.
[i] Host. in d. c. cum liberum.
[k] Old. cons. 224.
[l] L. Paul. resp... dit ff ad leg. falci. refert ff de his quibus... ...
[m] regu. delictu ... reg. iur. li. 6.
[n] 16 q. 6 § ...
[o] L. si C. de ac... querend. poss.
[p] Syl. de sep. n. 84.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum religiosis sepelientibus de facto vsurarios manifestos excommunicatos & interdictos possit Episcopus facere vt corpora eorum exhumentur & proijciantur procul.

RESpondeo dicendo, quod in Clementina [q] quadam satis innuitur posse Episcopum excommunicatos publicè vsurarios manifestos & nominatim interdicto facere exhumari in loca etiam exempta intrando, cum in ea Clementina priuilegia in contrarium abrogentur, in reliquis autem, quibus negatur sepultura Ecclesiastica, ait Abbas [r] se non credere Episcopum posse hanc authoritatem exercere in locis exemptis, quia perinde est ac si non essent in sua diœcesi sepulti, posset tamen dare remedium, vt impediat sepulturam antequam corpus deducatur ad locum exemptum, nam cum delinquatur in suo territorio potest obuiare, & illud in loco priuato facere sepeliri. Quod ex decreto Concilij [s] Tridentini maxime confirmatur. Aduertendum tamen pro complemento, quod horum corpora debent proijci procul ab ecclesia in tanta distantia, quod voces clericorum non possint ibi audiri, vt argumento cuiusdam decretalis tenent communiter Doctores. [t]

[q] Clem. eos de sepul.
[r] Abb. in c. sacris n. 7. de sep.
[s] Con. Tri. sess. 25 de reg. c. 14.
[t] c. quod in te de pæn. & remiss. Doct. in c. sacris.

QVÆSTIO LXII.

De sepultura quo ad exhumationem corporum, & exportationem de vno loco ad alium in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum corpora defunctorum possint exhumari, & transferri de vno loco in alium.*

2 *Vtrum corpora defunctorum possint excuterari, vel inhumaniter tractari.*

ARTICVLVS I.

Vtrum corpora defunctorum possint exhumari, & transferri de vno loco ad alium.

Respondeo dicendo, quod Imperatores [a] Diocletianus & Maximianus ordinauerunt, quod si needum perpetuæ sepulturæ corpus traditum est translatio eius fieri minime prohibeatur. Et Imperatores Valentius [b] Theod & Archadius ita rescripserunt, nemo hominum corpus ad alium locum, sine Augusti affatibus transferat: super quem locum Glossa ait, sine Augusti affatibus, id est Papę minimè esse transferendum. Vnde Vlpianus iurisconsultus etiam ait ossa, [c] quæ ab illo illata sunt, vel corpus an liceat domino loci effodere, vel eruere sine decreto pontificum, seu iussu principis, quæstionis est, & ait Labeo expectandū seu permissum pōtificalem, seu iussionem principis, alioquin iniuriarum fore actionem aduersus eum qui eiecit Et idē Vlpianus [d] ait, si in eo monumento, quod imperfectū esse dicitur reliquæ hominis conditæ sunt, nihil impedit quominus id perficiatur, sed si religiosus locus iam factus sit pōtifices explorare debent quatenus salua religione desiderio reficiendi operis medendum sit, in quo loco Glossa per Pontifices Episcopos intelligit, qui in talibus suum exercent officium. Et in Concilio [e] Maguntiensi dicitur, quod corpora sanctorum de loco ad locum nullus transferre præsumat, sine cōsilio principis, vel Episcoporum, sanctaq; sinodali licentia.

[a] L. si needum C. de relig. & sump fun.
[b] L. nemo hominem eod. tit.
[c] L. ossa ff eod. tit.
[d] L. si in eo ff de mort. infer end.
[e] c. corpora sancto. de consec. dist. 1.

Circa quas leges & decreta notādum est primo, quod verba præfata non includunt translationem corporum nondum perpetuę sepulturæ traditorum de vno loco Ecclesiæ ad alium eiusdem Ecclesiæ, quoniam non includunt etiam translationem de vna Ecclesia ad aliam per glossam [f] tam per praxim, quam per theoricam receptam: ergo à fortiori non includunt translationem de vno loco vnius Ecclesiæ ad alium eiusdem, & consequenter non includunt reliquias corporum sanctorum, quæ manent extra sepulturam perpetuam in sacrario, vel in aliis locis, vnde accipiuntur, & afferuntur frequenter ad processiones, siue supplicationes publicas, vel priuatas missas, & alias deuotiones.

[f] Glos. in dict. l. si needum.

Secundo notandum est, quod verba prædicta includunt corpora sanctorum, & partes eorum, quæ deputatæ sunt perpetuæ sepulturæ de vno loco Ecclesiæ ad alium eiusdem Ecclesiæ, quia non videtur negari posse ea non transferri de vno loco ad aliū locū: quia omnia loca eiusdem Ecclesię non sunt eadem loca, neq; æquè honorabilia, imo sunt maximæ contentiones inter summates & mediocres, imò infimæ notæ, aliis contendentibus sua sepulchra debere esse sita propriis altaribus maioribus, vel aliquorum sanctorum, quæ sunt inclusa legitimè altaribus ad illorum consecrationem non posse mutari de illis ad alia, sine authoritate legitima, quia videntur mutari de loco, cū iam sunt illa perpetuæ sepulturæ deputata, ita Nauarrus [g] in quodam consilio.

[g] Na li. 3. conf. tit. de sepul. conf. 5.

ARTICVLVS II.

Vtrum corpora mortuorum possint exenterari vel inhumaniter tractari.

Respondeo dicendo, Bonifacium Papam in quadam extrauaganti, quæ incipit, detestandum Quæst. reg. rom. 5.

excommunicat omnes etiam Pontifices exenterantes, vel in frusta concidentes corpora mortuorum, aut in aquis coquentes vt carnem ab ossibus euellant, vt alibi tumulanda ferant & absolutio Papę reseruatur, prout aduertit Syluester. [h]

[h] Syl. ex. com. 7. n. 79.

Circa quam extrauagantem primo est notandū, quod non habet locum in cadauere mortui quod datur medicis ad faciendam anatomiā, licet enim Bartolus [i] relinquat cogitandum, an hoc sit licitū Iulius [k] tamen Clarus, ait non reperiri in iure decisum, sed consuetudine passim seruari quod dantur huiusmodi corpora medicis habita tamen prius licentia à iudice si corpus est alicuius delinquentis puniti, & ita practicari testatur [l] Bertachinus, & non est hęc praxis damnanda cū à timoratis iudicibus sit recepta. Et ita refert Antonius [m] Gomez, quod Carolus Quintus anno Domini millesimo quingentesimo, quinquagesimo requisiuit votum vniuersitatis Salmanticensis, an hoc facere liceret, & respōdit vniuersitas, quod sic. Et hāc opinionem tenet in propria terminis doctissimus Syl. [n] dicens in eius comprobationem quod pœnæ vltra proprios casus non sunt extēdendæ, vt dicitur, in iure [o] & extrauagās supradicta solū loquitur casu quo exenterantur & in frusta conciduntur corpora mortuorum eo fine, vt alibi sepeliantur. Præter eum etiam hanc partem sequēti ratione confirmo, Reipublicę enim interest, vt fiant anatomię, & prædicta corpora exēterantur, vt possint faciliùs cognosci infirmitatum radices, quibus homines sunt replēti, quibus cognitis facilius medelæ salutiferæ applicantur, quod commune bonum non debet impediri ex leuissimo præiudicio, quod dictis corporibus ex tali exenteratione prouenit.

[i] Bar. in l. si ff. de cada puni.
[k] Clarus in pract. crim. q. 10. in fin.
[l] Bertachin. v. cadauera n. 5.
[m] Gom. de de li. 3. c. 14. n. 5.
[n] Syl. vbi sup.
[o] de poenis l. 5. pana.

Secundo est notandum quod prælatus alicuius conuentus consentiens, vt consanguineus alicuius defuncti ipsius corpus exhumēt, & præbens illis tabulum, in quo in ferventi aqua igne supposito fuit eius corpus positum & caro consumpta, & dum ab ossibus separata, vt ea ossa transportarentur in aliā partem ad tumulandū non incidit, scilicet, ipse prælatus in excommunicationem huius extrauagantis, nam lex excommunicans facientem, aliquod delictū, non videtur includere solum consentientem in illo & desiderantem, vt fiat si ad aliud non concurrat, vt colligitur ex aliquibus iuribus. [p] Secundo facit, nam lex excommunicans facientem aliquid non includit consentientem neq; mandantem, nisi eadem lex, vel alia similis, cuius author id facere potest illud exprimat prout concludit & resoluit Nauarrus [q] post Caietanum & alios, & hæc extrauagans non proponit excommunicationem contra consentientem consulentem aut mandantem, vt patet ex eius litera. Et dato quod ipsa comitti consentientem etiam suam sententiam fulminaret, quia tamen dictus prælatus non probatur [illegible] uisse eam exorbitantem pœnam esse à iure impositam facientibus huiusmodi delictum, & præsumitur ignorantia vbi non probatur scientia, & ignorantia legis excommunicantis videtur excusare ab excommunicatione, vt tenuit quidam decretalis, [r] præsertim cum religiosi non teneantur scire huiusmodi leges de rebus ordini suo adeo exteris disponentes, vt ex sacris canonibus [s] constat. His & aliis rationibus hanc partem defendit doctissimus Nauarrus. [t] Nec obstat quod prædicta extrauagans significat illud esse peccatum contra naturalem, quod nemini licet ignorare argumento eorum quæ in quodam decreto [u] notantur, & quod ignorantia iuris non excusat, vt est regula [x] iuris vulgaris. Nam respondetur, quod multa concurrerent propter quæ

[p] ca cū quis de sen excom lib. 6 c. si quis sua dente 17. q. 4. c. 1. de consan. & affinit.
[q] Nau. ca. 17. nu 51.
[r] c. vt animarum de const. li. 6.
[s] c. si quis ne cler. vel mo nach. c. 2 dist. 2 de postulan.
[t] Nau. de [illegible] com.
[u] ca notandū 1. c. 7.
[x] regul. ignorā tia de reg iur. li. 6.

dictus prælatus probabiliter potuisset ignorare, primo, quia dicta extrauagans non est posita inter corpus iuris communis, & multis etiam Doctoribus vtriusq; iuris est incognita, secundo quia non est directè contra illud naturale præceptum, nõ occides, non enim fuit occisio neq; mutilatio, neque percussio hominis quæ directè vetantur per quintum præceptum Decalogi, sed quædam diuisio & partitio cadaueris, quod planum est non esse homicidium.

[a] *Ad Rom. 1.* Nec etiam obstat illud Pauli, [a] scilicet, quod facientes & cõsentientes digni sunt morte, & per cõsequens quod cùm prælatus prædictus tali maleficio cõsenserit dignus est vt supradicta pœna puniatur, Nam respondetur, quod si prædictus prælatus sciebat præfatũ factum esse peccatum mortale mortaliter peccauit, at non incurrit excommunicationem pro tali re latam, qui enim consentit & cõplacet de percussione clerici peccat mortaliter, non tamen incurrit excommunicationẽ nisi actu ipse percutiat, vt expressit quædã decretalis.[b] Er certum est etiam in iure [c] contrahentes matrimonium intra gradum consanguinitatis prohibitum, vel contra votum solemne ordinis vel religionis peccata mortaliter, incurrereq; excõmunicationem, sed non eos quibus placent illa matrimonia, imo neq; consulentes illi neque approbantes.

[b] *c. cũ quis de sent. exc. li. 6.* [c] *clem. 1. eodẽ de cõsang. & affinit.*

QVÆSTIO LXIII.

De simonia, in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *Quid sit simonia.*
2 *Vtrum pro datione habitus regularis, & professione aliquid dare & accipere simonia committatur.*
3 *Quomodo se debet habere regularis per simoniam ingressus monasterium.*
4 *Vtrum sit simoniaca conuentio qua regulares conueniunt vt alter in vna electione suffragetur vni, & alter alteri in alia.*
5 *Qua pœna sint puniendi regulares respectu prælationum simoniacè.*
6 *Vtrum prælati regulares possint absoluere & dispensare cum suis religiosis simoniacè ordinatis.*

ARTICVLVS I.

Quid sit simonia.

RESpondeo dicẽdo, quod simonia sic denominata à Simone; qui voluit spiritualia emere est voluntas studiosa emendi, vel vendendi spiritualia, vel spirituali annexũ secundum glossam [d] ab omnibus receptam & à D. Thoma approbatam. Dixi *voluntas* ad significandum, quod simonia mentalis, qua quis vult committere simoniã conuentionalem, vel realem est verè peccatũ mortale simoniæ etiam non secuta conuentionali, vel reali, quia radix malitiæ simoniæ sicut & cuiuslibet alius peccati in actu interiori voluntatis consistit secũdum D. Thomam[e], iuxta illud Matthæi,[f] quod intrat per os non coinquinat hominem, idest, quod sine assensu & complacentia voluntatis intrat per os non coinquinat hominem, cum de corde procedant peccata. Dixi *studiosa* ad excludendam indeliberatam. Dixi *emendi vel vendendi*, ad includendum omnem voluntatem dandi, vel accipiendi aliquid pro spirituali non gratuito, sed in quoddam pretiũ vel causam principalem, vel immediatam iure id permittente prohibente. Dixi *spirituale, vel spirituali annexum*, ad includendum omne diuinitus datum, vel institutum ad salutem animarum. Pro quo est notandum, quod spirituale quantum ad nostrum propositum est donum supernaturale à Deo datum ad animarum salutem, vel quid institutum superuatraliter ab eodem ad eam efficiendam, vel ab ecclesia potestate supernaturali sibi data ad conficiẽdum illud, vel annexum eis. Dixi *donum supernaturale* ad includendum dona supernaturalia per essentiam & ad excludendum dona naturalia. Dixi *ad salutem animarum*. Ad excludenda insignia seu arma data & victorias Regibus & principibus aliquot, vel aliis in alium finem, quam salutem animarũ supernaturaliter concessa. Dixi *vel quid institutum supernaturaliter ab eodem ad eam efficiendam*, ad includendũ spirituale per causam, qualia sunt sacramenta, quæ ipse solus instituit & sola efficiunt instrumentaliter gratiam. Dixi, *vel ab Ecclesia potestate supernaturali sibi data*, ad includendum spiritualia propter instituta, qualia sunt sacramentalia, & eis annexa ab eadem instituta quibus sacramenta parantur cõficiuntur & conseruantur, vt consecratio benedictio Ecclesiæ, vel altaris, vasorum, ornamentorum, aquæ baptismalis, vel benedictæ, exorcismus Catechismus iuspatronatus, beneficia, collationes, præsentationes, datio habitus regularis & professio religionis, ita colligitur ex sacris [g] Canonibus Durando & D. Thoma.

[d] *gl. in sum. 1. q. 1. Cam: nusse in rub. de sim. Theolog. in 4. d. 25. D. Tho. 2. 2. q. 100. ar. 1.*
[e] *D. Th. 2. 2. q. 72 ar. 7.*
[f] *Matth. 15.*
[g] *c. gratia, ea: qui studet 1. q. 1. D. Th. 2. 2. q. 100 a. 3 & Duran in 4. d. 25 q. 1.*

ARTICVLVS II.

Vtrum pro datione habitus regularis & professione aliquid dare & accipere simonia committatur.

REspondeo dicendo, quod nullo titulo, aut iure potest defendi in hoc casu non committi simoniam, tũc quia certum est simoniã incurri quoties pro spirituali datur vel accipitur aliquid temporale, secundum notatã à quadam glossa [h] communiter recepta à iurisperitis à Diuo Thoma, & ab aliis Theologis & ab eodem D. Thoma declaratam & dilatatam à Nauarro. Er certum est in iure, [i] pretium esse quid temporale, ingressum autem monasterij esse quid spirituale, neq; potest negari dationem habitus esse quid spirituale, aut spirituali annexum, cùm datio & susceptio ipsius faciat, quem de laico ecclesiasticum, Vnde si aliquis ignorans talem commiserit simoniam dando aliquid pro receptione habitus, tamen cùm primum hoc sciuerit tenetur ipsum relinquere. Verum est tamen quod dimisso habitu & purgata simonia potest denuo recipi si receptio nõ fuerit scandalosa iuxta ea quæ in quadam decretali [k] notantur.

Adeo supradicta sunt vera, quod etiamsi Abbas & prælatus acceperit illud pretium tanquam donũ, & quid sponte oblatum, datiuus nihilominus habitum etiamsi illud non fuisset sibi collatum in foro exteriori, vt simoniacus erit iudicandus, in eo enim foro per ea quæ fiunt exteriùs & probantur est iudicandum iuxta quãdam legem,[l] & ea his quę exteriùs facta sunt in hoc casu clarè probatur (vt supponitur) promissio pro ingressu. Dixi in foro exteriori, non in foro conscientiæ si verè coram Deo prælatus accepit illud pretium tanquam donũ spõte oblatũ, & tanquam eleemosynam principaliter propter Deũ oblatam, licet minùs principaliter habuisset etiã respectũ ad habitus dationẽ & quod pro-mis-

[h] *glos. q. 1. in sũ. & in rub. de sim. D. Th. al: in 4 d. 25. & 2. 2. q. 100 a. 1. Nau ca. 23. n. 10.*
[i] *c. quoniã de reg. ca. ex insinuatione eod. tit.*
[k] *ca. quoniam de reg. cu si.*
[l] *L. illicitas § veritas ff. de of. præsid.*

missio pretij non fuit causa principalis dationis illius non esset verè coram Deo iudicandus simoniacus prout allegando aliqua concludit [a] Nauarrus.

[a] Nau. vbi su.

ARTICVLVS III.

Vtrum regularis per simoniam ingressus monasterium possit & debeat manere in eo & habere victum & portionem canonicam vel monachalem vt alij rectè possit.

RESpondeo dicendo, quod per professionem canonicalem, vel monachalem duo quæruntur aut fiunt. Alterum est mutatio status de sęculari in regularem, & hoc non impeditur per simoniam, vel excommunicationem: professio enim ab excommunicato facta, tenet iuxta quandam decretalem, [b] quam in hoc commendant plurimū Panormitanus & Felinus, vnde in alijs decretalibus ordinatur simoniacè professū non debere manere vbi est malè professus, sed in aliud eiusdem ordinis monasteriū ad agendum pœnitentiam retrudendus est, prout infra articulo vltimo dicetur, si ergo debet retrudi ad agendū pœnitentiam clarum est quod supponitur esse regularem. Et confirmatur per id quod statim in dictis decretalibus subditur, quod, scilicet, si non inuenitur tale monasterium, in quo detrudi possit, maneat dispensatiuè in eo ne damnabiliter euagetur, cōfirmatur etiam per id quod statim subditur quod scilicet, possit manere dispensatiue nulla de noua professione facta mentione.

[b] c. cū illorum de sēt. exc vbi Panor. & Feli.

Alterum quod per professionem acquiritur est ius habendi victum determinatū ex communi, aut per portionem priuilegiatam seu determinatam canonicalem seu monachalem, quod quilibet canonicus vel monachus rectè professus habet. Et hoc impeditur per simoniam & excommunicationem donec subsequatur absolutio & dispensatio, nam monachatus comparatur beneficio, quatenus est ius percipiendi victū, aut portionem priuilegiatam siue determinatam monachalem secundū Hostiensem [c] & Panormit. Vnde sicut acquisitio simoniaca beneficij est nulla vt patet ex iure, [d] ita etiam acquisitio portionis regularis & monachatus est nulla.

[c] Hosti. in c. super ordinata ea. 3. & Panor. ead. ea. de prob.
[d] Extrauag. 2. de simon.

Sed inquirenda est ratio diuersitatis in prædictis duobus casibus. & respondetur, quod acquisitio status est quasi acquisitio cuiusdam status characteris ordinis, qui perpetuo durat prout resoluit Nauarrus, [e] ius autem percipiendi victum indeterminatū est quoddam beneficium, cuius acquisitio impeditur per simoniam & excommunicationem donec absolutio & dispensatio subsequatur, vnde à ministris generalibus, aut ab alijs prælatis ad id authoritatem habentibus petenda est absolutio & dispensatio si talis regularis vult supradicta percipere.

[e] Na. in c. non dicatis. n. 67.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum sit simoniaca conuentio qua regulares conueniunt, vt alter in vna electione suffragetur vni, & alter alteri in alia.

RESpondeo dicendo, quod sic quia omnes qui faciunt aliquam conuentionem quo sibi vel alteri quæratur beneficium spirituale committunt simoniam vt in sacris [f] canonibus definitur, & prædicti vt supponitur faciunt huiusmodi conuentionem, tum quia canonici ita conuenientes, vt vnus suffragetur alicui in vna electione, & alius suffragetur alteri in altera committūt simoniam vt post Syluestrum tradit [g] Nauarrus dicens, quod frequenter committitur simonia sine interuentu pecuniæ numeratæ vel rei ea æstimabilis, nam cum quis renunciat beneficium suum in fauorem alicuius, vt ille, vel alius renuntiet aliud in fauorem alterius, vel suffragatur cuipiam in aliqua electione vt alius suffragetur alteri, vel renunciet beneficium suum simpliciter vt alius sibi impetret aliud ab Episcopo, vel ab alio collatore, & alijs similibus casibus non datur pecunia, neq; aliquid ea æstimabile & tamen est simonia, quia id tanquam simonia cum prohibet Ecclesia. Ratio autem quare id prohibet ecclesia est quia in his omnibus datur vel reijcitur ius spirituale cum onere vt fiat aliquid, quasi pro pretio rei spiritualis, vel causa principali mediata eam habendi quod in sacris canonibus [h] prohibetur.

[f] ea. quid pro 3. q. 2. c. cum pridem, &c. fin. de pact.
[g] Naua. c. 23. nu. 100.
[h] c. sicut 3. & c. non satis de simo. ea. quam pro 1 q. 2. c. fin. de pact.

Ex quibus infertur primo, quod scientes se fuisse electos virtute huius conuentionis tenentur statim ac sciuerint renunciare prælationes sic per talia suffragia obtentas iuxta glossam superius allegatam, & quod sic conuentiones committunt simoniam mentalem & conuentionalem tantum si non fuerit completa, si autem fuerit ab vtraque parte completa erit simoniacalis per quam incidetunt in pœnas multas de quibus latè agit Nauarrus. [i]

[i] Na. vbi sup.

Infertur secundo, quod prædicti conuenientes tenentur vlterius pœnitere tam grauis peccati cuius antequam pœniteat peccatum durat & post pœnitentiam etiam excommunicatio Papæ reseruata per quandam extrauagantem, [k] & nisi fuerint à Papa absoluti celebrando remanent irregulares argumento eorum quæ in iure [l] notantur.

[k] Extra. 2. de simon.
[l] c. 1. &c. si cel. des decla excō. monast.

Infertur tertio, quod presbyteri regularis renūcians officiū ab eo per sex annos pacificè possessum in manibus sui Abbatis cum pacto, quod dictus Abbas cum in alio dicti monasterij vel ecclesiæ officio teneretur remunerare, prout cum effectu postmodum fecit commisit simoniam conuentionalem cū dictum officium sit illius speciei quæ comprehendit illa beneficia ecclesiastica, quæ appellantur officia. & sic male tenet prædictum officium cum illud male acceperit in recompensationem prioris virtute pacti simoniaci per quam acceptionem pactū fuit ex vtraq; parte completum iuxta tradita à Nauarro. [m]

[m] Na. in c. 23. n. 100.

Aduertendum tamen est circa supradicta quod in huiusmodi pactis condemnandis non debent iudices præcipitanter se habere: debent enim attendere, an tale pactum fuerit magis spei oblatio quam pactum, nam si fuit spei tantum oblatio quam superiores solent inferioribus facere dicendo, relinque hoc amore mei, & prouidebitur tibi de alia re, &c. Quod quotidie generaliter solent facere superiores sine animo se obligandi iuxta quandam decretalem, [n] & ea quæ tradit doctissimus Nauarrus super extrauagantem Gregorij XIII. de datis & promissis, in hoc casu non erit simonia, speciem tamen cuiusdam subornationis præ se ferunt huiusmodi obligationes quibus interdum contingit pessimas fieri electiones prout supra in secundo tomo [o] declarauimus. Et iuxta supradictam doctrinam debēt glossari & intelligi omnia quæ in hoc articulo dicūtur, vt, scilicet à labe simoniæ liberētur multi qui dicūt suis amicis, amore mei suffragiū mihi præstare, & ego quoq; meum vobis suffragiū præstabo, in hac enim oblatione non interuenit aliquod pactū, sed spei tantum oblatio sine animo se obligandi,

[n] c. cū venissēt de inst. Nau. de dat. & promiss. num. 21.
[o] 2. tom.

verum tamen est quod hæ oblationes, vt subornatoriæ, & à sacris decretis prohibitæ à religiosis maximè debent condemnari.

ARTICVLVS V.

Quæ pœna sint puniendi regulares respectu prælationum simoniaci.

Respondeo dicendo, quod ait Felinus [a] simoniacos velut primos & præcipuos hæreticos ab omnibus fidelibus esse respuendos, quod sacri canones [b] innuunt. Ex quibus videtur, quod simoniacis pœnæ quæ hæreticis imponuntur sint infligendæ excommunicationis, scilicet, amissionis bonorũ priuationis negotiationis, & aliis pœnis hæreticis applicatis, quæ sunt quatuordecim, vt apud Angelum [c] videri poterit. At considerare debemus quod non omnis simoniacus hæreticus est censendus, ille enim tantum est hæreticus, qui credit gratiam Spiritus Sãcti pretio emi posse, illi autem hoc non credentes, sed dantes pecuniam pro auiditate rei spiritualis consequenda, non sunt hæretici, sed simoniaci, ita explicat Abbas,[d] & ait Hostiensis, [e] quod per iudicem pœna simoniaco imponitur. Pro cuius rei explicatione est aduertendum, quod aut agitur de crimine in modum inquisitionis, aut in modum accusationis. Si in modum accusationis si is qui accusatur infamatus est, debet eum iudex suspendere ab executione ordinis, aut prælationis, aut officij per simoniam adepti vsq; ad verificationem, & probationem accusationis, aut querelæ, vt dicitur in iure.[f] Quod idem dicendum est, si occultum sit crimen dummodo de eo habeantur certa indicia, & probata accusatione debent statim eliminari de ecclesia Dei, vt colligitur ex quadam decretali,[g] idest, cum grauissima infamia deponi ab his quæ per simoniã est adeptus vt constat ex aliis decretis.[h]

Si vero proceditur absque accusatore per viam inquisitionis si infamatus sit regularis qui prælationem simoniacè est consecutus ignoranter cogetur talem prælationem renunciare, at nullo modo est deponendus, vt ex quibusdam decretalibus [i] colligitur. Dantes tamen & recipientes pœna canonica sunt feriendi. Vbi vero scienter promoti sunt ad cõsortium regulare pœna depositionis remittitur, verum tamen recepti circa concilium generale de monasteriis, quæ totaliter adepti sunt remouentur & in aliis monasteriis arctioris regulæ traduntur, sed enim iis, qui ante præfatum concilium recepti sunt misericorditer dispensatur, vt in aliis locis eiusdem ordinis collocentur, vel si præ nimia multitudine hoc fieri non poterit permittitur, vt in eodem monasterio post liberam resignationem permaneant mutatis prioribus sedibus & inferioribus assignatis, & hoc modo sunt intelligendę quam plurimæ decretales[k] de hac materia agentes, sed cum his qui citra concilium sunt recepti aliquando per Papam dispensatur, & quod dicitur de monachis etiam ad Abbates extenditur. Et quare secularis conuictus in modum inquisitionis degradetur, & non degradetur regularis ea ratio est, quia in inquisitione secularis subtilitas iuris requiritur, in inquisitione vero regularis de plano proceditur, & ideo non de plano punietur, item regula est quod qui in vno grauatur in alia re leuamen habere debet.

Hęc omnia traduntur à [l] Redoano.

[a] Feli. in rub. de simon.
[b] 1. q. 1. c. pater ad fin. c. quisquis 1. q. 1.
[c] Angel. v. hæreticus vers. qua pœna.
[d] Abb. in c. quoniam de simon.
[e] Host. in su. §. per iudicem.
[f] c. accusatum & c. quoties de sim.
[g] c. sicut de simon.
[h] 1. q. 3. c. vel c. presby. 15. q. 3. c. sane.
[i] c. ex insinuatione de sim. & c. 4. de regu.
[k] c. de regularibus 1. resp. & c. dilecti in col. a & c. quoniam simoniaca la. de simo.
[l] Redoan. de sim. q. 4. c. 60. q. 19.

ARTICVLVS VI.

Vtrum prælati regulares possint absoluere & dispensare cum suis religiosis simoniacè ordinatis.

Circa hunc articulum vide quæ habes in Primo Tomo Quæstionum Regularium.[a]

[a] 1. tom. q. 20. ar. 13.

QVÆSTIO LXIIII.

De scientia, & ignorantia, in quinque articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quinque.

1. *Vtrum omnes religiosi teneantur scire ea qua pertinent ad suum statum.*
2. *Vtrum ignorantia præceptorum regulæ excuset religiosos à peccato sicut excusant impossibilitas & necessitas, quod late prosequitur.*
3. *Quæ ad vitam monasticam debitè peragendam debeat scire monachus facienda.*
4. *Vtrum licitum sit religiosis discere scientias.*
5. *Vtrum licitum sit religiosis discere scientias Philosophiæ, mathematicæ & artium liberalium.*

ARTICVLVS I.

Vtrum omnes religiosi æqualiter teneantur scire ea, quæ pertinent ad suum statum.

Respondeo dicendo, quod sicut in republica est graduum differentia, & iuxta eos vnusquisq; tenetur scire magis explicitè ea quæ ad dogmata fidei pertinent, prout resoluũt D. [a] Thomas Sotus, & Couarruuias, ita quoad religiosos respectu suæ regulæ & instituti est philosophandum, multa enim tenẽtur scire prælati quorum ignorantia subditis non est culpabilis, multa itidem viri literati & docti, quorum notitia sine peccato simplicibus & illiteratis est abscondita. Vnde cũ in religione diuersi gradus religiosorũ constituãtur siquidẽ in ea sunt prçlati, sũt viri docti, sunt prædicatores, sunt confessores, sunt & alij simplices sacerdotes, sunt & cõuersi pro ministerio tẽporalium deputati, non debemus affirmare omnes ad eadem scienda esse æqualiter astrictos, ita vt omnes etiam simplices religiosi, & conuersi teneantur scire omnes quæstiones & subtilitates & difficultates regulam concernentes, ad quas sciendas viri docti tantum tenentur, alij autem simplices, & conuersi sufficit, quod solum habeant notitiam explicitam præceptorum generalium, ad modum, quo in anno nouitiatus ipsis declarantur non autem aliarũ subtilitatum, & profunditatum, respectu quarũ iudicio superiorum subiiciuntur, & à doctoribus debent illuminari. Ex quo colligo insaniam, imo superbiam aliquorum simplicium religiosorum conuersorũ, qui cum sint literarum penitus ignari, in scientia eorum quæ ad suum pertinent institutũ præsumunt excellere eos qui totam vitam in studio eorũ consumpserunt, dicentes eos ita esse in religione professos sicut alij viri docti, & quod nemo eos in his quæ ad suum statum spectant, antecellit. Quod vltra impossibilitatem quam arguit eorum humilis

[a] D. Tho. 2. 2. q. 76. ar. 2. Soto in 3. d. 25. q. 1. Couar. in reg. possessor 2. par. §. 7. n. 9.

& simplex status. aduertere debent ipsius hierarchiam peruertere monasticitatem. in qua diuersi monachorum gradus constituuntur ad imitationem illius cœlestis hierarchiæ, in qua licet omnes Angeli sint gloriosi inferiores tamen a superioribus illuminantur, prout nobis D. Dionysius scriptum reliquit, vnde in ecclesiastica hierarchia ad illius similitudinem, vt castrorum acies ordinata constitutum est vt nemo plus velit sapere quam oportet, & vt doctrina ecclesiæ à supremo eius capite ad Episcopos, & ad alios inferiores prælatos dimanaret, & ab ipsis ad alios inferiores per suos gradus secundum eos gradus determinetur. Vide quid circa hoc scribat D. Paulus [a] ad Corinthios, ait enim, sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi vnum corpus sumus in Christo: singuli autem alter alterius membra. Habentes autem donationem secundum gratiam quæ data est nobis differentem, siue prophetiam secundum rationem fidei, siue ministeriū in ministrando, siue qui docet in doctrina, qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in simplicitate, qui præest in solicitudine, qui miseretur in hilaritate. Quæ verba protulit D. Paulus postquam dixerat, dico enim per gratiam Dei quæ data est mihi omnibus qui sunt inter vos nō plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, vnicuiq; sicut Deus diuisit mensuram fidei. Ex his resolutiue dico scientiam quam religiosus respectu sui instituti tenetur in medio quodam consistere ad modum quo vnaquęq; virtus moralis in medio dicitur cōsistere, ita quod omnia extrema in ea per excessū, aut effectū sunt vitiosa, sicut enim est vitiū aliquē velle plus sapere, quam oportet sapere, vt D. Paulus nobis insinuauit, & quædam regula [b] iuris nos docet ita etiā est vitium negligentia eorum qui illud quod pertinet ad suum statum secundum gradum eorū scire vt debent non procurant. Consistat ergo mediū in eo vt vnusquisq; ea tantum, quæ ad suum gradū pertinent, scire satagat, à quo neq; per defectum, neq; per excessum deuiet.

[a] 1 2. ad Corint. 2.

[b] Lenipa ff. de reg. iur.

Nec ex hac doctrina infertur religiosus nouū regulas monachales addere præceptum, ita vt virtute eius teneantur religiosi scire omnia quæ ad eorum spectant statum secundum vniuscuiusq; gradum. Hoc enim non est nouum regularū præceptum, sed est quædam obligatio annexa statui prædictorū religiosorum, sicut enim præceptum diuinum obligat confiteri peccata, ea qua obligatione consequitur necessario alia de examinanda diligenter conscientia, ita præcepta dictarū regularum obligant impleri per præfata præcepta mandata, ad quam obligationem consequentia necessaria sequitur eorū præceptorum & obligationis scientia, & intelligentia. Ex dictis colligitur grauiorem esse ignorantiam in doctis quam in his qui literas minime sunt professi & in prælatis magis quam in subditis, cùm culpa à conditione personæ sumat etiam quandam grauitatis circūstantiam iuxta tradita à D. [c] Thoma de quo late per Tiraquellum.

ARTICVLVS II.

Vtrum ignorantia præceptorum regulæ excuset religiosos à peccato, sicut excusant impossibilitas & necessitas.

RESpondeo dicēdo, ad resolutionem articuli tituli quæstionis non esse necessarium nouas leges nec nouā Theologiam in mediū adducere, sufficit enim in medium proferre quod nos diuina docet Theologia loquendo de implendis præceptis naturalibus, diuinis, & humanis ecclesiasticis: per ea enim in cognitionem claram & veram rei propositæ deueniemus: non enim debemus imaginari nos religiosos, maiori vinculo teneri ad præcepta regulæ obseruanda quam ad præcepta naturalia diuina & humana ecclesiastica nos obligat diuina illa veritas. Ex quo sequitur quod in omnibus casibus in quibus lex diuina & naturalis & humana excusat mortales, in his etiam omnibus præcepta regulæ nos excusabiles reddit. Pro cuius rei clara inuestigatione notandū est ad tres ordines esse reducendos casus, in quibus præfata cessat obligatio. Primus est impossibilitas, secundus necessitas, tertius ignorantia: pro quibus sequentes conclusiones proponuntur.

Prima conclusio est, quod nullum regulæ præceptum obligat ad peccatum mortale, quando impossibile est illud adimpleri. Pro cuius conclusionis explicatione notandum est impossibilitatem dupliciter considerari. Primò enim consideratur logicè & metaphysicè, secundo moraliter. Logica autem metaphysica impossibilitas contingit quando aliquid nullo modo fieri iustè potest, quod impossibile absolutè vocatur. Moralis autem impossibilitas non denotat omnino impossibilitatem, sed tantum difficultatem in executione talis præcepti. Necessitas etiam dupliciter consideratur. Prima enim dicitur absoluta & metaphysica sicut cibus dicitur simpliciter necessarius ad viuendum. Alia est necessitas moralis, quæ non denotat absolutam necessitatem, sed quid magis accommodum & opportunum ad consequutionem alicuius finis, vt est equus ad ambulandum. Quibus suppositis certum est & indubitabile apud omnes quod interueniente impossibilitate logica, tam ex parte rei quam ex parte personæ tenentis præceptum adimplere omnino excusatur religiosus ab obseruatione præcepti obligantis, vt affirmāt Syluester [d] & Nauarrus. Quod ipsum in impossibilitate & necessitate morali est affirmandum iuxta quandam Caietani [e] doctrinam quam bene explicat & declarat Sotus. Et in regula [f] Patris nostri Francisci hoc clare proponitur, ait enim quod tempore manifestæ necessitatis non teneantur fratres ieiunio corporali. Et addit deinde, quod non debent fratres equitare nisi manifesta necessitate, vel infirmitate cogantur. Imo in prima regula [g] Beatus Pater noster Franciscus dixerat, tempore manifestæ necessitatis faciant omnes de eorum necessariis, sicut eis Dominus gratiā largietur, quia necessitas non habet legem. Quod autem vbi adsunt impossibilitas & necessitas moralis lex non obliget sequenti ratione manifestatur, nam lex generalis, licet ad sui obseruantiam obliget ad mortale, non tamen debet intelligi semper & in omnibus casibus eandem habere vim possunt enim casus obuenire talibus circunstantiis vestiti vt in eis obligatio minimè astringat, imo eius legis pro tunc literam sequi esset à mente legislatoris decedere. Legis enim lator non potest omnes particulares casus præuidere, quos si præuidisset non in omnibus eandem regulam statuisset, vnde ad epikeiam quotidie, ex mente legislatorum confugimus, vt rigor legis benignitate misericordiæ leniatur.

[d] Syl. v. scrupulus n. 4. Nau. in ma. c. 23. n. 84.

[e] Caiet. 12. q. 96. ar. 4. Soto li. 1. de iust. q. 6. ar. 4.

[f] reg. c. 3.

[g] reg. c. 9. in fi.

Deus enim & ecclesia non intendit suis præceptis nos obligare ad vix possibile, & nimis difficile in se, quia moraliter & ciuiliter secundum iura impossibile est quod vix nisi cum magno detrimento fieri potest, ad quod nemo regulariter obligatur, alioquin quomodo saluaretur illud Matthæi, [h] iugum

[h] Matth. 11.

gum meum suaue est & onus meum leue, neq; Deus esset homine benignior, sed durior quod absit, & pie credendum est, neq; Deum in lege gratiæ velle, neq; ecclesiam debere imponere nobis iugum, vix possibile & difficillimum talem sub pœna peccati mortalis, nec enim Deus vt homo quærit occasionem ad calumniandum, cùm dicat Scriptura,[a] sentite de Deo in bonitate, cũ hoc concordat Augest.[b] in suis moralibus explicans de motu sensualitatis subito insurgente, ad quem refrenandũ est tenuissima facultas voluntatis, & valde tenuis deliberatio, & modica possibilitas; quamuis sit absolute possibilis refrænatio aliqua: ideo tũc erit solum venialis illa omissio, quæ alias esset mortalis si posset ibi esse plena deliberatio, & facilis refrænatio. Vnde dicunt Doctores quod ideo non obligamur sub mortali confiteri peccatum quando ex eius confessione explicita imminet probabile periculum spiritale, aut corporale cuiuscunq;. Neq; tenemur quærere confessorem cùm magna difficultate puta itinerando viginti leucas ad confessorem, sed tunc reputatur homo non habere copiam confessoris quando vix sine magna difficultate haberi non posest, Sed cauendum est nequis facilè iudicet esse maximam difficultatem vbi non est, quia in hoc potest quis facile decipi maxime in causa propria dũ non constat aperte de tali maxima difficultate, ideo in dubiis stet subditus consilio superiorum & sapientum: in casibus enim in quibus dubitat subditus an præcepta obligent necne potest subditus ad superiorem recurrere, & eius sentẽtiam sequi etiamsi tempus & commoditas ad ipsa implenda ante eius oculos proponi videatur, vt tenet expresse Caietanus[c] quem sequitur Soto.

[a] Sapient. 1.
[b] Augest. in moral. c. 9. & 10.
[c] Caiet. 2. 2. q. 96. So. lib. 1. de iust. q. 6. ar. 8.

Vnum tamen summopere debent attendere regulares, quod quando casus non est adeo certus, si tamen ipsi vtentes epikeia non obseruant aliquod præceptum intelligentes ad eius obseruantiam minime teneri in tali casu cuius contrariũ est verum, scilicet, quod ad implendũ tale præceptum in eo casu obligantur, bona fides subditorum eos à peccato mortali excusat, licet venialiter peccent eo solum quod suum sequentes iudicium legem transgredi sunt ausi. Quæ admirabilis doctrina & timoratis maximè consolatoria, vt clarior fiat exemplis illucidatur, prætermittit quis ieiunium, aut officium diuinum propter quandam corporis ægritudinem intelligens ipsam ab obligatione ieiunij, & officij diuini recitandi excusare omnino, quod si aliter intelligeret minime prætermitteret, licet præfata ægritudo in rei veritate minime sufficeret, propter suam bonam fidem mortaliter non peccaret præcepta supradicta transgrediendo. Hęc doctrina traditur à Paludano[d] D. Antonino Sylnestro, Gabriele Adriano, Armilla, Caiet. & Nau. & in materia regulę fratrum minorũ hanc propositionem ponit Corduba[e] dicens, quod quando aliquis frater non obseruat aliquod prædictæ regulæ præceptum intelligens in tali casu ad eius obseruantiam minimè teneri licet ipse reuera fallatur, cum causa excusans ab ipso putata sufficiens, sit reuera insufficiens non peccabit mortaliter. Quod ex communi Theologorum opinione comprobatur, quæ asserit ad receptionem aliquorum sacramentorum attritionem putatam contritionem sufficere. Hæc tamen rationabilis pia & vtilis conscientiis timoratis doctrina in prædictis timoratis est admittenda, non autem in his quorum Deus vt ita dicam venter est, hi enim cùm conscientiam habeant cautherizatam non ita debent suo de priuato iudicio adhærere, nec de ipsis tantum est fidendum prout aduertit doctissimus

[d] Palud. in 4. d. 15. q. 4. a. 8. Anto. 2. p. ti. 6. c. 2. Syl. v. ieiunium q. 28. Gabriel. in 4. d. 16. q. 3. not. 6. Adr. q. 6. a. 3. Armil. v. ieiunium n. 3. & 6. Caiet. 2. 2. q. 147. a. 3. & in sum. v. ie n. § quo ad ter. tiũ & v. præcep. ũ Na. præludio 9. n. 14. & c. 2. n. 20. & c. 23. n. 41.
[e] Cord. super reg. frat. mino. c. 10. q. 3. pũct. 1.

[f] Cano in casu quasi simili. Quod ipsum in casu nostræ regulę, & aliorum religiosorum censeo esse sequendum, quod, scilicet, si religiosus est circunspectus, & in obseruatione suæ regulæ solicitus si aliquod præceptum in casu particulari non obseruat intelligens adesse causam eum à tali obligatione excusantem sufficiẽt vt non peccet mortaliter, etiam si causa taliter non sit sufficiens, at si est religiosus non ita reformatus minimè à peccato mortali ipsũ excusaret insufficientia causæ realiter existente suum sequens iudicium in aliis satis depravatum & obscuratum, prout aduertit Corduba.[g]

[f] Cano. de pæni. 1 pa. propo. si. 4.
[g] Cord. vbi su.

Secunda conclusio, alia est via qua quis prætermittens obseruare aliquod præceptum quæ se habet ex parte ipsius prætermittentis, & hæc est ignorantia, quæ per omnia præcepta diuina & humana vagatur.

Pro huius autem conclusionis explicatione est notandum, quod ignorantia dupliciter consideratur, quædam enim est facti, alia vero iuris vt ex rubrica de iuris & facti ignorantia colligitur. Notoriũ autem est quod ignorantia facti quasi semper excusat à peccato factum enim non est ignorantia culpabilis cùm soleat sapientes etiam decipere, licet sapientissimus religiosus ordinis fratrum minorũ, cui ex vi suæ regulæ prohibetur ingressus in monasterium monialium aliquod ipsarum monasterium ingrederetur existimans tale non esse monasteriũ minime censuris aliquibus irritaretur. Alia est ignorantia iuris, quæ si est iusta & probabilis etiam excusat a peccato, cum non possit esse peccatum sine eo quod sit voluntarium, cum autem nihil sit volitum, quin præcognitum sequitur quod deficiente præcognitione ratione ignorantiæ deficit voluntas & per consequens peccatum à voluntate necessario dimanans. Dixi probabilis & iusta ignorantia nam si ignorantia non est huiusmodi, tunc in sua causa erit interpretatiue peccatum, peccatum enim tunc non consistit in ignorantia, impossibile enim est vt in ea præcise consistat cum ignorantia precise considerata non sit aliquid voluntarium consistit igitur peccatum in negligentia sciendi illud quod vnusquisq; tenetur & debet scire, quæ negligentia ad voluntatem nolentem apponere diligentiam ad sciendum reducitur vt D.[h] Bonauentura, Castro, & Couarr. resoluunt.

[h] D. Bonau. in 2. d. 22. ar. 2. q. 2. ad 4. Castro. de potest. leg. penal. lib. 2. c. 14. Couarr. reg. poss. 2. p. § 7. n. 7.

Ex quo sequitur quod habens ignorantiam inuincibilem alicuius præcepti ab eius obseruatione vtiq; excusatur, siquidem in ea non est negligentia voluntaria à qua actus nomen peccati sortiatur. Dico negligentia voluntaria non in se, sed in sua causa, qui enim eam habet nolens apponere media necessaria ad præcepti ignorati scientiam habendam in sua causa vult ipsam ignorantiã culpabilem prout explicat D.[i] Thomas.

[i] D. Th. 1. 2. q. 76. ar. 2.

Dubitatur tamen quomodo in religiosis respectu sui status regularis possit dari ignorantia inuincibilis eos à peccato mortali excusans? Et ratio dubitandi est in promptu, quia omnes religiosi antequam professionem emittant præcepta sui instituti diligenter addiscunt, & antequam sit probatum per examen patrum ad hoc deputatorum eos ipsa scire & intelligere minimè ad professionem admittuntur, & sic quando professionem emittunt præsupponitur ipsos huiusmodi habere notitiam sufficientem iuxta quandam[k] legem. At respondetur quod consideratis difficultatibus quæ in regulis monasticis quotidie exciantur, non est dubium circa earum non paucas posse dari ignorantiam inuincibilem in aliquibus fratribus, præsertim in simplicibus & illiteratis, qui cum literarum studiis minimè

[k] L. qui cũ alio contrahunt ff. de regul. iur.

mè fuerint occupati non est mirum quod prædictę difficultates & obscuritates inculpabiliter ipsos lateant, inuincibilis ergo ignorantia eos à peccato excusabit sicut excusat in omnibus præceptis diuinis & humanis. Quod ex quadam Innocentij [a] doctrina confirmatur dicentis non esse peccatum mortale transgressioné alicuius legis humanæ, ex eo quod ipsa variè à Doctoribus intelligitur propter suam maximam difficultaté, & obscuritatem quam doctrinam communiter receptam esse affirmat Nauarrus.

a Innoc. in ca. per tuas el 2. n 4. de simon. Nau. in c. nul lus n. 32. in fi.

Neq; obstant in contrarium adducta, nouitij enim ante professionem solum præcepta communia regulæ, & quæ in ea clare & expresse continentur addiscunt, non vero extraordinarias quæstiones & difficultates circa præfata præcepta ab authoribus excogitatas. vtrum scilicet in tali casu obligent necne, quæ cum à religiosis præsertim simplicibus iuste ignorentur non est cur propter eorum transgressionem eos peccato mortali innodatos esse censeamus. Quod exemplo illustratur & declaratur. Si enim rusticus quidam faceret bona fide contractū vsurariū intelligens esse licitum, quia eius parochus consultus ipsum esse licitum affirmauit, non eum in præfato contractu ineundo peccauisse affirmaremus propter ignorantiá inuincibilem quam habebat, sic in proposito ignorantia eorum, quæ in regula præcipiuntur implicite, & non ita claré & distinctè, sicut alia. quæ ita manifesta sunt vt nulli etiam simplici religioso sint abscondita, excusat simplicé religiosum à peccato, si ea bona fide transgrediatur consulendo priùs religiosos doctos aut suum prælatum, quid ipsi in tali casu facere sit licitum. Et aduertendū quod ad vincendam ignorantiá pręcipuè in casibus quotidianis non tenetur quis ad partes alias ire ad consulendum neq; mittere epistolam ad id efficiendū, sufficit enim quod cū doctis quos ad manus habet veritatem casus illis patefaciendo quæat consilium, quia leges humanæ non obligant nos ad maiorem diligentiam, quam quod non simus nimis aut notabiliter negligentes, remissi, aut dissoluti ad sciendum, aut quod non simus in lata culpa, aut in dolo ignorandi, sed vt adhibeamus eá diligentiam quam alij homines nostri status, seu conditionis, seu qualitatis circa talem legem & negotiū communiter habere solent aut habent rationabiliter, ignorantia enim iusta & inuincibilis dicitur non quidem quod talis ignorans non possit eá simpliciter vincere, & oppositam sententiam habere faciendo totum, quod in se est, nam simplex parochianus dicitur habere ignorantiam inuincibilé de ieiunio seu defectu aliquo quando suus sacerdos non pronuntiauit die solito, quamuis talia ignorantia simpliciter vinci & tolli possit: quia cum fecit quod debuit eūdo ad ecclesiam, vt communiter faciunt alij parochiani, ideo dicitur illi esse ignorantia inuincibilis, vt patet ex his quę latè & doctè more solito tradito Corduba. [b]

b Cord. lib. 2. q. 4.

Tertia conclusio, si modus viuendi prælatorū & maiorū est euidenter malus contra regulam quam sunt professi, non excusantur simplices eorū facta & dicta sequentes; dicit enim Redemptor, si cæcus cæcum duxerit nonne ambo in foueá cadent? Imo tenentur eis obedire in eis quæ promiserunt Domino obseruare, & non sunt contraria animæ & regulæ suæ; non autem in his quæ animæ regulæ aduersantur, vt in regula P. N. Francisci continetur quod licet in institutis aliarum religionū non exprimatur, pro expresso tamen ita censendum est vt post Alexandrum de Ales tradit Corduba [c] dicens, quod fratres non professi sunt, neq; promiserunt vitam suorum maiorum & prælatorum sequi, sed tantum regulam & institutum suæ religionis. Quod & ipsum tenent Summistæ & expresse Angelus [d] Hoc tamen est intelligendum quando vita & dicta suorum maiorū sunt euidenter mala, quando enim non sunt hæc ita manifeste mala & casus est dubius vtrum sit contra eorum regulam sequi eorum placita non erit peccatum, prout tradunt Cord. [e] & Nauar. in eo enim ignorantia inuincibilis eos excusabit, siquidem subditi in talibus dubiis possunt optimo iure prelatorum sequi sententiam, & simplicis & inferioris notæ religiosi in talibus sententiæ maiorum subijci oportet præcipue si sibi viri docti & timorati viderentur, & tantum de eorum scientia & bonitate confiderent, vt intelligerent eos talia minimè acturos si sibi illicita iudicassent.

c Cord. super reg. frat. mino. in introduct. q. 4.

d Angel. v. religio. ..

e Cord. d. q. 4. Nauar. 27. n. 281

Quarta conclusio ignorantia affectata non solum non excusat à transgressione præcepti, sed etiá ipsá trásgressionem efficit grauioré, ita tenent Gabriel [f] Almain & Adrianus Et probatur, quia volens ignorare legem vel factum, aut circunstantiá per quam retrahi posset à peccato magis contemnit, & talis volitio est magis voluntaria, quia vult quis non solū ignorantiam, sed etiam peccatum inde sequens, & malum finem à quo mouetur, ergo grauius peccat volens multa quam vnicum tantum malum, pluralitas enim obiectiua cæteris paribus auget culpam actus, vt tradit Angest. [g] Sed antecedens probatur, quia magis contemnit, quia non auertitur solum à dictamine rationis, sed etiam ab ea scientia qua ipsa ratio rectè gubernari possit & retrahi à peccato, & ita ait D. Bernardus, qui scire non vult, id est, qui positiuè vult nescire non de ignorantia, sed de contéptu iudicabitur. Et D. Ambrosius super illud Lucæ, [h] qui cognouit voluntatem Domini, &c. ait, qui cùm possent scire si vellent studium adhibere nolūt nos nescientes, sed contemptores iudicantur, vnde grauius peccat qui habet pro obiecto grauiorem finé, scilicet, peccare sine remorsu cum maiori libidine, & alia peccata probabiliter inde secuta, quod & videtur quodammodo peccatum contra Spiritum sanctum pertinere. [i]

f Gab. in 2. d. 22. q. 2. concl. 1. Almain in moral. tra. 3. c. 6 Adrian in 4 quodl. ar. 2

g Angest in moral. c. 9.

h Luc. 12.

Pro maiori autem huius conclusionis & eorum quæ in ea dicuntur explicatione notandū est quod in peccato ex ignorantia affectata ex malo fine duo sunt consideranda. Primum est velle ignorare, secundum est ex tali ignorantia agere, vel omittere aliquid contra legem. Et licet hoc secundum peccatum si consideretur secundum se solum sit minoris grauitatis & contéptus, quá si fieret scienter cum cognitione peccati, tamen consideratum simul cū præfata ignorantia affectata seu cum volitione ignorandi, a qua procedit, & cum qua moraliter actualiter, est peccatum maius & grauius non solum extensiue & coniunctim secundum Angest. [i] sed etiam intensiuè secundum D. Bonauenturam [k] quá si ipsummet peccatum fieret scienter, quia licet ratione ignorantiæ sit minus graue, vtpote minus voluntarium, & cum minori contemptu, tamen ex alia parte voluntatis ipsius ignorantiæ est magis voluntariū habetq; magis de contemptu, & ideo dicitur quod simpliciter aggrauat. Dixi ignorantia affectata ex malo fine, nā si loquamur de ignorátia affectata, ex bono fine aliter est theologizandum, scilicet, quod non aggrauat peccata ex ea secuta, imò ea alleuiat, quia in ea non est ratio contemptus, vel libidinis, sed contra praue voluntatis ad malū, neque maior malitia ex obiecto fine, aut circūstantiis prouenieus, sed minor quam si scienter fieret, aut peccaretur, quod patet: tum ex parte ipsius ignorátiæ, tū ex parte boni zeli, scilicet, indiscreti, & ex parte

i Angest in moral. cap. 6.

k D. Bonau. in 2. d. 22. q. vlt.

bonæ

bonę volútatis respectu boni finis intéri, & talis fuit ignorantia D. Pauli ante eius conuersionem ad fidé, de qua ipse scribens ad Timotheum [a] fatetur se ignoranter peccasse persequendo ecclesiam Dei ex zelo legis Moysaicæ indiscreto, vt aiunt Altisiodorensis [b] & Caietanus, nam licet ipse videatur se diligentem exhibuisse ad legem veterem sciendam, & defendendã ax zelo ipsius, vt ipse ait ad Galatas [c] scribens, & per consequens non habuisse prædictam ignorantiam affectatã ex malo fine, vel vt prauam peccati affectionem prosequeretur, at vero illam ignorantiam habuit ex nimio zelo legis veteris in deserto, credebat enim iniuriam fieri legi & ipsi Deo si vetere lege relicta fidem Christi susciperet, quam male putabat erroneam, ideo hæc eius ignorantia affectata non fuit tam grauis, vt illa alia affectata ex malo fine procedens ad liberius affectionem prauam prosequendum. Et hac ratione ait D. Paulus, misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci, non ignorantia affectata ex malo fine, sed ex bono cum conscientia erronea.

a ad Tim. 1.
b Altisio. li. 3. tra. 20 c. 1 q. 3. Caiet. 1. 2. q. 79. art. 4. dub. 4.
c ad Gal. 1.

Ex quibus omnibus infertur religiosos magis peccare ex ignorantia affectata præceptorum regulę peccantes, quam si scienter ea transgrederentur, cum eorum ignorãtia affectata ex malo fine procadat, & nullo bono aelo etiam indiscreto possint aliquo prætexto in bonum finem prædictam ignorantiam dirigere. Quorum paucos existimo, in religione inueniri posse, qui positiue velint intelligere, vt bene agant dicẽtes Deo, recede à nobis scientiam viarũ tuarũ nolumus, loquimini nobis placẽtia, videte nobis errores, auferte à nobis viam. Verum est tamen quod ignorantia crassa & supina præceptorum regulæ laborantes multos reperiri posse existimo pro quibus sequens proponitur propositio.

Quinta conclusio alia est ignorantia vincibilis crassa & supina, & est quæ consequitur negligentiã inquirendi scienda, quæ quidem non affectatur, neque volita est formaliter, nec placet, sed interpretatiuè, quia scilicet, negligitur cognitio, & potest tolli si velit bono diligentem ac debitam curam ad sciendum apponere. Pro cuius explicatione nota quod ignorantia crassa differt à supina in causa, seu occasione, à qua oritur, nam crassa dicitur quæ procedit ex desidia & pigritia laborandi ad inquisitionem debitæ scientiæ, quæ negligentia, quia frequẽter adhæret crassis & pinguibus hominibus, ideo dicitur crassa, supina dicitur, quia ex nimia solicitudine, pronitateq; ad terrena mundi fit in homine difficultas & incertamentis ad dirigendum se ad salutifera scienda quia pluribus intentus minor est ad singula sensus, de quibus Hieremias [d] sapientes sunt vt faciant mala, bene autem facere nescierunt & apud Matthæum [e] & Lucam dicitur quod sollicitudo seculi, & fallacia diuitiarum suffocant verbum Dei, & ideo dicitur supina igorantia quia tales homines consideratione rationis & desiderii vt talpa in terrenis demersum habent, non eleuantes sa ipsos ad debitam considerationem, & affectionem salutarium, vt declarant Magister [f] sentẽtiarum, & Adrianus, Et hanc ignorantiam supinam reducuntur illi, qui ex auaritia ambitione & huiusmodi se intromittunt in multis officiis ad quæ simul vel diuisim debitè exercenda non sunt satis apti neq; sufficienter instructi neq; potentes, vt ad prælaturam seu iudicaturam vnam vel plures quæ non possunt debitè exercere, ab eis ignorantibus, moltaque ad ea scire oportet. Reducuntur etiam illi religiosi, qui professionem emittunt & perseuerant in religione non apponendo diligentiam necessariam ad sciendum & intelligendum ea quæ ad eorum statum recte dirigendum secundũ vniuscuiusque gradum sunt præcisè necessaria.

d Ierem. 4.
e Mat. tha. 13. Luc. 8.
f Magister in 2. p. 22. Adr. in c. 4 quodli. bet ar. 1.

Hæc autem ignorantia crassa & supina iuris vel facti cuiuscunq; non excusat simpliciter à tota culpa peccatum, vnde sequens, sed solum excusat in parte sau à tanto, & per consequens simpliciter alleuiat peccatum. Quod autem non excusat simpliciter à tota culpa probatur à Gabriele, [g] quia omittit culpabiliter cõtra [h] legem præcipientem inquirere quæ recta sunt & necessaria ad salutem contra illud ecclesiastici cogitatum habe in præceptis Dei & in mandatis illius assiduus esto, ideo D. Paulus scribens ad [i] Corinthios, ait ignorans ignorabitur, & ad [k] Ephesios ait Nolita fieri imprudentes. Quod autem prædicta ignorantia excuset & alleuiet culpã probatur: nam ratione ipsius est minor contemptus, quã si scienter fieret minorq; conatus & libido, quia cæteris paribus minor conatus minorq; libido est in omissione, in qua est voluntariũ interpretatiuè, quã in commissione, in qua est voluntarium formaliter, prout tradit Angest. [l] Et quamuis sit maius peccatum extensiuè, quia sunt ibi duo peccata, vnum omissio culpabilis sciendi, & aliud peccatum inda sequens tamen quia ipsum peccatum inde sequens non habet tantam grauitatem intensiuè quantã habet si scienter fieret ideo absolutè & simpliciter dicitur minus graue, & prædictam ignorantiam alleuiare.

g Gab. in 2. d. 22. q. 2.
h eccl. 16.
i Cor. 14.
k ad Ephes. 5.
l Angest. in m. §. 10.

Ex his infertur in quam periculoso statu sint religiosi qui subtilia Theologiæ & profunditates vẽstigantes & super sensus scripturæ varia commentaria edentes, & multa erudite ad prædicandum & confitendum in medium adducentes suæ salutis quasi immemores difficultates suæ regulæ & ea quæ pertinent ad seruandam paupertatem, quam Deo optimo maximo promiserunt scire & intelligere diligentia debita non procurant: de quibus potest dici, quod alios parturiri faciũt fetus spirituales sibi autem sunt steriles, & potest etiam dici illud Annæ. [m] Et quæ multos habebat filios infirmata est.

m 1. Reg. 2.

ARTICVLVS III.

Quæ ad vitam monasticam debite peragendam debeat scire monachus facienda.

RESpondeo dicendo, quod propositum in articulo quæstionis ragularibus indicetur & in eorum animabus quæ ad vitam monasticam peragendam sunt necessaria imprimantur operæ pretium esse duxi, quemdam tractatum Diui Bernardi in medium adducere, cuius titulus est speculum monachorum, in quo, lucido speculo vnusquisque monachus ea contemplabitur quibus de virtute in virtutem ascendat. Verba igitur Diui Bernardi sunt sequentia. *Si quis emendatioris vitæ desiderio tactus cogitationum locutionum, operumque suos, solicitus exploratur vniuersos excessus suos corrigere. intuitur in præsenti pagina frequenti lectione & assidua meditatione (tamquam in speculo) exterioris hominis sui faciem contempletur. In primis ergo ex quo surgit ad vigilias vna sua tempus per singula momenta debet monachus computare, & videre semper vt bonum faciat, & malum caueat in omni opere suo, & hoc dicat sibi ipsi. Si modo moriturus esses faceres illud? Ad psalmodiam cor habeat, nisi fortassis ad aliquid sublimius rapiatur, sed etiam omnium quæ ibi dicuntur vsque ad vnam literam supra certa mouerit debito-*

debitorem. A bis internallum debet stare ad orationem, vel corporis necessitati prouidere, ita tamen vt vadens sibi dicat: Munere, sursum corda. Est autem spiritualis propositi detrimentum si cogat infirmitas rigoris pristini aliquantulum relaxari. Post lectionem est orandum, & si ad legendum accedat non tam quærat scientiam, quam saporem. Est autem scriptura sacra puteus Iacob ex quo hauriuntur aquæ quæ in oratione funduntur. Nec semper ad oratorium est eundum, sed in ipsa lectione poteris contemplari, & orare. Sacris altaribus si sacerdos est tanquam vnus ex summis Angelis in spiritu totus assistat, si minister tanquam Angelus Domini ministret cum aliis eat ad laborem, vbi consideret non quid agat, sed propter quid venerit, cessante manu spiritus laboret, vel orando vel meditando, quamuis & ipso labore id ipsum facere teneatur. Ad mensam non solum fauces cibum capiant, sed etiam aures exhauriant verbum Dei. Non enim debet totus manducare, sed sic occupetur totus ad verbum Dei, vt sola fauces sumant cibum, aures verbum. De hoc autem plurimum gaudeat si ei viliora quam aliis apponantur. Nam reuera feliciores sunt, qui in parcitate sustinenda fuerint fortiores. In gratiis agendis pro donis sibi mentis supplicandum, vel pro peccatis eorum quorum eleemosynis sustentantur, vel suo pro se ipso, quia corpori suo supra necessitatem indulserit. Si vocatur ad colloquium secundum regulam leniter & sine risu pauca, verba & rationabilia loquatur, & antequam ea proferat, bis ad limam veniant quam semel ad linguam. Si cum secularibus loquendum est tunc maxime adhibeant custodiam ori suo vt nihil proferat, quod non ædificet audientem. Sic in cunctis se habeat vt ædificet videntes, & nemo dubitet cum viderit eum vel audierit, quin vere sit monachus. Post completorium singulis diebus capitulum sibi teneat conuocatis cogitationibus suis ponat rationem diligenter quid ipso die cogitatione, locutione, vel opere deliquerit publicè vel priuatim per singulas noctes lectum suum lauans. hoc est singulis peccatis lachrymis & doloribus purificatis diligenter de singulis computet. In crastino publicè de apertis, de occultis vero faciunt confessionem secreto quæ vt perfecta sit tria debet habere, scilicet vt sit voluntaria, nuda & munda. Voluntaria id est ex propria deliberatione & proposito. Nuda vt vnde prius gesserit confiteatur peccatum suum. Munda ne peccatum suum prædicet sicut Sodoma sed pura & simplici intentione se accuset. In capitulo, qui publice offendit manifeste veniet tanquam assistente iudici. In omnibus sic ibi loquatur vt respondeat, vel proclamet vt sermo eius interius vel exterius sit perunctus oleo charitatis. A nemine qualecunque munus accipiat. Neminem habeat familiarem. In omnibus fugiat singularitatem & admirationis notam. Loquens nihil dicat, vnde multum eruditus, multumve religiosus possit putari. Ad interrogationem paucis respondeat. Si de scriptura, vel moribus agatur aurem paret, non linguam. Cum loquitur non studeat eloquentiæ, sed sermo eius sit potius rusticanus, quam vrbanus. In omnibus agendis non studeat curialis videri. Salua honestate fugiat omnes homines in potestate positos maxime seculares. Scilicet communia orationes labores, lectiones & ceteras obseruantias, in quibus non sicut iam vitula Ephraim[a] docta diligere trituram, id est ad huiusmodi non consuetudine sed deuotione trahatur. Orationes, quæ imperantur, primo loco habeat, nec sibi blandiatur de priuatis orationibus suis (quæ in secundo loco ei habendæ sunt) cum in præceptis orationibus desidiosus fuerit. Si autem familiaritas interdicitur hominum, quanto magis mulierum? Sic facies componens cum cæteris, vt quis vero dissimilis, hoc est non nimia grauitate contracta, neque nimia locutione dissoluta, sed bona quadam mediocritate regatur, vt de sancto Martino legitur. Faciem eius non infuscaret mæror, nec leuigaret risus. Erit enim prudentis animæ thesaurum suum solicite custodientis (more Moysi) cornutam velare faciem, & quodam risu qui tamen modestus sit interioris gloriam hominis, & mentis grauitatem abscondere. Comparanda est dies instantis diei præteritis, vt ex earum collatione sinum deprehendere possit monachus vel profectum, vel defectum. In omni actu vel cogitatione sibi Deum adesse memoretur, & omne tempus quo de ipso non cogitat perdidisse se computet. Tædio affectus componat se meditando supra petram in qua lauantur mortui & cogitet apud se quomodo tractentur ibi sepeliendi: nunc in tergum, nunc in faciem versantur quomodo nutet caput, cadant brachia, rigescant crura, tibiæ siccantur, quomodo induantur & consuantur, quomodo deferantur humandi, quomodo expanantur in tumulo, quomodo puluere contegantur, quomodo vorantur a vermibus & quasi sacci putrefacti consumantur. Summaque est philosophia meditatio mortis assidua. Hanc vbicunque perrexeris secum portet & in æternum non peccabit. Sit monachus quasi Melchisedech sine patre sine matre, sine genealogia, nec patrem sibi vocet super terram. Imo sic se existimet quasi ipse sit solus & Deus. F[illegible]e ne primus habemus ordinem & modum viuendi. remedium vero polliceatur assiduitas remedii capitulum spirituale superius expressum semel ad minus in hebdomada confiteatur, vt veniam mereatur de perpetratis & maior ei detur gratia de vitandis malis, amen. Hæc Bernardus quæ omnia mente reuoluere & in corde plantare debent religiosi, vt reliquiæ cogitationum diem festum agant Deo propter quem omnia reliquerunt, vt sic his apprehensis & temporalibus diuitiis ipsum sequantur.

[a] Ose. 10.

ARTICVLVS IV.

Vtrum licitum sit religiosis discere scientias.

RESpondeo dicendo, quod D. Tho.[b] ait religionem posse ordinari ad vitam actiuam, & ad vitam contemplatiuam. Inter opera autem vitæ actiuæ principaliora sunt illa quæ ordinantur directe ad salutem animarum sicut prædicare & alia huiusmodi. Competit ergo studium literarum religiosis tripliciter. Primo quantum ad id quod est proprium contemplatiuæ vitæ, ad quam studium literarum dupliciter adiuuat, vno modo directe adiuuando ad contemplandum illuminando, scilicet, intellectum. Vita enim contemplatiua de qua nunc loquimur principaliter ordinatur ad considerationem diuinorum, vt ipsemet D. Thom.[c] tradit in qua dirigitur homo per studium ad considerandum diuina, vnde in laudem viri iusti dicitur in Psalmo[d] quod in lege Domini meditabitur die ac nocte. Alio modo studium literarum iuuat ad contemplatiuam vitam indirecte, remouendo contemplationis pericula, scilicet, errores, qui in contemplatione diuinorum accidunt his qui scripturas[e] ignorant sicut in collationibus patrum legitur quod Abbas Serapion propter simplicitatem incidit in errorem tunc Antropomorphitarum, id est, eorum qui Deum habere humanam formam arbitrantur. Secundo necessarium est studium literarum religionis institutis ad prædicandum, & alia huiusmodi exercendum, vnde Apostolus scribit ad Titum[f] de Episcopo, ad cuius officium huiusmodi actus pertinet amplectentem, eum, qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere. Tertio studium literarum religioni congruit quantum ad id, quod est omni religioni commune, valet enim ad vitandam carnis lasciuiam. Vnde Hieronymus[g] dicit ad Rusticum monachum. Ama scripturarum studia, & carnis vitia non amabis. Nec his obstat studium scientiarum, quod est principium dissensionis & per consequens videtur à religione alienum in qua multi in vnitatem pacis congregantur hoc enim est, quando tale studium ad scientiam tantum ordinatur, quæ sine charitate inflat, & per consequens dissensiones nutrit secundum illud prouerbium

[b] D.Tho. 2. 2. q. 188. ar. 2. & 3.

[c] D.Tho 2. 2. q. 188. ar. 4.

[d] Psal. 1.

[e] colla. 10. c. 4.

[f] Ad Tit. 1.

[g] Hieron. de viuendi forma circa medium fere.

biorum [a] inter superbos semper sunt iurgia. Vnde Apostolus ad Corinthios, [b] cũ dixisset, diuites facti estis in omni verbo, & in omni scientia. Post modũ subdit, id ipsum dicatis omnes & non sint schismata, sic respondet D. [c] Thomas. Cui est addendum illud quod tradit D. [d] Bernardus in quodam sermone super cantica canticorum qui adducens Petrum & Andræam & alios Christi Domini Apostolos & Discipulos cæterosque condiscipulos omnes notas mundo fecisse vias vitæ & non in sublimitate sermonis, aut in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed per stultitiam prædicationis eorum saluos fecisse credentes.

(a Prou. 13. b 1. ad Cor. 1. c D. Tho. 2. 2. q. 188. ar. 5. ad 3. d Ber. super cant. ser. 36. B. &c.)

Aut videar forsan nimius in suggillatione scientiæ, & quasi reprehendere doctos ac prohibere studia literarum. Absit. Non ignoro quantum ecclesiæ profuerint & prosint literati sui siue ad refellendos eos qui ex aduerso sunt, siue ad simplices instruendos. Denique [e] legi, quia tunc repulisti scientiam, repellam & ego te ut non fungaris mihi sacerdotio [f] Legi quia docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos quasi stellæ in perpetuas æternitates. Sed & scio vbi legerim [g] scientia inflat, & rursum [h] qui apponit scientiam, apponit & laborem. Vide quia differentia est scientiarum, quando alia inflat, alia contristans est. Tibi verò velim scire quænam harum videatur vtilior, sed magis necessaria ad salutẽ, illane quæ tumet, an quæ dolet? Sed non dubito quin dolentem tumenti præferas, quia sanitatem quam tumor simulat, dolor postulat. Qui autem postulat propinquat saluti, quoniam [i] qui petit accipit. Denique [k] qui sanat contritos corde execratur inflammatos, dicente sapientia. [l] quia Deus superbis resistit humilibus autem dat gratiam, & Apostolus [m] aiebat, dico autem per gratiam data est mihi omnibus qui sunt inter vos non plus sapere quam oportet sed sapere ad sobrietatem non prohibet sapere sed plus sapere quam oportet. Quid est autem sapere ad sobrietatem? Vigilantissimè obseruare quid scire magis priusvè oporteat, tempus enim breue est. Est autem quod in se est omnis scientia bona quæ tamen veritati subnixa sit, sed tu qui cum timore & tremore tuam ipsius operari salutem pro temporis breuitate festinas, ea scire prius amplius'q; curato quæ senseris vicinora saluti. Nonne medici corporum medicinæ portionem definiunt eligere in sumendis cibis quid prius quid posterius, & quemadmodum quidquid sumi oporteat? Nam & si bonos constat esse cibos quos Deus creauit, tu tamen ipsos tibi si in sumendo modum & ordinem nõ obserues, reddis plane nõ bonos ergo quod dico de cibis hoc sentite de scientiis, sed melius mitto vos ad magistrum. Non enim nostra ista sententia, sed illius, imo & nostra quoniam veritatis. Qui se [n] enquit putat aliquid scire nondum scit quomodo oporteat eum scire. vides quoniam non probat multa scientem si sciendi modum nescierit? Vides, inquam, quomodo fructum & vtilitatem scientiæ in modo sciendi constituit? Quid ergo dicit modum sciendi? Quid nisi vt scias quo ordine quo studio quo fine quæque nosse oporteat? Quo ordine, vt id prius quod maturius ad salutem. Quo studio vt id ardentius, quod vehementius ad amorem. Quo fine vt non ad inanem gloriam, aut curiositatem. aut quid simile, sed tantum ad ædificationem tuam vel proximi. Sunt namque qui scire volunt eo fine tantum vt sciant, & turpis curiositas est. Et sunt qui scire volunt vt sciantur ipsi & turpis vanitas est, qui profectò non euadent subsannantem satyricum, & ei qui eiusmodi est decantantem, scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter. Et sunt item qui scire volunt vt scientiã suam vẽdant verbi gratia pro pecunia pro honoribus & turpis quæstus est, sed sunt quoque qui scire volunt vt ædificent, & charitas est. Et item qui scire volunt vt ædificentur & prudentia est. Horum omnium soli vltimi duo non inueniuntur in abusione scientiæ quippe qui ad hoc volunt intelligere vt benefaciant, denique [o] intellectus bonus omnibus facientibus eum. Reliqui omnes audiant sciens [p] bonum & non faciens peccatum est &c. Ac si per similitudinem dicat sumenti cibum & non digerenti perniciosum est ei Cibus si quidem indigestus & qui bonam non habet decoctionem, malos generat humores, & corrumpit corpus, & non nutrit: Ita & multa scientia ingesta in stomacho animæ, quæ est memoria si decocta igne charitatis non fuerit, & sic per quosdam artus animæ, mores scilicet, atq; actus transfusa, atq; digesta, quatenus ipsa de bonis quæ nouerit vita attestante & moribus bona efficiatur nonne illa scientia reputabitur in peccatum tamquam cibus conuersus in prauos noxios'q; humores? Hæc D. Bernardus. Ex quibus colligitur regulares non debere fugere studia scientiarum, vt ædificent proximos & ipsi ædificentur, debere tamen fugere tumentem scientiam & inflantem. quam aliqui volunt adipisci tantum vt sciant, vt sciantur, aut per totalem scientiam humanos honores consequatur. Vnde mihi nunquam placuit querela religiosorum vsque ad cœlos voces emittentiũ eo quod ipsi apud se ipsos & apud alios sapientes & multum scientes iudicantur, & in eorum religione in officiis & honoribus eos alij non tam sapientes antecellant, scientia enim à religiosis adepta non hos tam abiectos fines prospicere debet, sed tantum Deũ, & suam salutem propter quæ omnia temporalia & semetipsos reliquerunt. Non diffiteor tamen malè agere prælatos ignaros sapientibus præferentes, cùm sapientes apud diuinas literas honore digni reputentur. Et illi qui docti sunt fulgere debeant quasi splẽdor firmamenti.

(e Osee. 4. f Dan. 10. g 1. Cor. 8. h Eccles. 1. i Luc. 11. k Psal. 146. l Iacob. 4. m Ad Ro. 12. n 1. Cor. 8. o Psal. 110. p Iacob. 4.)

ARTICVLVS V.

Vtrum liceat religiosis discere scientias Philosophiæ, mathematicæ, & artium liberalium.

RESpondeo dicendo, quod professio Christianæ religionis differre debet à professione gentiliũ, vnde cùm apud gentiles prædictæ scientiæ profiterantur videtur asserendum eas à religioso statu esse omnino repellendas. At considerando quod philosophi profitebantur studia literarum quantũ ad seculares doctrinas, & quod religiosi principaliter intendũt studio literarum pertinentium ad doctrinam quę secundũ pietatem est, vt dicitur in quadam D. Pauli [q] Epistola aliis doctrinis intendere nõ oportet religiosos quorum tota vita diuinis obsequiis mancipatur nisi in quantum ordinantur ad sacram doctrinam prout ait Diuus [r] Thomas. Iuxta quem ait Caietanus. Nota diligentissime conclusioné & rationem illius scilicet, quod religiosis non conuenit studium Philosophiæ, & huius modi, quia tota eorum vita mancipata est diuinis obsequiis. Vnde sicut negotia secularia sunt absolutè prohibita religiosis omnibus, ita studium scientiarum secularium scilicet Philosophiæ, Mathematicę, & artium liberalium. Verum sicut pietatis gratia de superiorum licentia moderatè possunt religiosi secularia tractare negotia, ita diuinæ scientiæ gratia licitũ est religiosis cùm superiorum suorum beneplacito vacare Logicæ Philosophiæ naturali & huiusmodi, vt scilicet possint errores confutare, & diuinitatis mysteria intelligere. Et hæc bene aduertant religiosi, qui totũ vitæ suæ tempus in scientiis secularibus consumunt. Vnde iustissime pontifices [s] excommunicauerunt Doctores, qui docent leges, aut Medicinam religiosos qui reliquerunt suum habitum, aut detinent eos arroganter in suis scholis.

(q Ad. Tit. 1. r Tho. 2. 2. q. 188. a. 5. ad. 3. s ca. 2. ne cleri. vel monach. 6.)

Et

Et Caietanus [a] dicit quod ad incurrendam præfatam excommunicationem quatuor debent interuenire, scilicet quod auditor sit religiosus, & audiat leges, vel Medicinam, & id fiat relicto habitu, & quod Doctori id sciat eùmque doceat, vel arrogantèr detineat in scholis. Archidiaconus [b] tamen & Ioannes Andreas quos sequuntur Syluester, & Nauarrus, tenet non esse necesse, vt relinquat habitum ad incurrendam aliam excommunicationem latam per alias decretales [c] contra participantes cum excommunicato in crimine ob quod est excommunicatus, vt participat Doctor qui prælegit Leges, vel Medicinam religioso, postquam ob auditionem incurrit excommunicationem, de hac autem decretali latius infra agemus.

[a] Caiet. v. ex comm. casu.
[b] Archid. & Andreas in d. c. 2. Sylu. v. excom. 9. casu 26. Nau. c. 27. n. 124.
[c] ca. nuper & c. si conc. de sen. exco.

QVÆSTIO LXV.

De suspensione in octo articulos diuisa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *QVid & quotuplex sit suspensio.*
2 *In quibus casibus fiant regulares ipso iure suspensi.*
3 *Vtrum in generali suspensione iuris comprehendantur generales, & prouinciales religionum.*
4 *In quadam religione est constitutio, vt si prælatus deliquerit possit correctione fraterna præmissa suspendi, & de facto fuit suspensus, quæritur vtrum præfata suspensio sit irrita.*
5 *Vtrum clericus suspensus ab Abbatissa contrauueniendo suspensioni remaneat irregularis.*
6 *Vtrum religiosus suspensus à temporalibus si contrauenerit fiat irregularis.*
7 *Vtrum acta per prælatum suspensum valeant.*
8 *In quibus vitandi sunt interdicti, & suspensi.*

ARTICVLVS I.

Quid & quotuplex sit suspensio.

RESpondeo dicendo, quod suspensio de qua in præsentiarum nobis est sermo est censura Ecclesiastica, qua alicui personæ Ecclesiasticæ prohibetur exercitium sui officij, vel beneficij Ecclesiastici in totum, vel in partem in certum tempus, vel in perpetuum quo ad partem ob suam culpam. Dixi censura Ecclesiastica pro genere, quia omnis suspensio est censura non tamen è contra omnis censura est suspensio, cum censura comprehendat excommunicationem suspensionem & interdictum, vt dicitur in iure [d] & ad significandum, quod non potest ferri nisi ab habente iurisdictionem Ecclesiasticam exteriorem ad quam pertinet ferre censuras argumento cuiusdam decretalis. [e] Dixi qua prohibentur personæ Ecclesiasticæ, ad excludendas prohibitiones aliorum exercitiorum, ab aliis factas aliis personis profanis, aut Ecclesiasticis alio respectu, quam quia sunt Ecclesiasticæ. Dixi vel in perpetuum quo ad partem, quia prohibitio totius exercitij officij, vel beneficij in perpetuum est depositio, vel priuatio & non suspensio iuxta sententiam Cardinalis [f] communiter receptã. Dixi ob suam culpam, quia licet suspensio ob qualemcumque culpam mortalem ferri possit secundum Aretinum [f] illa tamen culpa debet esse propria

Aduertendum tamen pro explicatione, quod in præsenti definitione solum definimus suspensionem specialem, prout est quædam censura Ecclesiastica, quæ non est peccatum, sed est pœna peccati, nam loquendo de suspensione generali latius patet dicta suspensio, prohibitio enim, qua mortali peccato infectus prohibetur celebrare, & sumere Eucharistiam, licet vocetur suspensio, vt patet ex iure [g] non est tamen suspensio specialis & stricte sumpta, cum suspensio non sit peccatum, sed pœna peccati, & peccatum mortale antiquius sit omni iure Canonico, cuius inuentum est suspensio.

[d] c. quærent. de verb. sig.
[e] c. dudum. 2. de elect.
[f] Cardin. in Clem. 1. § sanè rum n. 6. de priu.
[f] Aret. in ca. cum non ab homine de iudic.
[g] c. si. de eo. qui sibi clerico. fin. de cleric. excom.

Ex quo infertur, quod licet Doctores appellent irregularitatem depositionem verbalem degradationem, realem suspensionem, non tamen supra dicta sunt suspensio strictè sumpta, sed suspensio generaliter accepta cum sint priuationes, vel inhabilitationes, quæ priuant officio, vel inhabilem faciũt omnino ad ordinem obtinendum vel exercẽdum, at suspensio strictè sumpta est impedimentum exercitij officij iuxta Panormitanum. [h]

[h] Panorm. in c. cum in 7 de iudic.

Diuiditur autem suspensio, quædam enim est lata à iure, alia ab homine, sic autem diuisa multipliciter fertur, suspensus enim à quibusdam actibus non est suspensus ab aliis non annexis, vnde suspensus à iurisdictione non est suspensus ab ordine, nec è contra suspensus ab ordine est suspensus à iurisdictione suspensus à beneficio est suspẽsus ab ordine, neque à iurisdictione, quæ ei conuenit alia ratione quam beneficij à quo est suspensus, neque suspensus simpliciter ab officio censetur suspensus à beneficio quo ad ea, quæ dantur non interessenti diuinis officiis, modo suspensio non sit tam diuturna, vt tacitè vel expresse habeat vim priuationis iuxta Bonifacium [i] quia multa ad beneficium pertinentia potest facere suspensus ab officio clericali, qualia sunt regere & gubernare illa, quæ ad se attinent, & alia quæ non sunt officia diuina. Vnde tenet Nauarrus [k] beneficiarium suspensum, ideo quod presbyter factus est ante vigesimum quintum annum cœptum non perdidisse fructus beneficij, quia per illam transgressionem suspenditur tantum ab officio. Vnde suspensus ab ingressu Ecclesiæ tantum potest extra excommunicare, & potest ibidem absoluere quia adhuc retinet iurisdictionis vsum, nam communis est [l] Doctorum sententia, quod si quis sit suspensus à solo ingressu Ecclesiæ poterit extra eam celebrare, excommunicare & absoluere, quia cum hæc sit pœna non vltra suos limites extendi debet iuxta vulgatam iure. [m]

[i] Boni. in c. cupientes. de pæn.
[k] Nauarr. in man. c. 27 n. 160.
[l] Angel v. suspensio 3 ver. sic quod si interdict. ryd. q. 5 ver. si vero suspensio ab ingressu Armil. n. 8 Nauar. c. 27 n. 161 Palu. in tract. de sacer suspensio.
[m] c. odia de regul. iur. li. 6.

ARTICVLVS II.

In quibus casibus fiant regulares ipso iure suspensi.

REspondeo dicendo, quod regulares à iure suspensi sunt in multis casibus, primo si absque reuerendis proprij prælati sacris initientur, de quo, iam in superioribus [n] latè dictum est.

Secundò fit suspensus prælatus regularis aut qui habet administrationem bonorũ monasterij si alienet rem stabilem, sine solemnitate & facultate capituli, aut generalis de quo in primo tomo [o] late diximus.

Tertiò suspenditur prælatus regularis, si submittat laicis bona immobilia, aut iura Ecclesiæ sine licentia Papæ, aut si Romæ existens non denunciet eum, qui bona sic laicis submisit, ita ordinatur in iure [p] & tradit Syluester.

[n] Supr. hoc tom. q. 21.
[o] 1. to q. 30.
[p] c. hoc consul. de reb. eccles. nõ alien.
[q] Sylu. v. suspensio. § 6 vers. 17.

Quarto [a] suspenditur in ordine mendicantium prælatus si admittat ad professionem ante finitum integrum probationis annum.

a c. ad const. de regul. li. 6

Quinto religiosus decimas nouales, vel quascunque alias pertinentes ad parrochiam vel aliam Ecclesiam, sibi vsurpat absque causa & priuilegio sit suspensus ab officio & beneficio, nisi intra mensem requisitus, qui habet administrationem desistat & intra duos satisfaciat, si autem administrationem, non habeat regularis sit excommunicatus, ita habetur in quadam Clementina, [b] quod quomodo sit intelligendum in secundo tomo dictum est.

b Clem. reli. de decim.

Sexto suspenduntur ab officio prædicationis omnes religiosi exceptis illis, qui decimas recipiūt, si postquam fuerint requisiti per rectores Ecclesiarum scienter omiserint facere conscientiam confitentibus de decimis soluendis, & hoc quamdiu non fecerint, si commoditatem habuerint, ita habetur in quadam Clementina, de qua iam in secundo tomo [c] satis dictum est.

c ex. cusi. de pæ. 2. tom. q.

Septimo suspenditur à beneficiorum collatione Abbas, vel prior non habens Abbatem proprium, alias vero ab administratione si quam habet, quam si non habet inhabilitatur ad habendum beneficiū & administrationem, & per annum si solutates nō corrigiatos, & altos vel non capuccia nō sellas portare præsumpserint, ita habetur in quadam Clemētina [d] & notat Syluester quod secūdum præmissam personarum distinctionem præfatas pœnas suspensionis, & inhabilitationis per biennium ipso facto incurrunt si venationi, aut aucupationi clamorosæ, vel alias cū canibus aut auibus ex proposito interfuerint, & loquitur de monachis, & collatio pertinet ad priorem claustralem cum consilio & consensu maioris partis capituli, seu conuentus durante tempore suspensionis Abbatis, vel prioris.

d Clem. 1. de stat. monac. syla. v. suspēsio. §. 6. ver. 32.

Octauo suspenduntur religiosi, qui ex administratione Eucharistiæ, extremæ vnctionis. vel solemnizationis matrimonij, aut quacumque absolutione indebita aliquid acquisiuerint, nisi postquam fuerint requisiti intra mensem restituerint donec satisfecerint, ita habetur in quadam decretali. [e]

e ca. relig. de priu.

Nono suspensi sunt ab executione pontificalis ministerij fratres prædicatores promoti ad Episcopatus, vel alias prælaturas, si prius recipiunt munus consecrationis, quam resignauerint ordini libros & alia quæ habent tempore suæ promotionis de quo videndum est supra in secundo tomo.

f 2. tom. q. 38.

Decimo suspenduntur ab executione sacrorum ordinum, & per solum Papam dispensabiles fratres prædicatores perturbantes fratres minores in officio inquisitionis, & è contrario prout supra [g] est declaratum.

g 2. tom. q. 41. ar. 2.

Vndecimo suspenditur religiosus prælatus, nisi damno satisfaciat intra mensem postquam fuerit requisitus, quod aliquis ex suis subditis intulit detrahendo de prælatis Ecclesiæ, ita habetur in quadam Clementina. [h] Quæ suspensio non comprehendit prælatum nolentem satisfacere parrochiæ damnum. quod ipsi est illatum, eo quod eius regularis subditos ne ad parrochiam accedant prædicando retraxerit, licet in dicta Clementina proponi videatur, possunt regulares prædicatores prædicare, vt ad eorum monasteria accedant ad audiendam missam & prædicationē, prout resoluit Nauarrus [i] & latè in primo tomo probauimus.

h Clem. 2. §. religiosi in fi. de priu.

i Nauarr. in man. c. 21 n. 5. 1 tom. q. 55. ar. 4.

Duodecimo in præfata Clementina prohibetur sub grauibus pœnis regularibus, ne impediant liberam testatoris voluntatem maximè ne legatum fiat Ecclesiæ matrici, aut parrochiæ, & per consequens eorū prælati suspenduntur, si intra mensem ex quo fuerint requisiti damnum, quod ex tali suasione Ecclesiæ matrici, aut parrochiali prouenit non satisfecerint. Quod à fortiori habet locum in prælatis ordinis fratrum minorum, cum hoc districtius fratribus Minoribus in iure [k] prohibeatur & tradit Angelus. Aduertendum tamen, quod non prohibentur regulares inducere morientes, vt sponte legent aliquid suo monasterio dū indiget vt colligit Nauarrus [l] & traduut Medina Sarmento, & Nauarra. Nec prohibētur regulares proprias reducere ad memoriam morientium necessitates, neque prohibentur prælati regulares debita incerta suis monasteriis applicare.

k reg. frat. min. cap. 2. Clem. exiuit. de paradiso §. deinceps. de verb. sig. Angel. v. relig. 1. §. 5.

l Nau. c. 25. n. 16. Medin. in Breue c. 14. n. 31. Sarm. li. 5. select. Nau. li. 3. de resti. c. 1. n. 80.

Decimo tertio suspenduntur à diuinis prælati & regulares, qui intra monasteria virorum mulieres, introducere audent, vel præsumunt, de quo iam in primo tomo [m] diximus & in explicatione motus proprij Pij Quinti, hoc prohibentis, quæ explicatio habetur in fine Explicationis Bullæ Cruciatæ. Quid sit autem suspensio à diuinis infra [n] dicemus & latè declaratum est in primo tomo [o] præfato.

m 1. to. q. 48.

n Infra art.

o 1. tom. q.

ARTICVLVS III.

Vtrum in generali suspensione iuris comprehēdantur generales & prouinciales religionum.

RESpondeo dicendo videri prima facie, quod non eum in generali iuris suspensione non cōprehendantur episcopi sed tantum clerici vsque ad sacerdotem inclusiuè, nisi de Episcopo & aliis fiat expressa mentio, ita habetur in quadam decretali [p] & tradūt Syluester Armilla Nauarrus, Couarruuias, Maiolus; & Episcopus Scalensis. Vnde cum ordinum generales, & prouinciales habeant, vt notum est, iurisdictionem quasi Episcopalem videtur dicendum, quod in generali suspensione, & interdicto à iure latis licèt veniant monachi & prælati cōuentuales non habentes iurisdictionem, quasi Episcopalem, non tamen veniunt supradicti patres. Quod confirmatur: nam prædicta decretalis non solum fuit edita in fauorem Episcoporum, sed etiā in fauorem diæcesanorum ne propter Episcoporum suspensionem priuarentur ab his, quæ ab ipsis necessario debēt fieri & communicari, ad quorum consecutionem non possunt ad alios recurrere, prout innuit ibi Glossa, [q] quæ ratio militat etiam in prouincialibus, & generalibus respectu suorum subditorum.

p c. quam periculosum. de sen. exco. li. 6. Naua. in ma. 27. num. 16. Coua. in Clem. si furiosus. 1. part. §. 1. nu. 1. Maio. de irre l. 3. c. 19 n 26. Scalensi. de cen. ec. de suspen. c. 10.

q Gloss. v. quia periculo.

At contrarium est dicendum, scilicet quod dicta decretalis non comprehendat dictos generales & prouinciales, vt patet ex ea cum solum præfatum priuilegium Episcopis & Archiepiscopis concessfetit, non ratione iurisdictionis, quam habent sed ratione pontificalis officij, quia plures grauarentur si illud impediri contigerit, consistit enim horum officium in Chrismatis confectione, in frontis chrismatione, ordinum collatione, Ecclesiarum & altarium consecratione, quorum defectus maximum causaret subditis periculum, quæ omnia cessant in prædictis generalibus & prouincialibus, cum eorum officium adhæc minimè designetur. Et licet suspensio suæ iurisdictionis damnum aliquod in eorum subditis causaret, non tamen ipsum est par damno causato ex Episcoporum suspensione, & damnum ex suspensione generalium & prouincialium causatum in subditis est facile reparabile per constitutiones generales, & prouinciales ordinis & prouinciæ. Huic enim damno & aliis similibus, per eas satis est prouisum, & ideo quæ quoad

quod suspẽsionem Episcopis concessa sunt ad prædictos fratres minimè esse extendenda puto.

ARTICVLVS IIII.

In quadam religione est constitutio, vt si prælatus deliquerit possit correctione fraterna præuia suspendi & de facto fuit suspensus, quæritur vtrum præfata suspensio sit irrita.

RESpondeo dicendo, quod iure communi excommunicatio, & suspensio à iudice competẽti lata valet regulariter etiam si sit iniusta, & est seruanda saltẽ in foro exteriori, nisi in quinque, vel sex casibus, quos enumerat Nauarrus,[a] & in propositione casus præsentis non narratur aliquod ob quod suspensio prædicta debeat iudicari ipso iure nulla quamuis sit iniusta, & ita in ea debet locum habere quidam Canon[b] cum sua Glossa, definiens censuram Ecclesiasticam timendam esse ac seruandam etiam si sit iniusta, modo non sit nulla, sed valida. Et certè nullo iure cauetur, quod censura lata à iudice sit nulla ipso iure propter omissam correctionem fraternam, nisi cum proceditur per viã denunciationis euangelicæ iuxta quandam decretalem,[c] & in casu non narratur an hac via fuerit contra religiosorum processum. Vnde iudices regulares habentes talem ordinationem in sua religione volentes secundum eam aliquem suspendere debent diligenter attendere, qua via procedant, vt videant an præfata via procedentes possint religiosum hac ferire censura, vt colligitur ex traditis à Nauarro[d] in quodam consilio.

[a] Nauar. in man. c. 27. n. 4.
[b] 11 q. 3 c. 1.
[c] c. super his de accusa. & c. cum dilec.
[d] Nau. lib. 5. cons. 20. de sent. excom. consil. 65.

ARTICVLVS V.

Vtrum clericus suspensus ab Abbatissa contraueniendo suspensioni remaneat irregularis.

RESpondeo dicendo, quod licet mulier suspendere non possit clericos suos, sicut, neque excommunicare, & propterea attento iure communi non videtur talis irregularitas nasci contrauenien-do, tali suspensioni ex sententia Abbatis[e] tamen omnis notabilis inobedientia inducit peccatum mortale, & certum est hanc Abbatissæ suspensionem resolui in præceptum de non administrando, ita quod etiam extra iudicialiter factum obligat ne administrare possit argumento eorum, quæ in Concilio[f] Tridentino notantur. Propterea legitimum & canonicum impedimentum est, quod surgit ea suspẽsione, interdicto, vel excommunicatione Abbatissæ quoniam inducit hanc obligationem abstinendi licet non inducat veram irregularitatem, prout tenent Syluester,[g] Armilla, Maiolus, Antonius & Episcopus Scalensis.

[e] Abbas in c. dilect. de maio. & obedien.
[f] Conc. Tri. sess. 14. de reform. c. 14.
[g] Sylu v. Abbas. n. 6. Armill n. 4. Maiol. de irreg. li. 5. c. 29 n. 12. Ant 3. p tit. 27. ca. 4. Scalen. de censur. tit. de suspensi. c. 12.

ARTICVLVS VI.

Vtrum religiosus suspensus à temporalibus, si cõtrauenerit fiat irregularis.

RESpondeo dicendo, quod non, vt patet ex definitione suspensionis posita in articulo primo huius quæstionis. Hanc opinionem tenet Glossa[h] quædam communiter recepta. Imo notarios quoscunque etiam regali, vel imperiali authoritate creatos potest Episcopus ab officio suspẽdere per Concilium[i] Tridentinum, qui sic suspensi contrauenien-do non fiunt irregulares iuxta à tradita à Syluestro.[k] Vnde suspensus ab eligendo præsentando nominando, vel prouidendo, aut etiam beneficia conferendo, si contraueniat non fit irregularis, ita Innocentius[l] Hostiẽsis, & Caldcrinus. Quod intelligẽ quando dicti actus temporales fuerunt principaliter & expresse prohibiti, at vero si quis in prohibitus ab ordine aliquo, à quo isti actus pendent contrauenienda fieret irregularis, etiam in his temporalibus: pro quo facit quædam decretalis[m] cum sua Glossa. Ex quibus respondetur quæsito in articulo quæstionis, quod religiosus suspensus à temporalibus quæ ex sua natura, aut ex Ecclesiastica institutione non pendent ab ordine aliquo, si contrauenerit non remanet irregularis, verbi gratia, si suspendatur ab officio cellarij aut procuratoris cum si contrauenerit præfatæ suspensioni non remanebit irregularis.

[h] Gloss. in c. 5. §. hac eadem de sent. excom. li. 6.
[i] Conc. Trid. sess. 23. de reform. c. 20.
[k] Sylu. v. suspensio, q. 5. versi. si vero sit ab off.
[l] Innoc. & Hostie. in c. si de excess. prelato, al. in c. si cele. de Her. extro.
[m] Tex. & gl. in c. romana de cons. preb. in 6.

ARTICVLVS VII.

Vtrum acta per prælatum suspensum valeant.

RESpondeo dicendo, quod non solum suspẽsus, sed etiam excommunicatus & interdictus potest exercere iurisdictionem, quã habet publicam, & valent ea, quæ facit vt iudex, donec de iudice constet quod sit suspensus excommunicatus, vel interdictus, nam debet euitari donec declaratus & denunciatus per iudicem competentem sit, iuxta eã, quam iure[n] sunt definita, per quod limitatur omnia decreta antiqua, tam decretalium, quam decreti, quam Clementinarum, & omnium extrauagantium impressarum & non impressarum, adeo quod illustrissimum prætorium Rotæ nunquam de se iunxit & nunquam pronunciat acta, quæ fiunt per Episcopos, & alios prælatos, & iudices esse inualida & nulla propterea, quod fuerunt facta ab excommunicato etiam per auditorem Rotæ si fuerint facta antequam per Rotam fuisset declaratus excommunicatus, vel suspensus, vt etiam Felinus,[o] qui fuit auditor Rotæ expressit. Quibus addit Nauarrus[p] quod licet excommunicatio & aliæ censuræ latæ sine monitione valeant ipso iure secundum receptiorem opinionem, & appellatio quæ ab eis fit non suspendat eas, neque earum effectum licet deuoluat iurisdictionem ad superiorem per ea quæ in iure[q] habentur, declaratio tamen quòd aliquis incurrit in illas nõ potest fieri absque citatione eius, & antequam audiatur, vel contumax iudicetur, & si fiat declaratio absque vlla citatione & auditione est ipso iure nulla, & per consequẽs nullum impedimentum facit quominus facta per ligatum censuris valeant per Glossam[q] & multa quæ ipse Felinus[r] cumulat & congerit, vnde videant prælati regulares quid in ferendis censuris contra aliquos religiosos faciunt, nam licet in iure communi & in extrauagantibus apostolicis, & in constitutionibus generalibus sui ordinis aliquæ cõtra suos religiosos ferantur censuræ non tamen possunt declarare in ipsas incurrisse nisi citentur & iuridicè audiantur, eorum enim declaratio religiosis delinquentibus non accersitis neque auditis erit ipso iure nulla & virtute talis declarationis nihil contra eos agi potest.

[n] Extrau. ad euitanda de sen. excom.
[o] Felin. in c. ad proban. de re iud. lib. 6.
[p] Nau lib. 5. consf. tit. de sent. excom. consil. 65 nu 5. & c. pasto. §. tmorum. & c. ad reprim. de offic. ord.
[q] Gloss. in c. cupientes §. quod si per de elect. li. 6.
[r] Felin. in ca. Rodol. nu 5. de resc.

ARTICVLVS VIII.

In quibus euitandi sunt interdicti & suspensi.

RESpondeo dicendo, quod interdicti, & suspẽsi nominatim sunt euitandi in illis actionibus à quibus eis interdicitur vel à quibus suspenduntur.

& non in aliis, quia pœnæ nō debent extendi extra casus propriates, & interdicti & suspensi simpliciter nondum prohibitus prædicare, prout tradit Navarrus. ᵃ Si sicut expressè non interdicitur, vel suspenditur ab officio prædicandi, & ideo possunt suspensi prædicantes quia prædicatio non est de numero officiorum diuinorum, quæ interdicuntur interdicto personali, vel suspensione ab officio diuino, vt idem met Navarrus ᵇ tradit. Quæ autem dicantur officia diuina à quibus interdicti simpliciter debent abstinere & quæ illa à quibus suspensus à diuinis debet abstinere declarat ipsemet Navarrus ᶜ dicens quod malè definiunt Angelus, & aliqui alij diuina officia in hac materia esse officia diuina in missali & breuiario, nam non omnia in illis ordinata sunt officium diuinum, neque omne diuinum officium est in illis ordinatum, siquidem multa sunt ordinata in pontificali, & multa in missalibus & breuiariis, quæ non sunt officia diuina prohibita tempore interdicti, de quibus supra in secundo tomo ᵈ satis diximus. Possunt igitur definiri officia diuina, esse officia ordinata in dictis tribus libris aut in alia legitima ad vsum ordinum & aliorum sacramentorum vel sacramentalium, vel ad horas canonicas. Quod ad se [illegible] celebratur.

Ex his infertur, quod regularis suspensus à diuinis potest [illegible] & communicare corpori Domini, [illegible] quia suspensus [illegible] solum prohibetur in officio suo agere sicut prius vel officium suum exercere sicut prius, vt est textus expressus ᵉ in [illegible] glossa, quæ id notat: tum quia non damnatur suspensus à diuinis incurrere irregularitatem, quando exercet aliquem actum ordinis suo [illegible] & sibi per suspensionem prohibitum, secundum Innocentium ᶠ communiter receptum & Philippum Francum: Tum quia suspensio [illegible] est censura Ecclesiastica definitur esse censuram Ecclesiasticam, qua alicui personæ Ecclesiasticæ prohibetur exercitium sui officij, vel beneficij in totum, vel in partem prout diximus in primo articulo huius quæstionis, & ita non prohibetur illi quidquam quod potest, vt laicus exercere. Cum ergo confiteri, & communicare & audire missam possit, [illegible] suspensus à diuinis facere vt laicus, non censentur illi ipsa prohibita, & consequenter faciendo illa non peccat, neque quidquam contra suspensionem à diuinis facit, vt ipsum irregularem iudicemus. Tum denique quia suspensio à diuinis intelligitur ab his ex officio exercendis, & non ab audiendis, neque suscipiendis, nec aliter quam ex officio exercendis per prædicta. Reliqua autem quæ ad suspensionem à diuinis spectant vide in primo tomo. ᵍ

ᵃ Navarr. in man. c. 27. n. 176. & sequ.
ᵇ Nau. vbi sup.
ᶜ Nau. c. 27. n. 172. & n. 171.
ᵈ 2. tom. q. 109.
ᵉ c. 1. §. fi. de sent. & re iudic. lib. 6. vbi gloss. verb. pœnas de. si quis Episc. 11. q. 3.
ᶠ Innoc. in c. fi. de excess. prælat. Fran. in c. 1. §. fi. de re iud. li. 6. & in c. 1. §. fi. de sent. excom. eod. lib.
ᵍ 1. tom. q. 10. ar. 4.

QVÆSTIO LXVI.

De scrupulo & scrupulosis in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Quid sit scrupulus & in quo differat à dubio.*
2 *Quæ sint remedia contra scrupulum in generali.*
3 *Quomodo sit particularibus scrupulis medendum, & in hoc articulo aliqua dubia ipsum concernentia proponuntur.*

ARTICVLVS I.

Quid sit scrupulus, & in quo differat à dubio

Respondeo dicendo, quod cum scrupulizantes sint viri timorati, qui vt plurimum ad religionem confugiunt ad consilium & remedium petendum, vt possint ad vitam regularem profitendam, id circo operæ pretium esse duxi de hac materia & de eius remedijs in generali & in particulari in præsentiarum disserere, per aliquas quæstiones, vt religiosi medici spirituales possint sibi & alijs spiritualiter medicare, & vt assumptum clarius pateat operæ pretium esse duxi à definitione scrupuli sermonem incipere, & ideo quæsitum fuit quid sit scrupulus, & in quo differat à dubio & respondeo, quod regula certa ad discernendum scrupulum à dubio est, quod dubium est quando intellectus non magis in vnam quam in aliam partem inclinat, & scrupulus est argumentum, quo apparentia, quæ intellectui repræsentantur contra id quod scit, quod latinè vocatur scientia, vel contra id quod firmiter credit ita esse quod latinè dicitur fides aut credulitas, vel contra id quod ipse cogitat verum esse etiamsi id firmiter non credat, quod latinè dicitur opinio, vel contra id quod intellectus, neque tenet pro vero, neque pro falso, quod latinè dicitur dubietas, vel dubitatio prout latè prosequitur Navarrus. ʰ in multis doctrinæ suæ locis inferens, quod licet nulli horum quatuor scilicet scientia, fides opinio, & dubium inter se compatiantur, ipse tamen scrupulus compatitur omnibus & singulis eorum, eo quod non est nisi argumentum, vel apparentia quæ contra illa quatuor potest haberi.

Ex quo colligitur, quod cum hoc vitium tale vagetur per alia, latè etiam de eius remedijs est in præsentiarum tractandum cum in religiosis sit hoc prætextu virtutis seminarium quoddam inquietudinis maximæ, & distractionis à cultu diuino & à contemplatione non modicæ.

ʰ Nau. in c. 27. n. 279. & in c. nom. de iud. mor. nu. 41. & de pæn. dist. 7. c. si quis autem à n. 9. vsque ad [illegible]

ARTICVLVS II.

Quæ sint remedia contra scrupulum in generali.

Respondeo dicendo, quod conscientia nimis scrupulosa nascitur ex vitio naturali, vel acquisito non persistendi firmiter in constitutis, quæ gignit inconstantiam, argumentum peccatorum, animi paruitatem, nebulas intellectus, inquietudinem mentis accidiam, pusillanimitatem, & id genus alia mala. Et huius vitij causa secundum D. Antoninum ⁱ sunt complexio timida melancholia, & mania, dæmon tranquillitatis osor, vigiliæ, ieiunia immodica & conuersatio cum scrupulosis, pro quo nota secundum Florentinum. ᵏ quod scrupulus seu pusillanimitas conscientiæ, quod idem est aliquando causatur ex complexione apta ad timorem, vel dubium, vt est complexio frigida, qualis est in fœminis vetulis, & melancholicis: timor enim naturaliter secundum Damascenum & Philosophos constringit cor, sicut & cætera frigida constringunt, & congelationem faciunt, ad quem motum contractionis imaginatio mouetur, à timoris dispositione, ita vt concipiat quis aliquod malum esse futurum, & per consequens fugiendum. Quandoque autem causatur ab ægritudine maniaca, vel melancholica, quæ est infirmitas capitis, per quam læditur imaginatio, & quandoque inde læditur ratio, vt Galenus Auicenna dicunt, quod mania est infectio interioris cellulæ capitis cum diminutione rationis. Quandoque etiam causatur ex tentatione diabolica: potest enim diabolus Deo permittente mouere melancholicos humores in homine & phantasmata, per quæ imaginatio potest turbari, & errare & duci ad timorem inordinatum gaudium, aut tristitiam & huiusmodi. Vnde & Auicenna dicit quod quibusdam medicis visum est, quod melancholia contingat à

ⁱ D. Anto. 1. par. ti. 3. c. 10. §. 10.
ᵏ Floren. vbi sup. § 9 Gers. in locis infra alleg.

dæmone prouenire. Aliquando etiam scrupulus causatur ex malo regimine corporis, scilicet ex nimia & immoderata abstinentia, aut vigilia, & huiusmodi. Vnde B. Hieronymus dicit, rationalem hominis dignitatem amittit, qui vel ieiunium charitati, aut vigilias præfert, vt per immoderatam abstinentiam, vel indiscretam psalmorum, vel officiorum decantationem incurrat notam amentiæ aut tristitiæ, id est melancholiæ iuxta quendam canonem.[a] aliquando causatur scrupulus ex societate timidorum, nam vnus scrupulosus facit alium scrupulosum aliquãdo ex ignorantia, ex qua timetur, quod & vbi non est timendum, aliquando ex nimia imaginatione, consideratione, cura & solicitudine nimis intenta, ad cauendum omnino, vnde & plus debito, id omne, quod male accidere potest, seu quod potest illi nocere in via Dei, sicut qui per locum altum ambulans, si nimis intensè considerat profundum in quod cadere potest, ecce turbatur sensus & imaginatio, & cadit vbi non caderet per locum demissum, si sine tali imaginatione ambularat, aut sicut si alicui per excelsa ambulanti acclamaretur vndéque cades, cades, caue, caue, certè caderet perterritus, qui alias non caderet si non ita turbaretur in illa sua imaginatione intensa, sicut etiam qui est nimis soliciuus ad cauendum omnia venialia, & minima peccata, quæ vix potest homo in hac vita vitare: vnde fit timidus & scrupulosus inquietus & aliquando dubius, & aliquando etiam habens conscientiam erroneam, quod peccat vbi non est peccatum, sicut igitur multiplex est huius infirmitatis origo, ita multiplex ipsi est adhibenda medicina, prout à doctoribus assignatur.

[a] *Dist. 9. ca. non est mod.*

Prima medicina generalis est debita præparatio ex parte nostra ad gratiam seu auxilium Dei promerédum, & vt sic illuminemur & faueamur, idque præcipuè quando à diabolo in nobis excitatur scrupulus occultè, & conscientiæ inquietudo, vel etiam quando neque nos nostra, neque aliorum humana industria sufficit, tunc enim requiritur humana præparatio, qua habita sufficienter Deus non deerit inuocantibus eius auxilium opportunum & necessarium. Hæc autem præparatio ad Dei gratiam, & fauorem habendum fit propriis & alienis orationibus, & inuocationibus sanctorum, ieiuniis & eleemosynis & aliis bonis operibus humiliter & deuoté, quo ad Deum, & homines se habendo, & cum fiducia diuinæ largitatis & diuinæ misericordiæ, & cum contritione præuia, vel puritate conscientiæ vt colligitur ex latè traditis à Florentino, [b] Caietano, & Gersone.

Secunda Medicina est de consilio sapientum contemnere, & agere contra eos, vt ex consuetudine fiat homo robustior in via Dei vt dicunt Florentinus,[c] & Gerson. Pro quo facit illud Isaiæ [d] confortamini pusillanimes. Vnde Gregorius in moralibus ait quod diabolus assimilatur myrmi caleoni, quod animal dicitur Leo formicarum, quia formicis, quæ minutissimæ sunt insidiatur & eas occidit, sed cum alia animalia maiuscula conculcant ambulando & perimunt, sic diabolus inuestigat complexiones hominum, & quos videt parui cordis seu pusillanimes, & scrupulosos aggreditur, vt scrupulis & vitiis occidat, sed a fortioribus & magnis spe, & vigore rationis vigétibus diabolus ipse prosternitur, & abijcitur contemnendo, & contra scrupulos agendo. Ideo ait Gerson, mille insurgunt apud aliquos scrupuli more canum oblatrantes, & lacerare minantes eos, qui volunt ire per viam Dei, quos conuincere & compescere non melius potest homo, quam per contemptum, & non habendo curam eorum, dummodo contemptus ille sit timoratus, & regulatus non absque præuio alterius prudentis præsertim superioris consilio, imo ipse & Syluester [e] dicunt, quod hoc quisque facere potest cum tuta conscientia ex consilio proprio, quando habet probabilem sufficientemque rationem, quod sic possit facere, & quod sic ipse cõsuleret alteri in simili negotio, maximè si ipse sit doctus, sicut si quis vellet lignum distortum ad rectitudinem reducere, oporteret ipsum retorquere ad partem oppositam recuruando, vt sic tandem ad rectitudinem reducatur.

[b] *Florent. 1. p. ti. 3. §. 16. Caie. in sum. ti. scrup. Gerson 3. p. sum. tract. de remed. contra pusil. alphab. 69. li. Q. & de dimor. dub. 8 & alphab 70. lit. Q.*

[c] *Florent. & Ger. vbi sup. & de remed. contra pers. blasph alphab. 71 lit. N O P. & in tract. de medit. conf. 16. Alph. 68. lit. P.*

[d] *Isai. 35.*

[e] *Syluest. tit. scrup. q. 1.*

Ex hac doctrina infertur, quod quando quis scrupulosus iudicat iuxta suum iudicium esse excommunicatum, & quam pluribus excommunicationibus innodatum à iure, vel ab homine, & etiam bullæ Cænæ Domini reseruatis tuta conscientia potest, & debet acquiescere, ac credere responsis, & dictis sui confessarij docti & pro tali habiti & reputati, etiamsi dictus confessarius circa hæc quæsita erraret, eo quod ipse consulens in rei veritate sit prædictis excommunicationibus irretitus. Ita consulunt Nauarrus [f] dicens quod debet credere tali confessario taliter, quod non credendo & se eius authoritate non tranquillando peccaret. Et ratio est, quia qui vbi, quando & cur oportet non acquiescit consiliis peritorum non potest esse immunis ab aliqua culpa per multa iura naturalia diuina & humana, quæ in hoc facile adduci possunt. Imo ait Nauarrus,[g] quod nõ tenetur quærere alios, quia sufficit consilium vnius confessarij talis adeo, quod peccaret saltem venialiter quærendo alios, tum quia eadem ratione teneretur quærere alios, & alios in infinitum, quod esset stultitia ferè mortifera, tum quia attenta sua conditione naturali scrupulosa faceret habitum vitiosum inquietandi se in omnibus, & separandi se ab illa tranquillitate, & pace Dei, quæ exuperat omnem sensum, & quietat spiritum amantem Deum, & generale talem habitum vitiosum est peccatũ, saltẽ veniale, & econtra procurare tranquillare se subdendo suum iudicium humiliter iudicio peritorum & piorum est quærere habitum quietãdi animum, per quem pax prædicta paulatim acquiritur. Vnde ait Nauar. quod tenetur saltem sub pœna venialis culpæ procurare assuefaciendo se ad parendum iudicio eorum, quibus recta ratio dictat esse parendum: pro quibus faciunt, quæ in sequenti Medicina dicuntur.

[f] *Nau. lib. 5. consi. tit. de pænit. & remiss. con. 17.*

[g] *Nau. vbi sup. nu. 4.*

Tertia Medicina generalis deponẽdi licite & rationabiliter conscientiam dubiam, & scrupulum est Doctorũ & prudentũ bonorumque virorũ, præsertim superiorũ, consilio, iudicio, vel imperio humilis subiectio. Et ita aiunt Floren.[h] & Gerson, quod qui habet conscientiam inquietam dubiam, vel scrupulosam deponendã capit, et, & subijciat suũ intellectũ non solũ obedientiæ & iudicio superiorũ, sed & sapientũ, & bonorũ virorũ quãtumcumq; sibi aliud videatur, & sic secundũ sententiam ipsorum formata conscientia, quod licite agi potest licitè agere idque rectè æstimare. Et ratio est, quia in prædictis rationabiliter agimus, & saltem non peccamus illis acquiescendo, etiam si sic inuisibiliter erremus, & operemur, quia excusamur, per ignorantiam inuincibilem insuper meremur per humilitatem, nam cum nos nobismetipsis non sufficimus rationabiliter confugimus ad sapientiores, & eos sequimur, vt supra tetigimus, nam hic est ordo Hierarchicus à Deo institutus in Ecclesia, vt minores illuminentur per superiores sicut fit inter angelos, secundum Dionysium, & Gloss. ordinaria, & Greg. super illud Psalmi [i] boues arabant, & asinæ pascebantur iuxta illos, ideo dicitur in Prouerbiis.[k] Ne innitaris

[h] *Floren. & Gers. vbi sup.*

[i] *Iob 10.*

[k] *Prou. 3.*

prudentiæ tuæ. & apud Tobiam [a] habetur, consiliũ semper à sapiente require, & iterum in prouerbijs. [b] Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui. Vnde ait Gerson. [c] Vnum generale damus documentum credere scilicet sapientiorum & bonorum iudicio, & contra communes eorum sententias. non leuiter agere, neque sibi scrupulos anxios, & timidos formare, hoc præcipuũ necessarium est, religiosis respectu suorum superiorum, & ignaris diuinarum legum & iunioribus. Itẽ idem Gerson, [e] dicit quod moralis certitudo sufficiens ad bonitatem actus, quo ad insipientes, & iuniores in via virtutum acquiritur præcipuè per authoritatem maiorum & principalis causa instituendi religiones fuit authoritas regiminis cui magis obedientia præstaretur, quam propriæ rationi, quæ in plurimis dubia est valde debilis, & incerta, præualere similiter habet hæc authoritas respectu quorumlibet iuniorũ ad magistros, vel parẽtes. Sic Pithagoræ schola seruabat, sic & in Deuterono. [d] dicitur interroga maiores tuos, & annuntiabunt tibi. Maiores intelligo eos, qui multis experimentis eruditi sũt in agibilibus, quorũ iudicia dicit Arist. [e] esse recipienda tanquã principalia, propter multa quæ viderant. Itẽ Gerson, [f] ait quod cũ quidam discipulus B. Bernardi non posset deponere scrupulos suos, dixit ei B. Bernardus. *Vade frater, & in fide mea celebra*, obediuit ille simpliciter, & omnis eis scrupulus perpetuò recessit.

Quod si quis scrupulosus dicat vtinam talis esset meus prælatus qualis erat B. Bernardus, crederem faciliter impetranti, acquiescerem consulenti. Nũc autem cùm mei superioris paruam sapientiam cõspicio non audeo meam conscientiam suæ fidei cõmittere. Respondit Gerson. Quisquis ita dicis & sapis, dabes eum illi obedire non vt homini, sed vt Deo iubenti, cuius vices ipse gerit, [g] qui vos audit me audit dummodo prælatus non iubere contra Deum probabiliter constet, nam prælatus est medicus spiritualis cui subditus infirmus tenetur obedire, & credere in dubiis, vt latius probat Gerson.[h]

Quarta medicina est vitare, & non curare de scrupulis, sed distrahere cogitationem & imaginationẽ ab illis causis à quibus talis scrupulus oritur, aut conscientiæ inquietudo irrationabilis; quia in hoc videtur consistere naturalis causa prædictorum scrupulorum, quod mota vna phantasia oportet multa consequenter moueri, ita quod nõ est in potestate compescere sequentes phantasiarum commotiones, sicut in lapidibus, aut lateribus ordinatè cohærentibus est videre, quod moto vno cæteri sequuntur, & vnus post alium cadit, ipsa siquidem attentio ad scrupulũ vitandum parit scrupulum, quia mouet phantasiam impedientem libere, & recte incipere aut prosequi, ideo optimum medicamentum est, vt distrahatur à talibus scrupulis, cogitationibus & imaginationibus.

Vnde ego semper in ea fui opinione, vt viri docti & confessarij periti ab scrupulosis consulti non adducant ipsis multas rationes ad eorum scrupulos tollendos, sed paucis verbis simpliciter, & absolutè illos dimittant, dicendo eorum scrupulos nullo niti fundamento, & si dicere fas est, dicant ipsos esse fatuos. & mente captos, vt tali responso confusi verecundiæ vexatio det illis intellectum, nam si procurant eos rationibus cõuincere ex ipsis rationibus ad scrupulizandum sument occasionem.

Quinta medicina generalis deponendi licite cõscientiam dubiam, vel scrupulum est prudens legũ & scripturarum secundum æquitatem, seu epicheiã moderatio, seu interpretatio de quo latè iam in secundo tomo [i] dictum est.

Sexta medicina generalis deponendi licite, & rationabiliter conscientia dubiam, vel scrupulum est solutio quorundam argumentorũ, quæ ab scrupulosis proponuntur, quibus in eis tenacius persistunt. Primum est quod tutior pars est intelligenda, vt dicitur in iure. [k]

Secundum quod qui amat [l] periculum peribit in illo, & sic periculosè agens peccat. Quibus duobus argumentis respondetur, has authoritates in quibus fundantur esse intelligendas in hunc modũ, scilicet, quod tutior pars sit intelligenda, & quod tutior hæc pars contingat quando agitur secundum modos, & regulas supra appositas, nã opposito modo agẽdo se opponit quis periculo peccandi & temere eligit partẽ minus tutã. Tertium argumentũ est illud D. Augusti. [m] & D. Greg bonarum mentiũ est cognoscere culpam vbi non est. At respondetur quod bonarum mentium est cognoscere culpam in generali scilicet se esse peccatorem recognoscendo, & habere peccata occulta, non autem in speciali absolute, sine aliqua limitatione. Item cognoscere idest timere culpam etiam in speciali, & sic cauere opportunè, & debitè culpam, & eius occasiones antequam adsit culpa, idq; aliquando de consilio, aliquando de præcepto est.

Quartum argumentum est, si esses in articulo mortis certè non velles cum tali scrupulo sic agẽdo mori, ergo. Respondetur cum Syl. [n] quod in articulo mortis multa homo faceret, & teneretur facere, quæ non essent necessaria, neque expediret ea facere in vita, sicut disponere de domo sua per testamentum, & huiusmodi, quæ non est necessariũ facere in vita, quanto magis, quod deponendo scrupulos, & conscientiam secundum modos & regulas supra appositas bene licitum est, sic velle mori tanquam cum electione partis tutæ ac tutioris.

ARTICVLVS III.

Quomodo sit particularibus scrupulis medendum.

RESpondeo dicendo, quod sicut infirmitates particulares habent sua particularia remedia, & non sufficiunt generalia propter particulares circunstantias morborum, ita contingit spiritualibus, ideo oportet speciales modos pro aliquibus specialibus scrupulis dictare de his, qui vt plurimum contingunt, ad quorum resolutionem sequẽtia dubia in medium adducere proposui.

Primum dubium, quid sit consulendum scrupulosis, qui replicant confessionem.

Respondeo quod nimis scrupulosis in replicando confessiones putantibus non esse sufficienter confessos de omnibus peccatis est admonendum, quod talis confessionum repetitio eorundem peccatorum magis inquietat, vel fatigat ipsos. & ita vt tranquillitatem animi consequantur, cum consilio superiorum & peritorum à talibus racõfessionibus omnino debent cessare proijciendo se fiducialiter & humiliter ad pedes misericordiæ Dei, & de ea solum principaliter confitendo non autem de eorum diligentia. Et ratio huius est secundum Gersonem, [o] quia non debet homo, quod impossibile quo ad nos est habere eam scientiam, quod quis sit sufficienter contritus & confessus de suis peccatis, ita quod nemo per infallibilem & absolutam certitudinẽ etiam moralem sine speciali reuelatione scire potest, an sit in gratia verè sufficienterq; pœnitens etiam

[a] Tobiæ 4.
[b] Prou. 22.
[c] Gers. 3 par. lect. 4. de vit. spiri. corol. 8.
[e] Gerson de cons. Theol. li. 4. pros. 4.
[d] Deut. 32.
[e] Arist. 1 eth.
[f] Gerson de diuers. diab. tent. alph. 70 lit. E. & add. consid. 16. alpha 63 p & de remed. contra pus. lit. T. & in epist. cõtra pros. imbe. alph. 37 li. S.
[g] Luc. 10.
[h] Gerson vbi sup.
[i] 2. tomo. q. 66.
[k] ca. iuuenis de spons. lib. 4.
[l] Eccl. 3.
[m] Dist. 5. c. ad eius.
[n] Syl. vbi sup.
[o] Gerson de remed. contra pusil. alph. 70. lit. B. & in tra. de diuer. diabol. tent.

etiam per sacramentum confessionis. & ideo non se fatiget homo frustrà ad sciendum, vel faciendum impossibile ad quod non obligatur.

Secundum dubium, quid consulendum est scrupuloso reconfitenti peccata venialia?

Respondeo quod siquis scrupuletur, aut inquietetur in confitendo, aut reconfitendo peccata venialia minuta remedium est, secundum Gersonem, quod non curet nimis peccata hæc confiteri præsertim particulariter nisi aliqua, quæ videntur grauiora, reliqua autē omnia simul, vel in generali breuiter & succinctè confiteatur, & sic ponderet suam negligentiam, vt præponderet fiducialiter clementiam Dei infinitam, quia cum secundum communiter Doctores in statu naturæ lapsæ sit moraliter impossibile, sine speciali gratiæ priuilegio omnia peccata venialia vitare. & non obligemur ea vllo modo confiteri vanum erit, siquis solicitetur nimis ea omnia omnino confiteri, præsertim cum inquietudine conscientiæ, & cum maiori eius detrimento. Item quia ex tali confessione, vel solicitudine sæpè non inquietatur conscientia, nec mundatur, sed potius fœdatur magis & inquietatur, sicut ex frequenti recentis lateris lotione plus luti, & sordium in aqua contrahitur, ideo melius est dimittere conscientiam in pace super his, & quod solum imbre lachrimarum irrigetur, sicque fœcundata radio gratiæ cælestis solidetur, iuxta illud Ecclesiastici[a] noli esse nimium iustus, & non sis nimius.

[a] Eccle 7.

Tertium dubium, quid consulendum scrupulosis, qui volunt nimis attenti esse officio diuino.

Respondeo quod aliqui sunt scrupulosi sub specie boni seducti volentes esse nimis attenti, & intenti orationibus suis & officio diuino, qui scrupulizātes sæpè replicant orationes & verba, & semper sibi suadent non fuisse attentos, nec plenè verba consecrationis protulisse. Quibus remedium est secundum Gersonem contra tales scrupulos agere non replicādo, quod semel dictum est, etiam sine actuali attentione, & quod considerent quod sufficit virtualis attentio adhæc debite peragenda, & quod homo non se distrahat ex proposito, seu per notabilem negligentiam secundum communiter Doctores, & D. Thomam.[b] & quando fuit aliqua modica negligentia venialis & parua distractio melius est, sine reiteratione dolere de illa negligētia considerando misericordiam Dei, quam ex nimia reiteratione non necessaria valde, inquietari, præterea ex præfata reiteratione non habetur intentum sed potius oppositum, quia scilicet non quietatur, sed magis inquietatur conscientia & attentio. Et hoc etiā est verum in reiteratione verborum consecrationis in quibus si sunt sic prolata, quod manīt verborum significatio sufficit, quamuis non fuerit exacta pronuntiatio literę m. vel n. vt communiter tenēt Doctores. Imo vt ait Caiet.[c] sæpè fit à scrupulosis, quod occupant suam mentem ad hoc vt velint esse intenti & attenti, quod potius est euagatio, quam attentio, quia potius habent attentionem pro obiecto intentionis, quam ipsam attentionem ad verba distinctè & reuerenter dicēda, & quam ad ipsum Deum, attentio enim mentis in Deum consecratione debet esse maxima non intensiuè & per abstractionem à sensibus, sed maxima obiectiuè & quo ad conatum infra latitudinem tamen attentionis ad ipsa verba dicenda, vt decet.

[b] D. Thom. 2. 2. q. 83.

[c] Caiet. 2. 2. q. 83 ar. 17.

Quartum dubium quid consulendum sit contra importunas cogitationes blasphemiarum & spurcitiarum.

Respondeo quod aliqui aguntur & tentantur à dęmone importunis cogitationibus blasphemiarū & spurcitiarum contra Deum, & B. Virginem, contra fidem contra castitatem multipliciter, pręsertim inter orandum & contemplandum ad Deum ad imagines, & huiusmodi. Quibus multiplex remedium à Doctoribus assignatur. Primum secundum Gerso.[d] quod debent taliter affecti considerare, quod nūquam est peccatum saltem mortale in talibus cogitationibus horrendis, nisi quando eis voluntas consentit. & fauet, aut cum delectatione eas amplectitur, & deliberatè gaudet eas adesse, vnde quādo displicent & non consentitur eis, sed potius illæ hominem cruciant imputantur ad meritum & purgationem propter difficultatem & repugnātiam contra eas. Ideo nō debet homo ex hoc turbari, aut desperare, aut inquietari, sed potius confortari & magis sperare de maiori gratia & gloria, quia etiamsi contra pugnando quis committat aliqua venialia ex negligentia, seu alias, tamen ex feruore charitatis, & labore quem contra pugnando patitur deletur pena debita illis venialibus, quæ absorbentur & consumuntur ab igne charitatis.

[d] Gers. de discret. spirit. demon. & contra spurcas blasph. alpha. 71. lit. M. N. O P. & de diuers. diab. tenta. alpha 70. lit. T. & de mehi confid. 12. alph. 60. P.

Vnde debet homo sic tentatus transire gaudenter, considerantes, & fortiter agens in via Dei, non curans talia spurcia tentamenta, quæ lædere non possunt non consentientem, sicut bellator fortis magis animatur & prosequitur victoriam pertransitque sordes ab inimicis inmissas super caput eius non lædentes eum, quia tunc signum est, quod inimici iam deficientes non habent alia arma fortiora, quibus ipsum victorem lædant, ideo irridens tales sordes inimicorum parum lædentes homo fortiter transeat quia & inde habet signum victoriæ & gratiæ maioris, vt dictum est. Quare optimum remedium est, non curare de eis, neque litigare, neque examinare, neque disputare cōtra eas vllo modo, & hoc maximè cauendum, quia impossibile est eis sic satisfacere, sicut impossibile est retinere ventum, & caniculum latrantem reprimere contra pugnando, imo magis homo inquietabitur eis respōdendo & litigando, aut recōfitendo eas in speciali, sed homo taliter tentatus prædicto modo confortatus contemnat, & irrideat tales sordes & inimicum immittentem, & quasi in ipsum inimicum eas reiciat dicens intra se gaudenter, immunde spiritus nihil aliud iam potes, hoc nihil est: ea quo non mihi placent, neque illis assentio, & ideo tuæ sordes incassum cadunt non me lædunt, tuæ sordes in te sint, ego Deum meum adoro, & sic dicat, Aue Maria: aut genu flectat in reuerentiam illius mysterij, contra quod sic tentatur homo, & sic immundus superbusque spiritus non patietur se sic diu cōtemni, & cum sordibus suis recedet. Imo non curet homo solicitè has tentationes cōfiteri, aut reconfiteri, ex quo non sunt peccata saltem mortalia, at ex deuotione & humilitate, & timore conscientiæ aliquādo, & raro eas potest confiteri sacerdoti discreto & experto in his, vt sunt communiter religiosi & hoc faciat non descendendo nimis ad particularia, sed sufficit semel ita dicere aut tangere, vt confessor intelligat mentem confitentis. Verum est tamen, quod si ex causa culpabili hominis tales tentationes prouenerint, putà ex negligentia, otio curiositate, aspectu incauto, labore seu abstinentia indiscreta & huiusmodi, tunc tales causæ in confessione debent explicari ad culpam declarandum, & ad remedium debitum tali causæ apponendum.

Quintū dubium, quod remediū sit dandū scrupulosis nimis solicitis, nimisque timētibus ne Deū offendāt putātes se in omni bono deficere & peccare.

Respondeo secūdum Gersonē,[e] quod ipse scrupulosus per se, vel per alios debitè inquirat ad quid

[e] Gerson. de diuers. diab. tent. in fin. & de disc. spir. diuers. & in fi. alphab. 7. lit. R. S.

ſub mortali tenetur cum quadam morali & probabili certitudine, ſecundum iudicium prudentum, & id caueat ſolicitè & emendare conetur, venialia autem non nimis ſolicitus ſit in ſpeciali confiteri, prout in dubio præcedenti dictum eſt, ſed ea caueat ſolicitè, quæ ſi omnino cauere, & emundare non potuerit non anxietur, quia nullum ibi periculum eſt. Deus enim ſemper id permittit, vt Iebuſeos. & Amorreos ſub tributo ſeruire, & ſæpius rebellare in terra promiſſionis, vt ſic humiles & timorati de Dei miſericordia potius confidentes ſe exhiberent, conſideret igitur homo ſcrupulo hoc agitatus Dei miſericordiam dicendo cum pſalmiſta, [a] in te Domine ſperaui in iuſtitia tua libera me, quaſi dicat non in mea iuſtitia, ſed in iuſtitia tuorum meritorum, ô Chriſte & per conſequens in tua miſericordia libera me, alias per rigorem iuſtitiæ nuſtræ non iuſtificabitur omnis homo viuens.

[a] Pſal. 33 & 20.

Sextum dubium eſt, quid dicendum eſt ſcrupuloſo nimis timenti & ſecum diſputanti an ſit præſcitus, vel prædeſtinatus.

Reſpondeo quod aſtutia dæmonis aliquando homini in mentem venit, quod ex quo Deus ſcit quid tandem de illo erit, & cum voluntati eius nemo reſiſtere poſſit, & ipſe immutabilis & infallibilis ſit, & quod ei nihil proderit conatu niti, & per conſequens quod per fas, & nefas eo tandem homo de facto proueniet, etiam ſua vtens libertate propter quod ducitur in deſperationem ſalutis, aut in profundum peccatorum, ſe ad omnia laxando, vel præcipitando, cui graui tentationi multipliciter debet ſuccurri ſecundum Gerſonem, [b] primo quod taliter tentatus curet vitare, aut potius non curet de talibus cogitationibus, ſed diuertat ſeipſum ad alia conſiderãdum & agendum, præcipuè in hora mortis timeatur talis diſputatio cũ diabolo, & meditatio de his. ſed tunc homo fortiter permaneat in fide & ſpe, in qua dum eſſet ſanus toto tempore vitæ permanſit, dicat tentationi, quod tunc non eſt tali diſputationi locus, ſecundo quod cogitet homo, quidquid Deus de illo ordinauerit benè & rectè eſſe factum, & quod ipſe faciat quod ſuum eſt ſeruando Dei mandata, & Deus tunc faciet ſimiliter, quod ſuum eſt ſtando promiſſis Et conſideret quod licet Deus illum poſitiuè omnino reprobauerit, tamen adhuc debet illi ſeruire & obedire præcipiẽti, propter ſuam excellentiam & magnificentiam, & miſericordiam in beneficiis collatis, conſideret etiã quod benè viuendo minus in inferno, aut alibi punietur, quam ſi malè egerit. Conſideret præterea quod Deus ipſe dicit ſe non velle mortem peccatoris, neque delectari in eius perditione, ſed vult omnes homines ſaluos fieri, ideo ait D. Chryſoſto. Deus quaſi dolet eum hominem propter peccata damnare debet ſecundum iuſtitiam ſuam, quaſi coactus. Et concordat gloſſa ſuper illud Iſaiæ, [c] heu vendicabor de inimicis meis dicens, vt pater pius & punit, & dolet, quia punire nollet. Conſideret denique homo ſcrupuloſus in his, quod licet ſibi ſit ignotus eius finis, an benè an malè debeat mori, & per conſequẽs eius gloriam, aut damnationem eſſe illi ignotam, non tamen propter hoc à bonis operibus, & ab ſpe gloriæ eſt ceſſandum cum per talem ignorantiam non deobligetur ab obſeruatione mandatorum, cum etiam bona vita ſignum ſit boni exitus, & raro aliter accidit ſecundum D Hieronymum in ſuo teſtamento, & tradit Angeſt. [d] quod bona vita & humilitas id prometetur à Deo, & è contra mala vita. Quod exemplo illuſtratur ſicut infirmus, vel agricola ſeminans licèt neſciat finem infirmitatis ſeu laborandi ſeminandi, vel arandi verum videlicet ſanitatem conſequetur, aut fructum ſeminis, non tamen per hanc incertitudinẽ ceſſat à medicamentis accipiendis, nec à ſua ſeminatione. vel agricultura. Imo ſtultè aliter faceret dicens Deus ſcit, ergo ita erit, ergo fruſtra facio, ita ſimiliter in noſtro caſu eſt Theologizandum, quod licet Deus ſolus ſciat finem peccatoris, non tamen talis peccator à Medicinis ſpiritualibus debet abſtinere nec à ſeminando ſpiritualiter ceſſare cum qui parcè ſeminat parcè & metet, & qui ſeminat in benedictionibus de benedictionibus & metet.

[b] Gerſ. de diuerſ diab. tentat. alph. 90. lr q & de medit. ſpiritual. alpha 75. & de conſolat. Theol.

[c] Iſai. 1.

[d] Angeſt. in mond. c. 15.

Septimum dubium, quid dicendum ſit illis, quæ ſcrupulizantur de ſua ſalute videntes ſe carere dulcedine ſpirituali.

Reſpondeo, aliquos eſſe nimis ſolicitos de quærenda dulcedine ſpirituali, & valde triſtes & ferè deſperantes, quia illam non ſentiunt, ſed potius ariditatem & indeuotionem, & fere nullam affectionem ad diuina, & ideo nimis affliguntur, quia vellent deuotè feruenter, & cum ſapore bonum exequi, & quia ſic non ſentiunt reputant ſe eſſe in peccato, vel deprubatos. Quibus triplex remedium aſſignatur à Gerſone. [e] Primo conſiderent, quod prædicta dulcedo & experientia deuotionis non ſunt efficacia, & infallibilia ſigna gratiæ & charitatis, neque econuerſo ariditas eſt ſignum peccati, & reprobationis, neque reddunt hominem perfectiorem quamuis de ſe iuuent ad bonum.

[e] Gerſon. in trac. de rem. contra puſil. & d. cõ'ol. Theolo. & pro. 3. & de diuerſ. de b tentat.

Secundo quo quamuis illa de ſe iuuent ad bonũ & perfectionem, tamen propter noſtram fragilitatem ſæpè ſunt occaſiones periculi & præſumptionis, erroris & propriæ affectionis, nimiæ confidentiæ, otij, vanæ gloriæ: & huiuſmodi ariditas aut ecõtra ſi homo fortiter in Dei obſequium cum labore ſuæ ariditatis amplius annectitur, qui in medio iſtarum petrarum [f] collocatus ad Deum optimũ maximum dabit vocem auxilium ab ipſo deprecãs conſolatus, quod magis placet Deo cæteris paribus aridus faciẽs bonum propter Dei honorem, quam habens illa dulcia experimenta: & hoc ratione difficultatis & pugnæ, & propter hoc impetrabit magis, aut ſaltem æquè, vt ille alius, quia quaſi ſuis expenſis laborat & ſeruit Deo, & pugnat pro eius honore & amore, ideo ſi humiliter confidendo de Dei auxilio, & miſericordia ſic operetur bonum faciens, quod in ſe eſt conando viriliter & à Deo auxilium petendo ſimul & bonam voluntatẽ, & quod reſeruet ſibi Deus hanc dulcedinem pro tempore & loco præmij in gloria faciet opus ſuum & alienum ab eo, ſuũ dico, quia cum gratia Dei confortatus ipſum opere ſuit exequutus, alienũ vero ab eo, quia non in iuſtificationibus noſtris, quas facimus nos ſed in miſericordia ſua ſaluos nos facit Deus.

[f] Pſal 104.

QVÆSTIO LXVII.

De ſtudentibus in octo articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *AN valeat licentia data religioſo ad exiſtendum in ſtudio per prælatũ abſque licentia conuentus.*

2 *An monachi poſſint exire extra clauſtra ad audiendum ius canonicum, aut Theologiam.*

3 *Si monachus exiuit clauſtra eo animo vt audiret leges, vel phyſicam, poſtea autem non audiuit an incidat in pœnas iuris.*

4 *Vtrum ſummus Pontifex poſſit diſpenſare cum religioſis, vt audiant leges ciuiles.*

5 *Vtrum legatus à latere poſſit diſpenſare cum monachis & clericis, vt audiant leges & phyſicam.*

6 *Vtrum monachus quando eſt in ſcholis ſtudendo agere & conuenire poſſit in iudicio.*

7 *Vtrum monachus absens causa studij possit eleemosynam facere.*
8 *Vtrum rebellum fratri minori regularis obseruātia causa studij valeat.*

ARTICVLVS I.

An valeat licentia data religioso ad existendum in studio per prælatum absque licentia conuentus.

Respondeo dicendo videri, quod non, ex argumento cuiusdam decretalis, [a] prout concludit capella Tolo. At præfata decretalis non requirit consensum conuentus, sed quod licentia concedatur per prælatum cum consilio sui conuentus, vnde prælatus non tenetur sequi consilium conuentus, sed satis est petere ipsum & debito tempore expectare responsum, vt probari videtur in alia decretali, [b] & ita voluit Bartolus, [c] & Abbas Siculus concludit, quod vbicumque quis tenetur aliquid facere cum consilio alicuius qui non est particeps officij, tunc satis est requirere consilium, neque tenetur sequi.

Et nolente Abbate dare licentiam monacho ad exeundum ad studendum non potest Episcopus eā ipsi præbere etiā si ad præfatam negationem licentiæ nullā causam Abbas assignaret: licet enim olim Dominicus tenuerit contrarium dicens magis in iuste licentia per Abbatem Episcopum posse ipsam cōcedere, quin legitima causa subsistente possit auferre monachum de religione, etiam inuito Abbate & negligente, vt notabatur in iure [d] modo tamen cum regulares sint à iurisdictione Episcoporum exempti non possunt Episcopi in eos præfata munera exercere.

ARTICVLVS II.

Vtrum monachi possint exire extra claustrum ad audiendum ius canonicum, vel Theologiam.

Respōdeo dicendo primo videri nō posse, quia ius canonicum pro maiora parte versatur circa expediendo negotiorum Ecclesiasticorum & lis tions dirimédarum, vt patet per totam capitulationem Gregorianam, & leges ciuiles non adducūtur ab ecclesiasticis ad aliam finem, nisi quia in his Ecclesiasticis discendis sunt adiumento, argumento aliquorum iurium. [e] Et inquit adiungendo, quod multæ materiæ de quibus ius canonicum tractat sine legibus haberi non possunt, vt est materia testamentorum, possessionum, dominiorum de emptiona venditione donatione, &c. In quibus intelligendis simplices Canonistas in ipsis terminorum primordiis turpiter errare videbis, vt ait Anchart. [f] & tamen non habita ratione huius Ecclesiasticorum negotiorum terminationis Papa inhibet monachis ne leges audiant, prout infra dicemus, ergo neque etiam Canones ad idem tendentes audire possunt, quoniam vbi est eadem ratio, eadem erit dispositio. Ratio enim ne à contēplatione retrahantur, tam in ista, quam in illa viget. At communis opinio, quam vsus cōprobat habet, vt ius canonicum atque Theologiam audire possint, quoniam sunt meræ pietatis disciplinæ, & nullo iure eas scientias audire prohibentur, suntque Christiani populi regimini spiritualis admodum necessariæ, vt dicitur in iure. [g] Ius autem Ciuile prohibetur, quia nimium à contemplatione distrahit, nec simpliciter dirigit hominem in Deum sicut ius canonicum argumento eorum, quæ in quadam decretali [h] dicuntur.

Ad argumentum autem in contrarium, quod scilicet Papa prohibuit monachis ius ciuile audire. Respondetur Papam id prohibuisse, vt ipsi sint propriores ad studium Theologiæ, non enim sapientiam ciuilem damnat, sed certis personis vetat ne in illo immenso pelago immersi Theologiæ studia deserant. Item quia clerico, vel monacho ostendere se peritum forensium causarum est opprobrium, vt ait Imperator Iustinianus. [i]

Nec obstat, quod ius ciuile ad iuris canonici scientiam est necessarium. Nam respondetur, quod ex lectione Doctorum Canonistarum, Leges quæ ad hoc negotium attinent haberi possunt, vt inquit Hostiensis, [k] & tota practica legalis est hodie Canonibus explicatior, vt patet intuenti & tradit Gambarus [l]

Nec hoc debuit morderi à Papyrio [m] Mosonio de votis Pontificum in vita Honorij, quasi velit Papa monachos esse ignorantes: non enim vult Papa vt ipsi sint ignorantes, sed vt relicto studio legum ciuilium, & Medicinæ se totos studio diuinæ & pontificiæ legis tradant.

ARTICVLVS III.

Si monachus exiuit claustrum eo animo vt audires leges, vel Physicam postea autem non audiuit an incidat in pœnas iuris.

Respondeo dicēdo certum esse monachum vel clericum incidere pœnas, si exeunt claustrum ad audiendum leges, vel physicam, prout dictum est in superioribus. [n] dum autem dubitatur an incidat in dictam pœnam tantum ex opere consummato exeundo scilicet claustrum & eas scientias audiendo an vero sufficiat exire à claustro ad eas audiēdas. Abbas [o] credit sufficere exire ad audiendum: quod ex textu ibi comprobat, quod ait adeo esse verum quod si monachus se cōferat ad studium pro Theologia audienda, & postea audiret Leges non incurreret hanc pœnam, quia stricte sunt intelligendæ pœnæ, & non exceedunt casum proprium.

At Gambarus [p] putat vtrumque dictum Abbatis esse falsum, quo ad primum ait expeditum esse regulariter verba intelligenda esse cum effectu iuxta ea quæ in iure [q] notantur; at non dicitur exisse ad audiendum, qui realiter non audit, & hoc notatur per Ioannem de Anania [r] dicentem, quod quando de pœna imponitur ipso facto nunquam incurritur per conatum, qualiscunque fuerit, & hanc sententiam sentiunt Ioannes de Anania [s] & ipsemet Abbas, & Nauarrus in simili casu.

Similiter secundum videtur falsum quia esset aperta via manifesta ad fraudem illius prohibitionis & irei monachus sub nomine Theologiæ, & postea studeret iuri ciuili, esset que de lusa constitutio contra ea quæ in iure [t] notantur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum summus Pontifex possit dispensare cum religiosis, vt audiant leges ciuiles.

Respondeo dicendo summum Pontificem clericis religiosis dispensationem posse concedere, vt iura Cæsarea audiant, vt scribunt Archidiaconus, [u] & Petrus Perusinus. Quæ opinio communis est & stylus Romanæ Curiæ eam seruat teste Rebuffo, [x]

Nec

[a] c. vt peric. de elect. l. monac. & c. cū pall. Tolo. de eff. præ.
[b] c. cum olim de arbit.
[c] Bart. in l. 3. & plures ff. de excus. tut.
[d] c. si vol. de elect. l. 6.
[e] c. si adiuto. ... de verb. signif.
[f] Anchar. in c. super spec. ne cler. vel mo. [illegible]
[g] c. tantum vera de offic. ord. [illegible] des Apost. de re. cr.
[h] c. vt anima de const.
[i] L. consid. ... C. de test.
[k] Host. in c. Rai. nunc ... de [illegible]
[l] Gamb. li. 4. de aut. legat. à lat. § 1. nu. 298.
[m] Moso. deuo. pontif. in vita Hono. fo. 116.
[n] Super. dic. ar. 4. ... nec magis ne cleri. vel monach.
[o] Abbas in c. non mag. ne cler. vel monach.
[p] Gam. li. 4. de aut. legat. à latere § in ... 164. cum seq.
[q] l. 3. § 4. § has verba ff. de ...
[r] ... de ...
[s] Anan. in c. ... popa. de cle. ...
[t] Anan. in c. ... § ... de donat. ... in ... § pa de ciuil. Nona.
[u] Archid. in ... 12.
[x] Rebuf. in tract. nomin. q. 5. n. 33.

Nec ipsis tamen interdicitur operam dare dictis litteris, vt melius canonica decreta intelligant vt scribit Alber. Tcotius a dicens hoc esse intitum in modum notandum ad defendendum prælatos & religiosos, qui studium libris legalibus refertum habet. Vnde singulariter scribit Abbas, b quod licet monachis interdictum sit legibus operam dare, illud procedit si principaliter id faciunt secus autem si prius addiscunt ius canonicum, ad cuius cognitionem ius ciuili incumbit, quia ex eo quod hoc prohibitio non venit feudario & per occasionem prohibitio non extenditur, sequuntur Gomez, c & Maiolus, sunt enim Canones magna ex parte iuri ciuili coniuncti, vt ait quædam decretalis. d Vnde dicebat Barbacia, e quod ius pontificum sine legibus non potest intelligi, cum sit medula legum, & ait Bald. f quod nisi quis sciat Canones cum legibus non potest practicam iudiciorum cognoscere.

a Tros li. 3. de perfect. cle. ric c. 16. b Abbas in c. non mag. n. 3. ne cle. vel mo. nac. c Gom. in reg. cel. de nobil. lend. cur. qua sit q. 3. in fin. Maio. lib. 2. de irreg. c. 18. 13. d c. a. de prob. lib. 6. e Barba in c. cum quaestio col. 3 de for. comp. f Bald. in ca. cum causam. de prob.

ARTICVLVS V.

Vtrum legatus à latere possit dispensare cum monachis & clericis, vt audiant leges & Physicam.

Respondeo dicendo, quod Card. g & Abbas tenent quod non. At Gamb. h videtur in contrariam partem se inclinare, cum hoc non sit de maioribus causis, & huiusmodi dispensatio non est Papæ reseruata, sed sedi Apostolicæ, quo casu in his maioribus leuibus appellatione sedis Apostolicæ venit legatus vt notatur in multis decretis canonicis. i

At contra arguitur, nam capitulum non, magno, est conciliare decretum contra quod non dispensat legatus, vt dicitur in iure. l Cui argumento respondetur quod quando concilium aliquid simpliciter vetat quod in se sit damnabile, vt successionis futuræ spes in beneficijs & similibus legato interdicitur talis veniæ concessio, vt innuit ius pro contraria parte allegatum, quando autem non est simpliciter vetitum, sed vetitum fieri sine licentia superioris tunc legatus, qui tenet vicem Papæ potest talem dare licentiam, vt probatur in iure m & sentit Dominicus. Respondetur deinde quod, quamuis constitutio prædicti capituli sit edita à Papa in Concilio, tamen ex quo non apparet materiam originatam à concilio, imo à Papa, quia sub eius nomine inscribitur & editur, per consequens erit constitutio pontificalis & non conciliaris, per ea quæ tradunt Abbas n & moderni, sed viget multum dictio omnino, quæ omnem penitus excludit dispensationem iuxta cuiusdam Glossæ o sententiam propter quam hoc relinquo cogitandum Gambæ. p

g Card. & Abbas in d. c. non mag. ne cler. vel monach. h Gamb. li. 2. de auct. leg. § 1. n. 304. i c. cum de leg. de elec. k Ne clerici vel monac. l c. dilect. de prob. m c. venerabilis de consue. ca. fi. Abba. de cle. li. 4 vbi Dominic. in fin. n Abbas in c. 4 nouis de sing. moderni in ca. q. de iudic. o Glos in clem. vt in de arat. & qual. p Gam. vbi sup.

ARTICVLVS VI.

Vtrum monachus quando est in scholis studendo agere & conuenire possit in iudicio.

Respondeo dicendo, quod licet monachus neque agere nec conueniri possit cum proprium nihil habeat, vt est in iure a cõmuniter receptum, hoc tamen fallit quando est in scholis studendo, tunc enim agere & conueniri potest, si ibi est cum licentia superioris, vt tenent communiter Doctores b quos refert & sequitur Horatius Lucius, quia tunc omnia potest, sine quibus in studio commodè esse non potest argumento cuiusdam decretalis c iuncta sua Glossa.

a c. mona. de c. non dicta 12 q. 1. & ibi glos. glos. ca. e. de pros. in v. aut monach et q. 2. b Glos. in di c. non dicatis Gloss & Arc. in c. pasta 2. q. 7. gloss. & Doct in l. si longius ff de iudic. Lucius de priu. scholar. priu. 75. c c. v. vbi gl. v. licet. ne cle. vel monach. li. 6.

Adeo hoc est verum vt licet monachus agere nõ possit contra Abbatem sicut seruus non potest agere contra Dominum iuxta quandam legem, d nec filius familias aduersus parentes iuxta aliam legem, e & tradita ab Abbate, tamẽ agere potest saltem implorando officium iudicis, vt sibi Abbas, & monasteriũ vtiles seu necessarios sumptus in studia subministret, vt voluit Abbas, f nam si Abbas regulariter potest à superiori compelli, vt licentiam concedat, & etiam expensas secundum Hostiensem g Ioannem Andream, Dominicum & Perusinum, & quando sit vtilitatis, vt monachus studeat ostendit D. Hieron. h ad Rusticum monachum & amplissimè tradit Diuus Thomas.

Et Notandum, quod monachus existens in studio de licentia Abbatis, & consensu conuentus potest actionem iniuriarum intentare, prout conclusum fuit in capella Tolosana i per quandam legem, k & Glos. vbi Collectae quo videndus est Innocent. quod ipsum tenet Bartolus, Baldus, & Speculator, si tamen idem monachus succumbat agendo potest condemnari in expensis, quia non habet proprium, prout tenent Innocentius l & Baldus. Et si Syndicus fratrum minorum legitimè constitutus agat pro monasterio in nomine Papæ actione iniuriarum & succumbat pro, quod in expensis potest condemnari, quia cum id agat nomine sedis Apostolicæ nomine cuius est œconomus, & administrationem temporalium habet quo ad hoc propterea ex quo possit soluere expensas.

d L. vixit certe ff. de iud. e L. in nulla ff. de iud. Abbas in cons. 83. in pri. li. 1. f Host. ins. de magist. nu. 9 Ioan. Andr. in c. cum ex eo. & ibi Domin. nu. 5. Perusin. in q. de elec li. 6. g Habet vet. ff. vnde cit. seq. h Epi. D. Tho. 2 & 9 168. a. 2. i Capel. Thol. q. 85. k L. si lang. § 1 ff de in gla. in co. vt pal. de necesf. vbi vel. Bart. et id. l Si vet Bal. & ... ff. c. Ro. sil. ... de ab. ... Abbas & in ... m ... n ... Innoc in ca. reprehens. de appel. Bald. in Marga. v. monac. ver. 8

ARTICVLVS VII.

Vtrum monachus absens causa studij possit eleemosynam facere.

Respondeo dicendo, quod licet monachus sine licentia sui prælati non possit eleemosynam facere, vt post alios tradit Diuus Thomas, a hoc tamen fallit in monacho, qui absens est causa studij vt post alios tradit Felinus. b Quod confirmatur, hac regulari qui habet salarium, quod vel præceptum à prælato diligentius agat potest de ipso disponere, quia tunc tacitè videtur ei dati licentia in suos, vel pios vsus disponendi, prout concludit Nauarrus, c & ita in proposito cum certum peculium concedatur, regularibus ac suum studium per agendum tacitè eis videtur concessa facultas ad dictum peculium in suos, vel in pios vsus disponendum.

a D. Tho. 2. 2. q. 3 & ar. 8. b Felin. in c. cum dilecti n. 18. de ref. c Naua in 2. commid. de regul. n. 8.

ARTICVLVS II.

Vtrum relictum fratri Minori causa studij valeat.

Respondeo dicendo, quod licet fratres minores non possint aliquod legatum cõsequi & bonorum sint incapaces, vt est in iure a definitum, si tamen eis fiat legatum causa studij valet, & id consequi poterunt, quia videtur relictum ad pias causas & pro cultu diuino, ita consuluit Abbas, f & voluit Federi. de Senis & sentit quædam Glossa, dum ait valere relictum factum singularibus fratribus pro libris emendis. Quod habet locum etiamsi religiosi procurassent, prout tenet Carolus g Ruinus & sentit Baldus, & confirmatur nam licet donatio facta fratri Minori non valeat fallit tamen hoc nisi fiat causa studij secundum Abbatem, h & Felinum quem referunt, & sequuntur Franciscus Ripa & Ruinus.

a Clem. exiui de verb. sig. e. exupi. sed. ta. li. 6. f Abbas cons. 61. vol. 6. Federi. conf. 58. gloss. in Clem. dudum v. dicto de sep. g Rui. conf. 10 n. 22. l. ... ver. praeterea lib. 1. Bald. in l. si quis ad declarand. §. in ... c. de Epis. & cler. h Abbas cons. 63 Fel. in c. cum dilecta ... de rescrip. Rip. in l. ... ff. solut. mat. Rui. vbi sup.

QVÆ

QVÆSTIO LXVIII.

De taurorum agitatione & spectaculis in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *VTrum agitatio taurorum sit peccatum mortale.*
2 *Vtrum religiosis sit licitum in his taurorum agitationibus interesse.*
3 *Vtrum Canonici regulares possint hodie sicut clerici in Hispania agitationi taurorum interesse.*
4 *Vtrum milites professi in ordinibus militaribus possint interesse agitationi taurorum.*
5 *Vtrum regularis possit assistere agitationi taurorum, non vt eos videat oculatim, sed à fenestra abstractus audit clamores, rumores, & hominum vociferationes.*
6 *Vtrū licitū sit religiosis in spectaculis desidere & in ludis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum agitatio taurorum sit peccatum mortale.

REspondeo dicēdo agitationem taurorum esse damnabilem ex eo, quod in ea frequenter mori homines contingit, prout ait Doctissimus Gregorius [a] Lupex, nam vt ait Paulus [b] Iuris consultus lusus quoque noxius in culpa est. Et in hanc partem inclinat Nauarrus [c] dicens quod agitatio taurorum, cum moderamine & debita cautela de se non est peccatum sanctissimamque fore legem, quæ illam prohiberet quoniam raro debita cautela & moderamine exercetur. Et hāc opinionem videtur tenere expresse quædam glossa [d] communiter recepta allegans & explicans aliqua, Augustini decreta à Gratiano [e] in libro Decretorum compilata, quam sententiam prosequitur Bernardus [f] Diaz de Lugo, Auendanno, & Azeuedo. Vnde ego in ea sum sententia, vt credam agitationem taurorum esse illicitam nisi moderatè exerceatur talisque cautela adhibeatur, vt probabiliter credi possit ex ea non consecutura notabilia nocumenta personalia, puta mortes, vulnera ossium rupturas, & id genus alia. Propter vitanda enim hæc pericula Pius [g] V. anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo septimo Kal. Nouembris, Pontificatus sui anno secundo, agitationem huiusmodi bestiarum omnino prohibuit, cessante autem ratione & fine legis cessat eius dispositio, texta enim limites rationis legis debet restringi, vel extendi lex, vnde illustris Isabella prima Regina Catholica permittebat agitari Tauros, nempe cornuū cuspidibus præcisis, & nimia agitantium temeritate coercita, tutisque refugiis opportunè constitutis, & Gregorius XIII. moderans constitutionem Pij V. in Bulla ab eo edita anno Domini millesimo quingētesimo septuagesimo quinto, vigesima quinta die Augusti abstulit pœnas & censuras latas à Pio V. contra seculares duabus conditionibus adhibitis, vt in diebus festiuis Tauri minimè agitentur. Et prouiso per eos ad quos spectabit quod exinde alicuius mors quoad fieri poterit sequi non possit in reliquis ab his quæ à Pio V. constituta sunt nihil immutat. Vnde Alcocer in tractatu de Ludo [h] agitationem Taurorum ad modum quo communiter in circo vel foro agitantur damnabilem esse iudicat, non tamen ego absolutè ad peccatum mortale condemnarem, prout condemnauerunt Speculum [i] conscientiæ, & Couarruuias. Alij autē diuersa via gaudentes dicunt non esse peccatum mortale, quod ego libenter admitto prædicto moderamine adhibito, quo adhibito non est cur peccatum mortale talia spectacula esse iudicemus, sic enim hac tam graui pœna & macula maiorem partem Hispaniæ illaquearemus, & si esset peccatum mortale à Gregorio Decimotertio, & Sanctissimo Domino nostro Clemente VIII. minimè eo adhibito moderamine concederetur.

[a] Greg. in l. 57. tit. 5. p. 1. glos. 2. v. si dixer. toros.
[b] L. nam lusus ff. ad leg. aquil.
[c] Nauarr. in man. c. 15. nu. 18.
[d] glo. in ca. quis venatoribus. 86. d.
[e] d. c. de venatoribus ad duobus seq.
[f] Bernard. in pract. crim. c. 60 per totum fol. 170 Auēd. in c. prætor. n. 12 l. 2 Azeuedo in l. 4 tit. 10. li. 1. recopil.
[g] Pius V. in bulla quæ incipit de saluto greg. Domi nici.
[h] Alcoc. tr. de Ludo c. 53. pa. 96 & 97.
[i] Specul. consil. li. 1 c. 79. Couar. tom. 2 reg. d. pa. 1. n. 12.

ARTICVLVS II.

Vtrum religiosis sit licitum in his taurorum agitationibus interesse.

REspondeo dicendo, præ oculis habendum esse clericis tam regularibus, quam secularibus beneficia ecclesiastica obtinentibus, vel in sacris ordinibus constitutis prohibitum esse sub excommunicationis pœna Taurorum agitationibus interesse, hócque non solum diebus festiuis, sed quibuscunque alijs illi agitentur, prout ordinauit Pius V. quod Gregorius XIII. non sustulit, nec moderatus est in prædictis personis, sed tantum laicis, militibusque quarumcunque militiarum vt patet ex dictis in superiori articulo. At S. D. N. Clemens VIII. abundantius dictam constitutionem Pij Quinti suis moderatus, ait enim,

Nos considerantes pœnas omnes excommunicationis præsertim & anathematis salutares esse debere, quod eo consilio adhibenda sint, vt omnes illarum timore perterriti eas res, quæ prohibentur omnino euitent, & animaduertentes commemoratas censuras & pœnas parum in dictis Hispaniarum Regnis hactenus profecisse, atque hoc tempore non solum animabus non mederi, sed plurimum obesse, quinimo materiam scandali plerisque afferre. His sanè malis atque periculis pro debito pastoralis officij quantum cum Domino possumus occurrere cupientes: Authoritate Apostolica tenore præsentium excommunicationis atque anathematis cæterásque pœnas in dictis literis contentas quoad omnes in illis expressos in Regnis Hispaniarum dumtaxat (monachis & fratribus mendicantibus cæterisque cuiuscunque, ordinis & instituti regularibus exceptis) tollimus, remouemus, & amouemus, easdémque Pij prædecessoris literas ad terminos iuris communis, quatenus per præsentes non tollimus derogare, perpetuo reducimus ac restituimus, reductásque & restitutas esse decernimus & declaramus non obstantibus præmissis, nec non cæteris constitutionibus & ordinationibus apostolicis absque contrariis quibuscunque. Volumus autem vt huiusmodi Taurorum agitationes in eisdem Hispaniarum Regnis festis diebus non fiant, & per eos ad quos spectat prouideatur ne inde alicuius mors quoad fieri poterit sequatur: clericos verò seculares beneficia ecclesiastica obtinentes, vel in sacris ordinibus seu in ecclesiastica dignitate constitutos in dictis Hispaniarum Regnis existentes per præsentes monemus & hortamur in Domino ne paterna hac nostra & Sedis Apostolicæ benignitate abutantur, sed memores muneris & vocationis suæ eámque vtriusque rationem habeant; vt nihil quod à propria dignitate, & à sua cæterorúmque salute alienum existimatur vllo vnquam loco admisisse arguatur. Datum Romæ apud Diuum Petrum sub annulo piscatoris die decimo tertio Ianuarij, anno millesimo quingentesimo nonagesimo sexto, P. nostri anno IIII. locus annuli Piscatoris.

M. Vestrius Barbianus.

• Ex hac constitutione notandum est, primo quod in his Hispaniarum partibus iam sublatæ sunt censuræ quę in dicta constitutione Pij Quinti appositæ

erant contra principes & rectores, qui in suis ciuitatibus & oppidis permittunt huiusmodi agitationes taurorum fieri, contra quos excommunicatio latæ sententiæ in dicta constitutione erat proposita.

Secundo est notandum, quod excommunicatio comminatoria quæ aduersus ecclesiasticos apponitur in constitutione Pij Quinti tollitur à sanctissimo domino nostro Clemente VIII. ita quod clerici seculares beneficia ecclesiastica obtinentes, vel in sacris ordinibus constituti his bestiarum spectaculis interessentes non incurrunt in dictam comminatoriam excõmunicationem, sed tantum ipsi admonentur in Domino, ne talibus cum bestiis congressibus à charitate & pietate Christiana tam alienis assistant, indecens enim est vt illi, qui Christum Dominum mansuetissimum Agnum repræsentant proprijs oculis hæc cruenta turpiáque dæmonum & non hominum spectacula videndo approbent, quod ex dicendis infra patebit latius.

Tertio notandum est ex eademmet constitutione, quod S.D.N. non solum sustulit censuram excõmunicationis, sed etiam pœnas, reducens prohibitionem in ea contentam ad terminos iuris communis & sacrorum canonum. Vnde cum Pius V. in sua constitutione pœna priuationis sepulturæ feriret milites cæteràsque alias personas, qui cum Tauris aliisque bestiis in præfatis spectaculis, tam pedestres, quam equestres congredi gauderent, & ibi mortui fuerint, videndum est quod secundum ius commune ipsi taliter decedentes ecclesiastica sepultura priuentur, si enim hac pœna per Pium V. solum plectuntur, sine dubio per sanctissimum dominum nostrum est sublata, si vero iure antiquo canonico ipsis etiã imponebatur eãdem in suo robore manere concedere necesse est. Pro quo est notandum quibusdam placuisse priuationem sepulturæ ecclesiasticæ morientibus in prædictis cõgressibus esse imponẽdam, ea nempè ratione quod torneamenta iure canonico [a] probibentur, quia inde mortes hominum & animarum pericula sæpè proueniunt, adeo, vt qui in eis moritur quamuis confessus & sacra communione munitur decedat, non sit in sacro loco sepeliendus, & agitatio Taurorum similis videtur torneamentis, cum in ea, vt plurimum occisiones & magna vulnera contingant, & vbi est eadem ratio eadem debet esse dispositio, vt dicitur in iure. [b] At aliquibus Doctoribus contrarium videtur, quos sequitur Alcocer, [c] quod, scilicet, disposita in torneamentis ad agitationem Taurorum minime extenduntur, & quod virtute iuris canonici priuantis mortuos torneamentis ecclesiastica sepultura non priuantur in talibus Taurorum congressibus mortui Concilium enim Lateranense præfatam pœnã morientibus in sanguinolentis torneamẽtis infligit, & cum sit lex pœnalis non debet extendi ad omnes Ludos, in quibus idémet periculũ mortis imminat. Cum igitur iure canonico antiquo prædicta pœna moriẽtes in agitatione Taurorum minime plectantur, sed solum à Pio V. in dicta extrauag. fuerit apposita euidenter concluditur eã à S.D.N. Clem. VIII. esse in sua cõstitutione sublatã.

[a] c. 1. & 2. de torneamen.
[b] l. illud. ff. ad le. Aquil.
[c] Alcocer in tract. de Lud. c. 5. pag. 198.

Quarto notandũ est, quod Pij V. constitutio quãtũ ad regulares in sua vire manet etiã hodie, prout constat ex præfata constitutione S.D.N. Clementis VIII. ibi, *monachis & fratribus mendicantibus cæterisque cuiuscunque ordinis & instituti regularibus exceptis.* Vnde videndũ est an regulares peccent mortaliter in his spectaculis taurorũ assistẽtes, non solũ si in diebus festiuis, sed etiã si in alijs quibuscũque diebus tauri agitentur. Ad quod dubiũ respondeo regulares etiã secluso scandalo ibi assistentes mortaliter peccare. Prout tenet Gutierrez [d] hãc partem optimis rationibus defendẽs. Quarum prima est, quia lex humana iusta & de re graui aliquid statuens obligat illius transgressorem in foro consciẽtiæ ad culpam mortalem, aut venialem iuxta variam legislatoris volũtatem, quæ ex varijs ipsius legis verbis conijci potest, & non aliũde nisi forte ipsemet legislator posset de hac re consuli & sua voce exprimere voluntatem iuxta doctrinam D. [e] Thomæ communiter receptam à Theologis, & à Canonistis, secundum Nauarrum, & probat latissimè Alfonsus à Castro, supradicta autem constitutio prohibens religiosos interesse taurorum agitationi est iusta, bonos mores concernens & pro re graui, vt constat ex proœmio ipsiusmet constitutionis.

[d] Gutier. li. 1. de quæstio Canon. c. 7. nu. 10. cum seq.
[e] D. Tho. 1. 2. q. 96 ar. 5. Canonist. in c. 1. de constit. Nau. in man. c. 23. nu. 48. Castro. lib. 1. de potest. le. pœnal. ca. 4. per totum.

Secundo probatur, quoniam intentio legislatoris ecclesiastici vtentis in sua constitutione verbo præceptiuo, aut prohibitiuo est obligare ad mortalẽ culpam transgressorem, nisi per aliquod signum vel verbum exprimatur, aut significetur contrarium, vt tenet communis opinio relata à Castro [f] & Nauarro, sed dicta constitutione Pij V. vtitur in hoc verbis præceptiuis, aut prohibitiuis, vt cõstat ex ea ibi *prohibemus & interdicimus* & ibi: *& similiter prohibemus*, neque est verbum in ea contrarium significãs, imo sunt verba clarius demonstrãtia obligari transgressores ad mortale, prout statim dicetur.

[f] Castro vbi sup. c. 5. Nauar. vbi sup. num. 51.

Confirmatur supradicta opinio ex eo, quod eisdem clericis sub excommunicationis pœna prohibetur in præfata cõstitutione Pij V. ne eisdem spectaculis intersint cum nulla excommunicatio maior sit infligenda, nisi pro mortali, sicut docuerunt Theologi præcipuè D. [g] Thomas, & dicit communem plures referens Couarruuias, ergo cum summus Pontifex imponat pœnam excommunicationis religiosis prædictis spectaculis interessentibus, consequitur manifestissimè eius mentis atque intentionis esse vt contrauenientes religiosi culpam mortalem incurrant, præmaxime, quia quoties superior motus aliqua iusta causa aliquid præcipit, vel prohibet faciendum, licet illud in se ante præceptum non sit culpa mortalis, vel venialis, attamen aliqua rationabili causa motus id præcepit vel prohibuit sub pœna excommunicationis, tunc & si excommunicatio nõ cadat sub culpa ante præceptum mortale, attamen cum iam facta sit materia præcepti eo ipso fit materia necessaria alicuius virtutis, cum antea non esset, & ideo contraueniens ex inobedientia peccabit mortaliter.

[g] D. Tho. in 4. d. 18. q. 2. ad. 3. quæst. Couar. in. c. alma. mater, 1 p. §. 9. nu. 1.

Ne autem licentia remaneret in tam graui re alicuius dubitationis sciendum est hanc sententiam esse approbatam à Sixto Quinto breui quodam directo illustrissimo præsuli Domino Hieronymo Manrique Salmanticẽsi electo in Episcopum Cordubensem, cuius tenor sequitur.

Venerabili fratri Episcopo Salmantic. Sixtus Papa V. venerabilis frater salutem & apostolicam benedictionem. Nuper si quidem ad nostram notitiam peruenit, quod alias postquam fœlic. recordat. Pius Papa V. prædecessor noster sua perpetuo valitura constitutione spectacula & ludos Taurorum prohibuerit, ac tam laicis quam clericis secularibus, & quorumuis ordinum regularibus, ne eisdem spectaculis & ludis interessent sub certis inibi contentis pœnis interdixerit, & deinde piæ memoriæ Gregorius Papa XIII. etiam prædecessor noster per quasdam suas desuper confectas literas prædictam constitutionem, & pœnas in ea contentas, clericos tam seculares, quam regulares non tamen laicos & milites quoruncunq; militarũ sacris ordinibus non initiatos cõprehendere, declarauerat, prout in cõstitutione, ac literis prædictis plenius cõtinetur, nõnulli vniuersitatis studij generalis Salmãticẽsis præceptores,

tum

tum sacræ Theologiæ, tum iuris ciuilis professores non solum agitationibus Taurorum: & spectaculis prædictis se ostentare non verentur, sed etiam clericos in sacris ordinibus constitutos dum agitationibus & spectaculis prædictis contra prædictam constitutionem intersunt, nullum reatum committere, sed licitè illis adesse posse asserunt, atque publicè in suis lectionibus docent, unde multi tuæ diœcesis clerici contra constitutionem & literas prædictas licet à te superiorum obseruatione etiam propositis edictis requisiti, atque cauti fuerint eisdem ludis interesse non desistunt. Nos vt Romanorum Pontificum præcepta, prout decet inuiolabiliter obseruentur prouidere volentes fraternitati tuæ, etiam tanquam nostro & Sedis Apostolicæ delegato liberam facultatem atque authoritatem tribuimus, vt tam prædictos præceptores ne aliquid contra constitutionem, & literas prædictas docere seu asserere, quam quoscunque clericos in eisdem Gregorij prædecessoris literis comprehensos, ludis, seu agitationibus, ac spectaculis prædictis aliquomodo interesse audeant, seu præsumant Apostolica Authoritate monendi ac illis præcipiendi atque mandandi, necnon contra inobedientes cuiusque qualitatis fuerint ipsis prius etiam per edictum publicum, constito summariè & extra iudicialiter de non tuto accessu citatis, ac vt pareant sub censuris Ecclesiasticis etiam pecuniarijs pœnis moderandis & applicandis requisitis ad incursus censurarum, & pœnarum huiusmodi declarationem, & executionem, omnibus & quibuscunque necessarijs, & opportunis tibi visis remedijs procedendi, & quidquid decreueris & mandaueris exequendi, ac totali executione vsque ad omnimodam paritionem demandandi, omni & quacunque appellatione ac recursu, & reclamatione postpositis. Inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis, &c. Datum Romæ die vigesima quarta Aprilis, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo sexto Pontificatus nostri anno primo.

Quæ bulla fuit à prædicto præsulè Salmanticensi publicata per suum particularem edictum decima septima mensis Iunij eiusdem anni.

Ex quo breui colligitur regulares clericos interessentes huiusmodi spectaculis etiam sine scandalo mortaliter peccare, cum clericos seculares non in tanto perfectionis statu constitutos peccare mortaliter præsupponat dicta Sixti V. declaratio. At quia etiam post huius declarationis datam audiui ab aliquibus minimè clericos seculares & regulares mortaliter peccare agitationi Taurorum causa recreationis inter essendo nullo dato scandalo, ideo eorum rationes in medium adducere decreui, vt eis respondeam & ex responsione veritas nostræ sententiæ clarius elucescat quo ad regulares.

Et fundamentum prædictorum est quod, scilicet, agitatio Taurorum ea sua natura non est ita criminosa & grauis, vt regulares ipsi interessentes non insolenter neque nimis licentiosæ, & sine scandalo, nec gaudentes neque lætantes de damnis ibi contingentibus culpæ mortali obnoxios esse iudicemus. Cui argumento respondetur, quod qui hæc dicunt Pium V. condemnant, qui hæc spectacula à pietate, & charitate Christiana aliena esse affirmat, & per consequens ex sua natura rem, quæ in ipsis spectaculis intuetur grauem & criminosam esse clarè sentit & certè non habent ipsi spiritum illustrissimi illius præsulis Bernardi [a] Diaz de Lugo, qui more solito doctè luculenter & piè ante motum proprium Pij V. probauit illicitum esse religiosis & clericis talibus spectaculis interesse. Quod ex sequentibus probat, [b] Lactantius enim Firmianus ait vitanda esse spectacula omnia non solum ne quid vitiorum pectoribus insideat, quæ sedata & pacifica esse debent, sed nec cuiusuis nos voluptatis consuetudo detineat, & a Deo, atque à bonis operibus auertat. Quis inquam ambigere potest, quam indecens sit ecclesiarum obsequijs mancipatos viros illis delectari, vnde meritò ministris altaris, atq; quibuslibet clericis prohibitum fuit in Concilio [c] Laodicensi spectaculis aliquibus, quæ in nuptijs aut in cœnis exhibentur interesse & sancitum fuit eos debere fugere & abire de conuiuio antequam thymelici ingrediantur, vbi quoque non debeant spectaculis interesse, scripsit Isidorus, [d] & quod etiam publica spectacula illis inhibeantur mandatum fuit in Concilio Agatensi. [e] Insuper in antiqua illa & fœlici ecclesiæ ætate non solum Pontifices maximi & cæteri prælati eorum conditores, sed etiam Imperatores ipsi quantumuis vniuersæ orbis regimine præditi clericorum & religiosorum honestati atque suorum morum reformationi vacarunt non ignari quidem quantum officiat si sacerdotibus & reliquis in reliquum vulgus exempli mali virus effluatur, adeoque huiusce honestatis erant soliciti vt plura clericis omnibus interdicerent, quæ in fœlici hac tempestate nostra sæuissima fore videntur. Cuius rei exemplum est, quod Iustinianus [f] Imperator, non solum Episcopis, sed etiam presbyteris diaconibus subdiaconibus, & lectoribus atque omnibus alijs cuiuslibet venerandi collegij, ad quodlibet spectaculorum spectandi gratia venire prohibuit in hoc verò delinquentes, vt tribus annis a venerabili ministerio prohiberentur, & in monasterio redigerentur statim, quæ quidem pœna & si vt ab Imperatore inflicta videatur clericis & religiosis non imponenda monere tamen debet prælatos omnes tam ecclesiasticos, quam regulares, vt similia clericis & monachis prohibeant, ac contemptores pœna digna castigent. Vnde ait Cardinalis [g] quod clerici & monachi non debent interesse ludis ostentationibus duellis executionibus damnatorum ad mortem clandestinis matrimonijs, & alijs voluptuosis seu inhumanis actibus laicorum. Et sentiens rem indignam visu respectu prælatorum ecclesiasticorum lex [h] quędam partitæ disposuit, *Que los prelados no deuen yr à ver los juegos asi como alancear, ò bohordar, ò lidiar los toros, ò otras bestias brauas, ni yr à ver los que lidian*, super quem locum Gregorius Lopez hanc partem optimè suo claro ingenio prosequitur. De quo alia in articulo finali adducemus.

Aduertendum tamen, quod ante prædictam constitutionem Pij V. non erat peccatum mortale religiosos agitationi taurorum interesse, dummodo de damnis ibi contingentibus non gauderent cum nullo expresso præcepto illis esset prohibitum in speciali, solum enim aiebat Bernardus Diaz [i] de Lugo honestum & æquum esse, vt hoc synodali decreto per omnes diœceses clericis prohiberetur pœna condigna contra facientibus imposita. Vnde solum peccabunt mortaliter virtute dictæ constitutionis religiosi illi, quibus hoc in ea est vetitū. Constat autem prohibitionem solum clericis regularibus esse impositam, prout aiebat Pius V. in sua constitutione, & sic virtute eius, illi qui non sunt clerici regulares videndo prædicta spectacula mortaliter non peccabunt, regulares autem clerici sunt qui ordinibus maioribus aut minoribus sunt initiati, vt patet ex iure. [k] Dixi virtute constitutionis Pij Quinti: nam virtute constitutionis Clementis VIII. monachi & regulares etiam si non sint clerici à talibus spectaculis præcipiũtur abstinere, vt patet ex verbis ipsius ibi, *monachis & fratribus mendicantibus, cæterisque cuiuscunque ordinis & instituti regularibus exceptis.* Quibus verbis generalibus voluit Summus Pontifex omnes regulares etiam si non sint aliqui-

[a] *Bernardi Diaz in suo pract. crimin. c. 110. fo. 170.*

[b] *Lactan. lib. 6. diuin. instit. c. 20. in fin.*

[c] *Conc. Laodi. can. 54. ca. non oportet di. 2. de consecr. d. 5.*

[d] *c. his igitur c. 5. d.*

[e] *Conc. Agatens. can. 30. c. presbyter. 34. dist.*

[f] *Authen. de sanctissimis episco. §. interdicimus col. 9.*

[g] *Clem. ne in agro. §. porro. col. 2. de statu monach.*

[h] *Lg. 57. tit. 5. part. 2.*

[i] *Lugo. vbi sup.*

[k] *c. 1. a. de ord. 21.*

bus ordinibus initiati sub dicta prohibitione comprehendi, si enim tantum vellet Summus Pontifex clericos regulares comprehendere ad usque minimè subiiceret, & etiam si Clemens VIII. id non ita generaliter decideret ego semper in eâ fui opinione, vt putarem omnibus regularibus etiam ordinibus non initiatis videre in conspectu eorum qui sciunt regularibus hoc esse prohibitum spectacula taurorum morti fere esse illicitum ratione scandali, quod in eminabus videntium eos in prædictis spectaculis ingereretur, cum enim sciant regularibus id esse prohibitum, sine vllo discrimine personarum facto iudicarent quemquam religiosum in agitatione taurorum præsentem apostolicarum sanctionum esse transgressorem, & de eo vt de contemptore apostolici præcepti murmurarent, quod probo ex contrariæ partis assertoribus, qui ratione scandali posse regulares in hoc mortaliter peccare affirmat.

ARTICVLVS III.

Vtrum canonici regulares possint hodie sicut clerici in Hispanijs agitationi taurorum interesse.

RESpondeo dicendo, quod prout patet ex constitutione S.D.N. Clementis VIII. cuius tenorem retulimus in articulo superiori monachis & religiosis tantum est prohibitum præfatis spectaculis interesse, & cum hæc sit lex pœnalis & per consequens odiosa non debet vltra casum in quo loquitur extendi ad canonicos regulares cum secundum Panormitanum [a] in pœnalibus & exorbitantibus appellatione monachi canonicus regularis non veniat. Quod confirmatur: nam canonici regulares quatenus sunt tales sunt clerici, vt tradit D. [b] Thomas & probat ex eo quod regulam, quam vouent appellatur regula clericorum, vt videre est apud D. Augustinum, & ita appellat eam Gratianus [c], & diffiniit Pius IIII. quadam sententia diffinitiua data in iudicio contradictorio & executioni mandata super præcedentia canonicorum regularium & monachorum cuius tenorem refert [d] Nauarrus, at monachi, quatenus tales non sunt clerici argumento aliquorum decretorum [e] & sic videmus, quod pro longè diuersis nominantur in rubrice de statu monachorum & canonicorum regularium, cum igitur lex [f] pœnalis non debeat extendi vltra proprium casum, videtur hæc lex de monachis agens ad canonicos regulares minimè extendenda.

At pro contraria parte facit, nam quando est eadem ratio de canonicus regulari & monacho secundum ius antiquum reperiuntur exæquati & fit extensio, etiam exorbitantium & pœnalium, vt notatur in iure [g] & tradit Dominicus, vnde decretum [h] quod vetet monachis postulare comprehēdit etiam canonicos regulares, vt dicitur in [i] iure, & tenet Iason [k] dicens, quod licet different monachi & canonici regulares, tamen dispositio loquens de monachis habet locum in canonicis regularibus. Quod confirmatur ex traditis è Nauarro, [l] qui defendit canonicum regularem non posse esse patrinum, iuxta sententiam Panormitani [m] communiter receptam, quatenus dicit leges disponentes de monachis habere locum in canonicis regularibus, quando leges illæ fundantur in religione, & non continent aliqua verba quibus significant nolle includere canonicos. Et prohibitio præfatæ constitutionis fundatur in religione cum secundum sacros canones alienum sit à religione similibus spectaculis religionis alumnos interesse, nec prædicta constitutio continet aliqua verba, quibus significetur

[a] Panor. in c. quod Dei timorem n. 2. de statu monach.
[b] D. Th. 2. 2. q. 189. ar. 8. ad 2.
[c] 26. d. c. quidã.
[d] Nauar in c. statuimus. 19. q. 3.
[e] c alia. c. si. cupis. c. legi. 16 q. 1.
[f] c. parue de pœnis d. 1 l. 1. & 2 v. relatione ff. de pœnis.
[g] Dominic. in c. 1 de tempor. ordin. in 6. fallunt.
[h] c. monach. 9. 16. q. 1.
[i] c. 2. de postular. prælat.
[k] Iason. in Auth. ingressi col. 4. v. capo glo 1. de sacro sanct. Eccles.
[l] Naua. li. 3. cõsil tit. de stat. monach. consil. 5.
[m] Panor. in d. c. 2.

nolle Summum Pontificem includere canonicos regulares, imo continentur verba, in quibus id expressè videtur includi, vt patet ex verbis eius ibi, *ceterisque cuiuscunque ordinis & instituti regularibus*, & canonici regulares sunt instituti à sede apostolica approbati canonicè professores, prout resoluit Nauarrus. [n] Et sic ait idemmet Nauarrus, [o] quod canonici regulares introducentes, aut admittentes mulieres in eorum monasteria incidunt in pœnas extrauagantis Pij V. prohibentis religiosis, ne mulieres in ipsa monasteria admittere, aut introducere præsumant, ex cuius resolutione constat, leges etiam pœnales & exorbitantes loquentes de religiosis ad canonicos regulares extendi, & per hoc respondetur ad rationem dubitãdi in principio propositam.

[n] Nau. in c. nõ dic amplius.
[o] Nau lib 5. cõs tit. de regu consi 68. pag. 207. nu. 5.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum milites professi in ordinibus militaribus possint interesse taurorum agitationi.

RESpondeo dicendo, videri eos minimè talibus spectaculis posse assistere, cum à S.D.N. Clemente VIII. cuiuscunque instituti regularibus hoc expressè prohibeatur, & præfati milites sunt regulæ approbatæ à sede apostolica regulares, prout latè diximus & probauimus in primo [p] tomo. At contrarium est asserendum: licet enim huiusmodi milites sint regulares non tamen in bullis & breuibus apostolicis nomine regularium absolutè prolato veniunt, & ideo in fere omnibus dispositionibus de regularibus verba facientibus, quando fit extensio ad religiosos militiarum additur, *etiam militiarum:* tum etiam, quia Gregorius XIII. moderando constitutionem Pij V. ordinauit vt laici, & milites quarumcunque militiarum possint agitationi taurorum interesse, quando diebus non festiuis cum debita cautela in circo vel foro agitantur. Quod si vellet Clemens VIII. quoad dictos milites reuocare, id expressè diceret. Dubium tamen est vtrum professos in dictis ordinibus ordine sacro insignitos voluerit in dictis verbis S.D.N. Clemens VIII. comprehendere, ita vt non possint præfatis spectaculis interesse. Et respõdetur, quod sic, cum hi etiam à Doctoribus tenentibus præfatos milites non esse verè religiosos, religiosi dicantur & affirmentur, vt probatum est in superioribus, [q] & S.D.N. voluit, vt omnes religiosi à sua indulgentia sint excepti, & iuxta constitutionem Pij V. & Gregorij XIII. per consequens non assistere huiusmodi spectaculis esse obligatos, & hoc confirmatur ex constitutione Gregorij Decimi tertij, in qua solum laicis & militibus quorumcunque militiarum & clericis earum hoc non permisit.

[p] 1. tom. q. 5. art. 6.
[q] Sup.

ARTICVLVS V.

Vtrum regularis possit assistere taurorum agitationibus non vt eos videat oculatim, sed à fenestra abstractus audit rumores, clamores & vociferationes, illic enim se contulit, vt post dictam agitationem videat alia spectacula, vel ludos, vel quia noluit remanere solus domi.

RESpondeo dicendo, quod possunt assistere neque peccant mortaliter prædicto modo assistẽdo. Quod probatur ex mente prædictarum constitutionum, quæ prohibet assistentiam præfatam, quia indecens est, vt homines sacrati talia spectacula

propriis videaot oculis:regularia autem in hoc casu propriis oculis non vidit: & vbi cessat ratio legis cessat etiam eius dispnsiio, vt colligitur ex multis iurihus.a

. Nec obstant verba dictarum constitutionom ibi, *ne eisdem spectaculis inter sint*, nam respondetur, quod qnandocunque de mente legis constat suadente contrarium verbis legis licet recedere ab ipsis verbis mentem seruando, vt dicitur in variis iuribus [b] & tradit latissimè Baldus dicens, quod non solum debemus recedete à verbis legis & setuare eius mentem vbi mens est expressa, sed etiam vbi mens & ratio non est exptessa.

[a] *l. adegere §. quamuis. ff de iur. patronat. l. multis. ff de milit. testa.*

[b] *l. eredi. lum in imuso ff quis potere tuto. post l. fere oper nst. §. aliud ff. de excusat. tuto. vbi Bal. & in l. si quis seruo. C. de furt.*

Nec minus obstat si instandn dicas:ergo, qui per angustissimos cancellos occultissime viderit dictam agitationem taurorum pœnæ non erit reus eum nõ sequatur dedecus neque iohonestas habitus regularis, & sic cessare videatur ratio legia,nam respondetur non cessare rationem legis quamois cesset in speciali, prout resoluir Tiraqoellus, [c] & ideo transgressot erit canonis, quia agitationem vidit quamuis occultè. Et confirmarur:nam omuia iura prohibentia intet essentiam in dictis spectaculis loquuntut de præsentia & assistentia corporali & morali, in qua sensos & auditus & visus suum officium faciunt, argumento aliquorum iurium [d] & ita videtur sentire Abbas. Dixi morali: nam si ibi non fuerit assistentia moralis non peccat mortaliter religiosus assistens, velut, si in sua domo existens videat tauros agitari magis nolens quam volens, quia non potest non videre aliquaodo, licet aliquibus vicibua oculos à tali spectaculo auertat, quod probatur à simili:nam licet Doctor legum leges in scholis petmittena religiosum in sua lectura sit excommunicatus, vt est eaurum in iure. [e] si religiosus tamen habeat domum iuxta scholam Doctoris & ex domo propria audiat lecturam non propter hoc erit Doctor excommunicatus, iam enim inhiberi non potest quin stet in propria domo, & haoc opinionem tenet Gutierrez.[f]

[c] *Tiraq in tract. cessante causa. 1 p. nu. 132.*

[d] *ca. presbyt. 34. d. § inter dicemus. in Auth de sanctiss. Episco. collat. 9. Abbas in ca. sen tentiam. ne clerici vel monach. li. 6.*

[e] *c. vt periculosa ne cler. vel monach. lib. 6.*

[f] *Gutierr. li. 1. qq canonic. ca. 7. nu. 42. & 43. in 1. impres.*

ARTICVLVS VI.

Vtrum licitum sit religiosus in spectaculis decedere & in ludis.

RESpondeo dicendo, hos lodos & repræsentationes & spectacula à multis genriliom fuisse abominara, prout refert Cælius [g] Rhodig. & Alexander ab Alexãdro. Et D.[h] Augustinus & D. Chrysostomus & Lactantius reprehenderũt, ait enim Lactantius Histrionũ impudicissimi motus quid aliud nisi libidines docent, & instigãt? Quid de nimis loquare corruptelarum præferentibos disciplinam. Qui docẽt adulteria, dum fingunt & simulatis erudiunt ad vera? Quid iuuenes, aut virgioes faciant, eum & fieri sine podore, & spectari libenter ab omnibus cernunt? Admonentur vtique quid facere possunt, & inflammatur libidine in quo aspectu maximè conciuantur. Hæc Lactantius. Aristoteles, [i] etiam hæc spectacula reprobauit. Et Seneca, [k] ait nihil tam moribus alienum quam in spectaculo desidere. Qua ratione Imperarores [l] Diocletianus, & Maximinianus laudarunt quendam gubernarorem, qui illud quod in his spectaculis erat consumẽdum in reficiendis muris expenderunt. Et è contrario, prout refert Volaterranus [m] fuit Pompeius reprehẽsus publice eo quod excessiuos somptus in theatris ad hos ludos effondebat, denique doctissime frater Petrus de [n] Ribadeneyra vsum commœdiarum reprobauit dicens ipsas publicorum peccatorum esse scholas.

[g] *Calius li 8. antiquar. lection. ca. 7. Alexand. ab Alex. lib. 6 genial. dierum c. 6. fo. 163.*

[h] *D. August. apud Rhodig. in d. loco & D. Chrysost. in Matha homil. 38 Lactant. lib. 6. c. 20.*

[i] *Aristo. li. 7. ali c. 5.*

[k] *Senec.*

[l] *l. vn. C. de expensi. ludo lib. 11.*

[m] *Volaterra. com Vrbano. li. c. 39.*

[n] *Ribadeneyra in libr. de tribulat.*

Verum tamen est, quod Græci & Romani hæc spectacula & comœdiarum & ludorum repræsentationes permiseruni, & loquens de eis, ait angelicus Doctor D. Thomas, [o] quod in rigore sunt indifferentes, & ait quod ludus est necessarius ad conuersationem humanæ vitæ. Ad omnia autem quæ sunt vtilia conuersationi humanæ deputari possunt aliqua officia. Et ideo etiam officium histrionum quod ordinatur ad solatium hominibus exhibendum, non est secundum se illicitum, neque sunt in statu peccati dummodo moderate ludo vtantur, id est non vtẽdo aliquibus illicitis verbis vel factis ad ludum & non adhibendo ludum negotiis & temporibus indebitis. Hæc Diuus Thomas, quem sequitur pater Marcus Anoius de Camos. [p] Qui piè sentit hos histiones comœdias ad diuioum, vt dicitur repræsentate minimè debere, tum propter earum indignitatem, tum etiam propter audientium in deuotam dispositionem, tum etiam quia in talibus repræsentationibus aliqua profana intermiscunt, quæ cum diuinis admisceri indecens omnino est.

[o] *D. Tho 2. 2. q 168. in solut. ad. 3.*

[p] *Camos in micro 1. p. dialog 11. p. 169 col 2. & sequentib.*

Ex dictis infertur rectè in aliquibus religionibus sub grauibus pœnis statui, ne religiosi spectacolis & ludis, & repræsentationibus assistant: imperatores enim Theodosius [q] & Valentinianus statuerunt in hunc modum. Quo tempore commemoratio Christi passionis totius Christianitatis magistra à cunctis iure celebratur omni theatrorum voluptate per vniuersas vrbes earundem populis denegata vt totæ Christianorum ac fidelium mentes Dei cultibus occupẽtur, aliud enim est supplicationum tempus, aliud voluptatis. Vnde sanctissime quidam Archiepiscopus tempore iubilei Tauros agitari prohibuit, & quod tempore sacro iustissime fieri prohibetur ab hominibus videri & audiri etiam caueri dignum & iustum debet censeri.

[q] *lib. 15. tit. 5. C. Theodosian.*

QVÆSTIO LXIX.

De testamentis in duodecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duodecim.

1 *QVid & quotuplex sit testamentum.*

2 *Vtrum religiosi possint facere testamentum.*

3 *Vtrum religiosus professus possit de licentia sui prælati irritare aut alterare testamentum ab eo ante professionem factum.*

4 *Vtrum monachus factus Episcopus posit sine dispensatione condere testamentum de bonis acquisitis sine intuitu Ecclesiæ.*

5 *Vtrum facultas testandi data à Papa monacho facto Episcopo intelligatur pro prima vice.*

6 *Vtrum licentia data Episcopis qui fuerunt monachi extinguatur morte Papæ concedentis reintegra.*

7 *Vtrum professi in ordinibus militaribus possint testari.*

8 *Vtrum oblati regulares possint testari.*

9 *An si pater monasterium ingrediatur & professus fit nunquid aliquem ex filiis suis meliorare possit in tertia & quinta bonorum parte vel de illis maioratum facere.*

10 *Vtrum valeat testamentum in quo instituitur frater minor obseruantiæ.*

11 *Vtrum per professionem testamentum ante ingressum religionis factum rumpatur.*

12 *Vtrum in testamentis possint testes deponere de verbis testatoris.*

ARTICVLVS I.

Quid & quotuplex sit testamentum.

RESpondeo dicendo, quod testamentum secundum Panormitanum [a] est voluntatis nostræ iusta senteētia de eo quod quis vult post mortem fieri cum hæredis institutione, prout in iure [b] est definitum. Dixi iusta sententia, quia si est iniusta, putà, quia vult quis exhæredare filiū sine causa non est seruāda, vt dicitur in iure. [c] Dixi cum hæredis institutione, quia aliter non erit testamentum, vt est in iure [d] decisum. Et sic testamentum non comprehendit codicillum, sed ab eo differt, quia in eo codicillo dari nun potest hæreditas, vel [e] adimi: non comprehendit etiam donationem causa mortis, quæ est quasi quædam vltima voluntas. Non refert autem quibus verbis fiat testamentum, vel hæredis institutio, siue dicatur, Petrum hæredem instituo, siue voluntatem meam eius dispositioni committo, vt dicitur in iure. [f] Nec curandum est de verbis testatoris, modò talia sint per quæ de voluntate eius constet, vt in quadam lege [g] dicitur. Et quoddam dicitur testamentū nuncupatiuum & sine scriptis, & est illud in quo testatoris & hæredis & legatariorum nomina & omnia in eo contenta coram testibus manifestantur, de quo in iure [h] fit mētio, quoddam vero dicitur in scriptis, quod potest quis facere, quando non vult quod testes, vel aliquis sciat suam dispositionem, quod testamentum multa de substantia requirit, de quibus Doctores [i] communiter agunt.

In præsentiarum autem nolui silentio præterire testamentum Virginis Mariæ Matris Dei, quod refert Nicefōrus [k] Calistus, in hæc verba.

Et tempus mortis instabat cum in Sion super humili lecto reponitur, & aderat Ioannes, qui domus suæ fuerat, & præterea quidquid Hierosolymis erat fœminarum celebrior, vel amoris necessitudine, vel generis propinquitate ei coniuncta essent tum virginis discipulo & itidem aliis ipsa virgo præcepit vt duas eius tunicas viduis vt iis, quæ præter cæteras propensiore erga eam amore ac pietate fuissent, donent. Sub hæc vis lachrymarum ingens ex oculis omnium profluxit orbitatem suam migratione ipsius complorantium. Ita etiam refert Bursatus.[l]

[a] Panorm. in rub de test.
[b] l. 1. ff. de testam. (l. c. immo ff. ff. de testam.)
[c] 2. q. 2. c. si quis.
[d] §. ante hæredis institutionem inst. de testam.
[e] §. codicillis inst. de codicil. l. 2. & l. si idem C. de codicil.
[f] ca. cum tu extra de testament.
[g] l fin. C. de testam.
[h] l. hac consultissima C. de testam § f. inst e a.
[i] DD. in l in bonus & in l hac consultissima. C. de testam.
[k] Niceforus in histor. eccl. li. 2. ca. 21.
[l] Bursat. li 3. consi. c. 3. l. 2. 26. nu. 37.

ARTICVLVS II.

Vtrum religiosi possint facere testamentum.

RESpondeo dicendo, omnes religiosos etiā prælatos esse iure [m] prohibitos na possint testamentum condere post professionem. Dubitauerunt tamen plures authores, an Summus Pontifex possit religiosis professis facultatem testandi concedere, Cui quæstioni communis doctorum opinio respondet affirmatiuè, vt docet Nauarrus [n] quia ad hoc nō opus est quod monachus habeat dominium & proprietatem bonorum, sed satis est quod habeat administrationem, cuius quidem administrationis religiosus est capax ipso iure ad celebrādos contractus inter viuos, & ideo authoritate pontificia erit capax ad testandum absque hoc, quod fiat dispensatio in voto essentiali paupertatis. Quare prælati superiores non possunt eam facultatem præstare, vt authores doctissimi constanter docent, tum quia ex vniuersali consuetudine ad minus sunt prohibiti, tum etiam quia hæc facultas non pertinet ad obseruantiam regularem, Summus tamen Pontifex optimè id potest.

[m] c. prelatū 19. q. 3 ita. dunt dd. in rub. de testa.
[n] Naua. in c. non dicatis. n. 44.

Sed nunquid aliquis religiosus professus possit in aliquo casu de suis bonis, quæ habuit ante professionem disponere & testari? Respondetur quod si non fecerit testamentum, & habeat filios legitimos ipsum posse bona sua inter liberos distribuere seruando in illa distributione legum dispositionem, vt cautum est in iure, & ad hoc nulla est necessaria Pōtificis dispensatio, sed sufficit licentia sui prælati & facultas, quia Authentica [o] hoc disponens ad minus est admissa tacitè à Romanis Pontificibus præsertim cum in decreto [p] ad literam sit translata & tradit Nauarrus,[q] literam autem dictæ Authenticæ volui in hoc loco referre cum eam etiam referat Nauarrus. *Si qua mulier aut vir monasticam vitam elegerit, & intrauerit monasterium liberis non extantibus monasterio quod ingreditur res eius competere iubemus, sed si persona liberos habens antequam de rebus suis inter eos disponat monasterium intret; liceat ei postea inter eos diuidere legitima portione nulla diminuta triente vel semisse, & quod eis non dederit monasterio competit, sed si omnem substantiam inter liberos diuidere voluerit sua persona suis filiis connumerata partē sibi retineat quæ monasterio competere debeat. Sed si post ingressum moriatur ante quam inter eos diuidat filij legitimam portionem percipiant reliqua substantia monasterio competente. Nunc autem cum monachus factus esset hoc ipso res suas omnes obtulisse videatur si prius testatus non sit exindè iudicio eius cessante lege disponitur, vt si liberos haberet, in quos aut nihil, aut minus legitima portione quoquo modo donandi titulo contulerit eatenus substantiæ monasterio destinata detrahatur, ne quid contingat circa liberos iniquum.* Adeo est verum, quod prælatus inferior Papa non potest facere religioso facultatem testandi, vt id intelligatur etiam si ad pias causas disponat, quia iure [r] communi religioso prelato, id est prohibitum. Quare ait Nauarrus [s] inutilis videtur esse licentia, quam solent aliqui prælati regulares, vel capitula regularia habentia bona diuisa à prælato cōcedere canonicis vel religiosis particularibus ægrotis relinquendi pecul[i]a, vel supellectilia sua, vel aliquam partem illorū pauperibus vel famulis, imo Ioannes Trullus [t] sentit peccare canonicum regularem; qui morte instante conficit memoriale aliquod voluntatis suæ de his quæ post mortē suam fieri de illis desiderat. Quod ait Nauarrus [u] videtur restringendum ad eum qui facit illa ea mente, vt moriale illud habeat vim obligatoriæ dispositionis, arbitratur enim non esse illicitum consulari eum dicendo, vt sit bona spe, quod fient de illis illa pia quæ post mortem suā fieri de illis desiderat & quod verbo & scripto petat quod cupit. Nec videtur prohibitum id significare post vel ante illam spem datam, nulla promissione ampliori consequuta. Tum quia neque prælatus neque capitulum faciunt illi facultatem disponendi obligatoriè neque ipse facit dispositionem verè obligatoriam, nec quam putet esse talem, sed solum precatoriam, quam si voluerint possunt iustè implere, qui sibi fecerunt, qualem facere, nec regula, neque vlla iura prohibēt, & ideo neque nos debemus dicere esse prohibitam argumento eorum quæ in iure [x] notantur.

[o] Authen. si qua mulier C. de sacro sanct. eccles. Auth. nisi autem C. de Epis. & cler.
[p] c. prælatum 19 q. 2.
[q] Nauar vbi sup. nu 45.
[r] ca 2. de testam.
[s] Naua. vbi sup n. 22.
[t] Trullus li. 1. de ord. can. reg c 22.
[u] Nau. vbi su.
[x] c. consulatio si. 2. q 4. c. 2. de transl. prælat.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosus professus possit de licentia sui prælati irritare, aut alterare testamentum ab eo ante professionem factam.

RESpondeo dicendo, quod sententia est Panormitani [y] contra Bartolum & alios citatos à Decio quicquid ipse vacillet sub finem quòd monachus non potest post professionem factam reuo- cate

[y] Panor in. c. in præsentiado probat. Bart. in Auth si qua mulier. Dec. in d. ca in præsenti num. 83

care aut alterare testamentum ante illam factum. Quod probat [a] Nauarrus ex quadam Authentica, [b] in qua non conceditur patri professo quod si liberos non habeat quòd possit facere aliquam distributionem, nec per consequens possit facere aliam à distributione ibi contenta si liberos habeat, probat etiam, quia mirabile est quod liberos habens possit facere præfatam dispositionem, tum etiam quia regula est generalis, quod non possit reuocare testamentum, qui non potest illud facere, & certum est, vt patet ex dictis in articulo superiori quod monachus nō possit facere testamentum. Et licet vir alioquin doctus tenere tentauerit, quod neque declarationem suæ voluntatis in prædicto testamento post professionē possit facere, cum in dicta Authē. solum illi distributio concedatur, casu quo ipse professus liberos in mundo reliquerit & illud quod non conceditur censeatur negatum, ego tamē huic opinioni nunquam potui adhærere, nam si lite mota super verbis dubiis testatoris, valet testimonium aliquorū affirmantium voluntatem defuncti, prout ab ipso viuo quando faciebat testamentum audierunt, ego non video cur nō possit valere testimonium ipsiusmet testatoris professi declarantis intentionem suæ vltimæ voluntatis, si enim secundum leges canonicas & imperiales ad principem est recurrendum, vt intentionem suæ legis nobis pandat declarationēmque proponat, prout in primo [d] Tomo latè probauimus, cur ad testatorem viuum naturaliter licet ciuiliter per professionem mortuum debet prohiberi recursus, vt dubiam suam vltimam voluntatē explicet, quam impleri ad modum legis in suo testamēto [e] mādauit? Nec obstat quod in præfato casu speciali solum professo concedatur distributio inter liberos & per consequens videtur negari declaratio, nam respondetur negando consequens, cum declaratio non sit à iure prohibita ipsi professo, sicut est prohibita distributio. vnde cum nō sit iure prohibita declaratio non est necessariū quod concedatur. Quod confirmatur, nam professus regularis potest protestando se non facere testamentum, neque vllatenus disponere rogare simpliciter suum prælatū vel conuentum, vt pro sua libera voluntate illud, aut illud pietatis opus illi aut illi faciat, cū hoc non sit disponere neque distribuere, sed tantum ad piè disponendum verbo piè rogare, & exhortari quod cuilibet religioso etiam Franciscano, licet, quia misericordia est virtus etiam pauperibus communis, quæ resolutio est vera & Petrus [f] Cenetus, ait eam vidisse practicari à religiosis canonicis regularibus iam defunctis, & similiter in Metropolitana Cæsaraugustana, quæ est etiam canonicorum regularium Diui Augustini, ait idem seruari audisse a tempore immemoriali. Confirmatur denique ex dicendis infra hac quæstione articulo finali.

[a] Nau. in com. de statu m 31.
[b] Auth. si qua mulier.
[c] l. 2. ff. de testam.
[d] to. 1. q. 11. art. 2.
[e] infra art. fi.
[f] Cenetus collecta 124. ad decret. in fin. pag. 290.

ARTICVLVS IIII.

An monachus factus episcopus posit sine dispensatione condere testamentum de bonis acquisitis sine intuitu ecclesiæ.

RESpondeo dicendo, [g] D. Thomam & Sotum cum aliis tenere partem negatiuam, quā communem testatur Couarruuias. Cuius opinionis non aliud assignatur fundamentum, nisi quia monachus factus Episcopus non absoluitur à voto paupertatis. At multa sunt quæ oppositam sententiam videntur probare veriorem, quia nulla adducitur decretalis, quod monachus factus episcopus non possit facere testamentum de prædictis bonis: ergo testari potest de his.

[g] D. Tho. 2. 2. q. 185. art. 5. ad 3. Soc. li. 10. de iu. 1. q. 5. art. 7. Couar. in ca. c. de testam. nu. 18 in fine.

Nec obstat votum paupertatis, quia ab eo absoluitur vt constat ex quodam decreto, [h] in quo dicitur quod consecratio absoluit monachum episcopū à iugo regulæ monasticæ, vt possit esse legitimus hæres, sed talis non potest esse si non habeat dominium neque proprietatem, ergo est à voto paupertatis absolutus. At hoc argumentū nihil contra nos facit: nam monachus factus episcopus soluitur à regula monastica quatenus cōtraria est dignitati episcopali, & non quatenus est conueniens. & non est contrarium dignitati episcopali votum paupertatis & sic adhuc non potest testari, cum adhuc quoad paupertatem maneat monachus, prout tradit in additionibus ad Speculatorem. [i] Nec obstat prædictū decretum, intelligendum enim est quod monachus quē electio canonica à iugo regulæ monasticæ absoluit sit absolutus ab onere & labore monasterij & ideo ieiunare sexta feriá secundum regulam monasterij, vigiliis interesse non tenetur, propter quod non dicit decretum ipsum plenè esse absolutum per episcopatum, & esse legitimum hæredem absolutè, sed dicit quod sacra ordinatio de monacho episcopum fecit, & velut legitimus hæres paternam sibi hæreditatem postea iure vendicandi potestatē habet. Et notandum quod non dicit legitimus hæres absolutè, sed velut legitimus hæres, quibus verbis vult significare quod ipse non sit legitimus hæres sibi hæreditatem acquirendo sicut alij legitimi hæredes sibi immediatè acquirunt, sed quod ipse iam solutus à iugo monasterij licet sit frater minor de obseruantia iam velut legitimus hæres iugo Episcopatus astrictus ipsam hæreditatem illi ecclesiæ, cuius est sponsus acquirat, velut bona acquisita post Episcopatum ipsimet ecclesiæ non monasterio cuius erat professus acquirit, ita explicat Rebuffus. [k] Vnde bona Episcopi monachi intestati acquisita ante cōsecrationem, vel confirmationem, monasterio debēt obuenire, acquisita vero post, suæ Ecclesiæ obueniēt, si vero fuerit Episcopus titularis, sua bona pertinent ad monasteriū, prout ait Sotus, [l]

[h] c. statutum 18. q. 1.
[i] Speculat. titu. de stat. mona. q. 2. 3.
[k] Rebuff. in praxi infr. incip. punct. ay. monachus factus Episcopus.
[l] Sotus. vbi sup. ad 3.

ARTICVLVS V.

Vtrum facultas testandi data à Papa monacho Episcopo intelligatur pro prima vice.

RESpondeo dicendo, quod Decius [m] tenuit cōcessionem Summi Pontificis factam Cardinali vel Episcopo ad testandum pro prima vice esse intelligendam ita vt si primum reuocet testamentum & faciat secundum, primum debeat præualere, quia secundum quasi ex defectu potestatis & licentiæ valere non potest, quam sententiam sequitur Socinus [n] Iunius, Tiraquellus, Couaruuias & alij relati à doctissimo Lusitano Barbosa, quorum doctorum ratio est quia in materia odiosa siue restringibili semper dispositio restringitur ad primá vicé & primū actum, vt dicitur in iure [o] & tradit Hippolytus. Vnde gratia expectatiua acceptatione primi beneficij consumitur, vt tenent Oldradus [p] & Parisius.

Sed prædictorum opinionem reprobat [q] Hieronymus Gabriel asserens se bis contrariū consuluisse, & quod ita iudicaret, nullúmque esse verum alicuius iudicij, qui negare possit quod concedens & impetrans intellexerunt de eo testamēto, cum quo impetrans decedere vellet, & vltra eum etiam contra prędictos tenet Nauarrus [r] & idem latè respondentes rationibus Decij probant Tellus Ferdinandus Peralta & Æmilius Ferretus.

Nec obstat argumentum in contrarium ad ductū

[m] Decius cōsil. 512.
[n] Socin. consil. 89. à num. 24 li. 1. Tiraquel. in l. boues §. hoc sermone in princ. n. 228. de verbo signif. Couar. in c. cum, in esse sis n. 8. de testā. Barbosa in l. diuortio. 8. §. quod in anno. ff solut. matrim. num. 19.
[o] c. non potest. §. 1. de praeb. lib. 6. Hippolyt. in rub. de fide iuss. nu. 88.
[p] Oldra. cons. 229 nu. 1. Paris consil. 145. nu. 14. lib. 4.
[q] Gabriel cōsil. 83 à n. 27.
[r] Nauar. de red. eccles. q. 1. à num. 23. & in apolog. de redd. 3. q. monit. 9 à nu. 8. Peralt. in l. si quis in prin. n. 94 de leg. 3. Tellus in l. 4. Tauri à nu. 3. Ferret. cōs. 3. in princ.

Quæst. reg. tom. 3. V 3

ex quadam lege [a] nam debet limitari quando agitur de actu suapte natura reuocabili, cum enim verba debeant intelligi iuxta naturam actus ad quem referuntur, vt est notum in iure [b] quando dispositio & dispensatio refertur ad actum reuocabilem debet ipsa dispositio & dispensatio intelligi iuxta illius naturam & sic quod per primum actum non videatur dispositio consummata & sortita effectum, ita expresè tenet Baldus. [c] Item illud procedit in materia nimis odiosa atque ob id strictissimè interpretanda, facultas autem testandi ad pia sicut conceditur Episcopis non debet censeri nimis odiosa, vt aduertit Nauarrus. [d] Ex quibus colligitur, quod Episcopus factus monachus licet non sit solutus à iugo paupertatis, cum tamen hæreditatem post episcopatum ipsi deuolutam acquirat ecclesiæ, cuius est Episcopus, si ipsi fuerit concessa facultas ad testãdum pro causa pia dispensatio huiusmodi facultatis in primo actu minimè finietur non obstante dicto paupertatis voto cum dictum votum nihil addat quominus dispositio dispensationis secundum naturam rei concessæ explicetur, sicut explicatur in aliis Episcopis qui aliqua religione nunquam fuerunt professi.

a l. boues. §. sermone de verbo. signif. *b l. plenum §. Equity de vsu & habit. ff.* *c Bald. in. ca. 2. in prin. nu. 21. de pace Constan.* *d Nau. d. q. 5 nu. 24.*

ARTICVLVS VI.

Vtrum licentia data Episcopis qui fuerunt monachi ad testandum extinguatur morte papæ concedentis reintegra.

RESpondeo dicendo D. [e] Thomam dicere quod religiosus etiam si fiat Episcopus nullo modo testari potest, quia sola dispensatio rerum ecclesiasticarum ei committitur, quæ finitur morte ex qua testamentum incipit valere, si autem ex concessione Papæ faciat non intelligitur de proprio facere testamentum, sed authoritate apostolica intelligitur ampliata potestas suæ dispensationis, vt possit valere post mortẽ. Ex qua doctrina colligitur, quod facultas ad testandum facta præfato Episcopo continet gratiam, & per consequens gratiam morte dantis non expirare, vt tradunt iura [f] & in casu notabili tenet glossa, per quam rationẽ in specie proposita hanc sententiam tenet Federicus, [g] cum quo transit Porcius, & comprobant Æmilius Ferretus, & Bursatus.

Nec obstat, quod dicta gratia & cõcessio sit odiosa, & quod per consequens debet censeri extincta morte concedentis iuxta glossam quandam communiter receptam probatam à Couarruuias; nam respondetur prout responsum est in articulo superiori quod scilicet facultas ad testandum facta Episcopo ad pia non est odiosa & ex sua natura actus ad quem dicta facultas ordinatur est reuocabilis.

e D. Tho. 2. 2. q. 80. ar. 5. *f cap. super gratia de offi. deleg. & c. 6. c. si cui nulla de præbẽd. lib. 6 glo. in clem. dudum §. fi. & super v. cõcessãt. de sepult.* *g Federic. cõsil. 78. Porcius cõs. 157 Ferret consil. 13. Bursatus. cõs. 30. in princi. & nu. 54. li. 2. & cõs. 178. nu. 1 lib. 2.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum professi in ordinibus militaribus possint testari.

RESpondeo dicendo doctissimum Nauarrum [h] tenere cõmendatarios coniugatos quales sunt in regno Castellæ D. Iacobi, Alcantaræ, in regno vero Lusitano, commendatarij Christi D. Iacobi, & Auis etiam prout hodie viuunt & profitentur non habere dominium rerum etiam patrimonialiũ, aut earum quas sua industria acquirunt sed pertinere ad suas militares religiones, quarum sunt commendatarij professi. Hinc vlterius affirmat secluso priuilegio, licet inter liberos distribuere possint portionem legitimam quæ illis contingit, modo ea bona acquisita fuerint ante professionem, non tamen posse iuxta quandam Authenticam [i] distribuere inter liberos ea bona quæ post professionem pertinere ad eos cœperint, ac proinde neque de illis instituere maioratum, aut testari. Cuius grauissimi viri præcipuum argumentum est quòd dicti commendatarij sunt vere religiosi, ac proinde incapaces dominij alicuius rei refertque constitutionem quandam Pij V. qua commendatariis omnibus aufertur potestas testandi per priuilegia facultatésque alias concessas. Quare vult eos hodie etiam si liberos habeant non aliter testari posse, neque alia bona eis posse relinquere quam alij religiosi.

h Nau. in c. non dicatis 12 q. 1. & in c. fin. 10 q. 3. in 3. q. nu. 31. monit. 3. 12 & 13. *i Auth. si qua mulier C. de sacro sanct. Eccles.*

Hanc opinionem dicit pater [k] Molina Societatis Iesu esse rigidam admodum & improbabilem, vt bene alter Molina [l] aduertit. Ait enim quod ita sunt religiosi, vt tamen perfectè & integrè non sint tales cum & castitatis votum quidã eorum omnium habeant dispensatum, nempè commẽdatarij Christi in regno Lusitano, qui neque coniugalem castitatem vouent. Cæteri vero magna ex parte eo quod solam voueant castitatem cõiugalem, similiter paupertatem & obediẽtiam totamque regulam, ita habent dispensatam, vt coniugatis degentibus in seculo extra monasterij claustra alentibus liberos, splendidamque, prout decet familiam accommodata sunt. Contrariumque eo ipso quo hæc omnia illis permittuntur esse omnino irrationabile, moraliterque seruatu impossibile.

k Molin. l. 22 trac. 2. disput. 74 col. 672. *l Molin. li. 2. de primogenit. c. 9. num. 69.*

Nec vero ita cum commendatariis, qui hodie viuunt est in voto castitatis & cæteris dispensatum quasi prius se astrinxerint ad integram castitatem, paupertatem & obedientiam, qualem qui erant à principio institutionis huiusmodi ordinum profitebantur, & per dispensationem liceant eis quæ illis aliis, tunc non licebant, sed quia concessum est eiusmodi ordinibus non aliam castitatem paupertatem & obedientiam in eis profiteri quam consuetũ hodie ab eisdem seruari. Et quamuis quoad obediantiã & paupertatem forma professionis nonnullorum horum ordinum aliquid plus præ se ferant quam à multis annis seruetur non plus tamẽ à superioribus hodie exigitur, quam quod seruari est consuetum, vsusque & consuetudo tot annorum obtinuisse præscripsisseque videtur, vt non aliter illa obligent promittivè intelligantur quam consuetudine à tot annis seruari consueuerunt, præsertim cum multi eorum, aut ferè omnes nequaquã profiterentur si ad aliam vitæ rationem, quam hodie seruari consuetam tenerentur maximè illi qui solum ob habitum honoris gratia cum exigua admodũ, aut nulla pensione à Rege soluenda profitentur. Itaque hodie commendæ & habitus præmia militum effecta sunt cum admodum religionis onere. & sic arbitratur pater Molina [m] quod commendatarij de quibus est sermo dominium habẽt bonorum patrimonialium necnon eorum quæ sua industria acquirunt quin & fructuum commendatarum eo ipso quod eos percipiunt possessionémque eorum acquirunt posseque de his omnibus nõ secus testari, instituereque maioratus ac cæteri seculares, vt priuilegiis consuetudineque antiqua à multis annis facere consueuerũt. Confirmarique hoc potest praxi Regni Lusitani, quoniam à multis annis non gaudent priuilegio fori quoad hæc omnia quasi dominium eorũ ad ipsos non vero ad monasterium pertineat, eaque de causa respondere coguntur apud iudicem secularem.

m Molina in d. 12.

Ad constitutionem autem Pij Quinti respondet

Molina

Molina non esse intelligendam de his commendatariis coniugatis, de quibus loquimur, qui prout postulat eorum status antiqua consuetudine dominium habent suorum bonorum potestatémque omnino testandi. Imo addit quod forte Summus Pontifex non posset ab eis auferre potestatem testandi de rebus patrimonialibus & sua industria acquisitis, cum nunquam sua professione intenderint abdicare à se dominium horum bonorum, & transferre illud in monasterium idque habeat vsus & consuetudo, neque pro elemento habitus pensionis aut commendæ id efficerent. Intelligendum igitur erit in cõmendatariis D. Ioannis, & in aliis aliorum regnorum, tam virorum quam mulierum de quibus constat eos dominos non esse suorum bonorum, vtque suæ professionis testari posse seclusо priuilegio sedis apostolicæ, & at Molina vsque in hanc diem receptam non esse in Hispaniis prædictam constitutionem præsertim quoad commendatarios, de quibus loquimur cum omnes absque vllo scrupulo testentur, vt ante testabantur.

Respondetur deinde quod Pius V. non reuocat simpliciter potestatem testandi, sed eam tantum quæ dimanabat à priuilegiis apostolicis, quare facultas testandi, quem prædicti milites habent ex consuetudine & ratione suarum constitutionũ non fuit à Pio V. ablata, vt constat ex præfata constitutione quare sicut magister ordinis potest dispensare in aliis obseruantiis regularibus cum commendatariis, ita in factione testamenti, sed pro maiori conscientiæ puritate impetratum est à Gregorio XIII. vt prædicti milites secundum priuilegia apostolica & consuetudinem antiquam possint testari non obstante dicta Pij V. constitutione.

Gregorius XIII. ad perpetuam rei memoriam.

Romani Pontificis prouidentia & benignitatis proprium est vbi æquitas suadet, ac catholicorum Regum vota exposcunt, quæ generaliter à prædecessoribus suis statuta sunt moderari, illáque interdum tollere, quæ facultatem testandi & disponendi de bonis quæ sub regulari habitu militarum degentes personæ possident adimunt. Licet enim fælicis record. Pius Quintus prædecessor noster per suam perpetuo valituram constitutionem inter alia omnes & quascumque licentias & facultates testandi, & alias quomodolibet disponendi, & ad certam & quantumuis modicam summam & quantitatem de rebus fructibus & bonis immobilibus, mobilibus & se mouentibus inter alios ad magistros priores præceptores, milites fratres & personas militiarum & hospitalium, videlicet Sancti Iacobi de Spatha, de Calatraua & Alcantara militiarum Hispaniarum ratione præceptoriarum hospitalium & beneficiorum Ecclesiasticorum etiam secularium, & aliorum ordinum regularium, ac pensionum ac fructuum quorumcunque prouenientium, nec non facta vsque tunc non tamen effectum sortita vigore licentiarum & facultatum prædictarum testamenta & alias dispositiones huiusmodi etiam per easdem literas & facultates disponeretur quod dimidia, vel alia pars rerum & bonorum prædictorum Militiis, hospitalibus, domibus & locis, vnde illa prouenirent vel aliis piis locis relinquerentur, reuocauerit & aboleuerit decernens testamenta, donationes, & alias dispositiones, quæ prætextu priuilegiorum, facultatum, dispensationum, indultorum, prædicatorum sic reuocatorum, ac contra dictarum literarum tenorem per quæcunq; etiã apostolica authoritate fieri vel facta prosequi contigerit, tanquam subreptitiè extortas nullius prorsus roboris, vel momenti esse nec per eas ius aut titulum etiam coloratum cuique acquiri posse, & alias prout in eiusdem prædecessoris nostri literis latius explicatur. Nihilominus charissimus in Christo filius noster Philippus Hispaniarum Rex Catholicus Sancti Iacobi de Spatha, Calatraua & Alcantara militiarum perpetuus administrator Apostolica authoritate deputatus animaduertens plerósque ex militibus militiarum prædictarum pro fide catholica tuenda & conseruanda arma induere, & eis res plerúmque perpetuam operam (vt veros Christi athletas decet) nauare alios vero grauibus negotiis pertractandis esse distentos, & ex earundem militiarum stabilimentis, aut etiam Apostolicis indultis libere vxores ducere posse, & in habitu militari quandam religiosorum imaginem referre, nihilque hominibus præsertim militibus prædictis gratius euenire posse intelligens, quam vt libera eis sit de bonis, quæ viuentes possident, tam in vltima voluntate (quando amplius velle non possunt) quam aliàs disponendi tributa potestas. Propterea nobis humiliter supplicari fecit, vt ex consueta Sedis Apostolicæ benignitate opportunè circa præmissa prouidere dignaremur. Nos igitur commodis militum militiarum prædictarum, quibus idem Philippus Rex præest consulere, ac Philippi Regis voluntati hac in parte satisfacere volentes constitutionisque prædictæ seriem, ac si de verbo ad verbum insereretur præsentibus pro expressa habentes, illam necnon illius omnes effectus quoad hoc vt S. Iacobi de Spatha, de Alcantara & Calatraua prioribus præceptoribus, & aliis ipsarum militiarum obtinentibus beneficia, & quouis nomine nuncupatis militibus quæcunque licentia & facultates testandi, & alias quomodolibet disponendi de rebus fructibus & rebus immobilibus, mobilibus & se mouentibus vt præfertur suffragentur, eadémque licentia & facultates in posterum valeant, ac perpetuam roboris firmitatem obtineant, suósque effectus plene sortiantur penitus & omnino Apostolica authoritate tenore præsentium tollimus & abolemus. Nec non testamenta, & alias dispositiones in vim licentiarum, facultatum, & consuetudinum prædictarum iam condita disposita & ordinata, quæ prædicta edita constitutione iuxta testatoris vel disponentis voluntatẽ effectum minimè sortiri potuerunt, & quorum causa adhuc integra est, vt medio hoc tempore nihil noui acciderit aduersus eiusdem constitutionis dispositionẽ, omniáque & singula, quæ in ea continentur in eum, in quem antequã dicti prædecessoris constitutio prædicta edita fuisset quomodolibet erant, statum restituimus reponimus & plenarie reintegramus suósque plenarios & integros effectus impedimentis omnibus sublatis, quæ ex dicta constitutione prouenerunt sortiri debere volumus, statuimus, & ordinamus, omnésque & singulos earundem trium militiarum militibus præsentibus & futuris testandi, & alias disponendi de bonis prædictis concessas facultates & consuetudines pro potiori cautela approbamus, & firmamus illisque perpetuæ & inuiolabilis firmitatis robur adiicimus, sicque in præmissis omnibus & singulis per quoscunque iudices ordinarios earundem militiarum & delegatos, & quoscunque alios etiam causarum palatij apostolici auditores & S. R. E. Cardinales (sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate, & authoritate) vbique iudicari & diffiniri debere, irritúmque & inane si secus super his à quoquam quauis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari decernimus. Non obstantibus præmissis, aliisque constitutionibus & ordinationibus apostolicis tam per dictum quam per quoscunque alios Romanos Pont. prædecessores nostros, ac nos sub quibuscunq; tenoribus ac formis, ac cum quibusuis etiã derogatoriarũ derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis clausulis irritantibúsque & aliis decretis etiam motu proprio, & certa scientia ac de apostolicæ potestatis plenitudine concessis etiam iteratis vicibus approbatis. Quibus omnibus etiam si de eis, eorúmque totis tenoribus specialibus specifica & indiuidua mentio, aut quæuis alia expressio exhibenda esset illorum tenores præsentibus pro expressis & insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus contrariis quibuscunque, &c. Datum Romæ

seruatione cõtinue militantibus, per eiusdem sedis clementiam circumspectam, pro tempore concessa reperiuntur, an ad alias eiusdem professionis extendantur personas ambiguitatis scrupulos, pro tempore exercentes declarationis nostræ ministerio dilucidemus, ac in his officiis nostræ partes fauorabiliter impartiamur. Sane charissimus in Christo filius noster Sebastianus Portugalliæ & Algarbiorum Rex illustris, qui militiarum Sancti Iacobi de Spatha, Sancti Augustini, & de Auis Cisterciensis ordinum Regni Portugalliæ magnus magister, seu perpetuus administrator per sedem Apostolicam deputatus existit, tam suo, quam dilectorum filiorum magistrorum, Conuentus, Priorum, Commendatorum, Præceptorum, fratrum militum, & aliorum religiosorum, ac personarum militiarum prædictarum nominibus nobis nuper exponi fecit, quod licet ex diuersis Romanorum Pontificum, & præsertim felicis recordationis Nicolai Quinti, & Iulij Secundi, & Pauli tertij prædecessorum nostrorum priuilegiis, & concessionibus prædicta militiæ in eodem regno aduersus Mauros, aliosque fidei Catholicæ hostes antiquitus per sedem prædictam instituta salubriter, illarum qua tunc, & pro tempore existentis magistri, seu administratores Conuentus Priores Commendatores Præceptores fratres, & milites eorũmque singuli nec non personæ & loca domus, ac Ecclesiæ militiarum earundem perpetuis futuris temporibus omnibus, & singulis priuilegiis, prærogatiuis, concessionibus indultis, libertatibus, conseruatoriis, indulgentiis, exemptionibus, honoribus literis apostolicis, & aliis gratiis magistris, seu administratoribus conuentibus, Prioribus, Commendatoribus, præceptoribus fratribus, & militibus eiusdem Sancti Iacobi, & de Calatraua, ac de Alcantara militiarum in Castellæ, & Legionis regnis institutarum in genere quouis modo ab ipsis Romanis Pontificibus & sede prædicta concessis, & in posterum cõcedendis, ac quibus illi vtebantur, potiebantur, & gaudebant, ac vti, potiri & gaudere possent quomodolibet in futurum vti potiri & gaudere, ac si eis in genere concessa fuissent & loco iudicũ in literis apostolicis Regnorum Castellæ, & Legionis militiis huiusmodi, pro tempore concessis deputatorum alios iudices in dignitate tamen Ecclesiastica similiter constitutos in dicto Regno Portugalliæ, qui eandem potestatem haberent, quam iudices in eisdem literis deputati habebant, seu habere possent quomodolibet in futurum deputare libere, & licite possint, & valeant, nihilominus ac nonnulli forsan scrupulosis locorum ordinariis eiusdem Regni Portugalliæ certis prætensionibus dubitari contingit, an litera per piæ memoriæ Pium Papam Quintum, etiam prædecessorem nostrum sub Dat. videlicet quinto idus Ianuarij Pontificatus sui, anno primo procurante Christianissimo filio Philippo Rege Catholico, qui militiarum in Castellæ, & legionis Regnis institutarum huiusmodi perpetuus administrator per eandem sedem deputatus existit, concessa priuilegiorum indultorum conseruatoriarum, & aliarum gratiarum, ipsis militiis Regnorum Castellæ, & legionis concessorum prædictorum præseruatione & innouatione à militiis Regni Portugalliæ & Sebastiano Regi, ac pro tempore existentibus magnis magistris conuentibus, prioribus, commendatoribus præceptoribus, fratribus militibus personis Ecclesiis, domibus locis bonis possessionibus iuribus, & iurisdictionibus militiarum Regni Portugalliæ huiusmodi suffragari, & illis gaudere possint, vel debeant, & exinde effectus literarum Pij prædecessoris huiusmodi, quoad Regni Portugalliæ militias, illarumque singulas personas prædictas frequenter impeditur, & retardatur militiaq; Regni Portugalliæ, & illarum personæ huiusmodi sæpe numero grauamina iniurias & incommoda sustinent in earum detrimentum, ac priuilegiorum, indultorum & facultatum sibi concessarum locationem cum autem sicuti eadem petitio subiungebat Magistri conuentus priores, commendatarij, præceptores fratres milites, & aliæ personæ eiusdem Sancti Iacobi de Spatha siue in Legionis Castellæ, & Aragonum siue in Portugalliæ & Algarbiorũ Regnis constituti, siue eiusdem professionis existant, & sub eisdem regula ibus institutis militent, neque alia inter eas differentia, quam quod in diuersis Regnis consistunt fore dignoscantur ac præmissis in fauorem ipsius Militiæ de Spatha & de Auis in genere concessa appareant & neutiquam conueniens videatur, vt Militiæ prædictæ, etiamsi in diuersis Regnis instituta diuerso iure fulciri, aut vnitis debeant, præsertim, quod illæ semper in omnibus, & per omnia per alios Romanos Pontifices, prædictos æquiparatæ fuerint ac propterea, idem Sebastianus Rex nominibus prædictis nobis humiliter supplicari fecerit, quatenus ambiguitatis prædictæ scrupulis antequam altius irrepant, ac iurgiorũ & litigiorũ materiam parturiant declarationis nostræ ministerio summouere & alias in præmissis, opportune prouidere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur qui præter cõmune debitum, quo ex apostolatus officio cæteris fidelibus debitores existimus militias Regni Portugalliæ, illarumque personas huiusmodi eo specialius paterna dilectione complectimur, quo pro tuitione prædictæ fidei, eiusque propagatione, atque præsidio contra immanissimos Christi nominis hostes, Mauros scilicet, & alias barbaras nationes, cum proprius effusione cruoris, & vitæ periculo continue decertari factis euidentia cognoscimus, eundem Sebastianum Regem à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis censuris, à iure vel ab homine quauis occasione, vel causa latis; si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum harum serie absoluendum, & absolutum fore censentes huiusmodi supplicationibus inclinati eorundem Nicolai, Iulij & Pauli prædecessorum prædictorum vestigiis inhærentes, omnémque dubitationem in præmissis remouere volentes, nec non omnium & singulorum priuilegiorum concessionum, indultorum conseruatoriarum, & aliarum gratiarum, per quoscumque Romanos Pontifices prædecessores nostros, & sedem prædictam eisdem militiis, tam in Legionis, & Castellæ quam Portugalliæ Regnis prædictis institutis, illorumq; magnis magistris seu administratoribus, conuentibus, prioribus, cõmendatoribus præceptoribus, fratribus militibus personis prædictis, ac desuper confectarũ & dictarũ Pij prædecessoris literarum tenores præsentibus, pro expressis habentes huiusmodi supplicationibus inclinati omnia & singula priuilegia, prærogatiuas immunitates, exemptiones libertates facultates indulgentias, conseruatorias, indulta, & alias gratias militiis Castellæ & Legionis Regnorum huiusmodi, ac prædicto Philippo Regi, & pro tempore existentibus administratoribus conuentibus, prioribus, commendatoribus, præceptoribus, fratribus militibus & aliis personis Ecclesiis domibus locis, bonis possessionibus iuribus iurisdictionibus militiarum Castellæ, & Legionis Regnis institutarum huiusmodi per quoscumque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos, & sede eandem hactenus quomodolibet, tam in genere, quam in specie concessa, & in posterum concedenda eisdem modo, & forma, quibus concessa sunt, & in posterum concedentur ad militias Regni Portugalliæ, ac Sebastianum Regem & pro tempore existentes magnos magistros, seu administratores conuentus, priores commendatores, præceptores fratres milites personas, & Ecclesiasticas domos loca, bona possessiones iura iurisdictiones militiarum in Regno Portugalliæ institutarum huiusmodi extendi; & illis in omnibus & per omnia ac pariformiter, & æque principaliter absque vlla prorsus differentia, ac si militiis Regni Portugalliæ & Sebastiano Regi, ac pro tempore existentibus magnis magistris seu administratoribus, conuentibus, prioribus, commendatoribus, præceptoribus, fratribus militibus, personis, & Ecclesiis, domibus locis bonis, possessionibus iuribus iurisdictionibus militiarum Regni Portugalliæ huiusmodi specifice, & expresse concessa fuissent, & concederentur perpetuo suffragari, ac illis vti & potiri nec non loco iudicum in priuilegiis & aliis literis apostolicis Regnorum Castellæ, & Legionis militiis huiusmodi pro tempore concessis deputatorum dilectos filios capellanum maiorem prædicti Regis, & successorum Regum Portugalliæ Archidiaconis Dolisensis

Bracha-

Bracharen. & Eluoren. Ecclesiarum nunc, & pro tempore existent. in dicto Regno Portugalliæ, qui eãdem potestatem habeant, quam iudices in eisdem literis & priuilegiis deputati habent, seu habere potuerunt quomodolibet in futurum deputatos esse, ne desuper, per prædictos ordinarios, seu alios cuiuscunque status, gradus, conditionis, ordinis, præeminentiæ & qualitatis existens, & cardinalatus honore fulgens, molestari, perturbari, vel inquietari posse, ipsásque militias Regni Portugalliæ, illarúmque singulares personas in eodem statu, quo militiæ Regnorum Castellæ & Legionis, illarúmque personæ huiusmodi, quomodolibet existunt & pro tempore reperiuntur, & perpetuo conseruari debere, & ita intentionis prædecessorum prædictorum fuisse, & etiam nostræ esse, & perpetuo fore apostolica authoritate tenore præsentiũ decernimus & declaramus, & nihilominus, pro potiori cautela eadem omnia & singula priuilegia & prærogatiuas exemptiones, facultates, indulgẽtias conseruatorias, indulta, & alias gratias eisdem modo & forma, quibus militiis Castellæ, ac Legionis regnorum earúmque superioribus, & personis huiusmodi, vt præfertur concessa sunt, & in posterũ conceduntur, & militias Regni Portugalliæ, illarúmque superiores, & personas huiusmodi similiter perpetuo extendimus, illorúmque eis authoritate, & tenore prædictis, modo tamen & forma in literis Pij prædecessoris huiusmodi contentis concedimus, & indulgemus, decernentes præsentes literas, nullo vnquam tempore de surreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ, vel quopiam alio defectu notari, vel impugnari posse, nec illas sub quibusuis similium, vel dissimilium gratiarum reuocationibus, suspensionibus, modificationibus, limitationibus, derogationibus, aut aliis contrariis dispositionibus comprehendi. Sicque per quoscumque iudices, & commissarios quauis authoritate fungentes, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales ac causarum palatij apostolici auditores sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & authoritate iudicari & diffiniri debere, ac ex nunc irritum & inane, si secus super his à quadam quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quo circa venerabili fratri Episcopo Amerinen. & dilectis filiis Capellano maiori prædicti Sebastiani Regis moderno, & pro tempore existenti, ac Archidiacono Elboren. per apostolica scripturã mandamus, quatenus ipsi, vel duo aut vnus eorum per se, vel alium seu alios præsentes literas, & in eis contenta quacumque vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte prædicti Regis moderni, & pro tempore existentis magni magistri seu administratoris conuentuum, priorum, commendatorum, præceptorum fratrum militum personarum, Ecclesiarum, domorũ, locorum bonorum, possessionum, iurium iurisdictionum, militiæ Regni Portugalliæ huiusmodi, seu alicuius eorum desuper requisiti fuerint solemniter publicationem eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant authoritate nostras literas huiusmodi, & in eis contenta, quacumque firmiter obseruari, ac singulos, quos eadem literæ concernunt illis pacifice gaudere non permittant eos desuper, per quoscunque quomodolibet indebite molestari, contradictores per censuram Ecclesiasticam appellatione postposita compescendo, non obstant. constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac militiarum prædictarum iuramento confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, stabilimentis, vsibus, & naturis, necnon quibusuis declarationibus inhibitionibus, & decretis priuilegiis, quoque indultis, & literis apostolicis sub quibuscúmque tenoribus & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis clausulis, nec non irritantibus, & aliis decretis in genere, vel in specie, & motu proprio, & ex certa scientia, ac de apostolica potestatis plenitudine, etiam consistorialiter, ac alias quomodolibet concessis approbatis, & innouatis. Quibus omnibus etiamsi de illis, eorúmque totis tenoribus specialis specifica, & expressa, individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importan. mentio, seu quauis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda esset tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita obseruata inserti forent præsentibus pro sufficienter expressis, ac insertis haben. illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter expresso derogamus cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, quod priuilegiorum indultorum, & aliarum gratiarum præfatarum, ac etiam præsentium literarũ transumptis manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis plena, & integra, ac eadem fides prorsus adhibeatur in iudicio, & extra, quæ ipsis originalibus adhiberetur, si originaliter forent exhibita, vel ostensa, Dat. Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die VIII. M. D. LXX. Pontificatus nostri. Anno IIII.

Hæc concessio est sub sigillo authentico in conuentu de Auis. Circa prædicta videantur stabilimenta prædictarum militiarum.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum oblati regulares possint testari.

RESpondeo dicendo, quod oblati Ecclesiis secularibus, & oblati tantum Ecclesiis regularibus, siue vocentur conuersi siue non, possunt testari, nisi se & sua præsentia & futura Ecclesiis præfatis obtulerint, non quidem quia religiosi sunt, sed quia pro donatione se illa potestate priuauerunt, dixi nõ quidem; quia religiosi sunt, nam si sunt religiosi non est dubium quod ex isto capite etiam testari prohibentur, eiusmodi sunt in ordine Sancti Benedicti, concessum est enim congregationi Sancti Benedicti Vallisoletani, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo quinto à Gregorio Decimotertio, vt hi qui in præfata religione sub habitu donatorum tria emittunt vota paupertatis, scilicet castitatis, & obedientiæ fiunt verè religiosi, & votum solemne religionis emittere censeantur, prout habetur in libro priuilegiorum [a] dictæ congregationis impresso Vallisoleti, anno Domini M. DXCV. & quo ad hos cessat illa quæstio agitata per Philippum Francum [b] an scilicet oblatus etiamsi non sit verè conuersus possit testari, de qua aliqua tradit Nauarrus. [c]

[a] Pri. 91. 94. 194.

[b] Francus in Rubr. de testa. nu. 13.

[c] Nau. in co. non dicatis n. 45 in fin.

ARTICVLVS IX.

Vtrum si pater monasterium ingrediatur, & professus sit nunquid aliquem ex filiis suis meliorare possit in tertia & quinta bonorum parte, vel de illis maioratum facere.

RESpondeo dicendo, quod Gregorius Lopez [d] hanc excitat quæstionem, & respondet, quod possit, modo monasterium instituat in parte monasterio ex illis bonis obuentura, subdens, quod pars illa monasterio competens erit quarta bonorum, ideóque filium etiam in tertia tantum parte meliorare non poterit, ne monasterio in sua parte quarta pater officiat, & ad hoc etiam confert Bald. [e] assertio dicentis, quod si Papa concessit monacho, quòd de bonis paternis testari possit, quòd verba ista Papæ secundum ius Canonicum debent intelligi ex quo iure pars sua monasterio reseruatur. Hæc tamen doctissimi & clarissimi viri assertio vera non est, imo ex eius assertione, quam statim affirmat, atque exhibet conuincitur dum tenet monasterio quintam partem competere filiis legitimis existentibus, & ita ab eo recedit Molina. [f]

[d] Grego. in l. 17. v. uno de los otros 1 pa. 6.

[e] Bald. in l. si quando co. vlt. ver. extr. l. C. de inoff. testa.

[f] Mol. de primog. li. 1. c. 9. n. 97.

Quod

Quod limita & intellige quando inter filios pater disponit, secus si inter extraneos nisi de licentia Papæ testetur, vt ex Philippo Franco [a] videri licet latè hanc quæstionem pro vtraque parte examinante. Qui tandem concludit istam esse communem opinionem: plures etiam idem tenentes citat Couarruuias, [b] asserens hanc opinionem vsum christiani orbis recepisse.

Licentia autem testandi à Papa monacho concessa non finitur, in prima vice, iuxta ea quæ resoluta sunt supra. [c]

[a] Franc. in rub. de test. nu. 78. in 6.
[b] Couar. in c. 1 de test. nu. 10 cum seq. in ca. cum in offi. n. 7 vsq. ad 12.
[c] supr. q. hac q. 4.

ARTICVLVS X.

Vtrum valeat testamentum, in quo instituitur frater minor regularis obseruantiæ.

RESpondeo dicendo, esse irritum & ruptum testamentum, quando hæres in eo non instituitur, vel si instituitur est tamē ipse hæres incapax ex quo concludit Bartolus, [d] quod cum fratres Minores, secundum eorum regulam à iure approbatam & declaratam successionum non sint capaces, si ipsi fratres Minores sint instituti hæredes & nullum habeant substitutum, vel cohæredem testamentum nullum est, & hæreditas pertinet ad venientes ab intestato, si autem habet substitutū vel cohæredem valet, & similiter, si cohæredem & ei accrescit portio fratrum vbi non est substitutus. Vtrum autem in foro conscientiæ talis substitutus, vel cohæres, aut veniens ab intestato possit in conscientia hæreditatem tenere, vide per eum ibi. qui videtur habere hanc maximam, & regulam, quod si talis potest esse certus, quod testator voluit dispositionem valere iure directo, idest testamenti tantum licitè eam tenet in conscientia, si vero sit certus, quod voluit valere etiam iure codicillorū & omni modo, quo potest licitè eam non tenet, si vero remanet dubius, neque applicat animum suum ad aliquod prædictorum, sed manet in eo quod ius præsumit licite eam tenet, tamen quia vix reperiri potest, qui non velit manere omni modo quo melius potest tutius est non tenere, & Bartolum sequitur Syluester. [e]

[d] Bar. in extrau. Minores.
[e] Syl. testa. t. n. 6.

ARTICVLVS XI.

An per professionem testamentum ante ingressum religionis factum rumpatur.

RESpondeo dicendo, quod magis [f] communis est, quod si tempore testamenti monachus de professione cogitauit non rumpatur, secus vero si de professione non cogitauit iuxta quandam Bartoli [f] distinctionem, quam Doctores magis communiter sequuntur, vt videri licet per Couarruuiam, [g] & per Franciscum Francum, & per Tiraquellum, & Molinam. Quod intelligunt vt rumpatur respectu partium, quæ ad monasterium erant peruentura, & quod in dubio ex temporis interuallo colligi posset an professionem præmeditauerit.

Et aduertendum quod siquis testetur ante religionis ingressum contemplatione tamen ipsius religionis cogitando de ingressu poterit testari, etiam non seruata solemnitate iuris communis. Ita Bartolus, [h] si enim hoc permittitur militibus armatæ militiæ, multo magis permittendum est huic, qui de proximo accingendus est cælesti militiæ, & ait Iulius Clarus [i] licet hæc opinio patiatur aliquam difficultatem, in practica tamen tenenda est propter Bartolum, & aliorum eam sequentium authoritatem.

[f] Bar. in auth. si qua mulier C. de sacro. Eccles.
[g] Couar. c. 2 de test. nu. 5. Franc. in ru. de test. in 6. n. 67. & 69. Tiraq. in l. si vnquā C. de reuoc. donat. v. suscep. liberis n. 45. Moli. de primog. li. 2. c. 9 n. 55 cū seq.
[h] Bar. in auth. si qua mulier n. 7. v. ex hoc dico C. de sacr. Eccles. De cons. ess. c. 1 n. 8.
[i] Clarus de testam. q. 28.

ARTICVLVS XII.

Vtrum in testamentis possint testes deponere de verbis testantis.

RESpondeo dicendo, quod non sufficit testem deponere de verbis testantis, & dicere, quod audiuit illa verba nisi simul dicat, quod vidit testatorem, & audiuit illa verba dicentem iuxta ea, quæ in legibus [k] imperialibus traduntur, vbi dicūt quod coram testatore debent testes sigillare vel signare testamentum alias non valeret. Bene tamen verum est quod quædā glossa [l] tenet contrarium, quæ teste Cepola [m] communiter reprobatur. Nec sufficit dicere, quod certè & clarè cognoscebat vocem testatoris, nam aut testator facit testamentum in infirmitate, & cum infirmitate de facili possit mutari mens testatoris esset incertum dictum testis, vel saltem posset esse incertum, quod iura in testamentis abhorrent, aut testator facit testamentum in salute & etiam posset esse incertum, quantumcunque vocem testatoris cognosceret clarè & apertè, cum alius posset ibi supponi, qui fingat vocem testatoris & sic possit falli testis: ideo requiritur, quod etiam deponat de viso. Quod nota: vidi enim ego in illustrissimo conuentu S. Ioannis Baptistæ oppidi de Estremoz patriæ meæ ædificato sumptibus & donatione Domini Ludouici Infantis Regnorum Portugalliæ filij illius celebrarissimi Emanuelis Regis, in quo illustrissimæ & obseruātissimæ moniales nolebāt, vt virgo testari volens velum deponeret dicentes notario & testibus satis esse eius vocem audiri, etiamsi eius facies velo esset abscondita. Quod præsente me fuit decertatum & tandem contra notarium obtinuerint moniales non permittentes præfati veli depositionem. Quod secundum iura minime fieri debuerat, cum secundum ea non solum notarius & testes de auditu, sed etiam de visu personæ testantis debeant testimonium exhibere, & aduerte, quod monachi, & mendicantes fratres possunt esse testes in testamento, & ita praxis admisit vt testatur Natta, [m] & Iulius Clarus.

[k] l. si non speciale & in l. si vnum C. de testam.
[l] Glos. in l. 2. §. idem labeo ff. de aqua pluu. arc.
[m] Cepol. caut. 203
[m] Natta in repetit. §. in vniuersali post n. 181. C. l. de. §. recep. Clar. §. testa q. 55. n. 7.

QVÆSTIO LXX.

De testamentis quo ad eorum executionem in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *AN religiosus possit esse executor testamenti.*
2 *Vtrum fratres Minores possint esse executores testamentorum.*
3 *Vtrum religiosi consilium sit sequendum, quando testator mandat quod suo consilio & voluntate, quod fieri præcipit exequatur.*
4 *Vtrum religiosus executor possit erogare suo monasterio distribuenda pauperibus.*
5 *Vtrum ordinarius possit compellere religiosum testamenti executorem vt sibi reddat rationem.*
6 *Vtrum remaneat suspensio regularis impediens vltimam voluntatem testatoris.*

ART.

ARTICVLVS I.

An religiosus possit esse executor testamenti.

Respondeo dicendo, quod religiosus etiãsi ab aliquo executor sui testamenti constitutus sit non potest tale munus subire nisi petita prius & obtenta à suo superiore licentia, ita in iure [a] definitur, quod si non obtenta huiusmodi licentia aliquid exequatur totum irritum est, & inualidum iuxta veriorem sententiam traditam à Couarruuias [b] & Syluestro. Quod confirmatur, quia executor nisi munus vellet acceptare executor non est, prout resoluit Molina. [c] Cum autem religiosus velle, ac nolle non habeat nisi dependenter à prælato suo prout dicitur in iure superius allegato dãte causam cur non obtenta prius licentia à superiore executor esse nõ possit, cõsequens est, vt acceptatio ipsius non occurente beneplacito superioris nulla omnino sit, probatur deinde ex quadam lege, [d] quæ nullum esse dicit quod iure resistente, aut prohibente fit, esto lex, quæ illud prohibet nõ subiungat, vt sit nullum: superior autem supremus monasterij, vt prior guardianus, aut rector, quia suis subditis facultatem dare possunt ad id munus exequendum esse potest executor non petita licentia à prouinciali, aut ab alio sibi superiore, quando superior ad id eum non astrinxit, ita Syluester. [e] Ratio est quia superior monasterij quas facultates & distributiones potest alijs concedere, eisdem etiam potest secum vti; quando aliud in ea religione non est statutum: religiosi autem societatis Iesu videant, quid eius constitutiones circa hoc determinat. [f]

Aduertendum cum Syluestro, [g] quod superior re integra potest reuocare facultatem quam dedit subdito, vt executor esset alicuius testamenti ad effectum, vt subditus progredi vlterius in executione non possit, malè tamen faciet, si sine legitima causa eam facultatem reuocet.

[a] ca. religi in princ. de test. li. 6. & in clem. vn. eodem ti.
[b] Cou. in ca. cum vobis de testam. nu. 2. Syl. v. test. 2. q. 2.
[c] Molina. t. 1. tract. 2. disp. 248.
[d] L. non dubium C. de legib.
[e] Syluest. vbi su.
[f] 6. par. ca. 3. §. 7.
[g] Syl. vbi sup.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres Minores possint esse executores testamentorum.

Respondeo dicendo, quod fratribus Minoribus est omnino interdictum executores esse testamentorum, tametsi præbere possint consilium circa eorum executionem. Ita definitum est in iure. [h] Quare vt Couarruuias, [i] & Doctores communiter affirmant præcipere possunt testatores in suis testamentis executoribus etiam in rebus exequendis, atque in distribuendis his, quæ distribuere præcipiũt consilium ab huiusmodi fratribus petant, tametsi illis auditis non teneantur tale consilium sequi. Ita Couarruuias [k] cum Bartolo & alijs affirmat posse testatores iniungere executoribus vt non alijs distribuãt aliqua, quam his quibus huiusmodi fratres elegerint, quin posse in suis testamentis fratribus committere Minoribus, vt ipsi executores eligant, fratrésque tunc posse illos eligere.

Sed contrariam opinionem allegando alios tenet Sylu. [l] quam dicit Molina sibi magis placere, eo quod prima opinio esset in fraudem legis si testringeret executores, vt teneantur petere consilium a fratribus Minoribus in rebus destribuendis, esset enim in effectu facere fratres ipsos executores, tametsi ministerio aliorum, neque id cum iure citato nec cum puritate ea in parte sui status quadrat. At certe opinio Bartoli & Couarruuias est tenenda, nam si penetretur ratio in qua fundatur Clementina id prohibens fratribus Minoribus cessat in hoc casu, ratio enim præfatæ Clementinæ [m] est, quia fratres Minores hæc sine litigio & contrectatione, vel administratione pecuniæ nequeunt expedirẽ, quæ ratio viget in executoribus non autem in consilium dantibus ad exequendum, neque in facultate ad eligendum executores & ad eos nominandos: in his enim nullum litigium, neque vlla pecuniæ contrectatio reperitur, quando enim à testatore centũ ducati relinquuntur æqualiter inter quatuor pauperes distribuendi, quos elegerint fratres minores nullum litigium, nullaque pecuniæ contrectatio & administratio ipsis fratribus inde oritur, nam ipse testator distribuit & per fratres fit pauperis electiõ, quod similiter reperitur quando ipsi fratres tantũ consulunt executores aut ipsos nominant, prædicta enim sunt meri facti, quod patet quia cadunt in depottatum, qui non est capax eorum, quæ sunt iuris ciuilis, vt patet ex iure. [n] Imo in prædictis solum fidelitas commendatur, & ipsis fratribus propter multa, quæ sciunt in confessionibus, & extra securius prædicta electio & nominatio committitur, melius enim cognoscunt pauperes verecundos & personas fideles ad executionem eorum, quæ fieri percipiuntur, quam alij alterius classis viri, neque prædicta sunt mala, neque habent speciem mali, vt prohiberi fratribus censeantur.

Ex his infertur, quod si distributio alicuius pecuniæ relinquatur à testatore distribuenda arbitrio alicuius fratris in necessitates ipsorum fratrum Minorum, talis distributio potest fieri à prædicto fratre hærede sponte soluente, & idem est si pecunia sit distribuenda in sorores & moniales Monasteriorum quæ reguntur per ipsos fratres: & ait Baptista [o] de Salis, quod Benedictus XII. hoc videtur exprimere, in hoc enim casu nulla inuenitur pecuniæ contrectatio, neque aliquod litigium posse euenire præsumitur. Nec hic aliqua iurisdictio, aut actio acquiritur ipsi fratri cum hoc arbitrium magis facti, quam iuris sit siquidem secundum ipsum arbitrium hæres, vt præsupponitur minimè à præfato fratre compellitur, quod debuerat aduertere Syluester. [p]

[h] Cle. exiuis de para §. verum etiam de ver. sig.
[i] Coua in ca. cum nos nu. 2. de testam.
[k] Couar. vbi su.
[l] Syl. v. test. 2 q 7. prope fine 7. Molin. t. 2. tra. 2. disp. 147. co. 152.
[m] d. Cle. exiuis.
[n] L. cũ pater § pater ff de leg. 2.
[o] Baptista de Salis in sum. v. obligat. 1. fu. 200 p a co...
[p] Syl. vbi sup.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosi consilium sit sequendum quando testator mandat vt suo consilio & voluntate, quod fieri præcipit exequatur.

Respondeo dicendo, quod si testator mandat vt voluntate religiosi omnia exequantur, idem est quasi executor, & sine eius voluntate nihil fieri potest, sicut sine voluntate executoris fieri nequit, si tamen mandat vt omnia fiant cum eius consilio tũc necessario est petendum, sed non necessario sequẽdum, nisi hæres, vel commissarius consilium eius sequi teneatur ex voluntate testatoris, si vero dixerit secundum consilium talis regularis tenetur illud sequi secundum Albericum, [q] & allegans Ioannem Andræam in hanc sententiam inclinat Syluester, [r] qui ait quod non est necessario sequendum consilium, quando mandatur exequi ex consilio, vel de consilio, vel cum consilio, quod & in simili casu tenet Bursatus [s] probans nullam esse differentiam adhibendam, inter has dictiones, ex, de, & cum licet aliqui literaliter illas interpretantes dicunt diuersum esse si dicatur cum consilio, aut si dicatur de consilio,

[q] Alber. in ca. nulli. C. de Epis. & cler.
[r] Syl. v. cons. n. 4.
[s] Bursat. lib. 1. cons. 9... n. 35.

consilio, qui expresse loquuti sunt contra Bartoli[a] sententiam, qui non literam, sed realitatem considerans nullam inter has dictiones respectu consilij adhibendi apposuit differentiam. At quando ponitur dictio, secundum, dicendo secundum consilium, illa dictio, secundum, clarè denotat consilium non solum petendum, sed etiam necessario exequendum sed tu dic, quod attento, quod religiosi eum licentia suorum prælatorum possunt esse testamentorum executores, consilium ab ipsis in casu proposito esse non solum petendum, sed etiam sequendum cum dicti religiosi in hoc casu vt participes eiusdem officij constituantur, & per consequens eorum consilium est sequendum, prout in iure[b] communiter notatur.

[a] Bar. vol. 7. § si plures ff de exacra. ad.

[b] c. venerabi. de off. deleg.

Et aduertendum, quod quando alicui est commissa executio & distributio in testamento eum consilio fratrum Minorum casu, quo ipse frater non potest esse executor, tunc de vrbanitate debet eius sequi consilium & non de necessitate, si tamen proponatur consilium petendum casu, quo ipsi fratres possunt esse executores, iure temporis debet eorum consilium requiri & sequi, possunt autem fratres Minores esse executores testamentorum, quando distributio debet fieri in ipsos fratres, vel in moniales sui ordinis, ita Bartolus[c] hue sine aliqua controuersia concludens.

[c] Bar. in tract. Minoric.

ARTICVLVS IIII

Vtrum religiosus executor possit erogare suo monasterio distribuenda pauperibus.

Respondeo dicendo, quod religiosus executor testamentorum potest erogare suo monasterio illa, quæ sunt pauperibus distribuenda etiam si solus exequatur, cum in hoc casu distinctio personarum inter dantem & recipientem inueniatur, sibi autem non potest nisi esset in summa necessitate, quia tune etiam licet ei capere aliena, secus si non sit solus executor, sed cum alijs, quia tunc potest. Ita Syluester[d].

[d] Sylu. testamentum 2. n. 2. vers. 5.

Nee supradictis obstat, quod restitutioni obnoxius institutorum, quæ restituēda sunt pauperibus, si est pauper potest sibi totum, aut aliquam partem capere, prout tenet cum alijs Nauarrus,[e] per quod videtur quod prædictus testamenti executor si est pauper potest sibi partem illius, quod restituendum est pauperibus applicare. Nam quantum ad nostrum propositum prædicta doctrina est limitanda, nisi aliud constet de voluntate testatoris, hic autem constat de eius voluntate cum executorem fecerit pauperem religiosum, & ei mandauerit, vt distribuat inter pauperes de ipso paupere ab eo cognito nulla facta mentione.

[e] Nau. c. 17 n. 93.

ARTICVLVS V.

Vtrum ordinarius possit compellere religiosum testamenti executorem, vt sibi reddat rationem.

Respondeo dicendo, quod religiosus testamentarius etiam si sit exemptus, vel prælatus tenetur reddere rationem ordinario, & ordinarius tenetur exigere, prout in quadam Clementina[f] est definitum. Quod Ricardus[g] limitat in religioso habente exemptionem communem, & tamen potente conuenire ratione contractus, vel delicti seu rei vt in casu cuiusdam decretalis[h] secus in eo, qui

[f] Cle. religiosis de test.

[g] Ricar. in 4. dist. 45.

[h] c. 2. de pri. l. 6.

etiam ex prædictia conueniri non potest, quia talis ab ordinario puniri non potest, & hanc opinionem sequitur Sylu. Et huiusmodi sunt omnes mendicantes, & hi qui eorum gaudent priuilegiis, prout resolutum est, in secundo tomo.[i] Vtrum autem testator possit præcipere Episcopo, ne suus executor rationem reddere teneatur? Respóderim quod non, enim testator non possit facere ne in suo testamento leges locum habeant, voluntas enim pia rationabilis & iuridica defuncti est executioni mandanda, non autem illa, quæ illicita est, & contra sacros canones, prout in specie resoluit doctissimus Couarruuias.[k]

Syl testa 2. n. 3. v 4.

[i] 2 to. q 71.

[k] Cou. in ca. tua nos nu. 6. de test.

ARTICVLVS VI.

Vtrum remaneat suspensus regularis impediens vltimam voluntatem testatoris.

Vide quod circa hunc articulum diximus in quæstione de suspensione.[l]

[l] Supra hoc to. q. 53. ar. 8.

QVÆSTIO LXXI.

De testibus, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum religiosi possint compelli ad iurandum.*
2 *Vtrum monachus possit esse testis in testamento.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religiosi possint compelli ad iurandum.

Respondeo dicendo, quod quæstio proposita iam supra secundo tomo resoluta est.[l] Nunc autem pro complemento proposui in medium adducere priuilegium Eugenij IIII. concessum motu proprio congregationi S. Iustinæ, anno Dominicæ Incarnationis 1434. quod vidi sub sigillo authentico in libro priuilegiorum ordinis D. Benedicti[m] impresso vallisoleti, anno Domini M.D.XCV.

[l] 2 tomo q.

[m] Vide fo. 75 & pa. 2.

Eugenius IIII. seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Si ex debito ministerij pastoralis, &c. Planè ne prælatos & monachos huiusmodi etiam causarum strepitus inquietet, & ab otio sancto deducat, ne quis prælatus monachos & personas de huiusmodi congregatione subire de calumnia & veritate dicenda iuramentum, aut deferendum testimonium quacunq; de causa compellat inuitos siue extra ciuitates, & diœceses suas trahat, siue in eos vel eorū aliquem propterea excommunicationis, vel alterius censura seu pœna sententiam proferat per literas apostolica sedis, vel legatorum eius, nisi in eisdē literis de huiusmodi indulgentia plena expresse, ac de verbo ad verbum facta fuerit mentio specialis eadem authoritate indulgemus excommunicationis suspensionis & interdicti, & alias sententias, si quas in eos, vel aliquem eorum contra indultum huiusmodi promulgare contigerit decernentes præsentium tenore irritas & inanes, prælatorum vero monachorum conuersorum commissorū, & nouitiorum ipsius congregationis testimonia in causis ipsorum ciuilibus & criminalibus in iudicio, & extra iudicium legitima sint & veridica & in eis liberè, & licitè vti cōcedimus per præsentes. Adiicientes etiā quod si quandoque contigerit per aliquē, aut plures actus contra huiusmodi, vnq; quacunq; alia decreta, priuilegia, indulta, gratias, & immunitates præfata congregationi concessa, aut ipsorum aliquid a quocumque cuiuscumque conditionis, dignitatis, gradus,

seu statui existat & negligentia, vel ignorantia præsentium & futurorum, quibus ea conceduntur, aut alia quauis causa aliter attentari vel obseruari ignoranter, vel scienter nullum tamen per hoc prædictum decretis priuilegiis indultis gratiis & immunitatibus præfatis volumus generari, sed illa in suo robore & vigore permanere. Non obstantibus in Constantiensi, & aliis Cōciliis ac felic. rece. Innocentio IIII. &c.

ARTICVLVS II.

Vtrum monachus possit esse testis in testamento.

RE spondeo dicendo, quod monachum in testamentis testem esse posse, vt in quadam decretali[a] probatur, hanc opinionem tenet Baldus, & firmat speculator, & Ioannes Andr. & approbat Bart. Imo ait Guido[b] Papæ, absit quod testamenta, vel aliæ vltimæ dispositiones in quibus religiosi etiam mēdicantes pro testibus adhibētur debeāt propter hoc irritari, imo quod tales pro testibus adhibeātur in vltimis voluntatibus se tenet communis obseruantia.

Nec obstat inquit dictum Ioannis Fabri[c] qui videtur tenere, quod non valeant, ipse enim sine lege loquitur, licet enim tales religiosi pro testibus adhibiti testimonium in iudicio ferre non possint sine superioris licentia, non propter ea sequitur, quod ipsa dispositio vitietur, sicut dicimus in excōmunicato, qui à testimonio ferendo repellitur à iure[d] attamen testamentum, vel contractus in quo adhibetur pro teste non vitiatur, prout tenent Speculator,[e] & Innoc. Hoc etiam probatur in religioso dato pro executore in testamento: nam datio valet licet ipse officium illud exercere non possit, sine superioris licentia. Quod ita vidisse iudicatum in Curia parlamenti asserit idem Guido.

[a] c. nuper ex tra de testi. Bal. in l. verò super q. 10. C. de sacro. Eccl. Spec. in de teste. v. quid de monac. & ibi Andr. Bar. in l. in tantum §. vniuer. ff. de rerum diuis.
[b] Guid. decis. delphin. q. 519.
[c] Faber instit. de testa. § test.
[d] c. veniens ex. de teste.
[e] Specula. tit. de test. §. instrum. publi. Innoc. in c. cum pro glo. v. dupl. ex de cons.

Hæc autem communis sententia ampliatur vt procedat etiamsi in eo testamento Monasterium sit institutum, aut ei sit aliquid legatum, cum monachus in causa alterius monachi testis esse possit, prout habet communis consuetudo, & obseruantia teste Natta[f] subdente hoc esse valde rationabile, nam solent à testatoribus adhiberi, tanquam legatiores sub spe quod eorum voluntates non reuelent.

[f] Natta in repet. § ex imperfect. sub n. 78. C. de test.

Aduertendum tamen quod licentia prædicta debet apparere in actis, aliter monachus examinatus nihil probat, quod vt verissimum probat Ioannes de Amicis.

Ioan. de Amicis cons. 77. n. 21. & seq.

Reliqua autem pertinentia ad testes iam supra secundo tomo satis disputata.

QVÆSTIO LXXII.

De Tertiariis ordinum, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor,

1 *VTrum ordo tertiariorum B. Francisci sit religio & vtrum eius alumni sint vere religiosi.*
2 *Vtrum tertiarij ordinis Diui Dominici sint vere religiosi.*
3 *Vtrum tertiarij D. Augustini Carmelitarum & Minimorum sint religiosi.*
4 *Quo habitu præfati Tertiarij vtantur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum ordo Tertiariorum B. Francisci sit religio, & sic vtrum eius alumni sint vere religiosi.

RE spondeo dicendo, quod vt constat ex his quæ tradit author[g] libro nostræ sacræ religionis minorum originis, quod cum ad feruentissimam seraphici patris Francisci prædicationem plures, tum homines, tum etiam mulieres matrimonialibus legibus astrictæ conuerterentur, superentque sibi aliquam regulam, certasque leges dari, quibus vitam iuxta euangelicæ legis perfectionem fœlicius instituere possent, adiecit Beatus ipse pater, vt & tertium ordinem quem de pœnitentia dici, atque virginibus vxoratisque, nec non solutis communem esse voluit, anno Dominicæ Incarnationis 1221. instituerit. Cuius & si certa regula ab ipso B. Patre Francisco tradita non inuenitur, certissimum tamen est aliquas sibi leges quibus eius alumni in vtriusque hominis conuersatione corporali scilicet, & spirituali vti deberent ab eodem fuisse præfixas, hasque à summo Pontifice Nicolao Quarto,[h] in vnum collectas, & moderatas, atque in regulæ formam à præfatis tertiariis, tum solutis, tum quoque vxoratis obseruandæ redactas. Quem quidem ordinem Hono. III. Pontifex maximus confirmauit, & Gregorius IX. Innocentius Quartus, atque Nicolaus IIII. summi itidem pontifices plurimis fauoribus, atque priuilegiis prosequuti sunt. Cum igitur sacra hæc tertiariorum confraternitas in dies magis, magisque excresceret meliúsque audiret illustrissima simul atque pientissima Angelina à Termis, Ciuitellæ apud Brutios comitissa, coacta bona illustrium iuuencularum manu, Fulginæ quæ Umbriæ ciuitas est, & conuentum sub titulo S. Annæ sibi construxit & illum cum sociis ingressa tribus monasticis votis castitatis scilicet obedientiæ atque paupertatis emissis, ibidē ad mortem vsque sanctissimè perseuerauit, cuius exemplo sanctissimæ aliæ virgines permotæ collatis in medium propriis facultatibus octo monasteria, in quibus sub habitu, atque legibus tertij ordinis Beatissimi patris Francisci conuenirent, in diuersis Italiæ partibus post breuissimi temporis spatium ædificari curarunt. Et ab his sacra tertiariorū religio initium sumpsit. Quam & Martinus V. & Euge. IIII.[i] Pont. Max. statutis atque Apostolicis constitutionibus & concessionibus honestarunt. Cúmque ad harum sororum exemplum plurimi quoque viri, & cænobia erexissent, & ibidem sub habitu, & norma præfati tertij ordinis triplici monastico voto emisso religiosè commorarentur, & isti atque illæ supra modum multiplicarentur Leo X.[k] pont. Max. huiusmodi tertium ordinem confirmauit sibique propriam regulam ab ea quam Nicol. Papa IIII. prius condiderat, vtcunque dissimilē, anno Domini 1521. die vero 29. mensis Ianuarij. sed Pontificatus eius, anno VIII. præscripsit. *Vnde Sixtus IIII. statuit ac decreuit, quod votum obedientia paupertatis & castitatis emissum à tertiariis Beati Francisci habeat vim & valitudinem voti solemnis, ac omnem inducat effectum quem inducit votum solemne factum cuiuscumque de religionibus à sede Apostolica approbatis. Ac districtè præcipiendo mandauit omnibus & singulis cuiuscunq; gradus, dignitatis ordinis, aut cōditionis fuerint, sub quorū cura vel iurisdictione prædicti tertiarij fratres, vel sorores tūc degebant aut in futurū degere cōtigeret, ne fratres, vel sorores prænominatos præfatū votū modo prædicto emittentes matrimonium*

[g] De ori. reli. 1 par. p. 5 & Redul. li. 2 de Hist. rel. Frā cis. fo. 151.
[h] Mon. in 2. imp. fol. 49. & in 1. fo. 130 conc. 198.
[i] Mon. in 1. imp. fo. 49 & in 2. fo. 42. conc. 47.
[k] Supp. fo. 15. conc. 119.

monium contrahere, vel ante contractum consummare, aut religionem ipsam dimittere, & ad secularem vitam redire permittant, decernimusque irritum quidquid in contrarium actum fuerit. Ac ipsos fratres & sorores id facientes excommunicationis sententia innodatos fore. Ex quibus colligitur quod tertiarij fratres sunt in triplici differentia. Quidam enim illorum & primi tempore sunt illi qui non faciunt tria vota essentialia religionis, neq; in congregatione viuunt, sed in proprijs domibus cum suis vxoribus & filijs, aut familijs, prout aliæ personæ seculares excepto, quod obseruant ea, quæ in regula per Nicolaum IIII. compilata continentur. Alij tertiarij sunt qui faciunt prædicta tria vota in manibus sui ministri, vel ministræ coram sua communitate, sed hi subdistinguuntur, quia aliqui istorum post emissionem votorum, seu professionem prædicto modo factam remanent & viuunt in communi. Reliqui verò licet faciant professionem in communitate, tamen postea non viuunt in communitatibus sui ordinis, scilicet in aliquibus Eremitorijs, vel Ecclesijs separatis à conuentibus dicti ordinis, & vt omnia dispersa & confusa in hac materia clariora fiant accipiat lector sequentes conclusiones.

Prima cõclusio illi tertiarij, qui ordinati fuerunt per B. Franciscum non erant verè religiosi secundum Panormitanum eorum enim institutum licet fuerit per Papam approbatum, fuit tamen approbatum, vt quidam modus bene viuendi, vt etiam expresse tenet D. Thomas[a] Verum autem hi inter personas Ecclesiasticas enumerentur dictum est in superioribus.[b]

Panorm. in ru. de reg.

[a] D. Tho. 2. 2. q. 187. ar. 4. ad 3.

[b] Supra 2. to. q. 94. ar. 6.

Vnde super tales tertiarios non possunt fratres Minores habere aliquam iurisdictionem, possunt tamen habere aliquam indulgentiam, seu curam spiritualem pro directione animarum illorum tempore audiendo confessiones eorum, & conferendo illis sacramentum Eucharistiæ frequentius, quã aliis fidelibus, nec non communicando eis aliquas indulgentias, & peccatorum remissiones & alia similia spiritualia, quemadmodum fit confratribus, & ratione prædictorũ tantum est quædam mutua obligatio, sine præiudicio decimarum & tributorum, ac iurisdictionum Ecclesiasticarum & secularium, quibus manent semper obligati, vt alij mere seculares, vt patet ex his quæ à Leone X. ordinata sunt in Concilio Lateranensi relato in ordinis supplemento.[c] Et notandum quod omnes mulieres tertij ordinis modo vouerint castitatem, modo non, modo gaudeant priuilegiis nostris modo non, non sunt veræ religiosæ, & multis nominibus vocantur, nam in Italia vocantur Bizochæ, alibi Pinzocheræ, in Hispania Beatæ, alibi Mantulatæ, & communiter dicuntur etiam tertiatiæ & de pœnitentia.

[c] Sup. fol. 26. conc. 56.

Secunda conclusio. In aliquibus partibus reperiuntur aliqui, qui tertiarij nominantur quorum nulla inuenitur facta professio, sed ab aliquibus fratribus habitum tertiariorum receperunt, viuunt in aliquibus Eremitorijs, seu in domibus secularibus, qui non solum non sunt religiosi, sed vt temeritatem committentes debent reputari, ideo debent procurare fratres, vt præfati Ecclesiastici ordinarij procedant contra tales, cum deferant habitum cuius ipsi non sunt, prout in secundo tomo in simili casu late diximus.

Tertia conclusio Tertiarij, qui iuxta concessionẽ Sixti Quarti emittunt tria vota essentialia sunt verè religiosi exempti ab omni iurisdictione Ecclesiastica, subiecti generalibus fratrum Minorum. *Sixtus enim Quartus statuit, quod generales & prouinciales ministri ordinis Minorum, & eorum vicarij tam conuentuales, quam obseruantes habeant sub sua iurisdictione omnes fratres, & sorores tertij ordinis Beati Francisci vbilibet infra prouincias eis concessas consistentes, ac eos charitatiuè visitent, & eosdem iuxta regularia instituta dicti ordinis instruant & reforment, necnon & corrigant etiam per ablationem habitus dicti tertij ordinis, si id qualitas excessus exegerit. Similiter statuit quod prædicti prælati ordinis Minorum possint recipere volentes ad gremium huiusmodi tertij ordinis. Ac etiam quod possint eisdem tertiarijs deputare visitatorem, seu confessorem prædicti ordinis Minorum de obseruantia, vel conuentualium, prout eis plus placuerit qui eisdem Tertiarijs omnia Ecclesiastica sacramenta ministrare debeant.* Ita habetur in monumentis ordinum.[d] Quæ constitutio licet aliquorum pontificum decretis fuerit aliquando mutata concessio eisdem tertiarijs Ministro generali, sicut habent aliæ religiones; hodie tamen generalis ordinis Minorum de obseruantia saltem in his Hispaniarum partibus est pater etiam generalis huius Religionis & licet in Hispania aliqua Tertiariarum prouincia inueniatur suum recognoscens prouincialem prædictus tamen prouincialis cum tota sua prouincia prædicto generali subditur, quoad omnia. Verum est tamen quod aliquæ Moniales consentientibus patribus de obseruantia ordinariorum iurisdictioni se subdederunt, & vtinam omnes moniales cuiuscunque instituti regulares ordinario subderentur, præsertim in nostra religione Minorum, in qua de earum possessionibus, & redditibus non possumus secundum nostrum institutum, ita curare, sicut fratres aliarum religionum.

[d] In 1. impr. fo. 8. & in 2. fo. 92. & 101.

Quod autem prædicti tertiarij & Tertiariæ sint verè religiosi probatur, nam illi faciunt professionem trium votorum essentialium in religione approbata secundum regulã approbatam à sede Apostolica, quod vt sint verè religiosi, vt definitum est à Boni. VIII. & nos latè explicauimus in primo[e] tomo quæstionum regularium. Quod confirmatur, nam votum fit solemne, tam in professione certæ regulæ, tum in maiorum ordinum susceptione, solemnitas enim fieri non consueuit, nisi dum quis per susceptionem noui status rei alicui mancipatur, nõ enim solemnitas nuptialis salubriter adhibetur, nisi dum vterque coniugum alteri se mutuo tradit statúmque matrimonialem profitetur, qui publicitus innotescere debet per susceptionem autem sacri ordinis puta subdiaconatus diuino se homo addicit ministerio firmum statum suscipiens clericalem, similiter in professione certæ regulæ à sede Apostolica approbata, quando per abrenunciationem seculi propriæque voluntatis statum quis perfectionis assumit, igitur tunc fit votum solemne. Confirmatur deinde, nam in opinione D. Tho. solemnitas voti attenditur secundum benedictionem & consecrationem; non quod in benedictione & consecratione voti solemnitas consistat, sed quod illa benedictionis solemnitas adhibetur in signũ voti, in quo sit actualis traditio, sicut solemnitas nuptiarum non est de essentia matrimonij, sed est eius testimonium; in præsentiarum autem fit actualis istorum tertiariorum cum sua religione mutua traditio authoritate Ecclesiæ, ita quod sicut per actualem mutuam traditionem & consensum in matrimonio carnali, quoddam indissolubile vinculum consurgit, ita etiam in professione, quod est matrimonium spirituale, quoddam vinculum perpetuum & inseparabile inter profitentem & statum religiosum quem assumit eueniat vt patet ex traditis à Soto.[f] quod autem Tertiarij, de quibus in hac conclusione loquimur, hoc modo solemniter profiteantur patet ex Bulla Sixti IIII. ibi, *habeat. tam. &*

[e] T. 1. de vo. q.

[f] Soto li. 7. de iust. q. 2. ar. 3.

valetudinem voti solemnis, ac omnem inducat effectum, quem inducit votum solemne, qui effectus statim declaratur prohibendo, ne contrahant matrimonium, & si secus factum sit irritum & inane iudicetur, in qua inhabilitate ad contrahendum secundum Caietanum voti solemnitas consistit, prout tradit Sotus, [a] quod ex eo euenit quia in professione fit illa actualis & indissolubilis traditio propter quod Sixtus IIII. statim addit, quod prædicti sic traditi & ligati ad secularem vitam minime gentium redire possunt. Quod ex dicendis in articulo sequenti manifestius patebit. Aduertendum tamen, quod actualis & indissolubilis traditio professionis est ab Ecclesia, vt Scotus [b] opinatur, non vero à iure diuino, sicut est indissolubilitas matrimonij cum respectu matrimonij habeamus illud oraculum diuinum [c] quod Deus coniunxit homo non separet, respectu tamen professionis nullum extet simile oraculum diuinum.

a Sot. vbi s.
b Scot. in 4. d. 38.
c Matth. 19.

ARTICVLVS II.

Vtrum tertiarij ordinis Diui Dominici sint vere religiosi.

RESpondeo dicendo, quod Florentinus [d] in suo historiali dicit B. Dominicum etiam instituisse tertium ordinem, seu tertiarios fratres, & sorores de pœnitentia. Et fortè hoc fecit imitando B. Franciscum in hoc qui fuit contemporaneus eidem, qui quidem B. Pater noster Franciscus, quia primus omnium hos tertiarios, seu fratres de pœnitentia instituit, ideo ei specialiter Ecclesia hoc attribuit specialius de eo cantans, tres ordines hic ordinat, &c. Imo Augustinenses etiam habent suos tertiarios, seu corrigiatos fratres de pœnitentia, de quibus articulo sequenti dicemus, quantum autem ad id quod in titulo articuli proposuimus decidendum sciendum est, quod Iulius II. die XIIII. Decembris, anno Domini millesimo quingentesimo nono Pontificatus sui anno septimo in breui directo, delecto filio Thomæ de Vio Caietano generali ministro ordinis Prædicatorum, in hunc modum ait, *Et insuper quod mulieres prædicti ordinis, quæ sorores de pœnitentia nuncupantur & collegialiter viuunt si tibi placuerit (& illæ hoc cupiant) ex benignitate Apostolica tria vota religionis in manus tuas, aut illorum quos ad hoc duxeris deputandos emittere licitè valeant.* Et idem Iulius secundus in alio breui directo eidem Generali ait, *Sorores quoque de pœnitentia Beati Dominici nuncupatæ collegialiter viuentes, & volentes vouere tria vota religionis iuxta nostram concessionem eadem authoritate volumus, vt profiteantur obedientiam tibi & pro tempore existenti magistro generali, vel alteri vices magistri generalis gerenti, vsque ad mortem secundum regulam Diui Augustini & propter hoc tamen non teneantur ad clausuram, neque ad officium diuinum, magis quam ex sua regula tertij habitus tenentur.*

d Floren. 3. p. ti. 23. c. 1. § 8.

Quarum concessionum tenorem considerantes doctissimi patres Dominicani sibi persuaserunt virtute earum præfatas tertiarias non esse nec definiri esse propriè religiosas, sed summum Pontificem earum statum, vt pium approbare cum egressione trium votorum simplicium, per quæ licet fiat secundum Scotum [e] actualis traditio, non tamen ex tali traditione resultat vinculum indissolubile taliter, quod si contraherent matrimonium minimè valeret, propter quod ad omnem dubitationem tollendam prædicti patres, à Paulo III. huius difficultatis solutionem impetrarunt. Qui respondit in hunc modum,

e Scot. in 4. dist. 38.

Dilectis filiis magistro generali, & prouincialibus & conuentualibus prioribus, vniuersisque fratribus ordinis prædicatorum.

PAulus Papa III. dilecti filii salutem apostolicam benedictionem. Exponi nobis nuper fecistis quod licet alias felicis recordationis Sixtus Papa IIII. prædecessor noster accepto per eum quod quædam fratres & sorores tertij ordinis Sancti Francisci, ex eius vel prædecessorum suorum Rom. Pontific. speciali concessione collegialiter viuentes post annum probationis in manibus sui ministri, seu ministræ ab eorum collegio canonicè electi, vel electæ coram toto suo collegio tria substantialia vota emittebant, & quod à plerisque dubitatur, an talia vota essent solemnia & religionis obseruantiæ obligarent, per suas literas decreuit & statuerit, vota præfata, vt præmittitur emissa, vel quæ in futurum emittentur de cætero eam vim & efficaciam habere, quam solemnia vota habent, & omnem inducere effectum, quem inducunt ipsa vota solemnia facta per quoscunque religiosos & religiosas de religionibus à Sede Apostolica approbatis. Mandamus omnibus & singulis cuiuscunque gradus dignitatis conditionis, ordinis essent, sub quorum cura, vel iurisdictione fratres vel sorores præfati degebant, vel morabantur, aut degere, vel demorari contigeret in futurum, ne de cætero fratres, vel sorores præfati præfata vota modo præfato emittentes matrimonium de cætero contrahere, vel antea contractum post emissa huiusmodi vota consummare, vel religionem ipsam dimittere, & ad secularem vitam redire permitterent. Quodque si ipsi fratres & sorores contrarium fecissent matrimonium huiusmodi nullum fuisse & esse apostolica authoritate decernerent, ac ipsos fratres & sorores id facientes excommunicationis sententia innodatos tandiu denuncient, donec ad cor reuertentes habitum dictæ religionis resumerent, & votum ac professionem suam iuxta statuta & consuetudines dicti ordinis obseruarent, meruissentque ab huiusmodi excommunicationis sententia à suis superioribus absolutionem obtinere, prout in eisdem literis plenius continetur, ac omnia & singula priuilegia & indulta apostolica authoritate eidem ordini Sancti Francisci quomodolibet concessa vobis & ordini vestro generaliter communicata fuerint. Nihilominus, quia litera prædecessoris huiusmodi vobis & ordini vestro prædictis, ac sub cura degentibus sororibus tertij ordinis, seu tertia regula Sancti Dominici collegialiter, vt præfertur viuentibus, & specialiter communicata non reperiuntur à nonnullis hæsitatur, an litera prædecessoris huiusmodi etiam in fratribus & sororibus dicti ordinis tertij seu regula tertia Sancti Dominici in collegialiter viuentibus, qui a tria vota huiusmodi emittere consueuerunt locum sibi vendicent. Quare nobis humiliter supplicari fecistis, vt omnem hæsitandi materiam tollere, aliàsque vobis & ordini vestro præfato in præmissis opportunè prouidere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur quarumcunque animarum salutis obnubilantia dubia, de cordibus fidelium tolli cupientes, huiusmodi supplicationibus inclinati dicta authoritate apostolica tenore præsentium decernimus & statuimus, quod vota per fratres & sorores tertij ordinis seu tertia regula Sancti Dominici huiusmodi eo modo emissa secundumque vota per fratres & sorores dicti ordinis tertij Sancti Francisci emissa iuxta decretum prædecessoris huiusmodi solemnia sint, & censeantur, ac eundem effectum prædictum faciant, & ad religionis obseruantiam arctent & obligent. Mandantes omnibus & singulis sub quorum cura aut iurisdictione fratres aut sorores tertij ordinis, seu tertia regula Sancti Dominici huiusmodi degunt & morantur, seu in posterum degere, vel morari contigerit cuiuscunque gradus, dignitatis ordinis, aut conditionis existant, ne de cætero fratres, vel sorores tertij ordinis

Habetur sub sigil. mihi in sub prouinc. huius ordinis.

ordinis, seu tertia regula Sancti Dominici huiusmodi, qui prædicta vota modo præfato emiserunt matrimonium contrahere seu ante contractum post emissionem huiusmodi consummare, aut religionem ipsam dimittere, & ad secularem vitam redire permittant. Quodque si ipsi fratres, vel sorores contrarium fecerint matrimonium huiusmodi nullum fuisse, & esse eadem auctoritate decernentes ac fratres, vel sorores hoc facientes excommunicationis sententia innodatos esse tandiu denuncient donec ad cor redeuntes habitum religionis Sancti Dominici resumpserint, & votum ac professionem suam secundum statuta & consuetudines dicti tertij ordinis, aut tertia regula modo prædicto collegialiter viuentes observent, mereantur que ab huiusmodi excommunicationis sententia à suis prioribus absolutionem obtinere. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac omnibus illis, quæ dictus prædecessor in literis suis voluit non obstare, cæterisque quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub annulo piscatoris die vigesima sexta Iulij M.D XL II. Pontificatus nostri anno octauo.

ARTICVLVS III

Vtrum tertiarij & tertiariæ Eremitarum Diui Augustini & Carmelitarum & minorum sint religiosi.

RESpondeo dicendo, quod Eugenius IIII. & Martinus Quintus *confirmauerunt literas Bonifacij VIII. inserendo illas de verbo ad verbum, in quibus conceditur, quod generali & cuilibet officiali & prioribus ordinis Eremitarum Sancti Augustini in quibuscumque prouinciis constitutis sit licitum quascumque mulieres idoneas aliquod canonicum obstaculum non habentes, quæ habitum regularem dicti ordinis (ad instar Mantellatarum seu pinzocherarum ordinum fratrum minorum & prædicatorum) habere, ac gestare voluerint tam virgines quam matronas, ac viduas in Mantellatas, seu pinzocheras prædicti ordinis Eremitarum recipere & admittere. Ac earum singulis habitum regularem & regulam eiusdem ordinis Eremitarum exhibere ad instar huiusmodi Mantellatarum seu pinzocherarum, prout secundum Deum & salutem animarum earundem salubrius visum fuerit expedire,* ita habetur in libro [a] monumenta ordinum.

Et Sixtus IIII. similem quasi ad literam concessionem indulsit ordini Carmelitarum, prout in præfato libro continetur.

Et Iulius Secundus in mari magno habet in hunc modum, Quodque ipse Franciscus de Paula regulam seu modum viuendi tertij ordinis pro vtriusque sexus personis sub eadem regula seu modo viuendi qua septem dumtaxat clauderetur capitulis pœnitentiam agere valerent per eundem Alexandrum prædecessorem benedici, approbari & confirmari cupiebat, idem Alexander prædecessor Pyrri Archiepiscopi, ac Sixti & Innocentij prædecessorum prædictorum ac suas literas prædictas, necnon omnia & singula in eis contenta, alia quoque priuilegia concessiones & immunitates exemptiones & indulta quæcumque eisdem fratribus minimis ac eorum domibus à sede prædicta vel eius prælatis seu alias quomodocumque facta & concessa, necnon reductionem, mutationem & alterationem dictorum X. capitulorum & regularum ipsorum fratrum minimorum, necnon regulam siue modum viuendi huiusmodi pro vtriusque sexus personis & in vtriusque regula capitulis contenta quæcumque, quæ omnia diligenter inspici, ac de verbo ad verbum inseri fecit cum suppletione defectuum approbauit & confirmauit, &c. Quam concessionem confirmauit Leo X. die quinta Septembris anno Domini millesimo quingentesimo decimo

[a] in 3. impr. fo. 177 concess. 412. & 146 concess. 396 & 397.

[b] in 1 impr. fo. 76. & in 2. fo. 110. concess. 425. Suppl. fo. ... concess. 14. & q... quæ ipse.

sexto, Pontificatus sui anno quarto in bulla, [c] quæ incipit, his quæ pro fidelium.

Circa quas concessiones notandum est primo quod ego non inueni in priuilegiis ordinum apud religionem Eremitarum D. Augustini & Carmelitarum esse vtriusque sexus fratres tertij ordinis, sed tantum quasdam sorores sub quibusdam constitutionibus viuentes, de quibus supra in quæstione de mulieribus satis diximus, nec hæ sunt religiosæ, cum non viuant sub aliqua regula approbata profitendo tria vota essentialia, immo Leo [d] Decimus, in bulla quæ incipit. Nuper in concilio Lateranensi anno Domini millesimo quingentesimo decimo octauo Pontificatus sui anno sexto, die prima Martij declarauit votum castitatis emissum a prædictis sororibus esse simplex & per consequens ipsum votum emittentes non sunt verè religiosæ.

[c] refert Paraphr. ... in 4. ... ... p. 5.

[d] refert Paralip. prima fo. 78. pa. 2.

Sup.

Circa tertiarios autem ordinis minimorum inuenio in concessione Iulij II. D. Franciscum de Paula pro vtriusque sexus personis regulam seu modum viuendi constituisse & à sede apostolica confirmationem obtinuisse. Vtrum autem sint religiosi sicut sunt tertiarij D. P. Francisci & D. Dominici dubitatur, Ad quod respondeo, quod licet Leo X. tertiariis præfatis concedat omnia priuilegia concessa tertiariis ordinis minorum & prædicatorum, vt patet ex eius breui [e] incipiente, *ea quæ a præsidentibus nostris*, non tamen concedit ipsis, vt tria vota essentialia emittant sicut concessum est Franciscanis & Dominicanis tertiariis, & licet ipsis ita esset per Sixtum IIII. & alios Summos Pontifices indultum adhuc non est certum esse vere religiosos sed oportet, vt claram de hoc à sede apostolica concessionem obtinerent sicut obtinuerunt patres Dominicani à Paulo Tertio, prout dictum est in articulo superiori.

[e] refert Paraf. ... fo. 31.

ARTICVLVS IIII

Quo habitu præfati tertiari vtantur.

RESpondeo dicendo, quod habitus istorum tertiariorum secundum regulam confirmatam per Nicolaum [f] IIII. debet esse coloris neque prorsus nigri, neque prorsus albi, sed quia prædictus Nicolaus nihil dixit de forma huiusmodi habitus, ac etiam de colore locutus est obscurè, fuit postea per Iulium II. præmissum informatum modum, qui statuit quod tertiarij possint portare vbicumque habitum talem quod distinguantur a fratribus primi ordinis Sancti Francisci. Et quod constituantur omnibus illis de tertia regula, quocumque nomine nuncupentur, vbicumque sint per vniuersum orbem habitus vniformis, qui sit communis omnibus ipsis vbique tam in forma quam in colore, ita quod nulla sit differentia in habitibus eorum, in forma autem quoad minus habeant capucium latum, vt desuper scapulas descendat ab vtraque parte per quatuor digitos, in longitudine vero tam a parte interiori quam posteriori attingat infra cingulum, vt super illud possit cingi, color vero sit magis ad nigredinem tendens, quam albedinem, ita habetur in ordinum monumentis. [h] De cingulo autem huiusmodi tertiariorum dicitur in præfata regola confirmata per Nicolaum IIII. quod sit corrigia & non chorda sicut est cingulum fratrum minorum.

[f] 3 reg. tertiar. 1.

[h] in 2. impr. fo. 2... conc...

Quantum autem ad tertiarios non professos, qui

ordinati sunt per B. Franciscum consuetudo, vel potius corruptela interpretata est in diuersis prouinciis & Regnis diuersas formas habitum, ita quod in aliquibus partibus deferant huiusmodi tertiarij habitus consimiles habitibus fratrum minorum licet hoc sit expresse contra priuilegia prædictorum fratrum minorum, & nonnunquam eueniat inde materia scandali. Videtur tamen quod habitus quem in partibus Italiæ deferunt prædicti tertiarij sit eorum statui, & ratione magis condecens, quia quoad formam deferunt vestes, prout alij seculares, & quoad colorem sicut fratres minores. Et est verisimile talem habitum voluisse Beatum Franciscum, quod prædicti tertiarij deferrent, cum ab antiquo in partibus, in quibus præfatus sanctus primo instituit prædictum tertium ordinem, & vbi pro maiori parte conuersatus est obseruatus sit, & de præsenti obseruetur talis forma habitus. Non possunt tamen præfati deferre chordam, sicut fratres minores regula ipsorum prohibente.

Et pro complemento libuit in præsentiarū deplorare videndo fratres huius religionis consimilem deferre in Regno Lusitano habitum cū fratribus minoribus in colore & in forma: licet enim in forma capilli aliquantulum differat, hæc differentia satis est parua, & in maiori parte anni ab omnibus ignota & abscondita, cum ipsi super habitum capam similem fratribus minoribus portent, & sic hanc differentiam omnino occultent, quod desidero à patribus ordinis reformari, & ipsos meos patres & fratres & tertiarios in omnibus aliis ad obseruantiam regularem pertinentibus foueri.

QVÆSTIO LXXIII.

De Tertiariis quoad eorum priuilegia & exemptionem, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum tertiarij gaudeant priuilegiis concessis fratribus minoribus.*

2 *Vtrum tertiarij & tertiariæ consequantur indulgentias concessas ordinibus quorum sunt tertiarij.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Tertiarij gaudeant priuilegiis concessis fratribus minoribus.

Espondeo dicendo, quod multa confuse traduntur à Corduba [a] & à Collectore priuilegiorum mendicantium super decisione articuli quæstionis, quæ confusio à diuersis concessionibus & earum limitationibus orta est, sed nunc attenta constitutione Pij V. quæ incipit, *ea est officij nostri* edita anno millesimo quingentesimo sexagesimo octauo, & alia Gregorij XIII. quæ incipit. *Ex benigna* edita anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo quinto, hæc confusio est sublata, definiunt enim hi summi patres solum illos posse nostris priuilegiis exemptionibus immunitatibus gratiis. &c. Gaudere, qui sunt tertij ordinis S. Francisci de pœnitentia nuncupati in congregatione viuentes, ac tribus votis substantialibus astricti, ac professi. & sub ordinis minorum superiorum regularis obseruantiæ obedientia degentes. Pro cuius rei explicatione nota, quod hæ clausulæ & conditiones punctualiter & specialiter ponuntur in præfatis bullis Pij V. & Gregorij XIII quarū prima est reformatiua dicti ordinis: Altera est confirmatiua priuilegiorum ordinis.

[a] Cordub. in addit. ad cō pend. men. tit. tertiarij fratres, & vbi collector.

Prima quæ est reformatiua ipsius ordinis inter alias declarationes & determinationes habet has sequentes conditiones.

Prima extinctio visitatoris ministri & vicarij eorum, vt post hac nullus minister, vicarius, ac visitator generalis de dicto ordine habeatur. secunda subiectio eiusdē ordinis, tam virorum, quam mulierū eorumque bonorum, &c. generali & prouincialibus ministris fratrum minorum de obseruantia à quibus debent visitari & corrigi, &c. quemadmodum illis in suo proprio ordine attributum, ac vt ipsis prælatis omnino obediant præcipitur. Et quod in capitulis eorum interueniat generalis, vel commissarius generalis, vel illius prouinciæ vbi celebratur capitulum prouinciales de obseruantia. Et quod electiones visitatorum prouincialium fiant de idoneis fratribus tertij ordinis huiusmodi per secreta suffragia, & alias eo modo, quo fit de fratrum minorum de obseruantia prouincialibus, & per prædictum ministrum generalem confirmentur, & quod hæc officia annualia sint, vt elapso primo anno illa vacare debeant. Visitatores autem possint si idonei reperiantur etiam eodem modo intelligi & confirmari in secundo & tertio anno. sed omnes suis officiis huiusmodi, quandocumque perfuncti denuo ad illa nisi transacto sexagennio nequeant reuocari. Et supradictorum visitatorum potestas tanta sit cū suis subditis, quanta est prouincialis cum suis fratribus Fratres & sorores huius ordinis tertij professi nihil priuatim, vel propriū habere possint, sed omnia vbiq; communia esse debeant, & contra faciens pœna furti puniatur. Et sic in communi & sub clausura viuere debent. Et confessores, & concionatores earundem approbari debent à ministro generali vel prouinciali. Et huic ordini sic reformato conceduntur à Pio Quinto, & à Gregorio Decimotertio omnia priuilegia minorum de obseruantia. Ex quibus colligitur, quod alij tertiarij, qui carent prædictis conditionibus & in suis domibus viuunt carent huiusmodi priuilegiis & exēptione, quod in Concilio Lateranensi sub Leone X. fuit determinatum. *Leo enim Decimus in eo concilio statuit, quod fratres & sorores tertij ordinis in propriis domibus habitantes valeant sepulturam eligere vbi voluerint. Et quod die Paschatis tantum Eucharistiam necnon extremam vnctionem cæteráque ecclesiastica sacramenta (pœnitentiæ sacramento duntaxat excepto) à proprio sacerdote parochiali recipere debeāt. Et voluit quod ad onera quæ laicis incumbunt, perferenda, teneantur, ac quod in foro seculari coram iudicibus secularibus conueniri possint. Et insuper decreuit quod prædicti tertiarij in propriis domibus habitantes nullatenus admittantur tempore interdicti ad diuina in ecclesiis ordinum quorum tertiarij sunt si causam dederint in interdicto, vel causam ipsam nutriant seu foueant, aut dantibus auxilium consilium vel fauorem quomodolibet præstiterint.* Ita habetur in ordinis Supplemento.[b]

[b] Supplem fol. 26 concess. 86.

Colligitur etiam, quod neque mulieres, quę promiserunt continentiam virginalem, vel vidualem possunt modo gaudere dictis priuilegiis licet à Leone [c] X. in Concilio Lateranensi sint concessa: tantū enim conceduntur prædicta priuilegia illis, qui in congregatione viuunt, & tria vota essentia-

[c] Sup. fo. 24. concess. 87.

lia

[a] Conc. Trid. sess. 24. de reform. c. 11.

lia emiserant. Quod decretis [a] Concilij Tridentini maximè est conformè.

Colligitur denique, quod moniales tertij ordinis, quæ in his Hispaniarum partibus subduntur ordinario non gaudent iuxta superior dicta præfatis priuilegijs minorum, cum ea, vt constat ex priuilegijs antiquis, & ex dictis constitutionibus Pij V. & Gregorij XIII. non concedantur absolutè omnibus monialibus professis in congregatione viuentibus, sed his tantum quæ sunt sub obedientia fratrum minorum. Vnde ego nescio quo iure prædictæ tertiariæ sub obedientia ordinarij viuentes gaudeant prædictis priuilegijs, quod earum prælati debent diligenter inquirere, ego enim ad hoc inuestigandum diligentiam adhibui; & nullum huius rei priuilegium ipsis concessum inuenire potui nisi solum priuilegium concessum Illustrissimo & religiosissimo monasterio Annonciationis, alias Sanctæ Vrsulæ Salmanticæ fundato, cuius tenor sequitur.

Franciscus miseratione Diuina tituli sanctæ Crucis in Hierusalem S. R. E. Presbyter Cardinalis de Quiñnes dilectis nobis in Christo Abbatissæ & monialibus monasterij Annunciationis B. Mariæ ciuitatis Salmantin. tertij ordinis S. Francisci vniuersis Christi fidelibus salutem in Domino sempiternam. Hodie sanctissimus in Christo Pater & Dominus noster, Dominus Paulus diuina prouidentia Papa Tertius supplicationibus nostris per nos ex parte dilecti fratris Francisci Castelli procuratoris ordinis minorum regularis obseruantiæ porrectis inclinatus intelligens, quod in monasterio vestro quod sub erectione & visitatione Archiepiscopi Compostellani existit ex concessione apostolica habetis, quod Sabbato totius anni non occurrente festo duplici dicatis & recitetis officium Incarnationis, ex quo quia confessio in ordine aliorum festorum occurrentium exoritur vobis, & cuilibet vestrũ, quod si aliquis sanctus simplex concurrat illo die fieret de eo tãtum commemoratio in matutinis & in vesperis. Præterea quod omnibus & singulis gratijs indultis priuilegijs monasterijs & monialibus S. Francisci regularis obseruantiæ, sub quibusuis verborum formis per Rom. Pontifices suæ sanctitatis prædecessores, aliàs, concessis vti, & gaudere, &c. Datum Romæ apud Campum Martium in ædibus nostræ solitæ residentiæ sub anno à Natiuitate Domini millesimo quingentesimo trigesimo sexto indictione nona, die vero vigesima mensis Martij, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri, Domini Pauli diuina prouidentia Papæ Tertij anno secundo.

Circa quam concessionem quoad nostrum propositum, primo notandum est quod moniales in ea contentæ gaudent priuilegijs concessis & concedendis omnibus ordinibus mendicantibus, cum ipsis communicentur omnes gratiæ indulgentiæ & priuilegia concessæ monialibus Sancti Francisci, cuiusmodi sunt moniales Sanctæ Claræ, quæ communicant in priuilegijs indultis, & gratijs concessis & concedẽdis cum ordinibus mendicãtibus, prout

[b] 2. q. 61. ar. 2.

in Secundo [b] Tomo latè probauimus.

Secundo per transennam notandum est, quod non possunt præfatæ moniales in Sabbato recitare officium Incarnationis Dominicæ, cũ hoc per bullam Pij V. sit truncatum, in eo enim præcipitur, vt secundum breuiarium authoritate Concilij Tridentini reformatum officium diuinum non obstante quocunque priuilegio ab omnibus recitetur,

[c] 1 to. q. 41. ar. 2.

prout in Primo [c] Tomo latè, etiam probauimus.

ARTICVLVS II.

Vtrum Tertiarij & Tertiariæ consequantur indulgentias concessas ordinibus quorum Tertiarij sunt.

Respondeo dicendo, quod Tertiarij, & tertiariæ in congregatione viuentes cum tribus votis essentialibus nõ est dubium, quod gaudeant indulgentijs cõcessis ordini minorum, & ordinibus quorum sunt tertiarij & Tertiariæ; de alijs autem tertiarijs coniugatis dubitatur. Et Collector [d] priuilegiorum mendicantium, ait hos tertiarios de omnibus priuilegijs mendicantium habere illa quæ per Concilium Lateranense non fuerunt illis sublata, ex quo sequitur habere omnia spiritualia, scilicet, indulgentias & absolutiones excepto quod Eucharistiam in die Resurrectionis & alia sacramenta non possunt recipere, nisi à suo parrochiali rectore: sacramentum tamen pœnitentiæ & Eucharistiæ semper in reliquis temporibus anni poterunt recipere à fratribus. Ita habent priuilegium canonis si quis suadente, quia habent modum viuendi approbatam à sede apostolica, & sic tenent Doctores, & est notandum quia sæpè non aduertitur circa hoc. Hæc Collector.

[d] Collect. ti. Tertiarij fratres iuxta §.

Nec Pius V. in sua constitutione aliquid circa hos fratres innouauit: tantùm enim in ea tractauit de illis tertiarijs qui in congregatione viuunt & tria substantialia vota emittunt, vt patet ex eius verbis, ibi. *Itaque inter cæteras religiones fratrum quoque tertiarij ordinis Sancti Francisci de pœnitentia nuncupati in congregatione viuentium, ac tribus votis substantialibus astrictorum status nos commouet, vt ad eiusmodi reformationem studia nostra conferamus.* Vnde cum de huiusmodi fratribus verba non egerit nihil eis subtractum esse iudicare debemus eorum quæ ad spiritualia reducuntur nisi in quantum per Concilium Lateranense sunt restricta & limitata, imo attenta dictæ constitutionis littera mulieres quæ virginalem aut vidualem continentiam promiserunt, gauderent modo omnibus priuilegijs ipsis concessis, nisi huic magnæ priuilegiorum communicationi Concilij Tridentini mens obstaret, prout in articulo superiori dictum est, & hæc non sunt de numero earum quas Pius V. per suam constitutionem reformare intendit.

QVÆSTIO LXXIIII.

De tributis in sexdecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sexdecim.

1 *Vtrum religiosi in his Hispaniarum partibus teneantur soluere subsidium.*
2 *Vnde subsidium originem traxit.*
3 *Vtrum capellania fundata in monasterijs minorum de obseruantia sint præfato subsidio subiecta.*
4 *Vtrum distributiones quotidianæ sint subsidio obligata.*
5 *Vtrum ad taxandam quotam subsidij sint regulares vocandi.*
6 *Vtrum laici habentes decimas tertiarias de manu Regis vendentes eas teneantur soluere subsidium aut gabellam.*
7 *Vtrum ementes aliquid à monasterijs teneantur soluere alcauala.*
8 *Vtrum ecclesiastici & regulares vendentes teneantur soluere alcaualã.*

9 *Vtrum ex rebus venditis proprijs suo nomine debeatur alcauala.*

10 *Vtrum hæc decima alcaualæ possit peti à monasterio apud iudicem ecclesiasticum.*

11 *Vtrum Tertiarij ex rebus venditis teneantur soluere gabelam.*

12 *Vtrum fratres ordinum militiarum teneantur ex rebus venditis soluere gabelam.*

13 *Vtrum ementes aliquid à monasterijs sint immunes à gabela si illud vendiderint.*

14 *Vtrum laicus vendens rem communem cum monasterio teneatur soluere gabelam.*

15 *Vtrum regulares teneantur soluere subsidium quod vocatur escusado.*

16 *Vtrum moniales soluere decimas de prædiis suis teneantur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religiosi in his Hispaniarum partibus teneantur soluere subsidium.

Respondeo dicendo, quod Pius Quintus post alios Summos Pontifices concessit Regi Philippo huius nominis secundo quoddam subsidium pro expeditione belli contra infideles super redditibus bonorum ecclesiasticorum, quam concessionem Gregorius Decimus tertius & alij Summi Pontifices vsque modo confirmauerunt, cuius concessionis tenorem volo in præsentiarum adducere.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Ad Romani Pontificis indefessam solicitudinem spectat videre, vt ea quæ ab eo gesta sunt & ordinata, & quæ superinde emanarunt literæ apostolicæ ne in aliquam hæsitationis, vel dubitationis scrupulum incidant, sua declarationis adminiculo dilucidentur, quod nulla super his dubitandi occasio cuicunque relinquatur & alias desuper rationabilibus causis de nouo statuere, immutare augere ordinare & disponere prout rerum & temporum qualitate pensata in Domino conspicit salubriter expedire. Dudum siquidem à nobis emanarunt literæ tenoris sequentis: Pius Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, quemadmodum onusta pretiosis mercibus nauis prudens gubernator procellosa tempestate in alto deprehensus, vt illam fluctibus conquassatam cum suis remigibus vectoribusque in portum reducere possit, aliquot grauiorum, vilioremque mercium iacturam facere solet, ita nos cui meritis licet imparibus Dominus & Rex noster agitatæ nauiculæ suæ clauum reddere dignatus est, tametsi ab ipso apostolatus initio nihil antiquius habuerimus quam Ecclesias omnes, illarumque præsules & personas non solum ab omni exactionis molestia immunes præseruare, verum etiam quantum in nobis fuerit, commodis & honoribus afficere, nihilominus in certissimo periclitantis nauiculæ naufragio nulla prorsus alioquin humana ope euitabili pro viribus succurramus aliquam opum ecclesiasticarum facilem nauis cursum, si quis illi abutatur tanquam pondus inertiæ remorantium particulam in aquatos huius turbulenti seculi nostri fluctus proijcere cogimur quo promptius repulsa hostili rabie nos circundante procella charissimam nobis traditam familiam, ipsos videlicet Christi fideles adoptatos, tutosque salutis animarum & corporum suorum portus deducere valeamus. Sanè nuper postea quam felicis recordationis Iulius Papa Tertius prædecessor noster ex certis tunc expressis causis claræ memoriæ Carolo Romanorum Imperatori, & Hispaniarum Regi, dum viueret, eiusque successoribus, vt dominia feuda, & iurisdictiones ad quæcumque Hispaniarum monasteria & alia regularia loca cuiusuis ordinis pertinentia vsque ad valorem quingentorum millium ducatorum auri certa tunc expressa recompensa dictis monasterijs, & regularibus locis tradita, vendere, & alienare, ac illorum pretium huiusmodi in certos, tunc expressos vsus conuertere possit, per suas literas concesserat. Nos impensis & sumptibus, quos charissimum in Christo filium nostrum Philippum Hispaniarum Regem catholicum ipsius Caroli natum & successorem ad reprimendos imminentes Turcarum Tyranni impetus subire oportebat subuenire volentes sibi medietatem omnium & singulorum fructuum redituum & prouentuum quarumcunque Metropolitanarum Cathedralium, monasteriorum, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum Regnorum Hispaniarum vnius anni, per quasdam necnon cassata & annullata facultate per Iulium prædecessorem concessa huiusmodi alia dominia feuda & temporales iurisdictiones ad Cathedrales & collegiales Ecclesias earumque capitula & ecclesiastica dignitates seculares Hispaniarum vsque ad valorem annuum viginti quinque millium ducatorum similium, ita tamen quod ipse Philippus Rex duplicatam illarum recompensam in totali annuis redditibus prælatis & capitulis prædictis assignare teneretur, ac alias sub certis modo, & forma vendendi, & alienandi facultatem per secundas concessimus, & deinde per tertias nostras literas concessionem illi per dictum prædecessorem factam, & per nos cassatam, vt præfertur, dummodo tantumdem ex gratia sibi per nos concessa, huiusmodi pro rata deduceret reualidauimus, & innouauimus: prout singulis literis plenius continetur. Cum autem sicut idem Philippus Rex nobis nuper exponi fecit, concessiones & literæ prædictæ nondum sortita sint effectum, neque ad illarum executionem deuentum sit, præfatum Turcarum Tyrannum ea qua superioribus diebus ob classem nostram repentino inopinatóque piratarum suorum aduentu perculsam & dissipatam, nostrisque ad insulam Gelbarum opere tumultuario factum propugnaculum expugnatum obtinuit, victoria exultantem & elatum adeo, vt solet ferè, vt expeditionem saltem maritimam, in vtramque Hispaniarum Italiam, videlicet & Hispaniam vniuerso conatu suo præparare & proximo vere suis omnibus in nos conuersis copijs non solum hoc mare nostrum infestare verum etiam vrbes maritimas, portúsque bello aptiores sibi subiugare cogitet, itaque, vt spe quadam barbarica, imo iam insatiabili rabidaque ingluuie nedum Siciliam aliasque insulas inferi maris, verum etiam nostra Ecclesia Romana, ac vicinorum litora alia loca deuoret. Vnde cum ad tantam generis humani perniciem à Christi fidelium ceruicibus repellendam nobis illius apparatum, viresque æquare non sufficiat, sed illis classe militibus comminus atque superare necesse sit. Dictusque Philippus Rex, qua sua est in Dominum pietas, & in eius Ecclesiam, populosque sibi creditos immensa charitas præfatique Imperatoris, & aliorum progenitorum suorum præclaræ memoriæ catholicorum regum vestigijs inhærendo suam octuaginta triremibus proprijs sumptibus omnimodè instructis classem quanta fieri poterit celeritate præsto futuram, ac alias se totis viribus huic sanctæ, necessariæque defensioni incumbere velle nobis promiserit, séque concessionibus & literis prædictis renunciare velle obtulerit si sibi ex Ecclesiarum opibus, prout æquitas omnino suadere videtur assistentes, sibique infrascriptum annuum subsidium, prout nobis per dilectum filium nobilem virum Henricum Lopez de Mendoza Comitem Tendilla, & in Regno Granata pro dicto Philippo Rege Capitaneum Generalem oratorem specialem prædictum, & nonnullis arduis negotijs ad nos transmissum humiliter supplicare fecit concedere & alias in nobis opportunè consulere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, hoc tam patens præsentaneúmque totius Ecclesiæ Catholicæ periculum nulla ratione dissimulari posse, sed particularium Ecclesiarum opes atque reddituus pro necessaria illarum; suorumque filiorum, & Christiana communisque tam clericorum quam laicorum causa, atque salutis defensione largiter suppeditari debere dignum & iustum reputantes habita prius super hoc cum venerabilibus fratribus nostris

S.R.E. Cardinalibus in diversis tam generali quam particularibus congregationibus deliberatione matura de unanimi illorum consilio atque assensu ne ecclesias nimio, & multiplici ac intolerabili onere contingat gravare supradictas per prædecessorem & nos eidem Philippo Regi factas concessiones literásque desuper expeditas, & inde secuta quæcunque, ad infrascriptorum effectum de ipsius Philippi Regis consensu harum serie revocantes, atque penitus cassantes & annullantes, illásque revocatas cassatas & annullatas esse, nec decætero ipsi Philippo Regi suffragari debere decernentes præfatis supradicti Regis supplicationibus inclinati unum subsidium annuum trecentorum millium ducatorum auri largorum usque ad quinquennium proximè futurum à Kalendis Januarij proximè futuri computandum, & deinde nostro & dictæ sedis arbitrio usque ad aliud quinquennium si ita nobis, aut successoribus nostris expedire videbitur prorogandum super omnium & singularum cathedralium, & Metropolitanarum collegiatarum, & aliarum ecclesiarum monasteriorum prioratuum & aliorum quorumcunque beneficiorum ecclesiasticorum cum cura & sine cura secularium & S. Benedicti S. Augustini Cluniacensis, Cisterciensis, Carthusiensis Cruciferorum S. Hieronymi, & aliorum quorumvis etiam ex privilegio, vel alias certos fructus habentium, necnon Cassinen. alias sanctæ Justinæ montis Oliveti, S. Salvatoris, & aliorum congregationum regularium etiam si secularia canonicatus & præbendæ, portiones dignitates etiam in Cathedralibus & Metropolitanis post pontificalem maiores & collegiatis ecclesijs, aut parrochiales ecclesiæ; vel earum perpetuæ vicariæ capellæ capellaniæ perpetuæ præstimonia, præstimoniales portiones & simplicia, ac quæ etiam servitoria beneficia, ecclesiastica regularia, vel non beneficia huiusmodi prioratus & personatus, administrationes vel officia etiam claustralia fuerint & ad prioratus, præposituras præpositatus dignitates, personatus administrationes vel officia huiusmodi consueverint, qui per electionem assumi eisque cura immineat animarum in quibuscunque civitatibus & diœcesibus alijsque locis universarum Hispaniarum ipsi Philippo Regi subiectis consistentium, & capitularum conventualium, & aliarum mensarum fructibus redditibus & proventibus obventionibus & emolumentis venerabili fratri nostro Episcopo Bononiæ moderno & pro tempore existenti nostro apud ipsum Philippum Regem Nuntio, vel alteri prælato ad hoc per alias nostras literas deputando eiúsque sub collectoribus, qui tamen persona Ecclesiastica esse debeat per venerabiles fratres nostros Archiepiscopos, Episcopos & dilectos filios Abbates Abbatissas priores & priorissas capitula conventuum præceptores commendatarios cæteràsque personas ecclesiasticas seculares & quorumcunque ordinum regulares, ecclesias monasteria prioratus præceptorias, præposituras canonicatus præbendas, dignitates, personatus administrationes, & officia cæteráque beneficia secularia & regularia huiusmodi in titulum commendam, administrationem & alias quomodolibet obtinentes, itaque quicunque fructus redditus & proventus iura obventiones, & emolumenta sine loco pensionis annuæ, ac etiam pensiones annuas sive super similibus fructibus redditibus proventibus iuribus obventionibus & emolumentis & distributionibus etiam sub quibusvis exemptionibus & immunitatibus, ac similibus vel dissimilibus oneribus genere reservatas & assignatas habentes & percipientes pro rata veri valoris ecclesiarum monasteriorum & aliorum beneficiorum super quibus pensiones huiusmodi reservatæ, constitutæ & assignatæ fuerint contribuere teneantur, cuiuscunque gradus status, ordinis vel conditionis fuerint ipsis S.R.E. Cardinalibus, qui pro universali ecclesia iugiter nobiscum laborant & militibus Hierosolymitanis duntaxat exceptis annis singulis in certis locis & terminis ad id per ipsum Nuntium, vel alium prælatum à nobis ut præfertur deputandum statuendis iuste & proportionabiliter compartiendi & integrè persolvendi & penes mensam civitatis Barchinonensis, aut alium dicti Nuntij vel prælati arbitrio eligendum locum tutum & securum

realiter deponendum & in usum infra scriptum duntaxat ad Nuntij seu prælati huiusmodi mandatum & ordinationem erogandi apostolica auctoritate tenore præsentium imponimus, constituimus & ordinamus, ac ex pecunijs subsidij huiusmodi unam quinquaginta triremium classem nomine Hispaniarum nuncupandam, & ecclesias vel insignia dedicaturam institui armarique contra infideles hæreticos, vel schismaticos solum modo servire, & educi debeat, etsi quopiam anno integram subsidij trecentorum millium ducatorum summam classis huiusmodi minime expendi contigerit eius residuum in annum vel annos sequentes in quibus forsan maioris usui erit apud mensam, vel alium locum huiusmodi fideliter conservari & custodiri, necnon Nuntium vel alium prælatum eiúsque sub collectores, & alios quoscunque ad huius negotij curam & executionem pro tempore deputatos, administrationis & villicationis suæ rationem uni vel pluribus personis ad id per nos & sedem prædictam nominandis annuatim, vel alias loco & tempore congruis omnino reddere, & ad id si opus sit compelli debere statuimus & ordinamus, ac Archiepiscopos Episcopos Abbates priores & alias utriusque sexus ecclesiasticas personas tam seculares, quam regulares prædictos hortantes illisque districtè præcipiendo mandantes, ut communis incendij ruina, quæ iam si remissius agatur imminentis remedio tota Christianæ charitatis propensione incumbentes, hanc innovo necessariæ, nec ullis rationibus evitabilem opem, atque operam alacriter amplectantur, & libenti animo exequantur ipsius autem Philippi Regis maiestatem attentè rogamus, ut feliciter Augusti patris cæterorúmque regum avorum suorum præclara gesta imitando sacrosanctæ fidei & religionis defensionem & protectionem devotissimè suscipientes suam octuaginta triremium, & hanc ecclesiasticam classem infra proximum biennium instrui & armari procuret ut illis coniunctis & reliquis etiam Christianorum principum auxilijs sociatis ad Dei laudem & gloriam religionis Christianæ tutelámque, suorum subditorum & aliorum Christi populorum periclitantium conservationem, & liberationem opera precium memorabile facere, & hac via perpetuam inter homines gloriam & honorem, ac nostram & sedis apostolicæ benedictionem & gratiam uberem promereri, denique inter cælestes beatorum choros ineffabilem trophæum sibi acquirere mereatur. Nos enim subsidium præmissum sic impositum annuatim, ut non præfertur exigi deponi in summ & converti, ac Archiepiscopos Episcopos, Abbates, priores omnésque & singulas personas alias fructus ecclesiasticos percipientes in universis Hispanijs agentes ad illius contributionem pro rata teneri & obligatas esse censuris & pœnis tam ecclesiasticis tam pecuniarijs ipsius Nuntij, vel alterius per nos ad id deputandi prælati arbitrio imponendis, quacunque appellatione aliisque subterfugio cessante, cogi & compelli, & per quoscunque iudices commissarios quavis auctoritate fulgentes sublata eis quavis aliter interpretandi facultate iudicare & definire debere, ac quidquid secus à quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter attentari contigerit irritum & inane decernimus. Quocirca venerabilibus fratribus nostris, Hispalensi, Valentino ac Cæsaraugustano Archiepiscopis per apostolica scripta mandamus, quatenus ipsi vel duo aut unus eorum per se vel alium vel alios præsentes literas, & in eis contenta quæcunque ubi & quando opus fuerit ac quoties pro Nuntij vel alterius per nos deputandi prælati parte desuper fuerint requisiti solenniter publicantes, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant auctoritate nostra literas, & in eis contenta huiusmodi firmiter observari, ac singulos quos literæ ipsæ concernunt illis in omnibus & per omnia parere & obedire, contradictores quoslibet & rebelles per censuras & pœnas tam ecclesiasticas, quam pecuniarias arbitrio suo imponendis moderandas & applicandas appellatione postposita compescendo invocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis non obstantibus piæ memoriæ Bonifacij Papæ VIII. etiam prædecessoris nostri de una & concilij generalis de duabus dietis.

dummodo

dummodo quis authoritate præsentium vltra tres dietas ad iudicium non trahatur, ac alijs ordinationibus & constitutionibus apostolicis, & ecclesiarum monasteriorum ordinum aliorumque regularium locorum prædictorum etiam iuramento confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, stabilimentis, vsibus & naturis ac tam prædictis, quam alijs immunitatibus & exemptionibus etiam prælatis residentibus per nos concessis priuilegijs quoque indultis & literis apostolicis Ecclesiasticis monasterijs, congregationibus, ordinibus eorumque superioribus, & personis prædictis sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficacioribus & insolitis clausulis, ac irritantibus, & alijs etiam vim contractus habentibus decretis in genere, vel in specie, & etiam ad imperatoriam & Regum instantiam & alias quomodolibet concessis approbatis, & innouatis, quibus omnibus etiam si de illis eorumque totis tenoribus specialis specifica, & indiuidua non autem per clausulas generales idem importantes mentio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda esset tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris hac vice duntaxat specialiter & expressè derogamus, ac illis sufficienter etiam ad hoc nulla prorsus immunitas, aliáve qualibet consideratione, & speciali nota digna exceptio, cuiuis aduersus præsentium tenorem suffragetur derogatam esse declaramus, contrarijs quibuscunque, aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum quod subsidiorum huiusmodi solutionem cogi, aut interdici suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam, ac expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, ac de eorum personis locis & ordinibus exemptionibus etiam proprijs nominibus & quibuslibet alijs priuilegijs indulgentijs & literis apostolicis generalibus vel specialibus quorumcunque tenorum existant per quæ præsentibus non expressa vel totaliter non inserta effectum earum impediri valeat quomodolibet vel differri, & de quibus quorumcunque totis tenoribus habenda sit in nostris literis mentio specialis, quæ quatenus promissis aduersantur cuique nolumus aliquatenus suffragari, &c.

Circa quam concessionem est primo notandum, quod est confirmata imo de nouo cõcessa, & quoad summam soluendam cum augmento mutata ab eodem & alijs summis Pontificibus vsque modo, & est super hoc quædam concordia facta & confirmata à sede apostolica ne ecclesiastici aliqui præ alijs in solutione grauarentur.

Secundo est notandum, quod ad solutionem huius subsidij possunt authoritate apostolica compelli regulares per excommunicationem & alias censuras ecclesiasticas, & pœnas pecuniarias, vt constat ex eius tenore, ibi, *pro rata tenere & obligatas esse censuris, & pœnis tam ecclesiasticis, quam pecuniarijs ipsius nuntij vel alterius per nos ad id deputandi prælati arbitrio imponendis quacunque appellatione, aliove subterfugio cessante, cogi & compelli, & sic per quoscunque iudices commissarios quauis authoritate fulgentes sublata eis quauis aliter iudicandi facultate iudicare & diffinire debere*, Nec ipsi regulares ad has fugiendas censuras possunt suis priuilegijs adiuuari cum ipsa sint sufficienter derogata, vt patet ex dicta concessione, ibi, *Non obstantibus piæ memoriæ Bonifacij Papæ VIII. &c.* vsq; ibi, *quatenus præmissis aduersantur cuiquam nolumus aliquatenus suffragari.*

Tertio est notandum adeo foueri à sede apostolica huius subsidij pro tam pio negotio solutionem, vt ad ipsius effectum possit ad brachium seculare recurri ab eo auxilium impetrando, vt patet ex eius verbis, ibi, *inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis.* Est aduertendum quod communis est sententia delegatum à Papa posse implorare auxilium brachij secularis ad executionem illiusque à Papa ipsi committitur exequendum prout tenent Innocentius [a] Panormitanus Imo. Felinus, Decius, Archidiaconus & Federicus, & alij quos refert & sequitur Nauarrus, nam vt ait Imolensis, [b] *subdelegatus hoc potest vt patet in cap. 2. de offic. ordinarij multo fortius delegatus, qui est illo maior in causa sibi delegata cap. 2. de offi. delegat.* Vnde cum hæc causa sit cõmissa Nuntio Apostolico tamquam iudici delegato, non videtur fuisse necessarium prædictam clausulam apponere sicut in hac concessione de facto apposita est: cui dubitationi respondet præfatus Imolensis [c] quod licet quandoque in rescripto adijciatur clausula inuocato ad hoc auxilio brachij secularis si opus fuerit illud est ad superabundantem cautelam.

Nec Nuncius apostolicus & delegati à Papa ad compulsionem solutionis subsidij antequam recurrant ad brachium seculare tenentur prius ad ordinarium recurrere, licet enim aliqui in hac materia hoc teneant, Federicus [d] tamen per pulchras rationes cõtrarium tenet dicens posse quidem si vult delegatus Papæ prius ad ecclesiasticum ordinarium, quam ad secularem recurrere, non tamen teneri si noluerit.

Nec potest iudex secularis cognoscere de iustitia inuocationis brachij secularis in hoc casu: magna est enim differentia inter iudicem ecclesiasticum & secularem, quod, scilicet, secularis tenetur iuuare ecclesiasticum, non ostensa illi sententiæ iustitia, ecclesiasticus autem non tenetur suis censuris iuuare secularem, nisi præmissa prius canonica monitione secundum Innocentium [e] communiter receptum, & monita & audita parte si quid allegare voluerit secundum Imolam. [f]

Quarto à dicta contributione excipiuntur expressè à Pio V. in dicta concessione regulares in Indijs consistentes, vt patet ex alia concessione eiusdem Pontificis, data Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo primo, sexto Nonas Martij Pontificatus sui anno tertio, in qua concessione postquam dixerat, qui ad hanc contributionem debeat compelli excipit aliquos in hunc modum dicens, *non tamen in Indijs consistentium, militibus Hierosolymitanis, ac hospitalibus actu hospitalitatem seruantibus & eisdem fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, necnon dicto Philippo Rege ratione mensarum magistralium S. Iacobi de Spatha, ac de Alcantara & de Calatraua Cisterciensium, aut aliorum ordinum militarium, quorum idem Rex ex concessione, & dispensatione apostolica perpetuus administrator existit, duntaxat exceptis.* Ex quorum verborum contextu colligitur milites D. Iacobi Alcantaræ & Calatrauæ teneri ad dictum subsidium, cum tantum Rex & perpetuus administrator in hac concessione solum excipiantur, & exceptio firmet regulam in contrarium. Nunc autem his sic ex nostro indulto præ notatis operæ pretium esse duxi ad ipsius intelligentiam aliqua dubia proponere, pro quo aliqui articuli sunt constituendi.

a Innoc. in ca. significasti. 2. de offic. deleg. Nauar in c. cum contingat de rescrip remed. 1. nu. 1.
b Imolens. in d. c. significasti col. 1.
c Imola vbi sup.
d Federic. cõ. sil. 103. super inuocatione in 1. dubio. col. 2.
e Innocen. in c. 1. de offic ordin.
f Imola in d. c. 1. col. 5.

ARTICVLVS II.

Vnde hoc subsidium originem traxit.

RESpondeo dicendo, quod solebant antiquitus Summi Pontifices reseruare decimam partem fructuum omnium beneficiorum ecclesiasticorum ad omnes necessitates sedis apostolicæ subleuandas, aut ad expeditionem belli contra rebelles & infideles ad imitationem subsidij solitum soluere Leui-

tis summo sacerdoti, prout in libris [a] Numerorum, & Esdræ [b] continetur & habetur in quadam decretali, [c] & tradunt D. Thomas & alij relati à D. Ioãne [d] Gutterrez, & à Rebuffo. Et hæc vocatur decima papalis. Ad cuius solutionem singulorum beneficiorum tassa fiebat, iuxta quam hæc decima quotannis soluebatur, prout colligitur ex quadam decretali [e] & tradunt communiter Doctores. Ad similitudinem huius subsidij & decimæ papalis concesserunt Summi Pontifices in diuersis temporibus multis principibus Christianis vigesimam decimam quartam, aut aliam omnium beneficiorum ecclesiasticorum suarum prouinciarum quotam, vt tradunt Doctores [f] post quandam glossam Belenzinus, Cosmas, & Petrus Gregorius, his autem tẽporibus ad exemplum horum sanctorum patrum Pius Quartus in quadam bulla, sub datis VI. nonas Martij anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo primo Pontificatus sui anno quarto, concessit Philippo Secundo Regi Hispaniarum subsidium dicens, *volumus quod in distributione quadringentorum & viginti millium ducatorum huiusmodi inter dictas personas ecclesiasticas per dictos Nuntium & prælatum facienda, & illorum solutione seruetur taxa seruari solita in distributione, & solutione subsidiorum quæ interdum per sedem Apostolicam Regibus Hispaniarum concedi consueuerunt.* Et id ipsum concesserunt etiam Pius V. & Gregorius XIII. vt patet ex literis superius allegatis, & similiter eorum successores vsque modo indulserunt intelligentes vtilitatem boni communis hoc summopere postulare.

[a] Num. 18. [b] 2. Esdr. c. 10. [c] ca. 1. de decim. [d] Gut. libr. 1. prac. 1. ad ll. Regn. q. 13 n. 13 Rebuff. de decim. q. 9. [e] ca. 2. de decim. vbi late dod. [f] Doct. in c. fi. de vot. vbi gl. v. census & clem. 2. de decim. dd. in cle. 2. de dec. Belenzinus de charit. subsidio q. 72. Cosmas in tr. sancta. Galli ca. de annatis §. 1. v. decim. Petr. Grego. 1. par. Syntag. iur. lib. 6. c. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum capellaniæ fundatæ in ordine minorum regularis obseruantiæ sint præfato subsidio subiectæ.

RESpondeo dicendo, quod capellaniæ fundatæ in ordine minorum regularis obseruantiæ non sunt præfato subsidio subiectæ, & per consequens de earum redditibus hoc subsidium non soluitur. Et ita fuisse in facti contingentia iudicatum in Concilio Cruciatæ (in quo de huiusmodi causis agitur) à quodam nostræ religionis patre grauissimo accepi. Quod primo probatur ex contextu prædictæ concessionis Pij V. ibi, *super omnium & singularum cathedralium & Metropolitanarum,* &c. vsque ibi, *redditibus & prouentionibus obuentionibus & emolumentis*, Cuius concessionis tenor si attentè consideretur tantum indicat beneficia & redditus ecclesiasticos huic oneri & grauamini esse subiecta, capellaniæ autem in præfato ordine non sunt redditus ecclesiastici perpetui, cum ipse ordo secundum [a] ius eos minimè habere permittatur propter quod in comitijs [b] generalibus Toleti celebratis in hunc modum statuitur.

Cum annuos redditus, sicut cætera bona immobilia nobis habere non liceat ideo renouantes antiqua generalia statuta, decernimus quod nullus frater inducat personam aliquam ad eleemosynam perpetuam ordini nostro exhibendam, & si aliqua talis nobis fuerit relicta nullo modo in iudicio exigatur. Declarantes quod ad perpetua legata petenda non possunt fratres recurrere nisi humiliter & per modum eleemosynæ absque allegatione alicuius debiti. Decernitur præterea, ac præcipitur, quod quoties relinqui contingat aliqua legata perpetua aliquibus personis & hospitalibus, & alicui Reipublicæ, & alijs domibus ea lege quod teneantur fratribus præstare singulis annis certam eleemosynam siue omnino gratis, siue vt ipsi fratres dicant certa officia & missas, quod guardianus faciat protestationem ei, qui testatoris voluntatem adimplere tenetur, quod ad illas eleemosynas nullum ius habent ex vi legati, nec possunt obligari ad illa officia & missas. Si vero facta dicta protestatione hæres ex sua libera voluntate voluerit dare eleemosynas illas, & committere fratribus dicta officia & missas, tunc fratres tuta conscientia possunt eleemosynas huiusmodi recipere. Est tamen hæc protestatio necessaria iuxta D. Bonauenturam, ne ab ignorantibus nostrum institutum regulæ nostræ transgressores iudicemur. Hæc ordinatio. Et hoc satis innuunt verba præfatæ apostolicæ constitutionis ibi, *capella capellania perpetua*: quæ de capellanijs perpetuis debent verificari quarum ius, & redditus sunt perpetui in qua redditum perpetuitate simul cum titulo collationis ratio beneficiorum ecclesiasticorum consistit. Capellaniæ autem authoritate priuata fundatæ, sicut solent aliquando ratione patrimonij asstitui sine vlla authoritate apostolica, vel ordinaria, neque delegata non induunt rationem beneficiorum ecclesiasticorum iuxta ea quæ in iure [i] notantur, & quia ipsæ constituuntur hoc modo & hac conditione, vt patronus possit capellanum ab eis tollere ex causa, quæ sibi legitima videretur, quod fieri non poterat si capellaniæ præfatæ fuissent beneficia ecclesiastica, aut redditus ecclesiastici debere enim iuxta sacros [k] canones esse perpetuæ, vt post alios tradunt Ancharran. [l] & Felinus. Quod procedit etiam si eam capellaniam fundet Episcopus, si eam non fundauit authoritate episcopali sed priuata, & eum more laicorum, qua poterat vti bonis patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus, vt colligitur ex iure [m] & tradit Nauarrus.

[a] clem. exiuit. §. cæterum de verb. sign. [b] ca. 1 de obseruant. pauper. f. 18. p. 3.

Denique hanc partem maximè confirmant argumenta apponenda in articulo sequenti, quibus probatur distributiones quotidianas, huic oneri non esse obnoxias cum soluantur ratione assistentiæ & residentiæ personalis in officio diuino, tanquam quoddam huius laboris stipendium quod si ratione subsidij diminueretur, etiam ipse labor, & residentia præfata personalis in aliquo remitteretur, quæ ratio etiam militat in præfatis capellanijs, quæ sunt quædam anniuersaria promissis & diuinis celebrandis quarum redditus si per subsidium defalcaretur, etiam in præfatis oneribus aliqua diminutio contingeret. Ponderandæ igitur sunt omnes rationes articuli sequentis, quæ benè penetratæ & ponderatæ nostrum intentum maximè comprobant.

[i] c. cum dilectus de cons. patronat. [k] c. inuehitur 16 q. 7 c. fatis peruersum 56. dist. [l] Anchar. in ca. 1. de regul. Felin. in ca. postulasti de rescrip. [m] c. quia nos de testam. & 12. q. 3 ca. 2 & 4 c. fi. Nauar. in redd. eccl. q. 1. monit. 19. & 10.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum distributiones quotidianæ sint subsidio præfato obligatæ.

REspondeo dicendo, quod vt certa ab incertis secernamus operæ pretium est videre & considerare distributiones quotidianas in duplici differentia versari. Quædam enim inter præbendatos residẽtes in ciuitate etiamsi personaliter horis non assistant distribuuntur, & hæ vocantur glossa, aut cæcion. Aliæ autem sunt quæ nunquam dantur nisi illis, qui horis canonicis & diuino officio personaliter assistunt de quibus agunt Henriquus, [n] quem sequuntur Cosmes Rebuffus, Decius, Panfilius, Felinus, Rodoanus, & Rota. Et certum est prioris generis distributiones præfato subsidio esse obnoxias, dubium autem est vtrum secundi generis distributiones ab eo sint liberæ & exemptæ? Ad quod respondetur liberas & immunes omnino esse. Quæ sententia multis rationibus probatur, prima ratio est, quia hoc subsidium est impositum super fructus

[n] Henri. in q. cũ annos de. cons. fut. Cosmes in prag. Gallica tit. quo tempore quisque debeat esse in choro § nisi. v. distributiones Rebuff. in concor. rub. §. h. v. distributiones Decius consi. 28 Panfilius consi. 12. n. 1 vol. 4. Felin. in ca. ad aures n. 19 de rescr. Rodoan. in tr. de spol. q. 8 2 ad mater. n. 23 Rota decis. 3. & 4. pro domes.

& reddi

& redditus beneficiorum, prout dictum est in superioribus, distributiones autẽ appellatione fructuum minimè veniunt, solùm enim sunt quædam stipendia assistentiæ & præsentiæ in diuinis argumento aliquorum iurium.[a] quæ distributiones & stipendia quotidiana cum sint incerta & casualia in valore fructuum minime computantur, vt post alios tradunt Couarruuias,[b] Hojeda, & Anastasius Germonius.

Secunda ratio est, in quacumque enim materia etiam si sit multum fauorabilis; dato priuilegio ad fruendum integrè fructibus præbendarum & beneficiorum non comprehenduntur distributiones quotidianæ, vt ait quædam decretalis [c] iuncta glossa; & expressè id probat alia decretalis [d] ex qua id notant Abbas & alij Doctores & multis adductis id tradunt Horatius & Gigas; & Petrus Gregorius.

Tertia ratio est, quia licet sanctitas Domini Papæ imponat pensionem aliquam super fructus, redditus, prouentus obuentiones & emolumenta alicuius præbendæ non censetur imposita super distributiones quotidianas, nisi specialiter exprimatur, cum enim dentur ratione laboris inter offendi diuinis, & vt præmium laboris non est voluntatis Domini Papæ, vt ipsæ alicui subsidio & oneri sint subiectæ, vnde in multis iuribus [e] videmus probari stipendia militum, neque vendi, neque obligari, nisi in subsidium. Quod latè probat Hieronymus[f] Gigas, Mandosius, & Gambarus. Quod procedit etiam si pensio imponatur super fructibus redditibus & emolumentis in continua residentia lucrari solitis, prout tenet Rota [g] Romana diuersorum. Vnde condemnatus per tres sentẽtias ad fructuum & redditunm alicuius præbendæ restitutionem non est obligatus restituere distributiones quotidianas, quas lucratus est, vt tradunt Boerius,[h] Gambarus & Rota diuersorum, nisi expressè indictis sententijs fuerit dictum, quod ad restitutionem præfatarum distributionum teneatur ex adductis à Lancelotto.[i] Denique hoc confirmatur: statutum enim priuans beneficiatos, quibuscunque fructibus & obuentionibus suarum præbendarum, non priuat eos à distributionibus quotidianis, prout latè probant Franciscus de Ripa,[k] & Prob.

Quarta ratio est, quia distributiones quotidianæ fuerunt introductæ per Ecclesiarum statuta, aut dotationes testatorum in diuini cultus fauorem, vt facilius præbendati diuinis assisterent, & ad id inuitarentur, imo obligarentur, vt ex quadam Clementina [l] colligitur & tradit Nauarrus.[m] Quibus distributionibus, si aliquod onus collecta, aut pensio imponerentur ab interessentia officiis diuinis præbẽdati retraherẽtur, præsens enim lucrũ magis mouet & per cõsequẽs maius lucrũ magis mouet, & ecõtrario diminutio stipendij & lucri aliquid de prædicta intentione detrahit, qua motione diminuta etiã cultus diuinus diminueretur. Propter quod non est credẽdum, quod Dominus Papa velit aliquod onus super ipsasmet distributiones imponere argumẽto eorum, quæ in iure [n] notantur, propter quod etiam probauit in articulo superiori, quod noluit Dominus Papa imponere hoc onus super capellanias ibi dictas cum ex ea impositione diminui posse missas & sacrificia dictarum capellaniarum contingeret.

Quinta ratio est, quia fructus beneficiorum Ecclesiasticorum, & distributiones quotidianè maximè inter se differũt. Licet enim inter antiquos Doctores fuerit controuersium an clerici sint vsurarij an vsufructuarij fructuum suorum beneficiorum iuxta notata per Glossam,[o] quandam & Doctores cum latè adductis à Rodoano Nauarro Sarmiento & Marco Antonio Columna. At respectu distributionum quotidianarum semper inter Doctores [p] fuit receptum præbendatos earum dominiũ acquirere sicut operarij proprietatem, & dominium mercedis pro opere impenso acquirunt. Vnde licet secundum ius commune [q] clerici non possent testari de fructibus beneficiorum, at ex rebus acquisitis per distributiones quotidianas semper in vita & in morte distribuere potuerunt, tãquam de mercede suo labore acquisita argumento cuiusdam decretalis, quam ad hoc dicit singularem Baldus [r] Dominicus, & Cardinales; & dicunt communem plures referentes Parisius Decius, & Iulius Clarus Cardinalis Albanus, & Rodoanus, & nouissimè Borgesius.

Non tamen me latet Nauarr.[s] & Sarmiento hanc differentiam inter distributiones quotidianas & cæteros fructus beneficiorum improbasse. At ego rationibus superius adductis hanc sentẽtiam vt receptissimam sequor. Ex qua infero, quod cum summi Pontifices antiquitus solerent ad suas, aut ad principum Christianorum necessitates subleuãdas reseruare decimam, aut aliam minorem fructuum beneficiorum partem, prout in articulo secundo est probatum, sicut tunc secundum receptissimam sententiam, quæ tũc temporis ab omnibus sequebatur talis reseruatio minime distributiones quotidianas comprehendebat, neque aliquorum verum dominium acquirebant cum in eis sedes Apostolica plenam & absolutam potestatem non habeat sicut respectu fructuum beneficiorum super quibus summus Põtifex, vt Christi Domini vicarius verum dominium & liberam & generalem dispositionem habet ad bonum totius Ecclesiæ vniuersale. Ita modo cum summi Pontifices concesserint hoc subsidium principibus Christianis ad Ecclesiæ defensionem est intelligendum ipsum ex fructibus beneficiorum super quibus sedes Apostolica habet plenam & liberam potestatem esse soluendum non autem ex distributionibus quotidianis super quibus ita liberam & plenariam dispositionem non habet.

Quod confirmatur: nam quando dominus Papa concedit aut sibi reseruat fructus & beneficiorum redditus ad necessitates Ecclesiæ subleuandas in tali reseruatione distributiones quotidianæ minimè includuntur, vt quibusdam extrauagantibus [t] est declaratum quarum meminit Cosmas Ioannes Copus, & alijs infra referendi igitur id ipsum etiam est dicendum, quando Dominus Papa concedit dictos fructus, aut partem eorum principibus Christianis ad defensionem fidei & bonum commune totius Ecclesiæ vniuersalis prouidendum.

Et vt multa omittam hanc sententiam in proprijs terminis tenuerunt & secuti sunt graues Doctores Guillelmus [u] de Monte Laud. Dominicus Baptista, Ferretus Marc. Mantua[x] Hieronymus Gigas, qui asserit, ita pluries practicasse, & obtinuisse Parisius Mandosius Rebuffus asserens, ita fuisse per Papam sæpius declaratum cui declarationi stãdum esse testatur Flaminius, Gambarus Rodoanus Duarenus, & in puncto iuris veriorem dicit B. Bellenzinus. Et hanc opinionem, vt certam præsupponit Oldradus in quodam Consilio.

Nec supra dictis obstat quædam declaratio Bonifacij Octaui, relata in quadam extrauaganti,[y] in qua declaratum fuit in subsidio & decima imposita à Papa pro expeditione belli Siciliæ comprehendi etiam distributiones, nam respondetur dictam declarationem tantum habere locum in distributionibus primi generis, quæ dantur præsentibus in ciuitate, aut absentibus ratione causæ legitimæ, etiamsi

perso

a L. in c. responso ff. fine fer. fo. secundum dicit. l. cũ duobus. §. si in secunda. ff. pro socio.
b Coua lib. 3. var c. 13. n. 1. Hojeda de benef. incõpat. 1. p. c. 12. nu. 8 Germon. in tra. de indul. §. tibi quand vexeris n. 13.
c c. 2 iuncta glos. v. integrè de præb. lib. 6.
d ca. licet de præb. vbi Abbas & Doct. Lucius de priu. scholarium priu. nu. 100. Horatius Gigas de pensio. 30. Petrus Grego. syntag. li. 13. c. 23 n. 15.
e l. stipendia. C. quæ res. pig. oblig. pos. l. stipendia. de exhibẽd. reis
f Gigas cõsil 144. & respons. 35. Mandos. de signat. grat. tit. pensiones v. super distributionibus Gambar. de auctor. legat. à Later. lib. 6 à p. n 17.
g Rota decis. 330. 1. par.
h Boer. decis. 340. Gamb. vbi su. Rot. decis. 0170. 3. p.
i Lancelot de attenta. c. 32. de pænis attent. n. 27.
k Rip. li. 1 responso resp. 5. Probus in ca. vnic. de Eccles. non resi. tit. 6. n. 52.
l Clem. vn. de vi. la pu. & vone sancto n.
m Nauarr. de orat. c. 10 nu. 11.
n c. ex parte de consti. c. fi. de celebr. miss. ca. vasa de consecr. dist. 1.
o Glos. in ca. præsent. vbi Doct. de off. ord. lib. 6. Rodoan. trac. de spol. cle. q. 3. Nauar. de re. dit. eccl. q. 1. Sarm. p. 4. c. 1. col. n. 20 eod. tract.
p Doct. in extrau. §. qui vero de. elect. xxx. rel. li. 6 Guillel. de monte Laud. in extrau. 1. ne sede vacant. in. sup. com. 2 cõsul. Cõm. in c. cum in offi. de testa. n. 7.
q d. c. cum in offic. de test.
r c. fin. de reg. cl. vbi. & in Bert. Domi. cons. 85. Cardin. in Clem. fin. q. 13 de præbend. Pari. con. 33 n. 1. lib. 4 Decius cons. 280. Clarus li. 3 sent. § testa. vers. i. dexi. Alban. in tra. dit. ard. q. 02. Rodoan. de spol. q. 1 à n. 17. & q. 3. 6. in hac n. a. cc. n. 4. Borges. decis. 8 n. 73. par. 3.
s Nauar. de r. d. eccl. q. 1. nu. 74. sarm. co l. 1. p. 3. c. 5. n 6.
t Extrau. postul. & extrau. cum nonnull. de præb. Cosmas in prag. sanct. ti. de an. nat. §. volum. v. fruc. Cop. in tract. de fructib. li. 4. to. 3. c. 3. à n. 7.
u Guill. in extrau. suscepti regiminis v. cons. & v. pertinentes Dom. cons. 85. 2 p. Ferret. cons. 237.
x Mantua. cõs. 2. Gig. cõs. 140. nu. 32. Par. cons. 33. n. 5 li. 4. Mandos. cons. 15. n. 6 Reb. cons. 124 & in tr. nomi. q. 9 nu. 40 & de decimis q. 2 nu. 8. Fla. de resignat. benef. li. 6 q. 2. n. 31. Gam. de aut. l. lib. 6. nu. 21 Rod. de spo. q. 1 n. 30. Duar. li. 7 de benef. cap. 4. Bella. de oleario subsid. qu. 76. Oldrad. cons. 118. in princ.
y Extrau. vn. de decimis inter commun. tit & c. in nobis nobis tenetur.

personaliter in choro, & diuinis officiis non intersunt, non autem in distributionibus secundi generis, de quibus nobis in præsentiarum est sermo. Et licet Bonifa. VIII de omnibus distributionibus verba fecisset contrarium tamen est sequendum, cum sæpe sæpius alij summi Pontifices eius successores contrarium definierint, vt fecerunt Paulus Secundus sub datis VIII. Iulij, anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo nono & Sixtus IIII. XII. Septembris, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, & Clemens VII. & Paulus III. prout præfati authores allegant, & libuit in præsentiarum declarationem Sixti Quarti adducere, quæ sic habet. *Quod vix adduci potest, vt credas exactiones fieri de distributionibus quotidianis cum sit dispositioni iuris contrarium & à pietate penitus alienum subtrahere personis Deo dicatis eos prouentus, qui ratione eiusdem ministerij laboris, & præsentia in diuinis celebrandis distribui solent. Et quod hoc tenderet in diminutionem cultus diuini.* Quibus sic pensatis sicut solent summi Pontifices omnia ponderare, si Pius Quartus, & alij Summi Pontifices voluissent distributiones quotidianas, huic subsidio esse subiectas id vtique non subticerent, sicut silentio minimè prætermiserunt ne pro solutione huius subsidij calices libri & ornamenta Ecclesiastica distrahantur, aut pignori dentur, licet hoc loquendo de decima Papali fuerit antiquitus [a] ita declaratum. Et iuxta hanc sententiam fuisse in facti contingentia iudicatum accepi à doctissimo Domino Rocho de Vargas Cathedralis Salmanticensis dignissimo Doctorali Canonico, & in vniuersitate Salmanticensi meritissimo sacrorum Canonum Cathedratico professore, quæ sententia est tenenda, nisi contraria consuetudo in aliquibus diœcesibus obtineret, ex traditis à Rodoano, [b] & Gutierrez.

[a] ca. 2. de decim.

[b] Rodoan. de rebus eccl. qu. 6 § extra. Gutie de qq. Canon. n. 11.

ARTICVLVS V.

Vtrum ad taxandam quotam subsidij à quolibet soluendam sint regulares vocandi.

RESpondeo dicendo, quod circa hoc est notabilis ordinatio, & constitutio Clementis VII. cuius tenorem in præsentiarum referam.

Dilectis filijs generali & alijs Abbatibus, ac prioribus, & præsidentibus [c] necnon Abbatissis, & priorissis Monasteriorum prioratuum & aliorum regularium locorum, tam monachorum quam monialium ordinis Sancti Benedicti, Congregationis Monasterij eiusdem Sancti Benedicti Vallisoleti dicti ordinis Palentina diœcesis.

[c] Habetur in lo. prou. huius ord. imp. Vallisoleti 94 fol.

Clemens VII. dilecti filij salutem, &c. Cum itaque sicut nobis nuper exponi fecistis, licet vos ratione vestrorum Monasteriorum prioratuum & locorum regularium decimas subsidia & alia onera in partibus illis Apostolica authoritate, pro tempore imposita hactenus libenter persolueritis, & in futurum persoluere, prout vos tangit intendatis, nihilominus diuisiones seu distributiones, Calculi repartitiones nuncupatas decimarum subsidiorum & onerum huiusmodi per locorum ordinarios, seu capitula Cathedralium Ecclesiarum in quorum ciuitatibus, & diœcesibus Monasteria prioratus & loca regularia vestra consistunt, quandoque non vocatis quorum interest fiant in repartitionem ipsam distributores & partitores non habita notitia seu vera informatione fructuum, & onerum ordinariorum Monasteriorum & prioratuum, & regularium locorum huiusmodi, qua parte non audita debite haberi non potest, monasteria prioratus & loca eadem plerumque adeo grauentur vt Abbates seu priores aut Abbatissæ seu priorissæ nonnullorum ex Monasterijs prioratibus, & locis ipsis onera sibi imparita vix supportare possint. & si quod in distributione & repartitione decimarum, subsidiorum & onerum eorundem, pro tempore faciendum vos per locorum ordinarios, & capitula huiusmodi, seu distributores & partitores per eos vel alios deputatos, pro tempore vocari deberetis & audiri decerneretur, profecto ex hoc erroribus partitionum & grauaminibus huiusmodi opportune obuiaretur. Vosque competentia vobis onera liberatius persolueretis, ac debito iustitiæ, quæ in omni actu eos quorum interest vocari exigit legitime satisfieret, nobis humiliter supplicari fecistis, vt vobis in præmissis ex iustitia debita prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur qui religiosi dediti, vt à grauaminibus & dispendiis releuentur nostri ministerij partes libenter impartimur huiusmodi supplicationibus inclinati, quod de cætero perpetuis futuris temporibus in distributionibus & partitionibus decimarum subsidiorum & aliorum onerum dicta authoritate pro tempore impositorum, & imponendorum, seu illorum taxa facienda, vos, prout singulos vestrum tangit, & tangeret in futurum per ordinarios & capitula siue distributores, & partitores, aut taxatores huiusmodi, ac alios ad quos spectat, seu spectabit pro tempore vocari & audiri, ac taxationibus partitionibus, & distributionibus interesse debeatis, & taxationes, ac distributiones ipsæ aliter pro tempore factæ, in his quæ ad eos qui vocati & auditi non fuerint spectant nullius sint roboris, vel momenti, ac non vocati ad illorum solutionem minime teneantur, nec ad id a quocunque compelli possint sed per quoscunque iudices, tam ordinarios quam delegatos, &c. Et dat pro executione iudices conseruatores Episcopum Ouetensem Priorem S. Augustini Vallisoletanum & priorem S. Dominici Compostellani, quatenus ipsi aut duo aut vnus eorum hæc exequi faciant. Datum Romæ, die octaua Decembris millesimo quingentesimo trigesimo Pontificatus nostri anno octauo.

Circa hanc autem concessionem est notandum iuridicam quidem esse, cum illud quod ad omnes pertinet ab omnibus secundum ius debeat approbari. Et certè etiam non concesso hoc priuilegio si religiosi in distributione subsidij se nimium esse grauatos clamarent procul dubio eorum querela admitteretur, & alia seruans æqualitatis iustitiam contributio fieret ex eis, quæ allegando aliquas leges Regni tradit Lasarte. [d]

[d] Lasar. de decim. vend. c. 13 n. 91.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum laici habentes decimas tertiarias à manu Regis teneantur soluere subsidium, & gabellam ex earum venditione.

RESpondeo dicendo consuetudine esse receptum, laicos bono iure habere has decimas tertiarias à manu Regis, prout constat ex relictis à doctissimo Gregorio [e] Lopez licet cogitandum relinquat Palatius [f] Rub. de quo latè per Lasarte. [g] De his autem decimis tertiariis, si à Rege dentur regularibus, aut Ecclesiasticis, aut laicis debetur subsidium, quia charitatiuum subsidium impositum est non quidem Ecclesiasticis personis, sed redditibus potius & prouentibus totius Ecclesiæ in his regnis, & adeo generaliter iniunctum, vt quoscunque redditus & fructus, qui verè Ecclesiastici sint iuxta mentem & verba bullæ generaliter comprehendat nullo personarum facto discrimine, ad quas fructus illi pertineant, siue sint laicæ, siue regulares, siue Ecclesiasticæ, prout generaliter in huiusmodi charitatiuo subsidio regibus concesso resoluit Decius, [h] & de alio quod ab Episcopis imponi solet tradit Gigas [i] vnde cum sit indubitabile hos fructus tertiarum, cum ex decimalibus detrahuntur

[e] Grego. in l. 22 gl. 1. tit. 20. par. 1

[f] Palat. in rep. ca. ro. de donat. inter vir. & vxor. § 37 ver. præterea ista dona.

[g] Lasar. de decim. vend. c. 10 nu. 29. & 30.

[h] Deci. consil. 110 opl.

[i] Gig. de pen. lib q 30.

tur iuxta quandam recopilationis legem [a] primordialiter & in sua origine Ecclesiasticos esse Ecclesijsque debitos, per consequens est dicendum, quod cum semel subsidium charitatiuum eos tangat impossibile est, vt sine eo onere, quo in sua origine affecti sunt, etiam ad laicas personas transeat, & ipsi laici ad subsidium illud ratione prædictorum fructuum teneantur, quia regulare & perpetuum est, vt vnaquæque res transeat cum sua causa tante seruitutis iuxta notata à Doctoribus, [b] & tradit Lasarte. Verum est tamen quod si prædictæ tertiæ à Laicis vendantur tributum Alcaualæ debetur ab ipsis, cum hoc tributum non ratione rei neque personæ imponatur, sed ratione contractus dummodo res neque personæ priuilegiatæ reperiantur, vt patet ex traditis per Lasartem. [c]

[a] L. 8 tit. 21. li. 9 recop.
[b] Doct. in l. vrque ... ff. de impen. in reb. dota. ast.
[c] Lasart. vbi su. n. 15 & n. 23.

ARTICVLVS VII.

Vtrum hi qui à monasterijs, aut Ecclesijs aliquid emunt teneantur soluere tributum decimæ, quod dicitur Alcauale.

RESpondeo dicendo, quod de iure communi integrum gabellæ onus generaliter emptori Doctores attribuant, vt resoluit Molineus, [d] & post eum explicuit Arias Pinelus Doctissimus Lusitanus. De iure autem regio, & secundum alia iura ad venditorem pertinere tradit optimè Lasarte, [e] quo supposito cum monasterium aliquid vendit ad soluendam gabellam minimè obligatur, inter priuilegiatas enim personas exemptas ab hoc gabellarum onere præcipuum locum tenent Ecclesiæ, Ecclesiasticæque & religiosæ personæ, ac monasteria, vt scilicet tributum istud non debeant vt in quadam lege [f] nouæ recopilationis traditur. Quod est tenendum, quidquid aliud determinatum fuerit in his Regnis ante prædictam legem tempore Regis Ioannis II. vt refert, ac latè disputat iniustè quæ Montaluus [g] defendit; erat enim iure communi satis expressum Ecclesiasticas personas, ab huiusmodi iuribus exemptos esse, prout latè in superioribus est dictum. Quod Ecclesiasticum priuilegium, ita intelligendum est, vt non quemadmodum clerici & personæ Ecclesiasticæ & regulares vendentes immunes sunt, ita & hi qui eisdem vendiderint immunes fiant, quinimo regali decimæ subijciuntur, nisi aliunde priuilegium habeant sicut cæteri venditores: quia non propterea, quod carius inde clerici & regulares emant ab istis venditoribus propter onus gabellæ plurimæ eo vendentibus fieri debet, quo minus venditores isti regale ius perdant, sicut & portorium & pedagium soluunt, ac cætera iura regalia mercibus imposita, quamuis clericis quoque & regularibus vendendæ fiant. Nec istud dici potest contra libertatem Ecclesiasticam esse, siquidem circa res laicorum & eorum contractus versatur, quamuis inde damnum aliquod Ecclesiasticis personis prouenire videatur ex his quæ in alio proposito resoluit Matienta, [h] quem ad hoc allegat Mexia, atque ita ait Lasarte iustè decisum extare in quadam lege [i] nouæ compilationis, quinimo quia Ecclesiastici circa hoc immunitatem allegabant dicentes, vendentes sibi quascunque res immunes à gabella esse, statuitur in ea lege ad omnem fraudem euitandam, vt res ipsæ, quæ clericis Ecclesijs, aut monasterijs à quocumque laico venditæ erunt tacitè hypothecatæ intelligantur, pro gabella: quo casu lex ipsa præuenit rerum alienationem, eas scilicet pignorando antequam in dominium clerici, Ecclesiæ, aut monasterij transeant iuxta consilium Bartoli [k] cuius opinio in eo quidem casu sustinenda est, cum de vitanda fraude agitur, non de damno Ecclesiæ inferendo, ne scilicet debitæ obuentiones, & iura regalia deficiant iuxta latè tradita per Didacum Perez, [l] etenim quando ad obuiandum fraudibus lex sæcularis fertur etiam contra clericos & regulares seruanda est, & valet vt notat Petrus Ancharranus, [m] quem allegat Mexia.

[d] Moline. in consue. pari. ti. 1. §. 23. nu. 7. Pinel. in l. 2. C. de resc. vend. 2 par. c. 3. nu. 40.
[e] Lasar. de de ci. ven. c. 15. n. 1. cum seq.
[f] L. 6 ti. 18. li. 9 recop.
[g] Montal. in l. 50. v. quæ Pharaon. sit. 6. par. 3.
[h] Matienz. in pra. 1 disp. 8. ex n. 8 & Mexia de taxa panis concl. 5 nu 3. Lasarte de decim. vend. c. 19 n. 10.
[i] L. 8 tit. 18. li. 9 comp.
[k] Bart. in l. res. § fi. ff. de man. & hono.
[l] Perez in l. 1 tit. 3 libr. 1. ord. col. 90.
[m] Anchar. conf. 11. Mexia vbi su. n. 38.

Ex quo infert Lasarte [n] iniustam esse legem [o] ordinamentorum regalium dum rebus Ecclesiæ, aut monasterij venditis quintum imponit fisco soluendum, quia ibi non tam de præcauendo antiquo tributo, ordinarioque regio iure; quam de nouo imponendo agitur in damnum Ecclesiæ, & ita meritò seruandam non esse ait Ioannes Matiençus. [p]

[n] Lasart. vbi su. n. 11 in fi.
[o] L. 7 ti. 9 li. 5 ord.

Aduertendum tamen eam nouæ compilationis legem [q] definientem res, quæ clericis Ecclesijs, aut Monasterijs venditæ sunt tacitè hypothecatas censeri intelligendam esse, cum vel venditor laicus forensis est, aut potentior persona: potentior autem persona in hoc casu erit dicenda tripliciter, primo ratione generis, & familiæ secundo ratione pecuniæ, diuitiarum, & dignitatis status; tertio ratione paupertatis, quæ vltima potentia alijs duobus periculosior est, gabellario, vel cum clericus emptor contractum non manifestauerit gabellario intra tempus alias laicis emptoribus lege [r] statutum, vt scilicet omnibus his casibus laicus emptor ad totam venditionis gabellam, quæ solet venditori incumbere remanet obligatus legali, ac personali obligatione, monasterium autem aut Ecclesia emens ex legali rei venditæ pignore teneatur, ad quod quidem non semper & in omnem euentum vt cæteri emptores laici, sed in subsidium dumtaxat quando scilicet à venditore gabella exigi non possit propter vitandam fraudem, quæ facilè alias posset committi, vt expressè in ea lege [s] traditur ibi. *Y si los vendedores no pudieren ser auidos*, quæ verba commodè iuxta supradicta debent intelligi, prout in simili est casus in iure, [t] & tradit Decius, ita quod si laicus venditor ex potentioribus non esset, & monasterium emptor venditionem manifestasset intra debitum tempus gabellatio cum in his casibus laicus emptor ad nihilum etiam ratione pignoris teneatur, siue venditor haberi queat siue non, nec quidem monasterium ipsum emptorem teneri dicendum videtur, quamuis venditor haberi nequiret, ne peioris conditionis sit quam laicus, quod Christianissima nostra tempora, ac Philippo Rege nostro fœlicissima non patiuntur.

[p] Mati. in l. 11 gl. 5 en nu. 4. ti. 10. lib. 5. noua compil.
[q] d. l. 8 ti. 18. li. 9.
[r] L. 31. & 32 ti. 19 li. 9. recop.
[s] d. l. 8. reco.
[t] L. neposs pr. rulo 125. de verb. sign. Decius con. 535. n. 13. vol. 2.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum clerici, aut monachi negotiando vendentes teneantur soluere ex rebus venditis gabellam.

RESpondeo dicendo, quod quamuis generaliter diximus in superioribus [a] clericos, & religiosos exemptos esse à decimæ solutione, quæ dicitur Alcauala iuxta quandam legem [b] nouæ recopilationis. Illud tamen ex lege sequenti intelligendum est, nisi ex negotiatione vendiderint, aut permutauerint, quia sic vendentes, aut permutantes ad gabellam obligantur, & omnibus pœnis, ac legibus gabellarum subijciuntur ac si verè laici essent. Quod verissimum & iustissimum iure communi

[a] Sup. a. 10.
[b] L. 6 tit. 18. li. 9 recop.

tiuni esistimo ex resolutis per Felinum [a] Decimum & alios, quos refert Mattéeus. Cuius decisionis ea potissima est ratio, quia negotiatio clericis, & monachis est prohibita, & dum huic se implicant, eorum facultates a laicorum statutis legibus, & consuetudinibus Ecclesia non defendit, vt quædam decretalis [b] determinat, atque ideo in eis locum habere debet legis gabellariæ dispositio, cum eo casu iuri Canonico contraria non sit iuxta ius sacris Canonibus [c] notatum in quibus habetur, quod generaliter leges ciuiles ad forum etiam Ecclesiasticum extenduntur, quatenus iuri Canonico contrariæ non sunt, non quidem ex vi & potestate ipsarum legum, sed ex confirmatione ipsa canonica, lex enim ciuilis nullatenus id potest efficere ex defectu potestatis iuxta latè tradita per Fortunium [d] Garcia.

[a] Felin. in ca. Ecclesia Ma... nu. 105. & Decimum n. 17 de const. Ma... in l. ... gl. ... li 5.
[b] c. fi. de vit. & honest. cler.
[c] ca. 1. de noui oper. nunt. ... de dessponsat. impub. c. 1. de re iud.
[d] Fort. de vlt. fin. illet. 8 & 24 per totum.

Quæ sane limitatio vsque adeo generalis est, vt needum in clerico, aut monacho vendente, aut permutante, sed & in mente quoque negotiationis causa accipienda & practicanda sit. Atque adeo omnes leges loquentes de emptionibus circa iltum iuris exactionem indistinctè, in quolibet clerico, aut monacho ex causa negotiationis emente procedunt ac si ille verè laicus foret, prout admittit Didacus Peretius.[e]

[e] Perez. in l. 33. v. pagua. ... vel si clerici sit negot. tit. 3. lib. 1. ordin.

At vt hæc omnia clariora fiant. Notandum est quod tunc clericus & monachus negotiari dicuntur, quando rem emunt in sua integra forma venditur, lucri faciendi causa, vt tradit Abbas, [f] secus autem si rem emunt ita vt sit eis materia aliquid operandi & sua opera, vel industria mutatam vendiderint, aut permutauerint, quia tunc negotiari non dicuntur, neque decimam debent, aut aliud quodcunque tributum, vt per quendam textum expressum [g] notant Petrus de Duenas Auendanus, & Didacus Perez. Et est ratio differentiæ, quia finis illius primi actus scilicet cum quis emit in eadem forma venditurus nullus vsus est, sed solus quæstus, & is quidem nō secundum naturam rei sed sola arte excogitatus ad augendas opes cum aliorum incommodo propter quod eam negotiationem in quocumque honestu homine vituperat Aristoteles, [h] & tradit Carolus Molineus, [i] & Soto. At vero cū quis emit, vt sit ei operandi materia, atque ita rem mutatam vendit, non contra naturam, & sola arte quæstum quærit, sed ex sudore & labore suo, prout in primo homine mandatum est, & in psalm. labores manuum tuarum. quia manducabis, atque adeo iste actus non propriè negotiatio dicitur, aut est sed potius artificium, ita vt inter Mechanicas artes enumeretur secūdum Alciatum, [k] quod & tradit Soto.

[f] Abbas cons. fol. 5.
[g] ca. eiicientes 88 dist. Duenas reg. 110. n. 5. ... Auen. respon. 33 nu. 4. v. 7. contr. Perez in l. 1. glo. 1 vers. est & aliud col. 93. lib. 1. ordin.
[h] Arist. lib. 1. polit. c. 6 & 7.
[i] Molina. de v. sur. q. 60 nu. 40. Sot. de i. de iust. qu. 2. ar. 2. in prin.
[k] Alcia. in l. mercis 207. ff. de verb. sig. Soto. vbi su.

Ex his in facti contingentia consulo clericum, vt negotiatorem minimè debere condemnari, si tantum certis temporibus opportunitate occurrēte emit in loco, in quo est aliquas merces, vt eas suis fratribus cū eis negotiaturis transmittat, talis enim clericus nodi eas emit in propria forma iterum reuenditurus, fratres enim ipsius eas reuendere debent in loco suæ habitationis: solum enim dictus clericus opus charitatis exhibet ab eo minime alienum.

Sed Lasarte [l] à Molina dubitat circa supradicta qualiter apud nos est hæc Ecclesiasticorum negotiatio accipi debeat quo magis à decimæ solutione immunes non sint: videmus enim, quod si clericus emit vuas & vinum faciat, vt vendat, item lanas vt pannos venditurus efficiat decimæ exactione vendendo vexatur, cum tamen non rem ipsam vt emerit in sua integra forma, sed mutatam vendiderit, vt ex aliquibus legibus, patet [m] quod quidem negotiatio esse non videtur ex prædictis & per consequens, neque clericis interdictum.

[l] Lasarte de decim. vend. c. 59 n. 33.
[m] L. lana 88. de leg. 3 l. 43. ... 9 par. 6.

Pro resolutione autem huius difficultatis duæ proponendæ sunt conclusiones.

Prima conclusio est, toties videtur clericus non negotiator mercatórve quoties sic emerit, vt sit ei materia per propriam suam personam aliquid operandi, atque ita ex opera & industria personæ suæ rem mutatam vendiderit aliquid lucraturus, vel non, veluti si lanam emerit, aut sericum, vt aliquid vestiendi calceandivè causa vtile propriis manibus conficiat, otio non vacaturus, & vt inde labore ac industria manuum suarum licitum lucrum eliciat, prout in religiosissimis fratribus discalceatis Carmelitis videmus quotidiè, quod quam laudabile sit apparet ex his, quæ Soto [n] ex exemplo Diui Pauli [o] adducit. Ad ea inquit, quæ mihi opus erant ministrauerunt manus istæ. Et in hoc casu dubium non est, quin istius modi monachi vendentes sua opera, nec mercatores, nec negotiatores dicantur, quin potius artifices ex prædictis, gaudeántque ideo exemptionis priuilegio. Quod quidem & ad eum casum extendit Soto, [p] quando quis emit mulam, aut æquum rudem, vt cultiorem vendat, nempè quod is negotiari non dicatur, quia verè rem illam, quam emit industria sua mutatam ac meliorem reuendit. Quod valdè notandum est in hac materia ad hoc quod clerici, aut monachi huiusmodi lucro occupati gabellam non soluant etiamsi mulam, & equum, sine fræno & sella vendiderint, quia non tam negotiari, quam artem exercere censentur, quod clericis, & monachis iure communi non est prohibitum.

[n] Soto lib. 6. de iust. qu. 5. ar. 2.
[o] 1. ad Cor. 4. & actu. 2. post c. 20.
[p] Soto li. 6. de iust. q. 2. o. a. 1.

Secunda conclusio. si clericus lanas illas emerit non vt ipse operetur, sed vt impensa sua ex mercenariorum & opificum industria, ac labore pannos efficiat postea vēditurus lucri faciendi causa, emàtque etiam vuas prout quotidie videmus & per famulos, ac personas huic rei aptas in sua apotheca recondat vinum postea venditurus, vt inde aliquid lucrari queat, dubitandum non est quin mercaturam & negotiationem exerceat soluturúsque sit decimam venditionis & alia iura regalia tanquam laicus, quia tunc nulla versatur industria clerici, prout tam eleganter. quam vtiliter tradit ex Petro de Ancharrano Syluester [q] dicens, quod si monasterium emisset venam ferri, vt inde per famulos & personas conductas ferrum colligat, & vendat lucri faciendi causa gabellam, & alia iura regalia erit soluturum: secus verò si per ipsósmet monachos ferrum fieret, quia tunc cum rem mutatam ex industria sua venderent negotiari non dicerentur, & hanc resolutionem sequitur Nauarrus, [r] iuxta quam intelligendum est Consilium Federici [s] de Senis, qui alias, sine prædicta distinctione respondit, præfatum illud monasterium gabellam non debere, & ita reprehendit ipsum Syluester, qui eum vitiosè allegat.

[q] Syl. v. ... nu. 9 n. 21. & 46. ... 57.
[r] Nauar. in manu. ca. 27. n. 125
[s] Federic. consil. 227.

Tertia conclusio, hæc vena ferrea monasterij potest dupliciter considerari, aut enim potest esse talis, vt ferrum ibi renascatur, nempè vt licet inde extrahatur natura ipsa augeatur vena, prout de cæteris fodinis argenti fodinis, vel auri tradit quædam lex [t], & de lapidicinis tradit alia lex [u] & tunc dico quod id quod ex vena asportatur in fructu sit, quasi natum & collectum ex vena iam propria monasterij facta, & hoc casu, siue per monachos, siue per alios ferrum fiat & vendatur nulla gabella sit soluenda, quia generaliter ex fructibus rerum monasterij, vel clerici nullum tributum debetur, cum negotiatio deficiat ex prædictis, & in hoc casu nempe cum ferrum collectum, siue per monachos, siue per

[t] L. fructus, alias l. si ... § si vir in fūdo vindemia. ff solut. mat.
[u] L. si de fundo. locat.

eorum operarios conductos in fructu est rectè procedit Consilium Federici de Senis superius allegatum. Aut talis vena ferri à Monasterio empta eius naturæ est, vt nihil ibi renascatur, sed quod modo est semper in ea fuerit, prout de lapidibus marmoreis tradit quidam textus,[a] & quia quod asportatur in fructu non est, sed potius erat in ipsa vena tempore emptionis à monasterio factæ, ac proinde appareat monasterium vendere, quod re vera emerat, tunc habet locum distinctio Syluestri & Nauarri, de qua in conclusione superiori scilicet, quod si industria monachorum colligatur gabella non debeatur ex reuenditione, si vero per eorum famulos, aut operarios conductos, tunc ad eius solutionem est obligatio.

Ex his infertur primo, quod si monasterium emat fundum plenum fructibus maturis, qui eo tempore pendentes sint & fructus ab eo decerptos vendat gabellam debebit, quia verè vendidit, quod emit lucri faciendi causa atque ideo negotiari intelligitur iuxta superius annotata: fructus enim pendentes pars sunt rei, vt dicitur in iure,[b] & tradit Tiraquellus, qui si tempore venditionis extiterint tanquam pars fundi debentur, vt multis iuribus resoluunt Bartolus[c] Iason, & Doctores communiter quos allegat & sequitur Couarruuias.

Aduertendum tamen, quod si monasterium fundum cum fructibus pendentibus, & maturis emerit non animo reuendendi, sed vt his fruatur, & monachi eos commodant secundum quod definit quidam iuris Consultus[d] quos fructus postea ea accidenti vendiderit, vt quia vtilius sibi esse contingat pretio frui, quam ipsis, gabellam non debet, quia negotiari dici non potest, vt expressè tradit Syluester[e] dicens monasterium non teneri soluere gabellam, si emat in fructum suum, & postea reuendat, quia hoc non est propriè negotiari, quam doctrinam sequitur Nauarrus,[f] Cui sententiæ rectè fauent ea, quæ tradunt Baldus,[g] & Bartolus, & alij quos refert & sequitur Castillo, dicunt enim hi authores, quod si statuto caueatur, vt nemo possit emptum frumentum reuendere, & aliquis emat in ciuitate frumentum, pro victu totius anni, postea autem mutans propositum velit à ciuitate recedere, & sic recessurus frumentum illud vendat in pœnam legis, aut statuti non incidit, quia inspicienda est prima destinatio. Quod intelligitur, quando constat de hoc primo proposito & destinatione, id quod ex qualitate rei & personæ erit iudicandum ex resolutis per Auend. Et pro religiosis est præsumptio, quod non emerint ad reuendendum cum hoc sit negotiari, & quid eorum statui illicitum.

Infertur secundo, quod si monasterium emat oues vaccásque prægnantes, & agnos vitulósque ea his natos vendiderit decimam non debebit gabellario, cum non vendiderit, quod emit, sed quod ex re sua natum est instar fructuum, qui non extarent tempore emptionis rei, sed postea producuntur, vt probat quidam elegans textus,[h] quod alias etiam confirmant iura[i] ponentia differentiam inter agrum plenum fructibus & animal prægnans, quod ibi explicat Bartolus in hunc modum distinguens, quod si monasterium emat fundum cum fructibus pendentibus & iam maturis si reuendat fructus decima debetur, sed si emit sine fructibus, & postea natos colligit & vendit nulla gabella debeatur, sed si prægnantes oues emerit natos fœtus vendens, non tenebitur ad aliquod tributum soluendum, cum dictos fœtus non emerit, cum adhuc non sint nati, neque sint in rerum natura, licet illorum fœtore aliquando, esse intelligantur per interpretationem iuris, prout notant Bartolus,[k] & Doctores & est quidam textus expressus cum his, quæ latè congerit Tiraquellus.

Infertur tertio, quod si monasterium emat gregem & inde fructus collectos, lanam caseum & agnos vendat non teneri ad gabellam soluendam, cum in hoc nulla interueniat negociatio, non enim vendit, quod exemptione acquisiuit, sed potius quod ex re iam sua natum est, vt probat quidam textus[l] elegans.

[a] L. 4. § si vir ff. soluto matrim. fundo.
[b] L. fructus pendentes ff. de rei vind. Tiraq. de retra. lina. gen. § 1. gl. 7 ex n. 30.
[c] L. Iul. § fin. fruct. ff. de actio. empt. Bar. & Iason in l. si filius famil. § fi. ff. de verb. obli. Cou. li. 1 var. c. 15. n. 3. & lib. 3. c. 4. n. 7.
[d] L. in lege cens. ff. de verb. signif.
[e] Sylu. excom. 9. n. 46 in fi.
[f] Nauar. c. 27 n. 118.
[g] Bald. in l. 1. § videamus quæ e. ff. de exerc. act. Bart. in l. ea propter § fi. n. 3. ff. de leg. 1 Castill. ind. l. quæ propter quæ simpra. vsfructus.
[h] L. si prægn. ff. de euict. & l. fi. quod ex ras. ff. ad leg. 1.
[i] L. in lege falsi. 9 vni ff. ad l. falc.
[k] Bart. & Doct. in d. l. in lege Tiraq. in l. si vnquam v. suscepit lib. ex n. 104. C. de reuocan. donat.
[l] L. vacca empt. ff. de euict.

ARTICVLVS IX.

An si aliquis ingrediatur monasterium, & tempore nouitiatus aliqua eius bona vendantur suo nomine regalis decima debeatur.

RESpondeo dicendo Lasarte[m] à Molina tenere partem affirmatiuam scilicet quod gabellario regalis decima debetur, quia non est nouitius verè religiosus cum ad seculum possit redire quando voluerit iuxta notata per Gregorium[n] Lopez, & per Tiraquellum. Quod aut Lasarte est magni aduertisse pro fratribus societatis Iesu, hi enim non vt cæteri religiosi post annum probationis emittunt professionem, sed post multos annos in illa sanctissima religione profitentur iuxta eorum institutum approbatum à Concilio[o] Tridentino, atque ideo fiet, quod si procurator monasterij vendiderit aliqua bona cuiusuis iuuenis eam religionem ingressi, qui neque professus fuerit, neque sacros ordines susceperit regiæ decimæ locum faciat. Hæc dictus auctor, cuius opinionem quo ad nouitios, qui post annum probationis statim tenentur profiteri non condemno, sed quo ad nouitios societatis, qui post bienuium probationis tria vota simplicia emiserunt non admitto, cum ipsi secundum constitutionem Gregorij XIII. sint verè religiosi & donec à societate dimittantur gaudeant omnibus, quæ aliis religiosis concessa sunt, prout in primo tomo[p] latè probauimus, opinio autem Lasarte in hoc casu erit vera, quando ipse nouitius intra biennium probationis præcipit vt aliqua bona eius nomine vendantur.

[m] Lasar. de de im. vend. c. 19. n. 50.
[n] Greg. in l. 7 v. si quan. tit. 7 part. 1. Tiraq. de retract. lig. § 1. gl. 2. ex n. 21.
[o] Sess. 25 de reg. c. 16.
[p] 1. to. q. 2. a. 6.

ARTICVLVS X.

Vtrum hæc decima in casibus in quibus debetur à monasterio & à nouitio possit peti coram iudice seculari.

RESpondeo dicendo, quod si decima debeatur à regularibus, & à monasterio videtur, quod corã iudice seculari possint conueniri, nam clericus secularis tenetur soluere gabellam de rebus ab eis per negotiationem venditis & poterit conueniri coram iudice seculari, quia cum propter negotiationis delictum iure laici cẽseatur & cum à seculari iurisdictione Ecclesia non defẽdat vt dicitur in iure[q] cõmuni & regali, & ita expressè tenet Mexia[r] Pontius qui in suum patrocinium allegat Tiraquellum. At aduertit Lasarte,[s] quod ille cum aliis per eum allegatis loquitur in actione reali quando scilicet clericus conuenitur ratione rei tributariæ, quã possidet, at nos loquimur in actione personali, qua quicunque venditor ad gabellam tenetur ex conditione ex lege, quo casu maior dubitatio est. At ait

prædictus

[q] c. fin. de vit. & honest. cler. l. 7 tit. 18. li. 9.
[r] Mexia de tassa p. amnis ecclesias. § n. 28. Tiraq. de retract. linag. § 3. 2 gl. 1. n. 80.
[s] Lasarte de decim. vend. c. 59. n. 84.

prædictus author, quod adhuc vera est prædicta resolutio, quia sicut talis clericus negotiator iudicatur, vt laicus ad hoc quod regio tributo vexari queat contra generalem prohibitionem iuris, [a] ita talis quoque coram seculari iudice conuenietur, vt benè aduertit Mexia [b] cum his quæ resoluit Petrus Rebuffus, & tradit Boerius. Hæc quantum ad clericum negotiatorem secundum ius resoluta inuenio, quæ an ad monachos & monasteria applicari debeant potest dubitari, qui non solum habent exemptionem communem Ecclesiasticis competentem ne conueniantur coram iudice seculari, sed ratione suorum priuilegiorum habent exemptionem ne ratione contractus, aut delicti coram alijs, quam coram eorum iudicibus regularibus conueniantur, quæ priuilegia, ita sunt roborata, vt iis contrauenientes grauibus pœnis, & censuris afficiantur, prout in secundo tomo [c] latè diximus. Quæ specialis exemptio in hoc casu videtur habere locum, cum ipsi monachi propter delictum negotiationis à solutione gabellæ non sint immunes, de quo delicto per præfata priuilegia alium, quam eorum prælatos non posse cognoscere videtur, sed pro contraria parte facit, quod si coram eorum prælatis à gabellario deberent conueniri decimam difficillimè soluerent, & ipsi non regulariter, sed vt mercatores viuentes à priuilegijs videntur destitui, quæ eis propter eorum paupertatem fuerunt concessa huiusmodi sunt priuilegia eos à tributis & gabellis liberantia. Nec iudex secularis compellens eos ad decimæ solutionem cognoscit de delicto negotiationis, quod commiserunt, vt ipsos puniat & castiget hoc enim minimè gentium ei iura concedunt, hoc enim delictum ad eorum prælatum pertinet, vt ratione eius prælatus possit delinquentes incarcerare & voce actiua, aut passiua priuare, nec iudex secularis potest captis pignoribus eos astringere ad solutionem, vt loquendo de clerico negotiatore resoluit Azeuedo, [d] cum etiam eorum bona sint exempta; vnde existimo ad Nuntium apostolicum esse recurrendum, qui cum sit legatus à latere super exemptos & eorum bona habet potestatem. Aduertendum tamen quod monachorum negotiatio non est aliquando, ita illicita, vt necesse sit eam prohibere, & eam exercentes castigare, videmus enim in religiosissimis conuentibus multis aquis abundantibus molendina ad conficiendum papyrum construi & multitudine pannorum empta magnam quantitatem quotannis papyri fieri per famulos & operarios à dictis religiosis conductos, quæ quantitas venditur, in quo negotiatio, vt patet interuenit, siquidem mutata pannorum forma industria operariorum fit papyrus, quæ negotiatio à nemine, vt audio reprobatur, & dubito an ipsa monasteria prædictam quantitatem papyri vendentia ad solutionem huius decimæ obligentur licet papyrum industria mercenariorum confectam vendant & tali venditione lucrum maximum reportent, nam si propter necessitatem monasteria præfatam habent negotiationem, quia sine ea non habent sufficienter, vnde fratres viuant non tenentur ad huius decimæ solutionem ex his quæ resoluit Lasarte, [e] & vniuersaliter existimo omnia monasteria negotiantia penuria laborare propter quam huiusmodi negotiationibus aliquando implicantur, qua de causa à solutione decimæ videtur, quod possunt excusari.

* * *

[a] ca. quamuis decens. li. 6.
[b] Mexia vbi sup. Rebuff. ad ll. gal. 2 to. de monet. immunitat. vend. glos. 13 Boer decis. 246 n. 4.
[c] 2. to. q. 21.
[d] Azeu. in l. 11. ti. 3 li. 1. recop.
[e] Lasarte. de decim. vend. c. 29 n. 78.

ARTICVLVS XI.

Vtrum fratres tertij ordinis Beati Patris Nostri Francisci teneantur ex rebus ab eis venditis soluere gabellam.

RESpondeo dicendo hunc articulum videri iam decisum ex his, quæ latè diximus supra [f] de tertiariis agentes, circa cuius resolutionem habemus legem [g] regiam per quam legem statuitur, quod si priuatam vitam agunt cum vxoribus & maritis, & bonis suis, vt laici iudicentur, prout tradunt Cardinalis [h] & Petrus de Ancharrano, Sarmiento, Gregorius Lopez, & Didacus Perez: secus autem si in communitate viuant, prout plura tertiariorum & tertiariarum hodie videmus monasteria, in quibus religiosè secundum regulam à sede Apostolica approbatam viuitur, prout in superioribus latè probauimus, hi enim vt verè religiosi ab his tributis sunt immunes.

Quantum autem ad mulieres tertiarias virginalem, vel vidualem castitatem vouentes, huic tributo obnoxias esse credo cum non sint religiosæ: sicut etiam Eremitas minimè exemptos ab hac lege credo. Licet enim ipsi Episcopo sint subiecti, vt tenet quædam Glossa [i] quam sequitur Bartolus & Angelus, & per consequens priuilegio clericorum gaudere debent, vt ait alia Glossa, [k] & latissimè resoluit Nicolaus Boerius, hi tamen Eremitæ, quos apud nos videmus proculdubio iure laicorum sunt censendi, quia non ita purè, & verè solitariam vitam agunt, vt sacri canones [l] requirunt, quin potius sicut laici nati sunt ita laici perseuerant, cum neque ordinem habeant clericalem, neque religionem approbatam profiteantur, quod ita tenuit Franciscus de Zabarè, & alij quos refert & sequitur Aufrerius. [m] Abbas & alij relati per Boerium, & ita non est dubium quin si isti tales Eremitæ aliquid vendiderint regali decimæ subijciantur, nec in eis habeat locum priuilegium, quod alijs per leges [n] huius Regni conceditur.

[f] Supr. hoc tom. q.
[g] L. 19 ti. 4. li. 4 vt qui est bo. Lo. tit. 14. li. 9 recop.
[h] Card. in c. 1. Clem. cum ex eo de sen. excommu. col. 2. & ibi Anchar. Sarm. de red. eccl. in des. eius libelli. 1 pa. monit. 56 n. 4. Gregor. vol. 5. gl. tit. 2. pa. 1. Peres in l. 1. tit. 17. lib. 1. pa. 1. 93. lib. 1.
[i] Gloss. in l. 2. C. non possunt & ibi Bart. Angel. de immunit. eccl.
[k] Gloss. in ca. qui verè in verb. ad q. 1. Boer. in tract. de vit. & stat. Eremit. n. 13.
[l] c. qui verè.
[m] Aufreri in quæst. Tolos. 8. Boer. vbi supr. n. 14.
[n] L. 6. tit. 18. li. 9. recop.

ARTICVLVS XII.

Vtrum fratres ordinum militiarum teneantur ex rebus ab eis venditis soluere gabellam.

RESpondeo dicendo, hanc quæstionem ex alia dependere, an scilicet dicti fratres ordinum militiarum nempe D. Iacobi Alcantaræ Calatrauæ, quos vulgus commendatarios appellat sint Ecclesiasticæ & religiosæ personæ, prout de fratribus Diui Ioannis tradit Dueñas, [o] de hac quæstione iam egimus in primo tomo [p] duas contrarias opiniones allegantes, primam non esse personas regulares, quam tenet Sarmiento [q] contrariam autem esse verè religiosos resoluit, & latè disputat Menchaca, [r] & ordinis Diui Iacobi alumnus licentiatus Didacus à Mora, in tractatu istius ordinis, satis doctè & curiosè hanc tutatur opinionem, propter quæ fortassis, & ad omnes difficultates dirimendas media sententia admissa est à Christianissimo Rege Hispaniarum Philippo Secundo, qui voluit hos fratres immunes esse in omnibus fructibus suarum commendatarum, secus verò in patrimonialibus & rebus aliundè quæsitis, vt constat ex quadam lege [s] nouæ recopilationis

[o] Dueñas regu. 100. n. 5.
[p] 1. to. q. 1. a. 6.
[q] Sarm. de defens. libel. de red. eb eccl. 1. pa. monit. 55.
[r] Menc. lib. 3. quæst. illust. c. 105. n. 65.
[s] L. 9 tit. 18. li. 9 recop.

[a] Lasar. de decim. vend. ca. 19 n. 92.

quæ in praxi seruatur, prout Lasarte à Molina affirmat.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum immunes sint hi qui à monasteriis aliquid emerint à decimæ solutione si illud vendiderint.

RESpondeo dicendo, quod non sunt immunes ab huius decimæ solutione hi qui à clericis Ecclesiis, aut monasteriis aliquid emerint, si postea illud vendant, ita tradit Tiraquellus, [b] & additio Baptistæ à Villalobos, & rectè resoluit Boetius dicens, quod si res aliqua vendatur ab Ecclesia non ideo transit libera ad emptorem quo minus reuenditorus gabellam debeat, & ad hoc quoddam iuris [c] Consulti decretum tradunt Syluester, & Montaluus. Cuius resolutionis ea est ratio, quia hæc gabella reuenditionis non soluitur ex contractu inito cum Ecclesia, aut clerico sed ex contractu distincto postea per emptorem celebrato cum alia tertia persona, ex quo nulla ratio impedit quin gabella debeatur & peti possit, ex eleganti distinctione Baldi, de qua infra.

[b] Tiraq. de retract. lign. §. 1. gl. 11. n. 12. addit. & ipsi à Villal. in thesa. commun. opin. lib. 15 n. 1 Boer. decis. 2. 13. n. 19.

[c] L. licitè § fin ff. de publ. Sylu. v. gabella ... Montal. ... in fin. gl. ... par. 5.

Quod procedit etiamsi ipsi postea reuendant Ecclesiæ, aut Monasterio: priuilegium enim quo Ecclesiastici & regulares à decimæ solutione liberantur, ita intelligendum est, vt non, quemadmodum Ecclesia & monasterium immunes sunt, ita & hi qui eisdem vendiderint immunes fiant: quinimo regali decimæ subiiciuntur nisi aliud priuilegium habeant sicut cæteri venditores: quia non propterea quod carius inde clerici & monasteria emant ab istis venditoribus propter onus gabellæ pluris ex eo vendentibus iuxta illud, quod ex Æmilio Ferretto, in annotationibus ad Cornelium Tacitum, [d] fieri debet, quo minus venditores iuri regale ius pendant, sicut & portorium & pedagium soluunt, ac cætera iura regalia mercibus imposita quamuis clericis & Monasteriis, sicut & laicis vendendæ sint. Nec istud dici potest contra libertatem Ecclesiasticam esse, siquidem circa res laicorum, & eorum contractus versatur, quamuis inde damnum aliquod Ecclesiasticis personis, & monasteriis prouenire videatur, prout articulo septimo huius quæstionis dictum est.

[d] Tacit. li. 13. annal. n. 14.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum laicus vendens rem communem cum monasterio teneatur ad huius decimæ solutionem.

RESpondeo dicendo, quod qui simul cum Monasterio, aut alia exempta persona vno pretio rem vendiderit, quæ sit vtriusque communis à gabella non excusabitur, nam licèt eo modo contracta venditio indiuidua sit, iuxta quandam legem [e] decima tamen rectè diuiditur iuxta pretii partem, quæ laici portionem in ea re communi vendita tangere videatur, & sic exigetur à laico & non à monasterio iuxta ea, quæ contra Hippolytum [f] resoluit Couarruuias. Et confirmatur ex quadam lege [g] recopilationis, *alli, por lo que à ellos toca y puede tocar*, vbi rem meam cum re clerici permutauero, quamuis vnicum negotium est ex sola parte clerici immunitas Ecclesiastica locum habet: cæterum ego ex mea parte gabellam debeo, nec excusor socii priuilegio, vt tradit Federicus de Senis.

[e] L. quod. ff. vnd. ff. de in. de colundis.

[f] Hippol. sing. ... Couar. in ... § 1. ... 36 ... Rubr. ... 1 li. 3. ... 48

[g] L. 16 tit. 18. li. 9 recop.

[h] Feder. consil. ... questio talis ... quidam ... pen.

ARTICVLVS XV.

Vtrum regulares teneantur ad soluendum subsidium, quod vocatur escusado.

RESpondeo dicendo, circa hoc quandam obtinuisse Reges Hispaniarum à Sede Apostolica concessionem, & inter alias concessionem Pii V. Pontificis maximi in medium adducam.

Pius Papa V. Ad futuram rei memoriam.

Sanè alias nos cum acceperimus charissimum in Christo filium nostrum Philippum Hispaniarum Regem Catholicum ad prouincias Flandriæ hæresi infectas veneno huiusmodi liberandas liberatásque conseruandas de proximo. Ac hæc de re decreuisse etiam eius validissimum exercitum ignorum, & pedestrium versus prouincias præfatas iter fecisse. Nos attendentes maximè necessarium & vtile esse, pro extirpatione hæresum huiusmodi, nedum in prædictis, verum etiam in aliis prouinciis, quod exercitus præfati prædicti Regis & ipsi eo proficiscerentur, ipsúmque Philippum Regem in expeditione huiusmodi hac pro tuitione religionis Christianæ contra immanissimum Turcarum tyrannum, maximos & innumerabiles sumptus de necessitate facere oportere, & cum propter maximos sumptus præclaræ memoriæ Carolum Quintum Romanorum Imperatorem ipsius Philippi Regis, genitorem, ac ipsum Philippum Regem, pro conseruatione & defensione dictæ religionis Christianæ hactenus factos eius erarium penitus consumptum esse crederemus dignum & æquum forè censuerimus eidem Philippo Regi per venerabilem fratrem Ioannem Baptistam Archiepiscopum Rosanen, modernum & pro tempore existentem in regione Hispaniarum Nuntium nostrum, aut aliam, seu alias personas Ecclesiasticas, ab eodem Nuntio deputandam, seu deputandas. Vnam domum post duas, quæ vberiores & opulentiores decimas habuissent, quam maluisset, in qualibet parrochia seculari quam cuiusuis ordinis regulari ex vniuersis parrochiis in Regnis Dominiis Hispaniarum, & insulis eidem Regno adiacentibus consistentibus nominandi & eligendi, & ab ipsa domo, illiúsque domino seu dominis ac habitatore, seu habitatoribus decimas tritici, hordei, vini, agnorum, lanæ, olei, casei, & aliorum quorumcunque fructuum, & rerum ex quibus decima tam de iure, quam de consuetudine, quam de priuilegio solui & dari consueuissent & deberentur petendi & infracto modo exigendi, & leuandi, ac recuperandi liberam & omnimodam potestatem, & plenam facultatem ad quinquennium concessimus, dedimus & largiti fuimus. Necnon decimas huiusmodi ab illis qui hactenus illas percepissent & leuauissent ad dictum quinquennium abdicauimus & separauimus, illásque, per eundem Nuntium seu personas Ecclesiasticas huiusmodi ab eodem Nuntio deputandas exigendas, leuandas, & recuperandas, ipsique Philippo Regi seu eius pro tempore ad hoc deputatis ministris cum effectu tradendas & consignandas ad simile quinquennium applicauimus & appropriauimus, ac gratiose donauimus & concessimus.

Necnon domino seu dominis, ac habitatori seu habitatoribus domorum huiusmodi in qualibet parrochia, vt præfertur nominandam, seu eligendam etiamsi parrochia huiusmodi alicui seculari, seu cuiusuis ordinis regulari monasterio, ac prioratui, seu conuentui, seu capitulo, seu collegio, aut pio, seu quocumque alio loco perpetuo annexa vnita & incorporata existat, ac etiamsi metropolitana aut cathedralis seu collegiata Ecclesia fuerit, aut eidem Philippo Regi mediante Nuntio, seu personis Ecclesiasticis ab eo deputatis præfatas decimas huiusmodi sine aliqua contradictione & exemptione tradere & soluere deberent præcipimus, & mandamus.

Nec

Necnō Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Abbatissis, prioribus, ac prioriſsis ſæcularibus, & quorūuis ordinū regularibus, dignitatibus, capitulis, conuentibus, & vniuerſitatibus, rectoribus beneficiatis collegiis, ac aliis quibuſcūque cuiuſcunque qualitatis, gradus, ordinis, dignitatis, præeminentiæ, & conditionis fuerint, qui decimas huiuſmodi perſonis eidem Philippo Regi, vt præfertur donatas & conceſſas quouis titulo, modo iure formis, & cauſa percipere exigere & leuare ſoliti fuiſſent, vt eundem Philippum Regem Nuntiumque, & perſonas huiuſmodi in exactione & recuperatione decimarum præfatarum impedire, aut illas à domino, ſeu dominis & habitatore, ſeu habitatoribus domus huiuſmodi petere & exigere auderent, ſeu præſumerent ſub ſententiis, cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis eo ipſo ſi contra feciſſent incurrendis inhibuimus atque mandauimus, prout in dictis literis plenius continetur.

Cum autem ſicut nuper accepimus literæ noſtræ præfatæ executioni debitæ adhuc mandatæ non fuerint, & ſi modo demandarentur, hoc non ſine maximo damno ipſius parrochiæ obtinentium, qui retro ac tantorum annorum decimas in vſus ſibi bene viſos conuerterunt fieri poſſet, & cum poſt modum etiam aliis perturbationibus, & periculis reipublicæ Chriſtianæ nouum & graue etiam periculum ex inuaſione Turcarum tyranni in inſulam Cypri, aliaſque terras & loca Chriſtianorum acceſſerit, & præterea noſtris adhortationibus, & monitionibus idem Philippus Rex, dilecti filii nobiles viri dux & ſenatus Venetus nobiſcum aduerſus eundem Turcarum tyrannum fœdus inierit, cumque ipſius Philippi Regis ærarium adeo opibus exhauſtum eſſe acceperimus, & credamus vt pro tantarum expenſarum onere ſatisfacere nullo modo queat. Nos licet ab initio Pontificatus noſtri nihil æquè cupiuerimus, quam quaſlibet perſonas præſertim Eccleſiaſticas ab omni onerum ſolo inter inuentes præſeruare, vt tamen calamitatibus & neceſſitatibus impliciti, cum illis ſatisfacere nequeamus religiones ſubuentione, qua poſſumus ratione ſubuenire decreuimus, ac tum eorundem beneficiorum commoditati, quam ipſius regis ſubuentioni commode conſulere volentes, literas præfatas cum omnibus & ſingulis in eis contentis clauſulis exceptis infra ſcriptis limitationibus, & declarationibus, ac in illis expreſſum quinquennium, non ab illarum data vel conceſſione, ſed à præſentium in ſingulis regnis & locis præfatis reſpectiue publicatione, vel illarum vſu incipere ſuique, computari debere volumus, ita vt Philippus Rex illis omnibus per integrū quinquennium à publicatione, vel vſu huiuſmodi vt præfertur computandum gaudeat, & gaudere debeat, ius vero eligendi vnam poſt duas, quæ vberiores & opulentiores habebant decimas, non ad primam poſt duas domos, ſed ad primam quam ſemel elegerint tantum referri, eidemque Philippo Regi primam decimam huiuſmodi concedimus, illamque per modernum & pro tempore exiſtentem Nuntium, vel perſonas ab eo deputandas exigendam ſibi conſignari præcipimus & mandamus ſine tamen ſedis & Cameræ Apoſtolicæ præiudicio quo ad fructus ſedium vacantium, ac ſine præiudicio quarumcunque, decimarum quouis iure debitarum ordini, & militibus S. Ioannis Ieroſolymitani.

Inſuper quoque quoniam facile dubitari poſſet quamuis percipiendi decimam in parrochialibus Eccleſiis prædictis conceſſum eſt, an ſub eo nomine comprehendantur illæ Eccleſiæ ſuffraganeæ ſeu eis annexæ, quæ etiam ſuos habent colonos quibus miniſtrantur ſacramenta à matricibus Eccleſiis, vel in quibus adſunt clerici à matrice deputati, qui illa adminiſtrant. Nos niſi Eccleſiæ annexæ & ſuffraganeæ huiuſmodi decimas diſtinctas à matricibus habeant, quæ propriis & perpetuis dictarum Eccleſiarum ſuffraganearū rectoribus debeantur, illas in dicta noſtra conceſſione comprehendi volumus.

Vbi vero ea viget conſuetudo, vt plurium Eccleſiarum parrochialium decimæ in vnum redactæ acervum poſtea per illarum rectores ſingulis annis diuidantur, dummodo ſingulæ parrochiales huiuſmodi diſtinctos habeant parrochianos, à ſingulis parrochialibus Eccleſiis huiuſmodi ſingulam præfatam decimam huiuſmodi eidem Philippo Regi competere, & perſolui debere volumus.

Pro decimis verò quæ Eccleſiis ruralibus, quæ aliquando parrochiales fuerunt ſoluuntur ab his qui aliis parrochiis ſubſunt, quamuis aliis parrochiis, quibus ſubſunt decimas illis debitas aliorum bonorum ſuorum ratione perſoluerint etiam volumus eidem Philippo Regi primam decimam prædictam deberi, eiúſque illam per eundem Nuntium aut ab eo deputandos, vt præfertur exigendi competere.

Poſtremo vero eidem & pro tempore exiſtenti Nuntio venerabilem Fratrem Bernardum Freſneda Epiſcopum Concheuſem, adiungimus & mandamus quatenus ipſi per ſe, vel alium ſeu alios eaſdem præſentes literas, & in eis contenta quæcumque vbi & quando opus fuerit ſolenniter prædicando ipſi Philippo Regi in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes faciant authoritate noſtra præfatas literas, & in eis contenta huiuſmodi per Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, & omnes, alios ſupradictos firmiter obſeruari non permittentes dictum Philippum Regem, de ſuper à quoquam quomodolibet indebite impediri, aut moleſtari.

Contradictores quoslibet & rebelles per pecuniarias arbitrio ſuo imponendas moderandas applicandas pœnas decimam in ſubſidium per ſententias, & cenſuras Eccleſiaſticas aliaque opportuna iuris remedia appellatione poſtpoſita compeſcendo, ac cenſuras, & pœnas ipſas etiam iteratis vicibus aggrauando inuocato etiam ad hoc ſi opus fuerit auxilio brachii ſecularis ſuper quibus necnon contradictores, & recuſantes, & alias præmiſſorum occaſione eis aut dictis etiam prædictum publicum conſtituto eis ſummarie, & extra iudicialiter, de non tuto ac eas citandi, illiſque à quibuſuis iudicibus, & aliis perſonis quibus dicta occaſione interdicant etiam ſub ſententiis cenſuris & pœnis, etiam per edicta ſimiliter inhibendi dicta autem per eaſdem præſentes amotam & liberam licentiam & facultatem damus & concedimus non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, & omnibus illis, quæ in dictis literis voluimus non obſtare.

Volumus autem quod præſentium tranſumptis, &c. Dat. Romæ die 21. Maij anno Domini 1551. Pontificatus noſtri anno ſexto.

Circa quam conceſſionem eſt notandum quod religioſi & religioſæ habentes redditus decimales tenentur contribuere pro rata ſecundum concordiam factam, licet enim ſint religioſi, & religioſæ exempti à decimarum ſolutione per priuilegia ipſis conceſſa, de quibus in ſecundo tomo latè egimus, non tamen per eadem priuilegia ab onere eximuntur. Papa enim non aufert ab eis in hac conceſſione vt non ſint obligati ſoluere decimam etiam de noualibus ordinario, at ait quod ſicut ordinarij & beneficiati decimas percipientes tenentur vnum parrochianum de qualibet parrochia liberum electū, pro hoc ſubſidio relinquere, ita etiam regulares habentes redditus decimales ad ſimilem contributionem pro rata obligantur, & ad ſolutionem per cenſuras Eccleſiaſticas à iudicibus delegatis poſſunt compelli, & de facto compelluntur.

Notandum etiam eſt, quod hæc exactio conceſſa in præfata bulla non debetur niſi ex redditibus decimalibus, non autem ex aliis redditibus Eccleſiaſticis, vt procuratores ordinum militarium Diui Iacobi de la Spatha, Calatrauæ, & Alcantaræ ſententia difinitiua obtinuerunt cuius tenorem in pręſentiarum referre decreui. Et aduertendum quod de decimis quouis iure debitis ordini & militibus Sancti Ioannis Hieroſolymitani, hæc ex actio non debetur, vt patet ex bulla, ibi ac ſine præiudicio quarumcunque decimarum quouis iure debitarum & ordini militibus Sancti Ioannis Hieroſolymitani.

Sentencia de reuista.

En la villa de Madrid à veynte y ocho dias del mes de Henero de mil y quinientos y nouenta y cinco annos, el señor Licenciado Don Francisco de Auila Arcediano de la Sancta Yglesia de Toledo del consejo de su Magestad, de la Sancta y general Inquisicion, Commissario general Apostolico de la Sancta Cruz à la subsidio y escusado, auiendo visto el pleyto que es entre los procuradores generales de las ordenes militares de Santiago, Calatraua, y Alcantara de la vna parte, y de la otra el estado Ecclesiastico de estos Reynos Corona de Castilla, y sus procuradores en sus nombres, dixo que sin embargo de la supplicacion interpuesta por las dichas partes, deuia confirmar y confirmo el auto en esta causa, dado y pronunciado en veynte y ocho dias del mes de Iulio, del anno passado de nouenta y quatro, por el qual mãdo dar prouision para que el dicho estado Ecclesiastico, en los repartimientos que del escusado, que de aqui adelante se hiziesse à las dichas tres ordenes y cada vna de ellas sea solamente auida consideracion al valor de sus bienes decimales, y primiciales tassandolos con la misma forma, y segun estan valorados y tassados, y se valorassen y tassassẽ las de mas rẽtas decimales y primiciales de las demas Iglesias destos Reynos, y que el dicho escusado no se repartiesse, ni cobrasse de las demas rentas bienes y haziendas, que las dichas tres ordenes, y cada vna dellas fuera de las dichas decimales, y primiciales tienen, y posseen, y en quanto à lo que las dichas ordenes pidẽ que el dicho estado Ecclesiastico les bueluа todo lo que hasta agora se ha cobrado dellas, y lleuado de lo escusado de mas del valor de las dichas rentas decimales, y primiciales por las otras rentas so lo denego, y de lo cerca de esto pedido absoluio al dicho estado Ecclesiastico, y le dio por libre, y puso las dichas ordenes, sobre ello puso perpetuo silencio, y ansi mismo mando dar prouision à la parte de los procuradores generales de las dichas tres ordenes, para que el dicho estado Ecclesiastico, de aqui adelante en la congregacion general, si alli se viniesse de tratar del repartimiento del subsidio y escusado, o en otra qualquier congregacion y iunta donde se tratasse del dicho repartimiento con las personas que para lo hazer sennalare admitta las que por las dichas tres ordenes fuessen nombradas peraque iunta mente con las demas se halassen presentes al hazer de los dichos repartimiẽtos, y vean lo que se les reparte, y alleguen lo que acerca de ello a su derecho conuiniesse segun que en el dicho acto se cõtiene, y ansi lo pronuncio y mando sin costas, el Licenciado Don Francisco de Auila.

Por manera que esta sentencia de reuista es confirmatoria, sin quitar ni añadir de la de vista de veynte y ocho de Iulio nouenta y quatro.

La executoria tendra quarenta hojas, y es su fecha en Madrid à veynte y nueue de Agosto mil y quiniẽtos y nouenta y cinco, y firmada del Licenciado Don Francisco de Auila, y refrendada de Ioannes de la Rumbide.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum moniales soluere decimas de prædiis suis teneantur.

RESpondeo dicendo, hunc articulum à nobis in præsentiarum proponi, non quia de eo non sit actum in secundo tomo [a] in quo de decimis priuilegia concernentia religiosos, & religiosas inulta adduximus, & in eo diximus præfatas moniales minime ad solutionem decimarum obligari, quando ad earum substitutionem redditus sufficientes non habent, quod non solum priuilegio, sed etiam ratione verum esse demonstrauimus, sed quia ipsa substantia congrua arbitrio boni viri decidenda relicta erat, & super huius arbitrio quot capita int erant sententiæ ideo vt taxa congrua huic rei apponeretur, ad sedem Apostolicam fuit ex parte monialium recursum, vt patet ex bulla Gregorij XIII. cuius tenorem in hoc loco proponere decreui. Qui summus Pontifex huic arbitrio finem imposuit.

[a] a 2. to. q. 44. ar. 5.

Gregorius Papa XIII. seruus seruorum Dei ad futuram rei memoriam.

Pastoralis officij cura, quam disponente domino licet immeriti gerimus nos propensius admonet, vt ad ea quæ sacrarum virginum sub voluntaria paupertatis habitu altissimo sua vota persoluentium necessitatibus occurritur solicitis studiis intendamus, & ea que per prædecessores nostros concessa comperimus etiam nostri muniminis soliditate roboremus, illáque augeamus, & ampliemus, prout temporum conditione inspecta conspicimus in domino salubriter expedire: olim siquidem felicis recordationis Sixtus Papa IIII. prædecessor noster inter alia statuerat & ordinauerat quod pro tempore existentes Abbatissæ, vel moniales monasteriorum ordinis Sancta Claræ sub cura pro tempore existentes generalis ministri, aliorúmque officialium ordinis fratrum minorum vbilibet constitutorum, de quibus terris & possessionibus ad eas pertinẽtibus & spectãtibus, decimas primitias & census, non tamen Apostolica authoritate impositas alicui personæ soluere minime tenerentur. Et Piæ memoriæ Leo Decimus etiam prædecessor noster omnia, & singula priuilegia, gratias prærogatiuas exemptiones, & indulta eisdem Monialibus Sancti Damiani & Minorissarum monasteriorum Sancta Clara huiusmodi per quoscumque Romanos Pontifices, & præsertim recolendæ memoriæ Eugenium etiam quartum, Nicolaum similiter quartum, Bonifacium octauum, Ioannem vigesimum secundum, Clementem Tertium, Alexandrum quintum, & Benedictum secundum similiter prædecessores nostros respectiue concessas, & concessa ad Abbatissas seu matres moniales, vel sorores tertia Regula Sancti Francisci de pœnitentia nuncupatas, in communi viuentes extendi & applicari voluerat, & successiue ad preces tunc Abbatissarum & Monialium dicti ordinis Sancta Clare sub cura fratrum minorum regularis obseruantia degentiũ prædicti Sixti prædecessoris statutum & ordinationem huiusmodi innouauerat, confirmauerat & approbauerat. Ac deinde cum idem Leo Decimus prædecessor ad supplicationẽ etiam Abulensis, & Segouiensis, aliarúmque Cathedralium & Metropolitanarum, & Collegiatarum, Capitulorum necnon rectorum parochialium ecclesiarum Castellæ & Legionensis Regnorum iura in dictis decimis, & primitiis, vel ad illas se habere prætendentium ex certis tunc expressis causis concessiones & indulta huiusmodi ad vitam & dispositionẽ iuris communis reduxisset seu reduci mandasset. Pro parte tunc ministri generalis dicti ordinis fratrum minorum regularis obseruantiæ sanctæ memoriæ Clementi Papæ Septimo etiã prædecessori nostro exposito quod non nulla Abbatissa & moniales monasteriorũ S. Claræ Annuntiationis & Conceptionis ordinũ, & in communi viuentes tertia regula Sancti Francisci huiusmodi adeo erant pauperes quod de redditibus & prouentibus ipsorum monasteriorum & locorum nullo modo sustentare poterant. Idem Clemens prædecessor ad supplicationem prædicti ministri generalis dicti Leonis prædecessoris voluntatem concessionem & indultum priora huiusmodi approbando, innouando, illáque potiori pro cautela de nouo concedendo statuerat & ordinauerat, quod perpetuis futuris temporibus Abbatissa moniales, & sorores, ac monasteria & loca huiusmodi si ex eorum bonis pro earum sustentatione sufficientes redditus non haberent, decimas, ac primitias, taxas vel collectas seu exactiones alicui soluere minime tenerentur. Deinde ad recolendæ memoriæ

Pauli

Pauli Papae etiam tertij similiter praedecessoris nostri notitiam deducto quod praedicti Archiepiscopi, episcopi, capitula, rectores, beneficiati, & aliae personae, necnon earundem Ecclesiarum fabricae, ac pro illis agentes, literis Clementis praedecessoris huiusmodi parere recusabant, ipsasque Abbatissas, moniales, & sorores earundemque monasteria & loca indifferenter super solutione decimarum, & primitiarum praedictarum multipliciter vexare non desinebant contra privilegia & literas huiusmodi, quatenus usu recepta & observata temere & de facto veniendo idem Paulus praedecessor cupiens vexationibus praedictis obviare eiusdem Clementis praedecessoris literas praedictas motu proprio & ex certa scientia per quasdam innovauit, confirmauit & approbauit, illaque de novo concessit. Successiue eiusdem Pauli praedecessoris pro parte tunc Episcopi & dictorum filiorum capituli Salmantini asserentium sibi per literas Clementis praedecessoris, aliaque privilegia & indulta, eisdem Abbatissis, monialibus, & sororibus, earumque monasteriis & locis concessa huiusmodi ius quaesitum tolli, quodque Abbatissae moniales, & sorores huiusmodi licet adeo divitiis abundarent, quod decimas & primitias praedictas soluere commode valerent, nihilominus ab illarum solutione occasione conficta, & simulata paupertatis indebite se subtrahebant exposito idem Paulus praedecessor nulla prorsus de innovatione, confirmatione, approbatione, & concessione ultimo dictis mentione habita, praedicti Leonis praedecessoris posteriores literas praedictas privilegia & indulta huiusmodi ad ius commune ut praefertur reducendo, & in illis contenta quaecunque iuxta illarum continentiam & tenorem per alias suas literas in forma brevis observari mandauit, perinde ac si litera Clementis praedecessoris huiusmodi non emanassent. Postremo per eundem Paulum praedecessorem, accepto quod licet secunda dicta litera eiusdem, occasione divitiarum quibus nonnullas Abbatissas & praedictas moniales abundare asserebatur, ut praefertur obtenta ad illas quae congruam ex earum redditibus non haberent sustentationem extendi non deberent, a nonnullis tamen asserebatur, per easdem secundo dictas literas, quae simpliciter & indistincte innovationem, confirmationem & approbationem ultimo dictarum literarum Leonis praedecessoris perinde ac si Clementis praedecessoris litera huiusmodi non emanassent, continerent, fuisse & esse ipsius Clementis praedecessoris literis huiusmodi sufficienter derogatum, dictus Paulus praedecessor ad tollendum omne dubium, quod de caetero inter Abbatissas, & moniales ac episcopos capitula, Rectores, ac fabricas, & personas huiusmodi oriri contingeret motu & scientia similibus, ac de apostolicae potestatis plenitudine per alias suas literas voluit, statuit, & ordinauit quod Abbatissae, moniales, & sorores ordinis Sanctae Clarae de observantia nuncupatae in communi viventes praedictae in eisdem regnis existentes, necnon domini, monasteria, loca, possessiones, & alia quaecunque bona mobilia & immobilia si ex earum redditibus congruam non haberent sustentationem taxanda videlicet pro unaquaque moniali ad sexdecim ducatos auri de camera a solutione & praestatione decimarum, & primitiarum praedictarum iuxta eiusdem Clementis praedecessoris literarum praedictarum essent & esse deberent prorsus & omnino exempta, & immunes, nec desuper a quoquam molestari, vexari, vel perturbari possent. Quodque eiusdem Pauli praedecessoris secundo dicta litera abbatissae, moniales, & sorores ex suorum monasteriorum redditibus congruam sustentationem ultra summam dictorum sexdecim ducatorum pro earum qualibet habentes duntaxat comprehenderet, prout in singulis literis praedictis plenius continetur. Cum autem sicut dilectus filius Hieronymus Gusman ordinis fratrum minorum de observantia nuncupati sacrae Theologiae professor commissarius generalis dicti ordinis ultra mentos nobis nuper exposuit dicti sexdecim ducati pro unius monialis victu & vestitu, aliisque necessitatibus, nullatenus sufficiant: idem Hieronymus commissarius nobis humiliter supplicauit, ut in praemissis opportune prouidere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur literarum singularum praedictarum necnon litium & causarum si quas supra dictis decimis & primitiis inter Archiepiscopos & Episcopos capitula rectores sua interesse putantes. necnon Abbatissas moniales & sorores huiusmodi, vel ipsorum aliquos in Romana Curia, vel extra eam coram quibusuis iudicibus etiam dicti palatij auditoribus seu loca tenentibus, ac aliis personis, & in quibusuis instantiis pendeant status nominaque & cognomina iudicum & colitigantium, aliorumque necessariorum exprimendorum qualitates & circumstantias praesentibus pro sufficienter expressis habentes huiusmodi supplicationibus inclinati dictos sexdecim ducatos, ad viginti quinque ducatos similes annuatim pro qualibet moniali authoritate apostolica tenore praesentium extendimus, & amplificamus, in reliquis autem omnibus omnes praedecessorum nostrorum praedictorum praesertim Pauli Tertij literas in suo robore permane volumus statuimus, ordinamus & decernimus, sicque per auditores praedictos, aut alios iudices quoscunque tam in dicta curia quam extra illam in quibusuis instantiis iudicari diffiniri & interpretari debere, sublata eis quauis aliter iudicandi, definiendi & interpretandi facultate & authoritate irritum quoque & inane quicquid secus super his à quoquam quauis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari decernimus. Et nihilominus omnibus & singulis Episcopis Archiepiscopis vicariis & quibusuis aliis ad decimarum & primitiarum huiusmodi deputatis, & pro tempore deputandis exactionem in virtute sanctae obedientiae districtius inhibemus, ne Abbatissas, sorores, & moniales, domos, ac monasteria, ac loca praedicta vigore quarumcunque literarum a nobis, vel a sede praedicta pro tempore emanandarum etiam si in eis caueatur expresse quod ad quaeuis exempta vel non exempta loca & monasteria se extendant, cuiuscunque tenoris existant ipsius sedis facultate concessa nisi de indultis huiusmodi, eiusque toto tenore, ac de dictis ordinibus, & nomine Cardinalis, cui dictorum ordinum cura gubernatio & protectio pro tempore concessa fuerint plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes fecerint mentionem ad soluendum decimas & primitias huiusmodi contra praesentium tenorem quouis modo cogere, aut compellere, seu alias molestare, vel inquietare praesumant. Quo circa uniuersis & singulis venerabilibus fratribus Archiepiscopis, Episcopis, & dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Praepositis, Decanis, Archidiaconis, & aliis personis in dignitate ecclesiastica constitutis, ac Metropolitanarum, & aliarum cathedralium ecclesiarum canonicis, necnon eorundem Archiepiscoporum & Episcoporum officialibus ubilibet constitutis per easdem praesentes mandamus, quatenus ipsi vel duo, aut unus vestrum per se & alium, siue alios eisdem Abbatissis, monialibus, & sororibus in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes faciant praesentes literas, & in eis contenta quaecunque quoties desuper fuerint requisiti inuiolabiliter obseruari, non permittentes easdem Abbatissas, moniales, & sorores huiusmodi contra praesentium tenorem quomodolibet molestari, vexari, vel perturbari, contradictores per censuras Ecclesiasticas, & alia opportuna iuris remedia appellatione postposita compescendo & legitimis super his habendis seruatis processibus censuras praedictas contra inobedientes quoslibet & rebelles declarando, ac iteratis vicibus aggrauando, interdictumque ecclesiasticum apponendo, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac omnibus quae dictus Clemens & Paulus praedecessores huiusmodi voluerunt non obstare, caeterisque contrariis, quibuscunque, aut si Archiepiscopis, episcopis, capitulis, rectoribus, beneficiatis, & aliis sua interesse putantibus praedictis sit ab eadem sede indultum quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possit per literas apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem quod praesentium literarum transumptis manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personae in dignitate ecclesiastica constitu-

stituta vel iudicis ordinarij munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quae praesentibus literis adhiberetur, si originaliter ostensae & exhibitae fuissent. Datis Romae apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris die vigesima secunda Martij, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo primo, Pontificatus nostri anno nono.

Caes. Glorierius.

Hoc indultum habetur originaliter in conuentu Sanctae Clarae ciuitatis Zamorensis & secundum ipsum fuit pronunciatum in gradu appellationis pro monialibus dicti conuentus à Domino Melchiore de Fonseca y Velasco, collegiali Collegij maioris Archiepiscopi Toletani iudice, quoad hoc apostolico anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo octauo contra capitulum & clerum cathedralis Zamorensis cuius sententiae & processus cū transumpto praefati indulti habetur in archiuo Ioānis Baptistae Polanco notarij apostolici. Circa quod indultum est notandum quod idem Gregorius Decimus tertius anno primo Pontificatus quandam edidit extrauagantem, quae incipit, *in tanta negotiorum*, cuius extrauagantis occasione aliqui ausi sunt affirmare moniales per eā omnibus priuilegiis circa solutionem decimarum esse priuatos, cuius extrauagantis tenorem volo hoc loco proponere, vt ita eius declaratio omnibus magis pateat.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

IN tanta negotiorum mole, qua Romanus Pontifex assiduè premitur vix vitari potest, ne aliqua interdum exstant, quibus postea cognitis necesse est moderationis remediū adhibere. Cum itaque alias foelicis recordationis Pius Papa Quintus praedecessor noster auditis grauaminibus quae fratribus ordinis mendicantium ab ordinariis locorum & parochialibus Ecclesiarum rectoribus multis inferri dicebantur super sacris canonibus, & lectionibus habendis, confessionibus audiendis, poenitentiis iniungendis, fratribus ad ordines promouendis, celebratione missarum, cura animarum, sacramentorum ministratione, sepulturis quarta funeralium legatis, donationibus eleemosynis, collectionibus, aliisque huiusmodi iuribus, necnon decimis & diuersis oneribus, ac etiā super statu & regimine sanctimonialium ipsis fratribus subiectarum, formatione processuum, censurarum publicatione processionibus, praecedentia locorum acquisitione, certisque aliis rebus tunc expressis, multa per quasdam suas literas pro dictis fratribus non modo statuerit, sed & quae iam in Concilio Tridentino decreta fuerant ad haec pertinentia declarauerit, multáque praeterea priuilegia eisdem XVII. Kal. Iunij Pontificatus sui anno secundo, & deinde illa diuersis ordinibus, &c. concesserit postea de vicariis perpetuis Ecclesiarum quae illis sunt vnita &c. decreuit. Demum animaduerso quod illa multas lites &c. inter eos & ordinarios concitauerant, primum illa restinxerit, deinde plenius prouidens priores literas moderatas fuit, & alias instar earum concessas reuocauerit, lites ad se aduocando, postremo circa confessariorum regularium approbationem aliqua declarauerit. Nos hac varietate cognita & infra statuimus de praedictis & aliis omnibus literis, & constitutionibus, quae ab eodem praedecessore eisdem de rebus pro quorumcunque regularium etiam mendicantium ordinibus & congregationibus quomodolibet emanarunt, ac omnibus & quibuscumque in eis contentis eam deinceps dispositionem ac decisionem pro subiecta materia futuram esse, quae siue ex iure veteri, siue ex sacris dicti Concilij decretis, siue alias legitimè ante dictarum literarum & constitutionum editionem erat, & si ipsa non emanassent futura fuisset, ad quam dispositionem & decisionem suúmque pristinum statum illa omnia reducimus, qua etiam abrogamus omnia irritantia & alia decreta & quaecunque alia nostris statuto, ordinationi & reductioni aduersantia, Decernentes illa pro infectis haberi, ac omnes lites quorum quibusuis iudicibus, &c. motas nec dum decisas, & iam decisas, si modo tractum habeant successiuum & futura dubia quandocumque orientur ad nos referenda esse. Necnon irritum &c. Datum Romae Pontificatus nostri anno primo,

Hanc extrauagantem iuxta huius tenorem refert Nauarrus in fine sui manualis Latini. Circa quam est aduertendum eam non derogare priuilegia concessa religionibus à Pontificibus Pij Quinti praedecessoribus cuiusmodi sunt priuilegia concessa religiosis & monialibus de non soluendis decimis de suis redditibus, quae in secundo tomo proposuimus & declaramus. Quod probatur, nam Gregorius Decimus tertius in hac extrauaganti solum derogat concessiones factas à Pio Quinto, vt patet ex eius verbis, ibi, *statuimus de praedictis & aliis omnibus literis & constitutionibus quae ab eodem praedecessore & eisdem rebus.* Vides quomodo tantum agit de concessis à Pio Quinto. Et haec concessa ordinata & instituta à Pio Quinto, non omnino reuocat sed ea reducit ad ordinata in iure veteri siue in Concilio Tridentino, siue alias legitimè ante dictarum literarum & constitutionum Pij Quinti editionem erant concessa, & non sunt alias reuocata per alias constitutiones, vt patet ex constitutione, ibi, *quae siue ex iure veteri, siue ex sacris eisdem Concilij decretis, siue alias legitimè ante dictarum literarum & constitutionum editionem erat.* Notanda sunt illa verba, *siue alias legitimè*, per quae declarauit Summus Pontifex nolle reuocare omnia concessa regularibus ante praefatas literas, sed tantum illa quae non erant legitima, id est, quae per alia decreta apostolica, aut per non vsū erant abrogata caetera autem legitima, id est priuilegia non reuocata neque alias cassata voluit in suo robore permanere: priuilegia autem quibus fratres & moniales erant exempti à decimarum solutione ante dictas literas Pij V. erant legitima non reuocata neque cassata. Concilium Tridentinum * licet praecipiat solui decimas debitas cathedralibus, & parrochialibus Ecclesiis, non tamen (vt videre est apud ipsum) reuocat circa hoc aliquod priuilegium igitur ad alia priuilegia legitima reducit Gregorius Decimus tertius suam dispositionem. vnde cum ante Gregorium Decimum tertium, & Pium Quintum dicta indulta fuissent legitima, ad earum dispositionem & decisionem suumq; pristinum statū illa omnia reducit. Et hoc amplius probatur: nam idem Gregorius Decimus tertius, in concessione facta monialibus S. Clarae, cuius tenorem supra retulimus, quae iuxta eius datam est posterior ipsa extrauaganti, dicit eam habere locum etiam si ipse aliud aliquando in contrarium determinauerit, vt patet ex eius verbis, ibi, *districtius inhibemus ne Abbatissas sorores & moniales, domos, ac monasteria & loca praedicta vigore quarumcunque literarum à nobis vel à sede praedicta pro tempore emendarum, &c.* ex verbis enim, ibi, *à nobis* & ibi, *emanandarū*. Satis colligitur Summū Pontificem nihil contrarium praefatae concessioni ordinasse, si enim id ordinasse dixisset à nobis vel à sede apostolica pro tēpore emanata & emanandarum. Loquens igitur de emanandis tantum, in emanatis nullum obstaculum perpendit quo minus cōcessio praefata facta monialibus suum desideratum consequeretur effectum.

* *Conc. Trid. sess. 25. de ref. c. 12.*

QVAE-

QVÆSTIO LXXV.

De vassallis in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum monachi possint habere vassallos.*
2 *Vtrum vassalli dictorum monachorum debeant per ipsos gubernari in foro interiori, & exteriori.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monachi possint habere vassallos.

Espondeo dicendo, quod monachi sancti Benedicti qui vocantur nigri possunt habere vassallos, vt colligitur ex quibusdam decretalibus b & ex priuilegiis infra articulo sequenti allegandis probabitur, non enim alienum est ab eorum institutionibus illos habere. Loquendo autem de monachis ordinis Cisterciensis Alexander c Tertius Abbatibus & conuentibus dicti ordinis aliter ordinauit, dicens dolentes dicimus, quod etsi non ab omnibus, neque in omnibus à plerisque tamen & in pluribus ab illa sancta institutione dicitur declinatum: in tantum vt aliqui ex vobis primæ institutionis obliti contra ordinis vestri regulam villas, Ecclesias & altaria possident, fidelitates & hominia benigne suscipiunt, iustitiarias & tributarias teneot & infra, ideoq; precibus & monitis exhortamus quatenus domus illæ, quæ à prima sui origine in ipso ordine sunt fundatæ constitutis terminis sint contentæ, & infra. Si enim relictis originalibus ordinis institutis ad communia volueritis aliorum monasteriorum iure diuertere oportebit vos communi iure censeri, quia dignum est, vt qui similem cum aliis vitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam. Cæterum domus illæ quæ de aliis institutionibus ad vestrum ordinem se transtulerint, vestris omnino se satagant vsibus conformare, & relictis possessionibus vel etiam commenditaribus quas institutio vestra non recipit sic se in omnibus religioni vestræ coaptent, vt quemadmodũ gaudent se in Societatem ordinis & habitus identitatem assumptas; sic etiam in paupertate sæcularium rerum se lætentur vestris institutionibus conformatas. Hæc Alexander III. At hoc iam experientia teste pro temporum varietate fuit mitigatum ipsos enim monachos Cistercienses, vt patet ex quodam priuilegio Benedicti e XII. præsupponitur posse habere Castrum & Villam. Quod etiam in alio priuilegio anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo primo expedito à Clemente d VI. patet manifestius, in quo priuilegio patrocinatur à sede apostolica contra illos, qui occupant, vel occupari faciunt Castra villas & alia loca domus Ecclesias grangias molendina decimas obedientias casalia terras, vineas possessiones census redditus & prouentus iurisdictiones & iura ac nonnulla bona mobilia & immobilia ad monasteria Cisterciensis ordinis detinent & indebite occupāt, patet etiam ex priuilegio Innocentij e Octaui cōcesso dicto ordini anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo septimo, in quo sub apostolica protectione recipit monasteria eorumque vassallos sicut alij Summi Pontifices eius prædecessore receperunt.

b c. auditis de præscr. c. dilectis, de offi. ordinary.
c c. recolentes de stat. monac.
e habetur in lib. ord. impress. complutũ folio 59 pa. 58.
d habetur in d. lib. fo. 62.
e habetur in d. lib. fo. 129. & fo. 130 & 132

ARTICVLVS II.

Vtrum vassalli dictorum monachorum debeant per ipsos gubernari in foro interiori & exteriori.

Espondeo dicendo, quod *Sextus Quartus monasterio sancta Maria de Noguera ordinis sancti Benedicti anno Incarnationis Dominica millesimo quadringentesimo, constitutione perpetuo valitura & irrefragabili omnibus & singulis tam dicti monasterij Sancta Maria de Noguera, scilicet, vassallis & subditis vtriusque sexus quam principibus Baronibus Ducibus Marchionibus, Comitibus, militibus aliisque personis cuiuscunque dignitatis status gradus vel conditionis fuerint partium illarum districtè præcipiendo mandauit quatenus vassalli, & subditi prædicti sponte, vel violenter aliis dominis sæcularibus dati subiecti, vel submissi seu commendati statim post habitam de præsentibus notitiam, ad immediatam ipsius monasterij obedientiam & subiectionem redeant, ac personæ quibus dicti submissi vel commendati existunt illos libere redire permittant, & de illis de cætero nullatenus se impediant alij vero non commendati subditi & vassalli dicti monasterij nulli nisi de expresso mandato seu consensu prædicti & pro tempore existentis monasterij huiusmodi prioris se subiiciant, dent, submittant, aut commendent. Ac principes barones duces, Marchiones, Comites, & milites, aliæque personæ prafertur calificata vassallorum & subditorum ac locorum dicti monasterij aliquam commendam subiectionem seu submissionem, aut seruitia, ac à priore & conuentu, nec non personis etiam clericis sæcularibus in Ecclesiis dicti monasterij beneficiatis aliisque & pro tempore existentis prioris eiusdem monasterij subditis de rebus & bonis suis, quæ vndecumque habent reponunt & vendunt ac de cætero eos habere reponere & vendere contigerit, ac ab illa euntibus datia exactiones impositiones gabellas & pedagia, aliáque noua iura & collectas etiam vectigalia & accendarum nuncupata imponere exigere petere aut extorquere, ac vendentes & ementes huiusmodi per se vel alium seu alios super præmissis incarcerare seu aliàs eis iniurias ac ligna à nemoribus & montibus monasterij & vassallorum, ac subditorũ prædictorum scindere, vel monasterium priorem conuentũ, vassallos subditósque prædictos super iuribus, & iurisdictionibus suis illorúmque vsu impedire, aut perturbare non audeant, neque in præmissis, aut eorum aliquo illa committentibus auxilium consilium, vel fauorem per se, vel alium, seu alios directe, vel indirecte quouis quæsito colore quoquomodo præstare præsumant. Qui vero contra præmissa, vel eorum aliquod fecerint, si personæ fuerint singulares excommunicationis sententiam incurrant, absque aliqua hominis declaratione si autem communitas seu vniuersitas ciuitatis, oppidi, Villæ Castri, seu loci alterius cuiuscumque ipsa ciuitas Castrum oppidum. Villa seu locus similiter eo ipso interdicto subiaceat ecclesiastico, mandamus districtius haríam serie in virtute sanctæ obedientiæ venerabilibus fratribus nostris Episcopis, &c.* Ita habetur in libro f priuilegiorum huius ordinis, impressu Valisoleti anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo quinto.

Quod priuilegium licet concessum sit specialiter vni monasterio, aliis eiusdem congregationis monasteriis est concessum, prout indulsit motu proprio Eugenius IIII. congregationi S. Iustinæ anno Dominicæ Incarnationis millesimo quadringentesimo trigesimo quatto, dicens, quod omnibus & singulis priuilegiis gratiis, & indultis, quæ cuilibet dictæ congregationis monasterio, seu loco, & præsentibus & futuris concessa fuerint hactenus & concedentur in futurum ipsius congregationis alia monasteria & loca præsentia & futura quibus huiusmodi priuilegia concessa non fuerint in quantum

f lib. Authen. priuil. 110. pag. 131.

tum eis expediat inuicem vti valeant & gaudere, ac si nominatim singulis ipsis monasterijs prius forent huiusmodi priuilegia concessa authoritate apostolica concessit & indulsit, ita habetur sub sigillo authentico in libro [a] superius allegato. Quod etiam concessit Alexander VI eidem congregationi Sanctæ Iustinæ anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo primo, prout in eodem libro [b] continetur, in quo [c] etiam continetur Eugenium Quartum viuæ vocis oraculo indulsisse, in quibusdam viuæ vocis oraculis concessis priori & monachis Sancti Benedicti Vallisoleti anno Dominicæ Incarnationis millesimo quadringentesimo trigesimo octauo.

[a] pri. 7 fo. 27. p. 2. n. 21.
[b] pri. 22. fo. 55. p. 2 n 3.
[c] pri 46 fol. 99. p. 2. nu 4.

Ex præfato autem priuilegio sic communicato ad omnia præfati ordinis monasteria colligitur, quod subditi & vassalli qui sponte, vel violenter cuicunque alteri Domino se subiecerint redire tenentur ad obedientiam monasteriorum quorum erant subditi, & sic nemo potest recipere vassallos eorumdem monasteriorum in commendam absque assensu superioris eorumdem. Adde quod nullus potest molestiam aliquam inferre vendentibus & ementibus res monasterij neque super illis imponere gabellas, nec scindere ligna in eorum nemoribus & montibus, nec illorum perturbare iurisdictionem sub pœna excommunicationis ipso facto super quibus dat Eugenius Quartus omnes Episcopos executores & conseruatores.

Vnde Alexander VI. considerans prælatorum huius sacræ congregationis super vassallos obedientiam subiectionem & iurisdictionem concessit monasterio Sancti Benedicti Vallisoletani & eius congregationi anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto, quod de causis quas inter dictorum monasteriorum vassallos respectiue pro tempore moueri contingeret ipsorum monasteriorum superiores prædicti cognoscere debeant, prout in prædicto libro [d] continetur. Quæ omnia supra apposita priuilegia in hac quæstione de nouo concessa & confirmata sunt prout asserit author eiusdem libri in principio, & constat ex amplissima priuilegiorum totius huius congregationis confirmatione & innouatione facta à S. D. N. Clemente VIII. anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo quarto, cuius tenorem supra dictus Author [e] sub sigillo authentico refert. Nec alienum est à religionibus habentibus authoritate apostolica bona in communi iurisdictiones & vassallos de quorum causis cognoscant eorum superiores posse habere, ordini enim Cisterciensi à principio in summa paupertate fundato hoc visum est maxime alienum & ideo mirum si ab Alexandro [f] fuerit prohibitum. At quia postea bona in communi habere cœperunt, ideo ipsis ab alijs Summis Pontificibus vassallos & iurisdictiones habere fuit permissum.

[d] pri 96 fol 91, p. 2. n. 3. & priui. 171. fo. 143. p. 2. n. 2.
[e] priui 124. fo 243.
[f] d. c. vostibus de statu monach.

QVÆSTIO LXXVI.

De vicarijs in quinque articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *VTrum sit idem vicarius quod delegatus, & quam potestatem habeant conuentuum vicarij.*

2 *Vtrum mortuo aut impedito ministro generali ordinis minorum possit vicarius institui ab ipsis fratribus.*

3 *Vtrum mortuo guardiano in ordine minorum officium etiam vicarij finiatur, & in vita possit eum amouere, & officio priuare.*

4 *Quo tempore durant vicarij monialium.*

5 *Vtrum regulares possint esse vicarij Episcoporum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sit idem vicarius quod delegatus, & quam potestatem habeant conuentuum vicarij.

RESpondeo dicendo, maximam esse differentiam inter vicarium, & delegatum, nam delegatus est ille cui iudex committit causam in locum tur ipsius & vicem [illegible] dicitur in iure, [g] sed vicarius est quem superior constituit loco absentis, vel defuncti, aut impediti, vt ex iure [h] colligitur, & hi vicarij non habent iurisdictionem delegatam, sed ordinariam, ita quædam glossa, [i] quam sequuntur Bartolus Alexander & Alciatus. Quod procedit quando constituitur à generalibus aut prouincialibus, ita vt vice eorum ibi constituantur, non autem si tantum honoris gratia à capitulo nominantur, constituantur tamen à prioribus conuentualibus, cum quibus talis nominatio tractatur, tunc enim re vera ab ipsis prælatis inferioribus constituuntur, & sic habent iurisdictionem quandam delegatam, & non possunt alios constituere vicarios, vt docet [k] Marantà, illi autem qui constituuntur à generalibus aut prouincialibus propter absentiam, vel carentiam guardianorum habent iurisdictionem ordinariam & possunt delegare, imo ipsis omnia priuilegia, prioribus, localibus, & guardianis concessa communicantur, Iulius enim II. in communicatione amplissima quam fecit fratribus ordinis minorum de priuilegijs fratrum ordinum Prædicatorum concessit, quod ea, quæ spectant ad vicarios conuentuum, aut singularum domorum præfati ordinis Prædicatorum similiter spectent & pertineant ad vicarios conuentuum & domorum ordinis minorum, ita habetur in monumentis [l] ordinis, & in supplemento.

[g] ea fame a de offi. delegat.
[h] l. 2 C. de offic. qui vicem alterius gerit vicis al. t. al. 1. § aff. de legat.
[i] Glos in l. 2. C. de offi. eius qui vicem alterius gerit. vbi Bar. Al. Bart. in l. neq quicquam § vbi decretum n. 6. ff. de offi. pro. & pro. Alex in rub. nu 13 ff. de offi. eius cui mand. est iur. & in rub. A ciat. in rub. nu 22 de offi. ordin.
[k] Marant de ord. iud. nu 4. 5 & in d. n. 9. in Authen de defen. ciuit. §. nulla Auth. de collat § ad hoc pertinebimus aut. nulla indicatum in orta formula verum literis Greg. Alexandri
[l] monu. l. 34 in 2. impr fo 228. conces. 633. supple. fo 74. conces. 122.

Et iuxta doctrinam superius notatam aducitur Collector [m] priuilegiorum mendicantium, quod vt superius in nonnullis locis tetigerat appellatione vicariorum apud fratres Prædicatorum non veniunt vicarij communiter vsitati inter ipsos, sed solum illi, qui propter absentiam aut carentiam prioris eliguntur, seu constituuntur ad præsidendum, velut priores. Et consimiliter intelligendum est, quoad fratres minores de illis vicarijs, duntaxat qui apud eos vocantur præsidentes, quia abest guardianus. Ad quod ait idem Collector facit statutum cuiusdam capituli generalis nostræ sacræ religionis cuius tenor est.

[m] Collect tit. vicarius §. 5.

Vniuersi confessores monialium nostræ familiæ habeant præsenti decreto semper actiue authoritatem prælatorum super moniales foro conscientiæ quoad casus & sententias, habeant quæ similiter guardiani, ac vicarij guardianorum in absentia eorum. Ita refertur in libro [n] monumenta ordinum.

[n] Habet. fol. 228 tra 3. in 1. impres. & in 2. impr. fo. 8. tra. 2.

Et deinde in sequenti capitulo generali Lanalis celebrato facta est sequens declaratio prædicti statuti.

Declaratur quod illa clausula in capitulo generali Albiensi inserta videlicet quod guardiani & eorum vicarij habeant authoritatem prælatorum in foro conscientiæ &c. sic debet intelligi quod videlicet authoritas per patrem prouincialem concessa guardianis remaneat semper penes eorum vicarios seu vicariorum vicarios ipsis guardianis suum conuentum pro suis negotiis exeuntibus, ita in præfato libro [o] continetur.

[o] in 1. impr fo. 229 tra 3 & in 2 fol. 241. tra 2.

Quæ

Quæ statuta videntur loqui de omnibus vicariis absolutè iam factis per superiores, quam de constitutis per priores locales, aut guardianos. Quæ fieri oportuit, nam quando aliquis vices alterius gerit ex eius deputatione, non gaudet eius priuilegiis iuxta quandam legem,[a] in qua dicitur quod si filius iuit in legationem pro republica pro patre non gaudet immunitate sed pater, si vero gerit vices alterius ex deputatione superioris procedit id quod in quadam clementina[b] definitur, quæ quoad ista vicariũ æquiparat rectori quæ clementina cum loquatur de vicariis perpetuis præsupponit authoritatem superioris interuenire. Ex quibus patet quod vice rector non gaudet immunitatibus rectoris, si deputetur ab eo, secus si ab vniuersitate quod tenet Bartolus.[c]

[a] l. filius. ff. de leg. 1.
[b] Clem. quæ de eccles. de offi. vicarij.
[c] Bar. in d. l. si filius.

ARTICVLVS II.

Vtrum mortuo impedito ministro generali ordinis minorum possit vicarius institui ab ipsis fratribus.

RESpondeo dicendo, quod *Nicolaus IIII. statuit & ordinauit ac districtè inhibuit fratribus minoribus ne deficiente Ministro Generali possint eligere aliquem fratrem in vicarium ordinis prefati absque Romani Pontificis, & protectoris eiusdem ordinis licentia speciali per ipsius Romani Pontificis patentes literas concedenda facientes plenam & expressam huiusmodi literis mentionem*, ita habetur in libro monumenta[d] ordinis. Modus quo debet talis vicarius eligi traditur in ordinationibus[e] Toletanis. Qui vicarius eligendus debet esse idoneus cum vices generalis debeat gerere: ordinauerat enim Clemens[f] V. in Concilio Viénensi, quod si contigeret fratres minores ministro generali carere, per vicarium ordinis fiat super hoc quod faciendum fuerit per eundem ministrum vsque quo prouisum fuerit de generali ministro. Faciunt tradita per Panormitanum concludentem quemlibet Episcopum teneri ad constituendum sibi vicarium idoneum argumento[g] cuiusdam legis & canonis. Et non est dubitandũ non idoneum constituentem peccare ac prouisionem & electionem ipso iure inualidam minime iudicari prout concludit Nauarrus.[h] Quod idem ad electionem vicarij generalis ordinis est applicandum, vt, scilicet, eligentes non idoneum peccent, at electionem non debere de inualiditate notari.

[d] In 1. impr. fol. 31 & in 2 fol. 32. tone 33.
[e] ord. Tole. in c. de vica. ord. fol. 70.
[f] Cle. exiuit de paradyso de verbo. signif.
[g] l. idẽ iuris, ff. ad Aquil. c. non est putandum 1. q. 3.
[h] Nau lib. 1. consi. 11. de offi. vica. consi. vn.

ARTICVLVS III.

Vtrum mortuo guardiano in ordine minorum officium eius vicarij finiantur, & vtrum in vita possit eum amouere & officio priuare.

REspondeo dicendo, quod in ordine minorum in multis prouinciis vicarij conuentuum non nominantur in tabula capitulari cum suis guardianis, sed ab ipsis guardianis nominantur, qua consuetudine supposita videtur necessario dicendum quod mortuo guardiano expiret eius vicarij potestas, quod ex quadam iurisconsulti Papiani decisione comprobatur, in qua dicitur quod mortuo correctore non solum vacat & expirat eius officium, sed etiam suorum officialium, sicut expirat iurisdictio vicarij generalis mortuo suo Episcopo, prout tenet Baldus[i] Felinus, Abbas, Paulus, Couarruuias, Auiles, Oroscus Molina, Pisa, Azeuedo, & Parladorus. Et sic ius pertinens Episcopo ad electiones confirmandas, & ad res iurisdictionales in capitulum mortuo Episcopo transfertur, vt habetur in iure,[k] & tradunt Hostiensis, Antonius, Imola, Felinus, Baldus, & Maranta & Doctores in superioribus citati. Probatur deinde nam finito iure aliquid concedentis, etiam ius recipientis ab eo dissoluitur, vt dicitur in iure,[l] & tradit Antonius Gomez. Quod ipsum in nostro casu militare videtur: ius enim vicariorum præfatorum per se solum non habet aliquam independentem subsistentiam, sed pendet ad titulo & nominatione guardianorum quorum morte titulus & nominatio finem accepit argumento eorum quæ in[m] iure notantur & tradit Sebastianus de Medices post Fulgosium facit etiam pro hac parte quod si prælatus cui datus fuit coadiutor moriatur etiam officiũ & munus coadiutoris extinguitur, vt in iure[n] notatur & tradunt Ripa Ioannes Andreas. Ex dictis colligitur quod mortuo guardiano expirat eius vicarij officium, vnde est necessarium, vt ordinatione generali, aut prouincialibus remedium adhibeatur, ne mortuo guardiano inter fratres conuentuales contentio oriatur. Vnde in nostra prouincia Sancti Iacobi authoritate totius capituli est constitutum vt mortuo guardiano eius vicarius ordinarius cum omni sua authoritate, vt præsidens contineat vsque quo prouincialis de morte præfata, certior factus prouideat. In conuentu autem, in quo non fuerit vicarius ordinarius guardianus ante mortem cum consilio discretorum nominet vicarium, qui si non fuerit ab eo nominatus antiquior pater conuentus congreget ad sonum campanæ fratres in capitulo vt eligant vicarium, qui vicarius nominatur à guardiano, aut à conuentu electus omnem authoritatem habebit guardiani vsque quo prouincialis aliud prouideat. Quod conforme est his quæ resoluunt Doctores tenentes quod si Corrector mori contingat & non habuerit vicem tenentem ordinariũ potest ante mortem tenentem nominare, & talis nominatus exercet suũ officiũ donec Consiliũ Regale aliud prouideat. Cum enim ipse Corrector habeat potestatem iuxta leges huius regni, & authoritatem sibi concessam nominandi tenẽtem, & de facto in vita nominauerit eius iurisdictio pro negotiis inceptis (cuiusmodi est nominatio tenentis) non finitur argumento eorum, quæ in iure[o] notantur & tradunt Bartolus Oroscus, & Bonifacius. Qui resoluunt, quod in iudice delegato per solam citationem aut per contestationem perpetuatur iurisdictio & eius potestas pro negotiis inceptis, ita vt morte mandantis aut constituentis minime finiatur. Et non nominato ab eo tenente ad consistorium rectorum pertinet prouisio, prout tenent Baldus[p] in simili casu Bonifacius, Couarruuias, & Matthieneus, sicut enim deficiente Rege & successore in Regno ad populum deuoluitur electio, ne sine gubernatore succumbat, prout post alios resoluit Couarruuias,[q] ita deficiente Correctore & gubernatore ciuitatis ad ciuitatem pertinet electio donec Concilium Regale prouideat, & ad rectorem antiquiorem pertinet congregare senatum secundum Baldum,[r] & Bonifacium.[s]

Vtrum autem possit guardianus & priuare vicariũ in vita amouere quæstio est ad quam respondeo posse vtique si ab ipso fuit constitutus, si enim ab ipso fuit constitutus, sed à superiori in consulto superiori minimè potest eum præfato munere priuare argumento eorum, quæ notat Romanus[t] allegans quandam glossam, & Doctores dicentes

[i] Bald. in l. diem functo per tex. ibi ff. de off. asses. idẽ in c. cũ nemo in de consti. & ibi Felin. nu. 13. de consti. Abb in c 1. ne sede vacant. Paul. in rub. de rub. de iurisd. omni. iud. eum ff Conu. in c. 4 pract. n. 4. in 1 impr. Auiles in 4. praeter verbo insignia nu 5. & 13 Oros. in l. diem functo n. 25. co. 117 Mol. n de pri mog. li 1 c. 21. n. 12. in fi Pisa & Azeue in curia lib. 1 c. 2. lit. C. fol 3 & li. 1. c. 8 in fin. addit fol 39. Parlador li. 2. rerũ quotidia. c. 8.
[k] ca. olim de maior. & obe. cap. 2. ne si. se vacant Host. Anton col 1. Imol. co. 9 Fel. n. 13 Bal. nu. 22. in c omnis de consti. Mar. de ord. iudi. 4. par. 5. d. n. 13. & 14.
[l] l. lex vectig. ff de pigno. l. 1. C. si pignus pignori datũ sit. Gom in l. 40 Taur n. 81.
[m] l. quod prin cipali. & l. si Augusta ff. de legat. 2 Fulgo. in l. more nu. 25. ff. de iurisf. omn. iud. Sebast. in tract. mors omnia soluit 2. part. n. 53. fa. 103.
[n] c grandi de suplen. negli. prælat. in 6. Bald. & Ripa in l. ex facto. n. 11 de vulg. Andr in c. statutum nu 4. de rescri. in 6.
[o] c. gratũ & c. relatum de offi. dele. l. mãdat. C. de mãdat. Bar. in l. more maiorũ, & ibi Orosc. nu. 29. co. 56. ff. de iurisf. om. iud. Bonifa. in peregr. v. iudex fol. 166 co 4. gloss. interim vos mentionem dicetur.
[p] Bal. in l. cũ omnes de cõst. n. 22. Bonif. in peregr. v. elect. fo 2600. col. 2. impres gl. eligere. Couar. in c. 4 pract. pa. 17 nu 3. Matien in l. 3 glo 21 n. 15.
[q] Cou in d. c. 4. n. 3.
[r] Bald. in l. pn alios de decurion. C. de decurio.
[s] Bonifa v in peregr. v. rector fol. 40c. colu. 2 v decurio.
[t] Rom. consil. 116. gloss. & Doctor in l solet. ff de offi. proconsul.

officialem electum à superiori non posse eum pro regem amouere. Ex quibus infertur, quod in religionibus in quibus vicarij constituuntur in tabula capitulari & non à guardiano non potest guardianus vicarium amouere.

ARTICVLVS IIII.

Quo tempore durant vicarij monialium.

Respondeo dicendo, quod *Iulius II. statuit & ordinauit, quod confessores seu vicarij monialium S. Claræ & aliarum religiosarum sub cura fratrum minorum in regnis Hispaniarum degentium nullatenus possint, vltra triennium officia huiusmodi exercere. Et quod prædicto triennio finito, vel ante si ministro prouinciali expediens videbitur à prædicto officio absoluantur*, ita habetur in ordinis supplement.[a]

[a] Sup. fo. 49 concess. 143.

Circa quam cõcessionem aduertendum est quod licet in aliquibus religionibus vicarij & officiales monialium à capitulo in tabula capitulari nominētur, prout pro ordine Cisterciensi inter alia ordinauit[b] Eugenius Secundus, ex motu proprio dato anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimo septimo, in bulla, quæ incipit, *ad decorem*, dicens, quod præsidentes & definitores monasterijs monialium de confessoribus Capellanis seruitoribus procuratoribus & alijs officialibus necessarijs iuxta illorum qualitatem honestate seruata, prout ipsis visum fuerit ritè prouideant, ipse tamen generalis, vt reor, extra capitulum sine dictis definitoribus præfatos vicarios & officiales ex causa iusta potest deponere, sicut in nostra religione contingit quod Vicariatus monialium vacans in capitulo à patre Prouinciali & definitoribus prouidetur, & iusta interueniente causa à solo Prouinciali potest extra capitulum à patre prouinciali deponi. Nec obstat quod in constitutionibus generalibus Toletanis[c] nostræ sacræ religionis statuitur, vt minister prouincialis non possit omnino guardianum deponere & priuare, sine consensu maioris partis discretorum prouinciæ nisi in casu quo esset in statutis generalibus ab officio, vel actibus legitimis priuatus. Ea enim constitutio loquitur tantum de guardianis qui sunt verè prælati & vt tales canonicè eliguntur, quæ ad vicarios monialium minime debet extendi cum ipsi non sunt prælati, sed tantum quidam monialium confessores nominati,

[b] habetur in li. priui. huius ord. impresso compluti. 2. 10. priui. g. n. 33.

[c] consti. Toletan. fo. 44.

ARTICVLVS V.

Vtrum regulalares possint esse vicarij Episcoporum.

Respondeo dicendo, quod illi religiosi quorum propositum & obligatio est ex vendicata annona victum fœlicem traducere ad officium vicarij Episcoporum non aspirant, vt ex quadam clementina[d] resoluunt Cardinalis & Alexander, Rebuffus & alij quos refert & sequitur Marcus Antonius Cuqus, cum hoc eorum professioni malè conueniat, Monachus verò, aut canonicus regularis nullo iure vicarius Episcopi esse prohibetur iuxta quandam glossam[e] quam sequuntur Rebuffus, & Cuqus & Doctores communiter. Quod adeo verũ dicunt esse aliqui[f] etiam absque prælatorum suorum licentia, sed quod sine suorum prælatorum indignum erit, quod exeat à claustro sine prædicta licentia & ad hoc Rebuffus[g] post alios aliquas decretales allegat. At ego intelligo sine suorum prælatorum licentia minime esse posse Episcopi vicarios, prout se vidisse in praxi testatur Quintilianus[h] Mandosius, qui ait ad hoc non sufficere licentiam Abbatis conuentualis, sed Abbatis prouincialis aut generalis.

[d] Cle. 1. § ad prouratus de regul. Cardin. & Alex. in c. si quis circa fin. dis. 18. Rebu. in prax. ti. de vi. arie ep. nu. 32. Cuqus li. 2 ins. insti. tit. 8 de vicarijs n. 38.

[e] glos. in cap. de præsenti 16 q. 1 dd. in clem. 2 de renũt. Rebuf. & Cuqus vbi sup.

[f] Cuqus post Florentinum.

[g] Rebuf. vbi su. n. 31. & 3. de stat. mona. Clem. ne in a gro. §. ad hac eod. tit.

[h] Mandos. de signat. grat. tit. licentiæ. fol. 103.

QVÆSTIO LXXVII.

De visitatione in decem articulos diuisa.

Multa circa visitationem dicta sunt in secundo Tomo, nunc autem pro complemento huius materiæ aliqua duxi in præsentiarum proponenda ea per articulos diuidendo.

Circa quam quæruntur decem.

1 *Quæ sit visitationis origo, & de eius effectu.*

2 *Vtrum de minimis debeant prælati syndicari & visitari.*

3 *Vtrum iudicibus & prælatis sit dandus libellus articulorum de quibus sunt visitati.*

4 *Vtrum contra prælatos in syndicatione maiores requirantur probationes, quam contra subditos.*

5 *Qua pœna falsi testes sint puniendi deponentes in visitatione contra prælatos.*

6 *Quomodo superiores se habere debent circa clamorem populi & potentium contra prælatos in syndicatione.*

7 *Quomodo iudices syndicantes debeant se habere contra calumniatores visitantes superiores.*

8 *Vtrum superiores visitati possint proponere querelam contra visitantes.*

9 *Vtrum aliqui qui non sunt eiusdem ordinis possint prouinciam alterius ordinis visitare.*

10 *Qua pœna puniantur visitatores singulis annis non visitantes.*

ARTICVLVS I.

Quæ sit visitationis origo, & de eius effectu.

Respondeo dicendo, per necessariam esse iudicum, & prælatorum syndicationem, vt in officio propter metum possint contineri, & iustitia vnicuique tribuatur, prout ait Cicero,[i] Herodotus[k] & alij referunt regem Cãbisem Sysamnem iudicem quendam, eo quod iniustè pecunia accepta iudicasset, interemisse, interemptóque detractum corium in tribunali affixisse in quo ille sedens iudicauerat, ibidemq; eius filiũ Otanem sedere iudicem præcepisse, vt cum iudicaret memoria vltionis ab eo minime recederet, & à tali delicto prorsus se abstineret, & ait Isidorus[l] magnam in Rempublicam ruinam causare pessimorum iudicum tolerantiam, quorum, vt licentiosæ maxillæ constringantur necesse fuit vt cuidam fræno, & chamo subderentur, rationem villicationis suæ superiori iudici integerrimo reddendo iuxta illud[m] Lucæ, *redde rationem villicationis tuæ, iam enim non poteris villicare*, & iuxta illud[n] Genesis, *descendam & videbo an clamorem qui peruenit ad me opere compleuerint.* Vnde in quadam authentica[o] ordinatur, quod princeps videre habet, ne subditi à iudicibus vel officialibus aggrauarentur vel male tractentur.

[i] Cicero pro Roscio Amer.

[k] Herodot. li. 5. vbi est Zamo. in Sylua nup. n. 100.

[l] Isidor. lib. senten. ca. 5 nu. 5.

[m] Lucæ 16

[n] Genes. 16.

[o] Auth. vt iu. iudic. sine quo suffragio. § 2. collat. 2

Plurimi autem abijcere possunt dicendo virum iustum & sapientem ab omnibus integerrimum reputatũ ad aliquod munus iudicis vel præsulatus assũ-

pium

prium fun<ctionis> suo officio, minimè fore syndicandū, prout asserunt Baldus, [a] & alij dicentes ad bonum regimen pertinere prius de virtute, moribus scientia, experientia promouendorum fieri non vulgare scrutinium, & examen, ne ipsi promoti postea accusationibus, & delationibus subdiitorum subcumbant, quæ vt ait Simancas, [b] sæpe sæpius prudentibus proponuntur, quas ipsi subditi, & prælati timentes non debita audacia. pro tribunali sedent, & à iustitia ministranda retardantur. Quod confirmatur, si enim eliguntur iudices & prælati in virtute eminentes, & bona fama præstantes nullus videtur remanere excellentior in Reipublica qui sine peccato possit inijcere lapides in eos. Qua doctrina attenta videtur in religionibus non debere prælatos syndicari, cum plurimum, digniores & in virtute præstantiores eligantur.

His tamen non obstantibus communis Ecclesiæ praxis est in contrarium, quæ ratione & iure confirmatur. Ratione quia cum homo solum videat exteriora, & nullo modo interiora possit perscrutari, sæpe apparentiis exterioribus humana fallitur imbecillitas. Plurimi enim exterius vultum & faciem habent ouis, intrinsecus autem sunt lupi rapaces, & sub specie virtutis multa vitia secreta occultari, nos experientia docet, propter quod ait Plato [c], nullum omnino iudicem iudicare oportet causæ dicendæ non obnoxium, quod dictum refert Budeus, [d] & licet ante promotionem ad officia plurimi humiles, & benignos se omnibus præbeant, in dignitate tamen constituti inflatos, & cum austeritate imperantes se omnibus ostendunt, propter quod ait [e] Aristoteles, *commendum est vt animi magistratuum pendeant, neque eis quidquid velint efficere liceat, etiam licentia quidquid libet agendi non potest malum, quod est in quoque homine cauere*, & de Alexandro Magno refert Quintus Curcius in eius vita, quod cum in bello se mansuetum, & benignum exhiberet, bello tamen Persis peracto, & ab angustiis liberatus conuertit animum ad vindicandas eorum iniurias, à quibus superbe imperabatur. Iure autem esse probatissimam prædictam praxim restat probari Et primo probatur iure diuino ex illo Lucæ. [f] *Quid* est quod audio de te? *redde rationem villicationis tuæ*, Probatur etiam ex illo Samuelis [g] qui functus iudices officio ad populum affatus sic ait, *Loquimini de me coram Domino, & Christo eius, vtrum bouem cuiusquam tulerim, aut asinum, si oppressi aliquem si de manu cuiusquam munus accepi*, &c. Quod multis authoribus confirmant Puteus. [h] Azeuedus, Guillelmus Benedictus & Ioannes Gateia.

Iure autem canonico, & ciuili, & regali præfata praxis euidenter probatur, ita Leo i Quattus Papa de eius Pontificatu, coram Imperatore Ludouico voluit syndicari, & de Cornelio Sylla Duce Romanu refert Suetonius Tranquillus (teste Ambrosio Calepino. [k] & Paz) singulis annis officium dictaturis renunciasse, et se syndicationi subiecisse. Quod confirmatur ex eo quod de Constantino Imperatore dicitur in Codice Theodosiano, [l] prout refert Rihadeneira, ait enim, *si quis est cuiuscumque loci, ordinis, dignitatis, qui se in quemcunque iudicum, comitum, amicorum, vel palatinorum meorum aliquid veraciter, & manifeste probare posse confidit quod non integre atque iuste gessisse videatur intrepidus & securus accedat interpellet me, ipse audiam omnia ipse cognoscam, & si fuerit comprobatum ipsemet vendicabo, dicat securus, & bene sibi conscius dicat, si probauerit vt dixeru ipse me vindicabo de eo qui me vsque ad hoc tempus simulata integritate decepit, illum autem qui hoc prodiderit, & comprobauerit dignitatibus & rebus augebo*. Et refert Alex. [m] &

Tiberium Cæsarem ordinasse, vt finito magistratu, gubernator per triginta dies in prouincia remaneret, & à populo syndicaretur, quod ipsum statutum fuisse à Græcis, ab Atheniensibus, & alijs refert Budeus, [n] & ita legibus imperialibus [o] & regalibus fuit institutum vt iudices syndicarentur prout tradunt Castellus Baeça, & Azeuedo, qui alios referūt. Denique vsus syndicationis frequentissimus semper fuit, vt iudices male, & peruerse in gerendo magistratu se habentes, diuitias, quas deuorauerunt, euomant & de ventre eorum extrahat illas Deus, vt post alios, aliqua congerentes tradunt Iason, [p] Puteus, Aufles, & Aleiatus, qui allegat illud.

Cur hæc tua viscera credas.
Qui semper viuem rapto aliena vomis.

ARTICVLVS II.

Vtrum de minimis debeant prælati syndicari, & visitari.

Respondeo dicendo, quod munus gubernandi [q] est excellentius & difficilius omnibus alijs artibus, & quasi diuinum (vt ita dixerim) cum prælatus debeat vigilare super regimen hominum, qui cum [r] sint filij diuersorum parentum diuersam vnusquisque habet voluntatem, & vnicuique sua passio sæpe dominatur. qui non considerantes pondus diei, & æstus suorum prælatorum ipsos gratis odiunt, ingratitudinem pro se ferentes reddentes malum pro bono. Quapropter Ethnici dicere solebant gubernatores lupum per articulus tenere, significantes in hoc ipsos in maximo periculo discrimine versari. Vnde expetit iudicum, & prælatorum syndicatores non debent aduersus eos accusationes calumniatorias, neque friuolas admittere, neque debent permittere, vt de minimis, & de impertinentibus ipsi sindicentur: tenentur enim ratione boni regiminis ea omnia prudenti quadam dissimulatione prætermittere præsertim cum Papa Anacletus [s] dicat, non omnia delicta in hoc seculo esse punienda, sed oportere aliqua diuino iudicio relinqui, & cum iurisconsulto Calistratus [t] affirmet, quod fieri de minimis lex non recordatur, ita de eisdem prætor curam habere non debet, in exigua enim non tam scrupulosa obseruantia exigitur, vt dicitur in quadam Authentica, [v] & tradit Baldus non enim expedit (ait Imperator [x] Iustinianus) magnas de rebus exiguis sustinere homines attritiones, de quo aliqua dicunt Baldus, [u] Puteus & Azeuedu: non enim syndicantes debent sibi persuadere iudices & prelatos absque peccato posse suum munus exercere, homines enim sunt, & humanum ab ipsis nihil alienum putent, vt senex ille Chremes (apud Terétium) de se ipso affirmat. Et Imperator Iustinianus [x] aiebat, in nullis penitus peccare, diuinitatis potius est quam humanitatis, neque debent syndicatores mirari, quod in iudicibus, & prælatis aliquæ negligentiæ & omissiones inueniantur, à quibus (vt ait Vlpianus iurisconsultus [y]) non est scrupulosa exigenda inquisitio, & de eis Iunius Mauritianus [z] affirmat, *Et si errasse videbuntur, det imprudentia veniā, non enim est mirabile homines aliquando extra se ipsos esse*. His & alijs rationibus perpensis graues Doctores ausi sunt affirmare iudices solum de furtis, & doni receptis, & de violentiis esse syndicandos.

Margin notes, left column: [a] Bald. in l. cum salum. C. de reftam. manu miß. Cato Ponpnsis, in ro pœna vabun. ff. de fon. vet. nu 14. Curbal de iure ipsi d. q. 19. n. 122. fo. 27. [b] Simenc. lib. 7. de rep. c. 24. n. 5. [c] Plato de legibus. [d] Bud. in an no. ad l. ā lett. sup. l. si pag. 256. ff. de senato. [e] Arist. li. politi. ca. 4. [f] Lucæ. c. 16. [g] 1. Reg. 9. ca 12. [h] Put. de syn. in prin. fo. 77. & Azeu in rubr. tit. 7. lib 3. recopil. Guill. in ca. Raynut. & vxor. d. n. 115. de tes. Iom. Garcia de nobilita. glo. 9. n. 33. fo. 120. [k] Calep. Ambro. Calepin. v. Sylla. Paz. in. tra. 1. tom. 1. super. in proœm. ca. un. nu. 1. in fi. fol. 124. [l] lib 9. tit. 1. de accus. Rihadeneira de princ. Christ. lib. 2. cap. 14. pag. 361. [m] Alexand. lib 4. genial. dier. c. 6. fol. 189.

Margin notes, right column: [n] Bud. in annot. ad pandect. super l. fin. ff. de senat. pag 258. [o] l. vnic. vt omnes iud. tam ciuil. quam etc. Auth. vt iud. sine quoque suf fragio l. 1. tit. 16. parti. 3. l. 2. tit. 13 li 3. recop. Castel. in l. 17 Tau. nu. 19. Baeça in tract. de rect. tuto prosec. n. 17 Azeu. in l. 2. tit 7 li 3. recop. [p] Iason in l. vn. n. 6. vt omnes iud. Put. de synd. inordinatis fol. 77. Aufles in c. 1. fin d gl 1 n. 5. Alcia li. emb. c. 13. [q] c. fi omnia. 6. qu. 1. [r] l. scio ff de in integr. restitu. l. si ff. ha C. arbitr. tutel. [s] Auth. vt iudic. sine quoque suffragio. [t] Anacl. in c. Iuet 6 q. 1. [u] Bald. in l. quoniam ff. de condict. Put. de synd. [x] l. 1 ff. de iure. [y] l. 3. § omnib. C. de vete iur. enucleand. [z] l. Senatusc. ff. de iure fisci.

Ex quibus infertur primo, quod visitatores in religionibus prælatos syndicantes, ab aliquibus minimis debent releuare, & cum eis super huiusmodi debent dissimulare, præcipuè, si in his quæ pertinent ad obseruantiam regularem, & ad suorum subditorum sustentationem spiritualem, & temporalem solienè se gesserunt. Debent enim considerare suos subditos super capita portasse, qui tanti beneficij immemores, vt ingrati, sæpe sæpius contra suos prælatos, pro bono malum reddentes calumniis, & friuolis dilationibus insurgere non pertimescunt, attendant tamen, quod licet contra eos de minimis non sit proponendus libellus, ipsa tamen minima si fuerint manifesta, non sunt omnino obliuioni mandanda, ita vt neque etiam coram superiore proponantur, vt de eorum prælatorum in gubernando valore, aut præcipitatione, & nimia grauitate, & facilitate certior factus ad munus præsulatus non ita facile eos admittant.

Infertur secundo, quod visitatores in syndicatione non debent opponere reo in libello articulos tantum auricularibus testibus probatos, nisi res visitata sit grauis, & ita publica, & manifesta, vt nulla possit tergiuersatione celari, prout tenēt Innocentius[a] Abbas & Doctores communiter, & quando contigerit prælatos de aliquibus paruæ considerationis criminibus visitari, ex vno tantum teste oculari non debent talia crimina, in libello iuridicè & publicè ipsis prælatis opponi, nisi alia concurrant iudicia, licet enim dictum vnius testis ocularis præsumptionem generalem pro iudica habitam tollat, & vincat, prout dicitur in iure[b] & tradit Hippolitus, cum tamen res & delictum, de quo agitur sit leue, & minimum, vt supponitur, & nō possit ex dicto vnius testis prælatus puniri, consequens est, non posse ipsi tale dictū in libello opponi, cum opponatur in libello, vt conuincatur, & puniatur, aut purgatione canonica se defendendo possit excusari, potest tamen ipsi opponi extra iudicialiter, vt secreto & extra iudicialiter fraternaliter corrigatur. Verū tamē est, quod si delictum fuerit graue, & vno teste oculari maiori omni exceptione probetur, cum talis testis faciat semiplenam probationem, debet iudex proponere tale delictum reo in libello, & ab ipso extorquere veritatem, vt se possit purgare, & vt indagata veritate sententiam absolutoriam, vel condemnatoriam proferat, vt post alios, tenent Auendannus[c] Burgus de Paz, Aimon, Iulius Clarus, Carolus de Grassalis, Azeuedus, & Tiberius Decia.

ARTICVLVS III.

Vtrum iudicibus & prælatis sit dandus libellus articulorum de quibus sunt visitati in generali, an in speciali.

RESpondeo dicendo, præfatos articulos in syndicatione non esse in generali proponendos iudicibus, & prælatis, sed in speciali, est eis porrigendus libellus, in quo culpæ determinatæ & particulares contra eos visitatæ contineantur: cum enim ipsis prælatis manifestentur, vt se ab his purgare possint euidens est eas in speciali & determinate esse intimādas, vt contrarium valeant probare proponendo enim ipsis prælatis eos fuisse decoctores bonorum ecclesiasticorum, & fuisse inhonestos &c. non possunt contrarium euidenter probare, negatiua enim generalis secundum ius[d] improbabilis est. Hanc opinionem probat expresse cuiusdā iurisconsulti[e] determinatio dicens. *Qui agit iniuriarum certum dicat quid iniuria factum sit, quia qui famosam actionem intendit, non debet vagari cum discrimine alienæ existimationis, sed designare certum & specialiter dicere, quam se iniuriam passum contendit*, per quod ius & alia hanc opinionem post alios tenet Gregorius[f] allegans ad hoc, aliquas leges huius Regni & hanc opinionem tenet Bartolus, Abbas, Baldus, Alexander, Bossius & Azeuedo.

Quod adeo verum est, vt hæc doctrina etiam habeat locum quando proceditur per viam inquisitionis sola veritate inspecta, sine figura iudicij, sicut proceditur in causis regularium. Cum enim iudex procedens per viam inquisitionis in locum accusatoris succedat, necesse est vt denunciata in inquisitione reo ipsi pandantur non in generali, sed in particulari, & determinatè, vt ab ipsis legitime possit purgare, prout asserunt Salicetus,[g] Maranta, & Amadeus: si enim culpæ in generali proponantur, ad quid reo ostenduntur, vt ab eis possit purgari? cum negatiua generalis improbabilis sit? Propter quod tenet quædam Glossa[h] recepta à Ripa, ab Auendanno, ab Antonio de Padilla, & ab aliis posse iudicem ex officio etiam parte non petente has generales culpas propositas repellere, cum ipsi reo manifesta iniuria inferatur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum contra prælatos in syndicatione maiores requirantur probationes, quam contra subditos.

RESpondeo dicendo, quod gubernatores quorum munus est simul iudicare & exemplum dare, debent esse viri in virtute præstantiores, sapientiores, & prudentiores propter quod præsumit ius[i] eos tales esse quales esse debent, vnde dicebat Plato,[k] *quis erit tam capax & perfectus, vt gubernatorem possit corrigere*. Vnde leges[l] nullum in eorum regimine peccatum considerant, prout tradunt Baldus,[m] Innocentius, Menochius, & Mascardus. Cū enim sint legum executores in se ipsis eas exequi præsumuntur secundum Baldum,[n] Menochium & Mascardum, quod de quocunque iudice præsumitur, siue ordinario, siue delegato, secundum Bartolum,[o] Baldum & Menochium, quod adeo verum est, vt licet necessario aliquando culpa & dolus in eis præsumatur, semper eos minus culpabiles iudicare debemus secundum Baldum[p], Ioannem Andræam, & Mascardum. Denique regula certissima est, semper de iudicibus, & superioribus esse bene sentiendum, vt Imperatores[q] diffinierunt, & tradunt Puteus, Baldus, Cathaldinus, Auiles Tiraquellus, Bossius, Grammaticus, Mascardus, & Paz. Qua ratione attenta cum bonitate iudicum, & superiorū semper benè præsumatur necesse est, vt testes, qui cōtra eos deponunt sunt omni exceptione maiores, & probationes clariores, & euidētiores contra eos appareāt, prout tradunt Puteus[r] Amadeus, Dulcetus, Baldus, Matthæus de Afflictis, Paz, Bossius, Auiles, & Olanus.

Quod & sequenti ratione cōprobatur ex doctrina Diui[s] Tho. dicentis, quod homines qui habent de aliis iudicare, sæpe propter iustitiam multos aduersarios habent, vnde non est passim credendum testibus contra eos nisi magna multitudo conuincat, quod ipsum ait Alexander[t] Tertius dicens, cum ex officio suo teneantur non solum agere,

sed

a Innoc. Abb. in ca. præterea de testi.

b l. Diuus. ff. de in integrū resti. Hippolit. in pract. §. diligenter. n. 192. & sequent. & n. 197.

c Auen. resp. 2. n. 11. Burg. in proœmio leg. Tauri. n. 262. ad fin. Aimon. consi. 197. n. 7. Clarus in pract. §. fin. q. 43. n. 9. Carolus de reg. Franc. lib. 1. n. 32. pa. 171 & 177. Azeued. sol. 10. n. 17. lib. 4. recopil. p. 130. Decia. 3. to. crim. lib. 3. ca. 30. n. 4.

d ca. quoniam contra de proba. c. bona. el. 3. de elec.

e l. libellorum. ff. de accus. l. Prætor. 7. in prin. ff. de iniuriis.

f Greg. v. acusat. vol. 14. tit. 1. part. 7. Bar. consi. 195. ad 2. obie. intentionē ad reprimendū. v. per in quæstio. Abb. ... de purg. cano. Bald. in l. vn. col. 2. de cōfes. Alexan. ... de ord. col. 6. Azeued. ... de ord. col. 6. part. ... de inquisition. n. 25. & 37. Bossius in pract. tit. de inquisi. n. 90.

g ... Azeu. sol. 4. d. n. 90. tit. 2. li. 4. reco. Sal. in l. qui vola. C. de fals. Mar. vbi su. nu. 38. & seq. Amadeus, de synd. in locum & ipsa sol. 42. n. 31.

h Glos. in l. 2. ff. de of. assessoru. & in l. 2. C. vt nemo priuat. Rip. in l. 4. § hoc autē. n. 48. ff. de dā. infect. Auend. resp. 1. n. 19. Padilla in l. vbi pact. 9. 11. C. de trans. Aze. sol. 10. n. 5. v. licet iudex. n. 15. & seq. tit. 2. lib. 4. recop.

i c. in nostra de procurator. c. nisi essent de præben. Mena. de præsum. 2. par. li. 2. presump. 67. n. 5. fol. 90.

k Plato 11. de legib.

l l. vn. C. ad leg. Iul. repet.

m Bal. in l. vn. in fin. C. ut quis in sua caus. Menoch. vbi sup. Masc. de probat. 3. to. 1132. nu. 21. fol. 22.

n Bal. in auth. sed & si quis. C. de testibus. Menoc. vbi su.

o Bart. in l. n. 26. ff. si quis in ius vocatus. Bal. in ... in iure perito. de offic. deleg. Meno. vbi su. n. 5.

p Bal. in l. nō enim de adop. Andr. in c. accepimus, de atat. & qual. Masc. vbi su. n. 25. q Pute. de syn. c. 1. fo. 92. r Bal. in l. 2. C. qui accus. non pos. Catal. de synd. fol. 26. q. 94. nu. 10. Auiles in c. 1. prætor. glos. fi. ol. nu. 10. Tiraq. de pœni. temp. causa 58. nu. 1. pag. 291. Bossius in pract. 1. a. de opposit. contra testes n. 59. p. 444. Grammat. super constit. regni li. 2. fol. 98. Masca. vbi su. 1. tom. conc. 365. fol. 129. n. 4. Paz. in pract. 1. tom. 5. p. c. vn. fo. 131. n. 15. ad fin. r Puteus de synd. v. probat cap. 2. in prin. & n. 6. Amad. de synd. fol. 63. n. 312. Dulcet. cod. tra. fo. 318. n. 24. Baldus in l. obseruare § proficisci q. 10. in fin. ff. de offi. proconsul. Afflicto in constit. Neapol. in ca. regni Bulg. fama praloquutum Olan. in anto. v. baratarua. pag. 46. n. 48. s D. Tho. 2. 2. q. 67. 1. t c. qualiter, & quando. 2. de accus.

ſed etiam increpare, quin etiam interdum ſuſpendere nonnúquam vero ligare, multorum odium incurrunt: ideo ſancti patres prouide ſtatuerunt, vt accuſatio prælatorum non facile admittatur, ne concuſſis calumniis corruat edificium, niſi diligens adhibeatur cautela, per quam non ſolum falſæ, ſed etiam malignæ criminationi ianua præcludatur. Et Petrus Gregorius [a] de magiſtratibus loquens ait, *qui enim præſunt, & ob potentiam inferioribus nocere poſſunt multorum contrahunt inimicitias & odia, & facile moliuntur, qui oderunt, calumnias*, & Rex Dominus Alphonſus cognomento Sapiens, prout refertur in partitarum legibus [b] de eiſdem magiſtratibus loquens dicit (*que los homes que officio tienen maguer fagā derecho, non pue de ſer que noganen mal querientes.*)

Supra dicta tamen doctrina limitanda eſt ſecundum Baldum, [c] & Tiraquellum, quãdo clarè & certo conſtat de culpa ipſorum ſuperiorum licet enim ſecundum ius à præſumpta calumnia excuſentur, non tamen à clara & manifeſta culpa liberantur.

Secundo limitanda eſt in iudicibus & ſuperioribus malæ famæ, propter malam famam enim præfatum fauorem, & priuilegium perdiderunt, & ideo contra iſtos tales minores probationes requiruntur, prout dicitur in iure, [d] & tradunt Bartolus, Puteus, Maſcardus, & Tiberius Decianus. Alias limitationes cumulant doctores agendo de iudicibus ſecularibus & eccleſiaſticis, quas nos miſſas facimus, quia iudicibus regularibus non ita accommodantur.

a Petrus Gregorius ſyntagmat. iur. 3 p li. 3. c. 25. n. 5

b L. 2. tit. 10 & l. 11. n. 1 par 7.

c Bal. in cap. quoniã contra falſam. n. 57 & extra quaro de proba. Tira. de pœnis temperand. cauſa 38 p. 229. n. 9

d l ſi qui § iſſdem § de acuſat. & in l. 3. § ſin autem ff de ſuſpect. tutor. Bart. in l. pupillo §. ſi quis ipſi prætori n. 17 ff. de damn. infect. Puteus de ſyndic. v teſtis ca. 2. n. 5 v. tamē ego diſtinguo fo. 314. & ſeq. Maſcard de probat. 3. to. concl. 1122. n. 30 fo 22 De cianus 2. to crimi. li. 8 c 52 n. 10.

ARTICVLVS V.

Qua pœna falſi teſtes ſint puniendi deponentes in viſitatione contra prælatos.

RESpondeo dicendo, quod inter ſeptem quæ Deus optimus Maximus deteſtatur, prout ait Salomon. [e] falſus teſtis connumeratur & à natura humana, hoc peccatum abominatur, prout ait Iſidorus, [f] teſtis enim falſus tres offendit, Deum quem contemnit eum in teſtem falſitatis adducendo iudicem quem decipit mentiendo innocentem, cui ſuo falſo teſtimonio damnum non paruum cauſat. Adeo Deus odio habet periuria, vt propter vnum ſolum iuramentum factum à Ioſue Gabonitis, quod poſtea Saul fregit, ita fuit caſtigatum totum regnum, vt per tres continuos annos, in eo minimè plueret. Conſiderantes Romani antiqui huius delicti immunitatem in quadam duodecim tabularū lege, in hunc modum ſtatuerunt. *Qui falſum teſtimonium dixiſſe ſi conuictus fuerit a ſaxo Tarpeio deiiciatur.* Et ait Aulus Gelius, [g] quod cum hæc pœna diutiſſima Fauonio Philoſopho viſa fuiſſet dixit ipſi Sextus Iuris Conſultus, Fauoni ſi falſi teſtes à ſaxo altiſſimo deiiceremtur modo ſicut antiquitus fiebat, non tot homines falſa dicerent teſtimonia. Exiſtima, & certo ſcio ſeueritatem in maleficiis puniendis, vt plurimum ad bene viuendum aptiſſimum eſſe medium, pœna autem hæc deiectionis à ſaxo, & rupe, ſemper fuit arbitrata duriſſima, & acerbiſſima, qua Iehu [h] puniuit impiam Iezabelem: & Amaſias [i], decem millia caprinorum: & Delphi Æſopum, prout referunt Maximus Planedes in vita Æſopi, & Hercules [k] Liſſas. Vliſſes Aſtianectem filium Hectoris, vt referūt Ouidius, [l] & Seneca, & Rex Atalus Dalidam ſofiſtam, vt refert Valerius Maximus. [m] Qua deiectionis pœna antiqui Hiſpani vſi ſunt, vt conſtat ex ſcriptis Cornelij Taciti, [n] & Senecæ: & de ea

e Salom prouer 6 2

f Iſidor li 3. de ſūmo bono.

g Lib. 2. noct. Attic. c. 1. in ſi.

h 4 Reg. 6.

i 2 par c 25.

k Ouid. in li. 11.

l Ouid. in l. 13 & 15 methamor Senec. in Troada

m Val. Max. li. 1 c 8.

n Tacitus li. 4 annaliū Sene controu 3 & declamat. 3. li. 1.

leges Partitarum [o] meminerint. Verum eſt tamen quod iuris Conſultus Modeſtinus eam abrogauerat: & Imperator Conſtantinus [p] eam legem iniquam appellauit.

Quando autem minori rigore leges Ciuiles [q] & regni hoc delictum punierunt, fuerit vt in cauſa capitali, aut corporali pœna talionis caſtigaretur, quæ iure diuino [r] irrogabatur. Denique vt ad inſtitutum redeamus per iurium contra iudices, & ſuperiores in ſyndicatione, quod eſt adeo atrox debet acriter puniri, teſtes enim contra iudices & ſuperiores nūquam deficiunt, non modo veri verum etiam falſiſſimi, vt tradit Redin. [ſ] In hoc enim crimine grauiſſime peccatur, non enim ſolum peccatur contra Deum & iudicem, ſed etiam in Reipub, exemplo enim perſecutionum, quæ ab iſtis falſariis cauſantur ipſi ſuperiores, & prælati perterriti ab adminiſtratione iuſtitiæ, & à gubernando audacter, vt debent detinentur. Vnde conuenit hos maleuolos virga ferrea, & caſtigatione non minima deterrere, ſiquidem inter ſceleratiſſimos contra Rempub. peccãtes cõnumerantur. Et Cicero ait, *nihil eſt tam molle tam tenerū ita aut fragibile, aut flexibile quin voluntas erga iudices ſenſuſque popularium, qui non modo improbitati Candidatorum ſed etiam in vocie factus ſæpe faſtidiunt.* Vnde Epiſcopus Redin. [t] in libro de maieſtate Principis, quem cum eſſet Regis cõſiliarius ſcripſit ait, ſemper in ea fuiſſe ſententia, vt teſti falſo pœna capitalis imponeretur, videns grauiſſimos homines propter falſos teſtes, ſæpe ſæpius periclitari, ſed tandem ſalnos experta veritate euadere. Et ſic Cicero, pro Marco Cælio dixit, *ô magna vis veritatis, quæ contra hominum ingenia calliditatem ſolertiam, contráque fictas omnium inſidias facile, per ſe ipſam defendatur.*

o l 6. tit. 18 p 7. & l. 9. tit 18, & l penult. ti 32 p 1.

p L. 2 vnic. §. ff. de pœnis.

q L. C de emēdernorum

r L. 1 §. ire ff. de præuar. lo. in ca. Rex debet furis, 24 q. 1. L. 5. tit 25. part. & l 6. tit. 11. par 5. l. 83. tauri vbi Anto. Gom.

ſ Redin. de maieſta princ. v. ſed nidl per legis tramis fo. 71. n. 15.

t Redin. vbi ſu n. 137.

ARTICVLVS VI.

Quomodo iudices ſuperiores ſyndicantes debeant ſe habere circa clamorem potentium, & populi contra prælatos in ſyndicatione.

RESpondeo dicendo, puſillanimem ſatis eſſe iudicem, qui motus potentium & populi clamoribus ſine aliqua probatione in particulari ſententiam proferunt contra prælatos viſitatores contra ſententiam Eccleſiaſtes [u] dicentem, *ne timeas facie potentium, aut ſcandalum ponas in agilitate tua*, licet enim ad ſedandum populi clamores debeant celeriter ſumi teſtes & in conſulto principe multa ratione boni regiminis fieri, vt ait Salicetus, [x] & ita ſeruari in praxi teſtatur Cathaldinus, [y] quos refert & ſequitur Iulius Clarus, [z] hoc tamen vt diffinierunt imperatores Diocletianus, & Maximianus, cum grauamine Innocentium, & cum commodo delinquentium, qui commendari merentur fieri non debet. Vanæ enim populi voces minimè ſunt audiendæ, nam legibus [a] magis, quam clamoribus populi debet iudex adhærere, docendusque eſt, non ſequendus populus, vt dicitur in quodam decreto, [b] ſæpe enim ſæpius mouetur populus odio, intereſſe, aut fauore ad aliquid ſequendum. Ex hoc ſunt condemnandi quidam iudices ſyndicantes ſuperiores, [c] & prælatos, prout ait Baldus [c], moleſtantes ipſos, ſolum propter potentum, & populi clamores; contra quos ponderant Acurſius [d] Guillelmus, Benedictus, Caſſaneus, Montaltus, & Epiſcopus Redin. iniquam illam ſententiam Pilati, contra Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, quod ſcilicet Pilatus clamoribus populi

u Eccleſiaſt. 7.

x Sali. in le. diuiſio in fi. C. de pœnis.

y Catald. de ſyndq 412.

z Clar in pr. §. fi q. 8. n 3. & l. inſtif. C. de offi. recti prouincis de curio. C. de pœnis n 1. de cond. 66 deſt

a Bal. in l ob ſer § antequã ff. de offi. pro conſul.

b Acur. in d. l decur. Benedic. in c. Raynutiur. v. mortuo itaque teſt. in 1 fol 12 1. n. 237 & ſeq n.

c Caſſa in catalo. glo mundi 4 p 6. conſid. Montal in tra de rotrac. ſententio Pilati Redin de Maieſ. princ v ſed ostendi n. 44. fo. 78.

Iudæorum annuerit voluntati, tradendo Dominum nostrum Iesum Christum voluntati eorum nullam in eo causam mortis inueniendo, vt apud Lucam [a] habetur: & Deus optimus maximus iudices docuit non se his clamoribus conformari, sed debere ad probationes claras, & manifestas recurrere quatenus audito clamore contra Sodomitas dixit, [b] *descendam & videbo verum clamorem, qui venit ad me opere compleuerint*, hæc est vulgi accusatio, de qua Psal. [c] dixit, *filij hominū dentes eorū arma, & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus*, non facile est admittenda, cum secundū Conc. Sardicense[d] temeraria & culpabilis sit, & cum secundum August. [e] propter malos ac clamantes, vt solent non debent boni prælati, & superiores fauore eius dico destitui *sæuit, enim animis ignobile vulgus*, vt ait Virgilius, [f] & sic hæ acclamationes populi suos satis in ire odiosæ, perturbant enim communitatem scandala causant præcipuè, quando ita præualent vt concitetur communitas contra suos superiores & gubernatores prout determinat Decius & [g] Paulus [h] Iuris Consultus ait, *authores seditionis & tumultus vel concitatores populi, pro qualitate dignitatis, aut in crucem tollantur, aut bestiis obijciantur, aut in insulam deportentur*, & certe prout innuit Tiberius Decianus [i] maximo supplicio sunt digni, qui suis clamoribus iudicem ad instantiam sententiam ferendam voluerint obligare, quod in visitantibus & syndicantibus religionum prouincias maximè locum habet, qui cum visitent religiosos in ipsis hoc peccatum maxime debent aggrauare, cum inter ipsos negotia in multitudine pacis, & silentij debeant peragi.

[a] Luc. 23.
[b] Genes. 18.
[c] Psal. 56.
[d] c. peruenit, de pen. dist. 1.
[e] c. non sunt 23. q. 4.
[f] Æneidos 1.
[g] Decius cons. 55. n. 7.
[h] L. si quis aliquid § moueres ff. de pæn.
[i] Decia. 2. to. crimin. li. 7. c. 29. nu. 4. & 32. & 52.

ARTICVLVS VII.

Quomodo iudices syndicantes debeant se habere contra calumniatorē visitantes superiores.

RESpondeo dicendo, iustum esse, prout ait Cicero, [k] vitia & dolos hominum opprobriis, damnis, carcere, flagellis, exiliis, & pœna capitali castigari, violentias autem, & culpas magistratuum & gubernatorum, & prælatorum seueritate condēnari, iustum est etiam bonos gubernatores, & benemeritos prælatos honoribus, præmiis, & specialibus fauoribus remunerari & per consequens contra eos cum calumniis & fraudibus capitulantes rigorosè procedere, prout innuit Aristo, [l] in hūc modum *publicas accusationes, quam rarissimas facere oportet a magna pœna in eos constituta, qui falso accusauerint*, quod, tradunt etiam Petrus Gregorius, & Menochius, quos Demostenes, [m] in quadam oratione crudeles & geniminavipetarū appellauit, & Agesilaus ipsos magis, quam latrones persequebatur, prout referunt Nicolaus Antonius, [n] Petrus Gregorius, & Menochius. Vnde contra capitulantes aduersus iudices magistratus & prælatos, lata fuit Romæ quædam lex Memia [o] de qua meminerunt Valerius Maximus, Cicero, Othomanus, & Manutius. Et certe deplorandum est aliquos religiosos satis paruæ notæ capitula grauissima, & infamatoria contra suos prælatos in visitatione proponere, & nihil eorum probantes sine aliqua pœna immunes aliquando relinqui, prout aduertit Puteus, [p] quasi sine peiores conditionis prælati viri grauissimi à suis congregationibus vt tales electi, quam subditi satis humilis notæ, cum prælati si capitula contra eos posita probarentur castigari deberent, & calumniatores fratres non probatis

[k] Cicer. 1. de orat.
[l] Arist. li. 6. Polit. c. 4. Greg. de Syntam iuris 3. p. li. 32. capi. 4. nu. 12. Meno. de arbi. li. 2. casu. 322. in fin.
[m] Demost. ora. contra Aristogit.
[n] Ant. in annot. ad prax. q. Sanson. vers. 1. 6. c. vit. n. 22. Petrus Greg. & Menoch. vbi sup.
[o] L. 3 § calūnia ff. ad Turpillia. Valer. li. 3. c. 7. Cicero. pro Sexto vbi Othoma. Manut. de legib. Roman.
[p] Puteus de syn. sec. v. de syn. sindic. n. 33. fo. 92.

sura calumniis immunes euadant, dolendum est etiam subditorum inuerecundiam contra prælatos & superiores huiusmodi mendaciis, & fraudibus insurgentium, qui si non essent religiosi, sed seculares non auderent eos in faciem intendere. Vnde ait Baldus [q] in iis accusandis maxima consideratione opus est, cum ius de ipsis bene sentiat & eos calumniis accusantes pœnis grauissimis afficiat. Et sic quamuis propter bonum commune permittatur, vt gens inferioris notæ contra superiores suos præfata capitula proponat iustum etiam est, vt ipsi calumniantes grauiter puniantur etiam pœna talionis, vt in libro Ester, [r] & in libro Esdræ legitur contigisse, & in Leuitico [s] dicitur, qui irrogauerit maculam cuilibet ciuium sicut fecerat, sic fiat ei, fracturam pro fractura, oculum pro oculo, dentem pro dente restituat, quod ipsum in Exodo, [t] & in Deuteronomio, & apud Diuum Ioannem scriptum legimus, & licet pœna talionis sic hodie consuetudine abrogata, prout sæpe sæpius, in his tractibus diximus in aliquibus casibus grauibus, cum personæ notabiles falso infamantur talis pœna admitti debet, quod ita vidisse practicari in senatibus Italiæ sestatur Iulius Clarus, [u] nam Cicero, pro Roscio, ait accusatores quippe multos esse in ciuitate vtile est, vt metu coerceatur audacia, verum hoc ita vtile est, vt ne planè illudamur ab accusatoribus. Denique munus visitatorum & syndicantium, prout in simili tradit Puteus, [x] est fauere bonis prælatis, & contra eos extra ordinarias inquisitiones minime permittere, & subditorum friuolas, & malitiosas petitionas repellere, & eorum verba iniuriosa & temeraria punire, quod multis rationibus ipse doctissimus vir comprobat.

Sed aliquæ rationes adducuntur, quibus probari intenditur ad bonum Reipublicæ regimen conuenire, quod cum calumniatoribus dissimuletur. Prima ratio est, ne illi, qui aliqua vera capitula contra prælatos habent ab his coram syndicatore proponenda pœnæ formidine abstineant, quod in maximum Reipublicæ detrimentum verteretur, licentiosi enim iudices, & superiores pro libito per fas & nefas multa mala in Reipublicæ damnum perpetrarent, scientes eorum delicta tandem debere relinqui impunita: cui rationi respondetur non debere cum calumniantibus dissimulari, cum dicat quidam Imperator [y] in hæc verba, nec impunitam fore putet licentiam mentiendi, cum calumniantes ad vindictam poscat similitudo supplicij, quod & Gregorius Lopez, [z] & Iulius Clarus commendat. Hi enim non sunt vtiles Reipub. sed satis præiudicant bono communi: plus enim Reipub. quod iudices timore calumniarum ab administranda iustitia non abstineant, neque à sua obligationa deficiant, quam quod facilitate veniæ accusatores calumniantes contra prælatos audacter capitula infamatoria proponant, neque à castigatione & punitione istorum datur occasio viris bonis ad non accusandum, audacia & temeritate, quas vere iudices & superiores in administranda iustitia committerūt: cum ex huiusmodi accusationibus, & denuntiationibus nihil mali ipsius possit euenire; imo obligantur iudices syndicatores eos, vt bene meritos Reipublicæ præmiis afficere, prout ordinauit Imperator Iustinianus & [a] iuris Consulti statuerunt & Tiberius Decianus resoluit.

Secunda ratio est quare cum punitione istorum maleuolorum dissimulatur, quia scilicet aliqua capitula non probent alia tamen testibus fide dignis vera esse ostendunt, qui respondetur non propterea cum eis esse dissimulandum in eo, quod cum calumnia

[q] Bal. in l. non ers ad § 1. C. de procurat.
[r] Ester ca. 8. Esdras in fin. suis li.
[s] Leuit. c. 24.
[t] Exo. 21 Deuteron. ca. 19. Apoc. c. 3.
[u] Clarus in pract. § fin. q. 62 & d. 81. n. 3.
[x] Puteus de synd. v. synd. ass. fo. 98.
[y] L. fin. C. de accusat.
[z] Grego. in v. tal malo en l. 5. & 27. tit. 1. par. 7. Clarus vbi sup. q. 7. n. 12.
[a] L. libe. in fi. & ibi Glos. C. ad l. Iul. repe. l. ita vulnera. ff. ad l. Aquil. Deci. 2. tom. crim. li. 8. 37. n. 9. & 17.

lumnia & fraudulenter detulerunt. Et hanc resolutionem, nam in iure [a] videmus probari dicente si plura crimina idem eidem intulerit singulorum abolitionem debet petere, alioquin, prout quid omiserit eius nomine senatus Consulti pœnam patietur. Et ita tenent post alios grauissimi Doctores communiter, vt constat ex traditis a Felino, [b] Angelo, & Hippolyto, & aliis allegatis a Gregorio Lopez, & à Iulio Claro.

[a] L. fin in fin princip. ff. ad Turpill.

[b] Felin in ca. 2. de calum. Angel in l. vnic. C. de suf fra. Hippoly. cons. 37. n. 4. & in leg. ut qui eum tela. n. 48 de sicar. Greg. in l. 7 ca. 1. p. 7. v. non pudiesse, & in l. 39 ti. 32 pa. 3. v. apecha. Clarus vbi su. q. 6 2 nu. 6.

Vnum tamen est cõsideratione maxima dignum, quod calumniosè capitulantes possunt excusari secundum Bartolum, [c] Angelum & alios, quos refert Mexia à pœna eo, quod ea capitula detulerint incitati ab aliqua persona bonæ famæ & opinionis, quę secundum exteriorem affectum zelum boni publici ostendit cui credere obligarentur. Et Bartolus [d] ait hoc esse notandum pro syndicis communibus, qui aliorum instigatione maleficia denunciant. Et Baldus [d] ait instigatorem fide dignum à calumnia excusari. Non tamen ita debent excusari, vt nulla pœna afficiantur, ad minus enim, vt insipientes debent plecti, cum aliorum dictis nimis credentes in has angustias se se iniecerint. Hoc autem maximè notandum est pro omnibus religiosis, qui sæpè sæpius, in his & aliis similibus faciendi zelo religionis insipienter ducuntur, qui tamen licet ex hac parte aliqualem mereamur veniam, ex aliqua tamen, quia scilicet sub specie zeli religionem conturbant, licet pœna calumniatorum non puniantur, pœna tamen seditiosorum plecti necesse est.

[c] Bart. in l. Athlet. ff. de falsis & Ang. in l. Athle. §. calumn. ff. de his qui notan. infam. Mexia super le. Tolet. 2. fundam. 23 part. fol. 154 n. 28.

[d] Bart. in d. §. calumn.

[d] Bald in ca. quoniam contra falsam ca. 9. ver. extra quero de probat.

ARTICVLVS VIII.

An superiores syndicati possint proponere querelam contra calumniantes.

RESpondeo dicendo certum esse in iure [e] quod ex libello infamatorio contra aliquem introducto etiam in causa ciuili actio iniuriarum nascitur, & à fortiori oritur etiam in causa criminali, prout resoluit Bartolus, secundum quam doctrinam bene poterit accusatus & denunciatus contra calumniosè capitulantes proponere querelam cum ex capitulis satis calumniosis iniuria non parua illi accrescat. At cum multa nobis liceant, quæ tamen secundum Apostolum [f] non expediunt, non expedit pro tunc ipsum syndicatum accusatum, aut denunciatum huiusmodi intimare querelam. Vnde oportet, quod quando respondent capitulis opponat calumniæ exceptionem & querelaturum protestetur prout tradunt Cathaldinus, [g] & Puteus, & probet Calumniam, & eius qualitatem, si enim tunc per querelam capitulantes reconueniret ad fugiendam pœnam suis culpis debitam subterfugium assumere videretur. Vnde tempus opportunum ad præfatam querelam proponendam inuestigari debet, & nullum magis, quam post sententiam latam super capitulis cognita iam innocentia Syndicati, & accusati, & calumnia accusatorum manifestata, ad præfatam querelam intimandam excogitari potest.

[e] Tx. & gl. in l. item apud Labeonem. § si quis libe. & §. si quis non de bet. & in l. credit. § uniuersa. & ibi Bar. ff. de iniurijs.

[f] Paul.

[g] Cathald. de synd. qu. 6. fol. 26. & Puteus in tr. v. iniur. officia. c. 1 n. 4. fo. 197.

ARTICVLVS IX.

Vtrum illi qui non sunt eiusdem ordinis possint alicuius ordinis prouinciam visitare.

RESpondeo dicendo propositum dubium iam ea parte esse resolutum: in superioribus [h] egimus de electione prælatorum: vbi latè probauimus prælatos non debere aliquibus regularibus præponi, nisi sint eiusdem instituti professores. Pro ordine autem Cisterciensi est priuilegium, quoddam Innocentij VIII. expeditum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo octuagesimo octauo, in quo districtè in virtute Sanctę obedientiæ, & sub excommunicationis latæ sententiæ pœna ipso facto incurrenda authoritate Apostolica præcipiendo fratribus dicti ordinis mandauit, vt omnia & singula dicti ordinis Monasteria & loca vbilibet consistentia, per eos met ipsos vel alios Abbates dicti ordinis vestri idoneos, quos ad id duxerint deputandos, visitentur, prout latius in præfato priuilegio, [i] & breui continetur.

[h] 2. tom. q.

[i] Habetur. in li. priu. dist. ordin. impr. & in 1. tom. pri. 117. fo. 149. n. 2 & fo. 79. prim. 31.

Et idem Innocentius VIII. anno Dominicæ Incarnationis millesimo quadringentesimo octuagesimo nono, in bulla quæ incipit, *venerabilis fratri Episcopo Cabilonensi*, statuit & decreuit motu proprio, & ex certa scientia, quod de cætero perpetuis futuris temporibus monasteria, & loca prædicta prætextu quarumcunque literarum Apostolicarum, per se & sedem prædictam in posterum etiam motu & sciẽtia similibus, & ex quibuscumque causis, ac cum quibusuis clausulis etiam derogatoriarum derogatoriis efficacissimis & insolitis, etiam præsentibus expressè derogantibus, & etiamsi illæ eis de verbo ad verbum insertæ forent in posterum etiam ad instantiam Imperatoris Regum Ducum Principum, & aliarum personarum quarumcunque, cuiuscumque dignitatis status gradus ordinis & conditionis concedendarum visitari non possint districtè in virtute Sanctæ obedientiæ, & sub censuris Ecclesiasticis inhibentes, quibuscumque visitatoribus supra nominatis (exceptis hactenus, & pro tempore deputatis) etiamsi patriarchali, Archiepiscopali Episcopali, aut quauis alia dignitate Ecclesiastica fulgerent ne prætextu quarumcunque facultatum & commissionum in genere, vel in specie visitandi eis concessarum & factarum se de Monasteriis locis personis & ordine prædictis intromittere quomodolibet præsumant. Ac decernentes, ex nunc irritum & inane, si secus super his à quoquam quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, &c. Et pro conseruatoribus omnes Ecclesiarum prælatos, ita vt quicunque fuerit requisitus, defensionis efficacis præsidio assistant, ita habetur in præfato ordinis libro. [k]

[k] In eod. li. & tom. priu. 120. fo. 133.

ARTICVLVS X.

Qua pœna puniantur visitatores singulis annis non visitantes.

RESpondeo dicendo non esse dubium visitatores teneri prouincias sibi commissas visitare, prout definit Concilium Tridentinum, [l] & ad earum visitationem singulis annis faciendam obligari, prout ex Concilio Tridentino [m] in nostra summa [n] confessorum probauimus, & ideo Innocentius VIII. in priuilegio primo allegato in articulo superiori hoc prælatis sub obedientiæ præcepto mandauit singulis annis faciendum, quod si non adimpleuerint excommunicationis sententiam ipso facto incurrant, quam pœnam declarauit Innocentius [o] VIII. in bulla quæ incipit, *accepimus literas vestras, &c.* Data anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo octuagesimo nono ad petitionem capituli generalis ordinis Cisterciensis

[l] Ses. 25. de reg. c. 20.

[m] Sess. 7. de refor. ca. 8 ses. 21. de refor. c. 2.

[n] Summa in 2. to. in tra. del orden. vndec. c. 1.

[o] Priu. 121. fo. 120. in 1. tom. li. priu. huius ordin. impr. compl.

non comprehendere nisi negligentes, & rebelles, dicens in hunc modum. *Et quia inter cætera nobis exposuit, vos paratos esse literis nostris super visitatione & reformatione monasteriorum dicti ordinis singulis annis facienda emanatis obtemperare deuotionem vestram plurimum in domino commendamus. Verum quia forsan contingere posset, quod aliqua ex monasterijs & locis dicti ordinis propter aliqua impedimenta, & aliquam resistentiam visitare non possetis, securitati conscientiarum vestrarum consulere volentes declaramus sententias censuras, & pœnas in dictis literis contentas non ligare, nisi negligentes rebelles & huiusmodi visitationem & reformationem impedientes, aut retardantes.* Pro quo est aduertendum, quod licet in alijs religionibus non sit apposita aliqua censura contra prælatos singulis annis non visitantes, ipsos tamen si negligentes & rebelles fuerint in visitationibus huiusmodi exequendis à peccato mortali non esse immunes cum in re graui præceptũ quoddam maximè necessarium frangatur.

QVÆSTIO LXXVIII.

De voto in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum Abbates Sancti Benedicti possint dispensare in clausura.*

2 *Vtrum votum donatorum in ordine Sancti Benedicti sit solemne.*

De voti materia quoad eius commutationem dispensationem & irritationem multa in primo tomo [a] latè diximus, & in tertio tomo etiam aliqua tractauimus cum de religione egimus, & perlustret lector tabulas omnium trium tomorum, & multa scitu digna inueniet. Nunc autem pro complemento aliqua in præsentiarum proponam, per articulos diuisa.

[a] *130. q. 15.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Abbates congregationis Sancti Benedicti possint dispensare in voto clausuræ.

REspondeo dicendo votum clausuræ in congregatione S. Benedicti maximè esse commendatum, prout constat ex quodam priuilegio [b] eidem concesso, per Innocẽtium VIII. priori & conuentui S. Benedicti Vallisoletani, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo octuagesimo. At Martinus Quintus in priuilegio [c] concesso priori & conuentui S. Benedicti Vallisoleti, anno Domini millesimo quadringentesimo vigesimo octauo, in hoc voto dispensandum decreuit, dicens. *Sanè pro parte vobis desuper exhibita petitio continebat, quod licet prior conuentualis, & omnes & singuli monachi & conuersi monasterij vestri, pro tempore existentes secundum eiusdem Monasterij consuetudinem reclusi existant, & tempore quo inibi eorum singuli professionem emittunt solenniter promittant perpetuam inibi seruare clausuram, tamen nonnunquam pro necessitate, vel vtilitate dicti Monasterij, aut singulorum vestrorum plures casus occurrunt, in quibus vobis expediret eiusdem Monasterij ambitum, vel septa exire, & an monachis & conuersis licentia prioris super hoc ab eo petita & obtenta sufficiat, priori verò præfato pro huiusmodi necessitate, vel vtilitate id liceat merito dubitatis, & nihilominus an monachos & conuersos licentia, ac priorem præfatos vtilitas huiusmodi ab obseruantia eiusdem solemnis promissionis excuset conscientia vos remordeat. Quare pro parte vestra fuit nobis humiliter supplicatum, vt prouidere vobis super his opportunè de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur qui vniuersis Christi fidelibus conscientiæ pacem & quietem pro viribus procuramus huiusmodi supplicationibus inclinati, pro priore Conuentuali, & successoribus suis, ac omnibus & singulis monachis & conuersis præsentibus & futuris dicti Monasterij, videlicet, vt monachi & conuersi ad Romanam Curiam pro ipsius Monasterij & vniuersalis Ecclesiæ, ac principis terræ negotijs prosequendis, vel alias ad generalem Regni seu prouinciæ Synodum celebrandum, aut fumus mortalitatis, vel guerrarum temporibus, necnon ad fundationem, & reformationem quorumcunque dicti ordinis Monasteriorum, prioratuum, & grangiarum faciendam, & ad omnes ordines recipiendos, & nihilominus infirmi debiles scandalosi minus vtiles, ac senes septuagenarij, necnon electi, seu postulati, aut prouisi, vt Monasteriorum, prioratuum seu grangiarum, aut Ecclesiarum regiminibus præficiantur, & quoties verosimiliter præsumeretur, quod nisi ipsi monachi, vel conuersi pro negotijs, causis & litibus ipsius Monasterij prosequendis exirent monasterium ipsum, aut religiosi eiusdem nimiam iacturam in spiritualibus, vel temporalibus paterentur de præfati prioris consilio & licentia, ac maioris partis conuentus prædictorum prior, conuentualis vero prædictus pro tempore existens de consilio & licentia ad minus duarum partium conuentus eiusdem Monasterij præstito prius per eum in capitulo illius capitulariter congregato, quod non exquisito colore, sed ex aliqua de causis prædictis vult Monasterium ipsum exire coram notario, & testibus sumpto solemniter iuramento, ita tamen quod ipse prior & Monachi prouisi liberè, electi vero, aut postulati de ipsius prioris dumtaxat licentia Monasterium licitè exire valeãt authoritate Apostolica tenore præsentium dispensamus, eisque super ijs licentiam elargimur. Ac volumus, quod causa seu causis pro quibus Monasterium ipsum exierint cessantibus, quam citius honestate salua commodè poterunt redire ad præfatum Monasterium teneantur. Si vero aliquis ipsorum renuerit, vt præfertur ad Monasterium ipsum redire, per Abbatem nunc & pro tempore existentem Monasterij S. Claudij extra muros Legionensis prædicti ordinis, si hoc maior pars conuentus prædictorum viderit expedire ad id per censuram Ecclesiasticam compellantur. Non obstantibus, &c. Dat. Romæ apud Sanctos Apostolos, Kal. Nouembris Pontificatus nostri anno vndecimo.*

Quod priuilegium extensum est, per Eugenium Quartum, viuæ vocis oraculo, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimo octauo ad omnia Monasteria huius congregationis regularis obseruantiæ, non obstante voto perpetuæ clausuræ in eis emisso, prout refertur in libro [d] priuilegiorum huius congregationis impresso Vallisoleti.

[b] *Habetur in li. priu. huius ordin. de nouo Vallis. impres. fol. 126. priu. 65.*
[c] *In eod. lib. priu. 33. f. 74.*
[d] *Fol. 95. priuil. 46.*

ARTICVLVS II.

Vtrum votum donatorum in ordine B. Benedicti sit solemne.

REspondeo dicendo, vt satis patet ex superioribus, quod ad hoc vt aliquod votum sit solemne necessarium est, vt fiat in manu prælati sub regula religionis à sede Apostolica approbata, & quod tria vota scilicet obedientiæ castitatis paupertatis emittantur. Et à dictis donatis fit hoc modo professio dicendo. *Ego frater N. facio professionem & promitto obedientiam Deo omnipotenti B. Mariæ & Beato Benedicto tibiq́; N. huius monasterij N. Abbati vice N. monachorum*

ordinis

ordinis S. Benedicti Hispaniarum generali & successorum suis canonice intrantium viuere semper, sine proprio & in castitate secundum regulam S. Benedicti, vsque ad mortem.

Ex qua professione patet præfatos donatos solemne emittere votum, professim enim solemne votum continens, prout tradit D.Thomas [a] est promissio, qua quis efficitur monachus, vel religiosus promittendo seruare regulam, aut promittendo in manu prælati obedientiam secundum regulam, aut promittendo regulam viuendo in obedientia sine proprio, & in castitate, prout idem D.Thomas [b] magis in particulari probat. Quæ omnia interuenisse in professione horum donatorum satis constat. Et sic Gregorius XIII. [c] anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo septuagesimo quinto, die decima Iunij Pontificatus sui anno quarto, concessit congregationi S.Benedicti Vallisoletani, quod donati huius sacræ congregationis attento, ipsos votum solemne emittere, & sic eorum professionem esse impedimentum etiam dirimens matrimonium stantibus omnibus priuilegijs concessis fratribus professis huius sacræ religionis, & quod generalis cum consilio capituli statuat quomodo viuere debeant iuxta regulam S.Benedicti, & loco officij diuini iniungat eis recitationem orationis Dominicæ & salutationis angelicæ toties quoties ei videbitur. Aduerte tamen, quod donati aliarum religionum licet tria essentialia vota emittetint in manu prælati non sunt religiosi cum non promittant ea secundum regulam à sede Apostolica approbatam, prout supra in quæstione de oblatis diximus.

[a] D.Tho. 2.2 q.188 ar.7.
[b] D.Tho. vbi sup. ar. 9 & in quodlib. q. 9
[c] Habetur in li. priu. huius ordi. pagi. 91. fo. 196.

QVÆSTIO LXXIX.

De vnctione extrema in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1. *Quis sit minister extremæ vnctionis.*
2. *Quibus sit hoc sacramentum conferendum.*
3. *Quibus sit hoc sacramentum negandum.*

ARTICVLVS I.

Quis sit minister extremæ vnctionis.

Respondeo dicendo, quod proprius parrochus est huius sacramenti Minister, prout habetur in quadam Clementina, [d] & tradit Soto, vnde si sacerdos simplex hoc sacramentum conferret sine licentia Episcopi, aut parrochi esset excommunicatus, vt in alia Clementina [e] definitur sacramentum tamen teneret, quia non requiritur proprius sacerdos de necessitate sacramenti, de essentia enim sacramenti solum requiritur, quod sit sacerdos, prout tenent omnes, & Victoria. [f]

Et religiosi, qui clericis aut laicis sacramentum extremæ vnctionis ministrare sine speciali sacerdotis parrochi licentia ausi fuerint excommunicationis sententiam ipso facto incurrunt, quam solus summus Pontifex auferre potest, cóque hac causa excommunicatos ordinarij locorum publicari pro excommunicatis debent, donec de absolutione fuerit facta fides, nullo exemptionis priuilegio, aut alio in hoc attento, prout in præfata Clementina ordinatur, excipiuntur tamen illi religiosi quibus à Sede Apostolica fuerit concessum, vt familiaribus suis domesticis, aut pauperibus in hospitalibus suis degentibus sacramenta Ecclesiastica ministrare possunt, prout in eadem Clementina [g] conceditur. Quod Nicolaus Francus Apostolicæ sedis Nuncius in Hispaniis, cum potestate legati à latere concessit priori & conuentui S.Benedicti Vallisoletani, & Abbatibus & prioribus totius congregationis anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, dicens, *quod si quos infra septa Monasteriorum ipsorum infirmari fuerint extremam vnctionem dare authoritate Apostolica. cuius legationis officio fungimur in hac parte tenore præsentium plenariam & liberam concedimus facultatem parrochialis presbyteri, vel alterius cuiuscumque Episcopi vel superioris licentia vel assensu nullatenus requisito.* Ita habetur in libro priuilegiorum [h] huius sacræ religionis impresso Vallisoleti, anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimoquinto. Quod priuilegium claré innuit familiares, aut peregrinantes in præfatis Monasterijs morientes posse à fratribus ipsorum extremam vnctionem recipere. Cum ipsum concedatur etiam pro his, qui in nostris Monasterijs hospitati non tamquam peregrini & pauperes, sed alio diuerso titulo, sunt infirmati, & quo ad familiares vide laté supra in secundo tomo cum de familiaribus egimus.

Aduertendum tamen, quod non remanent excommunicati religiosi, qui hoc sacramentum in necessitate administrarent absente parrocho, sine eius licentia, vt post Syluestrum, [i] & alios tradunt Soto, Ledesma, & Marcus Antonius Coquus.

[d] Clem. dudũ de sep. Sot. in 4. d. 23 q. 2. ar. 1.
[e] Clem. 1. de priui.
[f] Vict. in sum. nu. 180.
[g] Clem. 1. de priui.
[h] Fo. 124 n. 4.
[i] Sylu. v. vnctio q. 4. Soto in 4 d. 23. q. 2. ar. 1. ver verũ vero Ledes. 2. par. 4. qu. 33. ar. 3. Coquus lib. 5. manu. instit. tit. 9 de extrema vnct. n. 22.

ARTICVLVS II.

Quibus sit hoc sacramentum conferendum.

Respondeo dicendo hoc sacramétum esse conferendum infirmis, de quibus timetur mors, secundo est dandum senibus qui absque aliqua infirmitate senio ipso consumuntur, prout tradit Naua. [k] tertio potest dari adultis, qui statim post baptismum morti sunt proximi, prout tradit Syluester [l] Armilla & Victoria, quarto potest dari vulneratis morti propinquis, vt post alios tradit Soto, [m] & Victoria & Ledesma. Tenent enim omnes dandum esse infirmis ad mortem, vulneratis autem quamuis violenter iam infirmatur, vt bené probat Angles. [n] Quod contra aliquos est tenendum. Quinto mulieri in partu deficienti, quod in praxi vidulæ seruari tradit Bibald. [o] Sexto debet dari illi, qui infirmitate repentina præuentus priuatur omnino loquela & sensibus, si erat bonæ vitæ & famæ etiamsi nullum signum contritionis ostenderet, vt bené Nauarr. [p] & per consequens debet conferri in tali necessitate religiosis eum secundum eorum instituta sint omnes bonæ vitæ & famæ, septimo dandum est, etiam non petenti maximé si petere non potuit ob frænesim, vel alia de causa, quod Angelus, [q] Victoria, & Sotus videntur negare, sed dandum est, si non insanit manifesté in peccato mortali dum absit irreuerentiæ periculum, cum eo ipso quod Christianus est, & bené vixit censeatur virtualiter petere remedia sibi vtilia, vt sacramenta & indulgentias, ita post Paludanum tenent Syluester, [r] Armilla & innuunt Ledesma, Sotus & Nauarros expressé affirmat Quod confirmat vniuersalis Ecclesiæ vsus & consuerudo vngendi tales, & etiam in sacro sepeliendi licet absque vlla confessione vel contritionis signo decesserint. Octauo conceditur illis, qui habent iudicium rationis ad recipiendam eucharistiam, quia hoc sacrum viaticum succedit, ita Soto. [s] Verum tamen non est, quod si aliquis non esset communicandus si esset sanus vsque ad duodecimum, vel quatuor

[k] Naua. in § tertio breui. nostr. 30 n. 4.
[l] Sylu. v. vnctio q 5. versi. 3.
[m] Arm. nu 7. Vict. n. 32. Soto in 4. d. 23 q. 2. a. 2. Vict. vbi sup. Ledes. 2. p. qu. 34 v. 2.
[n] Angle in flor. 40 de extrema vnctio. ar. 4. concl. 2.
[o] Bibald in candel. aur. tit. de extrema vn. 7 n. 24.
[p] Nau. c. 16. n. 37 & c. 22. n. 11.
[q] Ang. v. vnctio n. 11. Vict. n. 11. Sot. in 4 d. 23 q 2 ar. 2. con. 1.
[r] Sylu. vnct. q. 5. versi. 6. Arm. nu. 7. Ledes. 2. p. qu. 34 ar. 7. Sot. in 4. d. 23 q. 2 ar. 4. Nau.
[s] Sot. vbi su. q. 2. ar. 2. ver. sic quod si quatuor

quatuordecimum annum, in quibus iudicatur iudicium discretionis habere præsumitur, in articulo tamen mortis est optimum consilium & à pijs viris simul, ac doctissimis practicatum etiam in decimo anno illi viaticum præbere, ac consequenter ipsum vngi posse. Et aduertendum quod extrema vnctio finem vitæ præsumptum tantum requirit, vt tenent omnes supradicti patres. Qui alterum posse etiam conferri etiam his de quibus dubitatur, an sint mortui sub conditione tamen si mortui non sunt, si tamen in prima secunda & tertia vnctione moriantur non est vltra progrediendum. Circa quod debet aduertere sacerdos vngens, quod vocatus ad vngendum infirmum in agonia animam efflantem non seruet ordinem manualis circa solemnitatem, & præcedentes preces, sed statim faciat essentialia scilicet vnctiones, ne sine sacramento infirmus decedat, finitis tamen diligenter vnctionibus poterit, quæ in principio omiserat recitare & subsequentes orationes & benedictiones perficere, partes autem vngendæ, pro essentia sacramenti sunt quinque sensus & si vngatur cæcus à natiuitate debet vngi in parte proximiori oculo cæco, & si vngantur Episcopus, vel sacerdos qui palmas manuum habent consecratas vngendi sunt in superiori parte manuum, prout habetur in aliquibus manualibus Ecclesiarum, & tradit unuè Thesaurus [a] sacerdotalis.

[a] Thesauri sac. c. r. de extrem. vnct. in fi.

Aduertendum etiam est, quod parrochus & ministri huius sacramenti non debent expectare, vt infirmus sit in extremis, sed debent ministrare illis de quorum mortè timetur, & quibus sacramentum sine miraculo possit corporalem salutem præbere, & cum infirmus illud cum deuotione & affectu cordis suscipere possit alias peccaret grauissimè minister, vt tradit Catechismus, [b] Romanus, & tradit etiam Soto citans ad hoc Concilium Florentinum.

[b] Catech. c. 3. & 46. Soto vbi sup. q. 2. a. 2. versic. nihilominus.

ARTICVLVS III.

Quibus hoc sacramentum est negandum.

Respondeo dicendo, quod primo est negandum pueris lacti pænitentiæ incapacibus: secundo amentibus à natiuitate & furiosis perpetuò, & etiam furiosis non perpetuo si timetur irreuerentia maximè si habuerunt dilucida interualla neque petierunt: tertio intrantibus naue vel bellum periculosum. Quarto illis qui suspendendi sunt, vel decapitandi. Verum est tamen quod si ratione infirmitatis sunt morti proximi est illis ministrandum licet tunc furca sint suspendendi, vel decapitandi. Quod Viualdus [c] ait se vidisse in vigilia S. Philippi, & Iacobi, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimonono, à quodam Episcopo fuisse collatum duobus suspendendis ratione infirmitatis grauissimæ, qua detinebantur, quinto infirmis, qui grauiter ad mortem non laborant, prout dictum est in superioribus. Sexto nec illis qui in notorio peccato existentes incidunt in frænesim apoplexiam, vel amentiam, nisi prius aliquod signum contritionis ostendant. Septimo nec sanis est conferendum esset enim irritum hoc sacramentum. Hæc omnia sunt communia & tenent Victoria, [d] & Nauarrus, Sotus, & Catechismus Romanus.

[c] Viuald. in suo candel. aur. tit. de extrem. vnct. n. 41.

[d] Vic. in summa nu. 221. Nau. c. 22. n. 13. Soto in 4. d. 21. q. 2. a. 2. Cate. Rom. p. 247.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum hoc sacramentum sit reiterabile.

Respondeo dicendo, quod quoties infirmus peruenit ad articulum mortis etiam in eadem infirmitate est ministrandum illi hoc sacramentum, vt v. g. si post vnctionem conualescat & postea recidat in eandem, vel aliam infirmitatem, ita quædam Glossa [e] tradunt D. Thomas, & Scotus, Ricardus Syluester, Armilla, Victoria & Sotus & probatur à Concilio Tridentino, quare contrariam opinionem erroneam dixit Paulus Grysaldus [f]

[e] Glos. v. sanctific. in fin. ca. vlti. d. 95. ass. D. Tho. in 4. d. 23. q. 2. ar. 3. Scot. d. 23. & Ric. vbi Syl. v. vn. 3. q. 8. Armil. n. 9. Victo. nu. 224. Soto in 4. d. dist. 23. q. 1. ar. 3.

[f] Grysal. d. v. extrem. vnctio. n. 15.

QVÆSTIO LXXX.

De vnione monasteriorum in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum duo monasteria propter exiguitatem redditum possint vniri.*

2 *Vtrum vnionibus monasteriorum iam factis aliquod praiudicium ex reuocationibus generetur.*

3 *Vtrum reuocentur propter dictam concessionem vniones nullæ propter defectum alicuius solemnitatis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum duo monasteria propter exiguitatem redditumm possint vniri.

Respondeo dicendo, quod circa hoc habemus quoddam priuilegium [g] concessum priori & conuentui S. Benedicti Vallisoletani, à Pio II. cuius tenor sequitur.

[g] Habet. in lib. priu. bulllarum ord. imp. Vallisole. num. 1194 priu.

Pius Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio priori & conuentui monasterij S. Benedicti Vallisoleti, &c. Exhibi. siquidem nobis nuper pro parte vestra petitio continebat, quod in nonnullis domibus eiusdem ordinis diuersarum diœcesum præfato monasterio, quo ad obseruantiam subiectis propter inopiam reddituum vltra tres, vel quatuor religiosi nequeunt commode sustentari, quo fit vt in eisdem domibus regularis obseruantia ad plenum vt decet obseruari non possit, sintque alia monasteria dicti ordinis præfato monasterio subiecta in aliquibus ciuitatibus, oppidis, villis & locis quorundam temporalium dominorum, qui fructus, redditus & prouentus necnon alia bona ad ipsa monasteria legitimè spectantia occupant, & illa sibi appropriant, ac eisdem monasterijs alia grauamina inferunt, & etiam quadam alia monasteria, vt præfertur subiecta in tam sterilibus & inaquosis locis consistant, quod religiosi in eis nisi cum maxima difficultate viuere, & morari non possunt, vnde si duo, vel tria ex dictis monasterijs, siue domibus dicti ordinis, in quibus propter exiguitatem fructuum reddituum & prouentuum, vt præmittitur vltra tres, vel quatuor religiosi sustentari nequeunt inuicem vnirentur, annecterentur & incorporarentur, necnon vni ipsorum subijcerentur, profecto diuinus cultus ex hoc susciperet incrementum, ac etiam monachi ibidem altissimo deseruientes commodius sustentari possent. Quare pro parte vestra nobis fuit humiliter supplicatum vt vnionem, annexionem & incorporationem huiusmodi fieri mandare, aliàsque in præmissis opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos itaque de præmissis certam notitiam non habentes huiusmodi supplicationibus inclinati vobis de quorum prouidentia & circumspectione plenam in domino fiduciam obtinemus. si ita est duo, vel tria monasteria siue domus dicti ordinis in quibus propter exiguitatem fructuum reddituum & prouentuum tres, vel quatuor monachi sustentari nequeunt, Abbatum conuentuum dictorum monasteriorum expresso ad id interueniente consensu, vniendi annectendi & incorporandi, ac in aliquo ipsorum monasteriorum, seu domorum monachos vsque ad numerum

numerum

nerum duodecim constituendi & deputandi, ac alia monasteria in locis eorundem dominorum temporalium, vel sterilibus, vel inaquosis existentia si secundum Deum hoc expedire videritis, de dictis oppidis siue locis ad alia loca, vel oppida transferendi, necnon fructus redditus & prouentus prædictorum omnium monasteriorum, vt præmittitur vniendorum quos pro expressis haberi volumus pro sustentatione monachorum in magis accommodis domibus & monasteriis commorantium deputandi plenam & liberam tenore præsentium concedimus facultatem. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac nostris illa præsertim, qua cauetur, quod petentes beneficia Ecclesiastica aliis vniri teneantur exprimere verum annuum valorem, tam beneficij vniendi, quam illius cui vniri petitur alioquin vnio non valeat: necnon fundatione donatione, translatione concessione, aut donatione alicuius ex dictis Monasteriis vniendis huiusmodi, etiamsi in illis expressè caueatur, quod in illis solitus monachorum & monasteriorum numerus nullatenus minuetur, & illorum onera consueta supportentur, ac statutis & consuetudinibus monasteriorum, & ordinis prædictorum iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis alia firmitate roboratis contrariis quibuscunque prouiso, quod in vnione, annexione & incorporatione huiusmodi, si illa vigore præsentium fiant, & effectum consequantur debitis propterea non fraudentur obsequiis, ac cultus diuinus nullatenus minuatur. Sed in singulis sic vnitis, vel translatis monasteriis, siue domibus per vnum idoneum capellanum, per priorem & conuentum huiusmodi deputandum, cui de fructibus monasteriorum huiusmodi necessaria congruè ministrantur, deseruiatur laudabiliter in diuinis, & ipsorum sic vnitorum monasteriorum supportentur onera consueta. Et insuper ex nunc irritum decernimus & inanè si secus super iis per quoscunque quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari Dat. Tiburi, anno Incarnationis Dominicæ 1473. 8. idus Septembris Pontificatus nostri anno sexto.

Circa quam concessionem est primo notandum, quod vnio requirit authoritatem in eam faciẽdam, & solennitatem in modo faciendi & iustam causam ad id faciendum, vt in multis iuribus [a] probatur. Et ille qui habet iurisdictionem Episcopalem, aut quasi Episcopalem ecclesias sibi subiectas ex iusta causa potest eas vnire, cum ipse habeat iurisdictionem & vnire sit iurisdictionis, prout tradit Abbas, [b] hoc tamen debet ac potest facere, sine consensu capituli, prout tenent aliquæ Glossæ, [c] & in iure probatur. Et in hoc primo consistit priuilegium, in hoc articulo relatum, quod scilicet priori supradicto, qui non habet iurisdictionem quasi Episcopalem liceat facere prædictam vnionem interueniente monasteriorum vniendorum assensu. Consistit etiam priuilegium, in eo quod etiam non facta mentione valoris redditυum præfatorum monasteriorum tribuatur dicto priori facultas ad vniendum.

[a] c. sicut vnire de excess. prælat. vnic. Clem. 2. de reb. eccles. non alien. c. vnion. 10. q. 1.
[b] Abb. in d. c. sicut vnire.
[c] Gloss. in fi. in d. & ibi Doct. & Abbas in c. cum dilect. quod met. causa. ex. sicut duo Episc. 16. q. 1.

Consistit etiam priuilegium, nam vnio facta per Episcopum est nulla si fiat sine consensu & vocatione patronorum per iura citata, per Rochum, [d] at in præsentiarum conceditur dicto priori consentientibus solum monasteriis vniendis, vt possit duo, vel tria monasteria vnire & nulla fit mentio de vocatione & consensu ipsorum patronorum. Et quod dicto priori concedatur facultas vniendi monasteria ius patronatus habentia, patet ex præfato priuilegio, ibi, *necnon fundatione, donatione, &c.* tria enim sunt, quorum quodlibet sufficit ad quærendum ius patronatus nempe traditio fundi ædificatio, & dotatio iuxta illum senarium Glossæ, [e] ab omnibus receptæ, Patronum faciunt, dos ædificatio fundus, & tradit Abbas & alios allegans latè prædictus Rochus.

[d] Roc. de iur. patro. v. hono. n. 4.
[e] Glos. in c. pia mentis 17. q. 1. Abb. in rub. de iure patro. Roch. vbi su. v. fundari. q. 1.

Notandum est etiam, quod nunquam Papa vult concedere priuilegium in alterius præiudicium & grauamen, vt colligitur ex traditis à Doctoribus præsertim ab Abbate [f] & Felino, inde in hoc priuilegio licet ad hanc vnionem non requirat consensum patronorum, rem suam tamen agit concedendo præfato priori & conuentui facultatem ad eam faciendam prouiso, quod in vnione debitis propterea non fraudentur Monasteria obsequiis & capellanus de redditibus constituatur, quo consueta onera reportentur. Quod ex illo verbo prouiso comprobatur quod ablatiuum denotat absolutum inducens propriè conditionem, ita Baldus [g] communiter receptus, prout asserit Iason Rolandus & Octauianus, & doctissimus Lusitanus Barbosa.

[f] Abbas in c. quæ anecd. n. 11. de consti. & ibi Fely.
[g] Bald in l. 1. num. 34. ff. de edi. & demo. Ias. in §. tur. fus nu. 83. instit. de act. Roland consi. 90. n. 10. lib. 3. Octauia in de. cas. Pedro 145. n. 6. & 7. Barbos. in rub. ff. solut. matr. 1 par. n. 23.

Notandum est denique, quod causæ ad huiusmodi priuilegium cõcedendum duæ potissimum concurrerunt. Prima vt diuinus cultus ex hoc susciperet incrementum, secunda vt monachi ibidem altissimo deseruientes commodius sustentarentur, quæ ad præfatam vnionem faciendam satis sunt vt patet ex literis [h] datis à Pio IIII. ad petitionem inuictissimi Regis Philippi Secundi Hispaniarum, eidem congregationi.

[h] Conti in d. l. 1 imp. Valleso prim 92. fo. 179.

ARTICVLVS II.

Vtrum vnionibus Monasteriorum iam factis aliquod præiudicium ex reuocationibus generetur.

RESpondeo dicendo, quod circa hoc est quædam bulla Eugenij [i] Papæ IIII. cuius tenorem in præsentiarum referam.

[i] Habe in lib. priu. l. huius ord. pri 12 fol. 39.

Eugenius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Ad Monasteriorum, ac religiosorum locorum, & in eis sub sacro religionis iugo, &c. Dudum si quidem ex certis ac diuersis tunc expressis rationabilibus causis animum nostrum mouentibus Sanctæ Iustinæ Paduanensis, ac S. Petri Perusini, necnon B. Mariæ propè Cassen. muros ordinis S. Benedicti, & non nulla alia in diuersis partibus consistentia Monasteria, prioratus Ecclesias, ac loca Ecclesiastica tam sæcularia, quam regularia prædictis & aliorum diuersorum ordinum vniuersitati, seu congregationi Monachorum vnitati alias de obseruantia Sanctæ Iustinæ nuncupata dicti ordinis S. Benedicto, sub certis modis & formis tunc expressis inter alia vniuimus concessimus appropriauimus & donauimus, prout in diuersis nostris desuper confectis literis, quarum tenorem hic haberi volumus pro sufficienter expresso plenius continetur. Nos igitur attendentes, quod monachi de congregatione huiusmodi a pluribus annis citra præsertim in Italiæ partibus eorum Monasteriis ac locis sub regulari obseruantia vitaq; castimonia ad laudem & gloriam Altissimi, ac populi deuotionis augmentum laudabiliter viuentes variis multiplicarum & quotidie multiplicant virtutum meritis, & ne ad debitum literarum huiusmodi consequendum effectum quomodolibet impediri valeant prouidere volentes. Motu proprio non ad ipsorum monachorum, seu alicuius eorum nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, authoritate apostolica, & ex certa scientia tenore præsentium volumus, & statuimus decernimus, & ordinamus quod per quascunque reuocationes cassationes seu annullationes quarumcunq; vnionum seu incorporationum, annexionum & appropriationum de prædictis & quibusuis aliis monasteriis prioratibus ecclesijs locis ecclesiasticis per nos seu successores nostros Romanos Pontifices, aut eorum aliquam etiam per literas, seu constitutiones voluntates & ordinationes nostras aut Pontificum eorundem in genere vel in specie sub quibusuis formis, vel verborum expressionibus de cætero forsan faciendis nullum vniuersitati, seu congregationi monachorum huiusmodi

cum

rum prædictarum eis concessarum, ac super similibus de alijs monasterijs Ecclesijs prioratibus, ac locis ecclesiasticis faciendis unionibus incorporationibus appropriationibus & donationibus per nos forsan concedendarum literarum totalem & plenarium vigorem sortiatur effectum valeat. sine possit præiudicium inferri, sed illæ omnes etiam post reuocationes cassationes & annullationes prædictas in suo robore permaneant & permanere debeant perinde in omnibus & per omnia ac si quoad eas & ipsarum singulas reuocatio annullatio & cassatio prædictæ nullatenus emanassent, nisi aliàs ipsa unionum, concessionum appropriationum & donationum expedita & expedienda litera huiusmodi in reuocationum cassationum & annullationum literas constitutionibus & ordinationibus huiusmodi de verbo ad verbum insereretur, ac in eis specialis expressa & indiuidua de ipsis monasterijs & locis, ac dicta congregatione mentio contineretur. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ voluntatis, statuti, constitutionis & ordinationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Dat. Bononiæ anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimo sexto Nonas Iulij Pontificatus nostri anno sexto.

ARTICVLVS III.

Vtrum reuocentur per dictam concessionem vniones nullæ propter defectum alicuius solemnitatis.

RΕspondeo dicendo certum esse, *prout concessit Iulius Secundus ordini minorum, die vigesima nona Martij anno Domini millesimo quingentesimo septimo Pontificatus sui anno quarto, quascumque conuentiones per quoscunque dicti ordinis prouinciales & vicarios generales speciales, ac quoscumque alios fratres seu conuentus quocumque ubicunque ... sub quibuscunque clausulis & formis factas concordatas transactas & expeditas, quæ per generalem moderatum, vel successores suos dicti ordinis generalis Correctores seu capitulum generale dicti ordinis acceptatæ confirmatæ & ratificatæ non fuerint nullius esse roboris, & momenti declarentur, si & prout de iure fuerit faciendum,* ita Iulius II. venerabilibus fratribus Archiepiscopo Granatensi, & Episcopo Malaginensi, ac dilecto filio vicario in Episcopatu Malaginensi in spiritualibus generali, & eorum cuilibet tanquam conseruatoribus, prout refert Parasselus [a] in suo libro priuilegiorum, hac de causa & alijs multis contingit aliquando pacta & conuentiones per prælatos inferiores regulares inita esse nullius momenti & valoris, imo facta per ipsosmet generales propter defectum iuris solemnitatis aliquando euenit esse nullius momenti, propter quod his vnionibus indulgens, *concessit Iulius Secundus, congregationi montis Oliueti quod si in ipsis vnionibus annexionibus, incorporationibus, receptionibus, seu reformationibus conuentiones pacta illicita, & quando apostolica confirmatione carerent expressè prohibita inuenirentur, interuenerunt, illas tamen ratas & firmas fore & esse, ipsáque pacta & conuentiones obseruari liberè & licitè posse.* Ita refertur in Compendio [b] ordinis Cistercienfis. In quo etiam determinatur, [c] *conuentiones & pacta & modos huiusmodi facta & facienda in forma publica redacta eo ipso apostolico robore communita esse prout ordinauerunt Leo X. pro Camandulensibus & Pius Secundus pro congregatione montis Oliueti.*

* * *

[a] Parasse fo. 45.

[b] Comp. Cisterci. tit. vniones § 2.

[c] § 3.

LAVS DEO.

TABV-

TABVLA LOCORVM CONCILII TRIDENTINI, QVI IN HOC VOLVMINE DECLARANTVR.

INDEX QVÆSTIONVM QVÆ IN HOC TOMO CONTINENTVR.

QVÆSTIO VIII.

De Notariis regularium in tres articulos diuisa. Pag. 17. col. 1.

QVÆSTIO IX.

De Nouitiis quo ad potestatem eos recipiendi in duos articulos diuisa. Pag. 18. col. 1.

QVÆSTIO X.

De Nouitiis quo ad informationem faciendam secundum constitutiones Syxti Quinti, & Gregorij Decimi quarti, & Clementis Octaui, in tredecim articulos diuisa. Pag. 18. col. 2.

QVÆSTIO XI.

De Nouitiis quo ad qualitatem generis inquirendam in quatuor articulos diuisa. Pag. 28. col. 1.

QVÆSTIO XII.

De ætate recipiendorum ad religionem in tres articulos diuisa. Pag. 30. col. 2.

QVÆSTIO XIII.

De receptione nouitiorum, qui vxoribus aut parentibus sunt obligati in quinque articulos diuisa. Pagina 32. col. 2.

QVÆSTIO XIIII.

De libertate nouitiorum ad ingrediendum religionem, & de eorum educatione in sex articulos diuisa. Pag. 34. col. 2.

QVÆSTIO XV.

De Nouitijs quo ad annum probationis in duodecim articulos diuisa. Pag. 37. col. 1.

QVÆSTIO XVI.

De Nouitiis quo ad eorum bonorum dispositionem in sex articulos diuisa. Pag. 44. col. 1.

QVÆSTIO XVII.

De Nouitiis quo ad eorum professionem in viginti articulos diuisa. Pag. 46. col. 2.

QVÆSTIO XVIII.

De Nouitiis quo ad indulgentias & absolutiones plenarias tempore nouitiatus & tempore professionis lucrandas. Pag. 55. col. 2.

QVÆSTIO XIX.

De obedientia in octo articulos diuisa. Pag. 56. col. 1.

Articu-

QVÆSTIO XX.

De oblationibus in duos articulos diuisa. Pag. 59. col. 2.

QVÆSTIO XXI.

De oblatis in quatuor articulos diuisa. Pag.60.col.2.

QVÆSTIO XXII.

De oraculis viuæ vocis in tres articulos diuisa. Pag. 61. col. 1.

QVÆSTIO XXIII.

De ordinibus sacris, quoquum ad personas ordinandas in quatuordecim articulos diuisa. Pag. 62. col. 2.

QVÆSTIO XXIIII.

De ordinibus quoad Episcopos & habentis potestatem eos conferendi, in septem articulos diuisa. Pagina 69. col. 1.

QVÆSTIO XXV.

De ornamentis Ecclesiasticis in duos articulos diuisa. Pag. 72. col. 1.

Arti-

QVÆSTIO XLI.

De procuratoribus quoad personas potentes hoc munus exercere in tres articulos diuisa. pag. 126. col. 1.

QVÆSTIO XLII.

De protectoribus ordinis minorum in duos articulos diuisa. Pagina 127.col.2.

QVÆSTIO XLIII.

De prouincia & prouincialibus in duos articulos diuisa. Pag. 127. col. 2.

QVÆSTIO XLIIII.

De purgatorio in duos articulos diuisa. Pag.128. col.2.

QVÆSTIO XLV.

De quadragesimæ ieiunio in quatuor articulos diuisa. Pag.129.col 1.

QVÆSTIO XLVI.

De quarta funeralium in quatuor articulos diuisa. Pagina 132. col. 2.

QVÆSTIO XLVII.

De reformatione religionum in quatuor articulos diuisa. Pag. 135. col.1.

QVÆSTIO XLVIII.

De religione quoad suum esse & differentiam in quatuor articulos diuisa. Pag. 146. col. 2.

QVÆSTIO XLIX.

De religione quoad eius species & membra in quatuor articulos diuisa. Pag. 149. col. 2.

QVÆSTIO L.

De religione quoad obligationem religiosorum in duos articulos diuisa. pag. 152. col. 1.

QVÆSTIO LI.

De religione quoad eius priuilegia in duodecim articulos diuisa. Pag. 153. col. 1.

Ar-

QVÆSTIO LII.

De religione quoad potestatem transeundi in alias religiones concessam in triginta articulos diuisa.

Pag. 157. *col.* 2.

QVÆSTIO LIII.

De religione quoad religiosos extra claustra viuere praetendentes in sex articulos diuisa. Pag. 170. col. 2.

QVÆSTIO LIIII.

De religiosis professis post publicationem in curia constitutionis Sixti V. in sex articulos diuisa. pag. 173. col. 1.

QVÆSTIO LV.

De reliquiis sanctorum in tres articulos diuisa. Pag. 193. col. 1.

QVÆSTIO LVI.

De restitutione in quatuor articulos diuisa. Pa.194.col.2.

QVÆSTIO LVII.

De sacramentis ministrandis in duos articulos diuisa. Pagina 197. col.1.

QVÆSTIO LVIII.

De sepulturis quantum ad libertatem sepeliendi in decem articulos diuisa. Pag.197.col.2.

QVAE-

QVÆSTIO LXXIII.

De Tertiariis quoad eorum priuilegia & exemptionem in duos articulos diuisa.
Pag.246.co.1.

QVÆSTIO LXXIIII.

De tributis in sexdecim articulos diuisa.
Pag.247.col.2.

QVÆSTIO LXXV.

De vassallis in duos articulos diuisa.
Pag.263.col.1.

QVÆSTIO LXXVI.

De vicariis in quinque articulos diuisa.
Pag.264.col.1

QVÆSTIO LXXVII.

De visitatione in decem articulos diuisa.
Pag.266.col.2.

FINIS.

INDEX

A

INDEX GENERALIS
SENTENTIARVM QVAE IN HOC TOMO INVENIVNTVR.

Irregu-

Monachi

O.

Pesti-

Pro-

Prohibere.

Proprium.

Prouincia.

Sepul

Sciens

Testa

Vicarius

F I N I S.